

Tachi ak'õre pedee

Epena New Testament & OT Portions

Language:
Country:
Publisher:
Copyright: © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.
Last Updated: 2023-10-20
ID: f12b9c9a-5555-402e-a9c0-95e435f763c2
ISO: sja
ISBN:

San Mateo	4
San Marcos	39
San Lucas	62
San Juan	99
Hechos	126
Romanos	158
1 Corintios.....	176
2 Corintios.....	193
Gálatas	205
Efesios	212
Filipenses	219
Colosenses.....	224
1 Tesalonicenses	229
2 Tesalonicenses	233
1 Timoteo	236
2 Timoteo	241
Tito.....	245
Filemón	248
Hebreos.....	250
Santiago	263
1 San Pedro.....	268
2 San Pedro.....	274
1 San Juan	277
2 San Juan	282
3 San Juan	283
San Judas.....	284
Apocalipsis.....	286

San Mateo

San Mateopa na pedee pia p'ãji. Ichiaba t'ĩjarapachida Leví. Judío paji. Jesucristo ome nipapachi. Na pedee pia p'ãdade Mateopa jara bi Jesús Tachi Ak'õrepa pëida eperãarã o k'achiadeepa k'aripa atamerã Tachi Ak'õrepa jaradak'a judiorã chonaarãmaa Antigo Testamento apatade. Audú jara bi Jesupa jarateepatade. Irua eperãarã-maa ũraapachi; chi k'õp'ãyoorãmaa jarateepachi; nepiripachi ne-inaa jarateeit'ee mãik'aapa jarapachi sãga p'anapataadaipia bi Tachi Ak'õre jua ek'ari p'anapataarã.

Naapiara Mateopa jara bi Jesús chonaarãwedapema judiorã èreerãdeepa uchiada; iru t'oda mãik'aapa treinta años wãyaap'eda, Juan Bautistapa irude jarateeda (caps. 1.1–3.12). Jara bi Juanpa Jesús poro chooda; Jesús unuda netuara ome eujã pania wëe bide mãik'aapa Jesús ewaa jaratee beek'ãri (caps. 3.13–4.25). Jara bi Jesupa jarateepata Galilea eujãde: ũraa jarateeda ee bide nipak'ãri (caps. 5–7); ne-inaa ooda eperãarãpa p'oyaa oodak'aa ãchi juadoopa (caps. 8–9); ichi k'õp'ãyoorã doce jirit'erada (cap. 10); awaraa ũraa jarateeda Galileade (caps. 11–12); awaraa nepirida jarateeit'ee (cap. 13) mãik'aapa Rey Herodepa ooda Jesupa jarateepatade ũrik'ãri (cap. 14.1–12). Jara bi Jesús nipapata awaraa eujãde (caps. 14.13–17.20); ichia t'ëe ooda Galilea eujãde (caps. 17.21–18.35) mãik'aapa wãda Jerusalendee (caps. 19–20); ichia mama ooda mãik'aapa jarateeda (caps. 21.1–26.13). Jara bi iru jita atadap'eda, ateedap'edaa judiorã poroorã k'ĩrapite mãik'aapa iru peet'aadap'edaa (caps. 26.14–27.66). T'ëepai jara bi iru chok'ai p'irabaida mãik'aapa pedee t'ëe jarada ijãapataarãpa iru ũraa jarateenadamerã na p'ek'au eujã jõmaade (cap. 28).

Jesucristo èreerã t'ĩ p'ãda

(Lc 3.23-38)

1 Jesucristo uchijai chonaarãwedapema Rey David-deepa mãik'aapa Abrahamdeepa.

Chonaarãwedapemaarãpa iru èreerã t'ĩ p'ãjida ichi t'ëepemaarãpa k'awaadamerã k'airãdeepa uchijai.

² Abraham Isaac ak'õre paji. Isaac Jacob ak'õre paji. Jacob Judá ak'õre paji mãik'aapa Judá ãpemaarãde ichi-aba.

³ Judá Fares mãik'aapa Zara ak'õre paji. ãchi nawe Tamar paji. Fares Hesrón ak'õre paji. Hesrón Aram ak'õre paji.

⁴ Aram Aminadab ak'õre paji. Aminadab Nahasón ak'õre paji. Nahasón Salmón ak'õre paji.

⁵ Salmón Booz ak'õre paji mãik'aapa Rahab Booz nawe paji. Booz Obed ak'õre paji mãik'aapa Rut Obed nawe paji. Obed Jesé ak'õre paji.

⁶ Jesé Rey David ak'õre paji. Rey David Salomón ak'õre paji mãik'aapa Urías wëra pada Salomón nawe paji.

⁷ Salomón Roboam ak'õre paji. Roboam Abías ak'õre paji. Abías Asá ak'õre paji.

⁸ Asá Josafat ak'õre paji. Josafat Joram ak'õre paji. Joram Ozías ak'õre paji.

⁹ Ozías Jotam ak'õre paji. Jotam Acáz ak'õre paji. Acáz Ezequías ak'õre paji.

¹⁰ Ezequías Manasés ak'õre paji. Manasés Amón ak'õre paji. Amón Josías ak'õre paji.

¹¹ Josías Jeconías, chi ãpemaarã ome ak'õre paji. Mãirã p'anapachida Babilónia p'uurudepemaarãpa Israel pidaarã p'oyaadap'eda, presok'a ateedak'ãri ãchi eujãdee.

¹² Ma Babilónia p'uurudee wãdap'edaa, Jeconías Salatiel ak'õre paji. Salatiel Zorobabel ak'õre paji.

¹³ Zorobabel Abihud ak'õre paji. Abihud Eliaquim ak'õre paji. Eliaquim Azor ak'õre paji.

¹⁴ Azor Sadoc ak'õre paji. Sadoc Aquim ak'õre paji. Aquim Eliud ak'õre paji.

¹⁵ Eliud Eleazar ak'õre paji. Eleazar Matán ak'õre paji. Matán Jacob ak'õre paji.

¹⁶ Jacob José ak'õre paji. José María imik'ĩra paji. María Jesús nawe paji. Ma Jesús ichiaba t'ĩjarapachida Cristo; jara k'inia bi Tachi Ak'õrepa pëida eperãarã rey pamerã.

¹⁷ Abrahamdeepa uchiada catorce uchiadap'edaarã uchijida Rey David parumaa. Daviddeepa ichiaba uchiada catorce uchiadap'edaarã uchijida Israel pidaarã aterutamama Babilónia p'uurudee. Ichiaba madeepa uchiada catorce uchiadap'edaarã uchijida Jesucristo t'orumaa.

Jesucristo t'oda

(Lc 2.1-7)

¹⁸ Jesucristo t'oda nãga paji. Iru nawe, María, pedee-tee baji José ome miak'ãidait'ee. Mamída araa padai naaweda, Tachi Ak'õre Jaurepa biak'oopiji. ¹⁹ Josepa bi-ak'oo bi unuk'ãri, miak'ãi-e pait'ee paji iru ome. Mamída José t'ãri pia bada perã, María k'ĩra nejasiapiamaa-pa k'ĩup'ee amaataait'ee paji, awaraarãpa k'awaanaadamerã. ²⁰ Mãga k'ĩsia bide, k'ãimok'araaji it'aripema ángel ome. Mãgipa mãgaji:

—José, Rey Daviddeepa uchiada, waaweenãaji María ome miak'ãit'ee, Ak'õre Jaurepata ma warra oopida perã. ²¹ Mariapa imik'ĩra warra t'oit'ee. T'ĩ biit'eeda aji,

Jesús, irua eperāarā k'aripait'ee perā atuanaadamerā āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa.

²² Māga paji Tachi Ak'ōrepa jarapidak'a chonaarāweda ichi pedee jarapari it'aideepa:

²³ 'Awēra imik'ira ome k'ai-ee bita biak'ooit'ee māik'aapa imik'ira warra t'oit'ee. Iru t'ijaradait'ee Emanuel.'

(Is 7.14)

Māgí t'ijara k'inia bi: "Tachi Ak'ōre tachi ome bapari."

²⁴ José ĩrimak'āri, ooji ma angelpa jaradak'a. María ataji ichi wēra pamerā. ²⁵ Mamīda miak'āida-e paji, chi warra t'oru misa. T'ok'āri, Josepa t'ij biji Jesús.

K'isia k'awaa beerā chedap'edaa Jesús ak'ide

2 Jesús t'oji Belén p'uurude Māgí p'uuru Judea eujāde bi. T'ok'āri, Herodes Judea eujādepema rey paji. Maapai k'isia k'awaa beerā ak'ōrejīru uchiapari eereepa Jerusalén p'uurudee chejida. Āchia lucero ak'ipachida k'awaadait'ee ne-inaa p'asait'ee bi.

² Pachedak'āri, eperāarā iidijida:

—¿Sāma bima ajida, Judiorā Rey t'oda? Iru lucero uchiak'āri ak'ōrejīru uchiapari eere, rey waibia t'oda k'awaajida. Mapa ma lucero t'ēe chejida parā rey jiride. Irumaa it'aa t'ide chejidada ajida.

³ Rey Herodepa māga ūrik'āri, p'era pik'a nībeeji, Jerusalén p'uuru pidaarā ichiaba. ⁴ Māpai Herodepa t'ij pēiji p'aareerā poroorā māik'aapa Moisepa p'āda jara-teepataarā. Iidiji sāmata Tachi Ak'ōrepa pēiit'ee bada t'oit'ee paji. ⁵ Māpai p'anaujida:

—Belén p'uurude, Judea eujāde t'oit'ee. Chonaarāweda Ak'ōre pedee jaraparipa nāga p'āji:

⁶ 'Belén p'uuru apema Judea eujādepema p'uuru k'āyaara ek'ariara bi-e, ma p'uurude eperāarā poro waibia t'oit'ee perā. Irua Israel pidaarā ak'it'ee mi pari.'

(Mi 5.2)

⁷ Herodepa māga ūrik'āri, ma k'isia k'awaa beerā mera t'ij pēiji iidit'ee sāweda ma lucero unujida.

⁸ Maap'eda āchi Belendee pēiji. Mamīda māgaji:

—Wātī ma warra jiride. Pia iididapāde aji, ma warra pari. Unu atadak'āri, mīmaa jara chedapāde aji, mī jida ichiaba irumaa it'aa t'ide wā k'inia bairā.

⁹ Māpai k'isia k'awaa beerā wājida. Ma lucero āchi naa wāpachi. Mata ak'inī banaji ma warra badamāi. ¹⁰ Māga unudak'āri, o-īadachida. ¹¹ Teeda t'ūdak'āri, unujida ma warra chi nawe María ome. Māpai bed-abaidap'eda, it'aa t'ijida ma warra k'īrapite māik'aapa āchi net'aa aneedap'edaa ewat'idak'āri, teejida nēe, ne-inaa t'ūa bapari bajūbak'a māik'aapa k'era pia t'ij-jarapatap'edaa mirra. ¹² Maap'eda k'āimok'araade Tachi Ak'ōrepa jaraji waa wānaadamerā Herodemaa. Mapa awaraa ode wājida āchi eujādee.

María José ome Egipto eujādee mirudap'edaa

¹³ K'isia k'awaa beerā wādap'edaa t'ēepai, k'āimok'araade it'aripema angelpa Josemaa māgaji: —P'irabāiji māik'aapa wāji Egipto eujādee pichi wēra iru warra ome. Mama p'anadapāde aji, mia jararumaa, Herodepa na warra jiripiit'ee perā peepiit'ee.

¹⁴ Aramāgá José p'irabaiji. María māik'aapa chi warra atap'eda, p'ārik'ua Egiptodee wājida. ¹⁵ Mama p'anejida Herodes piurumaa. Māga paji Tachi Ak'ōrepa jaradak'a, ichi pedee jarapari it'aideepa:

'Egipto eujādeepa mi warra t'ij pēiji chemerā.'

(Os 11.1)

Herodepa imik'ira warrarā peepida

¹⁶ Herodepa k'awaak'āri ma k'isia k'awaa beerāpa ichi k'ūrat'aadap'edaa, k'īraudachi. Āchia jaradade k'īsi-ap'eda, ichi soldaorā pēiji Belén p'uurudee māik'aapa p'uuru k'ait'a p'anadap'edaamaa, warrarā año omeedeeppa edaa peek'oodamerā. ¹⁷ Māgá Tachi Ak'ōre pedee jarapari Jeremiapa jaradak'a uchiaji:

¹⁸ 'Rama p'uurude jēepi ororoo ūrijida. Jēepi chupiria ūrijida. Raquel jēe nībaji ichi warrarā-it'ee. Apidaapa ichi t'āri o-ī-īapidak'aa paji, chi warrarā k'ini-idaidap'edaa perā.'

(Jer 31.15)

¹⁹ Herodes piuda t'ēepai, Egiptode at'āri p'anide k'āimok'araade angelpa jaraji Josemaa:

²⁰ —Wāpāde aji, Israel eujādee pichi wēra, chi warra ome, warra pee k'inia p'anadap'edaarā piudap'edaa perā.

²¹ Māgá wājida Ak'ōrepa jara pēidak'a. ²² Mamīda Josepa k'awaak'āri Arquelao rey bi chi ak'ōre Herodes pari Judea eujāde, waawee baji mama banait'ee. Māga nide k'āimok'araade Tachi Ak'ōrepa jaraji Galilea eujādee wādamerā. ²³ Mama panadak'āri, Nazaret p'uurude p'ananejida. Māga paji Ak'ōre pedee jarapataarāpa jaradap'edaak'a: "Eperāarāpa Jesús t'ijjarapataadait'ee Nazaret pida."

Juan Bautistapa jarateeda

(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

3 Ma t'ēepai eperā t'ijjarapatap'edaa Juan Bautista Tachi Ak'ōrepa jara pēida jara cheji Judea eujāde, eujā pania wēe bimāi. ² Māgaji:

—iP'ek'au k'achia oo amāati māik'aapa Tachi Ak'ōrede ijāapatāati! Taarā-e nide Tachi Ak'ōrepa eperāarā p'e biit'eeda aji, ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā.

³ Chonaarāweda Tachi Ak'ōre pedee jarapari Isaiapa jaraji:

'Eujā pania wēe bide eperā bia bi: "O pi-ia oopatak'a poro waibia chei naaweda, māga pik'a p'ek'au k'achia oo amāati Tachi Waibia chei naaweda."

(Is 40.3)

⁴ Māgí eperā Juan paji. P'aru camello k'aradee k'ada jīpachi. Chi k'īrride jīpari ne-ede ooda paji. K'opachi sisi māik'aapa topachi jirri miéle. ⁵ Eperāarā Jerusalén p'uurude p'anadap'edaarā awaraa Judea eujādepe-maarā ome māik'aapa Jordán to k'ait'a p'anadap'edaarā ome chejida Juan pedee ūride. ⁶ Tachi Ak'ōremaa chupiria iidi chejida āchia p'ek'au k'achia oopatap'edaa k'aurepa. Māpai Juanpa āchi poro choo wāpachi Jordán to jāde.

⁷ Fariseorã saduceorã ome chok'ara ichiaba chejida Juanmaa poro choopide. Mamída Juanpa mágaji: —Parã k'achia-idaa beerãdeepa uchiadap'edaarã! ¡Taamá'apí p'aní! ¿Poro choopi chejida-ek'ã Tachi Ak'õre juapa mia k'iniada-e p'anadairã? ⁸ Mãga pirã, p'ek'au k'achia oo amáati mãik'aapa p'anapatáati Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a. ⁹ K'ísianáati Tachi Ak'õrepa parãta miapi-e pait'ee Abrahamdeepa uchiadap'edaa perã. Mia jara bi: Na mãudeepa Tachi Ak'õrepa Abrahamdeepa uchiadap'edaarã oo atai. ¹⁰ Ara chaarapa nejõ biiri chauk'aa bi t'u peet'aapatak'a t'ipitaude bat'at'aadait'ee paa jõmerã, mãga pik'a taarã-e Tachi Ak'õrepa jõpiit'ee parã, chi oodaamaa p'anapataarã irua k'inia bik'a. ¹¹ Mia parã poro choopari paniapa, ak'ipidamerã pãchia p'ek'au k'achia oopata oodaamaa p'aní mãik'aapa wãara Tachi Ak'õrede ijãa p'aní. Mamída eperã mi t'ëe cheru mi k'ãyaara waibiara bi. Mia iru chaancla ateeik'araa bi, mi iru k'ãyaara ek'ariara bairã. Irua eperãarã nãgã poro chooit'ee. Tachi Ak'õre Jaure ba chepiit'ee parã k'ap'ãde. Mamída ichide ijãadak'aa beerã t'ipitaude jõpiit'ee. ¹² Ooit'ee trigo ewaparipa ooparik'a. Mãgipa pala aneek'ãri, trigo ewada it'aa jira bat'apari chi tau uchiamerã mãik'aapa nãupa chi e ãyaa ateemerã. Maap'eda ma trigo tau ia bipari chi iapatamãi. Mamída chi e beeda t'ipitaude bat'at'aapari. Mãgí t'ipitau k'íik'aada aji.

Jesús poro chooda

(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³ Maapai Jesús wãji Galilea eujãdeepa Jordán todee, Juan badamaa poro choopide. ¹⁴ Ewaa weda Juanpa iru poro choo-e pait'ee paji. Mapa mágaji:

—Piata mi poro choopida bi. ¿Sãap'eda mimaa cheru-ma aji, pi poro choopide?

¹⁵ Mamída Jesupa p'anauji:

—Mi poro choopãde aji, Tachi Ak'õrepa jara bik'a uchiamerã.

Mãpai Juanpa poro chooji. ¹⁶ Poro choop'eda, Jesús toiduupa uchiak'ãri, pajã ewadachi mãik'aapa irua unuji Tachi Ak'õre Jaure ichi ñri palomak'a baai cheru.

¹⁷ Mãpai ñriji it'ariipa nãga pedeeru:

—Nata mi Warra k'inia. Irua mi t'ãri o-ãpipari.

Netuara Poro Waibiapa Jesús k'achiade baapiit'ee pada

(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

4 Maap'eda Tachi Ak'õre Jaurepa Jesús wãpiji eujã pania wëe bimaa, Netuara Poro Waibiapa irumaa ne-inaa k'achia oopi k'inia bada perã.

² Mama k'ãima cuarenta nek'o-ee baji. Mapa jar-rapisia ñíbeeji. ³ Mãga nide Netuara Poro Waibiapa ne-inaa k'achia oopide cheji mãik'aapa mágaji:

—Wãara pi Tachi Ak'õre Warra pirã, na mãu pan papit'aapãde aji.

⁴ Jesupa p'anauji:

—¡Oo-eda! aji. Tachi Ak'õre Ñraa p'ãdãde jara bi: 'Eperã chik'o k'o bipapai chok'ai bak'aa. Tachi Ak'õre pedee k'awa bipa ichita chok'ai bapari.'

(Dt 8.3)

⁵ T'ëepai Netuara Poro Waibiapa iru ateeji Jerusal-ende, Tachi Ak'õrepa jirit'erada p'uurudee. Mama Tachi Ak'õre te waibia ek'arra ñri it'í ateeji ⁶ mãik'aapa mágaji:

—Wãara pi Tachi Ak'õre Warra pirã, namãik'aapa jñti-daipãde aji, Tachi Ak'õre Ñraa p'ãdãde jara bairã: 'Ak'õrepa ichi angeleerã pëit'ee pi k'aripadamerã. Ñchia pi jita atadait'ee mãik'aapa pi t'idik'adait'ee, pichi biiri pida mãumaa p'u oopiamaapa.'

(Sal 91.11-12)

⁷ Jesupa p'anauji:

—¡ñti-eda! aji. Ichiaba Tachi Ak'õre Ñraa p'ãdãde jara bi:

'Ne-inaa pariatua oonãaji k'awaait'ee wãara Tachi Ak'õre Waibiapa tachi ak'ipari wa mãga-e.'

(Dt 6.16)

⁸ Maap'eda Netuara Poro Waibiapa iru ee it'ãra bi nok'ode ateeji. Mama ak'ipiji jõmaweda na p'ek'au eujãdepema p'uuru, net'aa pi-ia ome. ⁹ Mãpai mágaji:

—Pita mi k'ãrapite bedabaip'eda, mimaa it'aa t'ãrua, mãgara na jõmaweda përe payada aji.

¹⁰ Jesupa p'anauji:

—¡Oo-eda! aji. Ñyaa wãpãde aji, Satanás.

Tachi Ak'õre Ñraa p'ãdãde jara bi:

'Tachi Ak'õre Waibiamaa aupai it'aa t'ãpatãati mãik'aapa jip'a oopataãti irua jara bik'a.'

(Dt 6.13)

¹¹ Mãpai Netuara Poro Waibia ãyaa wãji. Mãga nide angeleerã chejida Jesús k'aripade.

Jesupa naapiara jaratee beeda

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹² Jesupa ñrik'ãri Juan Bautista carcelde t'i ñibi-dap'edaa, wãji Galilea eujãdee. ¹³ Mamída Nazaret p'uurude bana-e paji. Ma k'ãyaara banaji Capernaum p'uurude, lago ik'aawa bi Zabolón, Neftalí ãreerã eujãde. ¹⁴ Mãgã uchijaji Tachi Ak'õre pedee jarapari Isaia-pa p'ãdak'a:

¹⁵ 'Zabolón ãreerã eujãde mãik'aapa Neftalí ãreerã eujãde, Jordán to k'ãraik'a eere p'usadee o wãparide, Galilea apata eujãde Israel pidaarã-eerã p'anapachida. ¹⁶ Mãpemaarã p'ãriu pik'a bide p'anapatap'edaa, ñdaa pi-ia unudait'ee. Tachi Ak'õrepa ma ñdaa pëit'ee chi p'ãriu pik'a bide p'anãrãmaa atuanaadamerã.'

(Is 9.1-2)

¹⁷ Maadak'ãriipa Jesupa jarateemaa beeji:

—P'ek'au k'achia oo amáati mãik'aapa Tachi Ak'õrede ijãapatãati. Taarã-e nide Tachi Ak'õrepa eperãarã bi k'inia bi ichi jua ek'ari, ichideerã p'anedamerã.

Jesupa to-ãpataarã k'ãmari jirit'erada

(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

¹⁸ Ewari aba Jesús Galilea Lago ide nipak'ãri, unuji ñpemaarã omé: Simón; ichiaba t'ãjarapatap'edaa Pedro mãik'aapa Andrés. To-ãpataarã paji. Mapa t'iri t'aamaa p'anajida. ¹⁹ Ñra unuk'ãri, Jesupa mágaji:

—Mi ome nipapataáti máik'aapa óoti mia ooparik'a. Idideepa eperáarã jiridait'ee Tachi Ak'óre-it'ee, to-iap-ataarãpa chik'o jiripatak'a.

²⁰ Aramata áchi t'iri atabëijida máik'aapa wájida iru ome.

²¹ Ipu nok'ode Jesupa awaraa ðpemaarã omé unuji: Santiago máik'aapa Juan. Zebedeo warrarã paji. Barcode t'iri pi-ia p'e bïmaa p'anajida chi ak'óre ome. Mäga oomaa p'anide Jesupa áchi t'ÿji ichi ome wädamerã. ²² Aramata chi ak'óre atabëijida barcode máik'aapa wájida Jesús ome.

Jesupa eperáarã chok'araarãmaa jarateeda (Lc 6.17-19)

²³ Maapai Jesús Galilea eujã jömaade nipaji. Tachi Ak'óre pedee jaratee nipapachi judiorã Tachi Ak'óre Ūraa jarateepata te bee chaa. Pedee pia jarateepachi k'awaadamerã taarã-e Tachi Ak'órepa eperáarã p'e biit'ee ichi jua ek'ari, ichideerã p'aneedamerã. Ma awara k'ayaa jömaweda jïpa nipapachi. ²⁴ Siria eujãdepemaarãpa mäga ūridak'ári, irumaa aneejida k'ayaa beerã k'íra t'ádo: k'ap'ia p'ira-idaa beerã; netuara k'ap'ide merátia beerã; wawa beerã; k'ap'ia chiwa beerã. Ma k'ayaa jömaweda Jesupa jïpapachi.

²⁵ Eperáarã chok'ara iru ome nipapachida: Galilea eujãdepemaarã; Decápolis eujãdepemaarã; Jerusalén p'uurudepemaarã, awaraa Judea eujãdepemaarã ome máik'aapa Jordán to ak'órejiru uchiapari eerepemaarã.

Jesupa ūraada ee bide bak'ári (Lc 6.20-23)

5 Jesupa eperáarã chok'ara unuk'ári, su-ak'i banaji ee bide. Ichi ome nipapataarã wájida iru k'ait'a.

² Māpai ichia jarateemaa beeji:

³ —T'ári o-ía p'aní chi chupiria chedeerã. Tachi Ak'óre k'awa k'inia p'anadairã, ichideerã p'aneedait'ee.

⁴ T'ári o-ía p'aní chi k'ísia p'ua p'anirã, Tachi Ak'órepa chupiria k'awaait'ee perã.

⁵ T'ári o-ía p'aní chi audua-ee p'anirã, atadait'ee perã jömaweda Tachi Ak'órepa jarada ichideerãmaa teit'ee.

⁶ T'ári o-ía p'aní chi Tachi Ak'órepa jara bik'a oo k'inia p'anirã, irua k'aripait'ee perã mäga oodamerã.

⁷ T'ári o-ía p'aní chi awaraarã chupiria k'awaa p'anirã, Tachi Ak'órepa áchi jida chupiria k'awaait'ee perã.

⁸ T'ári o-ía p'aní chi t'ári jïp'a oopataarã Tachi Ak'órepa k'inia bik'a, iru unudait'ee perã.

⁹ T'ári o-ía p'aní chi t'ári auk'a bipataarã awaraarã ome máik'aapa Tachi Ak'óre ome, mäirã t'ÿjaradait'ee perã Tachi Ak'óre warrarã.

¹⁰ T'ári o-ía p'aní eperáarã awaraarãpa áchi jiridak'ári miapidait'ee, Tachi Ak'órepa k'inia bik'a oopata perã. Ichia áchi biit'ee ichi jua ek'ari ichideerã p'aneedamerã.

¹¹ T'ári o-ía p'aní awaraarãpa parãmaa ik'achia jaradak'ári, maa-e pirã ne-inaa k'achia oodak'ári, maa-e pirã seewadak'ári parã imiateedait'ee, mide ijãapata perã. ¹² Mäga oodak'ári, t'ári o-ía, k'áiwee p'anéeti, Tachi Ak'óre truade panadak'ári, irua parãmaa ne-inaa

pi-ia teit'ee perã. Mägá chonaarãweda Tachi Ak'óre pedee jarapataarãmaa ne-inaa k'achia ichiaba oopachida.

Jesupa jarateeda Tachi Ak'óredeerã t'ák'a p'ani máik'aa- pa ðdaa pik'a p'ani (Mr 9.50; Lc 14.34-35)

¹³ —Na p'ek'au eujãdepema ijãadak'aa beerã-it'ee parã t'ák'api p'ani. K'awa p'ani chik'o warraa bi t'ã ome. Mamída t'ã k'iyaa-edaik'ári, warraa-ee bi. ¿Säga k'iyaa-pii waya? T'ã k'iyaa-ee bak'ári, bat'at'aapata o jãde eperáarã ai ðri t'iadamerã.

¹⁴ Ichiaba na p'ek'au eujãdepema ijãadak'aa beerã-it'ee parã ðdaa pik'a p'ani. P'uuru ee nok'ode bi p'oyaa meradak'aa, p'arik'ua chi uchiterree t'imïpa unupata perã. ¹⁵ Ichiaba lámpara k'oodak'aa ne-inaa ek'ari mera bidait'ee. Ma k'äyaara k'oodak'ári, ne-inaa ðri it'ÿ ata bi-pata jöma te jãde p'anirãpa ðdaa unudamerã. ¹⁶ Mäga pik'a jirít'i jömaarãpa parã ðdaa pik'a unudamerã. Mägá unudak'ári parãpa t'ári pia ne-inaa pia oomaa p'ani, it'aa t'ÿdait'ee parã Ak'óre Waibia it'ari bïmaa.

Jesupa Moisepa p'ädade jarateeda

¹⁷ —K'ísianáati mi cheji Moisepa p'äda maa-e pirã Tachi Ak'óre pedee jarapataarãpa p'ädap'edaa jöpide. Ma k'äyaara mi cheji k'awaapiit'ee mägf pedee p'äda k'áata jara k'inia bi. ¹⁸ Mia wäärata jararu. Pajã bi misa máik'aapa na p'ek'au eujã bi misa, apidaapa äyaa atada-e pai ma p'ädadepema letra biiri chak'e apida, Tachi Ak'órepa ooit'ee bi p'asarumaa. ¹⁹ Mapa eperãpa Moisepa p'ädade jara bik'a oo-e bi pirã, ūraa abapai oo-e pijida, maa-e pirã awaraarãmaa jarateeru pirã ma ūraade jara bik'a oonaadamerã, mägf apemaarã k'äyaara ek'ariara bait'ee Tachi Ak'óre k'irapite. Jödee eperãpa ook'ári ma ūraade jara bik'a máik'aapa awaraarãmaa jarateek'ári mäga oodamerã, ichi ape-maarã k'äyaara waibia bait'ee Tachi Ak'óre k'irapite. ²⁰ Mia wäärata jararu. Parãpa Tachi Ak'órepa jara bik'a pipiara ooda-e pirã Moisepa p'äda jarateepataarãpa oopataadai k'äyaara máik'aapa fariseorãpa oopataadai k'äyaara, Tachi Ak'óredeerã p'anada-e pai.

Jesupa k'írau p'anirãde jarateeda (Lc 12.57-59)

²¹ —Parãpa ūridooda pãchi chonaarãpa ūraapat-ap'edaa:

'Eperã peenaadapáde apachida, eperã peeru pirã, awaraarãpa charraarãmaa ateedait'ee perã.'

(Ex 20.13)

²² Mamída miata jara bi: Apida ichi auk'aa ome k'íraudaru pirã, ma k'írau bi charraarãmaa ateedait'ee. Ichiaba apidaapa ichi auk'aamaa ik'achia jararu pirã, ma pedee jarada k'aurepa Junta Supremadee ateedait'ee. Ma awara apidaapa ichi auk'aamaa jararu pirã: "¡Netu-ara!" ma pedee k'achia jaradapa atuit'ee tok'arradee.

²³ 'Maperã parãdepemapa primisia Tachi Ak'óre al-tarde atek'ári, k'irãparu pirã pichi auk'aapa nepira iru bi pi ome, ²⁴ ma primisia altar k'irapite atabëipia bi.

Māpai wāipia bi t'āri auk'a bide pichi auk'aa ome. Maap'eda waya chei altarmaa ma primisia teede Tachi Ak'ōremaa.

²⁵ Eperā nepira iru bi pirā pi ome māik'aapa pi char-ramaa atee k'inia bi pirā, wāi naaweda t'āri pia pedeeipia bi iru ome t'āri auk'a bidait'ee. Maa-e pirā charra k'īrapite panadak'āri, māgipa pi ata bii jīap-ataarā juade carcelde t'i nībinadamerā. ²⁶ Mia wāarata jararu. Mamāik'aapa uchiae-e pai p'arat'a jōmaweda p'aa-ema.

Jesupa jarateeda miak'āi p'anīrā awaraarā ome k'āidaik'araa bi

²⁷ —Parāpa ūridooda naawedapemaarāpa ūraapat-ap'edaa:

'Miak'āi p'anīrā awaraarā ome k'āinaadapāde apachida.'

(Ex 20.14)

²⁸ Mamīda miata jara bi: Eperāpa wēra unuk'āri, k'īsiaru pirā ai ome k'āiit'ee, māgī p'ek'au ooji ma wēra ome, ichi t'āridepai ooji mīda.

²⁹ Maperā pi tau juaraapemaa ne-inaa unuda k'au-repa pi k'achiade baairu pirā, piara bak'aji ma tau ēt'at'aamerā māik'aapa t'imī bat'at'aamerā, ma k'au-repa k'achiade baai k'āyaara. ³⁰ Ichiaba pi jua juaraapemapa ne-inaa ooda k'aurepa pi k'achiade baairu pirā, piara bak'aji ma jua t'iap'et'aamerā māik'aapa t'imī bat'at'aamerā, k'achiade baai k'āyaara ma k'aurepa. Piara bi pichi k'ap'iadepema ne-inaa atu-amerā, k'ap'ia jōmaweda atuai k'āyaara tok'arradee.

Jesupa jarateeda wēra amaadait'ee k'īsia p'anīrāde

(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

³¹ —Ichiaba naawedapemaarāpa ūraapachida:

'Wēra amaataak'āri, mia amaada k'art'a irumaa p'ā teepia bi.'

(Dt 24.1-4)

³² Mamīda miata jara bi: Eperāpa ichi wēra amaataaru pirā, chi wēra awaraa ome k'āi-ee badata, ma wēra-maa p'ek'au oopii, k'āidarī perā awaraa imik'īra ome. Ma awara eperāpa wēra amaataada ataru pirā ichi wēra pamerā, ma eperāpa p'ek'au oomaa bi awaraa wēra ome Tachi Ak'ōre k'īrapite.

Jesupa ne-inaa k'īrapite juraapataarāde jarateeda

³³ —Ichiaba ūridooda parā chonaarāpa ūraapat-ap'edaa:

'Ichita oodapāde apachida, parāpa juraadap'edaak'a Tachi Ak'ōre k'īrapite.'

(Nm 30.2)

³⁴ Mamīda miata jara bi: juraanāati ne-inaa apida k'īrapite awaraarāpa parā pedee ijāadamerā. Ju-raanāati Tachi Ak'ōre trua k'īrapite, iru mama su-ak'ī bapari perā. ³⁵ Ichiaba juraanāati na p'ek'au eujā k'īrapite, Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujā ooda perā. Ichiaba juraanāati Jerusalén k'īrapite, Jerusalén Tachi Ak'ōre, Tachi Rey Waibia p'uuru perā. ³⁶ Ma awara ju-raanāati pāchi poro k'īrapite, parāpa puda k'āu apida

p'āimaapida-e pai perā maa-e pirā t'orroopida-e pai perā. ³⁷ Māgā ne-inaa k'īrapite juraadak'āri awaraarāpa ma pedee ijāadamerā, ne-inaa k'achia oomaa p'ani. Parāpa ne-inaa oodait'ee pak'āri, jaradaipia bi: "Ooit'eeda" adaipia bi. Jōdee ne-inaa ooda-e pait'ee pak'āri, jaradaipia bi: "Oo-eda" adaipia bi.

Jesupa k'īra jō-ee p'anīrāde jarateeda

(Lc 6.29-30)

³⁸ —Parāpa ūridooda naawedapemaarāpa ūraapat-ap'edaa:

'Sīdapa eperā tau āriru pirā, chi sīda tau auk'a jīat'aadapāde apachida; ichiaba sīdapa k'ida k'ōradaru pirā, chi sīda k'ida auk'a k'ōrat'aadapāde ajida.'

(Ex 21.24)

³⁹ Mamīda miata jara bi: Awaraapa pīmaa ne-inaa k'achia ooru pirā, k'īra jō-ee banāaji māgī ome. Ma k'āyaara pichi k'īra tarramaa sīru pirā, t'āri pia chi ape-ma k'īra tarra ak'ipīji, auk'a sīmerā. ⁴⁰ Ichiaba nepirade bide awaraapa pichi camisa jāri ataru pirā, t'āri pia tēe-ji pichi īripema p'aru jida. ⁴¹ Ichiaba tachi poro waibia-pa ne-inaa chik'ia uapiru pirā kilometro aba, t'āri pia atēji kilometro omé. ⁴² Ma awara apidaapa pīmaa ne-inaa iidiruta pirā, tēeji māik'aapa wāak'anāaji ne-inaa presta k'inia p'anadak'āri.

Jesupa jarateeda k'īra unuamaa iru p'anapataarāde

(Lc 6.27-28, 32-36)

⁴³ —Ichiaba ūridooda naawedapemaarāpa ūraapat-ap'edaa:

'Awaraarā k'inia iru baparīji

(Lv 19.18)

māik'aapa pi k'īra unuamaa iru p'anapataarā k'īra unuamaa iru baparīji.'

(Sal 139.21-22)

⁴⁴ Mamīda miata jara bi: Parā k'īra unuamaa iru p'anapataarā k'inia iru p'anapataati māik'aapa eperāarāpa parā jiridak'āri ne-inaa k'achia oodait'ee, it'aa t'īpatāati āra pari. ⁴⁵ Māga ooruta pirā, pāchi it'aripema Ak'ōre Waibia warrarā p'anadait'ee. Irua ak'ōrejīru jērapipari jōmaarā īri; pia beerā īri, k'achia beerā īri paara. Ma awara irua k'oi chepipari ichi ūraade jara bik'a oopataarāmaa, ichi ūraade jara bik'a oomaa p'anapataarāmaa paara. ⁴⁶ Parāpa k'inia iru p'ani pirā pāchi k'inia iru p'anapataarā aupai, k'āare-it'ee Tachi Ak'ōrepa parā pia ak'iima? Romadepemaarā rey-it'ee impuesto p'epataarāpa paara k'inia iru p'ani āchi k'inia iru p'anīrā. ⁴⁷ Ma awara parāpa pāchi auk'aarā aupai auteebairuta pirā, k'ne-inaa pipiara oomaa p'anik'ā? Ijāadak'aa beerāpa paara āchi auk'aarā auteebaipata. ⁴⁸ Māgā eperāarā jīp'arāk'a p'anadai k'āyaara, t'āri pia p'anapataati ne-inaa k'achia ooda-ee, pāchi it'aripema Ak'ōre Waibia baparik'a.

Jesupa jarateeda ne-inaa pia oo k'awaadamerā

6 —K'īrak'aupai awaraarā taide ne-inaa pia oodai Tachi Ak'ōre-it'ee, āchia t'o p'anadamerā. Māga ooruta pirā, parā it'aripema Ak'ōre Waibia paarāmaa

tee-e pait'ee ne-inaa pia ichia k'isia iru bi teeit'ee ichideerāmaa.

² Maperā parādepemapa ne-inaa chupiria beerāmaa teek'āri, jōmaarāmaa pia ooda jaranáaji. Seewata Tachi Ak'orede ijāapatada apataarāpa māga oopata Tachi Ak'ore Uraa jarateepata tede māik'aapa calle jāde, eperāarāpa āchi t'o p'anadamerā. Mia wāarata jararu. Ma t'o p'anirā pedee pia aupai iru p'anadait'ee, Tachi Ak'orepa āchima tee-e pait'ee perā ne-inaa pia irua k'isia iru bidepema. ³ Āchia oopata k'āyaara pia net'aa teek'āri chupiria beerāmaa, jaranáaji, pichi k'ōp'āyo pi-ara bima paara. ⁴ K'ūp'ee ooji pi it'aripema Ak'ore Waibiapa unu bairā. Ichiata ne-inaa pia teeit'ee pima ichia k'isia iru bidepema.

Jesupa jarateeda it'aa t'ī k'awaadamerā

(Lc 11.2-4)

⁵ —Parāpa it'aa t'īdak'āri, oonáati Tachi Ak'orede ijāapatada apataarāpa oopatak'a. Tachi Ak'ore Uraa jarateepata tede jōmaarā taide āchi ak'inī p'aneepata it'aa t'īdait'ee. Ichiaba p'uuru jāde plaza bee k'idaa māga oopata eperāarāpa unudamerā. Mia wāarata jararu. Eperāarā pia pedee aupai iru p'anadait'ee.

⁶ Maperā pi it'aa t'īk'āri, pichi cuartode t'ūji māik'aapa chi puerta pia j'āji. Māpai it'aa t'īji pichi Ak'ore Waibiamaa, iru mama bairā pi ome. Irua pia ooma bi unuk'āri, ne-inaa pia teeit'ee pima, ichia k'isia iru bidepema ma ne-inaa ichideerāmaa teeit'ee.

⁷ It'aa t'īk'āri, pia-e bi ip'ii ichi ai pedeeta jara nībait'ee. Ijāadak'aa beerāpa māga oopata, k'isiapata perā audú pedee jōnīpa Tachi Ak'orepa audupāra ūri-it'ee. ⁸ Māirāk'a p'ananaati, Tachi Ak'orepa k'awa bapari perā parāpa falta p'ani, iididai naaweda. ⁹ Nāga it'aa t'īdaipia bi:

Tachi Ak'ore it'ari bi,
pi t'ī awaraa t'ī k'āyaara pipiara bi.

¹⁰ Eperāarā b'iji pichi jua ek'ari pichideerā p'aneedamerā.

Ooji pichia k'inia bik'a na p'ek'au eujāde, it'ari ooparik'a.

¹¹ Tai-it'ee chik'o téje ewari chaa k'odait'ee.

¹² Taipa p'ek'au k'achia oopata chupiria k'awáaji māik'aapa perdonáaji

taipa perdonaapatak'a, awaraarāpa taimaa ne-inaa k'achia oodak'āri.

¹³ Tai k'achiade baaipináaji.

Tai k'aripa atáji Netuara Poro Waibia juadeepa.'

¹⁴ Parāpa perdonaaruta pirā awaraarāpa ne-inaa k'achia oopata parāmaa, Tachi Ak'ore it'ari bipa ichiaba perdonaait'ee parāpa ne-inaa k'achia oopata. ¹⁵ Mamīda parāpa perdonaada-e p'ani pirā awaraarāpa ne-inaa k'achia oopata parāmaa, māgara Tachi Ak'orepa ichiaba perdona-e parāpa ne-inaa k'achia oopata.

Jesupa jarateeda nek'oda-ee it'aa t'ī k'awaadamerā

¹⁶ —Parā nek'oda-ee p'anadak'āri j'ip'a k'īsiat'ee Ak'ore net'aade, k'īra pia-ee p'ananaati Ak'orede ijāapatada apataarāpa oopatak'a. Māga nipapata awaraarā-

pa k'awaadamerā nek'oda-ee p'ani, māik'aapa āchi t'o p'anadamerā. Mia wāarata jararu. Māgapai iru p'anadait'ee. ¹⁷ Pi it'aa t'ī bak'āri nek'o-ee, k'īra s'iji māik'aapa t'ī-irúji ¹⁸ apidaapa k'awanaadamerā pi nek'o-ee bi. Eperāarāpa pi it'aripema Ak'ore Waibia p'oyaa unuda-e p'ani mīda, irua k'awa bi pia ne-inaa mera oo bi, pi ome bairā. Ma pari iruata ne-inaa pia teeit'ee pima ichia k'isia iru bidepema.

Jesupa it'aripema ne-inaa piade jarateeda

(Lc 12.33-34)

¹⁹ —P'arat'a, net'aa pia p'enáati na p'ek'au eujāde p'ani misa iru p'anadait'ee, polillapa ma net'aa ārit'aa perā, maa-e pirā mogosiadarii perā taarā ia iru bīpa, maa-e pirā nechiapataarāpa chia atadaridai perā.

²⁰ Ma k'āyaara j'ir'iti it'aripema ne-inaa iru p'anadait'ee, māpema ne-inaa polillapa ārik'aa perā, mogosiak'aa perā māik'aapa nechiapataarā mama t'ūdak'aa perā.

²¹ Na p'ek'au eujādepema ne-inaa pia audú ata k'inia bak'āri, pi t'āri araa bait'ee ma ne-inaa ome. Jōdee it'aripema ne-inaa pia audú ata k'inia bak'āri, pi t'āri araa bait'ee māgf' ne-inaa ome.

Jesupa tachi taude jarateeda

(Lc 11.34-36)

²² —Tachi tau lamparak'a ĩdaa pik'a bi tachi k'ap'ia-it'ee. Pichi tau pia bak'āri, k'ap'ia jōmaweda ĩdaa pik'a bide bait'ee. ²³ Mamīda pichi tau k'achia bi pirā, k'ap'ia jōmaweda p'āriu pik'a bide bait'ee. Māgá pi k'ap'ia ĩdaa pik'a bi wāara p'āriu pik'a bi pirā, audupāra p'āriu pik'a bide bait'ee.

K'aita tachi chipari

(Lc 16.13)

²⁴ —Eperā chipariirā omé jua ek'ari mimia baik'araa bi. Māga bi pirā, chipari aba k'īra unuamaa iru bai māik'aapa chi apema k'inia iru bai, maa-e pirā abaapa jara bik'a ooi māik'aapa chi apemapa jara bik'a ooma bai. Māga pik'a apidaapa ooda-e pai Tachi Ak'orepa jara bik'a, p'arat'a, net'aa pia p'e bi misa.

Tachi Ak'orepa ichi warrarā pia ak'i bapari

(Lc 12.22-31)

²⁵ —Maperā mia jara bi: K'isia jōnanáati k'āata k'odait'ee maa-e pirā todait'ee, māgá chok'ai p'anadait'ee. Ichiaba k'īsanáati sāga p'aru atadait'ee. Tachi Ak'orepa parā k'ap'ia ooji māik'aapa parā chok'ai p'anapiji. Māga bita, ¿p'aru tee-e paik'ā māik'aapa chik'o, ne-inaa toparii tee-e paik'ā parāmaa? ²⁶ Ak'īti, ipanaarā it'ī wāabai p'ani. Āchia net'atau uudak'aa, ewadak'aa māik'aapa ia bidak'aa chi net'atau iap-atamāi. Mamīda parā it'aripema Ak'ore Waibiapa ne-inaa teepari k'odamerā. ¡Iru-it'ee parā pipiara p'ani ipanaarā k'āyaara! ²⁷ Eperā audú k'isia nībipa hora aba pida waa chok'ai ba-e pai.

²⁸ 'Ma awara ¿k'āare-it'ee parā audú k'isiapata p'aru-it'ee? Ak'īti, sāga nep'ono p'ūjara t'āide nībi waripata. Mimiadak'aa māik'aapa p'aru k'adak'aa māgá pi-ia

p'anadait'ee. ²⁹ Mamída mia jara bi: Rey Salomonpa p'arat'ara, net'aa pia iru bapachi mída, iru p'aru piara j̄ bak'ári, eperāarāpa iru pi-iaa unuda-e paji nāǵí nep'onono k'āyaara. ³⁰ Idi na p'ūajara wari wā. Mamída nu uratidaik'ári, t'ipitaude paa jōdariit'ee. Tachi Ak'ōrepa māgá pia ak'í bi pirā nep'onono p'ūajara t'āide n̄ibi, audupiara parā ak'í bapariit'ee, at'ári irude mak'iaara ijāada-e p'ani mída. ³¹ Tachi Ak'ōrepa māgá ichia ooda pia ak'í bapari perā, k'íisia jōnanáati: “¿K'āata k'odait'ee?” maa-e pirā “¿K'āata todait'ee?” maa-e pirā “¿K'āata j̄idait'ee?” ³² Māgá k'ísiapata ijāadak'aa beerāpa. Mamída parāpata it'aripema Ak'ōre Waibia iru p'ani. Irua k'awa bi ne-inaa parāpa falta p'ani. ³³ Maperāpi naapiara jir̄iti iru jua ek'ari p'anap-ataadait'ee māik'aapa oopataáti irua jara bik'a. Māga ooruta pirā, ma ne-inaa jōma iru p'anadait'ee. ³⁴ Audú k'ísianáati nupema ne-inaade, nu ne-inaa paraait'ee perā aide k'ísiadamerā. Ewari chaa ne-inaa audupai paraa aide k'ísiadamerā.

Jesupa jarateeda awaraarāpa oopata ak'inaadamerā pedee k'achia jaradait'ee
(Lc 6.37-38, 41-42)

7 —Awaraarāpa ne-inaa oopata ak'ináati jaradait'ee ne-inaa k'achia oomaa p'ani. Māga ooruta pirā, ma jaradap'edaa k'aurepa Tachi Ak'ōrepa parā māgá ak'iit'ee. ² Parāpa awaraarāpa oo p'ani ak'ipatak'a, māgá Tachi Ak'ōrepa ak'ipariit'ee parāpa oo p'ani. Ne-inaa k'achia aupai jir̄iruta pirā pedee k'achia jaradait'ee āra āpíte, Tachi Ak'ōrepa auk'a jir̄iit'ee parāpa ne-inaa k'achia oopata aupai jarait'ee iru k'irapite p'anadak'ári. ³ ¿K'āare-it'ee ak'í bima nejarra pichi auk'aa tau jāde bi, mamída unu-e bi pak'uru pichi tau jāde bi? ⁴ Pichi tau jāde pak'uru iru bi pirā, ¿sāga pichi auk'aamaa jaraima: “Mimaa ēep̄iji jā nejarra pichi tau jāde bi”? ⁵ ;Seewata pia chíra k'aripa k'inia bi, irua oo bi ak'ik'ári! Pichi tau jāde bi pak'uruta naapiara ēt'at'áaji. Māpaipi unui nejarra pichi auk'aa tau jāde bi, māgá wāara iru k'aripait'ee.

⁶ Net'aa awara bidap'edaa Tachi Ak'ōre-it'ee teeruta pirā usa k'achia beemaa, orradaidap'eda k'aak'oodai. Ma awara ne-inaa ipia perlak'a atabēiruta pirā sinaarā p'animāi, yoorode jaut'aada.

Jesupa jarateeda Tachi Ak'ōremaa iididamerā
(Lc 6.31; 11.9-13)

7 —Iidipataáti Tachi Ak'ōremaa. Irua teeit'eeipi. Jir̄ipataáti. Irua k'awapiit'eeipi. Eperāpa t'īparik'a puerta t'aide, Ak'ōremaa t'īpataáti. Irua parā k'aripait'eeipi. ⁸ Chi iidi bimaa Tachi Ak'ōrepa teepari; chi jiri bimaa Tachi Ak'ōrepa k'awapipari māik'aapa chi t'ī bimaa ewapari.

⁹ ¿Parādepemapa māu teeik'ā ichi warramaa, irua pan iidik'ári? ¹⁰ Maa-e pirā, ¿taama teeik'ā irumaa, chik'o iidik'ári? ¹¹ ;Māga-epi! Parā ne-inaa k'achia oopataarā mída, pāchi warrarāmaa net'aa pia tee k'awa p'ani. Parāpa māga ooruta pirā, jaudupiara

pāchi it'aripema Ak'ōre Waibia ne-inaa pia teeit'ee chi iidirutaarāmaa!

¹² Maperā, óoti apemaarāmaa parāpa k'inia p'anik'a áchia parāmaa oodamerā, māgata jara bairā Moisepa p'ādade māik'aapa Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaade.

Tachi Ak'ōre truadee wāit'ee puerta p'irup'ee pik'a bi
(Lc 13.24)

¹³ —Tachi Ak'ōre truadee wāit'ee puerta p'irup'ee bide t'īupatak'ata bi. Mapa t'īuti puerta p'irup'ee bide, chi atua beerā puerta jet'ee bapari perā. Ichiaba áchi o k'achia ewaraa k'obi, chok'ara aide wāpata perā.

¹⁴ Wāit'ee eperāarā ichita p'anapatamāi Tachi Ak'ōre ome puerta p'irup'ee bide t'īupatak'ata bi māik'aapa Ak'ōre o p'irup'ee bapari, māgide chok'ara-ee wāpata perā.

Pak'uru k'awaadai chi nejōdeepa
(Lc 6.43-44)

¹⁵ —K'irak'aupai ijāadai jōmaweda Tachi Ak'ōre pedee jarapatada apataarāde, māirā ūk'uru seewa-idaa bee perā. Seewata eperā pia beerāk'a parāmaa chepata. Mamída áchi t'āride k'íisia k'achia iru p'anapata. ¹⁶ Parāpa māirā k'awaadai áchia oopata pia ak'idak'ári. Pak'uru iri-idaa bide uva chauk'aa; ichiaba māgeede higojō chauk'aa. ¹⁷ Ma awara nejō biiri pia bipa nejō pia chaupari. Mamída nejō biiri k'achia bipa nejō k'achia chaupari. ¹⁸ Nejō k'achia chauk'aa pak'uru pia bide. Ichiaba nejō pia chauk'aa pak'uru k'achia bide. ¹⁹ Maperā pak'uru nejō pia chauk'aa bee t'u peepata t'ipitaude bat'at'aadait'ee. ²⁰ Māgá ma Ak'ōre pedee jarapatada apataarāpa ne-inaa oopata k'aurepa parāpa k'awaadai wāara Ak'ōrepa pēida wa māga-e.

Jesupa jarateeda jōmaarāta Tachi Ak'ōre truadee wāda-e pait'ee
(Lc 13.25-27)

²¹ —Eperāarā ūk'uruurāpa mimaa: “Tachi Waibia, Tachi Waibia” a p'ani mída, jōmaweda wāda-e pait'ee Tachi Ak'ōre truadee. J̄ip'a chi oopataarāpa mi Ak'ōre it'ari bipa oopi bik'a; māgiirāta it'aa wādait'ee. ²² Ak'ōre ewari waibia ewate chok'araarāpa mimaa jaradait'ee: “Tachi Waibia, Tachi Waibia, tai pi ome p'anap̄iji. Taipa pi t'īde jarateejida māik'aapa pi t'īde netuaraarā uchi-apik'oojida. Ma awara pi t'īde oojida ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa áchi juadoopa.” ²³ Mamída mia p'anaut'ee: “;Mia parā k'awa-e bi! ;Āyaa wāti mi ik'aawaapa, ne-inaa k'achia oopataarā!”

Jesupa te oopataarāde jarateeda
(Mr 1.22; Lc 6.47-49)

²⁴ —Eperā k'íisia k'awaa bipa mi ūraa ūripari māik'aapa oopari mia jara bik'a. Māǵí eperā ichi te oo bík'ata bi māu ĩri. ²⁵ K'oi cheji; to chedachi māik'aapa nāu golpe p'uaji ichi temāi. Mamída t'ee-e paji māu ĩri oo bada perā. ²⁶ Jōdee chi mi ūraa ūrip'eda, oo-e bipa mia jara bik'a k'íisia k'awa-ee bi. Eperā ichi te ipude oodak'a

bi. ²⁷ K'oi cheji; to chedachi; nãu golpe p'uaji mãik'aapa ichi te tudú t'eedachi. Mãgá ichi te jödachi.

²⁸ Jesús pedee aupak'ãri, eperãarã jômaweda ak'itrua para beejí irua jarateeda k'aurepa. ²⁹ Mãga p'anajida irua jip'a jarateeda perã Tachi Ak'õrepa jarateepidak'a. Ak'õre Úraa pipiara jarateejí Moisepa p'ãda jarateep-ataarã k'ãyaara.

Jesupa leprapa k'ayaa bada jipada

(Mr 1.40-45; Lc 5.12-16)

8 Jesús eedeepa edaa chek'ãri, eperãarã chok'ara iru t'ëe chejida. ² Mãgá che wãde iru k'ait'a cheji eperã leprapa k'ayaa bi. Mãgí iru k'irapite bedabai nã-ba cheji mãik'aapa mägaji:

—Tachi Waibia, pia k'inia bi pirã, mi k'ayaa wëpa-pipáde aji, Ak'õre k'irapite mi pia beemerã.

³ Jesupa juapa t'õbaip'eda, mägaji:

—;K'inia bida! aji. Jipa beepáde aji.

Aramata jipa beejí. ⁴ Mãpai Jesupa mägaji:

—;Úrjij! Jaranãaji apidaamaa. Jip'a p'aaremaa ak'ipinãji mãik'aapa Moisepa p'ãdade jara bik'a ipana omé atéeji teetit'ee Tachi Ak'õremaa. Mãgá jõmaarãpa pi jipa beeda k'awadayada aji.

Jesupa Romadepema soldaorã poro mimiapari jipada

(Lc 7.1-10; Jn 4.43-54)

⁵ T'ëepai Jesús Capernaum p'uurude panak'ãri, Romadepema soldaorã poro waibiapa irumaa chupiria iidi cheji:

⁶ —Jesús, mi mimiapari k'ayaa bida aji. P'oyaa mimik'a-e bi mãik'aapa chupiria nãbida aji, p'uapa.

⁷ Jesupa p'anauji:

—Wãit'eeda aji, jipade.

⁸ Mamída ma soldaorã poro waibiapa mägaji:

—Tachi Waibia, mi pi k'ãyaara ek'ariara bi. Pi mi temaa wã-e pijida, namãik'aapa pedeeru pirã, mi mimiapari jipa beeit'ee. ⁹ Mi jida waibiarã jua ek'ari bi. Ma awara mia soldaorã iru bi michi jua ek'ari. Mia abaamaa wãpáde ak'ãri, wãpari; awaraamaa chepáde ak'ãri, chepari. Ichiaba mi mimiaparimaa ne-inaa oopáde ak'ãri, oonaparida aji.

¹⁰ Jesupa mãga úrik'ãri, p'era pik'a beejí ma soldaorã poropa jara bada k'aurepa. Mapa ichi ome nipap-ataarãmaa mägaji:

—Mia wãarata jararu. Israel pidaarã t'ãide na eperãk'a apida waide unu-e bi, iru wãara ijãapari perã.

¹¹ Eperãarã chok'ara chedait'ee ak'õrejiru uchiapari eereepa mãik'aapa ak'õrejiru baaipari eereepa. Mãirã-ta Tachi Ak'õre truade su-ak'i p'ana chedait'ee nek'ode Abraham ome, Isaac ome mãik'aapa Jacob ome.

¹² Mamída chi it'ari p'anadaipia biirã Ak'õrepa jërek'ooit'eeda aji, taawaa p'ãriudee, atua beerã ome jëedamerã mãik'aapa k'ida kierrkierree para bamerã p'uapa.

¹³ Mãga jarap'eda, Jesupa ma soldaorã poromaa mägaji:

—Wãpáde aji, pichi temaa pia ijãadak'a uchiada perã. Aramata chi k'ayaa bada jipadachi.

Jesupa Pedro p'ãk'õre jipada

(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

¹⁴ Mãpai Jesús wãji Pedro temaa. Mama ununaji Pedro p'ãk'õre k'ayaa bi k'iamiapa. P'arude baji k'ayaa bada perã. ¹⁵ Jesupa iru jua t'õbaik'ãri, ma k'iamia tuudachi. Mãpai ma wëra p'irabaidaip'eda, nek'opiji Jesumaa.

Jesupa k'ayaa beerã chok'ara jipada

(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

¹⁶ K'eudaik'ãri, netuara k'ap'iade merãtia beerã chok'ara aneejida Jesumaa. Pedee jarada abaapa netu-araarã jômaweda uchiapik'ooji. Ichiaba k'ayaa beerã jômaweda jipak'ooji. ¹⁷ Mãga ooji p'asamerã Tachi Ak'õre pedee jarapari Isaiapa chonaarãweda jaradak'a: 'Trua k'ayaa tachimaa baridap'edaa awara ãyaa ataji mãik'aapa tachi k'ayaa beerã jipaji.'

(Is 53.4)

Jesús ome nipa k'inia p'anadap'edaarã

(Lc 9.57-62)

¹⁸ Awaraa ewaride Jesupa unuk'ãri eperãarã chok'ara ichi wap'ira iru p'aní, chi k'õp'ãyoorãmaa jaraji sãadait'ee lago k'iraik'a eeree. ¹⁹ Mamída wãdai naaweda, Moisepa p'ãda jarateepari k'ait'a cheji mãik'aapa mägaji:

—Tachi Jarateepari, pi ome wã k'inia bida aji, chi wãrumaa.

²⁰ Jesupa p'anauji:

—Usap'ã yooro te uria iru bee mãik'aapa ipanaarã te iru bee. Mamída mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema arajãgaa ni, k'ãipari wëe. Made k'rsíajai jarai naaweda wãara mi ome nipa k'inia bi wa mãga-e.

²¹ Awaraa Jesús ome nipadapa mägaji:

—Tachi Waibia, mi jida pi ome nipaparii k'inia bi. Mamída ai naaweda, mi ak'õre iapipáde aji, iru piuk'ãri.

²² Jesupa p'anauji:

—Chepáde aji, mi ome mãik'aapa ichiak'au bipáde aji, atuadait'eerãpa áchi piudap'edaarã iadamerã.

Jesupa nãu p'usa ome t'umãtipida

(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

²³ Ma t'ëepai Jesús wãji barcode chi k'õp'ãyoorã ome.

²⁴ Mãga nide p'usara t'o nãbeejí. P'usapa barco pirubaai wã nipaji. Mãmisa Jesús k'ãi baji. ²⁵ Mapa chi k'õp'ãyoorãpa ãrimat'aajida mãik'aapa mägajida:

—Tachi Waibia, itai k'aripáji! itachi pirubaai wãdapí!

²⁶ Jesupa p'anauji:

—;Sãap'eda p'era jõnima? aji. ;Parã pia ijãada-e p'anida! aji.

Mãga jarap'eda, p'irabaidachi mãik'aapa pedeeji nãu-maa mãik'aapa p'usamaa. Aweda jõma ip'ii úu beejí.

²⁷ Mãga unudak'ãri, chi k'õp'ãyoorã ak'itrua para beejí mãik'aapa áchi pitapai iidi para beejí:

—;K'aima ajida, nãgí? Nãu, p'usa paara iru pedee úri-patada ajida.

Eperāarā k'ap'iade netuara merātia bada

(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

²⁸ Jesús chi k'öp'äyoorā ome panadak'āri lago k'īraik'a eere Gadara eujāde, jāira māu te uriade badadeepa uchijida eperāarā omé netuara āchi k'ap'iade merātia bee. Ma eperāarā Jesús k'ait'a chejida. Āchi audú t'āri k'achia-idaa p'anadap'edaa perā, eperāarā ma ode p'oyaa wāyaadak'aa paji. ²⁹ Jesumaa bia chejida:

—Jesús, Ak'ōre Waibia Warra, tai ome t'īunāaji!
¿At'āri-e weda tai miapide cheji-ek'ā? ajida.

³⁰ Ma k'ait'a sinaarā chok'ara nek'omaa p'anajida.

³¹ Mapa netuaraarāpa Jesumaa chupiria iidijida ma sinaarā k'ap'iade t'īupimerā.

³² Aramāgá Jesupa jaraji maaaa wādamerā. Māpai ma netuaraarā ma eperāarā k'ap'iadeepa uchi-ak'oodachida māik'aapa sinaarā k'ap'iade t'īudachida. Aramata sinaarā jōmaweda p'irak'oodachida ee k'ōot'ari jira bidee. Mata lagode baainajida māik'aapa ŷyapa j̄ak'oodachida.

³³ Ma sinaarā j̄a p'anadap'edaarāpa māga unudak'āri, p'irak'oodachida p'uurudee. Nepirinajida āchia unudap'edaa ma netuara merātia p'anadap'edaarā ome. ³⁴ Māpai p'uuru pidaarā jōmaweda chejida māik'aapa Jesumaa chupiria iidijida āchi eujādeepa wāmerā.

Jesupa chiwa bada jipada

(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

⁹ Ma t'ēepai, Jesús barcode bataup'eda, wāji lago k'īraik'a eeree. Māgá ichi p'uurude pacheji. ² Ma ma bide eperāarāpa jira aneejida eperā chiwa bi p'arude. Jesupa k'awaak'āri āchia wāara ichide ijāa p'anī, ma chiwa bīmaa māgaji:

—Warra, t'āri o-īa bāji pia p'ek'au k'achia oopata jōmaweda wēpada perā.

³ Ūk'uru arii p'anadap'edaa Moisepa p'āda jarateepataarāpa māga ūridak'āri, k'īsiyajida: “Jāgipa ik'achia pedeemaa bi Tachi Ak'ōre āpīte. Tachi Ak'ōrepapai p'ek'au k'achia wēpapiyada” ajida. ⁴ Mamīda Jesupa k'awaji āchia k'īsia p'anī. Mapa iidiji:

—¿Sāap'eda parāpa k'īsia k'achia k'īsia p'anīma? aji.
⁵ Mīa irumaa jarai: “P'irabāiji māik'aapa wāji”. Mamīda irua maarepida oo-e pai, Tachi Ak'ōrepa oopi-e pīrā.

⁶ Mīa ak'īpiit'ee na p'ek'au eujāde mī, chi Eperā Ak'ōre Truadepema k'ap'ia pari, Tachi Ak'ōre Waibiapa wēpapari eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata.

Māpai māgaji ma eperā chiwa bīmaa:

—P'irabāiji! Pichi p'aru atāji māik'aapa wāji pichi temaa.

⁷ Aramāgá ma chiwa bada p'irabaidachi māik'aapa wāji ichi temaa. ⁸ Māga unudak'āri, eperāarā p'era pik'a para beejī māik'aapa Tachi Ak'ōremaa o-īa it'aa t'ījida, irua ma eperāmaa māga ooda perā.

Jesupa Mateo jirit'erada ichi ome nipapariimerā

(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹ Mamāik'aapa Jesús wāji. Ma wārude eperā t'ījarapatap'edaa Mateo unuji. Su-ak'ī bajī Cesar-it'ee impuesto p'aapatamāi. Jesupa māgaji irumaa:

—Mī ome nipaparīiji.

Aramāgá bainī beep'eda, Jesús ome wāji.

¹⁰ T'ēepai Jesús chi k'öp'äyoorā ome teeda nek'omaa bak'āri, impuesto p'epataarā Roma pidaarā rey-it'ee pachejida awaraa eperāarā k'achia-idaa beerā apatap'edaarā ome. Māirā ai mesade su-ak'ī p'aneejida Jesús ome. ¹¹ Fariseorāpa māga unudak'āri, Jesús k'öp'äyoorāmaa iidijida:

—¿Sāap'eda parā jarateepari nek'omaa bīma ajida, impuesto p'epataarā ome māik'aapa awaraa p'ek'au k'achia oopataarā ome?

¹² Māirāpa iididap'edaa ūrik'āri, Jesupa māgaji:

—Médico pēidak'aa k'ap'ia pia beerāmaa. J̄ip'a pēipata k'ayaa beerāmaa. ¹³ Parā wādak'āri, k'īsiadapāde aji, nāgī Ak'ōre Ūraa jara k'īnia bi:

‘Mīa k'īniara bi awaraarā chupiria k'awaadamerā, neanimalaarā peedap'eda, paadai k'āyaara mī-it'ee.’

(Os 6.6)

Māpai Jesupa māgaji:

—Tachi Ak'ōrepa mī pēi-e paji t'āri pia beerā jiride. Ma k'āyaara p'ek'au k'achia oopataarā jirideta pēiji.

Sāapai nek'oda-ee p'anadaipia bi

(Mr 2.18-20; Lc 5.33-35)

¹⁴ Māpai Juan Bautista k'öp'äyoorā Jesumaa chejida māik'aapa iidijida:

—Edaare tai, fariseorā ome nek'oda-ee p'aneepata j̄ip'a Tachi Ak'ōre net'aade k'īsiadait'ee. ¿Sāap'eda pī k'öp'äyoorāpa māga oodak'aama? ajida.

¹⁵ Jesupa p'anauji:

—Miak'āipata fiestade t'ī pēidap'edaarā k'īra pia-ee p'anadak'aa chi miak'āit'ee bi āchi ome bi misa. Mamīda ewari cherude iru ata chedak'āripi, t'āri p'uapa nek'oda-ee p'aneedait'eeda aji.

Ūraa chiwidi māik'aapa chonaarāweda p'ādap'edaa

(Mr 2.21-22; Lc 5.36-39)

¹⁶ —Eperā apidaapa p'aru chiwididepema pite aba t'īik'araa bida aji, p'aru sorede parchaait'ee. Māga ooru pīrā, chi p'aru chiwidi āridariit'ee māik'aapa ma pite auk'a bee-e pait'ee chi p'aru sore ome. ¹⁷ Ichiaba vino ewaa juda t'idak'aa ne-e sorede, ma vino baak'ak'āri, ma ne-e sore j̄adarii perā māik'aapa chi vino atuadarii perā. Maperā vino ewaa juda t'idaipia bi ne-e chiwidide, ma ne-e chi vino ome atuapiamaapa.

Jairo k'au māik'aapa wērapa Jesús p'aru ide t'ōbaida

(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

¹⁸ Jesús at'āri pedeemaa bide, judiorā poro waibia t'ījarapatap'edaa Jairo Jesús k'īrapite bedabai nība cheji māik'aapa māgaji:

—Et'ewapai mi k'au jai-idaajida aji. Mamída mia k'awa bi pi cheru pirā mi ome māik'aapa pi jua biru pirā iru ĩri, waya chok'ai beeyada aji.

¹⁹ Māpai Jesús wāji chi k'ōp'āyoorā ome ma eperā temaa. ²⁰ Ma wādade wēra doce años bi k'ayaa bi waamiapa Jesús āpiteik'aapa k'ait'a wāp'eda, iru ĩripe-ma p'aru i t'ōbait'aaji. ²¹ Māga ooji k'ĩsia bada perā iru p'aru i t'ōbairupapai jipa beei. ²² Mamída mágá t'ōbaik'āri, Jesupa āpitee ak'iji māik'aapa mágaji ma wēramaa:

—Wēra, t'āri o-īa béeji. Pia mīde ijāa bairā, jipa beejida aji.

Aramata ma wēra jipa beejii.

²³ Maap'eda Jesús ma judiorā poro waibia temaa panak'āri, unuji siru chaapataarā māik'aapa eperāarā jēepi ororoo n̄bi. ²⁴ Māpai Jesupa mágaji:

—Taawaa uchiati. Na wēra k'au jai-idaa-e bi. Ĵp'a k'āi-ta bida aji.

Māga ūridak'āri, arii p'anadap'edaarā ēik'oodachida, Jesús k'īra k'awa-ee bi ĵjak'aapa. ²⁵ Mamída Jesupa eperāarā uchiapik'ooji māik'aapa jai-idaada badamāi t'ūp'eda, iru jua jita atanaji. Māpai ma wēra k'au p'irabaidachi. ²⁶ Maap'eda ma eujādepemaarā jō-maarāpa k'awaa wājida Jesupa māga ooda.

Jesupa tau p'āriu beerā omé jipada

²⁷ Mamāik'aapa uchia wādade, Jesús t'ēe tau p'āriu bee omé bia che wāpachida:

—Ĵrey David Warra, tai chupiria k'awaapáde! ajida.

²⁸ Jesús teeda t'īunak'āri, ma tau p'āriu beerā auk'a t'īujida. Māpai Jesupa iidiji:

—ĴParāpa ijāa p'anik'ā aji, mia jipai?

P'anaujida:

—Tachi Waibia, ijāa p'anida ajida.

²⁹ Māpai Jesupa taumāi t'ōbaip'eda, mágaji:

—Parāpa ijāa p'anik'a, mágá p'aneedapáde aji.

³⁰ Aweda tau eratik'oodachida. Māpai Jesupa ĵip'a mágaji:

—Mia ooda chīaramaa nepirinaadapáde aji.

³¹ Māga jaraji mīda, mamāik'aapa uchiarutata Jesupa ooda nepiri wāpachida ma eujādepemaarāmaa.

Jesupa pedee atua bada jipada

³² Ma tau p'āriu p'anadap'edaarā uchiarutade, eperāarāpa aneejida eperā pedee atua bi Jesumaa. Māga baji netuara ichi k'ap'iade merātia bada perā.

³³ Jesupa ma netuara uchiapit'aak'āri, ma eperā pedee beejii. Māga unudak'āri, arii p'anadap'edaarāpa ak'itrua para beejii māik'aapa mágajida:

—ĴIsraelde waide nāga unudak'aada! ajida.

³⁴ Mamída fariseorāpa mágajida:

—Netuara Poro Waibia juapata jāgá netuaraarā uchiapiparida ajida.

Jesupa eperāarā chupiria k'awaada

³⁵ Jesús nipapachi p'uuru beede māik'aapa ai ik'aawa p'uuru k'aipee beede. Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata te

chaa pedee pia jarateepachi k'awaadamerā taarā-e Tachi Ak'ōrepa eperāarā p'e biit'ee ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā. Ma awara k'ayaa k'īra t'ādo jipapachi. ³⁶ Eperāarā chok'ara see n̄bi unuk'āri, chupiria k'awaaji, āra chupiria, k'īra pia-ee para bada perā, oveja chak'eerā ak'ipari wēe chitoonik'a. ³⁷ Māpai chi k'ōp'āyoorāmaa mágaji:

—Eperāarā chok'ara mīde waide ijāada-e p'ani. Ne-uu audú chau bík'api p'ani. Mamída mimiapataarā chok'ara-ee p'ani. ³⁸ Mapa it'aa iididapáde aji, ma ne-uu chiparimaa, irua awaraa mimiapataarā pēimerā chi chau bi p'ede.

Jesupa k'ōp'āyoorā jirit'erada mimiadamerā ichi ome

(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

10 Jesupa chi k'ōp'āyoorā doce t'ī p'ejii māik'aapa āchi ichi jua ek'ari bĵi netuaraarā uchiapidamerā māik'aapa k'ayaa k'īra t'ādo jipadamerā.

² Nāgí imik'īraarā doce jirit'eraji pēiit'ee ichi ūraa jarateede. Naapiara jirit'eraji Simón, ichiaba t'ĵjarapat-ap'edaa Pedro, chi ĵpema Andrés ome. Ma t'ēepai jirit'eraji Santiago chi ĵpema Juan ome. Māirā Zebedeo warrarā paji. ³ Ichiaba jirit'eraji Felipe; Bartolomé; Tomás; mi, Mateo, chi impuesto p'epari bada Roma pidaarā-it'ee; Alfeo warra, Santiago; Tadeo; ⁴ Simón Celote apatap'edaa māik'aapa Judas Iscariote, ma t'ēepai Jesús traicionaada.

Jesupa chi k'ōp'āyoorā pēida Ak'ōre Ūraa jarateenadamerā

(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)

⁵ Jesupa ma k'ōp'āyoorā doce pēiji eperāarā paraa-maa. Pēi naaweda jaraji:

—Wānáati judio-eerā p'anapatamaa. Ichiaba wānáati Samaria eujādepema p'uurudee. ⁶ Ma k'āyaara wātí Israel eujādepema ovejaarā atua pik'a beerāmaa.

⁷ Jaratéeti taarā-e Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari biit'ee ichideerā p'aneedamerā. ⁸ K'ayaa beerā jipáti; piudap'edaarā chok'ai p'irabaipíti; leprapa k'ayaa beerā jipáti māik'aapa netuara k'ap'iade merātia bee jipáti. Mia parā michi jua ek'ari bik'āri māga oodamerā, p'arat'a maarepida iidi-e paji. Mapa p'arat'a iidináati ma pari.

⁹ Ateenáati nēe, p'arat'a, cobre, pāchi k'irride ĵipata.

¹⁰ Ichiaba ateenáati muchila, awaraa chancla māik'aapa p'aru ĵdait'ee, pak'uru jida t'idik'adait'ee, parā mimia pari ma ne-inaa teedaipia p'anadairā.

¹¹ P'uurude maa-e pirā te chok'ara-ee beemāi panadak'āri, eperā t'āri piata jirítí arii p'aneedait'ee mamāik'aapa wāruta misa. ¹² Teeda t'ūdak'āri, arii p'anĵrāmaa pedee pia jarátí. ¹³ Ai tede p'anĵrāpa parā auteebairuta pirā, ma pedee pia jaradak'a āramaa uchiapit'ee. Mamída auteebaida-e pirā, ma pedee pia jaradak'a āramaa uchia-e pait'ee. ¹⁴ Parā auteebaida-e pirā māik'aapa parāpa jarateepata ūridaamaa p'ani pirā, uchiati ma tedee maa-e pirā ma p'uurudeepa māik'aapa biiridepema yooro p'ora nēep'etí ak'ipidait'ee Tachi Ak'ōrepa āra k'aripa-e pait'ee. ¹⁵ Mia

wāarata jararu. Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate irua ma p'uurudepemaarā audupiara k'achia ooit'eeda aji, Sodoma p'uurudepemaarā, Gomorra p'uurudepemaarā k'achia ooda k'āyaara.

Jesupa jarada ichi k'aurepa ijāapataarā miadait'ee
(Lc 12.11-12; 21.12-17)

¹⁶ —ĪŪriti! Mīa parā pēiru eperāarāmaa jarateede. Pēiru ovejaarā pēik'ajik'a ne-animalaarā k'achia beerā t'āide. Mapa k'īra k'awaa nipapatāati, taama k'īra k'awaa nipaparik'a. Ichiaba k'āiwee nipapatāati paloma nipaparik'a. ¹⁷ Tauk'a nipapatāati eperāarāpa parā ateedait'ee perā āchi charraarāmaa miapidamerā, maa-e pirā parā p'ua oodait'ee Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. ¹⁸ Ma awara mide ijāapata k'aurepa ateedait'ee āchi poro waibiarāmaa māik'aapa āchi reyrāmaa. Māgā parāpa mī ūraa jaradai māirā k'īrapite māik'aapa awaraa ijāadak'aa beerā k'īrapite. ¹⁹ Mamīda māirā k'īrapite p'anadak'āri, k'īsianāati sāga pedeedait'ee, maa-e pirā k'āata jaradait'ee, pedeedait'ee pak'āri, Tachi Ak'ōrēpata pedeepiit'ee perā. ²⁰ Parā pedeeda-e pait'ee pāchi k'īradoopa. Tachi Ak'ōre Jaurepata pedeeit'ee parā k'ap'ia.

²¹ Maapai eperāarāpa āchi ĩpemaarā paara teedait'ee miapidamerā piurutamaa. Ma awara chi ak'ōreerāpa āchi warrarā paara māgā peepidait'ee; maa-e pirā warrarāpa āchi ak'ōreerā peepidait'ee. ²² Jōmaarāpa parā k'īra unuamaa iru p'anapataadait'ee mide ijāapata k'aurepa. Mamīda t'āridepai chooruta pirā, Tachi Ak'ōrepa parā k'aripait'ee atuanaadamerā na p'ek'au eujā jōrumaa. ²³ P'uuru abaade parā jiri p'aneedak'āri, mirūti awaraa p'uurude. Mīa wāarata jararu. Parā Israel p'uuru jōmaade jaratee nipadai naaweda, mī, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, cheit'ee.

²⁴ K'īrāpāti eperā apida ichi jarateepari k'āyaara waibiara bi-e. Ichiaba mimiapari apida chipari k'āyaara waibiara bi-e. ²⁵ Chi ne-inaa k'awaa p'ania bi o-īa baipia bi chi jarateepari ĩjak'a pait'ee. Ichiaba mimiapari o-īa baipia bi chipari ĩjak'a pait'ee. Chi te chipari t'ījarapata pirā Beelzebú, Netuara Poro Waibia, audupiara irudeerāmaa māgī t'ī bidait'ee.

Jesupa jarateda k'aita waawedaipia bi
(Lc 12.2-7)

²⁶ —Māga jara p'anī mīda, eperāarā waaweenāati. Īrā Tachi Ak'ōre net'aa mera pik'a bi mīda, t'ēepai parāpa jōmaarāmaa jaradait'ee. ²⁷ Mīa ūraa jarada p'āriu pik'a baji. Mamīda jōmaarāmaa māga ĩp'a jaradaipia bi. Ma awara mīa ūraa mera pik'a jarada, golpe jaradaipia bi terraza ĩriipa biaruk'a. ²⁸ Waaweenāati parā jiri p'anīrā peedait'ee, ārapa parā p'oyaa atuapida-e perā tok'aradee. Ma k'āyaara Tachi Ak'ōre waawēeti. Iruata tachi piupii māik'aapa atuapii.

²⁹ ĩNetopata-ek'ā ipana chak'e omé p'arat'a tau abaa pari? Eperāarāpa māga oopata, ipana chak'e mak'īara vale-e bi ĩjak'aapa. Mamīda ipana chak'e apida eujāde baaidak'aa, parā Ak'ōre Waibiapa māga jara-emāi.

³⁰ Parā puda paara irua jusia iru bi. Mapa

waaweenāati, Tachi Ak'ōrepa parā k'iniara iru bapari perā ipanaarā k'āyaara.

Jesucristode ijāapatada apataarā awaraarā k'īrapite
(Lc 12.8-9)

³² —Eperāpa tau taawa jararu pirā ichi Jesucristode ijāapari, mīa pida jarai: “Māgī mēre” mī Ak'ōre k'īrapite it'ari. ³³ Mamīda eperāpa meraru pirā mide ijāapari, māgara mīa pida merait'ee. “Māgī mēre-eda” ait'ee mī Ak'ōre k'īrapite it'ari.

Jesús k'aurepa ēreerā t'āri auk'a p'anada-e
(Lc 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ —K'īsianāati mī cheji na p'ek'au eujādee eperāarā k'āiwee p'anapide. ĩp'a cheji chōopide. ³⁵ Mī cheji 'warra t'āri auk'a banaamerā chi ak'ōre ome, wēra k'au t'āri auk'a banaamerā chi nawe ome māik'aapa āigu t'āri auk'a banaamerā chi p'āk'ōre ome. ³⁶ Ma k'aurepa eperāarā t'āri auk'a para ba-e pait'ee āchi ēreerā ome.'

(Mī 7.6)

³⁷ Eperāpa ichi ak'ōre wa chi nawe k'iniara iru bi pirā mī k'inia iru bai k'āyaara, mēre pa-e pai. Ichiaba eperāpa chi warra wa chi k'au k'iniara iru bi pirā mī k'inia iru bai k'āyaara, māgī mēre pa-e pai. ³⁸ Ma awara mide ijāapari k'aurepa eperā piuamaa bi pirā kurusode piu wāk'a, māgī mēre pa-e pait'ee. ³⁹ Eperā piuamaa bi pirā mide ijāapari k'aurepa, māgī piuk'āri, atuait'ee. Mamīda eperā piuru pirā mide ijāapari k'aurepa, māgī eperā piuk'āri it'aa wāit'ee.

Jesupa jarada ijāapataarāpa ne-inaa pia atadait'ee
(Mr 9.41)

⁴⁰ —Eperāpa parā auteebaik'āri, mī jida auteebai bi māik'aapa mī Ak'ōre, mī pēida, auk'a auteebai bi. ⁴¹ Ma awara eperāpa auteebaik'āri Tachi Ak'ōre pedee jarapari, Tachi Ak'ōrepa pēida perā, ne-inaa pia atait'ee Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa atapatak'a. Ichiaba auteebaik'āri eperā t'āri pia, māgī t'āri pia bairā, ne-inaa pia atait'ee eperā t'āri pia beerāpa atapatak'a. ⁴² Ma awara eperāpa teek'āri pania vaso aba mī ome nipa-parimaa māgī mēre perā, Tachi Ak'ōrepa ne-inaa pia ichiaba teeit'ee ma pania teedamaa.

Juan Bautistapa eperāarā pēida
(Lc 7.18-23)

11 Jesupa chi k'ōp'āyoorā doce ūraap'eda, mamāik'aapa wāji Ak'ōrepa jara pēida jarateede ma eujādepema p'uuru bee chaa.

² Juan carcelde bi misa, ūriji Cristopa oomaa bi. Aramata ichi ome nipapatap'edaarā ūk'uru pēiji Jesumaa. Iidinajida:

³ —ĩPik'ā ajida, tai k'aripapari chonaarāpa cheit'ee bi da adap'edaa? Maa-e pirā, ĩtaipa awaraa nidaipia bik'ā? ajida.

⁴ Jesupa p'anauji:

—Wāti Juanmaa māik'aapa nepirīti parāpa nama unu p'anī māik'aapa ūri p'anī. ⁵ Jarāti tau p'āriu beeda ĩrā

unu p'ani; biiri nik'anik'aa beeda t'ia niutee; leprapa k'ayaa beeda jipa p'ani; k'iiri k'i beeda irá uri p'ani; piudap'edaarā waya chok'ai p'ani māik'aapa chup'iria chedeerāmaa Tachi Ak'ōrepa pedee pia jara pēida jara-teemaa bi. ⁶ iT'āri o-īa bida aji, chi mide ijāa bi, k'awa-e bi mīda mia ne-inaa jōma oo bi!

Jesupa Juande pedee pia jarada

(Lc 7.24-35)

⁷ Juanpa eperāarā pēida wādap'edaa t'ēepai, eperāarāmaa Jesupa pedee pia jaramaa beeji Juande: —ǰK'āata parāpa ak'inajidama aji, eujā pania wēe bi-maa wādak'āri? ǰK'īsiajida-ek'ā ak'inadait'ee eperā pariatua k'īsia bi, p'ūajara nāupa pariatua nēunēuwaa p'uaparik'a? ⁸ Maa-e pirā, ǰk'īsiajida-ek'ā ak'inadait'ee eperā p'aru pi-ia iǰ bi? Parāpa pia k'awa p'ani eperā p'aru pi-ia iǰ beerā rey tede p'anapata. ⁹ Māga-e pirā ǰk'īsiajida-ek'ā ak'inadait'ee Ak'ōre pedee jarapari? Wāara, iru Ak'ōre pedee jarapari k'āyaara waibiara bi. ¹⁰ Na Juandeta Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi: 'Mia eperā chok'a pēiit'ee pi naa o pia oonamerā pi, eperāarā poro waibia, chei naaweda.'

(Mal 3.1)

¹¹ Mia wāarata jararu. Juan Bautista k'āyaara eperā apida waibiara bi-e. Mamīda chi ek'ariara bita iru k'āyaara waibiara pait'ee Tachi Ak'ōrepa ma eperā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā ome beemerā.

¹² Juan Bautista chedak'āriipa, eperāarā chōo pik'a p'ani t'ūdait'ee Tachi Ak'ōre jua ek'ari, ichideerā p'aneedait'ee māik'aapa k'achia beerā auk'a chōo pik'a p'ani apida māga p'ananaadamerā. ¹³ Juan jaratee chei naaweda, Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa jarapachida Tachi Ak'ōrepa māgá eperāarā biit'ee ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā. Moisepa p'ādade ichiaba māga jara bi. ¹⁴ Parāpa k'awaa k'inia p'ani pirā Juanta Elías chi cheit'ee bada jara p'anadap'edaa; ichipi. ¹⁵ Pia k'īsiati parāpa et'ewa ūridap'edaade k'awaadamerā k'āata jara k'inia bi.

¹⁶ 'Mia jarait'ee sāga p'ani parā, mide ijāadak'aa beerā. Warrarā su-ak'i p'aneedap'eda, jemenemaa p'anik'ata p'ani p'uuru jāde. Āchi k'ōp'āyoorāmaa biapata:

¹⁷ "Taipa siru chaajida. Mamīda parā pēirada-e paji. K'ari k'īsia paraa k'arijida. Mamīda parā jēeda-e paji."

¹⁸ Māga pik'a baji Juan ome. Iru cheji māik'aapa nek'ok'aa paji, ne-inaa tok'aa paji, eperā jip'arāpa oopatak'a. Maperā eperāarāpa: "Netuara iru k'ap'iade merātia bida" ajida. ¹⁹ T'ēepai mi, chi Eperā Ak'ōre Tru-adepepa cheji māik'aapa nek'oji, ne-inaa toji eperā jip'aak'a. Maperā jara p'ani mi nek'oyaa, ne-inaa toyaa bapari. Ma awara mi k'ōp'āyo meraaparida a p'ani, k'achia-idaa beerā ome māik'aapa Cesar-it'ee im-puesto p'epataarā ome. Mamīda Tachi Ak'ōrepa wāarata ak'ipimaa bida aji, mia oo bi k'aurepa parā jōmaarā pari.

Tachi Ak'ōrepa oo bi unuamaa iru p'anapataarā

(Lc 10.13-15)

²⁰ Māpai Jesús ijāati pedeemaa beeji awara-awaraa p'uurudepemaarāmaa, āchia p'ek'au k'achia oopata oodaamaa p'anadap'edaa perā. Māga p'anajida unupachida mīda irua ooda ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Jesupa āchimaa māgaji:

²¹ —ǰAai, Corazín p'uurudepemaarā! ǰAai, Betsaida p'uurudepemaarā! ǰTachi Ak'ōrepa parā k'achiadee pēi-it'ee! Tiro p'uurude, Sidón p'uurude eperāpa ooda paara ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa mia parā p'uurude oodak'a, taarā-e weda ijāak'ajida. Ārapa p'ek'au k'achia oopata oo amaa k'inia jōnīpa chup'iria iidik'ajida Tachi Ak'ōremaa. Ma p'ek'au k'achia oopata k'aurepa t'āri p'uapa p'aru p'āimaa jīk'ajida māik'aapa it'abarre p'ora it'aa p'ok'ajida āchi poro iri. ²² Maperā mia jara bi: Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate irua parā k'achiara ooit'ee ma Tiro p'uurudepemaarā k'āyaara māik'aapa Sidón p'uurudepemaarā k'āyaara. ²³ Ichiaba parā Capernaum p'uurudepemaarā, ǰk'īsia p'anik'ā parā p'uuruta awaraa p'uuru k'āyaara waibiara pait'ee Ak'ōre k'īrapite? ǰMāga-e! ǰMa k'āyaara irua parā p'uuruta jōt'aait'ee! Sodoma p'uurude eperāpa ooda paara ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa, mia parā t'āide oodak'a, ma p'uuru at'āri bak'aji. ²⁴ Mamīda mia jara bi: Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate irua parā k'achiara ooit'eeda aji, Sodoma p'uurudepemaarā k'achia ooi k'āyaara.

Jesupa eperāarā iipipari

(Lc 10.21-22)

²⁵ Maapai Jesupa māgaji:

—Ak'ōre Waibia, pi jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Ne-inaa jōmaweda it'ari nībi, na p'ek'au eujāde nībi paara pi jua ek'ari bi. Mi t'āri o-īa bi pia eperāarā jip'arāmaa k'awapiru perā ne-inaa pia waide k'awapi-e pada k'īsia k'awaa beerāmaa māik'aapa poro wēsaa beerāmaa. ²⁶ Pia māga ooji māga oo k'inia bada perā.

²⁷ 'Mi Ak'ōrepa ne-inaa jōma biji mi jua ek'ari mia ak'ipariimerā. Tachi Ak'ōrepapai wāara mi, ichi Warra k'awa bi. Māgá ichiaba mi, chi Warrapapai wāara iru k'awa bi. Mamīda mia iru k'awapii mia k'awapi k'inia bi eperāarāmaa. ²⁸ Maperā mimaa chēti parā jōmaweda sē p'aniirā mimia p'anīpa māik'aapa k'īsia jōnīpa. Mia parā t'āri a-tu beepiit'ee. ²⁹ K'ōp'āyo merāati mi ome. Ūrīti mia jaratee bi māik'aapa óoti mia jara bik'a. Mi t'āri pia, chup'iria k'awaayaa bapari. Mide ijāadak'āri, k'āiwee p'anapataadait'ee. ³⁰ Mia jara bik'a oodayada aji, mia k'aripak'āri.

Īipata ewate trigo k'imī chak'eerā p'edap'edaa

(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

12 Maapai judiorā ĩipata ewate Jesús nipaji trigo k'āide. Chi k'ōp'āyoorā jarrapisia p'anadap'edaa perā, trigo k'imī chak'eerā oro atadap'eda, chi tau jona-maa p'aneejida k'odait'ee. ² Arii p'anadap'edaa farise-orāpa māga unudak'āri, Jesumaa māgajida:

—;Pichá ak'íjji! Pichi k'óp'áyoora pa ne-inaa oomaa p'anida ajida, ñipata ewate oodaik'araa bita.

³Jesupa p'anauji:

—;Parāpa Ak'ōre Ūraa p'ādade leeda-e p'anik'ā aji, Rey Davidpa ooda chonaarāweda jarrapisiadaidak'āri chi k'óp'áyoora ome? ⁴Iru t'íuji Tachi Ak'ōre te ne-ede oodade māik'aapa ma tedepema pan awara bi-dap'edaa Tachi Ak'ōre-it'ee atap'eda, k'oji chi k'óp'áyoora ome. Māga oojida p'aareerāpapai māgí pan k'odaipia baji mīda. ⁵Ichiaba Moisepa p'ādade parāpa leedooda p'aareerāpa ne-inaa k'achia ooda-e paji ñipata ewate, Tachi Ak'ōre te waibiade ñida-ee mimi-adak'āri. ⁶Mia jara bi: Nama ne-inaa pipiara paraa Tachi Ak'ōre te waibia k'āyaara. ⁷Wāara parāpa k'awada-e na p'ādade jara k'inia bi:

'Mia k'inia bi awaraarā chupiria k'awaadamerā, mi-it'ee ne-animalaarā peedap'eda, paadai k'āyaara.'

(Os 6.6)

Parāpa k'awadap'edaa paara ma pedee jara k'inia bi, ne-inaa k'achia ooda-e p'aniirā peepida-e pak'aji. ⁸Ñipata ewate mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema jua ek'ari bida aji.

Eperā jua chiwa bada

(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹Mamāik'aapa Jesús wāji Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tedee. ¹⁰Mama baji eperā jua chiwa bi. Jesús imiatee k'inia p'anadap'edaarāpa iidijida irumaa:

—;Eperā k'ayaa bi pirā, ñipata ewate jipaipia bik'ā? ajida.

¹¹Jesupa p'anauji:

—Ñipata ewate pichi oveja toidú padarida paara, ¿taawaa uchua ata-e pak'ajik'ā? ¹²¿Eperā pipiara bi-ek'ā oveja k'āyaara? Mapa ñipata ewate ne-inaa pia ooi pia bida aji.

¹³Māpai Jesupa ma jua chiwa bima māgaji:

—Pichi jua jīrupáde aji.

Māpai jua jīruji. Aramata jipa beejchi apema juak'a.

¹⁴Māpai fariseorā taawaa uchiadak'āri, pedee teemaa p'aneejida Jesús peepit'aadait'ee.

Jesupa ooda Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a

¹⁵Jesupa māirā k'isia k'awaak'āri, mamāik'aapa wāji. Eperāarā chok'ara iru t'ēe wājida. Jesupa madepema k'ayaa beerā jōmaweda jipaji. ¹⁶Mamīda jarapachi ichia ooda jōmaarāmaa nepirinaadamerā. ¹⁷Māga jaraji Tachi Ak'ōre pedee jarapari, Isaíapa p'ādade jara bik'a uchiamerā:

¹⁸'Nama bi mi mimiapari, mia jirit'erada. Mia iru k'inia iru bi; mi t'āri o-ñapipari. Mi Jaure iru ome bapariit'ee. Mi k'ap'ia pari irua eperāarā jōmaarāpa oopata ak'iit'ee māik'aapa jarait'ee pia wa k'achia. ¹⁹Aupedee-e pait'ee; ichiaba bia-e pait'ee. Apidaapa iru biapi ūrida-e pait'ee calle jāde. ²⁰Irua yiaara iru ba-e pait'ee chupiria chitoonirā wa k'ira pia-ee jōnirā. Māga bait'ee Tachi Ak'ōrepa jōmaarāmaa wāarata jara pēida k'awaapirumaa. ²¹Māga pak'āri, jōmaarāpa irude ijāadait'ee.'

(Is 42.1-4)

Jesús Netuara Poro Waibia jua ek'ari bida apatap'edaa

(Mr 3.20-30; Lc 11.14-23; 12.10)

²²Jesumaa aneejida eperā tau p'āriu bi māik'aapa pedee atua bi, netuara iru k'ap'iade merātia bada perā. Jesupa iru tau pia unupiji māik'aapa pedee pijiji.

²³Māga unudak'āri, arii p'anadap'edaarāpa ak'itrua para beejchi māik'aapa āchi pitapai iidi para beejchi:

—;Nāgí chonaarāwedapema Rey David Warra-ek'ā? ajida.

²⁴Mamīda māga ūridak'āri, fariseorāpa māgajida:

—Beelzebú, Netuara Poro Waibia juapata jāgá netuaraarā uchiapiparida ajida.

²⁵Jesupa k'awaji āchia k'isia p'aní. Mapa māgaji:

—P'uuru pidaarāpa maa-e pirā ēreerāpa maa-e pirā te pidaarāpa āchi auk'arā jēreruta pirā, waa araa p'anapataada-e pai māik'aapa āchi p'uuru jōdaridai.

²⁶Māga pik'a Netuara Poro Waibiapa ichi auk'arā jēreru pirā, waa araa p'anada-e pai māik'aapa āchi itu jōdaridai. ²⁷Parāpa jara p'aní mia netuaraarā uchiapipari Beelzebú juapa. Māgara, ¿k'ai juapa uchiapipatama parā eere p'anirāpa? Āchia ak'ipipata parā pia k'isiada-e p'aní. ²⁸Mia netuaraarā uchiapipari pirā Tachi Ak'ōre Jaurepa, jara k'inia bi ñrá Tachi Ak'ōredeerā poro waibia nama bi.

²⁹¿K'aita t'iyuyama aji, eperā juataura bi tede iru net'aa chiade? Naapiara jī ñibi-e pirā, iru net'aa jāri p'e ata-e pai.

³⁰'Eperā mi eere bi-e pirā, mi k'ira unuamaa iru bi.

Ichiaba mi k'aripa-e bi pirā awaraarā Tachi Ak'ōre jua ek'ari p'anapataadamerā, eperāarā āyaa pēipari mi ik'aawaapa.

³¹'Maperā mia jara bi: Tachi Ak'ōrepa wēpapii eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata jōmaata māik'aapa iru āpíte ik'achia jarapata paara. Mamīda iru Jaure āpíte ik'achia jarapata wēpapi-e pait'ee. ³²Ichiaba wēpapii ik'achia jarapata mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema āpíte. Mamīda wēpapi-e pait'ee ik'achia jararuta pirā iru Jaure āpíte. Māgee p'ek'au k'achia oopata wēpapi-e pait'ee chi ma pedee jarapataarā na p'ek'au eu-jāde p'anide maa-e pirā it'ari iru k'irapite p'anide paara, iru ewari waibia ewate.

Jesupa jarateeda pak'uru k'awapata chi nejōdeepa

(Lc 6.43-45)

³³—Nejō bīri pia iru bi pirā, chauk'āri, nejō pia iru bait'ee. Jōdee nejō bīri k'achia iru bi pirā, chauk'āri, nejō k'achia iru p'anadait'ee. Nejō bīri k'awapata chi nejōdeepa. ³⁴¿Parā k'achia-idaa beerādeepa uchiadap'edaarā! ¿Taamák'api p'aní! ¿Sāga pedee pia jaradai, parā t'āri k'achia p'anita? Pāchi t'āride k'isia p'anita jarapata pāchi it'aideepa. ³⁵Eperā t'āri pia bipa pedee pia jarapari k'isia pia iru bairā ichi t'āride. Jōdee eperā t'āri k'achia bipa pedee k'achia jarapari k'isia k'achia iru bairā ichi t'āride. ³⁶Mia jara bi: Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate ichia eperā chaachaa k'awapiit'ee āchia pedee k'achia pariatua jaradap'edaa. ³⁷Ma ewate

Tachi Ak'õrepa ak'it'ee eperãarãpa pedee jaradap'edaa mãik'aapa ichiata jarait'eeda aji, k'achia-idaa bi, maa-e pirã t'ãri pia bi.

Ne-inaa eperãarãpa p'oyaa oodak'aa unu k'inia p'anadap'edaarã
(Mr 8.11-12; Lc 11.29-32)

³⁸ Mãpai ùk'uru fariseorãpa mãik'aapa Moisepa p'ãda jarateepataarãpa Jesumaa mãgajida:

—Tachi Jarateepari, taipa unu k'inia p'anida ajida, pia oo bi ne-inaa Tachi Ak'õrepapai oopari.

³⁹ Jesupa p'anauji:

—Ërapemaarã t'ãri k'achia-idaa p'anì, Tachi Ak'õrede ijãadak'aa perã. Unu k'inia p'anida a p'anì ne-inaa eperãarãpa p'oyaa oodak'aa ãchi juadoopa. Mamída mia mãga oo-e pait'ee. Jíp'a Tachi Ak'õrepa ooit'ee ichi pedee jarapari Jonás ome oodak'a. ⁴⁰ Jonás k'ãima õpee baji chik'o choma bi bide. Mãga pik'a mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema k'ãima õpee eujã ek'ari bait'ee. ⁴¹ Tachi Ak'õre ewari waibia ewate Nínive p'uu-ru pidaarãpa ãrapemaarã imiateedait'ee, Tachi Ak'õrepa parã k'achiadee pëimerã. Chonaarãweda Tachi Ak'õrepa Jonás pëik'ãri ma Nínive pidaarãmaa, ãrapa p'ek'au k'achia oopatap'edaa oo amaajida. Mamída ãrapemaarãpa p'ek'au k'achia oopata oo amaada-e p'anì, aba Jonás k'ãyaara waibiara bipa jara cheji mída mãga oodamerã. ⁴² Ichiaba ma ewate Reina Sur Eerepemapã auk'a ãrapemaarã imiateeit'ee Tachi Ak'õrepa parã k'achiadee pëimerã. Chonaarãweda ma reina t'imíipa cheji Rey Salomón k'ísia k'awaa bi pedee úride. Mamída ãrapemaarãpa úridaamaa p'anì, aba Salomón k'ãyaara k'ísia k'awaa bi pedee bi mída parã t'ãide.

Jesupa jarateeda netuara waya eperã k'ap'iyade merãtia badade
(Lc 11.24-26)

⁴³ —Eperã k'ap'iyadeepa netuara uchiapidak'ãri, mãgipa jirì nipapari eujã p'úasaa sãma ãit'ee. Mamída unu-e pak'ãri, k'ísipari: ⁴⁴ “Waya merãtianait'ee ma eperã k'ap'iyade; mi naaweda badamã.” Chek'ãri, unu chepari ma eperã k'ap'ia pi-ia bi; te barrep'eda, siip'eda, pi-ia bik'a. ⁴⁵ Mãga unuk'ãri, jirinapari awaraa netuara siete k'achia ichi k'ãyaara mãik'aapa ma eperã k'ap'iyade merãtia chepata. Mãgã ma eperã audupiara k'achiade beeit'ee naaweda bada k'ãyaara. Mãga p'asait'eeda aji, ãrapemaarã t'ãri k'achia-idaa beerã ome; audupiara k'achiade p'aneedait'ee.

María Jesús ãpemaarã ome pachedap'edaa
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

⁴⁶ Jesús at'ãri pedeemaa bide pachejida chi nawe chi ãpemaarã ome. Pedee k'inia p'anajida iru ome. Mamída taawa p'aneedap'edaa perã, ⁴⁷ eperãpa Jesumaa jaranaji:

—Pi nawe, pi ãpemaarã ome taawa nimaa p'anì. Pedee k'inia p'anida aji, pi ome.

⁴⁸ Mãpai Jesupa p'anauji:

—¿K'aima mi nawe? ¿K'ãirãma, mi ãpemaarã?

⁴⁹ Mãpai juapa ãaji chi k'õp'ãyoorãmaa mãik'aapa mãgaji:

—Nãgiãrãta mi nawek'a mãik'aapa mi ãpemaarãk'a.

⁵⁰ Chi mi it'aripema Ak'õre Waibiapa jara bik'a oo bi, mata mi ãpemak'a, mi ãpewërak'a mãik'aapa mi nawek'a.

Net'atau p'oparide nepirida
(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

13 Ma ewate Jesús uchiaji temãiipa mãik'aapa lago ide su-ak'ì banaji. ² Eperãarã chedap'edaa irumãi see nãbada perã, Jesús barcode bataudachi mãik'aapa su-ak'ì beejì. Jõdee eperãarã ipude para beejì. ³ Mãpai Jesupa eperãarãmaa nepirãmaa beejì Ak'õre Úraa jarateeit'ee:

—Eperã wãji net'atau p'ode. ⁴ Ma p'o wãk'ãri, ùk'uru baajida o jãde. Mãpai ipanaarãpa k'ok'oo chejida. ⁵ Úk'uru baajida mãu-idaade, mak'iaara yooro wëe badamã. Mãgí isapai t'onojida, mak'iaara yooro wëe bada perã. ⁶ Mamída ak'õrejiru jërak'ãri, piidachi chi k'arra ãri bada perã. ⁷ Úk'uru baajida ne-ãri-idaade. Mamída ne-ãri k'ap'ip'iaara waripari perã, mãgí net'atau t'ono wãdap'edaa piuk'oodachida. ⁸ Jõdee awaraa net'atau baajida eujã piade. Mãgí t'onop'eda, chau nãbeejì. Úk'uru net'atau abaadeepa uchiajida cien, sesenta maa-e pirã treinta. ⁹ Pia k'ísiatì parãpa et'ewa úridap'edaade k'awaadamerã k'ãata jara k'inia bi.

Sãap'eda Jesupa nepiripachi jarateeit'ee
(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰ Maap'eda chi k'õp'ãyoorã k'ait'aara chejida mãik'aapa iidijida:

—¿K'ãare-it'ee nepiriparima ajida, jarateeit'ee?

¹¹ Jesupa p'anauji:

—Tachi Ak'õrepa parãmaa k'awapimaa bida aji, ne-inaa naaweda k'awapik'aa pada awaraarãmaa; sãga ichideerã p'aneedai. ¹² Parã Ak'õre úraa pia k'awa beerãmaa waapiara k'awapiit'ee; awaraarã k'ãyaara ne-inaa chok'araara k'awarutamaa. Mamída chi ne-inaa mak'iaara k'awa-ee beerãmaa, ãchia k'awa p'anì paara irua wëpapiit'ee, waa k'awa k'iniada-e p'anadairã. ¹³ Maperãpi mia nepiripari. Æchia ak'ì p'anì mída, wãara unuda-e. Úri p'anì mída, k'awada-e. ¹⁴ Ærapa oomaa p'anì Tachi Ak'õre pedee jarapari Isãfapa jaradak'a:

“Úri p'anì mída, k'awada-e. Ak'ì p'anì mída, unuda-e.

¹⁵ Na eperãarã k'ãri k'isua p'anadairã, mia jara bi úridaamaa p'anì; mia oo bi unudaamaa p'anì mãik'aapa k'awadaamaa p'anì. Mãga p'anada-e pada paara, mide ijãak'ajida mãik'aapa mia ãchia p'ek'au k'achia oopata wëpapiik'aji.”

(Is 6.9-10)

¹⁶ Parã t'ãri o-ã p'anì mia oo bi unu p'anadairã mãik'aapa mia jara bi úri p'anadairã. ¹⁷ Mia wãarata jararu. Chonaarãweda Ak'õre pedee jarapataarãpa mãik'aapa Tachi Ak'õrede ijãapataarãpa unu k'inia p'anajida parãpa unu p'anì. Mamída unuda-e paji. Ichi-

aba ūri k'inia p'anajida parāpa nama ūri p'ani. Mamīda ūrida-e paji.

Jesupa k'awapida net'atau p'oparide

(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸ —Ūriti k'awaadamerā mia nepirida net'atau p'oparide k'āata jara k'inia bi. ¹⁹ Net'atau ode baaida jara k'inia bi chi ūri p'anirā Tachi Ak'ōrepa eperāarā bi k'inia bi ichi jua ek'ari ichideerā p'aneedamerā. Mamīda māgīrāpa k'awada-e k'āata jara k'inia bi. Ipanaarā chedap'edaak'a ma net'atau k'ok'oodait'ee, māga pik'a Netuara Poro Waibia chepari ne-inaa ooit'ee, t'āripa ma pedee ijāanaadamerā. ²⁰ Jōdee chi net'atau māu-idaade baaidap'edaa jara k'inia bi eperāarāpa ma jara pēida o-īa ūri p'ani. ²¹ Mamīda chi māu-idaade t'onoda taarā-e weda pīdaiparik'a, māga pik'a māgīrāpa ma jara pēida taarā-epai ijāapata. Ma ūraade ijāadap'edaa k'aurepa nepirade baairuta pirā maa-e pirā awaraarāpa āchi jiriruta pirā miapidait'ee, ijāa amaapata. ²² Jōdee chi net'atau ne-īri-idaade baaidap'edaa jara k'inia bi eperāarāpa ma jara pēida pia ūri p'ani. Mamīda audupīara k'īsiapata ne-inaa netodait'ee maa-e pirā p'arat'a waibia atadait'ee, āchia ūridap'edaa k'īra atu-adarutamaa. Māgá p'aneepata ne-uu warip'eda, chauk'aa bik'a. ²³ Mamīda chi net'atau eujā piade baaidap'edaa jara k'inia bi eperāarāpa ma jara pēida ūridap'eda, k'awaa wāpata ma ūraa jara k'inia bi māik'aapa t'āride wāara ijāapata. Net'atau aba p'oda eujā piade pia t'onop'eda, chauparik'a net'atau cien, sesenta wa treinta; māga pik'a ma eperāarāpa oo k'awaa wāpata ma ūraade jara bik'a.

Jesupa nepirida p'ūajara t'onoda trigo p'odade

²⁴ Māpai Jesupa awaraa nepiriji jarateeit'ee:
—Nāga pik'a pait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā. Eperāpa trigo tau pia p'oji ichi eujāde. ²⁵ Mamīda p'ārik'ua, eperāarā k'āi p'ani misa, ichi k'īra unuamaa iru bipa cheji māik'aapa ma trigo p'odade mera p'oji p'ūajara tau chak'eerā, aidee neera k'achia oopata. Māpai jirabodoji. ²⁶ Maap'eda ma eperāpa trigo p'oda t'onop'eda, wari wāji ma p'ūajara ome. ²⁷ Māga unudak'āri, ma eujā chipari mimiapataarāpa irumaa jaranajida: “Señor, pia trigo tau p'oda pia badata, ¿sāmāik'aapa uchijima ajida, jāgee p'ūajara?” ²⁸ Chiparipa p'anauji: “¿Tachi k'īra unuamaa iru bīpata jāga ooji-ek'ā?” aji. Māpai chi mimiapataarāpa iidijida: “¿Pia k'inia bik'ā ajida, taipā jā p'ūajara ēt'anadamerā?” ²⁹ Mamīda chiparipa māgaji: “Nāgaweda ichiak'au bidapāde aji. Īraweda parāpa jā p'ūajara ēt'at'aarutara, auk'a ēt'adariit'ee chi trigo k'arra, ai ik'aawa nībi. ³⁰ Piara bi ichiak'au bidamerā trigo ewarutamaa. Mamāik'aapata mia ewapataarā naapiara pēiit'ee jā p'ūajara ēt'ak'oodamerā māik'aapa p'edamerā k'ōrajmade paat'aadait'ee. T'ēepai trigo ewadak'āri, iadait'ee mi ne-inaa iaparide.”

Mostaza taude nepirida

(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

³¹ Jesupa ichiaba awaraa nepiriji jarateeit'ee:
—Nāga pik'a pait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā. Eperāpa mostaza tau uuji ichi eujāde. ³² Chi tau ma-āriara bi awaraa net'atau tachia uupata k'āyaara. Mamīda warik'āri, waibiara waripari awaraa ne-uu k'āyaara pak'uruk'a nībeerumaa. Māgá waibiara waripari perā, chi jua t'aide ipanaarā chepata ĩdait'ee.

Levadurade nepirida

(Lc 13.20-21)

³³ Ichiaba Jesupa nāga nepiriji jarateeit'ee:
—Nāga pik'a pait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā. Wērapa levadura p'oiraparik'a bi harina waibia ome, pan masa pia warimerā.

Jesupa nepirida chonaarāweda eperāarāpa jaradap'edaak'a

(Mr 4.33-34)

³⁴ Jesús jarateek'āri, audú nepiripachi. Nepiri-ee jarateek'aa paji. ³⁵ Māga ooji uchiamerā Tachi Ak'ōre chonaarāwedapema pedee jaraparipa irude jaradak'a: ‘Jarateek'āri, mia nepiriit'ee māik'aapa jarait'ee ne-inaa Tachi Ak'ōrepa waide k'awapi-e pada na p'ek'au eujā ooru wedapema.’

(Sal 78.2)

Jesupa k'awapida p'ūajara tau p'oda trigo k'āide

³⁶ Ma jōma nepirip'eda, Jesupa eperāarā bēiji māik'aapa t'ūji chi k'ōp'āyoorā p'anadap'edaamāi. Māpai āchi iru k'ait'a chedak'āri, iidijida k'āata jara k'inia bi ma nepirida p'ūajara tau p'oda trigo k'āide. ³⁷ Jesupa p'anauji:

—Chi eperā net'atau pia p'oda jara k'inia bi Eperā Ak'ōre Truadepema. ³⁸ Ma net'atau p'oda eujā jara k'inia bi na p'ek'au eujā. Ma trigo tau pia jara k'inia bi Tachi Ak'ōrede ijāapataarā. Jōdee p'ūajara k'achia jara k'inia bi Netuara Poro Waibia jua ek'ari p'anirā. ³⁹ Ma k'īra unuamaa iru bada, chi ma p'ūajara k'achia p'oda jara k'inia bi Netuara Poro Waibia. Ma ne-inaa p'oda ewadap'edaa ewate jara k'inia bi Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate, ichi angeleerāpa eperāarā p'e ateedak'āri iru k'īrapite. ⁴⁰ Mia nepiridade ma p'ūajara k'achia p'edap'edaak'a paat'aadait'ee, māga pik'a oodait'ee na p'ek'au eujā jōt'aak'āri. ⁴¹ Mī, chi Eperā Ak'ōre Truadepemapa angeleerā pēiit'ee mi jua ek'ari p'anirā t'āide k'achia beerā jōmaweda p'ede; chi awaraarāmaa p'ek'au k'achia oopidap'edaarā, awaraa ne-inaa k'achia ooi awaa p'anapatap'edaarā ome. ⁴² Ma k'achia beerā jōmaweda bat'ak'oodait'ee t'ipitau jēra-jēraa jira bide. Mama jēe para bait'ee māik'aapa k'ida kierrkierree para bait'ee p'uapa. ⁴³ Jōdee Tachi Ak'ōrepa jara bik'a oopataarā urua pik'a para beeit'ee ak'ōrejruk'a, it'ari p'ani perā āchi ak'ōre waibia ome.

Pia k'ĩsiati parāpa et'ewa ūridap'edaade k'awaadamerā k'āata jara k'inia bi.

Jesupa nēe waibia unu atadade nepirida

⁴⁴ —Nāga pik'a pait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā. Chok'o unuji jau bi nēe ome. Eperāpa māgí unu atak'āri, waya mera n'ĩbip'eda chi badamāi, t'āri o-īa wāji jōmaweda ichi net'aa iru bada netok'oodo. Māpai āpītee cheji ma nēe mera bada eujā neto atade.

Jesupa perla unudade nepirida

⁴⁵ —Ichiaba nāga pik'a pait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā. Net'aa netoparipa perla jiri nipaji.

⁴⁶ Perla ĩpia unu atanak'āri, wāji ichi net'aa jōmaweda netok'oodo māik'aapa ma perla pi-ia neto ata cheji.

Jesupa t'iride nepirida

⁴⁷ —Ichiaba nāga pik'a pait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā. To-īapataarāpa t'iri t'aadak'āri, chik'o k'īra t'ādoo peejida. ⁴⁸ Ma t'iride chik'oradaik'āri, chipariirāpa jidiu atajida ipudee māik'aapa jirit'eramaa p'aneejida chik'o piara bee awara p'edait'ee k'oraade. Jōdee chik'o k'achia bee bat'ak'oojida toidaa. ⁴⁹ Māga pik'a pait'ee na p'ek'au eujā jōk'āri. Angeleerā chedak'āri, jirit'era chedait'ee eperā pia beerā awara p'edait'ee. ⁵⁰ Jōdee chi k'achia beerā t'ipitau jērajēraa jira bide bat'ak'oodait'ee, mama jēe para bamerā māik'aapa k'ida kierrkierree para bamerā p'uapa.

Ne-inaa chiwidi māik'aapa ne-inaa sorede nepirida

⁵¹ Māpai Jesupa chi k'ōp'āyoorāmaa iidiji:

—¿Parāpa ma nepirida jōmaweda k'awajidak'ā? aji.

Māpai p'anaujida:

—K'awajidapi.

⁵² Māpai Jesupa māgaji:

—Moisepa p'āda jarateeparipa k'awaa wāk'āri Tachi Ak'ōrepa eperāarā biit'ee ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā, nāga pik'a bi. Eperā te chiparipa ichi net'aa ia p'e iru bidepema net'aa atak'āri, k'awa bi chisāgí net'aa chiwidi, chisāgí net'aa sore.

Jesús Nazaret p'uurudee wāda

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³ Jesupa ma nepirida jaratee aupak'āri, mamāik'aapa wāji ⁵⁴ ichi warida p'uurudee. Mama jarateemaa beeji māpema Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. Irua jaratee bi ūridak'āri, eperāarā ak'itrua para beeji māik'aapa māgapachida:

—¿Sāma k'awaajima ajida, na jōma irua jarateemaa bi? ¿Sāga ooparima ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa? ⁵⁵ ¿Jāgí eperā ne-inaa pak'urudee oopari warra-ek'ā? ¿Chi nawe Maria-ek'ā? ¿Santiago, José, Simón, Judas chi ĩpemaarā-ek'ā?

⁵⁶ ¿Chi ĩpewēraarā nama p'anapata-ek'ā? ¿Sāga k'awaajima ajida, na jōma ichia oo bi?

⁵⁷ Ma eperāarāpa Jesús ichi te pidaarā ome māgá k'awadap'edaa perā, iru pedee ūri k'iniada-e paji.

Mapa Jesupa māgaji:

—Jōmaarā t'āide ūri k'inia p'anapata Tachi Ak'ōre pedee jaraparipa jara bi. Mamīda ichi p'uurudepemaarā ichi tedepemaarā ome iru pedee ūridaamaa p'anapata.

⁵⁸ Māgá māpemaarāpa irude ijāada-e p'anadap'edaa perā, mama Jesupa mak'īara oo-e paji ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa.

Juan Bautista piuda

(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

14 Maapai Galilea eujādepema poro waibia t'ĩjarapachida Herodes. Ichia ūrik'āri Jesupa oo bi, ² ichi ek'ariirāmaa māgaji:

—¿Māgí Juan Bautista-epaa, piup'eda p'irabaida? Maperāpi oopari ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa.

³ Ai naaweda Herodepa Juan jē atapiji māik'aapa carcelde t'ipit'aaji. Māga ooji chi ĩpema Filipino wēra Herodías k'aurepa. ⁴ Ai naaweda Juanpa Herodema māgaji: "Pia p'ek'au k'achia oomaa bida aji, pi ĩpema wēra iru bairā pichi wērak'a."

⁵ Māga ūrik'āri, Herodepa Juan pee k'inia bapachi. Mamīda māga oo-e paji eperāarā waawee bada perā. Jōmaarāpa ijāajida Juan Tachi Ak'ōre pedee jarapari paji.

⁶ Mamīda ewari aba Herodepa jara pēiji eperāarā chedamerā ichi t'oda fiesta oode. Ma fiesta o-īa oo jōni misa, Herodías k'au pēirade cheji see n'ĩbadaarā taide. Māga unuk'āri, Herodes audupīara o-īadachi. ⁷ Maperā jaraji ma awēramaa:

—Tachi Ak'ōre k'īrapite mia juraa bi teeit'ee pichia iidiruta.

⁸ Māpai chi nawepa jaradak'a jaraji:

—Īraweda Juan Bautista poro mi-it'ee p'arat'ude teepáde aji.

⁹ Māga ūrik'āri, Rey Herodes k'īra pia-eedachi. Mamīda Tachi Ak'ōre k'īrapite māik'aapa jōmaweda arii p'anadap'edaarā k'īrapite juraada perā, ¹⁰ jaraji chi ek'ariirāmaa Juan poro t'iap'e atanadamerā carcelde.

¹¹ Māga ooji. Ma awēra nawepa jaradak'a aneejida p'arat'ude māik'aapa teejida ma awēramaa. Māpai ichia teenaji chi nawemaa.

¹² Juan k'ōp'āyoorāpa ūri atadak'āri iru pedap'edaa, chejida iru k'ap'īa ianadait'ee. Maap'eda jaranajida Jesumaa.

Jesupa eperāarā cinco mil nek'opida

(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Jesupa Juan piuda ūrik'āri, barcode t'īmí wāji eperāarā mak'īara wēemaa. Mamīda eperāarāpa k'awaadak'āri, t'ēe wājida ode. ¹⁴ Jesús barcodepa batauk'āri, eperāarā chok'ara unuji. Mapa āra chupiria k'awaaji māik'aapa ode wādap'edaarāpa k'ayaa beerā

ateedap'edaa jipak'ooji. ¹⁵ K'eu wāda perā chi k'ōp'āy-oorā ichi k'ait'a chedap'eda, māgajida:

—K'eu wāpi; nama te wē-epi. Mapa eperāarā pēipāde ajida, p'uuru beemaa chik'o netonadamerā.

¹⁶ Jesupa p'anauji:

—Āra āyaa wādaik'araa bi. Parāpa chik'o tēeti k'odamerā.

¹⁷ Māpai māgajida:

—Mamīda taipa iru p'anida ajida, pan joisomaa māik'aapa chik'o omē; māgí aupai.

¹⁸ Jesupa p'anauji:

—Mimaa aneedapāde aji.

¹⁹ Māpai Jesupa jaraji eperāarā su-ak'i p'anedamerā eujāde p'ūajara ĩri. Maap'eda jita ataji ma pan joisomaa chik'o omee ome māik'aapa it'aa ak'ip'eda, gracias jaraji Tachi Ak'ōremaa. Ma pan k'ōrak'ook'āri, chok'ara eepadachi. Māpai chi k'ōp'āyoorāpa eperāarāma ma jedenajida. ²⁰ Jōmaweda nek'ojida bi jāwaa p'aneerutamaa. Ma pan pite chik'o ome nībeeda p'ejida k'oraa docena aba. ²¹ Chi nek'odap'edaarā imik'īraarā cinco mil paji, wēraarā, warrarā juasiada-ee.

Jesús pania ĩri t'ia nipada

(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Ma t'ēepai Jesupa chi k'ōp'āyoorā barcode bataupiji ichi naa lago sīadamerā. Māga ooji āra k'īraik'a eere panadamerā, ichia eperāarā pēiru misa āchi temaa.

²³ Eperāarā erreuk'oodaidak'āri, Jesús ituaba wāji ee nok'odee it'aa t'īde. Mama bide k'eudachi. ²⁴ Māimisa chi barcode wādap'edaarā tok'esá panadak'āri, p'usara nībeeji, āchimaa nāu p'ua nībada perā. ²⁵ Taujaaweda Jesús chi k'ōp'āyoorāma t'ia wā nipaji pania ĩri. ²⁶ Chi k'ōp'āyoorāpa māga unudak'āri, p'eradachida māik'aapa āchobeepa bijida:

—¡Netuarada! ajida.

²⁷ Māpai Jesupa māgaji:

—¡P'eranáati! ¡Mida! aji.

²⁸ Māpai Pedropa māgaji:

—Tachi Waibia, wāara pi pirā, pimaa mi wāpipāde aji, pania ĩri.

²⁹ Jesupa:

—Chepāde, aji.

Māpai Pedro toida bataup'eda, t'ia wāji pania ĩri Jesumaa. ³⁰ Mamīda nāu audú p'ua nībi unuk'āri, āchobeedachi māik'aapa pirubai wāji. Māpai biaji:

—Tachi Waibia, ¡mi k'aripáji!

³¹ Aramata Jesupa juade jita ataji māik'aapa māgaji:

—¿At'āri pia ijāa-e bik'ā? aji. ¿Sāap'eda pia ijāa-e bi-ma? aji.

³² Barcode bataudak'āri, nāu p'ua-edachi māik'aapa p'usa t'umātīdachi. ³³ Māpai ma barcode nipadap'edaarā Jesús k'īrapite bedabaik'oodachida māik'aapa māgajida:

—¡Wāarada ajida, pi Tachi Ak'ōre Warra!

Jesupa k'ayaa beerā chok'ara jipada Genesaret eujāde

(Mr 6.53-56)

³⁴ Mata panajida lago k'īraik'a eere māik'aapa wi-ibainajida Genesaret eujāde. ³⁵ Ariipemaarāpa Jesús pacheru k'awaadak'āri, ma eujādepema jōmaarāma jara pēijida. Mapa k'ayaa beerā ateeepachida irumaa ³⁶ māik'aapa chupiria iidipachida ichi p'aru ide pijida t'ōbaipimerā. Māgá chi t'ōbaidap'edaarā jipa p'aneejida.

Judiorāpa āchi k'īsiadoopa jarateedap'edaa

(Mr 7.1-13)

15 Maapai ũk'uru fariseorā māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarā pachejida Jerusalendeepa. Jesumaa iidijida:

² —¿Sāap'eda pi k'ōp'āyoorāpa ooda-e p'anima ajida, tachi chonaarāpa chonaarāweda oopatap'edaak'a? ¿Sāap'eda nek'odai naaweda, āchi jua siidak'aama ajida, tachi chonaarāpa jarateedap'edaak'a?

³ P'anau k'āyaara, Jesupa iidiji:

—¿Sāap'eda parāpa oodak'aama aji, Tachi Ak'ōrepa jara bik'a? Ma k'āyaara chonaarāweda oopatap'edaak'a oo k'inia p'anapata. ⁴ Tachi Ak'ōrepa jaraji:

'Pichi ak'ōre māik'aapa pichi nawe k'inia iru baparīji māik'aapa āra pedee ũriparīji.'

(Ex 20.12)

Ma awara jaraji:

'Warrapa ik'achia jararu pirā ichi ak'ōremaa wa ichi nawemaa, peet'adaipia bi.'

(Ex 21.17)

⁵ Mamīda parāpa jarateepata eperāpa jarai chi ak'ōremaa wa chi nawemaa: "Pi p'oyaa k'aripa-epi, jōma mia iru bi primisiak'a teeda perā Tachi Ak'ōremaa." ⁶ Eperāpa māga jarak'āri, pia bida apata, chi ak'ōreerā k'aripanaamerā. Mamīda parāpa māga jarateedak'āri, jarateemaa p'ani piara bi oodait'ee pāchia jarapatak'a, Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a oodai k'āyaara. ¡Tachi Ak'ōre Ūraa yiarāa iru p'ani! ⁷ ¡Seewata Tachi Ak'ōrede ijāapataarāda apata! Chonaarāweda Ak'ōre pedee jarapari Isaiapa parā āpīte wāara pedee baji jarak'āri:

⁸ 'Na eperāarāpa mi k'inia iru p'anida apata it'aipa. Mamīda āchi t'āripa wāara mi k'iniada-e p'ani. ⁹ Pāripi mi k'īrapite it'aa t'īpata, oo k'inia p'anapata perā eperāarāpa jara p'anik'a, mia jara bik'a oodai k'āyaara.'

(Is 29.13)

Ne-inaa tachi k'achia beepipari Ak'ōre k'īrapite

(Mr 7.14-23)

¹⁰ Maap'eda, Jesupa eperāarā t'ī p'e ataji māik'aapa māgaji:

—Ūrīti k'awaadamerā mia jararu. ¹¹ Chik'o k'odak'āri, tachi k'ap'īade edú banapari. Ma chik'o k'odap'edaa k'aurepa tachi k'achia p'anedak'aa Tachi Ak'ōre k'īrapite. Ma k'āyaara, ne-inaa eperā t'ārideepa uchiarūpata, k'achia beepiparida aji.

¹² Māpai chi k'ōp'āyoorā Jesús k'ait'a chedap'eda, iidi-jida:

—ǀK'awa-e bik'ā ajida, fariseorāpa ma pedee ūri-dak'āri, k'īrau p'aneedap'edaa?

¹³ Jesupa p'anauji:

—Mi Ak'ōre it'ari bipa pak'uru uu-e pada ēt'ak'oodait'eeda aji, chi k'arra paara. ¹⁴ Ichiak'au bīti ma tau p'āriu pik'a beerāpa awaraa tau p'āriu pik'a beerā jarateedamerā. Tau p'āriu bipa awaraa tau p'āriu bimaa o jarateeru pirā, omeeweda uriade baainadait'eeda aji.

¹⁵ Māpai Pedropa Jesumaa māgaji:

—Pia nepirida eperāarāmaa taimaa jarateepāde aji.

¹⁶ Jesupa p'anauji:

—ǀParāpa pida k'awada-ek'ā aji, k'āata jara k'inia bi? ¹⁷ Ne-inaa jōmaweda t'īruu eperā it'aide bide banapari, maap'eda uchiapari. ¹⁸ Mamīda pedee k'achia it'aideepa uchiaru iru t'ārideepa uchiada. Mapata eperā k'achia beepipari Tachi Ak'ōre k'īrapite. ¹⁹ Eperā t'ārideepa nāgee k'īsia k'achia uchiaparida aji: chīara peeit'ee; miak'āi bi awaraarā ome k'āiit'ee; p'ek'au ooit'ee awaraarā ome; nechiait'ee; seewa jarait'ee; ik'achia jarait'ee; jāgee k'īsia. ²⁰ Māgee k'īsia k'aurepata eperā k'achia beepipari Tachi Ak'ōre k'īrapite. Mamīda nek'oit'ee jua sii-ee chonaarāweda tachi chonaarāpa oopatap'edaak'a apidaamaa k'achia beepik'aa.

Wēra judio-ee bipa Jesude ijāada

(Mr 7.24-30)

²¹ Mamāik'aapa Jesús wāji Tiro p'uuru māik'aapa Sidón p'uuru k'ait'a bimaa. ²² Canaán eujādepema wēra bapachi ma eujāde. Māgīpa Jesús unuk'āri, iru-maa chupiria iidi cheji:

—Tachi Waibia, Rey David Warra, ¡mi chupiria k'awāa-jil! ¡Mi k'au k'ap'iade netuara merātia bida! aji.

²³ Mamīda Jesupa p'anau-e paji. Māpai chi k'ōp'āyoorā k'ait'aara chedap'eda, Jesumaa māgajida:

—Jarapāde ajida, jā wēramaa āyaa wāmerā, tachi t'ēe bia cheru perā.

²⁴ Māpai Jesupa māgaji:

—Tachi Ak'ōrepa mi pēijida aji, k'aripamerā Israel pidaarā, ovejaarā atua p'anik'a p'anadairā.

²⁵ Mamīda ma wēra bedabai nībanaji Jesús k'īrapite māik'aapa māgaji:

—Tachi Waibia, ¡mi k'aripáji!

²⁶ Māpai Jesupa p'anauji:

—Pia-e bi warrarā chik'o jāri atait'ee māik'aapa usaarāmaa teebaibit'ee. Naapiara judiorāmaa ita-aria chupiria iidipipāde aji.

²⁷ Ma wērapa māgaji:

—Wārapī, Tachi Waibia. Mamīda usaarāpa paara k'opata chipari mesadeepa baaida juajāra. Mapa, mi judio-e mīda, pīmaa chupiria iidi bida aji.

²⁸ Māpai Jesupa māgaji:

—Wēra, ¡pia wāra ijāa bida! aji. Oojida aji, pichia k'inia badak'a.

Aramata ma wērapa k'au iru bada jīpa beeji.

Jesupa k'ayaa beerā chok'ara jīpada

²⁹ Jesús mamāik'aapa uchiak'āri, wāji Galilea Lago idee. Mama bide ee nok'odee wāji māik'aapa su-ak'ī beeji. ³⁰ Eperāarā seedachida irumāi. Aneepachida bīri chiwa beerā; tau p'āriu beerā; jua k'achia beerā; pedee atua beerā; awaraa k'ayaa beerā ome. Ma jōmaweda Jesús bīrimāi bi chepachida. Māpai ichia jīpak'ooji.

³¹ Eperāarā ak'ītrua para beeji unudak'āri pedee atua p'anadap'edaarā pedee jīwaa para bee; jua k'achia beeda jīpa bee; bīri chiwa beeda āchi bīriipa nīutee; tau p'āriu p'anadap'edaarā unu bee. Ma jōma unudak'āri, o-īa it'aa t'ī p'aneejida Israel pidaarā Ak'ōre Waibiamaa.

Jesupa eperāarā cuatro mil nek'opida

(Mr 8.1-10)

³² Jesupa chi k'ōp'āyoorā t'ī p'ejī māik'aapa māgaji:

—Mia na eperāarā chupiria k'awaa bida aji, k'āima ōpee p'anadairā nama mi ome nek'oda-ee. Āyaa pēi k'inia-e bida aji, ewaa ode wādade k'ap'ia t'ūmaadaridai jīak'aapa.

³³ Māpai chi k'ōp'āyoorāpa māgajida:

—Mamīda ṡsāma taipa unudayama ajida, chik'o na eperāarā chok'ara-it'ee, nama eperāarā wē-e perā taimaa chik'o neto pēidamerā?

³⁴ Jesupa āchimaa iidiji:

—ǀPan jōmasaa iru p'anīma? aji.

P'anaujida:

—Iru p'anīda ajida, pan siete, chik'o chok'ara-ee.

³⁵ Māpai Jesupa eperāarāmaa jaraji eujāde su-ak'ī p'aneedamerā. ³⁶ Maap'eda ma pan siete chik'o ome juade ataji māik'aapa it'aa t'īji gracias jarait'ee Tachi Ak'ōremaa. Ma pan k'ōrak'ook'āri, chok'ara eepadachi. Māpai chi k'ōp'āyoorāpa eperāarāmaa jedenajida. ³⁷ Jō-maarāpa k'ojida bi jāwadarutamaa. Ma pan pite chik'o ome nībeeda p'ejida k'oraa siete. ³⁸ Chi nek'odap'edaarā imik'īraarā cuatro mil paji; wēraarā, warrarā juasiada-ee. ³⁹ Maap'eda Jesupa eperāarā pēiji āchi temaa māik'aapa barcode bataup'eda, wāji Magadán eujādee.

Ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa unu k'inia

p'anadap'edaa

(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

16 Mama p'anīde fariseorā saduceorā ome chejida Jesumaa. Iru imiatee k'inia p'anadap'edaa perā, iidijida ne-inaa oomerā Tachi Ak'ōreppapai oopari ak'īpimerā wāra ichi Tachi Ak'ōrepa pēida.

² Māpai Jesupa p'anauji:

—K'ewaraa parāpa jarapata: "Eu pia wāit'ee, pajā p'oree wā perā." ³ Ichiaba tap'eweda jarapata: "Idi eu k'achia bait'ee pajā p'oree nībairā māik'aapa jīrarara nībairā." Parāpa māgá pajā ak'ī p'anīpa eu k'achia wa eu pia k'awa p'anī pirā, ṡsāap'eda ne-inaa nāgaweda p'asamaa bi k'awada-e p'anī? ⁴ Īrapemaarā t'āri k'achia-idaa p'anī Tachi Ak'ōrede ijāadak'aa perā. Iidi p'anī mia

oomerã ne-inaa eperãarãpa p'oyaa oodak'aa ächi juadoopa. Mamída mia mãga oo-e pait'ee. Jïp'a Tachi Ak'õrepa ooit'eeda aji, ichia oodak'a Jonás ome.

Mãga jarap'eda, ächi atabëiji.

Jesupa jarada fariseorãpa oopatak'a oonaadamerã
(Mr 8.14-21)

⁵ Lago k'ïraik'a eere panadak'ãri, k'irãpajida pan aneeda-e padap'edaa. ⁶ Ma t'ëepai Jesupa mägaji ächi-maa:

—jÛriti! K'ïra k'awaa nipapatãati fariseorã pan, saduceorã pan k'onaadamerã, ächi levadura k'achia bairã.

⁷ Mãga ùridak'ãri, chi k'õp'ãyoorã ächi pitapai pedee para beeji:

—jPan aneeda-e paji! Mãga jarajida irua jara k'inia bada k'awada-e p'anadap'edaa perã.

⁸ Jesupa k'awaji ãrapa k'ïsiadap'edaa. Mapa mägaji: —jSãap'eda pan wëe p'anida a p'anima? jAt'ãri ijãada-e p'anik'ã? aji. ⁹ jAt'ãri k'awada-e p'anik'ã mia jaratee k'inia bi? jK'irãpada-e p'anik'ã pan joisomaadeepa imik'ïraarã cinco milmaa k'opida mãik'aapa parãpa chi beeda k'oraa sietede p'e atadap'edaa? ¹⁰ Maa-e pirã jk'irãpada-e p'anik'ã pan sietedeepa jedepida imik'ïraarã cuatro milmaa mãik'aapa parãpa chi beeda k'oraa sietede p'e atadap'edaa? ¹¹ jSãap'eda mia jarada k'awada-e p'anima? aji. Mia pande pedee-e paji jarak'ãri k'onaadamerã fariseorã pan saduceorã pan ome, ächi levadura k'achia bairã.

¹² Mãpai k'awaajida Jesupa jara-e baji levadura jïp'aade, pan jïp'aa k'onaadamerã. Jara baji ijãanaadamerã fariseorãpa jarateepata saduceorãpa jarateepata ome.

Pedropa jarada Jesús Tachi Ak'õre Warra
(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³ Cesarea de Filipo p'uuru k'ait'a panak'ãri, Jesupa iidiji chi k'õp'ãyoorãmaa:

—jK'aita chi Eperã Ak'õre Truadepema a p'anima aji, eperãarãpa?

¹⁴ P'anaujida:

—jÛk'uruurãpa jara p'anì pi Juan Bautista, piup'eda p'irabaida. Awaraarãpa jara p'anì pi Elías maa-e pirã Jeremías maa-e pirã awaraa Ak'õre pedee jarapari.

¹⁵ Mãpai Jesupa iidiji:

—jParãpãrama, jmi k'aima adaima? aji.

¹⁶ Simón Pedropa p'anauji:

—jPi Cristoda aji; Tachi Ak'õrepa pëida eperãarã rey pamerã. Pi Tachi Ak'õre Waibia ichita chok'ai bapari Warra.

¹⁷ Mãpai Jesupa mägaji:

—jSimón, Juan warra, pi t'ãri o-ïa bida aji, eperã api-daapa pimaa mãga k'awapi-e pada perã! Jïp'a mi Ak'õre it'ari bipata mãga k'awapiji. ¹⁸ Mia jara bi: Pi t'ï-jaradait'ee Pedro; jara k'inia bi "mãu". Mãu ïri te oopatak'a pia beemerã, mãga pik'a pia et'ewa jarada eperãarãpa jaradak'ãri, michideerã p'aneedait'ee. Mãga p'aneedak'ãri, ichita chok'ai p'anapataadait'ee, piu-

ruta pijida. ¹⁹ Llave teepatak'a puerta ewadamerã, mãga pik'a mia pi k'aripait'ee eperãarã p'anapimerã Tachi Ak'õre jua ek'ari, mãgã ichideerã p'aneedamerã mãik'aapa ichi truadee wãdamerã. Na p'ek'au eujãde bi misa, pia ne-inaa oopi-e bi pirã ichideerãmaa, Tachi Ak'õrepa auk'a oopi-e pait'ee. Jõdee ne-inaa oopi bi ichideerãmaa, irua auk'a oopiit'ee.

²⁰ Maap'eda Jesupa jaraji chi k'õp'ãyoorãmaa awaraarãmaa nepirinaadamerã ichi Cristo, Tachi Ak'õrepa pëida eperãarã rey pamerã.

Jesupa ichi peedait'eeda ada
(Mr 8.31-33; Lc 9.21-22)

²¹ Maadamãiipa Jesupa jaramaa beeji chi k'õp'ãyoorã-maa ichi wãit'ee Jerusalendee. Mama judiorã poro waibiarãpa, p'aareerã poroorãpa mãik'aapa Moisepa p'ãda jarateepataarãpa iru miapidait'ee mãik'aapa peepit'aadait'ee. Mamída ewari õpeemaa chok'ai p'irabaiit'ee.

²² Mãga ùrik'ãri, Pedropa Jesús awara ãyaa ateeji mãik'aapa itriamaa beeji:

—jTachi Ak'õrepa mãga k'inia-e! jPimaa mãga oopi-eda! aji.

²³ Mãpai Jesús p'irrabaiji mãik'aapa Pedromaa mãgaji:

—jMi ik'aawaapa ãyaa wãji, Satanapa mãga jarapida perã! jPia mi wãpiamaata bik'ã? Mãgara k'ïsia-e bi Tachi Ak'õrepa k'ïsia bik'a. Jïp'a k'ïsiamaa bida aji, eperãarãpa k'ïsiapatak'a.

Sãga nipapataadai Jesús ome
(Mr 8.34-9.1; Lc 9.23-27)

²⁴ Maap'eda, Jesupa mägaji chi k'õp'ãyoorãmaa:

—jEperã mi ome nipa k'inia bi pirã, k'ïsiaik'araa bi ichia ne-inaa oo k'inia bidepai. Ichi kuruso ãp'aipia bi eperã peenadait'eeek'a. Pia jarait'eera, oopia bi mia oopi bik'a, ma k'aurepa miapiruta pijida piurumaa.

²⁵ Eperã piuamaa bi pirã mide ijãapari k'aurepa, mãgí piuk'ãri, atuait'ee. Mamída eperã mide ijãapari k'aurepa piuru pirã, it'aa wãit'ee ichi piuk'ãri. ²⁶ jK'ãare piata baima eperãpa na p'ek'au eujãde nïbi jõmaweda ataru pirã, mamída piup'eda chok'ai p'irabai-e pirã Ak'õre eujãde? Maa-e pirã, jk'ãata teeima Tachi Ak'õre-maa it'aa wãpimerã? ²⁷ Mi, chi Eperã Ak'õre Truadepemapa mi Ak'õre k'ïra wãree unupiit'ee, it'ariipa chek'ãri iru angeleerã ome. Maapaita ak'it'ee na p'ek'au eujãdepemaarãpa oopata mãik'aapa jarait'ee pia wa k'achia. Ne-inaa pia ooit'ee chi ne-inaa pia oodap'edaarãmaa. Jõdee k'achiadee pëiit'ee chi ne-inaa k'achia oopatap'edaarã. ²⁸ Mia wãarata jararu. Nama p'anïrã ùk'uru piudai naaweda, unudait'ee mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema, rey k'a pacheru.

Jesús k'ïra awaradaida
(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

17 K'ãima seismaa Jesús wãji ee it'ia bi nok'ode. Ichi ome ateeji Pedro, Santiago mãik'aapa chi ïpema Juan. ² Mama ãra taide Jesús k'ïra awaradachi.

Ichi k'ira urua nĩbeeji ak'õrejruk'a mãik'aapa chi p'aru t'o-t'oo uchiterreedachi. ³ Mãga nide chi k'õp'ãyoorãpa unujida chonaarãweda p'anapatap'edaarã Moisés jaure mãik'aapa Elías jaure pedeemaa p'ani Jesús ome.

⁴ Mãpai Pedropa mägaji Jesumaa:

—Tachi Waibia, pia bi nama p'anadait'ee pi ome! Pia k'inia bi pirã, mia ooyada aji, te chak'eerã õpee; aba pi-it'ee, aba Moise-it'ee, chi apema Elia-it'ee.

⁵ Pedro at'ãri mägã pedeemaa bide, jãrara t'o-t'oo ãdaa bipa ãchi aneu cheji. Madeepa Tachi Ak'õrepa pedeeji:

—Nãgida aji, mi Warra k'inia; mia jirit'erada. Irua mi t'ãri o-ãpipari. Úriti iru pedee.

⁶ Mãga úridak'ãri, ãchobeepa Jesús k'õp'ãyoorã bed-abaik'oodachida tau biiri eujãde t'õbairutamaa.

⁷ Mamida Jesús ãra k'ait'a chep'eda, t'õbaik'ooji mãik'aapa mägaji:

—P'irabãiti. Æchobeenaadapãde aji.

⁸ Ak'idak'ãri, ãchi ik'aawa apida unuda-e paji; Jesús aupaita ãchi ome baji.

⁹ Eedeepa cherutade Jesupa mägaji:

—Parãpa unudap'edaa nepirinaadapãde aji, apidaa-maa mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema piup'eda, chok'ai p'irabai naaweda.

¹⁰ Mãpai chi k'õp'ãyoorãpa Jesumaa iidijida:

—¿Sãap'eda Moisepa p'ãda jarateepataarãpa jarapatama ajida, chonaarãwedapema Elías naapiara cheit'ee, Tachi Ak'õrepa peiit'ee bi chei k'ãyaara?

¹¹ Jesupa p'anauji:

—Wãarata jara p'ani Elías naapiara cheit'eeda adak'ãri mãik'aapa ne-inaa jõmaweda pia ooit'eeda adak'ãri, eperãarãpa auteebaidamerã iru t'ëe cheru.

¹² Mia jara bi: Elías jãk'aa cheji. Mamida ãchia iru k'awada-e paji. Mapa ãchia oo k'iniata oojida iru ome. Ma awara auk'a oodait'ee mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema ome.

¹³ Mãpai chi k'õp'ãyoorãpa k'awaajida Jesús pedee baji Juan Bautistade.

Jesupa netuara merãtia bada uchiapit'aada

(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴ Jesús, Pedro, Santiago mãik'aapa Juan pachedak'ãri eperãarã see nĩbadamãi, eperã bedabai nĩba cheji Jesús k'õrapite mãik'aapa mägaji:

¹⁵ —Tachi Waibia, mi warra chupiria k'awãaji. Audú chupiria nĩbi. Wawadaipari mãik'aapa at'apai t'ipitaude maa-e pirã toida baainapari. ¹⁶ Nama aneejida aji, pi k'õp'ãyoorãmaa. Mamida ãrapa p'oyaa jipada-e pajida aji.

¹⁷ Mãpai Jesupa p'anauji:

—Aai, eperãarã, ¿at'ãrita mide ijãada-e p'anik'ã? ¿Ijãadak'arãk'api p'ani! ¿Jõmasaa taarãit'ee parã ome ijãarutamaa? Anéeti ma warra.

¹⁸ Mãpai Jesupa ma netuara itriat'aap'eda, uchiapit'aaji ma warra k'ap'ãdeepa. Aweda jipadachi.

¹⁹ Maap'eda awaraarã wẽ-e pak'ãri, chi k'õp'ãyoorãpa Jesumaa iidijida:

—¿Sãap'eda taipa ma netuara p'oyaa uchiapida-e pajima? ajida.

²⁰ Jesupa mägaji:

—Parãpa ijãada-e p'anadairã p'oyaa uchiapida-e paji. Mia wãarata jararu. Mostaza tau ma-ãri bik'a, mãga pik'a parãpa ma-ãri pida ijãarutara, jaradai ara bi eemaa: "Jãmãik'aapa uchiap'eda, awara ãyaa wãji" mãik'aapa parãpa jaradak'a ma ee ãyaa wãi. Mia parã k'aripak'ãri, parãpa ne-inaa jõma oodai. ²¹ [Nek'o-ee it'aa t'ĩ bipapai mãgee netuara uchiapiparida aji.]

Jesupa waya jarada ichi peedait'ee

(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²² At'ãri ãchi jõmaweda Galilea eujãde nidade, Jesupa mägaji chi k'õp'ãyoorãmaa:

—Eperãpa mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema, k'achia beerã juade baapiit'ee mãik'aapa ²³ ãchia mi peep-it'aadait'ee. Mamida ewari õpeemaa chok'ai p'irabai-it'eeda aji.

Mãga úridak'ãri, k'ira pia-ee para beeji.

Tachi Ak'õre te waibia-it'ee impuesto p'aadap'edaa

²⁴ Jesús chi k'õp'ãyoorã ome panadak'ãri Capernaum p'uurude, Tachi Ak'õre te waibia-it'ee impuesto p'epataarãpa Pedromaa iidi chejida:

—¿Pi poro waibiapa impuesto p'aaparik'ã ajida, Tachi Ak'õre te waibia-it'ee?

²⁵ Pedropa p'anauji:

—P'aaparida aji.

Maap'eda Pedro t'ũk'ãri Jesús badamãi, Jesús naapiara pedeeji:

—Simón, ¿k'ãata k'isia bima? aji. ¿K'airãmaa impuesto p'aapipatama aji, na p'ek'au eujãdepema reyrãpa; ãchi jua ek'ari p'anĩrãmaa wa k'ira tewaraarãmaa?

²⁶ Pedropa p'anauji:

—K'ira tewaraarãmaa.

Mãpai Jesupa maaji:

—Mãgara ãchi jua ek'ari p'anĩrãpa impuesto p'aadaik'araa bi. ²⁷ Mamida tachi ãpíte ik'achia jaranaadamerã, wãji lagodee to-iade. Naapiara chik'o peeru it'aide unuit'ee p'arat'a tau aba. Ma p'arat'apa impuesto p'aanapãde aji, mi pari mãik'aapa pichi k'ap'ia pari.

Chisãgí eperãta waibiara bi Tachi Ak'õre k'õrapite

(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

18 Mama p'anide chi k'õp'ãyoorã Jesumaa chedap'eda, iidijida:

—¿Chisãgí Ak'õredeerã waibiara bima ajida, iru jua ek'ari?

² Mãpai Jesupa warra chai t'ĩ ataji mãik'aapa ãchi esajãk'a ak'inĩ bijii. ³ Maap'eda mägaji:

—Mia wãarata jararu. Parãpa awaraa k'isia atada-e pirã mãik'aapa na warra chak'ek'a t'ãripa ijãada-e pirã, p'oyaa p'aneeda-e pai Tachi Ak'õre jua ek'ari ichideerã ome. ⁴ Chi ijãapari chok'ek'ee bi na warra chak'ek'a; mägí waibiara bi apema Tachi Ak'õre jua ek'ari p'anĩrã

k'äyaara. ⁵ Mide ijäa bi k'aurepa nägí warra chaik'a auteebairu pirä, mi jida auteebait'ee.

Jesupa jarada p'ek'au k'achia oonaadamerä

(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶ —Apidaapa p'ek'au k'achia oopiru pirä nägee warra chaik'a mide t'äripa ijäa bimaa, piara bak'aji k'üruma iru otaude jë atadap'eda, to t'ai näpia bimäi toidú bat'at'aadait'ee, ñyapa jëa piumerä. ⁷ Na p'ek'au eujäde-pemaarä k'achiade p'anapata p'ek'au k'achia oopi-pataarä nama p'anapata perä. Ichita mägeerä paraait'ee. Mamída jaai, chi eperäpa chïaramaa ne-inaa k'achia oopiru, Tachi Ak'õrepa miapiit'ee perä!

⁸ Mapa pichi juapa maa-e pirä pichi biiripa ne-inaa ooda k'aurepa pi k'achiade baairu pirä, ma k'achia oo amáaji, pichi jua maa-e pirä biiri t'iap'et'aak'ajik'a. Piara bi it'aa wäit'ee jua mosaa maa-e pirä biiri mosaa, k'ap'ia jömaweda atuai k'äyaara t'ipitau ichita jërajëraa jira bide. ⁹ Ichiaba pichi taupa ne-inaa unuda k'aurepa pi k'achiade baairu pirä, ma k'achia oo amáaji pichi tau ët'ak'ajik'a mäik'aapa t'imí bat'at'aak'ajik'a. Piara bi it'aa wäit'ee tau apai ome, k'ap'ia pia tau omeepa atuai k'äyaara t'ipitau ichita jërajëraa jira bide tok'arradee.

¹⁰ Nägee warrarä apida unuamaa iru p'ananáati. Mia jara bi: It'aripema angeleerä Tachi Ak'õre k'irapite p'aniiräpa ära chaachaa ak'ipata. ¹¹ [Mi, chi Eperä Ak'õre Truadepema cheji atua beerä o k'achiadeepa k'aripa atade.]

Jesupa oveja atua badade nepirida

(Lc 15.3-7)

¹² —K'ísíati nägí nepirirude. Eperäpa cien oveja p'e iru bidepema aba atuadaru pirä, zatabëi-e paik'ä chi apemaarä noventa y nueve ächi p'anapatamäi, chi atuadaida jirinait'ee? ¹³ Unu ataru pirä, o-ñara bait'ee ma oveja k'aurepa, chi apemaarä atuada-e p'ani k'äyaara. ¹⁴ Mäga bi ichiaba parä it'aripema Ak'õre Waibia ome. Apida atuapiamaa bi, ma-äriara bi pijida.

Jesupa jarateeda perdonaa k'awaadamerä

(Lc 17.3-4)

¹⁵ —Awaraa ijäaparipa pimaa ne-inaa k'achia ooru pirä, iru k'irapite pedeeji k'awaapiit'ee irua k'achia ooda. Irua pi pedee üruru pirä, t'äri auk'a bidai. ¹⁶ Mamída irua pi pedee üri k'inia-e bi pirä, t'ë atáji eperä omé maa-e pirä õpee, mäirä wädamerä pi ome mäik'aapa auk'a üridamerä pia imiateeru. ¹⁷ At'äri üri k'inia-e bi pirä, jaráji ijäapataarä jömaarämaa; pi ome chip'epataarä it'aa t'ipataadait'ee. Mägiirä pedee paara üri k'inia-e bi pirä, mägara ichi beeit'ee Ak'õrede ijäak'aa bik'a, maa-e pirä impuesto p'eparik'a Roma pi-daarä pari.

¹⁸ Mia wäarata jararu. Na p'ek'au eujäde p'ani misa, paräpa ne-inaa oopida-e p'ani pirä, Tachi Ak'õrepa auk'a oopi-e pait'ee. Jödee ne-inaa oopiruta pirä, irua auk'a oopiit'ee.

¹⁹ Waya mia jara bi: Parädepema omé pedeedak'äri, t'äri a-ba ne-inaa it'aa iidiruta pirä, mi Ak'õre it'ari bipa

teei. ²⁰ Eperäarä omé maa-e pirä õpee chip'edaidak'äri mide ijäapata k'aurepa, mi auk'a bait'ee ächi ome.

²¹ Mäpai Pedropa Jesumaa iidiji:

—Tachi Waibia, ijäapari awaraapa mimaa ne-inaa k'achia ook'äri, ma ooda zjomasaa perdonaaipia bima? aji. zSiete k'achia ooda aupai perdonaaipia bik'ä? aji.

²² Jesupa p'anauji:

—Mia pimaa sietepai jara-e bi. Pimaa setenta ne-inaa k'achia ooda juasiada siete perdonaaipia bida aji.

Jesupa nepirida rey ek'ari bipa tewe perdonaa k'inia-e badade

²³ —Maperä näga pik'a pait'ee Tachi Ak'õrepa eperäarä ichi jua ek'ari bik'äri, ichideerä p'aneedamerä. Reypa ichi ek'ariiräpa p'arat'a p'aa p'anadap'edaa ak'í k'inia baji k'awaait'ee tewe paraa p'ani wa wëe p'ani ichi ome. ²⁴ Mäga nide eperä aneeji-da. Mägí eperäpa millón chok'ara paraa baji ma reymaa. ²⁵ Ma mimiaparipa p'oyaa p'aa wëe bada perä, reypa jaraji netot'aadamerä esclavok'a; chi wëra, chi warrarä ome, jöma ichi net'aa iru bi paara. Mägá chi tewe paraa bada p'aayada aji, reypa. ²⁶ Mamída ma mimiapari rey k'irapite bedabaidachi mäik'aapa chupiria iidiji: "Mi chupiria k'awaapáde aji. Choopáde aji, mi ome mia jöma p'aait'ee perä." ²⁷ Mäga ürik'äri, reypa chupiria k'awaaji. Ma eperä tewe paraa bada perdonaaji mäik'aapa pëiji ichi temaa.

²⁸ Mamída ma eperä taawaa ucharude unuji ichi k'õp'äyo ome. Mägípa ichimaa mak'iaara p'arat'a paraa-e baji. Mamída ichia chi k'õp'äyo otaude jita ataji mäik'aapa ñyapa jëa wäik'äri, mägaji: "P'aapáde aji, mi-maa paraa bi!" ²⁹ Mäpai chi k'õp'äyo bedabaidachi ichi k'irapite mäik'aapa chupiria iidiji: "Choopáde aji, mi ome. Mia jöma p'aait'eepi." ³⁰ Mamída chi apemapa üri k'inia-e paji. Ma k'äyaara carcelde t'ipit'aaji p'aa jörumaa chi tewe paraa bada. ³¹ Mäga unudak'äri, apema rey ek'ari p'anadap'edaarä k'ira pia-ee p'aneejida mäik'aapa reymaa ma jöma jaranajida. ³² Mäga ürik'äri, ma reypa chi tewe paraa bada t'ë pëiji. Pachek'äri, reypa mägaji: "T'äri k'achia-idaa bida! aji. P'ia chupiria iidi chek'äri mimaa, mia chupiria k'awaaji mäik'aapa pia tewe paraa bada perdonaaji! ³³ zSäap'eda pia auk'a oo-e pajima aji, pichi k'õp'äyo ome?" ³⁴ Ma rey audú k'irau bada perä ma mimiapari ome, carcelde t'ipit'aaji chi tewe p'aa jörumaa.

³⁵ Mäpai Jesupa mägaji:

—Mäga pik'a ooit'ee mi Ak'õre it'ari bipa ichiaba parä ome, paräpa awaraarä chupiria k'awaada-e pirä mäik'aapa t'äripa perdonaada-e pirä ärapa parämaa ne-inaa k'achia ooda.

Jesupa jarateeda miak'äi p'aniirä mia amaanaadamerä

(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

19 Ma pedee jarap'eda, Jesús wäji Galilea eujädepa. Panaji Judea eujäde, Jordán to k'irak'ä eere. ² Eperäarä chok'ara wäjida Jesús t'ëe. Mägá irua ächi k'ayaa jipak'ooji.

³ Mama fariseorã ùk'uru irumaa chejida. Moisepa p'ãda merapii jãak'aapa, iidijida:
—¿Imik'ïrapa ichi wëra ichi k'ïnia amaaipia bik'ã? aji-da.

⁴ Jesupa p'anauji:
—¿Tachi Ak'õre Ùraa p'ã bide parãpa nãga leeda-e p'anik'ã? aji. Na eujã ook'ãri,
'Ooji imik'ïra mãik'aapa wëra'.

(Gn 1.27)

⁵ Mapa imik'ïrapa atabëit'ee chi ak'õre chi nawe ome, araa p'anapataadait'ee chi wëra ome. Mãgã eperã omee weda eperã apai pik'a p'aneedait'ee.'

(Gn 2.24)

⁶ Eperã omé p'ani mïda, jïp'a eperã apai pik'a p'aneepata. Mapa Tachi Ak'õrepa eperãarã omé araa papik'ãri, apidaapa amaapidaik'araa bida aji.

⁷ Mãpai ma fariseorãpa iidijida:
—Mãgara, ¿sãap'eda Moisepa jarajima ajida, wëra amaarũ pirã, mia amaada k'art'a p'ã teeipia bi jëret'aadai naaweda?

⁸ Jesupa p'anauji:
—Mãga jaraji parã k'ïiri k'ïisua p'anadairã. Moisepa pãchi wëra amaapiji. Mamïda Tachi Ak'õrepa na eujã ewaa ook'ãri, mãga-e paji. ⁹ Mia jara bi: Eperãpa amaataaru pirã chi wëra awaraa imik'ïra ome bi-eeta, maap'eda awaraa wëra ome miak'ãiru pirã, p'ek'au oomaa bida aji, ma t'ëepema wëra ome.

¹⁰ Mãpai chi k'õp'ãyoorãpa mãgajida:
—Mãga pirã, imik'ïra miak'ãik'araa bida ajida, wëra ome.

¹¹ Mãpai Jesupa mãgaji:
—Jõmaarãpa k'awada-e mia et'ewa jarada. Jïp'a k'awadait'ee Tachi Ak'õrepa k'awapi k'ïnia biirãmaa.
¹² Edaare imik'ïraarã wëra ata k'iniadak'aa. Imik'ïraarã ùk'uru ãchi t'oruta weda p'oyaa warra oodak'aa. Ùk'uru k'ap'adap'edaa perã p'oyaa warra oodak'aa. Awaraarã miak'ãi k'iniadak'aa jïp'a it'aa t'ïdait'ee Tachi Ak'õremaa mãik'aapa oodait'ee irua oopi bik'a, wërade k'ïsia-ee. Mãga p'oyaa ooruta pirã, oodapãde aji.

Jesupa warrarã bendiciada

(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³ Maap'eda eperãarãpa ãchi warrarã aneejida Jesumaa iru jua bimerã ãra ïri mãik'aapa it'aa t'ïmerã ãra pari. Mamïda Jesús k'õp'ãyoorãpa mãga unudak'ãri, ma warrarã aneedap'edaarã itriajida. ¹⁴ Mãpai Jesupa mãgaji:

—¿ïtrianãati! Ichiak'au mïmaa warrarã chepitï, Tachi Ak'õrepa ãra jãak'arã biit'ee perã ichi jua ek'ari, ichideerã p'aneedamerã.

¹⁵ Mãga jarap'eda, ichi jua ãra ïri bi wãpachi mãik'aapa it'aa t'ïji ãra pari. Maap'eda ichi ode wãji.

K'ùtrãa p'arat'ara bi pedeeda Jesús ome

(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶ Maapai k'ùtrãapa Jesumaa iidi cheji:
—Tachi Jarateepari, ¿k'ãare ne-inaa piata oopia bima aji, it'aa wãit'ee?

¹⁷ Jesupa p'anauji:
—¿Sãap'eda mïmaa mãga iidi bima? aji. Tachi Ak'õre aupaita pia bi. Pi it'aa wã k'ïnia bi pirã, oopãde aji, Tachi Ak'õrepa Moisemaa p'ãpidade jara bik'a.

¹⁸ Ma k'ùtrãapa iidiji:
—¿Chisãgï ùraade jara bik'a oopia bima? aji.
Jesupa p'anauji:
—'Eperã peenãaji; miak'ãi bi pirã, awaraarã ome k'ãinãaji; nechianãaji; seewa jaranãaji chïara k'achiade baaipiit'ee. ¹⁹ Pichi ak'õre mãik'aapa pichi nawe k'ïnia iru baparïiji mãik'aapa ãra pedee ùriparïiji.

(Ex 20.12-16)

Awaraarã k'ïnia iru baparïiji pichi k'ap'ia k'ïnia iru baparik'a.'

(Lv 19.18)

²⁰ Mãpai ma k'ùtrãapa mãgaji:
—Ma jõma ooparida aji. ¿K'ãata waa ooyama? aji.

²¹ Jesupa p'anauji:
—Ne-inaa jõma oo k'ïnia bi pirã Tachi Ak'õrepa k'ïnia bik'a, pichi net'aa netok'oonãji mãik'aapa chup'ria beerãmaa ma p'arat'a téeji. Mãga ooru pirã, ne-inaa pipiara iru bait'ee Tachi Ak'õre eujãde. Mãga oop'eda, mi ome nipa chéji.

²² Ma k'ùtrãapa mãga ùrik'ãri, k'ïra pia-ee wãji, p'arat'a audú k'ïnia bada perã.

²³ Maap'eda Jesupa mãgaji chi k'õp'ãyoorãmaa:
—Mia wãarata jararu. Chaaree bait'ee p'arat'ara bi beeit'ee Tachi Ak'õre jua ek'ari ichideerã ome. ²⁴ Waya jarait'ee. Chaareera bida aji, p'arat'ara bi beeit'ee Tachi Ak'õre jua ek'ari, camello aguja taude wãyaai k'ãyaara.

²⁵ Chi k'õp'ãyoorãpa mãga ùridak'ãri, waapiara p'era pik'a para beejï. Mãpai iidijida:
—Mãgara, ¿k'ãita p'oyaa it'aa wãyama? ajida.
²⁶ Jesupa ãchïmaa ak'ïji mãik'aapa p'anauji:
—Eperãarãpa p'oyaa ooda-e, audú chaaree bairã. Mamïda Tachi Ak'õre-it'ee ne-inaa chaaree wë-eda aji.

²⁷ Mãpai Pedropa mãgaji:
—Tai net'aa jõmaweda atabëijida pi ome nipapataadait'ee. ¿K'ãata atadait'eema aji, ma pari?

²⁸ Jesupa p'anauji:
—Mia wãarata jararu. Tachi Ak'õrepa k'ïnia bak'ãri, mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema, su-ak'ï beepiit'ee ichi rey su-ak'ï beeparide it'ari ichi k'ïra wãreede. Maapai parã mi ome nipapatap'edaarã auk'a mama su-ak'ï p'aneedait'ee rey su-ak'ï beepari docede. Mama parãpa Israeldepa ëreerã doce uchiadap'edaarã iru p'anadait'ee parã jua ek'ari mãik'aapa jaradait'ee mãirãpa oopatap'edaa pia wa k'achia. ²⁹ Eperã mide ijãa bi k'aurepa atabëiru pirã ichi te, ïpemaarã, ïpewëraarã, ak'õre, nawe, warrarã maa-e pirã eujã, ma k'ãyaara mãgee ne-inaa pia atada cien atait'ee na p'ek'au eujãde bi misa. Ma awara piuk'ãri, it'aa wãit'ee.
³⁰ Mamïda ïrapema waibiara p'anïrã eperãarã k'ïrapite, ek'ariara p'anadait'ee Tachi Ak'õre k'ïrapite. Jõdee ek'ariara p'anïrã eperãarã k'ïrapite waibiara p'anadait'ee Tachi Ak'õre k'ïrapite.

Jesupa mimiapataarãde nepirida

20 —Nāga pik'a pait'ee Tachi Ak'õrepa eperãarã ichi jua ek'ari bik'ãri, ichideerã p'aneedamerã. Tap'eda eujã chipari uchijai mimiapataarã jiride ichi uva k'ãide mimianadamerã. ² Mimiapataarãmaa jaraji ewari aba mimiada pari denario aba p'aait'ee ma mimiapataarã chaachaa. Māpai pëiji mimiade. ³ Ās-taawa ma eujã chipari waya uchijai mimiapataarã jiride. P'uuru jãde net'aa netopatamã unu cheji mimiapataarã mimia wëe para bi. ⁴ Māga unuk'ãri, mägaji: "Parã ichiaba wãdapãde aji, mimiade mi uva k'ãide. Mia pia p'aayada aji, parã mimia pari." Māpai wājida mimiade. ⁵ Imat'ipa ma eujã chipari waya uchijai mimiapataarã jiride, ai naaweda oodak'a. Ichiaba k'ewara auk'a ooji. ⁶ Mata waya k'ewaraa uchijai māk'aapa waya unu cheji awaraa mimiapataarã p'uuru jãde p'ani, mimia wëe para bi. Mapa mägaji: "¿Sãap'eda parã nama mimiada-ee k'eu wãdama?" aji. ⁷ P'anaujida: "Apidaapa taimaa mimia teeda-e perã, mimiada-e p'anida" ajida. Māpai ma eujã chiparipa mägaji: "Mimi-anadapãde aji, mi uva k'ãide."

⁸ P'ãriupodopa ma eujã chiparipa mägaji chi mimiapataarã poro waibiamaa: "T'ĩpãde aji, mimiapataarã jõ-maweda. Naapiara p'aapãde aji, chi t'ëe t'ũ-dap'edaarãmaa māk'aapa jõmaarã k'ãyaara t'ëe p'aapãde aji, chi naapiara t'ũdap'edaarãmaa." ⁹ Māga ooji. K'ewara t'ũdap'edaarãmaa p'aaji denario aba, eperã chaachaa. ¹⁰ Apemaarãmaa p'aa aupak'ãri, pachejida chi naa mimiadap'edaarã. Mägãrãpa k'ĩsijaida p'arat'a audupiarã jitadait'ee apemaarã k'ãyaara. Mamĩda māga-e paji. Āchimaa ichiaba denario abapai p'aaji āchi mimiadap'edaa pari. ¹¹ Āchi p'arat'a jitadak'ãri, ik'achia pedee p'aneejida ma eujã chipari ome: ¹² "Ma t'ëe hora apai mimiadap'edaarãmaa pia denario aba p'aajida ajida. Jõdee tai tap'eda weda ak'õrejĩrumaa mimia k'eudap'edaa pãrita āchi ome auk'a p'aaji. ¡Taimaa audupiarã teeipia bida!" ajida. ¹³ Mamĩda ma eujã chiparipa āchidepema abaamaa p'anauji: "Mia parã k'ũra-eda aji. ¿Parãpa jarajida-ek'ã aji, ewari aba mimiada pari denario abapai iididait'ee? ¹⁴ P'ichi p'arat'a jitapãde aji, māk'aapa k'ãiwee wãpãde aji. Mia auk'a p'aa k'inia bi pirã chi t'ëe t'ũdap'edaarãmaa, māga ooit'eeda aji. ¹⁵ ¿Mi na eujã chipari-ek'ã? aji. Michi p'arat'a ome ooi michia oo k'inia bik'a, mërë perã. ¿Parã t'ãri k'achia jõnik'ã aji, mi t'ãri pia bairã?"

¹⁶ Māga nepirip'eda, Jesupa mägaji:
—Māga bi Tachi Ak'õre ome. Īrapema t'ëe chedap'edaarã Tachi Ak'õrepa āchi bimerã ichi jua ek'ari, naapiara ichideerã p'aneedait'ee ichi k'ĩrapite. Mamĩda chi naapiara chedap'edaarã Tachi Ak'õrepa āchi bimerã ichi jua ek'ari, māga p'aneeda-e payada aji, t'ëe p'aneedait'ee perã ichi k'ĩrapite.

Jesupa jarada õpee jarada ichi peedait'ee

(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

¹⁷ Jesús wãrude Jerusalén p'uurudee, chi k'õp'ãyoorã doce awara āi t'ĩ p'e ataji māk'aapa mägaji:

¹⁸ —Tachi wãruta Jerusalendee. Mama mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema, jita atadait'ee māk'aapa ateedait'ee p'aareerã poroorãmaa māk'aapa Moisepa p'ãda jarateepataarãmaa peepit'aadamerã. ¹⁹ Māirãpa mi teedait'ee k'ĩra tewaraarãmaa mi oo iru p'anadamerã, widamerã, māk'aapa kurusode peet'aadamerã. Mamĩda ewari õpeemaa waya chok'ai p'irabaiit'eeda aji.

Zebedeo wërãpa Jesumaa chupiria iidida

(Mr 10.35-45)

²⁰ Zebedeo wërã chi warrarã Santiago, Juan ome Jesús k'ait'a chejida. Ma wërã iru k'ĩrapite bedabai nĩba cheji chupiria iidit'ee. ²¹ Māga unuk'ãri, Jesupa iidiji:

—¿K'ãata k'inia bima? aji.

Ma wërãpa p'anauji:

—Jarapãde aji, pi eperãarã rey beek'ãri, mi warrarã su-ak'ĩ p'aneedamerã pi ik'aawa, aba juaraare, aba juabi eere.

²² Māpai Jesupa mägaji ma warrarãmaa:

—Parãpa wãara k'awada-e p'ani k'ãata iidi p'ani.

¿Parãpa ne-inaa k'achia choodaik'ã aji, mia chooit'ee bik'a?

P'anaujida:

—¡P'oyadaipi!

²³ Māpai Jesupa mägaji:

—Parãpa ne-inaa k'achia choodait'eeda aji, mia chooit'ee bik'a. Mamĩda mia p'oyaa jara-e k'airãta mi juaraare wa juabi eere su-ak'ĩ p'aneedait'ee. Mi Ak'õrepapai jarayada aji.

²⁴ Apemaarã diez k'õp'ãyoorãpa ũridak'ãri Santiago Juan ome iididap'edaa, k'ĩraudachida āchi ome. ²⁵ Mapa Jesupa chi k'õp'ãyoorã jõmaweda t'ĩ p'e atap'eda, mägaji:

—Parãpa k'awa p'ani ijãadak'aa beerã poro waibiarãpa āchia oo k'iniata oopipata eperãarãmaa. Waaweepa āchi jua ek'ari p'anĩrãpa oopata āchia jara p'anik'a.

²⁶ Mamĩda parãpa oodaik'araa bi ma poro waibiarãpa oopatak'a. Ma k'ãyaara ijãapataarã t'ãide chi waibiara pa k'inia bipa apemaarã chupiria k'awaapia bi māk'aapa k'aripaipia bi. ²⁷ Pia jarait'eera, parãdepema aba poro waibia pa k'inia bi pirã, awaraarã k'aripaipia bi esclavopa chipari k'aripaparik'a. ²⁸ Mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema mĩda, na p'ek'au eujãde che-e paji eperãarãpa mi jĩa iadamerã. Īp'che cheji eperãarã k'aripa atait'ee o k'achiadeepa. Piut'ee eperãarã chok'ara uchiadamerã p'ek'au k'achia jua ek'ariipa.

Jesupa tau p'ãriu bee omé jipada

(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹ Jesús chi k'õp'ãyoorã ome Jericó p'uurudeepa uchua wãdak'ãri, eperãarã chok'ara t'ëe nipajida. ³⁰ Mama tau p'ãriu bee omé o bi ik'aawa su-ak'ĩ p'anajida. ũridak'ãri Jesuta wãyaa wã, biãjida:

—¡Tachi Waibia, Rey David Warra, tai chupiria k'awaapãde! ajida.

³¹ Eperāarā auk'a wā nipadap'edaarāpa itriat'aapachi-da k'rup'ee p'anedamerā. Mamīda waapiara biapachi-da:

—Tachi Waibia, Rey David Warra, tai chupiria k'awaapāde! ajida.

³² Māpai Jesús ak'inī beep'eda, t'ī ataji māik'aapa iidi-ji:

—K'āata k'inia p'anima aji, mia oomerā parā ome?

³³ P'anaujida:

—Tachi Waibia, tachi taupa pia unu k'inia p'anida ajida.

³⁴ Māga ūrik'āri, Jesupa chupiria k'awaaji māik'aapa taumāi t'ōbaiji. Aweda tau pia unujida. Māpai wājida Jesús t'ēe.

Jesús Jerusalén p'uurudee wāda

(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

21 Jerusalandee wādak'āri, panajida Betfagé p'uuru k'idaa. Ma p'uuru Olivo Eede baji, Jerusalén k'ait'a. Mama p'anide Jesupa chi k'ōp'āyoorā omé naa pēiji p'uurudee. ² Māgaji:

—Wāti ara bi p'uuru tachi k'īrapite bimaa. Jāma unadait'ee burro wēra jī bainī bi chi warra ome. Ēra atāti māik'aapa anéeti. ³ Apidaapa atee-pi-e pirā, jarāti: "Tachi Waibiapa arak'atia atee k'inia bi. Waya tee chedait'ee-pi."

⁴ Māga paji chonaarāweda Ak'ōre pedee jaraparipa jaradak'a:

⁵ Jarāti Sión p'uurudepemaarāmaa: "iAk'īti! Pāchi Rey cheru, chupiria beerā chepatak'a burro īri. Cheru ne-animal ne-inaa uapata warra, burro chak'e īri." "

Zac 9.9

⁶ Jesús k'ōp'āyoorā wājida māik'aapa oojida irua jaradak'a. ⁷ Anejida ma burro wēra chi warra chai ome. Maap'eda ma īri ata bijida āchi īripema p'aru jī-patap'edaa, Jesús bataup'eda aide su-ak'ī beemerā. ⁸ Eperāarā ode see nībaji. Ūk'uruurāpa āchi p'aru t'ō jēra bijida o jāde, Jesús aide wāmerā. Awaraarāpa k'iru t'iap'edap'eda, bīpachida ma o jāde, āchi rey pai jīak'aapa. ⁹ Jesús naa wādap'edaarāpa māik'aapa t'ēe che wādap'edaarāpa o-īa biapachida:

— iHosana! iTachi K'aripapari, Rey David Warra cheru! iTachi Ak'ōrepa ichita pia ak'ī bapariit'ee ichia rey pēida! iK'īra wāree Ak'ōre eujāde, Tachi K'aripapari cheru perā! iHosana!

(Sal 118.25-26)

¹⁰ Jesús Jerusalén p'uurude panak'āri, p'uuru pidaarā jōma biuk'a nībeeji. Chok'araarāpa iidipachida:

—K'āima ajida, jāgī?

¹¹ Māpai awaraarāpa p'anaujida:

—Nāgī Jesús, Tachi Ak'ōre pedee jaraparipi, Nazaret p'uurudepema. Māgī p'uuru Galilea eujāde bi.

Jesupa ne-inaa netopataarā jerek'ooda Ak'ōre te waibiadeepa

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Maap'eda Jesús Tachi Ak'ōre te waibiade t'īuji māik'aapa net'aa netopataarā taawaa jerek'ooji.

P'arat'a tau t'erabaipataarā mesa sīa bat'ak'oo wāji, paloma netopataarā banco paara. ¹³ Māpai māgaji:

—Tachi Ak'ōre Ūraa p'ā jēra bide jara bi:

'Mi te it'aa t'īpata teda apataadait'ee.'

(Is 56.7)

'Mamīda parāpa nechiapataarā ték'ata oo iru p'anī.'

(Jer 7.11)

¹⁴ Jesús at'āri Ak'ōre te waibiade bide, irumaa chejida tau p'āriu beerā māik'aapa chiwa beerā. Māpai Jesupa jōma jīpak'ooji. ¹⁵ Mamīda p'aareerā poroorā Moisepa p'āda jaratepataarā ome k'īraudachida unudak'āri Jesupa ma ne-inaa pia oo bi māik'aapa ūridak'āri war-rarā nāga bia para bi Tachi Ak'ōre te waibiade: " iHosana! iTachi K'aripapari, Rey David Warra!" ¹⁶ Māpai Jesumaa māgajida:

—K'īup'ee beepipāde ajida. iŪri-e bik'ā ajida, āchia jara jōni?

Jesupa p'anauji:

—Ūri bida aji. iParāpa nāgī leeda-e p'anik'ā?

'Ak'ōre, pia warra chak'eerāmaa k'aripipari māik'aapa jude beerāmaa t'āri o-īa it'aa t'ī k'awapipari.'

(Sal 8.2)

¹⁷ Māpai Jesupa māirā atabēiji māik'aapa wāji Betania p'uurudee k'āide.

Jesupa higuera bīrimaa ijīati pedeeda

(Mr 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Tap'eda Jesús waya chek'āri p'uurudee, jarrapisia nībeeji. ¹⁹ Ma che wāde higuera bīri unuji o bi ik'aawa bainī bi, k'iru paraa. Māpai araa ak'inaji, chau bi jīak'aapa. Mamīda chau-ee baji. Chi k'iru aupaita unuji. Māpai ma higuera bīrimaa māgaji:

—iPi waa chak'aa pait'eeda! aji.

Aweda ma higuera bīri pīdachi. ²⁰ Māga unudak'āri, chi k'ōp'āyoorā ak'ītrua para beeji māik'aapa māgajida: —iSāap'eda aweda jā higuera bīri jāgā pīdachima? ajida.

²¹ Jesupa p'anauji:

—Mia wāarata jararu. Parāpa Tachi Ak'ōrede wāara ijīaruta pirā, iididaipia bi irua ne-inaa oomerā; pāchi t'āridepai k'īsiada-ee: "iTachi Ak'ōrepa ooi'ā?" Māgara mia oodak'a jā higuera bīri ome, parāpa oodai. Ma awara ara bi eemaa jararutara "Jāmāik'aapa āyaa wāji māik'aapa p'usa jāde baaināji", māga oopidaipi.

²² Parāpa ne-inaa jōma iidiruta it'aa t'ī p'anide t'āripa ijāa p'anadairā, ma ne-inaa iru p'anadait'ee.

Tachi Ak'ōrepa Jesús pēida

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Ma t'ēepai Jesús t'īunaji Tachi Ak'ōre te waibiade. Mama jarateemaa bi misa, p'aareerā poroorāpa ju-diorā poro waibiarā ome Jesumaa iidijida:

—iTachi Ak'ōrepa tai biji-ek'ā ajida, ichi te waibia ak'idamerā? iK'aipa pīmaa nāga oopi bima? ajida.

²⁴ Jesupa p'anauji:

—Mia pida parāmaa iidiit'ee: iK'aipa pēijima aji, Juan Bautista poro choo chemerā; Tachi Ak'ōrepa maa-e

pirā eperāarāpa? Parāpa p'anaurutara, mia pida jarayada aji, k'aipa mīmaa nāga oopi bi.

Māpai āchi pitapai pedee para beeji:

—Tachi Ak'ōrepa pēidada aruta pirā, irua iidiit'ee: “Māgara ḡsāap'eda Juan ūraa ijāada-e pajima?”²⁶ Jōdee jararuta pirā “eperāarāpa Juan pēijida”, jōmaweda k'īraudaridait'ee tachi ome, āchia ijāapata perā Juan Tachi Ak'ōre pedee jarapari paji.

²⁷ Mapa p'anaujida:

—K'awada-e p'anida ajida, k'aipa Juan pēiji.
Māpai Jesupa māgaji:
—Māgara mia pida jara-eda aji, k'aipa mīmaa nāga oopi bi.

Jesupa warrarā omeede nepirida

²⁸ Māpai Jesupa iidiiji:

—ḡK'āata k'īsia p'anīma aji, parāpa? Eperāpa warrarā omé iru baji. Abaamaa jaraji: “Warra, wāpáde aji, mimiade mi uva k'āide.”²⁹ Chi warrapa p'anauji: “iMi wā k'inia-eda!” aji. Mamīda t'ēepai, k'īsia awara ataji māik'aapa wāji mimiade.³⁰ Maap'eda ma eperāpa chi apema warramaa auk'a jaranaji. Ma warrapa p'anauji: “Ak'ōre, mi wāit'eeda aji, mimiade.” Mamīda mimiana-e paji.

³¹ Māpai Jesupa iidiiji:

—ḡChisāḡi warrapa oojima aji, chi ak'ōrepa k'inia badak'a?

P'anaujida:

—Chi naa chok'lada warrapa.
Māpai Jesupa māgaji:
—Mia wāarata jararu. Cesar-it'ee impuesto p'epataarā māik'aapa prostitutaarā Tachi Ak'ōredeerā p'aneedait'ee parā naa.³² ḡSāap'eda? Juan Bautista chek'āri jarateede eperāarāpa p'ek'au k'achia oo amaadamerā māik'aapa t'āri pia p'anapataadamerā, parāpa ijāada-e paji. Jōdee ma Cesar-it'ee impuesto p'epataarā māik'aapa ma prostitutaarāpa ijāajida Juan pedee māik'aapa oojida irua jaradak'a. Mamīda parāpa māga unujida mīda, k'īsia awara atada-e paji iru pedee ijāadait'ee.

Jesupa mimiapataarā k'achia beerāde nepirida

(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³ —Ūrīti mia nepiriru jarateeit'ee: Eujā chiparipa uva eujā uuji māik'aapa t'īak'auk'ooji. Ichiaba bōgo māudee ooji uva aide piart'idait'ee. Māpai te it'ia ooji it'īpa uva eujā jōma ak'i p'anadamerā. Maap'eda ne-uu eujā ak'ipataarā jiriji aide mimiadamerā māik'aapa awara āyaa wāji.³⁴ T'ēepai uva oropata ewari pak'āri, pēiji chi mimiapataarā iidinadamerā ichi eere bee bi chauda tee pēidamerā.³⁵ Mamīda chi eujā ak'ipataarāpa ma mimiapataarā jita atadak'āri, aba s'īk'oojida, awaraa jīp'a peejida māik'aapa awaraamaa māupa bat'ajida.³⁶ Maap'eda ma eujā chiparipa awaraa mimiapataarā pēiji. Mamīda ma ne-uu ak'ipataarāpa naaweda oodap'edaak'a oojida māirā ome.

³⁷ Maap'eda, chi warra pēiji. K'īsiaji: “Mi warra perā iru waaweedait'ee.”³⁸ Mamīda māḡi unudak'āri, māga-

jida: “Jāḡipa ichi ak'ōre net'aa jōmaweda atait'ee chi ak'ōre piuk'āri. Peet'aadāma ajida. Māḡa na eujā jōmaweda tachide payada” ajida.³⁹ Māḡa k'īsiadap'edaa perā, chi warra atadachida māik'aapa ma uva eujādeepa uchua atadap'eda, peet'aaajida.

⁴⁰ Māpai Jesupa māgaji arii p'anadap'edaarāmaa:

—Chipari wāk'āri ma eujā ak'ipataarāmaa, ḡk'āata k'īsia p'anīma aji, irua ooit'ee ma ak'ipataarā ome?

⁴¹ P'anaujida:

—Ma eujā ak'ipataarā jōmaweda peek'ooit'ee, chupirua k'awa-ee. Māpai ma uva eujā biyada ajida, awaraarā jua ek'ari, chaujara pak'āri āchia teedamerā ichi eerepema.

⁴² Māpai Jesupa māgaji:

—ḡParāpa waide nāga leeda-e p'anik'ā aji, Tachi Ak'ōre Ūraa p'ā jēra bide?

‘Te oopataarāpa māu k'iniada-e padap'edaa pipiara padachi. Tachi Ak'ōrepa māga ooji, tachia unudamerā māik'aapa ak'itrua para beemerā.’

(Sal 118.22-23)

⁴³ Maperā mia jara bi: Tachi Ak'ōrepa parā bi-e pait'ee ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā. Ma k'āyaara awaraarāta ichideerā p'aneedait'ee, āchia teepata perā ichi eerepema chauru, parāpa teedai k'āyaara.

⁴⁴ ‘Eperā ma māu pipiara bi īri t'ītuturu pirā, māḡi p'u oodaipari, p'arat'u māu īri baaik'āri āridaiparik'a. Jōdee ma māu eperā īri baairu pirā, māḡi jōt'aait'ee māu choma p'arat'u īri baaik'āri jōdaiparik'a; chi p'ora aupai beeparik'a.’

(Is 8.14)

⁴⁵ P'aareerā poroorāpa fariseorā ome Jesupa nepirida ūri aupadak'āri, k'awaajida irua āchideta jara baji.

⁴⁶ Mapa iru jita atapi k'iniadachida. Mamīda waawee p'anajida eperāarāpa ijāa p'anadap'edaa perā Jesús Tachi Ak'ōre pedee jarapari.

Miak'āipata fiestade nepirida

(Lc 14.15-24)

22 Jesupa waya jarateemaa beek'āri, nepiriji:

² —Nāga pik'a pait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā. Reypa k'īsia iru baji miak'āipata fiesta ooit'ee ichi warra-it'ee.

³ Chi mimiapataarā pēiji ichia eperāarā t'ī pēida p'e atanadamerā. Mamīda che k'iniada-e paji.⁴ Waya awaraa mimiapataarā chok'ak'āri, māgaji: “Jaranadapáde aji, mia t'ī pēida eperāarā chedamerā chik'o īipa n'ībairā. Peepiji p'ak'a, awaraa ne-animal poreera iru bada ome. Māḡi jōma īipa ak'in'ī bairā, chedapáde aji, miak'āipata fiesta oode.”⁵ Mamīda ma eperāarāpa ūri k'iniada-e paji irua jara pēida. Fiesta oode chedai k'āyaara, aba wāji ichi eujādee. Jōdee awaraa wāji net'aa netode.⁶ Apemaarāpa eperāarā reypa pēida jita atadak'āri, p'ua oojida peet'aarutamaa.⁷ Reypa māga k'awaa atak'āri, k'īraudachi. Mapa pēiji ichi soldaorā ma eperāarā peenadamerā māik'aa- pa āchi p'uuru paat'aadamerā.⁸ Maap'eda māgaji chi mimiapataarāmaa: “Miak'āipata fiesta at'āri oodait'ee. Mamīda ooda-e ma t'ī pēida eperāarā ome, chedaa-

maa p'anadap'edaa perä. ⁹ Mapa wādapáde aji, calle jādee māik'aapa chi unurutaarāmaa jaradapáde aji, mi ome fiesta oode chedamerā." ¹⁰ Aramāgá chi mimiap-ataarā wājida calle jādee. Chok'ara p'e aneejida; eperāarā pia beerā, k'achia beerā paara. Māgá ma rey te p'itu nībeeji eperāarāpa.

¹¹ Mamīda rey t'ŭuk'āri ma p'e aneedap'edaarā ak'ide, unuji eperā miak'āipata fiestade jīpata p'aru jī-ee bi.

¹² Mapa māgaji: "K'ōp'āyo, ¿sāga t'ŭujima aji, nama, fiestade p'aru jīpata jī-ee?" Mamīda ma eperā k'ŭup'ee beeji. ¹³ Maperā reypa jaraji chi mesa ak'ipataarāmaa: "Jā eperā bīiri, jua ome jī nībidapáde aji, māik'aapa taawaa p'āriudee ateedapáde aji, mama jēemerā, k'ida kierrkierree para bamerā p'uapa." ¹⁴ Tachi Ak'ōrepa chok'ara t'ŷ pēipari. Mamīda chok'ara-ee jirit'erapari wāpiit'ee ichi truadee.

Impuesto-it'ee reymaa p'arat'a p'aapatap'edaa

(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

¹⁵ Ma t'ēepai fariseorā chip'edaidap'eda, pedetejeji da Jesús k'ŭradait'ee. P'anauru pirā, imiateedai māik'aapa peepit'aadai. ¹⁶ Ma-it'ee pēijida āchi eere p'anadap'edaarā, Rey Herodes eere p'anadap'edaarā ome Jesumaa. Māirāpa māgajida:

—Tachi Jarateepari, taipa k'awa p'anī pia wāarata jarapari māik'aapa jarateepari p'anapataadamerā Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a, eperāarāpa āchia k'iniata oopata mīda. K'awa p'anī pia eperāarā ŷripai ak'ik'aa; ma k'āyaara tachi t'āride iru bi ak'ipari. ¹⁷ Maperā k'awa k'inia p'anī pia k'āata k'ŷsia bi. ¿Pia bik'ā ajida, impuesto p'aadait'ee Cesarmaa, wa māga-e?

¹⁸ Jesupa k'awa bada perā māirāpa k'ŷsia k'achia iru p'anī, māgaji:

—ŷeewata parāpa Tachi Ak'ōrede ijāapatada apata! ¿Sāap'eda mi k'ŭra k'inia p'anīma? ¹⁹ Ak'ipidapáde aji, p'arat'a tau impuesto p'aapata.

Aramāgá denario aneejida. ²⁰ Māpai Jesupa iidiji:

—¿K'ai k'ŷrata nade bi māik'aapa k'ai t'ŷta p'ā bima? aji.

²¹ P'anaujida:

—César k'ŷra māik'aapa ichi t'ŷta p'ā bida ajida.

Māpai Jesupa māgaji:

—Māgara téeti Cesarmaa irua net'aa iidipari, māik'aapa auk'a téeti Tachi Ak'ōremaa irua iidipari.

²² Māga ŷridak'āri, ak'itrua para beeji māik'aapa er-reujida.

Chok'ai p'irabaidait'eerāde iididap'edaa

(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

²³ Ma ewate weda saduceorā ŷk'uru Jesumaa chejida. Māgīrāpa ijāadak'aa tachi piup'eda chok'ai p'irabai. Maperā māgajida:

²⁴ —Tachi Jarateepari, Moisepa jaraji eperā miak'āi bi warra wēe piuru pirā, chi ŷpemapa iru wēra ataipia bi māik'aapa ai ome warra oopia bi chi ŷpema piuda k'ap'ia pari. ²⁵ Tai t'āide p'anapachida ŷpemaarā siete. Chi naapema miak'āiji. Mamīda warra wēe piuji. Māgá chi wēra beeji chi araarepema ŷpema ome. ²⁶ Mamīda

māgí ichiaba warra wēe piuji. Chi araarepema māik'aa-pa araarepema miak'āijida ma p'ētrāa ome. Mamīda auk'a warra wēe piujida. Ma t'ēepai chi apemaarā jida miak'āijida ma p'ētrāa ome. Mamīda āchi jōmaweda warra wēe piujida. ²⁷ Maap'eda, ma wēra ichiaba piuji. ²⁸ ¿K'āata k'ŷsia bima? ajida. Eperāarā piudap'eda chok'ai p'irabaidak'āri, ¿chisāgí ŷpemata ma wēra imik'ŷra pait'eema ajida, āchi jōmaweda iru ome miak'āi p'anadap'edaa perā?

²⁹ Jesupa p'anauji:

—Parāpa pia k'awada-e p'anī Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda māik'aapa k'awada-e p'anī ne-inaa jōmaweda iru juapa oopari. Mapa parāpa pia k'ŷsiada-e p'anī. ³⁰ Eperāarā piudap'eda chok'ai p'irabaidak'āri, imik'ŷraarā wēraarā ome waa miak'āida-e pait'ee. Angeleerā ichi truade p'anīrāk'apī p'anadait'ee. ³¹ Ma awara parāpa k'achia k'ŷsia p'anapata jaradak'āri piudap'edaarā chok'ai p'irabaidak'aa. ¿Parāpa leeda-e p'anīk'ā Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi?

³² Mī pi chonaarā Ak'ōre Waibia; Abraham, Isaac, Jacob ijāadap'edaa Ak'ōre Waibia.'

(Ex 3.6)

ŷTachi Ak'ōre piudap'edaarā Ak'ōre Waibia-epi. Chok'ai p'anīrāk' Ak'ōre Waibia!

³³ Māga ŷridak'āri, eperāarā ak'itrua para beeji, Jesupa māgá k'ŷsia k'awaa jarateeda perā.

Tachi Ak'ōre Ūraa waibiara bi

(Mr 12.28-34)

³⁴ Fariseorāpa k'awaa atadak'āri Jesupa ma saduceorā k'ŷup'eepik'ooda, chip'ejida. ³⁵ Maap'eda Jesús k'ŷra k'iniapa Moisepa p'āda jarateeparipa iidiji:

³⁶ —Tachi Jarateepari, ¿chisāgí ŷraata waibiara bima aji, apema Ak'ōre Ūraa p'ādadepema k'āyaara?

³⁷ Jesupa p'anauji:

—Tachi Ak'ōre Waibia k'inia iru baparīji pīchi t'āripa māik'aapa ne-inaa jōmaa k'āyaara iru k'inia iru baparīji. Ewari chaa k'ŷsīaji irude pīchi t'āripa.'

(Dt 6.5)

³⁸ Māgita chi ŷraa naapiara; awaraa ŷraa k'āyaara pipiara bi. ³⁹ Araarepema māgik'a bi:

'Awaraarā k'inia iru baparīji pīchi k'ap'ia k'inia iru baparik'a.'

(Lv 19.18)

⁴⁰ Ma ŷraa omeeweda waibiara p'anī, madeepa uchi-adap'edaa perā awaraa ŷraa jōmaweda Moisepa p'āda māik'aapa Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaa.

K'aideepa uchiada Tachi Ak'ōrepa pēida

(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

⁴¹ Fariseorā at'āri see nībide, ⁴² Jesupa iidiji:

—¿K'āata k'ŷsia p'anīma aji, parāpa? ¿K'aideepa uchiayama aji, Tachi Ak'ōrepa pēit'ee bi, Mesías apata? P'anaujida:

—Rey Daviddeepa uchait'eeda ajida.

⁴³ Māpai Jesupa māgaji:

—Māgara, ¿sāap'eda Rey Davidpa irumaa: “Tachi Waibia” aji, Tachi Ak'ōre Jaurepa nāga jarapik'āri?

⁴⁴ ‘Tachi Ak'ōrepa jaraji Tachi Waibiamaa: “Pì mi ome auk'a waibia bairā, su-ak'ì beepáde aji, mi juaraare, mia pi k'īra unuamaa iru p'anapataarā p'oyaarū misa.”’
(Sal 110.1)

⁴⁵ Davidpa ichi ēreerādeepa uchiat'ee bimaa t'ījaraji “Tachi Waibia”. ¿Mapa k'awada-ek'ā aji, Mesías waibiara bi chonaarāwedapema Rey David k'āyaara?

⁴⁶ Ma fariseorāpa maarepida p'oyaa p'anauda-e paji. Maadamāiipa waawee p'aneejida waa iididait'ee.

Jesupa jarada fariseorāde māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarāde

(Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

23 Ma t'ēepai Jesupa māgaji eperāarāmaa māik'aapa chi k'ōp'āyoorāmaa:

² —Moisepa p'āda jarateepataarāpa fariseorā ome jarateepata k'āata jara k'inia bi Moisepa p'āda.

³ Maperā ūrīti āchia jarateepata māik'aapa óoti āchia jara p'anik'a. Mamīda p'ananāati āchi p'anapatak'a, ne-inaa jaradap'eda, ne-inaa awaraata oopata perā.

⁴ Eperāarāmaa ne-inaa audú chok'ara oopipata. Mamīda chupiria k'awaadak'aa ārapa p'oyaa ooda-e pak'āri.

⁵ Āchia ne-inaa jōma oopata awaraarāpa āchi t'o p'anadamerā. Porode māik'aapa juade p'ārājīpata ne- jobiadee ooda Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda ome. Ma awara p'aru teesoo sidibai i jichoo jīpata awaraarāpa pia undamerā. ⁶ Nek'onadak'āri awaraarā ome, su-ak'ì p'aneepata jōmaarā taide, poro waibiarā su-ak'ì p'aneepatamāi. Ichiaba Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede p'anadak'āri, su-ak'ì beepari pipiara bide su-ak'ì p'aneepata. ⁷ Ma awara calle jāde nipadak'āri, k'inia p'anapata jōmaarāpa āchima saludaadamerā māik'aapa “Tachi Jarateepari” adamerā.

⁸ Parāpa jōdee māga oodaik'araa bi, parā auk'a p'anadairā īpemaarāk'a māik'aapa Jarateepari Waibia apai iru p'anadairā. ⁹ Ichiaba na p'ek'au eujādepema apidaamaa “Tachi Ak'ōre” adaik'araa bi, parāpa Ak'ōre apai iru p'anadairā Ak'ōre truade. ¹⁰ Ichiaba jiri-daik'araa bi awaraarāpa parā “tachi waibiarā” adamerā mi, Cristo aupaita, parā Poro Waibia perā. ¹¹ Parādepe-ma waibiara bita apemaarā jua ek'ari baipia bi āchi mimiaparik'a. ¹² Chi waibiara pa k'inia bi ek'ariara beeit'ee. Jōdee chi ek'ariara bi mīda t'āri o-īa bapari pirā, waibiara pait'ee.

Jesupa jarada judiorā waibiarāde

(Mr 12.40; Lc 11.39-52)

¹³ —¡Aai, Tachi Ak'ōrepa parā Moisepa p'āda jarateepataarā fariseorā ome k'achiadee pēiit'ee! ¡Seewata Tachi Ak'ōrede ijāapatada apata! Parā k'aurepa eperāarā p'anadak'aa Tachi Ak'ōre jua ek'ari. Parā jida ichideerā p'aneeda-e pait'ee, eperāarāmaa ijāapi k'ini-ada-e p'anadairā irua pēidade.

¹⁴ [¡Aai, Tachi Ak'ōrepa parā Moisepa p'āda jarateepataarā fariseorā ome k'achiadee pēiit'ee! ¡Seewata Tachi Ak'ōrede ijāapatada apata! Parāpa p'ētrāarā te

jāri atapata māik'aapa taarā it'aa t'īpata eperāarāpa parā pia ak'idamerā. ¡Maperāpi Tachi Ak'ōrepa parā k'achiara ooit'ee awaraarā k'achia ooi k'āyaara!]

¹⁵ ‘Aai, Tachi Ak'ōrepa parā Moisepa p'āda jarateepataarā fariseorā ome k'achiadee pēiit'ee! ¡Seewata Tachi Ak'ōrede ijāapatada apata! T'īmí wāpata parāpa ijāapata jarateede, māgá eperāarā pāchi eere t'īudamerā. Māpai aba pāchi eere pa atadak'āri, parāpa jaratee jōnīpa māgí papipata pāchi k'āyaara audupiara atuamerā.

¹⁶ ‘Aai, Tachi Ak'ōrepa parā k'achiadee pēiit'ee! ¡Parā tau p'āriu beerák'api p'anī, pariatua o ak'īpimaa p'anadairā awaraarāmaa! Parāpa jarapata pipiara bi eperāarāpa juraadamerā Tachi Ak'ōre tede nēbi nēe k'īrapite, ichi te waibia k'īrapite juraadai k'āyaara.

¹⁷ ¡K'īra k'awa-ee pik'a p'anī māik'aapa tau p'āriu pik'a p'anī! ¿Tachi Ak'ōre te waibia piara bi-ek'ā nēe iru tede awara bida k'āyaara? ¹⁸ Parāpa ichiaba jarapata pipiara bi juraadamerā ne-inaa altar īri bidap'edaa paadait'ee k'īrapite, Tachi Ak'ōre tedepema altar k'īrapite juraadai k'āyaara. ¹⁹ ¡Tau p'āriu pik'a p'aniirā! ¿Altar awara bida Tachi Ak'ōre-it'ee piara bi-ek'ā ne-inaa ma altar īri bida k'āyaara? ²⁰ Eperāpa ne-inaa ooit'eeda ak'āri Tachi Ak'ōre altar k'īrapite, ma altar k'īrapitepai juraa-e bi. Auk'a juraa bi ne-inaa ma altar īri bi k'īrapite. ²¹ Ma awara eperāpa ne-inaa ooit'eeda ak'āri Tachi Ak'ōre te waibia k'īrapite, ma te k'īrapitepai juraa-e bi. Auk'a juraa bi Tachi Ak'ōre k'īrapite, iru ma tede bapari perā.

²² Ichiaba eperāpa ne-inaa ooit'eeda aru pirā ne-inaa it'ari nēbi k'īrapite, ma pedee auk'a jara bi Tachi Ak'ōre su-ak'ì beepari k'īrapite māik'aapa Tachi Ak'ōre k'īrapite, iru ma su-ak'ì beeparide su-ak'ì bapari perā.

²³ ‘Aai, Tachi Ak'ōrepa parā Moisepa p'āda jarateepataarā fariseorā ome k'achiadee pēiit'ee! ¡Seewata Tachi Ak'ōrede ijāapatada apata! Tachi Ak'ōre-it'ee awara bipata nāgee aliño: menta, anís, comino; māgí diezdepema chaa, aba. Mamīda oodak'aa nāgí Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādadepema ūraa waibiara jara bik'a: “Awaraarā k'ūradaik'araa bi; awaraarā chupiria k'awaadaipia bi; oodaipia bi parāpa oodait'eeda apatak'a.” Māgí ūraa jara bīk'ata oodaipia bi, auk'a ne-al-iño ome oopatak'a. ²⁴ ¡Parā tau p'āriu beerák'api p'anī; pariatua o ak'īpimaa p'anadairā awaraarāmaa! ¡Pania nēesipata ne-animal chak'eerā t'īunaadamerā pania toparide! Mamīda parāpa k'awada-ee, camello k'ap'ia jōma mit'aak'ajik'api p'anī.

²⁵ ‘Aai, Tachi Ak'ōrepa parā Moisepa p'āda jarateepataarā fariseorā ome k'achiadee pēiit'ee! ¡Seewata Tachi Ak'ōrede ijāapatada apata! Parāpa vaso māik'aapa p'arat'u taawaik'a eere pi-ia siipata. Mamīda māgí edajāde ipuru bi ne-inaa k'achiapa, parā t'āri k'achia p'anadairā. Chīra net'aa chiapata māik'aapa chīra k'ūrapata. ²⁶ ¡Fariseo, pi tau p'āriu pik'a bi! Naapiara chi vaso edajāde sīji. ¡Māgá chi taawaik'a eere ichiaba si beepi!

²⁷ ‘Aai, Tachi Ak'ōrepa parā Moisepa p'āda jarateepataarā fariseorā ome k'achiadee pēiit'ee! ¡Seewata Tachi Ak'ōrede ijāapatada apata! Parā nāga pik'a p'anī.

Jāiradepema māu te t'o-t'oo p'urupata taawaik'a eere, pi-ia unudamerā. Mamīda ma māu te edajāde paraa piudap'edaarā k'ap'ia mik'ia biiri ome. ²⁸ Māga pik'a parāpa ne-inaa k'īra t'ādoo oopata taawaik'a eere pi-ia unudamerā. Mamīda parā edajāde k'ūrayaa, t'āri k'achia-idaa p'ani.

²⁹ ;Aai, Tachi Ak'ōrepa parā Moisepa p'āda jarateep-ataarā fariseorā ome k'achiadee pēiit'ee! ;Seewata Tachi Ak'ōrede ijāapatada apata! Parāpa te chak'e pi-ia māudee oopipata chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapataarā iadap'edaa īri. Ma awara chonaarāwedapema t'āri pia p'anadap'edaarā iadap'edaamāi parāpa pi-ia nep'ono p'irrabai uuk'oopata. Ma jōma oopatada apata ma chonaarā k'irāpadamerā. ³⁰ Maap'eda māgapata: "Tai p'anadap'edaa paara tai chonaarāpa Ak'ōre pedee jarapataarā peedak'āri, tāipata k'aripada-e pak'ajida" apata. ³¹ Māga jaradak'āri, ak'ipipata parāpa k'awa p'ani pāchi chonaarāpa Ak'ōre pedee jarapataarā peedap'edaa. ³² Parā māgā uchiadap'edaa perā Tachi Ak'ōre pedee jarapataarā peedap'edaarādeepa, ;parāpa auk'a oodai-ek'ā īrapema Ak'ōre pedee jarapari ome?

³³ ;Parā k'achia-idaa beerādeepa uchiadap'edaarā! ;Taamāk'api p'ani! ;Sāga uchiadai Tachi Ak'ōre juadeepa? ;Irua parā atuapiit'eepi! ³⁴ Maperā mia pēi-it'ee Ak'ōre pedee jarapataarā, k'īsia k'awaa beerā, mi ūraa jarateepataarā ome. Mamīda parāpa māirā ūk'uru jīp'a peedait'ee kurusode baijira bidak'āri piurutamaa. Ichiaba ūk'uru p'ua oodait'ee Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede māik'aapa ūk'uru p'uuru bee chaa jiri nipapataadait'ee miapi k'inia p'anadairā. ³⁵ Parāpa māga oodait'ee perā, Tachi Ak'ōrepa parā k'achia ooit'ee jōmaweda irude wāra ijāapatāarā peedap'edaa k'au-repa, Abeldeepa Berequías warra Zacarías parumaa. Pāchi auk'arāpa iru peejida Tachi Ak'ōre tede, te t'ū-pata, altarmāi esājīak'a. ³⁶ Mia wāarata jararu. Ma peedap'edaa k'aurepa Tachi Ak'ōrepa īrapemaarā k'achia ooit'ee.

Jesús jēeda Jerusalén p'uurudepemaarā pari

(Lc 13.34-35)

³⁷ —;Jerusalén, Jerusalén, pīdepemaarāpa Tachi Ak'ōre pedee jarapataarā peepata māik'aapa irua pēi-da eperāarā māupa bat'a peepata! At'apai mia pīdepe-maarā araa p'e k'inia bapachi, et'erre wērapa chi chak'eerā p'e ataparik'a ichi isia ek'ari. ;Mamīda parāpa k'iniada-e paji! ³⁸ ;Ūrītī! ;Pāchi te ituaba beei'tee, Tachi Ak'ōrepa parā waa ak'-e pait'ee perā! ³⁹ Mia jara bi: Parāpa mi waa unuda-e pait'ee nāga jararutamaa: 'i Tachi Ak'ōrepa ichia pēida ichita pia ak'ī bapariit'ee!

(Sal 118.26)

Jesupa jarada Tachi Ak'ōre te waibia t'eet'aa chedait'ee

(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

24 Jesús uchiak'āri Tachi Ak'ōre te waibiadeepa, chi k'ōp'āyoorāpa jara chejida Ak'ōre te waibia pi-ia oo k'obi. ² Māpai Jesupa māgaji:

—;Parāpa na te jōma pia unu p'ani-ek'ā? aji. Mia wāarata jararu. Ewari cherude nama māu apida bee-e pait'ee awaraa māu īri. Na jōmaweda t'eek'oo chedait'eeda aji.

Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate pai naaweda

(Mr 13.3-23; Lc 17.22-24; 21.7-24)

³ Maap'eda wājida Olivo Eedee. Jesús ituaba su-ak'ī beek'āri, chi k'ōp'āyoorāpa iidi chejida:

—Jarāji sāapai Ak'ōre te waibia t'eet'aa chedait'ee. ;Sāga nībeeyama ajida, pi chei naaweda māik'aapa Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate pai naaweda?

⁴ Jesupa p'anauji:

—Tauk'a nipapatāati apidaamaa k'ūrapiamapa. ⁵ Mi jīak'a chok'ara chedait'ee. Seewata jaradait'ee: "Mi Cristopi, Tachi Ak'ōrepa pēida." Māga jara p'anīpa eperāarā chok'ara k'ūradait'ee. ⁶ Mi chei naaweda parāpa ūridait'ee nama māik'aapa awara āi jura chōo jōni. Mamīda p'eranaati. Ichita māga p'asait'ee. Mamīda at'āri na p'ek'au eujā jō-e pait'ee. ⁷ Ai naaweda eperāarā awaraarā ome chōodait'ee. Jarra oodait'ee māik'aapa awērachai wāyaapariit'ee, eujā awara-awaraade. ⁸ Mamīda māga p'asak'āri, ewaapi na p'ek'au eujādepemaarā miamaa p'aneedait'ee.

⁹ Maapai parā jita atadak'āri, p'ua oodait'ee māik'aapa peedait'ee. Jōmaarāpa parā k'īra unuamaa iru p'anapataadait'ee mide ijāapata k'aurepa. ¹⁰ Māga oo p'anadak'āri, eperāarā chok'ara mide ijāa amaadait'ee māik'aapa chik'īra unuamaa jōnadait'ee, āchi k'ōp'āyoorā traicionaarutamaa. ¹¹ Seewa-idaa beerā chok'ara uchiadait'ee Ak'ōre pedee jarapataarā jīak'a. Māirāpa eperāarā chok'ara k'ūradait'ee. ¹² Māgā na p'ek'au eujādepemaarāpa audú ne-inaa k'achia oodait'ee perā, eperāarā chok'araarāpa awaraarā waa k'inia iru p'anada-e pait'ee. ¹³ Mamīda Tachi Ak'ōrepa k'aripait'ee atuanaadamerā k'īra jīp'a nipapataarā Ak'ōre ode jai-idaarutamaa. ¹⁴ Mia pēiit'ee eperāarāpa māga jaradait'ee na p'ek'au eujā jōmaade, p'uuru pidaarā jōmaarāpa k'awaadamerā. Māpai na p'ek'au eujā jōit'ee.

¹⁵ Tachi Ak'ōre pedee jarapari Danielpa p'ādade jara bi abaapa ne-inaa audú k'achia ooit'ee Tachi Ak'ōre te waibia edajāde. Chi nāgí leerupa pia k'īsiaji k'awaait'ee k'āata jara k'inia bi. ¹⁶ Mapa Judea eujāde p'anīrāpa māga unudak'āri, p'ira mirudaipia bi eera jēra bīmaa. ¹⁷ Ichiaba eperā terrazade bi pirā, teedaa t'ūk'araa bi ichi net'aa p'e atade. ¹⁸ Ma awara eperā ichi ne-uu k'āide ni pirā, teedaa cheik'araa bi p'aru p'ede pida. Aramata wāipia bi. ¹⁹ ;Aai, maapai chupiria jōneedait'ee wēraarā biak'oo bee maa-e pirā warra chak'eerā jude iru bee! ²⁰ Chupiria iiditi Tachi Ak'ōre-maa ma ewari p'asapinaamerā k'oijara nībide maa-e pirā īipata ewate. ²¹ Maapai eperāarā audupiaara chupiria mia jōnadait'ee, na p'ek'au eujā ooru weda chupiria para bada k'āyaara māik'aapa ma t'ēepai waa māgā chupiriara p'anada-e pait'ee. ²² Tachi Ak'ōrepa ma ewari isapai wāyaapi-e pirā, apida chok'ai p'ane-

da-e pai. Mamída isapai wāyaapiit'ee ichia jirit'era-adaarā k'auropa, āra chupiria k'awaa bapari perā.

²³ Maapai apidaapa parāmaa jararuta pirā: “¡Pichá, ak'fti! ¡Nama bi Cristo, Tachi Ak'ōrepa pēida!” maa-e pirā jararuta pirā: “¡Ara bita Cristo!” ijāanāati. ²⁴ Mi jīak'aarā māik'aapa Tachi Ak'ōre pedee jarapataarā jīak'aarā chok'ara chedait'ee. Mamída māirāpa jara p'ani ijāanāati, seewa-idaa bee perā. Ne-inaa k'ira t'ādoo eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa oo p'anipa eperāarā k'ūrādait'ee, perā Tachi Ak'ōrepa jirit'eraadaarā k'ūrurutamaa. ²⁵ Mia parāmaa ūraapari k'awaadamerā māga p'asai naaweda. ²⁶ Mapa parāmaa jararuta pirā: “¡Ak'fti! Achú bi Tachi K'aripapari, eujā pania wēe bide,” maa wānāati mi jiride. Maa-e pirā jararuta pirā: “¡Ak'fti! Ichi nama miru bi,” ijāanāati. ²⁷ Atu p'anide pa tau jēra t'ūparik'a ak'ōrejīru uchiapari eereepa baaiparimaa, māga pik'a eperāarā atu p'anide mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema waya cheit'ee. ²⁸ Piu-da k'ap'ia bimāi ākoso seedaipatada aji.

Jesupa jarateeda Eperā Ak'ōre Truadepema waya cheit'ee

(Mr 13.24-27; Lc 21.25-28)

²⁹ —Ma chupiria jōnadap'edaa t'ēepai, nāga pait'ee: ‘Tachi Ak'ōrepa pajā wērepiit'ee. Ak'ōrejīru p'āriudari-it'ee; atane waa īdaa-e pait'ee māik'aapa lucero baaik'oodaridait'ee pajādeepa.’

(Is 13.10)

³⁰ Māpai pajāde eperāarāpa ne-inaa unudait'ee. Ma k'auropa k'awaadait'ee mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, cheru. Māpai na p'ek'au eujādepemaarā jēe para beei'ee āchobeepa. Unudait'ee mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, jōmaarā k'āyaara waibiara bi k'ira wāree cheru jīrarade. ³¹ Māpai mia trompeta golpe chaapit'ee angeleerāmaa, p'e chedamerā eperāarā mia jirit'era iru biirā na p'ek'au eujā jōmaade, t'imī bee pijida.

Jesupa higuera biiride jarada

(Mr 13.28-31; Lc 21.29-33)

³² —K'īsīati higuera biiride. Higuera k'iru t'u-k'ua uchua nībeek'āri māik'aapa ewaa t'ono nībeek'āri, k'awaapata eujā wāsia wā. ³³ Māga pik'a mia et'ewa jaradak'a unudak'āri, k'awa p'ani taarā-e mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema cheru. ³⁴ Mia wāarata jararu. Īrape-maarā piudai naaweda, ma ne-inaa jōmaweda p'asait'ee. ³⁵ Ewari cherude pajā na p'ek'au eujā ome jōdait'ee. Mamída ichita p'asait'ee mia pedee jaradak'a.

K'awada-e p'ani sāapai cheit'ee Eperā Ak'ōre Truadepema

(Mr 13.32-37; Lc 17.26-30)

³⁶ —Eperā apidaapa k'awada-e p'ani Eperā Ak'ōre Truadepema cheit'ee ewate; chi hora jida. It'aripema angeleerāpa pida k'awada-e p'ani; mia pida ichiaba. Mī Ak'ōrepapai k'awa bi.

³⁷ ‘Noé bada ewaride p'asadak'a māga pik'a p'asait'ee mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema waya chek'āri.

³⁸ Maapai na p'ek'au eujā ūui naaweda, eperāarā nek'opachida, ne-inaa topachida māik'aapa miak'āi-pachida Noé ichi barcode bataurumaa. ³⁹ Mamída atu p'anide k'oi chedachi, eujā ūudachi māik'aapa jōmaweda k'iniidachida. Māga pik'a p'asait'ee ichiaba mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema waya chek'āri. Atu p'anide cheit'ee. ⁴⁰ Ma ewate eperāarā omé mimiamaa p'anadait'ee āchi eujāde. Angeleerāpa aba it'aa ateedait'ee; chi apema atabēidait'ee. ⁴¹ Ichiaba wēraarā omé trigo bamaa p'anadait'ee k'ūrumade. Aba it'aa ateedait'ee; chi apema atabēidait'ee.

⁴² ‘Maperā tauk'a p'anapatāati k'awada-e p'anadairā sāapaita cheit'ee Pāchi Waibia. ⁴³ Nāgī pedee pia k'awāati. Te chiparipa k'awa bada paara nechipari cheit'ee hora p'ārik'ua ichi net'aa chia atait'ee, chok'ai bak'aji ma nechipari ichi tede t'ūpiamaapa. ⁴⁴ Māgā parā jida chok'ai pik'a p'anadaipia bi, atu p'anide mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, cheit'ee perā.

Mimiapari pia mimiapari k'achia ome

(Mr 13.34-37; Lc 12.41-48)

⁴⁵ —¿Sāgā baparima aji, mimiapataarā poro waibia pia? Māgīpa k'īsīa k'awaa oopari chiparipa oopi bik'a. Pia ak'ipari chipari net'aa atabēida ichi juade māik'aapa chiparimaa nek'opip'eda, mimiapataarāmaa chik'o tawapari. ⁴⁶ O-īa bapari chipari pachek'āri, ichi mimiamaa unu chepari perā. ⁴⁷ Mia wāarata jararu. Chiparipa māga unu chek'āri, jōma ichia net'aa iru bi biit'ee ma mimiapari jua ek'ari ak'i bamerā. ⁴⁸ Mamída ma mimiapari t'āri k'achia bi pirā, nāga k'īsīai: “Taarāit'ee mi chipari.” ⁴⁹ Mapa apemaarā mimiapataarā wimaa beei māik'aapa tomaa beei, nek'omaa beei toyaa beerā ome. ⁵⁰ Mamída ma mimiapari k'achia atu bide chi te chipari pacheit'ee. ⁵¹ Māpai irua ooda k'awaa atak'āri, iru miapiit'ee māik'aapa āyaa pēit'aait'ee mimiapataarā seewata mimiapatada apataarā ome bade. Ma-ma jēe nībait'ee māik'aapa k'ida kierrkierree nībait'ee p'uapa.

Jesupa awēraarā diezde nepirida

25 —Nāga pik'a pait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā. Diez wēraarā imik'ira ome waide k'āida-ee beerā wājida miak'āipata fiestadee. Āchi lámpara atadap'eda, nijida k'īrachuudait'ee chi imik'ira miak'āiit'ee bi ome, iru k'ōp'āyaadait'ee pada perā fiesta oo p'anīmāi. ² Ma wēraarā diezdepema joisomaa pia k'īsīada-e paji, ne-inaa oodai naaweda. Jōdee chi apema joisomaa pia k'īsīapachida, ne-inaa oodai naaweda. ³ Chi pia k'īsīada-e p'anadap'edaarāpa āchi lámpara atadak'āri, k'īsīada-e paji aceite waapiara ateedait'ee āchi ome. Mapa āchi lamparade bada aupai anipajida. ⁴ Jōdee chi pia k'īsīa p'anadap'edaarāpa āchi lamparade bi awara ateejida aceite botella aba-abaa. ⁵ Mamída chi miak'āi-it'ee bi taarā nībada perā cheit'ee, ma wēraarā jōmaweda k'āidachida āchia ni p'anadap'edaamāi. ⁶ Esapite pa wāk'āri, ūrijida bia cheruta: “¡Miak'āiit'ee bi pacheruda! ajida. ¡Uchiadapáde ajida, iru k'īrachuude!”

⁷ Ma wēraarā k'āi jōnadap'edaa aramata p'irabaik'oodachida māik'aapa āchi lamparadepema mecha t'īk'oojida pia unudait'ee. ⁸ Māpai chi pia k'īsia-da-ee p'anadap'edaarāpa māgajida apemaarāmaa: "Taimaa aceite ma-āri teedapáde ajida, tai lámpara k'īik'oodaruta perā." ⁹ Mamída apemaarāpa p'anaujida: "Taipa teeda-eda ajida, jōmaarā-it'ee araa-e perā. Wādapáde ajida, aceite netopatamaa pāchi-it'ee netode." ¹⁰ Mamída ma wēraarāpa aceite netonaruta misa, pacheji chi imik'īra miak'āit'ee bada. Māgá ma awēraarā pia k'īsiadap'edaarā auk'a t'īujida iru ome fi-esta oodait'eemāi. T'īudak'āri, irua ma te t'īupata jīa nībiji. ¹¹ Taarā-e nide pachejida chi aceite neton-adap'edaarā. Te taawaik'a eereepa māgajida: "¡Tachi Waibia, Tachi Waibia, ewapáde ajida, tai t'īudait'ee!" ¹² Mamída irua p'anauji: "Mia wāarata jararu. Parā k'awa-e bida" aji.

¹³ Māga nepirip'eda, Jesupa māgaji chi k'ōp'āyoorā-maa:

—Māga pait'ee perā, tauk'a p'anapatáati parāpa k'awada-e p'anadairā sāapai mi cheit'ee.

Jesupa p'arat'a teedade nepirida

(Lc 19.11-27)

¹⁴ —Ichiaba nāga pik'a pait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā. Eperā awara āyaa wāi naaweda, ichi mimiapataarā t'ī p'ēji māik'aapa p'arat'a teeji āchi chaachaa ak'i p'anadamerā, ichi cheru misa. ¹⁵ Mimiapari abaamaa teeji p'arat'a tau cinco mil; awaraamaa teeji p'arat'a tau dos mil; apemamaa p'arat'a tau mil. Māgá p'arat'a tau awara-awaraa teeji, k'awa bada perā āchi auk'a mimiadak'aa. Maap'eda āyaa wāji. ¹⁶ Ma t'ēepai ma mimiapari cinco mil jitadapa ne-inaa netomaa beejī ma p'arat'apa. Māgá ne-inaa neto bīpa awaraa cinco mil eepa ataji. ¹⁷ Māgá ichiaba ma p'arat'a tau dos mil jitadapa awaraa dos mil eepa ataji. ¹⁸ Mamída ma p'arat'a tau mil jitadapa chi poro waibia p'arat'a eujāde jau nībinaji, atuadarii jīak'aapa.

¹⁹ Taarāpai pacheji chi p'arat'a chipari. Juasia k'inia baji ma p'arat'a atabēida chi mimiapataarā ome. Mapa āchi t'ī pēiji. ²⁰ Naapiara pacheji chi mimiapari p'arat'a tau cinco mil jitada. Māgá chi p'arat'a chiparimaa māgaji: "Señor, pia mīmaa teejida aji, p'arat'a tau cinco mil. Nama bida aji, waa awaraa cinco mil uchiada ne-inaa neto bīpa." ²¹ Chi p'arat'a chiparipa māgaji: "¡Pi pia bida aji, pia mimiapari perā! Mia atabēida pia ak'iji māik'aapa ai īri waapiara uchiapiji. Māga ooda perā īrā pi jua ek'ari biit'eeda aji, ne-inaa audupiara ak'imerā. Teedaa t'īupáde aji, o-īa bapariimerā mi ome." ²² Māgá t'ēe pacheji chi mimiapari p'arat'a tau dos mil jitada. Ichia māgaji: "Señor, pia mīmaa teejida aji, p'arat'a tau dos mil. Nama bida aji, waa awaraa dos mil, uchiada ne-inaa neto bīpa." ²³ Chi p'arat'a chiparipa māgaji: "¡Pi pia bida aji, pia mimiapari perā! Mia atabēida pia ak'iji māik'aapa ai īri waapiara uchiapiji. Māga ooda perā īrā pi jua ek'ari biit'eeda aji, ne-inaa audupiara ak'imerā. Teedaa t'īupáde aji, o-īa bapariimerā mi ome."

²⁴ Mamída chi mimiapari p'arat'a tau mil jitada pachek'āri, māgaji chiparimaa: "Señor, mia k'awa bida aji, pia eperāarā pia chupiria k'awak'aa. K'awa bi pichia ne-inaa jōma p'e atapari awaraarā mimiadap'edaa pari. ²⁵ Mia waawee baji pichi p'arat'a atuadarii jīak'aa-pa. Mapa ma p'arat'a jau iru baji eujāde. Nama bida aji, pichi p'arat'a." ²⁶ Māpai chi p'arat'a chiparipa māgaji: "¡Pi k'achia bida aji, pia mimiak'aa perā māik'aapa k'oo-idaa bapari perā! Wāara k'awa baji pirā mia michi-it'ee ne-inaa jōma p'e atapari awaraarā mimiadap'edaa pari, ²⁷ māgara ¿sāap'eda mi p'arat'a iana-e pajima aji, p'arat'a iapata tede, māpemaarāpa ai īri p'aadamerā, mi p'arat'a taarā iru p'anadap'edaa pari?" ²⁸ Māpai ma p'arat'a chiparipa māgaji arii p'anadap'edaarāmaa: "Ma p'arat'a tau mil jāri atadapáde aji, māik'aapa teedapáde aji, chi diez mil iru bīmaa. ²⁹ Eperāpa iru bīmaa waapiara teeit'ee, audupiara iru bamerā. Mamída chi mak'īara wēe bīpa ma-āri iru bi paara jāri atait'eeda aji. ³⁰ Na mimiapari k'achia taawaa ateedapáde aji, p'āriudee jēenamerā māik'aapa k'ida kierrkierree nībamerā p'uapa."

Tachi Ak'ōre ewari waibia ewatede jarateeda

³¹ —Mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, chek'āri mi angeleerā ome, su-ak'i beeit'ee rey su-ak'i beepari k'īra wāreede. ³² Na p'ek'au eujādepemaarā k'īra t'ādo cheepurudait'ee iru k'īrapite. Māpai irua eperāarā awara-awaraa biit'ee, ne-animalaarā chiparipa ichi oveja, cabra awara-awaraa bīparik'a. ³³ Ovejaarāk'a bee pēiit'ee ichi juaraare; jōdee cabrak'a bee chi juabi eere.

³⁴ Maap'eda Reyra māgait'ee ichi juaraare p'anīrā-maa: "¡Chéti, mi Ak'ōrepa parā pia ak'ida perā! Wāti Tachi Ak'ōre truadee, na p'ek'au eujā ewaa oodak'āri-ipa irua parā jīrit'erada perā. ³⁵ Mi jarrapisia nībak'āri, parāpa mīmaa nek'opijida māik'aapa opisia nībak'āri, ne-inaa topijida. Ma awara mi chíara eujāde nipak'āri, mi auteebaijida pāchi tede. ³⁶ P'aru wēe chidi pak'āri, parāpa p'aru teejida. K'ayaa bak'āri, parā wājida mi ak'ide. Carcelde bak'āri, ichiaba mi ak'inajida." ³⁷ Māpai ichi juaraare k'achia wēe p'anīrāpa iididait'ee: "Tachi Waibia, ¿sāaweda unujidama ajida, pi jarrapisia nībi māik'aapa nek'opijida? Maa-e pirā ¿sāaweda unujidama opisia nībi māik'aapa ne-inaa topijida?"

³⁸ ¿Sāaweda unujidama pi chíara eujāde ni māik'aapa auteebaijida tai tede maa-e pirā p'aru wēe ni māik'aa-pa p'aru teejida pīmaa? ³⁹ ¿Sāaweda pi ak'inajidama ajida, k'ayaa bak'āri maa-e pirā carcelde bak'āri?" ⁴⁰ Māpai Reyra p'anaut'ee: "Mia wāarata jararu. Parāpa māgeee ne-inaa oodap'edaa mi īpemaarā, na chupiria beerāmaa, auk'a mīmaa oojida."

⁴¹ Maap'eda Reyra ichi juabi eere p'anīrāmaa mā-gait'ee: "¡Parā, chi k'achia-idaa beerā, āyaa wāti mi ik'aawaapa! Wāti t'īpītau ichita jērajēraa jira bīdee, ooda Netuara Poro Waibia-it'ee; ichideerā-it'ee. ⁴² Mi jarrapisia nībak'āri, parāpa mīmaa nek'opida-e paji māik'aapa opisia nībak'āri, ne-inaa topida-e paji. ⁴³ Ma awara chíara eujāde t'īmí nipak'āri, mi auteebaida-e paji pāchi tede. P'aru wēe nipak'āri, parāpa p'aru tee-

da-e paji. Mi k'ayaa bak'āri māik'aapa carcelde bak'āri, mi ak'inada-e paji." ⁴⁴ Māpai māirāpa iididait'ee: "Tachi Waibia, ¿sāaweda pi unujidama ajida, jarrapisia n̄bi maa-e pirā opisia n̄bi; chīara eujāde t'imí ni maa-e pirā p'aru wēe ni; k'ayaa bi maa-e pirā carcelde bi, taipa pi k'aripada-eeta?" ⁴⁵ Māpai Reyra p'anaut'ee: "Mia wāarata jararu. Parāpa māgee ne-inaa ooda-e p'anadap'edaa eperāarā chupiria beerāmaa, auk'a mi-maa ooda-e paji." ⁴⁶ Māpai ma k'achia beerā pēit'ee t'ipitau ichita jērajēraa jira bidee. Jōdee chi pia beerā Tachi Ak'ōre ome ichita p'anapataadait'ee.

Judiorā poroorāpa pedeetedap'edaa Jesús jita atapidait'ee

(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

26 Ma jōma jara aupak'āri, Jesupa māgaji chi k'ōp'āyoorāmaa:

² —Parāpa k'awa p'ani k'āima omeemaa Pascua fiesta pait'ee. Maapaita mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, jita atapidait'ee māik'aapa kurusode baijira b̄pidait'ee piumerā.

³ Jesupa māga jaradadeepa p'aareerā poroorā judiorā poro waibiarā ome chip'ejida p'aareerā poro waibiara bi, Caifás palaciode. ⁴ Mama p'anide pedee-teejida Jesús mera jita atapidait'ee māik'aapa peep-it'aadait'ee. ⁵ Mamīda māgajida:

—Fiestade ooda-eda ajida, eperāarā k'īrau para beepiamaapa tachi ome.

Mariapa k'era weeda Jesús poro ři

(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶ Jesús Betania p'uurude bak'āri, Simón, chi leprapa k'ayaa bada apatap'edaa tede baji. ⁷ Māga nide wēra Jesús k'ait'a cheji chok'o chak'ek'a māu pi-ia alabastrodee ooda ome. Ma chok'o chak'e ipuru baji k'era řipiapa. Jesús mesade su-ak'i bide māgí wērapa ma k'era weet'aaji iru poro ři. ⁸ Chi k'ōp'āyoorāpa māga unudak'āri, k'īraudachida māik'aapa pedee para beej:

—¿Sāap'eda jā k'era ichi k'inia weemaa b̄ima? ajida. ⁹ ¿Īpia netot'aak'aji-ek'ā ajida, māik'aapa ma p'arat'a chupiria beerāmaa teek'aji-ek'ā? ajida.

¹⁰ Jesupa ma pedee ūrik'āri, māgaji:
—Ita-aria b̄fti. Irua mimaa oo bi pia bida aji.

¹¹ Chupiria beerā ichita paraait'ee parā t'āide. Mamīda mi parā ome ichita ba-e pait'ee. ¹² Na wērapa mi ři k'era weej, mak'īara taarā-e mi peedap'eda, iadait'ee perā. ¹³ Mia wāarata jararu. Na p'ek'au eujāde jarateepata chaa mia ooda eperāarā k'aripait'ee, ichiaba nepiripataadait'ee na wērapa ooda mi-it'ee. Māgá iru ichita k'irāpadait'eeda aji.

Judapa Jesús traicionaada

(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴ Maap'eda Jesús k'ōp'āyoorā docedepema aba, Judas Iscariote, wāji p'aareerā poroorāmaa. ¹⁵ Iidiji:
—Parāpa, ¿jōmasaa mimaa p'aadayama aji, Jesús jita teeru pari?
—Teedayada ajida, p'arat'a tau treinta.

¹⁶ Maadak'āriipa Judapa jiri bapachi sāga Jesús āchi-maa jitapiit'ee.

Jesús chi k'ōp'āyoorā ome nek'oda

(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.1-2, 21-30)

¹⁷ Naapema ewaride fiesta pan levadura wēe k'opatade Jesús k'ōp'āyoorāpa irumaa iidi chejida:
—¿Sāma k'inia b̄ima ajida, k'odait'ee Pascua fiesta ewatepema chik'o?

¹⁸ Jesupa p'anauji:

—Wāti p'uurudee parāpa k'awa p'ani tede māik'aapa jaranāti chi te chiparimaa: "Tachi Jarateeparipa jara pēiji: 'Mi ewari k'ait'a bi. Wāit'ee pi temaa Pascua fiesta ewatepema chik'o k'ode michi k'ōp'āyoorā ome.' "

¹⁹ Chi k'ōp'āyoorāpa oojida Jesupa jaradak'a māik'aapa mama ne-inaa jōma oojida Pascua chik'o k'odait'ee.

²⁰ P'āriupodopa Jesús mesade nek'omaa baji chi k'ōp'āyoorā ome. ²¹ Nek'omaa p'anide Jesupa māgaji:

—Mia wāarata jararu. Parādepema abaapa mi traicionaait'eeda aji.

²² Māga ūridak'āri, chi k'ōp'āyoorā k'īra pia-ee para beej māik'aapa aba-aba iidijida:

—Tachi Waibia, ¿mik'ā? apachida.

²³ Jesupa p'anauji:

—Mi ome auk'a p'arat'ude pan sā atarupata mi traicionaait'ee. ²⁴ Mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, ichita piut'ee Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a. Mamīda jaai, Tachi Ak'ōrepa k'achiadee pēit'ee chi mi traicionaait'ee bi! Piara bak'ajida aji, māgí t'o-e pada paara.

²⁵ Māpai Judas, chi traicionaait'ee badapa, iidiji:

—Tachi Jarateepari, ¿mik'ā? aji.

Jesupa māgaji:

—Pichia jara bik'ada aji.

Pan k'opata vino ome Jesús piuda k'irāpadait'ee

(Mr 14.22-26; Lc 22.19-20; 1 Co 11.23-26)

²⁶ Nek'omaa p'anide Jesupa pan ataji māik'aapa it'aa t'ĵji gracias jarait'ee Tachi Ak'ōremaa. Ma pan k'ōrat'aaji māik'aapa chi k'ōp'āyoorāmaa teeji. Māpai māgaji:

—Jitāti māik'aapa k'óti. Nāgí pan mi k'ap'ia.

²⁷ Nek'odap'edaa t'ēpai ichiaba māgá ooji ma vino ome. It'aa t'ĵp'eda, gracias jaraji Tachi Ak'ōremaa māik'aapa chi k'ōp'āyoorāmaa teeji. Māpai māgaji:

—Nāgí vino mi waa. Todapáde aji, pāchi jōmaarāpa.

²⁸ Tachi Ak'ōrepa nāgí ūraa chiwidi jara bi. Mi piuk'āri, michi waa bat'ait'ee k'aurepa irua wēpapiit'ee eperāarā chok'araarāpa p'ek'au k'achia oopata māik'aapa michideerā papiit'ee. ²⁹ Mamīda mia jara bi: Parā ome vino waa to-e pait'eeda aji, it'aripema vino torumaa mi Ak'ōre truade.

³⁰ Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādadepema k'ari k'aridap'eda, Olivo Eedee wājida.

Jesupa jarada Pedropa iru k'awa-e bida ait'ee

(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

³¹ Mama Jesupa māgaji:

—Idi p'arik'ua parā jōmaweda ijāadaamaa p'aneedait'ee māik'aapa mi ituaba atabēidait'ee Tachi Ak'ōre Ūraa p'ā jēra bide jara bik'a:

'Mia oveja ak'ipari peepit'ee māik'aapa chi ovejaarā jī-choodaridait'ee.'

(Zac 13.7)

³² Mamīda mi chok'ai p'irabaik'āri, Galilea eujādee wāit'ee parā naa.

³³ Māpai Pedropa māgaji:

—Apemaarāpa pi atabēiruta pijida, mia pi atabēi-eda aji.

³⁴ Jesupa p'anauji:

—Mia wāarata jararu. Idi p'arik'ua et'erre k'arii naaweda, jarada ōpee pia mi k'awa-e bida ait'ee.

³⁵ Waapīara Pedropa māgaji:

—Pi ome auk'a piuru pijida, mia jara-eda aji.

Apemaarā k'ōp'āyoorāpa ichiaba auk'a jarapachida.

Jesús it'aa t'īda Getsemanide

(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶ Maap'eda Jesús wāji chi k'ōp'āyoorā ome Getsemanī ne-uu eujā apatap'edaamaa. Mama panadak'āri, māgaji:

—Nama su-ak'i p'anéeti mi it'aa t'īnaru misa.

³⁷ Ichi ome ateeji Pedro māik'aapa Zebedeo warrarā omé. Māga nide Jesús k'īsia paraa nībeeji t'āri p'uapa.

³⁸ Mapa māgaji āchima:

—Mi piut'ee pik'a nībi t'āri p'uapa. Nama p'anéeti, k'āida-ee. Chok'ai p'anadapáde aji, mi ome auk'a.

³⁹ Māpai Jesús waawipai wāp'eda, bedabaiji tau biiri eujāde t'ōbairumaa māik'aapa it'aa iidiji:

—Ak'ōre, k'inia bi pirā, mi k'aripāji na miat'ee bideepa. Mamīda oonaapáde aji, mia k'inia bik'a. Jīp'a pia k'inia bīk'ata oopáde aji.

⁴⁰ Maap'eda, ak'i chek'āri, chi k'ōp'āyoorā k'āi jōnita unu cheji. Māpai Pedromaa māgaji:

—¿Hora apida p'oyaa chok'ai p'anada-ek'ā aji, k'āida-ee? ⁴¹ Chok'ai p'anāti māik'aapa it'aa t'īti p'ek'au k'achiaade baaipiamaa. Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bik'a t'āriapa oo k'inia p'anī. Mamīda pāchi k'ap'īapa chooda-e p'anī.

⁴² Waya wāji nāga it'aa iidide:

—Ak'ōre, mi na miat'ee bita uchua ata-e pirā, māgara pia bida aji. Pia oo k'inia bīk'ata oopáde aji.

⁴³ Waya chek'āri, naa unu chedak'a unu cheji; k'āi jōni tap'ok'ee. ⁴⁴ Māpai ichiak'au bijī māik'aapa wāda ōpee it'aa t'īnaji. Wāru chaa ichi ai pedeeta jarapachi.

⁴⁵ Maap'eda waya chek'āri chi k'ōp'āyoorā p'anadap'edaamaa, māgaji:

—¿At'āri parā k'āi jōnik'ā? aji. Mi peepidait'ee hora pajipi. Eperā Ak'ōre Truadepema teedait'ee p'ek'au k'achia oopataarā juade. ⁴⁶ Eperā mi traicionaait'ee bi k'ait'a cheru. ¡P'irabāiti māik'aapa wādāma apemaarā-maa!

Jesús jita atapidap'edaa

(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Jesús at'āri pedeemaa bide, ichi k'ōp'āyo Judas pacheji eperāarā chok'ara ome. Espada pak'uru ome anipajida. P'aareerā poroorāpa māik'aapa judiorā poro waibiarāpa ma eperāarā peijida āchi pari. ⁴⁸ Panadai naaweda, Judapa māirāmaa jaraji:

—Chi mia k'īra ĩruta saludaak'āri, māgita jita atadapáde aji.

⁴⁹ Mapa pachedak'āri Jesumāi, Judas pedee cheji:

—Tachi Jarateepari, ¿k'ap'ia pia bik'ā? aji.

Māga jarap'eda, k'īra ĩt'aaji. ⁵⁰ Jesupa p'anauji:

—K'ōp'āyo, oopáde aji, pia ne-inaa oode cheda.

Māpai Judas ome che p'anadap'edaarāpa Jesús jita atadap'eda, mamāik'aapa ateejida.

⁵¹ Māga nide Jesús ik'aawa badapa ichi espada ēt'a atap'eda, p'aareerā poro waibia mimiapari k'īri orp'et'aaji. ⁵² Māpai Jesupa māgaji:

—¡Pichi espada ata bīji ichi badamāi! Chi espadapa chōopataarā piupata espadapa.

⁵³ ¿K'awa-e bik'ā aji, mi Ak'ōremaa k'aripa iidiru pirā, irua angeleerā setenta y dos mil ĩraweda peik'aji?

⁵⁴ Mamīda māga ooru pirā, uchua-e pai Tachi Ak'ōre Ūraa p'ā jēra bide nāga p'asait'ee jara bik'a.

⁵⁵ Māpai Jesupa iidiji ichi jita ata chedap'edaarāmaa:

—¿Sāap'eda parā chejidama aji, espada ome māik'aapa pak'uru ome mi jita atade, eperā nechiaaya bi jita atapatak'a? Ewari chaa mi Tachi Ak'ōre te waibiade bapari iru pedee jarateemaa. Mamīda mi jita-da-e paji. ⁵⁶ Na jōma p'asaruda aji, Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa jaradap'edaak'a iru Ūraa p'ādade.

Jesupa māga jaramaa bide jōmaweda chi k'ōp'āyoorāpa atabaibēijida māik'aapa miruk'oodachida.

Jesús Junta Suprema k'īrapite

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Jesús jita atadap'edaarāpa ateejida Caifás temaa. Caifás p'aareerā poro waibia paji. Mama Junta Supremadepemaarā see nībaji. ⁵⁸ Pedro t'imiipapai t'ēe wāk'āti wāji. Māgá wāpa panaji Caifás temāi. Ma te t'iak'au badamāi edú t'īup'eda, Tachi Ak'ōre te waibia jīapataarā ome su-ak'i banaji ak'īit'ee sāga oodai Jesús ome.

⁵⁹ P'aareerā poroorāpa jōmaweda Junta Supremadepemaarā ome testigo jiri p'anapachida. Māgá Jesús peepit'aadait'ee. ⁶⁰ Eperāarā chok'ara seewa jarade chejida mīda, maarepida unuda-e paji imiateedait'ee. Mamīda seewa-idaa beerā omé pachejida. ⁶¹ Māirāpa māgajida:

—Na eperāpa jaraji: "Mia Tachi Ak'ōre te waibia t'eet'aap'eda, k'āima ōpeemaa waya oo atai."

⁶² Māga ūrik'āri, p'aareerā poro waibia bainī beejī māik'aapa iidiji Jesumaa:

—¿Wāarak'ā aji, pi k'īrapite jara p'anī pedee?

¿Maarepida p'anau-ek'ā? aji.

⁶³ Mamīda Jesupa maarepida p'anau-e paji; k'īup'ee beejī. Māpai p'aareerā poro waibiapa māgaji:

—¡Tachi Ak'õre ichita chok'ai bi k'irapite wāarata jaráji! ¿Pik'ã Tachi Ak'õrepa pèida eperāarā rey pamerā? ¿Pik'ã aji, Tachi Ak'õre Waibia Warra?

⁶⁴ Jesupa p'anauji:

—Mida aji, pia jara bik'a. Mia jara bi: Parāpa Eperā Ak'õre Truadepema unudait'ee su-ak'i bi Tachi Ak'õre Waibia juaraare māk'aapa j̄jararade cheru.

⁶⁵ Māpai Caifapa ichi p'aru jēt'aaji t'āri k'achiapa māk'aapa māgaji:

—¡Na eperāpa pedee k'achia jaramaa bida aji, Tachi Ak'õre āpíte! ¿K'āare-it'ee waa jiridayama aji, eperāarāpa ichia ooda jaradamerā? ¿Parāpa ūrijida-ek'ã ichia ma pedee k'achia jarada? ⁶⁶ ¿K'āata k'ĩsia p'anima? aji.

P'anaujida:

—Piupia bida ajida, ichia jarada k'aurepa.

⁶⁷ Māpai Jesús k'ĩramaa idujida māk'aapa p'ua oo wājida. Awaraarāpa k'ĩramaa s̄jida. ⁶⁸ Māga oo jōnide māgajida:

—¡Pi wāara Tachi Ak'õre Warra pirā, jarapáde ajida, k'aipata pi s̄ji!

Pedropa Jesús k'awa-e bida ada

(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Māimisa Pedro taawa su-ak'i baji te āuk'idaa. Māga nide awēra mama mimiapari cheji māk'aapa māgaji Pedromaa:

—Pi auk'a nipajida aji, jā eperā Jesús Galileadepema ome.

⁷⁰ Mamīda Pedropa meraji jōmaarā taide:

—Mia k'awa-e bida aji, k'āaredeta pia jara bi.

⁷¹ Maap'eda Pedro wāji puerta edú t'ĩupatamāi. Ma-ma awaraa awēra mimiaparipa iru unuk'āri, arii p'anadap'edaarāmaa māgaji:

—Pichá, na eperā nipajida aji, Jesús Nazaretdepema ome.

⁷² Waya Pedropa meraji:

—Tachi Ak'õre k'ĩrapite mia juraaru: ¡jā eperā k'awa-e bida! aji.

⁷³ Taarā-e nide arii see n̄badaarā Pedro k'ait'a cheji-da māk'aapa māgajida:

—Wāara pi āchi k'õp'āyo. Pedeedeepa p'oyaa mera-eda aji, pi Galilea eujādepema.

⁷⁴ Māpai Pedropa jurajaji Tachi Ak'õre k'ĩrapite:

—¡Mia jā eperā k'awa-e bida! aji. ¡Seewa jaramaa bi pirā, Tachi Ak'õrepa mi miapiipia bida! aji.

Aramata et'erre k'ariji. ⁷⁵ Māpai Pedropa k'irāpaji Jesupa jarada: "Et'erre k'ari naaweda, pia jarada õpee jarait'ee mi k'awa-e bi." Māpai Pedro taawaa uchi-ap'eda, jēe n̄beeji audú k'ĩsia p'ua bada perā.

Jesús Romadepemaarā poro waibiamaa ateedap'edaa

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

27 Tap'eda weda p'aareerā poroorā judiorā poro waibiarā ome pedeetejida Jesús peet'aadait'ee. ² J̄idap'eda, ateejida Romadepemaarā poro waibia Ponce Pilatoma. Māgí Romadepema paji. Judea eujā ak'ipari paji.

Judas Iscariote piuda

³ Judas, Jesús traicionadapa unuk'āri Jesús peet'aadait'ee p'aní, t'āri p'uadachi ichia traicionaada perā. Mapa ma p'arat'a tau treinta ichimaa p'aadap'edaa teenaji p'aareerā poroorāmaa māk'aapa judiorā poro waibiarāmaa. ⁴ Māgaji:

—Mia p'ek'au k'achia oojida aji, ma eperāpa k'achia ook'aata peepit'aada perā.

Māpai āchia p'anaujida:

—¡Tai-it'ee p'ua-e bida ajida, piata ooda perā!

⁵ Māpai Judapa ma p'arat'a tau Ak'õre te waibiade bat'ak'oop'eda, mamāk'aapa uchijai. Maap'eda ichi juadoopa otau j̄ atap'eda, it'f̄ baijira beejii piurumaa.

⁶ Ai naaweda Judas Ak'õre te waibiadeepa uchiak'āri, p'aareerā poroorāpa ma p'arat'a tau p'e atajida māk'aapa māgajida:

—Na p'arat'a tau bidaik'araa bi p'arat'a ia bipatade Tachi Ak'õre-it'ee, tachi ūraade jara bairā p'arat'a p'aada eperā peeda pari teenaadamerā Tachi Ak'õremaa.

⁷ Maperā ma p'arat'apa eujā neto atajida aide iadamerā āchi eujāde k'ĩra tewaraarā piurutaarā. Ai naaweda ma eujā t'ĩjarapachida Chok'o K'apataarā Eujā. ⁸ Mamīda māgá netodap'eda eperā peeda pari p'arat'apa, eperāarāpa t'ĩ bijida "Waa Eujā." ⁹ Māga paji Ak'õre pedee jarapari, Jeremiapa chonaarāweda jaradak'a:

'P'arat'a tau treinta jitajida; Israel pidaarāpa bi-dap'edaak'a. ¹⁰ Ma p'arat'apa neto atajida Chok'o K'apataarā apata eujā Tachi Ak'õrepa mimaa jaradak'a.'

(Zac 11.12-13; Jer 18.1-7; 32.6)

Jesús Pilato k'ĩrapite

(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹ Jesús Pilato k'ĩrapite ateedak'āri, Pilatopa iidiji:

—¿Pik'ã aji, Judiorā Rey?

Jesupa p'anauji:

—Mida aji, pia jara bik'a.

¹² Māpai p'aareerā poroorāpa judiorā poro waibiarā ome Jesús imiatee jōnapachida. Mamīda irua maarepi-da p'anauk'aa paji. ¹³ Mapa Pilatopa iidiji:

—¿Ūri-e bik'ã aji, pi k'ĩrapite jara p'aní?

¹⁴ Mamīda Jesupa pedee apida p'anauk'aa paji. Mapa Pilatopa k'awa-e paji k'āata ooit'ee.

Pilatopa Jesús peepida

(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

¹⁵ Ma fiestade Pilatopa preso aba k'ena pēipachi, eperāarāpa iidirutata. ¹⁶ Maapai eperā t'ĩjarapat-ap'edaa Jesús Barrabás carcelde baji. Eperāarāpa ma eperā t'o p'anajida, irua ne-inaa k'achia ooda k'aurepa.

¹⁷ Jesús at'āri Pilato k'ĩrapite bide, Pilatopa see n̄badaarāmaa iidiji:

—¿K'aita k'inia p'anima aji, mia k'ena pēimerā, Jesús Barrabás maa-e pirā Jesús, Mesías apata?

¹⁸ Pilatopa māga iidiji āchi k'ĩtraupit'ee, k'awa bada perā Jesús aneedap'edaarāpa iru k'ĩra unuamaa iru p'anadap'edaa.

¹⁹ Pilato at'āri su-ak'i bide poro waibia su-ak'i beeparimāi, chi wērapa jara pēiji:

—K'īrak'aupai ne-inaa k'achia ooi jā eperā ome, irua k'achia ook'aa perā. P'ārik'ua mi k'āimok'araa k'achia n̄ibajida aji, iru ome.

²⁰ Mamīda p'aareerā poroorāpa judiorā poro waibiarā ome eperāarāmaa jarajida iididamerā Pilatopa Barrabata k'ena pēimerā; jōdee Jesús peep-it'aamerā. ²¹ Māpai waya Pilatopa iidiji:

—¿Chisāgita k'inia p'anima aji, mia k'ena pēimerā?

Eperāarāpa p'anaujida:

—¡Barrabata k'ena pēipáde! ajida.

²² Māpai Pilatopa iidiji:

—Māgara mia ¿k'āata ooyama aji, Jesús, Mesías apata ome?

Jōmaarāpa p'anaujida:

—¡Kurusode peepit'aapáde! ajida.

²³ Māpai Pilatopa mājaji:

—¿K'āare k'achiata oojima? aji.

Mamīda waya eperāarāpa biyajida:

—¡Kurusode peepit'aapáde! ajida.

²⁴ Pilatopa unuk'āri eperāarā mágá audupiarā biuk'a n̄ibeeruta, k'awaji āchi ome p'oyaa-e pai. Maperā pania atapiji māik'aapa jōmaarā taide jua s̄iji. Māpai mājaji:

—Mia ne-inaa k'achia oo-e na eperā ome. ¡Pāchia oo k'iniata oodapáde! aji.

²⁵ Māpai jōma see n̄ibadaarāpa p'anaujida:

—¡Ichi tai k'aurepa piuru pirā, auk'a tai warrarā k'aurepa adapiā bida! ajida.

²⁶ Māpai Pilatopa Barrabás k'ena pēiji. Maap'eda Jesús soopa wipiji ichi soldaarāmaa māik'aapa pēiji kurusode baijira bidamerā piurumaa.

Romadepema soldaarāpa Jesús oo iru p'anadap'edaa

(Mr 15.16-20; Jn 19.2-3)

²⁷ Pilato soldaarāpa Jesús ateejida ichi palaciode. Mama soldaarā chok'araara seedachida Jesús ik'aawa.

²⁸ Iru p'aru ērat'aadap'eda, p'aru teesoo, p'oree j̄i bijida. ²⁹ Māpai poro j̄ira pak'uru jua ne-īiri-idaa bidee ooda j̄i bijida. Ichiaba pak'uru jitapijida reypa jita iru baparik'a. Maap'eda iru oo iru p'aneejida. Iru k'īrapite bedabaidap'eda, mágapachida:

—¡Ak'īti Judiorā Rey!

³⁰ Ichiaba irumaa idupachida māik'aapa juade iru bada pak'urupa wipachida poromaa. ³¹ Mágá oo iru p'anadap'eda, ma p'aru p'oree ērat'aajida māik'aapa ichi p'aru waya j̄i bijida. Māpai ateejida kurusode baijira bidait'ee.

Jesús kurusode baijira bidap'edaa

(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² P'uurudeepa uchua wādade unujida eperā, t'ījarap-atap'edaa Simón. Māgí eperā Cirene p'uurudepema paji. Māgimaa Jesús kuruso ateejijida.

³³ Panajida Gólgota apatap'edaamāi. (Gólgota jara k'inia bi "Tachi Poro Biiri.") ³⁴ Mama Jesumaa topijida vino hiel ome p'oiradap'edaa. Mamīda Jesupa ma-āri to chaap'eda, to-e paji.

³⁵ Soldaarāpa Jesús jua māik'aapa chi biiri kurusode merap'ejida māik'aapa baijira bijida piumerā. Māgīrāpa suerte jemenejida k'awaadait'ee k'aipata iru p'aru atait'ee. ³⁶ Maap'eda, su-ak'i p'aneejida ak'idait'ee.

³⁷ Soldaopa iru poro it'aik'a eere kurusode letrero merapeji jarait'ee k'āare-it'ee kurusode baijira bijida piumerā. P'ā baji: *NĀGÍ JESÚS; JUDIORĀ REY.*

³⁸ Ichiaba Jesús ik'aawa nechiapataarā omé kurusode baijira bijida, aba ichi juaraare, chi apema juabi eere.

³⁹ Chi arii wāyaa wā nipadap'edaarāpa irumaa ik'achia jarapachida. Āchi poro p'irap'iraa ⁴⁰ mágapachida:

—¿Pi-ek'ā ajida, Tachi Ak'ōre te waibia t'eet'aap'eda ewari ōpeemaa waya oo atayada ada? ¡Māgara pichi itu jāmāik'aapa uchiadarīji! ¡Pi Tachi Ak'ōre Warra pirā, kurusodeepa irabaidaipáde! ajida.

⁴¹ Ichiaba mágá oo iru p'anapachida p'aareerā poroorāpa Moisepa p'āda jarateepataarā ome, judiorā poro waibiarāpa paara. Mágapachida:

⁴² —Awaraarā k'aripajida ajida. Mamīda ichi itu p'oyaa uchua-e nadeepa. Israel pidaarā Rey pirā, irabaidarīji! ¡Māgara taipa ijādaipi! ⁴³ ¡Tachi Ak'ōrede ijāa bida apari perā, māgara Tachi Ak'ōrepa iru k'aripaipia bi, wāara k'inia iru bi pirā! ¿Jaraji-ek'ā ajida, ichi Tachi Ak'ōre Warra?

⁴⁴ Iru ik'aawa baijira p'anadap'edaarāpa ichiaba irumaa ik'achia jarapachida.

Jesús jai-idaada

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Imat'ipa ak'ōrejīru k'iat'idachi. Na eujā jōma p'āriudachi las tres parumaa. ⁴⁶ Ma hora Jesupa golpe biyaj:

— 'Elí, Elí, ¿lemá sabactani?' (Ma pedee jara k'inia bi: 'Mi Ak'ōre, Mi Ak'ōre, ¿K'āare-it'ee mi atabaibēijima?')

(Sal 22.1)

⁴⁷ Ūk'uru arii p'anadap'edaarāpa ūridak'āri, mājajida:

—Elías, chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapari, t'īmaa bida ajida.

⁴⁸ Aramata eperā p'ira wāji māik'aapa esponjak'a p'ēesap'ēesaa bi topa ataji vino achuchuade. Sia k'īde jōi bip'eda, s̄aji māik'aapa Jesús it'aimāi t'ī atanaji sōmerā, opisia bi j̄iak'aapa. ⁴⁹ Mamīda apemaarāpa mājajida:

—Ichiak'au b̄iji. Unu k'inia p'anida aji, Eliapa iru k'aripa chei wa māga-e.

⁵⁰ Māga nide Jesús waya golpe biyaj māik'aapa jai-idaaji. ⁵¹ Māimisa Jerusalende Tachi Ak'ōre te waibiade chi edupiarā bi cuarto t'īupatamāi p'aru teesoo eebai jira bada esaj̄iak'a jēdachi it'īpa edaa. Eujā wēre n̄ibeeji māik'aapa māu tapia t'oop'ek'oodachida. ⁵² Māu te piudap'edaarā ia jēra bada ewat'ik'oodachida māik'aapa chonaarāwedapema Ak'ōrede ijāapatap'edaarā chok'ara chok'ai p'irabaijida. ⁵³ Āchi ia jēra badamāiipa uchijida māik'aapa Jesús chok'ai p'irabaip'eda, wājida Tachi Ak'ōrepa jirit'erada p'uuru Jerusalendee. Mama eperāarā chok'araarāpa mairā unujida.

⁵⁴ Jesús ik'aawa bada soldaarā poro ichi jua ek'ari p'anadap'edaarā ome unudak'āri eujā wēre n̄ibi

māik'aapa awaraa ne-inaa p'asa n̄ibi, audú p'eradachida. Māpai māgajida:

—¡Wāara, na eperā Tachi Ak'ōre Warra paji!

⁵⁵ Mama t'im̄ipapai ak'í p'anajida wēraarā chok'ara, Galilea eujādeepa che p'anadap'edaa Jesús ome. Āchia Jesús k'aripapachida. ⁵⁶ Āra ome baji María Magdalena. Ichiaba baji Santiago māik'aapa José nawe t'jjarapatap'edaa María. Ichiaba baji Zebedeo wēra.

Jesús iadap'edaa

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷ P'āriupodopa pacheji eperā p'arat'ara bi, t'jjarapatap'edaa José. Māgí eperā Arimatea p'uurudepema paji. Ichiaba Jesude ijāapachi. ⁵⁸ José wāji Pilatoma Jesús k'ap'ia piuda iidide iait'ee. Pilatopa teepiji. ⁵⁹ Māpai Josepa Jesús k'ap'ia lienzo chiwidide piraji. ⁶⁰ māik'aapa biji māu te uria k'oropida ichi-it'ee iru badade. Made piuda apida waide iada-e p'anajida. Maap'eda ma māu te uria t'ai j̄ia bēiji māu choma bipa māik'aapa wāji. ⁶¹ Mam̄ida María Magdalena apema María ome su-ak'í p'aneejida ma māu te uria t'ai k'irapite.

Jesús iadap'edaamāi j̄apataarā pēidap'edaa

⁶² Ai norema ĩpata ewate paji. Ma ewate p'aareerā poroorā fariseorā ome wājida Pilatoma. ⁶³ Māganajida:

—Señor, taipa k'irāpa p'aní j̄a seewa-idaa bada chok'ai bak'āri, jaraji ichi piup'eda ewari ōpee parumaa chok'ai p'irabaiit'eeda ajida. ⁶⁴ Mapa soldaorā péiji j̄agí iadap'edaamāi j̄ade k'āima ōpee paru misa, maa-e pirā chi k'ōp'āyoorā p'ārik'ua chedap'eda, atadaridai iru k'ap'ia piuda māik'aapa eperāarāma jaradai iru waya chok'ai bi. Māga ooruta pirā, eperāarāpa ma seewa audupiara ijāadayada ajida, naawedapema k'āyaara.

⁶⁵ Pilatopa p'anauji:

—Acha p'aní soldaorā atéeti māik'aapa chi iadap'edaamāi j̄ia paraa binadapáde aji.

⁶⁶ Aramāgá mamaa wādap'eda, ma māu te uria t'aide māu choma bipa t'ap'a bijida. Pi-ia sellaa ata bijida. Maap'eda soldaorā j̄ia paraa atabēijida mama.

Jesús chok'ai p'irabaida

(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

28 ĩpata ewate wāyaap'eda, tomia ewate ta-p'eda weda María Magdalena awaraa María ome wājida Jesús k'ap'ia iadap'edaamaa iru ak'ide. ² Māga nide eujā wēre n̄ibeeji, it'ariipa ángel ma eujādee cheda perā. Māgipa Jesús ia bada māu te uria t'aidepema māu choma j̄ia bada āyaa atap'eda, ai ĩri su-ak'í beejí. ³ Ma ángel ĩdaa ak'í baji, pa tau ēe-ēeparik'a. Chi p'aru

audú t'o-t'oo baji nievek'a. ⁴ Soldaorāpa māgí unudak'āri, k'ap'ia wēree para beejí p'era jōnīpa māik'aapa piudak'a baip'aneejida eujāde.

⁵ Māga nide angelpa māgaji ma wēraarāma:

—Waaweenáati. Mía k'awa bi parāpa jirīmaa p'aní Jesús, chi kususode baijira bidap'edaa. ⁶ Iru nama wēe. Chok'ai p'irabaiji ichia jaradak'a. Pichá, ak'í chéti iru iadap'edaamāi. ⁷ Maap'eda, isapai wáti māik'aapa chi k'ōp'āyoorāma jaranáti: "¡Chok'ai p'irabaijipi! Parā naa iru wáit'ee Galilea eujādee. Mama iru unudait'ee." Ma-ta mía parāma jara chejida aji.

⁸ Aramata Jesús k'ap'ia iadap'edaamāiipa ma wēraarā isapai wājida chi k'ōp'āyoorāma jarade. Mamāik'aapa āchobee, ma awara t'āri o-īa p'ira wājida. ⁹ Māgá wādade Jesús āchi k'irapite uchijai māik'aapa āchīmaa saludaaji. Aramata ma wēraarāpa Jesumaa orradachida. Maap'eda iru b̄iri wēre atajida māik'aapa irumaa it'aa t'j̄jida. ¹⁰ Māpai Jesupa māgaji:

—Waaweenáati. Wáti jarade mi k'ōp'āyoorāma Galileadee wādamerā. Mama mi unudayada aji.

Soldaorāpa nepiridap'edaa

¹¹ Ma wēraarā wāruta misa, ma j̄amaa p'anadap'edaarā ūk'uru wājida p'uurudee āchi ome p'asada nepiride p'aareerā poroorāma. ¹² Māirā wājida pedeeteede judiorā poro waibiarā ome. Maap'eda soldaorāma p'arat'a waibia p'aajida māik'aapa ¹³ māgajida:

—Jaráti parā k'āi jōni misa, Jesús k'ōp'āyoorā chedap'eda, iru k'ap'ia chia atadachida. ¹⁴ Pilatopa ma p'asada k'awaa ataru pirā, taipa pedeedait'ee parā k'ap'ia. Māgá parā k'aripa atadayada ajida.

¹⁵ Soldaorāpa ma p'arat'a jitadap'eda, oojida māirāpa jaradap'edaak'a. Ma seewa at'āri jarapata judiorā t'āide.

Jesupa chi k'ōp'āyoorāma jarada

(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁶ T'ēepai Jesús k'ōp'āyoorā once wājida Galileadee. Panajida irua jarada eemāi. ¹⁷ Jesús unudak'āri, irumaa t'āri o-īa it'aa t'j̄jida. Mam̄ida ūk'uruurāpa at'āri pia ijāada-e p'anajida iru wāara chok'ai p'irabaida. ¹⁸ Māga nide Jesús āra k'ait'a cheji māik'aapa māgaji:

—Tachi Ak'ōrepa jōmaweda ne-inaa it'ari n̄ibi, na p'ek'au eujāde n̄ibi biji mi jua ek'ari. ¹⁹ Maperā wáti na p'ek'au eujā eperāarā paraamaa, michi k'ōp'āyoorā papide. Āra poro chóoti Tachi Ak'ōre t'īde, ichi Warra t'īde māik'aapa ichi Jaure t'īde. ²⁰ Jaratéeti oodamerā mía parāma jaradak'a. Mi parā ome bapariit'ee ewari chaa, na p'ek'au eujā jōrumaa.

San Marcos

Marcos, ichiaba t'ijarapatap'edaa Juan Marcos. Māgipa na pedee pia p'āji. Ichiaba judío paji. Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda k'awaa beerāpa jara p'ani Marcopa Jesús bapata k'awaaji Jesupa jirit'erada, Simón Pedro ome. Na pedee pia p'ādade Marcopa audú jara bi Jesupa ne-inaa ooda na p'ek'au eujāde bi misa. K'awapi k'inia baji Jesús jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Māga ak'ipiji, jarak'āri Jesupa Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda iru bada ichi jua ek'ari; netuaraarā p'oyaada māik'aapa eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata wēpapida. Ichiaba na p'ādade Marcopa Jesús audú t'ijara bi "Eperā Ak'ōre Truadepema" māik'aapa "Tachi Ak'ōre Warra". Naapiara Marcopa jara bi Juan Bautistapa jarateeda eujā pania wēe bide (cap. 1.1-8); irua Jesús poro chooda (cap. 1.9-11) māik'aapa Jesús unuda netuara ome eujā pania wēe bide (cap. 1.12-13). Mateopa oodak'a ma eere ichiaba jara bi Jesús nipapata Galilea eujāde jarateede; chi k'ōp'āyoorā jirit'erada māik'aapa Capernaum p'uurude ne-inaa ooda maap'eda jarateeda, Galilea eujāde bi misa (caps. 1.14-6.29). Ma eere jara bi Jesús jaratee nipapata awaraa eujāde (caps. 6.30-9.50); irua ooda māik'aapa jarateeda Judea eujāde māik'aapa Perea eujāde (cap. 10.1-52); iru wāda Jerusalendee māik'aapa irua mama ooda (caps. 11.1-12.44); irua jarateeda Tachi Ak'ōre ewari waibia ewatede (cap. 13) māik'aapa k'era weeda iru biiri ĩri (cap. 14.1-11). Ma eere jara bi Jesupa ūraa t'ēe jarada, iru peet'aadap'edaa māik'aapa chok'ai p'irabaida (caps. 14.12-16.20).

Juan Bautistapa jarateeda eujā pania wēe bide (Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

1 Mi, Marcopa p'āru Jesucristode; iru Tachi Ak'ōre Warra; Tachi Ak'ōrepa eperāarāmaa pedee pia Jesucristode k'awapida.

² Chonaarāweda Tachi Ak'ōre pedee jarapari Isaíapa p'āji:

"Tachi Ak'ōrepa māgaji ichi Warramaa: "Mia eperā chok'a pēiit'ee pi naa o pia oonamerā pi, eperāarā poro waibia, chei naaweda." "

(Mal 3.1)

³ Eujā pania wēe bide eperā bia bi: "O pi-ia oopatak'a poro waibia chei naaweda, māga pik'a p'ek'au k'achia oo amāati Tachi Waibia chei naaweda." "

(Is 40.3)

⁴ Ewari aba Isaíapa p'ādak'a p'asaji. Eperā t'ijarapatap'edaa Juan Bautista cheji eujā pania wēe bimaa. P'aru camello k'aradee k'ada jīpachi. Chi k'irride jīpari ne-ede ooda paji. K'opachi sisi māik'aapa topachi jirri miéle. Judea eujādepemaarā māik'aapa Jerusalendepemaarā chok'ara wāpachida iru ūraa ūride. Irua jarateepachi Tachi Ak'ōrede ijāadamerā māik'aapa poro choopidamerā ak'ipidait'ee āchia p'ek'au k'achia oopata oodaamaa p'ani. Māgá Tachi Ak'ōrepa āchia p'ek'au k'achia oopata wēpapii.

Māga ūridak'āri, eperāarāpa Tachi Ak'ōremaa chupiria iidi chejida āchia p'ek'au k'achia oopata k'au-repa. Māpai Juanpa poro chooji Jordán to jāde.

⁷ Ichiaba jarateepachi:

—Eperā mi t'ēe cheru. Māgí waibiara bi mi k'āyaara p'ek'au k'achia wēe bairā. Mapa ĩjaabaip'eda, iru chancila jida ēraik'araa bi. ⁸ Mia parā poro choopari paniapa,

mamīda irua parā nāgá poro chooit'ee. Ak'ōre Jaure ba chepiit'eeda aji, parā k'ap'iade.

Jesús poro chooda (Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

⁹ Maapai Jesús cheji Nazaret p'uurudeepa. Ma p'uuru Galilea eujāde bi. Cheji Juanpa jaratee badamaa. Māpai Juanpa Jesús poro chooji Jordán tode. ¹⁰ Jesús toiduupa uchiak'āri, unuji pajā ewadaru māik'aapa Tachi Ak'ōre Jaure ichi ĩri palomak'a baai cheru. ¹¹ Māpai it'ariipa Tachi Ak'ōrepa jaraji:

—Pida aji, mi Warra k'inia, mia jirit'erada. Pia mi t'āri o-ĩapipari.

Netuara Poro Waibiapa Jesús k'achiade baapiit'ee pa-da

(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

¹² Māga bap'eda, Ak'ōre Jaurepa Jesús wāpiji eujā pania wēe bimaa. ¹³ Mama ne-animal k'achia paraamāi ituaba baji k'āima cuarenta. Netuara Poro Waibiapa ne-inaa k'achia oopi k'inia baji, mamīda p'oyaa-e paji. Jesupa oo-e pak'āri, angeleerā chejida iru k'aripade.

Jesupa jarateemaa beeda (Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴ Juan Bautista carcelde t'i n̄bidap'eda, Jesús wāji Galilea eujādee Tachi Ak'ōre pedee pia jarateede.

¹⁵ Jarapachi:

—Idi weda eperāarāpa k'awaadait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā bi k'inia bi ichi jua ek'ari ichideerā p'aneedamerā. Mapa k'ġsia p'ua bap'eda, p'ek'au k'achia oo amaadapáde aji, māik'aapa ijāadapáde aji, iru pedee pia jara pēidade.

Jesupa to-ıapataarã k'ımari jirıt'erada ichi ome nipap- ataadamerã

(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ Maap'eda Jesús Galilea Lago ide nide unuji Simón mǎik'aapa chi ıpema Andrés. To-ıapataarã paji. Mapa t'iri t'aamaa p'anajida. ¹⁷ Jesupa mǎgaji:

—Mi ome nipapatáati mǎik'aapa óoti mia ooparik'a. Idideepa eperáarã jirıdait'ee Tachi Ak'óre-it'ee, to-ıap-
ataarãpa chik'o jirıpatak'a.

¹⁸ Aramata áchi t'iri atabëijida mǎik'aapa wǎjida iru ome.

¹⁹ İpu nok'ode unuji Santiago mǎik'aapa chi ıpema Juan. Zebedeo warrarã paji. T'iri pi-ia p'e bımaa p'anajida barcode. ²⁰ Jesupa ára unuk'ári, t'ıji ichi ome auk'a nipapataadamerã. Aramata atabëijida áchi mimia barcode áchi ak'óre chi k'arıpapataarã ome mǎik'aapa wǎjida Jesús ome.

Eperã k'ap'ıade netuara merátia bada

(Lc 4.31-37)

²¹ Panajida Capernaum p'uurude. Mǎgı p'uuru Galilea eujãde bı. Judiorã ıpata ewate pada perã, Jesús wǎji Ak'óre Ūraa jarateepata tedee. Mama jarateemaa beejı. ²² Jõmaarã taide jıp'a jarateejı Tachi Ak'órepa jarateepidak'a. Moisepa p'áda jarateepataarã k'áyaara pipıara jarateejı. Mapa eperáarã ak'ıtırua para beejı. ²³ Mama t'ıuji eperã k'achia bı Tachi Ak'óre k'ırıpıte, netuara iru k'ap'ıade merátia bada perã. Ma netuarapa bıaji:

²⁴ —Jesús Nazaret p'uurudepema, ¿k'áata oo chejima aji, taimaa? ;Tai ichiak'au bıjı! ¿Tai k'enat'aadeta cheruk'á? aji. Mia pi k'awa bı. Tachi Ak'órepa pi pëjı. Mapa pide p'ek'au k'achia wëe bıda aji.

²⁵ Mǎpai Jesupa ma netuara itıriat'aaji:

—;K'ıtup'ee beepáde aji, mǎik'aapa uchiapáde aji, na eperã k'ap'ıadeepa!

²⁶ Mǎpai ma netuarapa eperã wawat'aaji mǎik'aapa golpe bıap'eda, k'ap'ıadeepa uchiadachi. ²⁷ Mǎga un-
udak'ári, jõmaweda ak'ıtırua para beejı mǎik'aapa pedee para beejı áchi pitapai:

—¿K'aima na eperã? ;Eperã poro waibiak'a jaratee bı! İrua jarateeda waide ūridak'aa nama. ;Ma awara netu-
aramaa pedee k'ári, irua jararuk'a auk'a oo p'anida! aji.

²⁸ Mapa taarã-e weda Galilea eujãdepemaarãpa Jesús k'awaajida.

Jesupa Simón Pedro p'ák'óre jıpada

(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ Jesús, Santiago Juan ome uchiadak'ári Ak'óre Ūraa jarateepata tedee, wǎjida Simón mǎik'aapa Andrés temaa. ³⁰ Simón p'ák'óre k'ıamiapa p'arude bajı. Mapa jaranajida Jesumaa. ³¹ Jesús irumaa wǎji mǎik'aapa juade jita atap'eda, p'ırabai ataji. Aramata k'ıamia tuudachi. Mǎpai chi k'ayaa badapa nek'opıji Jesumaa mǎik'aapa chi k'öp'áyooramaa.

Jesupa k'ayaa beerã chok'ara jıpada

(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² K'eudaik'ári, eperáarãpa k'ayaa beerã chok'ara aneejida Jesumaa. İchiaba aneejida netuara k'ap'ıade merátia beerã. ³³ P'uuru pıdaarã chok'ara see nıbeejı te t'ıtupatamái. ³⁴ Jesupa k'ayaa k'ıra t'ádoo iru p'anadap'edaarã jıpaji. İchiaba netuaraarã eperã k'ap'ıade merátia beeda uchiapik'ooji. Ma awara ma netuaraarãmaa pedeepe-e paji, áchia k'awa p'anadap'edaa perã iru Tachi Ak'órepa pëida eperáarã k'arıpamerã.

Jesús Galilea eujãde jaratee nipada

(Lc 4.42-44)

³⁵ Tap'edapodopa Jesús p'ırabaiji mǎik'aapa uchiaji p'uurudeepa it'aa t'ınait'ee eperáarã p'anadak'aamaa. ³⁶ Simón p'ırabai k'ári, iru unu-e paji. Mapa apemaarã k'öp'áyoorã ome wǎji Jesús jırıde. ³⁷ Unu atadak'ári, mǎgajida:

—Jõmaarãpa pi jiri nidada ajida.

³⁸ Mamıda Jesupa mǎgaji:

—Tachi Ak'órepa mı pëjı ichi ūraa jõmaarãmaa jara-
teemerã. Mapa wádama aji, awaraa p'uuru k'ait'a
beemaa.

³⁹ Jesús mǎgá jaratee nipapachi jõma Galilea eujãde chi k'öp'áyoorã ome. Jarateepachi Ak'óre Ūraa jara-
teepata tede p'uuru bee chaa mǎik'aapa eperã
k'ap'ıade netuara merátia bee uchiapıpachi.

Jesupa leprapa k'ayaa bada jıpada

(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Ewari aba eperã leprapa k'ayaa bı cheji Jesumaa mǎik'aapa bedabaıp'eda, mǎgaji:

—K'ınia bı pırã, mı k'ayaa wëpapıpáde aji, Ak'óre
k'ırıpıte mı pia beemerã.

⁴¹ Jesupa iru chupıria k'awaaji. Juapa t'õbaiji mǎik'aa-
pa mǎgaji:

—;K'ınia bıda! aji. Jıpa beepáde aji.

⁴² Aramata ichi k'ap'ıadeepa lepra k'ayaa wëpadachi mǎik'aapa jıpa beejı. ⁴³ Jesupa áyaa pëik'ári, ūraaji:

⁴⁴ —;Ūrıji! Jaranáaji apıdaamaa. Jıp'a p'aaremaa
ak'ıpináji. Moisepa p'ádade jara bık'a ipana omé atëejı,
teıt'ee Tachi Ak'óremaa. Mǎgá jõmaarãpa pi jıpa bee-
da k'awadayada aji.

⁴⁵ Mamıda wák'ári, ma eperãpa parıatua jara wǎ-
pachi. Maperã Jesús p'oyaa wák'aa paji p'uurudee.
Eperáarã p'anadak'aamái nipapachi. Mamıda at'ári
p'uuru pıdaarã irumaa wǎpachıda.

Jesupa chiwa bada jıpada

(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

2 Ma t'ëepai Jesús waya wǎji ichi bapatamaa Capernaum p'uurudee. Mamıda eperáarãpa k'awaadak'ári iru mama bı, ² taarã-ee eperáarã chok'ara teeda see nıba cheji. T'ıtupatamái pıda araa-ee nıbeejı. İrua Ak'óre Ūraa jaratee bı misa, ³ eperáarã k'ımariırãpa irumaa aneejida eperã chiwa bı. ⁴ Mamıda

Jesumäi p'oyaa t'üda-e paji, chok'ara see n'ibada perä ma tede. Maperä terrazade wäjida mäik'aapa uria ewa atajida. Mägí urideepa chi chiwa bi irabai atajida ichi p'arude. ⁵ Jesupa mäga unuk'äri, k'awaji wāara ichide ijāa p'ani. Mapa mägaji ma chiwa bima:

—Warra, pia p'ek'au k'achia oopata jōmaweda wēpajipi.

⁶ Moisepa p'āda jarateepataarā ūk'uru mama su-ak'i p'anajida. Mäga ūridak'äri, k'īsiajida: ⁷ “Jā eperā ik'achia pedeemaa bi Tachi Ak'ōre āpīte. Na eujādepemaarāpa p'ek'au k'achia wēpapidak'aa; Tachi Ak'ōrepapaita māga ooi.”

⁸ Mamīda Jesupa ichi t'āride k'awaji āchia k'achia k'īsia p'ani. Mapa mägaji:

—¿Sāap'eda parāpa k'īsia k'achia k'īsia p'anima? aji.

⁹ Mia irumaa jarai: “Pia p'ek'au k'achia oopata wēpajipi” maa-e pirā jarai: “P'irabáiji mäik'aapa wáji”. ¹⁰ Mi chi Eperā Ak'ōre Truadepema. Mapa Tachi Ak'ōre jua ek'ari mia p'ek'au k'achia wēpapipari na p'ek'au eujāde. Parāpa mägí k'awaadamerā mia jarait'ee: ¹¹ ¡P'irabáiji! Pichi p'aru atáji mäik'aapa wáji pichi temaa.

¹² Māpai ma chiwa bada p'irabaidachi mäik'aapa ichi p'aru atap'eda, uchiadachi jōmaarā taide. Māpai jōmaarāta ak'itrua para beejī. O-īapa jarapachida Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bi:

—Waide nāga unudak'aada apachida.

Jesupa Leví jirida ichi ome nipapariimerā

(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Maap'eda Jesús waya wāji Galilea Lago idee. Eperāarā irumaa chepachida. Māpai Ak'ōre Ūraa jarateepachi. ¹⁴ Wāyaa wāde, unuji Leví. Mägí Alfeo warra paji. Su-ak'i baji Cesar-it'ee impuesto p'aapatamāi. Jesupa mägaji irumaa:

—Mi ome nipaparíji.

Aramata p'irabaip'eda wāji Jesús ome.

¹⁵ Maap'eda chok'ara impuesto p'epataarā Roma pidaarā rey-it'ee mäik'aapa awaraa eperāarā k'achia-idaa beerā apatap'edaa Jesús ome nipapachida. Maapai Jesús nek'onaji Leví tede. Jesús mäik'aapa ichi ome nipapataarā su-ak'i p'aneejida mesade. Auk'a mägí eperāarā su-ak'i p'aneejida mama Jesús ome. ¹⁶ Moisepa p'āda jarateepataarā, fariseorā eere p'anapatap'edaarāpa mäga unudak'äri, iidijida Jesús k'ōp'āyoorāmaa:

—¿Sāap'eda parā jarateepari nek'omaa bima ajida, impuesto p'epataarā ome mäik'aapa awaraa p'ek'au k'achia oopataarā ome? Jāga ooi'araa bida ajida.

¹⁷ Jesupa āchia jaradap'edaa ūrik'äri, mägaji:

—Médico pēidak'aa k'ap'ia pia beerāmaa. Jīp'a pēipata k'ayaa beerāmaa. Mäga pik'a Tachi Ak'ōrepa mi pēi-e paji t'āri pia beerā jiride; ma k'āyaara p'ek'au k'achia oopataarā jirideta pēiji.

Sāapai nek'oda-ee p'anadaipia bi

(Mt 9.14-15; Lc 5.33-35)

¹⁸ Ewari aba Juan Bautista k'ōp'āyoorā mäik'aapa fariseorā it'aa t'īmaa p'anajida nek'oda-ee Tachi Ak'ōre

waaweepa. Eperāarā ūk'uruurāpa mäga unudak'äri, Jesumaa iidinajida:

—Juan ome nipapataarā mäik'aapa fariseorā ome nipapataarā edaare nek'odak'aa. ¿Sāap'eda pi k'ōp'āyoorāpa auk'a oodak'aama? ajida.

¹⁹ Jesupa p'anauji:

—Eperāarā miak'āipata fiesta oodak'äri, o-īa p'anapata. Mapa k'ōp'āyoorā miak'āidait'ee p'anīrā ome p'ani misa, nek'opata o-īa p'anadairā. ²⁰ Mamīda ewari aba miak'āiit'ee bada imik'īra ata chedait'ee chi k'ōp'āyoorā ik'aawaapa. Wāara, ma ewate chi k'ōp'āyoorā nek'oda-e pait'ee t'āri p'uapa.

Ūraa chiwidi mäik'aapa ūraa chonaarāwedapema

(Mt 9.16-17; Lc 5.36-39)

²¹ —Eperā apidaapa p'aru chiwididepema pite aba t'īik'araa bida aji, p'aru sorede parchaait'ee. Mäga ooru pirā, chi p'aru chiwidi āridariit'ee mäik'aapa ma pite auk'a bee-e pait'ee chi p'aru sore ome. ²² Ichiaba vino ewaa juda t'īdak'aa ne-e sorede. Mäga ooruta pirā, baak'adaipari mäik'aapa ne-e jīadaipari. Vino jida ichiaba atuadaipari. ¡Maperā vino ewaa juda t'īdaipia bi ne-e chiwidi bide!

Trigo k'imi chak'eerā jonadap'edaa ĩipata ewate

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Judiorā ĩipata ewate Jesús nipaji trigo k'āide mäik'aapa chi k'ōp'āyoorā wāyaa wādak'äri, trigo k'imi chak'eerā oro ata wājida chi tau k'odait'ee. ²⁴ Arii p'anadap'edaa fariseorāpa mäga unudak'äri, Jesumaa mägajida:

—¡Pichá ak'íji! ¿Sāap'eda pi k'ōp'āyoorāpa jāga oomaa p'anima? ajida. Chonaarāweda Moisepa jaraji mimiadaik'araa bi ĩipata ewate.

²⁵ Jesupa mägaji:

—Parāpa Tachi Ak'ōre Ūraa p'ā jēra bide pia k'īsiada-e p'ani. Chonaarāweda Rey David chi k'ōp'āyoorā ome audú jarrapisia p'anadak'äri, ²⁶ ichi t'īuji Tachi Ak'ōre te ne-ede oodade. Abiatar, p'aareerā poro waibiapa, pan k'opiji Davidmaa, ai naaweda Tachi Ak'ōrepa jaraji mīda p'aareerāpa aupai māgee pan k'odamerā. Davidpa ma pan k'op'eda, ichi ome nipapataarāmaa teeji. Tachi Ak'ōrepa āra miapi-e paji mäga oodap'edaa k'au-repa. ²⁷ Tachi Ak'ōrepa eperāarā oo-e paji ĩipata ewari iadamerā. Naapiara Tachi Ak'ōrepa eperā ooji. T'ēepai ooji ĩipata ewari eperāarā ĩidamerā mimiada-ee. ²⁸ ĩipata ewate paara mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema jua ek'ari bida aji.

Eperā jua chiwa bada

(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

3 Waya Jesús wāji Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. Mama baji eperā jua chiwa bi. ² Ūk'uru arii p'anadap'edaarāpa Jesumaa ak'i para baji, ĩipata ewate jīpai jīak'aapa. Mägá āchi charraarāmaa jaranadait'ee.

³ Māpai Jesupa jua chiwa bima maaji:

—P'irabáiji mäik'aapa jōmaarā esajīak'a ak'inī bēejī.

⁴ Māpai apemaarāmaa iidiji:

—¿K'ääre p'ádata iru p'ani Ak'öre Úraade ïipata ewate oodamerã? ¿Pia oopia bi wa k'achia? ¿Jipaipia bi piupiamapa wa piupiipia bi, k'aripada-ee?

Mamída áchi k'úp'ee para beeji k'awa p'anadap'edaa perã piata oopia bi. ⁵ Jesupa k'írau ak'íji áchimaa. Ma eperã chupiria k'awaa k'iniada-e p'anadap'edaa perã, Jesús k'íra pia-ee beeji. Māpai ma eperāmaa mājaji:

—Pichi jua jīrupáde aji.

Māpai jua jīruji. Aramata jipa beeji. ⁶ Mapa fariseorã mamāik'aapa uchiadap'eda, Rey Herodes eere p'anadap'edaarã ome pedeeteemaa p'aneejida Jesús peepit'aadait'ee.

Jesupa eperāarã chok'araarāmaa jarateeda lago ide

⁷ Galilea eujādepemaarã chok'ara Jesús t'ēe chejida. Mapa iru wāji chi k'öp'āyoorã ome Galilea Lago idee.

⁸ Jesupa ne-inaa pia oopari k'awaadak'āri, eperāarã chok'araara cheepurujida irumaa: Judea eujādepe-
maarã, Jerusalén p'uurudepemaarã, Idumea eujādepe-
maarã. Ichiaba chejida Jordán to k'íraik'a eerepe-
maarã, Tiro p'uuru k'ait'a p'anapatap'edaarã māik'aapa Sidón p'uuru k'ait'a p'anapatap'edaarã. ⁹ Chok'ara jipa-
da perã, k'ayaa beerāpa iru p'ísua ata chejida, t'ōbairu-
pa jipa p'aneedai jīak'aapa. Eperāarã audú chok'ara
nībada perã, ichi ome nipapataarã pēiji barco jiride,
eperāarã ichimaa chenaadamerã. Māpai jarateeki bar-
codeepa.

¹¹ Netuara merātia beerāpa Jesús unudak'āri, iru k'írapite bedabaik'oodachida māik'aapa biapachida:
—¡Pi Tachi Ak'öre Warrapi!

¹² Mamída Jesupa netuaraarã itriapachi ichia ooda nepirinaadamerã eperāarã k'írapite.

Jesupa k'öp'āyoorã jirit'erada

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³ Maap'eda Jesús ee nok'odee wāji chi k'öp'āyoorã ome māik'aapa jirit'eraji ichi k'ísiade iru bada. ¹⁴ Doce jirit'eraji ichi ome nipapataadamerã māik'aapa Ak'öre Úraa jarateepataadamerã awara āi. [Māgīrã t'í bīji apóstoles.] ¹⁵ Māgīrã ichiaba pēiji netuara merātia bee uchiapidamerã eperāarã k'ap'íadeepa. ¹⁶ Nāgīrã paji chi doce jirit'erada: Simón, (Jesupa t'í bida Pedro); ¹⁷ Zebedeo warrarã, Santiago Juan ome; Jesupa ichiaba āra t'í bida *Boanerges*; ¹⁸ Andrés; Felipe; Bartolomé; Mateo; Tomás; Santiago (Alfeo warra); Tadeo; Simón Celote apatap'edaa; ¹⁹ māik'aapa Judas Iscariote; māgi-
pa t'ēepai Jesús traicionaada.

Jesús Netuara Poro Waibia ome

(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

²⁰ Ma t'ēepai Jesús teeda t'íuji chi k'öp'āyoorã ome māik'aapa waya eperāarã chok'ara irumaa chejida. Mapa p'oyaa nek'odak'aa paji. ²¹ Jesús ēreerāpa māga k'awaadak'āri, iru ata chejida jaradap'edaa perã k'íra k'awa-ee bi.

²² Moisepa p'áda jarateepataarã che p'anajida Jerusalendeepa. Áchia jarapachida:

—Beelzebú, Netuara Poro Waibia juapata jágá netu-
araarã uchiapiparida apachida.

²³ Jesupa áchi t'í p'e atap'eda, nepiriji:

—¿Sāga Satanapa uchiapiima ichi auk'arã? ²⁴ P'uuru pidaarã chik'íra unuamaa p'aneeruta pírã, taarāda-
áchi itu jōdaridait'ee. ²⁵ Auk'a te pidaarã awara-
awaraadaidak'āri, waa araa p'anapataada-e pait'ee
māik'aapa jōdaridait'ee. ²⁶ Māga pik'a Netuara Poro
Waibiapa ichi auk'arã jēreru pírã, áchi itu jōdaridai.

²⁷ 'Ma awara, apida t'íudak'aa eperã juataura bimāi
iru net'aa jāri atade. Naapiara jī nībi-e pírã, iru net'aa
jāri p'e ata-e pai. Mi waibiara bi Netuara Poro Waibia
k'āyaara. Mapa netuaraarã mi jua choadak'aa.

²⁸ 'Mia wāarata jararu. Tachi Ak'ōrepa p'ek'au k'achia
jōmaata wēpapii, pedee k'achia jaradap'edaa paara iru
āpíte. ²⁹ Mamída ik'achia jararuta pírã iru Jaure āpíte,
Tachi Ak'ōrepa perdonaak'aa. Māgee p'ek'au k'achia
wēpapi-eda aji.

³⁰ Moisepa p'áda jarateepataarāpa jarapachida Jesu-
pa ne-inaa oopachi netuara juapa māik'aapa mera-
pachida Tachi Ak'ōre Jaure. Mapa māga jaraji Jesupa.

María Jesús ïpemaarã ome pachedap'edaa

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Māpai pachejida Jesús nawe chi ïpemaarã ome.
Mamída taawa p'aneejida māik'aapa t'í pēijida Jesús
áchimaa uchiamerã. ³² Jesús ik'aawa su-ak'í
p'anadap'edaarāpa jarajida:

—Pi nawe pi ïpemaarã ome taawa nimaa p'anida aji-
da. Ārapa pi jiri nidada ajida.

³³ Irua p'anauji:

—Parāpa k'awa p'ani mi nawe māik'aapa mi ïpe-
maarã. Mamída ¿k'airāta mia k'inia iru bima mi
nawek'a māik'aapa mi ïpemaarāk'a?

³⁴ Ak'ip'eda ichi ik'aawa su-ak'í p'anadap'edaarāmaa,
mājaji:

—Acha p'anīrāta mia k'inia iru bi mi nawek'a
māik'aapa mi ïpemaarāk'a. ³⁵ Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a
oopataarāta mi ïpemak'a, mi ïpewērak'a p'ani māik'aa-
pa mi nawek'a.

Net'atau p'opari nepirida

(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

4 Waya Jesús jarateemaa beek'āri lago ide,
eperāarã chok'ara chejida. Audú chok'ara
chedap'edaa perã, Jesús batauji barco lago jāde
badade māik'aapa su-ak'í beeji. Jōdee eperāarã jō-
maweda p'aneejida lago ide. ² Mamāik'aapa Jesupa
eperāarāmaa nepirīmaa beeji Ak'ōre Úraa jarateeit'ee:

³ —Mia nepiriru pia k'ísiati. Eperã wāji net'atau p'ode.

⁴ Ma p'o wāk'āri, ūk'uru baajida o jāde. Māpai
ipanaarāpa k'ok'oo chejida. ⁵ Ūk'uru baajida māu-
idaade mak'íara yooro wēe badamāi. Māgí isapai
t'onojida, mak'íara yooro wēe bada perã. ⁶ Mamída
ak'ōrejīru jērak'āri, chi k'iru pīidachi, chi k'arra īrīi bada
perã. ⁷ Ūk'uru baajida ne-īrī-idaade. Mamída ne-īrī
k'ap'ip'íara waripari perã, māgí net'atau t'ono wā-
dap'edaa piuk'oodachida. Maperã chauda-e paji.

⁸Jōdee awaraa net'atau baaijida eujā piade. Māgí t'onojida, warijida māik'aapa pia chaujida. Ūk'uru net'atau abaadeepa uchijida treinta, sesenta maa-e pirā cien.

⁹Māpai Jesupa māgaji:
—Pia k'ĩsĩatĩ parāpa et'ewa ūridap'edaade k'awaadamerā k'āata jara k'inia bi!

Sāap'eda Jesupa nepiripachi jarateeit'ee (Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

¹⁰T'ēepai Jesús ituaba beeji chi k'ōp'āyoorā doce ome, awaraa ichi ome nipapatap'edaarā paara. Māpai āchia iidijida:

—¿K'āata jara k'inia bĩma ajida, pia nepiri bada?

¹¹Jesupa p'anauji:

—Tachi Ak'ōrepa parāmaa k'awapimaa bi ne-inaa naaweda k'awapik'aa pada; sāga ichideerā p'aneedai. Mamĩda awaraarāmaa mĩa nepiripari jarateeit'ee, k'awada-ee p'aneedamerā.

¹²Mĩa oo bi ak'i p'ani mĩda, wāara unuda-e māik'aapa mĩa jara bi ūri p'ani mĩda, k'awada-e. Mĩa jarateepari pia k'awadap'edaa paara, Tachi Ak'ōrede ijāak'ajida māik'aapa irua āchia p'ek'au k'achia oopata wēpa-pik'aji. Mamĩda wāara māga k'iniadak'aa.'

(Is 6.9-10)

Jesupa k'awapida net'atau p'oparide (Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³Māpai Jesupa iidiji chi k'ōp'āyoorāmaa:

—¿Parāpa k'awada-e p'anik'ā mĩa jaratee k'inia bi ma nepiridade? ¿Sāga k'awaadait'ee awaraa nepirik'āri jarateeit'ee? Nāga jara k'inia bi:

¹⁴Ma net'atau p'opari Ak'ōre Ūraa jarateeparik'a bi māik'aapa ma net'atau Ak'ōre ūrāak'ata bi. ¹⁵Net'atau baairutamāi eperāarā Ak'ōre Ūraa ūripataarāk'ata bi. Mamĩda ūridap'eda, Netuara Poro Waibia chepari ne-inaa ooit'ee, t'āripa ma pedee ijāanaadamerā.

¹⁶Awaraa eperāarā chi net'atau māu-idaade baaidap'edāak'api p'ani. Tachi Ak'ōre Ūraa o-īa ūripata.

¹⁷Mamĩda ma net'atau t'onoda taarā-e weda pii-daiparik'a, māga pik'a māgĩrāpa ma jara pēida taarā ijāada-e. Maperā ma ūraade ijāadap'edaa k'aurepa awaraarāpa nepira jiri cheruta pirā āchi ome, maa-e pirā awaraarāpa āchi jiriruta pirā miapidait'ee, ijāa amaapata. ¹⁸Awaraa eperāarā chi net'atau ne-ĩri-idaade baaidap'edāak'api p'ani. Ak'ōre Ūraa ūri p'ani.

¹⁹Mamĩda āchia na p'ek'au eujādepema net'aa k'ĩsia p'aneepata āchi-it'ee atadait'ee. Tachi Ak'ōre Ūraa ūridai k'āyaara, p'arat'a māik'aapa awaraa ne-inaa waapiara k'inia p'anapata. Maperā Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bik'a oodak'aa. ²⁰Jōdee awaraa eperāarā chi net'atau eujā piade baaidap'edāak'api p'ani. Net'atau aba eujā piade uuda chauparik'a tau treinta maa-e pirā sesenta maa-e pirā cien, māga pik'a ma eperāarāpa Ak'ōre Ūraa ūridak'āri, t'āride ijāa p'aneepata. Māgá Tachi Ak'ōre Ūraa waapiara k'awaa wāpata māik'aapa oopata irua k'inia bik'a.

K'āata oodaipia bi Jesupa jarateeda ūridak'āri (Lc 8.16-18)

²¹Ichiaba jarateejĩ:

—Tachia lámpara k'oodak'aa cajón ek'ari ata bidait'ee maa-e pirā cama ek'ari. Ma k'āyaara lámpara k'oodak'āri, it'í ata bipata pia ĩdaamerā. ²²Māga pik'a, ĩrá Tachi Ak'ōre net'aa mera pik'a bi mĩda, t'ēepai parāpa jōmaarāmaa jaradait'ee. ²³Pia k'ĩsĩatĩ parāpa et'ewa ūridap'edaade k'awaadamerā k'āata jara k'inia bi!

²⁴Ichiaba jaraji:

—Pia k'ĩsĩatĩ mĩa jararude. Eperāpa ne-inaa pia ook'āri mĩa jarateeda pia k'ĩsia bairā, pia oo bi. Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa audú k'awaapii irumaa, māik'aapa ne-inaa pipiara ooyada aji, iru ome. ²⁵Tachi Ak'ōrepa eperā k'ĩsia k'awaa bĩmaa k'ĩsia k'awaara bapiit'ee, Ak'ōre Ūraa Pia ijāapari perā. Jōdee mĩa jarateeda pia k'ĩsia k'inia-e bak'āri, ichia naaweda k'awa bada k'ĩra atuapiit'ee.

Net'atau t'onoda nepirida

²⁶Ichiaba Jesupa nepiriji:

—Tachi Ak'ōre jua ek'ari p'anĩrā ĩwapata net'atau eujāde p'odak'a. ²⁷Tachia net'atau p'odap'eda, k'euru chaa k'āiruta pijida māik'aapa ewari chaa p'irabairuta pijida, ma net'atau t'onopari māik'aapa wari wāpari. Tachia k'awada-e sāga māgá waripari. ²⁸Yoorode net'atau ichi itu t'onopari. Naapiara uchiapari chi t'uk'u; mamāik'aapa chi k'iru. Maap'eda uchiapari chi k'imĩ chak'e; t'ēepai net'atau chok'ara chaupari. ²⁹P'oo bak'āri, ewapata. Māga bi Tachi Ak'ōre jua ek'ari p'anĩrā ome.

Mostaza tau nepirida (Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰Jesupa ichiaba awaraa nepiriji jarateeit'ee:

—¿K'āarek'a bima aji, Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā? ¿K'āata nepirĩit'eema pia k'awaadamerā? ³¹Mostaza tau uudák'api bi. Māgí net'atau apemaarā net'atau k'āyaara ma-āriara bi. ³²Mamĩda uup'eda, apemaarā ne-uu k'āyaara waibiara waripari. Māgá waibia warik'āri, ipanaarāpa āchi te oopata chi juade.

Jesupa ooda nepirik'āri (Mt 13.34-35)

³³Jesupa māga nepiri wāpachi Tachi Ak'ōrede k'ĩsia p'aneedamerā. Ichia nepirida pia ūridak'āri, waa nepiripachi. ³⁴Jarateek'āri, ichita māgá nepiripachi. Nepiri-ee jarateek'aa paji. Mamĩda chi k'ōp'āyoorā itua-ba p'aneedak'āri, ma nepirida jōma jara k'inia bi jarateepachi.

Jesupa nāu p'usa ome t'umātipida (Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵Ma ewate k'eu wāk'āri, Jesupa maaji ichi ome nipa-pataarāmaa:

—Wādama aji, lago k'iraik'a eeree.

³⁶ Eperāarā atabēijida māik'aapa bataujida Jesús su-ak'i bada barcode. Awaraarā jida auk'a wājida awaraa barcode. ³⁷ Māgá lago sīa wādade nāu golpe p'ua nībeeji māik'aapa p'usara t'o nībeeji. Mapa barco pirubaai wā nipaji. ³⁸ Māimisa Jesús k'āi baji barco trumaa. Su-ak'i beepata ĩri porok'au baji. Aramata ĩri-mat'aajida māik'aapa māgajida:

—¡Tachi Waibia! ¡P'irabáiji! ¡Tachi pirubaai wādapi!
¿P'i-it'ee p'ua-ek'ā ajida, tachi pirubaaidaruta pijida?

³⁹ Māpai Jesús p'irabaip'eda, māgaji nāumaa:

—Waa p'uanaapáde aji.

Māpai nāu waa p'ua-e paji. Ichiaba p'usamaa maaji:

—T'umāti beepáde aji.

Aramata jōmaweda ip'ii ũu beeji. ⁴⁰ Māpai Jesupa maaji ichi ome nipapataarāmaa:

—¿Sāap'eda p'era jōnima? ¿At'āri ijāada-eeta p'anik'ā? aji.

⁴¹ Mamīda āchi p'era para beeji, waide māga unudak'aa pada perā. Āchi pitapai iidi para beeji:

—¿K'aima nāgí? Tachi Ak'ōrepapaita pedepari nāumaa, p'usamaa ip'ii beemerā.

Eperā k'ap'iade netuara merātia bada

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

5 Lago k'iraik'a eere panajida Gerasa eujāde. ² Jesús barcodeepa batauk'āri, irumaa cheji jāiradeepa eperā k'ap'iade netuara merātia bi. ³ Ma eperā āk'adaa bapachi jāira māu te uriade. Ichi ome p'oyaadak'aa paji; cadenapa pida. ⁴ Edaare cadenapa bīride māik'aapa juade jē nībipachida. Mamīda t'it'aapachi. Mapa p'oyaadak'aa paji. ⁵ Āstaawa, p'ārik'ua pida bia nipapachi ee beede māik'aapa jāira bee chaa. Ichi itu p'u oo nipapachi māupa. ⁶ Mamīda t'imí weda māgí eperāpa Jesús unuk'āri, p'iradachi irumaa māik'aapa bed-abaidachi. ⁷ Māpai Jesupa māgaji:

—¡Netuara, uchiapáde aji, na eperā k'ap'iadeepa!

Biaji:

—Jesús, pi Ak'ōre Waibia Warrapi. ¿K'āata ooit'eema aji, mi ome? Tachi Ak'ōre k'īrapite jaráji mi k'achia oo-e pait'ee. Mi ichiak'au bipáde aji.

⁹ Māpai Jesupa iidiji:

—¿Pi, k'asaa t'ījarapatama? aji.

—Mi t'ījarapatada aji, Legión, chok'ara nipapata perā.

¹⁰ Māpai Jesumaa chupiria iidipachi awara āyaa pēinaamerā. ¹¹ Ma ee k'arraya sinaarā chok'ara nek'omaa p'anajida. ¹² Mapa netuaraarāpa chupiria iidijida:

—Awara āyaa pēii k'āyaa, ara p'ani sina k'ap'iade t'īupipáde ajida.

¹³ Māpai Jesupa netuaraarā maaaa pēiji. Uchiapiji ma eperā k'ap'iadeepa māik'aapa t'īupiji sinaarā k'ap'iade. Māirā p'irak'oodachida ee k'ōot'ari jira bidee māik'aapa lago jāde baainajida. Mama jōmaweda ĩyapa jāk'oodachida. Sinaarā perā dos mil paji.

¹⁴ Ma sina jāa p'anadap'edaarāpa māga unudak'āri, p'era p'irak'oodachida. Āchia unudap'edaa nepirinajida p'uuru pidaarāmaa māik'aapa p'uuru k'ait'a beerāmaa.

Eperāarāpa Jesupa ooda k'awaa k'inia p'anadap'edaa perā, chejida ak'ide. ¹⁵ Jesumāi pachedak'āri, ma eperā netuaraarā merātia p'anadap'edaa unujida, p'aru jīp'eda, su-ak'i bi Jesús ik'aawa māik'aapa k'īra pia ak'i baji. Māga unudak'āri, p'era para beeji. ¹⁶ Chi unudap'edaarāpa nepirijida apemaarāmaa netuaraarā merātia p'anadap'edaa māik'aapa sinaarā k'ap'iade pēik'ooda. ¹⁷ Māpai waaweepa Jesumaa chupiria iidijida āchi eujādeepa wāmerā.

¹⁸ Jesús barcode batauk'āri, ma eperā naaweda netuaraarā merātia badapa chupiria iidiji Jesupa ichi ome auk'a wāpimerā. ¹⁹ Mamīda Jesupa oo-e paji; jīp'a jaraji:

—Wāji pichi temaa. Nepirinapáde aji, jōmaweda Ak'ōrepa ooda māik'aapa pi chupiria k'awaada.

²⁰ Māpai nepiri wāpachi Jesupa ooda ichi ome Decápolis eujāde, p'uuru bee chaa. Māga ũridak'āri, eperāarā jōmaweda o-īa ak'itrua para beeji.

Jairo k'au jipada māik'aapa wēra abaapa Jesús p'aru i t'ōbaida

(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

²¹ Waya Jesús chek'āri k'iraik'a eereepa barcode, eperāarā chok'ara chejida irumaa lago ide. ²² Māga nīde Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tedepema poro pacheji. Ichi t'ījarapachida Jairo. Jesús unu atak'āri, bīrimāi bedabaidachi ²³ māik'aapa chupiria iidiji:

—Mi k'au juak'aya nībi. Chupiria k'awāaji. Pi jua bi-napáde aji iru ĩri, māgá jipa beemerā māik'aapa chok'ai beemerā.

²⁴ Māpai Jesús ichi ome wāji. Ichiaba eperāarā chok'ara wājida Jesús ome. Maperā p'īsua wājida. ²⁵ Ma eperāarā see nībide baji wēra bi k'ayaa bi waamiapa. Doce años māgá baji. ²⁶ At'apai mia baji. Jōma chi p'arat'a jōdai baji jipapataarā juade nipa, jipa-ee. Waapiara k'ayaa k'erapachi. ²⁷ Jesupa ooda ũri bada perā awaraarā it'aideepa, k'ait'a wāji āpitek'ā eereepa iru p'aru t'ōbait'aade. ²⁸ Māga ooji k'īsia bada perā iru p'aru i t'ōbairupapai jipa beei. ²⁹ T'ōbaik'āri, aramata waamia t'ibaidachi, māik'aapa ichia k'awaaji Jesupa ichi jipada. ³⁰ Aweda Jesupa k'awaaji jiparu ichia jara-eeta. Mapa āpítee ak'ip'eda, iidiji:

—¿K'aipa mi p'aru t'ōbajijima? aji.

³¹ Ichi ome nipapataarāpa māgajida:

—¿Pia unu-e bik'ā ajida, eperāarā p'īsua nībi? Māga bita iidi bi: “¿K'aipa mi t'ōbajijima?”

³² Mamīda Jesupa tau k'it'aa ak'i nībeeji unui jāk'aaapa k'aipa paji. ³³ Ma wēra k'ap'ia wēre nībapachi p'era nībipa, k'awa bada perā ichita jipa bi. Mapa bed-abaidachi Jesús k'īrapite māik'aapa jōmaweda jaraji.

³⁴ Māpai Jesupa māgaji irumaa:

—Wēra, pia mide ijāa bairā, jipa beeji aji. K'āiwee wāpáde aji, pi k'ayaa wēpada perā.

³⁵ Jesús pedeemaa bide Jairo tedeepa eperāarā chejida māik'aapa māgajida Jairomaa:

—Pi k'au jai-idaaji. Mapa ¿k'āare-it'ee Jesús ateedayama ajida, pichi temaa?

³⁶ Mamīda Jesupa māga ũrik'āri, māgaji Jairomaa:

—Waaweenáaji; jīp'a mide ijāapáde aji.

³⁷ Mamäik'aapa k'öp'äyapi-e paji apemaarāmaa; aba ateeji Pedro, Santiago mäik'aapa chi ñpema, Juan.
³⁸ Jairo temäi panadak'äri, biuk'a n'ibaji. Ununajida eperāarā jarajēe para n'ibi. ³⁹ T'ñujida teedaa mäik'aapa Jesupa māgaji:

—¿Sāap'eda audupai jēe para b'ima? aji. Na wēra k'au jai-idaa-e bi. J'ip'a k'āita bida aji.

⁴⁰ Māga ūridak'äri, eik'oodachida. Māpai Jesupa jō-maweda taawaa uchiapik'ooji. Aba t'ñupiji ma wēra k'au jai-idaada k'ap'ia badamaa, chi ak'ōre, chi nawe mäik'aapa Jesús ome wādap'edaarā. ⁴¹ Juade jita at-ap'eda māgaji:

— *Talita, cum;* (jara k'inia bi: “Wēra k'au, p'irabāiji”.)

⁴² Aramata p'irabaidachi mäik'aapa p'irria beejji. (Ma wēra k'au doce años iru baji.) Māga unudak'äri, eperāarā ak'itrua para beejji. ⁴³ Mamīda Jesupa ūraaji apidaamaa nepirinaadamerā. Maap'eda jaraji nek'opidamerā ma wēra k'aumaa.

Jesús Nazaret p'uurudee wāda

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

6 Mamäik'aapa Jesús wāji ichi warida p'uurudee chi k'öp'äyoorā ome. ² Ñipata ewate Ak'ōre Ūraa jarateemaa beejji māpema Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. Eperāarāpa Jesupa jarateeda ūridak'äri, p'era pik'a iidi para beejji:

—¿Sāmap'i k'awaajima ajida, ichia jarateemaa bi? ¿Sāgapi k'isia k'awaa beejjima? Ma awara, ¿Sāga ooparima ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa?

³ ¿Jāg'ipa ne-inaa pak'urudee oopari-ek'ā? ¿Ichi María warra-ek'ā? ¿Santiago, José, Judas mäik'aapa Simón chi ñpemaarā-ek'ā? Ichiaba, ¿ichi ñpewēraarā nama p'anapata-ek'ā ajida, tachi t'āide?

Mapa iru pedee ijāa k'iniadak'aa paji. ⁴ Māpai Jesupa maaji:

—Jōmaarā t'āide ūri k'inia p'anapata Tachi Ak'ōre pedee jaraparipa jara bi. Mamīda ichi p'uurudepemaarāmaa jaratee chek'äri, ijāadak'aa. Auk'a ijāadak'aa jarateek'äri ichi ēreerāmaa mäik'aapa ichi tedepemaarāmaa.

⁵ Mama irua ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa ooe paji, ichide ijāada-e p'anadap'edaa perā. K'ayaa beerā chok'ara-eepei jipaji ichi juapa t'ōbaik'äri. ⁶ P'era pik'a beejji ichi p'uurudepemaarāpa ichide pia ijāada-e pada perā.

Jesupa chi k'öp'äyoorā pēida Ak'ōre Ūraa jarateenadamerā

(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

Jesús p'uuru bee chaa nipaji jarateede. ⁷ Māgá nidade chi k'öp'äyoorā doce t'ñ p'ejji mäik'aapa ome-omee pēiji netuara uchiapidamerā ichi t'ñde, ichi jōmaarā k'āyaara waibiara bairā. ⁸ Jaraji ne-inaa ateenadamerā; j'ip'a ateedamerā pak'uru t'ñdik'adait'ee ode wādak'äri. Wādaipia bi muchila wēe, chik'o wēe mäik'aapa p'arat'a wēe. ⁹ Āchi chancla mäik'aapa p'aru j'ñdaipia bi, mamīda awaraa p'aru ateedaik'araa bi j'ñdait'ee. ¹⁰ Māpai māgaji:

—Parā teedaa wādak'äri, ai tede p'anēeti, mamäik'aapa wāruta misa. ¹¹ Mamīda eperāarāpa parā auteebaida-e pirā, ichiaba parāpa jarateeruta ūri k'iniada-e pirā, mamäik'aapa uchiati. Uchiadak'äri, b'iridepema yooro p'ora nēep'edapáde aji, ak'ñpidait'ee Ak'ōrepa māga k'inia-e bi. [Āra k'achiara uchiadait'ee Sodoma pidaarā mäik'aapa Gomorra pidaarā k'āyaara Tachi Ak'ōre k'ñrapite panadak'äri, iru ewari waibia ewate.]

¹² Māpai chi k'öp'äyoorā wājida jarateede. Eperāarāpa ma jarateeda ūridak'äri, āchia p'ek'au k'achia oopata oo amaajida mäik'aapa Tachi Ak'ōrede ijāajida.

¹³ Ichiaba netuara chok'ara uchiapipachida eperāarā k'ap'ñadeepa mäik'aapa aceitepa p'urudak'äri, k'ayaa beerā chok'ara j'ñpapachida.

Juan Bautista piuda

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴ Awaraarā ideepa Rey Herodepa ūriji Jesupa ooda, iru t'o p'anadap'edaa perā. Jarapachida:

—Māg'í eperā Juan Bautistada apachida, chi piuda chok'ai p'irabaida. Mapa ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa oopari.

¹⁵ Ūk'uruurāpa jarapachida:

—Jāg'í Elías, chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapari.

Jōdee awaraarāpa jarapachida:

—Ak'ōre pedee jarateeparipi, chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapataarā j'ñak'a.

¹⁶ Herodepa eperāarāpa jaradap'edaa ūrik'äri, maaji:

—Māg'í Juanpi, mia otau t'ñap'epit'aada; mäik'aapa ñrā chok'ai p'irabaida.

¹⁷ Ai naaweda Herodepa Juan cadenapa j'ñ atapiji mäik'aapa carcelde t'ñpit'aaji chi ñpema Filipino wēra Herodías k'aurepa. Herodepa ma wēra ataji ichi ome beemerā. ¹⁸ Juanpa māga k'awaa atak'äri, māgapachi Herodema: “Pia pichi ñpema wēra iru baik'araa bi pichi wērak'a.”

¹⁹ Maperā Herodiapa Juan k'ñra unuamaa iru beejji mäik'aapa peepit'aa k'inia baji Herodema. Mamīda p'oyaa oo-e paji. ²⁰ Herodepa Juan waawee baji, irua Ak'ōrepa oopi bik'a oopachi perā mäik'aapa Tachi Ak'ōrepa iru pia ak'ñ bapachi perā. Maperā Juan j'ñ paraa iru bapachi. Ma awara Juanpa jaratee bi ūri k'inia bapachi, k'awak'aa paji mīda irua k'āata jara k'inia bi.

²¹ Mamīda Herodiapa k'ñsia ataji Herodepa ichi t'oda fiesta ook'äri. Ichi ek'ariirā poroorā, soldaorā poroorā, mäik'aapa eperāarā waibiarā Galilea eujādepemaarā pachejida ma nek'opari fiesta oode. ²² Ma fiesta oomaa p'anide Herodías k'au t'ñuji nek'odap'edaamāi mäik'aapa pēiramaa beejji. Rey Herodepa mäik'aapa ichi ome p'anadap'edaarāpa ma pēira bada audú k'inia p'anajida. Mapa reypa māgaji ma awēramaa:

—Mimaa iidíji, pichia iidi k'iniata. Mia teeit'ee.

²³ Wāarapi; Tachi Ak'ōre k'ñrapite mia juraa bi, mia teeit'ee pichia iidiruta. Mia eujā ak'ñ bi esajñak'a teeit'ee, k'inia bi pirā.

²⁴ Ma awëra taawaa uchiap'eda, iidinaji chi nawemaa: —¿K'ãata iidiyama? aji.

Chi nawepa p'anauji:

—Iidipáde aji, Juan Bautista poro.

²⁵ Ma awëra isapai waya t'íuji rey badamáí máik'aapa maaji:

—K'inia bida aji, íraweda teemerá Juan Bautista poro p'arat'ude.

²⁶ Rey Herodes k'íra pia-ee beeji, Juan peepi k'inia-e bada perá. Mamída chi che p'anadap'edaarã k'írapite juraada k'aurepa mera k'inia-e paji. ²⁷ Aramata pëiji soldao Juan poro aneemerã. Soldao wãp'eda carcelde, Juan otau t'íap'et'aaji ²⁸ máik'aapa ma awëra nawepa jaradak'a aneeji iru poro p'arat'ude. Ma awëramaa tee cheji. Maap'eda ichia teenaji ichi nawemaa.

²⁹ Juan k'öp'äyoorãpa úri atadak'ári iru peedap'edaa, chi piuda k'ap'ia iidinajida íadait'ee.

Mãga paji Juan Bautista peepidap'edaa.

Jesupa eperãarã cinco mil nek'opida

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-15)

³⁰ Jesús k'öp'äyoorã waya araa p'anadak'ári iru ome, irumaa nepirijida jöma áchia oodap'edaa máik'aapa jarateedap'edaa. ³¹ Eperãarã chok'ara wãpachida máik'aapa chepachida. Maperã chi k'öp'äyoorã ome p'oyaa nek'odak'aa paji. Mapa Jesupa mägaji áchimaa: —K'öp'äyoorã, chéti. T'imí íinadãma eperãarã wãdak'aamaa.

³² Mãpai barcode bataujida awara äyaa wãdait'ee.

³³ Mamída chok'araarãpa unujida ära wã nidá máik'aa-pa k'awaajida Jesús aide wã. Maperã eperãarã jö-maweda p'irajida, naapiara nide. ³⁴ Jesús barcodeepa batauk'ári, eperãarã chok'ara unuji. Ära chupiria k'awaajipi ovejaarãk'a para bada perã, ak'ipari wëe. Mãpai Jesupa Ak'öre Úraa jarateemaa beeji. ³⁵ K'eupodopa chi k'öp'äyoorã ik'aawa chejida máik'aapa mägajida:

—K'eu wãpi; nama eperãarã p'anadak'aa. ³⁶ Pëipáde ajida, eperãarã wãdamerã te chaa máik'aapa p'uuru bee chaa ne-inaa k'oparii netonadamerã.

³⁷ Mamída Jesupa p'anauji:

—Parãpa chik'o téeti k'odamerã.

Mãpai mägajida:

—¿Pia k'inia bik'ã taipa pan netonadamerã k'op-idait'ee äramaa? ¿K'ãare p'arat'apa netodayama ajida? ¿Atane ocho mimiada valorta pande netonadaik'ã? aji-da.

³⁸ Mãpai Jesupa iidiji:

—¿Pan jömasaa iru p'anima? aji. Ak'ináti.

K'awaadak'ári, jara chejida:

—Pan joisomaa máik'aapa chik'o omé iru p'anida aji-da.

³⁹ Mãpai jaraji eperãarã su-ak'í p'aneepidamerã awara-awaraa chok'ara, eujãde p'úajara íri. ⁴⁰ Su-ak'í p'aneejida awara-awaraa cien máik'aapa cincuenta.

⁴¹ Mãpai Jesupa pan chik'o ome jitaji ichi juade, maap'eda it'aa ak'íji. It'aa t'íp'eda gracias jarait'ee Tachi Ak'öremaa, ma pan k'örak'ooji. Mãga oop'eda, pan chok'ara teeji chi k'öp'äyoorãpa eperãarãmaa jede-

nadamerã. Ichiaba chik'o jedejida jömaarãmaa mägí chik'o omé iru p'anadap'edaadepema. ⁴² Jömwaweda nek'ojida bi jãwaa p'aneerutamaa. ⁴³ Jesús k'öp'äyoorã-pa k'oraa docena aba p'ejida pan pite máik'aapa chik'o nãbeeda. ⁴⁴ Chi mägí pan k'odap'edaarã ímik'íraarã cinco mil paji.

Jesús lago íri t'ia nipada

(Mt 14.22-33; Jn 6.16-21)

⁴⁵ Ma t'ëepai Jesupa chi k'öp'äyoorã barcode bataupiji ichi naa lago síadamerã Betsaida p'uurudee ichi eperãarã ome despediiru misa. ⁴⁶ Eperãarã er-reuk'oodaidak'ári, iru wãji ee nok'odee it'aa t'íde.

⁴⁷ K'eudaik'ári, chi k'öp'äyoorã barcode lago esa-auk'a ewaa wã nipajida. Mãimisa Jesús truwá bee baji. ⁴⁸ Jesupa unu baji chupiria jöni, áchimaa nãu p'ua nãbada perã. Mãpai taujaaweda wãji äramaa lago íri. ⁴⁹ Barco k'ait'a wã nipak'ári, unujida máik'aapa k'ísiyajida netu-ara. Mapa biajida. ⁵⁰ Jömwaweda audú p'eradachida. Mamída irua mägaji:

—¡P'eranáati! ¡Mída! aji.

⁵¹ Mãpai batauji ära ome máik'aapa nãu p'ua nãbada t'umãtidachi. Ak'itrua para beeji ⁵² ära waide ijãada-e p'anadap'edaa perã Tachi Ak'örepa ne-inaa mägá chaa-ree bee oopipari Jesumaa. Mägá p'anajida, unujida mí-da irua pan k'opida eperãarãmaa, pan wëe p'anadak'ári.

Jesupa k'ayaa beerã chok'ara jipada Genesaret eujãde

(Mt 14.34-36)

⁵³ Panadak'ári lago k'íraik'a eere, wiibainajida Gene-saret eujãde. Mama barco jã bíjida to ide. ⁵⁴ Bar-codeepa bataurutate, eperãarã mama p'anapataarãpa Jesús k'awa atajida. ⁵⁵ Isapai jömaarãmaa jara wãjida. Mapa k'ayaa beerã chok'ara aneejida Jesús wãyaait'ee úridap'edaamã. ⁵⁶ Iru wãrumaa p'uuru beede máik'aa-pa p'uuru awara äi te beede, ichiaba k'ayaa beerã ateepachida áchi p'arude. Ata bipachida eperãarã ode wãyaapatamã máik'aapa Jesús wãyaa wãk'ári, chupiria iidipachida ichi p'aru ide pijida t'öbaipimerã. K'ayaa beerãpa t'öbaidak'ári, jömwaweda jipa p'aneepachida.

Judiorãpa áchi k'ísiadoopa jarateedap'edaa

(Mt 15.1-9)

7 Moisepa p'ãda jarateepataarã Jerusalendeepa chejida Jesús badamaa fariseorã ome. ² Mãirãpa unudak'ári Jesús k'öp'äyoorã úk'uru jua sída-ee nek'o p'aní, pedee k'achia jarapachida ära äpíte. ³ (Fariseorã-pa máik'aapa awaraa judiorã pia bee k'inia p'aníirãpa jua pi-ia sípata. Mãga jarateepachida chonaarãweda máik'aapa at'ári mãga oopata áchi naawedapemaarã-pa oopatap'edaak'a. Áchi k'ísiade judiorã pia beerã nek'odaik'araa bí, mägá áchi jua sída-ee. ⁴ Ne-inaa k'oparii netodap'eda p'uurude, nek'odak'aa pia sídai naaweda. Ichiaba oopata nãgee ne-inaa awaraa áchi naawedapemaarãpa oopatap'edaak'a: nek'odai naawe-da ne-inaa mesade sípata; vaso, k'uuru metaldee,

chok'o mäik'aapa ächi sïu-ak'i p'aneepatamäi.)⁵ Mäga oopata perä iidijida k'üradait'ee:

—¿Säap'eda pi ome nipapataaräpa ooda-e p'anima ajida, tachi chonaaräpa chonaaräweda oopat- ap'edaak'a? Ma k'äyaara jua pia sïida-e p'ani nek'odai naaweda.

⁶Jesupa p'anauji:

—Chonaaräweda Ak'öre pedee jarapari Isaíapa parä äpíte wäara pedeeji. ¿Seewata Tachi Ak'orede ijäap- ataaräda apata! Isafapa mägaji:

'Na eperäaräpa mi k'inia iru p'anida apata it'aipa. Mamída ächi t'äripa wäara mi k'iniadak'aa. ⁷Páripí mi k'írapite it'aa t'ířpata, oo k'inia p'anapata perä eperäaräpa jara p'anik'a, mia jara bik'a oodai k'äyaara.'
(Is 29.13)

⁸Mäpai Jesupa mägaji:

—Paräpa audupiara ijäapata eperäaräpa ächi k'isi- adeepa jarateepata. Jödee Ak'öre Ūraade p'ä jëra bik'a oodait'ee k'ísiadak'aa.

⁹Ichiaba mägaji:

—Ak'öre Ūraa yiaraa iru p'ani. Jödee chonaaräweda oopat'edaak'a oo k'inia p'anapata. ¿Mäga-ek'ä? aji.

¹⁰Chonaaräweda Tachi Ak'orepa jaraji Moisés it'aideepa:

'Pichi ak'öre mäik'aapa pichi nawe k'inia iru baparíiji mäik'aapa ära pedee ūriparíiji.'

(Ex 20.12)

Ma awara jaraji:

'Warrapa ik'achia jararu pirä ichi ak'oremaa wa ichi nawemaa, peet'aadaipia bi.'

(Ex 21.17)

¹¹Mamída paräpa jarateepata eperäpa jarai chi ak'ore- maa wa chi nawemaa: "Pi p'oyaa k'aripa-epi, jöma mia iru bi *Corbán* perä." ¹²Eperäpa mäga jarak'äri, pia bida apata chi ak'oreerä k'aripanaamerä. ¹³Mägí ūraa uchi- aparí eperäarä k'ísiadeepa. Mägide ijäadak'äri, Tachi Ak'öre Ūraa yiaraa iru p'aneepata. Ichiaba awaraa ūraa jarateepata mäik'aapa ma k'aurepa eperäaräpa oodak'aa Tachi Ak'öre Ūraade jara bik'a.

Ne-inaa tachi k'achia beepipari Tachi Ak'öre k'írapite
(Mt 15.10-20)

¹⁴T'ëepai Jesupa eperäarä t'íř p'e atap'eda, maaji:

—Jömaaräpa mi pedee ūrítí, mäik'aapa k'awáati mia jararu. ¹⁵Chik'o k'odak'äri, tachi k'ap'iade edú bana- pari. Ma chik'o k'odap'edaa k'aurepa tachi k'achia p'aneedak'aa Tachi Ak'öre k'írapite. Ma k'äyaara, ne-in- aa eperä t'ärideepa uchiarúpata k'achia beepipari.

¹⁶[Pia k'ísiadapáde aji, mia jaradade.]

¹⁷Jesupa eperäarä atabëip'eda, t'ířuji teedaa. Mama chi k'öp'äyooräpa iidijida:

—¿K'äata jara k'inia bima ajida, pia eperäarämaa jarateeda?

¹⁸Irua jaraji:

—¿Mägara, paräpa ichiaba k'awada-e p'anik'ä? Chik'o k'odak'äri, tachi k'achia beepik'aa Tachi Ak'öre k'írapite, ¹⁹t'äride banak'aa perä. Jíř'a bide banapari, maap'eda uchiapari. (Mäga jarak'äri, Jesupa jara k'inia baji Tachi Ak'orede ijäapataaräpa chik'o k'íra t'ädoo k'odaipia bi.)

²⁰Ichiaba jaraji:

—Mamída ne-inaa k'achia eperä t'ärideepa uchiada- pa tachi k'achia beepipari Tachi Ak'öre k'írapite.

²¹Eperä t'ärideepa nägee k'ířia k'achia uchiaparida aji: p'ek'au ooit'ee awaraarä ome; nechäit'ee; chíara peeit'ee; ²²miak'äi bi awaraarä ome k'äiit'ee; chíara net'aa k'ířait'ee; chíaramaa ne-inaa k'achia ooit'ee; chíara k'ürait'ee; ne-inaa k'achia ooi awaa bapariit'ee; chíara k'íra unuamaa iru bapariit'ee irua ne-inaa iru bi k'aurepa; chíara äpíte seewa jara nipait'ee; audua ba- pariit'ee mäik'aapa ne-inaa pariatua oopariit'ee. ²³Jö- maweda ma ne-inaa k'achia uchiapari eperä t'ärideepa. Ma ne-inaa oodak'äri, k'achia p'aneepata Tachi Ak'öre k'írapite.

Wëra judio-ee bipa Jesude ijäada
(Mt 15.21-28)

²⁴Mamäik'aapa Jesús Tiro p'uuru k'ait'a wäji chi k'öp'äyoorä ome. Wäji teedaa ichi unupi k'inia-e bada perä. Mamída p'oyaa miru-e paji. ²⁵Mäga nide wëra k'au netuara merätia bada nawepa ūriji Jesús mama bi. Ma wëra judio-e paji; Sirofenicia eujädepema paji. Teedaa wäp'eda, bedabai nřbanaji Jesús k'írapite mäik'aapa irumaa chupiria iidiji:

—Mi k'au k'ap'iade netuara merätia bi. Chupiria k'awáaji mäik'aapa uchiapit'aapáde aji, iru k'ap'iadeepa.

²⁷Mamída Jesupa mägaji:

—Judiorämaa ita-aria naa mímama chupiria iidipíji. Pia- e bida aji, warrarä chik'o järi atait'ee mäik'aapa usaarä- maa tee baibit'ee.

²⁸Ma wërapa p'anauji:

—Mägada aji, Tachi Waibia. Mamída usaaräpa paara k'opata warrarä juadeepa baaida mesa ek'ari. Mapa, mi judio-e mída, pímama chupiria iidi bida aji.

²⁹Mäpai Jesupa maaji:

—Pia p'anauji. Wäpáde aji, pi k'au k'ap'iadeepa netu- ara uchiada perä.

³⁰Ma wëra teedaa panak'äri, chi k'au p'arude k'äiwee ununaji. Netuara uchiadai baji chi k'au k'ap'iadeepa.

Jesupa eperä k'íři k'íř bi mäik'aapa pedee atua bi jipada

³¹Jesús uchiaji Tiro p'uuru k'ait'a bi eujädeepa chi k'öp'äyoorä ome. Wäyaaji Sidón p'uurude panait'ee Decápolis eujäde, Galilea Lago k'ait'a. ³²Mama Je- sumaa eperä ateejida. Ma eperä k'íři k'íř baji mäik'aapa pedee atua baji. Chupiria iidijida Jesumaa iru jua bimerä ma eperä řri, jipa beemerä. ³³Jesupa awara äyaa ateeji see nřbadamäiipa mäik'aapa ichi jua chak'epa t'it'aaji ma eperä k'íři chaa. Ichiaba idubapa t'öbait'aaji iru k'ířrame. ³⁴Maap'eda it'aa ak'ířji, golpe řyapaaji mäik'aapa mägaji ma eperämaa:

— ¡*Efatá!* (Jara k'inia bi: "¡K'íři řesáaji!")

³⁵Aramata pedee atua bada pia pedeeji mäik'aapa k'íři řesaadachi. ³⁶Mäpai Jesupa jaraji apidaamaa jaranaadamerä. Mäga jarapachi mída, waapiara jara wäpachida. ³⁷Chi ūridap'edaarä o-řa ak'ířua para beejí mäik'aapa pedee para beejí:

—Jesupa jōma pia oopariipi. ;K'iri k'ī bi ūripari māik'aapa pedee atua bi paara pedeeipari!

Jesupa eperāarā cuatro mil nek'opida
(Mt 15.32-39)

8 Ewari aba eperāarā chok'ara waya see nǎbaji Jesús badamāi. Mamīda nek'odait'ee wēe p'anadap'edaa perā, chi k'ōp'āyoorā t'ī p'ejī māik'aapa māgaji:

²—Mia na eperāarā chupiria k'awaa bi, mi ome k'āi-ma ōpee p'anadairā māik'aapa ĩrá āchi nek'odait'ee wēe p'ani. ³ Māgá pēiru pirā āchi te chaa, ode k'ap'ia t'ūmaak'oodaridait'ee jarrapa, ūk'uru t'imīpa che p'anadairā.

⁴ Chi k'ōp'āyoorāpa iidijida:
—Mamīda ;sāga nek'opidayama ajida, nama eperāarā wē-e perā chik'o netodait'ee taimaa?

⁵—;Pan jōmasaa iru p'anima? aji.

Maajida:

—Siete.

⁶ Eperāarā su-ak'i beepiji māik'aapa ma pan atap'eda, it'aa t'īji gracias jarait'ee Tachi Ak'ōremaa.

K'ōrak'oop'eda teeji chi k'ōp'āyoorāpa eperāarāmaa jendenadamerā. ⁷ Ichiaba chik'o chak'eerā chok'ara-ee iru p'anajida. Jesupa it'aa iidik'āri, chok'araara eepadachi māik'aapa jedepiji. ⁸ Jōmaarāpa k'ojida bi jāwaadarutamaa. K'oraa siete ipuru p'ejida pan chik'o ome beeda.

⁹ Chi nek'odap'edaarā perā cuatro mil paji. Maap'eda Jesupa āchi temaa pēiji. ¹⁰ Māpai Jesús chi k'ōp'āyoorā ome barcode bataup'eda, wāji Dalmanuta eujādee.

Ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa unu k'inia p'anadap'edaa
(Mt 16.1-4)

¹¹ Mama bide fariseorā pachejida māik'aapa aupedeemaa p'aneejida Jesús ome. Imiatee k'inia p'anadap'edaa perā, iidijida ne-inaa oomerā Tachi Ak'ōrepapai oopari, māik'aapa ak'ipimerā wāara Tachi Ak'ōrepa iru pēida. ¹² Jesús golpe ĩyapaaji māik'aapa māgaji:

—;K'asaa parā pedeeta? ;Awaraa ne-inaa unu k'inia p'anik'ā Tachi Ak'ōre juapa ooda? Mia wāarata jararu. Mia oo-e pait'ee parāpa iidi p'anik'a.

¹³ Maap'eda mama atabēiji. Barcode bataup'eda, uchijaji lago k'īraik'a eere chi k'ōp'āyoorā ome.

Jesupa ūraada fariseorāpa oopatak'a oonaadamerā
(Mt 16.5-12)

¹⁴ Ma wā nidade chi k'ōp'āyoorāpa k'īra atuadai p'anajida atedait'ee ne-inaa k'oparii. Panapai iru p'anajida barcode. ¹⁵ Jesupa āra ūraaji:

—K'īra k'awaa nipapatāati fariseorā pan, Herodes pan k'onaadamerā, āchi levadura k'achia bairā.

¹⁶ Jesús k'ōp'āyoorā pedee para baji āchi pitapai, irua jara k'inia bada k'awada-e p'anadap'edaa perā. Maajida:

—Māga jara bi, tachi pan wēe p'anadairā.

¹⁷ Jesupa k'awaji ārapa k'īsiadap'edaa. Mapa māgaji:

—;Sāap'eda pan wēe p'anida a p'anima? aji. ;At'āri k'awada-e p'anik'ā mia jaratee k'inia bi? ;Pandepai k'īsia p'ani-ek'ā? aji. Mapa k'awada-e p'ani. ¹⁸ Parā tau iru p'ani mīda, unudak'aa mia oo bi. K'iri iru p'ani mīda, mia jaratee bi ūridak'aa. ;Maarepidata k'irāpada-ek'ā? ¹⁹ Mia pan joisomaa jedek'āri imik'īraarā cinco milmaa, ;chi pite beedapa k'oraa jōmasaa ipuruji-dama? aji.

P'anaujida:

—K'oraa docena aba.

²⁰—Ichiaba pan siete jededak'āri imik'īraarā cuatro milmaa, nek'odap'eda, ;k'oraa jōmasaa ipurujidama? aji.

Maajida:

—K'oraa siete.

²¹ Māpai maaji:

—;Parāpa at'āri k'awada-ek'ā? aji. K'īra k'aupai ijāadai fariseorā pedee māik'aapa Herodes pedee.

Jesupa Betsaida p'uurude tau p'āriu bada jipada

²² Betsaida p'uurude panadak'āri, tau p'āriu bi ateejida Jesumaa chupiria iidide irua t'ōbaimerā. ²³ Jesupa ma tau p'āriu bi juade jitap'eda, p'uuru k'idaa ateeji. Māpai ma eperā tau jāde idut'aaji māik'aapa ichi tau wāk'a atap'eda juapa, Jesupa maaji:

—;Īrá pia unuruk'ā? aji.

²⁴ Ak'ip'eda, maaji:

—Unu bipi eperāarā pak'uruk'a nīutee.

²⁵ Jesupa jua waya tau ĩri bijī māik'aapa āyaa atak'āri, ma eperāpa pia unu beejī. Māgá jipa beejī. ²⁶ Māpai Jesupa ichi temaa pēiji māik'aapa maaji:

—P'uurudee wānaapāde aji, māik'aapa p'uuru pidaarāmaa maarepida jaranaapāde aji.

Pedropa Jesús Tachi K'aripaparida ada
(Mt 16.13-20; Lc 9.18-20)

²⁷ Ma t'ēepai, Jesús chi k'ōp'āyoorā ome wāji p'uuru k'aipee beedee, Cesarea de Filipo p'uuru k'ait'a bi eujāde. Ode wādade, Jesupa iidiji chi k'ōp'āyoorāmaa:

—;Mi k'aima a p'anima aji, eperāarāpa?

²⁸ P'anaujida:

—Ūk'uruurāpa jara p'ani pi Juan Bautista, piup'eda p'irabaida. Awaraarāpa jara p'ani Elías. Ichiaba ūk'uruurāpa jara p'ani pi awaraa Ak'ōre pedee jarapari.

²⁹—Parāpārama, ;mi k'aima adaima? aji.

Pedropa p'anauji:

—Pi Cristo; Tachi Ak'ōrepa pēida tachi k'aripamerā.

³⁰ Mamīda Jesupa jaraji:

—Awaraarāmaa māga nepirinaadapāde aji.

Jesupa jarada ichi peedait'ee
(Mt 16.21-23; Lc 9.21-22)

³¹ Jesupa jarateemaa beejī:

—Mide ijāadak'aa p'anadairā, tachi judiorā poro waibiarāpa, p'aareerā poroorāpa, māik'aapa Moisepa p'āda jarateepaarāpa mi miapidait'ee māik'aapa yiaraa iru p'anadait'ee. Maap'eda mi, chi Eperā Ak'ōre

Truadepema, peepit'aadait'ee. Mamída ewari òpeemaa mi chok'ai p'irabaiit'ee.

³² Māgí pedee jaraji jōmaarā k'īrapite. Māpai Pedropa Jesús awara āyaa ateeji māik'aapa itriamaa beejī, māgá pedee bada perā. ³³ Mamída Jesús p'irrabaijī māik'aapa chi k'òp'āyoorā k'īra ak'ip'eda, māgaji Pedro-maa:

—iMi ik'aawaapa āyaa wāji, Satanapa māga jarapida perā! Pia k'īsia-e Ak'ōrepa k'īsia bik'a. Jīp'a k'īsiamaa bi-da aji, eperāarāpa k'īsiapatak'a.

Sāga nipadai Jesús ome

(Mt 16.24-28; Lc 9.23-27)

³⁴ Māga bap'eda, Jesupa chi k'òp'āyoorā t'ī p'e ataji awaraarā ome māik'aapa maaji:

—Eperā mi ome nipa k'inia bi pirā, k'īsiaik'araa bi ichia ne-inaa oo k'inia bidepai. Ichi kuruso āp'aipia bi eperā peenadait'ee'k'a. Ooipia bi mia ooparik'a, ma k'aurepa miapiruta pijida piurumaa. ³⁵ Eperā piuamaa bi pirā mide ijāapari k'aurepa, māgí piuk'āri atuait'ee. Mamída eperā piuru pirā mide ijāapari k'aurepa, māgí it'aa wāit'ee ichi piuk'āri. ³⁶ Ma awara ḡk'āare piata baima eperāpa ne-inaa pia na p'ek'au eujāde nībi jō-maweda ataru pirā, mamída piup'eda chok'ai p'irabai-e pirā Ak'ōre eujāde? ³⁷ Ichiaba, ḡk'āata teeima Tachi Ak'ōremaa, tachi piudap'eda chok'ai p'irabaipimerā? Māga p'oyaa ooda-e. ³⁸ Īrapema eperāarā audú p'ek'au oo k'inia p'anapata mide ijāadak'aa perā. Māirā taide eperā k'īra nejasia bi pirā jarait'ee mide ijāa bi maa-e pirā mi ūraa jarait'ee awaraarāmaa, māgara mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema jida k'īra nejasia bait'ee mēreda ait'ee, mi Ak'ōre Waibia k'īra wāreede chek'āri iru angeleerā ome.

9 Jesupa ichiaba māgaji:

—Mia wāaraba jararu. Nama p'anīrā ūk'uru piudai naaweda unudait'ee Tachi Ak'ōrepa eperāarā biru ichi jua ek'ari ichideerā p'aneedamerā.

Jesús k'īra awaradaida

(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² K'āima seismaa Jesús wāji ee it'ia bi nok'ode. Ichi ome ateeji Pedro, Santiago māik'aapa Juan. Mama āra taide Jesús k'īra awaradachi. ³ Ichi p'aru t'o-t'oo ĩ-daadachi pi-ia t'òdak'a. ⁴ Māga nide chi k'òp'āyoorāpa unujida chonaarāweda p'anapatap'edaarā Elías māik'aapa Moisés pedeemaa p'ani Jesús ome. ⁵ Māpai Pedropa māgaji Jesumaa:

—Tachi Jarateepari, ĩpia bi nama p'anadait'ee pi ome! Oodait'ee te chak'erā òpee; aba pi-it'ee, aba Moise-it'ee, chi apema Elia-it'ee.

⁶ Pedropa k'īsia-ee māga jaraji, p'era ak'ī nībada perā apemaarā ome. ⁷ Māga nide ĩjararapa āra aneu cheji. Madeepa Tachi Ak'ōrepa pedeeji:

—Nāgida aji, mi Warra k'inia. Ūriti iru pedee. ⁸ Aramata ak'idak'āri, āchi ik'aawa apida unuda-e paji; Jesús aupaita āchi ome baji.

⁹ Edeepa cherutade Jesupa jaraji āchia unudap'edaa nepirinaadamerā, ichi jai-idaap'eda waya chok'ai

p'irabai naaweda. ¹⁰ Maperā nepirida-e paji āchia unudap'edaa. Mamída āchi pitapai pedee p'anapachida k'asaa jara k'inia bi "jai-idaap'eda waya chok'ai p'irabai-it'ee". ¹¹ Maap'eda Jesumaa iidijida:

—ḡSāap'eda Moisepa p'āda jarateepataarāpa jarapatama ajida, chonaarāwedapema Elías naapiara cheit'ee Tachi K'aripapari k'āyaara?

¹² Irua p'anauji:

—Wāarata jara p'ani. Elías naapiara cheit'ee māik'aa-pa ne-inaa jōmaweda pia ooit'ee, eperāarāpa autee-baidamerā iru t'ēe cheru. Mamída mia jara bi: Ak'ōre Ūraa p'ādade ichiaba jara bi mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, miapidait'ee māik'aapa k'īra unuamaa iru p'anadait'ee. Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade p'ā jēra bik'a ichia oopiit'ee. ¹³ Mamída eperā Elías ĩjak'aa chejipi. Māgí t'ījarapachida Juan Bautista. Āchia oo k'iniata oojida iru ome Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a.

Jesupa k'ūtrāa k'ap'ideepa netuara uchiapida

(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

¹⁴ Jesús, Pedro, Santiago māik'aapa Juan pachedak'āri apemaarā k'òp'āyoorā p'anadap'edaamāi, unu chejida eperāarā chok'araarāpa wap'ira iru p'ani māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarā ūk'uru aupedee jōni ma k'òp'āyoorā ome. ¹⁵ Jesús unudak'āri, ak'itrua para beejī māik'aapa p'ira wājida irumaa auteebaide. ¹⁶ Māpai Jesupa iidiji āchima:

—ḡK'āaredeta aupedee p'anīma mi k'òp'āyoorā ome?

¹⁷ Eperāpa p'anauji:

—Tachi Jarateepari, mi warra aneeji pīmaa netuarapa ichiwa iru bairā. ¹⁸ Ma netuarapa wawat'ī bat'at'aapari eujāde. Maap'eda it'aidee k'òp'ep'ee che nībeepari, k'ida kierrkierree nībeepari, ichiaba k'ap'ia ĩbia nībeepari. Mia chupiria iidiji pi k'òp'āyoorāmaa ma netuara uchiapit'aadamerā. Mamída p'oyaada-e paji.

¹⁹ Māpai Jesupa māgaji arii p'anadap'edaarāmaa:

—Aai, eperāarā, ḡat'ārīta mide ijāada-e p'anik'ā? ĩJāadak'arāk'ap'ī p'ani! ḡJōmasaa taarāit'ee parā ome ijāarutamaa? Anēeti ma warra.

²⁰ Māpai aneejida Jesumaa. Mamída netuarapa Jesús unuk'āri, warra wawat'aaji māik'aapa bat'at'aaji eujāde. It'aideepa k'òp'ep'ee eujāde p'irabai nībeejī. ²¹ Jesupa iidiji ma warra ak'ōremaa:

—ḡSāaweda māgá nībīma? aji.

Chi ak'ōrepa p'anauji:

—Ma-āri weda. ²² At'apai netuarapa bat'at'aapari t'īpitau urua nībīde maa-e pirā, tai chupiria k'awāaji māik'aapa k'aripapāde aji.

²³ Jesupa p'anauji:

—ḡK'asaa pi pedee? ḡP'oyaa ooi'ā a bik'ā? ĩEperāpa mide ijāa bi pirā, mia ne-inaa jōma oopari!

²⁴ Māpai chi warra ak'ōrepa golpe pedeeji:

—Ījāa bida aji. ĩMi k'aripāji waapiara ijāait'ee!

²⁵ Jesupa unuk'āri eperāarā seedaruta, māgaji netuaramaa:

—Netuara, ichiwapipari māik'aapa k'iri k'īpipari, uchíaji já warra k'ap'íadeepa māik'aapa waa iru k'ap'íade t'īunaapáde aji.

²⁶ Māpai netuara biadachi māik'aapa warra golpe wawat'aaji. Maap'eda uchiadachi warra k'ap'íadeepa. Ma warra piudak'a atabaiabeeji. Māpai arii see nībadaarāpa māgajida:

—Piudachida, ajida.

²⁷ Mamīda Jesupa juade jita atap'eda, p'irabai ataji. Māpai ma warra k'ap'ia pia beeji.

²⁸ Maap'eda Jesús wāji teedaa chi k'ōp'āyoorā ome. Ituaba bak'āri, chi k'ōp'āyoorāpa iidijida Jesumaa:

—¿Sāap'eda taipa ma netuara p'oyaa uchiapida-e pajima? ajida.

²⁹ Jesupa p'anauji:

—It'aa t'ī bipapai māgee netuara uchiapiparida aji.

Jesupa waya jarada ichi peedait'ee

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰ Mamāik'aapa wādak'āri, Galilea eujāde wāyaajida. Mamīda eperāarāmaa k'awapi k'inia-e bada perā, ³¹ Jesupa ne-inaa oo-e paji mama, chi k'ōp'āyoorāmaa jara-teemaa bada perā. Māgapachi:

—Eperāpa mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema, baaipi-it'ee k'achia beerā juade māik'aapa āchia mi peep-it'aadait'ee. Mamīda ewari ōpeemaa mi waya chok'ai p'irabaiit'ee.

³² Chi k'ōp'āyoorāpa k'awada-e paji sāap'eda irua mā-ga jaraji. Mamīda waawee p'anajida iididait'ee.

Eperā waibiara bi Tachi Ak'ōre k'īrapite

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Pachejida Capernaum p'uurude. Teeda p'anide, Jesupa iidiji:

—¿Parā k'āata pedee che wājidama aji, ode?

³⁴ Mamīda k'īra nejasiapa k'īup'ee para beeji, ode au-pedee che wādap'edaa perā, āchidepema k'aita waibiara bi. ³⁵ Jesús su-ak'ī beeji māik'aapa chi k'ōp'āyoorā doce t'ī p'e atap'eda, maaji:

—Eperā apemaarā k'āyaara waibiara pa k'inia bi pirā, ek'ariara bai-pia bi māik'aapa t'āri o-īa apemaarā k'ari-paipia bi.

³⁶ Māpai Jesupa warra chai jua jita atap'eda, ak'ī nībijī āchi esājīak'a. Jira atap'eda, wēre ataji jarateit'ee māik'aapa jaraji:

³⁷ —Eperāpa mide ijāa bi k'aurepa nāgí warra chaik'a auteebairu pirā, mi jida auk'a auteebaipari. Ma awara mi aupai auteebai-e; ichiaba Tachi Ak'ōre auteebai bi, iruata mi pēida perā.

Ak'ōrede ijāak'āri, ne-inaa pia oopari

(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

³⁸ Māpai Juanpa maaji:

—Tachi Jarateepari, taipa unujida eperāpa pi t'ī jarap'eda, netuara uchiapi bi eperāarā k'ap'íadeepa. Māga unudak'āri, taipa waa oonaapáde ajida, tachi ome nipak'aa perā.

³⁹ Jesupa p'anauji:

—Ichiak'au oopíti. Eperāpa ne-inaa pia ooru pirā mi t'īde eperāarāpa p'oyaa oodak'aa, māga oop'eda, pedee k'achia jara-e pai mi āpíte. ⁴⁰ Tachi ome nipak'aa pijida, tachi eere bida aji. ⁴¹ Mía wāarata jararu. Eperāpa parāmaa pania vaso aba pida teeru pirā todamerā, parāpa mi, Cristode ijāapata perā, Tachi Ak'ōrepa ma eperāmaa ne-inaa pi-ia teeit'eeda aji.

K'īrak'aupai p'ek'au k'achia oodai

(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

⁴² —Mamīda eperāpa mide ewaa ijāa p'anīrāmaa acha bi warra chaik'a, ijāapiamaa bi pirā, piara bak'aji k'ūruma iru otaude jī atadap'eda, p'usa jāde bat'at'aadait'ee. ⁴³ Pichi juapa ne-inaa ooda k'aurepa pi k'achiade baairu pirā, ma k'achia oo amāaji, pichi jua t'iap'et'aak'ajik'a. Piara bi it'aa wāit'ee jua mosaa, k'ap'ia jōmaweda atuai k'āyaara t'ipítaiu ichita jērajēraa jira bide. ⁴⁵ Ichiaba pichi biiripa ne-inaa ooda k'aurepa k'achiade baairu pirā, ma k'achia oo amāaji, pichi biiri t'iap'et'aak'ajik'a. Piara bi Ak'ōre ode nik'anik'aa nipait'ee biiri abapai bik'a, k'ap'ia pia tok'arradee bat'a atapēi k'āyaara. ⁴⁷ Ichiaba pichi taupa ne-inaa unuda k'aurepa pi k'achiade baairu pirā, ma k'achia oo amāaji pichi tau ēt'ak'ajik'a. Piara bi Tachi Ak'ōre ode nipait'ee tau abapai bik'a, tau omeeweda nipai k'āyaara netuara ode tok'arradee.

⁴⁸ 'Mama ichita miapiit'ee tachi chiara k'opari k'ipa piuk'aa māik'aapa tachi k'ap'ia paapari t'ipítaiu k'ītik'aa bide.'

(Is 66.24)

⁴⁹ —T'ā p'urupata chik'ode mik'iapiamapa. Auk'a Tachi Ak'ōrepa ichideerā pia ak'ī bapari atuapiamaapa netuara o k'achiade. ⁵⁰ Ma awara chik'o warraara bi t'ā ome. Mamīda t'ā k'iyaa-edaik'āri, ma chik'o warraa-ee bi. ¿Sāga ma t'ā waya k'iyapiima? Ichiaba tachi t'āri pia p'anada-e pak'āri, Tachi Ak'ōre k'īrapite servi-e p'ani. Mapa ōoti Ak'ōre Ūraade jara bik'a. Māgá k'āiwee p'anadait'ee apemaarā ome.

Jesupa jarateeda miak'āi p'anīrā mia amaanaadamerā

(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

10 Jesús uchiap'eda chi k'ōp'āyoorā ome Capernaumdeepa, wājida Jordán to k'īraik'a eeree, Judea eujāde panarutamaa. Mama p'anide waya Jesús badamāi eperāarā cheepurupachida, eperāarāpa oopatap'edaak'a iru wārumaa. Waya Jesupa jara-teemaa beeji naaweda oopatak'a. ² Māga nide farise-orā ūk'uru irumaa chejida. Moisepa p'āda merapii jīak'aapa, iidijida:

—¿Imik'īrapa ichi wēra amaaipia bik'ā? ajida.

³ Irua p'anauji:

—¿K'āata ūraaji Moisepa?

⁴ Jarajida:

—Moisepa ūraajida ajida, wēra amaarū pirā, mia amaada k'art'a p'ā teeipia bi.

⁵ Māpai Jesupa maaji:

—Moisepa māga jaraji parā judiorā k'īri k'isua p'anadairā. ⁶ Mamīda Tachi Ak'ōrepa na eujā ook'āri,

'Ooji imik'ira māik'aapa wēra.'

(Gn 1.27)

⁷Mapa imik'irapa atabēit'ee chi ak'ore chi nawe ome, araa p'anapataadait'ee chi wēra ome. ⁸Māgá eperā omeē wēda eperā apai pik'a p'aneadait'ee.'

(Gn 2.24)

Eperā omé p'ani mīda, jīp'a eperā apai pik'a p'aneepata Tachi Ak'ore k'irapite. ⁹Tachi Ak'orepa māgá eperāarā omé araa papik'āri, apidaapa amaapidaik'araa bida aji.

¹⁰Ai t'ēepai teeda p'anadak'āri, Jesús ome nipap-ataarāpa pedee p'aneejida fariseorāpa iididap'edaade.

¹¹Jesupa jaraji:

—Eperāpa chi wēra amaata'aru pirā, awaraa wēra ataik'araa bi. Māga ooru pirā, p'ek'au oomaa bi Tachi Ak'ore k'irapite māik'aapa chi wēra k'irapite, Tachi Ak'ore Ūraa p'ādade jara bairā wēra iru bak'āri, awaraa ome k'āik'araa bi. ¹²Ichiaba wērapa chi imik'ira amaata'aru pirā, awaraa imik'ira ataik'araa bi. Māga ooru pirā, auk'a p'ek'au oomaa bi Tachi Ak'ore k'irapite.

Jesupa warrarā bendiciada

(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³Warrarā aneejida Jesumaa iru jua bimerā āra řri. Mamīda Jesús k'ōp'āyoorāpa ma warrarā aneedap'edaarā itriajida. ¹⁴Jesupa māga unuk'āri, t'āri āriidachi chi k'ōp'āyoorā ome. Māpai māgaji:

—İtrianáat! Ichiak'au mīmaa warrarā chepitī, Tachi Ak'orepa āra jīak'arā biit'ee perā ichi jua ek'ari ichideerā p'aneedamerā. ¹⁵Mīa wāarata jararu. Warra chak'eerāpa waawee-ee ijāapata t'āri o-īa Tachi Ak'orede. Auk'a tachi chonaarāpa pida ijāadaipia bi p'aneadait'ee Tachi Ak'ore jua ek'ari ichideerā ome.

¹⁶Warra chak'eerā jira atap'eda, ichi jua āra řri bi wā-pachi māik'aapa bendicia wāpachi.

Eperā p'arat'ara bi Jesús ome pedeeda

(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

¹⁷Jesús wāit'ee arude, eperā p'ira chep'eda, iru k'irapite bedabaidachi māik'aapa māgaji:

—Tachi Jarateepari t'āri pia, žk'āata mīa oopīa bīma aji, it'aa wāit'ee?

¹⁸Jesupa p'anauji:

—žSāap'eda mīmaa t'āri pia bida a bīma? aji. T'āri pia apaita bi; māgí Tachi Ak'ore. ¹⁹Pīa k'awa bi Tachi Ak'orepa Moisemaa ūraa p'āpida:

'Eperā peenāaji; miak'āi bi pirā, awaraarā ome k'āināaji; nechianāaji; seewa jaranāaji chīara k'achiade baaiiit'ee; ichiaba chīara k'ūranāaji; pichi ak'ore māik'aapa pichi nawe k'inia iru baparīiji māik'aapa āra pedee ūriparīiji.'

(Ex 20.12-16)

²⁰Māpai ma eperāpa maaji:

—Tachi Jarateepari, mīa ma jōma ooparida aji, k'ūtrāa wēda.

²¹Jesupa irumaa k'inia ak'iji māik'aapa māgaji:

—Ne-inaa aba waide oo-e bi. Pichi net'aa jōmawēda netok'oonāji māik'aapa chupīria beerāmaa ma p'arat'a

tēēji. Māga ooru pirā, ne-inaa pipīara iru bait'ee Tachi Ak'ore eujāde. Māga oop'eda, mī ome nīpa chēji.

²²Ma eperāpa māga ūrik'āri, k'īsia paraadachi māik'aapa k'ira pia-ee wāji, p'arat'a audú k'inia bada perā.

²³Jesupa ichi ik'aawa p'anadap'edaarāmaa ak'ip'eda, māgaji chi k'ōp'āyoorāmaa:

—jChaaree bait'ee p'arat'ara beerā p'aneadait'ee Tachi Ak'ore jua ek'ari ichideerā ome!

²⁴Jesús k'ōp'āyoorā ak'itrua para beeji māga ūri-dak'āri. Māpai waya Jesupa maaji:

—Aai, warrarā, jchaaree bi p'arat'ara bi beeit'ee Tachi Ak'ore jua ek'ari ichideerā ome! ²⁵Chaareera bida aji, p'arat'ara bi beeit'ee Tachi Ak'ore jua ek'ari, camello aguja taude wāyaa k'āyaara.

²⁶Chi k'ōp'āyoorāpa māga ūridak'āri, waapiara p'era pik'a para beeji māik'aapa āchi pitapai iidi para beeji:

—Māgara, žk'aita p'oyaa it'aa wāyama? ajida.

²⁷Jesupa āchīmaa ak'iji māik'aapa p'anauji:

—Eperāarāpa p'oyaa ooda-e, audú chaaree bairā. Mamīda Tachi Ak'ore-it'ee ne-inaa chaaree wē-eda aji.

²⁸Māpai Pedropa māgaji:

—Tai net'aa jōmawēda atabēijida pi ome nipap-ataadait'ee.

²⁹Jesupa maaji:

—Mīa wāarata jararu. Parāpa atabēijida pāchi te, řpema, řpewēra, nawe, ak'ore, warrarā māik'aapa eujā, mī k'aurepa māik'aapa mīa pedee pia jaratee bi k'aurepa.

³⁰Mamīda net'aa atabēidap'edaarāpa ma k'āyaara na p'ek'au eujāde p'ani misa, na ne-inaa atada cien audú atadait'ee: te, řpemaarā, řpewēraarā, naweerā, warrarā māik'aapa eujā, chīrapa āra miapi iru p'ani jida mī k'aurepa. Ma awara piuk'āri, ichita chok'ai bapariit'ee Tachi Ak'ore ome. ³¹Mamīda řrapema waibiara p'anīrā eperāarā k'irapite, ek'ariara p'anadait'ee Tachi Ak'ore k'irapite. Jōdee ek'ariara p'anīrā eperāarā k'irapite waibiara p'anadait'ee Tachi Ak'ore k'irapite.

Jesupa jarada ōpee jarada ichi peedait'ee

(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³²Ai t'ēepai Jesús apemaarā naa wāji Jerusalandee. Chi k'ōp'āyoorā p'era pik'a iru t'ēe wājida. Awaraarā ichiaba iru t'ēe waaweede wājida. Māpai Jesupa waya chi k'ōp'āyoorā doce awara āi t'ī p'e ataji māik'aapa nepirīji ichi p'asait'ee bi:

³³—Tachi wāruta Jerusalandee. Mama mī, chi Eperā Ak'ore Truadepema, jita atadait'ee māik'aapa ateedait'ee p'aareerā poroorāmaa māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarāmaa. Āchia iididait'ee k'ira tewaraarāmaa mī peet'aadamērā. ³⁴Mī oo iru p'anadait'ee; k'īramaa idudait'ee; soopa widait'ee māik'aapa peet'aadait'ee. Mamīda ewari ōpeemaa mī waya chok'ai p'irabaiit'eeda aji.

Santiago Juan ome chupīria iididap'edaa

(Mt 20.20-28)

³⁵Zebedeo warrarā, Santiago māik'aapa Juan, Jesús k'ait'a chejida māik'aapa māgajida:

—Tachi Jarateepari, taipa ne-inaa audú k'inia p'ani. Mapa chupiria iidi p'ani māga oomerā.

³⁶ Irua iidiji:

—¿K'āata k'inia p'anima aji, mia oomerā parā ome?

³⁷ Māgajida:

—Pi truade jōmaarā poro waibia pak'āri, tai auk'a poro waibiarā pi ek'ari p'anee k'inia p'ani; aba su-ak'i beei pi juaraare, apema pi juabi eere.

³⁸ Māpai Jesupa p'anauji:

—Parāpa wāara k'awada-e p'ani k'āata iidi p'ani.

¿Parāpa ne-inaa k'achia choodaik'ā aji, mia chooit'ee bik'a? Maap'eda ¿parā piu k'iniadaik'ā aji, mi piut'ee bik'a?

³⁹ Achia p'anaujida:

—¡P'oyaadaipi!

Jesupa maaji:

—Parāpa ne-inaa k'achia choodait'eeda aji, mia chooit'ee bik'a. Ma awara piudait'ee mi piut'ee bik'a.

⁴⁰ Mamīda mia p'oyaa jara-e k'airāta mi juaraare wa juabi eere su-ak'i p'aneadait'ee. Tachi Ak'ōreppapai māga jarai.

⁴¹ Apemaarā diez k'ōp'āyoorāpa ūridak'āri Santiago Juan ome iididap'edaa, k'īraudachida āchi ome. ⁴² Mapa Jesupa t'ī p'e ataji māik'aapa maaji:

—Parāpa k'awa p'ani ijāadak'aa beerā poro waibiarāpa āchia oo k'iniata oopipata eperāarāmaa. Waaweepa āchi jua ek'ari p'anīrāpa oopata āchia jara p'anik'a.

⁴³ Mamīda parāpa oodaik'araa bi ma poro waibiarāpa oopatak'a. Ma k'āyaara ijāapataarā t'āide chi waibiara pa k'inia bipa apemaarā chupiria k'awaaipia bi māik'aapa k'aripaipia bi. ⁴⁴ Pia jarait'eera, parādepema aba poro waibia pa k'inia bi pirā, awaraarā k'aripaipia bi, esclavopa chipari k'aripaparik'a. ⁴⁵ Mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema mīda, na p'ek'au eujāde che-e paji eperāarāpa mi jīia iadamerā. Jīp'a cheji eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. Piut'ee eperāarā chok'ara uchiadamerā p'ek'au k'achia jua ek'ariipa.

Jesupa tau p'āriu bada Bartimeo jipada

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Jesús wāyaa wāk'āri Jericó p'uurude chi k'ōp'āyoorā ome, eperāarā chok'ara auk'a chejida āra ome. Ma p'uurudeepa uchia wādade, o bi ik'aawa eperā tau p'āriu bi su-ak'i baji p'arat'a iidimaa. Ma eperā t'ījara-pachida Bartimeo. Māgí Timeo warra paji. ⁴⁷ Ūrik'āri Jesús Nazaretdepema ichi ik'aawa wāyaa wā, ma tau p'āriu bipa golpe biamaa beejī:

—¡Jesús! ¡Rey David Warra, mi chupiria k'awáaji!

⁴⁸ Ma ode p'anadap'edaarāpa itriat'aapachida k'īup'ee beemerā. Mamīda waapiara biapachi:

—¡Rey David Warra, mi chupiria k'awáaji!

⁴⁹ Māpai Jesús ak'inī beejī māik'aapa māgaji:

—T'ī atanáti.

Māpai t'ī atanajida tau p'āriu bi:

—Isapai, p'irabáiji. Pi t'ī bipi. ¡Waaweenáaji!

⁵⁰ Māpai chi poroba āyaa bat'at'aap'eda, p'inajīti bainī beejī māik'aapa Jesumaa cheji. ⁵¹ Māpai Jesupa iidiji:

—¿K'āata k'inia bima aji, mia oomerā pi ome?

Tau p'āriu bipa p'anauji:

—Jesús, Tachi Waibia, mīchi taupa pia unu k'inia bida aji.

⁵² Jesupa māgaji:

—Jipajipi mide ijāada perā. Wāipia bida aji.

Aweda tau p'āriu badapa pia unuji māik'aapa Jesús t'ēe wāji ode.

Jesús Jerusalén p'uurude

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

11 Jesús Jerusalén p'uuru k'ait'a wāk'āri, Olivo Ee k'īrapite panaji chi k'ōp'āyoorā ome. Mama p'ani Betfagé māik'aapa Betania p'uuru. Jesupa chi k'ōp'āyoorā omé naa pëik'āri, māgaji:

² —Wātī ara bi p'uuru tachi k'īrapite bīmaa. Ará panadak'āri, ununadait'ee burro jī bainī bi, waide apida batauda-e p'ani iru īri. Ēra atāti māik'aapa anéeti.

³ Apidaapa iidiruta pirā, k'āare-it'ee ēramaa p'ani, jarāti: “Tachi Waibiapa arak'atia atee k'inia bi. Waya tee chedait'eeipi.”

⁴ Chi k'ōp'āyoorā wādak'āri, ununajida burro jī bainī bi o bi ik'aawa te āuk'idaa. Māpai ēra atajida.

⁵ Mamīda arii p'anadap'edaarāpa iidijida:

—¿K'āata oomaa p'anima parāpa? ¿K'āare-it'ee ēra ataruta jā burro?

⁶ Māpai Jesupa jaradak'a p'anaudak'āri, ichiak'au pëijida.

⁷ Burro ateedap'eda Jesumaa, āchi īripema p'aru jī-patap'edaa ata bijida ai īri māik'aapa Jesús batauji.

⁸ Jesús māgá wāyaa wāk'āri, chok'araarāpa āchi p'aru t'ō jēra bijida o jāde Jesús k'īrapite; ichiaba ūk'uruurāpa t'ō jēra bijida k'iru t'īap'edap'edaa, āchi rey pai jīak'aapa. ⁹ Jesús naa wādap'edaarāpa māik'aapa t'ēe che wādap'edaarāpa o-īa biapachida:

— ¡*Hosana!* ¡K'īra wāree! ¡Tachi Ak'ōrepa pia ak'i bapari ichi pëida ichi pari nipamerā na eujāde! ¡K'īra wāree Ak'ōre eujāde, Tachi K'aripapari cheru perā!

(Sal 118.25-26)

¹⁰ ¡Tachi Ak'ōrepa pia ak'i bapariit'ee ichi rey pëida! ¡David tachi rey padak'a waya rey iru p'anadait'ee! Tachi Ak'ōrepa nāgí auk'a pia ak'i bapariit'ee. ¡*Hosana!* ¡K'īra wāree Ak'ōre eujāde, Tachi K'aripapari cheru perā!

¹¹ Jesús Jerusalende pachek'āri, wāji Ak'ōre te waibiadee. Aide eperāarāpa oo para bi unup'eda, waya wāji Betania p'uurudee chi k'ōp'āyoorā ome, k'ewara bada perā.

Jesupa higuera bīrimaa ijīati pedeeda

(Mt 21.18-19)

¹² Ai norema, Betania p'uurudeepa uchiadak'āri, Jesús jarrapisia nībeejī. ¹³ T'imīpa unuji higuera bīri bainī bi k'iru paraa. Māpai araa ak'inaji chau bi jīak'aa-pa. Mamīda chau-ee baji. Chi k'iru aupaita unuji, chau-jara-e pada perā. ¹⁴ Māpai ma higuera bīrimaa māgaji: —¡Pi waa chauk'aa pait'eeda! aji. Chi k'ōp'āyoorāpa irua jarada ūrijida.

Jesupa ne-inaa netopataarã jërek'ooda Ak'õre te waibiadeepa

(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Aì norema waya Jerusalende pachedak'ãri, Jesús Ak'õre te waibiade t'ũji mãik'aapa net'aa netopataarã taawaa jërek'ooji. P'arat'a tau t'erabaipataarã mesa s'ia bat'ak'oo wãji, paloma netopataarã banco paara.

¹⁶ Ak'õre te waibiadee wãyaapik'aa paji net'aa ateerutaarã. ¹⁷ Mãpai jarateemaa beeji:

—Tachi Ak'õre Ūraa p'ã jëra bide jara bi:
'Mì te it'aa t'ĩpata teda apataadait'ee, jõma na eujãdepemaarã-it'ee.'

(Is 56.7)

'Mam'ida parãpa nechipataarã ték'ata oo iru p'ani.'
(Jer 7.11)

¹⁸ Mãga ũridak'ãri, p'aareerã poroorã Moisepa p'ãda jarateepataarã ome k'ĩsia p'aneejida Jesús peep-it'aadait'ee. Iru waawee p'anajida, eperãarãpa ak'itrua para bada perã irua jaratee bi k'aurepa. ¹⁹ K'ewaraa Jesús chi k'õp'ãyoorã ome uchijida p'uurudeepa.

Higuera b'ĩri p'oodarida

(Mt 21.20-22)

²⁰ Aì norema tap'eda waya Jesús chi k'õp'ãyoorã ome wãyaajida higuera b'ĩri badamã. Unujida chi k'arra jõmaweda p'oo ak'inĩ bi. ²¹ Mãpai Pedropa k'irãpaji Jesupa jarada mãik'aapa jaraji Jesumaa:

—Tachi Jarateepari, ak'ĩji! P'ia higuera b'ĩrimaa ijãtati pedeeda p'oodachida aji.

²² Jesupa p'anauji:

—Ijãapatãati Tachi Ak'õrede. ²³ M'ia wãarata jararu. Eperã wãara Tachi Ak'õrede ijãa bi p'irã, iidiipia bi ne-inaa oomerã, ichi t'ãridepai k'ĩsia-ee: "¿Ooik'ã wa oo-e pai?" Mãgã Tachi Ak'õrepa irua jaradak'a ooit'ee. Jararu p'irã eemaa: "Jãmãik'aapa ãyaa wãji mãik'aapa p'usa jãde baainãji," Tachi Ak'õrepa mãga ooit'ee. ²⁴ Mãgã it'aa iididak'ãri, naapiara ijãtati Tachi Ak'õrepa ooru parãpa k'iniata, pãchi t'ãri auk'a p'ani perã iru ome. Mãgã p'anadairã irua ooit'ee parãpa it'aa iididap'edaa. ²⁵ Parã it'aa t'ĩdak'ãri, k'ĩsianãati apemapa k'achia ooda parãmaa. It'aa t'ĩdai naaweda, iru chup'iria k'awãati mãik'aapa perdonãati irua k'achia ooda. Mãga ooruta p'irã, Tachi Ak'õre it'ari b'ipa perdonãit'ee parãpa p'ek'au k'achia oopata. ²⁶ [Mam'ida awaraarãpa k'achia oodap'edaa parãmaa perdonãada-e p'irã, mãgara Tachi Ak'õrepa ichiaba perdonãa-e parãpa ne-inaa k'achia oopata.]

Tachi Ak'õrepa Jesús p'èida

(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Ma t'ëepai waya chejida Jerusalendee. Jesús Tachi Ak'õre te waibiade ni misa, irumaa chejida p'aareerã poroorã, Moisepa p'ãda jarateepataarã mãik'aapa ju-diorã poro waibiarã. ²⁸ Iidijida:

—¿Tachi Ak'õrepa tai b'iji-ek'ã ichi te waibia ak'idamerã? ¿K'aipa p'ima nãga oopi bima? ajida.

²⁹ Jesupa p'anauji:

—Mia pida parãmaa iidiit'ee: ¿K'aipa p'ijima aji, Juan Bautistapa poro choo chemerã; Tachi Ak'õrepa maa-e p'irã eperãarãpa? P'anauruta p'irã, m'ia pida ichiaba jarait'ee k'ai juapa m'ia nãg'ĩ ne-inaa oo bi. P'anau-dapãde aji.

³¹ Mãpai ãchi pitapai pedee para beeji:

—Tachi Ak'õrepa p'èidada aruta p'irã, irua iidiit'ee: "Mãgara, ¿sãap'eda Juan ũraa ijãada-e pajima?" Mapa mãga p'oyaa jarada-e. ³² Ma awara ¿tachia sãga jaradaima eperãarãpa Juan p'èidap'edaa? Mãga jararuta p'irã eperãarã k'ĩraudaridait'ee tachi ome.

Áchia waawee p'anapachida k'awa p'anadap'edaa perã jõmaarãpa ijãa p'anapachida Juan Tachi Ak'õre pedee jarapari paji. ³³ Mapa p'anaujida:

—K'awada-e p'anida ajida, k'aipa Juan p'èiji.

Mãpai Jesupa mãgaji:

—Mãgara m'ia pida jara-eda aji, k'aipa m'ima nãga oopi bi.

Mimiapataarã k'achia beerãde nep'irida

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

12 Jesupa nep'irima beeji áchimaa:

—Eperãpa uva eujã uuji mãik'aapa t'iak'auk'ooji. Ichiaba bõgo mãudee ooji uva piart'idait'ee. Ma awara te it'ia ooji ma ãrãpa ak'idait'ee. Mãga oop'eda, ne-uu eujã ak'ipataarã jiriji mimiadamerã ichi-it'ee.

Maap'eda awara ãyaa wãji. ² T'ëepai uva oropata ewari pak'ãri, ma eujã chiparipa ichi mimiapari p'èiji mimiapataarãmaa iidinamerã ichi eere bee bi chauda tee p'èidamerã. ³ Mam'ida áchia iru jita atadak'ãri, s'ĩk'oojida maap'eda jua arajãa p'èit'aajida chiparimaa. ⁴ Mãpai chi eujã chiparipa waya awaraa mimiapari p'èiji. Mam'ida mãg'ĩ poro k'õop'et'aajida mãik'aapa waajarak'oojida. ⁵ P'èiji awaraa mimiapari; mãg'ĩ peet'aajida. Mãpai awaraarã chok'ara p'èiji. Mãg'ĩrãdepema ũk'uru wik'oojida, apemaarã peek'oojida.

⁶ Mam'ida at'ãri ichi ome iru baji ichi warra k'inia iru bada. K'ĩsijai: "M'ia mimiapataarã ome k'achia oojida. Mam'ida acha bi m'ia warra perã, waaweedait'ee. Mapa m'ia iru p'èit'ee." ⁷ T'im'ĩ weda iru warra unudak'ãri, ma mimiapataarã pedee para beeji: "Jãg'ipa ichi ak'õre net'aa jõmaweda atait'ee chi ak'õre piuk'ãri. Peet'aadãma ajida, tachi eujã chiparik'a p'aneedait'ee." ⁸ Mãpai iru pachek'ãri, jita atajida mãik'aapa peet'aajida. Maap'eda chi k'ap'ia ma uva eujãdeepa bat'at'aanajida. Mãgapai paji.

⁹ Mam'ida, ma nep'iri aupak'ãri, iidiji:

—K'ĩsiat'! ¿K'ãata ooit'ee chiparipa? M'ia jarait'ee. Wãk'ãri, ma eujã ak'ipataarã peek'oonait'ee mãik'aapa awaraa mimiapataarã jirinait'ee chi ne-uu eujã ak'ipataadamerã.

¹⁰ ¿Parãpa Ak'õre Ūraa p'ãda leeda-e p'anik'ã?

'Te oopataarãpa mãu k'iniada-e padap'edaa pipiara padachi. ¹¹ Tachi Ak'õrepa mãga ooji, tachia unudamerã mãik'aapa ak'itrua para beemerã.'

(Sal 118.22-23)

Mãgara k'ĩsiadapãde aji, pia k'awaadait'ee m'ia jarateeda.

¹² Māpai judiorā poroorāpa Jesús jita atapidait'ee paji, k'awadap'edaa perā irua āchideta pedee baji. Mamīda eperāarā chok'ara paraaji Jesús eere. Ma k'aurepa waawee p'anajida jitapidait'ee. Mapa ichiak'au atabēijida; maap'eda wājida.

P'arat'a p'aapatap'edaa reymaa impuesto-it'ee
(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³ T'ēepai waya judiorā poroorāpa pēijida fariseorā māik'aapa Rey Herodes eere p'anadap'edaarā Jesús imiateedamerā māik'aapa peepit'aadamerā. ¹⁴ Wājida māik'aapa iidijida:

—Tachi Jarateepari, taipa k'awa p'anī pia wāarata jarapari. Ma awara pariatua ijāak'aa awaraarā k'īsi-adeepa jara p'anī. Ichiaba pia auk'a jarateepari eperāarā waibiarāmaa māik'aapa chi chupiria beerā-maa. Pia jarateepari tachi p'anapataadamerā Ak'ōrepa k'inia bik'a. Maperā taipa iidi k'inia p'anī: ¿Pia bik'ā tachia impuesto p'aadait'ee Cesarmaa? ¿P'aadaipia bik'ā irua jara bik'a wa p'aadaik'araa bi?

¹⁵ Mamīda Jesupa k'awaji āchia Tachi Ak'ōrede ijāapatada apata mīda, wāara ijāadap'edaa. Maperā māgaji: —¿Sāap'eda mī k'ūra k'inia p'anīma? aji. Denario p'arat'a tau anēeti mīa ak'it'ee.

¹⁶ Jesupa p'arat'a tau ak'ik'āri, iidijji: —¿K'ai k'īrata nade bi, māik'aapa k'ai t'īta p'ā bima? aji.

P'anaujida:

—César k'īra māik'aapa ichi t'īta p'ā bida ajida.

¹⁷ Māpai Jesupa māgaji:

—Māgara tēeti Cesarmaa irua net'aa iidipari, māik'aapa tēeti Tachi Ak'ōremaa irua iidipari. Iru pedee ūridak'āri, ak'itrua para beejji.

Iididap'edaa piudap'edaarā chok'ai p'irabaipatade
(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Māpai saduceorā ūk'uru wājida Jesumaa ne-inaa iidide iru k'ūradait'ee. Māirāpa jarateepata piudap'edaarā chok'ai p'irabaidak'aa. Maperā iidijida:

¹⁹ —Tachi Jarateepari, Moisepa nāga p'ā bēiji tachi-it'ee: Eperā miak'āi bi warra wēe piuru pirā, chi ĩpema-pa iru wēra ataipia bi māik'aapa ai ome warra oopia bi chi ĩpema piuda k'ap'ia pari. ²⁰ Mapa ¿pia k'āata k'īsia bi nāgide? ĩpemaarā siete p'anajida. Chi naapema miak'āiji. Mamīda warra wēe piuji. ²¹ Māpai araarepema ĩpema miak'āiji ma p'ētrāa ome. Mamīda ichiaba warra wēe piuji. Ichiaba māga p'asaji chi araarepema ĩpemaarā ome. ²² Jōmaweda miak'āijida mīda ma wēra ome, warra ooda-e paji. Maap'eda ichiaba ma wēra piuji. ²³ Māpai wāara pirā piudap'edaarā chok'ai p'irabaipata, waya chok'ai p'aneeruta ewate, ¿k'ai wēra pait'eema ajida, jōmaweda iru ome miak'āi p'anadap'edaa perā?

²⁴ Jesupa p'anauji:

—Ak'ōre Ūraa pia k'awada-e p'anadairā, parāpa awara k'īsia iru p'anī. Ichiaba k'awada-e Tachi Ak'ōrepa ne-inaa jōmaweda oopari. ²⁵ Eperāarā piudap'eda chok'ai p'irabaidak'āri, imik'īraarā wēraarā ome waa

miak'āida-e pait'ee. Angeleerā ichi truade p'anīrāk'api p'anadait'ee. ²⁶ Ma awara parāpa k'achia k'īsia p'anapata jaradak'āri piudap'edaarā chok'ai p'irabaidak'aa. ¿Waide parāpa Ak'ōre Ūraade pia k'īsiada-e p'anīk'ā? Abraham, Isaac māik'aapa Jacob jai-idaajida mīda, Tachi Ak'ōrepa maaji Moisemaa pak'uru jep'eda urua jira bideepa t'ipitauk'a:

'Mi pi chonaarā Ak'ōre Waibia; Abraham, Isaac, Jacob ijāadap'edaa Ak'ōre Waibia.'

(Ex 3.6)

²⁷ Jara-e paji: "Mi āra Ak'ōre paji." Mapa Tachi Ak'ōre-deerā jai-idaajida mīda, at'āri chok'ai p'anī. ĩru piu beerā Ak'ōre-epi! Ma k'āyaara iru chok'ai beerā Ak'ōrepi. Maperā parāpa ne-inaa awaraata k'īsia p'anī, Tachi Ak'ōrepa jarada k'āyaara.

Tachi Ak'ōre Ūraa waibiara bi
(Mt 22.34-40)

²⁸ Māgá pedee jōni misa, cheji Moisepa p'āda jarateepari. Āchi pedee ūrii beejji. Jesupa apemaarāpa iidi-dap'edaa pia p'anauk'āri, māgá jarateeparipa iidijji:

—Tachi Ak'ōre Ūraa jōmaweda p'ādadepema, ¿chisāgita waibiara bima aji, apemaarā k'āyaara?

²⁹ Jesupa p'anauji:

—Tachi Ak'ōre Ūraa waibiara bide jara bi:

'Ūriti Israel pidaarā. Tachi Ak'ōre Waibia apaita bi. Tachi Ak'ōre awara wē-e. ³⁰ Tachi Ak'ōre Waibia wāara k'inia iru baparīiji pichi t'āri-pa māik'aapa ne-inaa jō-maa k'āyaara iru k'inia iru baparīiji. Ewari chaa k'īsiāji t'āri-pa irude. T'āri o-īa oopariiji irua jara bik'a.'

(Dt 6.4-5)

³¹ Araare jara bi:

'Awaraarā k'inia iru baparīiji pichi k'ap'ia k'inia iru baparik'a.'

(Lv 19.18)

Ak'ōre Ūraa waibiara wē-eda aji, māgá omé jara aupada k'āyaara.

³² Māpai Moisepa p'āda jarateeparipa māgaji:

—Pia bi, Jesús. Wāarapi pia jara bi:

'Tachi Ak'ōre Waibia abapai bi. Awaraa wē-e iruk'a.

³³ Tachi Ak'ōre wāara k'inia iru baipia bi t'āri-pa. Iru k'inia iru baipia bi ne-inaa jōma iru bi k'āyaara. Ewari chaa k'īsiaipia bi t'āri-pa irude māik'aapa irua jara bik'a oopia bi t'āri o-īa.'

(Dt 6.4-5)

'Ichiaba awaraarā k'inia iru baparīiji pichi k'ap'ia k'inia iru baparik'a.'

(Lv 19.18)

Māgata oodaipia bi awaraa ne-inaa oodai k'āyaara; net'atau bida altarde wa ne-animal peeda altarde paadai k'āyaara Ak'ōre-it'ee.

³⁴ Māgá Moisepa p'āda jarateeparipa pia p'anauku ūrik'āri, Jesupa maaji:

—Pia Ak'ōre Ūraade ewaa ijāa wāda aji, Ak'ōrepa k'inia bik'a ichi jua ek'ari o-īa nipamerā iru ode.

Maadamāiipa waawee p'aneejida waa iididait'ee.

Tachi K'aripapari waibiara bi Rey David k'äyaara

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Jesupa jarateemaa bide Ak'öre te waibia äuk'idaa, iidiji:

—¿K'äata jara k'inia p'ani Moisepa p'äda jarateep-ataaräpa jaradak'äri Mesías David éreerädeepa uchit'ee? ¿David poro waibiara bi-ek'ä, iru éreerädeepa uchit'ee bi k'äyaara? ³⁶ ¡Pia k'ísíatí! Tachi Ak'öre Jau-repa p'äpiji Rey David éreerädeepa uchit'ee badade: 'Tachi Ak'örepä jaraji Tachi Waibiamaa: "Pi mi ome auk'a waibia bairä, su-ak'i beepáde aji, mi juaraare, mia pi k'íra unuamaa iru p'anapataarä p'oyaaru misa.'" ^(Sal 110.1)

³⁷ Davidpa ichi éreerädeepa uchit'ee bimaa t'íjaraji "Tachi Waibia". ¿Mapa k'awada-ek'ä aji, Mesías waibiara bi chonaaräwedapema Rey David k'äyaara?

Eperäarä chok'ara mama p'anadap'edaaräpa Jesús pedee úridak'äri, o-íadachida.

Jesupa jarada k'írak'aupai Moisepa p'äda jarateep-ataarä ome

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesupa jaratee bi misa, mägaji:

—K'írak'aupai p'anapataadai Moisepa p'äda jarateep-ataarä k'a. Ächi audua p'anadairä, p'aru teesoo jíi awaa p'anapata mäik'aapa k'inia p'anapata jömaaräpa ächi-maa saludaadamerä plaza bee chaa, tachi poro waibirä ome oopatak'a. ³⁹ Ichiaba su-ak'i p'aneepata su-ak'i beepari pipiara bide Tachi Ak'öre Úraa jarateep-ata tede mäik'aapa nek'odak'äri, chi su-ak'i beepari pipiara bide su-ak'i p'aneepata. ⁴⁰ Ma awara, p'ëträa chupiria beerä te jári atapata mäik'aapa seewata taarä it'aa t'ípatä eperäarä k'írapite. Tachi Ak'öre ewari waibia ewate ichia ächi audupiarä miapiit'ee.

P'ëträa chupiria k'irípa p'arat'a tau teeda Tachi Ak'öre-maa

(Lc 21.1-4)

⁴¹ Ewari aba Jesús su-ak'i baji primisia p'arat'a p'epata k'ait'a, ak'imaa eperäaräpa eda ata bidak'äri. P'arat'ara beeräpa waibia ata bi chepachida. ⁴² Mäga nide p'ëträa chupiria k'irí pacheji. Ata bi cheji p'arat'a tau omé co-brede. Mägí p'arat'a tau mak'íara ípia-e paji. ⁴³ Mäga unuk'äri, Jesupa chi k'öp'äyoorämaa maaji:

—Mia wäarata jararu. Tachi Ak'öre k'írapite na p'ëträapa primisia waibiara teejida aji, apemaarä k'äyaara. ⁴⁴ Jömaaräpa tee p'ani ächi p'arat'a waibia iru p'anadap'edaadepema beeda. Jödee na p'ëträa, chupiria k'irí mída, ichia iru k'erada jömweda teeji Tachi Ak'öremaa. Teejida aji, chi p'arat'a iru bada paara chik'o netoit'ee.

Jesupa jarada Tachi Ak'öre te waibia t'eedariit'ee

(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

13 Jesús uchiak'äri Tachi Ak'öre te waibiadeepa chi k'öp'äyoorä ome, abaapa maaji:

—¡Tachi Jarateepari, ak'íji, acha bi mäu ta-pia p'ani mäik'aapa Tachi Ak'öre te waibia pi-ia oo k'obi!

² Jesupa maaji:

—Wäara, acha p'ani te pi-ia p'ani. Mamída ewari cherude mäu apida bee-e pait'ee awaraa mäu íri. Na jömweda t'eeek'oo chedait'ee.

Na p'ek'au eujä jöi naaweda, eperäarä miadait'ee

(Mt 24.3-14; Lc 17.22-24; 21.7-24)

³ T'ëepai wäjida Olivo Eedee; Ak'öre te waibia k'írapite beepari. Jesús ituaba su-ak'i beek'äri, Pedro, Santiago, Juan mäik'aapa Andrés iru k'ait'a wäjida mäik'aapa iidijida:

⁴ —¿Säapái p'asait'ee pia jarada Ak'öre te waibiade? ¿Säga taipa k'awadayama ajida, ma ewari k'ait'a pak'äri p'asait'ee pia jaradak'a?

⁵ Jesupa p'anauji:

—Tauk'a nipapatáati apidaamaa k'úrapiamaapa. ⁶ Mi j'ak'a chok'ara chedait'ee. Seewata jaradait'ee: "Mita Ak'öre Warra, Tachi Ak'örepä p'ëida." Mäga jara p'anípa eperäarä chok'ara k'úradait'ee.

⁷ Paräpa úridak'äri nama mäik'aapa awara äi jura chöo jöni, p'eranáati. Ichita mäga p'asait'ee. Mamída at'äri na p'ek'au eujä jö-e pait'ee. ⁸ Äi naaweda eperäarä awaraarä ome chöodait'ee. Jarra oodait'ee mäik'aapa awërachai wäyaapariit'ee eujä awara-awaraade. Mamída mäga p'asak'äri, ewaapi na p'ek'au eujädepemaarä miamaa p'aneedait'ee.

⁹ ¡Tauk'a nipapatáati! Mi k'íra unuamaa iru p'anap-ataaräpa parä atapidait'ee judiorä poroorämaa, mide ijäpata k'aurepa. P'ua oodait'ee Ak'öre Úraa jarateep-ata tede. Ateedait'ee ächi poro waibiarämaa mäik'aapa ächi reyrämaa. Mäirä k'írapite paräpa jaradai Tachi Ak'örepä ooda parä-it'ee mi k'ap'ia pari. ¹⁰ Mamída na eujä jöi naaweda, Ak'örepä ooda eperäarä k'aripait'ee ichita nepiridait'ee eperäarämaa awara äi t'imí na eu-jäde. ¹¹ Mi k'íra unuamaa iru p'anapataaräpa parä charraarä k'írapite atedak'äri, k'ísianáati k'äata jaradai. Maapai jarapatáati Ak'örepä jarapi bik'a. Ak'öre Jaurepata k'awapariit'ee k'äata jaradai.

¹² Maapai ípemaaräpa peepidait'ee ächi ípemaarä. Ak'öreeräpa peepidait'ee ächi warrarä. Ichiaba warrarä k'íraudaridait'ee ächi ak'öreerä ome peepirutamaa.

¹³ Jömaaräpa parä k'íra unuamaa iru p'anapataadait'ee mide ijäpata k'aurepa. Mamída Tachi Ak'örepä k'aripait'ee atuanaadamerä k'íra jíp'a nipapataarä Ak'öre ode jai-idaarutamaa.

Ak'öre ewari waibia ewate jarada

(Mt 24.15-28; Lc 21.20-24)

¹⁴ —Ewari cherude abaapa ne-inaa audú k'achia ooit'ee Tachi Ak'öre te waibia edupiarä bi quartode ichi baik'araa bimäi. Mägí Tachi Ak'örepä yaraa iru bapari, k'íra unuamaa iru bairä. Mäga unudak'äri, Judea eu-jäde p'anírá p'ira mirudaipia bi ee nok'odee. (Acha bi pedee p'äda leerupa pia k'awaiipia bi, miapiamaapa.) ¹⁵ Maapai eperä ichi terrazade bi pirä, teedaa t'úk'araa bi ichi ne-inaa p'e atade. ¹⁶ Eperä ne-uu k'áide ni pirä,

teedaa cheik'araa bi ichi p'aru atade pida. Aramata wáipia bi. ¹⁷ ¡Aai, maapai chupiria jōneedait'ee wēraarā biak'oo bee maa-e pirā warra chak'eerā jude iru bee!

¹⁸ Māga wāyaa naaweda, chupiria iiditi Tachi Ak'ōre-maa ma ewari p'asapinaamerā k'oijara n̄bide. ¹⁹ Māgí ewate jōmaarāta chupiria mia jōnadait'ee. Ak'ōrepa na eujā oodak'āriipa māga ook'aa paji, ma awara t'ēepai waa māga oo-e pait'ee. ²⁰ Mamīda Tachi Ak'ōrepa k'īsai-ait'ee: "Mia eperāarā taarā miapi-e pait'ee." Māga pada paara, eperā apida bee-e pak'aji. Ak'ōrepa audú chaa-ree miapi-e pait'ee ichia jirit'eradaarā k'inia p'e iru bapari perā.

²¹ Maapai apidaapa parāmaa jararuta pirā: "¡Pichá, ak'f̄ti! ¡Nama bi Cristo, Tachi Ak'ōrepa pēida!" maa-e pirā jararuta pirā: "¡Ara bita Cristo!" ijāanāati. ²² Mi j̄ak'aarā māik'aapa Tachi Ak'ōre pedee jarapataarā j̄ak'aarā chok'ara chedait'ee. Mamīda māirāpa jara p'ani ijāanāati, j̄p'a seewa-idaa bee perā. Ne-inaa k'īra t'ādoo eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa oo p'anipa eperāarā k'ūradaid'ee, perā Tachi Ak'ōrepa jirit'eradaarā k'ūrurutamaa.

²³ Jesupa ichi ome nipapataarāmaa waya maaji: —¡Tauk'a p'anapatāati! Mia māga jaraji parāpa k'awaadamerā māga p'asai naaweda.

Eperā Ak'ōre Truadepema waya chek'āri (Mt 24.29-31; Lc 21.25-28)

²⁴ —Ichiaba maapai mia p'anadap'eda, 'Ak'ōrej̄iru p'āriudariit'ee; atane waa ĩdaa-e pait'ee ²⁵ māik'aapa lucero baaik'oodaridait'ee pajādeepa. Tachi Ak'ōrepa pajā wērepiit'ee.'

(Is 13.10)

²⁶ Māpai eperāarāpa unudait'ee mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema jōmaarā k'āyaara waibiara bi, k'īra wāree cheru j̄jararade. ²⁷ Pēiit'ee mi angeleerā Ak'ōre truadeepa mia jirit'eradaarā chip'e atadamerā, jōmaweda āchi p'anapatamāiipa. T'īm̄i bee jida na p'ek'au eujāde, p'e atanadait'ee.

Higuerade jarateeda (Mt 24.32-35; Lc 21.29-33)

²⁸ —K'īsati higuera biiride. Higuera k'iru t'u-k'ua uchua n̄beek'āri māik'aapa ewaa t'ono n̄beek'āri, k'awaapata eujā wāsia wā. ²⁹ Māga pik'a mia et'ewa jaradak'a unudak'āri, k'awa p'ani taarā-e mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema cheru. ³⁰ Mia wāarata jararu. ĩrape-maarā piudai naaweda, ma ne-inaa jōmaweda p'asait'ee. ³¹ Ewari cherude pajā na p'ek'au eujā ome jōdait'ee. Mamīda ichita p'asait'ee mia pedee jaradak'a.

K'awada-e sāapai pait'ee Ak'ōre ewari waibia ewate (Mt 24.36-44; Lc 17.26-30)

³² —Eperā apidaapa k'awada-e p'ani Eperā Ak'ōre Truadepema cheit'ee ewate, chi hora jida. It'aripema angeleerāpa pida k'awada-e p'ani; mia ichiaba k'awa-e, Tachi Ak'ōre Warra mīda. Mi Ak'ōrepapaita k'awa bi.

³³ Maperā tauk'a p'anapatāati, parāpa k'awada-e p'anadairā sāapai mi waya na eujādee cheit'ee.

Mimiapari pia

(Mt 24.45-51; Lc 12.41-48)

³⁴ —Oopatāati te chiparipa oodak'a. Māgí tedeepa awara āyaa wāi naaweda, ichi mimiapataarāmaa jara bēiji te pia ak'idamerā. Āchi chaachaa mimia teeji māik'aapa chi te t'ūpata ak'iparimaa ūraaji tauk'a bamerā. ³⁵ Chi mimiapataarāpa k'awada-e sāapaita chi te chipari waya cheit'ee ichi temaa. Māga pik'a bi parā ome. Tauk'a p'anapatāati k'awada-e p'anadairā sāapai pāchi Chipari Waibia waya cheit'ee. Chei p'āriupodopa, esapite, et'erre k'arik'āri, maa-e pirā tap'edapodopa. ¡Parāpa k'awada-epi! ³⁶ Tachi Ak'ōre mimiapataarā, k'īrak'aupai k'awada-e p'anadairā pariatua mimia p'ani pirā, k'īra nejasia p'anadait'ee Tachi Chipari Waibia chek'āri. ³⁷ Mia parāmaa ūraada, auk'a jōmaarāmaa jararu: ¡Tauk'a p'anapatāati!

Jesús jita atadait'ee pedeeteedap'edaa (Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

14 K'āima omé falta baji Pascua fiesta pait'ee. Māgí fiestade pan levadura wēe k'opata. P'aareerā poroorāpa Moisepa p'āda jarateepataarā ome jiri-pachida sāga Jesús k'ūrat'aadait'ee. Māgá jita atadait'ee paji māik'aapa peepit'aadait'ee paji. ² Mamīda ūk'uru arii p'anadap'edaarāpa maapachida: —Fiestade ooda-eda ajida, eperāarā k'īrau para beepiamaapa tachi ome.

Mariapa Jesús poro ĩri k'era weeda (Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Jesús Betania p'uurude bak'āri, Simón, chi leprapa k'ayaa bada apatap'edaa tede baji. Jesús su-ak'ī beep'eda, nek'omaa baji. Māga nide wēra pacheji. Ateeji chok'o chak'ek'a māu pi-ia alabastrodee ooda. Māgí ipuru baji k'era ĩpia nardodee oodapa. Chok'o t'ap'a ewa ataji māik'aapa weeji Jesús poro ĩri. ⁴ Ūk'uru arii p'anadap'edaarā k'īraudachida māik'aapa pedee para beeji āchi pitapai:

—¿Sāap'eda jā k'era ichi k'inia weejima? ajida. ⁵ Jā wērapa netot'aada paara, trescientos denarios iru bak'aji chupiria beerā k'aripait'ee.

Mapa ma wēra itriapachida. ⁶ Mamīda Jesupa māgaji āchima:

—Ita-aria b̄iti; ¿K'āare-it'ee ik'achia jara jōnima? Irua ooda pia bipi. ⁷ Chupiria beerā nama p'anapata parā t'āide ewari chaa. Āchi k'aripa k'inia p'ani pirā, chupiria k'awaadai māik'aapa āchima ne-inaa pia oodai. Mamīda mi parā ome ichita ba-e pait'ee. Na ewari parāpa waa mi unuda-e pait'ee. ⁸ Na wērapa ooji ichia p'oyaarutapai mi-it'ee; mi p'urut'aaji k'erapa mi k'ap'ia iadai naaweda. ⁹ Mia wāarata jararu. Mia ooda eperāarā k'aripait'ee, māga jarateepata chaa na p'ek'au eujāde, ichiaba nepiripataadait'ee na wērapa ooda mi-it'ee. Māgá iru ichita k'irāpadait'eeda aji.

Judapa Jesús traicionaada

(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Judas Iscariote, Jesús k'öp'äyoorã docedepema aba, wãji p'aareerã poroorãmaa. Jaraji ichia ächi k'ari-pait'ee Jesús jitadamerã. ¹¹ Mãga üridak'ãri, o-ïadachida mäik'aapa pedeejida p'arat'a teedait'ee Judamaa. Mãpai Judapa jirĩmaa beeji sãga Jesús ächimaa jitapi-it'ee.

Pascua fiestadepema chik'o k'odap'edaa

(Mt 26.17-30; Lc 22.7-18; Jn 13.1-2, 21-30)

¹² Perã Pascua fiesta ewari pait'ee baji. Ma fiestade oveja chak'e peepata mäik'aapa pan levadura wëe k'opata. Fiesta pai naaweda Jesús k'öp'äyoorãpa iidijida irumaa:

—¿Sãma k'oit'ee Pascua fiesta ewatepema chik'o tai ome? Mama taipa ne-inaa oodait'ee nek'odai naaweda.

¹³ Mãpai Jesupa pëiji chi k'öp'äyoorã omé:
—Wãtĩ p'uurudee. Mama ununadait'ee eperã pania chok'ode ateeru. T'ëe wãtĩ. ¹⁴ Teedaa wãk'ãri, chi te chiparimaa jarãtĩ: "Tachi Jarateeparipa iidi pëiji: '¿Chisãgĩ cuartode Pascua chik'o k'oit'ee michi k'öp'äyoorã ome?' " ¹⁵ Irua ak'ipiit'ee it'ipema pisode cuarto waibĩa pia oo bĩ. Mama ne-inaa jõma óotĩ tachi nek'odait'ee.

¹⁶ Chi k'öp'äyoorã wãjida p'uurudee. Jõmaweda ununajida Jesupa jaradak'a mäik'aapa mama ne-inaa jõma oojida Pascua chik'o k'odait'ee.

¹⁷ P'ãriupodopa Jesús pacheji chi k'öp'äyoorã doce ome. ¹⁸ Mesade nek'omaa p'anide, Jesupa mägaji:
—Mia wãarata jararu. Mia k'awa bĩ parãdepema abaapa mi traicionaait'ee. Iru mi ome nama nek'omaa bĩ.

¹⁹ Mãpai chi k'öp'äyoorã k'ĩra pia-ee para beeji mäik'aapa aba-aba iidijida Jesumaa:

—¿Mik'ã? apachida.

²⁰ Mãpai Jesupa p'anauji:

—Parã docedepema aba mi ome auk'a p'arat'ude pan sã atarupata mi traicionaait'ee. ²¹ Mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema, ichita piut'ee Tachi Ak'õre Üraa p'ãdade jara bik'a. Mamĩda, jaai, Tachi Ak'õrepa k'achidee pëiit'ee chi mi traicionaait'ee bĩ! Piara bak'aji mägĩ t'o-e pada paara.

Pan k'opata vino ome Jesús k'irãpadait'ee

(Mt 26.26-30; Lc 22.19-20; 1 Co 11.23-26)

²² Nek'omaa p'anide Jesupa pan ataji mäik'aapa it'aa t'ĩji gracias jarait'ee Tachi Ak'õremaa. Ma pan k'õrat'aaji mäik'aapa chi k'öp'äyoorãmaa teeji. Mãpai mägaji:

—Jitãtĩ mäik'aapa k'ótĩ. Nãgĩ pan mi k'ap'ia.

²³ Maap'eda mägá ooji ma vino ome. It'aa t'ĩp'eda, gracias jaraji Tachi Ak'õremaa mäik'aapa chi k'öp'äyoorãmaa teeji. Jõmaarãpa aidepema vino tojida. ²⁴ Mãpai mägaji:

—Nãgĩ vino mi waa, michi waa bat'ait'ee perã mi piuk'ãri chok'araarã pari. Tachi Ak'õrepa nãgĩ üraa chi-

widi jara bĩ. Michi waa bat'ada k'aurepa irua wëpapi-it'ee eperãarã chok'araarãpa p'ek'au k'achia oopata mäik'aapa michideerã papiit'ee. ²⁵ Mia wãarata jararu. Vino waa to-e pait'eeda aji, parã ome it'aripema vino torumaa Tachi Ak'õre truade.

²⁶ Tachi Ak'õre Üraa p'ãdadepema k'ari k'aridap'eda, Olivo Eedee wãjida.

Jesupa jarada Pedropa iru k'awa-e bida ait'ee

(Mt 26.31-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁷ Mama Jesupa mägaji:

—Parã jõmaweda ijãadaamaa p'aneedait'ee mäik'aapa mi ituaba atabëidait'ee Tachi Ak'õre Üraa p'ã jëra bide jara bik'a:

'Mia oveja ak'ipari peepiit'ee mäik'aapa chi ovejaarã jĩ-choodaridait'ee.'

(Zac 13.7)

²⁸ Mamĩda mi chok'ai p'irabaik'ãri, Galilea eujãdee wãit'ee parã naa.

²⁹ Mãpai Pedropa mägaji:

—Apemaarãpa pi atabëiruta pijida, mia pi atabëi-eda aji.

³⁰ Jesupa p'anauji:

—Mia wãarata jararu. Idi p'ãrik'ua et'erre k'arida omé k'arii naaweda, jarada õpee pia mi k'awa-e bida ait'ee.

³¹ Mamĩda Pedropa waapiara mägapachi:

—Pi ome auk'a piuru pijida, mia jara-eda aji.

Apemaarãpa ichiaba mägã jarapachida.

Jesús it'aa t'ĩda Getsemanide

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Maap'eda wãjida Getsemanĩ ne-uu eujã apat-apedaamaa. Mama panadak'ãri, Jesupa mägaji chi k'öp'äyoorãmaa:

—Nama su-ak'ĩ p'anéeti mi it'aa t'ĩnaru misa.

³³ Ichi ome ateeji Pedro, Santiago mäik'aapa Juan. Jesús k'ĩsia paraa nĩbeeji t'ãri p'uapa. ³⁴ Mapa mägaji ächimaa:

—Mi piut'ee pik'a nĩbĩ t'ãri p'uapa. Nama p'anéeti, k'ãida-ee.

³⁵ Mãpai Jesús waawipai wãp'eda, bedabaiji tau bĩri eujãde t'õbairumaa mäik'aapa Ak'õremaa chupiria iidiji k'inia bĩ pirã, iru mägĩ miapi p'asapinaamerã. ³⁶ It'aa t'ĩji:

— *Abbã*, Mi Ak'õre, pia jõma p'oyaapari. K'aripãji na mianit'ee bideepa. Mamĩda oonãaji mia k'inia bik'a. Jĩp'a pia k'inia bĩk'ata óoji.

³⁷ Maap'eda, ak'ĩ chek'ãri, chi k'öp'äyoorã k'ãi jõnita unu cheji. Mãpai mägaji Simón Pedromaa:

—Simón, ¿k'ãi nĩbik'ã? aji. ¿Hora apida p'oyaa chok'ai p'anada-ek'ã k'ãida-ee? ³⁸ Chok'ai p'anãtĩ mäik'aapa it'aa t'ĩtĩ p'ek'au k'achiade baaipiamaapa. Tachi Ak'õrepa oopi k'inia bik'a t'ãriipa oo k'inia p'anĩ. Mamĩda pãchi k'ap'iaapa chooda-e p'anĩ.

³⁹ Waya wãji it'aa t'ĩde naaweda oodak'a:

—K'aripãji na mianit'ee bideepa. Mamĩda oonãaji mia k'inia bik'a; jĩp'a pia oo k'inia bĩk'ata oopãde aji.

⁴⁰ Waya chek'āri, naa unu chedak'a unu cheji; k'āi jōni tap'ok'eepea. Īrimadap'eda, k'ūp'ee p'anapachida, k'awada-e pada perā k'āata jaradai. ⁴¹ It'aa t'āda ōpeemaa waya chek'āri, Jesupa māgaji:

—¿At'āri k'āi jōnik'ā? Jāgapaipi. Mi peepidait'ee hora pajipi. Eperā Ak'ōre Truadepema teedait'ee p'ek'au k'achia oopataarā juade. ⁴² Eperā mi traicionaait'ee bi k'ait'a cheru. ¡P'irabāiti māik'aapa wādāma apemaarā-maa!

Jesús jita atadap'edaa

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ Jesús at'āri pedeemaa bide ichi k'ōp'āyo Judas pacheji eperāarā chok'ara ome. Espada pak'uru ome anipajida. P'aareerā poroorāpa, Moisepa p'āda jarateepataarāpa māik'aapa judiorā poro waibiarāpa ma eperāarā pēijida āchi pari. ⁴⁴ K'awaadamerā chisāgita Jesús, panadai naaweda, Judapa jaraji māirāmaa:

—Chi mia k'īra ĩruta saludaak'āri, māgita pia jita atadapāde aji, māik'aapa atadaridapāde aji.

⁴⁵ Mapa pachedak'āri Jesumāi, Judas pedee cheji:

—¡Tachi Jarateepari!

Māga jarap'eda, k'īra ĩt'aaji. ⁴⁶ Māpai Jesús jita atajida māik'aapa ateejida.

⁴⁷ Mamīda eperā Jesús k'ait'a badapa ichi espada ēt'a atap'eda, p'aareerā poro waibia mimiapari k'īri orp'et'aaji. ⁴⁸ Māpai Jesupa iidiji ichi jita ata chedap'edaarāmaa:

—¿Sāap'eda parā chejidama aji, espada ome māik'aapa pak'uru ome mi jita atade eperā nechīayaa bi jita atapatak'a? ⁴⁹ Ewari chaa mi Tachi Ak'ōre te waibiade bapari iru pedee jarateemaa. Maapai mi jita-da-e paji. Mamīda nāga p'asaru Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a.

⁵⁰ Jesupa māga jaramaa bide, jōmaweda chi k'ōp'āyoorāpa atabēijida māik'aapa miruk'oodachida.

⁵¹ Mamīda k'ūtrāa aba Jesús t'ēe nipaji. Chi k'ap'ia pira baji sabanapa, āk'adaa nipada perā. Judas ome nipadap'edaarāpa ma k'ūtrāa jita atajida. ⁵² Mamīda, waaweepa sabana k'enat'aaji māik'aapa āk'adaa p'ira uchiadachi.

Jesús Junta Suprema k'īrapite bada

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵³ Māpai āchia Jesús ateejida Caifás temaa. Ichi p'aareerā poro waibia paji. Mama ichiaba see nībaji p'aareerā poroorā, judiorā poro waibiarā māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarā. ⁵⁴ Pedro t'īmīpapai t'ēe wāk'āti wāji. Māgá wāpa Caifás te t'īak'au badamāi edú t'ūji. Mama t'īpitaui ik'aawa su-ak'i beeji k'ara p'aiit'ee Ak'ōre te jīapataarā ome.

⁵⁵ P'aareerā poroorāpa jōmaweda Junta Supremadepemaarā ome testigo jiri p'anapachida. Māgá Jesús peepit'aadait'ee. Mamīda maarepida unuda-e paji imiateadait'ee, ⁵⁶ ma eperāarā chok'araarāpa wāra jaradak'aa pada perā māik'aapa auk'a pedeedak'aa pada perā. ⁵⁷ Ūk'uru chi poroorā k'īrapite p'irabaijida māik'aapa seewa jarajida:

⁵⁸ —Taipa ūrijida irua jararu: “Chonaarāweda eperāarāpa Tachi Ak'ōre te waibia oojida. Mia māgí te t'et'aap'eda, k'āima ōpeemaa waya oo atai. Mamīda eperāarāpa oopatak'a oo-e pait'eeda” aji.

⁵⁹ Māga jarajida mīda, at'āri auk'a pia pedeeda-e paji tachi judiorā ūraade jara bik'a.

⁶⁰ Māga ūrik'āri, p'aareerā poro waibia Caifás bainī beeji jōmaarā k'īrapite māik'aapa iidiji Jesumaa:

—¿Wāarak'ā aji, pi k'īrapite jara p'ani pedee? ¿Maarepida p'anau-ek'ā? aji.

⁶¹ Mamīda Jesupa maarepida p'anau-e paji; k'ūp'ee beeji.

Waya māgaji:

¿Pik'ā Mesías, Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā rey pamerā? ¿Pik'ā aji, Tachi Ak'ōre Waibia Warra?

⁶² Jesupa p'anauji:

—Mīda aji. Parāpa mi unudait'ee Ak'ōre Waibia juaraare su-ak'i bi. Ichiaba mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema waya chek'āri, unudait'ee jīararade cheru.

⁶³ Māpai Caifapa ichi p'aru jēt'aaji t'āri k'achiapa māik'aapa māgaji:

—¿K'āare-it'ee waa jiridaima eperāarāpa jaradamerā ichi ooda? ⁶⁴ ¿Parāpa ūrijida-ek'ā ichia pedee k'achia jarada Tachi Ak'ōre āpīte? ¿K'āata k'īsia p'anima? aji.

Jōma auk'a bia para beeji:

—Ichia jarada k'aurepa piupia bida ajida.

⁶⁵ Ūk'uru arii p'anadap'edaarāpa Jesumaa idujida māik'aapa tau p'ārajī atadap'eda, sījida. Māga oo jōnide māgajida:

—¡Pi wāra Tachi Ak'ōre Warra pirā, jarapāde aji, k'aipata pi sīji!

Ichiaba Ak'ōre te jīapataarāpa k'īramaa sīpachida.

Pedropa Jesús k'awa-e bida ada

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Māimisa Pedro tuda baji te āuk'idaa. Māga nide Caifás mimiapari awēra irumaa cheji. ⁶⁷ Ma wērapa Pedro unuk'āri k'ara p'aimaa bi t'īpitaui ik'aawa, pi-ia ak'iji māik'aapa māgaji:

—Pi auk'a nipajida aji, jā eperā Jesús Nazaretdepema ome.

⁶⁸ Mamīda Pedropa meraji:

—¡Seewa! Mia iru k'awa-e bi. Ichiaba k'awa-e bida aji, pia k'āaredeta pedee bi.

Maap'eda mamāik'aapa uchiaji chi cercao edú t'ūpatamaa. Māga nide et'erre k'ariji. ⁶⁹ Ma wērapa waya unu atak'āri, māgaji arii p'anadap'edaarāmaa:

—Pichá, jāgí Jesús k'ōp'āyo.

⁷⁰ Mamīda Pedropa waya meraji. Taarā-e nide chi arii p'anadap'edaarāpa waya māgajida:

—Wāara, pi āchi k'ōp'āyo. Ma awara, pi Galilea eu-jādepemak'a pedee bida ajida.

⁷¹ Māpai Pedropa juraaji:

—¡Seewa! ¡K'awa-e bi parāpa jara p'ani eperā! Mia seewa jaramaa bi pirā, Tachi Ak'ōrepa mi miapiipia bida aji.

⁷² Aramata et'erre waya k'ariji. Māpai Pedropa k'irā-paji Jesupa jarada: “Et'erre k'arida omé k'ari naaweda,

pia jarada õpee jarait'ee mi k'awa-e bi." Māga k'isi-
ap'eda, Pedro jēedachi t'āri p'uapa.

Jesús Pilato k'irapite

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

15 Tap'eda weda p'aareerā poroorā, judiorā poro
waibiarā māik'aapa Moisepa p'āda jarateep-
ataarā, māgí Junta Supremadepemaarā
chip'edaidap'eda, pedeetejida k'awaadait'ee k'āata
oodait'ee Jesús ome. Jesús jua jī atapidap'eda, teenaji-
da Pilato temaa. Ichi Romadepemaarā poro waibia pa-
ji.

² Pilatopa iidiji Jesumaa:

—¿Pik'ā aji, Judiorā Rey?

Jesupa p'anauji:

—Mida aji, pia jara bik'a.

³ P'aareerā poroorāpa audupai imiatee jōnadap'edaa
perā, ⁴ Pilatopa waya iidiji:

—¿Maarepida p'anau-ek'ā aji, imiatee jōnita?

⁵ Mamīda Jesupa maarepida p'anauk'aa paji. Mapa
Pilatopa k'awa-e paji k'āata ooit'ee.

Pilatopa Jesús peepida

(Mt 27.15-26; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

⁶ Ma fiestade Pilatopa preso aba k'ena pēipachi,
eperāarāpa iidirutata. ⁷ Eperā t'ijarapatap'edaa
Barrabás carcelde baji awaraa k'õp'āyoorā ome, Roma
pidaarā juadeepa uchua k'iniapa chíara pee
p'anadap'edaa perā. ⁸ Eperāarāpa iidinadak'āri Pi-
latomaa preso k'ena pēimerā ichia ooparik'a, ⁹ irua
p'anauji:

—¿K'inia p'anik'ā aji, mia Judiorā Rey apata k'ena
pēimerā?

¹⁰ Māga iidiji k'awa bada perā judiorā p'aareerā
poroorāpa Jesús k'ira unuamaa iru p'anadap'edaa.

¹¹ Mamīda p'aareerā poroorāpa eperāarāmaa jarajida
iididamerā Pilatopa Barrabata k'ena pēipimerā. ¹² Ma-
pa Pilatopa iidiji:

—¿Sāga oopi k'inia p'anima aji, parāpa Judiorā Reyda
a p'anī ome?

¹³ Māpai biajida:

—¿Kurusode peepit'āaji!

¹⁴ Pilatopa māgaji:

—¿K'āare k'achiata oojima? aji.

Mamīda waya eperāarāpa biajida:

—¿Kurusode peepit'āaji!

¹⁵ Pilato pia bee k'inia bada perā eperāarā ome,
Barrabata k'ena pēiji. Jesús soopa wipip'eda, pēiji kuru-
sode baijira bidamerā piurumaa.

Soldaorāpa Jesús oo iru p'anadap'edaa

(Mt 27.27-31; Jn 19.2-3)

¹⁶ Soldaorāpa Jesús ateejida Pilato palaciode, t'ijarap-
atap'edaa *pretorio*. Mama tuda soldaorā chok'araara
seedachida. ¹⁷ Oo iru p'anapachida. Rey p'aruk'a p'oree
k'ira p'āimap'āimaa jī bidap'eda, poro jīra pak'uru jua
ne-īri-idaa bidee oojida māik'aapa jī bijida.

¹⁸ Maap'eda bia ēipachida:

—¿Ak'iti Judiorā Rey!

¹⁹ Poromaa wipachida pak'urupa. Idupachida
māik'aapa bedabaidaipachida iru k'irapite it'aa t'ī
pik'adait'ee. ²⁰ Māgá oo iru p'anadap'eda, ma p'aru
p'oree ērat'aajida māik'aapa ichi p'aru waya jī bijida.
Maap'eda ateejida kususode baijira bidait'ee.

Cirene p'uurudepemamaa Jesús kususode ateeji- dap'edaa

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹ Uchia wādak'āri Jerusalendeepa, unujida eperā
Cirene p'uurudepema t'ijarapatap'edaa Simón. Ewaa
p'uurude panaji. Māgí eperā Alejandro māik'aapa Rufo
ak'õre paji. Simón ik'aawa wāyaa wādak'āri, soldaorā-
pa kususode ateejida Jesús pari.

Jesús kususode baijira bidap'edaa

²² Jesús ateejida *Gólgota* apatap'edaamaa. (Gólgota
jara k'inia bi: "Tachi Poro Biiri"). ²³ Maap'eda teejida vi-
no mirra ome p'oirada, mamīda Jesupa to-e paji. ²⁴ Mā-
pai soldaorāpa Jesús jua māik'aapa chi biiri merap'ej-
da māik'aapa kususode baijira bijida piumerā. Māgīrā-
pa suerte jemenejida k'awaadait'ee k'aipata iru p'aru
atait'ee.

²⁵ Māga oojida tap'eweda, las nueve. ²⁶ Soldaopa iru
poro it'aik'a eere kususode letrero merap'ej, jarait'ee
k'āare-it'ee kususode baijira bijida piumerā. P'ā baji: *JU-
DIORĀ REY*. ²⁷ Mama ichiaba nechiapataarā omé kuru-
sode baijira bijida, aba Jesús juaraare, chi apema juabi
eere. ²⁸ [Māga p'asaji Tachi Ak'õre Ūraa jaraparipa
p'ādak'a chonaarāweda:

'Iru p'ek'au k'achia oopataarā ome auk'a ata bijida.']
(Is 53.12)

²⁹ Chi arii wāyaa wā nipadap'edaarāpa irumaa
ik'achia jarajida. Āchi poro p'irap'iraa māgapachida:

—¿Aai, pia Tachi Ak'õre te waibia jōmaweda
t'eet'aait'ee paji māik'aapa waya oo atait'ee paji ewari
õpeemaa! ³⁰ Pia jarada wāara pirā, jāmāik'aapa irabāiji
piunaamerā!

³¹ Ichiaba māgá oo iru p'anapachida p'aareerā
poroorāpa Moisepa p'āda jarateepataarā ome:

—¿Awaraarā k'aripajida ajida. Mamīda ichi itu
nadeepa p'oyaa uchua-e! ³² ¿Ak'iti! ¿Jāgí Tachi Ak'õrepa
pēida tachi k'aripamerā, Israel pidaarā Rey poro
waibia k'ā? jāmāik'aapa irabāiji iraweda tai k'irapite!
Māga oorū pirā, taipā ichiaba pide ijāadait'eepi.

Kurusode iru ik'aawa baijira p'anadap'edaarāpa ichia-
ba irumaa ik'achia jarapachida.

Jesús jai-idaada

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Imat'ipa ak'õrejiru k'iat'idachi. Na eujā jōma p'āriu-
dachi las tres parumaa. ³⁴ Ma hora Jesupa golpe biaji:

— 'Eloí, Eloí, ¿Jemá sabactani?' (Ma pedee jara k'inia
bi: 'Mi Ak'õre, Mi Ak'õre, ¿K'āare-it'ee mi atabēijima?')

(Sal 22.1)

³⁵ Ūk'uru arii p'anadap'edaarāpa ūridak'āri, maajida:

—¡Úriti! Elías, chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jara-
pari t'ĩmaa bida ajida.

³⁶ Eperā p'ira wāji māik'aapa esponjak'a p'eesap'ēe-
saa bi topa ataji vino achuchuade. Sia k'ĩde jōi bip'eda,
Jesús it'aimāi t'ĩ atanaji sōmerā, opisia bi jīak'aapa
māik'aapa maaji:

—Írá, ichiak'au bidait'ee. Unu k'inia p'aní Elías cheru
pirā ichi irabai atade.

³⁷ Mamída Jesús golpe biaji māik'aapa jai-idaaji.

³⁸ Māimisa Jerusalende Tachi Ak'ōre te waibiade chi
edupiara bi cuarto t'ĩputamāi p'aru teeso eebai jira
bada esajīak'a jēdachi it'ĩpa edaa. ³⁹ Jesús k'ĩrapite ak'ĩ
nībada soldaorā poropa iru māgá piu wā unuk'āri, mā-
gaji:

—¡Wāara, na eperā Tachi Ak'ōre Warra paji!

⁴⁰ T'ĩmīipapai ūk'uru wēraarā p'anadap'edaarāpa ak'ĩ
p'anajida: María Magdalena; María, Santiago (chi
t'ēepema) māik'aapa José nawe; ichiaba Salomé.

⁴¹ Jesús Galilea eujāde nipak'āri, ma wēraarāpa iru chi
k'ōp'āyoorā ome k'aripa nipapachida. Mama ichiaba
wēraarā chok'ara p'anajida iru ome Jerusalende
chedap'edaarā.

Jesús iadap'edaa

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴² Ma ewate p'āriupodopa jōmaweda ne-inaa aupa
jēra bait'ee paji ĩipata ewate pai naaweda. ⁴³ José Ari-
matea p'uurudepema waawee-ee wāji Pilatoma Jesús
k'ap'ia piuda iidide iait'ee. Māgí Junta Supremadepema
paji māik'aapa apemaarā judiorāpa iru pia ak'ipachida.
Ma awara irua unu k'inia baji Tachi K'aripaparipa ichita
eperāarā pia ak'ipari. ⁴⁴ Pilatopa Jesús piuda
k'awaak'āri, p'eraji isapai piuda perā. Mapa soldaorā
poro t'ĩ ataji māik'aapa iidiji:

—¿Wāara piujik'ā? aji.

⁴⁵ Māpai Jesús piu bida ak'āri, Pilatopa teeji iru k'ap'ia
Josemaa. ⁴⁶ Māpai Josepa neto ataji p'aru lienzodee
māik'aapa Jesús k'ap'ia kurusodeepa irabai atap'eda,
aide pira bijji. Maap'eda binaji māu te uria k'oro iru
p'anadap'edaade māik'aapa chi t'ai t'ap'a bēiji māu
choma bipa. ⁴⁷ María (José nawe), María Magdalena
ome ak'ĩ p'anajida sāma iaruta.

Jesús chok'ai p'irabaida

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

16 ĩipata ewate wāyaap'eda, p'ārik'ua María Mag-
dalena, María (Santiago nawe) māik'aapa Sa-
lomepa neto atajida k'era Jesús k'ap'ide p'urudait'ee.
² Tomia ewate, tap'eda weda ak'ōrejīru uchiaruta wāji-
da iru k'ap'ia iadap'edaamaa. ³ Pedee wājida:

—¿K'aipa āyaa ata biyama ajida, māu choma chi
t'aide jīa bi?

⁴ Mamída t'ĩmí weda ak'ĩnadak'āri, unujida māu
piradai bi awara āi. ⁵ Māu te uriade edú t'ĩudak'āri, un-
unajida k'ūtrāa su-ak'ĩ bi āchi juaraare. Chi p'aru jī ba-
da t'o-t'oo teeso baji. Māgí āngel Tachi Ak'ōre truade-
pema paji. Ma wēraarāpa māga unudak'āri, p'er-
adachida. ⁶ Mamída māgīpa māgaji:

—P'eranaāti. Parāpa jiri p'aní Jesús Nazaretdepema
kurusode baijira bidap'edaa. ĩIru nama wē-e! ĩChok'ai
p'irabaijipi! Pichá, ak'ĩ chéti iru iadap'edaamāi. ⁷ Wāti
jarade Pedromaa ichiaba chi apemaarā k'ōp'āyoorā-
maa: "Iru wāit'ee Galilea eujādee parā naa. Mama iru
unudait'ee irua jaradak'a."

⁸ Māpai wēraarā k'ĩra k'awa-ee pik'adachida p'era jō-
nadap'edaa perā. P'ira uchiajida Jesús k'ap'ia
iadap'edaamāiipa. K'ap'ia wēree jōnajida waaweepea.
Mapa maarepida p'oyaa jarada-e paji.

Jesupa María Magdalenamaa chok'ai unupida

(Jn 20.11-18)

⁹ [Tomia ewate Jesús chok'ai p'irabaiji. Naapiara un-
upiji María Magdalenamaa. Ma wēra naaweda netuara
siete merātia baji ichi k'ap'ide. Mamída Jesupa jō-
maweda āyaa uchiapik'ooji. ¹⁰ Jesús unup'eda, María
Magdalenapa jaranaji iru ome nipapatap'edaarāmaa.
Āra k'ĩsia paraa jarajēe p'anajida Jesús k'ap'ia-it'ee.

¹¹ Māga nide Mariapa jara cheji:

—¡Mia Jesús chok'ai unujida! aji.

Mamída ārapa māga ūridak'āri, ijāada-e paji.

Jesupa awaraa k'ōp'āyoorā omeemaa chok'ai unupida

(Lc 24.13-35)

¹² T'ēepai, Jesupa k'ĩra awara unupiji chi k'ōp'āyoorā
omeemaa ode nidade. ¹³ Āchia iru k'awa atadak'āri,
aramata āpītee nepiride wājida apemaarāmaa. Mamī-
da ārapa pida ijāada-e paji.

Jesupa chi k'ōp'āyoorāmaa chok'ai unupida

(Mt 18.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴ T'ēepai, Jesupa chok'ai unupiji chi k'ōp'āyoorā on-
cema, nek'omaa p'anide. Iru chok'ai bi pia ijāadak'aa
paji k'ĩri k'isua p'anadap'edaa perā. Ma awara ape-
maarāpa māga nepiridap'edaa jida ijāada-e paji. Mapa
irua ik'ĩati pedeeji. ¹⁵ Ichiaba jaraji āramaa:

—Wāti na p'ek'au eujā eperāarā paraamaa māik'aapa
jaratēeti Tachi Ak'ōre pedee pia mia k'awapida parā-
maa. ¹⁶ Apidaapa ma ūraa chiwidide ijāa bi pirā, poro
choopiipa bi k'awapiit'ee mi ome araa bi. Māgá it'aa
wāit'ee ichi piuk'āri. Jōdee mide ijāa-e pirā, tok'arradee
mianait'ee ichia p'ek'au k'achia ooda k'aurepa. ¹⁷ Mide
ijāa p'anīrāpa oodak'āri ne-inaa eperāarāpa p'oyaa
oodak'aa, awaraarāpa k'awaadait'ee Tachi Ak'ōre āchi
ome bi. Mi t'ĩde netuara uchiapidait'ee; awaraa pedee
k'awada-e p'aní mīda, Ak'ōre Jaurepa pedeeipiit'ee;
¹⁸ taama k'achia jitadait'ee āchi juapa; māik'aapa neera
k'achia todait'ee. Mamída māgee ne-inaapa āchi
maarepida k'achia ooda-e pait'ee. Jōdee āchi juapa
k'ayaa beerā t'ōbaidak'āri, k'ayaa jipadait'ee.

Jesús Tachi Ak'ōre eujādee wāda

(Lc 24.50-53)

¹⁹ Tachi Waibia Jesús pedee'p'eda chi k'ōp'āyoorā
ome, Tachi Ak'ōrepa iru it'aa ateeji ichi eujādee. Mama
su-ak'ĩ beejī Ak'ōre juaraare, ijāapataarā poro waibia
perā. ²⁰ Māpai chi k'ōp'āyoorāpa Ak'ōre Ūraa chiwidi o-

ĩa jarateenajida awara ãi eperãarã paraamaa. Jesupa aa eperãarãpa oodak'aa oodak'ãri, awaraarãpa
ne-inaa pia oopachi ãchi k'ap'ia pari. Mãgá ãchia ne-in- k'awaajida Jesús ũraa wãara.]

San Lucas

San Lucapa na pedee pia p'āji. Lucas judio-e paji. Macedonia eujādepema médico paji. Jesucristopa jirit'erada Pablo k'ōp'āyo paji. Na pedee pia p'ā pēiji chi k'ōp'āyo Teofilomaa, auk'a Jesucristode ijāamerā. K'awapi k'inia baji Jesupa judio-eerā o k'achiadeepa ichiaba k'aripa atapari. Na pedee p'āi naaweda, Lucapa pi-ia ak'iji ne-inaa jōmaweda p'ā bada Jesude. Pedeeepachi Jesús bapata k'awadap'edaarā ome, Jesús nipapata pia nepirī k'inia bada perā. Na p'ādade audú jara bi chupiria beerāde; it'aa t'īpatade; Tachi Ak'ōre Jaurede; Cristo piuda k'aurepa Ak'ōrepa eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata wēpapiparide māik'aapa wēraarā mimiade Tachi Ak'ōre-it'ee. Naapiara Lucapa jara bi ichia k'awaada na pedee pia p'āi naaweda (cap. 1.1-4). Mateopa p'āda k'āyaara pedee chok'araara jara bi Jesús t'odade (caps. 1.5-2.52) māik'aapa Juan Bautistapa jarateedade (cap. 3.1-20). Awaraarāk'a Lucapa jara bi Jesús poro choodate māik'aapa iru netuara ome unuda (caps. 3.21-4.13); irua jaratee nipada Galilea eujāde (caps. 4.14-9.9) māik'aapa awaraa eujāde (cap. 9.10-50); iru Judea eujādee wāda (caps. 9.51-13.21) māik'aapa irua jarateeda Perea eujāde (caps. 13.22-19.27). Ma jōmaade Lucapa pedee chok'araara jara bi, awaraa pedee pia p'ādap'edaarā k'āyaara. T'ēepai jara bi Jesús peedap'edaa (caps. 19.28-23.56); iru chok'ai p'irabaida; chi k'ōp'āyoorāmaa unupida māik'aapa āra taide it'aa wāda (cap. 24).

Teofilomaa naapiara p'āda

1 Eperāarā poro waibia Teófilo, mi naa awaraarāpa p'ājida ne-inaa p'asada tachi t'āide. ² P'ājida Jesús āchi taupa unudap'edaa māik'aapa tachimaa irude nepiridap'edaa. Tachi Ak'ōrepa āra jirit'eraji mǎgá irua ooda jarateepataadamerā. ³ Mia ma p'ādap'edaa pia ak'iji. Ma awara āramaa māik'aapa Jesús unudap'edaarā awaraarāmaa iidi wāji. Mǎgá Jesús t'odadeepa p'asada pia k'awaaji. Eperāarā poro waibia Teófilo, ⁴ ma jōmaade k'īsiap'eda, mia nāga p'ā bi, pia ma wāara pedee jarateedap'edaa pipiara k'awaamerā.

Tachi Ak'ōrepa jara pēida Juan Bautista t'oit'ee

⁵ Jesús t'oi naaweda Herodes rey paji Judea eujāde. Mama bapachi p'aare t'ījarapatap'edaa Zacarías. Iru p'aare Abías eere p'anadap'edaarādepema paji. Chi wēra, Isabel, ichiaba chonaarāwedapema p'aareerā poro waibia Aarondeepa uchiada paji. ⁶ Zacarías chi wēra ome k'achia wēe p'anapachida Tachi Ak'ōre k'īrapite, iru ūraade jara bik'a oopachida perā. Maperā apidaapa āra p'oyaa imiateedak'aa paji. ⁷ Mamīda āra warra wēe p'anajida, Isabel warra t'ok'aa pada perā. Ma awara āchi omee weda audú chonaa p'anajida warra oodait'ee.

⁸ Ewari aba p'aareerā poroorāpa jarajida Abías eerepema p'aareerā mimia p'aneedamerā Tachi Ak'ōre te waibiade. ⁹ P'aareerāpa oopatak'a suerte jemenejida k'awaadait'ee k'aita t'īut'ee Tachi Ak'ōre te waibia edupema cuartode ne-inaa t'ūa bapari paade. Mǎgá Zacariata uchiaji. ¹⁰ T'īuji ma ne-inaa t'ūa bapari paade. Mǎga oomaa bi misa, eperāarā jōmaweda taawa it'aa t'ī para baji. ¹¹ Zacarías mama te jāde bide it'aripema angelpa ichi unupiji. Bainī baji ma ne-inaa t'ūa bapari

paapata altar juaraare. ¹² Zacariapa mǎga unuk'āri, p'eradachi. ¹³ Mamīda ma angelpa mǎgaji:

—Zacarías, waaweenapáde aji. Tachi Ak'ōrepa pia it'aa iidida ūrijipi. Pi wēra Isabelpa warra t'oit'ee. T'ī biit'eeda aji, Juan. ¹⁴ Parā o-ī-īa p'anadait'ee iru ome. Ichiaba eperāarā chok'ara o-īa p'anadait'ee iru t'oda k'awaadak'āri. ¹⁵ Pi warra waibia pait'ee Tachi Ak'ōre k'īrapite. Maarepida it'ua, vino jida tok'aa pait'ee. Iru t'oi naaweda, Tachi Ak'ōre Jaure bapariit'ee iru ome. ¹⁶ Irua Israel pidaarā chok'araarāmaa waya ijāapiit'ee Tachi Ak'ōrede. ¹⁷ Na Juanpa Ak'ōre pedee jaranait'ee, Tachi Waibia chei naaweda. Audú Ak'ōrede ijāapariit'ee. Ne-inaa ooit'ee Tachi Ak'ōre juapa māik'aapa sōcharra bait'ee Ak'ōre pedee jarapari Elías chonaarāweda bapatak'a. Ak'ōreerāmaa k'īsiapiit'ee āchi t'āri auk'a bidamerā āchi warrarā ome. T'āri k'achia beerāmaa jarateeit'ee oo k'awaa wādamerā Ak'ōrepa oopi bik'a. Mǎga oo bipa Israel pidaarā k'aripait'ee Tachi Waibia k'awaadamerā māik'aapa irude ijāapataadamerā.

¹⁸ Mǎga ūrik'āri, Zacariapa ma angelmaa iidiji:

—¿Sāga mia pi pedee ijāayama? aji. Mi audú chonaa bida aji, warra ooit'ee; mi wēra jida.

¹⁹ Māpai angelpa mǎgaji:

—Mi Gabrielda aji. Tachi Ak'ōrepa jararuk'a mia ooparida aji. Irua mi pēiji pi ome pedeede māik'aapa pima ma pedee pia jarade. ²⁰ Mamīda pia mi pedee ijāa-e pada perā, īraweda pi p'oyaa pedee-ee beeit'eeda aji, mia jaradak'a parumaa.

²¹ Zacarías mǎgá edú bi misa, eperāarā taawa it'aa t'ī para badaarāpa k'īsia p'aneejida: “¿Sāgap'edapi taarāruma?” apachida. ²² Zacarías uchiak'āri, p'oyaa pedeeek'aa paji. Jīp'a juapa jarapachi. Mapa ma eperāarāpa k'awaajida irua k'āimok'araa pik'a bide ne-inaa unuda Ak'ōre te waibiade.

²³ Zacariapa ichi mimia Ak'õre te waibiade aupak'ãri, ichi temaa wãji. ²⁴ T'ëepai chi wëra Isabel biak'oo beejí. Atane joisomaa wãyaaru misa, uchía-e paji ichi tedeepa. ²⁵ K'ísiyasi: "Tachi Ak'õrepa mimaa ne-inaa pia ooji. Mi k'íra nejasia bapachi, biak'ook'aa pada perã. Mamída irua mi chupíría k'awaada perã, írá mi biak'oo bida" aji.

Tachi Ak'õrepa jara pëida Jesús t'oit'ee

²⁶ Atane seismaa Isabel biak'ooda, Tachi Ak'õrepa ichi ángel Gabriel pëiji Galilea eujãdepema p'uuru Nazaretdee. ²⁷ Mama bapachi awëra waide imik'íra ome k'ái-ee. T'íjarapachida María. Mama ichiaba bapachi imik'íra t'íjarapatap'edaa José. Ichi chonaarãwedapema Rey Daviddeepa uchiada paji. María José ome pedeete p'anajida miak'ãidait'ee.

²⁸ Gabriel cheji Mariamaa mäk'aapa mägaji:

—Pia bapariíji! Tachi Ak'õrepa pi piara ak'ipari awaraarã k'ãyaara. Iru pi ome bida aji.

²⁹ Mäga úrik'ãri, María p'era pik'a beejí mäk'aapa k'ísiyasi: "¿Sãap'edata mimaa mäga jara cheruma?" aji.

³⁰ Mäpai Gabrielpa mägaji:

—María, waaweenaapáde aji. Tachi Ak'õrepa pi jirit'eraji k'inia iru bairã. ³¹ Pi biak'oo beeit'ee mäk'aapa imik'íra warra t'oit'ee. T'í biit'ee Jesús. ³² Iru Tachi Waibia pait'ee. Tachi Ak'õre Warrada adait'ee. Tachi Ak'õre Waibiapa iru rey papiit'ee, iru chonaarãwedapema Rey Davidk'a. ³³ Iru ichita Jacobdeepa uchiadap'edaarã rey pait'ee, na p'ek'au eujã jõru pijida.

³⁴ Mäpai Mariapa iidiji ma angelmaa:

—Mamída, ¿sãga biak'ooyama aji, mi imik'íra ome k'ái-ee bita?

³⁵ Gabrielpa p'anauji:

—Pi biak'oo-e pait'ee awaraa wëraarãk'a. Ak'õre Jaure pi ome bait'ee. Tachi Ak'õrepa ne-inaa jõmaata oopari. Iru Jaurepa pi aneu pik'a cheit'ee jãrararak'a. Mägá imik'íra wëe bi mída, biak'oo beeit'ee. Ak'õrepa mäga ooit'ee perã, pi warra k'achia wëe bapariit'ee. Iru Tachi Ak'õre Warrada apataadait'ee. ³⁶ Ma awara pichi éreerã Isabel, chõtrãa k'iri mída, atane seis iru bi biak'ooda. Iru warra t'ok'aada apachida mída, imik'íra warrata t'oit'eeda aji. ³⁷ Tachi Ak'õrepa mäga ooi, wë-e perã ne-inaa irua p'oyaa oo-e pai.

³⁸ Mäpai Mariapa mägaji:

—Mi Tachi Ak'õre jua ek'ari bapari. Irua jara bik'a oopia bida aji, mi ome.

Maap'eda Gabriel wãji.

María Isabelmaa wãda

³⁹ Ma t'ëepai María wãji Isabel bada p'uurudee ee jëra bimãí Judea eujãde. ⁴⁰ Zacarías temãí panak'ãri, Mariapa Isabelmaa saludaaji. ⁴¹ Isabelpa María pedee úrik'ãri, chi chai o-íapa jiti jira beejí iru bide. Mäpai Tachi Ak'õre Jaure ba cheji Isabel ome. ⁴² Mapa golpe pedeeji:

—Tachi Ak'õrepa pita pipiara ak'i bida aji, awaraa wëraarã k'ãyaara. Irua pi warra bide bi pia ak'i bapari-

it'eeda aji. ⁴³ Mi ek'ariara bi mída Tachi Ak'õre k'írapite, mi o-íapa bi, pi, Michi Waibia nawepa mi ak'i cheda perã. ⁴⁴ Pi salude úriruta mi warra o-íapa jiti jira beejí mi bide. ⁴⁵ Pi o-íapa bi ijãada perã Tachi Ak'õrepa ooit'ee ichia jara pëidak'a!

Mariapa pedee pia jarada Tachi Ak'õrede

⁴⁶ Mäpai Mariapa mägaji:

—T'ãriapa mia jara bi: Tachi Ak'õre jõmaarã k'ãyaara waibiara bi.

⁴⁷ Michi t'ãride o-íapa nãbi, Tachi Ak'õrepa mi o k'achideepa k'aripa atapari perã.

⁴⁸ Mi chupíría k'iri mída iru esclavak'a, irua mi jirit'eraji mäk'aapa t'ãri o-íapiji. Mapa íraweda jõmaarãpa mi t'íjaradait'ee chi Tachi Ak'õrepa t'ãri o-íapida.

⁴⁹ Tachi Ak'õre Waibia t'íjarapata Chi K'achia Wëe Bapari! Iruata ne-inaa pi-ia ooji mi ome.

⁵⁰ Tachi Ak'õrepa chupíría k'awaapari ichide ijãapataarã; áchi warrarã; áchak'eerã paara.

⁵¹ Ne-inaa pi-ia oodoo ichi juapa. T'ãride audua beerã jerek'ooji.

⁵² Reyrã uchiapiji áchi mimiadeepa mäk'aapa ára k'ãyaara audua-ee beerã poro waibiarã papiji.

⁵³ Jarrapisia beerã irumaa chedak'ãri, ne-inaa pia teeji k'ãiwee nipadamerã ichi ode. Jõdee net'aa piara iru p'anadap'edaarã arajãgaa wãpiji áchi ode.

⁵⁴ Tachi Israel pidaarã, ichi eperãarã k'aripapachi ichia oopi bik'a oopatap'edaa perã. Ára ichita chupíría k'awaaji ⁵⁵ mäga ooit'eeda ada perã tachi chonaarã-maa; Abrahammaa mäk'aapa irudeepa uchiadait'eerã-maa.

⁵⁶ María Isabelmãí atane õpee beejí. Maap'eda cheji ichi temaa.

Juan Bautista t'oda

⁵⁷ Isabel warra t'ok'ãri, imik'íra warrata t'o ataji.

⁵⁸ Áchi te k'ait'a p'anapatap'edaarãpa mäk'aapa áchideerãpa k'awaadak'ãri Tachi Ak'õrepa mägá áchi k'aripada, áramaa chejida pedee pia jarade. ⁵⁹ Warra t'op'eda, k'ãima ocho pak'ãri, iru k'ap'íade tauchaa bipijida. Arii p'anadap'edaarãpa t'í bidait'ee paji Zacarías, chi ak'õrek'a. ⁶⁰ Mamída chi nawepa mägaji:

—Mäga-e. Iru t'í bidait'ee Juan.

⁶¹ Mäpai mägajida:

—Parãdeerã apidaamaa ma t'í bida-e paji.

⁶² Mäpai juapa jarajida chi ak'õremaa, chi warra t'í k'awaadait'ee. ⁶³ Mäpai Zacariapa juapa jaraji ichi-it'ee tabla pite aneedamerã mäk'aapa aide p'ãji: *Iru t'í biit'ee Juan*. Mäga unudak'ãri, eperãarã jõmaweda ak'itrua para beejí. ⁶⁴ Aramata Zacarías pedee uchijaji mäk'aapa Tachi Ak'õrede pia pedeeji. ⁶⁵ Jõmaweda iru k'ait'a p'anapatap'edaarã ak'itrua para beejí mäk'aapa mägí p'asada pia t'opachida jõmaweda eperãarã eede p'anapataarãmãí Judea eujãde. ⁶⁶ Mäga úridak'ãri, jõmaarãpa k'isia p'anapachida áchi t'ãridepai: "¿K'ãata ooit'eepaama ajida, ma warrapa?" ¿Chonaa pak'ãri,

eperã waibia pait'ee-epaa? ¿Wãara Tachi Ak'õre iru ome bapariit'ee-epaa?

Zacariapa Tachi Ak'õremaa jarada

⁶⁷ Māpai Tachi Ak'õre Jaure ba cheji Zacarías ome.

Mapa mājaji:

⁶⁸ —¡Tachi Ak'õre, tachi Israel pidaarã Ak'õre Waibia t'ãri pia bapari, ichi p'uuru pidaarã k'aripa cheda perã!

⁶⁹ Ichi mimiapari Daviddeepa uchiada pëiji Tachi K'aripa Atapari bamerã. Māgí jõmaarã k'ãyaara waibiara bi.

⁷⁰ Chonaarãweda mājide pedee pachi ichi pedee jarapataarã k'ap'ia pari.

⁷¹ Jaraji mājipa tachi k'aripa atait'ee tachi k'ira unuamaa iru p'anapataarã juadeepa.

⁷² Ichiaba jaraji mājipa tachi chonaarã chup'iria k'awaait'ee māk'aapa ooit'ee irua jaradak'a ãra poro waibiarãmaa.

⁷³ K'irãpaji ichi pedee jarada ichi t'ĩ waibiade tachi ak'õchona Abrahammaa:

⁷⁴ K'aripait'ee tachi k'ira unuamaa iru p'anapataarã juadeepa, waawee-ee oopataadamerã irua oopi bik'a iru jua ek'ari p'anide.

⁷⁵ K'aripait'ee chok'ai p'anide k'achia wëe p'anapataadamerã iru k'irapite.

⁷⁶ Mamída warra, pi t'ĩjaradait'eeda aji, Ak'õre Waibia pedee jarapari. Tachi Waibia naa jarateenait'ee, eperãarãpa iru pedee ùri k'inia p'anapataadamerã.

⁷⁷ Jarait'ee Tachi Ak'õrepa eperãarãpa p'ek'au k'achia oopata wëpapipari māk'aapa ãra o k'achiadeepa k'aripa atapari atuanaadamerã.

⁷⁸ Tachi Ak'õrepa tachi chup'iria k'awaapari perã, aba ak'õrejiruk'a urua bi it'ariipa pëit'ee.

⁷⁹ Māgí ìdaa pik'a bait'ee na p'ek'au eujãdepema p'ãriu pik'a p'anirã atuadait'eerã t'ãide. Tachi Ak'õre o ak'ipiit'ee, aide tachi nipapataadamerã māk'aapa k'ãi-weet'ee p'anapataadamerã.

⁸⁰ Zacarías warra wari wãji māk'aapa audú ijãa beeji Tachi Ak'õrede. K'ũtrãa pak'ãri, banaji eujã pania wëe bide Israel pidaarãmaa jarateemaa beerumaa.

Jesús t'oda

(Mt 1.18-25)

2 Juan at'ãri ma-ãri bak'ãri, César Augusto Romadepema reyrã poro waibia paji Romadepemaarã eujãde, ichiaba awaraa eujã iru jua ek'ari badade. Cirenio ichi jua ek'ari baji. Mājipa Siria eujã ak'ipachi. Maapai eperãarã ichi truadepema jõmaweda t'ĩ p'ãpiji k'awaait'ee jõmasaa p'ani. Māgí chi naapema t'ĩ p'ãpida paji. ³ Māgá eperãarã juasiadak'ãri, jõmaweda wãpijida ãchi chonaarã p'uurudee t'ĩ p'ãpide.

⁴ Maperã José uchijaji Galilea eujãdepema Nazaret p'uurudeepa wãit'ee Judea eujãdee. Ichi chonaarãwedapema Rey Daviddeepa uchiada perã, wãji David t'oda p'uuru Belendee. ⁵ Mamaa wãji ichi t'ĩ p'ãpide María ome, ichi wëra pait'ee bada perã. Uchiadak'ãri, María warra t'oyama baji. ⁶ Belende panadak'ãri, María bi p'ira nĩbeeji chi warra t'oit'ee.

⁷ Mamída te unuda-e paji, araada-e pada perã jõmaweda t'ĩ p'ãpi chedap'edaarã-it'ee. Mapa mama Belende chi warra naapema t'oji, ne-animalaarã nek'opata tede. Chi warra p'arude pira atap'eda, biji ne-animalaarã nek'opatade k'ãimerã.

Angelpa oveja ak'ipataarãmaa unupida

⁸ Ma p'ãrik'ua Belén k'ait'a p'ũjara paraamã eperãarãpa ãchi ovejaarã ak'imaa p'anajida. ⁹ Māga nide angelpa ichi unupiji māk'aapa Tachi Ak'õre k'ira wãree ìdaadachi ãchi ik'aawa. Mapa p'eradachida.

¹⁰ Mamída ma angelpa mājaji:

—P'eranaadapáde aji, mia pedee pia jara cheru perã. Mia nepiruru k'aurepa eperãarã jõmaweda audú o-ã p'aneadait'ee. ¹¹ Idi p'ãrik'ua Rey David t'oda p'uurude t'oji eperãarã o k'achiadeepa k'aripa atapari. Iru Tachi Waibia, Tachi Ak'õrepa pëida eperãarã rey pamerã. ¹² Jirinadapáde aji. Ununadak'ãri imik'ira warra p'arude pira bi ne-animalaarã nek'opatade, k'awadayada aji, mia wãarata jarada.

¹³ Aramata unujida it'aripema angeleerã cho-k'ara chi apema ik'aawa para bi. Jõmaarãpa o-ã it'aa t'ĩ para beeji. Māgapachida:

¹⁴ —¡Tachi Ak'õre it'ari bita jõmaarã k'ãyaara waibiara bi! ¡Irua pia ak'ĩ biirã t'ãri o-ã p'anapata māk'aapa k'ãi-weet'ee p'anapata!

¹⁵ Ma angeleerã jõmaweda wãdak'ãri Ak'õre eujãdee, ma oveja ak'ipataarãpa māga jõnapachida:

—Wãdáma apachida Belendee, Ak'õrepa jara pëida ak'ide.

¹⁶ Māpai isapai wãjida. Wãara ununajida María José ome māk'aapa María warra k'ãi bi ne-animalaarã nek'opatade. ¹⁷ Māga unudap'eda, nepirirajida ma angelpa jarada ma warrade. ¹⁸ Jõmaweda ãra pedee ùridap'edaarã ak'itrua para beeji. ¹⁹ Mamída ma jõmaade Mariapa ichi t'ãridepai k'ĩsijaji. K'ira atuak'aa paji ãrapa jaradap'edaa. ²⁰ Jõdee ma oveja ak'ipataarã o-ã wãjida ãchi p'anadap'edaamaa. Wãk'ãti wãdapa mājapachida:

—Tachi Ak'õre jõmaarã k'ãyaara waibiara bi. Iru t'ãri pia bi. Jõma unujida irua jara pëidak'a.

Jesús ak'õreerãpa iru atedap'edaa Tachi Ak'õre te waibiade

²¹ Ma warra t'op'eda, ewari ochomaa iru k'ap'iade tauchaa bijida māk'aapa t'ĩ bijida Jesús, María biak'oo beei naaweda, angelpa jaradak'a.

²² Ewari cuarenta wãyaak'ãri, wãjida Jerusalendee oodait'ee Moisepa p'ãdade jara bik'a, t'ũ pia p'aneadait'ee Ak'õre te waibiade. María k'ap'ia pari oojida Ak'õre Ūraa p'ãdade jara bik'a wëraarãpa oodamerã warra t'op'eda:

'Peepidap'eda, paapidaipia bi tortola omé maa-e pirã paloma chak'eerã omé.'

(Lv 12.6-8)

Ichiaba chi warra awara bijida Tachi Ak'õre-it'ee Moisepa p'ãdade jara bik'a:

'Israel pidaarāpa āchi warrarā naapemaarā awara bi-daipia bi Tachi Ak'ōre-it'ee.'

(Ex 13.2, 12)

²⁵ Maapai Jerusalende bapachi chonaa aba t'jjarapatap'edaa Simeón. Iru Tachi Ak'ōrede ijāapachi māik'aapa oopachi irua oopi bik'a. Ijāapachi Tachi Ak'ōrepa Israel pidaarā k'aripait'ee āchi k'ira unuamaa iru p'anap'atap'edaarā juadeepa. Tachi Ak'ōre Jaure bapachi Simeón ome. ²⁶ Iruata k'awapiji Simeón piu-e pait'ee unui naaweda Cristo, Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā rey pamerā. ²⁷ Ma ewate Ak'ōre Jaurepa iru wāpiji Tachi Ak'ōre te waibiadee. Māga nide Jesús ak'ōreerā wājida mamaa. Oomaa p'anajida Moisepa p'ādade jara bik'a oodamerā āchi warra ewaa t'oda ome. ²⁸ Simeónpa āra unuk'āri, ma warra chai jira ataji māik'aapa t'āri o-īa māgaji Tachi Ak'ōremaa:

²⁹ —Ak'ōre, jōmaarā Ak'ōre Waibia, ĩrá mi, pi mimia-
pari, k'āiwee piut'ee, pia eperā jaradak'a unuru perā.

³⁰ Michi taupa unuru Tachi K'aripapari.

³¹ Pia na imik'ira warra pēiji pi o ak'ipimerā na p'ek'au eujādepemaarāmaa.

³² Iru ĩdaa pik'a bi k'aurepa judio-eerāpa paara pi o k'awaadait'ee māik'aapa iru k'aurepa eperāarāpa Israel pidaarā t'o p'anadait'ee.

³³ Simeón pedee ūridak'āri, Jesús ak'ōreerā p'era pik'a p'aneejida. ³⁴ Māpai Simeónpa iidiji Ak'ōrepa āra pia ak'ī bapariimerā māik'aapa Mariamaa māgaji:

—Pi warra k'aurepa Israel eujādepemaarā chok'ara it'aa wādait'ee māik'aapa chok'ara atuadait'ee. Ichiaba chok'araarāpa jaradait'ee Tachi Ak'ōrepa iru pēi-e paji.

³⁵ Māgá Tachi Ak'ōrepa k'awaapiit'ee eperāarāpa k'ĩsia-pata āchi t'āridepai; wāara irude ijāa p'ani maa-e pirā ijāada-e p'ani. Mamīda ma jōmaade pi t'āri p'ua n'ibait'ee, espadapa pi t'āride su atarutak'a.

³⁶ P'ētrāa t'jjarapatap'edaa Ana ichiaba mama baji. Tachi Ak'ōre pedee jarapari paji. Chi ak'ōre Aser ēreerādepema paji. T'jjarapachida Penuel. Awēra wēda Ana miak'āiji. Mamīda siete añopai baji chi imik'ira ome. ³⁷ Mamāik'aapa p'ētrāa beeji ochenta y cuatro años parumaa. Ak'ōre te waibiade bapachi. Ewari chaa it'aa t'jipachi. Edaare nek'ok'aa paji it'aa t'j'iniapa.

³⁸ Simeón pedee auparude Ana uchijai. José māik'aapa María unuk'āri ma warra ome, Tachi Ak'ōremaa gracias jaraji iru pari. Māpai arii p'anadap'edaarāmaa jara-pachi:

—Na warrata tachi Jerusalén pidaarāpa ni p'ani tachi k'aripait'ee.

Waya chedap'edaa Nazaret p'uurudee

³⁹ José María ome ne-inaa jōma oo aupadak'āri Moisepa p'ādade jara bik'a, waya chejida Galilea eujādee āchi p'uuru Nazaretde. ⁴⁰ Āchi warra juatau chaareera wari wāpachi māik'aapa k'ĩsia k'awaara wāpachi. Ichiaba Tachi Ak'ōre o-īa baji iru ome.

Jesús warra wēda Ak'ōre te waibiade

⁴¹ Año chaa Jesús ak'ōreerā wāpachida Jerusalén p'uurudee Pascua fiesta oode. ⁴² Jesús doce años iru

bak'āri, māga oojida māik'aapa iru auk'a wāji āra ome. ⁴³ Ma fiesta jōdaik'āri, eperāarā erreujida āchi te chaa. Mamīda Jesús Jerusalende beeji, chi ak'ōreerāpa k'awada-ee. ⁴⁴ Ode wādade chi ak'ōreerāpa k'awada-e paji, chok'ara cheepuru wādap'edaa perā. K'ĩsia p'anajida Jesús cheru apemaarā ome. Mapa k'ewara iidipachida āchi ēreerāmaa māik'aapa k'ira k'awaarāmaa. ⁴⁵ Mamīda unuda-e pak'āri, āpítee jirinajida Jerusalende.

⁴⁶ K'āima ōpeemaa āchi warra unu atajida Ak'ōre te waibiade. Su-ak'ī baji Moisepa p'āda jarateepataarā esajak'a. Māirāpa jaratee p'ani ūrii bap'eda, iidipachi.

⁴⁷ Arii p'anadap'edaarā jōmaarāpa iru pedee ūridak'āri, ak'itrua para beepachi, poro wēsaa bada perā māik'aapa pia p'anaupata perā. ⁴⁸ Mamīda chi ak'ōreerāpa iru māgá unudak'āri, p'era pik'a p'aneejida. Māpai chi nawepa māgaji:

—Warra, ¿sāap'eda nāga oojima? aji. Taipā pi unuda-e pak'āri, k'ĩsia p'ua jōnajida.

⁴⁹ Māpai Jesupa māgaji:

—¿Sāap'eda mi jiri p'anima? aji. ¿K'awada-eta p'anik'ā aji, mi Ak'ōre tede ichita bait'ee?

⁵⁰ Mamīda ārapa k'awada-e paji ma pedee k'āata jara k'inia baji.

⁵¹ Māpai iru wāji āra ome Nazaret p'uurudee. Mama āra ome chok'ek'ee bapachi. Mamīda Mariapa irua ooda k'ira atuak'aa paji. Ichi t'āridepai ma ne-inaa jōmaweda audú k'ĩsiapachi. ⁵² Māgá Jesús wari wāpachi. Ichiaba k'ĩsia k'awaapiara wāpachi, Tachi Ak'ōrepa iru pia ak'ī bada perā, eperāarāpa pida ichiaba.

Juan Bautistapa jarateeda

(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

3 César Tiberio quince años rey bide, ichi ek'ari bada Poncio Pilato Judea eujā ak'ipari paji. Jōdee ju-diorā Tiberio ek'ari reyrāk'a p'anadap'edaarāpa eujā awara-awaraa ak'ipachida. Herodepa Galilea eujā ak'ipachi. Chi ĩpema Filipopa Iturea māik'aapa Trac-onite eujā ak'ipachi. Jōdee Lisaniapa Abilene eujā ak'ipachi. ² Anás māik'aapa Caifás p'aareerā poro waibiarā paji. Maapai Tachi Ak'ōrepa ichi pedee jara cheji Zacarías warra Juanmaa eujā pania wēe bide.

³ Maap'eda Juanpa Tachi Ak'ōre pedee jaratee nipa-pachi jōma Jordán tode. Jarateepachi eperāarāpa ichi-maa poro choopidamerā ak'ipidait'ee āchia p'ek'au k'achia oopata oodaamaa p'ani māik'aapa wāara Tachi Ak'ōrede ijāa p'ani. Māgá ijāadak'āri, Tachi Ak'ōrepa āchia p'ek'au k'achia oopata wēpapii. ⁴ Māga p'asaji Ak'ōre pedee jarapari Isaiapa chonaarāwēda jaradak'a:

'Eujā pania wēe bide eperā bia bi: "O pi-ia oopatak'a poro waibia chei naaweda, māga pik'a p'ek'au k'achia oo amāati Tachi Waibia chei naaweda. ⁵ Iru k'aurepa eujā jōbai beeda jewedaa beeit'ee māik'aapa ee nok'ojida jewedaak'oodariit'ee. O jōmaweda jīp'a beeit'ee māik'aapa eujā māu-idaa bi k'ak'ayaa beeit'ee. ⁶ Maapai jōmaarāpa k'awaadait'ee iru k'aurepa Ak'ōrepa eperāarā k'aripait'ee atuanaadamerā."'

(Is 40.3-5)

⁷ Juanpa mägá jaratee bide eperäärä chok'ara chejida irua poro choomerä. Mamída Juanpa äramaa mägaji:

—Parä k'achia-idaa beerädeepa uchiadap'edaarä! ¡Taamá'apí p'aní! ¿Poro choopi chejida-ek'ä, Tachi Ak'õre juapa mia k'iniada-e p'anadairä? ⁸ Mäga pirä, pek'au k'achia oo amáati mäik'aapa p'anapatáati Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a. K'ísianáati Tachi Ak'õrepa paráta miapi-e pait'ee Abrahamdeepa uchiadap'edaa perä. Mia jara bi: Na mäudeepa Tachi Ak'õrepa Abrahamdeepa uchiadap'edaarä oo atai. ⁹ Ara chaarapa ne-jõ biiri chauk'aa bi t'u peet'aapatak'a t'ipitaude bat'at'aadait'ee paa jõmerä, mäga pik'a taarä-e Tachi Ak'õrepa jõpiit'ee parä, chi oodaamaa p'anapataarä irua k'inia bik'a.

¹⁰ Mäga üridak'äri, eperääräpa Juanmaa iidipachida:

—Mägara, ¿k'äata oodaipia bima apachida, ak'ipidait'ee tai Ak'õre ode nipapata?

¹¹ Juanpa p'anauji:

—Chi p'aru omé iru bipa aba chi wée bimaa teeipia bida aji. Auk'a chik'o jede k'odaipia bida aji, chi wée beerä ome.

¹² Cesar-it'ee impuesto p'epataarä ichiaba chejida poro choopide. Mägajida:

—Tachi Jarateepari, ¿k'äata oodaipia bima ajida, ak'ipidait'ee taipa pek'au k'achia oopata oo amaa k'inia p'aní?

¹³ Juanpa p'anauji:

—P'aapináati Romadepemaaräpa jarapata impuesto řri.

¹⁴ Soldaaräpa ichiaba iidijida:

—¿Mägara taipárama? ajida. ¿K'äata oodaipia bima taipa ak'ipidait'ee pek'au k'achia oopata oo amaa k'inia p'aní?

Juanpa p'anauji:

—Ichi k'inia chíara p'arat'a jãri atanáati mäik'aapa seewa jaranáati chíara k'achiade baaipidait'ee. K'ãiwee p'anapatáati parãmaa p'arat'a p'aapata ome pãchi mimiapata pari.

¹⁵ Eperääräpa Juanpa jarateeda üridak'äri, ächi t'ãridepai k'ísia p'aneejida: “¿Juan Cristopaa ajida, Tachi Ak'õrepa pëida tachi rey pamerä?” ¹⁶ Mamída Juanpa jõmaarãmaa mägaji:

—Mia wãara parä poro chooparida aji, paniapa. Mamída eperä mi t'ëe cheru mi k'ãyaara waibiara bi. Mia iru chancla jida ëraik'araa bi, iru k'ãyaara ek'ariara bairä. Irua eperäärä nãgá poro chooit'ee. Tachi Ak'õre Jaure ba chepiit'ee parä k'ap'iade. Mamída ichide ijãadak'aa beerä jõpiit'ee t'ipitaupa. ¹⁷ Ooit'ee trigo ewaparipa ooparik'a. Mägipa pala aneek'ãri, trigo ewada it'aa jira bat'apari, chi tau uchiamerä mäik'aapa nãupa chi e äyaa ateemerä. Maap'eda ma trigo tau ia bipari chi iapatamã. Mamída chi e beeda t'ipitaude bat'at'aapari. Mägí t'ipitau k'íik'aada aji.

¹⁸ Mägá awaraa úraa chok'ara ome, Juanpa jarateepachi Ak'õrepa pedee pia jara pëida. ¹⁹ Mamída mäga jaratee ni misa, itriaji Romadepemaaräpa rey bi-dap'edaa, Herodes. Mäga ooji Herodepa chi řpema

wëra Herodías iru bada perä ichi wërak'a mäik'aapa awaraa ne-inaa k'achia k'íra t'ãdoo oopachi perä. ²⁰ Ma t'ëepai Herodepa awaraa ne-inaa k'achia ooji. Juan carcelde t'í nřbipiji.

Jesús poro chooda

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹ Mamída ai naaweda, Juanpa at'ãri eperäärä poro choomaa bide ichiaba Jesús poro chooji. Poro choopip'eda, Jesús it'aa t'íik'ãri, pajã ewadachi ²² mäik'aapa Tachi Ak'õre Jaure iru řri palomak'a baai cheji. Mäga nide it'ariipa Tachi Ak'õrepa jaraji:

—Pida aji, mi Warra k'inia, mia jirit'erada. Pia mi t'ãri o-řapipari.

Jesucristo ëreerä t'ř p'ãda

(Mt 1.1-17)

²³ Jesupa mägá ne-inaa oo beek'ãri eperäärä taide, treinta años iru baji. Eperääräpa řip'a k'ísia p'anapachida iru José warra.

José ak'õre paji Elí.

²⁴ Elí ak'õre paji Matat. Matat ak'õre paji Leví. Leví ak'õre paji Melquí. Melquí ak'õre paji Janai. Janai ak'õre paji José.

²⁵ José ak'õre paji Matatías. Matatías ak'õre paji Amós. Amós ak'õre paji Nahúm. Nahúm ak'õre paji Eslí. Eslí ak'õre paji Nagai.

²⁶ Nagai ak'õre paji Máhat. Máhat ak'õre paji Matatías. Matatías ak'õre paji Semeí. Semeí ak'õre paji Josec. Josec ak'õre paji Joiadá.

²⁷ Joiadá ak'õre paji Johanán. Johanán ak'õre paji Resá. Resá ak'õre paji Zorobabel. Zorobabel ak'õre paji Salatiel. Salatiel ak'õre paji Nerí.

²⁸ Nerí ak'õre paji Melquí. Melquí ak'õre paji Adí. Adí ak'õre paji Cosam. Cosam ak'õre paji Elmadam. Elmadam ak'õre paji Er.

²⁹ Er ak'õre paji Jesús. Jesús ak'õre paji Eliézer. Eliézer ak'õre paji Jorim. Jorim ak'õre paji Matat.

³⁰ Matat ak'õre paji Leví. Leví ak'õre paji Simeón. Simeón ak'õre paji Judá. Judá ak'õre paji José. José ak'õre paji Jonam. Jonam ak'õre paji Eliaquim.

³¹ Eliaquim ak'õre paji Meleá. Meleá ak'õre paji Mená. Mená ak'õre paji Matatá. Matatá ak'õre paji Natán.

³² Natán ak'õre paji David. David ak'õre paji Jesé. Jesé ak'õre paji Obed. Obed ak'õre paji Booz. Booz ak'õre paji Salmón. Salmón ak'õre paji Nahasón.

³³ Nahasón ak'õre paji Aminadab. Aminadab ak'õre paji Admín. Admín ak'õre paji Arní. Arní ak'õre paji Hesrón. Hesrón ak'õre paji Fares. Fares ak'õre paji Judá.

³⁴ Judá ak'õre paji Jacob. Jacob ak'õre paji Isaac. Isaac ak'õre paji Abraham. Abraham ak'õre paji Téräh. Téräh ak'õre paji Nahor.

³⁵ Nahor ak'õre paji Serug. Serug ak'õre paji Ragau. Ragau ak'õre paji Péleg. Péleg ak'õre paji Éber. Éber ak'õre paji Sélah.

³⁶ Sélah ak'õre paji Cainán. Cainán ak'õre paji Arfaxad. Arfaxad ak'õre paji Sem. Sem ak'õre paji Noé. Noé ak'õre paji Lámeç.

³⁷ Lámeç ak'õre paji Matusalén. Matusalén ak'õre paji Enoc. Enoc ak'õre paji Jared. Jared ak'õre paji Mahalaleel. Mahalaleel ak'õre paji Cainán.

³⁸ Cainán ak'õre paji Enós. Enós ak'õre paji Set. Set ak'õre paji Adán máik'aapa Adán ak'õre paji Tachi Ak'õre.

Netuara Poro Waibiapa Jesús k'achiade baapiit'ee pada

(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

4 Ak'õre Jaure Jesús ome bapachi máik'aapa irua Jesús wápiji Jordán todeepa eujá pania wée bi-maa. ² Mama baji k'áima cuarenta. Mága nide Netuara Poro Waibiapa ne-inaa k'achia oopi k'inia baji Jesumaa. Mama bide Jesús nek'o-ee bada perá, jarrapisia nĩbeeji. ³ Māpai Netuara Poro Waibiapa māgaji:

—Wāara pi Tachi Ak'õre Warra pirá, na māu pan papit'aapáde aji.

⁴ Jesupa p'anauji:

—iOo-eda! aji. Tachi Ak'õre Ūraa p'ádade jara bi: 'Eperá chik'o k'o bipapai chok'ai bak'aa. Tachi Ak'õre pedee k'awa bipa ichita chok'ai bapari.'

(Dt 8.3)

⁵ Maap'eda Netuara Poro Waibiapa iru ee it'iaara bi nok'ode ateeji. Jómaweda na p'ek'au eujádepema p'uuru ak'ipiji máik'aapa māgaji:

⁶ —Mia pi jā p'uurudepemaarā poro waibia papiyada aji. Āchi net'aa pia jómaweda péré papii. Méré perá chi tee k'inia bimaa teei. ⁷ Mi k'irapite bedabaip'eda, mima it'aa t'irura, jómaweda péré payada aji.

⁸ Jesupa p'anauji:

—iOo-eda! aji. Tachi Ak'õre Ūraa p'ádade jara bi: 'Tachi Ak'õre Waibiamaa aupai it'aa t'ĩpatáati máik'aapa jĩp'a oopatáati irua jara bik'a.'

(Dt 6.13)

⁹ T'ēepai Netuara Poro Waibiapa iru ateeji Jerusalén p'uurudee. Mama Tachi Ak'õre te waibia ek'arra ĩri it'ĩ ateeji máik'aapa māgaji:

—Wāara pi Tachi Ak'õre Warra pirá, namáik'aapa jĩti-daipáde aji, ¹⁰ Tachi Ak'õre Ūraa p'ádade jara bairá:

'Ak'õrepa ichi angeleerā pēiit'ee pi k'aripadamerā.

¹¹ Āchia pi jita atadait'ee máik'aapa pi t'idik'adait'ee, pichi biiri pida māumaa p'u oopiamaapa.'

(Sal 91.11-12)

¹² Jesupa p'anauji:

—jĩti-eda! aji. Ichiaba Tachi Ak'õre Ūraa p'ádade jara bi:

'Ne-inaa pariatua oonáaji k'awaait'ee wāara Tachi Ak'õre Waibiapa tachi ak'ipari wa māga-e.'

(Dt 6.16)

¹³ Netuara Poro Waibiapa p'oyaa-e pak'ári Jesús ome, atabēiji awaraa ewaride cheit'ee.

Jesupa naapiara jarateda Galilea eujāde

(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴ Jesús wāji Galilea eujādee. Ne-inaa jómaweda oopachi Ak'õre Jaurepa oopi bik'a. Maperā iru t'opachida ma eujā jōmaade. ¹⁵ Irua jarateepachi Ak'õre Ūraa

jarateepata tede p'uuru bee chaa. Maapai jōmaarāpa iru pia ak'ipachida.

Jesús Nazaret p'uurudee wāda

(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶ Maapai Jesús wāji ichi warida p'uuru Nazaretdee. Ichia oopatak'a ĩipata ewate pak'ári, t'ĩuji Ak'õre Ūraa jarateepata tede. Ma ewate bainĩ beejii Ak'õre Ūraa p'āda leeit'ee. ¹⁷ Irumaa teejida Ak'õre pedee jarapari Isaíapa p'āda. Ewat'ĩ atap'eda unuji na pedee máik'aapa leejii:

¹⁸ —'Tachi Ak'õre Jaure mi ome bapari, Ak'õrepa mi jirit'erada perá pedee pia jarateemerā chupiria beerā-maa. Mi pēiji jaramerā carcelde pik'a beerā uchiapiit'ee máik'aapa tau p'áriu beerāmaa unupiit'ee; ma awara chupiria beerā k'aripait'ee máik'aapa ichi eperāarā pia ak'ĩ bapariit'ee. ¹⁹ Mága mima jarapiji irua eperāarā pia oo k'inia bairā na año irua jirit'eradade.'

(Is 61.1-2)

²⁰ Mága pedee'eda, Jesupa ma p'āda pirat'ĩ ataji máik'aapa teejii Ak'õre Ūraa jarateepata te ak'iparimaa. Māpai su-ak'ĩ beejii jarateeit'ee. Jōma arii p'anadap'edaarāpa irumaa ak'ĩ para beejii. ²¹ Māpai irua māgaji:

—Idi weda parā t'āide p'asamaa bi ma ūraa p'ádade jara bik'a.

²² Mága ūridak'ári, arii p'anadap'edaarāpa iru t'o p'anajida máik'aapa ak'itrua para beejii, irua pedee pia jarapachi perá. Āchi pitapai iidi para beejii:

—¿Sāga jarayama ajida, ma p'ádade jara bik'a idi p'asaru? ¿Na José warra-ek'ā? ajida.

²³ Māpai Jesupa māgaji:

—¿Parāpa na pedee jarapata jara k'inia p'ani-ek'ā? aji. Eperāpa mi medicoda ak'ári, k'awa p'ani wāara pedee jara bi ichi k'ayaadaip'eda, jipa beeru pirá ichi juadoopa. Mapa pi wāara Tachi Ak'õrepa pēida pirá pia jara bik'a, māgara nama pichi warida p'uurude ne-inaa pia óoji pia oodak'a Capernaum p'uurude.

²⁴ Māpai Jesupa māgaji:

—Mia wāarata jararu. Tachi Ak'õre pedee jarapari p'uurudepemaarāpa iru pedee ūridaamaa p'anapata. Mapa parāpa mi pedee ijāa k'iniada-e p'ani. ²⁵ Ichiaba māga paji chonaarāweda Tachi Ak'õre pedee jarapari Elías ome. K'oi che-e bide año õpee ap'eda esa-ak'a, jarra oojida Israel eujā jōmaade. ²⁶ Mamída parā chonaarāpa Tachi Ak'õrede ijāada-e p'anadap'edaa perá, irua Elías pēi-e paji Israel eujādepema p'ētrāarā k'aripade. Ma k'āyaara pēiji Sarepta p'uurudee, Sidón p'uuru k'ait'a, māpema p'ētrāa k'aripamerā. ²⁷ Ichiaba Ak'õre pedee jarapari Eliseo chok'ai bak'ári, Israel eujāde leprapa k'ayaa beerā chok'ara paraaji. Mamída irua apida jipa-e paji. Aba Siria eujādepema k'ayaa bada t'ĩjarapatap'edaa Naamán jipa beejii iru juapa.

²⁸ Mága ūridak'ári, ma Ak'õre Ūraa jarateepata tede p'anadap'edaarā jómaweda k'ĩraudachida Jesús ome. ²⁹ Jita atajida máik'aapa jidi babataa atadachida p'uurudeepa. Ateejida ee nok'ode ira bada eere máik'aapa

s̄a bat'at'aanadait'ee paji piudaimerã. ³⁰ Mam̄ida Jesús ächi juadeepa uchiadaip'eda, wãyaaji ächi esaj̄iak'a.

Netuara eperã k'ap'iaide merätia bada (Mr 1.21-28)

³¹ Maap'eda Jesús wãji Capernaum p'uurudee. Mägí p'uuru Galilea eujãde bi. Ñipata ewate Tachi Ak'õre Ūraa jarateemaa beeji Ak'õre Ūraa jarateepata tede. ³² Mãpemaarãpa iru pedee ũridak'ãri, ak'itrua para beeji irua j̄ip'a jarateeda perã Tachi Ak'õrepa jarateepidak'a.

³³ Mama baji imik'ira netuara merätia bada iru k'ap'iaide. Jesús jarateeda ũrik'ãri, netuarapa golpe bi-
apiji:

³⁴ —Aai, Jesús Nazaretdepema, ¿k'ãata oo chejima aji, taimaa? ¿Tai ichiak'au b̄iji! ¿Tai k'emat'aadeta cheruk'ã? ajida. Mia pi k'awa bida aji. Pita chi k'achia wëe bapari, Ak'õre Waibiapa pëida.

³⁵ Mãpai Jesupa ma netuara itriat'aaji:
—K'itup'ee beepãde aji mãik'aapa uchiapãde aji, na eperã k'ap'iaideepa!

Mãpai ma netuarapa ma eperã te jãde baaipiji jõ-
maara k'itrapite mãik'aapa uchiadachi, iru p'ua oo-ee.

³⁶ Mãga unudak'ãri, jõmaweda ak'itrua para beeji mãik'aapa ächi pitapai pedee para beeji:

—Aai, irua jarateeda waide nama ũridak'aada! ajida. ¿Eperã poro waibiak'a jaratee bi! Netuaraarãpa pida iru pedee ũri p'ani mãik'aapa uchiapata, iru Tachi Ak'õre k'ap'ia pari pedeeperi perã.

³⁷ Jesupa mãga ooda perã, irude nepiripachida p'uu-
ru bee chaa Galilea eujãde.

Jesupa Simón Pedro p'ãk'õre jipada (Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸ Jesús uchiak'ãri Ak'õre Ūraa jarateepata tedeepa, wãji Simón Pedro temaa. Simón p'ãk'õre k'ayaa baji k'iamiaapa. Mapa chupiria iidijida Jesumaa iru jipamerã.

³⁹ Iru ik'aawa ak'in̄i banaji mãik'aapa ma k'iamia itriat'aaji. Aramata tuudachi. Mãpai chi k'ayaa bada p'irabaip'eda, nek'opiji Jesumaa mãik'aapa chi k'õp'ãy-
oorãmaa.

Jesupa k'ayaa beerã chok'ara jipada (Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

⁴⁰ K'eudaik'ãri, k'ayaa k'ira t'ãdoo iru beerã aneejida Jesumaa. Iru jua bik'ãri mãirã ñri, jipak'oodachida.

⁴¹ Ichiaba eperãarã chok'ara k'ap'iaideepa netuara merätia beeda bia uchiak'oodachida:

—Pita Tachi Ak'õre Warrada ajida.

Mam̄ida Jesupa itriak'ooji pedeepiamaapa, ächia k'awa p'anadap'edaa perã iru Tachi Ak'õrepa pëida eperãarã k'aripamerã.

Jesupa Judea eujãde jaratee nipada (Mr 1.35-39)

⁴² Taujaaweda Jesús uchiaji ma p'uurudeepa wãit'ee eperãarã p'anadak'aamaa. Mam̄ida p'uuru pidaarãpa

jirinajida mãik'aapa chupiria iidijida wãnaamerã awara äyaa. ⁴³ Mam̄ida Jesupa mägaji:

—Awaraa p'uurudee ichita wãit'ee pedee pia jarateede, ichiaba k'awaadamerã Tachi Ak'õrepa ära bi k'inia bi ichi jua ek'ari ichideerã p'aneedamerã. Ma-it'ee pi irua mi pëiji.

⁴⁴ Mägá Jesupa jaratee nipapachi Ak'õre Ūraa jarateepata te bee chaa judiorã p'anapata eujãde.

Jesupa chik'ora peepida (Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

5 Ewari aba Jesús Genesaret Lago ide bain̄ bak'ãri, eperãarã chok'ara p'isua seedachida irumã, Tachi Ak'õre Ūraa ũri k'iniapa. ² Mãga nide Jesupa barco omé unuji to ide. Chipariirãpa ächi t'iri siimaa p'anajida ipu ide. ³ Jesús Simón Pedro barcode bataup'eda, iidiji tok'esaapai ateemerã. Mãpai ma barcode su-ak'i beeji jarateeit'ee. ⁴ Jaratee aupak'ãri, Simonmaa mägaji:

—Nãpiadee wãdáma mãik'aapa jãma pãchi t'iri t'aadapãde aji.

⁵ Simonpa p'anauji:

—Tachi Jarateepari, t'iri t'aamaa ewarijidada aji, maarepida peeda-ee. Mam̄ida pia jara bairã, t'iri t'aanait'eeda aji.

⁶ Mägá t'aadap'eda, jira atadak'ãri, chik'ora n̄ibaji t'iri jãde. Perã jëdachi. ⁷ Mãga unurutata juapa t'ijida ape-
ma barco pidaarãmaa k'aripa chedamerã. Chejida mãik'aapa ma chik'ora pee aupadak'ãri, barco omee weda perã pirubaaidachida. ⁸ Mãga unuk'ãri, Simón Pedro Jesús k'itrapite bedabaidachi mãik'aapa mägaji:
—Tachi Waibia, mi ik'aawaapa äyaa beepãde aji, mi p'ek'au ooyaa bairã. Pia-e bi pi mi k'ait'a bamerã.

⁹ Simón awaraa arii p'anadap'edaarã ome ak'itrua para beeji mägá chik'o cho-k'ara peedap'edaa perã.

¹⁰ Auk'a p'anajida Simón k'õp'ãyoorã, Zebedeo warrarã Santiago Juan ome. Mãpai Jesupa mägaji Simonmaa:

—Waaweenaapãde aji. Idideepa pia eperãarã jiriit'ee Tachi Ak'õre-it'ee, to-iapataarãpa chik'o jiripatak'a.

¹¹ Mãpai barco ipu ide binadap'eda, jõmaweda ächi net'aa atabëijida ächi ak'õreerã ome mãik'aapa wãjida Jesús ome.

Jesupa leprapa k'ayaa bada jipada (Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹² Ewari aba Jesús p'uurudee nide eperã leprapa k'ayaa bipa ununaji. Jesumaa chep'eda, bedabaidachi tau b̄iri eujãde t'õbairumaa mãik'aapa chupiria iidiji:

—Tachi Waibia, pia k'inia bi pirã, mi k'ayaa wëpa-pipãde aji, Ak'õre k'itrapite pia beemerã.

¹³ Jesupa juapa t'õbaiji mãik'aapa mägaji:

—K'inia bida aji. Jipa beepãde aji.

Aramata chi lepra k'ayaa wëpaji. ¹⁴ Mãpai Jesupa mã-
gaji:

—Jaranãaji apidaamaa. J̄ip'a p'aaremaa ak'ipinãji. Moisepa p'ãdade jara bik'a ipana omé atëeji teeit'ee Tachi Ak'õremaa. Mägá jõmaarãpa pi jipa beeda k'awa-
dayada aji.

¹⁵ Jesupa māga jarapachi mīda, audupiara pedeechida irua oodade. Ma awara eperāarā chok'araara cheepurujida iru pedee ūridait'ee māik'aapa āchi k'ayaa jipapidait'ee. ¹⁶ Ma k'aurepa Jesús wāpachi eperāarā p'anadak'aamaa it'aa t'īde.

Jesupa chiwa bada jipada

(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷ Ewari aba Jesupa jarateemaa bi misa, iru k'ait'a su-ak'i p'anajida fariseorā māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarā. Che p'anajida jōmaweda Galilea eujādepe-
ma p'uurudeepa, ichiaba Judea eujādeepa māik'aapa Jerusalén p'uurudeepa. Tachi Ak'ōre baji Jesús ome, k'ayaa beerā jipamerā. ¹⁸ Māga nide pachejida eperāarā eperā chiwa bi ome. Jira aneejida ichi p'arude. T'īu ata k'inia p'anajida teedaa, Jesús k'īrapite bidait'ee. ¹⁹ Mamīda unudak'aa paji sāmāik'aapa t'īu-
dai, eperāarā chok'ara see nībada perā. Maperā it'ī ateejida terraza īri māik'aapa uria ewa atajida. Māpai ma chiwa bi ichi p'arude irabai atajida jōmaarā taide Jesús k'īrapite. ²⁰ Jesupa k'awaak'āri āchia wāara ichide ijāa p'ani, ma chiwa bīmaa māgaji:

—K'ōp'āyo, pia p'ek'au k'achia oopata jōmaweda wē-pajipi.

²¹ Māga ūridak'āri, Moisepa p'āda jarateepataarāpa māik'aapa fariseorāpa k'īsia p'aneejida: “Jā eperā nāga pedeeik'araa bi. Tachi Ak'ōrepapaita p'ek'au k'achia wē-papipari. Jā eperā Tachi Ak'ōre āpīte ik'achia pedeemaa bi jarak'āri ichiata māgee ne-inaa oopari.”

²² Mamīda Jesupa k'awaji āchia k'īsia p'ani. Mapa iidi-
ji:

—¿Sāap'eda parāpa k'īsia k'achia k'īsia p'anima? aji.

²³ Mia irumaa jarai: “Pia p'ek'au k'achia oopata wēpa-
jipi” maa-e pirā jarai: “P'irabāiji māik'aapa wāji”. Mamī-
da irua maarepida oo-e pai Tachi Ak'ōrepa oopi-e pirā.

²⁴ Mia ak'īpiit'ee na p'ek'au eujāde mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema k'ap'ia pari, Tachi Ak'ōre Waibiapa wēpa-
pipari eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata.

Māpai māgaji ma eperā chiwa bīmaa:

—Mia jara bi: j'P'irabāiji! Pichi p'aru atāji māik'aapa wāji pichi temaa.

²⁵ Aramata chiwa bada p'irabaidachi jōmaarā taide māik'aapa ichi p'aru jēra bada atap'eda, Ak'ōre ome o-
īa wāji ichi temaa. ²⁶ Māga unudak'āri, jōmaweda ak'itrua para beeji māik'aapa o-īapa jarapachida Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Māgá p'era pik'a jōnīpa māgajida:

—Idi ne-inaa pia unujidada ajida, Tachi Ak'ōre juapa ooda.

Jesupa Leví jirit'erada ichi ome nipapariimerā

(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ T'ēepai, Jesús mamāik'aapa uchiap'eda, ununaji eperā t'ījarapatap'edaa Leví. Māgí Cesar-it'ee im-
puesto p'epari paji. Su-ak'ī baji ma impuesto p'epataarā su-ak'ī p'anapatamāi. Jesupa irumaa māga-
ji:

—Mi ome nipaparīiji.

²⁸ Māpai Leví p'irabaip'eda, ichi net'aa p'e atabēiji māik'aapa wāji Jesús ome.

²⁹ Ma t'ēepai, Levipa fiesta ooji ichi tede Jesu-it'ee.

Impuesto p'epataarā Roma pidaarā rey-it'ee t'ī pēiji awaraa k'ōp'āyoorā ome. Ma fiesta oo p'anide Jesús chi k'ōp'āyoorā ome su-ak'ī p'anajida mesade, nek'omaa apemaarā ome. ³⁰ Mamīda fariseorāpa māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarāpa k'īsia p'anadap'edaa perā āchi chonaarāpa oopatap'edaade, aupedeemaa p'aneejida Jesús k'ōp'āyoorā ome. Iidijida:

—¿Sāap'eda nek'omaa p'anima māik'aapa ne-inaa tomāa p'anima jāgee impuesto p'epataarā ome māik'aapa awaraa p'ek'au k'achia oopataarā ome? Parāpa jāga oodaik'araa bida ajida.

³¹ Jesupa p'anauji:

—Médico pēidak'aa k'ap'ia pia beerāmaa. Jīp'a pēipa-
ta k'ayaa beerāmaa. ³² Tachi Ak'ōrepa mi pēi-e paji t'āri pia beerā jiride. Ma k'āyaara p'ek'au k'achia oopataarā jirideta pēiji, p'ek'au k'achia oo amaadamerā māik'aa-
pa irude ijāapataadamerā.

Sāapai it'aa t'īdaipia bi nek'oda-ee

(Mt 9.14-15; Mr 2.18-22)

³³ Jesumaa māgajida:

—Juan Bautista k'ōp'āyoorā māik'aapa fariseorā au-
dú it'aa t'īpata nek'oda-ee. ¿Sāap'eda pi k'ōp'āyoorā ichita nek'opata māik'aapa ne-inaa topatama? ajida.

³⁴ Jesupa p'anauji:

—Miak'āipata fiestade t'ī pēidap'edaarā pachedak'āri, ma fiesta o-īa oopata chi miak'āiit'ee bi ome. Mama p'anide ¿parāpa nek'opida-e paik'ā aji, āra-
maa? ³⁵ Ewari cherude chi miak'āiit'ee bi wē-e pak'āri āra ome, fiesta ooda-e pait'ee t'āri p'uapa. Ma ewatepi nek'oda-e pait'ee.

Moisepa p'āda māik'aapa Jesucristopa jarateeda auk'a ak'idaik'araa bi

³⁶ Ichiaba Jesupa nāga nepiriji jarateeit'ee ichi ūraa p'oiradaik'araa bi Moisepa p'āda ome:

—Eperā apidaapa p'aru chiwididepema pite aba t'īik'araa bida aji, p'aru sorede parchait'ee. Māga ooru pirā, chi p'aru chiwidi āridariit'ee māik'aapa ma pite auk'a bee-e pait'ee chi p'aru sore ome. ³⁷ Ichiaba vino ewaa juda t'īdak'aa ne-e sorede. Māga oodak'aa ma vino baak'ak'āri, ma ne-e sore jīadarii perā māik'aa-
pa chi vino atuadarii perā. ³⁸ Maperā vino ewaa juda t'īdaipia bi ne-e chiwidide. ³⁹ Eperāpa vino chona bi tok'āri, to k'inia-e chi ewaa juda jarapata perā: “Chi chonata warraara bida” apata. Māga pik'a parāpa chonaarāwedapema ūraa k'iniara iru p'anida aji, mia ūraa jaratee bi k'āyaara.

Īpata ewate trigo k'imi chak'eerā p'edap'edaa

(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

6 Judiorā ĩpata ewate Jesús nipaji trigo k'āide. Ma wāyaa wāde chi k'ōp'āyoorāpa trigo k'imi chak'eerā oromaa p'aneejida. Jua jāde sirat'idap'eda,

chi trigo tau chak'eerã k'opachida. ² Mäga unudak'ãri, ùk'uru arii p'anadap'edaa fariseorãpa iidijida:

—¿Säap'eda parãpa oo p'anima ajida, tachi ùraade jara bi oonaadamerã? Ñipata ewate mimiadaik'araa bi-da a bi.

³ Jesupa k'awaji chi k'öp'äyoorãpa ne-inaa k'achia ooda-e paji ma trigo tau k'odak'ãri. Mapa p'anauji:

—¿Parãpa Ak'õre Ùraa p'ädade leeda-e p'anik'ã aji, Rey Davidpa ooda chonaarãweda jarrapisiadaidak'ãri chi k'öp'äyoorã ome? ⁴ T'ñuji Tachi Ak'õre te ne-edee oodade mäik'aapa ataji pan awara bidap'edaa Tachi Ak'õre-it'ee. Mägf pan ùk'uru k'oji mäik'aapa teeji chi k'öp'äyoorãmaa auk'a k'odamerã. Mäga oojida, p'aareerãpapai mägf pan k'odaipia baji mĩda. Tachi Ak'õrepa ãra miapi-e paji mäga oodap'edaa k'aurepa.

⁵ Jesupa ichiaba mägaji:

—Ñipata ewate mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema jua ek'ari bida aji.

Eperã jua chiwa bada

(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Awaraa ñipata ewate Jesús t'ñuji Tachi Ak'õre Ùraa jarateepata tede mäik'aapa jarateemaa beeji. Mama baji eperã jua juaraarepema chiwa bi. ⁷ Moisepa p'ãda jarateepataarã fariseorã ome Jesús imiatee k'inia p'anajida. Mapa ak'i p'anajida Jesupa ma k'ayaa bi jipai maa-e pirã jipa-e pai ma ewate. ⁸ Mamĩda Jesupa k'awaji ãrapa k'ñsiadap'edaa. Mapa ma jua chiwa bi-maa jaraji:

—P'irabãiji mäik'aapa jõmaarã esajãak'a ak'inĩ béeji.

Aramãgã ma eperã it'a ak'inĩ beeji. ⁹ Mãpai Jesupa mägaji apemaarãmaa:

—Mia parãmaa ne-inaa iidit'ee. ¿K'ãata oodaipia bi-ma aji, ñipata ewate; ne-inaa pia maa-e pirã ne-inaa k'achia? ¿Eperã k'aripadaipia bik'ã piunaamerã maa-e pirã piupidaipia bik'ã? aji.

¹⁰ T'ëepai mäirãmaa ak'iji. Maap'eda ma eperã jua chiwa bimaa mägaji:

—Pichi jua jĩrupãde aji.

Mãpai jua jĩruji. Aramata jipa beeji. ¹¹ Mamĩda mäirãpa mäga unudak'ãri, audú k'ñraudachida mäik'aapa pedee teemaa p'aneejida Jesús peepit'aadait'ee.

Jesupa k'öp'äyoorã doce jirit'erada ichi ome nipapataadamerã

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Maapai Jesús ee nok'odee wãji it'aa t'ñide. Mama ewariji it'aa t'ñmaa. ¹³ Ästaawa pak'ãri, ichi ome nipapataarã t'ñji. Mäirãdepema jirit'eraji doce mäik'aapa ãra t'ñ biji *apóstoles*. ¹⁴ Nãgñrã paji: Simón, Jesupa ichiaba t'ñ bida Pedro; chi ñpema Andrés; Santiago; Juan; Felipe; Bartolomé; ¹⁵ Mateo; Tomás; Alfeo warra Santiago; Simón Celote apatap'edaa; ¹⁶ Santiago warra Judas mäik'aapa Judas Iscariote; ma t'ëepai Jesús traicionaada.

Jesupa eperãrã chok'araarãmaa jarateeda

(Mt 4.23-25)

¹⁷ Ma k'öp'äyoorã jirit'erap'eda, Jesús edaa cheji ma ee it'ia bideepa ãra ome mäik'aapa pachejida eujã jew-edaade. Mama chip'le p'anajida iru ome nipapatap'edaarã mäik'aapa awaraa eperãrã chok'ara: Judea eujãdepemaarã, Jerusalén p'uurudepemaarã, p'usa ide p'ani Tiro p'uurudepemaarã Sidón p'uurudepemaarã ome. ¹⁸ Che p'anajida Jesús pedee ùridait'ee mäik'aapa irua ãchi k'ayaa jipamerã. Mama bide Jesupa netuara merãtia iru beerã ichiaba jipak'ooji. ¹⁹ Eperãrã jõmaarãpa Jesús k'ap'ia t'õbai k'inia p'anapachida, iru juapa ãchi jõmaweda jipak'ooda perã.

Jesupa jarateeda t'ãri o-ña p'anapataadamerã

(Mt 5.1-12)

²⁰ Maap'eda Jesupa ichi ome nipapataarãmaa ak'iji mäik'aapa mägaji:

—T'ãri o-ña p'ani, parã chi chupiria chedeerã. Tachi Ak'õre k'awa k'inia p'anadairã, irudeerã p'anadait'ee.

²¹ T'ãri o-ña p'ani, parã chi jarrapisia jõñrã, parãmaa Tachi Ak'õrepa nek'opiit'ee perã. Ichiaba t'ãri o-ña p'ani, parã chi ñraweda jëe jõñrã t'ãri p'uapa, t'ëepai Tachi Ak'õrepa parã ëipiit'ee perã.

²² T'ãri o-ña p'ani eperãrãpa parã k'ñra unuamaa iru p'aneedak'ãri; yiarã iru p'aneedak'ãri; parãmaa ik'achia pedeedak'ãri, maa-e pirã parã ãpíte pedee k'achia jaradak'ãri mi, chi Eperã Ak'õre Truadepemade ijãapata perã.

²³ Mäga oodak'ãri, t'ãri o-ña, k'ãiwee p'anéeti, Tachi Ak'õrepa ne-inaa pi-ia teeit'ee perã, parã iru truade panadak'ãri. Chonaarãweda ichiaba mägã ne-inaa k'achia oopachida Tachi Ak'õre pedee jarapataarãmaa.

²⁴ Mamĩda jaai, Tachi Ak'õrepa k'achiadee pëiit'eeipi parã, chi p'arat'ara beerã, na p'ek'au eujãdepai o-ña p'anadait'ee perã!

²⁵ ¡Aai, Tachi Ak'õrepa k'achiadee pëiit'eeipi parã, chi ñraweda bi jãwaa p'anñrã, t'ëepai jarrapisia p'aneedait'ee perã!

¡Aai, Tachi Ak'õrepa k'achiadee pëiit'eeipi parã, chi ñraweda ëi jõñrã, t'ëepai jëe jõnadait'ee perã t'ãri p'uapa!

²⁶ ¡Aai, Tachi Ak'õrepa k'achiadee pëiit'eeipi parã, chi jõmaarãpa t'o p'anapataarã! ¡Mäga oopachida Judea eujãdepemaarã chonaarãpa, seewata Tachi Ak'õre pedee jarapatada apatap'edaarã ome!

Jesupa jarateeda k'ñra unuamaa iru p'anapataarãde

(Mt 5.38-48; 7.12)

²⁷ —Mamĩda parã, mi pedee ùri p'anñrãmaa mia jara bi: Parã k'ñra unuamaa iru p'anapataarã k'inia iru p'anapatãati mäik'aapa ãramaa ne-inaa pia óoti. ²⁸ Pia óoti ãrapa parã k'achia oopata pari. It'aa t'ñpatãati pãchima ik'achia jarapataarã pari. ²⁹ Eperãpa pi k'ñra tarramaa sĩru pirã, auk'a oonãaji irumaa. Ma k'ãyaara chi apema k'ñra tarra ak'ipiji, auk'a sĩmerã. Ichiaba eperãpa pichi ñripema p'aru jĩ bi jãri ataru pirã, ichiaba

pichi camisa t'āri pia téeji. ³⁰ Apidaapa pīmaa ne-inaa iidiruta pirā, téeji. Ichiaba pi net'aa jāri ataruta pirā, iidināaji waya pīmaa teemerā. ³¹ Ōoti apemaarāmaa parāpa k'inia p'anik'a āchia parāmaa oodamerā.

³² Parāpa k'inia iru p'ani pirā pāchi k'inia iru p'anapataarā aupai, ζne-inaa pipiara oomaa p'anik'ā? P'ek'au k'achia ooyaa beerāpa paara māga oopata. ³³ Parāpa ne-inaa pia oo p'ani pirā pāchi pia oopataarāmaa aupai, ζne-inaa pipiara oomaa p'anik'ā? P'ek'au k'achia oopataarāpa paara māga oopata. ³⁴ Ichiaba pāchi net'aa presta pēiruta pirā, ma pari awaraa net'aa jī-tait'ee aupai, ζne-inaa pipiara oomaa p'anik'ā? P'ek'au k'achia oopataarāpa pida prestapata āchi pitapai, ma pari ne-inaa jitadait'ee. ³⁵ Parāpa pāchi k'īra unuamaa iru p'anapataarā k'inia iru p'anapataadaipia bi māik'aa-pa āra pia oopataadaipia bi. Āramaa net'aa prestadaipia bi, nida-ee ne-inaa jitadait'ee ma pari. Māga ooruta pirā, Tachi Ak'ōrepa ne-inaa pia teeit'ee parāmaa māik'aapa parā Ak'ōre Waibia warrarā p'anadait'ee. Iruata ne-inaa pia oopari gracias jaradak'arāmaa māik'aapa t'āri k'achia-idaa beerāmaa paara. ³⁶ Maperā awaraarā chupiria k'awāati pāchi Ak'ōre Waibiapa ooparik'a.

Awaraarāpa oopata āpite ik'achia jaradaik'araa bi (Mt 7.1-5)

³⁷ —Awaraarāpa ne-inaa oopata ak'ināati jaradait'ee ne-inaa k'achia oomaa p'ani. Māgá Tachi Ak'ōrepa auk'a oo-e pait'ee parā ome. Ne-inaa k'achia aupai jirināati pedee k'achia jaradait'ee awaraarā āpite, maa-e pirā Tachi Ak'ōrepa auk'a jiriit'ee parāpa ne-inaa k'achia oopata aupai jarait'ee, p'anadak'āri iru k'īrapite. Chīarapa parāmaa ne-inaa k'achia ook'āri, perdonāati. Māgá Tachi Ak'ōrepa parāpa ne-inaa k'achia oopata perdonaait'ee. ³⁸ Awaraarāmaa tēeti. Māgá Tachi Ak'ōrepa parāmaa teeit'ee. T'āri pia teedak'āri awaraarāmaa, ma pari irua audupiara teeit'ee parāmaa. Irua parāmaa ooit'ee parāpa oopatak'a awaraarāmaa.

³⁹ Ichiaba Jesupa nāga nepiriji jarateit'ee, chi k'ōp'āyoorāpa k'awaa wādamerā oodait'ee irua jara bik'a.

—P'ananaati chi wāara k'awada-e p'anirāk'a. Māgāriā tau p'āriu beerāk'api p'ani awaraa tau p'āriu beerā atee k'inia p'anadak'āri awara āyaa. ζĀchi omee weda uride baainada-e paik'ā? ⁴⁰ Mi ūraa k'awaa wādak'āri, pia p'anapataadait'ee. Estudiante apida ichi jarateepari k'āyara k'awaraa bi-e. Mamīda jōmaweda estudia aupak'āri, ichi jarateepari jīak'a uchiai.

⁴¹ ζK'āare-it'ee ak'i bima nejarra pichi auk'aa tau jāde bi, mamīda unu-e bi pak'uru pichi tau jāde bi? ⁴² Pichi tau jāde pak'uru iru bi pirā, ζsāga pichi auk'aamaa jaraima: “Īpema, mīmaa ēepiji jā nejarra pichi tau jāde bi”? ζSeewata pia chīara k'aripa k'inia bi, irua oo bi ak'ik'āri! Naapiara ēt'aipia bi ma pak'uru pichi tau jāde bi. Māpai pi unui ma nejarra pichi auk'aa tau jāde bi māik'aapa māgá iru k'aripai.

Pak'uru k'awaapata chi nejōdeepa

(Mt 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ —Nejō biiri pia bīpa nejō k'achia chauk'aa. Jōdee nejō biiri k'achia bīpa nejō pia chauk'aa. ⁴⁴ Nejō biiri chaa k'awapata chi nejōdeepa. Eperāarāpa higojō orodak'aa pak'uru ĩri-idaa bīdeepa. Ichiaba uva orodak'aa māgee pak'urudeepa. ⁴⁵ Māga pik'a eperā t'āri pia bīpa pedee pia jarapari, k'īsia pia iru bairā ichi t'āride. Jōdee eperā t'āri k'achia bīpa pedee k'achia jarapari, ichi t'āride k'īsia k'achia iru bairā. Ma k'īsia jōma uchiaru ichi t'ārideepa ichi it'aipa jarapari.

Jesupa te oopataarāde nepirida

(Mt 7.24-27)

⁴⁶ —ζK'āare-it'ee parāpa mi t'ījarapatama: “Tachi Waibia, Tachi Waibia”, mamīda ooda-e p'ani mīa jara bik'a? ⁴⁷ Mīa jarait'ee k'aik'a bi chi mīmaa cheru ūriit'ee mi pedee māik'aapa oopariit'ee mīa jara bik'a. ⁴⁸ Māgí eperā te oo bīk'ata bi. Naapiara irua edú k'orop'eda, chi te biiri māu ĩri bīpari. Maap'eda to chek'āri, wee jira beepari ma te biiri sudamāi. Mamīda p'oyaa mimik'apie, basa māu ĩri bīda perā. Māgí eperāpa ichi te māgá basa māu ĩri pia oopari perā, jō-e pait'ee. ⁴⁹ Jōdee chi mi ūraa ūrip'eda, oo-e bīpa mīa jara bik'a nāga pik'a bi. Ichi te ook'āri, te biiri pariatua supari ipu nāusaade, basa wēe. Maap'eda to chek'āri māik'aapa wee jira beek'āri ma te biiri sudamāi, ma te t'edaipari māik'aapa jōmaweda jōdaipari, chi te chipari paara.

Jesupa Romadepema soldaorā poro waibia esclavo jipada

(Mt 8.5-13; Jn 4.43-54)

7 Jesupa ma eperāarāmaa māga jara aupap'eda, wāji Capernaum p'uurudee. ² Mama bapachi Romadepema soldaorā poro waibia. Ichi esclavo k'inia iru bapachi. Mamīda māgí juak'aya nībaji. ³ Ma soldaorā poro waibiara ūrik'āri Jesús mama ni, pēiji judiorā poro waibiara Jesumaa chupiria iidide, ichi esclavo jīpa chemerā. ⁴ Āra Jesumaa wājida māik'aapa chupiria iidi-jida:

—Na capitán t'āri pia baparida ajida, tachi ome. Mapa pia k'aripaipia bīda ajida. ⁵ Irua tachi judiorā k'inia iru bapari. Oopijida ajida, namapema Ak'ōre Ūraa jara-teepata te.

⁶ Māpai Jesús wāji āra ome. Mamīda ma soldaorā poro waibia te k'ait'a panadak'āri, irua jara pēiji chi k'ōp'āyoorā ome:

—Tachi Waibia, mi temaa chenaapāde aji, mi pi k'āyara ek'ariara bairā. ⁷ Maperā michi itu wā-e paji pi jiride. Mamīda k'awa bi ne-inaa jōmaweda pi jua ek'ari nībi. Jīp'a jarapāde aji, mi esclavo jīpa beemerā. ⁸ Mi jīda waibiara jua ek'ari bi. Ma awara mīa soldaorā iru bi michi jua ek'ari. Mīa abaamaa wāpāde ak'āri, wāpari; awaraamaa chepāde ak'āri, chepari. Ichiaba mi esclavomaa ne-inaa oopāde ak'āri, oonapari. Mi jua ek'ari p'anirāpa māga oopata perā, mīa k'awa bi pia jararupapai mi esclavo jīpait'ee.

⁹ Māga jaranadak'āri, Jesús p'era pik'a beeji. Mapa ichi ome nipapataarāmaa ak'iji māik'aapa mājaji:

—Māgara mi wā-eda aji. Mia wāarata jararu. Tachi Israel pidaarā t'āide mia apida unu-e bida aji, ma eperāk'a; Tachi Ak'ōrede wāara ijāa bi.

¹⁰ Ma pēidap'edaarā capitán temaa pachedak'āri, chi esclavo jipa bita unu chejida.

Jesupa p'ētrāa warra piuda chok'ai p'irabaipida

¹¹ Ma t'ēepai, Jesús wāji Naín p'uurudee. Chi k'ōp'āyoorā māik'aapa awaraa eperāarā chok'ara wājida iru ome. ¹² P'uuru k'ait'a panadak'āri, unujida eperāarāpa jai-idaada atee wāruta iade. Māgí p'ētrāa warra apai iru bada paji. Ai ome chi p'uurudepemaarā chok'ara wā nipajida. ¹³ Jesupa māgí p'ētrāa unuk'āri, chupiria k'awaaji māik'aapa mājaji:

—Jēenaapáde aji.

¹⁴ Aramata araa wāp'eda, Jesupa t'ōbait'aaji ma k'ap'ia atee wādap'edaa p'aru. Chi atee wā nipadap'edaarā ak'iní p'anedak'āri, Jesupa mājaji ma jai-idaa badamaa:

—K'ūtrāa, p'irabáiji.

¹⁵ Māpai chi jai-idaa bada su-ak'í beeji māik'aapa pedeemaa beeji. Maap'eda, Jesupa chi nawemaa mājaji:

—Acha bida aji, pi warra.

¹⁶ Māga unudak'āri, arii p'anadap'edaarā jōmaweda p'era pik'adachida māik'aapa Tachi Ak'ōrede pia pedee para beeji:

—Ak'ōre pedee jarapari waibia tachi t'āide uchijajida ajida.

Ichiaba mājajida:

—Tachi Ak'ōre che bi tachi p'uuru pidaarā k'aripade.

¹⁷ Māgá Jesupa ooda k'awaajida Judea eujādepe-maarāpa māik'aapa ma ik'aawapemaarāpa.

Juan Bautistapa chi k'ōp'āyoorā pēida

(Mt 11.2-19)

¹⁸ Juan Bautista ome nipapatap'edaarā wājida iru badamāi carcelde ma jōma nepiride. Māga ūrik'āri, omé t'ī pēiji wādamerā Jesumaa. ¹⁹ Māirā pēiji Jesumaa iididamerā iru chi cheit'ee bada eperāarā k'aripait'ee maa-e pirā awaraa nidaipia bi. ²⁰ Jesús k'ait'a panadap'eda, mājajida:

—Juan Bautistapa tai pēijida ajida, iidide: “¿Pik'ā tai k'aripapari chonaarāpa cheit'ee bida adap'edaa? Maa-e pirā, ¿awaraa nidaipia bik'ā?” ajida.

²¹ Māga iidi p'anadak'āri, Jesupa eperāarā chok'ara jipaji: k'ayaa beerā; k'ap'ia p'ira beerā; netuara k'ap'iade merātia beerā māik'aapa tau p'āriu beerā. ²² Maap'eda ma Juanpa eperāarā pēidamaa p'anauji:

—Wāti Juanmaa māik'aapa nepiríti parāpa nama unu p'ani māik'aapa ūri p'ani. Jarāti tau p'āriu beeda írá unu p'ani; nik'anik'aa beeda t'ia nūtee; leprapa k'ayaa beeda jipa p'ani āchi k'ayaadeepa; k'írri k'í beeda írá ūri p'ani; piudap'edaarā waya chok'ai p'ani māik'aapa chupiria chederāmaa Ak'ōrepa pedee pia jara pēida

jarateemaa bi. ²³ T'āri o-īa bida aji, chi mide ijāa bi, k'awa-e bi mīda mia ne-inaa jōma oo bi!

²⁴ Juanpa eperāarā pēida wādap'edaa t'ēepai, eperāarāmaa Jesupa pedee pia jaramaa beeji Juande:

—¿K'āata parāpa ak'inajidama aji, eujā pania wēe bi-maa wādak'āri? ¿K'ísiajida-ek'ā ak'inadait'ee eperā pariatua k'ísia bi, p'ūajara nāupa pariatua nēunēuwaa p'uaparik'a? ²⁵ Maa-e pirā, ¿k'ísiajida-ek'ā ak'inadait'ee eperā p'aru pi-ia jī bi? Parāpa pia k'awa p'ani eperā p'aru pi-ia jī beerā rey tede p'anapata. ²⁶ Māga-e pirā ¿k'ísiajida-ek'ā ak'inadait'ee Ak'ōre pedee jarapari? Wāara, iru Ak'ōre pedee jarapari k'āyaara waibiara bi. ²⁷ Na Juandeta Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

‘Mia eperā chok'a pēit'ee pi naa o pia onamerā pi, eperāarā poro waibia, chei naaweda.’

(Mal 3.1)

²⁸ Mia jara bi: Eperā apida Juan k'āyaara waibiara bi-e. Mamīda chi ek'ariara bita iru k'āyaara waibiara pait'ee, Tachi Ak'ōrepa ma eperā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā ome beemerā.

²⁹ Jōmaweda Juan pedee ūridap'edaarā, Cesar-it'ee impuesto p'epataarā paara, irumaa poro choopijida. Māga oodak'āri, ak'ipijida Tachi Ak'ōre wāarata jara baji Juan k'ap'ia pari. ³⁰ Mamīda fariseorā Moisepa p'āda jarateepataarā ome Juanmaa poro choopida-e pak'āri, ak'ipijida āchia k'iniada-e p'ani Tachi Ak'ōrepa āchimaapia oo k'inia bada.

³¹ ‘Mia jarait'ee sāga p'ani parā, mide ijāadak'aa beerā. ³² Warrarā su-ak'í p'anedap'eda, jemenemaa p'aník'ata p'ani p'uuru jāde. Āchi k'ōp'āyoorāmaa biapata:

“Taipa siru chaajida. Mamīda parā pēirada-e paji. K'ari k'ísia paraa k'arijida. Mamīda parā jēeda-e paji.”

³³ Juan Bautista chek'āri, pan k'o-e paji eperāarā jip'arāk'a māik'aapa vino tok'aa paji. Maperā parāpa jarajida: “Netuara iru k'ap'iade merātia bida” ajida.

³⁴ T'ēepai mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema cheji māik'aapa nek'oji, ne-inaa toji eperā jip'aak'a. Maperā jara p'ani mi nek'oyaa, ne-inaa toyaa bapari. Ma awara mi k'ōp'āyo meraaparida a p'ani k'achia-idaa beerā ome māik'aapa Cesar-it'ee impuesto p'epataarā ome.

³⁵ Mamīda Tachi Ak'ōrepa wāarata ak'ipimaa bida aji, mia oo bi k'aurepa parā jōmaarā pari.

Jesús Simón tede

³⁶ Fariseo t'ijarapatap'edaa Simonpa Jesús t'ī pēiji nek'o chemerā ichi ome. Māgá Jesús wāji iru temaa. Su-ak'í beeji mesade. ³⁷ Ma p'uurude wēra p'ek'au k'achia ooyaa bapachi. Māgipa k'awaak'āri Jesús wāda nek'ode ma fariseo tede, ataji chok'o chak'ek'a māu pia alabastrodee ooda ipuru bi k'erapa māik'aapa wāji irumaa. ³⁸ Jēe wāpa su-ak'í banaji Jesús bīrimāi māik'aapa iru bīri siimaa beeji ichi taubapa. Maap'eda ichi pudapa p'ooji. Māpai Jesús bīri wēre atap'eda, ít'aaji māik'aapa ma k'era weet'aaji ai íri ak'ipiit'ee Jesús k'inia iru bi. ³⁹ Simonpa māga unuk'āri, k'ísiaji: “Na eperā wāara Ak'ōre pedee jarapari pada paara, k'awak'ajida aji, k'āare eperāpa ichi t'ōbaimaa bi

māik'aapa māga oopi-e pak'aji, ma wēra p'ek'au k'achia ooyaa bairā."

⁴⁰ Māpai Jesupa Simonmaa māgaji:

—Simón, mia pīmaa ne-inaa jara k'inia bida aji.

Simonpa p'anauji:

—Tachi Jarateepari, jaráji.

⁴¹ Jesupa nepiriji:

—Eperāarā omé p'arat'a paraa p'anajida p'arat'a prestapatamāi. Abaapa paraa baji quinientos denarios; chi apemapa cincuenta denarios. ⁴² P'oyaa p'aada-e pak'āri, chi p'arat'a presta pēidapa āra chupiria k'awaaji māik'aapa omeerāmaa p'aapi-e paji. Írā mī-maa jaráji: ¿chisāgipa ma p'arat'a prestapari audú k'iniara iru bait'eema? aji.

⁴³ Simonpa p'anauji:

—¿Chi p'arat'a waibiara paraa bada-ek'ā? aji.

Jesupa māgaji:

—Wāarada aji.

⁴⁴ Māpai Jesupa ma wēramaa ak'iji māik'aapa Simonmaa māgaji:

—¿Na wēra unu bik'ā? aji. Mī t'ŭk'āri pī tede, pia mī pia auteebai-e paji. Pania tee-e paji mī biiri siimerā. Jōdee na wērapa mī biiri siiji ichi taubapa māik'aapa p'ooji ichi pudapa. ⁴⁵ Mī t'ŭk'āri, pia mī k'ŭra ĩ-e paji. Mamīda mī nama t'ŭru weda na wērapa mī biiri ĩmaa bi. ⁴⁶ Pia mī poro ĩri aceitepa p'uru-e paji. Mamīda irua k'era weeji mī biiri ĩri. ⁴⁷ Mapa mia jara bi: Irua p'ek'au k'achia chok'ara oopata wēpapiji, mī audú k'inia iru bairā. Mamīda eperāpa k'ŭsia bi pirā ichia mak'ŭara p'ek'au k'achia oo-e bi, māgara ma eperāpa mī mak'ŭara k'inia-e bi.

⁴⁸ T'ēepai Jesupa māgaji ma wēramaa:

—Pia p'ek'au k'achia oopata wēpajida aji.

⁴⁹ Māpai apemaarā arii p'anadap'edaarāpa iidi para beeji:

—¿K'aima ajida, jāgí? ¿Eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata paara wēpapi bik'ā? ajida.

⁵⁰ Māpai Jesupa waya jaraji ma wēramaa:

—Pī wāara Ak'ōrede ijāa bairā, irua pī o k'achiadeepa k'aripa ataji atuanaamerā. K'āiwee wāpāde aji.

Wēraarāpa Jesús k'aripapatap'edaa

8 Ma t'ēepai Jesús nipapachi p'uuru beede māik'aapa ai ik'aawa p'uuru k'aipee beede. Jaratee nipapachi Ak'ōrepa pedee pia jara pēida; irua eperāarā bi k'inia bi ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā. Chi k'ōp'āyoorā doce auk'a nipapachida iru ome. ² Ichiaba wēraarā nipapachida iru ome. Ai naaweda ma wēraarā ũk'uru netuara k'ap'ŭade merātia p'anajida māik'aapa ũk'uru k'ayaa p'anajida. Mamīda Jesupa ma jōmaweda jipaji. Māirādepema paji María, ichiaba t'ŭjarapatap'edaa Magdalena. Iru k'ap'ŭadeepa Jesupa netuara siete uchiapiji. ³ Ichiaba baji Cuza wēra t'ŭjarapatap'edaa Juana. Ma Cuza Rey Herodes tedepema mimiapataarā poro waibia paji. Ichiaba baji Susana, awaraa wēraarā chok'ara ome. Ma wēraarāpa Jesús chi k'ōp'āyoorā ome k'aripapachida; teepachida net'aa māik'aapa p'arat'a.

Net'atau p'oparide nepirida

(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Maapai eperāarā chok'ara uchijida p'uurudeepa Jesús ak'ide. Māgá eperāarā chok'ara chip'edachida. Māga nide Jesupa na pedee nepiriji Ak'ōre Ūraa jarateeit'ee:

⁵ —Eperā wāji net'atau p'ode. Ma p'o wāk'āri, ũk'uru baajida o jāde. T'ēepai mama eperāarā biiripa t'ŭk'oojida māik'aapa ipanaarāpa k'ok'oo chejida. ⁶ ũk'uru baajida māu-idaade māik'aapa t'onojida mīda, taarā-e weda piik'oodachi, pania wēede baaidap'edaa perā.

⁷ ũk'uru baajida ne-iri-idaade māik'aapa auk'a t'onojida. Mamīda ne-iri k'ap'ip'ŭara waripari perā, māgí net'atau t'ono wādap'edaa piuk'oodachida. ⁸ Jōdee awaraa net'atau baajida eujā piade. Māgí t'onojida, warijida māik'aapa pia chaujida. ũk'uru net'atau abaadeepa tau cien uchijida.

Nepirip'eda, Jesupa golpe pedeeji:

—¿Pia k'ŭsŭati parāpa et'ewa ũridap'edaade k'awaadamerā k'āata jara k'inia bi!

Sāap'eda Jesupa nepiripachi jarateeit'ee

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Ma t'ēepai Jesús k'ōp'āyoorāpa iidi jida:

—¿K'āata jara k'inia bīma ajida, pia nepiri bada?

¹⁰ Jesupa p'anauji:

—Tachi Ak'ōrepa parāmaa k'awapimaa bida aji, ne-inaa naaweda k'awapik'aa pada awaraarāmaa: sāga ichideerā p'aneedai. Mamīda awaraarāmaa mia nepiripari jarateeit'ee:

‘Ārapa mia oo bi ak'ŭ p'anī mīda, wāara unuda-e māik'aapa mia jara bi ũri p'anī mīda, k'awada-ee p'aneedamerā.’

(Is 6.9)

Jesupa k'awapida net'atau p'oparide

(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ Māpai Jesupa māgaji:

—Mia nepirida net'atau p'oparide nāga jara k'inia bi. Ma net'atau p'oda jara k'inia bi Tachi Ak'ōre Ūraa jara pēida. ¹² Chi o jāde baaidap'edaa jara k'inia bi eperāarāpa ma jara pēida ũripata. Mamīda Netuara Poro Waibia chepari ne-inaa ooit'ee, t'āriipa ma pedee ijāanaadamerā māik'aapa wānaadamerā Ak'ōre eu-jādee. ¹³ Jōdee chi net'atau māu-idaade baaidap'edaa jara k'inia bi eperāarāpa ma jara pēida o-ŭa ũri p'anī. Mamīda chi māu-idaade t'onoda taarā-e weda piidaiparik'a, māga pik'a māgŭrāpa ma jara pēida taarā-epai ijāapata. Ma ũraade ijāadap'edaa k'aurepa nepirade baairuta pirā, maa-e pirā awaraarāpa āchi jiriruta pirā miapidait'ee, ijāa amaapata. ¹⁴ Jōdee chi net'atau ne-iri-idaade baaidap'edaa jara k'inia bi eperāarāpa ma jara pēida pia ũri p'anī. Mamīda t'ēepai k'ŭsia p'aneeruta piara bi p'arat'a atadait'ee maa-e pirā āchia ne-inaa audú oo k'inia p'anī oodait'ee, Ak'ōrepa k'inia bik'a oodai k'āyaara. Māgá p'aneepata ne-uu warip'eda chauk'aa bik'a. ¹⁵ Mamīda chi net'atau eujā

piade baaidap'edaa jara k'inia bi eperāarāpa ma jara peida wāara ijāapata āchi t'āride. Māpai p'anapata ma ūraade jara bik'a māik'aapa choopata āchi ijāa p'anide. Māgá p'aneepata ne-uu pia chauparik'a.

Jesupa lamparade nepirida

(Mr 4.21-25)

¹⁶ Maap'eda Jesupa awaraa nepiriji:

—Tachia lámpara k'oodak'aa ata bidait'ee ne-inaa edajāde maa-e pirā cama ek'ari. Ma k'āyaara lámpara k'oodap'eda, it'í ata bipata pia iādaamerā te jāde p'aniirā-it'ee. ¹⁷ Māga pik'a Tachi Ak'ōrepa oo bi mera pik'a bi eperāarāpa k'awanaadamerā. Mamīda t'ēepai irua jōmaarāmaa k'awaapiit'ee k'āata jara k'inia bi. Ichiaba ĩrá irua oo bi jōmaarāmaa k'awapi-e. Mamīda t'ēepai k'awaapiit'ee.

¹⁸ Maperā pia ūriti. Chi k'awa bimaa Tachi Ak'ōrepa audupiara k'awaapiit'ee. Mamīda chi ne-inaa k'awaara k'ísia bipa k'awa bi paara wēpapiit'ee.

María Jesús ĩpemaarā ome

(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹ Jesús nawe chi ĩpemaarā ome wājida irumaa. Mamīda iru k'ait'a p'oyaa wāda-e paji eperāarā see nĭbada perā. ²⁰ Māpai eperāpa jaranaji Jesumaa:

—Pi nawe pi ĩpemaarā ome taawa nimaa p'anida aji, pi ak'idait'ee.

²¹ Māga ūrik'āri, ichia māgaji:

—Ak'ōre Ūraa ūripataarā māik'aapa oopataarā Ak'ōrepa jara bik'a, māirāta mi nawek'a bi māik'aapa mi ĩpemaarāk'a.

Jesupa nāu p'usa ome t'umātipida

(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²² Ewari aba Jesupa māgaji chi k'ōp'āyoorāmaa:

—Wādāma aji, lago k'īraik'a eeree.

Māpai barcode bataujida māik'aapa wājida. ²³ Sĭa wādade Jesús k'āidachi. Māimisa p'usara t'o nĭbeeji. Mapa barco pirubaai wā nipaji. ²⁴ Mapa Jesús ĩrimat'aajida māik'aapa māgajida:

—Tachi Jarateepari, pirubaai wādapi!

Jesús p'irabaidachi māik'aapa pedeeji nāumaa māik'aapa p'usamaa. Jōmaweda t'umātidachi māik'aapa ip'ii ūu beeji. ²⁵ Māpai Jesupa chi k'ōp'āyoorāmaa iidiji:

—Sāap'eda parāpa ijāada-e p'anima aji, miā parā ak'it'ee?

Mamīda āchi jōmaweda p'era jōnipa ak'itrua para beeji māik'aapa āchi pitapai iidi para beeji:

—¿K'aima ajida, nāgí? Iru pedeeja nāu, p'usa paara t'umātipiparida ajida.

Eperā k'ap'iade netuara merātia bada

(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ T'ēepai panajida Gerasa eujāde lago k'īraik'a eere, Galilea eujā k'īrapite. ²⁷ Jesús batauk'āri, eperā netuara merātia bi iru k'ait'a cheji. P'uurudepema paji mīda, taarā p'aru jĭ-e baji; ichiaba teeda bak'aa paji. Bapachi

jāira māu te uriade. ²⁸ Māgí eperāpa Jesús unuk'āri, iru k'īrapite sinapotepa bia baainaji:

—Jesús, Ak'ōre Waibia Warra, mi ome t'īunāaji. ¡Mi chupiria k'awāaji! ¡Ichiak'au bĭji!

²⁹ Māga jaraji Jesupa jara bada perā uchiamerā ma eperā k'ap'iadeepa. Taarā baji ma netuara merātia bi iru k'ap'iade. At'apai ma netuarapa irumaa ne-inaa pariatua oopiji. Māimisa eperāarāpa iru jua bĭri ome cadenapa jĭ nĭbijida āyaa wānaamerā. Mamīda ma netuara juapa irua ma cadena t'īt'aapachi māik'aapa jirabodoji t'imí eperāarā p'anadak'aamaa. ³⁰ Māpai Jesupa iidiji:

—¿Pi, k'asaa t'ījarapatama? aji.

Ichia p'anauji:

—Mi t'ījarapatada aji, Legión.

Māga jaraji netuara chok'ara ichi k'ap'iade t'īudap'edaa perā. ³¹ Māpai ma netuaraarāpa Jesumaa chupiria iidipachida āchi pēinaamerā uria audú nāpia bidee. ³² Ma k'ait'a ee k'arraya sinaarā chok'ara nek'omaa p'anajida. Mapa netuaraarāpa chupiria iidiji da ma sinaarā k'ap'iade t'īupimerā. Māpai Jesupa māga ooji. ³³ Aramāgá netuaraarā uchijida eperā k'ap'iadeepa māik'aapa t'īujida ma sinaarā k'ap'iade. Aramata sinaarā p'irak'oodachida ee k'ōot'ari jira bidee. Toida baainadap'eda, ĩyapa jĭak'oodachida.

³⁴ Ma sinaarā jĭa p'anadap'edaarāpa māga unudak'āri, p'irak'oodachida p'uurudee nepiridait'ee p'uuru pidaarāmaa māik'aapa ma p'uuru k'ait'a beerāmaa. ³⁵ Mapa eperāarā uchijida ak'ide. Jesumāi pachedak'āri, unujida ma eperā netuara k'ap'iade merātia bada su-ak'i bi Jesús bĭiri k'ait'a. P'aru jĭp'eda, k'āiwee su-ak'i baji. Māga unudak'āri, ma eperāarā p'era para beeji. ³⁶ Māpai chi unudap'edaarāpa nepirijida sāgapi Jesupa jipaji ma eperā netuara k'ap'iade merātia bada. ³⁷ Maap'eda ma Gerasa eujādepemaarāpa Jesumaa chupiria iidijida āyaa wāmerā mamāik'aapa, audú nejasia p'anadap'edaa perā. Māpai Jesús barcode bataup'eda, wāji. ³⁸ Wāi naaweda, ma eperā netuara k'ap'iade merātia badapa chupiria iidiji Jesupa ichi ome auk'a wāpimerā. Mamīda Jesupa jaraji beemerā. Māgaji:

³⁹ —Wāpāde aji, pichi temaa māik'aapa nepiripāde aji, Tachi Ak'ōrepa pi ome ooda.

Aramāgá ma eperā wāji ma p'uurudepema jōmaarāmaa nepiride Jesupa ichi ome ooda.

Jairo k'au māik'aapa wērapa Jesús p'aru i t'ōbaida

(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ Jesús lago k'īraik'a eere pachek'āri, eperāarāpa iru o-īa auteebaijida, jōmaarāpa iru ni p'anadap'edaa perā. ⁴¹ Māga nide pacheji eperā t'ījarapatap'edaa Jairo. Ichi Ak'ōre Ūraa jarateepata tedepema poro paji. Jesús bĭirimāi bedabaidachi māik'aapa chupiria iidiji wāmerā ichi temaa ⁴² chi k'au jipade, juak'aya nĭbada perā. K'au apai iru baji; māgí doce años iru baji.

Jesús wāru de Jairo temaa, iru ome nipapataarā see nĭbada k'aurepa p'isua baji. ⁴³ Ma eperāarā ome baji wēra bi k'ayaa bi. Doce años waamiapa k'ayaa baji. Ichi

p'arat'a jōdai baji jipapataarā juade nipa. Mamīda api-daapa p'oyaa jipadak'aa paji. ⁴⁴ Ma wēra Jesús āpíteik'aapa k'ait'a wāji māik'aapa iru ĩripema p'aru i t'ōbait'aaji. Aramata ma waamia t'ĭbaidachi. ⁴⁵ Māpai Jesupa iidiji:

—¿K'aipa mi t'ōbajijima? aji.

Chi k'ōp'āyoorā jōmaarāpa āchia-e pajida apachida. Māpai Pedropa māgaji:

—Tachi Jarateepari, eperāarāpa pi t'is'ia wārutada aji.

⁴⁶ Mamīda Jesupa māgaji:

—Eperā k'ayaa bipa mi t'ōbajijida aji. Mideepa uchijida aji, Ak'ōre juapa ma eperā jipait'ee.

⁴⁷ Māpai ma wērapa unuk'āri p'oyaa miru-e paji, biiri wērewēree wāji māik'aapa bedabaidachi Jesús biirimāi. Jōmaarā taide jaraji k'āare-it'ee t'ōbait'aaji māik'aapa sāgá jipa beeji. ⁴⁸ Māpai Jesupa māgaji irumaa:

—Wēra, pia mide ijāa bairā, jipa beeji aji. K'āiwee wāji.

⁴⁹ At'āri Jesús pedeemaa bide Jairo tedeepa pēida pacheji māik'aapa māgaji ma Ak'ōre Ūraa jarateepata tedepema poromaa:

—Pi k'au jai-idaajipi. Tachi Jarateepari ichiak'au bipáde aji.

⁵⁰ Mamīda Jesupa māga ũrik'āri, māgaji Jairomaa:

—Waaweenaapáde aji. Jĭp'a ijāapáde aji. Pi k'au jipa beei'ee.

⁵¹ Temāi panadak'āri, Jesupa chi k'ōp'āyoorā jōmaweda t'ĭupi-e paji. Aba t'ĭupiji Pedro, Santiago, Juan māik'aapa chi k'ayaa nawe chi ak'ōre ome. ⁵² Eperāarā taawa p'anadap'edaarā jōmaweda jēe para baji t'āri p'uapa. Mamīda Jesupa māgaji:

—Jēenáati. Na wēra k'au jai-idaa-e bi. Jĭp'a k'āita bida aji.

⁵³ Māga ũridak'āri, jōmaarāta ēidachida iru-it'ee, k'awa p'anadap'edaa perā jai-idaa bi. ⁵⁴ Mamīda Jesupa ma wēra k'au juade jita atap'eda, golpe pedeeji:

—Wēra chai, ĩp'irabáji!

⁵⁵ Aweda chok'ai beeji māik'aapa aramata p'irabaidachi. Māpai Jesupa jaraji nek'opidamerā. ⁵⁶ Chi ak'ōreerā p'era pik'a jōneeji. Mamīda Jesupa jaraji ma p'asada awaarāmaa nepirinaadamerā.

Jesupa chi k'ōp'āyoorā pēida jarateenadamerā

(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

9 Jesupa chi k'ōp'āyoorā doce t'ĭ p'e atap'eda, jaraji Tachi Ak'ōre juapa netuara uchiapidamerā māik'aapa k'ayaa k'ĭra t'ādoo jipadamerā. ² Māpai āra pēiji k'ayaa beerā jipadamerā māik'aapa jarateedamerā Tachi Ak'ōrepa eperāarā biit'ee ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā. ³ Māgá pēirude Jesupa māgaji:

—Ode wārutade ateenáti pak'uru t'idik'a wādait'ee, muchila, pan, p'arat'a, maa-e pirā awaraa p'aru jĭ-dait'ee. ⁴ K'eudaik'āri, parāpa unuruta tede p'anéeti, mamāik'aapa wāruta misa. ⁵ P'uuru abaade parā autteebaida-e pirā māik'aapa parāpa jarateepata ũridaa-maa p'ani pirā, uchíati ma p'uuruudeepa māik'aapa

biiridepema yooro p'ora nēep'etí ak'ĭpidait'ee Tachi Ak'ōrepa āra k'aripa-e pait'ee.

⁶ Māpai chi k'ōp'āyoorā wājida p'uuru bee chaa. Tachi Ak'ōre pedee pia jara pēida jaratee wāpachida māik'aapa k'ayaa beerā jipapachida.

Rey Herodepa k'ĭsia bada

(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷ Rey Herodepa ũrik'āri Jesupa māgee ne-inaa jō-maweda oo bi, k'awa-e paji k'āata k'ĭsiai't'ee. Eperāarā ũk'uruurāpa jarapachida Juan Bautista, chi piuda chok'ai p'irabajijida apachida. ⁸ ũk'uruurāpa jarapachida iru chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapari Elías. Jōdee awaarāpa jarapachida awaraa chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapari, chok'ai p'irabaida. ⁹ Mamīda Herodepa māgaji:

—Taarāru mia jara pēida Juan Bautista otau t'ĭap'et'aadamerā. ¿K'aipaa māgí eperā? Mia ũridoo irua oopari ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa.

Mapa Herodepa Jesús k'ĭra unu k'inia baji.

Jesupa eperāarā cinco mil nek'opida

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Jesús k'ōp'āyoorā pachedak'āri āchia jaratee nipadap'edaamaapa, irumaa nepirijida jōma āchia oodap'edaa. Māpai irua āra āyaa ateeji Betsaida p'uurudee. ¹¹ Mamīda eperāarāpa k'awaadak'āri, t'ēe wājida. Māirā pacheruta unuk'āri, Jesupa āra auteebajii māik'aapa jarateejii Ak'ōrepa eperāarā bi k'inia bi ichi jua ek'ari ichideerā p'aneedamerā. Ma awara āra k'ayaa beerā jipaji.

¹² K'eupodopa chi k'ōp'āyoorā Jesumaa chejida māik'aapa māgajida:

—Eperāarā pēipáde ajida, ĩnadamerā māik'aapa chik'o jirinadamerā p'uuru beemaa maa-e pirā ai ik'aawa eperāarā beemaa, nama wē-e perā nek'odait'ee.

¹³ Māpai Jesupa māgaji:

—Parāpa chik'o téeti k'odamerā.

Āchia p'anaujida:

—Taipa iru p'anida ajida, pan joisomaa māik'aapa chik'o omé. Māgí araa-e pait'ee wāda-e pirā chik'o netode na eperāarā chok'ara para biirā-it'ee.

¹⁴ ĩmik'ĭraarā cinco mil paji. Mamīda Jesupa māgaji chi k'ōp'āyoorāmaa:

—Su-ak'ĭ p'aneepidapáde aji, cincuentacincuentaa.

¹⁵ Aramāgá jōmaarāta su-ak'ĭ p'aneepijida. ¹⁶ T'ēepai, Jesupa jitaji ma pan joisomaa chik'o omee ome māik'aapa it'aa ak'ĭp'eda, gracias jaraji Tachi Ak'ōremaa ma chik'o pari. Māpai k'ōrak'oop'eda, teejii chi k'ōp'āyoorāpa eperāarāmaa jedenadamerā. ¹⁷ Eperāarā nek'ojida bi jāwaa p'aneerutamaa. Maap'eda Jesús k'ōp'āyoorāpa p'ejida k'oraa docena aba, ma chik'o pan pite ome nĭbeeda.

Pedropa jarada Jesús Tachi Ak'õrepa pëida

(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)

¹⁸ Ewari aba Jesús it'aa t'ĩmaa bak'ãri chi k'õp'ãyoorã ome, ãramaa iidiji:

—¿Mi k'aima a p'anima aji, eperãarãpa?

¹⁹ P'anaujida:

—Ûk'uruurãpa jara p'anì pi Juan Bautista, piup'eda p'irabaida. Awaraarãpa jara p'anì pi chonaarãwedape-ma Elías. Jõdee awaraarãpa jara p'anì pi chonaarãwedapema Ak'õre pedee jarapari, chok'ai p'irabaida.

²⁰ Mãpai Jesupa iidiji:

—Parãpãrama, ¿mi k'aima adaima? aji.

Mãpai Pedropa p'anauji:

—Pi Cristo, Tachi Ak'õrepa pëida eperãarã rey pamerã.

Jesupa jarada ijãadak'aa beerãpa ichi peedait'ee

(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)

²¹ Mamĩda Jesupa jĩp'a jaraji mãga nepirinaadamerã awaraarãmaa. ²² Mãpai mãgaji:

—Mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema ichita chupiria nĩbait'ee. Judiorã poro waibiarãpa, p'aareerã poroorãpa, mãik'aapa Moisepa p'ãda jarateepataarãpa mi k'ĩra unuamaa iru p'anadait'ee mãik'aapa mi peep-it'aadait'ee. Mamĩda ewari õpeemaa mi chok'ai p'irabaiit'eeda aji.

Sãga eperãarã nipadaipia bi Jesús ome

²³ T'ëepai Jesupa mãgaji jõmaweda ichi ome nipapataarãmaa:

—Eperã mi ome nipa k'inia bi pirã, k'ĩsiaik'araa bi ichia ne-inaa oo k'inia bidepai. Ichi kuruso ãp'aipia bi eperã peenadait'eeek'a. Pia jarait'eera, ewari chaa ooipia bi mia oopi bik'a, ma k'aurepa miapiruta pijida piurumaa. ²⁴ Eperã piuamaa bi pirã mide ijãapari k'aurepa, mãgĩ piuk'ãri, atuait'ee. Mamĩda eperã piuru pirã mide ijãapari k'aurepa, mãgĩ it'aa wãit'ee ichi piuk'ãri.

²⁵ Ma awara ¿k'ãare piata baïma eperãpa ne-inaa pia na p'ek'au eujãde nĩbi jõmaweda ataru pirã, mamĩda piup'eda chok'ai p'irabai-e pirã Ak'õre eujãde? Ichia net'aa iru bi atuait'ee mãik'aapa banait'ee tok'arradee.

²⁶ Eperã k'ĩra nejasia bi pirã jarait'ee mide ijãa bi maa-e pirã mi ùraa jarait'ee awaraarãmaa, mãgara mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema jida k'ĩra nejasia bait'ee mëreda ait'ee, mi Ak'õre Waibia k'ĩra wãreede chek'ãri iru angeleerã ome. ²⁷ Mia wãarata jararu. Nama p'anĩrã Ûk'uru piudai naaweda, unudait'ee Tachi Ak'õrepa eperãarã biru ichi jua ek'ari, ichideerã p'aneedamerã.

Jesús k'ĩra awaradaida

(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)

²⁸ Tomiamaa mãga jarada t'ëepai, Jesús wãji ee nok'odee. Ichi ome ateeji Pedro, Santiago mãik'aapa Juan. Mama iru it'aa t'ĩmaa beeji. ²⁹ Mãgã it'aa t'ĩmaa

bide ichi k'ĩra awaradachi mãik'aapa chi p'aru t'o-t'oo uchiterreedachi. ³⁰ Mãga nide eperãarã jaure omé chejida mãik'aapa pedee p'aneejida iru ome.

Chonaarãwedapemaarã Moisés Elías ome paji. ³¹ Æchi ik'aawa ãdaa pia urua nĩbaji. Chejida Jesumaa jarade taarã-e nide chupiria nĩbait'ee mãik'aapa piut'ee Jerusalende. ³² Mama ee nok'ode Pedro chi k'õp'ãyoorã ome tap'ok'ee jõnajida mĩda, k'ãida-ee p'anajida. Maperã unujida Jesús mãgã k'ĩra wãree mãik'aapa ma eperãarã omé. ³³ Ma eperãarã Jesús ik'aawaapa uchiarutade Pedropa mãgaji:

—Tachi Jarateepari, ¿pia bi nama p'anadait'ee pi ome! Oodait'eeda aji, te chak'eerã õpee, aba pi-it'ee, aba Moise-it'ee, chi apema Elia-it'ee.

Mamĩda Pedropa k'ĩsia-ee mãga jaraji. ³⁴ Iru pedee nĩbide jĩrarapa ãchi jõmaweda aneu ata cheji. Mãgã jĩrara esajĩak'a ãchi unudak'ãri, nejasiadachida. ³⁵ Mãpai ma jĩraradeepa Tachi Ak'õrepa pedeeji:

—Nãgida aji, mi Warra k'inia, mia jirit'erada. ¿Ûrĩti iru pedee!

³⁶ Ma pedee ùridap'eda, Jesús ituaba beeji ãra ome. Mãpai k'ĩup'ee p'aneejida. Ma t'ëepai ãchia unuda ma ewate apidaamaa nepirida-e paji.

Jesupa netuara uchiapida warra k'ap'iadeepa

(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

³⁷ Ai norema Jesús, Pedro, Santiago mãik'aapa Juan ee nok'odeepa edaa chedak'ãri, eperãarã chok'ara chejida Jesús ome unudait'ee. ³⁸ Mãirãdepema eperã abaapa golpe pedeeji:

—Tachi Jarateepari, mi chupiria k'awaapãde aji. Mi warra apai iru bi ak'ınapãde aji. ³⁹ Netuarapa iru jita atak'ãri, biapipari, wawapipari mãik'aapa iduba k'õp'ep'ee uchiapipari iru it'aideepa. Iru ichiak'au bik'aa. Maperã piupiit'eeda aji. ⁴⁰ Mia pi k'õp'ãyoorã-maa chupiria iidiji ma netuara uchiapit'adamerã. Mamĩda p'oyaada-e paji.

⁴¹ Jesupa p'anauji:

—Aai, eperãarã, ¿at'ãrita mide ijãada-e p'anik'ã? ¿Ijãadak'aarãk'apì p'anì! ¿Jõmasaa taarãit'ee parã ome ijãarutamaa? Anéeti ma warra.

⁴² Ma warra Jesús k'ait'a chek'ãri, netuarapa eujãde bat'at'aaji mãik'aapa waya wawat'aaji. Mamĩda Jesupa ma netuara itriat'aaji mãik'aapa uchiapit'aaji. Ma warra mãgã jipap'eda, teeji chi ak'õremaa. ⁴³ Arii p'anadap'edaarã jõmaweda p'era pik'a para beeji, Ak'õrepa ne-inaa pia ooda unudap'edaa perã.

Jesupa waya jarada ichi peedait'ee

(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Eperãarã ak'ĩtrua para beeru misa Jesupa ooda k'aurepa, irua mãgaji chi k'õp'ãyoorãmaa:

⁴⁴ —Na pedee pia ùrĩti mãik'aapa k'ĩra atuanaati: eperãpa mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema baaiipiit'ee k'achia beerã juade.

⁴⁵ Mamĩda ãchia k'awada-e paji irua jara k'inia bada. Tachi Ak'õrepa ãramaa at'ãri mãga k'awapi k'inia-e ba-

ji. Ma awara āchia waawee p'anajida iididait'ee k'āata jara k'inia baji.

Eperā waibiara bi Ak'ōre k'īrapite
(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

⁴⁶ Maapai Jesús k'ōp'āyoorā aupedee p'aneejida k'awaadait'ee āchidepema k'aita waibiara bi. ⁴⁷ Jesupa k'awaak'āri ārapa k'īsia p'anī, warra chai ataji māik'aapa ak'inī biji ichi ik'aawa ⁴⁸ māik'aapa māgaji:

—Eperāpa mide ijāa bi k'aurepa nāgī warra chaik'a auteebairu pirā, mi jida auteebairu. Ma awara chi mi auteebairu mi pēida auk'a auteebairu. Mapa chi parādepema ek'ariara pik'a bi audua-ee bairā, māgita waibiara pait'ee Ak'ōre k'īrapite.

Jesús ome nipak'aa bipa netuara uchiapida
(Mr 9.38-40)

⁴⁹ Māpai Juanpa māgaji:

—Tachi Jarateepari, taipa unujida eperāpa pi t'ī jarap'eda, netuara uchiapi bi eperāarā k'ap'īadeepa. Māga unudak'āri, taipa oonaapāde ajida, tachi ome nipak'aa perā.

⁵⁰ Jesupa p'anauji:

—Ichiak'au oopitī. Tachi ome nipak'aa pijida, tachi eere bida aji.

Samaria eujādepemaarāpa Jesús yiarāa iru p'anadap'edaa

⁵¹ Ewari k'ait'a pa wāk'āri Jesús it'aa wāit'ee, sōcharra wāji Jerusalén ode. ⁵² Ichi naa eperāarā chok'a pēiji Samaria eujādepema p'uuru k'aipēe bimaa, te jiridamerā aide k'āidait'ee. ⁵³ Mamīda ma Samaria eujādepemaarāpa iru auteebai k'iniada-e paji, k'awa p'anadap'edaa perā judiorā p'uuru Jerusalendee wāru. ⁵⁴ Chi k'ōp'āyoorā Santiago Juan ome māga k'awaa atadak'āri, Jesumaa māgajida:

—Tachi Waibia, ¿k'inia bik'ā ajida, taipa pa it'īpa baapidamerā māirā īri, jōdaidamerā?

⁵⁵ Mamīda Jesupa āra itriak'ooji, māgā k'achia k'īsi-adap'edaa perā. ⁵⁶ Māpai wājida awaraa p'uuru k'aipēedee.

Jesús ome nipa k'inia p'anadap'edaarā
(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Ode wādade eperāpa Jesumaa māgaji:

—Tachi Waibia, pi ome wā k'inia bida aji, chi wāru-maa.

⁵⁸ Jesupa p'anauji:

—Usap'ā yooro te uria iru bee māik'aapa ipanaarā te iru bee. Mamīda mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema arājāga ni, k'āipari wēe. Made k'īsiāji, jarai naaweda wāara mi ome nipa k'inia bi wa māga-e.

⁵⁹ Māpai Jesupa māgaji awaraa eperāmaa:

—Mi ome nipa chéji.

Irua p'anauji:

—Tachi Waibia, mi jida pi ome nipapari k'inia bi. Mamīda ai naaweda mi ak'ōre iapipāde aji, iru piuk'āri.

⁶⁰ Jesupa p'anauji:

—Ichiak'au bipāde aji, atuadait'eerāpa āchi piu-dap'edaarā iadamerā. Pi, jōdee, nipa chéji mi ome māik'aapa jaratēeji Tachi Ak'ōrepa eperāarā biit'ee ichi jua ek'ari ichideerā p'aneedamerā.

⁶¹ Māpai awaraa eperāpa māgaji:

—Tachi Waibia, pi ome nipa k'inia bida aji. Mamīda ai naaweda wāpīji mi tedepemaarā ak'ide.

⁶² Jesupa p'anauji:

—Eperāpa eujā p'ēirat'īmaa bi pirā aradopa, jīp'a nok'ooree ak'īpia bi. Āpītee ak'iru pirā, pia ba-e pait'ee Tachi Ak'ōre jua ek'ari ichideerā ome.

Jesupa eperāarā setenta y dos pēida jarateenadamerā

10 Maap'eda Jesupa chi k'ōp'āyoorā awara setenta y dos jirīt'eraji ichi ome nipapataarādepema. Āra ome-omee pēiji ichi naa wādamerā p'uuru bee chaa ichi wāit'ee badamaa. ² Āra pēik'āri, māgaji:

—Eperāarā chok'ara mide waide ijāada-e p'anī. Ne-uu audú chau bīk'apī p'anī. Mamīda mimiapataarā chok'ara-ee p'anī. Mapa iidipatāati Tachi Ak'ōre, ma ne-uu chiparimaa awaraa mimiapataarā pēimerā chi chau bi p'ede. ³ Wātī eperāarāmaa jarateede. Mia parā pēiru oveja chak'eerā pēik'ajik'a ne-animalaarā k'achia beerā t'āide. ⁴ Na wārutade ateenāati muchila, p'arat'a maa-e pirā awaraa chancla. Ichiaba taarā ak'inī p'aneenāati pededait'ee chi unurutaarā ome. ⁵ Eperā tede t'īu-dak'āri, naapiara jarapatāati: “Na te pidaarā pia p'anapatāati.” ⁶ Māgā eperā t'āri pia paraa pirā ma tede, iru k'āiwee beei'ee. Mamīda iru t'āri pia-e bi pirā parā ome, Tachi Ak'ōrepa iru k'āiwee bapi-e pait'ee. ⁷ Ma tede p'anēti. Ārapa teeruta k'ōti māik'aapa tōti, parā, mi mimiapataarāpa māga atadaipia bairā pāchi mimia pari. Te awara-awaraa nipanāati; te abaadepai p'anēti.

⁸ P'uurude panadak'āri, ma p'uurudepemaarāpa parā auteebairuta pirā, k'ōti ārapa teeruta. ⁹ Ma p'uurudepema k'ayaa beerā jipak'ōoti māik'aapa māirāmaa jarāti: “Tachi Ak'ōrepa parā bi k'inia bi ichi jua ek'ari ichideerā p'aneedamerā.” ¹⁰ Mamīda awaraa p'uurude panadak'āri, ma p'uurudepemaarāpa parā auteebaida-e pirā, calle jāde wāyaarutade nāga jarāti: ¹¹ “¡Pāchi p'uurudepema yooro p'ora tai biiride beeda paara nēep'eruta, parā t'āri k'achia p'anadairā tai ome! K'awāati Tachi Ak'ōrepa parā bi k'inia bi ichi jua ek'ari ichideerā p'aneedamerā. Mamīda parāpa māga k'iniada-e.” ¹² Mia jara bi: Ak'ōre ewari waibia ewate irua ma p'uurudepemaarā audupiara k'achia ooi't'ee, chonaarāweda Sodoma pidaarā k'achia ooda k'āyaara.

P'uuru pidaarāpa Ak'ōre Ūraa ūridaamaa p'anadap'edaa
(Mt 11.20-24)

¹³ —¡Aai, Corazín p'uurudepemaarā! ¡Aai, Betsaida p'uurudepemaarā! ¡Tachi Ak'ōrepa parā k'achiadee pēi-it'ee! Tiro p'uurude, Sidón p'uurude eperāpa ooda paara ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa, mia parā p'uurude oodak'a, taarā-e weda

ijäak'ajida. Ārapa p'ek'au k'achia oopata oo amaa k'inia jōnīpa chupīria iidik'ajida Tachi Ak'ōremaa. Ma p'ek'au k'achia oopata k'aurepa t'āri p'uapa p'aru p'āimaa jīk'ajida māik'aapa it'abarre p'ora it'aa p'ok'ajida āchi poro ĩri. ¹⁴ Maperā mia jara bi: Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate irua parā k'achiara ooit'ee ma Tiro p'uurudepemaarā k'āyaara māik'aapa Sidón p'uurudepemaarā k'āyaara. ¹⁵ Ichiaba parā Capernaum p'uurudepemaarā, ¿k'īsia p'anik'ā parā p'uuruta awaraa p'uuru k'āyaara waibiara pait'ee Ak'ōre k'īrapite? ¡Ma k'āyaara irua parā p'uuruta jōt'aait'ee!

¹⁶ K'ōp'āyoorā, eperāpa parā pedee ūrik'āri, mi pedee k'a ūriit'ee. Jōdee chi parā yiarāa iru bīpa mi jida yiarāa iru bi. Ma awara mi yiarāa iru bi pirā, ichiaba mi Ak'ōre, mi pēida, yiarāa iru bi.

Setenta y dos āpītee chedap'edaa

¹⁷ Ma setenta y dos pēida eperāarā āpītee chedak'āri, t'āri o-ī-īa p'anajida. Māgapachida:

—Tachi Waibia, ¡taipa pi k'ap'ia pari pedeedak'āri, netuaraarāpa paara oopachida taipa jaradap'edaak'a!

¹⁸ Jesupa p'anauji:

—Wāara. Mia Satanās unuji it'ariipa baaik'āri pa baaiparik'a. ¹⁹ Mia parā k'aripaji t'iadamerā taamaarā ĩri māik'aapa tusōre ĩri, parāmaa maarepida k'aada-ee. K'aripaji chōopataadamerā Netuara Poro Waibia ome; irua parā p'ua oo-ee. ²⁰ Maperā parā t'āri o-īa p'anadaipia bi. Mamīda ma k'āyaara o-īara p'anadaipia bi Tachi Ak'ōrepa parā t'ī p'ā iru bairā it'ari ichideerā t'ī p'ā jēra bi librode.

Jesús t'āri o-īa bada

(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Māgá pedee bide Tachi Ak'ōre Jaurepa iru audú t'āri o-īapīji. Māpai irua māgaji:

—Ak'ōre Waibia, pi jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Ne-inaa jōmaweda it'ari nībi, na p'ek'au eujāde nībi paara pi jua ek'ari bi. Mi t'āri o-īa bi pia eperāarā jīp'arāmaa k'awapiru perā ne-inaa pia waide k'awapi-e pada k'īsia k'awaa beerāmaa māik'aapa poro wēsaa beerāmaa. Māga ooji māga oo k'inia bada perā.

²² Mi Ak'ōrepa ne-inaa jōma biji mi jua ek'ari mia ak'ipariimerā. Tachi Ak'ōrepapai wāara mi, ichi Warra k'awa bi. Māgá ichiaba mi, chi Warrapapai wāara iru k'awa bi. Mamīda mia iru k'awapii mia k'awapi k'inia bi eperāarāmaa.

²³ Māpai Jesupa ak'iji chi k'ōp'āyoorāmaa māik'aapa māgaji:

—Parā, chi na ne-inaa unu p'anīrā, wāara t'āri o-īa p'ani. ²⁴ Mia jara bi: Chonaarāweda Ak'ōre pedee jarapataarāpa māik'aapa reyrāpa unu k'inia p'anajida parāpa unu p'ani. Mamīda unuda-e paji. Ichiaba ūri k'inia p'anajida parāpa nama ūri p'ani. Mamīda ūrida-e paji, ewari ma-it'ee waide pa-e bada perā.

Jesupa nepirida Samariadepema t'āri pia badade

²⁵ Ewari aba Moisepa p'āda jarateepari pedeenaji Jesús ome. K'awaait'ee Jesupa wāara Ak'ōre Ūraa k'awa bi wa māga-e, māgīpa iidiji:

—Tachi Jarateepari, ¿k'āata ooyama aji, mi it'aa wāit'ee?

²⁶ Jesupa p'anauji:

—¿K'āata jara bi Moisepa p'ādade? ¿K'āata unu bīma aji, aide?

²⁷ Ma Moisepa p'āda jarateeparipa p'anauji:

—Tachi Ak'ōre Waibia k'inia iru baparīji pichi t'āriipa māik'aapa ne-inaa jōmaa k'āyaara iru k'inia iru baparīji. Ewari chaa k'īsjaji irude pichi t'āriipa;

(Dt 6.5)

'ma awara awaraarā k'inia iru baparīji, pichi k'ap'ia k'inia iru baparik'a.'

(Lv 19.18)

²⁸ Māpai Jesupa māgaji:

—Pia p'anaujipi. Māga ooru pirā, ichita baparīit'ee Ak'ōre eujāde.

²⁹ Mamīda ma Moisepa p'āda jarateeparipa waapiara k'awaa k'inia baji. Mapa iidiji:

—Pia awaraarāda ak'āri, ¿k'aita jara k'inia bīma? aji.

³⁰ Māpai Jesupa nāga nepiriji jarateeit'ee:

—Eperā Jerusalén ode wāji Jericó p'uurudee. Māgá ode wāde nechiapataarā uchiājida. Ma eperā p'ua ooji da māik'aapa iru p'aru paara chia atajida. Perā peet'aa-jida. ³¹ Bī-ap'eda, p'aare cheji ma ode. Mamīda ma eperā eujāde bi unuk'āri, jīp'a wāyaaji ichi ode. ³² T'ēepai Levī ēererādepema uchiada ichiaba ma ode che wāji. Mamīda ma eperā māgá unuk'āri, ichiaba jīp'a ichi ode wāyaaji. ³³ Ma t'ēepai Samariadepema ichiaba ma ode cheji. Māgīpa ma eperā unuk'āri, iru chupīria k'awaaji. ³⁴ Iru k'ait'a wāp'eda, aceite vino ome p'uruji iru k'ap'ia p'ua bīmāi māik'aapa p'aru sorede beda atajī. Māpai ma eperā su-ak'ī binaji ichi burrode māik'aapa ateeji eperāarā temaa ak'ī p'anadamerā. ³⁵ Ai norema ma Samariadepemapa p'arat'a tau omé ēt'a at-ap'eda, teeji ma te chiparimaa māik'aapa māgaji: "Jā eperā ak'ī baparīji mi cheru misa. Na p'arat'a awara faltaru pirā, mia p'aait'eeda" aji.

³⁶ Māga nepirip'eda, Jesupa iidiji ma Moisepa p'āda jarateeparimaa:

—¿K'āata k'īsia bīma? aji. ¿Ma ōpeedepema chisāgīpa ma eperā ak'ijima ichi k'ap'ia ak'iparik'a?

³⁷ Ma Moisepa p'āda jarateeparipa p'anauji:

—Chi chupīria k'awaadapa pajida aji.

Māpai Jesupa māgaji:

—Pia auk'a oopāde aji, chupīria chedeerāmaa.

Jesús Marta tede p'asianada

³⁸ Maap'eda ma ode Jesús waya wā nipaji Jerusalēndee. Panaji p'uuru k'aipeede. Mama wēra t'ījarapat-ap'edaa Martapa iru auteebaiji ichi tede. ³⁹ Marta ĩpewēra María mama baji. Ichi Jesús bīri ik'awa su-ak'ī beeji ūriit'ee irua jararu. ⁴⁰ Mamīda Marta ne-inaa audú oomaa beeji nek'opiit'ee Jesumaa māik'aapa chi

k'öp'äyoorāmaa. Mapa Jesús k'ait'a cheji māik'aapa māgaji:

—Tachi Waibia, ¿pi-it'ee p'ua-e bik'ā aji, mi ĩpewērapa mi k'aripa-e bi? Mía ne-inaa chok'ara iru bi ooit'ee. Mapa jaráji irua k'aripamerā.

⁴¹ Mamída Jesupa p'anauji:

—Marta, Marta, pi audú k'ísia nĩbida aji, ne-inaa pi-ia oo k'iniapa. ⁴² Mamída Mariapa ne-inaa piara jiriji ooit'ee, mi nama bi misa. Apidaapa jarada-e pait'ee irua māga oonaamerā.

Jesupa jarateeda it'aa t'ĩ k'awaadamerā

(Mt 6.9-15; 7.7-11)

11 Ewari aba Jesús it'aa t'ĩ aupak'āri, k'öp'āyo abaa-pa māgaji:

—Tachi Waibia, jaratēji taipa it'aa t'ĩ k'awaadamerā, Juan Bautistapa chi k'öp'āyoorāmaa jarateedak'a.

² Māpai Jesupa māgaji:

—Parā it'aa t'ĩdak'āri, nāga jarāti:

Tachi Ak'ōre it'ari bi,

pi t'ĩ awaraa t'ĩ k'āyaara pipiara bi.

Eperāarā bĩji pichi jua ek'ari pichideerā p'aneedamerā.

[Óoji pichia k'inia bik'a na p'ek'au eujāde, it'ari ooparik'a.]

³ Tai-it'ee chik'o tēji ewari chaa k'odait'ee.

⁴ Taipa p'ek'au k'achia oopata chupiria k'awāaji māik'aapa perdonāaji

taipa perdonaapatak'a, awaraarāpa taimaa ne-inaa k'achia oodak'āri.

Tai k'achiade baaipināaji.

Tai k'aripa atáji Netuara Poro Waibia juadeepa.

⁵ Ichiaba Jesupa māgaji:

—K'ĩsiadāma nāgide. Parādepemapa k'öp'āyo iru bai. Esapite pi wāi iru temaa māik'aapa jarai: “K'öp'āyo, mi-it'ee pan ōpee tēji, ⁶ k'öp'āyo aba et'ewapai t'imiiipa pacheda perā mi temāi. Maarepida wēe bi teeit'ee k'omerā.” ⁷ Māga p'asada paara, irua jara-e pai: “Mĩ ichiak'au bĩji. Puerta jĩa iru bi. Mĩ warrarā mi ome nama k'āi p'anipi. Mapa p'irabai-eda a-e pai, pimaa ne-inaa teede.” ⁸ Mía jara bi: Māgĩ k'öp'āyo p'irabai-e pirā ne-inaa teeit'ee pi ichi k'öp'āyo perā, māgara p'irabai-it'ee waa iidi nĩbanaamerā. Teeit'ee ne-inaa jōma pia falta bi. ⁹ Maperā mía nāga jara bi. Iidipatāati Tachi Ak'ōremaa. Irua teeit'eepi. Jiripatāati. Irua k'awapi-it'eepi. Eperāpa puerta t'aide t'ĩparik'a, Ak'ōremaa t'ĩpatāati. Irua parā k'aripait'eepi. ¹⁰ Chi iidi bimaa Tachi Ak'ōrepa teepari; chi jiri bimaa Tachi Ak'ōrepa k'awapi-para māik'aapa chi t'ĩ bimaa ewapari.

¹¹ ¿Parādepema ak'ōrepa taama teek'ā ichi warra-maa, irua chik'o iidik'āri? ¹² Maa-e pirā, ¿tusōre teek'ā irumaa, ne-imi iidik'āri? ¹³ ¡Māga-epi! Parā, ne-inaa k'achia oopataarā mĩda, pāchi warrarāmaa net'aa pia tee k'awa p'ani. Parāpa māga ooruta pirā, ¡audupiara pāchi it'aripema Ak'ōre Waibia ichi Jaure teeit'ee chi iidirutaarāmaa!

Jesús Netuara Poro Waibia jua ek'ari bida adap'edaa

(Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)

¹⁴ Ewari aba Jesupa netuara uchiapimaa baji eperā pedee atua bi k'ap'iadeepa. Ma netuara uchiak'āri, ma eperā pedee beejí. Māga unudak'āri, arii p'anadap'edaarā ak'itrua para beejí. ¹⁵ Mamída ũk'uru-urāpa māgajida:

—Beelzebú, Netuara Poro Waibia juapata jāgá netu-araarā uchiapiparida ajida.

¹⁶ Māpai awaraarāpa Jesús imiatee k'inia p'anadap'edaa perā, iidijida ne-inaa oomerā Tachi Ak'ōrepapai oopari. Māga ooru pirā, k'awadayada ajida, Tachi Ak'ōre juapa ooda. ¹⁷ Mamída Jesupa k'awaji āchia k'ísia p'ani. Mapa māgaji:

—P'uuru pidaarāpa āchi auk'arā jēreruta pirā, waa araa p'anapataada-e pai. Āchi itu jōdaridait'ee māik'aapa āchi te āri baibeeit'ee. ¹⁸ Māga pik'a Netuara Poro Waibiapa ichi auk'arā jēreru pirā, āchi itu jōdaridai. Parāpa jara p'anik'a mi Beelzebú eere bada paara, ichideerā jēre-e pak'aji. ¹⁹ Ma awara māga pada paara ¿k'ai juapa parā eere p'aniiarāpa netuaraarā uchiapipatama? ¡Netuara juapa-epi! Āchiata ak'ipipata parā pia k'ĩsiada-e p'ani. ²⁰ Jōdee mía netuaraarā uchiapipari pirā Tachi Ak'ōre Waibia juapa, jara k'inia bi ĩrā Tachi Ak'ōredeerā poro waibia nama bi.

²¹ 'Eperā juataura bipa ichi te jĩak'āri espada ome, k'ísia bi apida t'ĩuda-e pai ichi net'aa chiade. ²² Mamída eperā iru k'āyaara juataura bi cheru pirā māik'aapa iru p'oyaaru pirā, iru espada jāri atai māik'aapa iru net'aa p'e atadari. Mĩ waibiara bi Netuara Poro Waibia k'āyaara. Mapa netuaraarā mi jua choodak'aa.

²³ 'Eperā mi eere bi-e pirā, mi k'ĩra unuamaa iru bi. Ichiaba mi k'aripa-e bi pirā awaraarā Tachi Ak'ōre jua ek'ari p'anapataadamerā, eperāarā āyaa pēipari mi ik'aawaapa.

Netuara eperā k'ap'iade waya merātia bada

(Mt 12.43-45)

²⁴ —Eperā k'ap'iadeepa netuara uchiapidak'āri, māgipa jiri nipapari eujā p'ūasaa sāma ĩit'ee. Mamída unu-e pak'āri, k'ĩsiapari: “Waya merātianait'ee ma eperā k'ap'iade, mi naaweda badamāi.” ²⁵ Chek'āri, unu chep-ari ma eperā k'ap'ia pi-ia bi; te barrep'eda, siip'eda pi-ia bik'a. ²⁶ Māga unuk'āri, jirinapari awaraa netuara siete k'achia ichi k'āyaara māik'aapa ma eperā k'ap'iade merātia chepata. Māgá ma eperā audupiara k'achiade beeit'ee naaweda bada k'āyaara.

Wāara t'āri o-ĩa p'aniiarā

²⁷ Jesupa māgá pedeemaa bide arii p'anadap'edaarādepema wērapa māgaji:

—¡T'āri o-ĩa bapari pi nawe, chi pi t'oda māik'aapa warida!

²⁸ Jesupa p'anauji:

—¡Ma k'āyaara t'āri o-ĩara bapari chi Tachi Ak'ōre pedee ũrip'eda, ooparipa ma jara bik'a!

**Ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa unu k'inia
p'anadap'edaa**
(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

²⁹ Māgá pedee bide eperāarā cho-k'ara chepachida iru ik'aawa seedarutamaa. Māpai ichia jaramaa beejī āramaa:

—Parā ĩrapemaarā t'āri k'achia-idaa p'anida aji. Iidi-pata mia oomerā ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Mamīda Tachi Ak'ōrepa ooit'ee chonaarāweda Jonás ome oodak'a. ³⁰ Tachi Ak'ōrepa Jonás pēidak'a Nínive p'uurudepemaarāmaa ichi pedee jamerā, māga pik'a mi, chi Eperā Ak'ōre Tru-adepepa pēiji ichi pedee jamerā parā ĩrapemaarā-maa. ³¹ Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate irua parā ĩrapemaarāpa oopatap'edaa ak'ik'āri jarait'ee pia wa k'achia, Reina Sur Eerepemapa parā imiateeit'ee Tachi Ak'ōrepa k'achiadee pēimerā. Chonaarāweda ma reina t'imīpa cheji Rey Salomón k'ġsia k'awaa bi pedee ūride. Mamīda nama bi aba waibia bi Salomón k'āyaara. ³² Ma ewate ichiaba Nínive p'uuru pidaarāpa parā ĩrapemaarā imiateedait'ee, Tachi Ak'ōrepa parā k'achiadee pēimerā. Chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa Jonás pēik'āri Nínive pidaarāmaa, ārapa p'ek'au k'achia oopatap'edaa oo amaa wājida. Mamīda parā ĩrape-maarāpa p'ek'au k'achia oopata oo amaada-e, aba Jonás k'āyaara waibia bīpa jara cheji mīda māga oodamerā.

Jesupa tachi taude jarateeda
(Mt 5.15; 6.22-23)

³³ —Lámpara k'oodak'aa mera bidait'ee ne-inaa ek'ari. Ma k'āyaara k'oodak'āri, ne-inaa ĩri it'ġ ata bīpata, jōma te jāde p'anġrāpa ĩdaa unudamerā. ³⁴ Tachi tau lamparak'a ĩdaa pik'a bi tachi k'ap'ia-it'ee. Pichi tau pia bak'āri, k'ap'ia jōmaweda ĩdaa pik'a bide bait'ee. Mamīda pichi tau k'achia bi pīrā, k'ap'ia jōmaweda p'āriu pik'a bide bait'ee. ³⁵ K'ġrak'auapai pī ĩdaa pik'a bi p'āriu pik'a padarii. Pia jarait'eera, k'ġrak'auapai k'ġsiai pia Tachi Ak'ōre wāara k'awa bi, mi ūraade ijāa-e bi mīda. ³⁶ Mi ūraade ijāa bi k'aurepa pī k'ap'ia jōmaweda ĩdaa pik'a bide bi pīrā, Tachi Ak'ōre wāara k'await'ee, lámpara uruade ne-inaa pia unupatak'a.

**Jesupa jarada fariseorāmaa māik'aapa Moisepa p'āda
jarateepataarāmaa**
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷ Jesús pedee aupak'āri, fariseo abaapa jaraji ichi ome wāmerā ichi temaa nek'ode. Ma tede t'ġup'eda, Jesús mesade su-ak'ġ beejī. ³⁸ Ma fariseo p'era pik'a bajī Jesupa ichi jua sġ-e pada perā nek'oi naaweda, fariseorāpa oopatak'a. ³⁹ Mamīda Jesupa māgaji:

—Parā fariseorāpa vaso māik'aapa p'arat'u taawaik'a eere pi-ia sġpatada aji. Mamīda māgġ edajāde ipuru bi ne-inaa k'achiapa, parā t'āri k'achia p'anadairā. Chġara net'aa chiapata māik'aapa chġara k'ūrapata. ⁴⁰ ĩParā k'ġsia k'awada-ee p'anġ! ħK'awada-e p'anġk'ā chi parā k'ap'ia oodapa parā t'āri ichiaba ooda? ⁴¹ Eperāarā

chupġria k'awāati māik'aapa t'āripa āchima ne-inaa tēeti. Māpaipi Tachi Ak'ōrepa parā pia ak'ġpariit'ee.

⁴² ĨAai, Tachi Ak'ōrepa parā fariseorā k'achiadee pēi-it'ee! Tachi Ak'ōre-it'ee nāgee aliño awara bīpata: menta, ruda, awaraa ne-inaa k'arra ome; māgġ diezdepema chaa, aba. Mamīda parā-it'ee p'ua-e bi ne-inaa oodait'ee Ak'ōrepa oopi bik'a, iru k'inia iru p'anadairā. Māgata oodaipia bi parāpa ne-inaa oopata ome.

⁴³ ĨAai, Tachi Ak'ōrepa parā fariseorā k'achiadee pēi-it'ee! Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede p'anadak'āri, su-ak'ġ beepari pipiara bide su-ak'ġ p'aneepata, k'inia p'anapata perā eperāarāpa parā ak'ġdamerā āchi waibiarāk'a. Ma awara calle jāde nipadak'āri, k'inia p'anapata jōmaarāpa parāmaa saludaadamerā, āchi poro waibiarā ome oopatak'a.

⁴⁴ ĨAai, Tachi Ak'ōrepa parā k'achiadee pēiit'ee! Eperāarā pariatua jāira ĩri t'ġapata, k'awada-ee aide eperā piuda bi. Parā ma jāirāk'ata p'anġ, pāchi t'āride k'ġsia k'achia iru p'anadairā.

⁴⁵ Māpai Moisepa p'āda jarateeparipa māgaji:

—Tachi Jarateepari, pia ma pedee jarak'āri, ichiaba taimaa ik'achia jara bida aji.

⁴⁶ Mamīda Jesupa māgaji:

—ĨAai, Tachi Ak'ōrepa parā Moisepa p'āda jarateepataarā ichiaba k'achiadee pēiit'ee! Eperāarāmaa audú ne-inaa chok'ara oopipata tachi chonaarāpa chonaarāweda oopatap'edaak'a. Mamīda ārapa ma jōma p'oyaa ooda-e pak'āri parāpa jarapatak'a, maarepida k'aripada-e.

⁴⁷ ĨAai, Tachi Ak'ōrepa parā k'achiadee pēiit'ee! Pi-ia oopata chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapataarā ĩadap'edaamāi, eperāarāpa āra k'ġrāpadamerā. ĩMamīda parā chonaarāpata āra peek'oojida! ⁴⁸ Parāpa māga oodak'āri, ak'ġpipata auk'a ook'ajida pāchi chonaarāpa oodap'edaak'a, parā ĩrapemaarāpa auk'a ūridamaa p'anapata perā Ak'ōre pedee jarapataarāpa jara p'anġ. Āchia ma Ak'ōre pedee jarapataarā peek'oojida māik'aapa parāpa māgġrā ĩadap'edaamāi pi-ia oopata.

⁴⁹ ĨMapa Tachi Ak'ōrepa na k'ġsia k'awaa pedee jaraji: “Mi pedee jarapataarā pēiit'eeda aji, mi ūraa jarateepataarā ome. Mamīda ūk'uru peedait'ee; jōdee awaraarā jiridait'ee miapidait'ee.” ⁵⁰ Parā chonaarāpa māga oopachida. Ak'ōre pedee jarapataarā peepachida. Maperā ĩrā Tachi Ak'ōrepa parā k'achia ooit'ee.

⁵¹ Na eujā oodak'āriipa iru pedee jarapataarā peepata; Abeldeepa Zacarías parumaa. Ma Zacarías peejida Tachi Ak'ōre tede, te t'ġupata altarmāi esajġak'a. Maperāpi mia jara bi: Tachi Ak'ōrepa ĩrapemaarā k'achia ooit'ee ma oopatap'edaa pari.

⁵² ĨAai, Tachi Ak'ōrepa parā Moisepa p'āda jarateepataarā k'achiadee pēiit'ee! Eperāarāpa llave iru p'anapatak'a puerta ewadait'ee, māga pik'a parāpa Tachi Ak'ōre Ūraa iru p'anapata. Mamīda ma ūraade jara bi awaraarāmaa k'awapidaamaa p'anġ. K'ġniadak'aa awaraarāpa ma pedee ūridamerā māik'aapa oodamerā irua jara bik'a.

⁵³ Jesupa ma jōma jarap'eda, ma Moisepa p'āda jarateepataarā māik'aapa fariseorā k'ġraudachida. Iidida

chok'ara iidi p'aneejida iru k'achiade baaipidai jĭak'aa-pa irua p'anauda k'aurepa. Mamĭda p'oyaa imiateeda-e paji.

Jesupa ũraada fariseorāk'a p'ananaadamerā

12 Jesús at'āri mama bide eperāarā audupiara see nĭba cheji iru badamāi. Audú cho-k'ara nĭbada perā, awaraarā biiri ĩri paara t'iak'oo wāpachida. Māpai Jesupa jarateemaa beeji chi k'ōp'āyoorāmaa:

—K'ĭrak'aupai fariseorā levadura ome; pia jarait'eera, āchia jarateepata ome. Jarateepatada apata Tachi Ak'ōrepa k'inia bi eperāarāpa oodamerā. Mamĭda āchia māga oodak'aa, t'āri k'achia p'anadairā. ² Tachi Ak'ōrepa āchi k'ĭsia t'āridepai k'awaapiit'ee māik'aapa āchia ne-inaa mera oopata unupiit'ee. ³ Wāara ne-inaa jōmaweda parāpa mera jarapata irua tau taawa k'awaapiit'ee. Pāchi puerta jĭadap'eda pedee mera jaradap'edaa paara tau taawa k'awaapiit'ee terraza ĩriipa biaruk'a.

K'aita waaweedaipia bi

(Mt 10.26-31)

⁴ —Michi k'ōp'āyoorā, mia nāga jara bi. Waaweenāati parā jiri p'anĭrā peedait'ee, ārapa parā p'oyaa atuapida-e perā tok'arradee. ⁵ Jarait'ee k'aita waaweedaipia bi. Tachi Ak'ōre waawēeti iruata tachi piupii perā māik'aapa atuapii perā. Wāara iruta waaweedaipia bi.

⁶ 'ĶNetopata-ek'ā ipana chak'e joisomaa p'arat'a tau omee pari? Eperāarāpa māga oopata ipana chak'e mak'ĭara vale-e bi jĭak'aapa. Mamĭda Tachi Ak'ōrepa ma ipana chak'eerā pia ak'ĭpari. ⁷ Parā jida māgá ak'ĭpari. Parā puda paara irua juasia iru bi. Mapa waaweenāati, Tachi Ak'ōrepa parā k'iniara iru bapari perā ipanaarā k'āyaara.

Jesucristode ijāapatada apataarā awaraarā k'ĭrapite

(Mt 10.32-33; 10.19-20; 12.32)

⁸ —Mia nāga jara bi. Eperāpa tau taawa jararu pirā ichi Jesucristode ijāapari, mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepemapa pida jarait'ee: "Māgĭ mērē" Tachi Ak'ōre angeleerā k'ĭrapite. ⁹ Mamĭda eperāpa meraru pirā mide ijāapari, māgara mia pida merait'ee. "Māgĭ mēre-eda" ait'ee Tachi Ak'ōre angeleerā k'ĭrapite.

¹⁰ Tachi Ak'ōrepa eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata wēpapiĭāri, wēpapii āchia ik'achia jarapata paara Eperā Ak'ōre Truadepema āpĭte. Mamĭda ik'achia jararuta pirā iru Jaure āpĭte, māgee p'ek'au k'achia wēpapi-e pait'ee.

¹¹ Parā mide ijāapata k'aurepa eperāarāpa parā ateedak'āri Ak'ōre Ūraa jarateepata tede maa-e pirā charraarāmaa māik'aapa poro waibiarāmaa imiateedait'ee, k'ĭsianāati sāga p'anadait'ee maa-e pirā k'āata jaradait'ee. ¹² Māirā k'ĭrapite panadak'āri māik'aapa pedeedait'ee pak'āri, Tachi Ak'ōre Jaurepa jarateeit'ee, p'anau k'awaadamerā.

Jesupa nepirida p'arat'a paraa bi, k'ĭsia k'awa-ee bide

¹³ See nĭbadadepema abaapa Jesumaa māgaji: —Tachi Jarateepari, jarāji mi ĩpemamaa tai ak'ōrepa net'aa bēida t'oomerā mi ome.

¹⁴ Jesupa p'anauji: —K'ōp'āyo, Ķk'aipa mi bijima aji, parā charrak'a māga jaramerā?

¹⁵ Ichiaba māgaji: —K'ĭrak'aupai net'aa k'ĭadai. Eperāarā t'āri o-ĭa p'anadak'aa net'aara p'e iru p'anadairā.

¹⁶ Māpai Jesupa nāga nepiriji jarateeit'ee ma et'ewa jaradade:

'Eperā p'arat'ara bi bapachi. Ne-uu waibia iru bada perā, net'atau waibia ewapachi. ¹⁷ Mapa k'ĭsia beeji: "ĶK'āata ooyama? aji. Te wēe bi michi net'atau jōmaweda iait'ee." ¹⁸ Māpai ma p'arat'ara bĭpa k'ĭsia ataji.

"K'awa bida aji, k'āata ooit'ee. Mi net'atau iapata te wārait'ee māik'aapa awaraa te waibiara oo atait'ee. Māgá michi net'atau net'aa iru bi ome, jōmaweda iayada aji, ma tede. ¹⁹ Maapai mia jarai michi t'āridepai: 'Mia net'aara iru bi. Nāgĭ ome año chok'ara pia bapariit'ee. ĩrā ĩit'ee, nek'oit'ee, ne-inaa toit'ee māik'aapa o-ĭa bapariit'eeda' aji." ²⁰ Mamĭda ma p'arat'ara bĭpa māga k'ĭsia bide Tachi Ak'ōrepa irumaa māgaji: "ĶPi k'ĭsia k'awa-ee bi! Idi weda p'ārik'ua pi piut'ee. Maap'eda, Ķk'aipa atait'eema aji, pia net'aara ia iru bi?"

²¹ Ma nepiri aupak'āri, Jesupa māgaji:

—Māgá uchĭait'eeda aji, eperāpa net'aara p'e atak'āri ichi-it'ee, Tachi Ak'ōrede ijāa-ee.

Tachi Ak'ōrepa chi warrarā pia ak'ĭpari

(Mt 6.25-34)

²² Maap'eda Jesupa māgaji chi k'ōp'āyoorāmaa: —Mia jara bi: K'ĭsia jōnanāati k'āata k'odait'ee māgá chok'ai p'anadait'ee. Ichiaba k'ĭsianāati sāga p'aru atadait'ee. ²³ Tachi Ak'ōrepa tachi chok'ai p'anapipari. Iruata tachimaa chik'o teeit'ee. Ma awara irua tachi k'ap'ĭa ooda perā, tachimaa p'aru teeit'ee. ²⁴ Pichá, ak'ĭti jā ipanaarā. Āchia net'atau uudak'aa, ewadak'aa māik'aapa ia bidak'aa chi net'atau iapatamāi. Mamĭda Tachi Ak'ōrepa ne-inaa teepari k'odamerā. ĶIru-it'ee parā pipiara p'ani ipanaarā k'āyaara! ²⁵ Eperā audú k'ĭsia nĭbĭpa hora aba pida waa chok'ai ba-e pai. ²⁶ Ma ne-inaa ma-āri p'oyaa oodak'aa pirā, Ķsāap'eda k'ĭsia jōnĭma awaraa ne-inaa p'oyaa ooda-e p'anadak'āri?

²⁷ Ak'ĭti sāga nep'ono waripata. Mimiadak'aa māik'aapa p'aru k'adak'aa māgá pi-ia p'anadait'ee. Mamĭda mia jara bi: Rey Salomonpa p'arat'ara, net'aa pia iru bapachi mĭda, iru p'aru piara jĭ bak'āri, eperāarāpa iru pi-iara unuda-e paji nāgĭ nep'ono k'āyaara. ²⁸ Tachi Ak'ōrepa na p'ūajara pia t'onopipari. Idi wari wā. Mamĭda nu uratidaik'āri, t'ĭpĭtaude paa jōdariiit'ee. Tachi Ak'ōrepa māgá pia ak'ĭ bi pirā nep'ono p'ūajara t'āide nĭbi, audupiara parā ak'ĭ bapariit'ee, at'āri irude mak'ĭara ijāada-e p'ani mĭda. ²⁹ Tachi Ak'ōrepa māgá ichia ooda pia ak'ĭ bapari perā, k'ĭsia jōnanāati jiridait'ee ne-inaa k'odait'ee maa-e pirā ne-inaa

todait'ee. ³⁰ Māga k'ĩsiapata na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerāpa. Mamīda parāpata it'aripema Ak'õre Waibia iru p'ani. Irua k'awa bi ne-inaa parāpa falta p'ani. ³¹ Maperāpi jirĩti p'anapataadait'ee iru jua ek'ari. Māga ooruta pirā, ma ne-inaa jōma iru p'anadait'ee.

It'aripema ne-inaa pia
(Mt 6.19-21)

³² —K'õp'āyoorā, parā michi ovejaarāk'a p'ani. Mapa waaweenāati. Parā chok'ara-ee p'ani. Mamīda Tachi Ak'õrepa parā k'inia iru bi. Mapa parā biji ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā. ³³ Maperā parāpa net'aa iru p'ani netok'ooti māik'aapa chupiria beerāmaa téeti. Na p'ek'au eujādepema muchila atadai k'āyaara, ooti Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a. Māgá atadai it'aripema ne-inaa, sore pak'aa. Ma ne-inaa pi-ia bimāi nechiapataarā p'oyaa t'ĩudak'aa māik'aapa polillapa p'oyaa āridak'aa. ³⁴ Na p'ek'au eujādepema ne-inaa pia audú ata k'inia bak'āri, pi t'āri araa bait'ee ma ne-inaa ome. Jōdee it'aripema ne-inaa pia audú ata k'inia bak'āri, pi t'āri araa bait'ee māgí ne-inaa ome.

Jesupa jarateeda ijāapataarā poro waibia waya cheit'ee ewatede

³⁵ —Mi parā poro waibia perā, mi waya cheit'ee ni daipia bi, mimiapataarāpa p'aru jĩdap'eda lámpara k'oopatak'a āchi chipari cheru misa. ³⁶ Mimiapataarāpa nipatak'a chipari teedaa cheru misa miak'āipata fiesta oop'eda, puerta ewadait'ee iru t'ĩk'āri, māga pik'a parā nidaipia bi parā poro waibia cheit'ee ewate. ³⁷ Ma mimiapataarā chiparipa āra pia ak'ipariit'ee, chok'ai p'anaruta pirā iru pachek'āri. Mia jara bi: Irua āra māgá unuk'āri, jarait'ee su-ak'ĩ p'aneedamerā mesade, ichia āchima chik'o teeru misa. ³⁸ Ichia ma mimiapataarā pia ak'ipariit'ee māgá chok'ai p'anadak'āri, ichi esapite maa-e pirā ĩdatipodopa cheru pijida. ³⁹ Mamīda nāga k'awáati parāpa. Te chiparipa k'awa bada paara nechiapari cheit'ee hora ichi net'aa chia atait'ee, chok'ai bak'aji ma nechiapari ichi tede t'ĩupiamapa. ⁴⁰ Māgá parā jida chok'ai pik'a p'anadaipia bi, atu p'anide mi, chi Eperā Ak'õre Truadepema, cheit'ee perā.

Mimiapari pia mimiapari k'achia ome
(Mt 24.45-51; Mr 13.34-37)

⁴¹ Pedropa Jesumaa iidiji:
—Tachi Waibia, ¿ma pedee nepirĩjik'ā aji, tai-it'ee aupai, wa jōmaarā-it'ee?
⁴² Jesupa nāga nepiriji: ¿Sāgá baparima aji, mimiapataarā poro waibia pia? Māgipa k'ĩsia k'awaa oopari chiparipa oopi bik'a. Pia ak'ipari chipari net'aa atabēida ichi juade māik'aapa chiparimaa nek'opip'eda, mimiapataarāmaa chik'o tawapari. ⁴³ O-ĩa bapari chipari pachek'āri, ichi mimiamaa unu chepari perā. ⁴⁴ Mia wāarata jararu. Chiparipa māga unu chek'āri, jōma ichia net'aa iru bi biit'ee ma mimiapari jua ek'ari

ak'ĩ bamerā. ⁴⁵ Mamīda ma mimiapari t'āri k'achia bi pirā, nāga k'ĩsiai: "Taarāit'ee mi chipari." Mapa ape-maarā mimiapataarā wimaa beei māik'aapa tomāa beei, nek'omaa beei toyaa beerā ome. ⁴⁶ Mamīda ma mimiapari k'achia atu bide, chi te chipari pacheit'ee. Māpai irua ooda k'awaa atak'āri, iru miapiit'ee māik'aa-pa āyaa pēit'aa-it'ee awaraa ijāadak'aa beerā chupiria chitoonimaa.

⁴⁷ 'Mimiaparipa k'awaak'āri chiparipa oopi bi, mamīda chipari ni-e māik'aapa oo-e irua k'inia bik'a, chiparipa ma mimiapari wima chok'ara wipiit'ee. ⁴⁸ Mamīda mimiaparipa māgee ne-inaa k'achia ooru pirā k'awa-eeta, mak'iaara wipi-e pait'ee. Tachi Ak'õrepa eperāmaa k'ĩsia k'awaapik'āri ne-inaa oo k'awaamerā, k'inia bi ma eperāpa māga oomerā, ma ne-inaa chaaree bi mīda. Ma awara eperāarā bik'āri ma eperā jua ek'ari, k'inia bi irua āra pia ak'ĩ bapariimerā, chaaree bi mīda.

Jesús k'aurepa tachi ēreerā ome t'āri auk'a p'anada-e pait'ee
(Mt 10.34-36)

⁴⁹ —Mi cheji na p'ek'au eujādee t'ipitauk'a k'oode, aide ijāadak'aa beerā miapiit'ee. ¿Māga oo aupada paara, mi o-ĩa bak'aji! ⁵⁰ Mamīda ai naaweda mimaa ne-inaa k'achia p'asait'ee. Chupiria nĩbait'ee māga parumaa. ⁵¹ ¿Parāpa k'ĩsia p'anik'ā mi cheji eperāarā k'āiwee p'anapide? Māga-e. K'ĩsia awara-awaraa papi-deta cheji. ⁵² Idideepa te pidaarā joisomaadepema õpeerāpa mide ijāadait'ee; jōdee omeerāpa ijāada-e pait'ee. Maa-e pirā omeerāpa ijāadait'ee; jōdee õpeerāpa ijāada-e pait'ee. Mi k'aurepa t'āri auk'a p'anada-e pait'ee. ⁵³ Ak'õre t'āri auk'a ba-e pait'ee chi warra ome maa-e pirā chi warra t'āri auk'a ba-e pait'ee chi ak'õre ome. Nawe t'āri auk'a ba-e pait'ee chi k'au ome maa-e pirā chi k'au t'āri auk'a ba-e pait'ee chi nawe ome. P'āk'õre t'āri auk'a ba-e pait'ee chi āigu ome maa-e pirā chi āigu t'āri auk'a ba-e pait'ee chi p'āk'õre ome.

Ewari k'awa p'anĩrā
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

⁵⁴ Jesupa ichiaba māgaji eperāarā arii p'anadap'edaarāmaa:
—Parāpa unudak'āri jĩrarara uchiaruta ak'õrejĩru baaipari eere, jarapata k'oi cheit'ee. Māga p'asapari parāpa jarapatak'a. ⁵⁵ Ichiaba nāu p'uak'āri sur eereepa, jarapata wāsia nĩbait'ee. Māga p'asapari. ⁵⁶ ¿K'ĩsia atua p'anĩrā! Parāpa māgá pajā māik'aapa eujā ak'ĩ p'anipa eu k'achia wa eu pia k'awa p'ani pirā, ¿sāap'eda ne-inaa mia oomaa bi k'awada-e p'anima? aji.

T'āri auk'a p'anapataadaipia bi
(Mt 5.25-26)

⁵⁷ 'Mia oo bi māik'aapa jaratee bi ak'ĩti k'awaadait'ee Tachi Ak'õrepa oopi bi wa māga-e. Māpai parā t'āri auk'a bĩti iru ome. ⁵⁸ Eperā nepira iru bi pirā pi ome māik'aapa pi charramaa atee k'inia bi pirā, wāi naaweda t'āri pia pedeeipia bi iru ome t'āri auk'a bidait'ee.

Maa-e pirā charra k'irapite panadak'āri, māgipa pi ata bii j̄apataarā juade carcelde t'i n̄binadamerā. ⁵⁹ Mia wāarata jararu. Mamāik'aapa uchia-e pai p'arat'a jō-maweda p'aa-ema.

P'ek'au k'achia oo amaadaipia bi

13 Maapai eperāarā ūk'uru wājida Jesús ak'ide. Nepirijida Pilatopa Galilea eujādepema imik'iraarā peepida, ārapa p'aareerāmaa ne-animalaarā peepidap'eda, paapidak'āri. Māgā ma eperāarā waa p'oira beejī ma ne-animalaarā waa ome. ² Māga ūrip'eda, Jesupa māgaji:
—¿Parāpa k'īsia p'anik'ā aji, Tachi Ak'ōrepa māga p'asapiji ma Galilea eujādepemaarāpa p'ek'au k'achia oodap'edaa perā ma eujādepemaarā awaraarā k'āyaara? ³ Māga-e. Mamīda pāchia p'ek'au k'achia oopata oo amaada-e pirā, ichiaba piudait'ee. ⁴ Māga-e pirā ¿k'īsia p'anik'ā dieciocho piudap'edaarā Siloé torre t'eeek'āri, māgā piujida ne-inaa k'achia oopachida perā awaraa Jerusalendepemaarā k'āyaara? ⁵ Māga-e. Mamīda pāchia p'ek'au k'achia oopata oo amaada-e pirā, ichiaba piudait'ee.

Jesupa nepirida higuera biiride

⁶ Māpai Jesupa nāga nepiriji jarateeit'ee:
—Eperāpa higuera biiri uu iru baji ichi uva k'āide. Ewari aba ak'inaji, higojō chau bi j̄iak'aapa. Mamīda chau-ee baji. ⁷ Mapa jaraji eperā chi ne-uu ak'ī bapari-maa: “Año ōpee iru bida aji, higojō jiri che bi nama. Mamīda unuk'aada aji. T'iap'et'aapāde aji. ¿K'āare-it'ee ichi k'inia jāma bainī bayama aji, eujā j̄āmaa?” ⁸ Mamīda ma eujā ak'īparipa p'anauji: “Señor, ichiak'au bipāde aji, na año aupai. Yooro p'oirait'ee ujāra ome māik'aapa arii p'e binait'eeda aji. ⁹ Māga ook'āri, ¿chau-e paik'ā? aji. Mata chau-e pirā, t'iap'et'aait'eeda” aji.

Jesupa wēra eburuk'uk'ua bada j̄ipada

¹⁰ Ewari aba j̄ipata ewate Jesupa jarateemaa baji Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. ¹¹ Mama baji wēra dieciocho años k'ayaa bi. Netuarapa ma wēra eburuk'uk'uapiji. Mapa j̄ip'a p'oyaa bainī beek'aa paji. ¹² Jesupa ma wēra unu atak'āri, t'ī ataji māik'aapa māgaji:
—Wēra, pi j̄ipa bida aji.
¹³ Māpai ichi jua biji ma wēra ek'arra īri. Aramata j̄ip'a bainī beejī māik'aapa Ak'ōremaa it'aa t'īmaa beejī o-īapa. ¹⁴ Mamīda ma Ak'ōre Ūraa jarateepata tedepema poro waibia k'īraudachi, j̄ipata ewate Jesupa j̄ipat'aada perā. Mapa eperāarāmaa māgaji:
—Ewari seis paraada aji, mimiadait'ee. Chedapāde aji, māgī ewate j̄ipapide. j̄ipata ewate chenaadapāde aji.
¹⁵ Māpai Tachi Waibiapa p'anauji:
—¡Mamīda parāpa paara oodak'aa pāchia jarateep-atak'a! j̄ipata ewate ichiaba mimiapata! ¿j̄ipata ewate pāchi p'ak'a maa-e pirā burro ērapata-ek'ā aji, ateedait'ee pania topide? ¹⁶ Na wēra Abrahamdepa

uchiada Satanapa dieciocho años k'ayaa iru baji. ¿j̄ipata ewate p'oyaa j̄ipaik'araa baji-ek'ā? aji.

¹⁷ Jesupa māga j̄arak'āri, ichi k'īra unuamaa iru p'anadap'edaarā k'īra nejasia p'aneejida eperāarā k'īrapite. Mamīda arii p'anadap'edaarā o-īa para baji Jesupa ne-inaa pia ooda k'aurepa.

Mostaza taude nepirida

(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Jesupa ichiaba awaraa nepiriji jarateeit'ee:
—¿K'āarek'a bima aji, Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā? ¿K'āare ome auk'a bima? aji. ¹⁹ Mostaza tau p'isi k'edéek'ata bida aji, eperāpa uuda ichi te āuk'idaa. Wari wāpachi pak'uruk'a n̄beerumaa. Waibia n̄beek'āri, chi jua t'aide ipanaarā chepata j̄idait'ee.

Levadurade nepirida

(Mt 13.33)

²⁰ Ichiaba Jesupa nāga nepiriji jarateeit'ee:
—¿K'āarek'a bima aji, Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichi jua ek'ari bik'āri, ichideerā p'aneedamerā? ²¹ Wērapa levadura p'oiraparik'a bi harina waibia ome, pan masa pia warimerā.

Tachi Ak'ōre truadee wāit'ee puerta p'īrup'ee pik'a bi

(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Jerusalén ode wādade Jesupa jarateejī p'uuru bee chaa māik'aapa ai ik'aawa eperāarā p'anapatamāi.
²³ Maapai eperāpa iidiji:
—Tachi Waibia, ¿eperāarā chok'ara-ee Ak'ōre eujādee wādait'eeek'ā? aji.
Jesupa p'anauji:
²⁴ —Tachi Ak'ōre truadee wāit'ee puerta p'īrup'ee bide t'īupaták'ata bi. Mia jara bi: Eperāarā chok'ara wā k'inia p'anadait'ee Tachi Ak'ōre truadee. Mamīda p'oyaa wāda-e pait'ee. ²⁵ Te chipari p'irabaip'eda, ichi puerta j̄ā n̄biparik'a, māga pik'a ewari cherude mi, parā poro waibiapa Ak'ōre truadepema puertak'a bi j̄īait'ee. Māpai parā taawa p'aniirāpa māgadait'ee: “Tachi Waibia, ewapāde adait'ee tai t'īudait'ee.” Mamīda mia p'anaut'ee: “Mia parā k'awa-e bi. Mapa parā t'īupi-e pait'ee. Parā michideerā-eda ait'ee.” ²⁶ Māpai parāpa jara p'aneedait'ee: “Tai pi ome nek'opachida māik'aapa ne-inaa topachida. Tai p'uuru jāde pia jaratee nipa-pachida” adait'ee. ²⁷ Mamīda mia p'anaut'ee: “¿Mia jara-e pajik'ā parā michideerā-e? ¡Áyaa wātī mi ik'aawaapa, ne-inaa k'achia oopataarā!” ²⁸ Parāpa unudak'āri Abraham, Isaac, Jacob, jōmaweda Ak'ōre pedee jarapataarā ome Tachi Ak'ōre truade, k'awaadait'ee parā taawa p'ani. Māpai jēdait'ee māik'aapa pāchi k'ida kierrkierree para bait'ee p'uapa. ²⁹ Eperāarā chedait'ee norte eereepa, sur eereepa, ak'ōrej̄iru uchiapari eereepa māik'aapa ak'ōrej̄iru baaipari eereepa. Māirāta su-ak'ī p'ana chedait'ee nek'ode Tachi Ak'ōre ome ichi truade. ³⁰ Maapai chi j̄rapema ek'ariara beerā Tachi Ak'ōrepa waibiara papi-

it'ee. Jōdee řrapema waibiara beerā irua ek'ariara papiit'ee.

Jesús jēeda Jerusalén p'uuru pidaarā pari

(Mt 23.37-39)

³¹ Māpai fariseorā ūk'uru chejida māik'aapa māgajida Jesumaa:

—Wāji namāik'aapa, Herodepa pi peet'aa k'inia bairā.

³² Irua p'anauji:

—Wāti jarade jā ik'awaa bimaa: "Idi māik'aapa nu uchiapik'ooit'ee netuara merātia bee eperāarā k'ap'iaadeepa māik'aapa k'ayaa beerā jipak'ooit'ee. Maap'eda nunorema parumaa aupait'ee." ³³ Mamīda idi, nu māik'aapa nunorema ichita wāit'ee michi ode, pia-e bairā Ak'ōre pedee jarapari Jerusalén p'uuru-deepa taawa piumerā.

³⁴ 'Jerusalén, Jerusalén, pidepemaarāpa Tachi Ak'ōre pedee jarapataarā peepata māik'aapa irua pēida eperāarā māupa bat'a peepata! At'apai mia pidepemaarā araa p'e k'inia bapachi, et'erre wērapa chi chak'eerā p'e ataparik'a ichi isia ek'ari. Mamīda parāpa k'iniada-e paji. ³⁵ ¡Ūrítí! ¡Pāchi te ituaba beeit'ee, Tachi Ak'ōrepa parā waa ak'i-e pait'ee perā! Mia jara bi: Parāpa mi waa unuda-e pait'ee ewari cherude nāga jararutamaa:

'Tachi Ak'ōrepa ichia pēida ichita pia ak'i bapariit'ee!

(Sal 118.26)

Jesupa eperā k'ap'ia ooro bada jipada

14 Ewari aba řipata ewate Jesús wāji nek'ode fariseorā poro waibia temaa. Mama bide awaraa fariseorāpa iru ak'i p'anajida, imiatee k'inia p'anadap'edaa perā. ² Mama ichiaba baji eperā aba k'ap'ia ooro bi k'ayaaapa. Māgí Jesús k'řrapite bainī ba cheji. ³ Māpai Jesupa iidiji Moisepa p'āda jarateepataarāmaa māik'aapa fariseorāmaa:

—Ĵipata ewate k'ayaa bi jipaipia bik'ā aji, maa-e pirā jipaik'araa bi?

⁴ Mamīda āchi k'řup'ee para beeji. Māpai irua chi k'ayaa bi jita atap'eda, jipat'aaji māik'aapa jaraji wāmerā. ⁵ Māpai fariseorāmaa māgaji:

—Pichi warra maa-e pirā p'ak'a toidú padarida paara, řisapai jitana-e pak'ajik'ā aji, řipata ewate mīda?

⁶ Mamīda maarepida p'anauda-e paji.

Eperāarā miak'āipata fiesta oode t'ř pēida

⁷ Jesupa unuk'āri ma fariseopa awaraarā t'ř pēida su-ak'i p'aneeruta su-ak'i beepari piara bide, nāga nepiriji jarateeit'ee:

⁸ —Eperāpa pi t'ř pēik'āri miak'āipata fiesta oode, su-ak'i beenāaji su-ak'i beepari piara bide, eperā pi k'āyaara waibiara bi t'ēe chei perā. ⁹ Māgara chi t'řdapa pimaa māgai: "Tēeji pi su-ak'i beepari na eperāmaa." Māpai pi k'řra nejasia bai māik'aapa su-ak'i banai su-ak'i beepari t'imipiara bide. ¹⁰ Ma k'āyaara pi t'ř pēidak'āri, su-ak'i banāji su-ak'i beepari t'imiiara bide, pi t'řdapa māga chemerā: "K'ōp'āyo, su-ak'i ba chēji su-

ak'i beepari piara bide." Māgara pi o-řa su-ak'i banai apemaarā waawí mesade. ¹¹ Tachi Ak'ōrepa chi waibiara pa k'inia bi ek'ariara papiit'ee. Jōdee chi audua-ee bi waibiara papiit'ee.

¹² Ichiaba Jesupa māgaji ma fariseorā poro waibia-maa:

—Eperāarā t'ř pēik'āri nek'o chedamerā pichi temaa, t'ř pēināaji pichi k'ōp'āyoorā, řpemaarā, ēreerā, wa pi te k'ait'a p'ani p'arat'ara beerā, ma pari ārapa ichiaba pi t'řdai perā nek'ode āchi temaa. ¹³ Ma k'āyaara fiesta ook'āri, t'ř pēipia bi chupiria chedeerā, p'oyaa t'ia-ee beerā, biiri nik'anik'aa beerā māik'aapa tau p'āriu beerā. ¹⁴ Māgá o-řa bait'ee, ma pari ārapa ne-inaa oodait'ee wēe p'anadairā. Ma awara ma pari Tachi Ak'ōrepa pimaa ne-inaa pia ooit'ee, ichia pia ak'i biirā jai-idaadap'eda p'irabairuta ewate.

Nek'opata fiesta waibiade nepirida

(Mt 22.1-10)

¹⁵ Māga ūrik'āri, ma mesade su-ak'i p'anadap'edaadepema abaapa māgaji Jesumaa:

—¡O-řa bait'ee pi chi nek'oru nek'opata waibiade Ak'ōre truade!

¹⁶ Māpai Jesupa nāga nepiriji jarateeit'ee:

—Eperāpa chik'o waibia joopiji māik'aapa eperāarā chok'ara t'ř pēiji. ¹⁷ Chik'o aupa nřbak'āri, pēiji chi chok'apari jarade ma t'ř pēida eperāarāmaa: "Chėti, jōma aupa jēra bairā." ¹⁸ Mamīda jōmaarāpa: "P'oyaa wāda-eda" ajida. Chi naapemapa māgaji: "Et'ewapai mia eujā neto ataji. Ichita wāit'ee ak'ide. Mi chupiria k'awaapáde aji, p'oyaa wā-e perā." ¹⁹ Awaraapa māgaji: "Et'ewapai p'ak'a diez neto atajida aji, mimiapinait'ee michi eujāde. Mi chupiria k'awaapáde aji, p'oyaa wā-e perā." ²⁰ Jōdee awaraapa māgaji: "Ewaa miak'āiji. Mapa p'oyaa wā-eda" aji. ²¹ Chi chok'a pēida āpítee cheji chiparimaa jarade. Māpai ma te chipari k'řraudachi māik'aapa māgaji chi chok'aparimaa: "Wāji p'uuru jādee māik'aapa p'e anēeji chupiria chedeerā, p'oyaa t'iak'aa beerā, tau p'āriu beerā māik'aapa biiri nik'anik'aa beerā." ²² Bi-āp'eda, māgaji chi chok'a pēidapa: "Señor, mia ooji pia jaradak'a. Mamīda su-ak'i beepari at'āri pari jēra bida" aji. ²³ Māpai ma te chipari-pa māgaji chi chok'aparimaa: "Māgara wāji o bee chaa eperāarā jiride, mi te p'řu nřba chemerā. ²⁴ Mia jara bi: Chi eperāarā naa t'ř pēida apidaapa k'oda-e pait'ee mi chik'o."

Cristo ome nipapataarā nāga p'asadait'ee

(Mt 10.37-38)

²⁵ Eperāarā chok'ara nipajida Jesús t'ēe. Mapa irua āpítee ak'iji māik'aapa māgaji:

²⁶ —Mi ome niparupa mi k'iniara iru ba-e pirā chi ak'ōre, chi nawe, chi wēra, chi warrarā, chi řpemaarā, chi řpewēraarā, ichi paara k'inia bai k'āyaara, māgí p'oyaa méré pa-e pai. ²⁷ Ichiaba eperā piuumaa bi pirā mide ijāa bi k'aurepa, māgí méré pa-e pai. ²⁸ Parādepe-ma abaapa te it'ia oo k'inia bi pirā, naapiara juasia-e paik'ā k'awaait'ee jōmasaa p'arat'a falta bi ma te oo au-

pait'ee. ²⁹ Māga oo-e pirā, ma te basa oop'eda, p'oyaa oo aupa-e pak'āri, chi unurutaarāpa pi oomaa iru p'aneedai. ³⁰ Jarapataadai: "Na eperāpa te oomaa beeji. Mamīda p'oyaa oo aupa-e paji." ³¹ Maa-e pirā, rey wā k'inia bak'āri jura chōode awaraa rey ome, naapiara chi soldaorā juasiapari k'awaait'ee diez mil soldaorāpa p'oyaadai wa p'oyaada-e pai soldaorā veinte mil āra īri chōo cherutaarā. ³² P'oyaa-e paita bi pirā, ζchi apema rey t'imí cheru weda jara pēiit'ee-ek'ā k'īra jīp'a p'aneedait'ee chōoda-ee? ³³ Māga pik'a parādepemapa k'īsiap'eda mide ijāait'ee, ma k'aurepa ichia ne-inaa jō-maweda iru bi atuaamaa beeru pirā, māgara p'oyaa méré pa-e pai.

Jesupa jarateeda t'ā k'iyaa-ee pik'a p'anīrāde
(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ —T'ā pia bi. Mamīda k'iyaa-edaru pirā, ζsāga waya k'iyaaapiima? aji. ³⁵ Pia-e bi eujā-it'ee pijida. Ichiaba ne-uu k'arra ik'aawa p'eit'ee pida pia-e bi. Jīp'a bat'at'aai-ia bida aji. Pia k'īsiati parāpa et'ewa ūridap'edaade k'awaadamērā k'āata jara k'inia bi.

Oveja atua badade nepirida
(Mt 18.10-14)

15 Ma t'ēpai Cesar-it'ee impuesto p'epataarā māik'aapa awaraa k'achia oopataarāda apat-ap'edaa k'ait'a chejida Jesús pedee ūride. ² Mapa fariseorā Moisepa p'āda jarateepataarā ome iru āpīte ik'achia pedeejida:

—Jāgīpa p'ek'au k'achia oopataarā auteebaipari māik'aapa nek'opari āra ome.

³ Māpai Jesupa nāga nepiriji jarateeit'ee:

⁴ —Parādepema abaapa cien oveja iru bi pirā māik'aapa madepema aba atuadaru pirā, ζatabēi-e paik'ā aji, chi apemaarā noventa y nueve āchi p'anap-atamāi chi atuadaida jirānait'ee unu atarumaa? ⁵ Unu atak'āri, o-īapa pi ik'ia īri jira atap'eda, ⁶ aneēit'ee māik'aapa pachek'āri teeda, pichi k'ōp'āyoorā t'ī p'e atait'ee. Māpai māgait'ee: "O-īa p'anadāma mi oveja at-ua bada unu atada perā." ⁷ Mia jara bi: Ak'ōre truade māgā ichiaba audú o-īadaipata p'ek'au k'achia oopari- pa ichia p'ek'au k'achia oopata oo amaak'āri māik'aapa Tachi Ak'ōrede ijāa beek'āri. O-īara p'anapata ma k'ap'ia, o-īa p'anadai k'āyaara noventa y nueve t'āri pia beerā k'ap'ia.

P'arat'a tau atua badade nepirida

⁸ —Wērapa p'arat'a tau diez iru bīpa madepema aba atuadaru pirā, ζlāmpara k'oo atap'eda, piak'āa te jā barremaa bee-e paik'ā unu atarumaa? ⁹ Unu atak'āri, chi k'ōp'āyoorā t'ī p'e atait'ee māik'aapa māgait'ee: "O-īa p'anadāma mia unu atada perā p'arat'a tau atuadai-da." ¹⁰ Mia jara bi: Angeleerāpa ichiaba māgā o-īadaipata p'ek'au k'achia oopari- pa ichia p'ek'au k'achia oopata oo amaak'āri māik'aapa Tachi Ak'ōrede ijāa beek'āri.

Eperāpa chi warrapa k'achia ooda perdonaada

¹¹ Jesupa ichiaba nāga nepiriji jarateeit'ee:

—Eperāpa warrarā omé iru baji. ¹² Ewari aba chi k'ūtrāara badapa māgaji chi ak'ōremaa: "Ak'ōre, teep-āde aji, mi eerepema net'aa pi piuk'āri atabēiit'ee bide- pema." Māga ooji chi ak'ōrepa. Ma k'ūtrāa eerepema net'aa teeji irumaa. ¹³ Maap'eda ma warra t'ēepemapa ichi eerepema net'aa p'e atap'eda, netok'ooji māik'aapa ma p'arat'apa t'imí wāji awaraa todee. Mama p'arat'a pariatua gasta wāpachi māik'aapa jōt'aaji ichia oo k'iniata oo bīpa. ¹⁴ Ma awara p'arat'a jōma jō- daik'āri, at'apai jarra oojida ma eujāde. Maperā jarra choomaa beeji. ¹⁵ Mapa wāji mimia jiride ma eujādepe- ma eperāmaa. Ma eperāpa pēiji sinaarā jīfade. ¹⁶ Audú jarrapa bi jāwaa k'inia bapachi sinaarā chik'opa. Mamī- da apidaapa nek'opidak'aa paji. ¹⁷ Māpai k'īsia beeji: "Mi ak'ōre tede mimiapataarā chok'araarāpa nek'odait'ee iru p'anida aji. jōdee mi nama jarrapa piu wā! ¹⁸ Mi ak'ōremaa wāit'eeda aji. Panak'āri, nāga jarait'eeda aji: Ak'ōre, mia p'ek'au k'achiata ooji Tachi Ak'ōre k'īrapite māik'aapa pi āpīte. ¹⁹ Waa pichi war- rak'a mi iru banāaji. Jīp'a pichi mimiaparik'a iru bāji anait'ee." ²⁰ Maap'eda cheji chi ak'ōre temaa.

At'āri t'imí cheru weda, chi ak'ōrepa unu ataji māik'aapa chupiria k'awaaji. P'iraji chi warramaa māik'aapa wēre atap'eda, k'īra īt'aaji. ²¹ Māpai chi war- rapa māgaji: "Ak'ōre, mia p'ek'au k'achiata oojida aji, Tachi Ak'ōre k'īrapite māik'aapa pi āpīte. Waa pichi warrak'a iru banāaji. Jīp'a pichi mimiaparik'ata iru bāji." ²² Mamīda chi ak'ōre audú o-īa bada perā, māgaji chi mimiapataarāmaa: "P'aru pipiara bīta atanāti māik'aapa jī bīti. Ichiaba ichi juade sortija jī bīti māik'aapa ichi bīride chancla jī bīti. ²³ Anēeti p'ak'a poreera bīta māik'aapa peet'āati. jōdait'ee māik'aapa pēiradait'ee! ²⁴ jMi warra piu pik'a bada waya chok'ai bi! jChi atua pik'a bada unu atajidapi!" Māpai fiesta oojida.

²⁵ 'Māimisa chi warra naapema ne-uu k'āide baji. Teedaa chek'āri, ūri cheji o-īa pēira para bi. ²⁶ Mapa mimiapari aba t'ī ataji māik'aapa iidiji: "ζSāga jōnīma?" aji. ²⁷ Māpai ma mimiaparipa māgaji: "Pi īpema pachejida aji. Pi ak'ōrepa p'ak'a poreera bīta peepiji, iru k'ap'ia k'ayaa wēe pacheda perā." ²⁸ Māga ūrik'āri, chi īpema ne-uu k'āideepa cheda k'īraudachi māik'aapa teedaa t'īuamaa beeji. Maperā chi ak'ōre taawaa uchi- aji enenee pedeede t'īumerā. ²⁹ Mamīda chi warrapa māgaji chi ak'ōremaa: "Pia k'awa bida aji, mi taarā mimiadoo. Ichita k'īra jīp'a oodoo pia jaradak'a. Mamī- da mimaa tee-e paji cabra chak'e pida, o-īa nek'omerā michi k'ōp'āyoorā ome. ³⁰ Jōdee pi warra pacheda-it'ee- ta peepiji p'ak'a poreera bi, jōma pichi p'arat'a teeda jōt'aaji mīda prostitutaarā ome."

³¹ 'Māpai chi ak'ōrepa p'anauji: "Warra, pi ichita mi ome bapari. Net'aa jōmaweda mia iru bi péré. ³² Mamī- da īrā o-īa p'anadaipia bi pi īpema piu pik'a bada chok'ai bairā; chi atua bada unu atadap'edaa perā."

Mimiapataarã poro waibiade nepirida

16 Jesupa ichiaba nãga nepiriji chi k'õp'ãyoorãmaa jarateeit'ee:

—Eperã p'arat'ara bi bapachi. Ichia iru baji mimiapataarã poro waibia ichi jua ek'ari. Ewari aba mãgí imia-teejida irua net'aa pariatua atuapi bada perã. ² Mapa chi mimia chiparipa t'ĩ atap'eda, mãgaji: “¿Wãarak'ã aji, pi ãpíte jara chedap'edaa? Ñraweda p'ã téeji jõmaweda mi net'aa iru bi, pi waa mi mimiapataarã poro waibia pa-e pait'ee perã.” ³ Mãga ùrik'ãri, ma mimiapataarã poro waibiapa k'ĩsiaji: “Ñrá ¿sãgapi ooit'eema mi mimia chiparipa mi mimia wée bik'ãri? Juatau wée bi mimia chaaree ooit'ee mãik'aapa k'ĩra nejasia bi ne-iidipari-it'ee. ⁴ K'awa bida aji, sãga ooit'ee eperãarãpa mi autteebaidamerã mimia wée beek'ãri.” ⁵ Mãpai t'ĩpiji ababaa chedamerã chi paraa p'anadap'edaarã chi mimia chiparimaa. Chi naa chedamaa iidiji: “Pia ¿jõmasaa paraa bima aji, michi poro waibiamaa?” ⁶ P'anauji: “Aceite olivodee ooda ochocientos galones paraa bida” aji. Mãpai ma mimiapataarã poro waibiapa mãgaji: “Acha bida aji, pia paraa bada p'ãda. Nãgí jët'ãaji mãik'aapa awaraata oo atapáde aji, cuatrocientos pari.” ⁷ Maap'eda iidiji awaraamaa: “¿Pia jõmasaa paraa bima?” aji. Ma eperãpa p'anauji: “Trigo bulto cien paraa bida” aji. Mãpai mimiapataarã poro waibiapa mãgaji: “Acha bida aji, pia paraa bada p'ãda. Nãgí jët'aap'eda, awaraata oo atapáde aji, ochenta bulto pari.” ⁸ Chi mimia chiparipa k'awaji ma mimiapataarã poro waibia k'achia bada ik'awaa bi. Mapa itria-e paji. Ichiaba mãga pik'a p'ani na p'ek'au eujãdepema ijãadak'aa beerã. Ik'awaara p'anapata Tachi Ak'õre-deerã k'ãyaara.

⁹ Maperã mia parãmaa ùraait'ee. Na p'ek'au eujãdepema net'aa iru p'ani téeiti k'õp'ãyoorã atadait'ee mi-it'ee. Mãga ooruta pirã, ma net'aa jõdaik'ãri, Tachi Ak'õrepa parã auteebaiit'ee ichi truade.

Chisãgita tachi chipari; Tachi Ak'õre wa p'arat'a

¹⁰ —Chi t'ãri jĩp'a bipa net'aa chok'ara-ee iru bi pijida, awaraarãmaa teeru pirã, auk'a teepariit'ee net'aa chok'ara iru bak'ãri. Jõdee chi k'ũrayaa bipa teeamaa bi pirã net'aa chok'ara-ee iru bidepema, auk'a teeamaa bapariit'ee net'aara iru bak'ãri. ¹¹ Mapa parã t'ãri jĩp'a p'anada-e pirã na p'ek'au eujãdepema net'aa, p'arat'a ome, ¿k'aipa it'aripema net'aa parã jua ek'ari biima? ¹² Ichiaba na p'ek'au eujãde p'anide chĩara net'aa t'ãri jĩp'a ak'ida-e pirã, ¿k'aipa parãmaa it'aripema net'aa pia teeima?

¹³ Eperã chipariirã omé jua ek'ari mimia baik'araa bi. Mãga bi pirã, chipari aba k'ĩra unuamaa iru bai mãik'aapa chi apema k'inia iru bai, maa-e pirã abaapa jara bik'a ooi mãik'aapa chi apemapa jara bik'a ooma-bai. Mãga pik'a apidaapa ooda-e pai Tachi Ak'õrepa jara bik'a; p'arat'a, net'aa pia p'e bi misa.

Jesupa fariseorãmaa jarada

¹⁴ Fariseorãpa ma ùraa ùridak'ãri, Jesús oo iru p'aneejida, p'arat'a k'inia p'anadap'edaa perã. ¹⁵ Mapa Jesupa mãgaji:

—Parã t'ãri pia beerãk'a p'anapata eperãarã k'ĩrapite. Mamĩda Tachi Ak'õrepa k'awa bi k'ĩsia k'achia parã t'ãride iru p'ani. Ne-inaa parãpa audupiarã k'inia iru p'ani; ma ne-inaa Tachi Ak'õrepa unuamaa iru bapari.

Jesupa jarada Moisepa p'ãdade

¹⁶ —Moisepa ùraa p'ãdak'ãriipa mãik'aapa Tachi Ak'õre pedee jarapataarãpa ùraa p'ãdak'ãriipa Juan Bautistapa ùraa jarada parumaa, eperãarãpa jiripachida Tachi Ak'õredeerã p'aneedait'ee ma ùraade jara bik'a oo p'anipa. Mamĩda ma ùraa jõru. Juan badak'ãri-ipa mia pedee pia jarateepari, eperãarãpa k'awaadamerã mi k'aurepa Tachi Ak'õrepa eperãarã biit'ee ichi jua ek'ari, ichideerã p'aneedamerã.

¹⁷ Pajã mãik'aapa na p'ek'au eujã jõdaridai, jõma Tachi Ak'õrepa ùraa p'ãpidade jara bik'a p'asai naawe-da.

Jesupa jarateeda miak'ãi p'anĩrã mia amaanaadamerã (Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

¹⁸ —Eperãpa ichi wẽra amaataaru pirã mãik'aapa miak'ãiru pirã awaraa ome, p'ek'au oomaa bi Tachi Ak'õre k'ĩrapite. Ichiaba eperã miak'ãiru pirã wẽra amaataada ome, p'ek'au oomaa bi Tachi Ak'õre k'ĩrapite.

P'arat'ara bada mãik'aapa Lázaro, chupiria chada

¹⁹ —Eperã p'arat'ara bi bapachi. Mãgí p'aru pi-ia jĩ-pachi mãik'aapa ewari chaa fiesta waibia oopachi. ²⁰ Ichiaba mama bapachi eperã chupiria chi t'ĩjarapat-ap'edaa Lázaro. Mãgí k'ap'ia jõma aida-idaa baji. Eujãde su-ak'ĩ beepachi ma p'arat'ara bi te t'ĩupatamã. ²¹ Mãga oopachi ma p'arat'ara bi mesadeepa chik'o baaida k'o k'inia bada perã. Mama bide usaarãpa iru aida senepachida. ²² Ewari aba ma chupiria chi jai-idaa-ji mãik'aapa angeleerãpa iru jaure it'aa ateejida Abraham ome bade. Ichiaba ma p'arat'ara bada piuji mãik'aapa iajida.

²³ Ma p'arat'ara bada jaure chupiria nĩbaji piudap'edaarãmã. Mamãik'aapa it'aa ak'ik'ãri, t'ĩmiipa unuji Abraham Lázaro ome. ²⁴ Mãpai biaji: “Michi chonaarã ak'õchona Abraham, jmi chupiria k'awãaji! Lázaro jua k'ĩ paniade beepiji mãik'aapa péiji mi k'ĩrame k'urãtipide, na t'ĩpitaude chupiria nĩbairã.”

²⁵ Mamĩda Abrahampa p'anauji: “Warra, k'irãpãji pi pia bapachi chok'ai bak'ãri; jõdee Lázaro chupiria bapachi. Ñrá iru ñimaa bi nama; jõdee pi chupiria nĩbi. ²⁶ Ma awara tachi p'ani esajãk'a waibia k'õot'ari jira bi. Mapa chi nãik'aapa wã k'inia p'anĩrã p'oyaa wãda-e jãmaa. Ichiaba chi jãik'aapa che k'inia p'anĩrã p'oyaa cheda-e namaa.”

²⁷ Mãpai ma p'arat'ara badapa mãgaji: “Mãgara ak'õchona Abraham, mi chupiria k'awãaji. Péiji Lázaro

michi ak'õre temaa. ²⁸ Mama michi ìpemaarã joisomaa p'anapata. Jara p'èiji chenaadamerã namaa, mi mia n'ibimaa." ²⁹ Mamída Abrahampa p'anauji: "Árapa iru p'anida aji, Moisepa p'áda máik'aapa Tachi Ak'õre pedee jarapataarãpa p'ádap'edaa. Mágí ũraa ũridaipia bi máik'aapa Ak'õrede ijáadaipia bi." ³⁰ Mamída ma p'arat'ara badapa p'anauji: "Wáarada aji, ak'õchona Abraham. Mamída piuda chok'ai p'irabaip'eda, wáru pirã áramaa, mágara wáara áchia p'ek'au k'achia oopata oo amaadait'ee máik'aapa Ak'õrede ijáadait'ee." ³¹ Mamída Abrahampa mágaji ma p'arat'ara badamaa: "Moisepa p'áda máik'aapa Ak'õre pedee jarapataarãpa p'ádap'edaa ũri k'iniada-e p'ani pirã, ichiaba ijáada-e pait'ee eperã piuda p'irabaip'eda, wáru pijida áramaa jarade."

Jesupa jarateeda p'ek'au k'achiade baainadamerã
(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

17 Jesupa mágaji chi k'õp'áyooraamaa:
—Na p'ek'au eujáde ichita p'ek'au k'achia paraait'ee. ¡Mamída Tachi Ak'õrepa k'achiadee p'èi-it'eepi chi eperãpa p'ek'au k'achia oopi bi awaraarãmaa! ² Piara bak'aji k'ũruma iru otaude jã atadap'eda, p'usa jáde bat'at'aadait'ee, ichia na warrarãmaa p'ek'au k'achia oopii k'áyaara. ³ ¡K'ĩrak'aupai parãpa mágá oodai!
Áwaraa ijáaparipa p'ek'au k'achia ooru pirã, itríati. Mamída irua p'ek'au k'achia oo amaa bi pirã, chupiria k'awáati máik'aapa ma k'achia ooda perdonáati.
⁴ Ewari abaade pímaa ne-inaa k'achia ooda siete ooru pijida, jarada siete irua jara cheru pirã mágá waa oo-e, ichita chupiria k'awáaji máik'aapa ma k'achia ooda perdonáaji.

Ijáapataarãpa wáara ijáadak'ári

⁵ Māpai chi k'õp'áyooraapa Jesumaa iidijida:
—Taimaa waapiara ijáapíji Tachi Ak'õrede.
⁶ Jesupa p'anauji:
—Mostaza tau p'isi k'edee mída, waibiadaipari pak'uruk'a. Mágá pik'a írá parãpa wáara ijáaruta pirã, ma-ári pida, ne-inaa oodai Ak'õrepa k'inia bik'a. Waapiara ijáadak'ári, ne-inaa waibiara oodai iru-it'ee. Mágá p'anadak'ári, na nejõ biirímaa jaradai: "Jámáik'aapa áyaa wáji máik'aapa p'usa jáde baaináji." Mágá wáara ijáarutara, ma nejõ biirípa ooi parãpa jararutak'a.

Ichita oodaipia bi Ak'õrepa oopi bik'a

⁷ —Parãdepemapa chok'apari aba iru bi ne-uu k'áide mimia bap'eda maa-e pirã oveja ak'ideepa cheru pirã, ¿nãga jarak'ajik'ã? "Su-ak'i béjeji máik'aapa nek'óji."
⁸ Mágá-e. Ma k'áyaara nãga jarai: "Mí-it'ee nejóoji máik'aapa miá iidiruta anéjeji, mi nek'omaa, ne-inaa tomaa bi misa. T'èepai pi nek'oi máik'aapa ne-inaa toi."
⁹ Ma awara pia gracias jara-e pait'ee ma chok'aparipa ooda pari pia jaradak'a. ¹⁰ Mágá pik'a parãpa oodap'eda jómaweda Ak'õrepa jaradak'a, irumaa nãga

jaradaipia bi: "Piata tai chok'apari. Jíp'a oojida pia jaradak'a."

Jesupa leprapa k'ayaa beerã diez jipada

¹¹ Jesús ode wáde Jerusalendee, wáyaaji Samaria eujáde máik'aapa Galilea eujáde. ¹² Panaji p'uuru chak'ede. Mama irumaa chejida diez imik'ĩraarã leprapa k'ayaa p'ani. Mamída t'imí p'anejida mágá k'ayaa p'anadap'edaa perã. ¹³ Mágá nide biajida:

—Jesús, Tachi Jarateepari, ¡tai chupiria k'awáaji!

¹⁴ Jesupa áchi unuk'ári, mágaji:

—P'aareerãmaa wáti jarade Tachi Ak'õre juapa pãchi k'ap'ia jipak'ooda.

Mágá wárutade, jipa p'anejida. ¹⁵ Ma diezdepema abaapa unuk'ári ichi k'ap'ia jipada, ápit'ee o-ía cheji. Tachi Ak'õremaa golpe pedee pia jara cheji. ¹⁶ Māpai Jesús k'ĩrapite bedabaidachi ichi tau biirí eujáde t'õbairumaa. Mágá ooji gracias jarait'ee ichi jipada perã. Ma eperã judio-e paji. Samaria eujádepema paji. ¹⁷ Māpai Jesupa mágaji:

—¿Diez paji-ek'ã aji, jipa p'aneedap'edaarã áchi k'ayaadeepa? ¿Sáma p'anima apemaarã nueve? ¹⁸ ¿Na k'ĩra tewaraa aupaita chejik'ã aji, gracias jarade Tachi Ak'õremaa?

¹⁹ Māpai Jesupa mágaji ma eperãmaa:

—P'irabáiji máik'aapa wáji. Pia wáara ijáada perã, jipa beejida aji.

Sága pait'ee Tachi Ak'õrepa eperãarã ichideerã pa-pik'ári
(Mt 24.23-28, 36-41)

²⁰ Fariseorãpa Jesumaa iidijida:

—¿Sáapaita Tachi Ak'õrepa ichia p'èida rey papiit'ee na eujáde?

Jesupa p'anauji:

—Tachi Ak'õrepa p'èida rey papi-e pait'ee eperãarã taide. ²¹ Eperãarãpa jarada-e pait'ee: "Iru nama bi" maa-e pirã "iru jáma bi". Mágá p'oyaa jarada-e iru parã ome bapari perã, unuda-e p'ani mída.

²² Māpai Jesupa chi k'õp'áyooraamaa mágaji:

—Ewari cherude parãpa mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema, audú unu k'inia jónadait'ee. Mamída unuda-e pait'ee. ²³ Eperãarã ũk'uruurãpa jaradait'ee: "Iru nama bi" maa-e pirã "iru jáma bi". Mamída wánáati áchia jara p'anima máik'aapa ijáanáati áchi pedee. ²⁴ Atu p'anide pa tau p'orep'orek'ári pajã jómaweda ídaa ataparik'a, mágá pik'a atu p'anide mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema, waya cheit'ee. ²⁵ Mamída mágá pai naaweda ìrapemaarãpa mi chupiria papidait'ee máik'aapa yiaara iru p'anadait'ee. ²⁶ Noé bada ewaride p'asadak'a, mágá pik'a p'asait'ee mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema waya chek'ári. ²⁷ Maapai eperãarã nek'opachida, ne-inaa topachida máik'aapa miak'áipachida Noé ichi barcode bataurumaa. Māpai k'oi che n'ibeeji, na p'ek'au eujã ũudachi máik'aapa eperãarã jómaweda k'ini-idachida. ²⁸ Mágá paji ichiaba Lot bapariik'ári. Eperãarã nek'o para bapachi, to para bapachi, ne-inaa neto para bapachi, ne-uu para bapachi máik'aapa te oo para ba-

pachi. ²⁹ Mamída Lot Sodoma p'uurudeepa uchiak'ári, ma ewate it'ariipa k'oi tau baaiparik'a, azufre máuk'a baaiji t'ipíttau ome ma p'uuru íri. Mapa ma p'uurudepe-maarā jómaweda k'iniidachida. ³⁰ Māga pik'a pait'ee Eperā Ak'óre Truadepema waya chek'ári. Eperāarāpa Tachi Ak'órede k'ísiada-e p'anadait'ee.

³¹ Ma ewate eperā terrazade bi pirā, mamāik'aapa irabaik'ári, teedaa t'íuk'araa bi ichi net'aa p'e atade. Ma awara eperā ichi ne-uu k'áide ni pirā, teedaa cheik'araa bi ichi net'aa atade. ³² K'irāpátí Lot wēra p'asada.

³³ Eperā piuamaa bi pirā mide ijāapari k'aurepa, māgí piuk'ári atuait'ee. Mamída eperā piuru pirā mide ijāapari k'aurepa, māgí eperā piuk'ári, it'aa wāit'ee.

³⁴ Mia jara bi: Ma ewate p'arik'ua mi waya cheit'ee. Omé araa p'aru abaade k'ai p'anide angeleerāpa aba it'aa ateedait'ee; chi apema atabēidait'ee. ³⁵ Ichiaba wēraarā omé trigo bamaa p'anadait'ee k'úrumbade. Aba it'aa ateedait'ee; chi apema atabēidait'ee. ³⁶ [Ichiaba imik'íraarā omé ne-uu k'áide mimiamaa p'anadait'ee. Aba it'aa ateedait'ee; chi apema atabēidait'ee.]

³⁷ Māpai Jesús k'óp'āyoorāpa iidijida:

—Tachi Waibia, ¿sāma māga p'asait'eema? ajida.

P'anauji:

—Piuda k'ap'ia bimāi, ākoso seedaipatada aji.

Jesupa p'ētrāde māik'aapa charrade nepirida

18 Jesupa chi k'óp'āyoorāmaa nāga nepiriji jarateeit'ee ichita sēda-ee it'aa t'ípatadamerā. ² Māgaji:

—P'uuru abaade charra bapachi. Māgipa Tachi Ak'óre, eperāarā paara waawee'aa paji. ³ Ma p'uurude ichiaba bapachi p'ētrā. Māgí nepira iru baji awaraa eperā ome. Mapa wāpachi ma charramaa irua ma nepira ak'imerā. ⁴ Ewari chaa ma charrapa iru pedee ūripachi mīda, k'aripa k'iniak'aa paji. Mamída t'ēpai k'ísiaji: "Mia Tachi Ak'óre waawee'aa, eperāarā jida. ⁵ Mamída na p'ētrāapa mi itu bi-e bairā, mi t'ári k'achidai naaweda, k'aripait'ee waa chenaamerā."

⁶ Māpai Jesupa ichiaba māgaji:

—Ma charra k'achia bipa māga ooji pirā ma p'ētrāa ome, ⁷ audupiarā Tachi Ak'órepa ichia jirit'eradaarā k'aripait'eeda aji, ārapa it'aa iidipata perā āstaawa, p'arik'ua pida. ¿Āramaa taarā nipiik'ā? ⁸ Mia jara bi: Taarā-e weda āra k'aripait'ee. Mamída mi, chi Eperā Ak'óre Truadepema waya chek'ári, ¿unu cheik'ā aji, na p'ek'au eujāde p'aní ijāapataarā at'ári mide wāra ijāapata?

Jesupa nepirida fariseode māik'aapa impuesto p'eparide

⁹ Jesupa awaraa nepiriji jarateeit'ee chi awaraarā ek'ariara ak'í p'anirāmaa, āchi t'ári piara p'aní jīak'aa-pa:

¹⁰ —Imik'íraarā omé wājida Tachi Ak'óre te waibiadee it'aa t'íde. Aba fariseo paji. Jōdee chi apemapa Cesar-it'ee impuesto p'epachi. ¹¹ Ma fariseo ak'inī beep'eda,

nāga it'aa t'ípachi: "Aai, Ak'óre, pīmaa gracias jarapari, mi apemaarāk'a bak'aa perā. Mi nechiyaa bak'aa; k'achia ooyaa bak'aa; chíara wēra ome k'āik'aa māik'aapa ook'aa jā impuesto Cesar-it'ee p'eparipa ooparik'a. ¹² Tomia chaa k'āima omé nek'ok'aa it'aa t'íit'ee māik'aapa mia jitaru ne-inaa diezdepema chaa aba pīmaa teepari." ¹³ Mamída ma Cesar-it'ee impuesto p'epari t'imí bainī baji, audú p'ek'au k'achia ooyaa bi jīak'aapa. Mapa it'aa pida ak'ik'aa paji. Jīp'a t'ūa t'aap'e nībapachi māik'aapa it'aa t'ípachi: "Aai, Ak'óre, mi chupiria k'awāaji p'ek'au k'achia ooyaa bairā." ¹⁴ Mia jara bi: Ma impuesto p'epari k'āiwee wāji ichi temaa, Tachi Ak'órepa irua p'ek'au k'achia oopata wēpapida perā. Jōdee māga-e paji ma fariseo ome. Tachi Ak'órepa irua p'ek'au k'achia oopata wēpapi-e paji. Chi awaraarā k'āyaara waibiara pa k'inia bi ek'ariara bait'ee Tachi Ak'óre k'írapite. Jōdee chi audua-ee bi awaraarā k'āyaara waibiara pait'ee Tachi Ak'óre k'írapite.

Jesupa warrarā bendiciada

(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Ichiaba eperāarāpa warra chak'eerā aneejida Jesumaa iru jua bimerā āra íri māik'aapa bendiciamerā. Mamída chi k'óp'āyoorāpa māga unudak'ári, ma warrarā aneedap'edaarā itriajida. ¹⁶ Māpai Jesupa chi k'óp'āyoorā t'í p'ejí māik'aapa māgaji:

—Ichiak'au mimaa warrarā chepítí, Tachi Ak'órepa āra jīak'arā biit'ee perā ichi jua ek'ari, ichideerā p'aneedamerā. ¹⁷ Mia wāarata jararu. Warra chaipa t'áripa wāra ijāapari. Eperāpa māgá Tachi Ak'órede ijāa-e pirā, p'oyaa ba-e pai iru jua ek'ari ichideerā ome.

Eperā p'arat'ara bada Jesús ome pedeeda

(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸ Eperāarā poro waibiapa iidiji Jesumaa:

—Tachi Jarateepari t'ári pia, ¿k'āata mia oopía bima aji, it'aa wāit'ee?

¹⁹ Jesupa p'anauji:

—¿Sāap'eda mimaa t'ári pia bida a bima? aji. T'ári pia apaita bi: māgí Tachi Ak'óre. ²⁰ Pia k'awa bi Tachi Ak'órepa Moisemaa ūraa p'āpida:

'Eperā peenāaji; miak'āi bi pirā, awaraarā ome k'āināaji; nechianāaji; seewa jaranāaji chíara k'achiade baaipiit'ee; pichi ak'óre māik'aapa pichi nawe k'inia iru baparíji māik'aapa āra pedee ūriparíji.'

(Ex 20.12-16)

²¹ Māpai ma eperāpa māgaji:

—Mia ma jōma ooparida aji, k'ūtrāa weda.

²² Māga ūrik'ári, Jesupa p'anauji:

—Ne-inaa aba waide oo-e bi. Pichi net'aa jómaweda netok'oonáji māik'aapa chupiria beerāmaa ma p'arat'a téjei. Māga ooru pirā, ne-inaa pipiara iru bait'ee Tachi Ak'óre eujāde. Māga oop'eda, mi ome nipa chéji.

²³ Mamída māga ūrik'ári, ma eperā k'íra pia-ee wāji, p'arat'a audú k'inia bada perā. ²⁴ Māga unuk'ári, Jesupa māgaji:

—¡Chaaree bi p'arat'ara beerã p'aneedait'ee Tachi Ak'õre jua ek'ari ichideerã ome! ²⁵ Chaareera bida aji, p'arat'ara bi beeit'ee Tachi Ak'õre jua ek'ari, camello aguja taude wãyaai k'ãyaara.

²⁶ Mãpai chi ùri p'anadap'edaarãpa iidijida:

—Mãgara, ¿k'aita p'oyaa it'aa wãyama? ajida.

²⁷ Jesupa p'anauji:

—Eperãarã p'oyaa it'aa wãda-eda aji, ãchi k'ĩradoopa, audú chaaree bairã. Mamída Tachi Ak'õre-it'ee ne-inaa chaaree wẽ-eda aji.

²⁸ Mãpai Pedropa mägaji:

—Tachi Waibia, tai net'aa jõmaweda atabëijida pi ome nipapataadait'ee.

²⁹ Jesupa p'anauji:

—Mia wãarata jararu. Eperã mide ijãa bi k'aurepa atabëiru pirã ichi te, wëra, ìpemaarã, ak'õreerã maa-e pirã warrarã, ³⁰ mägí eperãpa waapiara atait'ee na p'ek'au eujãde bi misa, mãik'aapa piuk'ãri, ichita chok'ai bapariit'ee Tachi Ak'õre ome.

Jesupa jarada õpee jarada k'achia beerãpa ichi peedait'ee

(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ T'ëepai Jesupa chi k'õp'ãyoorã doce awara ãi t'ĩ p'e ataji mãik'aapa mägaji:

—Ìrã tachi Jerusalendee wãdait'ee. Mama jõmaweda chonaarãwedapema Ak'õre pedee jarapataarãpa p'ãdap'edaak'a p'asait'ee mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema ome. ³² K'achia beerãpa mi k'ĩra tewaraarãmaa teedait'ee. Mägíãrãpa mi oo iru p'anadait'ee, ik'achia jaradait'ee mimaa mãik'aapa k'ĩramaa idudait'ee.

³³ Maap'eda mi wãdait'ee mãik'aapa peet'aadait'ee.

Mamída ewari õpeemaa mi waya chok'ai p'irabaiit'eeda aji.

³⁴ Jesús k'õp'ãyoorãpa maarepida k'awada-e paji irua jarada. Ichiaba k'awada-e paji k'ãaredeta pedee baji. Irua jara k'inia bada p'oyaa k'awadak'aa paji.

Jesupa tau p'ãriu bi jipada Jericó p'uurude

(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Jesús Jericó p'uuru k'ait'a pak'ãri, unuji tau p'ãriu bi o bi ik'aawa su-ak'i bi. Mägí chupiria chipa chi wãyaarutaarãmaa p'arat'a iidimaa baji. ³⁶ Ùrik'ãri eperãarã chok'ara wãyaa wãruta ichi ik'aawa, iidiji:

—¿K'aita nama wãyaa wãdama? aji.

³⁷ P'anaujida:

—Jesús Nazaret p'uurudepemata wãyaa wãda ajida.

³⁸ Mãga ùrik'ãri, ma tau p'ãriu bipa biiji:

—¡Jesús, Rey David Warra, mi chupiria k'awáaji!

³⁹ Chi naa wãdap'edaarãpa ìtriat'aapachida k'ĩp'ee beemerã. Mamída waapiara biapachi:

—Rey David Warra, mi chupiria k'awáaji.

⁴⁰ Mãpai Jesús ak'inĩ beejii mãik'aapa jaraji aneedamerã. K'ait'a pachek'ãri, Jesupa iidiji:

⁴¹ —¿K'ãata k'inia bima aji, mia pi ome oomerã?

Tau p'ãriu bipa p'anauji:

—Tachi Waibia, michi taupa pia unu k'inia bida aji.

⁴² Mãpai Jesupa mägaji:

—¡Unúji! Pia ijãada perã, jipa beejida aji.

⁴³ Aramãgá ma tau p'ãriu badapa pia unu beejii mãik'aapa Jesús t'ëe wãji. O-ãapa pia pedeeji Tachi Ak'õremaa. Ichiaba Jesupa ooda unudap'edaarãpa o-ãapa pia pedee p'aneejida Tachi Ak'õremaa.

Jesús Zaqueo ome

19 Jesús Jericó p'uurude panak'ãri, nipaji calle jãde.

² Mama bapachi eperã p'arat'ara bi, t'ĩjarapat-ap'edaa Zaqueo. Mägí Cesar-it'ee impuesto p'epataarã poro waibia paji. ³ Ma eperãpa Jesús k'awa k'inia baji. Mamída p'oyaa unuk'aa paji, eperãarã audú chok'ara nipadap'edaa perã iru ome. Ma awara ichi audú jep'eda baji. ⁴ Mapa Jesús naa p'iraji mãik'aapa t'ĩ padachi pak'uru o bi ik'aawa badade Jesús wãyaait'eemã. ⁵ Mãpai Jesús Zaqueo badamã wãyaa wãk'ãri, it'aa ak'iji mãik'aapa mägaji:

—Zaqueo, isapai irabãiji jãmãik'aapa, idi mi pi tede beeit'ee perã.

⁶ Aramãgá Zaqueo irabaidachi mãik'aapa t'ãri o-ãa Jesús ateeji ichi temaa. ⁷ Mãga unudak'ãri, arii p'anadap'edaarã jõmaarãpa ik'achia pedee p'aneejida Jesús ãpíte, iru wãda perã p'ek'au k'achia ooyaa bida apata tede. ⁸ T'ëepai teeda p'anadak'ãri, Zaqueo bainĩ beejii mãik'aapa mägaji:

—Tachi Waibia, mia net'aa p'e iru bidepema esa- auk'a chupiria beerãmaa teeit'eeda aji. Ichiaba chãra p'arat'a chiãdoo pirã, ma chiãda aba chaachaa pari k'ĩmari teeit'eeda aji.

⁹ Mãpai Jesupa mägaji:

—Idi Tachi Ak'õrepa na te chipari k'aripa ataji iru o k'achiade wãdadeepa, auk'a Tachi Ak'õrede ijãapari perã, ichi chonaarãwedapema ak'õchona Abrahampa ijãadak'a. ¹⁰ Ma-it'eepe mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema cheji; atua beerã jirãit'ee mãik'aapa o k'achiadeepa k'aripa atait'ee.

Jesupa p'arat'ade nepirida

(Mt 25.14-30)

¹¹ Eperãarãpa ùrimaa p'anajida Jesupa mãga jarak'ãri. Jerusalén k'ait'a bada perã, ãchia k'ĩsajida taarã-ee Tachi Ak'õrepa iru rey papiit'ee. Mapa Jesupa nãga nepiriji jarateeit'ee.

¹² —P'arat'ara beerãdepema aba bapachi. Mägí t'ĩmí wãji awaraa eujãdee, Cesarpa ichi rey bimerã mãik'aapa t'ëepai ichi ãpíte chemerã ichi eujã ak'ide. ¹³ Mamída wã naaweda, t'ĩ p'ejii ichi mimiapataarã diez mãik'aapa p'arat'a waibia teeji ãchi chaachaa. Mãpai mägaji: "Na p'arat'apa net'aa neto p'e atãti mãik'aapa netóti awaraarãmaa waapiara eepadamerã, mi cheru misa." ¹⁴ Mamída ichi eujãdepemaarãpa iru k'ĩra unua-maa iru p'anapachida. Mapa iru t'ëe eperãarã pëijida jaradamerã: "K'iniada-e jã eperã tai rey pamerã."

¹⁵ 'Mãga jara pëijida mĩda, Cesarpa iru rey biiji. Ma t'ëepai waya cheji ichi eujãdee. Pachek'ãri, t'ĩ pëijii ichi mimiapataarã, mägí p'arat'a teedaarãmaa, k'awaa k'inia bada perã jõmasaa eepa iru p'ani ãchi chaachaa.

¹⁶ Chi naa chedapa mägaji: "Señor, pia p'arat'a teeda

mimaa, ma p'arat'a tau chaa waa diez eepa wājida" aji. ¹⁷ Reypa māgaji: "iPi pia bida aji, pia mimiapari perā! Mia atabēida pia ak'iji māik'aapa ai ĩri waapiara uchi-
apiji. Māga ooda perā ĩrā mia pi eperāarā poro waibia
papiit'ee p'uuru diez ak'ipariimerā." ¹⁸ Araarepema
mimiaparipa ichiaba jara cheji: "Señor, pia p'arat'a tee-
da mimaa, ma p'arat'a tau chaa waa joisomaa eepa
wājida" aji. ¹⁹ Ichiaba māgimaa reypa māgaji: "Māgara
pia p'uuru joisomaa ak'ipariit'eeda" aji.

²⁰ Mamīda awaraa mimiapari chedapa māgaji:
"Señor, acha bida aji, pia p'arat'a mimaa teeda. P'arude
pia ĩ ĩ b'ip'eda, ia iru bajida aji. ²¹ Mia pi waawee bapari,
k'awa bairā pia eperāarā pia chupiria k'awak'aa. K'awa
bi pichia ne-inaa jōma p'e atapari awaraarā mimi-
adap'edaa pari." ²² Māpai ma reypa māgaji: "iMimiapari
k'achia! Pia jaradak'a ooit'eeda aji, pi ome. K'awa bida a
bi, mia pia chupiria k'awak'aa māik'aapa mia ne-inaa
jōma p'e atapari awaraarā mimiadap'edaa pari. ²³ Mā-
gara ĩsāap'eda pia mi p'arat'a ĩana-e pajima aji, p'arat'a
iapata tede, mi chek'āri, māpemaarāpa mimaa waya
teedamerā ai ĩri eepadap'edaa ome?" ²⁴ Māpai ma reypa
māgaji arii p'anadap'edaarāmaa: "Jāri atāti mia
p'arat'a teeda irumaa māik'aapa téeti ma p'arat'a tau
chaa waa diez eepadamaa." ²⁵ Māpai āchia māgajida:
"Mamīda tachi poro waibia, ĩrua ma tau chaa waa diez
eepada iru bida!" ajida. ²⁶ Māpai ma reypa māgaji: "Mia
jara bi: Chi iru bimaa waapiara teeit'ee. Mamīda chi
mak'āra wēe bipa ma-āri iru bi paara jāri atait'eeda aji.
²⁷ Ma awara jirināti mi k'iniada-ee p'anadap'edaarā
āchi rey pamerā. Anéeti mi k'irapite māik'aapa
peek'óoti."

Jesús Jerusalén p'uurudee wāda

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Ma pedee jara aupap'eda, Jesús wāji Jerusalén ode.
²⁹ Olivo Eede, Betfagē māik'aapa Betania p'uuru k'ait'a
panadak'āri, chi k'ōp'āyoorā omé naa pēiji. ³⁰ Āramaa
māgaji:

—Wāti ara bi p'uuru tachi k'irapite bimaa.
Panadak'āri, ununadait'ee burro ĩ ĩ bainī bi, waide api-
da batauda-e p'ani iru ĩri. Ēra atāti māik'aapa anéeti.
³¹ Apidaapa iidiruta pirā k'āare-it'ee ēramaa p'ani,
jarāti: "Tachi Waibiapa arak'atia atee k'inia bi."

³² Māpai Jesús k'ōp'āyoorā wājida māik'aapa ununaji-
da jōma irua jaradak'a. ³³ Ma burro ēramaa p'ani misa,
chipariirāpa iidijida:

—ĽK'āare-it'ee ēramaa p'anīma? ajida.

³⁴ P'anaujida:

—Tachi Waibiapa arak'atia atee k'inia bida ajida.

³⁵ Māpai ma burro Jesumaa ateedap'eda, āchi ĩripe-
ma p'aru ĩ ĩpatap'edaa ata bijida ai ĩri māik'aapa
bataupijida. ³⁶ Wāruta misa, eperāarāpa āchi ĩripema
p'aru t'ō jēra bijida o jāde, āchi rey pai ĩ ĩak'aapa. ³⁷ Mā-
pai Olivo Eedeepa irabaipata o k'ait'a pa wādak'āri, jō-
maweda iru ome nipapataarā o-ĩapa biuk'a para beeji,
taarā-ee āchi rey pai ĩ ĩak'aapa. O-ĩapa Tachi Ak'ōremaa
pedee pia pedeechida, āchia unudap'edaa perā Je-

supa oo bi; ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi
juadoopa. ³⁸ Māgapachida:

—ĽK'ira wāree Ak'ōre eujāde, Tachi K'aripapari rey'k'a
cheru perā! ĩrā Tachi Ak'ōre k'āiwee bapariit'ee ichi
eperāarā ome! ĩru jōmaarā k'āyaara waibiara bi!

(Sal 118.26)

³⁹ Māpai ũk'uru fariseorā ma eperāarā t'āide
p'anadap'edaarāpa Jesumaa māgajida:

—Tachi Jarateepari, pi ome nipapataarā itriapāde aji-
da, māga jaranaadamerā.

⁴⁰ Mamīda Jesupa p'anauji:

—Na eperāarā k'ĩup'ee p'aneeruta pirā, māu paara
māga biadait'eeda aji.

Jesús Jerusalén-it'ee jēda

⁴¹ Jerusalén p'uuru k'ait'a parutade Jesupa araa
ak'ik'āri, jēdachi. ⁴² Māpai māgaji:

—ĽPidepemaarāpa mide ijāadap'edaa paara, idi weda
mia parā k'āiwee p'aneepik'aji! Mamīda māga k'awada-
e p'anadairā, parā-it'ee mera pik'a bi. Mapa p'oyaa un-
uda-e Tachi Ak'ōrepa oo bi. ⁴³ Jerusalén, ewari cherude
pimaa ne-inaa k'achia p'asait'ee. Pi k'ira unuamaa iru
p'anapataarāpa muralla yoorodee oodait'ee pi ik'aawa.
Pi wap'ira atadait'ee māik'aapa ma muralladeepa pi
k'idaa chaa wawadait'ee. ⁴⁴ Pi muralla jōma
t'et'aadait'ee, edajādepema te jēra bi paara. Aide
p'anīrā chok'ara peedait'ee. Māu apida bee-e pait'ee
awaraa māu ĩri, pidepemaarāpa ũridaamaa
p'anadap'edaa perā mia parā k'aripa chek'āri.

Jesupa ne-inaa netopataarā jērek'ooda Ak'ōre te waibiadeepa

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Jerusalén p'uurude panadak'āri, Jesús Tachi Ak'ōre
te waibiade t'ĩuji māik'aapa jēremaa beeji aide ne-inaa
netomaa p'anadap'edaarā. ⁴⁶ Māgaji:

—Tachi Ak'ōre ũraa p'ā jēra bide jara bi:
'Mi te it'aa t'ĩpata teda apatadait'ee.'

(Is 56.7)

'Mamīda parāpa nechiapataarā ték'ata oo iru p'ani.'
(Jer 7.11)

⁴⁷ Ewari chaa Jesupa jarateepachi Tachi Ak'ōre te
waibiade. Maapai p'aareerā poroorā, Moisepa p'āda
jarateepataarā māik'aapa Jerusalén p'uuru pidaarā
poro waibiarāpa ĩripachida Jesús peepit'aadait'ee.

⁴⁸ Mamīda p'oyaadak'aa paji, eperāarāpa iru pedee au-
dú ũri k'inia p'anadap'edaa perā.

Tachi Ak'ōrepa Jesús pēida

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

20 Ewari aba Tachi Ak'ōre te waibiade Jesupa jara-
teemaa baji pedee pia Ak'ōrepa jara pēida. Mā-
ga nide pachejida p'aareerā poroorā, Moisepa p'āda
jarateepataarā māik'aapa judiorā poro waibiarā.

² Māirāpa Jesumaa iidijida:

—ĽTachi Ak'ōrepa tai biji-ek'ā ichi te waibia
ak'idamerā? ĽK'aipa pimaa nāga oopi bima? ajida.

³ Jesupa p'anauji:

—Mia pida parāmaa iidiit'eeda aji. P'anáuti p'oyaa p'anaudai pirā. ⁴ ¿K'aipa peijima aji, Juan Bautistapa poro choo chemerā; Tachi Ak'õrepa maa-e pirā eperāarāpa?

⁵ Māpai āchi pitapai pedee para beeji:

—Tachi Ak'õrepa peidada aruta pirā, irua iidiit'ee: “Māgara, ¿sāap'eda Juan ūraa ijāada-e pajima?” ait'ee. ⁶ Ichiaba jaradaik'araa bi: “eperāarāpa Juan peijida”. Māga jararuta pirā, na eperāarā k'īraudaridait'ee tachi ome māik'aapa tachi māupa bat'a peedai. Jōmaarāpa ijāa p'anī Juan Tachi Ak'õre pedee jarapari paji.

⁷ Mapa āchia p'anaujida:

—K'awada-e p'anīda ajida, k'aipa Juan peiji poro choo chemerā.

⁸ Māpai Jesupa māgaji:

—Māgara mia pida jara-eda aji, k'aipa mīmaa nāga oopi bi.

Mimiapataarā k'achia beerāde nepirida

(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

⁹ Maap'eda Jesupa nāga nepirimaa beeji jarateeit'ee eperāarāmaa:

—Eperāpa uva eujā uuji. Maap'eda ne-uu eujā ak'ipataarā jiriji aide mimiadamerā. Māpai awara āyaa t'imí wāji. ¹⁰ T'ēepai uva oropata ewari pak'āri, ma eujā chiparipa ichi mimiapari peiji ma ne-uu ak'ipataarā-maa, ichi eere bee bi chauda tee peidamerā. Mamīda āchia ma mimiapari s'ik'oojida māik'aapa peit'aajida waya chiparimaa, maarepida net'aa wēe. ¹¹ Māpai ma ne-uu chiparipa awaraa mimiapari peiji. Mamīda māgi-maa ichiaba ik'achia jaradap'eda, p'ua oot'aajida māik'aapa jua arajāgaa peit'aajida. ¹² Ma t'ēepai awaraa mimiapari peiji. Mamīda ma ne-uu ak'ipataarāpa iru auk'a p'ua oojida māik'aapa taawaa peijida.

¹³ Māpai ma ne-uu chiparipa māgaji: “Írā, ¿k'āata ooyama? aji. Peit'eeda aji, mi warra k'inia iru bi. Taawa iru waaweedayada” aji. ¹⁴ Mamīda ma ne-uu ak'ipataarāpa iru warra t'imí cheru unu atadak'āri, āchi pitapai māgapachida: “Jāgipa ichi ak'õre net'aa jō-maweda atait'ee chi ak'õre piuk'āri. Peet'aadāma ajida, tachi-it'ee na ne-uu eujā beemerā.” ¹⁵ Mapa ma uva eujādeepa uchida atajida māik'aapa peet'aajida.

Māpai Jesupa māgaji:

—Parāpa, ¿k'āata k'isia p'anīma aji, ma uva eujā chiparipa ooit'ee ma eujā ak'ipataarā ome? ¹⁶ Mia jarait'ee. Wāk'āri, ma eujā ak'ipataarā peek'ooit'eeda aji, māik'aapa chi eujā teit'eeda aji, awaraarāmaa āchia ak'ipataadamerā.

Māga ūridak'āri, eperāarāpa māgajida:

—¡Māga p'asa-e pait'eeda! ajida.

¹⁷ Mamīda Jesupa āramaa ak'iji māik'aapa māgaji:

—Māgara, ¿k'āata jara k'inia bīma aji, na pedee Tachi Ak'õre Ūraa p'ādadepema?

'Te oopataarāpa māu k'iniada-e padap'edaa pipiara padachi.'

(Sal 118.22)

¹⁸ Eperā ma māu pipiara bi ĩri t'ītuturu pirā, chupiria n'ĩbeeit'ee. Jōdee ma māu eperā ĩri baairu pirā, iru peet'aait'ee.

¹⁹ P'aareerā poroorāpa Moisepa p'āda jarateepataarā ome ma nepirida ūri aupadak'āri, k'awaajida Jesupa āchideta pedee baji. Mapa aramata jita atapi k'inia p'anajida. Mamīda māga ooda-e paji eperāarā waawee p'anadap'edaa perā.

Judiorāpa Cesar-it'ee impuesto p'aapatap'edaa

(Mt 22.15-22; Mr 12.13-17)

²⁰ Maperā t'ēepai ma judiorā poroorāpa peijida t'āri j'ip'a pik'a beerā Jesús ome pedeede. K'inia p'anapachida ma eperāarāpa iidi p'anīpa Jesupa pedee k'achia jarapidai Romadepemaarā poro waibiārā āpite. Māgá ma eujā ak'ipari, Romadepemaarā poro waibiapa iru atapii. ²¹ Ma-it'ee ma peida eperāarāpa Jesumaa iidijida:

—Tachi Jarateepari, taipa k'awa p'anīda ajida, pia pedee wāara jarapari māik'aapa jarateepari eperāarāpa ne-inaa pia oo k'awaadamerā. Eperāarā maarepida k'ūrak'aa. Ichita jara bi eperāarā k'īra j'ip'a p'anap-ataadamerā Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a. ²² Māga bita, nāga iidi k'inia p'anī: ¿Pia bik'ā ajida, taipa Cesarmaa impuesto p'aadait'ee wa māga-e?

²³ Jesupa k'awa bada perā māirāpa k'isia k'achia iru p'anī, māgaji:

—Ak'ipiti denario p'arat'a tau. ¿K'ai k'īrata nade bi māik'aapa k'ai t'īta p'ā bīma? aji.

P'anaujida:

—César k'īra māik'aapa ichi t'īta p'ā bīda ajida.

²⁵ Māpai Jesupa māgaji:

—Māgara téeti Cesarmaa irua net'aa iidipari, māik'aapa auk'a téeti Tachi Ak'õremaa irua iidipari.

²⁶ Māga ūridak'āri, k'awaajida Jesumaa pedee k'achia p'oyaa jarapida-e pai eperāarā taide. Mapa ak'itrua para beeji māik'aapa k'īup'eeek'oodachida.

Piudap'edaarā chok'ai p'irabaipatade iididap'edaa

(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷ Maap'eda saduceorā ūk'uru wājida Jesumaa. Saduceorāpa ijāadak'aa eperā piup'eda waya chok'ai p'irabaii. Maperā iidijida:

²⁸ —Tachi Jarateepari, Moisepa nāga p'ā beijida ajida. Eperā miak'āi bi warra wēe piuru pirā, chi ĩpemapa iru wēra atapia bi māik'aapa ai ome warra oopia bi chi ĩpema piuda k'ap'ia pari. ²⁹ Māga jaradap'eda, ma saduceorāpa nāga nepirijida. P'anajida ĩpemaarā siete. Chi naapema miak'āiji. Mamīda warra wēe piuji. ³⁰ Chi araarepema ³¹ māik'aapa araarepema miak'āijida ma p'ētrāa ome. Mamīda auk'a warra wēe piujida. Ma t'ēepai chi apemaarā jida miak'āijida ma p'ētrāa ome. Mamīda āchi jōmaweda warra wēe piujida.

³² Maap'eda ma wēra ichiaba piuji. ³³ Írā taipa nāga k'awa k'inia p'anī. Piudap'edaarā waya chok'ai p'irabaidak'āri, ¿chisāgí ĩpemata ma wēra imik'īra pait'ema ajida, āchi jōmaweda iru ome miak'āi p'anadap'edaa perā?

³⁴ Jesupa p'anauji:

—Na p'ek'au eujāde imik'īraarā māik'aapa wēraarā miak'āipata. ³⁵ Mamīda Ak'ōrepa jirit'eradaarā ichi eujāde p'anadak'āri, imik'īraarā wēraarā paara waa miak'āida-e pait'ee, ³⁶ waa piuda-e pait'ee perā. Angeleerāk'a p'anadait'ee māik'aapa Tachi Ak'ōre warrarā padait'ee, chok'ai p'irabaidap'edaa perā. ³⁷ Moisepa paara tachimaa k'awapipari piudap'edaarā chok'ai p'irabaidait'ee. Chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa irumaa pedeek'āri pak'uru jep'eda urua jira bideepa t'ipitauk'a, jaraji ichi Abraham, Isaac, Jacob ijāadap'edaa Ak'ōre Waibia. ³⁸ Tachi Ak'ōre piudap'edaarā Ak'ōre Waibia-e! Chok'ai p'anīrā Ak'ōre Waibia, iru-it'ee eperāarā jau-reerā jōma chok'ai p'anadairā!

³⁹ Māpai ūk'uru Moisepa p'āda jarateepataarāpa mā-gajida:

—Tachi Jarateepari, pia p'anaujida ajida.

⁴⁰ Maadamāiipa waawee p'aneejida waa iididait'ee.

Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā rey pamerā

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Māpai Jesupa iidiji:

—ĶSāap'eda jara p'anīma aji, Mesías chonaarāwedapema Rey Daviddeepa uchiat'ee?

⁴² Salmos p'ādade Rey Davidpa paara jara bi:

'Tachi Ak'ōrepa jaraji Tachi Waibiamaa: "Pi mi ome auk'a waibia bairā, su-ak'i beepāde aji, mi juaraare, ⁴³ mia pi k'īra unuamaa iru p'anapataarā p'oyaaru misa."

(Sal 110.1)

⁴⁴ Davidpa ichi ēreerādeepa uchiat'ee bīmaa t'ījaraji "Tachi Waibia". ĶMapa k'awada-ek'ā aji, Mesías waibiara bi chonaarāwedapema Rey David k'āyaara?

Jesupa Moisepa p'āda jarateepataarā imiateeda

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

⁴⁵ Eperāarā jōmaarāpa ūrimaa p'anajida, Jesupa chi k'ōp'āyoorāmaa māgak'āri:

⁴⁶ —K'īrak'auapai p'anapataadai Moisepa p'āda jarateepataarāk'a. Ķchi audua p'anadairā p'aru teesoo jīi awaa p'anapata māik'aapa k'inia p'anapata jōmaarāpa āchimaa saludaadamerā plaza bee chaa, tachi poro waibiarā ome oopatak'a. Ichiaba su-ak'i p'aneepata su-ak'i beepari pipiara bide Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede māik'aapa nek'odak'āri, chi su-ak'i beepari pipiara bide su-ak'i p'aneepata. ⁴⁷ Ma awara p'ētrāarā k'aripadai k'āyaara, āra te jāri atapata māik'aapa taarā it'aa t'īpata, eperāarāpa āchi t'o p'anadamerā. Māga p'anapata perā, Tachi Ak'ōrepa āra audupiara miapiit'ee, k'achia beerā miapik'āri ichi ewari waibia ewate.

P'ētrāa chupiria k'iripa primisia teeda

(Mr 12.41-44)

21 Jesupa ak'īmaa baji, p'arat'ara beerāpa primisia ata bi p'anī misa p'arat'a p'epatade Tachi Ak'ōre te waibiade. ² Māpai ichia unuji p'ētrāa chupiria k'iripa ata bi cheru p'arat'a tau omé cobrede. ³ Māga unuk'āri, Jesupa māgaji:

—Mia wāarata jararu. Na p'ētrāa chupiria k'iripa primisia waibiara teejida aji, apemaarā k'āyaara. ⁴ Jōmaarāpa tee p'anī āchi p'arat'a waibia iru p'anadap'edaadepema beeda. Jōdee na p'ētrāa, chupiria k'irī mīda, ichia iru k'erada jōmaweda teeji Tachi Ak'ōremaa. Teejida aji, chi p'arat'a iru bada paara chik'o netoit'ee.

Jesupa jarada Tachi Ak'ōre te waibia t'eet'aait'ee

(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵ Eperāarā ūk'uru pedeemaa p'anajida Tachi Ak'ōre te waibiade. Jarapachida māu pi-iadee oo k'obi māik'aapa k'īra wāree bainī bi eperāarāpa net'aa tee p'anadap'edaa k'aurepa. Māga ūrik'āri, Jesupa māgaji:

⁶ —Ewari cherude parāpa na jōma unu p'anī unuda-e pait'ee. Māu apida bee-e pait'ee awaraa māu ģri, na jōmaweda t'eeek'oo chedait'ee perā.

Ne-inaa p'asait'ee na p'ek'au eujā jōi naaweda

(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

⁷ Māpai Jesumaa iidijida:

—Tachi Jarateepari, Ķsāapaita māga p'asait'eema? aji-da. ĶSāga k'awadayama ajida, ma ewari k'ait'a pak'āri p'asait'ee pia jaradak'a?

⁸ Jesupa p'anauji:

—Tauk'a nipapatāati apidaamaa k'ūrapiamaapa. Mi jīak'a chok'ara chedait'ee. Seewata jaradait'ee: "Mīta Ak'ōre Warra; ģrapī paji chi cheit'ee bada." Mamīda āchia jara p'anī ijāanāati. ⁹ Ūridak'āri eperāarāpa jura chōo jōni māik'aapa oodaamaa p'anī āchi poro waibiarāpa jara p'anīk'a, p'eranaati. Ichita māga p'asait'ee naapiara. Mamīda Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate at'āri pa-e pait'ee.

¹⁰ Ichiaba Jesupa māgaji:

—Eperāarā awaraarā ome chōodait'ee. ¹¹ Awērachai wēre nībeeit'ee; jarra oodait'ee māik'aapa k'āyaara paraait'ee eujā awara-awaraade. Ma awara pajāde ne-inaa waide unudak'aa unupataadait'ee; ne-inaa tachi p'erapipari.

¹² Mamīda māga p'asai naaweda, ijāadak'aa beerāpa parā jiripataadait'ee miapidait'ee māik'aapa jita atadap'eda, ateedait'ee Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. Mama parā ak'idait'ee jaradait'ee eperāarā pia wa k'achia. Ichiaba carcelde t'i nībinadait'ee māik'aapa ateedait'ee reyrā k'īrapite maa-e pirā eperāarā poro waibiarā k'īrapite. Ma jōma parāmaa oopataadait'ee, mide ijāapata k'aurepa. ¹³ Māga oodak'āri, āchi k'īrapite parāpa jarapataadai Tachi Ak'ōrepa ooda parā-it'ee mi k'ap'ia pari. ¹⁴ Maapai k'īsanāati k'āare pedeeta jaradai. ¹⁵ Mia k'īsia k'awaa pedee jarapiit'ee, parā k'īra unuamaa iru p'anapataarāpa p'anaupiamaa-pa māik'aapa jarapiamaapa parāpa seewa jara jōni.

¹⁶ Mamīda pāchi ak'ōreerāpa, ģpemaarāpa, ēreerāpa māik'aapa k'ōp'āyoorāpa paara parā traicionadait'ee. Maapai parā ūk'uru peepidait'ee. ¹⁷ Jōmaarāpa parā k'īra unuamaa iru p'anapataadait'ee mide ijāapata k'aurepa. ¹⁸ Mamīda parā puda k'āu apida atuada-e,

mia parã ak'i bapariit'ee perã. ¹⁹ Mapa jt'ãriipa choopatãati! Mãgã parã it'aa wãdait'ee.

Jerusalén p'uuru jödariit'ee

²⁰ —Unudak'ãri soldaorãpa Jerusalén p'uuru wap'ira iru p'ani, k'awãati taarã-e jödariit'ee. ²¹ Maapai Judea eujãde p'anirã mirudaipia bi eera jëra bidee. Jödee Jerusalén p'uuru p'anirã mamãik'aapa uchiadaipia bi. Ichiaba chi taawa p'anirã chedaik'araa bi p'uuruudee. ²² Mãga oodaipia bi ma ewate Tachi Ak'õrepa mide ijãadak'aa beerã k'achia ooit'ee perã. Eperãarã chupiria chitoadait'ee, Tachi Ak'õrepa ãra k'achia ooit'ee perã ichi ùraa p'ãdade jara bik'a. ²³ ¡Aai, ma ewate chupiria jöneedait'ee wëraarã biak'oo bee maa-e pirã warra chak'eerã jude iru bee, isapai p'oyaa wãda-e pait'ee perã! Ma eujãde audú chupiria jöndait'ee mãik'aapa Tachi Ak'õrepa ne-inaa k'achia ooit'ee na p'uurudepemaarãmaa. ²⁴ Ûk'uru piudait'ee espadapa; awaraarã ateedait'ee awaraa eujãdee esclavoorãk'a p'aneederã. Maapai Tachi Ak'õrede ijãadak'aa beerãpa Jerusalén p'uuru iru p'anadait'ee ãchi jua ek'ari, Tachi Ak'õrepa ewari awara bida parumaa ãra k'achia ooit'ee.

Eperã Ak'õre Truadepema waya chek'ãri

(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)

²⁵ —Maapai ne-inaa eperãarãpa waide unudak'aa unudait'ee ak'õrejirude, atanede mãik'aapa lucerode. Na p'ek'au eujãdepemaarãpa mãga unudak'ãri, k'awada-e pait'ee k'ãata k'õsiadai mãik'aapa p'eradait'ee, audú p'usa t'o jiwaa nãbait'ee perã. ²⁶ Eperãarã k'ira k'õdaipataadait'ee p'era jõnipa, k'õsiadak'ãri na p'ek'au eujã p'asarude, pajã wëre nãbait'ee perã. ²⁷ Mãpai eperãarãpa unudait'ee mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema jõmaarã k'ãyaara waibiara bi, k'ira wãree cheru jãrarade. ²⁸ Mãga p'asak'ãri, sõcharra p'anapatãati mãik'aapa t'ãri o-ia para bati, taarã-e nide mi cheit'ee perã parã k'aripade atuanaadamerã.

Jesupa higuera biiride jarateeda

²⁹ Ichiaba Jesupa nãga nepiriji jarateit'ee ichi waya cheit'ee pak'ãri:

—K'õsiati higuera biiride maa-e pirã awaraa nejõ biiride. ³⁰ Unudak'ãri k'iru t'uk'ua uchia nãbeeru, parãpa k'awaapata eujã wãsia wã. ³¹ Mãga pik'a unudak'ãri mãgã ne-inaa p'asaruta, k'awaadait'ee Tachi Ak'õre ewari waibia ewate k'ait'a bi.

³² Mia wãarata jararu. Ìrapemaarã piudai naaweda, ma ne-inaa jõmaweda p'asait'ee. ³³ Ewari cherude pajã na p'ek'au eujã ome jödait'ee. Mamãda ichita p'asait'ee mia pedee jaradak'a.

³⁴ K'õrak'aupai k'õri k'isua p'aneedai pãchi k'inia ne-inaa oo k'iniapa; it'ua to k'iniapa maa-e pirã audú k'õsia jõnipa na p'ek'au eujãdepema ne-inaade. Maa-e pirã atu bide ³⁵ ne-animal trampade baiparik'a, mãga pik'a parã atu p'anide mi waya cheit'ee. Ma ewate ne-inaa k'achia p'asait'ee jõmaweda na p'ek'au eujãdepe-

maarãmaa. ³⁶ Mapa tauk'a nipapatãati mãik'aapa ichita it'aa t'õpatãati. Mãgã baaida-e pait'ee ma ne-inaa k'achia p'asait'ee bi juade mãik'aapa panadait'ee mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema k'õrapite.

³⁷ Ewari chaa ãstaawa Jesupa jarateepachi Tachi Ak'õre te waibiade. Jödee p'ãrik'ua beepachi Olivo Eede. ³⁸ Maperã tap'eda weda eperãarã wãpachida Tachi Ak'õre te waibiadee iru pedee ùride.

Jesús jita atapidait'ee pedeeteedap'edaa

(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

22 K'ait'a baji fiesta pan levadura wëe k'opata t'õ-jarapatap'edaa Pascua. ² P'aareerã poroorãpa Moisepa p'ãda jarateepataarã ome eperãarã waawee p'anadap'edaa perã, ãra taide Jesús jita atapida-e paji. Mamãda ichita jiripachida sãga iru peepit'aadait'ee.

Judapa Jesús traicionaada

³ Mãpai Satanás Judas k'ap'iade t'õuji. Mãgã Judas Jesús k'õp'ãyoora docedepema paji. Ichiaba t'õjara-pachida Iscariote. ⁴ Mãgã wãji p'aareerã poroorãmaa mãik'aapa Tachi Ak'õre te waibia jãpataarãmaa. Mama pedeeji ãchi ome sãga Jesús atapii. ⁵ Mãpai ãchi o-ãdachida mãik'aapa pedeejida p'arat'a teedait'ee Judamaa. ⁶ Ichia ma p'arat'a jitap'eda, jirimaa beeji sãga Jesús ãchimaa atapii, eperãarã wë-e misa.

Pascua fiestadepema chik'o k'odap'edaa

(Mt 26.17-30; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

⁷ Fiesta pan levadura wëe k'opata ewate pak'ãri, oveja chak'e peepata Pascua fiesta-it'ee. ⁸ Mapa Jesupa jaraji Pedro Juan ome Pascua fiestadepema chik'o jiridamerã mãik'aapa awaraa ne-inaa oodamerã, nek'odai naaweda.

⁹ Mãpai ãchia iidijida:

—¿Sãma mãga oodaipia bima? ajida.

¹⁰ Jesupa p'anauji:

—Parã p'uuruude panadak'ãri, unudait'ee eperãpa pania chok'ode ateeru. Iru t'ëe wãti ichi temã t'õurumaa.

¹¹ Mãpai chi te chiparimaa jarãti: "Tachi Jarateeparipa iidi pëiji: '¿Chisãgã cuartode Pascua chik'o k'oit'ee michi k'õp'ãyoora ome?' " ¹² It'ipema pisode irua ak'õpiit'eeda aji, cuarto waibia ne-inaa jõmaa ome. Mama ne-inaa jõma óoti tachi nek'odait'ee.

¹³ Æchi wãdak'ãri, jõmaweda ununajida Jesupa jaradak'a mãik'aapa mama ne-inaa jõma oojida Pascua chik'o k'odait'ee.

¹⁴ Nek'odait'ee pak'ãri, Jesús chi k'õp'ãyoora ome mesade su-ak'i p'aneejida. ¹⁵ Mãpai ichia mãgaji:

—¡Wãara mi piu naaweda, parã ome na Pascua fiestadepema chik'o audú k'o k'inia bajii! ¹⁶ Mia jara bi: Parã waa nãgã nek'oda-e pait'ee mi ome, Tachi Ak'õre truade p'anadai naaweda.

¹⁷ Mãpai copa jitap'eda, gracias jaraji Tachi Ak'õremaa mãik'aapa mãgaji:

—Jitáti na copa máik'aapa jedéti pāchi pitapai. ¹⁸ Mia jara bi: Mia vino waa to-e pait'eeda aji, Tachi Ak'ōre truade pai naaweda.

Pan vino ome k'odap'edaa

¹⁹ Maap'eda Jesupa pan ataji máik'aapa it'aa t'iji gracias jarait'ee Tachi Ak'ōremaa. Ma pan k'ōrat'aaji máik'aapa chi k'ōp'āyoorāmaa teeji. Māpai māgaji:

—Nāgí pan mi k'ap'ia, mi peepiit'ee parā k'aripait'ee. Nāgá pan k'odak'āri, k'opatāati k'irāpadait'ee mi piuda parā pari.

²⁰ Nek'odap'edaa t'ēpai, ichiaba māgá ooji ma vino ome. Māgaji:

—Nāgí vino mi waa, michi waa bat'ait'ee perā mi piuk'āri eperāarā pari. Tachi Ak'ōrepa nāgí ūraa chiwidi jara bi. Michi waa bat'ada k'aurepa irua wēpapiit'ee parāpa p'ek'au k'achia oopata máik'aapa michideerā papiit'ee. ²¹ Mamída chi mi traicionaait'ee bi jua na mesa ĩri bi michi jua ome. ²² Mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema ichita piut'ee Ak'ōrepa oopi bik'a. Mamída, jaai, Tachi Ak'ōrepa k'achiadee peiit'ee chi mi traicionaait'ee bi!

²³ Māpai āchi pitapai iidi para beejí k'aipata traicionaait'ee.

K'aita Jesús k'ōp'āyo pipiara bi

²⁴ Māpai chi k'ōp'āyoorā aupedee para beejí k'awaadait'ee k'aita pipiara bi apemaarā k'āyaara.

²⁵ Mapa Jesupa māgaji:

—Ījāadak'aa beerā t'āide reyrāpa āchia oo k'iniata oopipata eperāarāmaa máik'aapa mairā poro waibiarāpa āchi jua ek'ari p'aniirā pia ak'i p'anida apata. ²⁶ Mamída parā māgá p'anadaik'araa bi. Ma k'āyaara parā t'āidepema waibiara bi warra chok'ek'ee baparik'a baipia bi. Ma awara parā t'āidepema poro waibiara bi mimiapari ĵip'aak'a beepia bi parā k'aripait'ee. ²⁷ ¿Chisāgí eperā waibiara bi; chi mesade su-ak'i bi nek'oit'ee maa-e pirā chi chik'o jedeparí? ¿Chi mesade su-ak'i bi-ek'ā? Jōdee mi nama bi parā t'āide chi chik'o jedeparik'a.

²⁸ Parā ichita mi ome p'ani, nepirade wa ne-inaa k'achiade p'anajida mīda. ²⁹ Mapa mia parā reyrā papiit'ee mi Ak'ōrepa mi rey papidak'a. ³⁰ Parā nek'odait'ee Ak'ōre truade máik'aapa ne-inaa todait'ee mi ome mi it'aripema mesade. Ma awara su-ak'i p'anedait'ee rey su-ak'i beeparide. Israeldeepa ēreerā doce uchiadap'edaarā iru p'anadait'ee parā jua ek'ari máik'aapa jaradait'ee mairāpa oopatap'edaa pia wa k'achia.

Jesupa jarada Simón Pedropa ichi k'awa-e bida ait'ee

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Ichiaba Jesupa māgaji:

—Simón, Simón, Satanapa parā iididoo oo k'inia bairā trigo ome oopatak'a nēesidak'āri chi tau āyaa atadait'ee. ³² Mamída mi it'aa t'ipari pi pari mide ijāa bapariimerā. Waya mi ome nipak'āri, k'aripáji pichi ĩpe- maarā mi k'ap'ia, ichita ijāapataadamerā.

³³ Māpai Simonpa māgaji:

—Tachi Waibia, mi pi ome nipa k'inia bida aji, mi carcelde t'i nēbiruta pijida maa-e pirā piuru pijida.

³⁴ Jesupa p'anauji:

—Pedro, mia jara bi: Idi p'ārik'ua et'erre k'arii naaweda, jarada ōpee pia mi k'awa-e bida ait'ee.

Jesús chupiria nēbait'ee hora k'ait'a pak'āri

³⁵ Maap'eda Jesupa iidiji:

—Mia parā peik'āri muchila wēe, p'arat'a te wēe, chancla wēe, ¿net'aa apida faltajidak'ā? aji.

P'anaujida:

—Maarepida faltada-e pajida ajida.

³⁶ Māpai irua māgaji:

—Īrá, jōdee, chi muchila iru bipa ateeipia bi ichi p'arat'a te ome; chi espada wēe bipa ichi ĩripema p'aru ĵi bi netoipia bi máik'aapa espada aba neto ataipia bi.

³⁷ Mia māga jara bi ichita uchait'ee perā mide jara bik'a Ak'ōre Ūraa p'ādade:

'Eperā t'āri k'achia-idaak'a iru p'anajida.'

(Is 53.12)

Jōma ma p'ādade jara bi mide ichita p'asait'eeda aji.

³⁸ Māpai āchia māgajida:

—Tachi Waibia, nama espada omé iru p'anida ajida.

Māpai irua p'anauji:

—Īgapaipi.

Jesús Getsemaní ne-uu k'āide it'aa t'īda

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Maap'eda Jesús wāji Olivo Eedee ichi wāpatak'a máik'aapa chi k'ōp'āyoorā t'ēe wājida. ⁴⁰ Mama panadak'āri, ichia āramaa māgaji:

—It'aa t'īti p'ek'au k'achiade baaipiamaapa.

⁴¹ Maap'eda Jesús waawipai wāji chi k'ōp'āyoorā p'anadap'edaamāiipa. Mama bedabaiji it'aa t'īit'ee.

⁴² Māgaji:

—Ak'ōre, pichia k'inia bi pirā, k'aripáji na mīait'ee bideepa. Mamída oonaapáde aji, mia k'inia bik'a. Ĵip'a pia k'inia bík'ata oopáde aji.

⁴³ [Māga nide it'aripema ángel iru ik'aawa bainī ba cheji iru k'aripait'ee. ⁴⁴ Jesús audú t'āri p'ua nēbada perā, audupiara it'aa t'īpachi, ichi ĵia eujāde baairumaa waa t'eut'ewaak'a.]

⁴⁵ It'aa t'ī aupak'āri, chi k'ōp'āyoorā atabēidamaa wāji. Mamída ununaji k'āi para bi, audú t'āri p'ua jōnīpa. ⁴⁶ Māpai irua māgaji āramaa:

—¿Sāap'eda k'āi jōnīma? aji. P'irabáiti máik'aapa it'aa t'īti p'ek'au k'achiade baaipiamaapa.

Jesús jita atadap'edaa

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Jesús at'āri pedeemaa bide, eperāarā chok'ara pachejida. Ma eperāarā chok'ara chedap'edaa naa che wāji Judas, Jesús k'ōp'āyoorā docedepema. Māgí Jesús k'ait'a chek'āri k'īra ĩt'aait'ee, ⁴⁸ Jesupa māgaji:

—Judas, ¿mi k'īra ĩrupa mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema traicionaaruk'ā? aji.

⁴⁹ Jesús ome p'anadap'edaarāpa māga unudak'āri, iidijida:

—Tachi Waibia, ¿espadapa chōodaipia bik'ā? ajida.

⁵⁰ Aramata āradepema abaapa p'aareerā poro waibia mimiapari juaraapema k'īri orp'et'aaji espadapa.

⁵¹ Māpai Jesupa māgaji:

—Ichiak'au b'fīti; jāgapaipi.

Māpai Jesupa ma eperā k'īri orp'et'aadamāi t'ōbait'aaruta, anidachi. ⁵² Māpai māgaji ichi ata chedap'edaa p'aareerā poroorāmaa, Tachi Ak'ōre te waibia j̄apataarāmaa māik'aapa judiorā poro waibiarāmaa:

—¿Sāap'eda parā espada ome māik'aapa pak'uru ome chejidama aji, mi jita atade, nechīyaa bi jita atap'atak'a? ⁵³ Ewari chaa mi Tachi Ak'ōre te waibiade bapari parā ome. Maapai parāpa mi jita atada-e paji. Mamīda hora pajipi parāpa ne-inaa k'achia oodamerā mimaa, Netuara Poro Waibiapa k'inia bik'a.

Pedropa Jesús k'awa-e bida ada

(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Jesús māgá jita atadap'eda, ateejida p'aareerā poro waibia temaa. Māimisa Pedro t'imiipapai t'ēe wāk'āti wāji. ⁵⁵ Mama te taawaik'a eere t'iak'au bimāi t'ipi oro iru p'anajida māik'aapa ai ik'aawa eperāarā su-ak'i p'anajida. Pedro jida ichiaba su-ak'i beeji āra ome.

⁵⁶ Māga nide ariipema mimiapari awērapa Pedro unuji, t'ipitau ik'aawa su-ak'i bi. Ma mimiaparipa pi-ia ak'iji māik'aapa māgaji:

—Nāgí jida auk'a jā eperā ome bajida aji.

⁵⁷ Mamīda Pedropa meraji:

—Mia iru k'awa-e bida aji.

⁵⁸ Taarā-e nide awaraapa Pedro unu atak'āri, ichiaba māgaji:

—Pi auk'a jā eperā k'ōp'āyoorādepemada aji.

Pedropa p'anauji:

—Mi iru k'ōp'āyo-eda! aji.

⁵⁹ Hora abaamaa awaraapa ichiaba māgaji:

—Wāara na eperā ichiaba bajida aji, jāgí ome. Ma awara ichi Galilea eujādepemada aji.

⁶⁰ Pedropa p'anauji:

—Mia k'awa-e bida aji, k'āaredeta pedee bi.

Aramata Pedro at'āri pedeemaa bide, et'erre k'ariji.

⁶¹ Māpai Jesupa āpītee ak'iji Pedromaa māik'aapa Pedropa k'irāpaji irua jarada: "Et'erre k'arii naaweda, pia jarada ōpee jarait'ee mi k'awa-e bi." ⁶² Māpai Pedro taawaa uchiap'eda, jēe nībeeji audú t'āri p'ua nībada perā.

Jesús oo iru p'anadap'edaa

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Jesús j̄ia p'anadap'edaarāpa iru oo iru p'aneepachida māik'aapa sīpachida. ⁶⁴ Iru tau p'ārajī atadap'eda, māgapachida:

—Pi wāara Tachi Ak'ōre Warra pirā, jarapáde aji, k'aipata pi sīji!

⁶⁵ Ichiaba awaraa ik'achia pedee jarapachida.

Jesús Junta Suprema k'īrapite

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Tap'eda weda judiorā poro waibiarā, p'aareerā poroorā māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarā, pia jarait'eera, chi Junta Supremadepemaarā chip'ejida.

Māpai Jesús aneejida āra k'īrapite. Irumaa iidijida:

⁶⁷ —¿Pik'ā ajida, Mesías, Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā rey pamerā?

Ichia p'anauji:

—Mia māgada aru pirā, parāpa ijāada-eda aji.

⁶⁸ Jōdee mia parāmaa ne-inaa iidiru pirā, p'anauda-e.

⁶⁹ Mamīda mia jara bi: Īraweda mi, chi Eperā Ak'ōre Truadepema Tachi Ak'ōre Waibia juaraare su-ak'i banait'ee.

⁷⁰ Māpai jōmaarāpa iidijida:

—¿Māgara pi Tachi Ak'ōre Warrak'ā? ajida.

Jesupa p'anauji:

—Pāchia jara p'anik'a, māgada aji.

⁷¹ Māpai āchia māgajida:

—¿K'āare-it'ee eperāarā waa jiridayama ajida, irua ooda jaradamerā? Tachi k'īripa ūrijidada ajida, ma pedee k'achia ichi it'aideepa jarada Ak'ōre Waibia āpīte.

Jesús Pilato k'īrapite

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

23 Ma judiorā poro waibiarā p'irabaik'oodaidap'eda, Jesús ateejida Pilato k'īrapite. ² Mama iru k'īrapite imiateemaadachida: —Taipa na eperā unujidada ajida, tai p'uuru pidaarā-maa k'īsia awara-awaraa papimaa bi. Jara bi taipa Cēsarmaa impuesto p'aadaik'araa bi. Ma awara jara bi ichi Mesías, Tachi Ak'ōrepa pēida rey pamerā.

³ Māpai Pilatopa iidiji:

—¿Pik'ā aji, Judiorā Rey?

Jesupa p'anauji:

—Mida aji, pia jara bik'a.

⁴ Māpai Pilatopa māgaji ma p'aareerā poroorāmaa māik'aapa arii p'anadap'edaarāmaa:

—Mia unu-e bida aji, na eperāpa ne-inaa k'achia ooda.

⁵ Mamīda audupiara golpe pedeejida:

—Ichia jaratee bi k'aurepa tai p'uuru pidaarā jō-maweda chōo pik'a para bi. Naa Galilea eujāde jaratee nipa beeji. Īrā nama Judea eujāde auk'a oomaa bi.

Jesús Herodes k'īrapite

⁶ Māga ūrik'āri, Pilatopa iidiji:

—¿Na eperā Galilea eujādepemak'ā? aji.

⁷ Ichida adak'āri, Pilatopa pēiji Herodemaa. Māgí Galilea eujā ak'ipari paji. Auk'a baji Jerusalende.

⁸ Herodepa Jesús unuk'āri, o-īadachi ai naaweda iru k'īra unu k'inia bada perā māik'aapa ūrida perā nepiri p'ani irua oopari ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Mapa unu k'inia baji ichi taide irua māgee ne-inaa oomerā. ⁹ Ma-it'ee iidida chok'ara iidiji

Jesumaa. Mamída Jesupa maarepida p'anauk'aa paji.
¹⁰ Mama ichiaba p'aareerã poroorã mäik'aapa Moisepa p'áda jarateepataarã p'anajida. Áchiata audú Jesús imiateepachida. ¹¹ Mapa Herodes ichi soldaorã ome Jesumaa ik'achia pedee jarajida mäik'aapa reypa jĩpari p'aru pi-iarã bita jĩ bijida iru oo iru p'anadait'ee. Maap'eda Herodepa waya ápitee pëit'aaji Pilatoma. ¹² Ma ewate Pilato k'õp'áyo meraaji Herodes ome, ai naaweda chik'ira unuamaa p'anapachida mída.

Pilatopa Jesús peepida

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

¹³ Pilatomã panadak'ári, irua waya t'ĩ p'eji p'aareerã poroorã, judiorã poro waibiarã mäik'aapa p'uuru pi-daarã. ¹⁴ Maap'eda mágaji:

—Parãpa mimaa jara chejida na eperãpa p'uuru pi-daarã k'isia awara-awaraa papik'oomaa bi. Mamída parã k'irapite irumaa mia iidida chok'ara iidiji mäik'aapa unu-e ne-inaa k'achia apida ichia oo bida a p'ani.

¹⁵ ¿Ichiaba Herodepa iru mága unu bi-ek'ã? aji. Maa-e pirã waya namaa pëi-e pak'aji. Parãpa k'awa p'ani irua ne-inaa k'achia oo-e bi ma k'aurepa iru peepimerã.

¹⁶ Mapa wipip'eda, ichiak'au wãpiit'eeda aji.

¹⁷ [Māgí fiestade Pilatopa k'ena pëipachi carceldepe-ma preso; chi iidirutata p'uuru pidaarãpa.] ¹⁸ Mamída arii p'anadap'edaarã jómaweda biuk'adachida:

—¡Jāgí āyaa atáji! ¡Barrabata k'ena pëiji!

¹⁹ Ma Barrabás carcelde baji oomaa bada perã Romadepemaarãpa oopipatak'a ma p'uurude; ma awara chĩara peet'aada perã. ²⁰ Māpai Pilatopa Jesús uchia pëi k'inia bada perã, waya pedeeji. ²¹ Mamída áchi waapiara biuk'a nĩbeeki:

—¡Kurusode peepit'áaji! ¡Kurusode peepit'áaji!

²² Māpai waya jarada õpee Pilatopa mágaji:

—¿K'ãare k'achia oojima aji, irua? Mia unu-e bi ne-inaa k'achia ooda ma k'aurepa peepit'ee. Wipip'eda, ichiak'au k'ena pëit'eeda aji.

²³ Mamída audupiara biapachida Jesús kurusode baijira bipimerã. Mágá bia jõnĩpa áchia k'inia p'anadap'edaak'a oopijida. ²⁴ Pilatopa ooji áchia iidi p'anadap'edaak'a. ²⁵ K'ena pëiji Barrabás, áchia k'inia p'anadap'edaa, ma oomaa bada Romadepemaarãpa oopidap'edaak'a mäik'aapa chĩara peeda. Jõdee Jesús ateepeji kurusode baijira binadamerã, áchia k'inia p'anadap'edaak'a.

Jesús kurusode baijira bidap'edaa

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Jesús atedak'ári kurusode baijira bidait'ee, jita atajida eperã aba p'uurudee che wã nipada, Cirene p'uurudepema t'ĩjarapatap'edaa Simón. Māgimaa kuruso ateepeji Jesús t'ëe.

²⁷ Ma wãdade eperãarã chok'ara ichi t'ëe wã nipa-pachida. Māirã ome wãdap'edaarã wëraarã chok'ara jëe wãpachida mäik'aapa biuk'a wãpachida t'ári p'ua-pa, Jesús mágá atee wãdap'edaa perã. ²⁸ Mamída Jesupa áchimaa ak'iji mäik'aapa mágaji:

—Jerusalendepema wëraarã, jëenáati mi pari. Jëeti pãchi pari mäik'aapa pãchi warrarã pari, ewari cherude audú chupiria chitoonadait'ee perã. ²⁹ Tachi Ak'õrepa na eujãdepemaarã k'achia ook'ári, mágadait'ee: “O-ia p'ani chi ju tawadak'aa beerã warra t'odak'aa perã.” ³⁰ Ma ewate eperãarãpa eemaa jaradait'ee:

‘¡Tai ĩri irak'oodariti!’ mäik'aapa: ‘¡Tai t'ap'a atáti!’

(Os 10.8)

³¹ Eperãarãpa pak'uru õdoo bi t'ipitaude bat'at'aapata pirã, ¿audupiara pak'uru p'ũasaa bi bat'at'aada-e paik'ã, taarã-ee paa jõdaipari perã?

Eperãarã Jesús ik'aawa kurusode baijira bidap'edaa

³² Ichiaba Jesús ome atee wã nipajida k'achia beerã omé auk'a kurusode baijira bidait'ee. ³³ Panadak'ári eujã “Tachi Poro Bĩrĩ” apatap'edaamã, Jesús ma k'achia beerã ome kurusode baijira bijida; aba juaraare, chi apema juabi eere. ³⁴ [Māpai Jesupa mágaji:

—Ak'õre, mi nágá oo p'anĩrã perdonáaji, k'awada-e p'anadairã ne-inaa k'achiata oomaa p'ani.]

Māpai soldaorãpa suerte jemenejida k'awaadait'ee k'aipata iru p'aru atait'ee. ³⁵ Māmisa arii p'anadap'edaarãpa Jesumaa ak'i para bapachi mäik'aapa judiorã poroorãpa iru nága oo iru p'anapachida:

—Awaraarã k'aripadak'a, pichi k'ap'ia jida k'aripa atáji, wãara Tachi Ak'õrepa pi pëida pirã, maa-e pirã irua jirit'erada pirã.

³⁶ Soldaorãpa ichiaba Jesús oo iru p'anapachida. Iru k'ait'a wãdap'eda, vino achuchua teepachida

³⁷ mäik'aapa mágapachida:

—¡Pi wãara Judiorã Rey pirã, jãmäik'aapa uchiadarji!

³⁸ Ichiaba Jesús poro it'aik'a eere letrero bijida: *NĀGĪ JUDIORĀ REY.*

³⁹ Ma awara iru ik'aawa baijira badapa ik'achia jara-pachi:

—¡Pi wãara Tachi Ak'õrepa pëida pirã, jãmäik'aapa uchiadaipáde apachi, mäik'aapa tai jida auk'a k'aripa-páde! apachi.

⁴⁰ Mamída chi apemapa mágí pedee bada itriat'aaji:

—¿Pia Tachi Ak'õre waawee-e bik'ã aji, nama auk'a baijira bita? ⁴¹ Tachi nama chupiria chitooni ne-inaa k'achia oodap'edaa perã. Mamída na eperãpa ne-inaa k'achia ook'aa pajida aji.

⁴² Maap'eda, mágaji:

—Jesús, pi Ak'õre Waibia truade rey beek'ári, mi k'irãpáji.

⁴³ Jesupa p'anauji:

—Mia wãarata jararu. Idi pi mi ome bapariit'eeda aji, Ak'õre Waibia eujãde.

Jesús jai-idaada

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴ Imat'ipa ak'õrejĩru k'iat'idachi. Na eujã jõma p'ãriu-dachi las tres parumaa. ⁴⁵ Ak'õrejĩru k'iat'idachi mäik'aapa Tachi Ak'õre te waibiadepema cuarto edupiara t'ũpatamã p'aru eebai jira bada esajãk'a jë-dachi. ⁴⁶ Māpai Jesús golpe biaji:

—¡Ak'õre, michi jaure pi juade biru!

(Sal 31.5)

Māga jarap'eda, jai-idaaji.

⁴⁷ Romadepema soldaorā poropa ma jōma unuk'āri, pedee pia jaraji Tachi Ak'õremaa māik'aapa māgaji: —Wāara na eperāpa ne-inaa k'achia ook'aa pajida aji.

⁴⁸ Eperāarā jōmaweda mama see n̄badaarāpa māga unudak'āri, āchi t'ūa t'aap'e erreudachida t'āri p'uapa.

⁴⁹ Mamīda Jesús ome nipapatap'edaarā, imik'īraarā māik'aapa wēraarā iru ome chedap'edaa Galilea eujādeepa, ma ne-inaa p'asada t'imīpa ak'īmaa p'anejida.

Jesús iadap'edaa

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰ Ma eujāde eperā t'āri pia bapachi. Ne-inaa k'achia ook'aa paji. Māgí t'ījarapachida José. Iru Arimatea p'uurudepema paji. Māgí p'uuru Judea eujāde bi. ⁵¹ Ni baji Tachi Ak'õrepa pēida eperāarā rey pamerā. Junta Supremadepema paji. Mamīda ijāa-e paji māirāpa oodap'edaade Jesús ome. ⁵² Mapa wāji Pilatoma Jesús k'ap'ia piuda iidide it'ee. ⁵³ T'ēpai Jesús k'ap'ia kuru-sodeepa irabai atap'eda, pīrat'aaji lienzone māik'aapa binaji māu te uria k'oro iru p'anadap'edaade. Made pi-uda apida waide iada-e p'anajida. ⁵⁴ Ma ewate judiorā īipata noreweda paji. P'āriupodopa pada perā, ne-inaa waa ook'araa baji, īipata ewate wāyaaru misa.

⁵⁵ Ma wēraarā Jesús ome Galilea eujādeepa chedap'edaa ichiaba wājida ma māu te uriade iru bi-dap'edaamaa māik'aapa ak'ijida sāga Jesús k'ap'ia ata bijida. ⁵⁶ Maap'eda teedaa chedak'āri, k'era oojida ne-inaa awaraa t'ūa bee ome Jesús k'ap'ia īri bidait'ee, judiorāpa oopatak'a āchi auk'arā piudak'āri. īipata ewate ma wēraarā īijida Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bik'a.

Jesús chok'ai p'irabaida

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

24 Tomia ewate tap'eweda ma wēraarā wājida Jesús k'ap'ia iadap'edaamaa. Ateejida k'era ne-inaa t'ūa ome āchia oodap'edaa. ² Panadak'āri, unujida chi māu te uria t'ai māupa t'ap'a bada awara āi bi. ³ T'ūdak'āri, Tachi Waibia Jesús k'ap'ia unuda-e paji. ⁴ K'awadak'aa paji k'āata oodait'ee. Māga nide unujida imik'īraarā omé p'aru t'o-t'oo uchiterree jī bainī p'ani āchi ik'aawa. ⁵ Māpai āchobeepa bedabaidachida tau biiri eujāde t'ōbairutamaa. Mamīda māirāpa māgajida: —¿Sāap'eda jāiramāi jiri p'anīma ajida, iru chok'ai bita? ⁶ Iru nama wē-e. ¡Chok'ai p'irabaiji! K'irāpāti iru at'āri Galilea eujāde bak'āri, ⁷ jaraji ichi, chi Eperā Ak'õre Truadepema, k'achia beerā juade bidait'ee; ārapa kuru-sodee baijira bidait'ee piumerā māik'aapa ewari ōpeemaa ichi chok'ai p'irabaii'ee.

⁸ Māga ūridak'āri, ma wēraarāpa Jesupa jarada k'irā-pajida. ⁹ Māpai iru k'ap'ia iadap'edaamāiipa wādak'āri, ma jōmaweda nepirīnajida Jesús k'õp'āyoorā oncemaa māik'aapa awaraarāmaa. ¹⁰ Chi māga nepirī-nadap'edaarā paji María Magdalena, Juana, Santiago

nawe María māik'aapa awaraa wēraarā. ¹¹ Mamīda ārapa nepirīdap'edaa ūridak'āri, Jesús k'õp'āyoorāpa k'īsia-jida pariatua pedeemaa p'ani. Mapa ijāa k'iniada-e paji.

¹² Māga jarajida mīda, Pedro p'iradachi Jesús k'ap'ia iadap'edaamaa māik'aapa edajāde ak'ik'āri, chi k'ap'ia lienzone beda bada unu-e paji. Jīp'a chi p'aru aupai unuji. Māpai p'era pik'a teedaa cheji. K'awa-e paji k'āata ooi't'ee.

Jesús unudap'edaa ode wādade Emaús p'uurudee

(Mr 16.12-13)

¹³ Ma ewate weda Jesús ome nipapatap'edaarā omé wā nipajida Emaús p'uurudee. Ma p'uuru Jerusalen-deepa perā once kilometros bi. ¹⁴ Ma ode wādade āchi pedee wā nipajida ma jōma Jesús ome p'asadade.

¹⁵ Māgá pedee wādade, Jesús cheji āchi ik'aawa māik'aapa auk'a t'ia wāji. ¹⁶ Unu p'anajida mīda auk'a wāru awaraa eperā āchi ome, k'awada-e paji k'aita māga bi. ¹⁷ Māpai Jesupa iidiji āramaa:

—¿K'āaredeta parā pedee wādama? aji.

Māpai āchi k'īra pia-ee bainī p'anejida ¹⁸ māik'aapa āchidepema Cleofás apatap'edaapa p'anauji:

—¿Pi Jerusalende badata k'awa-e bik'ā aji, mama p'asada?

¹⁹ Māpai ichia iidiji:

—¿K'āata p'asajima? aji.

Āchia māgajida:

—Jesús Nazaretdepema Ak'õre pedee jarapari paji. Ne-inaa pi-ia oopachi māik'aapa pedee pia jarateep-achi Tachi Ak'õre k'īrapite māik'aapa p'uuru pidaarā k'īrapite. ²⁰ P'aareerā poroorāpa māik'aapa tachi poro waibiarāpa iru ateejida Romadepema poro waibia Pilatoma kuru-sode peepit'aamerā. ²¹ Taipa ijāa p'anajida ma Jesupata tachi Israel pidaarā uchiapiit'ee Romadepemaarā juadeepa. Mamīda ewari ōpee paru māgí ne-inaa jōma p'asada. ²² Ma awara wēraarā tai ome nipapataarāpa tai p'erapijida. Taujaaweda wājida Jesús iadap'edaamaa. ²³ Mamīda iru k'ap'ia unuda-e pak'āri, āpītee chejida teedaa māik'aapa taimaa nepirījida angeleerā unudap'edaa. Māirāpa jarajidada ajida, Jesús chok'ai bi. ²⁴ Māga ūridak'āri, tai k'õp'āyoorā ūk'uru wājida iru iadap'edaamaa māik'aapa un-unajida ma wēraarāpa jaradap'edaak'a. Mamīda iru unuda-e paji.

²⁵ Māpai Jesupa māgaji:

—¡Parā k'īsia k'awada-ee p'ani! ¿Jjāada-e p'anik'ā Ak'õre pedee jarapataarāpa chonaarāweda jaradap'edaa? ²⁶ ¿Tachi Ak'õrepa pēida māgá chupiria n̄bait'ee paji-ek'ā aji, Ak'õrepa iru ateei naaweda ichi truadee?

²⁷ Māpai Jesupa jarateemaa beji ichi p'asait'ee bada Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bik'a. Jarateeji Moisepa p'ādadeepa, Ak'õre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaade jara bi parumaa.

²⁸ Chi p'uuru wādap'edaamaa panadak'āri, Jesús k'īra jiwaa wāyaait'ee paji, p'uurude bee-ee. ²⁹ Mamīda āchia māgajida:

—Tai ome béeeji k'ewara bairã mãik'aapa p'ãriu wã perã.

Mãpai Jesús auk'a teedaa wãji ãra ome. ³⁰ T'ëepai mesade su-ak'i p'aneedak'ãri nek'odait'ee, Jesupa ichi juade pan ataji. Mãpai it'aa t'ĩji gracias jarait'ee Tachi Ak'õremaa mãik'aapa t'oop'eda ãramaa teeji. ³¹ Mata Tachi Ak'õrepa aweda ãra tau eratik'oopiji mãik'aapa ãramaa Jesús k'awapiji. Mamĩda mamãik'aapa iru wëpadachi. ³² Mãpai mägajida:

—¿Wãara-ek'ã? ajida. ¡Iru paji! Tachi t'ãriipa mãga jara nĩbaji, ode Ak'õre Úraa p'ãda tachimaa jaratee che wã nipak'ãri.

³³ Aramata waya ãpĩtee chejida Jerusalendee. Mama unu chejida iru k'õp'ãyoorã once awaraa nipapat-ap'edaarã ome see nĩbi. ³⁴ Mägí see nĩbadaarãpa mägajida:

—Wãarada ajida, Jesús chok'ai bi. Simón Pedromaa ichiaba unupijida ajida.

³⁵ Mãpai ãchi omeerãpa nepirijida ode p'asada mãik'aapa Jesupa pan t'oop'eda, jedek'ãri k'awaadap'edaa.

Jesupa chi k'õp'ãyoorãmaa unupida

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23; Hch 1.6-8)

³⁶ At'ãri mägá nepirimaa p'anide, Jesús ãra esajĩak'a bainĩ ba cheji mãik'aapa mägaji:

—K'ãiwee p'anapatãati.

³⁷ Jesús unudak'ãri, ãchi p'eradachida, iru jaureta unu p'anĩ jĩak'aapa. ³⁸ Mamĩda Jesupa mägaji:

—¿Sãap'eda p'era jõnima? aji. ¿Sãap'eda pãchi t'ãride at'ãri ijãada-e p'anima? aji. ³⁹ Ak'ĩti mi jua, mi bĩri ome. Mipi. Mi k'ap'ia t'õbãiti mãik'aapa ak'ĩti. Eperã jaure chiara wëe bi, biiri jida mia iru bik'a.

⁴⁰ Mãga jarap'eda, ãramaa ak'ipiji ichi jua mãik'aapa ichi biiri. ⁴¹ Mamĩda at'ãri pia ijãada-e p'anajida, audú o-ĩa p'anadap'edaa perã mãik'aapa p'era pik'a

p'anadap'edaa perã. Jesupa ichi k'awapi k'inia bada perã, iidiji:

—¿Nama ne-inaa k'oparii iru p'anik'ã? aji.

⁴² Mãpai ãchia chik'o paada esajĩak'a teejida. ⁴³ Irua jitaji mãik'aapa ãchi taide k'ot'aaji. ⁴⁴ Maap'eda mägaji:

—Mimaa p'asajida aji, mia jaradak'a, at'ãri parã ome bak'ãri. Jaraji ne-inaa jõmaweda p'asait'ee paji Moisepa p'ãdade jara bik'a mãik'aapa Tachi Ak'õre pedee jarap-ataarãpa p'ãdap'edaade jara bik'a, Salmos libro p'ãdade jara bik'a paara.

⁴⁵ Mãpai jarateji Tachi Ak'õre Úraa p'ãdade jara bi Mesiaade. ⁴⁶ Mägaji:

—Tachi Ak'õre Úraa p'ãdade jara bi Mesías ichita piut'ee mãik'aapa ewari õpeemaa chok'ai p'irabait'ee. ⁴⁷ Ak'õrepa k'aripap'eda, Jerusalendee pa na p'ek'au eujã eperãarã paraamaa jarateenãti p'ek'au k'achia oo amaadamerã mãik'aapa Tachi Ak'õrede ijãap-ataadamerã. Mägá irua ãchia p'ek'au k'achia oopata wëpapiit'ee. ⁴⁸ Parãpa mi p'asada jõmaweda k'awa p'anĩ, unudap'edaa perã. ⁴⁹ Mapa parãmaa mia ne-inaa pëiit'ee mi Ak'õrepa jaradak'a. Mamĩda mãga ooru misa, nama p'anëeti Jerusalén p'uurude. T'ëepai it'aripa Tachi Ak'õrepa ichi jaure pëiit'ee parã ome bapari-imerã.

Jesús Ak'õre eujãdee wãda

(Mr 16.19-20; Hch 1.9-11)

⁵⁰ Maap'eda Jesupa ãra ateeji ma p'uurudeepa Betania p'uuru k'ait'a. Mama ichi jua it'aa iap'eda, ãra bendiciaji. ⁵¹ Mãpai mägá pedeemaa bide Tachi Ak'õrepa iru it'aa ateeji ãra ik'aawaapa. ⁵² T'ëepai chi k'õp'ãyoorãpa it'aa t'ĩdap'eda, pedee pia jarajida irude mãik'aapa t'ãri o-ĩa ãpĩtee chejida Jerusalendee.

⁵³ Maadamãiipa ewari chaa Tachi Ak'õre te waibiade p'anapachida it'aa t'ĩmaa mãik'aapa pedee pia jaramaa Tachi Ak'õremaa.

San Juan

Juan, Zebedeo warrapa na pedee pia p'ãji. Judío paji. Nipapachi Jesucristo ome. Na p'ädade Juanpa jara bi Jesupa jarada mäik'aapa ooda, mak'ïara uchïa-e bi awaraarãpa p'ädade. Na p'ädade chi Jesús k'öp'äyo k'iniara iru bi da apachi. Jesús ome nipapachi perã pia k'awaji iru bapata. Na p'ädade k'awapi k'inia baji k'aita paji Jesús; Tachi Ak'öre na eujãdee cheda. Jara bi Jesús pank'a bi; ïdaa pik'a bi; puertak'a bi; ovejaarã ak'ïparik'a bi; uva k'arrak'a bi; eperãarã chok'ai p'anapipari; piudap'edaarã chok'ai p'irabaipipari; Tachi Ak'öre o ak'ïpipari; wãarata jarapari; chi ichita bapari.

Naapiara Juanpa jara bi Jesús Tachi Ak'öre pedee, na p'ek'au eujãdee cheda (cap. 1.1-18). Jara bi Juan Bautistapa jarateeda mäik'aapa Jesupa k'öp'äyoorã ùk'uru jirit'erada (cap. 1.19-51). Mamïda mak'ïara jara-e bi Jesús nipada Galilea eujãde. Ma k'äyaara jara bi irua ooda mäik'aapa jarateeda Judea eujãde bak'ãri mäik'aapa judiorã fiesta awara-awaraade bak'ãri (caps. 2.1-10.42). Jara bi Jesupa Lázaro chok'ai p'irabaipida (cap. 11) mäik'aapa Mariapa Jesús biiri ïri k'erapa weeda (cap. 12.1-11). Ichiaba jara bi Jesús p'asada Jerusalendee wãk'ãri (cap. 12.12-50). Jara bi Jesupa jarada nek'ok'ãri chi k'öp'äyoorã ome (caps. 13.1-14.14); irua jarateeda Tachi Ak'öre Jaurede (caps. 14.15-16.33) mäik'aapa irua it'aa t'ïda ijãapataarã pari (cap. 17); iru jita atadap'edaa mäik'aapa ateedap'edaa poro waibiarã k'ïrapite (caps. 18.1-19.16). Jara bi Jesús piuda mäik'aapa chok'ai p'irabaida (caps. 19.17-21.14). Juanpa t'ëepai Pedrade p'ãda uchïa-e awaraarãpa pedee pia p'ädade (cap. 21.15-25). Maperã jara p'ani Juanpa pedee pia p'ãda awara uchïaji apemaarãpa p'ädap'edaa k'äyaara.

Jesús na p'ek'au eujãdee cheda

¹ Na p'ek'au eujã bai naaweda Jesucristo, Tachi Ak'öre Pedee apata, bapachi. Mägí bapachi Tachi Ak'öre ome. Iru ichita Tachi Ak'öre bapari. ² Tachi Ak'öre ome bapachi. ³ Iru k'ap'ïa pari Tachi Ak'örepa ne-inaa jómaweda ooji. Iru wëe Tachi Ak'örepa ne-inaa maarepida oo-e paji. ⁴ Irua chok'ai bapipachi ne-inaa jómaweda chok'ai bi. ïdaa pik'a bapachi eperãarã t'ãide, ma k'aurepa eperãarãpa Tachi Ak'öre k'awapataadamerã. ⁵ At'ãri irua Tachi Ak'öre k'awapimaa bi eperãarãmaa. Apidaapa p'oyaa jarada-e irua mäga oonaamerã.

⁶ Bapachi eperã, t'ïjarapatap'edaa Juan Bautista. ⁷ Tachi Ak'örepa mägí eperã jirit'eraji jaramerã ma ïdaa pik'a bide, jömaarãpa Ak'örede ijãadamerã ma jarateeda k'aurepa. ⁸ Juan ïdaa pik'a ba-e paji. Jïp'a cheji jarateede ⁹ ma wãara ïdaa pik'a bi na p'ek'au eujãdee cheji, Tachi Ak'öre eperãarãmaa k'awapit'ee.

¹⁰ Mägí Pedee, Jesucristo ba cheji na p'ek'au eujãde, ichia eujã oodade. Mamïda na p'ek'au eujãdepemaarãpa k'awada-e paji iru Tachi Ak'öre Warra. ¹¹ Cheji mïda ichi auk'aarã t'ãide, ãchia auteebaida-e paji. ¹² Mamïda eperãarã ùk'uruurãpa iru auteebaijida mäik'aapa wãara irude ijãajida. Irua mägiirã Tachi Ak'öre warrarã papiji. ¹³ Tachi Ak'öre warrarã mägá padait'ee, mägí eperãarã t'oda-e paji warra jïp'aarã t'opatak'a, eperãpa warra oo k'inia ooparik'a. Ma k'äyaara Tachi Ak'örépata mägiirã ichi warrarã papiji, irude ijãa p'anedap'edaa perã.

¹⁴ Mägí Pedee, Jesucristo Tachi Ak'örepa pëida. T'oji eperã k'ap'ïade mäik'aapa tachi t'ãide bapachi. Iru

Tachi Ak'öre Warra pada perã, Tachi Ak'öre k'ïra wãree unupiji tachimaa. Eperãarã k'inia iru bapachi mäik'aapa Tachi Ak'öre wãarata ãchimaa k'awapipachi.

¹⁵ Juan Bautistapa k'awaji mägí Pedee Tachi Ak'örepa pëida. Mapa jarapachi:

—Nãgide mia jara baji jarak'ãri eperã mi t'ëepai cheru mi k'äyaara waibïara bi, mi t'oi naaweda iru bapachi perã.

¹⁶ Ma eperã t'ãri pia bapari tachi jömaarã ome mäik'aapa tachi ichita k'aripapari. ¹⁷ Tachi Ak'örepa ichi ùraa k'awapiji eperãarãmaa Moisés k'ap'ïa pari. Mamïda eperãarã k'inia iru baji mäik'aapa ichi wãarata k'awapiji ãramaa Jesucristo k'ap'ïa pari. ¹⁸ Eperã apidaapa Tachi Ak'öre unudak'aa. Mamïda Jesucristo, iru Warra apai iru bi, iru ome auk'a bairã, iru eperãarãmaa k'awapiji.

Juan Bautistapa Jesucristode jarada

(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

¹⁹ Judiorã poroorãpa Jerusalendeepe pëijida p'aareerã Leví ëreerãdepemaarã ome, mäirãpa Juanmaa iididamerã:

—¿Pi k'aima? ajida.

²⁰ Juan Bautistapa wãarata p'anauji:

—Mi Tachi Ak'örepa pëida-epi, eperãarã rey pamerã.

²¹ Mäpai iidijida:

—Mãgara, ¿pi Tachi Ak'öre pedee jarapari Eliak'ã? ajida.

—Mãga-eda aji.

Mamïda waya iidijida:

—¿Pi Tachi Ak'öre pedee jaraparik'ã ajida, tachia ni p'ani?

—Mãga-eda aji.

²² Māpai māgajida:

—Māgara, ¿pi k'aima? Jarapáde ajida. Tai pēi-dap'edaarāmaa jaranadait'ee. ¿K'āata jara pēiit'eema? ajida.

²³ Juanpa p'anauji Tachi Ak'õre pedee jarapari Isafapa chonaarāweda p'ādade jara bik'a:

—Mi ni eujā pania wēe bide māik'aapa bia bi: 'O pi-ia oopatak'a poro waibia chei naaweda, māga pik'a pek'au k'achia oo amāati Tachi Waibia chei naaweda.'

(Is 40.3)

²⁴ Ma fariseorāpa pēidap'edaarāpa ²⁵ Juanmaa iidiji-da:

—Pi Tachi Ak'õrepa pēida-e pirā eperāarā rey pamerā, Elia-e pirā wa Tachi Ak'õre pedee jarapari-e pirā, ¿k'āare-it'ee eperāarā poro chooparima? ajida.

²⁶ Juanpa māgaji:

—Mia parā poro choopari paniapa. Mamīda pāchi t'āide bida aji, awaraa eperā, parāpa k'awada-e p'ani.

²⁷ Māgí mi t'ēpai parāmaa jaratee cheru. Iru mi k'āyaara waibiara bi. Mia iru chancla jida ēraik'araa bi-da aji, mi iru k'āyaara ek'ariara bairā.

²⁸ Māga p'asaji Betania p'uurude Jordán to k'īraik'a eere, Juanpa poro choomaa badamāi.

Jesús Tachi Ak'õrepa pēida eperāarā pari piumerā

²⁹ Ai norema Juanpa unuk'āri Jesús ichi k'ait'a cheru, māgaji:

—¡Ak'iti! Nāgí eperā oveja chak'ek'a bi, Tachi Ak'õrepa pēida perā piumerā eperāarā pari. Nāgipa wēpapiit'ee eperāarāpa pek'au k'achia oopata. ³⁰ Nāgí eperāde mia pedee baji nāga jarak'āri: "Eperā mi t'ēpai cheru mi k'āyaara waibiara bi, iru mi t'oi naaweda bapachi perā." ³¹ Ai naaweda mia pida k'awa-e baji iru Tachi Ak'õrepa pēida tachi k'aripamerā. Mamīda ma-it'ee mia eperāarā poro choo cheji; māgá Israel pi-daarāpa iru k'awadarāpa.

³² Māpai Juanpa jaraji ichia unuda:

—Mia Tachi Ak'õre Jaire unuji iru řri palomak'a baai chek'āri. ³³ Mia k'awa-e bak'aji iru Tachi Ak'õre Warra. Mamīda ai naaweda mi pēidapa eperāarā paniapa poro choomerā, mīmaa jaraji: "Pia unuit'eeda aji, mi Jaire baai cheru eperā řri, ichita iru ome bapariit'ee. Māgí eperāpa mi Jaire ba chepiit'eeda aji, eperāarā ome." ³⁴ Tachi Ak'õrepa jaradak'a mia māga unuji. Maperāpi mia parāmaa jara bi: Nāgí Jesús, Tachi Ak'õre Warra.

Jesús ome nipapatap'edaarā

³⁵ Ai norema Juan Bautista waya mama baji chi k'õp'āyoorā omeerā ome. ³⁶ Jesús wāyaa wā unuk'āri, māgaji:

—¡Ak'iti! Jāgita chi oveja chak'ek'a bi, Tachi Ak'õrepa pēida.

³⁷ Chi k'õp'āyo omeerāpa māga ūridak'āri, Jesús t'ēe wājida. ³⁸ Jesús āpītee p'irrabaiak'āri, unuji ichi t'ēe cheruta māik'aapa māgaji:

—¿K'āata k'inia p'anima? aji.

Māgajida:

— *Rabuni* (jara k'inia bi Tachi Jarateepari), ¿pi, sāma baparima? ajida.

³⁹ Jesupa p'anauji:

—Chéti k'awaadamerā.

Māgá wājida iru baparimaa māik'aapa ma ewate p'aneejida iru ome k'ewara las cuatro pada perā.

⁴⁰ K'õp'āyo abaapa Juan pedee ūrida māik'aapa Jesús t'ēe wāda Andrés paji. Iru Simón Pedro řpema paji.

⁴¹ Māgí Jesús ome bap'eda, ne-inaa awaraa ooi naaweda, isapai wāji chi řpema jiride. Unu atak'āri, māgaji:

—Mesías unujidada aji. (Māgí t'ř jara k'inia bi Cristo, Tachi Ak'õrepa pēida eperāarā rey pamerā.)

⁴² Māpai Andrepa chi řpema aneeji Jesumaa. Jesupa iru unuk'āri, māgaji:

—Pi Simón, Juan warra. Mamīda pi t'řjaradait'eeda aji, Cefas. (Māgí t'ř griego pedeede jara k'inia bi Pedro.)

Jesupa Felipe Natanael ome jirit'erada

⁴³ Ai norema Jesús wāji Galilea eujādee. Mama unuji eperā t'řjarapatap'edaa Felipe. Māpai māgaji:

—Mi ome nipaparíji.

⁴⁴ Māgí Felipe, Andrés māik'aapa Pedro Betsaida p'uurudepemaarā paji. ⁴⁵ Felipepa Natanael jirinaji māik'aapa unu atak'āri, māgaji:

—Unujidada aji, eperā Moisepa jarada Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade. Māgí ichiaba Tachi Ak'õre pedee jarap-ataarāpa chonaarāweda āchi p'ādap'edaade jaradap'edaa. Māgí eperā José warra; t'řjarapata Jesús Nazaretdepema.

⁴⁶ Natanaelpa māgaji:

—¡Nazaretdepema! ¿Nazaret p'uurudeepa eperā pia uchiaik'ā? aji.

Felipepa māgaji:

—Wādāma aji, ak'ide.

⁴⁷ Jesupa Natanael ichi k'ait'a cheru unuk'āri, māgaji:

—Na Israel pida wāara t'āri pia bapari. Apida k'ūrak'aa.

⁴⁸ Natanaelpa Jesumaa iidiji:

—¿Sāga pia mi k'awa bima? aji.

Jesupa p'anauji:

—Felipepa pi atanai naaweda, mia pi unuji higuera k'arra ek'ari.

⁴⁹ Māpai Natanaelpa māgaji:

—Tachi Jarateepari, pi Tachi Ak'õre Warra. Pi Israel pi-daarā Rey, chi cheit'ee bada.

⁵⁰ Jesupa māgaji:

—¿Ijāa bi-ek'ā aji, mia jarada perā pi unuji ma pak'uru ek'ari? Pia unuit'ee ne-inaa awara ma k'āyaara pi-ia. ⁵¹ Mia wāarata jararu. Parāpa unudait'ee Tachi Ak'õre eujā ewaraa k'obi māik'aapa angeleerā it'aa wāruta māik'aapa edaa cheruta mi, chi Eperā Ak'õre Truadepema, k'aripade.

Caná p'uurude miak'aidak'ári, fiesta oodap'edaa

2 Natanael ome pedee'eda, k'áima õpeemaa miak'áipata fiesta oojida Caná p'uurude. Māgí p'uuru Galilea eujāde bi. Jesús nawe mama baji. 2 Jesús chi k'õp'áyoora ome ichiaba t'í pèijida chedamerā ma fiestade. 3 Mama p'anide vino jödachi. Maperā Jesús nawepa māgaji:

—Vino jödachida aji.

4 Māpai Jesupa māgaji:

—Nawe, ¿sāap'eda pia mimaa māga jara bima? aji.

Waide ewari pa-eeta mia Ak'õre jua ak'ipimerā.

5 Māpai chi nawepa māgaji vino jedepataarāmaa:

—Óoti jōma irua jara bik'a.

6 Mama bainí p'anajida chok'o seis, māudee ooda. Judiorāpa māgee chok'o iru p'anapachida aide pania t'idait'ee. Māgá siidai āchi jua, bñiri maa-e pirā net'aa Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jaradak'a. Chok'o abaade cincuenta wa setenta litros araapachi. 7 Jesupa vino jedepataarāmaa māgaji:

—Paniapa na chok'o ipuruk'óoti.

Pania atanajida māik'aapa ma chok'o ipuruk'oojida.

8 Māpai Jesupa māgaji:

—Írá ma-āri joi atadapáde aji, māik'aapa teepáde aji, na fiesta chiparimaa.

Māga oojida. 9 Ma fiesta chiparipa pania vino padai bada tok'ári, k'awa-e paji sāmāik'aapa uchijai ma vino. Ma vino jedepataarāpapai k'awajida, āchia ma vino chok'odeepa joidap'edaa perā. Māgá top'eda, ma fiesta chiparipa chi imik'ira miak'áit'ee bada t'í ataji

10 māik'aapa māgaji:

—Fiesta oodak'ári, jōmaarāpa naapiara vino piara bita jedepata. Maap'eda, waibia to p'anadap'eda, jedepata chi vino mak'iaara pia-e bi. Mamída pia ia nñbijida aji, chi vino piara bita íraweda todamerā.

11 Māgí ooda Jesupa Galilea eujādepema Caná p'uurude paji irua naapiara ooda eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Māga ook'ári, unupiji ichi wāara Tachi Ak'õrepa pèida. Ma ooda unudak'ári, chi k'õp'áyoora audupiara irude ijāa p'aneejida.

12 Ma t'ēepai Jesús wāji Capernaum p'uurudee chi nawe ome, chi ípemaarā ome māik'aapa chi k'õp'áyoora ome. K'áima chok'ara-ee mama p'anajida.

Jesupa ne-inaa netopataarā jerek'ooda Ak'õre te waibiadeepa

(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

13 Judiorā Pascua fiesta íri pa wāda perā, Jesús wāji Jerusalendee. 14 Mama Tachi Ak'õre te waibia āuk'idaa t'iak'au bide ununaji p'ak'a netopataarā, oveja netopataarā māik'aapa paloma netopataarā. Ichiaba unuji p'arat'a tau t'erabaipataarā mama su-ak'i p'aní.

15 Māga unuk'ári, Jesupa soo oo ataji māik'aapa ma jōmaweda taawaa jerek'ooji āchi p'ak'a, oveja ome. Ma p'arat'a tau t'erabaipataarā mesa eujāde sīa bat'ak'oop'eda, āchi p'arat'a eujāde p'ok'ooji 16 māik'aapa paloma netopataarāmaa māgaji:

—jPāchi net'aa atéeti namāik'aapa! jMi Ak'õre te net'aa netopata tek'a papináati!

17 Jesupa māga oo bide chi k'õp'áyoora k'irāpajida Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bi:

'Mia pi te k'inia iru bapari perā, mi peet'aadait'ee.'

(Sal 61.1a)

18 Māpai judiorā poroorā, arii p'anadap'edaarāpa māgajida Jesumaa:

—Wāara Tachi Ak'õrepa nāga oopiru pirā pimaa, ¿k'āata ooit'eema ajida, taipa ijāadamerā wāara Ak'õrepa pi pèida?

19 Jesupa p'anauji:

—Na te t'eet'aaruta pirā, ewari õpeemaa mia waya baik'o biit'eeda aji.

20 Māpai judiorāpa māgajida:

—Cuarenta y seis años mimiajidada ajida, na te oodait'ee. ¿T'eep'eda pia ewari õpeede baik'o biit'eek'ā? ajida.

21 Mamída Jesupa "na te" ak'ári, jara k'inia baji ichi k'ap'ia. 22 Mapa ai t'ēepai, iru piup'eda, chok'ai p'irabaik'ári, chi k'õp'áyoora k'irāpajida irua ma ewate jarada. Māpai wāara ijāajida Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jarada māik'aapa Jesupa jarada.

Jesupa jōmaarā t'ári k'awapari

23 Jesús Jerusalende bide Pascua fiesta wāyaaru misa, eperāarā chok'araarāpa irude ijāajida, unudak'ári irua ne-inaa oomaa bi eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. 24 Mamída Jesupa k'awaji wāara ijāada-e p'anajida, āchi t'ári pia k'awada perā. 25 Faltak'aa paji apidaapa eperāarā k'isia k'awaapidamerā irumaa, irua eperāarā t'ári k'awa bada perā.

Jesús Nicodemo ome

3 Bapachi fariseo t'íjarapatap'edaa Nicodemo. Judiorā poro waibiarādepema paji. 2 P'arik'ua māgí eperā Jesumaa p'asiade wāji māik'aapa māgaji:

—Tachi Jarateepari, k'awa p'anida aji, Tachi Ak'õrépata pi pèida taimaa jarateede. Pia p'oyaa oo-e pak'ajida aji, nāgee ne-inaa pia pia ooparik'a, Tachi Ak'õre pi ome ba-e pada paara.

3 Jesupa māgaji:

—Mia wāarata jararu. Eperā waya t'o-e pirā, p'oyaa ba-e pai Tachi Ak'õre jua ek'ari ichideerā ome.

4 Māpai Nicodemopa iidiji:

—Mamída ¿sāga waya t'oyama aji, eperā chona bita? jP'oyaa t'íuk'aa chi nawe bide waya t'oit'ee!

5 Jesupa p'anauji:

—Mia wāarata jararu. Eperā paniapa t'o-e pirā māik'aapa Tachi Ak'õre Jaurepa t'opi-e pirā, p'oyaa ba-e pai Ak'õre jua ek'ari ichideerā ome. 6 Eperādeepa uchiapari eperā. Mamída Tachi Ak'õre Jauredeepa uchiapari Tachi Ak'õredeerā. 7 P'era pik'a banáaji mia jarada perā eperāarā waya t'odaipia bi. 8 Nāu p'uapari chi p'ua k'iniamaa. Pia ma nāu úriru mīda, k'awak'aa sāmāik'aapa cheru wa sāmaa wā. Māga pik'a bi ichiaba eperā Tachi Ak'õre Jaurepa t'opida.

9 Māpai Nicodemopa waya iidiji:

—Mamída ¿sāga māga payama? aji.

¹⁰ Jesupa p'anauji:

—Pi Israeldeepa uchiadap'edaarā jarateepari.

¿K'awa-e bik'ā aji, mia jara bi? ¹¹ Mia wāarata jararu.

Taipa jarapata ne-inaa k'awa p'ani māik'aapa un-
udap'edaa. Mamída parāpa ijāadak'aa taipa jarapata.

¹² Parāpa ijāada-e p'ani pirā mia na eujādepema ne-in-
aa jarak'āri, ¿sāga ijāadayama aji, mia it'aripema ne-in-
aa jarak'āri?

¹³ Apida Ak'ōre eujādee wāda-e p'ani. Jōdee aba, chi
Eperā Ak'ōre Truadepema, Ak'ōre eujādeepa cheji.

¹⁴ Moisés eujā pania wēe bide Israel pidaarā ome ni-
pak'āri, taama bronedee ooda pak'urude jiraji
eperāarāpa māgí ak'idamerā. Māgá piuda-e paji. Māga
pik'a ichiaba chi Eperā Ak'ōre Truadepema pak'urude
ichita jiradait'ee ¹⁵ eperāarāpa iru ak'idamerā. Māgá jō-
maarāpa irude ijāapata ichita iru ome it'ari p'anap-
ataadait'ee.

Tachi Ak'ōrepa eperāarā jōmaweda k'inia iru bapari

¹⁶ —Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujādepemaarā audú
k'inia iru bada perā, ichi warra apai iru bada pēiji pi-
umerā eperāarā pari. Eperāpa iru Warrade ijāa bi pirā,
atua-e. Jai-idaak'āri, Ak'ōre eujāde banait'ee. ¹⁷ Tachi
Ak'ōrepa ichi Warra pēi-e paji na p'ek'au eujādepe-
maarā atuapiit'ee. Jīp'a pēiji eperāarā o k'achiade wā-
dap'edaadeepa k'aripa atade atuanaadamerā.

¹⁸ Mapa Tachi Ak'ōrepa atuapi-e ichi Warrade ijāa bi.
Mamída atuapiit'ee chi ijāa-ee bi, māgípa ijāak'aa perā
Tachi Ak'ōre Warra apai iru badade. ¹⁹ Chi ĩdaa pik'a bi
cheji na p'ek'au eujādee. Mamída eperāarā ũk'uruurā-
pa ma ĩdaa pik'a bi k'iniadak'aa paji, p'āriu pik'a bide
p'anee k'inia p'anadap'edaa perā ne-inaa k'achia
oodait'ee. ²⁰ Chi k'achia ooyaa beerāpa ma ĩdaa pik'a bi
unuamaa iru p'anapata. Iru k'awa k'iniadak'aa. Māga
p'ani k'iniadak'aa perā irua unupimerā āchia ne-inaa
k'achia oopata. ²¹ Jōdee chi oopataarāpa Tachi
Ak'ōrepa wāarata jara pēidak'a, ma ĩdaa pik'a bi k'awa
k'inia p'anapata. Māga p'anapata jōmaarāmaa k'awapi
k'inia p'anadairā āchia ne-inaa pia oo p'ani Tachi
Ak'ōrepa oopiparik'a.

Juan Bautistapa waya Jesude jarada

²² Ma t'ēepai, Jesús chi k'ōp'āyoorā ome wājida Judea
eujādee. Mama taarāji āchi ome, āchia eperāarā poro
choodamerā. ²³ Juanpa ichiaba eperāarā poro
choomaa baji Enonde, Salim k'ait'a, mama paniara
paraada perā. Mama eperāarā chepachida poro
choopidait'ee. ²⁴ (Māga paji Herodepa Juan carcelde
t'ipit'aai naaweda.)

²⁵ Ewari aba Juan k'ōp'āyoorā aupedeemaa p'anejida
awaraa judío ome, eperāarā poro choopata k'ap'ia.

²⁶ Juanmaa chejida māik'aapa māgajida:

—Tachi Jarateepari, ma eperā pi ome bada Jordán to
k'īraik'a eere māik'aapa pia jarada taimaa, māgípa
eperāarā poro choomaa bida ajida. Ma awara jō-
maarāta irumaa wā p'ani poro choopide.

²⁷ Māpai Juanpa p'anauji:

—Apidaapa māgee ne-inaa ooda-e pak'ajida aji, Tachi
Ak'ōrepa oopi-e pada paara. ²⁸ Pāchia pia ũrijida mia
jarak'āri mi Tachi Ak'ōrepa pēida-e eperāarā rey
pamerā. Iru pēi naaweda, Tachi Ak'ōrepa mi pēiji.

²⁹ K'īsiadāma nāgide. Miak'āidak'āri, wēra chi imik'īra
wēra paru. Mamída ma imik'īra k'ōp'āyo k'ait'a bainī
beepari māik'aapa o-tadaipari ũrik'āri ma imik'īrapa
jararu chi wēramaa. Māga pik'a mi ma poro choomaa
bi k'ōp'āyok'a bi. Maperāpi mi o-īa bi. ³⁰ Iru mi k'āyaara
waibiara pait'ee eperāarā k'īrapite. Jōdee mi iru ek'ari-
ara pait'ee.

Juan Bautistapa eperā it'ariipa chedade jarada

³¹ —Eperā it'ariipa cheda jōmaarā k'āyaara waibiara
bi. Eperā na p'ek'au eujādepema na eujāde bapari
perā, ichita jarapari na eujādepema ne-inaa. Jōdee chi
it'ariipa cheda jōmaarā k'āyaara waibiara bi. ³² Irua
jarapari ichia unuda māik'aapa ũrida it'ari, apidaapa
ijāa k'iniada-e p'ani pijida irua jara bi. ³³ Mamída eperā-
pa irua jara bi ijāak'āri, k'awa bi Tachi Ak'ōrepa ichita
wāarata jarapari. ³⁴ Tachi Ak'ōrepa pēidapa jarapari
Tachi Ak'ōre pedee, Ak'ōrepa ichi Jaure pēipari perā iru
ome bapariimerā. ³⁵ Tachi Ak'ōrepa ichi Warra k'inia iru
bapari. Ne-inaa jōmaweda iru jua ek'ari biji irua
ak'imerā. ³⁶ Eperāpa iru Warrade wāara ijāak'āri, ichita
bapariit'ee Tachi Ak'ōre ome. Mamída eperāpa iru War-
rade ijāa k'inia-e bi pirā, Ak'ōre trua unu-e pait'ee.
Tachi Ak'ōre ichita k'īrau bait'eeda aji, māgí eperā ome.

Jesús Samaria eujādepema wēra ome pedeeda

4 Fariseorāpa ũrijida Jesupa Juan k'āyaara k'ōp'āy-
oorāra p'e wā māik'aapa eperāarā chok'araara
poro choopachi. ² (Māga ũrijida Jesupa poro chook'aa
paji mīda. Chi k'ōp'āyoorāpata poro choopachida.) ³ Je-
supa māga k'awaa atak'āri, waya uchijaji Judea eu-
jādeepa Galilea eujādee wāit'ee.

⁴ Ma wādade wāyaaji Samaria eujāde. ⁵ Māgá Jesús
pacheji Sicar p'uurude. Māgí p'uuru Samaria eujāde bi.
Chonaarāweda ma p'uuru Jacobpa ichi warra Josemaa
eujā teeda k'ait'a baji. ⁶ Ma eujāde Jacob pozo baji. Ma
che wādade ode cherupa Jesús ĩyapaa cheda perā, ma
pozo ik'aawa su-ak'i beeji. Imat'īpa pa wā nipaji. ⁷ (Chi
k'ōp'āyoorā p'uurudee wā p'anajida chik'o netode.) Mā-
ga nide Samariadepema wēra cheji ma pozodee pania
joide. Māpai Jesupa māgaji irumaa:

—Mimaa pania teepāde aji.

⁹ Mamída judiorā, Samariadepemaarā ome
pedeedak'aa pada perā, māgí wērapa māgaji:

—Mi Samaria eujādepemapi. ¿Sāap'eda pi, judío bita
mimaa pania iidi cheruma? aji.

¹⁰ Jesupa p'anauji:

—Pia k'awada paara jōma Tachi Ak'ōrepa oo k'inia bi
eperāarā k'aripait'ee māik'aapa k'awada paara k'aipata
pimaa pania iidimaa bi, mimaa iidik'aji teemerā pania
eperāarā ichita chok'ai p'anapipari.

¹¹ Māpai māgí wērapa māgaji:

—Señor, na pozo nãpia bida aji. Pia ne-inaa wëe bi pania joi atait'ee. ¿Sãma mãgee pania atayama? aji.
¹² Na pozo tachi chonaarãwedapema Jacobpa bëida. Irua na pozodepemata pania topachi, ichi warrarã ome mãik'aapa chi ne-animalaarã ome. ¿Pi iru k'ãyaara waibiara k'isia bik'ã? aji.

¹³ Jesupa p'anauji:

—Eperãarãpa na pozodepema pania toruta waya opisiadaridait'eeda aji. ¹⁴ Mamĩda mia pania teerudepema todak'ãri, waa opisiada-e pait'ee. Ma k'ãyaara ara pania poatri uchiaparik'a eujãdeepa, mãga pik'a mia pania teeru uchiat'ee ãra t'ãrideepa mãik'aapa ma k'aurepa k'awaadait'ee ichita p'anapataadait'ee Tachi Ak'õre ome.

¹⁵ Mãpai mãgí wërãpa mãgaji:

—Señor, mi-it'ee teepãde aji, mãgí pania, mi waa opisia-e pait'ee, ichiaba waa che-e pait'ee pania joide na pozode.

¹⁶ Jesupa p'anauji:

—Wãpãde aji, pichi imik'ĩra atade mãik'aapa waya namaa chepãde aji.

¹⁷ Mãgí wërãpa p'anauji:

—Mi imik'ĩra wëe bida aji.

Jesupa mãgaji:

—Wãarata jaraji imik'ĩra wëe bida ak'ãri. ¹⁸ Imik'ĩraarã joisomaa iru badoo mãik'aapa chi ãrã iru bi përe-e. Mapa wãarada aji, pia jara bi.

¹⁹ Mãga ùrik'ãri, ma wërãpa mãgaji:

—Señor, pia pedee jarada k'aurepa mia k'awaa wãda aji, pi Tachi Ak'õre pedee jarapari. ²⁰ Tai chonaarã nãgí eede it'aa t'ĩpachidada aji. Mamĩda parã judiorãpa jarapata Jerusalende eperãarãpa it'aa t'ĩpataadaipia bi.

²¹ Mãpai Jesupa mãgaji:

—Wëra, mia jararu ijãaji. Ewari paruda aji, parãpa wãara it'aa t'ĩpataadait'ee Tachi Ak'õremaa. Mamĩda mãga ooda-e pait'ee nãgí eede wa Jerusalende.

²² Parãpa it'aa t'ĩpata Tachi Ak'õremaa. Mamĩda iru pia k'awada-e p'ani. Jõdee táipata iru pia k'awa p'ani, tai judiorã k'ap'ia pari irua jara pëida perã sãga eperãarã o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. ²³ Mamĩda ewari pait'ee mãik'aapa ãraweda paru wãarata it'aa t'ĩpataarã Tachi Ak'õremaa it'aa t'ĩpataadait'ee iru Jaure k'ap'ia pari, Tachi Ak'õre wãara k'awapata perã. Tachi Ak'õrepa mãgeerã jiripari mãgá ichimaa it'aa t'ĩpataadamerã.

²⁴ Tachi Ak'õreta, Jaure. P'aareerã irumaa it'aa t'ĩpataadaipia bida aji, iru Jaure k'ap'ia pari, iru wãarata k'awapata perã.

²⁵ Mãpai mãgí wërãpa mãgaji:

—Mia k'awa bi Mesías (ichiaba t'ĩjarapata Cristo) cheit'eeda aji. Iru chek'ãri, tachimaa ne-inaa jõmaata jarateeit'ee.

²⁶ Jesupa mãgaji:

—Mãgí mida aji, pi ome pedeemaa bi.

²⁷ Mãgá pedeemaa bide chi k'õp'ãyoorã pachejida. Æchi t'ãridepai k'ĩsijajida: “¿Sãap'eda Jesús pedeemaa bi jã wëra ome?” Mamĩda apidaapa iidida-e paji ma wërapa k'ãata k'inia baji, maa-e pirã k'ãare-it'ee iru pedeemaa baji ma wëra ome. ²⁸ Mãpai mãgí wërãpa

ichi chok'o atabëip'eda, wãji p'uurudee mãik'aapa jaranaji eperãarãmaa:

²⁹ —¡Ak'í chéti! Eperãpa mimaa nepiriji ne-inaa jõma mia oopari. ¿Mãgí Mesia-epaama? aji.

³⁰ Mãpai eperãarã wãjida Jesumaa. ³¹ Mãgá cherutade, Jesús k'õp'ãyoorãpa enenee jõnajida nek'omerã:

—Tachi Jarateepari, nek'õji, ma-ãri pijida.

³² Mamĩda irua mãgaji:

—Parãpa k'awada-e p'anida aji, chik'o mia iru bi k'oit'ee.

³³ Chi k'õp'ãyoorã ãchi pitapai pedeepachida:

—¿Apidaapa chik'o aneejida-epaama? aji.

³⁴ Mamĩda Jesupa mãgaji:

—Mi-it'ee chik'o nãga pik'a bi: ooit'ee mi pëidapa k'inia bik'a mãik'aapa aupait'ee mimia irua k'isia iru bi mi-it'ee. ³⁵ ¿Parãpa jarapata-ek'ã? “Atane k'ĩmari falta bi ne-uuda ewadait'ee.” ¡Ak'ĩti parã ik'aawa! Unudait'ee ne-uuda chiwari nĩbi. Mapa ewadaipia bi. ³⁶ Ne-uuda ewaparipa ma ne-uuda ewak'ãri, o-ĩadaipari p'arat'a jita-it'ee perã ichi mimia pari. Mãga pik'a mi, Tachi Ak'õre

Ûraa jarateepari, o-ĩadaipari parãpa eperãarã p'e atadak'ãri mide ijãapataadamerã, ma k'aurepa ichita p'anapataadait'ee perã Tachi Ak'õre ome. Maperã chi ne-uupari chi ne-uu ewapari ome o-ĩa para beepari.

³⁷ Nãgí pedee eperãarãpa jarapata wãara bi. “Abaapa uupari mãik'aapa awaraapa ewapari.” ³⁸ Mia parã pëiji ne-uu ewanadamerã, parãpa uuda-e paji mĩda.

Awaraarã parã naa mimiajida eperãarãpa mide ijãadamerã. Maap'eda parãpa ãra mimia aupajida.

³⁹ Samariadepemaarã chok'ara Jesude ijãajida mãgí Samariadepema wërãpa jarada perã:

—Jõma mia ne-inaa ooda jarajida aji.

⁴⁰ Maperãpi ma Samariadepemaarã Jesumãi pachedak'ãri, chupirã iidijida iru ãchi ome beemerã.

Mapa iru mama beeji k'ãima omé. ⁴¹ Mama bide chok'araarãpa irua jarateeda ùridak'ãri, ijãajida. ⁴² Mãpai mãirãpa mãgí Samariadepema wëramaa mãgajida:

—Ïrapí ijãada-eda ajida, pia taimaa nepirida k'au-repapai. Ichiaba ijãapata irua jarateeda ùridap'edaa perã. Maperãpi k'awa p'ani wãara nãgí eperã cheji na p'ek'au eujãdepemaarã o k'achiadeepa k'aripa atade.

Jesupa rey mimiapataarã poro waibia warra jipada

(Mt 8.5-13; Lc 7.1-10)

⁴³ K'ãima omé wãyaap'eda, Jesús uchijaji Samaria eujãdeepa mãik'aapa wãji Galilea eujãdee. ⁴⁴ Ichi ome nipapatap'edaarãpa k'ĩsijajida mãpemaarãpa ãchi auteebaída-e pai, ichia jarada perã Tachi Ak'õre pedee jarapari p'uurudepemaarãpa iru waaweedak'aa. ⁴⁵ Mamĩda Galileade panadak'ãri, ma eujãdepemaarãpa iru auteebaijida. Mãirãpa irua ooda Jerusalende unujida, mama p'anadap'edaa perã Pascua fiesta oodait'ee.

⁴⁶ Jesús waya cheji Caná p'uurudee, ichia pania vino papidamã. Maapai Capernaum p'uurude bapachi rey mimiapataarã poro waibia. Mãgí warra k'ayaa baji.

⁴⁷ Mãgipa k'awaa atak'ãri Jesús cheda Judea eujãdeepa

Galileadee, wāji iru ak'ide māik'aapa chupiría iidiji wāmerā ichi temaa ichi warra jipade, chi warra juak'aya bada perā. ⁴⁸ Māga ūrik'āri, Jesupa māgaji: —Parāpa unuda-e pirā mia ooru ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa, mide ijāadak'aa pait'eeda aji.

⁴⁹ Mamīda māgí poro waibiapa māgaji: —Tachi Waibia, chepáde aji, mi warra jai-idaai naaweda.

⁵⁰ Māpai Jesupa māgaji: —Wāpáde aji, pichi temaa. Pi warra jipa beeit'eeda aji.

Ma eperāpa Jesupa jarada ijāaji māik'aapa wāji. ⁵¹ Ichi temaa wāruide, ichi mimiapataarāpa unu chejida māik'aapa māgajida:

—Pi warra jipa beejida ajida.

⁵² Ichia iidik'āri chisāgí horade jipa beejida, p'anaujida: —Nuweda la una k'iamia tuu beejida ajida.

⁵³ Chi ak'ōrepa k'awaji māgí hora paji Jesupa jarak'āri: “Pi warra jipa beeit'ee.” Mapa ichia māik'aapa ichi te pi-daarāpa Jesude ijāajida.

⁵⁴ Ma cheda omeede Judea eujādepa Galilea eujādee, Jesupa ichiaba ooji ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa.

Betzatá pozode Jesupa chiwa bi jipada

5 Ma t'ēpai Jesús cheji Jerusalendee judiorā fiesta oode. ² Jerusalén p'uuru murallade t'ūpata aba Ovejaarā T'ūpata apachida. Māgí k'ait'a baji eperāarā k'uipatamāi, hebreo pedeede t'ījarapata Betzatá. Māgí pozo wap'ira baji joisomaa tarimbak'a bīpa. Māgí wāk'a beejida te k'irupa. ³ Mama eujāde k'ayaa beerā chok'ara p'aneepachida: tau p'āriu beerā, nik'anik'aa t'ia beerā māik'aapa chiwa beerā. [Nipachida pania p'ērebai jira beerumaa. ⁴ Māga oopachida edaare angelpa pania p'ērebai jira beepik'āri, chi naa t'ūru aide jipa beepachi perā.] ⁵ Mama baji eperā treinta y ocho años k'ayaa bada. ⁶ Jesupa iru mama jēra bi unuk'āri māik'aapa k'awaa atak'āri taarā weda ichi māgá che bapachi, irumaa iidiji:

—¿Jipa bee k'inia bik'ā? aji.

⁷ Chi k'ayaa bīpa p'anauji:

—Eperā wē-eda aji, mi toida ata bimerā jā pozode pania p'ērebai jira beek'āri. Mi t'ūdariit'ee pak'āri, awaraata mi naa t'ūdaiparida aji.

⁸ Māpai Jesupa māgaji:

—P'irabáiji! Pichi p'aru atáji māik'aapa wāji pichi temaa.

⁹ Aramata ma eperā jipa beejida. Bainī beep'eda māik'aapa ichi p'aru atap'eda, t'ia wāji. Mamīda ĩpata ewate pada perā, ¹⁰ arii p'anadap'edaa judiorā poro waibiarāpa chi jipa beedamaa māgajida:

—Idi tachi ĩpata ewate. Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi ĩpata ewate mimia oodaik'araa bi. Jā p'aru pia ateeik'araa bida ajida.

¹¹ Māpai māgí eperāpa p'anauji:

—Mi jipadapa jarajida aji: “Pichi p'aru atáji māik'aapa wāji.”

¹² Āchia iidijida:

—¿K'aipata p'ima māga jarajima? ajida.

¹³ Mamīda ma k'ayaa badapa k'awa-e paji k'aipata ichi jipat'aada, Jesús tau atuataada perā t'ūk'āri eperāarā chok'ara see n'ibide.

¹⁴ Ma t'ēpai, Tachi Ak'ōre te waibiade Jesupa ma eperā unuk'āri, irumaa māgaji:

—¿Ūrīji! ĩrá pi jipa bida aji. P'ek'au k'achia oo amāaji ne-inaa k'achiara p'asanaamerā.

¹⁵ Maap'eda māgí eperāpa judiorā poroorāmaa nepirinaji Jesupa ichi jipada. ¹⁶ ĩpata ewate Jesupa māgá jipapachi perā, judiorā poro waibiarāpa iru jiri-pachida peedait'ee. ¹⁷ Mamīda Jesupa p'anaupachi ichi imiatee p'anadap'edaarāmaa:

—Mi Ak'ōre ichita mimiapari māik'aapa ĩraweda mimiamaa bi. Mi jida māgá mimiaparida aji.

¹⁸ Māga ūridak'āri, ma judiorāpa audupiarā peet'aa k'inia p'anapachida, ĩpata ewate mimiapachi perā māik'aapa Tachi Ak'ōre ome auk'a bida ada perā. Māga jaraji Tachi Ak'ōre ichi Ak'ōreda ak'āri.

Tachi Ak'ōre Warrapa oopari Tachi Ak'ōrepa ooparik'a

¹⁹ Āchia imiateeda ūrik'āri, Jesupa māgaji:

—Mia wāarata jararu. Tachi Ak'ōre Warrapa ne-inaa p'oyaa oo-eda aji, ichi k'īradoopa. Ma k'āyaara irua unupari chi Ak'ōrepa oo bi māik'aapa auk'a oopari. Jō-maweda chi Ak'ōrepa oo bi ichiaba oopari chi Warrapa.

²⁰ Māga bi chi Ak'ōrepa ichi Warra k'inia iru bapari perā. Mapa jōma ichia oo bi ak'īpipari chi Warramaa. Wāara na ewari ne-inaa pi-ia ak'īpiit'ee chi warra-maa. Māga unudak'āri, parā p'era pik'a para beeit'ee.

²¹ Chi Ak'ōrepa piu beerā p'irabaipiparik'a ichita chok'ai p'anapataadamerā, chi Warrapa auk'a ichia k'inia biirā p'irabaipiparida aji, ichita chok'ai p'anapataadamerā.

²² Chi Ak'ōrepa jara-e chisāgí na p'ek'au eujādepe-maarā ichita chok'ai p'anapataadait'ee māik'aapa chisāgí atuadait'ee. Ma-it'ee chi Warra pēiji. ²³ K'inia baji jōmaarāpa ichi Warra waaweedamerā iru waawepatak'a. Eperā iru Warra waawee-ee bīpa ichiaba waawee-e Tachi Ak'ōre, chi Warra pēida.

²⁴ Mia wāarata jararu. Tachi Ak'ōre Waibiapa mi pēiji.

Mi pedee ūri bīpa māik'aapa irude ijāa bīpa it'aa wāit'eeda aji. Māgí eperā atua-e pait'ee. Irua ijāadak'āriipa ichita bapariit'ee Tachi Ak'ōre ome. ²⁵ Mia wāarata jararu. Ewari pait'ee māik'aapa ĩraweda paru piu pik'a beerāpa ūridait'ee Tachi Ak'ōre Warra pedee. Chi ma pedee ijāarutaarā ichita p'anapataadait'ee Tachi Ak'ōre ome. ²⁶ Tachi Ak'ōrepa eperāarā ichita chok'ai p'anapiparik'a, ichi Warra bīji auk'a oomerā.

²⁷ Ma awara ichi Warra bīji ichik'a jōmaarā k'āyaara waibiara bamerā. Māgá irua jarai chisāgí eperāarā ichita chok'ai p'anapataadait'ee māik'aapa chisāgí atuadait'ee. Tachi Ak'ōrepa iru māga bīji iru Eperā Ak'ōre Truadepema perā. ²⁸ P'era pik'a p'ananaati mia jararu ūridak'āri. Ewari cherude jōmaweda jāirade p'anīrāpa mi pedee ūridait'ee. ²⁹ Chok'ai p'irabaidait'ee māik'aapa jāiradeepa uchiadait'ee. Ne-inaa pia oopat'apedaarā ichita p'anapataadait'ee Tachi Ak'ōre ome.

Mamída chi ne-inaa k'achia oopatap'edaarā atu-adait'ee.

Jesús jōmaarā k'āyaara waibiara bi

³⁰ —Mia ne-inaa p'oyaa oo-eda aji, michi k'īradoopa. Mia ūripari mi Ak'ōrepa jara bi māik'aapa irua jara bik'a oopari. Mapa mia eperāarāpa oopata ak'ipari jarait'ee pia wa k'achia. Mia māga jarak'āri, wāarata jarapari, michia oo k'iniata oo k'iniak'aa perā. Jīp'a oo k'inia bi mi pēidapa k'inia bik'a. ³¹ Michi k'īsiadoopapai na pedee jarada paara, māgara eperāarāpa wāarata jara-e bida ak'ajida. ³² Mamída awaraapa jara bi mi ichi Warra. Mia k'awa bi irua ichita wāarata jarapari. ³³ Parāpa eperāarā pēidak'āri Juan Bautistamaa iidide, irua p'ananda wāarata paji. ³⁴ Mia p'ua-e bida aji, eperāpa jarada. Mamída māga jaraji parāpa k'irā-padamerā Juanpa jarada māik'aapa mide ijāadamerā. Māgá mia parā o k'achiadeepa k'aripa atai. ³⁵ Juan urua pik'a bapachi lamparak'a na p'ek'au eujā p'āriu pik'a bide. Maapai parā o-īa p'anapachida iru ome ma urua pik'a bide. ³⁶ Mamída ne-inaa piara paraa Juanpa jarada k'āyaara. Mia ne-inaa jōma oopari mi Ak'ōrepa k'īsia iru bik'a. Māga ook'āri, ak'ipipari wāara irua mi pēiji. ³⁷ Irua pida ak'ipidoo mi pēiji, parāpa jara p'anī mīda waide iru pedee ūridak'aa māik'aapa iru k'īra unudak'aa. ³⁸ Ma awara parāpa ak'ipipata iru pedee jara pēida wāara ijāadak'aa, irua pēidade ijāada-e p'anadairā. ³⁹ Parāpa Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda pi-ia ak'ipata, ijāapata perā ma k'aurepa it'aa wādait'ee. Māgá ūraade mideta jara bi. ⁴⁰ Mamída parāpa mide ijāa k'iniada-e p'anī, mia parā it'aa wāpimerā.

⁴¹ Mia māga jara-e paji k'inia bairā eperāarāpa mi ak'idamerā eperā t'āri piak'a. ⁴² Ma awara mia parā k'awa bida aji. Wāara Tachi Ak'ōre k'inia iru p'anada-e. ⁴³ Mi chejida aji, mi Ak'ōre pari. Mamída parāpa mi autteebaida-e paji. Jōdee awaraa eperā ichi k'inia cheru pirā, mata parāpa autteebaipata. ⁴⁴ ¿Sāga mide ijāadayama? aji. Jiripata eperāarāpa parā ak'idamerā judiorā pia beerāk'a, jiridai k'āyaara Tachi Ak'ōrepa parā ak'imerā ichideerāk'a. ¡Iru aupaita Ak'ōre Waibia! ⁴⁵ K'īsiánaati mia parā imiateeit'ee mi Ak'ōre k'īrapite. Ma k'āyaara Moisepa p'ādapa parā imiateepari, ma ūraade ijāa p'anī mīda. ⁴⁶ Parāpa wāara Moisepa p'āda ijāadap'edaa paara, ichiaba mide ijāak'ajida, irua mide p'āda perā. ⁴⁷ Mamída wāara irua p'āda ijāada-e p'anadairā, audupiara mi pedee ijāada-e pai.

Jesupa eperāarā cinco mil nek'opida

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

6 Ma t'ēepai, Jesús wāji Galilea Lago k'īraik'a eeree. Māgá lago ichiaba t'ījarapata Tiberias. ² Eperāarā chok'ara iru t'ēe nipapachida, irua k'ayaa beerā jipada perā māik'aapa ārapa unudap'edaa perā irua oo bi ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. ³ Māpai Jesús wāji ee nok'odee māik'aapa su-ak'i banaji chi k'ōp'āyoorā ome. ⁴ Judiorā Pascua fiesta īri pa baji. ⁵ Jesupa unuk'āri ma eperāarā chok'ara ichi t'ēe che wāda, Felipemaa māgaji:

—¿Sāma chik'o netodait'eema aji, na eperāarā jō-maweda nek'odamerā?

⁶ Jesupa k'awa baji k'āata ooit'ee. Mapa iidiji k'awaait'ee k'āata p'anau Felipepa. ⁷ Felipepa p'anauji: —Doscientos denariopa pida araa-e pak'aji, pan netodait'ee ma-āri ma-āria pida k'odamerā.

⁸ Māpai Jesús k'ōp'āyo Andrés, Simón Pedro īpemapa māgaji:

⁹ —Nama bida aji, warra aba. Ichia iru bida aji, pan cebadadee ooda joisomaa māik'aapa chik'o omé. Mamída, ¿k'āata araayama aji, na eperāarā see nīb-it'ee?

¹⁰ Jesupa p'anauji:

—Jarāti jōmaweda su-ak'i p'aneedamerā.

Mama p'ūajara jep'eda paraaji. Mama su-ak'i p'aneejida. Āchi imik'īraarā cinco mil paji. ¹¹ Jesupa ma pan jita atap'eda, it'aa t'īji gracias jarait'ee māik'aapa jōmaarāmaa jedepiji. Ichiaba māga ooji chik'o ome. ¹² Jōmaweda bi jāwaa p'aneedak'āri, Jesupa chi k'ōp'āyoorāmaa māgaji:

—Chi nībeeda p'e atadapáde aji, maarepida āri-naamerā.

¹³ Ārapa ipurujida k'oraa docena aba ma pan joiso-maadeepa. ¹⁴ Eperāarāpa unudak'āri Jesupa oo bi ma ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa, jarapachida:

—Wāara nata Ak'ōre pedee jarapari tachia ni p'anadap'edaa chemerā na p'ek'au eujādee. ¹⁵ Mamída Jesupa k'awa bada perā ichi rey papi k'inia p'anī, ee nok'odee waya wāji, ituaba ba k'inia bada perā.

Jesús pania īri t'ia nipada

(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

¹⁶ P'āriupodopa Jesús k'ōp'āyoorā lago idee chejida ¹⁷ māik'aapa barcode bataudap'eda, Capernaum p'uurudee wājida. P'āriudaik'āri, waide Jesús pache-e baji.

¹⁸ Māgá āchi ituaba wārutade p'usara t'o nībeeji, nāu golpe p'ua nībada perā. ¹⁹ Tok'esaa wā nidade kilometro joisomaa maa-e pirā seis, unujida Jesús barco k'ait'a t'ia cheru pania īri. Māpai āchi p'eradachida.

²⁰ Māpai irua māgaji:

—¡P'eranáati! ¡Mida! aji.

²¹ Āchia māga ūridak'āri, o-īa iru batou atajida. Taarā-ee panajida āchi wā nipadap'edaamaa.

Eperāarāpa Jesús jiridap'edaa

²² Ai norema eperāarā lago k'īraik'a eere p'anadap'edaarāpa k'awaajida Jesús k'ōp'āyoorā wādap'edaa barco mama badade. Ichiaba k'awaajida Jesús āra ome wā-e pada. ²³ Māga nide barco pachejida Tiberias p'uurudeepa, Jesupa Ak'ōremaa gracias jarap'eda, eperāarāpa pan k'odap'edaa k'ait'a. ²⁴ Māgá eperāarāpa Jesús chi k'ōp'āyoorā ome mama unuda-e pak'āri, ma barcode bataudap'eda, Capernaum p'uurudee wājida iru jiride.

Eperã Jesude ijãa bi ichita chok'ai bapariit'ee

²⁵ Ma eperãarã lagoon k'raik'a eere panadak'ãri, Jesús ununajida mäik'aapa iidijida:

—Tachi Jarateepari, ¿sãaweda pachejima? ajida.

²⁶ Jesupa mägaji:

—Mia wãarata jararu. Parãpa mi jiri nidada aji, mia parã bi jãwaa netawada perã, jiridai k'ãyaara k'awaadait'ee mia ne-inaa pi-ia oopari eperãarãpa p'oyaa oodak'aa ãchi juadoopa. ²⁷ Mimianáati chik'o k'odait'ee aupai, mãgee chik'o jõpari perã. Ma k'ãyaara mimiatì k'awaadamerã mi, chi ne-inaa jõk'aa. Mi, chi Eperã Ak'õre Truadepema k'aurepata parã ichita p'anapataadai Tachi Ak'õre ome. Irua ak'ipi bi mi pia ak'ì bapari, iru juapa mia ook'ãri ne-inaa eperãarãpa p'oyaa oodak'aa ãchi juadoopa.

²⁸ Mãpai arii p'anadap'edaarãpa Jesumaa iidijida:

—¿K'ãata oodayama ajida, Tachi Ak'õrepa tai pia ak'ipariimerã?

²⁹ Jesupa p'anauji:

—Tachi Ak'õrepa k'inia bida aji, ijãadamerã eperã irua na eujãdee pëidade.

³⁰ Mãpai iidijida:

—¿K'ãata pia ooit'eema ajida, taipa ijãadamerã pi Tachi Ak'õrepa pëida? ¿K'ãata pia taimaa ak'ipiit'eema? ³¹ Eujã pania wëe bide tachi chonaarãpa it'aripema chik'o *maná*, k'ojidada ajida, Tachi Ak'õre Ūraa p'ãdade jara bik'a:

'Tachi Ak'õrepa ãramaa it'aripema chik'o teeji nek'odamerã.'

(Ex 16.4)

³² Jesupa p'anauji:

—Mia wãarata jararu. Moisepa parãmaa mägí chik'o tee-e paji. Mi Ak'õre it'aripemapata chik'o jõmaweda teepari. Mägí chik'o chi pipiara bi-e paji. ³³ Chi pipiara bita it'ariipa cheji na pek'au eujãdepemaarã chok'ai p'anapiit'ee ichita p'anapataadamerã.

³⁴ Æchia mägajida:

—Tai-it'ee mägí chik'ota teeparíji.

³⁵ Mãpai Jesupa mägaji:

—Mida aji, chi chik'o eperãarã ichita chok'ai p'anapi-
pari. Eperã ewaa nek'oda jarrapisia-e bik'a mäik'aapa
chi ewaa ne-inaa toda opisia-e bik'a, mãga pik'a eperã
mide ijãa bi o-ãa bapariit'ee. ³⁶ Mamída mia parãmaa
et'ewa jaradak'a, parãpa mide ijãada-e p'ani, mi un-
upata mída. ³⁷ Jõmaweda eperãarã mi Ak'õrepa mi jua
ek'ari bida mimaa chedait'ee. Chi cherutaarãmaa mia
k'inia-eda a-e pait'ee. ³⁸ Mi it'ariipa che-e paji ooit'ee
michia oo k'iniata. Ma k'ãyaara cheji ooit'ee mi
Ak'õrepa k'inia bik'a. ³⁹ Ma-it'ee mi pëiji; jõmaweda mi
jua ek'ari bidaarã ak'ì bamerã apida atuanaamerã.
Mãgá Ak'õre ewari waibia ewate ãra chok'ai
p'irabaidait'ee. ⁴⁰ Mi Ak'õrepa k'inia bi jõmaweda ichi
Warra k'awa p'aniãrã mäik'aapa irude ijãa p'aniãrã it'aa
wãdamerã. Ak'õre ewari waibia ewate miata mägíãrã
p'irabaipiit'ee.

⁴¹ Mãpai judiorã poro waibiarãpa Jesús ãpíte pedee
k'achia pedee p'aneejida irua jarada perã: "Mída aji, chi
chik'o it'ariipa cheda". ⁴² Maperã mägajida:

—¿Nãgi-ek'ã Jesús, José warra? Taipa k'awa p'anida
ajida, chi ak'õre mäik'aapa chi nawe. ¿Sãgapi it'ariipa
chejida a bima? ajida.

⁴³ Mãpai Jesupa mägaji:

—¡Pedee k'achia pedee amáati! ⁴⁴ Mi Ak'õrepa mi pëi-
ji. Eperã apida mimaa p'oyaa cheda-eda aji, irua anee-
emã. Ak'õre ewari waibia ewate irua aneeda eperãarã
mia p'irabai atait'eeda aji. ⁴⁵ Ak'õre pedee jarapataarã-
pa p'ãdap'edaade jara bi:

'Tachi Ak'õrepa eperãarãmaa ichi ūraa jarateeit'ee.'

(Is 54.13)

Mapa jõmaarãpa iru ūraa ūri p'ani mäik'aapa k'awaa
wãda mimaa chedait'ee.

⁴⁶ 'Mia mãga jarak'ãri, jara k'inia-e bi eperãarãpa
Tachi Ak'õre unupata. Eperã apidaapa Tachi Ak'õre un-
uda-e p'ani. Irua it'ariipa pëidapapaita iru unupari.

⁴⁷ Mia wãarata jararu. Eperãpa mide ijãa bi it'aa
wãit'ee. ⁴⁸ Mída aji, chi chik'o eperãarã ichita chok'ai
p'anapiari. ⁴⁹ Parã chonaarã eujã pania wëe bide
wãyaadak'ãri, *maná* k'ojidada aji. Mamída ma chik'opa
ãra ichita chok'ai p'anapi-e paji, ai t'ëepai ãchi piu-
dap'edaa perã. ⁵⁰ Mia "chik'o" ak'ãri, jara k'inia bi chik'o
it'ariipa cheda. Eperãpa mägí chik'o k'oru pirã, atua-e.

⁵¹ Mída aji, ma chik'o it'ariipa cheda eperãarã chok'ai
p'anapiit'ee. Chi nãgí chik'o k'o bipa ichita chok'ai ba-
pariit'ee. Nãgí chik'o mi k'ap'ia, mia teeit'eeda aji, pi-
umerã jõmaarã pari, ichita chok'ai p'anapataadamerã.

⁵² Mãga ūridak'ãri, judiorã aupedee para beejì:

—¿Sãga na eperãpa tachimaa ichi k'ap'ia k'opi-
it'eema? ajida.

⁵³ Mãpai Jesupa mägaji:

—Mia wãarata jararu. Parãpa Eperã Ak'õre Truadepema
k'ap'ia k'oda-e pirã mäik'aapa iru waa toda-e pirã,
it'aa wãda-e pai. ⁵⁴ Chi mi k'ap'ia k'o bipa mäik'aapa mi
waa to bipa Ak'õre eujãde banait'ee. Ak'õre ewari
waibia ewate miata iru chok'ai p'irabai atait'ee. ⁵⁵ Mapa
mi k'ap'iaata chi chik'o pipiara bida aji. Ichiaba mi waata
chi ba pipiara bida aji. ⁵⁶ Chi mi k'ap'ia k'o bipa, ichiaba
mi waa to bipa mi ome araa bapariit'eeda aji. ⁵⁷ Mi
Ak'õre ichita chok'ai bapari; mi jida auk'a. Irua mi pëiji
mi k'ap'ia k'opataarã ichita chok'ai p'anapimerã. ⁵⁸ Mia
jara bida aji, chik'o it'ariipa chedade. Nãgí chik'o parã
chonaarãpa *maná* k'odap'edaak'a bi-e. Ærapa *maná*
k'ojida. Mamída ma chik'opa ãra ichita chok'ai p'anapi-
e paji, ai t'ëepai piudap'edaa perã. Jõdee chi nãgí chik'o
k'o bipa ichita chok'ai bapariit'ee.

⁵⁹ Jesupa ma jõma jara aupada jarateeji Tachi Ak'õre
Ūraa jarateepata tede Capernaum p'uurude.

Jesupa jarada sãga eperãarã it'aa wãdai

⁶⁰ Jesupa jarateemaa bi ūridak'ãri, iru ome nipap-
ataarãpa mägajida:

—Pia jara bi p'oyaa k'awada-eda ajida. ¿K'aipa ijãaya-
ma? ajida.

⁶¹ Jesupa k'awa bada perā ichi āpīte māgá pedeemaa p'anī, iidiji:

—¿Na pedee parāpa k'achia ūri p'anik'ā? aji. ⁶² Mā-gara audupiara ijāada-e pai, parāpa Eperā Ak'ōre Tru-adepeema unuruta pirā it'aa wāru ichi badamaa.

⁶³ Tachi Ak'ōre Jaurepa eperāarā ichita chok'ai p'anapi-pari. Tachi k'īradoopa apida ichita chok'ai p'anada-e pai. Mia jaradak'a parāpa mi k'ap'ia k'oruta pirā, pia jarait'eera, mide wāara ijāaruta pirā, Tachi Ak'ōre Jaurecheit'ee parā ichita chok'ai p'anapide. ⁶⁴ Mamīda waide parā ūk'uru ijāada-e p'anī.

Jesupa māga jaraji ai naaweda k'awa bada perā k'airāpa ijāada-e p'anī māik'aapa k'aipa ichi traicionaait'ee. ⁶⁵ Ichiaba māgaji:

—Mapa mia parāmaa jaraji eperā apida mīmaa p'oy-aa cheda-eda aji, mi Ak'ōrepa anee-e pirā.

⁶⁶ Maadamāiipa chok'ara Jesús ome nipadap'edaarāpa iru atabaibēijida. ⁶⁷ Māpai Jesupa iidiji chi k'ōp'āy-oorā docemaa:

—¿Parā jida ichiaba wā k'inia p'anik'ā? aji.

⁶⁸ Simón Pedropa p'anauji:

—Tachi Waibia, pik'a awaraa wē-e. Pi ūraa k'aurepa k'awa p'anī it'aa wādait'ee. ⁶⁹ Taipa pide ijāa p'anida aji-da, māik'aapa k'awa p'anī pi chi k'achia wēe bapari, Tachi Ak'ōrepa pēida.

⁷⁰ Jesupa p'anauji:

—Mia parā doce weda jirīt'erajida aji. Mamīda parādepema aba netuara eere bida aji.

⁷¹ Jesupa māga jarak'āri, jara k'inia baji Simón Iscariote warra Judapa ichi traicionaait'ee, chi k'ōp'āyoorā docedepema paji mīda.

Jesús ĩpemaarāpa irude ijāada-e padap'edaa

7 Ma t'ēepai Jesús nipaji Galilea eujāde. Judea eujāde ba k'inia-e paji, judiorā poro waibiarāpa iru jiri p'anadap'edaa perā peepit'aadait'ee.

² Mamīda judiorā fiesta Rancho Oopata ĩri p'anadap'edaa perā, ³ Jesús ĩpemaarāpa māgajida:

—Nama beenaapāde ajida. Wāpāde ajida, Judea eujādee, arapemaarā pide ijāapataarāpa ichiaba pia ne-inaa oo bi ak'idamerā. ⁴ Eperāpa ichia oo bi merak'aa ma oo bi k'awapi k'inia bi pirā. Mapa pia ne-inaa oo bi nama jōmaarāmaa ak'ipinapāde aji.

⁵ Māga jarajida chi ĩpemaarāpa pida ijāada-e p'anadap'edaa perā iru Tachi Ak'ōrepa pēida. ⁶ Māpai Jesupa māgaji:

—Ewari Tachi Ak'ōrepa awara bida ma-it'ee waide pa-e bida aji. Mamīda parā wā k'inia p'anadak'āri, wādaip-ia bi. ⁷ Na p'ek'au eujādepemaarāpa parā k'īra unuamaa iru p'anadak'aada aji. Mamīda mi k'īra unuamaa iru p'anapata, mia jarapari perā āchia k'achia oopata. ⁸ Wāti fiestadee. Mi wā-eda aji, waide mi ewari pa-e perā.

⁹ Māga jarap'eda, beeji Galilea eujāde.

Jesús fiesta Rancho Oopatade bada

¹⁰ Mamīda chi ĩpemaarā wādap'edaa t'ēepai, Jesús ichiaba wāji ma fiestadee. Mamīda awaraarā ome wā-e paji. Ituaba miru wāji, chi k'ōp'āyoorā ome. ¹¹ Māimisa judiorā fiestade p'anadap'edaarāpa Jesús jiripachida māik'aapa māgapachida:

—¿Sāma bima apachida, jā eperā?

¹² Eperāarā chok'ara āchi pitapai osausawaa pedee-achida iru āpīte. Ūk'uruurāpa māgapachida:

—Jā eperā t'āri pia bapari.

Mamīda awaraarāpa māgapachida:

—Jā eperāpa eperāarā k'ūramaa nipapari.

¹³ Mamīda judiorā poroorā waidoopa, jōmaarā taide apidaapa māga jarada-e paji.

¹⁴ Ma fiesta tomia esa-auk'a wāyaa wāde Jesús t'ūji Ak'ōre te waibiade māik'aapa jarateemaa beeji. ¹⁵ Arii p'anadap'edaa judiorā ak'itrua para beeji māik'aapa iidijida:

—¿Sāgapi na eperāpa Tachi Ak'ōre Ūraa audú k'awa bima ajida, estudia-e padata awaraarāk'a?

¹⁶ Jesupa p'anauji:

—Michi k'īsiadoopa jaratee-e bida aji. Mia jaratee bi mi pēidapa jarateepi bik'a. ¹⁷ Eperāpa oo k'inia bi pirā Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a, ma eperāpa k'awaait'ee mia wāara jarateemaa bi Ak'ōre Ūraa, maa-e pirā wāara jarateemaa bi michi k'īsiadoopa. ¹⁸ Eperāpa ichi k'īsiadoopa jarateek'āri, māga oopari awaraarāpa ichi t'o p'anadamerā. Mamīda eperāpa jarateek'āri awaraarāpa Tachi Ak'ōre Ūraa pia ak'ī p'anapataadamerā, māgi-pa wāarata jarateepari. Seewa jarak'aa māik'aapa eperāarā k'ūrak'aa.

¹⁹ Moisepa parā chonaarāmaa Ak'ōre Ūraa p'ā teeji. ¿Wāara-ek'ā? Mamīda apidaapa ichita oodak'aa ma ūraade jara bik'a. ¿Sāap'eda parāpa mi peet'aa k'inia p'anima? aji.

²⁰ Arii p'anadap'edaarāpa māgajida:

—¿Netuara pi k'ap'iade merātia bi-ek'ā? ajida. ¿K'aipa pi jiri bima ajida, peet'aait'ee?

²¹ Jesupa māgaji:

—Parāpa ijāa p'anī ĩpata ewate mimiadaik'araa bida aji, Moisepa p'ādade māga jara bairā. Mapa parā jō-maweda p'era pik'a para baji, ĩpata ewate mia ook'āri ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa.

²² Mamīda ĩpata ewate parāpa paara ne-inaa oopata. Pāchi imik'īra warrarā k'ap'iade tauchaa bipata. Māga oopata Moisepa jarada perā māga oodamerā. (Wāara Moisepa naapiara māga oopi-e paji. Iru t'oi naaweda, parā chonaarāpa māga oopachida.) ²³ ĩpata ewate parāpa māga oopata, oo k'inia p'anadairā Moisepa p'ādade jara bik'a. Māga bita, ¿sāap'eda k'īrau p'anima aji, ĩpata ewate mia eperā ĩpada perā? ²⁴ Mia oo bi ĩri-pai ak'ináati jaradait'ee pia wa k'achia. Ak'īti Tachi Ak'ōrepa mi ak'iparik'a, iruapai jarapii perā chisāgí pia māik'aapa chisāgí k'achia.

Jesús it'ariipa pëida

²⁵ Maapai Jerusalén p'uurudepemaaräpa iidi para beejji:

—¿Nāgí eperä-ek'ä ajida, tachi porooräpa jirímaa p'aní peet'aadait'ee? ²⁶ Jāma jōmaarā taide pedeemaa bi. Mamīda apidaapa jarada-e p'aní iru pedeenaamerā. ¿Tachi porooräpa ijāa p'anik'ä na eperä Mesías, Tachi Ak'ōrepa pëida tachi k'aripamerā? ²⁷ Taipa k'awa p'aní sāmāpema na eperä. Mamīda Mesías chek'āri, apidaapa k'awada-e pait'ee iru sāmāpema.

²⁸ Māimisa Tachi Ak'ōre te waibiade Jesupa jara-teemaa baji. Māirā pedee ūrik'āri, Jesupa golpe māgaji:

—Wāara parāpa mi k'awa p'aní māik'aapa k'awa p'aní mi sāmāpema. Mamīda mīchi k'īradoopa che-e bida aji. Abaapa mi pëiji. Māgí wāara bapari. Mamīda parāpa iru k'awada-e p'aní. ²⁹ Jōdee mīa iru k'awa bi, iru baparmāiipa cheda perā. Iruata mi pëijida aji.

³⁰ Māga ūridak'āri, Jesús jita atadait'ee paji. Mamīda p'oyaada-e paji, at'āri iru ewarimaa pa-e bada perā.

³¹ Māga baji mīda judiorā poroorā ome, eperāarā chok'ara Jesude ijāajida māik'aapa māgapachida:

—Mesías chek'āri, ¿ne-inaa piara oik'ä ajida, na eperāpa oo bi k'āyaara?

Fariseorāpa Jesús jita ata k'inia p'anadap'edaa

³² Fariseorāpa ūrijida eperāarā māgá pedee p'aní. Mapa ma fariseorāpa p'aareerā poroorā ome pëijida Tachi Ak'ōre te waibia jīapataarā Jesús jita atadamerā.

³³ Mamīda Jesupa māgaji:

—Mi parā ome mak'īara taarā-eda aji. Ma t'ēepai mi waya wāit'ee mi pëida baparimaa. ³⁴ Parāpa mi jiridayada aji. Mamīda mi unuda-e pait'ee, p'oyaa wādak'aa perā mi wāit'ee bimaa.

³⁵ Māpai judiorā poroorā pedee para beejji:

—¿Sāmāpi wāit'eema ajida na eperā, tuchia p'oyaa unuda-e pait'ee? ¿Tok'esaa wāit'ee-epaa jarateede judiorāmaa, k'īra tewaraarā p'uurudepemaarāmaa, maa-e pirā judio-eerāmaa? ³⁶ ¿K'āata jara k'inia bima ajida, irua jarak'āri: “Parāpa mi jiridait'ee. Mamīda mi unuda-e pait'ee, p'oyaa wādak'aa perā mi wāit'ee bimaa?”

Ak'ōre Jaurepa eperāarā chok'ai p'anapipari

³⁷ Fiesta Rancho Oopata jō wāda ewate, ma ewari waibiara paji. Ma ewate Jesús bainī beejji māik'aapa golpe pedeeji:

—Apida opisía bi pirā, mīmaa chepāde aji, tode.

³⁸ Chi mide ijāa bi bait'ee Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a:

'Eperā t'ārideepa to chak'ek'a jīchooyada aji, paniapa eperāarā chok'ai p'anapiparik'a.'

(Is 55.1)

³⁹ Ma pedee “paniapa eperāarā chok'ai p'anapiparida” ak'āri, Jesupa jara k'inia baji Tachi Ak'ōre Jaure, māgí pëit'ee bada perā irude ijāapataarāmaa. Mamīda Jesupa māga jarak'āri, waide Ak'ōre Jaure pëi-e paji, ichi waide it'aa wā-e bada perā.

Eperāarā k'īsia awara-awaraadaidap'edaa

⁴⁰ Ma pedee ūridak'āri, eperāarā ūk'uruurāpa māgapachida:

—Wāara, na eperā Ak'ōre pedee jarapari.

⁴¹ Awaraarāpa māgapachida:

—Na Mesías, Tachi Ak'ōrepa pëida eperāarā rey pamerā.

Mamīda awaraarāpa māgapachida:

—Māga-epi. ¿Sāga Mesías adaima? Iru Galilea eujādepema. Galilea eujādeepa Mesías uchía-e pait'ee.

⁴² ¿Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi-ek'ä ajida, Mesías uchíait'ee Rey David éreerādeepa māik'aapa t'oit'ee Belén p'uurude Rey David t'odamāi?

⁴³ Mapa eperāarā k'īsia awara-awaraadachida.

Ūk'uruurāpa ijāajida Jesús Tachi Ak'ōrepa pëida; ūk'uru ijāadak'aa paji. ⁴⁴ Māirāpa Jesús jita ata k'inia p'anajida. Mamīda apidaapa p'oyaa ooda-e paji.

Judiorā poroorāpa Jesude ijāada-e p'anadap'edaa

⁴⁵ Māpai Tachi Ak'ōre te waibia jīapataarā āchi pëidap'edaarāmaa chejida. Pachedak'āri, fariseorāpa māik'aapa p'aareerā poroorāpa iidijida:

—¿Sāap'eda Jesús aneeda-e pajima? ajida.

⁴⁶ Ma Ak'ōre te waibia jīapataarāpa p'anaujida:

—jEperā apida pedeeda-eda ajida, māgí eperāk'a!

⁴⁷ Māpai fariseorāpa māgajida:

—¿Parāpa pida irumaa k'ūrapijidak'ä? ajida. ⁴⁸ ¿Sāma tachi poroorāpa maa-e pirā tai fariseorāpa irude ijāa p'anima? ajida. jMāga oodak'aa! ⁴⁹ Jā eperāarāpa k'awadak'aa Tachi Ak'ōrepa Moisemaa ūraa p'āpida, irude ijāadak'aa perā. Mapa Ak'ōrepa āra k'achia ooit'ee.

⁵⁰ Māpai fariseo Jesumaa naaweda wā bada, Nicodemopa māgaji:

⁵¹ —¿Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade nāga jara bi-ek'ä? aji. Ūridaipia bi eperāpa jara bi māik'aapa k'awaadaipia bi irua oo bi, jaradai naaweda ma eperā pia wa k'achia.

⁵² Āchia p'anaujida:

—¿Pi jida ichiaba Galilea eujādepemak'ä? ajida. Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda pia lééji. Māga ooru pirā, k'awaait'ee Tachi Ak'ōre pedee jarapataarā Galilea eujādeepa uchidak'aa.

⁵³ [Māpai jōmaweda wājida āchi te cha.

8 Mamīda Jesús wāji Olivo Eedee. ² Ai norema tap'eda, waya cheji Tachi Ak'ōre te waibiadee. Ma ma pachek'āri, eperāarā chok'ara chejida irumaa. Ma pa iru su-ak'i beejji māik'aapa jarateemaa beejji.

Wēra chi k'ima-ee ome k'āida

³ Moisepa p'āda jarateepataarāpa fariseorā ome aneejida wēra unu atadap'edaa p'ek'au oomaa bi. Eperāarā taide ata bijida ⁴ māik'aapa Jesumaa māgajida:

—Tachi Jarateepari, taipa na wēra miak'āi bita unujidada ajida, awaraa ome nībi. ⁵ Ak'ōre Ūraa p'ādade Moisepa jaraji nāgee wēraarā māupa bat'a

peet'aadamerã. Mamĩda taipa k'awaa k'inia p'ani ¿pia k'ãata jara bi?

⁶ Æchia m̃aga iidijida Jesupa Moisepa p'ãda merai j̃iak'aapa. M̃agã imiateek'ajida. Mamĩda Jesupa made t'ĩupi-e paji. Edaa j̃jaabaip'eda, p'ãmaa beeji yooro p'orade ichi jua k'ĩpa. ⁷ M̃apai æchia iidi j̃õnide Jesús j̃ip'a su-ak'ĩ beeji m̃aik'aapa m̃agaji:

—Naapiara ichimaa m̃aupa bat'apãde aji, parãdepe-ma chi p'ek'au k'achia w̃ee bipa.

⁸ Maap'eda waya edaa j̃jaabaip'eda, yooro p'orade waya p'ãmaa beeji ichi jua k'ĩpa. ⁹ M̃agã pedee ũri-dak'ãri, j̃õmaweda aba-aba uchia wãdapa erreudachi-da. Naapiara wãjida chonaarã, maap'eda apemaarã. Jesús ituaba beeji m̃agã w̃era ome. ¹⁰ Mapa Jesús j̃ip'a su-ak'ĩ beep'eda, irumaa iidiji:

—¿Sãma p'anima? aji. ¿Apidaapa pi pee k'iniada-e pajik'ã? aji.

¹¹ Ma w̃erapa m̃agaji:

—Apidaapa, Tachi Waibia.

Jesupa m̃agaji:

—Mia pida pi pee k'inia-eda aji. ĩrá wãpãde aji, m̃aik'aapa ĩraweda p'ek'au k'achia oo amãaji.]

Jesús ĩdaa pik'a bi na p'ek'au eujãdepemaarã-it'ee

¹² M̃apai Jesupa waya jarateemaa beeji eperãarãmaa: —Mida aji, ĩdaa pik'a bi na p'ek'au eujãdepemaarã-it'ee, mia ãramaa Tachi Ak'õre o ak'ipipari perã. Mide ijãa bi p'ãriu pik'a bide nipa-e pait'ee, Tachi Ak'õre k'awa-ee. Ma k'ãyaara ichita chok'ai bapariit'ee, ĩdaa pik'a bide Tachi Ak'õre ode nipapari perã.

¹³ M̃apai fariseorãpa irumaa m̃agajida:

—Pichi k'ĩsiadoopa m̃agã pedee jaramaa bida ajida. Awaraa w̃e-e perã auk'a jarait'ee, pari pi pedeemaa bida ajida.

¹⁴ Jesupa p'anauji:

—Mi pedeeãri, wãarata jarapari. Mia k'awa bida aji, sãm̃aik'aapa cheda m̃aik'aapa sãmaa wãit'ee. Jõdee parãpa m̃aga k'awada-e p'ani. ¹⁵ Awaraarãpa oo p'ani ĩripai ak'ipata jaradait'ee pia wa k'achia. Jõdee mia m̃agã ak'ĩ-epi. ¹⁶ Mamĩda eperãpa oo bi ak'ik'ãri, mia jararu pirã pia wa k'achia, wãarata jarait'ee, mi p̃eida-pa mi k'aripapari perã. Michi ituabaapa eperãarãpa oopata m̃agã ak'ik'aa. ¹⁷ Pãchi ũraa p'ãdade jara bi eperã omeerãpa ne-inaa unudap'edaa auk'a jaradak'ãri, ma jarada wãara. Auk'a bi mi ome.

¹⁸ Michia oo bi jarapari m̃aik'aapa mi Ak'õre, mi p̃eida-pa, auk'a jarapari.

¹⁹ M̃apai æchia iidijida:

—¿Sãma bima ajida, pi Ak'õre?

Jesupa p'anauji:

—Parãpa mi wãara k'awada-eda aji. Mi Ak'õre jida wãara k'awada-e. Mi wãara k'awa p'anadap'edaa paara, mi Ak'õre jida wãara k'awa p'anak'ajidada aji.

²⁰ Jesupa m̃aga jaraji, Tachi Ak'õre te waibiade primisia ĩapatamã jaratee bi misa. Eperãarã chok'ara mama wãyaa wãjida m̃ida, apidaapa iru jitada-e paji irua jarateeda k'aurepa, ewari Tachi Ak'õrepa awara bida ma-it'ee waide pa-e bada perã.

Jesupa ichi wãit'ee bimaa p'oyaa wãda-eda ada

²¹ M̃apai waya Jesupa m̃agaji:

—Mi ãyaa wãit'eeda aji. Parãpa mi j̃iridait'ee. Mamĩda mi unuda-e pait'ee. Atudait'ee pãchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Mapa mi wãit'ee bimaa parã p'oyaa wãda-eda aji.

²² M̃aga ũridak'ãri, judiorã poroorã pedee para beeji:

—Tachi p'oyaa wãda-eda a bi, iru wãit'ee bimaa. ¿Ichi juadoopa piut'ee-epaama? aji.

²³ M̃apai Jesupa æchimaa m̃agaji:

—Parã ek'aripemaarãda aji. Mamĩda mi it'aripema. Parã na p'ek'au eujãdepema. Mamĩda mi na p'ek'au eujãdepema-e. ²⁴ Mapa mia jaraji parã atudait'ee pãchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Wãara m̃agã atudait'eeda aji, ijãada-e p'ani pirã Mita jõmaarã Ak'õre Waibia. Mia aupaita eperãarãpa p'ek'au k'achia oopata w̃epapii.

²⁵ M̃apai irumaa iidijida:

—Pi, ¿k'aima? ajida.

Jesupa p'anauji:

—Mi chedak'ãriipa, parãmaa m̃aga jaraparida aji.

²⁶ Mia unupari pãchia ne-inaa k'achia oopata m̃aik'aa-pa pedee chok'araapa parã imiateek'aji. Mamĩda m̃aga oo-e pait'ee. J̃ip'a jarait'ee mi p̃eida-pa jarapi bik'a na p'ek'au eujãdepemaarãmaa. Irua ichita wãarata jaraparida aji.

²⁷ Mamĩda æchia k'awada-e paji, Jesupa jarak'ãri ichi Tachi Ak'õrepa p̃eida. ²⁸ Mapa Jesupa m̃agaji:

—Parãpa Eperã Ak'õre Truadepema kususode jiradak'ãri pedait'ee, k'awaadait'ee Mita Tachi Ak'õrepa p̃eida. Ma awara k'awaadait'ee mia ne-inaa jõma oopari irua oopi bik'a m̃aik'aapa jõma jarapari irua jarapi bik'a. ²⁹ Mi p̃eida na p'ek'au eujãdee mi ome baparida aji. Mi ituaba atab̃e-epi, irua k'inia bik'a oopari perã.

³⁰ Jesupa m̃aga jarak'ãri, eperãarã chok'ara irude ijãajida.

Abrahamdeepa uchiadap'edaada apatap'edaarã

³¹ M̃apai Jesupa judiorã irude ijãadap'edaarãmaa m̃agaji:

—Parãpa oo p'ani pirã mia ũraa bik'a, wãara mi k'õp'ãyoorã. ³² M̃aga ooruta pirã, k'awaadait'ee Tachi Ak'õrepa wãarata jara p̃eida m̃aik'aapa ma k'aurepa waa esclavoorã p'anada-e pait'eeda aji.

³³ Æchia p'anaujida:

—Tai Abrahamdeepa uchiadap'edaarã. Mapa tai esclavoorã-epi. Apidaa jua ek'ari p'anadak'aa. Tachi Ak'õre juadepai p'anapata. ¿Sãap'eda taimaa jara cheruma ajida, waa esclavoorã p'anada-e pait'ee?

³⁴ Jesupa p'anauji:

—Mia wãarata jararu. Jõmaweda p'ek'au k'achia oopataarã esclavoorãk'a p'anida aji, p'ek'au k'achia jua ek'ari p'anapata perã. ³⁵ K'ĩsiadãma nãgide. Esclavo ichita ba-e chipari tede. Jõdee ma te chipari warra ichita bapari ma tede, ichi ak'õrede perã. ³⁶ Mapa Tachi

Ak'õre Warrapa parã p'ek'au k'achia jua ek'ariipa uchialataru pirã, wãara uchiadait'ee. ³⁷ Mia k'awa bi parã Abrahamdeepa uchiadap'edaarã. Mamĩda mi peet'aa k'inia p'ani, mi ũraa wãara ijãa k'iniada-e p'anadairã. ³⁸ Mia jaraparida aji, mi Ak'õrepa mimaa ak'ipida. Jõdee parãpa oopata pãchi ak'õrepa jarateedak'a.

³⁹ Mãpai ãchia mägajida:

—¡Tai ak'õre Abrahamda! ajida.

Mamĩda Jesupa p'anauji:

—Parã wãara Abraham warrarã pada paara, irua oodak'a ook'ajidada aji. ⁴⁰ Mamĩda mãga ooda-e p'ani. Mia parãmaa Tachi Ak'õre wãarata jaraji, irua mimaa mãga jarada perã. Mamĩda írã parãpa mi peet'aa k'inia p'ani. Abrahampa mãga oo-e paji Ak'õre pedee jarapataarã ome. ⁴¹ Parãpa ne-inaa k'achia oomaa p'anida aji, pãchi ak'õrepa ooparik'a.

Ãchia mägajida:

—¡Tai awaraa ak'õredeepa uchiada-e pajida! ajida.

¡Ak'õre abapaita iru p'anida! ajida. ¡Mägí Tachi Ak'õre!

⁴² Jesupa p'anauji:

—Tachi Ak'õre wãara parã ak'õre pada paara, mi k'inia iru p'anak'ajidada aji, mi Tachi Ak'õremãiipa cheda perã. Mapa mi nama bi. Michi k'ĩradoopa nama che-e paji. Tachi Ak'õrepata mi pëiji. ⁴³ ¿Parãpa mia jaratee bi at'ãri k'awada-e p'anik'ã? Parãpa mi ũraa ũri k'iniada-e p'ani. Maperãpi mia jara bi k'awada-e p'ani. ⁴⁴ Parã ak'õre Netuara Poro Waibia. Ichideerã perã ichia oopi k'iniata oo k'inia p'ani. Na eujã beedak'ãriipa ichia eperãarã peeyaa bapari. Ma awara ne-inaa wãara unuamaa iru bapari, wãarata k'awak'aa perã. Seewa jarapari wãarak'a; mãga bapari. Ichi seewa-idaa beerã ak'õre, seewa-idaa bapari perã. ⁴⁵ Mamĩda mia Tachi Ak'õre wãarata jarak'ãri, parãpa mi pedee ijãadak'aa. ⁴⁶ ¿K'aipa ak'ipii mia p'ek'au k'achia aba pida ooda? ¡Mãga p'oyaa ooda-e! Mãga bita, mia wãarata jarak'ãri, ¿parãpa sãap'eda mi pedee ijãada-ema? ⁴⁷ Tachi Ak'õredeerãpa iru ũraa ũri k'inia p'anapata. Mamĩda parã Ak'õredeerã-e p'anadairã, iru ũraa ũri k'iniadadak'aada aji.

Abraham t'oi naaweda, Jesús bapachi

⁴⁸ Mãpai judiorã poroorãpa Jesumaa mägajida:

—¿Pi Samariadepema-ek'ã? ajida. Ma awara pichi k'ap'ide netuara merãtia bida ajida.

⁴⁹ Jesupa p'anauji:

—Mi k'ap'ide netuara wëe bida aji. Ma k'ãyaara mia mi Ak'õre waawee bapari. Mamĩda parãpa mi waaweedak'aa. ⁵⁰ Mia jiri-e bi eperãarãpa mi t'o p'anadamerã, mi Ak'õrepa mãga k'inia bi mĩda. Iruata ak'i bi parãpa oopata mãik'aapa jarait'ee pia wa k'achia. ⁵¹ Mia wãarata jararu. Eperãpa mi ũraa ũrip'eda, ooru pirã ma ũraade jara bik'a, piu-e pait'eeda aji.

⁵² Mãpai ma judiorãpa mägajida:

—¡ĩrapì k'awa p'ani wãara pi k'ap'ide netuara merãtia bi! Abraham mãik'aapa Tachi Ak'õre pedee jarapataarã jõmaweda piujida. Mamĩda pia jara bi pi ũraa jara bik'a oopari piu-e pait'ee. ⁵³ Mãgara, ¿pi

waibiara bik'ã tai chonaarãwedapema piuda Abraham k'ãyaara? ¿Waibiara bik'ã Tachi Ak'õre pedee jarapataarã piudap'edaa k'ãyaara? ¿K'ãata k'inia bima ajida, taipa k'ĩsiadamerã pide?

⁵⁴ Jesupa p'anauji:

—Mia jarada paara mi waibiara bi awaraarã k'ãyaara, pari mãga jarak'aji. Mamĩda mi Ak'õrepata mãga jarapari. Mägí Ak'õre parãpa "Tachi Ak'õre" apata. ⁵⁵ Mamĩda parãpa Tachi Ak'õre k'awada-e p'ani. Jõdee mia iru wãara k'awa bi. Mia iru k'awa-e bida ada paara, seewa-idaa bak'aji parã jĩak'a. Mamĩda mãga-e. Mia wãara iru k'awa bi mãik'aapa oopari irua jara bik'a. ⁵⁶ Pãchi chonaarãwedapema Abraham o-ĩadachi mi na eujãdee cheda unuit'ee bada perã. Wãara mãga unuji mãik'aapa o-ĩa beejida aji.

⁵⁷ Mãpai ãchia mägajida Jesumaa:

—Pi waide cincuenta años wëe bi. Mãga bita, ¿Abraham unujida a bik'ã? ajida.

⁵⁸ Jesupa p'anauji:

—Mia wãarata jararu. Abraham t'oi naaweda, Mita bapachida aji.

⁵⁹ Mãga ũridak'ãri, ãchia mãu p'e atajida bat'adait'ee Jesumaa, ichi Tachi Ak'õreda ada perã. Mamĩda Jesús mirudachi mãik'aapa Ak'õre te waibiadeepa uchiadachi.

Jesupa tau p'ãriu bada jipada

9 Maap'eda Jesús awara ãi wã nide unuji eperã tau p'ãriu bi ichi t'oru weda. ² Ma eperã unudak'ãri, Jesús ome nipapataarãpa iidijida:

—Tachi Jarateepari, ¿k'ãare k'aurepata na eperã tau p'ãriu t'ojima? ajida. ¿Ichia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa pajik'ã ajida, maa-e pirã chi ak'õreerãpa p'ek'au k'achia oopata k'aurepa?

³ Jesupa p'anauji:

—Ichi k'aurepa-epi; ichiaba ichi ak'õreerã k'aurepa-epi. Tachi Ak'õrepa mãga t'opiji eperãarãpa ak'idamerã iruata ne-inaa pia ooi ma eperã k'ap'ide. ⁴ Åstaawa tachia oodaipia bi mi pëidapa oopi bik'a, p'ãrik'ua pak'ãri, apidaapa mãga p'oyaa oodak'aa perã. ⁵ Mi na p'ek'au eujãde bi misa, ìdaa pik'a bi na eujãdepe-maarã-it'ee.

⁶ Mãga jarap'eda, Jesupa eujãde idut'aaji mãik'aapa yooro p'ora ome p'oirat'aap'eda, tau p'ãriu bi taude p'urut'aaji. ⁷ Mãpai mägaji:

—Wãpãde aji, pichi tau siide pania t'ipata *Siloé* apatamaa. (Siloé jara k'inia bi "Pëida".)

Mãpai tau p'ãriu bi wãji ichi tau siide. Åpatee chek'ãri, pia unu beejì. ⁸ T'ëepai ma eperã k'ait'a p'anadap'edaarãpa mãik'aapa iru ne-iidimaa unudap'edaarãpa mägapachida:

—¿Nãgí chi ne-inaa iidimaa su-ak'i bapariida-ek'ã? apachida.

⁹ Ūk'uruurãpa mägapachida:

—Jã ichipi.

Awaraarãpa mägapachida:

—Jã iru-epi, iru k'ĩra papaa bi mĩda.

Mamĩda ichia p'anauji:

—Mipi.

¹⁰ Māpai iidijida:

—¿Sāga ĩrá pia unu bima? ajida.

¹¹ Ichia p'anauji:

—Eperā t'ĭjarapata Jesupa iduba yooro p'ora ome p'oirap'eda, mi taude p'urut'aajida aji, māik'aapa māgaji: “Wǎji pichi tau siide pania t'ĭpata Siloé apatamaa.”
Aramāgá mi wǎjida aji, māik'aapa michi tau siit'aak'āri, unuji.

¹² Māpai āchia iidijida irumaa:

—¿Sāma bima ajida, ma eperā?

Ichia p'anauji:

—K'awa-e bida aji.

Fariseorāpa tau p'āriu badamaa iididap'edaa

¹³ Jesupa ma yooro ook'āri p'uruit'ee tau p'āriu bada taude, ĩpata ewate paji. Maperā judiorā poro waibiarāpa ma tau p'āriu bada ateejida fariseorāmaa.

¹⁵ Māpai āchia iidijida:

—¿Sāga ĩrá unu bima? ajida.

Ichia p'anauji:

—Yooro mi taude p'urujida aji. Maap'eda mia siit'aaji. Mapa ĩrá pia unu bida aji.

¹⁶ Fariseorā ũk'uruurāpa māgajida:

—Jāgí eperā Tachi Ak'ōrepa pēida-eda ajida, ĩpata ewate māga ooda perā. ¿Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi-ek'ā ajida, ĩpata ewate mimiadaik'araa bi?

Mamīda awaraarāpa māgapachida:

—¿Sāgá eperā p'ek'au k'achia ooparipa nāgee ne-inaa pia ooyama? ajida.

Māgá āchi k'ĭsia awara-awaraadachida māik'aapa āchi k'ōp'āyoorā ome aupedee jōnapachida.

¹⁷ Maap'eda waya iidijida naaweda tau p'āriu badamaa:

—Pia ¿k'āata k'ĭsia bima ajida, jā eperāpa pi tau jipadade?

Ichia p'anauji:

—Mi-it'ee iru Ak'ōre pedee jaraparida aji.

¹⁸ Mamīda ma judiorāpa ijāada-e paji ma eperā wāara naaweda tau p'āriu baji māik'aapa ĩrá pia unu bi. Mapa chi ak'ōre chi nawe ome t'ĭ pēijida. ¹⁹ Māpai iidijida:

—¿Na parā warrak'ā? ajida. ¿Parāpa jaradaik'ā ichi tau p'āriu t'oda? ¿Sāga ĩrá pia unu bima? ajida.

²⁰ Chi ak'ōreerāpa p'anaujida:

—Taipa k'awa p'anida ajida, nāgí tai warra māik'aapa k'awa p'ani ichi tau p'āriu t'oda. ²¹ Mamīda k'awada-e ĩrá sāga ichi taupa unu bi. Ichiaba k'awada-e k'aipa ichi taupa unupiji. Iidíti irumaa. Iru chona bairā, ichi itu jarayada ajida.

²² Chi ak'ōreerāpa māga jarajida judiorā waidoopa. Ai naaweda judiorā poro waibiarāpa pedeteejida chi eperā Jesús Mesías aru pirā, waa t'ĭupida-e pait'ee Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. ²³ Mapa chi ak'ōreerāpa jarajida: “Ichimaa iidíti. Iru chona bida” ajida.

²⁴ Maperā judiorā poro waibiarāpa waya t'ĭ pēijida ma naaweda tau p'āriu bada māik'aapa māgajida:

—Wāara jarapáde ajida, Tachi Ak'ōre k'ĭrapite. Taipa k'awa p'anida ajida, jā eperā p'ek'au k'achia ooyaa bapari.

²⁵ Ichia p'anauji:

—Mia k'awa-e bida aji, ma eperāpa p'ek'au k'achia oopari wa māga-e. Nāgapai k'awa bi. Mi tau p'āriu baji. Mamīda ĩrá pia unu bida aji.

²⁶ Waya iidijida:

—¿K'āata oojima? ajida. ¿Sāga pi tau pia unupijima? ajida.

²⁷ Ichia p'anauji:

—Mia parāmaa jarajida aji. Mamīda mi pedee ijāada-e p'ani. ¿Waya jarapi k'inia p'anik'ā? ¿Parāpa ichiaba irude ijāa k'inia p'anik'ā? aji.

²⁸ Māga ũridak'āri, ik'achia pedee p'aneejida ma tau p'āriu badamaa:

—¿Piata jā eperāpa jaratee bide ijāa bida! ajida.

ijōdee taipa Moisepa p'ādade ijāapata! ²⁹ Taipa k'awa p'anida ajida, Tachi Ak'ōrepa Moisemaa pedeeda.

Mamīda k'awada-eda ajida, sāmāik'aapa cheji jā eperā.

³⁰ Ichia p'anauji:

—¿Sāga? ¿Parāpa k'awada-eda a p'ani sāmāik'aapa cheji! ¿Mamīda irua mi tau unupiji! ³¹ Jōmaarāpa k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa p'ek'au k'achia ooyaa beerā pedee ũrik'aa. Mamīda ũripari ichimaa it'aa t'ĭpataarā pedee, māirāpa irua k'inia bik'a oopata perā. ³² Na p'ek'au eujā beedak'āriipa waide ũridak'aa eperāpa tau p'āriu bee pia unupida. ³³ Ma eperā Tachi Ak'ōrepa pēi-e pada paara, nāgee ne-inaa oo-e pak'ajida aji.

³⁴ Māpai ma fariseorā k'ĭraudachida māik'aapa māgajida:

—Pichi t'oru weda p'ek'au k'achia ooyaa bapari. Māga bita, ¿taimaa jaratee k'inia bik'ā? ajida.

Maap'eda taawaa jeret'aajida.

Tau p'āriu pik'a p'anirāpa Tachi Ak'ōre k'awada-e

³⁵ Jesupa k'awaaji māgí tau p'āriu bada taawaa jeret'aadap'edaa. T'ēepai iru ome unuk'āri, iidiji:

—¿Pia Eperā Ak'ōre Truadepemade ijāa bik'ā? aji.

³⁶ Ichia p'anauji:

—Mimaa jarapáde aji, k'aita pia jara bi. Mia irude ijāait'ee.

³⁷ Jesupa māgaji:

—Pia māgí unuda; mida aji, pi ome pedeemaa bi.

³⁸ Māpai Jesús k'ĭrapite bedabaiji māik'aapa māgaji:

—Tachi Waibia, mia ijāa bida aji.

³⁹ Ma t'ēepai Jesupa māgaji:

—Mi na p'ek'au eujādee chejida aji, eperāarā ak'ide, k'awaait'ee wāara ijāa p'ani wa ijāada-e p'ani. Chejida aji, Tachi Ak'ōre k'awapiit'ee tau p'āriu pik'a beerāmaa, āchia iru k'awaadamerā. Ichiaba cheji ak'ĭpiit'ee tau ĩdaa pik'a beerāmaa, āchia Tachi Ak'ōre wāara k'awada-e p'ani.

⁴⁰ Fariseorā ũk'uruurāpa māga ũridak'āri, iidijida:

—¿K'āata jara k'inia bima? ajida. ¿Tai jida Tachi Ak'ōre k'awada-e p'anik'ā? ajida.

⁴¹ Jesupa p'anauji:

—Parā māga p'anadap'edaa paara, apidaapa parā imiateeda-e pak'aji. Mamīda parāpa jarapata Tachi Ak'ōre wāara k'awa p'ani. Māga jaradak'āri, p'ek'au k'achia oomaa p'ani, seewa jara p'ani perā.

Ovejaarā ak'ipari nepirida

10 Māpai Jesupa māgaji:

—Mia wāarata jararu. Eperāarā oveja k'āipatamāi t'ūdak'āri, puerta eere t'ūpata. Maperā eperā ma puerta eere t'ū-e pirā, māgí nechiyaa bi. ² Mamīda chi eperā puerta eere t'ūpari; māgí chi ovejaarā ak'ipari. ³ Puerta jīparipa ewapari māgí oveja ak'ipari t'ūmerā. Māpai irua ichi ovejaarā aba-abaa t'ūpari. Ma ovejaarāpa iru pedee k'awapata perā, āchi k'āipatamāiipa uchiadak'āri, iru t'ēe k'ūp'ee wāpata. ⁴ Ichi ovejaarā jōmaweda uchua atak'āri, āra naa wāpari māik'aapa chi ovejaarā iru t'ēe wāpata, chipari pedee k'awapata perā. ⁵ Mamīda awaraa eperāpa ma ovejaarā atee k'inia bi pirā, wādak'aa māgí ome. Āyaa wāpata, māgí pedee k'awadak'aa perā.

⁶ Jesupa māga nepiriji jarateit'ee ma fariseorāmaa. Mamīda āchia k'awada-e paji irua k'āata jara k'inia bada.

Jesupa ichideerā pia ak'ipari

⁷ Mapa Jesupa āchimaā waya māgaji:

—Mia wāarata jararu. Mida aji, ma puertak'a, ovejaarā t'ūpatamāi. ⁸ Jōmaarāpa mi naa jara chedap'edaa āchita Tachi Ak'ōrepa pēida, nechiyaa beerāk'a p'anajidada aji. Mapa michi ovejaarā, pia jarait'eera, michideerāpa māirā pedee ijāada-e paji. ⁹ Mida aji, puertak'a bi. Mia eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atapari t'ūdamerā michi jua ek'ari michideerā ome. Oveja ak'ipari pia bīpa ichi ovejaarā ak'iparik'a, māga pik'a mia michideerā ak'ipari māik'aapa k'aripapari pia p'anapataadamerā.

¹⁰ Chi nechipari chepari nechīait'ee aupai māik'aapa peeit'ee aupai; ichiaba ne-inaa jōma p'e atadariit'ee aupai. Jōdee mi nama cheji eperāarā pia p'anapiit'ee māik'aapa ichita p'anapiit'ee Tachi Ak'ōre ome.

¹¹ Mi chi ovejaarā ak'ipari t'āri piara bik'a māik'aapa eperāarā mi ovejaarāk'a. Ovejaarā ak'ipari t'āri pia bak'āri, chi ovejaarā pia ak'ipari, māga oo bi k'aurepa piuru pijida. ¹² Mamīda māga-e mimiapari jīp'aa ome. Chīara ovejaarā ak'ī bide, māgīpa ne-animal k'achia cheru unuk'āri, mirudaipari ma ovejaarā k'iniak'aa perā. Maperāpi ne-animal k'achia bīpa ma ovejaarā ūk'uru ata chepari māik'aapa apemaarā awara āyaa jīchoopipari. ¹³ Ma eperā mirudaipari ma ovejaarā ak'ipari-e perā māik'aapa ma ovejaarā ichide-e perā.

¹⁴ Ovejaarā ak'ipari t'āri piara bīpa ichi ovejaarā pia ak'iparik'a, māga pik'a mia michideerā pia ak'ipari. Mi Ak'ōrepa mi t'āri k'awa bi; ichiaba mia pida mi Ak'ōre t'āri k'awa bi. Māgā ichiaba mia michi ovejaarā t'āri k'awa bi māik'aapa ārapa pida mi t'āri k'awa p'ani. Michi k'ap'ia peepiit'ee āra k'aripait'ee. ¹⁶ Mia ichiaba awaraa ovejaarā iru bi. Māgí ovejaarā nāpemaarā-e,

judiorā-e perā. Mamīda mia ichiaba āra k'aripa k'inia bi. Ārapa ichiaba mi pedee ūripataadayada aji. Mapa mia āra p'e biit'ee apemaarā michideerā, judiorā mide ijāapataarā ome, jōmaweda ak'ipari apai jua ek'ari p'anapataadamerā.

¹⁷ Mi Ak'ōrepa mi k'inia iru bapari michi k'ap'ia peepiit'ee perā eperāarā pari. Mamīda waya chok'ai p'irabaiit'ee. ¹⁸ Awaraarāpa mi k'ap'ia peepida-e pai. Ma k'āyaara miata āchimaā michi k'ap'ia peepiit'ee. Mia māga ooit'ee māik'aapa waya chok'ai p'irabaiit'ee, mi Ak'ōrepa māga jara bairā. Iru jōmaarā k'āyaara waibiara bi.

¹⁹ Ma pedee ūridak'āri, judiorā waya k'īsia awaraawaraa p'aneejida. ²⁰ Ūk'uruurāpa māgapachida:

—¿Sāap'eda parāpa jā eperā pedee ūri p'anima? ajida. Iru k'ap'iade netuara merātia bi māik'aapa k'īra k'awa-ee bi.

²¹ Mamīda awaraarāpa māgapachida:

—Eperā k'ap'iade netuara merātia bak'āri, māga pedeeek'aada ajida. ¿Netuarapa tau p'āriu beerā pia un-upiik'ā? ajida.

Judiorāpa Jesús yiarāa iru p'anadap'edaa

²² Ma t'ēepai k'oijara pak'āri, judiorāpa fiesta oojida Jerusalén p'uurude. Ma fiesta oopachida k'irāpadait'ee chonaarāwedapema ewari Tachi Ak'ōre te waibia awara bidap'edaa iru-it'ee. ²³ Jesús mama nipaji Ak'ōre te āuk'idāa, Salomón Pórtico apatap'edaamāi.

²⁴ Maperā judiorā poro waibiarāpa iru wap'ira ata chejida māik'aapa iidijida:

—¿At'āri tai audū k'īsiapimāa iru bait'eeek'ā? ajida. Pi Tachi Ak'ōrepa pēida, Mesías pirā, aweda jarāji.

²⁵ Jesupa p'anauji:

—Naaweda mia parāmaa māga jarajida aji. Mamīda ijāada-e paji. Mia oopari mi Ak'ōrepa oopi bik'a. Oopari ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Ma k'aurepata ijāadaipia bi mi Tachi Ak'ōrepa pēida.

²⁶ Mamīda parāpa ijāada-e p'ani, michideerā-e perā.

²⁷ Michideerāpa mi pedee k'awapata māik'aapa mia āchi k'awapari. Mapa āchi mi t'ēe nipapata. ²⁸ Mia āchi o k'achiadeepa k'aripa atapari atuanaadamerā; jīp'a ichita chok'ai p'anapataadamerā Tachi Ak'ōre ome. Api-daapa āchi p'oyaa jāri atada-e pai mi juadeepa. ²⁹ Mi Ak'ōrepa āchimaā mide ijāapiji. Iru jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Maperāpi apidaapa āchi p'oyaa jāri atada-e pai iru juadeepa. ³⁰ Mi, mi Ak'ōre ome abapai.

³¹ Māga ūridak'āri, ma judiorāpa māu p'e atajida iru bat'a peedait'ee. ³² Mamīda Jesupa māgaji:

—Mi Ak'ōrepa mimāa oopiparida aji, ne-inaa pia chok'ara eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. ¿Chisāgí k'aurepata mi bat'a pee k'inia p'anima aji, māupa?

³³ Ma judiorāpa p'anaujida:

—Pia ne-inaa pia oo bi k'aurepa pi bat'a pee k'iniada-eda ajida. Māga oodait'ee pia Tachi Ak'ōre āpite ik'achia pedeeda perā. Jaraji pi Tachi Ak'ōre ome auk'a, pi eperā bi mīda taik'a.

³⁴ Māpai Jesupa māgaji:

—¿Parā ūraa p'ādade Tachi Ak'ōrepa jara bi-ek'ā:
'Mia jaraji parā mik'a; ak'ōre waibiarā'?

(Sal 82.6)

³⁵ Tachi Ak'ōre Ūraa jök'aa. Maperā p'oyaa merada-e. Ma ūraa p'ādade Ak'ōrepa t'ŷjaraji 'ak'ōre waibiarā mik'a' iru pedee ūridap'edaarāmaa, parā chonaarāpa mairā awara bidap'edaa perā iru-it'ee. ³⁶ Tachi Ak'ōrepa mi auk'a awara biji mairāaapa pēiji na p'ek'au eujādee. Māga bita, ŷsāga parāpa jaradai mia ik'achia pedee ba-ji Tachi Ak'ōre āpīte, jarak'āri mi Tachi Ak'ōre Warra?

³⁷ Oo-e pirā mi Ak'ōrepa oopi bik'a, māgara ijāanāati.

³⁸ Mamīda oo bi pirā mi Ak'ōrepa oopi bik'a, mia jara bi ijāada-e p'ani mīda, ijāati mia ooda k'aurepa. Māgā parāpa wāara k'awaadai mi Tachi Ak'ōre ome abapai.

³⁹ Māga ūridak'āri, waya iru jita atadait'ee paji. Mamīda Jesús mirudachi.

⁴⁰ Maap'eda Jesús wāji Jordán to k'īraik'a eeree. Ma-ma Juanpa naaweda poro choopatamāi beejī. ⁴¹ Mama bide eperāarā chok'ara irumaa wājida mairāaapa āchi pitapai māgapachida:

—Juanpa oo-e paji ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa, na eperāpa ooparik'a. Mamīda irua wāarata jarapachi na eperāde.

⁴² Maperāpi mama eperāarā chok'ara Jesude ijāajida.

Lázaro jai-idaada

11 Eperā, t'ŷjarapatap'edaa Lázaro k'ayaa baji. Ma eperā chi ŷpewēraarā María, Marta ome Betania p'uurudepema paji. ² (T'ēepai māgī Mariapa k'era weejī Jesús bīri ŷri mairāaapa Jesús bīri p'ooji ichi pudapa.) ³ Lázaro k'ayaa bada perā, chi ŷpewēraarāpa jara pēijida Jesumaa:

—Tachi Waibia, pi k'ōp'āyo k'inia Lázaro k'ayaa bi.

⁴ Jesupa māga ūrik'āri, māgaji chi k'ōp'āyoorāmaa:

—Ma k'ayaapa jai-idaaru pijida, chok'ai p'irabaiit'ee.

Iru k'ayaa bi eperāarāpa k'awaadamerā Tachi Ak'ōre jō-maarā k'āyaara waibiarā bi mairāaapa k'awaadamerā Tachi Ak'ōre Warrapa ne-inaa jōma ooi ichi Ak'ōrepa oopi bik'a. Māga ook'āri, jarapataadait'ee Tachi Ak'ōre t'āri pia bapari eperāarā ome; chi Warra jida auk'a.

⁵ Jesupa k'inia p'e iru bapachi Marta, María mairāaapa Lázaro. ⁶ Jesumaa jara pēijida mīda, ichi badamāi k'āi-ma omé beejī. ⁷ Maap'eda māgaji chi k'ōp'āyoorāmaa:

—Waya wādāma aji, Judea eujādee.

⁸ P'anaujida:

—Mamīda Tachi Jarateepari, mak'īara taarā-e bida ajida, judiorā poro waibiarāpa pi māupa peedait'ee p'anadap'edaa. ¿Waya jāmaa wā k'inia bik'ā? ajida.

⁹ Jesupa p'anauji:

—¿Ewari doce hora ŷdaa nībapari-ek'ā? aji. Eperā ās-taawa nipak'āri, t'ūtīk'aa, ŷdaa nībairā. ¹⁰ Mamīda eperā p'ārik'ua ni pirā, t'ūtīpari ŷdaa-e bairā.

¹¹ Māga jarap'eda, Jesupa māgaji:

—Tachi k'ōp'āyo Lázaro k'āi bi. Mamīda mia ŷri-mat'aanait'ee.

¹² Chi k'ōp'āyoorāpa p'anaujida:

—Tachi Waibia, iru k'āi bi pirā, jipait'eeda ajida.

¹³ Jesupa jara k'inia baji Lázaro jai-idaa bi. Mamīda ārapa k'awada-e p'anajida. K'īsiajida jīp'a k'āi bi. ¹⁴ Māpai Jesupa jīp'a māgaji:

—Lázaro jai-idaajida aji. ¹⁵ Pia bi mi naaweda wā-e paji, ma k'aurepa ŷrā parāpa waapiara ijāadait'ee perā Tachi Ak'ōrede. ŷrā wādāma aji, Lazaromaa.

¹⁶ Māpai Tomapa (ichiaba t'ŷjarapatap'edaa Me-iso) apemaarāmaa māgaji:

—Wādāma aji, iru ome, tachi peek'ooruta pijida.

Jesude ijāapataarā chok'ai p'irabaidait'ee jai-idaaruta pijida

¹⁷ Jesús pachek'āri Lázaro bapatamāi, k'āima k'īmari baji iadap'edaa. ¹⁸ Jerusalendeepa Betania p'uuru perā kilometro ōpee baji. ¹⁹ Mamāik'aapa judiorā chok'ara cheepuru p'anajida Marta mairāaapa María k'ōp'āyaadait'ee, āra ŷpema jai-idaa bada perā. ²⁰ Martapa k'awaak'āri Jesús cheru, wāji iru k'īrachuude. Mamīda María teeda beejī. ²¹ Jesús unuk'āri, Martapa māgaji:

—Tachi Waibia, pi cheda paara, mi ŷpema jai-idaa-e pak'ajida aji. ²² Mamīda mia k'awa bi at'āri pia iidiruta Tachi Ak'ōrepa ooit'ee.

²³ Jesupa māgaji:

—Pi ŷpema p'irabaiit'eeda aji.

²⁴ Martapa p'anauji:

—Mia k'awa bi na p'ek'au eujā jōdaik'āri, iru chok'ai p'irabaiit'ee mairāaapa it'aa wāit'ee.

²⁵ Māpai Jesupa māgaji:

—Mia piu beerā waya chok'ai p'anapiparida aji. Chi jai-idaada Ak'ōre eujāde ichita chok'ai bapariit'eeda aji, mide ijāa bapachi perā. ²⁶ Ma awara chi chok'ai bi jida atua-e. Ichita it'ari banait'eeda aji, ijāa bapari perā. ¿Pia māga ijāa bik'ā? aji.

²⁷ Martapa māgaji:

—Ijāa bipi. Pīta Mesías, chi na p'ek'au eujādee cheit'ee bada eperāarā k'aripade. Pīta Tachi Ak'ōre Warra.

Jesús Lázaro iadap'edaamāi jēeda

²⁸ Māga jarap'eda, Marta wāji ichi ŷpewēra Mariamaa mairāaapa k'īri ik'aawa māganaji:

—Tachi Waibia nama bi. Pi t'ŷ bida aji.

²⁹ Mariapa māga ūrik'āri, isapai Jesumaa wāji. ³⁰ Jesús waide pana-e baji p'uurude; at'āri Marta ome un-udamāi baji. ³¹ Judiorā María ome p'anadap'edaarāpa ichi isapai uchiaru unudak'āri, iru t'ēe wājida, wāit'ee jīak'aapa jēede Lázaro iadap'edaamāi.

³² Mamīda Mariapa Jesús unuk'āri, bedabaidachi mairāaapa māgaji:

—Tachi Waibia, pi nama bada paara, mi ŷpema jai-idaa-e pak'ajida aji.

³³ Jesupa unuk'āri María chi che p'anadap'edaarā ome jēe para nībi, t'āri p'ua nībeejī. ³⁴ Māpai iidiiji:

—¿Sāma iajidama? aji.

P'anaujida:

—Chepāde ajida, ak'ide.

³⁵ Jesús jëedachi. ³⁶ Mäga unudak'äri, judioräpa mä-gajida:

—¡Ak'fti! ¡Mägara Lázaro k'inia iru baji!

³⁷ Mamída mäirä ûk'uruuräpa mägajida:

—Na Jesupa tau p'äriu beerä pia unupipari. Maperä ¿Lázaro jipak'aji-ek'ä ajida, jai-idaanaamerä?

Lázaro chok'ai p'irabaida

³⁸ Lázaro piuda k'aurepa Jesús at'äri t'äri p'ua nïbide, panaji Lázaro iadap'edaamäi. Mäu te uria baji mäik'aa-pa chi t'ai jïa nïbaji mäu choma bïpa. ³⁹ Mapa Jesupa mägaji:

—Jä mäu äyaa ata binadapáde aji.

Mäpai Marta, chi piuda ðpewërapa mägaji:

—Mamída Tachi Waibia, ðrá iru k'ap'ia mik'ia jo nïbida aji, k'äima k'ïmari bairä iadap'edaa.

⁴⁰ Mäpai Jesupa mägaji:

—¿Mia pïmaa jaraji-ek'ä? aji. Ijãa bi pïrã, Ak'õrepa ne-inaa pia ooit'ee eperäaräpa p'oyaa oodak'aa ächi juadoopa.

⁴¹ Mäpai chi mäu äyaa ata bijida. Maap'eda Jesús it'aa ak'iji mäik'aa mägaji:

—Ak'õre, gracias mia chupïria iidida ùrida perä.

⁴² K'awa bi mia iidipari chaa pia ùripari. Mamída na pedee jararu na eperäaräpa ùridamerä mäik'aa pa ijãadamerä pia mi pëiji.

⁴³ Mäga jarap'eda, Jesupa golpe biaji:

—¡Lázaro, uchïaji jãmäik'aa!

⁴⁴ Mäpai chi jai-idaa bada uchïaji. Ichi k'ap'ia jõma at'äri pïra baji p'arupa; chi jua, jïru paara. Ichiaba ichi poro pïra baji p'arupa. Mapa Jesupa mägaji:

—Iru ia bada p'aru êrat'aadapáde aji.

Jesús jita atadait'ee pedeetedap'edaa

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

⁴⁵ Jesupa ooda unudak'äri, judiorä chok'ara María ome wã p'anadap'edaaräpa irude ijãajida. ⁴⁶ Mamída mäirãdepema ûk'uru fariseorãmaa wäjida Jesupa ooda nepiride. ⁴⁷ Mapa ma fariseorä p'aareerä poroorä ome t'ï pëijida Junta Supremadepemaarä mäik'aa mägaji:

—¿K'ãata oodait'eema? ajida. Jã eperäpa oomaa bi ne-inaa chok'ara eperäaräpa p'oyaa oodak'aa ächi juadoopa. ⁴⁸ Ita-aria bïrutara, jõmaaräpa irude ijãadai. Mägara Romadepemaarä chedayada ajida, Tachi Ak'õre te waibia t'et'aade mäik'aa tachi auk'arä jõt'aade.

⁴⁹ Judío t'ïjarapatap'edaa Caifás p'aareerä poro waibia paji ma añode. Ichia mägaji:

—Paräpa maarepida k'awada-e p'anida aji. ⁵⁰ Piara bi eperä aba piumerä tachi p'uuru pidaarä pari, tachi p'uuru pidaarä jõmaweda piudai k'äyaa.

⁵¹ Mamída Caifapa mäga jara-e paji ichi k'ïsiadoopa. Ma añode p'aareerä poro waibia pada perä, Tachi Ak'õrepa ne-inaa p'asait'ee bada ichimaa jarapiji.

Maperäpi ichia jaraji Jesús piut'ee ächi p'uuru pidaarä pari. ⁵² Mamída wãara ma eujãdepemaarä-it'ee aupai piu-e pait'ee paji. Ichiaba piut'ee paji eperäarä jõmaarä

pari, chi Tachi Ak'õrede ijãapataadait'eerä awara-awaraa eujãde p'anapataarä pari. ⁵³ Caifapa mäga jara-da ewatedeepa judiorä porooräpa pedeeteepachida Jesús peedait'ee.

⁵⁴ Maperä Jesús judiorä t'äide tau taawa nipak'aa paji naawedapemak'a. Mamäik'aa wäji eujã pania wëe bi k'ait'a, eperäarä mak'iaara p'anadak'aa p'uurude. Mägí p'uuru t'ïjarapachida Efraín. Mama beeji chi k'õp'äy-oorä ome.

⁵⁵ Ma t'ëepai judiorä Pascua fiesta ðri pak'äri, eperäarä chok'ara awara äiipa chejida Jerusalendee Tachi Ak'õre Úraa p'ädade jara bik'a oodait'ee mäik'aa-pa pia p'anadait'ee iru k'ïrapite. ⁵⁶ Mama p'anide ma eperäarä Jesús jiri nipapachida mäik'aa Tachi Ak'õre te waibiade pedee para baji ächi k'õp'äyoorä ome:

—¿K'ãata k'ïsia p'anima? ajida. ¿Iru cheipaa na fies-tade wa mäga-e?

⁵⁷ Mamída fariseoräpa mäik'aa p'aareerä poroorä-pa Jesús jita atapi k'inia p'anapachida. Mapa jarajida apidaapa Jesús unuruta pïrã, ächimaa jara chedamerä.

Mariapa k'era weeda Jesús biiri ðri

(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

12 Ewari seis falta bak'äri Pascua fiesta oodait'ee, Jesús wäji Betania p'uurudee, Lázaro bapatamäi. Ma Lázaro paji Jesupa chok'ai p'irabaipida. ² Mama bide k'ewara Jesumaa nek'opijida. Martapa jedepachi. Jõdee Lázaro Jesús ome nek'omaa baji. ³ Mäimisa Mari-apa aneeji k'era ðpia nardodee ooda. Litro k'audaa baji. Ma k'era Jesús biiri ðri weet'aaji mäik'aa ichi pudapa p'oot'aaji. Te jä t'üa jo nïbeeji k'erapa. ⁴ Mäpai Jesús k'õp'äyo, Judas Iscariote, Jesús traicionaait'ee badapa mägaji:

⁵ —Jã k'era ichi k'inia weemaa bida aji. Netot'aak'aji trescientos denarios pari mäik'aa chupïria beerä k'aripak'aji.

⁶ Mamída Judapa mäga jara-e paji chupïria beerä k'aripa k'inia bada perä. Ma k'äyaa mäga jaraji nechiayaa bada perä. Ichia ära p'arat'a anipapachi mäik'aa aidepema chia atapachi. ⁷ Mäpai Jesupa mägaji:

—Ita-aria bïji. Irua nãgí k'era ia iru bajida aji, mi ïaru-ta ewatepema-it'ee. ⁸ Chupïria beerä ichita paraait'ee parä t'äide. Mamída mi parä ome ichita ba-e pait'eeda aji.

Judiorä porooräpa Lázaro jiridap'edaa peet'aadait'ee

⁹ ùridak'äri Jesús Betania p'uurude bi, judiorä chok'ara wäjida iru ak'ide. Ichiaba wäjida Lázaro ak'ide, Jesupa iru chok'ai p'irabaipida perä. ¹⁰ Maperä p'aareerä porooräpa pedeeteejida Lázaro ichiaba peet'aadait'ee. ¹¹ K'ïsiajida Jesupa iru p'irabaipida k'au-repa judiorä chok'ara ächi ùraade ijãadaamaa p'aneeruta Jesude ijãadait'ee.

Jesús Jerusalén p'uurudee wāda

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

¹² Ai norema eperāarā chok'ara, chi wā p'anadap'edaarāpa k'awaajida Jesús Jerusalendee Pascua fiesta oode cheru. ¹³ Mapa t'ap'uru k'iru t'iap'edap'eda, wājida iru auteebaidait'ee māik'aapa bi-apachida:

— '¡Hosana! ¡Tachi K'aripapari cheru Tachi Ak'öre k'ap'ia pari! ¡Tachi Ak'örepa iru pia ak'iji māik'aapa pēiji Israel pidaarā Rey pamerā!'

(Sal 118.25-26)

¹⁴ Jesupa burro chak'e atapiji māik'aapa bataudachi ai ĩri, Ak'öre Ūraa p'ādade jara bik'a:

¹⁵ 'Sión p'uurudepemaarā, waweenáati. ¡Ak'íti! Pāchi Rey cheru burro chak'e ĩri.'

Zac 9.9

¹⁶ Chi k'öp'āyoorāpa k'awada-e paji ma pedee p'āda k'āata jara k'inia bi. Mamīda Jesús it'aa wāda t'ēepai k'irāpajida ma pedee māik'aapa Jesús p'asada. Māpai k'awaajida ma pedee p'āda irude jara baji.

¹⁷ Jesupa Lázaro p'irabaipida unudap'edaarāpa irua ooda jōmaarāmaa nepiripachida. ¹⁸ Mapa eperāarā chok'ara wājida Jesús ome unudait'ee. Māgá wā k'inia p'anajida ūridap'edaa perā irua ne-inaa ooda eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. ¹⁹ Fariseorā ūk'uruurāpa māga unudak'āri, āchi k'öp'āyoorāmaa māgajida:

—¿Parāpa unu p'anik'ā? ajida. ¡Iru maarepida p'oyaa-da-e pai! ¡Jōmaarāta irude ijāa wādada! ajida.

Judio-eerāpa Jesús unu k'inia p'anadap'edaa

²⁰ Pascua fiesta pai naaweda, eperāarā wāpachida Jerusalendee it'aa t'īde Tachi Ak'ōremaa. Ma wā-dap'edaarā t'āide p'anajida judio-eerā, judiorā ūraade ijāadap'edaarā. ²¹ Māirā Felipemaa wājida. Māgí Felipe Betsaida p'uurudepema paji. Māgí p'uuru Galilea eujāde bi. Ma judio-eerāpa māgajida irumaa:

—Señor, taipa Jesús unu k'inia p'anida ajida.

²² Māpai Felipepa nepirinaji Andreemaa. Maap'eda āchi omé wājida Jesumaa nepiride.

²³ Ūrik'āri judio-eerāpa iru jirīmaa p'ani, Jesupa māgaji:

—Ewari paruda aji, Eperā Ak'öre Truadepema it'aa wāit'ee. ²⁴ Mia wāarata jararu. Eperāpa trigo tau apai iru bita, māgí tau uu-e pirā, tau apai iru bait'ee. Jōdee māgí tau uuru pirā, baaip'eda yoorode piu pik'a bi mīda, madeepa trigo k'arra chiwidi t'onopari māik'aapa warip'eda, chaupari. Māgá tau apaideepa chok'ara uchiadait'ee. ²⁵ Na p'ek'au eujāde bi misa, eperāpa jirīru pirā ooit'ee ichia oo k'iniata, ichi piuk'āri atuait'ee. Mamīda na p'ek'au eujāde bi misa, eperāpa jirīru pirā ooit'ee Tachi Ak'örepa k'inia bik'a, ma k'aurepa ichita chok'ai bapariit'ee Tachi Ak'öre ome. ²⁶ Apidaapa oo k'inia bi pirā mia oopi bik'a, māgí nipaipia bi mi ome mi wārumaa. Māga ooru pirā, mi Ak'örepa iru pia ak'it'ee.

Jesupa ichi piut'eeda ada

²⁷ —Īrá mi t'āri p'ua nībida aji. ¿K'āata jaraima? ¿Nāga jarai k'ā: "Ak'öre, mi k'aripāji nāgá banaamerā"? Ma-it'ee mi cheji, chupiría chait'ee. Mapa mia jara bi mi Ak'ōremaa: ²⁸ "Ak'öre, ak'ipīji wāara pi jōmaarā k'āyaara waibiara bi. ¡Óoji pichia oo k'iniata!"

Māpai arii p'anadap'edaarāpa ūrijida it'ariipa jara bi: —Mia māga ak'ipidoo pi k'ap'ia pari māik'aapa waya māga ak'ipiit'ee.

²⁹ Eperāarāpa māgí pedee ūridak'āri, k'īsiajida pata k'īrau nībi. Mamīda māirā ūk'uruurāpa māgajida:

—It'aripema ángel paji. Māgí pata pedeejida ajida.

³⁰ Māpai Jesupa māgaji:

—Jā pedee ūridap'edaa, mi-it'ee-e pajida aji. Parā-it'eeta paji. ³¹ Īrapī Tachi Ak'ōrepa k'awapiit'ee na p'ek'au eujādepemaarāpa k'achia oopata. Īrapī Tachi Ak'ōrepa p'oyaa it'ee na p'ek'au eujādepemaarā poro waibia Satanás. ³² Mamīda michi k'ap'ia kurusode jira atadak'āri eujādeepa, eperāarāpa mīde ijāa p'aneadait'eeda aji.

³³ Māga jarak'āri, Jesupa jara k'inia baji ichi sāgá piut'ee. ³⁴ Māpai eperāarāpa p'anaujida:

—Tai ūraade jara bi Mesías ichita bapariit'ee. ¿Sāga pia jaraima Eperā Ak'öre Truadepema kurusode jiradait'ee? ¿K'aima ma Eperā Ak'öre Truadepema?

³⁵ Jesupa māgaji:

—Mi, chi ĩdaa pik'a bi mak'iaara taarā-e parā ome. Nipapatāati mi ĩdaa pik'a bide p'āriu pik'a bide t'īu-naadamerā. Chi p'āriu pik'a bide nipaparipa k'awa-e bi sāmaa wāru. ³⁶ Mi, chi ĩdaa pik'a bi parā ome bi misa, mīde ijāapatāati. Mia Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida jarateepari, parāpa ma pedee ijāadap'eda, iru wararā p'aneadamerā.

Māga jarap'eda, Jesús āyaa wāji ichi ununaadamerā.

Judiorāpa Jesude ijāada-e p'anadap'edaa

³⁷ Jesupa ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi taide oopachi mīda, judiorā chok'araarāpa irude ijāadak'aa paji. ³⁸ Māga paji wāara uchiamerā nāgí pedee Ak'öre pedee jarapari Isaiāpa p'ādade jara bik'a: 'Tachi Ak'öre, ¿k'aipa ijāajima aji, taipa jara-teedap'edaa? ¿K'aimaa pia ooda ak'ipijima?'

(Is 53.1)

³⁹ Isaiāpa p'ādade ichiaba jara bi āchia p'oyaa ijāadak'aa paji nāga perā:

⁴⁰ 'Tachi Ak'ōrepa āchi tau p'āriu pik'apiji irua ooda ak'it' p'ani mīda, ununaadamerā. Ma awara k'īri k'isua pik'apiji irua jarada ūri p'ani mīda, k'awanaadamerā māik'aapa irumaa chenaadamerā, irua āchia p'ek'au k'achia oopata wēpapimerā.'

(Is 6.10)

⁴¹ Isaiāpa māga jaraji, k'āimok'araa pik'a bide Jesús unuda perā Tachi Ak'öre k'īra wāree eujāde. Maperāpi Jesude pedee baji.

⁴² Isaiāpa jaradak'a wāara uchijai mīda chok'araarā ome, judiorā ūk'uruurāpa Jesude ijāajida; ichiaba āchi poroorā ūk'uruurāpa pida ijāajida. Mamīda fariseorā

waidoopa mairāpa ijāadap'edaa eperāarā taide jaradak'aa paji. Waawee p'anajida fariseorāpa āchi t'ūpida-e pai jīak'aapa Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. ⁴³ Audupiara k'inia p'anapachida āchi auk'aarāpa āchi ak'idamerā judiorā pia beerāk'a, k'inia p'anadai k'āyaara Tachi Ak'ōrepa āchi ak'imerā ichideerāk'a.

Tachi Ak'ōrēpata eperāarāpa oopata ak'it'ee

⁴⁴ Maap'eda Jesupa golpe pedeeji judiorā arii p'anadap'edaarāmaa:

—Chi mide ijāa bi midepai ijāa-e bida aji. Ichiaba mi Ak'ōrede ijāa bi, iruata mi na p'ek'au eujādee pēida perā. ⁴⁵ Chi mi unu bipa ichiaba mi pēida unu bi. ⁴⁶ Mi-ta chi īdaa pik'a bi. Mi cheji na p'ek'au eujādee mide ijāapataarā p'ananaadamerā p'ek'au oopataarā p'anapatak'a p'āriu pik'a bide. ⁴⁷ Eperāpa mi ūraa ūrip'eda, made jara bik'a oo-e pirā, mia jara-e ma eperā atuait'ee. Mi che-e paji na p'ek'au eujādepemaarā atuapi-it'ee. Ma k'āyaara mi cheji eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atade. ⁴⁸ Eperāpa mi yiarāa iru bi pirā mi ūraa ūri k'inia-e bairā, Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate ichia māgī eperā miapiit'ee. Mia jarada k'aurepa irua eperāarāpa oopata ak'it'ee k'awaait'ee ijāapachida wa ijāadak'aa paji. ⁴⁹ Michi k'īsiadoopa pedee-e bajida aji. Mi Ak'ōre, mi na eujādee pēidapa ma pedee jōma mīmaa jarapiji. Irua jaraji mia pedeeit'ee māik'aapa jarateeit'ee. ⁵⁰ Mia k'awa bi jōmaweda mi Ak'ōrepa mīmaa jarapiru, māga jara bi eperāarāpa ijāadamerā māik'aapa it'aa wādamerā.

Jesupa chi k'ōp'āyoorā biiri siida

13 Pascua fiesta ewate pai naaweda, Jesupa k'awa baji ewari awara bida ichi na p'ek'au eujādeepa uchiat'ee māik'aapa ichi Ak'ōremaa wāit'ee; māgī ewari paru. Ichia chi k'ōp'āyoorā na p'ek'au eujāde p'anī k'inia iru bapachi. Māgā āchi k'inia iru bapachi ichi piurumaa.

² Ai k'ewara Pascuadepema chik'o jedei naaweda, Netaura Poro Waibiapa k'īsia k'achia k'īsiapiji Judas, Simón Iscariote warramaa, ichia Jesús traicionaamerā.

³ Mamīda Jesupa k'awa baji ichi Tachi Ak'ōredeepa cheda māik'aapa Ak'ōremaa wāit'ee. Ichiaba k'awa baji Tachi Ak'ōrepa ne-inaa jōmaweda biji ichi jua ek'ari.

⁴ Mapa nek'omaa p'anide Jesús bainī beejī māik'aapa ichi īripema p'aru jī bada ērat'aap'eda, āyaa biji. Maap'eda toalla jī nībiji ichi k'irride, mimiapataarāpa oopatak'a chīara biiri sīdait'ee pak'āri. ⁵ Māpai jarrade pania wee atap'eda, chi k'ōp'āyoorā biiri sīmaa beejī. Maap'eda ma toallapa p'ook'ooji.

⁶ Mamīda Simón Pedro biiri sīnait'ee pak'āri, irua māgaji:

—Tachi Waibia, ¿mi biiri paara siit'eeek'ā? aji.

⁷ Jesupa p'anauji:

—Īrā pia k'awa-e bida aji, mia oomaa bi. Mamīda t'ēepai k'awayada aji.

⁸ Māpai Pedropa māgaji:

—¡Mi biiri siipi-eda! aji.

Jesupa p'anauji:

—Pi biiri siipi k'inia-e bi pirā, māgara waa ni-panaapāde aji, mi ome.

⁹ Māpai Simón Pedropa māgaji:

—¡Tachi Waibia, māgara mi biiri aupai sīnaapāde aji. Ichiaba mi jua māik'aapa poro paara siipāde! aji.

¹⁰ Mamīda Jesupa p'anauji:

—Eperā ewaa k'uipe'eda māik'aapa taawaa uchi-ape'eda, waya k'ui-eda aji. Chi biiri aupaita siipari, k'ap'ia jōma t'āu-ee bairā. Māga pik'a parā t'āu-ee pik'a p'anī p'ek'au k'achiapa. Mamīda parā jōmaweda māga p'anī-eda aji.

¹¹ Jesupa māga jaraji k'awa bada perā k'aipa ichi traicionaait'ee bi.

¹² Chi k'ōp'āyoorā biiri siip'eda, waya ichi īripema p'aru jī beejī. Maap'eda mesade su-ak'ī beejī māik'aapa māgaji:

—¿Parāpa k'awa p'anik'ā aji, k'āata jara k'inia bi mia et'ewa ooda? ¹³ Parāpa mīmaa "Jarateepari" māik'aapa "Tachi Waibia" apata. Māga jaradak'āri, wāarata jara p'anī. ¹⁴ Mi parā Waibia māik'aapa parā Jarateepari bi mīda, parā biiri siiji. Mapa parāpa pida pāchi k'ōp'āyoorā biiri siidaipia bi. ¹⁵ Mia māga ooji parāpa auk'a oodamerā. ¹⁶ Mia wāarata jararu. Mimiapari ichi poro waibia k'āyaara waibiara bi-e. Ichiaba chok'a pēida iru pēida k'āyaara waibiara bi-eda aji. ¹⁷ Parāpa mia et'ewa jarada ūrijida. Ma jaradak'a ooruta pirā, t'āri o-īa p'anadait'ee.

¹⁸ Mamīda māga-e pait'ee parā jōmaarā ome. Mia k'awa bi mi k'ōp'āyoorā jirit'erada. Mapa ichiaba k'awa bi wāara p'asait'ee Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a: 'Mi ome nek'orupa mi peepit'aait'ee.'

(Sal 41.9)

¹⁹ Īrā mia māga jara bi māga p'asak'āri, parāpa wāara ijāadamerā Mi-ta, Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā k'aripamerā. ²⁰ Mia wāarata jararu. Chi mia pēida auteebairupa mi jida auteebai bi. Māga pik'a chi mi auteebairupa mi Ak'ōre, mi pēida, auk'a auteebai bi.

Jesupa jarada k'aipa ichi traicionaait'ee

(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

²¹ Māga jarap'eda, Jesús t'āri p'ua nībeejī. Māpai māgaji:

—Mia wāarata jararu. Parādepema abaapa mi traicionaait'eeda aji.

²² Jesupa māga jarak'āri, chi k'ōp'āyoorā ak'ī trua para beejī, k'awada-e p'anadap'edaa perā k'aita jara bi.

²³ Māirādepema aba, Jesupa audú k'inia iru bada, iru ik'aawa sīu-ak'ī baji. ²⁴ Mapa Simón Pedropa taupa jarapachi māgimaa iidimerā k'aipata Jesús traicionaait'ee.

²⁵ Māpai māgī k'ōp'āyopa k'īiri ik'aawa iidiji Jesumaa:

—Tachi Waibia, ¿k'aima? aji.

²⁶ Jesupa p'anauji:

—Nāgī pan pite sā atak'āri, mia teeit'eeda aji, māgi-maa.

Aramata Jesupa ma pan pite sā ataji māik'aapa teeji Judamaa. Māgī Judas Simón Iscariote warra paji. ²⁷ Ju-

dapa māgí pan jítak'ári, Satanás iru t'áride t'íudachi. Māpai Jesupa māgaji:

—Pichia ooit'ee bi isapai oopáde aji.

²⁸ Mamída Jesús ome nek'omaa p'anadap'edaarāpa k'awada-e paji sāap'eda māga jaraji. ²⁹ Judapa āchi p'arat'a anipapachi perā, ūk'uruurāpa k'ísiájida Jesupa jara baji ne-inaa netonamerā fiesta-it'ee, maa-e pirā chupiria beerāmaa ne-inaa teenamerā.

³⁰ Judapa ma pan jítap'eda, uchiadachi taawaa. P'árik'ua paji.

Ūraa chiwidi eperāarā-it'ee

³¹ Judas taawaa uchiada t'ēepai, Jesupa māgaji:

—Írá Tachi Ak'órepa ichi k'íra wāree unupiit'ee, mi chi Eperā Ak'óre Truadepema k'ap'ia pari. Mi k'aurepa jō-maarāpa wāara k'awaadait'ee Tachi Ak'óre jōmaarā k'āyaara waibiara bi. ³² Mía māga ak'ipik'ári, taarā-e nide Tachi Ak'órepa ichiaba ak'ipiit'ee mi wāara irua pēida.

³³ Warrarā, naapai mi taarā-e parā ome. Parāpa mi jiridayada aji. Mamída unuda-e pait'ee. Mía judiorā poro waibiarāmaa jaradak'a parāmaa auk'a jarait'ee; p'oyaa wāda-e mi wārumaa. ³⁴ Parāmaa ūraa chiwidi jararu. Chik'inia p'anapatáati. Mía parā k'inia iru baparik'a, māgá parā jida chik'inia p'anapatáati. ³⁵ Māgá chik'inia p'anaruta pirā, jōmaarāpa k'awadayada aji, parā mi k'öp'āyoorā.

Jesupa jarada Pedropa ichi k'awa-e bida ait'ee

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

³⁶ Māpai Simón Pedropa Jesumaa iidiji:

—Tachi Waibia, ¿sāmaa wāit'eema? aji.

Jesupa p'anauji:

—Mi wārumaa waide pi p'oyaa wā-eda aji. Mamída t'ēepai wāit'eeda aji.

³⁷ Pedropa māgaji:

—Tachi Waibia, ¿sāap'eda mi pi t'ēe wā-e payama? aji. ¿Pi ome wā k'inia bi, pi k'aurepa piuru pijida!

³⁸ Māpai Jesupa p'anauji:

—¿Wāara pichi k'ap'ia peepit'aaik'ā aji, mi k'aurepa? Mía wāarata jararu. Et'erre k'arii naaweda, jarada ōpee pia mi k'awa-e bida ait'ee.

Jesupa jarada ichi Tachi Ak'óre ok'a bi

14 —K'ísia paraa p'ananaati. Ma k'āyaara ijāap-atáati Tachi Ak'órede māik'aapa mide. ² Mi Ak'óre eujāde te chok'ara paraada aji, ichideerā-it'ee. Māga-e pada paara, mía jarak'aji. Parā naa wāit'ee te pi-ia oode parā-it'ee. ³ Ma t'ēepai mi waya cheit'ee parā atade, mi ome p'anadamerā mi baparimaa. Māgá parā ichita p'anapataadait'ee mi ome. ⁴ Mi wārumaa parāpa k'awa p'anida aji, chi o k'awa p'anadairā.

⁵ Māpai Tomapa māgaji Jesumaa:

—Tachi Waibia, k'awada-e p'anida aji, pi sāmaa wāru. ¿Sāga chi o k'awadayama? aji.

⁶ Jesupa p'anauji:

—Mita Tachi Ak'óre truadee wāpari ok'a bi. Miata Tachi Ak'óre wāarata jarapari. Miata eperāarā chok'ai p'anapipari ichita p'anapataadamerā Tachi Ak'óre ome. Mi awara apidaapa eperāarā wāpida-e pai Tachi Ak'óremaa. Mapa midepai ijāadak'ári, mi Ak'óremaa wādait'ee. ⁷ Parāpa wāara mi k'awada paara, ichiaba mi Ak'óre k'awak'ajida. Wāara, íraweda iru k'awadait'ee, iru unupata perā.

⁸ Māpai Felipepa māgaji:

—Tachi Waibia, Ak'óre Waibia k'íra taimaa ak'ipipáde aji. Māgapaita k'inia p'anida aji.

⁹ Jesupa p'anauji:

—Felipe, mi taarā nipapari parā ome. Māga bita, ¿waide mi k'awa-e bik'ā? aji. Chi mi unuparipa ichiaba Ak'óre Waibia unupari. ¿Sāga pia "Ak'óre Waibia k'íra ak'ipipáde" ayama? aji. ¹⁰ ¿Íjāa-e bik'ā aji mi, Ak'óre Waibia ome araa bapari? Mi araa bapari iru Jaure ome; jōdee iru araa bapari mi k'ap'ia ome. Mía jaramaa bi michi k'ísiadoopa jara-e bida aji. Mi Ak'órepata māga jarapi bi. Ma awara mía ne-inaa oo bi ook'aa michi juadoopa. Mi Ak'órepata māga oopi bi, mi ome bapari perā. ¹¹ Íjāati mía jarak'ári mi, Ak'óre Waibia ome araa bapari. Maa-e pirā íjāati mía ne-inaa ooda k'aurepapai, oopari perā ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. ¹² Mía wāarata jararu. Chi mide wāara íjāa bipa auk'a ooyada aji, mía ne-inaa oo bik'a. Ma awara ne-inaa pi-iara ooyada aji, mi wāit'ee perā mi Ak'óre bi-maa. ¹³ Mía oopariit'ee jōmaweda parāpa it'aa iidiruta mi t'íde michideerā perā. Māgá iru Warra k'aurepa jō-maarāpa unudai Tachi Ak'óre jōmaarā k'āyaara waibiara bi. ¹⁴ Parā michideerā perā, mi t'íde it'aa iidi-dak'ári, mía nejōmaata oopariit'eeda aji, parāpa iidi p'anik'a.

Jesupa jarada ichi Tachi Ak'óre Jaure pēit'ee ichideerāmaa

¹⁵ —Parāpa mi k'inia iru p'ani pirā, oopataadait'eeda aji, mi ūraade jara bik'a. ¹⁶ Māpai mía chupiria iidiit'ee mi Ak'óremaa, irua awaraa k'aripapari pēimerā mi pari, māgí ichita parā ome bapariimerā. ¹⁷ Māgí Tachi Ak'óre Jaure. Ichia wāara aupaita jarateepari. Íjāadak'aa beerā ome iru ba che-e, iru unuda-e p'anadairā māik'aapa k'awada-e p'anadairā. Mamída parāpata iru k'awa p'ani, parā ome bapari perā māik'aapa parā t'áride bapariit'ee perā.

¹⁸ Mía parā chupiria atabēi-eda aji. Waya cheit'ee.

¹⁹ Taarā-e na p'ek'au eujādepemaarāpa mi waa unuda-e pait'ee. Mamída parāpata mi unudait'ee. Mi ichita chok'ai bapari perā, parā jida auk'a ichita chok'ai p'anapataadait'ee. ²⁰ Maapai parāpa wāara k'awaadait'ee mi, Tachi Ak'óre Waibia ome araa bapari māik'aapa parā mi ome ichiaba araa p'anapataadait'ee, t'ári a-ba. ²¹ Chi mi ūraa ūri bipa māik'aapa oo bipa ma ūraade jara bik'a wāara mi k'inia iru bi. Mi Ak'órepa māgí eperā ichiaba k'inia iru bapariit'ee. Ma awara mía pida iru k'inia iru bapariit'ee māik'aapa irumaa unupiit'ee.

²² Māpai Judas, chi Simón Iscariote warra-ee badapa iidiji:

—Tachi Waibia, ¿sãap'eda pia taimaa unupii'teema aji, mamída ijãadak'aa beerãmaa unupi-e pait'ee?

²³ Jesupa p'anauji:

—Eperãpa mi k'inia iru bi pirã, mi ùraade jara bik'a oopariit'eeda aji. Mi Ak'õrepa mǎgí eperã k'inia iru bapariit'ee mǎik'aapa mi Ak'õre mi ome chedait'ee iru ome p'anapataade. ²⁴ Jõdee chi mi k'inia-e bipa oo k'inia-e bi mi ùraade jara bik'a. Na pedee parãpa ùri p'ani mēre-eda aji; mi Ak'õrede. Iruata mi pēiji.

²⁵ 'Mia na ùraa jara bida aji, parã ome bi misa.

²⁶ Mamída mi uchiada t'ēpai, Ak'õre Waibiapa pēiit'ee awaraa K'aripapari mi pari; mǎgí iru Jaure. Mǎgípa ne-inaa jõmaata jarateit'ee parãpa oodamerã mia oopi bik'a. Ma awara irua k'aripait'ee mia jarada jõmaweda k'irãpadamerã.

²⁷ 'Mi wǎi naaweda, parã t'ãri k'ãiweepi k'inia bi. T'ãri k'ãiwee p'anapatãati. Mia arak'atiapai k'ãiwee p'anapi-e, na p'ek'au eujãdepemaarãpa oopatak'a. Mapa t'ãri p'ua p'ananaati mǎik'aapa p'eranaati. ²⁸ Parãpa ùrijida mia jarak'ãri: "Mi wǎit'ee, maap'eda waya cheit'ee." Parãpa wãara mi k'inia iru p'anadap'edaa paara, t'ãri o-ña p'anak'ajida mia nãga jarak'ãri. O-ña p'anadaipia bi mi wãru perã Ak'õre Waibiamaa; mi k'ãyaara waibiara bima. ²⁹ Ma jõma p'asai naaweda, mia mǎga jaraji, p'asak'ãri, parãpa mi pedee ijãadamerã.

³⁰ 'Waa mak'ãra pedee-e pait'ee parã ome, Satanás, na p'ek'au eujãdepemaarã poro waibia, cheru perã. Ichia mi p'oyaa chok'ak'aa. ³¹ Mamída na p'ek'au eujãdepemaarãpa k'awaadamerã mia Ak'õre Waibia k'inia iru bapari, ooit'ee irua jara bik'a.

'P'irabaidapãde aji. Æyaa wãdáma namǎik'aapa.

Jesús uva k'arrak'a bi

15 Uchiadai naaweda, Jesupa mǎgaji:

—Mi uva k'arrak'a pipiara bida aji. Jõdee mi Ak'õre chi uva uuda ak'iparik'a bi. ² Mi k'arradepema jǎk'ara chau-e bi pirã, irua mǎgí jǎk'ara t'iap'et'aapari. Jõdee chi jǎk'ara chauparidepema jua chak'eerã jar-it'aapari mǎgí jǎk'ara waapiara chaumerã. ³ Parã mǎgí jǎk'ara jaridák'ata p'ani mia ùraa jarada ijãadap'edaa perã. ⁴ Mi ome araa p'anapatãati mi parã ome araa baparik'a. Uva jǎk'ara ichi itu chauk'aa chi k'arra ome araa ba-e pirã. Mǎga pik'a pãchi k'iradoopa mia oopi bik'a p'oyaa ooda-e, mi ome araa p'anapataada-e pirã.

⁵ 'Mida aji, uva k'arrak'a bi. Jõdee parã chi jǎk'arák'ata p'ani. Uva jǎk'ara pia chauparik'a araa bak'ãri chi k'arra ome, mǎga pik'a parã mi ome araa p'anapataadak'ãri, ne-inaa chok'ara mia oopi bik'a oopataadait'ee. Mamída mi wēe parãpa maarepida ooda-e pai mia oopi bik'a. ⁶ Uva jǎk'ara chauk'aa bak'ãri, t'iap'ek'oodap'eda, p'e nǎbipata ak'õrejĩrumaa p'ook'oodaimerã. Maap'eda t'ipitaude bat'ak'oopata paak'oodaimerã. Mǎga pik'a pait'ee chi mi wēe beerã ome.

⁷ 'Mamída parã araa p'anaruta pirã mi ome mǎik'aapa mi ùraade jara bik'a ooruta pirã, it'aa iidipataati pãchia iidi k'iniata. Mi Ak'õrepa ooit'ee parãpa iidi p'anik'a. ⁸ Parãpa ne-inaa chok'ara mia oopi bik'a oodak'ãri, ak'ipipata wãara mi k'õp'ãyoorã. Mǎga un-

udak'ãri, awaraarãpa "Tachi Ak'õre jõmaarã k'ãyaara waibiara bida" adait'ee. ⁹ Mi Ak'õrepa mi k'inia iru baparik'a, mia auk'a parã k'inia iru bapari. Mi ome chik'inia p'anapatãati. ¹⁰ Mi, mi Ak'õre ome chik'inia bapari, mia oopari perã irua jara bik'a. Mǎgá parã mi ome chik'inia p'anapataadait'ee, mia jara bik'a ooruta pirã.

¹¹ 'Mia mǎga jaraji mik'a parã t'ãri o-ña p'anapataadamerã. K'inia bi parã t'ãri o-ña p'anapataadamerã.

¹² 'Mia nãga jara bi: Chik'inia p'anapatãati, mia parã k'inia iru baparik'a. ¹³ Eperãpa chi k'õp'ãyo audú k'inia iru bak'ãri, iru k'aripapari ma k'aurepa piuru pijida. Ma k'ãyaara apidaapa awaraa eperã audupiara k'inia iru p'anada-e pai. ¹⁴ Parã wãara mi k'õp'ãyoorã, mi ùraa jara bik'a oo wãruta pirã. ¹⁵ Waa mia parã t'ĩjara-e "mimiapataarã", mimiaparipa k'awa-e bairã ne-inaa jõmaweda chi poropa oo bi. Ma k'ãyaara t'ĩjara bi "michi k'õp'ãyoorã" mia k'awapida perã jõmaweda mi Ak'õrepa mimaa jarada. ¹⁶ Parãpa mi jirit'erada-e paji. Miata parã jirit'eraji mǎik'aapa awara bijji mi ùraa jarateenadamerã. Mǎgá parã k'aurepa eperãarãpa ma ùraa ùridap'eda, mide ijãadai mǎik'aapa ichita p'anapataadai mi ome. Ma awara ma jarateenadap'edaa k'aurepa parãpa mi t'ĩde ne-inaa iididak'ãri mi Ak'õremaa michideerã perã, irua ooit'ee parãpa iidi p'anik'a. ¹⁷ Waya mia jara bi: chik'inia p'anapatãati.

Ijãadak'aa beerãpa Jesús ichideerã ome k'ĩra unuamaa iru p'anapata

¹⁸ —Mide ijãadak'aa beerãpa parã k'ĩra unuamaa iru p'ani pirã, k'irãpãti mita naapiara k'ĩra unuamaa iru p'anapachida. ¹⁹ Parã p'anadap'edaa paara ãchi p'anapatak'a, ãchia parã k'inia iru p'anak'ajida ãchideerãk'a. Mamída parã ãchideerã-e. Miata parã jirit'eraji ãchi k'ãyaara awara p'anapataadamerã. Maperãpi ãchia parã k'ĩra unuamaa iru p'anapata. ²⁰ K'irãpãti mia jara-da: "Mimiapari ichi poro waibia k'ãyaara waibiara bi-e." Mi jiri nipapatap'edaak'a ichiaba parã jiri nipapataadait'ee. Jõdee mia jarateeda ijãajida pirã, parãpa jaratee p'ani ichiaba ijãadait'ee. ²¹ Mamída ma k'ãyaara audupiara parã jiri nipapataadait'ee, michideerã perã. Mǎga oodait'ee k'awada-e p'anadairã k'aipata mi pēiji.

²² 'Mia Ak'õre net'aa jara che-e pada paara, ãrapa k'ĩsiada-e p'anak'ajida ãchia p'ek'au k'achia oopata. Mamída mi Ak'õrepa jara pēida jara cheji. Mapa ĩrá "taipa k'awada-e p'anida" adaik'araa bi. ²³ Mi k'ĩra unuamaa iru p'aniãrãpa mi Ak'õre jida k'ĩra unuamaa iru p'ani. ²⁴ Unuda-e pada paara mia ne-inaa ooda awaraarãpa p'oyaa oodak'aa, ãchia p'ek'au k'achia ooda-e pak'aji Tachi Ak'õre k'ĩrapite. Mamída ãchia mǎga unujida mĩda, at'ãri mi, mi Ak'õre ome k'ĩra unuamaa iru p'ani. ²⁵ P'asaji ãchi ùraa p'ãdade jara bik'a: 'Æchi k'inia mi k'ĩra unuamaa iru p'anapachida.'

(Sal 35.19)

²⁶ 'Mamída mia awaraa K'aripapari pēiit'eeda aji. Mǎgípa wãara aupaita jarapariit'ee. Mǎgí uchiapari Tachi Ak'õredeepa, iru Jaure perã. Mǎgí chek'ãri, irua mi k'awapiit'ee eperãarãmaa. ²⁷ Parãpa pida mi

k'awapidait'ee awaraarāmaa, mide ijāadak'āriipa mi ome p'anapatap'edaa perā.

16 'Mia ma jōma jaraji parāpa mide ijāap-ataadamerā. ² Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tedeepa parā jēret'aapataadait'eeda aji. Ma awara parā peet'aadait'eeda aji. Māga oodak'āri, āchia k'īsi-adait'ee māgata pia oomaa p'anī Tachi Ak'ōre-it'ee. ³ Māga oodait'ee mi, mi Ak'ōre ome wāara k'awada-e p'anadairā. ⁴ Mapa ma jōma jaraji parāmaa, māga p'asak'āri, k'irāpadamerā. Naaweda māga jara-e paji, parā ome bada perā.

Tachi Ak'ōre Jaurepa oo bi

⁵ —Īrā mi wāit'ee mi pēida baparimaa. Mamīda parādepema apidaapa iidida-e p'anī mi sāmaa wāit'ee. ⁶ Ma k'āyaara parā k'īra pia-ee p'anī, mia māga jarada perā. ⁷ Mia wāarata jararu. Parā-it'ee piara bi mi wāmerā. Mi wā-e pirā, Ak'ōre Jaure, Tachi K'aripapari, che-e pait'ee parā ome bapariit'ee. Mamīda mi wāru pirā, mia iru pēit'ee parāmaa. ⁸ Iru chek'āri, na p'ek'au eujādepemaarāmaa k'awapiit'ee āchia p'ek'au k'achia oopata. Ichiaba āchima k'awapiit'ee Tachi Ak'ōre-deerāpa ne-inaa pia oopata irua k'inia bik'a. Ma awara k'awapiit'ee Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate ichia ak'it'ee eperāarāpa oopata jarait'ee pia wa k'achia. ⁹ K'awapiit'ee eperāarāpa mide ijāada-e p'anadak'āri, k'achia oomaa p'anī. ¹⁰ K'awapiit'ee mia oopachi Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a, mi irumaa wāru perā. Māga ook'āri, parāpa mi waa unuda-e pait'ee. ¹¹ K'awapiit'ee Tachi Ak'ōrepa pia ak'i-e na p'ek'au eujādepemaarā poro waibiapa oo bi. Mapa iru, iru eere p'anīrā ome miapiit'ee.

¹² 'Mia k'īsia chok'ara iru bida aji, parāmaa jarait'ee. Mamīda ĩrā waa jara-e, parāpa ma jōma k'irāpada-e pai perā. ¹³ Mamīda Ak'ōre Jaure chek'āri, ne-inaa wāarata jōma k'awapiit'ee parāmaa, ichia wāara aupai-ta jarapari perā. Ichi k'īsiadoopa pedee-e pait'ee. Tachi Ak'ōrepa jara bi ūrip'eda, māga jarapariit'ee māik'aapa jarapariit'ee ne-inaa waide p'asa-e bi. ¹⁴ Ak'īpiit'ee mi apemaarā k'āyaara waibiara bi, mia ne-inaa k'awa bi parāmaa k'awapik'āri. ¹⁵ Jōma mi Ak'ōrepa k'awa bi mia pida k'awa bi. Maperāpi mia jaraji Ak'ōre Jaurepa k'awapiit'ee jōma mia ne-inaa k'awapi k'inia bi parā-maa.

¹⁶ 'Na ewari mi waa unuda-e pait'ee. Mamīda ai t'ēpai taarāpai waya unudait'eeda aji.

K'īra pia-ee p'anadap'eda, t'āri o-īa p'aneedait'ee

¹⁷ Māga ūridak'āri, chi k'ōp'āyoorā ūk'uru āchi pitapai pedee para beeji:

—ĶK'āata jara k'inia bima, ajida, na pedee: "Na ewari mi unuda-e pait'ee, mamīda ai t'ēpai waya unudait'ee"? ĶIchiaba k'āata jara k'inia bima nāgī pedee: "mi Ak'ōremaa wāru perā"? ¹⁸ ĶK'āata jara k'inia bima na pedee: "taarāpai"? K'awada-e p'anīda ajida, irua k'āata jara k'inia bi.

¹⁹ Jesupa k'awaji chi k'ōp'āyoorāpa k'āata iidi k'inia p'anī. Mapa māgaji:

—Mia jarajida aji, na ewari parumaa mi waa unuda-e pait'ee, mamīda ai t'ēpai waya unudait'ee. ĶMata parāpa iidi para bi-ek'ā? aji. ²⁰ Mia wāarata jararu. Parā jarajēedait'ee māik'aapa t'āri p'ua p'aneedait'ee. Jōdee na p'ek'au eujādepema ijāadak'arā o-īa p'aneedait'ee. Mamīda parā k'īra pia-ee p'anadap'eda, o-īa p'aneedayada aji. ²¹ K'īsiadāma nāgide. Wēra warra t'oit'ee pak'āri, p'ua nībeepari, t'oit'ee perā. Mamīda chi warra t'o atak'āri, k'īra atuadaipari p'ua nībada māik'aapa o-īa nībeepari warra chai t'o atada perā. ²² Māga pik'a bi parā ome. Īrā parā k'īra pia-ee p'anī mi wāru perā. Mamīda mia parā waya unuit'ee. Maapai parā t'āri o-īa p'aneedak'āri, apidaapa ma o-īa wēpapida-e pait'ee.

²³ 'Maapai parāpa mimaa maarepida iidida-e pait'ee. Mia wāarata jararu. Mi t'īde mi Ak'ōremaa ne-inaa iidiruta pirā, irua parāpa iidi p'anī teeparit'ee, michideerā perā. ²⁴ Waide mi t'īde parāpa maarepida it'aa iidida-e p'anī. Iidīti mi Ak'ōrepa teemerā parāpa iidi p'anī. Māgā parā wāara t'āri o-īa p'anapataadait'ee. ²⁵ 'Ma et'ewa jarada mia imeraa pik'a jarateeki. Mapa parāpa pia k'awada-e paji. Mamīda na ewari māgā jaratee-e pait'eeda aji. Ķīp'a pedeeit'ee Ak'ōre net'aa pia k'awaadamerā. ²⁶ Maapai parāpa mi t'īde it'aa iididait'ee, michideerā perā. Mapa mia jara-e chupiria iidit'ee parā pari Tachi Ak'ōremaa. ²⁷ Ak'ōrepata parā k'inia iru bapari parāpa mi k'inia iru p'anapata perā māik'aapa ijāapata perā mi wāara cheji iru baparimāi-ipa. ²⁸ Cheji na p'ek'au eujādee eperā Ķīp'aak'a bapari-it'ee. Īrā jōdee na p'ek'au eujā atabēit'eeda aji, māik'aapa waya irumaa wāit'ee.

²⁹ Māpai chi k'ōp'āyoorāpa māgajida:

—Ķrapī Ķīp'a pedee bida ajida. Imeraa pik'a jaratee-e bida ajida. ³⁰ Ķrapī k'awa p'anī pia ne-inaa jōmaata k'awa bi. Apidaapa pīmaa iidida-e pait'ee, taipa iididai naaweda, pia k'awa bairā taipa iidi k'inia p'anī. Mapa ijāa p'anīda ajida, pi wāara cheji Tachi Ak'ōre bapariimāiipa.

³¹ Jesupa p'anauji:

—ĶMāgara ĩrā wāara ijāa p'anīk'ā? aji. ³² Ewari k'ait'a pa wā, parā Ķīchoodait'ee pāchi te chaa māik'aapa mi ituaba atabēidait'ee. Mamīda wāara mi ituaba bi-eda aji, mi Ak'ōre mi ome bairā. ³³ Ma jōma jaraji parā t'āridepai choodamerā mide ijāa p'anīde māik'aapa parā k'āiwee p'anapataadamerā. Na p'ek'au eujāde p'anī misa, nepirade baaidait'ee parā Ķiridait'ee perā. Mamīda sōcharra p'anapatāati. Miata na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerā āchi poro waibia ome p'oy-aajida aji.

Jesús ichi pari it'aa t'īda

17 Ma pedee jarap'eda, Jesupa it'aa ak'īji māik'aapa māgaji:

—Ak'ōre, mi ewari pajida aji. Ak'īpīji mi wāara pichi Warra, māgā mia ak'īpimerā pi wāara jōmaarā k'āyaara waibiara bi. ² Pia eperāarā jōmaweda bijji mi jua ek'ari, chi mide ijāa p'anīrā jōmaweda ichita

p'anapataadamerã pi ome. ³ Măgá ichita p'anapataadait'ee pi ome, k'awaadak'ári pi aupaita wāara Tachi Ak'õre măik'aapa k'awaadak'ári mi, Jesucristo, pichia pëida eperāarã k'aripamerã.

⁴ Na p'ek'au eujãde bi misa, mia ak'ipiji pi aupaita Tachi Ak'õre, ook'ári pia mimaa oopidak'a. ⁵ Írá Ak'õre, ak'ipiji mi wāara pichi Warra. Mi atéjeji pimaa bapariit'ee pichi k'íra wāreede, na p'ek'au eujã bai naaweda badak'a.

Jesús it'aa t'ída chi k'õp'āyoorã pari

⁶ —Mia pi k'íra unupipachi mi ome nipapatap'edaarāmaa, ma-it'ee pia āra jirit'era atada perã na p'ek'au eujãdepemaarã t'āideepa. Përé paji măik'aapa pia michideerã papiji. Pi ūraade ijãa p'anipi. ⁷ Írá ārapa k'awa p'aní ne-inaa jõmaweda mia k'awa bi piata mimaa k'awapida. ⁸ Mia jõma jarateeji pia jarapidak'a. Ārapa ma pedee ijãajida, ijãa p'anadap'edaa perã wāara piata mi pëida.

⁹ Mia chupiria iidimaa bi āra pari. Na p'ek'au eujãdepemaarã jip'arã pari chupiria iidi-e bi. Pia jirit'eraadaarã mide ijãadamerã, mairã párita chupiria iidimaa bi, āra pichideerã perã. ¹⁰ Michideerã pichideerã auk'a. Ichiaba pichideerã michideerã auk'a. Ārapa ne-inaa oodak'ári mia oopi bik'a, ak'ipipata mi waibiara bi apemaarã k'āyaara.

¹¹ Mi na p'ek'au eujãde waa ba-e pait'ee. Mamída āra p'anedait'ee, mi pi ome banaru misa. Mapa Ak'õre, pi jõmaarã k'āyaara t'ári piara bairã, āra ak'í bapariiji pichi juapa pia mimaa teeda juapa, āra t'ári a-ba, chik'inia p'anapataadamerã, pi mi ome baparik'a. ¹² Mi na p'ek'au eujãde āra ome bak'ári, āra ak'í bapachi pi k'ap'ia pari, apida atuanaadamerã. Aba chi atuait'ee bita atuait'ee, p'asamerã pi ūraa chonaarãweda p'ādade jaradak'a.

¹³ Írá mi wāit'ee pimaa. Na p'ek'au eujãde bide mia năgí pedee jara bi, ārapa o-īa ūridamerã măik'aapa t'ári o-īadaidamerã, mi t'ári o-īa bik'a. ¹⁴ Mia āramaa pi ūraa jarateeji. Mide ijãadak'ári, na p'ek'au eujãdepema ijãadak'aa beerãpa āra k'íra unuamaa iru p'aneejida, mik'a mairã eere p'aní-e perã. ¹⁵ Mia iidi-e bi pia āra na p'ek'au eujãdeepa uchía atamerã. Ma k'āyaara iidi bi āra chi k'achia ooyaa bi juadeepa k'aripa atamerã. ¹⁶ Mi măgí jua ek'ari bak'aak'a, āra jida măgí jua ek'ari p'anada-e, iru eere p'aní-e perã. ¹⁷ Mapa āra awara bĭji pi wāarata bide t'ári pia p'anapataadamerã pi baparik'a. Măga p'anapataadai pi ūraa k'awaadak'ári, wāara bairã. ¹⁸ Pia mi na p'ek'au eujãdee pëidak'a, măgá ichiaba mia āra na p'ek'au eujãdepemaarāmaa pëiji. ¹⁹ Āra k'aurepa mia ne-inaa jõma oopari pia oopi bik'a, michi k'ap'ia piuru pijida măga oo k'iniapa. Mia măga oopari ārapa pida auk'a wāara ne-inaa jõma pia oopi bik'a oopataadamerã.

Jesús it'aa t'ída ichideerã jõmaarã pari

²⁰ —Āra-it'ee aupai mia iidi-e bida aji. Ichiaba iidi-maa bi jõmaarã eperāarã pari, chi t'ēepai mide ijãadait'eerã ārapa jarateepata k'aurepa. ²¹ Ak'õre, mia iidi bi măgí ijãapataarã ichiaba t'ári a-ba, chik'inia p'anapataadamerã, pi mi ome t'ári a-ba, chik'inia baparik'a. Măgá p'anapataadak'ári, jõmaarãpa ijãadait'ee wāara pia mi pëiji na p'ek'au eujãdee. ²² Pia mimaa pia oodak'a mia ichiaba āramaa pia ooji, t'ári a-ba p'anapataadamerã, pi mi ome t'ári a-ba baparik'a. ²³ Mi t'ári a-ba bapari āra ome, pi mi ome baparik'a, āra măgá t'ári a-ba p'anapataadamerã āchi k'õp'āyoorã ome. Măgapi na p'ek'au eujãdepemaarãpa k'awaadait'ee wāara pia mi pëiji măik'aapa pia āra auk'a k'inia iru bapari, mi k'inia iru baparik'a.

²⁴ Ak'õre, pia āra jirit'eraji mide ijãapataadamerã. Mia k'inia bi āra p'ananadamerã mi ome, mi wārumaa. Măgá jõma mi k'íra wāree unudait'ee, pia mimaa teeda mi k'inia iru bapachi perã na p'ek'au eujãde bai naaweda. ²⁵ Ak'õre, pi jõmaarã k'āyaara t'ári piara bi. Na p'ek'au eujãdepemaarãpa pi k'awada-e p'aní mīda, mia pi k'awa bi măik'aapa năgĭrãpa pida k'awa p'aní pia mi pëida. ²⁶ Mia pi āramaa k'awapiji măik'aapa at'ári k'awapiit'ee, mi āra t'āride bapariit'ee perã. Măgá pia mi k'inia iru baparik'a, āra jida ichiaba k'inia iru bapariit'eeda aji, ārapa jõdee awaraarã k'inia iru p'anapataadamerã.

Jesús jita atapidap'edaa

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

18 Măgá it'aa t'íp'eda, Jesús chi k'õp'āyoorã ome Cedrón to chak'e sĭajida. Mama t'ĭujida olivo k'āide.

² Judas, Jesús traicionaait'ee badapa k'awa baji āra t'ĭudap'edaamāi, Jesús chi k'õp'āyoorã ome mama chip'epatap'edaa perã. ³ Mapa Judapa mamaa ateeji Romadepema soldaorã chok'ara măik'aapa Tachi Ak'õre te waibiã jĭapataarã, judiorã p'aareerã poroorãpa pëidap'edaa; ichiaba fariseorãpa pëidap'edaa. Espada pak'uru ome, lámpara, ĩpirã paara anipajida. ⁴ Jesupa k'awa baji ichi p'asait'ee bada. Mapa mairã cheruta unu atak'ári, uchijai ma ne-uu k'āideepa măik'aapa iidi-ji:

—¿K'aita jiri p'anima? aji.

⁵ Āchia p'anaujida:

—Jesús Nazaretdepema.

Jesupa mĭgaji:

—Mida aji.

Judas, chi traicionaait'ee bada mama bainĭ baji ma chedap'edaarã ome. ⁶ Jesupa "mida" ak'ári, āchi jõma āpĭtee jĭtĭjida măik'aapa eujãde baainajida.

⁷ Māpai Jesupa waya iidi-ji:

—¿K'aita jiri p'anima? aji.

Waya p'anaujida:

—Jesús Nazaretdepema.

⁸ Māpai Jesupa mĭgaji:

—Mia jaraji mi Jesús Nazaretdepema. Mita jiri p'ani pirã, mi ome p'anirã ichiak'au wãpiti.

⁹Jesupa mãga jaraji p'asamerã ichia naaweda jaradak'a. "Pia mi juade bidaarã apida atuada-e pait'ee." ¹⁰Mãpai Simón Pedropa espada iru bada ãe atap'eda, t'uji mãirãdepema aba, t'ijarapatap'edaa Malco. Mãgí k'iri juaraarepema orp'et'aaji. Mãgí p'aareerã poro waibia esclavo paji. ¹¹Mãpai Jesupa mãgaji Pedromaa:

—¡Pichi espada ata bñji ichi badamã! ¿Mia choo-e paik'ã aji, mi Ak'õrepa miapiru?

Jesús p'aareerã poro waibia Anás k'irapite bada
(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)

¹²Mãpai ma soldaorã see nñbada ãchi poro ome mãik'aapa judiorã, chi Tachi Ak'õre te waibia jãpataarã paara, Jesús jita atadachida. Mãpai jã nñbjida.

¹³Naapiara ateejida Anás temaa, ichi Caifás chãure pada perã. Ai naaweda Anás p'aareerã poro waibia paji. Mamída ma año Caifás ãchi poro waibia paji. ¹⁴Caifás paji chi jarada: "Piara bi eperã aba piumerã tachi judiorã p'uuru pidaarã pari."

Pedropa naapiara Jesús k'awa-e bida ada
(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

¹⁵Jesús jita atadak'ãri, Simón Pedro awaraa k'õp'ãyo ome ãra t'ãe wãjida. P'aareerã poro waibiapa mãgí k'õp'ãyo k'awa bada perã, t'upiji ma te t'iak'au badamã Jesús ome. ¹⁶Mamída Pedro taawa bainĩ beeji puerta t'aide. Mapa chi apema k'õp'ãyo Caifás k'awa badapa pedeenaji awëra puerta jãpari ome Pedro ichiaba t'upimerã. Mãgá Pedro ichiaba t'uju. ¹⁷Ma puerta jãparipa Pedromaa iidiji:

—¿Pi já eperã k'õp'ãyo-ek'ã? aji.

Mãpai Pedropa p'anauji:

—Mi-eda aji.

¹⁸Jisua nñbada perã, p'aareerã poro waibia mimiapataarãpa mãik'aapa te jãpataarãpa t'ipi orojida mãik'aapa k'ara p'aimaa p'aneejida. Bainĩ p'anide t'ipitau ik'aawa, Pedro ichiaba ãchi ome k'ara p'aimaa beeji.

P'aareerã poro waibiapa Jesumaa iidida
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-65; Lc 22.66-71)

¹⁹Mãimisa p'aareerã poro waibiapa Jesumaa iidiji: —¿K'ãirãma aji, pi k'õp'ãyoorã? Pia, ¿k'ãata jara-teeparima? aji.

²⁰Jesupa p'anauji:

—Mi jip'a pedeeperida aji, jõmaarã taide Ak'õre te waibiade mãik'aapa Tachi Ak'õre Úraa jarateepata te beede. Judiorã chepatamã mia jarateepari. Maarepida chãra ãpite pedee-e bi. ²¹¿Sãap'eda mimaa mãga iidi bima? aji. Mi pedee úridap'edaarãmaa iidinãji. Árapa jaradaipi, k'awa p'anadairã mia jarapari.

²²Jesupa mãga jarak'ãri, te jãparipa iru k'iramaa sñji mãik'aapa mãgaji:

—¿Jãgata p'anauparik'ã aji, p'aareerã poro waibia-maa?

²³Jesupa mãgaji:

—Mia pedee k'achia jaraji pirã, jarapáde aji, k'ãare pedeeta k'achia baji. Mamída mia jarada wãara pirã, ¿sãap'eda mi sñjima? aji.

²⁴Mãpai Anapa Jesús jua jãp'eda, Caifamaa pëiji. Maa-pai Caifás p'aareerã poro waibia paji.

Pedropa waya Jesús k'awa-e bida ada
(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)

²⁵Mãimisa taawa Simón Pedro bainĩ baji t'ipitau ik'aawa k'ara p'aimaa. Arii p'anadap'edaarãpa iidijida:

—¿Pi já eperã k'õp'ãyo-ek'ã? ajida.

Pedropa meraji:

—¡Mi iru k'õp'ãyo-eda! aji.

²⁶Mamída awaraa eperãpa Pedro k'ira k'awa ataji. Mãgí p'aareerã poro waibia mimiapari paji. Èreerã paji Pedropa k'iri orp'et'aada ome. Mãgipa mãgaji:

—¿Pi-ek'ã mia ne-uu k'ãide Jesús ome unuda?

²⁷Mãpai Pedropa waya meraji. Aramata et'erre k'ariji.

Jesús Pilato k'irapite
(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

²⁸Tap'eda weda judiorã poro waibiarãpa Jesús ateejida Caifás tedeepe Pilato palaciodee. Pascua fiesta ñri pada perã, ai tede t'ũda-e paji. K'awa p'anajida judioeerã tede t'ũdap'edaa paara, Pascua chik'o p'oyaa k'oda-e pak'aji. Mãga k'awajida ãchi úraade jara bairã.

²⁹Maperã Pilato uchijai pedee ãchi ome:

—¿K'ãare k'aurepata na eperã nãgá iru p'anima? aji.

³⁰P'anaujida:

—Na eperã t'ãri k'achia-idaa-e bada paara, pimaa aneeda-e pak'ajida ajida.

³¹Mãpai Pilatopa mãgaji:

—Mãgara pãchia atadariti mãik'aapa iru ak'iti pãchi úraade jara bik'a. Maap'eda óoti pãchia oo k'iniata.

Mamída ma judiorãpa p'anaujida:

—Pãchi Romadepemaarã úraade jara bi tai judiorãpa chãra peedaik'araa bi irua ne-inaa k'achia ooda k'aurepa.

³²Mãga jarajida uchiamerã Jesupa ai naaweda jaradak'a, irua jarak'ãri sãga ichi piut'ee. ³³Pilato waya ichi palaciode t'ũp'eda, Jesús t'ĩ ataji mãik'aapa iidiji:

—¿Pik'ã aji, Judiorã Rey?

³⁴Jesupa mãgaji:

—¿Pichi k'iradoopapai mãga iidi bik'ã, maa-e pirã awaraarãpa pimaa mãga jaradap'edaa perã?

³⁵Pilatopa p'anauji:

—¡Mi judio-epi! Pichi auk'arãpata mãik'aapa p'aareerã poroorãpata pi mimaa aneejida. ¿Pia k'ãata ooji-ma? aji.

³⁶Jesupa p'anauji:

—Mi rey-eda aji, na p'ek'au eujãdepema reyrãk'a. Æchik'a pada paara, mi ome nipapataarã chõok'ajida, judiorã poro waibiarãpa mi jitanaadamerã. Mamída mi rey-e na p'ek'au eujãdepema reyrãk'a.

³⁷Mãpai Pilatopa iidiji:

—¿Wãara pi rey'ã? aji.

Jesupa p'anauji:

—Pichia jarajipi. Mi reypi. Ma-it'ee mi t'oji mäik'aapa cheji na p'ek'au eujádee; Tachi Ak'õre wáarata jarait'ee. Wáarata k'awa k'inia p'anirã jõmaarãpa mi pedee úri-patada aji.

³⁸ Māpai Pilatopa mágaji:

—¿K'aipa wáarata k'awayama? aji.

Jesús pèida peedamerã

(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Māga jarap'eda, Pilato taawaa uchijai waya pedeede ma judiorã poro waibiarã ome:

—Mia maarepida k'achia unu-eda aji, na eperãde.

³⁹ Mamída k'irãpãti año chaa Pascua fiestade mia preso aba k'ena pèipari. Mapa ¿k'inia p'anik'ã aji, mia Judiorã Rey apata k'ena pèimerã?

⁴⁰ Māpai arii p'anadap'edaarã jõmaweda waya biajida:

—¡Jāgí k'ena pèináaji! ¡Barrabata k'ena péiji!

Barrabás nechíayaa bapachi mäik'aapa chõoyaa bapachi Romadepemaarã ome, áchi jua ek'ariipa uchía k'inia bada perã.

19 Māpai Pilatopa Jesús wipiji soldaorãmaa. ² Soldaorãpa poro jëra pak'uru jua ne-irã-idaa bidee oodap'eda, Jesús porode jë bijida mäik'aapa p'aru p'oree teesoo, k'ira p'áimap'áimaa bi, jë bijida.

³ Maap'eda irumaa chejida mäik'aapa mágajida:

—¡Ak'iti Judiorã Rey!

mäik'aapa k'ramaa sípachida.

⁴ Pilato waya tedeepa uchiak'ári, mágaji:

—Ak'iti. Mia iru nama aneeru parã taide. K'awapi k'inia bi parãmaa mia maarepida ne-inaa k'achia unu-e na eperãde.

⁵ Jesús uchiak'ári, ma poro jëra jë baji mäik'aapa p'aru teesoo. Māpai Pilatopa mágaji:

—¡Nama bi chi eperã!

⁶ Jesús unu atadak'ári, p'aareerã poroorãpa mäik'aapa Tachi Ak'õre te waibia jãpataarãpa biapachida:

—¡Kurusode peepit'áaji! ¡Kurusode peepit'áaji!

Mamída Pilatopa mágaji:

—Māgara pāchia atadaidapáde aji, mäik'aapa peet'aanadapáde aji. Mia maarepida unu-e bi ne-inaa k'achia ooda ma k'aurepa peepit'ee.

⁷ Mamída ma judiorã poro waibiarãpa p'anaujida:

—Tai úraade jara bi eperãpa ichi Tachi Ak'õre Warra-da aru pirã, piupia bi. Māga ooji jāgí eperãpa.

⁸ Māga úrik'ári, Pilato waapiara p'eradachi. ⁹ Waya ichi palaciode t'úji mäik'aapa Jesumaa iidiji:

—¿Pi, sãpemama? aji.

Mamída Jesupa maarepida p'anauk'aa paji. ¹⁰ Māpai Pilatopa mágaji:

—¿Mi pedee p'anau-ek'ã? aji. ¿K'awa-e bik'ã aji, mia pi kurusode peepi k'inia bait'eera peepit'aai, maa-e pirã peepi k'inia-e bait'eera k'ena pèi?

¹¹ Māpai Jesupa p'anauji:

—Pia mĩmaa maarepida oo-e pak'aji, it'ari baparipa pi eperãrã poro waibia papi-e pada paara. Maperã chi eperã mi nama pèidapa ne-inaa k'achiaara oo bida aji, pi k'ãyaara.

¹² Maadak'áriipa Pilatopa k'ĩsiapachi sãga Jesús k'ena pèii. Mamída judiorãpa biapachida:

—¡Jāgí eperã peepi-e pirã, pi César k'õp'ãyo-eda! apachida. ¡Eperãpa ichi reyda a bi pirã, mágipa César k'ira unuamaa iru bida! ajida.

¹³ Pilatopa māga úrik'ári, Jesús taawaa ateepeji mäik'aapa ichi su-ak'i beejí charra su-ak'i beeparimã, hebreo pedeede Gabatã apatap'edaa, griego pedeede "Māu Choma P'ep'edee Bimã". ¹⁴ Māgí ewate Pascua fiesta norema paji. Imat'ipa Pilatopa mágaji ma judiorã poro waibiarãmaa:

—¡Ak'iti! ¡Nama bida aji, pāchi rey!

¹⁵ Mamída áchia biapachida:

—¡Áyaa ateepeji! ¡Áyaa ateepeji! ¡Kurusode peepit'áaji! Pilatopa iidiji:

—¿K'inia p'anik'ã aji, mia pāchi rey peepimerã?

P'aareerã poroorãpa p'anaujida:

—¡Taipa rey awaraa wëe p'anida ajida, César k'ãyaara!

¹⁶ Māpai Pilatopa Jesús teeji ichi soldaorãmaa kurusode peet'aanadamerã.

Jesús peet'aadap'edaa

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

¹⁷ Jesumaa kuruso ateepidap'eda, uchijaida p'uurudeepa taawaa wādait'ee "Tachi Poro Bĩrĩ" apatap'edaamaa. (Hebreo pedeede Gólgota apachida.)

¹⁸ Mama merap'edap'eda, ma kurusode bajjira bijida piumerã. Iru ik'aawa bijida awaraarã omé, aba juaraare, aba juabi eere.

¹⁹ Pilatopa letrero p'aji Jesús kurusode bidamerã. Nāga p'aji: *JESÚS NAZARETDEPEMA, JUDIORã REY*. ²⁰ Judiorã chok'araarãpa leejida ma p'ãda, Jesús peedap'edaamã p'uuru k'ait'a bada perã. Ma p'ãda p'ã baji hebreo pedeede, latín pedeede mäik'aapa griego pedeede.

²¹ Ma p'ãda leedak'ári, p'aareerã poroorãpa mágajida Pilatoma:

—P'ãnãaji *Judiorã Rey*. Ma k'ãyaara nãga p'ãpáde aji-da. *Na eperãpa jaraji ichita Judiorã Rey*.

²² Mamída Pilatopa p'anauji:

—Mia p'ãda perã jāgá p'ã beeit'eeda aji.

²³ Soldaorãpa Jesús kurusode bajjira bidap'eda mäik'aapa iru p'aru atadap'eda, áchi k'ĩmariirãmaa jedet'aajida. Mamída chi edupema p'aru teesoo baji, k'aat'-ee; jip'a k'a baji. ²⁴ Mapa mágajida:

—Jënaadãma. Ma k'ãyaara suerte jemenedãma k'awaadait'ee k'aipata atait'ee.

Māga oojida uchiamerã Tachi Ak'õre Úraa p'ãdade jara bik'a:

'Michi p'aru jedejida mäik'aapa suerte jemenedap'eda, michi p'aru jitajida'.

(Sal 22.18)

²⁵ Soldaorãpa māga oo p'ani misa, kuruso k'ait'a bainĩ p'anajida Jesús nawe chi nawe ipewëra ome, awaraa María, māgí Cleofás wëra pada, mäik'aapa María Magdalena. ²⁶ Jesupa unuk'ári chi nawe k'ait'a bainĩ bi mi, chi k'õp'ãyo k'inia iru bada ome, chi nawe-maa mágaji:

—Nawe, já pichi warrapi.

²⁷ Maap'eda mĩmaa mǎgaji:

—Jǎ pichi nawepi.

Maadak'ǎriipa mĩa María iru bapachi mĩ tede michi nawek'a.

Jesús jai-idaada

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸ Ma t'ēepai Jesupa k'awaak'ǎri jǎmaweda ichia ooit'ee bada aparam, mǎgaji:
—'Opisia nǎbida aji.'

(Sal 69.21)

Mǎga jaraji uchiamerǎ Tachi Ak'ǎre Ūraa p'ǎdade jara bik'a. ²⁹ Mama iru p'anajida vino achuchua chok'ode. Aide esponjak'a p'ēesap'ēesaa bi topa atadap'eda, jǎi bijida hisopo k'ǎide mǎik'aapa it'aimǎi t'ǎi atajida.

³⁰ Sǎp'eda, Jesupa mǎgaji:

—ǎrǎ jǎma aupajida aji,

mǎik'aapa ichi poro ǎjaabaip'eda, jai-idaaji.

Miasupa Jesús orro sudap'edaa

³¹ Ma ewate Pascua fiesta ǎipata ewate norema paji. Judiorǎpa mǎgǎ ewate ǎipata perǎ, k'iniada-e p'anajida piuda k'ap'ia kurasode p'aneedamerǎ. Maperǎ iidijida Pilatoma kurasode p'anadap'edaarǎ ǎiru k'ǎrapik'oomerǎ, mǎgǎ isapai piudamerǎ. Mǎgǎ chi piuda k'ap'ia kurasodepa ǎrabai atapidai. ³² Pilatopa ooji ǎchia iididap'edaak'a. Romadepema soldaorǎ wǎdap'eda, Jesús ik'aawa baijira p'anadap'edaarǎ ǎiru k'ǎrak'oonajida, waide piuda-e p'anadap'edaa perǎ. ³³ Mamǎda Jesús k'ait'a panadak'ǎri, piu bi unujida. Maperǎ iru ǎiru k'ǎrada-e paji.

³⁴ Ma k'ǎyaara soldaopa Jesús orrode miasupa sut'aa-ji. Aramata uchijai waa pania ome. ³⁵ Mĩ, chi mǎga unudapa nepirĩmaa bi mĩa unuda. Mĩa k'awa bi wǎarata jara bi, mĩa mǎga unuda perǎ. Mĩa nǎga jara bi parǎpa pida ichiaba ǎjǎadamerǎ. ³⁶ Mǎga p'asaji uchiamerǎ Ak'ǎre Ūraa p'ǎdade jara bik'a:
'Iru biiri apida biada-e paji'.

(Sal 34.20)

³⁷ Ichiaba mǎga p'asaji uchiamerǎ pedee awaraa Ak'ǎre Ūraa p'ǎdade jara bik'a:

'Ak'idait'ee eperǎ ǎchia sut'aadap'edaa'.

(Zac 12.10)

Jesús ǎdap'edaa

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

³⁸ Ma t'ēepai Josepa Pilatoma Jesús k'ap'ia iidinaji, ichimaa ǎpimerǎ. Ichi Arimatea p'uurudepema paji mǎik'aapa Jesude ǎjǎa bapachi. Mamǎda judiorǎ poro waibiarǎ waidoopa, awaraarǎmaa k'awapi-e paji. Pilatopa Josemaa jaraji Jesús k'ap'ia atanamerǎ. ³⁹ José ome cheji Nicodemo, chi naaweda Jesús ome p'ǎrik'ua pedeenada. Mǎgipa aneeji treinta kilos mirra k'era ǎloe k'era ome p'oirada Jesús piuda k'ap'ia ǎri p'odait'ee. ⁴⁰ Judiorǎpa oopatak'a piuda ǎdak'ǎri, ǎchia Jesús k'ap'ia ma k'era ome pi-ia pirat'aajida lienzode. ⁴¹ Jesús pedap'edaamǎi ne-uu eujǎ k'ait'a baji. Mama

baji mǎu te uria ewaa k'orodap'edaa piuda ǎdait'ee. Mamǎda waide apida ǎada-e p'anajida. ⁴² Jesús k'ap'ia mama binajida, ma mǎu te uria k'ait'a bada perǎ mǎik'aapa judiorǎ ǎipata ewate ǎri bada perǎ.

Jesús chok'ai p'irabaida

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

20 Tomia ewate tap'eweda, María Magdalena wǎji Jesús k'ap'ia ǎdap'edaamaa. Panak'ǎri, unuji chi mǎu te uria t'ai mǎupa t'ap'a bada awara ǎi bi. ² Mapa p'ira cheji Simón Pedromaa mǎik'aapa mĩ, chi apema k'ǎp'ǎyo Jesupa k'inia iru badamaa. Mǎpai mǎgaji:
—ǎTachi Waibia k'ap'ia ateejidada! aji. ǎK'awada-e p'anǎ sǎma ata binajida!

³ Mǎga ǎridak'ǎri, Pedro mĩ ome araa wǎjida ak'ide. ⁴ Omee weda auk'a p'ira wǎjida. Mamǎda mĩ Pedro k'ǎyaara isapaira p'iradachi. Mapa naapiara panaji Jesús ǎdap'edaamǎi mǎu te uriade. ⁵ ǎjaabaik'ǎri ak'it'ee edaa, chi p'aru aupai unuji. Mamǎda t'ǎu-e paji. ⁶ Mǎga nide Simón Pedro pacheji mǎik'aapa t'ǎuji edú. Ma lienzo ichiaba unuji. ⁷ Ma awara unuji Jesús poro p'ira bada p'aru, bedap'eda awara ǎi bi. ⁸ Mǎpai mĩ auk'a t'ǎuji. Ak'ik'ǎri, ǎjǎaji Jesús chok'ai p'irabaida, ǎ naaweda taipa ǎjǎada-e paji mǎda. ⁹ Waide k'awada-e paji Tachi Ak'ǎre Ūraa p'ǎdade jara k'inia bi Jesús pi-up'eda, chok'ai p'irabait'eeda ak'ǎri. ¹⁰ Maap'eda tai omee weda temaa wǎjida.

María Magdalenapa Jesús unuda

(Mr 16.9-11)

¹¹ Mamǎda María beejii mǎu te uria k'ait'a jēemaa. Mǎgǎ jēe nǎbide ǎjaabaiji edaa ak'it'ee. ¹² Unuji angeleerǎ omé p'aru t'o-t'oo ǎjǎ p'anǎ. Su-ak'ǎ p'anajida Jesús k'ap'ia badamǎi, aba chi poro bada eere, aba chi ǎiru bada eere. ¹³ ǎchia iidijida Mariamaa:

—Wēra, ǎsǎap'eda jēemaa bĩma? ajida.

Mǎpai Mariapa mǎgaji:

—Michi Waibia k'ap'ia ateejidada aji. K'awa-eda aji, sǎmaapi binajida.

¹⁴ Mata ǎpĩtee ak'ik'ǎri, unuji Jesús mama bainǎ bi. Mamǎda iru k'ǎra k'awa-e paji. ¹⁵ Mǎpai Jesupa iidiji:

—Wēra, ǎsǎap'eda jēe nǎbĩma? aji. ǎK'aita ǎiri bĩma? aji.

Mariapa k'ǎsĩaji ma eperǎ chi ǎjǎradepema ne-uu ak'ǎpari. Mapa mǎgaji:

—Mĩ chupiria k'awǎaji. Pia Jesús k'ap'ia ateeji pirǎ, jarǎji sǎma iru bi. Mĩa atanait'eeda aji.

¹⁶ Mǎpai Jesupa mǎgaji:

—ǎMaría!

Ichi t'ǎjǎrak'ǎri, waya ǎpĩtee ak'ǎji mǎik'aapa hebreo pedee mǎgaji:

— ǎRabuni! (Jara k'inia bi "Tachi Jaratepari".)

¹⁷ Jesupa mǎgaji:

—Mĩ k'ena pēiji waide mĩ Ak'ǎremaa wǎ-e bairǎ. Jaranapǎde aji, mĩ k'ǎp'ǎyoorǎmaa: "Mĩ wǎit'ee mĩ Ak'ǎremaa; iru ichiaba parǎ Ak'ǎre. Mĩ wǎit'ee mĩ Ak'ǎre Waibiamaa; iru ichiaba parǎ Ak'ǎre Waibia."

¹⁸ Māpai María Magdalena wāji Jesús k'ōp'āyoorāmaa nepiride ichia unuda māik'aapa Jesupa jarada.

Jesús chi k'ōp'āyoorāmaa cheda
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

¹⁹ Māgí ewate tomia ewate paji. K'eupodopa Jesús k'ōp'āyoorā teeda p'anajida. Puerta j̄a iru p'anajida ju-diorā poro waibiarā waidoopa. Māga nide Jesús āra esaj̄iak'a bain̄i ba cheji māik'aapa māgaji:

—P'eranáati. K'āiwee p'anapatáati.

²⁰ Māga jarap'eda, āramaa ak'ipiji ichi jua māik'aapa ichi orro. Jesús k'awaadak'āri, t'āri o-īadachida. ²¹ Waya Jesupa māgaji:

—K'āiwee p'anapatáati! Mi Ak'ōrepa mi pēidak'a, mia parā jida auk'a pēiru.

²² Māga jarap'eda, jārap'uaji āchi řri māik'aapa māga-ji:

—Ak'ōre Jaure auteebáiti, parā ome ba chemerā.

²³ Eperāarāpa āchia p'ek'au k'achia oopata oo amaaru-ta pirā mide ijādait'ee, parāpa āramaa jaradai: “Tachi Ak'ōrepa pāchia p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee,” māik'aapa Ak'ōrepa ooit'ee parāpa jaradap'edaak'a. Jōdee eperāarāpa mide ijāadaamaaruta pirā, parāpa āramaa jaradai: “Tachi Ak'ōrepa pāchia p'ek'au k'achia oopata wēpapi-e pait'ee,” māik'aapa Ak'ōrepa ooit'ee parāpa jaradap'edaak'a.

Tomapa Jesús unuda

²⁴ Tomás, ichiaba t'řjarapatap'edaa Me-iso, Jesús k'ōp'āyoorā docedepema paji. Mamīda māgí wē-e paji Jesús chek'āri apemaarāmāi. ²⁵ Mapa chi k'ōp'āyoorāpa irumaa māgajida:

—Taipa Tachi Waibia unujidada ajida.

Māga ūrik'āri, Tomapa māgaji:

—Mia unuk'āri clavopa merap'edap'edaamāi iru juade māik'aapa aide mi jua k'ř t'ik'āri, maap'eda iru orrode sudamāi mi jua t'ik'āri, ijāayada aji, Jesús chok'ai bi. Māga-e pirā, ijāa-eda aji.

²⁶ Tomia abaamaa waya Jesús k'ōp'āyoorā ma tede p'anadak'āri, Tomás jida baji. Puerta j̄a baji mīda, Jesús āchi t'āide bain̄i ba cheji māik'aapa māgaji:

—K'āiwee p'anapatáati!

²⁷ Māpai Tomamaa māgaji:

—Ak'ř chéji mi jua, māik'aapa pichi jua k'ř t'it'áaji. Ichiaba pichi jua mi orrode t'it'áaji. ĩJjāa-eda ai k'āyaara, ijāa bida aparíji!

²⁸ Māpai Tomapa māgaji:

—ĭMichi Waibia, řrá mia ijāa bipi. Pi Tachi Ak'ōre Waibia!

²⁹ Māpai Jesupa māgaji:

—Pia ijāa bi mi unuda perā. ĩT'āri o-īa p'anī chi mide ijāa p'anīrā, mi unuda-e p'anī mīda!

Sāap'eda nāgí p'āda

³⁰ Wāara chi k'ōp'āyoorā taide Jesupa awaraa ne-inaa chok'ara ooji, ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Mia na p'ādada ma jōma p'ā-e paji. ³¹ Mamī-

da nāgí p'āji parāpa ijāapataadamerā Jesús Tachi Ak'ōre Warra; irua pēida eperāarā k'aripamerā. Jesude ijāa p'anī pirā, it'aa wādait'ee jai-idaadak'āri.

Jesupa chi k'ōp'āyoorā ūk'uruurāmaa unupida

21 Ma t'ēepai Jesupa ichi waya unupiji chi k'ōp'āyoorāmaa, Tiberias Lago ik'aawa. Nāga paji. ² Ma lago ik'aawa p'anajida Simón Pedro; Tomás ichiaba t'řjarapatap'edaa Me-iso; Natanael, Caná p'uurudepema Galilea eujāde bi; Zebedeo warrarā omé māik'aapa Jesús k'ōp'āyoorā awaraarā omé. ³ Mama p'anide Simón Pedropa māgaji:

—Mi to-ianait'eeda aji.

Apemaarāpa p'anaujida:

—Tai jida wādait'eeda ajida, pi ome.

Māgá wājida māik'aapa barcode batauk'oodachida. Mamīda ma ewate p'ārik'ua maarepida peeda-e paji.

⁴ Taujaaweda unujida Jesús bain̄i bi lago ide. Mamīda iru k'awada-e paji. ⁵ Māpai Jesupa iidiji:

—Warrarā, ĩPeeda-ek'ā? aji.

Āchia p'anaujida:

—Maarepida peeda-eda ajida.

⁶ Māpai Jesupa māgaji:

—Barco juaraare t'iri t'aadapáde aji. Māgara pee-dayada aji.

Irua jaradak'a oodak'āri, ma t'iri p'oyaa jirada-e paji chik'o chik'iapa. ⁷ Māpai mi, chi k'ōp'āyo Jesupa audú k'inia iru badapa Pedromaa māgaji:

—ĭJāgí Tachi Waibia!

Simón Pedropa “Tachi Waibia” ūriruta, ichi řripema p'aru ĩř beeji, ma p'aru ērapachi perā ma mimia ook'āri. Māpai toidú ĩřtidachi. ⁸ Jōdee chi apemaarā k'ōp'āyoorā barcode chejida. T'iri jidiu aneejida chik'o ome, mak'īara t'imia-e bada perā lago ideepa; cien metropai baji. ⁹ Ipude bataudak'āri, unujida ok'ok'īra urua n̄ibi chik'o ome māik'aapa pan. ¹⁰ Māpai Jesupa māgaji:

—Chik'o ūk'uru anéeti parāpa et'ewa peedap'edaade-pema.

¹¹ Simón Pedro barcode bataudaip'eda, t'iri ipu idee jidiu aneeji. Aide ciento cincuenta y tres chik'o waibia bee p'anejida. Mamīda ma t'iri jē-e paji. ¹² Jesupa māgaji:

—Nek'o chéti.

Chi k'ōp'āyoorā apidaapa iididak'aa paji k'aita iru, Jesuta k'awa p'anadap'edaa perā. ¹³ Māpai Jesús āra k'ait'aara cheji. Ma pan chik'o paada ome atap'eda, āramaa jedet'aaji.

¹⁴ Ma Jesupa unupida ōpee paji chi k'ōp'āyoorāmaa, iru chok'ai p'irabaida t'ēepai.

Jesupa Simón Pedromaa iidida

¹⁵ Nek'odap'edaa t'ēepai, Jesupa Simón Pedromaa iidiji:

—Simón, Juan warra, ĩpia mi k'inia iru baparik'ā aji, apemaarāpa mi k'inia iru p'anapata k'āyaara?

Pedropa p'anauji:

—Tachi Waibia, piata k'awa bi. Mia pi k'inia iru bi.
 Māpai Jesupa māgaji:
 —Ewaa ijāa p'aniirā ak'ipariipáde aji, oveja ak'iparipa
 oveja chak'eerā ak'iparik'a.
¹⁶ Jesupa waya iidiji:
 —Simón, Juan warra, ¿pia mi k'inia iru baparik'ā? aji.
 Pedropa p'anauji:
 —Tachi Waibia, piata k'awa bi. Mia pi k'inia iru bi.
 Jesupa māgaji:
 —Mide ijāapataarā ak'ipariipáde aji, oveja ak'iparipa
 ovejaarā ak'iparik'a.
¹⁷ Waya iidida ōpee iidiji:
 —Simón, Juan warra, ¿pia mi k'inia iru bik'ā? aji.
 Pedro k'ira pia-ee baji Jesupa iidida ōpee māgá iidida
 perā. P'anauji:
 —Tachi Waibia, pia jōma k'awa bi. K'awa bida aji, mia
 pi k'inia iru bi.
 Jesupa māgaji:
 —Mide ijāapataarā ak'ipariipáde aji, oveja ak'iparipa
 ichi ovejaarā ak'iparik'a. ¹⁸ Mia wāarata jararu. Pi
 k'ūtrāa bak'āri māik'aapa āyaa wāit'ee pak'āri, pichi
 p'aru pichi juadoopa jī beepachi. Mamīda pi chonaa
 pak'āri, pichi jua eratiit'ee māik'aapa awaraapa pi p'aru
 jī biit'ee, maap'eda pi ateeit'ee pi wā k'inia-e bimaa.
¹⁹ Jesupa māga jarak'āri, jara k'inia baji sāgá Pedro
 piut'ee paji, māga p'asak'āri, eperāarāpa jaradamerā

Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Māga
 jarap'eda, Jesupa Pedromaa māgaji:
 —Māga p'asait'ee mīda, mide ijāaparíji.

Jesús k'ōp'āyo k'inia iru bada

²⁰ Āpītee ak'ik'āri, Pedropa unuji mi, chi k'ōp'āyo Jesu-
 pa audú k'inia iru bada. (Pascua chik'o k'odak'āri, mi
 Jesús ik'aawa baji iru k'ōp'āyoora ome. Mi paji chi iidi-
 da: “Tachi Waibia, ¿k'áipapi pi traicionaait'eema?” ada.)
²¹ Pedropa mi unuk'āri, Jesumaa iidiji:
 —Tachi Waibia, ¿k'āata p'asait'eema aji, iru ome?
²² Jesupa p'anauji:
 —Mia k'inia bi pirā iru chok'ai bamerā mi waya
 cherumaa, pi-it'ee p'ua-e bida aji. Mide ijāaparíji.
²³ Jesupa māga jarada perā irude ijāapataarāpa k'īsia-
 pachida māgí k'ōp'āyo piu-e pait'ee. Mamīda Jesupa
 māga jara-e paji. Jīp'a jaraji: “Mia k'inia bi pirā iru
 bamerā mi waya cherumaa, pi-it'ee p'ua-e bida” aji.
²⁴ Māgí “k'ōp'āyo” et'ewa jarada mi, Juanpa nāgí
 pedee nepirimaa bi parāmaa. Na jōma mia p'āji. Mapa
 k'awa p'ani jōma nepirida na p'ādade wāara.
²⁵ Jesús na p'ek'au eujāde bak'āri, awaraa ne-inaa
 chok'ara oopachi. Ma ne-inaa jōma aba-abaa
 p'ādap'edaa paara, mia k'īsia bi ma p'āda jōmaweda
 araa-e pak'aji na eujāde.

Hechos

San Lucapa na historia p'āji. Irua pedee pia p'āda ome oodak'a p'ā pēiji ichi k'ōp'āyo Teofilomaa, nepiri aupait'ee Jesús bapata māik'aapa ichideerā p'anapatap'edaa iru it'aa wāda t'ēepai. Na p'ādade Lucapa jara bi Ak'ōre Jaure chep'eda, sāga Jesude ijāapataarāpa iru ūraa jaratee wāpachida judiorāmaa māik'aapa judio-eerāmaa paara. Audú jara bi Jesús ome nipapatap'edaarā p'anapata māik'aapa Pablo bapata.

Naapiara jara bi Jesús it'aa wāda chi k'ōp'āyoorā taide māik'aapa angeleerāpa iru waya cheit'eeda adap'edaa (cap. 1.1-11). Jara bi Matías jirit'eradap'edaa Judas Iscariote pari (cap. 1.12-26); Tachi Ak'ōre Jaure ba cheda Jesude ijāapataarā ome māik'aapa ārapa jarateedap'edaa judiorā t'āide (cap. 2); Pedro Juan ome jaratee nipapata (caps. 3.1-4.31); Cristode ijāapataarā p'anapatap'edaa (caps. 4.32-5.11) māik'aapa irua jirit'eradaarā carcelde t'i n̄bidap'edaa (cap. 5.12-42); siete k'aripapataarā bidap'edaa (cap. 6.1-7); Esteban jita atadap'edaa māik'aapa peedap'edaa (caps. 6.8-7.60); ijāapataarā erreudap'edaa Israel eujā jōmaade māik'aapa Felipepa jaratee nipapata (cap. 8.1-40); Saulo Jesude ijāa beeda (cap. 9.1-31); Pedropa jaratee nipapata (caps. 9.32-11.18); judio-eerā chip'epatap'edaa Antioquía p'uurude (cap. 11.19-30); Herodepa ooda māik'aapa piuda (cap. 12); Pablo naapiara wāda Jesús ūraa jarateede judio-eerāmaa (caps. 13.1-14.28); ijāapataarā poro waibiarā chip'edaidap'edaa Jerusalende (cap. 15.1-35); Pablo waya wāda judio-eerāmaa jarateede (caps. 15.36-18.22); Pablo t'ēepai wāda judio-eerāmaa (caps. 18.23-21.16) māik'aapa ijāadak'aa beerāpa Pablo carcelde t'i n̄bidap'edaa Jesude ijāa bada k'aurepa (caps. 21.17-28.31).

Tachi Ak'ōrepa jarada ichi Jaure pēit'ee

1 Teófilo, naapiara k'art'a p'ādade pīmaa mia p'āji Jesupa ne-inaa ooda māik'aapa jarateeda it'aa wārumaa. ² Wāi naaweda, Ak'ōre Jaure k'ap'ia pari jara-ji ichia jirit'eradaarāmaa k'āata oopataadait'ee. ³ Piuda t'ēepai chi k'ōp'āyoorāmaa cheji māik'aapa unupiji wāara ichi chok'ai bi. K'āima cuarenta wāyaaru misa, ichi k'ap'ia unupipachi māik'aapa jarateepachi Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bi ichide ijāapataarāmaa.

⁴ Ewari aba chi k'ōp'āyoorā ome bak'āri, māgaji: —Wānaadapáde aji, Jerusalendeepa awara āyaa. Ni-dapáde aji, mi Ak'ōrepa jarada oorumaa, mia parāmaa jaradak'a ooit'ee perā. ⁵ Juan Bautistapa poro choopachi paniapa. Mamída taarā-e Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure ba chepiit'ee parā k'ap'iade.

Jesús it'aa wāda

⁶ Ma t'ēepai Olivo Eede p'anadak'āri, Jesús k'ōp'āyoorāpa iidijida:

—Tachi Waibia, ¿īraweda Israel pidaarā p'uuru waibia papiit'ee k'ā ajida, ai naawedapemak'a, chíara jua ek'ari p'anada-ee?

⁷ Irua p'anauji:

—Parāpa k'awadaik'araa bida aji, sāapai Tachi Ak'ōrepa ne-inaa ooit'ee, parā-it'ee-e perā. Irua aupaita māgee net'aa k'awa bi. ⁸ Mamída Tachi Ak'ōre Jaure parā ome ba chek'āri, ichia k'aripait'ee nejōmaata oodamerā Ak'ōrepa oopi k'inia bik'a. K'awapiit'eeda aji, jōmaweda mia ooda eperāarā k'aripait'ee, parāpa jarateenadamerā Jerusalén p'uurude, Judea eujāde, Samaria eujāde, awaraa eujā t'imí beede paara.

⁹ Māga jarap'eda, Tachi Ak'ōrepa iru it'aa ateeji. Āchia ak'i jōnide jīrararade t'ūdachi māik'aapa waa unuda-e paji.

¹⁰ Māgá it'aa ak'i jōni misa, angeleerā omé āchi ik'aawa bainī p'ana chejida. P'aru t'o-t'oo jī p'anajida.

¹¹ Māirāpa māgajida:

—Galilea pidaarā, ¿sāap'eda it'aa ak'i jōnima? ajida. Jāgí Jesús parā ome bada māik'aapa it'aa wāda waya cheit'eeda ajida, parāpa iru it'aa wāru unudap'edaak'a.

Matías jirit'eradap'edaa Judas Iscariote pari

¹² Maap'eda Olivo Eedeepa Jesús ome nipapatap'edaarā waya chejida Jerusalende. Īpata ewate paji māik'aapa āchi ūraade jara bi ma ewate t'imí wādaik'araa bi. Mamída t'imia-e bada perā, chejida.

¹³ P'uurude panadak'āri, wājida āchi p'anapatap'edaa-
maa it'ipema pisode. Ma chedap'edaarā paji Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Alfeo warra Santiago, Simón Celote apatap'edaa māik'aapa Santiago warra Judas. ¹⁴ Mama āchi it'aa t'īpachida Jesús īpemaarā ome māik'aapa Jesús nawe María ome, ichiaba awaraa wēraarā ome.

¹⁵ Ewari aba Jesucristode ijāapataarā ciento veinte see n̄bide Pedro bainī beejī māik'aapa māgaji:

¹⁶ —Īpemaarā Cristo k'aurepa, chonaarāweda Ak'ōre Jaurepa jarajida aji, Rey David it'aideepa eperā abaapa Jesús peepiit'ee. Māga jara bi Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade. Īrá Davidpa jaradak'a uchijī Judas ome. ¹⁷ Judas tachi k'ōp'āyo paji māik'aapa tachi ome auk'a mimiapachi. ¹⁸ Mamída k'achia ooda pari p'arat'a p'aadap'edaapa irua eujā neto ataji. Mama iru baaidachi māik'aapa chi jīsi chedachi. ¹⁹ Jerusalende

p'anapatap'edaarāpa iru piuda k'awaadak'āri, ma eujā t'ī bijida *Hacéldama*, āchi pedeede jara k'inia bi "Waa Eujā".²⁰ Māga p'asada perā Judas ome, awaraa jiridaipia bi iru mimia oomerā. Māga oodaipia bi Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādadepema Salmode jara bairā:

'Pi tede apida p'anada-e. Mapa ichita te tuma bait'ee.'
(*Sal 69.25*)

māik'aapa awara āi ichiaba jara bairā:
'Awaraapa pi mimia atait'ee.'

(*Sal 109.8*)

²¹ 'Nama p'anida aji, eperāarā tachi ome nipapatap'edaarā, Jesús tachi ome niparu weda. ²² Juan Bautistapa iru poro choadak'āriipa it'aa wārumaa māgá nipapachida. Judas pari āchidepema jiridaipia bi aba tachi ome auk'a Jesús unuda chok'ai p'irabaip'eda.

²³ Māpai madepema omé jirijida aba jirit'eradait'ee. Aba paji José. Māgí ichiaba t'ījarapachida Barsabás, maa-e pirā Justo. Chi apema t'ījarapachida Matías.

²⁴ Ma omé jiridap'eda, it'aa t'ījida:

—Tachi Waibia, pia jōmaarā t'āri k'awa bida ajida. Maperā k'awapiji na omeedepema k'aita pia k'inia bi. ²⁵ Māgipa pi ūraa jarateenait'eeda aji, Judas pari, irua k'achia ooda k'aurepa ichi wāit'ee padamaa wāda perā.

²⁶ Māga it'aa t'īdap'eda, suerte jemenejida jirit'eradait'ee. Māpai Matiata uchijai. Ma ewate weda ape-maarā once Cristopa jirit'eradaarā ome mimiamaa beiji.

Tachi Ak'ōre Jaure cheda

2 Jerusalén p'uuru de Pentecostés fiesta ewate pak'āri, jōmaweda Cristode ijāapataarā abaamaa see nībaji. ² Māga nide nāumia pururua jīwaaparik'a ūrijida it'ariipa cheru āchima. ³ Māpai unujida t'īpita-
tauk'a jērajēraa cheru āchi īri. Maap'eda āchi chaachaa īri urua jērajēraa nībeiji. ⁴ Jōmaweda Ak'ōre Jaure ome p'aneejida māik'aapa Ak'ōre Jaurepa pedee-piji ichia k'inia badak'a. Pedee-pachida āchia ai naaweda k'awada-e p'anadap'edaa pedeede.

⁵ Maapai Jerusalende p'anajida judiorā Tachi Ak'ōrede ijāapataarā fiesta-it'ee chedap'edaarā awara āiipa.

⁶ Āchia māgí nāu pururua jīwaaparik'a ūridak'āri, jōmaweda seedachida ma ciento veinte ijāapataarā p'anadap'edaamāi. K'awadak'aa paji k'āata k'īsiadai, ūripachida perā āchi t'odap'edaa pedeede. ⁷ Mapa āchi ak'itrua para beiji māik'aapa māgapachida:

—Jōmaweda na eperāarā pedee para bi Galileadepemaarā-ek'ā? ⁸ ¿Sāgapi k'īra t'ādo pedee para bima ajida, eperāarā nama para bi pedee chaa? ⁹ Nama eperāarā p'anī Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto māik'aapa Āsia eujādepe-maarā. ¹⁰ Ma awara chejida Frigiadepemaarā, Panfiliadepemaarā, Egiptodepemaarā, ichiaba Libiadepemaarā Cirene p'uuru k'ait'a p'anapataarā. Ichiaba Roma p'uuru depemaarā ūk'uru chejida. ¹¹ Judiorā ūk'uru māga t'odap'edaa perā māik'aapa ūk'uru judiorā pak'oodaidaarā, judiorā ūraade ijāadap'edaa perā. Ichiaba chejida Creta isladepemaarā māik'aapa Arabia eujādepemaarā. Nāgīrā Galilea eujādepemaarā mīda,

tachi chaachaa t'odap'edaa pedeede tachia ūri p'anida ajida. Āchia pedee para bida ajida, jaradait'ee Tachi Ak'ōrepa ne-inaa pia ooda.

¹² Māgá āchi t'odap'edaa pedeede ūridap'edaa perā, jōmaarāta ak'itrua para beiji māik'aapa k'awadak'aa paji k'āata k'īsiadai. Āchi pitapai māgapachida:

—Na ¿k'āata jara k'inia bima? apachida.

¹³ Mamīda ūk'uru, chīara oo k'iniapa, māgapachida:

—jVinopata piu para bi! jMapa pariatua pedee p'anida! apachida.

Pedropa jarada Jerusalende p'anadap'edaarāmaa

¹⁴ Māpai Pedro, it'a ak'inī beep'eda chi k'ōp'āyoorā once ome, golpe pedeeji:

—Tachi auk'arā māik'aapa jōmaweda nama Jerusalende p'anīrā, mia jararu pia ūriti. ¹⁵ At'āri tap'eda nībairā tai vinopa piuda-e p'anida aji, parāpa k'īsia p'anik'a. Parāpa pia k'awa p'anī tai judiorā tap'eda weda todak'aa. ¹⁶ Parāpa nama unu p'anī chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapari Joelpa nāga jaradak'a:

¹⁷ 'Tachi Ak'ōrepa jara bi: Na ewari na eujā jōi naaweda, eperāarā chok'araarāmaa mi Jaure pēit'eeda aji. Parā warrarā māik'aapa parā k'aurāpa jaradait'ee mia jarapiruk'a. K'ūtrāarāpa k'āimok'araa pik'a bide mia ooru unudait'ee māik'aapa chonaarā k'āimok'araadait'ee mi ome. ¹⁸ Wāara, maapai mia oopi bik'a oopataarāmaa mi Jaure pēit'ee; imik'īraarāmaa, wēraarāmaa auk'a. Mia ooru ārapa jarapataadait'ee.

¹⁹ Pajāde māik'aapa eujāde ne-inaa eperāarāpa waide unudak'aa unupit'ee: waa, t'īpita māik'aapa nari jīrak'awaa nībi. ²⁰ Ak'ōrejīru k'īdariiit'ee māik'aapa atane k'īra p'oree waak'a padariiit'ee. Māgá pait'ee Ak'ōre ewari waibia ewate, na eujā jōi naaweda.

²¹ Mamīda ai naaweda Tachi Ak'ōrepa ichimaa chupiria iidirutaarā k'aripa atait'eeda aji, atuanaadamerā.'

(*Jl 2.28-32*)

²² Māpai Pedropa māgaji:

—K'awa p'anida aji, Joelpa jaradak'a wāara uchiaru idi, Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure taimaa pēida perā. Israel pidaarā, ūriti mia jararu. Tachi Ak'ōrepa Jesús Nazaretdepema pēiji tachi t'āide. Māga k'awa p'anī Tachi Ak'ōrepa irumaa oopipachi perā ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa. ²³ Mamīda Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru badak'a, parāpa iru jita atadachida, maap'eda ijāadap'edaa beerāmaa peepijida. Māirāpa kurusode baijira bijida mama piumerā. ²⁴ Mamīda Tachi Ak'ōrepa chok'ai p'irabai ataji. Māgá chok'ai p'irabai atada perā, waa piu-e; ichita chok'ai bait'ee. ²⁵ Chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa Jesús ome ooit'ee bada jaraji Rey David it'aidepa:

'Ichita mi Ak'ōre Waibia unupachida aji, mi k'īrapite. Ichi mi ome bairā, maarepida mi waawee-e. ²⁶ Mapa mi t'āri o-īa nībi, māik'aapa k'ari k'inia bi, k'awa bairā Tachi Ak'ōrepa mi k'aripapari. ²⁷ Ak'ōre, pia mi k'ap'īa beraupi-e pait'ee mi iarutamāi, mia oopari perā pia oopi bik'a. ²⁸ Ak'ōre eujādee wāpari o mimaa ak'īpiji. Mapa mi o-īa bait'eeda aji, pi k'īrapite.'

²⁹ Maap'eda Pedropa mägaji:

—Tachi auk'aarã nama see nĩbi, ũrítĩ. Tachi chonaarãwedapema Rey David jai-idaaji mǎik'aapa iajida. Iru k'ap'ia at'ári jǎirade bi tachi t'áide. ³⁰ K'awa p'anĩ David chok'ai bak'ári, Ak'õre pedee jarapari paji. Mapa irua k'awa baji Tachi Ak'õrepa jarada irumaa, irudeepa rey uchiapiit'ee. ³¹ Mägá, wãara Davidpa unu pik'aji mǎik'aapa jaraji sãga Cristo p'irabait'ee iru iadap'edaamãiipa mǎik'aapa iru k'ap'ia berau-e pait'ee. ³² K'awa p'anĩ na pedee Jesudeta jara bi, Tachi Ak'õrepa iru p'irabai atada perã mǎik'aapa taipa unudap'edaa perã. ³³ Tachi Ak'õrepa iru it'aa ateeji ichi juaraare ak'ĩ banamerã. Maap'eda ichia jaradak'a ichi Jaure teeji Jesumaa, irua pëimerã irude ijãapataarãmaa. Mägita parãpa et'ewa unujida mǎik'aapa ũrijida. ³⁴ Tachi Ak'õrepa Rey David k'ap'ia piuda chok'ai p'irabaipi-paji it'aa ateeit'ee. Mamĩda Davidpa jaraji:

'Tachi Ak'õrepa jaraji Tachi Waibiaamaa: "Pĩ mi ome auk'a waibia bairã, su-ak'ĩ beepáde aji, mĩ juaraare, ³⁵ mia pi k'ĩra unuamaa iru p'anapataarã p'oyaaru misa."'

(Sal 110.1)

³⁶ 'Israel pidaarã, pia k'awáati mägí Jesús parãpa kuruode peepidap'edaa Tachi Ak'õrepa Tachi Waibia papiji. Iruta Tachi Ak'õrepa pëijida aji, tachi rey pamerã.

³⁷ Mäga ũridak'ári, arii p'anadap'edaarã k'ĩsia puadachida. Mapa iidijida Pedromaa mǎik'aapa chi k'õp'ãyoorãmaa:

—¿K'ãata oodayama ajida, taipa?

³⁸ Pedropa p'anauji:

—P'ek'au k'achia oo amáati, Tachi Ak'õrepa parã p'ek'au k'achia wëpapik'oomerã mǎik'aapa Jesucristo t'ĩde poro choopĩti. Mäga ooruta pirã, Ak'õrepa ichi Jaure pëiit'ee parã ome bapariimerã. ³⁹ Mägí jarada parã-it'ee aupai-eda aji; ichiaba pãchi warrarã-it'ee mǎik'aapa t'imĩ p'anĩrã-it'ee; pia jarait'eera, Tachi Ak'õre Waibiapa ichi odee atee k'inia bĩrã-it'ee.

⁴⁰ Mägí pedee jõma jarap'eda, Pedropa ũraaji:

—P'ananaati Jesús peedap'edaarãk'a; jĩp'a ijãati mǎik'aapa óotĩ Tachi Ak'õrepa oopi bik'a.

⁴¹ Ma ewate weda Pedro pedee ijãadap'edaarãpa poro choopijida mǎik'aapa apemaarã Cristode ijãapataarã ome t'ũjida. Ma ijãadap'edaarã Pedro k'aurepa eperãarã tres mil paji. ⁴² Mamǎik'aapa áchia ũri k'inia p'anapachida Cristopa jirit'eradaarãpa jarateepata mǎik'aapa jedepachida áchia ne-inaa iru bee. Ichiaba jõmaweda cheepurupachida it'aa t'ĩdait'ee mǎik'aapa ne-inaa jedek'odait'ee, mägá k'irãpadait'ee Cristo piuda áchi pari.

Chi naa ijãadap'edaarã

⁴³ Maapai eperãarã p'era pik'a para bapachi, Tachi Ak'õrepa oopipachi perã Cristopa jirit'eradaarãmaa ne-inaa eperãarãpa p'oyaa oodak'aa. ⁴⁴ Ma awara Cristode ijãapataarã chik'inia para bapachi mǎik'aapa chi wë beerãmaa áchi ne-inaa jedepachida. ⁴⁵ Pia jarait'eera, netopachida áchi net'aa iru p'anĩ mǎik'aapa ma p'arat'a

t'oopachida teedait'ee chi wë beerãmaa. ⁴⁶ Ewari chaa cheepurupachida Ak'õre te waibiade it'aa t'ĩdait'ee mǎik'aapa t'ári o-ĩapa ne-inaa jedek'opachida áchi tede. ⁴⁷ Ak'õremaa it'aa t'ĩpachida jaradait'ee iru t'ári pia bi. Jerusalén pidaarãpa pia pedeeepachida ára ápite. Maperã ewari chaa chok'araara o k'achiadeepa uchiapachida áchi k'aurepa.

Pedropa eperã chiwa bi jipada

3 Ewari aba Pedro Juan ome wãjida Tachi Ak'õre te waibiadee a las tres, ma hora judiorã it'aa t'ĩpatap'edaa hora pada perã. ² Mama Ak'õre te waibiade baji eperã chiwa bi, ichi t'oru weda. Ewari chaa eperãarãpa mägí ateeepachida mǎik'aapa binapachida Ak'õre tede chi T'ũpata Pi-ia apatamã, p'arat'a iidipari-imerã chi mama t'ĩurutaarãmaa. ³ Mägí eperãpa unuk'ári Pedro mǎik'aapa Juan Ak'õre tede t'ũ wãda, p'arat'a iidiji. ⁴ Mãpai áchia ak'ijida irumaa mǎik'aapa Pedropa mägaji:

—Taimaa ak'ipáde aji.

⁵ Mägí eperãpa ak'ijji, p'arat'a teedai jĩak'aapa.

⁶ Mamĩda Pedropa mägaji:

—Mia wëe bida aji, p'arat'a, nëe jida. Mamĩda mia pi k'aripait'ee. Jesucristo Nazaretdepemapa mĩmaa nãga oopi bairã, iru t'ĩde mia jararu: p'irabãiji mǎik'aapa wãji.

⁷ Mäga jararuta, Pedropa juaraarepema juade jipap'eda, p'irabai ataji. Aramata ma chiwa bada bĩri pia beejji ⁸ mǎik'aapa p'inajĩti bainĩ beejji. Maap'eda p'irria beejji. Ma t'ëepai ichi bĩriipa t'ũji Ak'õre tede áchi ome. Jĩtijĩtia wãji mǎik'aapa o-ĩapa it'aa t'ĩ wãji Ak'õremaa.

⁹ Mäga unudak'ári, jõmaweda arii p'anadap'edaarã

¹⁰ p'era pik'a para beejji. Mägá p'anajida ai naaweda áchia unupatap'edaa perã ma eperã su-ak'ĩ bi p'arat'a iidimaa Ak'õre tede, chi T'ũpata Pi-ia apatamã.

Pedropa jarada Tachi Ak'õre tede p'anadap'edaarãmaa

¹¹ Mägí chiwa bada jipa beeda perã, Pedro mǎik'aapa Juan ik'aawaapa áyaa wãk'aa paji. Áchi p'anajida Ak'õre te waibia áuk'idaa, Salomón Pórtico apatap'edaamã. Áchimaa eperãarã jõmaweda p'era pik'a p'ira erreujida. ¹² Pedropa mäga unuk'ári, mägaji:

—Israel pidaarã, ¿sãap'eda parã p'era para bima? aji.

¿Sãap'eda tai k'ĩra ak'ĩ jõnima? ¿Parãpa k'ĩsia p'anik'ã taipa tachi juadoopa na eperã jipajida? ¹³ Tachi chonaarã Abraham, Isaac mǎik'aapa Jacob

ijãadap'edaa Ak'õre Waibiapa ichi Warra Jesús waibiara papiji jõmaarã k'ãyaara, ichia oopi badak'a oopachi perã. Mamĩda parãpa mägí Jesús jita atadap'eda, charraarãmaa teenajida. Maap'eda Pilatopa uchia pëiit'ee pak'ári, parãpa k'iniada-e paji. ¹⁴ Eperã t'ári pia bi p'ek'au k'achia wëe k'ena pëidai k'ãyaara, chíara peeparita parãpa uchiapit'aajida. ¹⁵ Mägá peepit'aajida Tachi Ak'õre o ak'ipipari. Mamĩda parãpa peepidap'eda, Tachi Ak'õrepa chok'ai p'irabai ataji. Taipa mäga unujida tachi taupa. ¹⁶ Nãgí eperã jipa beejji ichia ijãada perã Jesupa jipai. Maperãpi jipa beejji, parãpa

unu p'anik'a. Jesús jōmaarā k'āyaara waibiara bairā, k'ayaa beerā jipai.

¹⁷ Michi auk'arā, mia k'awa bi pāchi poroorāpa māik'aapa parāpa Jesús peepidak'āri, k'awada-e paji iru Tachi Ak'ōrepa pēida tachi k'aripamerā. ¹⁸ Mamīda parāpa māga oo p'anīpa Tachi Ak'ōrepa uchiapiji ichia jaradak'a, ichi pedee jarapataarā it'aideepa: ichia pēida piut'ee. ¹⁹ Māpai Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru badade pia k'īsiadap'eda, k'achia oo amāati māik'aapa irude ijāati, irua pāchi p'ek'au k'achia wēpapik'oomerā. ²⁰ Māga ooruta pirā, Ak'ōrepa parā k'āiwee p'anapiit'ee māik'aapa pēiit'ee Jesucristo, ichia jirit'erada parā k'ari-papariimerā. ²¹ Mamīda Jesús at'āri Ak'ōre eujāde bait'ee, Ak'ōrepa ne-inaa jōmaweda chiwidi pik'a ooru misa, chonaarāweda ichi pedee jarapataarā it'aideepa jaradap'edaak'a. ²² Maapai Moisepa tachi chonaarā-maa māgaji:

'Ak'ōrepa ichi pedee jarapari uchiapiit'ee parā t'āide mi jīak'a. Oopataati irua jara bik'a. ²³ Māgī Ak'ōre pedee jarapariipa jara bi pedee ūri k'iniada-e p'anīrā Ak'ōre eperāarā p'anīmāiipa āyaa jērek'ooit'ee māik'aapa peek'ooit'ee.'

(Dt 18.15-19)

²⁴ Ichiaba Samuel beedak'āriipa jōma apemaarā Ak'ōre pedee jarapataarāpa jarapachida tachia īrā unu p'ani. ²⁵ Mapa parāpa k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa jarada chonaarāweda ichi pedee jarapataarā it'aideepa parā īrapemaarā-it'ee. Ichiaba ichia jarada Abrahammaa parā īrapemaarā-it'ee. Māgaji Abrahammaa:

'Mia na p'ek'au eujādepemaarā jōmaweda k'ari-pait'eeda aji, pideepa uchiadait'eerā k'ap'ia pari.'

(Gn 22.18)

²⁶ Ichia jaradak'a Abrahammaa Tachi Ak'ōrepa parā pia ooji, ichi Warra piup'eda chok'ai p'irabai atak'āri parā t'āide. Māga ooji k'inia bada perā parāpa naapiara ijāadamerā māik'aapa pāchia k'achia oopata oo amaadamerā.

Pedro Juan ome judiorā poroorā k'īrapite

4 At'āri Pedro Juan ome pedeemaa p'ani misa, judiorā p'aareerā pachejida Ak'ōre te waibia jīapataarā poro ome. Ichiaba āchi ome chejida saduceorā.

² K'īrau p'anajida Pedropa māik'aapa Juanpa jaratee p'anadap'edaa perā eperāarā piudap'eda chok'ai p'irabaidai, Jesús p'irabaidak'a. ³ Mapa jita atadachida. K'ewara bada perā, carcelde t'it'aanajida, ai norema ma nepira ak'idait'ee. ⁴ Māga oojida mīda, eperāarā chok'araarāpa Cristode ijāajida, ārapa jarateedap'edaa k'aurepa. Ijāapataarā jōmaweda imik'īraarā aupai cinco mil paji.

⁵ Ai norema Jerusalende abaamaa see nībaji judiorā poro waibiarā, āchi chonaarā māik'aapa Moisepa p'āda jarateepataarā. ⁶ Mama baji ichiaba Anás, judiorā p'aareerā poro waibia pada. Ichiaba baji p'aareerā poro waibia Caifás, Juan, Alejandro māik'aapa Anás ēreerā awaraarā. ⁷ Pedro Juan ome atapijida māik'aapa āchi k'īrapite bainī beepidap'eda, iidijida:

—¿K'ai juapa parāpa jāgee net'aa oo p'anīma? maa-e pirā ¿k'aipa jāgá oopi bīma? ajida.

⁸ Ak'ōre Jaure Pedro ome bada perā, pia p'anauji:

—Judiorā poro waibiarā māik'aapa chonaarā, ⁹ parāpa taimaa iidiruta, sāga nāgī k'ayaa bada k'aripajida māik'aapa sāga jipa beeji. ¿Māga-ek'ā? aji. ¹⁰ Pia bi. Taipa parā k'īrapite jaradait'ee, jōmaweda Israel pi-daarāpa k'awaadamerā. Nāgī eperā parā jōmaarā k'īrapite bainī bi, jipa beeji Jesucristo Nazaretdepema juapa, parāpa kurusode peepidap'edaa māik'aapa Tachi Ak'ōrepa chok'ai p'irabai atada. ¹¹ Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādada jara bi:

'Te oopataarāpa māu k'iniada-e padap'edaa pipiara padachi.'

(Sal 118.22)

¹² Mapa Jesucristodepai ijāa p'ani pirā, it'aa wādait'ee, maarepida awaraa eperā wē-e perā iruk'a na p'ek'au eujāde, tachi o k'achiideepa k'aripa atait'ee.

¹³ Judiorā poroorā arii p'anadap'edaarāpa unudak'āri Pedro māik'aapa Juan jīp'a pedeemaa p'ani waaweeda-ee, māik'aapa k'awaadak'āri āchi eperā jīp'arā, mak'iaara k'art'a tau k'awada-ee, ak'itrua para beeji. K'awaajida Jesús ome nipapatap'edaa perā, māga pedeejida. ¹⁴ Ma awara chiwa bada āchia jipadap'edaa arii baji. Mapa judiorā poroorāpa p'oyaa p'anaudak'aa paji. ¹⁵ Māpai āchia Juan, Pedro, ma chiwa bada ome taawaa uchiapijida. Maap'eda pedee para beeji āchi pitapai:

¹⁶ —¿K'āata oodait'eema ajida, jā eperāarā ome? Jōmaweda Jerusalendepemaarāpa k'awa p'ani ārapa ne-inaa pia oodap'edaa, eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Tachia p'oyaa merada-e. ¹⁷ Mamīda īrā jaradāma ajida, ma eperāarāmaa jarateenaadamerā Jesupa ne-inaa oopata, māga-e pirā miapidai.

¹⁸ Māpai waya t'ī p'e atajida māik'aapa jarajida waa jarateenaadamerā Jesupa ne-inaa oopata. ¹⁹ Mamīda Pedropa Juan ome p'anaujida:

—Pia k'īsiati parāpa. ¿K'āare piata bayama ajida, Ak'ōrepa jara bi ooda-e pait'ee, parā pedee ūri k'iniapa? ²⁰ Taipa unudap'edaa māik'aapa ūridap'edaa p'oyaa nepiri amaada-eda ajida.

²¹ Judiorā poroorā arii p'anadap'edaarāpa āchi juade iru p'anajida mīda miapidait'ee, arajāgaa pēijida eperāarā waidoopa. Jōmaweda eperāarā o-īa it'aa t'ī-maa p'anapachida Tachi Ak'ōremaa, ²² Jesús Jaurepa ma eperā jipataada perā, cuarenta años audú iru bita.

Ijāapataarāpa Tachi Ak'ōremaa k'aripa iididap'edaa

²³ K'ena pēidap'eda, Pedro Juan ome chejida āchi k'ōp'āyoorā p'anadap'edaamaa. Nepirijida judiorā p'aareerā poroorāpa māik'aapa awaraa judiorā poro waibiarāpa āchimaa jaradap'edaa. ²⁴ Māgī pedee ūridap'eda, jōmaweda auk'a it'aa t'ījida:

—Tachi Waibia, pia pajā, na eujā, p'usa māik'aapa ne-inaa jōmaweda aide nībi ooji. ²⁵ Pi Jaurepa tachi chonaa Davidmaa nāga pedeeji irua pide ijāa bada perā:

'¿K'ääre-it'ee awaraa eujãdepemaarã k'ïrau p'anapata-ma? Michi eperãarã paara pariatua k'ïsiapata. ²⁶ Na p'ek'au eujãdepema reyrã mãik'aapa poro waibiarã audua p'anadairã, pedeeteepata k'achia oodait'ee. Pedee k'achia jarapata Tachi Ak'õre ãpite mãik'aapa ichia rey pëida ãpite.'

(Sal 2.1-2)

²⁷ Tachi Waibia, pia jaradak'a David it'aideepa, mãga uchijai. Rey Herodes, Poncio Pilato mãik'aapa awaraarã judio-eerã na p'uurude pedeeteejida Israel pidaarã ome k'achia oodait'ee Jesús, pia pëida oo chemerã pia oopi k'inia bi. ²⁸ Mãga oojida pia naaweda k'ïsia iru badak'a. ²⁹ Ìrá Tachi Waibia, ak'ëji pi ãpite k'achia pedee p'anãrã mãik'aapa taimaa waapiara pi ùraa waawee-ee jarateepíji, taipa oo k'inia p'anadairã pia oopi bik'a. ³⁰ Ichiaba tai k'aripáji k'ayaa beerã jipap-ataadamerã mãik'aapa ne-inaa eperãarãpa p'oyaa oodak'aa ãchi juadoopa oopataadamerã Jesús t'ïde. Iruata pichia oopi bik'a ichita oopari.

³¹ It'aa t'ï aupadak'ãri, ãchi p'anadap'edaamã wir-riwirria nãbeeki. Mãpai jõmaweda Ak'õre Jaurepa oopi bik'a oo k'inia p'aneejida mãik'aapa Tachi Ak'õrepa ooda Jesús piuda k'aurepa waawee-ee jarateepachida.

Ijãapataarãpa ãchi net'aa jedepatap'edaa

³² Maapai ijãapataarã jõmaweda auk'a k'ïsiapachida mãik'aapa chik'aripa p'anapachida. Apidaapa ãchi net'aa iru p'ani ãchi-it'ee aupaida adak'aa paji. Jïp'a jõ-maarã-it'ee paji. ³³ Mapa Ak'õrepa ãchi pia oopachi. K'aripaji Cristopa jirit'eradaarãpa jarateedamerã Jesús chok'ai p'irabaida mãik'aapa oodamerã ne-inaa eperãarãpa p'oyaa oodak'aa ãchi juadoopa. ³⁴ Æchi chupiria p'anadak'aa paji. Chi eujã iru beerãpa mãik'aapa ne-inaa awaraa iru beerãpa netot'aapachida. ³⁵ Mãpai ma p'arat'a Cristopa jirit'eradaarãmaa teepachida, jedenadamerã wëe beerãmaa. ³⁶ Mãga oo-ji Leví èreerãdepema Josepa. Mãgí eperã Chipre islade-pema paji. Mãgimaa Cristopa jirit'eradaarãpa pedida t'ï bijida Bernabé (jara k'inia bi "T'ãri O-ïapipari"). ³⁷ Mãgí eperãpa eujã iru bada netot'aaji mãik'aapa ma p'arat'a Cristopa jirit'eradaarãmaa teeji.

Ananías chi wëra Safira ome ne-inaa k'achia ooda

5 Mamída Bernabepa oodak'a ooda-e paji Ananías chi wëra Safira ome. Mãgïrãpa ãchi eujã netot'aa-jjida. ² Mamída mãgí eperã chi wëra ome pedeeteejida p'arat'a jõma teeda-e pait'ee Cristopa jirit'eradaarã-maa. Ananiapa mãgí p'arat'a ùk'urupai teenak'ãri, ³ Pedropa mãgaji:

—Ananías, ¿pi seewa cheruk'ã aji, Ak'õre Jauremaa, p'arat'a jõma tee che-ee? ¿Sãap'eda oojima Satanapa oopi bik'a? ⁴ ¿Jã eujã pichide paji-ek'ã netot'aa naaweda? ¿Ma p'arat'a pichide paji-ek'ã netot'aap'eda? ¿Sãap'eda nãga oo k'iniadachima? Pia eperãarãmaa seewa-e paji. Ak'õremaata seewajida aji.

⁵ Mãga ùriruta, Ananías eujãde piu baainaji. Arii p'anadap'edaarãpa unudak'ãri, p'erak'oodachida. ⁶ Mã-

pai k'ùtrãarã ùk'uruurãpa chi piuda beda atajida mãik'aapa ateejida iade.

⁷ Hora õpeemaa Ananías wëra t'ïuji, chi imik'ïra piuda k'awa-ee. ⁸ Mãpai Pedropa irumaa iidiji:

—¿Wãara mãgí p'arat'a pari eujã netot'aajidak'ã? aji. Ichia p'anauji:

—Netot'aajidapi.

⁹ Pedropa mãgaji:

—¿Sãap'eda parã pedeeteejida Ak'õre Jauremaa see-wadait'ee? Ara cherutada aji, pi imik'ïra iadeepa. Naade pi jida auk'a ateedait'eeda aji.

¹⁰ Aramata Safira piu baainaji Pedro biiri ik'aawa. K'ùtrãarã t'ïudak'ãri, unujida piu bi. Maap'eda ïanajida chi imik'ïra ik'aawa. ¹¹ Jõmaweda ijãapataarã mãik'aapa awaraarã mãga k'awadap'edaarã p'era para beeji.

Ak'õre Jaurepa k'aripap'eda, Cristopa jirit'eradaarãpa oopatap'edaa

¹² At'ãri Jerusalende p'anide Cristopa jirit'eradaarãpa oopachida ne-inaa eperãarãpa p'oyaa oodak'aa ãchi juadoopa. Maapai jõmaweda Cristode ijãapataarã cheepurupachida Salomón Pórtico apatap'edaamã, Tachi Ak'õre te waibia ãuk'idaa. ¹³ Apemaarã judiorã Tachi Ak'õre te waibiade t'ïupataarã waaweepe ara p'anada-e paji ãchi ome. Mamída pia pedeepachida ãchi ãpite, apemaarã Jerusalendepemaarã ome.

¹⁴ Mãirã mãgá t'ïuda-e paji mïda ãchi ome, Cristode ijãapataarã ïwajida, wëraarã mãik'aapa imik'ïraarã.

¹⁵ Cristopa jirit'eradaarãpa ne-inaa pia oo p'anadap'edaa perã, eperãarãpa ãchi k'ayaa beerã calle jã ik'aawa uchia atapachida joip'aruk'a bi ïri, Pedro wãyaa wãk'ãri, chi jaurepa pida ãra t'õbaimerã mãik'aapa jipamerã. ¹⁶ Ichiaba p'uuru k'ait'a beerãpa Jerusalende k'ayaa beerã chok'ara aneepachida mãik'aapa ichiaba eperã netuara merãtia bee aneepachida. Tachi Ak'õrepa jõmaweda jipak'oopachi Cristopa jirit'eradaarã juapa.

Cristopa jirit'eradaarã jiridap'edaa miapidait'ee

¹⁷ Unudak'ãri jõmaweda Cristopa jirit'eradaarãpa oopata, judiorã p'aareerã poro waibia mãik'aapa ùk'uru saduceorã iru ome nipapatap'edaarãpa Cristopa jirit'eradaarã k'ïra unuamaa iru p'aneejida.

¹⁸ Mapa Tachi Ak'õre te waibia jãapataarãmaa atapijida carcelde t'ik'oonadamerã. ¹⁹ Mamída p'ãrik'ua angelpa carcelde t'ïupata ewat'aa cheji. Maap'eda ãchi taawaa uchiapik'ooji. Mãpai mãgaji:

²⁰ —Wãti Tachi Ak'õre te waibiadee mãik'aapa arii p'anãrãmaa jaratëeti Cristopa ooda eperãarã k'aripait'ee it'aa wãdamerã.

²¹ Mãgá ai norema tap'eweda t'ïujida Ak'õre tede mãik'aapa jarateemaa p'aneejida.

Mãimisa ma p'aareerã poro waibiapa mãik'aapa ichi ome p'anadap'edaarãpa t'ï peijida Junta Supremadepemaarã jõmaweda. Ichiaba carceldeepa Cristopa jirit'eradaarã atapijida. ²² Mamída Ak'õre te jãapataarã-

pa carcelde jirinadak'āri, unuda-e paji. Maperā nepiri chejida:

²³ —Ununajidada ajida, carcel te pia jīa nībi, māik'aa-pa chi jīapataarā ai t'aide jīa p'ani. Mamīda ewa atadak'āri, apida unuda-e paji.

²⁴ Māga ūridak'āri, ma p'aareerā poro waibia ape-maarā p'aareerā poroorā ome māik'aapa Ak'ōre te jīa-pataarā poropa k'awada-e paji k'āata oodai. ²⁵ Māga nide eperā pacheji māik'aapa māgaji:

—Parāpa carcelde t'ik'oodap'edaarā Ak'ōre te waibiade eperāarāmaa jarateemaa p'anida aji.

²⁶ Aramata Ak'ōre te waibia jīapataarā poro ape-maarā jīapataarā ome wājida jita p'e atade. Mamīda k'īra jīp'a p'e aneejida, eperāarāpa āchimaā māupa bat'adai jīak'aapa. ²⁷ Pachedak'āri, ak'inī p'aneepijida Junta Suprema k'īrapite. Māpai ma p'aareerā poro waibiapa māgaji:

²⁸ —Taipa parāmaa jarajida waa jarateenaadamerā jā eperāpa oopata. Mamīda māga ooda-e p'ani.

Waapiara jōmaweda Jerusalén pidaarāmaa jarateemaa p'ani. Ma awara tāipata jā eperā peet'aajidada a jōni.

²⁹ Apemaarā pari Pedropa p'anauji:

—Taipa ichita Ak'ōrepa oopi bik'a oodait'eeda aji, eperāpa jara bik'a oodai k'āyaara. ³⁰ Tachi chonaarāwedapema Ak'ōrépata Jesús, parāpa kuru-sode peepidap'edaa, chok'ai p'irabaipiji. ³¹ Tachi Ak'ōrepa iru p'irabai atap'eda, su-ak'i biji ichi juaraare, jōmaarā k'āyaara waibiara bairā. Mama biji eperāarā ak'ipariimerā māik'aapa o k'achiadeepa k'aripa atamerā. K'inia baji Jesús piuda k'aurepa Israel pidaarāpa p'ek'au k'achia oopata oo amaadamerā. Māgá irua wēpapak'ooi ārapa p'ek'au k'achia oopata. ³² Tachi Ak'ōre Jaurepa ma jōma k'awa bida aji. Taipa pida ichi-aba māga k'awa p'anida aji, Cristode ijāadadak'āri, Ak'ōrepa ichi Jaure taimaa pēida perā.

³³ Judiorā poroorāpa māga ūridak'āri, Cristopa jirit'eradaarā peek'oo k'iniadachida. ³⁴ Mamīda āra t'āide baji fariseo t'ījarapatap'edaa Gamaliel. Māgí Gamalielpa Moisepa p'āda pia k'awaa baji. Mapa eperāarāpa iru t'o p'anapachida. Māgí bainī beep'eda, Cristopa jirit'eradaarā arak'atia taawaa uchiala atapiji. ³⁵ T'ēepai māgaji apemaarā judiorā poroorāmaa:

—Israel pidaarā, pia k'īsiati ne-inaa oodai naaweda jā eperāarāmaa. ³⁶ K'irāpāti mak'īara taarā-e bi eperā Teudas apatap'edaapa k'īsiaji ichita jōmaarā k'āyaara waibiara pai. Māgí eere cuatrocientos imik'īraarā p'anajida. Mamīda māgí peet'aadak'āri, iru ome nipapatap'edaarā jīchoodachida. Māgá āchia k'īsia iru p'anadap'edaa jōdachi. ³⁷ Ai t'ēepai, Romadepemaarāpa eperāarā t'ī p'āpimaa p'anadak'āri, ichiaba Judas Galileadepemapa māga k'īsiaji. Eperāarā ūk'uruurāpa iru pedee ijāajida. Mamīda ichiaba peet'aadak'āri, iru ome nipapatap'edaarā āyaa erreudachida. ³⁸ Mapa mia parāmaa ūraait'ee jā eperāarā k'achia oonaadamerā. Āchia jaratee p'ani pirā āchi k'īsiadeepa māik'aapa ne-inaa oo p'ani pirā āchi juadoopa, āchia oopata jō-dariyada aji. ³⁹ Mamīda Tachi Ak'ōrépata āchimaā mā-

ga oopi bi pirā, parāpa p'oyaada-eda aji. K'īrak'aupai, Tachi Ak'ōre ome chōomaa p'aneedai.

Āchia Gamaliel ūraa ijāajida. ⁴⁰ Maap'eda Cristopa jirit'eradaarā t'ī p'e atajida māik'aapa wik'oojida. Jarajida waa jarateenaadamerā Jesupa ooda. Maap'eda k'ena pēijida. ⁴¹ Mamīda Cristopa jirit'eradaarā judiorā poroorā k'īrapiteepa o-īa uchiala, Ak'ōrepa āchi itaria miapida perā Jesús k'aurepa. ⁴² Maap'eda ewari chaa jarateepachida Jesucristota Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā k'aripamerā. Māga jaratee wāpachida Tachi Ak'ōre te waibiade māik'aapa te bee chaa.

Ijāapataarā siete jirit'eradap'edaa Cristopa jirit'eradaarā k'aripadamerā

6 Maapai ijāapataarā chok'arapiara īwajida. Judiorā griego pedee pedeeapataarāpa imiateejida judiorā hebreo pedee pedeeapataarāmaa, āchia griego pedee pedeeapataarā p'ētrāarā pia ak'idak'aa pada perā ewari chaa ne-inaa jededak'āri k'aripadait'ee. ² Maperā chi doce jirit'eradaarāpa t'ī pēijida jōmaweda Cristode ijāapataarā cheepurudamerā. See nībeek'āri, māgajida:

—K'ōp'āyoorā, tai jua araada-e ijāapataarā jōmaweda ak'idait'ee. Pia-e bida ajida, taipa waa jarateeda-e pait'ee Ak'ōrepa jara pēida Jesucristo k'ap'ia pari, chi ne-inaa wēe beerā ak'i k'iniapa. ³ Mapa eperāarā siete jirit'erāti ma mimia oodamerā. Jiridaipia bi nāgee eperāarā: k'īsia k'awaa beerā; t'āri pia beerā māik'aapa Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a oo k'inia beerā. ⁴ Tai jōdee it'aa t'īmaa p'anadait'ee māik'aapa Ak'ōrepa jara pēida jarateedait'eeda ajida.

⁵ Māpai āchia p'anaujida:

—Pia bida ajida.

Maap'eda jirit'erajida Esteban. Ma eperā Cristode pia ijāaji māik'aapa Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a oopachi. Ichi-aba jirit'erajida Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Pármenas māik'aapa Nicolás Antioquiadepema. Naaweda māgí Nicolás Tachi Ak'ōrede ijāak'aa bap'eda, judiorāpa ijāapatade ijāa baji. ⁶ Ma t'ēepai ateejida Cristopa jirit'eradaarā p'anadap'edaamaa. Māgīrā it'aa t'ījida āchi pari māik'aapa jua bijida āchi īri. Māga oojida ak'ipidait'ee ma mimia āchimaā teeruta.

⁷ Ma t'ēepai, Ak'ōrepa ooda Cristo piuda k'aurepa waapiara jarateepachida māik'aapa ijāapataarā waapiara īwapachida Jerusalende. Judiorā ūk'uru, p'aareerā jida ichiaba Cristode ijāajida.

Judiorā poroorāpa Esteban jita atadap'edaa

⁸ Maapai Jerusalendepemaarā t'āide Estebanpa oopachi ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Māga oopachi Tachi Ak'ōrepa iru k'aripa bada perā. ⁹ Mamīda ewari aba pachejida judiorā Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tedepema. Ma te t'ījarapachida Esclavoorā P'anadap'eda Uchiadap'edaa. Māirāpa nepira jiri chejida Estebanmaa. Āchi ome chejida auk'a Cirene p'uurudepemaarā, Alejandría p'uurudepemaarā, Cilicia eujādepemaarā māik'aapa Ásia eujāde-

pemaarã. ¹⁰ Mamīda aupedeedak'āri, Esteban p'oyaa k'īup'eedidak'aa paji, Ak'ōre Jaurepa iru k'īsia k'awaapida perã āchia iidida p'anaut'ee. ¹¹ Mapa awaraarāmaa p'aajida seewa jaradamerã ichia pedee k'achia pedeemaa bi Moisés āpite māk'aapa Tachi Ak'ōre āpite. ¹² Māgá p'uuru pidaarã, judiorã poro waibiarã māk'aapa Moisepa p'āda jarateepataarã k'īraupik'oojida Esteban ome. Māirāpa Esteban jita atadap'eda, atadachida Junta Suprema k'īrapite Tachi Ak'ōre te waibiade. ¹³ Māpai ma p'aadap'edaarã aneejida seewa jaradamerã. Māirāpa māgajida:

—Nāgí eperāpa ik'achia pedeeperida ajida, Tachi Ak'ōre te āpite māk'aapa Moisepa p'āda āpite. ¹⁴ Jara bi Jesús Nazaretdepemapa nāgí te t'eet'aait'ee māk'aapa tachimaa waa oopi-e pait'ee Moisepa p'ādade jaradak'a, tachia oodamerã.

¹⁵ Judiorã poroorāpa māk'aapa arii p'anadap'edaarāpa Esteban ak'idak'āri, chi k'īra ángel k'īrak'a unujida.

Estebanpa p'aare poro waibia k'īrapite p'anauda

7 Māpai p'aareerã poro waibiapa iidiji Estebanmaa: —¿Wāarak'ā aji, na eperāarāpa jara p'ani?

² Irua p'anauji:

—Mīchi auk'arã māk'aapa chonaarã, ūriti. Tachi Ak'ōre k'īra wāree bipa ichi unupijida aji, tachi ak'ōchona Abrahammaa Mesopotamia eujāde bak'āri, Harande banai naaweda. ³ Ak'ōrepa jaraji:

'Atabēipáde aji, pi eujā pi ēreerã ome māk'aapa wāpáde aji, mīa ak'īpiit'ee eujāmaa.'

(Gn 12.1)

⁴ Māpai Abraham uchijai Caldea eujādeepa māk'aapa banaji Harande. T'ēepai chi ak'ōre piuk'āri, Tachi Ak'ōrepa Abraham aneeji na eujādee tachi īrã p'anīmāi. ⁵ Mamīda na eujā maarepida waide tee-e paji irumaa; bīri aba t'īait'ee pida. Jīp'a jaraji teeit'ee irudeepa uchiadait'eerāmaa iru piuda t'ēepai, Abraham waide warra wēe baji mīda. ⁶ Ma awara Ak'ōrepa jaraji:

'Pideepa uchiadait'eerã p'anapataadait'eeda aji, awaraa eujāde mimiamaa chīra-it'ee. Mama esclavoorã p'anadait'ee māk'aapa jāpemaarāpa āra miapi iru p'anadait'ee cuatrocientos años.'

(Gn 15.13)

⁷ Mamīda Ak'ōrepa ichiaba jaraji:

'Mīa k'achia ooit'eeda aji, āra esclavoorã papirutaarã. T'ēepai āra mamāk'aapa uchiadait'ee māk'aapa mīmaa it'aa t'īdait'eeda aji, na eujāde.'

(Gn 5.14)

⁸ Māgá pedee nībide Abraham ome, Ak'ōrepa jaraji Abrahampa tauchaa bimerã ichi warra k'ap'īade. Tachi Ak'ōrepa k'īnia baji māga oodamerã ichi eperāarāpa ak'īpidait'ee ichide ijāa p'ani. Mapa Abraham warra Isaac t'ok'āri, k'āima ocho parumaa iru k'ap'īade tauchaa bijī. Isaacpa māga ooji ichi warra Jacob ome. Ichiaba Jacobpa māga ooji chi warrarã doce ome. Māirādeepa Israel pidaarã ēreerã doce uchijajida.

⁹ Māgí Jacob warrarã pada, tachi chonaarāpa, āchi jīpema José k'īra unuamaa iru p'anapachida. Maperã

netot'aajida esclavok'a Egiptodee wāyaa wādap'edaarāmaa. Mamīda Tachi Ak'ōre José ome bajī.

¹⁰ Maperã k'aripa ataji jōmaweda ne-inaa k'achideepa. Ma awara k'īsia k'awaapiji māk'aapa k'īnia iru bapiji rey Egiptodepema Faraonmaa. Māgipa José Egiptodepemaarã poro waibia papiji ichi palaciode.

¹¹ 'Ma t'ēepai jarra oojida Egipto eujāde māk'aapa Canaán eujāde. Maperã mak'īara nek'odait'ee wē-e paji. ¹² Mamīda Jacobpa k'awaak'āri Egiptode ne-inaa k'oit'ee paraa, jāmaa pēiji ichi warrarã, ne-inaa netode. Māgí paji tachi chonaarã naapiara wādap'eda. ¹³ Ai t'ēepai wādak'āri, Josepa ichi jīpemaarāmaa k'awaapiji. Madeepa Faraónpa José ēreerã k'awaji. ¹⁴ T'ēepai, Josepa jara pēiji chi ak'ōre Jacob māk'aapa chi ēreerã jōmaweda chedamerã Egiptodee. Achi setenta y cinco paji. ¹⁵ Māgapī Jacob banaji Egiptode. Mama jai-idaaji. Ichiaba mama tachi chonaarã jai-idaajida. ¹⁶ Jacob bīri māk'aapa chi warrarã bīri ateejida Siquem p'uurudee māk'aapa mama iajida Abrahampa Hamor ēreerã juak'aawa netoda jāirade.

¹⁷ 'Ewari k'ait'a pak'āri Tachi Ak'ōrepa uchiapiit'ee Abrahamdeepa uchiadap'edaarã Egiptodeepa ichia jaradak'a, āchi chok'ara p'anajida, īwa p'anadap'eda perã. ¹⁸ Maapai Egiptodepema reypa José k'awa-e pada Faraón paji. ¹⁹ Māgí reypa tachi chonaarã k'ūraji waa īwanaadamerã. Achi chupīria ooji. Jaraji āchi warrarã ewaa t'o k'ederã ita-aria piupidamerã. ²⁰ Maapai t'oji Moisés. Tachi Ak'ōrepa māgí warra chai pia ak'īji. Mapa chi ak'ōreerāpa atane ōpee warimaa iru p'anajida āchi tede. ²¹ Mamīda p'oyaa waa merada-e paji. Mapa ituba atabēidak'āri, Faraón k'aupa unu ataji māk'aapa wari ataji ichi warrak'a. ²² Māgapī Moisés wariji Egipto pidaarã t'āide māk'aapa k'awaa wāji ne-inaa k'īra t'ādoo Egiptodepemaarāpa k'awa p'anadap'edaak'a. Māpai jōmaarāpa iru k'awajida, irua pedeeda k'aurepa māk'aapa ooda k'aurepa. ²³ "Cuarenta años iru bak'āri, k'īsiaji wāit'ee Israel pidaarã ak'īde, ichi auk'arã pada perã. ²⁴ Mamīda unuk'āri Egiptodepemapa ichi auk'aa sīmaa bi, Moisepa k'aripanaaji māk'aapa ma Egipto pida pee atapēiji.'

(Ex 2.11-12)

²⁵ Moisepa k'īsiaji ichi auk'arāpa ijāadai Tachi Ak'ōrepa ichi pēida āchi k'aripamerã. Mamīda āchia māga ooda-e paji.

²⁶ 'Ai norema unuji Israel pidaarã omé chōomaa p'ani. Māgá chōonaadamerã māgaji: "¿Pāchi auk'arā-ek'ā aji, jāgá chōo jōnadait'ee?" ²⁷ Māpai chi k'ōp'āyo sīmaa badapa Moisés sīat'aaji māk'aapa māgaji: "¿K'aipa pi tai porok'a bijima aji, taipa oopata ak'īmerã?" ²⁸ ¿Mī peet'aa k'īnia bik'ā aji, nuweda Egipto pida peet'aadak'a?"'

(Ex 2.13-14)

²⁹ Māga ūrik'āri, Moisés mirudachi. Maap'eda t'imí wāji Madián eujādee. Mama banaji k'īra tewaraak'a. Ariipema wēra atap'eda, warrarã omé paraaji.

³⁰ 'Cuarenta años wāyaap'eda, ewari aba Moisés bajī eujā pania wēe bimāi Sinaí ee k'ait'a. Mama bīde unuji

pak'uru jep'eda t'ipitauk'a urua nĩbi, angelpa aide ichi unupi bada perã. ³¹ Mägá urua unuk'ári, Moisés k'ait'aara wãji pi-iara ak'it'ee k'ãata mãga bi. Mãga nide ũriji Tachi Ak'õrepa mãgaru:

³² 'Mi pi chonaarã Ak'õre Waibia; Abraham, Isaac, Jacob ijãadap'edaa Ak'õre Waibia.'

(Ex 3.6)

Mãga ũrik'ári, Moisés biiri wëre nĩbeeji p'era nĩbipa mãik'aapa p'oyaa ak'ik'aa paji ma pak'urumaa. ³³ Mãpai Tachi Ak'õrepa mãgaji:

'Pichi chancla êrat'aapáde aji, nama pi mi k'irapite bainĩ bairã. ³⁴ Mía k'awa bi mi eperãarã chupiria chitooni Egiptode. ũri bi áchi bia chitooni. Mapa cheji k'aripait'ee. Pia auk'a k'aripanãji. Mía pi Egiptodee pei-it'eeda aji.'

(Ex 3.5-10)

³⁵ 'Ai naaweda áchia Moisés pedee ũri k'iniada-e paji nãga p'anauda perã:

'¿K'aipa pi tai porok'a bijima ajida, taipa oopata ak'imerã?'

(Ex 2.14)

Mägá yiarã pik'a iru p'anajida mĩda, Tachi Ak'õrepa ichi ángel pak'uru ĩri-idaade unupida k'ap'ia pari Moisés peiji áchi porok'a. Tachi Ak'õrepa k'inia baji Moisepa áchi uchua atamerã Egipto pidaarã juadeepa. ³⁶ Mägá Moisepa tachi chonaarã uchua p'e ataji Egiptodeepa. Ichua ne-inaa ooji eperãarãpa p'oyaa oodak'aa áchi juadoopa mãgĩ eujãde, Mar Rojode mãik'aapa cuarenta años wãyaaruta misa eujã pania wëe bide. ³⁷ Mãgĩ Moisepa jaraji Israel pidaarãmaa: 'Parãdeepa Ak'õrepa uchiapiit'ee ichi pedee jarapari mi ĩtak'a.'

(Dt 18.15)

³⁸ P'anadak'ári eujã pania wëe bide, Israel pidaarã pari Moisepa pedeeji ángel ome Siná eede. Ichua Tachi Ak'õrepa jarada naapiara p'ãji, tachi chonaarãpa mãik'aapa tuchia mãgĩ ũraa ijãadap'eda, ichita p'anapataadamerã.

³⁹ 'Mamĩda tachi chonaarãpa iru pedee ijãa k'iniada-e paji. Ma k'ãyaara waya Egiptodee wã k'iniadachida.

⁴⁰ Mapa Moisés wë-e pak'ári, ichi ĩpema Aaronmaa mãgajida:

'Tachi-it'ee ak'õre waibiarã oopáde ajida, tachi naa o jaratee wãdamerã, k'awada-e p'anadairã sãgataji jã Moisés ome, Egiptodeepa tai áyaa aneeda.'

(Ex 32.1)

⁴¹ Mãpai oojida p'ak'a chak'ek'a ai k'irapite it'aa t'ĩdait'ee. Ne-animalaarã peejida ai k'irapite paadait'ee mãik'aapa fiesta oojida o-ĩapa, ma p'ak'a chak'ek'a ooda-it'ee. ⁴² Maperãpi Tachi Ak'õre áchi ik'aawaapa áyaa wãji. Mapa pajãde nĩbi ne-inaamaa it'aa t'ĩpachida, Tachi Ak'õremaa it'aa t'ĩdai k'ãyaara. Oojida Ak'õre pedee jarapataarãpa p'ãdap'edaade jara bik'a:

'Israel pidaarã, parã cuarenta años eujã pania wëe bide p'anadak'ári, ¿mi-it'ee ne-animalaarã peedap'eda, paapachidak'ã, mĩde ijãa p'anadap'edaa perã? ⁴³ Ma k'ãyaara parãpa it'aa t'ĩpachida Canaandepemaarã ak'õre waibia Molocmaa mãik'aapa Egiptodepemaarã ak'õre waibia Refanmaa. Mía mãga k'awa bi ne-inaa

pãchi juapa oodap'edaa atee p'anadap'edaa perã pãchi wãrutamaa. Mapa mĩa parã áyaa jërek'ooit'eeda aji, Babilónia p'uuru k'ãyaara t'ĩmiara.'

(Am 5.25-27)

⁴⁴ 'Tachi chonaarã eujã pania wëe bide p'anadak'ári, atepachida Tachi Ak'õre te ne-edeo ooda, k'irã-padait'ee Tachi Ak'õre arii bi áchi ome. Mãgĩ te oojida Tachi Ak'õrepa Moisemaa ak'ipidak'a. Oojida aide it'aa t'ĩpataadait'ee Tachi Ak'õremaa. ⁴⁵ Ma t'ẽepai tachi chonaarã mãgĩ tede it'aa t'ĩpachida áchi chonaarãpa oodap'edaak'a. Mapa Tachi Ak'õrepa awaraa p'uuru ome jura chõo p'oyaapik'ári, Josué ome chedap'edaarãpa áchi ome aneejida mãgĩ te ne-edeo ooda. Mägá iru p'anapachida David rey parumaa.

⁴⁶ Tachi Ak'õrepa Rey David k'inia iru bapachi. Mapa Davidpa iidiji Tachi Ak'õremaa te waibia oo teeit'ee, te pia oo k'inia bada perã Jacobpa ijãadap'edaa Ak'õre-it'ee. ⁴⁷ Mamĩda David warra Salomonpa Tachi Ak'õre te waibia ooji. ⁴⁸ Salomonpa mãgĩ te ooji mĩda, k'awa p'ani Tachi Ak'õre Waibia bak'aa te eperãarã juapa oodade. Mãga k'awa p'ani Ak'õre pedee jaraparipa jarada perã:

⁴⁹ 'Mi, Jõmaarã Rey, it'arita baparida aji, mãik'aapa eujã mi jua ek'ari bi. ¿Te k'ãaredeeta mĩmaa oo teedait'eema? ¿Sãmata mi ĩnait'eema? ⁵⁰ ¿Michi juadoopa jõmaweda ooji-ek'ã? aji.'

(Is 66.1-2)

⁵¹ Mãpai Estebanpa mãgaji:

—Parãpa Tachi Ak'õrede ijãa p'anida apata mĩda, t'ári k'achia-idaa p'anapatada aji, ijãadak'aa beerãk'a. Ma awara k'ĩri k'isua p'anapata, oo k'iniadak'aa perã Ak'õre Jaurepa oopi bik'a. Pãchi chonaarãk'api p'ani.

⁵² Parã chonaarãpa ichita Tachi Ak'õre pedee jarapataarã ĩrijida peedait'ee. Peejida chi p'ek'au k'achia wëe bi cheit'ee bida apatap'edaarã. Maap'eda chi p'ek'au k'achia wëe bi chek'ári Tachi Ak'õrepa oopi bik'a ooit'ee, iru ichiaba jita atapidap'eda, peepijida parãpa.

⁵³ Parãpata Ak'õre ũraa iru p'anapata angeleerã k'au-repa. Mamĩda at'ári ooda-e p'anida aji, mãgĩ ũraa jara bik'a.

Esteban peedap'edaa

⁵⁴ Mãga ũridak'ári, t'ári k'achiapa Esteban peet'aa k'inia p'aneejida. ⁵⁵ Mamĩda Ak'õre Jaure ichi ome bada perã, it'aa ak'iji mãik'aapa unuji Ak'õre k'ĩra wãree mãik'aapa Ak'õre juaraare Jesús bainĩ bi. ⁵⁶ Mãpai mãgaji:

—Ak'idapáde aji. Mía unu bi pajã ewa nĩbi mãik'aapa unu bi Eperã Ak'õre Truadepema Ak'õre Waibia juaraare.

⁵⁷ Mamĩda áchi k'ĩri t'ap'ak'oodachida mãik'aapa golpe biadap'eda, jõmaweda iru ĩri wãjida. ⁵⁸ Jerusalén p'uurudeepa uchua atadap'eda, mãupa bat'amaa p'aneejida iru peet'aadait'ee. Auk'a k'aripajida Esteban imiateedap'edaarãpa. Áchi ĩripema p'aru ĩpatap'edaa ata bijida eperã Saulo apatap'edaa biiri ik'aawa irua ak'imerã, áchia mãu bat'aruta misa.

⁵⁹ Mãupa bat'amaa p'anide Esteban it'aa t'ĩji:

—Tachi Waibia Jesús, mi jaure pichimaa atéeji.
⁶⁰ T'ēepai bedabaiji māik'aapa golpe it'aa t'īji:
 —Tachi Waibia, āchi chupiria k'awáaji, mi nāgá
 k'achia oo p'ani mīda.
 Māga jarap'eda, piuji.

Saulopa ijāapataarā miapiit'ee jirida

8 Esteban peedak'āri, Saulo mama baji ak'it'ee, ichi judiorā poroorā eere bada perā. Esteban piup'eda, ūk'uru Tachi Ak'ōrede ijāapataarāpa iajida; ichiaba audū jēejida iru-it'ee.

Ma ewatedeepa Jerusalende Cristode ijāadak'aa beerāpa irude ijāapataarā jirijida peedait'ee. Mapa jōmaweda miruk'oodachida Judea eujādee māik'aapa Samaria eujādee. Cristopa jirit'eradaarā aupai mirudae paji. ³ Māgá jiri p'ani misa, Saulopa Cristode ijāapataarā auk'a jiripachi. Te chaa t'īu wāpachi wēraarā imik'īraarā ome jita p'eit'ee. Maap'eda carcelde t'ipik'oopachi.

Samariade jarateedap'edaa Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee

⁴ Saulopa māga oo baji mīda, chi Jerusalendeepa mirudap'edaarāpa jaratee wāpachida Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee āchi wārutamaa. ⁵ Felipe wāji Samaria eujādee māik'aapa Cristopa ooda jarateepachi. ⁶ Arii p'anadap'edaarāpa māga ūridak'āri māik'aapa unudak'āri irua ooda eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa, waapiara k'awa k'inia p'anajida. ⁷ Mama Felipepa uchiapik'oopachi netuaraarā merātia bee eperāarā chok'ara k'ap'ideepa. Māgí netuaraarā āra k'ap'ideepa bia uchua wāpachida. Ma awara Felipepa jipak'oopachi eperāarā chok'ara chiwa beerā māik'aapa p'oyaa āchi biiripa pia nipadak'aa. ⁸ Maperā ma p'uurudepemaarā o-īa p'anapachida.

⁹ Mamīda mama bapachi eperā t'ījarapatap'edaa Simón. Māgīpa petau tau k'awaa baji māik'aapa ma eujādepemaarā k'ūra p'e iru bapachi ichia oo bi k'aurepa. Mapa āchi t'āide eperā waibiak'a bapachi.

¹⁰ Waibiara beerā, ek'ariara beerāpa paara iru pedee ūri k'inia p'anapachida māik'aapa māgapachida:

—Tachi Ak'ōrépata irumaa nāga oopi bi.

¹¹ Irua jararu ijāapachida, ichi petau taupa k'ūrap'e iru bada perā. Taarāji ma k'apite bi. ¹² Mama bide Felipepa jarateaji: Jesucristo Tachi Ak'ōrepa pēida māik'aapa iru k'aurepa Tachi Ak'ōrepa eperāarā p'ek'au k'achia wēpapik'oopari. Māga ijāadak'āri, māpema imik'īraarā māik'aapa wēraarā poro choopijida. ¹³ Simonpa pida ijāaji. Maap'eda poro choopiji māik'aapa nipaji Felipe ome. Unuk'āri Felipepa ne-inaa oo bi eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa, ichia k'awa-e bapachi sāga k'īsiai.

¹⁴ Cristopa jirit'eradaarā Jerusalende p'anadap'edaarāpa ūridak'āri Samaria pidaarāpa ijāaruta Ak'ōrepa ooda Cristo piuda k'aurepa, maaaa pēijida Pedro Juan ome. ¹⁵ Arii panadak'āri, it'aa t'ījida Samaria pidaarā Cristode ijāapataarā pari, Tachi Ak'ōre

Jaure āra ome ba chemerā, ¹⁶ waide Ak'ōre Jaure āra k'ap'ide ba che-e bada perā. Jīp'a poro choopijida Tachi Waibia Jesús t'īde, ak'ipidait'ee irude ijāadap'edaa. ¹⁷ Māpai Pedropa māik'aapa Juanpa jua bidak'āri āra īri, māgá Ak'ōre Jaure ba cheji āra ome.

¹⁸ Simonpa unuk'āri Ak'ōre Jaure che bi Cristopa jirit'eradaarāpa jua birutade eperāarā īri, p'arat'a teeit'ee paji, ichia auk'a māga ooit'ee. ¹⁹ Māgaji:

—Mimaa k'awaapidapáde aji, ichiaba mia jua bik'āri eperā īri, Ak'ōre Jaure iru ome ba chemerā.

²⁰ Māpai Pedropa p'anauji:

—jPichi p'arat'a ome atua baibeepáde aji, k'īsia bairā neto atai Tachi Ak'ōrepa oopipari ichi jirit'eradaarā-maa! ²¹ Pia na mimia p'oyaa oo-e, Ak'ōre k'īrapite k'īra jīp'a k'īsia-e bairā. ²² Māgá k'īsia amáaji māik'aapa Tachi Ak'ōremaa chupiria iidiji. Māga oorura, Tachi Ak'ōrepa perdonaipi pia k'achia oo k'inia bi. ²³ Mia māga jara bi k'awa bairā pi t'āride tai ome k'īrau bi, waibiara paruta perā pi k'āyaara nāpemaarā k'īrapite. Wāra pi at'āri p'ek'au k'achia jua ek'ari bi.

²⁴ Māpai Simonpa p'anauji:

—Parāpa Ak'ōremaa chupiria iididapáde aji mi pari, mi baainaamerā parāpa mimaa jaradap'edaade.

²⁵ Maap'eda Pedropa Juan ome ma p'uurudepemaarāmaa jarajida āchia unudap'edaa Jesús ome nipadak'āri. Ichiaba Tachi Ak'ōrepa jara pēida jarateejida. Ma t'ēepai chejida Jerusalende. Mamīda ode Samariade p'uuru bee chaa jaratee che wāpachida Tachi Ak'ōrepa pedee pia jara pēida Cristode.

Felipe Etiopía eujādepema poro ome unuda

²⁶ Ma t'ēepai, Tachi Ak'ōrepa ichi ángel pēiji Felipepa jaramerā:

—Wāji barree, Jerusalendeepa chonaarāwedapema Gaza p'uurudee wāpari ode. Māgí o wāyaapari eujāpania wēe bide.

²⁷ Māpai Felipe wāji māik'aapa ode unuji eperā Etiopía eujādepema. Māgí Etiopiadepemaarā poro waibiara paji. Āchi reina p'arat'a jīpari paji. Ichi wā baji Jerusalende Tachi Ak'ōremaa it'aa t'īde. ²⁸ Mata waya che wāji ichi eujādee. Su-ak'i baji ichi caballopa jidiupata carrode māik'aapa lee wāji chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapari Isafapa p'āda.

²⁹ Māgá wāde, Ak'ōre Jaurepa māgaji Felipepa:

—Wāji jā carro k'ait'a.

³⁰ Felipe ma carro ik'aawa pak'āri, ūriji Etiopiadepemapa Isafapa p'āda leemaa bi. Māpai iidiji:

—¿K'awa bik'ā aji, k'āata jara k'inia bi pia leemaa bi?

³¹ Etiopiadepemapa p'anauji:

—¿Sāga mia k'awaayama aji, apidaapa mimaa jara-teeda-eeta?

Māpai Felipepa chupiria iidiji bataumerā māik'aapa ichi ik'aawa su-ak'i beemerā. ³² Isafapa p'ādadepema ichia leemaa badade nāga p'ā baji:

—Iru ateejida oveja atepatak'a chi peepatamaa. Ara oveja k'īup'ee baparik'a chi k'ara t'īma p'anadak'āri, māga pik'a iru k'īup'ee baji. ³³ Iru k'īra nejasiapijida māik'aapa maarepida chupiria k'awada-e paji. Āchi au-

dú t'ári k'achia-idaa p'anadap'edaa perä, pee atapëiji-da. Maperä irudeepa warra apida uchiada-e paji. Mäga iru peedak'ári, uchiapijida na p'ek'au eujädeepa.'

(Is 53.7-8)

³⁴ Mäpai Etiopiadepemapa Felipemaa iidiji:

—Mi chupiria k'awáaji. ¿K'aideta pedeemaa bima aji, na Ak'öre pedee jaraparipa; ichide wa awaraa eperäde?

³⁵ Mäpai Felipepa ma Etiopiadepemamaa mägaji:

—Pia leemaa bi Tachi Ak'öre Warrade; Jesús p'asada. Mäpai Felipepa jarateemaa beeji jöma Jesupa ooda eperäarä k'aripait'ee. ³⁶ Maap'eda waawipai ode wäyaadak'ári pania paraamá, mägí eperäpa mägaji: —Nama pania paraa. ¿Säap'eda mi poro choo-ema? aji.

³⁷ [Felipepa p'anauji:

—Pia wäara Jesucristode ijäa bi pirä, pia bida aji.

Ma eperäpa mägaji:

—Mia ijäa bida aji, Jesucristo Tachi Ak'öre Warra.]

³⁸ Ma carro t'ibaipip'eda, ächi omee weda irabaijida mäik'aapa wäjida pania paraamaa. Mama Felipepa poro chooji. ³⁹ Paniadeepa uchiadak'ári, Felipe wë-padachi Tachi Ak'öre Jaurepa ateeda perä. Ma Etiopiadepemapa waa unu-e paji. Mamída ichi o-ïa wäji ichi eujädee. ⁴⁰ Mäimisa Ak'öre Jaurepa Felipe uchiapiji Azoto p'uurude. Mamäik'aapa p'uuru bee chaa Cristopa ooda eperäarä k'aripait'ee jaratee wäpachi Cesarea p'uurude panarumaa.

Saulopa Cristode ijäada

(Hch 22.6-16; 26.12-18)

9 Felipepa mäga oo bi misa, Saulopa Cristode ijäapataarä peek'ooit'eeda apachi. Mapa wäji judiorä p'aareerä poro waibiamaa ² mäik'aapa iidiji k'art'a p'ä teedamerä. K'ïsia iru baji wäit'ee Damasco p'uurudee Tachi Ak'öre Ode P'aniräda apata jiride, imik'ïraarä wëraarä ome, mägïrä jita p'e ateeit'ee Jerusalendee. Ma k'art'a p'ädap'edaade jaraji Saulopa oo k'inia bi, judiorä porooräpa Tachi Ak'öre Üraa jarateepata te bee chaa k'awaadamerä mäik'aapa k'aripadamerä. ³ Ma k'art'a p'ädap'edaa atap'eda, Saulo wäji. Damasco k'ait'a pa wäk'ári, it'ariipa ichi ïri ïdaa jëra t'ïudachi. ⁴ Mäga unuk'ári, Saulo eujäde baainaji. Maap'eda pedee ïriji:

—Saulo, Saulo ¿säap'eda michideerä jiri nima? aji.

⁵ Saulopa iidiji:

—¿Pï, k'aima? aji.

Chi pedee badapa p'anauji:

—Mi Jesupï, pia jiri ni eperäarä poro waibia.

⁶ P'irabáiji mäik'aapa wäji p'uurudee. Mama jaradai pia k'äata ooit'ee.

⁷ Saulo ome wä nipadap'edaarä pedee wëe ak'inï p'aneejida p'era jönipa, ärapa pedee ïridap'edaa perä. Mamída unuda-e paji k'aipata pedee bi. ⁸ Ma t'ëepai Saulo p'irabaidachi. Mamída tau ëek'ári, maarepida unuk'aa paji. Mägá juade jitadap'eda, ateejida Damascoddee. ⁹ K'äima öpee mama baji tau p'äriu; maarepida ne-inaa to-ee mäik'aapa nek'o-ee.

¹⁰ Ma p'uurude bapachi eperä Cristode ijäapari, t'ï-jarapatap'edaa Ananías. Saulo mäga bi misa, Ak'örepa k'äimok'araa pik'a bide Ananías t'ïjaraji. Ichia p'anauji: —Tachi Waibia, mi nama bida aji.

¹¹ Ak'örepa mägaji:

—Wäji calle t'ïjarapata Derechamaa mäik'aapa Judas tede iidiji Tarso pida, t'ïjarapata Saulo. Mägipa mimaa it'aa t'ïmaa bida aji. ¹² Mägimaa k'äimok'araa pik'a bide mia unupijida aji, eperä t'ïjarapata Ananías wäru irumaa mäik'aapa jua biru iru ïri, waya pia unumerä.

¹³ Mäga ïrik'ári, Ananiapa mägaji:

—Tachi Waibia, mia ïridooda aji, jä eperäpa pide ijäapataarä miapida Jerusalende. ¹⁴ ïrá nama che bi p'aareerä porooräpa k'aripa k'inia p'anadairä. Maperä pëijidada aji, pide ijäapataarä jita p'e atade.

¹⁵ Mamída Ak'örepa p'anauji:

—Wäpáde aji, mia iru jirit'erada perä mi üraa jarateenamerä awaraa eujädepemaarämaa mäik'aapa ächi reyrämaa, ichiaba Israel pidaarämaa. ¹⁶ Mia irumaa k'awapiit'eeda aji, sägapï iru mia iru p'anapataadait'ee, mia ooda jaratee k'inia bi k'aurepa.

¹⁷ Maap'eda Ananías wäji Saulo badamaa. Teeda panap'eda, jua bijï iru ïri mäik'aapa mägaji:

—K'öp'äyo Saulo, pia unuda ode che wäk'ári, Tachi Waibia Jesupata mi pëijida aji, pia waya unumerä mäik'aapa Tachi Ak'öre Jaure ome beemerä.

¹⁸ Aramata Saulo taudeepa chik'o escamak'a baaijida mäik'aapa waya pia unu beeji. Maap'eda poro choopiji Ananiamaa. ¹⁹ T'ëepai nek'oji waya juatau paraait'ee. Ewari chok'ara-ee beeji Damascodemaarä Cristode ijäapataarä ome.

Saulopa Damasco p'uurude jarateeda

²⁰ Saulopa jarateenapachi Ak'öre Üraa jarateepata tede. Jarapachi Jesuta Tachi Ak'öre Warra. ²¹ Mäga ïridak'ári, jömaaräpa ak'ïtrua para beepachi mäik'aapa mägapachida:

—¿Nägí paji-ek'ä ajida, Jerusalende jiri nipapata peeit'ee jömaweda Jesude ijäapataarä? ¿Ichiaba nama cheji-ek'ä ajida, ijäapataarä jita p'e ateede p'aareerä poroorämaa?

²² Mäga jarapachida mïda, Saulopa ewari chaa waapiara jarateepachi Jesuta Tachi Ak'örepa pëida eperäarä k'aripamerä. Mapa judiorä Damascoddee p'anapatap'edaaräpa k'awadak'aa paji k'äata k'ïsiadai.

Saulo judiorä juadeepa uchiada

²³ Ma t'ëepai taarä pak'ári, judioräpa pedeteejida Saulo peet'aadait'ee. ²⁴ Mamída ichia k'awaa ataji. Äs-taawa mäik'aapa p'arik'ua p'uuru t'ïupata chaa ot'ewa p'anapachida uchiak'ári jita atadait'ee. ²⁵ Mamída ijäapataaräpa k'oraa choma bide t'ï atajida mäik'aapa chi p'uuru ik'aawa t'ïak'au jëra bi ïriipa irabai pëijida. Mägá mirudachi.

Saulo Jerusalende

²⁶ Mamäik'aapa Saulo Jerusalendee wäji. Mama ijäapataarä ome k'öp'äyo meraa k'inia baji. Mamída jömaaräpa iru waawee p'anapachida. Ijäadaka'aa paji wäara irua Cristode ijäa bi. ²⁷ Awaraa ijäapataarä mäga p'anajida mída, Bernabepa ateeji Cristopa jirit'eradaarämaa. Nepiriji Saulopa Tachi Waibia unuda Damasco ode mäik'aapa Jesupa irumaa pedeeda. Maap'eda nepiriji Saulo Damascoda bak'äri, waawee-ee jarateemaa bada Jesupa ooda. ²⁸ Mägá Saulo beejí Jerusalende mäik'aapa nipapachi Cristode ijäapataarä ome. Mama bide Cristopa ooda waawee-ee jarateepachi judiorämaa. ²⁹ Ichiaba aupedeepachi judiorä griego pedee pedeeapataarä ome. Mapa ärapa iru peet'aa k'inia p'anapachida. ³⁰ Cristode ijäapataaräpa mäga k'awaadaka'äri, ateejida Cesarea p'uurudee. Mamäik'aapa pëjjida Tarso p'uurudee.

³¹ Maapai ijäapataarä Judeadepemaarä, Galileadepemaarä mäik'aapa Samariadepemaarä k'äiwee p'anapachida. Ak'öre Jaurepa ächi k'aripapachi perä, waapiara oo k'awaa wäpachida Tachi Ak'örepä oopi k'inia bi mäik'aapa chok'araara iwa wäpachida.

Pedropa eperä t'jarapatap'edaa Eneas jipada

³² Maapai Pedropa Cristode ijäapataarämaa p'asia nipak'äri, panaji Lida p'uurude. ³³ Mama ununaji eperä t'jarapatap'edaa Eneas. Mägí ocho años iru baji chiwa bi. ³⁴ Ma eperä unuk'äri, Pedropa irumaa mägaji:

—Eneas, Jesucristopa pi jiparupi. P'irabaipáde aji, mäik'aapa pichi p'aru bedáji.

Aramata Eneas p'irabaidachi. ³⁵ Chok'ara Lida p'uurude p'anapatap'edaaräpa mäik'aapa Sarón eujáde p'anapatap'edaaräpa Eneas jipa bi unudak'äri, Jesucristode ijäajida.

Dorcas piup'eda, chok'ai p'irabaida

³⁶ Maapai Jope p'uurude baji wëra Cristode ijäapari, t'jarapachida Tabita; griego pedeede Dorcas apata.

Mägí wërapa awaraarä k'aripapachi mäik'aapa chupiria beerämaa ne-inaa teepachi. ³⁷ Ma wëra k'ayaadachi mäik'aapa jai-idaaji. Judioräpa oopatap'edaak'a iru k'ap'ia k'uit'aadap'eda, te it'ipema pisode binajida. ³⁸ Maapai Pedro Lida p'uurude baji. Lida Jope p'uuru k'ait'a bada perä, ijäapataaräpa eperäarä omé pëjjida irumaa. Mäganajida:

—Isapai chepáde ajida, Jopedee.

³⁹ Pedro wäji ächi ome mäik'aapa panadaka'äri, ateejida piuda bima. Jömweda p'ëträrä jëe para baji iru ik'aawa mäik'aapa Pedromaa ak'ipijida Dorcapa p'aru k'aat'ida chok'ai bak'äri. ⁴⁰ Pedropa jömweda taawaa uchiapik'ooji. Mäpai bedabaip'eda, it'aa t'jji. T'ëepai jai-idaa badamaa ak'iji mäik'aapa mägaji:

—;Tabita, p'irabáji!

Iru tau ëjeji mäik'aapa Pedro unuk'äri, su-ak'í beejí.

⁴¹ Pedropa juadeepa p'irabai ataji mäik'aapa t'j p'ëji chi p'ëträrä mäik'aapa awaraa ijäapataarä, ächimaa

ak'ipiit'ee chok'ai bi. ⁴² Jopedepemaaräpa mäga k'awaadaka'äri, chok'ara Cristode ijäajida. ⁴³ Maperä Pedro k'äima chok'ara beejí ma p'uurude, ne-e p'oopari t'jarapatap'edaa Simón tede.

Corneliopa Pedro t'j pëida

10 Pedro Jope p'uurude bi misa, Cesarea p'uurude baji eperä t'jarapatap'edaa Cornelio. Mägí Romadepema soldaorä batallondepema poro paji. Ma batallón t'jarapachida Italiadepema. ² Mägí eperä t'äri pia bapachi. Ichi tedepemaarä ome Tachi Ak'örede ijäapachida. Ichiaba p'arat'a teepachi judiorä k'aripait'ee mäik'aapa Tachi Ak'öremaa it'aa t'j pachi.

³ Ewari aba a las tres, k'äimok'araa pik'a bide taawapemak'a unuji it'aripema ángel ichimäi t'uru mäik'aapa jararu:

—;Cornelio!

⁴ Corneliopa waaweede mägí ángel k'ira ak'í n'beep'eda, iidiji:

—;K'äata k'inia bima? aji.

P'anauji:

—Tachi Ak'örepä ürijida aji, pia it'aa iidida mäik'aapa unu bi pia p'arat'a teepari chupiria beerämaa. Pia pia oo bi iru k'irapite. ⁵ Eperä péjji Jope p'uurudee aneemerä Simón Pedro apata. ⁶ Irua p'ima Ak'öre net'aa jarateeit'ee. Awaraa Simón, ne-e p'oopari tede bi. Mägí p'usa ide baparida aji.

⁷ Ma ángel ichi ome pedeemaa bada wäk'äri, Corneliopa t'j pëjji ichi mimiapataarä omé mäik'aapa Romadepema soldao aba Ak'örede ijäa bada. ⁸ Ichia k'äimok'araa pik'a bide unuda nepirip'eda, ächi pëjji Jopedee.

⁹ Ai norema imat'ipa ächi Jope p'uuru k'ait'a wäru-tade, Pedro wäji terrazade it'aa t'jde. ¹⁰ Mama bide jarapisia n'beejí. Nejoomaa p'ani misa, ichia k'äimok'araa pik'a bide ¹¹ unuji pajä ewadaru. Madeepa it'ariipa che wäji lienzok'a bi. Ma k'j chaa j' beejí.

¹² Mägí p'arude ne-animalaarä k'ira t'ädoop'anajida: b'iripa n'uteepata, bipa n'uteepata mäik'aapa wäabaipata. ¹³ Pedropa mäga ak'í bide pedee ürijji:

—Pedro, p'irabáji. Péjji mäik'aapa k'opáde aji.

¹⁴ Pedropa p'anauji:

—Tachi Waibia, k'o-eda aji, michi t'oru weda waide k'ok'aa perä jägee ne-animalaarä, pia k'oik'araa bida ada.

¹⁵ Waya pedee ürijji:

—Ak'örepä k'oipia papida k'oik'araa bida anaapáde aji.

¹⁶ Jarada öpee mäga jarap'eda, mägí lienzok'a bi waya it'aa wäji. ¹⁷ Pedropa k'isia beejí k'äata jara k'inia baji ichia unuda mägí k'äimok'araa pik'a badade. Mäga nide Simón te iidi wädapa Cornelio mimiapataarä pachejida te t'upata t'aide. ¹⁸ Arii panadaka'äri, iidijida:

—;Nama bik'ä ajida, eperä t'jarapata Simón Pedro?

¹⁹ At'äri Pedro k'isiamaa bide ichi k'äimok'araa pik'a badade, Ak'öre Jaurepa mägaji irumaa:

—Eperã õpeerãpa pi jiri nidada aji. ²⁰ P'irabáiji máik'aapa irabáiji. Wáji ãra ome k'ísia-ee, miata ãra pèida perã.

²¹ Pedro irabaip'eda, mágaji ma eperãarãmaa:

—Mida aji, parãpa jiri p'aní. ¿K'ãata oo che p'aníma? aji.

²² P'anaujida:

—Tai chejida Cornelio, Romadepema soldaorã poropa pèida perã. Iru Tachi Ak'õrede ijãapari máik'aa-pa t'ãri pia bapari. Mapa jómaweda Cesareadepema judiorãpa iru k'inia iru p'anapata. It'aripema angelpa jaraji irumaa tai pèimerã pi atade, pi iru temaa wãmerã jarateede.

²³ Mãpai Pedropa teeda t'úpip'eda, nek'opiji máik'aa-pa p'aru teeki k'ãidamerã. Ai norema, Pedro wáji áchi ome. Jopedepema ijãapataarã úk'uruurãpa iru k'õp'ãyanajida.

²⁴ Ai norema panajida Cesareade, Corneliopa nimaa badamã, ichi te pidaarã ome máik'aapa ichia t'í pèida k'õp'ãyoorã k'iniairã ome. ²⁵ Pedro ai temaa panak'ãri, Cornelio taawaa cheji máik'aapa Pedro k'írapite bed-abaidachi, irumaa it'aa t'íit'ee. ²⁶ Mamída Pedropa p'irabaipiji, máik'aapa mágaji:

—Mi jida pik'a, eperã jip'aada aji.

²⁷ Maap'eda pedee wãdapa teeda t'újida eperãarã see nãbadamã. ²⁸ Mãpai Pedropa mágaji:

—Parãpa k'awa p'anida aji, tai judiorã t'íudaik'araa bi judio-eerã tede máik'aapa k'õp'ãyo meraadaik'araa bi parã ome. Mamída Tachi Ak'õrepa mimaa k'awapijida aji, jõmaarã ome k'õp'ãyo meraaipia bi. ²⁹ Maperã jararutata mi cheji, k'ísia-ee. Írá k'awa k'inia bida aji, ¿k'ãare-it'eeta mi t'í pèiji?

³⁰ Corneliopa p'anauji:

—K'ãima k'ímari paruda aji, na horak'a k'ewara, mi it'aa t'ímaa bi misa, eperã p'aru uchiterree jĩ bi mi k'írapite bainĩ ba cheji. ³¹ Jaraji ma eperãpa: “Cornelio, Ak'õrepa úrijida aji, pia it'aa iidida máik'aapa unu bida aji, pia p'arat'a teepari chupiria beerãmaa. Pia pia oo bi iru k'írapite. ³² Eperã pèipáde aji, Jope p'uurudee eperã t'íjarapata Simón Pedro atade. Iru baparida aji, awaraa Simón ne-e p'oopari tede p'usa ide.” ³³ Maperã mia isapai pèiji pi jiride máik'aapa pi t'ãri pia bairã, cheji. Írá nama jómaweda p'aní misa Ak'õre k'írapite, taipa úri k'inia p'anida aji, jõma Tachi Ak'õrepa pimaa jarapiru.

Pedropa Cornelio tede jarada

³⁴ Mãpai Pedro pedeemaa beeki:

—Írá wãara mia k'awaaruda aji, Tachi Ak'õrepa mi auk'arã apemaarã k'ãyaara pipiara ak'i-e bi. ³⁵ Awaraa eujãdepemaarã jida k'inia iru bapari ichide ijãadak'ãri máik'aapa ne-inaa pia oodak'ãri. ³⁶ Tachi Ak'õrepa k'awapiji Israeldepa uchiadap'edaarãmaa ichia áchi k'ãiwee p'anapiit'ee Jesucristo k'aurepa, iru jõmaarã Waibia perã. ³⁷ Parãpa pia k'awa p'aní Tachi Ak'õrepa ooda Galilea eujãde máik'aapa Judea eujãde, Juanpa poro choopia bida a nipada t'èepai. ³⁸ Ichiaba k'awa p'aní Tachi Ak'õrepa Jesús Nazaretdepema pèida ichia oopi bik'a oomerã, ichi Jaurepa k'aripap'eda. Mágí Je-

supa ne-inaa eperãarãpa p'oyaa oodak'aa áchi juadoopa oo nipaji máik'aapa jipapachi eperãarã netu-ara merãtia beerã. Mãga oopachi Tachi Ak'õre iru ome bada perã. ³⁹ Tai iru ome nipapatap'edaarãpa unujida jómaweda irua ooda Judea eujãde máik'aapa Jerusalén p'uurude. Ichiaba p'anajida iru kususode peedak'ãri. ⁴⁰ Mamída Tachi Ak'õrepa iru chok'ai p'irabai ataji k'ãi-ma õpeemaa, maap'eda taimaa unupiji. ⁴¹ Judiorã jõmaarãmaa unupi-e paji. Jip'a taimaapaita unupiji, Tachi Ak'õrepa ai naaweda tai jirit'erada perã iru un-udamerã. Chok'ai p'irabaida t'èepai iru tai ome nek'oji ak'ipiit'ee wãara chok'ai bi. ⁴² Ai t'èepai irua tai pèiji judiorãmaa jaranadamerã taipa unudap'edaa máik'aapa jarateenadamerã iruta Tachi Ak'õrepa bida jõmaarã Waibia. Ak'õre ewari waibia ewate chok'ai p'aníarãpa oopata máik'aapa piudap'edaarãpa oopatap'edaa ak'íit'ee. ⁴³ Jómaweda Ak'õre pedee jarapataarãpa irua ooit'ee bada k'awa p'anajida máik'aapa jarapachida Tachi Ak'õrepa iru k'aurepa wëpapipariit'ee irude ijãarutaarãpa p'ek'au k'achia oopata.

Tachi Ak'õre Jaure judio-eerãmaa cheda

⁴⁴ At'ãri Pedro pedeemaa bide, Ak'õre Jaure cheji chi úrimaa p'anadap'edaarãmaa. ⁴⁵ Judiorã ijãapataarã Pedro ome chedap'edaarã ak'ítrua para beeki, Tachi Ak'õrepa ichi Jaure ba chepida perã judio-eerã k'ap'íade. ⁴⁶ Úripachida pedee para bi áchia k'awada-e p'aní pedee máik'aapa Ak'õremaa it'aa iidi para bi.

⁴⁷ Mãpai Pedropa mágaji:

—Tachi Ak'õrepa na eperãarãmaa ichi Jaure pèiru taimaa pèidak'a. Mãga bita, ¿k'aipa poro choonaapáde adayama? aji.

⁴⁸ Mãpai Pedropa jaraji Jesucristo t'íde poro choopidamerã. Maap'eda Corneliopa chupiria iidiji Pedromaa áchi ome taarã beemerã.

Pedropa nepirida ijãapataarã Jerusalende p'anadap'edaarãmaa

11 Cristopa jirit'eradaarã máik'aapa apemaarã ijãapataarã Judea eujãde p'aníarãpa úrijida judio-eerãpa Tachi Ak'õrepa jara pèida úridap'eda, ichiaba Cristode ijãadap'edaa. ² Mapa Pedro waya chek'ãri Jerusalende, úk'uru judiorã Cristode ijãa p'anadap'edaarã k'írau p'anajida irua ooda k'aurepa judio-eerã t'ãide. ³ Iidijida:

—¿Sãap'eda judio-eerã ak'inajima? ajida. ¿Sãap'eda ãra ome nek'ojima? ajida.

⁴ Mãpai Pedropa nepirimaa beeki jómaweda Tachi Ak'õrepa ichimaa k'awapida:

⁵ —Mi bajida aji, Jope p'uurude. It'aa t'ímaa bide k'ãimok'araa pik'a bide unuji lienzok'a bi it'ariipa mi-maa che wã. Ma k'í chaa jĩ beeki. ⁶ Pi-ia ak'iji k'awaait'ee k'ãata edajãde paraaji. Unuji ne-animalaarã k'íra t'ãdoo, bñriipa nĩuteepata, k'achia beepata, bipa nĩuteepata máik'aapa wãbaipata. ⁷ Maap'eda pedee úriji: “Pedro, p'irabáiji. Peep'eda, k'óji.” ⁸ Mãpai mia p'anauji:

“Waide jāgee ne-animalaarā pia k'oik'araa bida adade-pema k'ok'aada” aji.

⁹ Māpai it'ariipa waya pedeeji: “Ak'ōrepa k'oipia papi-da k'oik'araa bida anāaji.” ¹⁰ Jarada ōpee māga jaraji. Maap'eda ma lienzok'a bi waya it'aa jidiu ataji. ¹¹ Aramata eperāarā ōpee pēidap'edaa Cesareadeepa mi jiri chejida mi te badamāi. ¹² Tachi Ak'ōre Jaurepa mimaa jaraji wāmerā āra ome, k'īsia-ee. Na k'ōp'āyoorā seis wājida ichiaba mi ome. Jōmaweda t'ūjida ma eperā ichi mimiapataarā pēi bada temāi. ¹³ Ma eperāpa taimaa nepiriji ichia ángel unuda māik'aapa ma angelpa jarada: “Eperā pēipáde aji, Jope p'uurudee eperā t'ī-jarapata Simón Pedro atanadamerā. ¹⁴ Irua jarayada aji, sāga Ak'ōrepa pi o k'achiadeepa k'aripa atai pichi te pidaarā ome.”

¹⁵ Mi pachep'eda, pedeemaa beek'āri, Ak'ōre Jaure āramaa cheji, naaweda tachi judiorāmaa chedak'a.

¹⁶ Māga pak'āri, mia k'irāpaji Tachi Waibiapa jarada: “Wāara Juan Bautistapa poro choopachi paniapa. Mamīda Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure ba chepiit'ee parā k'ap'iade.” ¹⁷ Māgá mia k'awaaji Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure ba chepi k'inia bi āra ome tachi ome ba chepidak'a, auk'a ijāapata perā Tachi Waibia Jesucristode. Māga bita ḡsāga mia Tachi Ak'ōrepa ooda k'achia bida ayama? aji.

¹⁸ Jerusalendepema ijāapataarāpa māga ūridak'āri, k'īrup'ee para beeji. Maap'eda it'aa t'ījida Tachi Ak'ōre-maa. Māgajida:

—jMāgara Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure judio-eerā k'ap'iade ichiaba ba chepiit'ee, k'achia oodaamaa p'aneedak'āri māik'aapa Jesucristode ijāadak'āri!
jMāgá ichita iru ome chok'ai p'anapataadait'ee!

Ijāapataarā Antioquía p'uurude chip'epatap'edaa

¹⁹ Esteban piuda t'ēepai, Jesucristode ijāapataarā jiri-maa p'anadak'āri peedait'ee, ūk'uru miruk'oodachida Fenicia eujādee, Chipre isladee māik'aapa Antioquía p'uurudee. Āchi wādap'edaa chaa Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee jarateepachida judiorāmaa aupai. ²⁰ Mamīda Cristode ijāapataarāpa Chipreddepemaarā māik'aapa Cirene p'uurudepemaarā chedap'eda Antioquía p'uurude, Jesupa ooda eperāarā k'aripait'ee jarateepachida judio-eerāmaa. ²¹ Tachi Ak'ōrepa āra k'aripaji. Mapa judio-eerā chok'ara Jesucristode ijāa p'aneejida.

²² Ijāapataarā Jerusalendepemaarāpa māga ūridak'āri, Bernabé pēijida Antioquiadee. ²³ Panak'āri, Bernabepa unuji Tachi Ak'ōrepa āra k'aripada. Mapa o-tadachi. Ūraaji t'āripa Cristode ijāadamerā māik'aapa irua oopi bik'a oodamerā. ²⁴ Bernabé eperā t'āri pia bapachi. Cristode pia ijāapachi māik'aapa oopachi Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a. Maperā eperāarā chok'ara Cristode ijāajida iru k'aurepa.

²⁵ Ma t'ēepai Bernabé wāji Tarso p'uurudee Saulo jiride. ²⁶ Unu atak'āri, ateeji Antioquiadee. Mama p'aneejida año aba ijāapataarā ome jarateemaa Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Eperāarā chok'araarāpa āchia jarateeda ūripachida. Antioquía

p'uurude naapiara Cristode ijāapataarā t'ī bijida Cristodeerā.

²⁷ Maapai Ak'ōre pedee jarapataarā ūk'uru wājida Jerusalendepa Antioquiadee. ²⁸ Mama p'anide māirādepema aba t'ījarapatap'edaa Agabo, ijāapataarā k'īrapite bainī beep'eda, Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapiji jarra oodait'ee jōmaweda Roma jua ek'ari p'aniirā eujāde. Wāara, ai t'ēepai māgipa jaradak'a p'asaji César Claudio Romadepema reyrā poro waibia bak'āri. ²⁹ Antioquiadepema Cristode ijāapataarāpa māga ūridak'āri, pedeeteejida Judeadepema ijāapataarā k'aripadait'ee, āchia p'arat'a teedai pitapai. ³⁰ Māgí p'arat'a p'edap'eda, Judeadepema ijāapataarā ak'ipataarāmaa tee pēijida Bernabé ome māik'aapa Saulo ome.

Santiago peedap'edaa māik'aapa Pedro carcelde t'ī nībīdap'edaa

12 Bernabé Saulo ome Antioquía p'uurude at'āri p'ani misa, Rey Herodepa Cristode ijāapataarā ūk'uru jirimaa beeji miapiit'ee. ² Jaraji Juan īpema, Santiago espadapa peet'aadamerā. ³ Herodepa k'awaak'āri judiorā o-īa p'ani ichia oo bi unudap'eda, ichiaba Pedro jita atapiji. Māga ooji judiorāpa fiesta pan levadura wēe k'opata oo p'anide. ⁴ Pedro jita atadap'eda, Herodepa carcelde t'ī nībīpiji. Mama Romadepema soldaorā dieciséis p'epachida k'īmarik'īmarii carcel jīadamerā. Herodepa k'īsia iru baji Pedro imiateeit'ee eperāarā taide Pascua fiesta t'ēepai. ⁵ Māgá Pedro baji carcelde jīapari paraa. Mamīda awaraa Cristode ijāapataarāpa ewari chaa it'aa t'īpachida iru pari.

Tachi Ak'ōrepa Pedro uchiapida carceldeepa

⁶ Herodepa Pedro imiateeit'ee pada ewate ai noreweda p'ārik'ua, Pedro jua cadenapa soldao jua k'ītraichaa jīp'eda, k'āi baji āchi esājīak'a. Māimisa apemaarā soldaorā taawa jīamaa p'anapachida chi t'ūpatamāi.

⁷ Māga nide Pedromāi īdaadachi māik'aapa it'aripema ángel bainī ba cheji. Māgipa Pedro orromāi t'ōbajji māik'aapa māgaji:

—jIsapai p'irabāiji!

Māga jararuta, cadena baalik'oodachida Pedro juadeepa. ⁸ Māpai ma angelpa māgaji:

—P'aru jī beep'eda, pichi chancla jī bēeji.

Māga ooji Pedropa. Maap'eda māgaji angelpa:

—Pichi īripema p'aru jī beep'eda, mi ome chéji.

⁹ Pedro uchijai iru t'ēe, k'awa-ee wāara wa seewa angelpa oo bi. Ichi k'īsia-it'ee k'āimok'araa pik'a baji.

¹⁰ Mamīda wāyaajida chi jīapari naapema, maap'eda araarepema ichiaba. Carcel puerta hierrodee ooda badamāi pachedak'āri calle jādee uchiadait'ee, ma puerta ichi itu ewadachi. Uchiadap'eda, calle jāde wājida māik'aapa ma angelpa ituaba atabēiji.

¹¹ Māpai Pedropa k'awaaji k'āimok'araa-e bi. Mapa māgaji:

—Írá mia k'awa bida aji, wāara Tachi Ak'ōrepa ichi ángel pëiji mi k'aripait'ee Herodes juadeepa mäik'aapa judiorã poroorã k'achia oodait'ee padadeepa.

¹² Māga k'awaak'āri, Pedro wāji María temaa. Māgí Juan nawe paji. Ma Juan ichiaba t'íjarapachida Marcos. Arii ijāapataarã chok'ara it'aa t'ímaa p'anajida Pedro pari. ¹³ Ma te t'íupata taawaik'a eereepa Pedropa t'íji. Māpai te ak'ipari awēra Rode apatap'edaapa ak'í cheji k'awaait'ee k'aita māga ni. ¹⁴ Pedro otaw k'awaak'āri, o-ñadachi. O-ñapa puerta ewa-ee, edaa p'iradachi jarade Pedro taawa bi. ¹⁵ Māga ūridak'āri, māgajida:

—¿K'íra k'awa-ee n'ibik'ā? ajida.

Mam'ida ichia wāarada ak'āri, āchia māgapachida:

—Iru-epi, Tachi Ak'ōre angelpi; iru ome nipaparida ajida.

¹⁶ Māimisa Pedropa taawaik'a eereepa t'ímaa bapachi. Māpai puerta ewadap'eda, unudak'āri, p'eradachida. ¹⁷ Mam'ida ichi juapa jaraji k'íup'ee p'aneedamerã mäik'aapa nepiriji sāga Tachi Ak'ōrepa ichi carceldeepa uchua atada. Maap'eda māgaji:

—Nepiride wátí Santiagomaa mäik'aapa apemaarã Cristode ijāapataarāmaa.

T'ēpai Pedro wāji awara āyaa.

¹⁸ Ewarik'āri, carcelde k'íraupik'a para beeji, k'awada e pada perã sāmaa wāji Pedro. ¹⁹ Herodepa k'awaa atak'āri, jaraji jirnadamerã. Mam'ida p'oyaa unuda-e pada perã, chi soldaorã jã p'anadap'edaarāmaa iidip'eda, jita p'e atapiji mäik'aapa peepik'ooji. Ma t'ēpai Herodes uchua Judeadeepa mäik'aapa Cesarea p'uurude banaji.

Herodes piuda

²⁰ Maapai Herodes k'írau baji Tiro p'uurudepemaarã ome mäik'aapa Sidón p'uurudepemaarã ome. Mapa āchi wājida iru ome pedeede. Mam'ida panadak'āri, p'aajida Herodes mimiapataarã poro aba, Blastomaa, irua naapiara chupirã iidinamerã āchi pari, chōoda-e pait'ee. Māga oojida āchia ne-inaa k'odait'ee netonapachida perã Herodes jua ek'ari p'anadap'edaarã eujāde. ²¹ Ma eperã iidinak'āri, Herodepa jaraji ichia jararu ewate chedamerã. Ma ewate pak'āri, ichi p'aru pia jã beep'eda, rey su-ak'í beeparide su-ak'í banaji mäik'aapa pedeemaa beeji. ²² Ichi pedeemaa ūridak'āri, eperãarã biuk'a n'ibeeji mäik'aapa māgapachida:

—Nāgí eperã nama pedeemaa bi eperã-eda ajida. Ak'ōre waib'ak'ata bida apachida.

²³ Aramata, angelpa Herodes k'ayaapit'aaji, irua itria-e pada perã māga jaradak'āri. Mapa mok'it'a k'ida p'uupa piuji.

²⁴ Maapai ijāapataarã chok'araara iwa wāpachida. T'imipiara jaratee wāpachida Tachi Ak'ōrepa ooda Cristo piuda k'aurepa.

²⁵ Bernabé Saulo ome Jerusalendepema ijāapataarāmaa tee chejida ma p'arat'a ijāapataarāpa teedap'edaa Antioquiade. Maap'eda waya wājida Antioquiadee. Āchi ome ateejida Juan. Māgí ichiaba t'íjarapachida Marcos.

Tachi Ak'ōre Jaurepa Bernabé Saulo ome awara bida

13 Antioquiadepema Cristode ijāapataarã t'āide paraaji Ak'ōre pedee jarapataarã mäik'aapa jarateepataarã. Māgírã paji Bernabé, Simón (ichiaba t'íjarapata Nerro), Lucio Cirene p'uurudepema, Menahem (auk'a warida Galilea pidaarã poro Herodes ome) mäik'aapa Saulo. ² Ewari aba mairã it'aa t'ímaa p'anide nek'oda-ee, Ak'ōre Jaurepa māgaji:

—Awara bidapáde aji, Bernabé mäik'aapa Saulo, mia āra jirit'erada perã oodamerã mimia mia k'ízia iru bi āchi-it'ee.

³ It'aa t'ídap'eda nek'oda-ee, māgírã ĩri jua bijida, maap'eda pëijida.

Saulo Bernabé ome Chipre islade

⁴ Tachi Ak'ōre Jaurepa māgá pëida perã, Bernabé Saulo ome wājida Seleucia p'uurudee. Mama barcode bataudap'eda, Chipre isladee wājida. ⁵ Salamina p'uurude panadak'āri, Tachi Ak'ōrepa ooda Cristo piuda k'aurepa judiorāmaa jarateemaa p'aneejida, Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. Ichiaba Juan Marcos ma-ma nipaji āchi ome k'aripait'ee.

⁶ Chipre isla jōmaweda biiripa wāyaa wādapa, jaratee wājida Pafos p'uurude panarutamaa. Mama ununajida judío t'íjarapatap'edaa Barjesús. Māgípa petau tau k'awaa baji. Seewa-idaa bapachi, ichia Tachi Ak'ōre pedee jaraparida apachi perã. ⁷ Māgí Romadepema poro Sergio Paulo k'ōp'āyo paji. Sergio Paulo k'ízia k'awaa baji. Mapa t'í pëiji Bernabé mäik'aapa Saulo, ūri k'inia bada perã āchia jarateepata Tachi Ak'ōrepa ooda Cristo piuda k'aurepa. ⁸ Mam'ida āchia jarateemaa p'ani misa, māgí petau tau k'awaa bipa, (griego pedeede Elimas apatap'edaa) jarapachi Romadepema poromaa irua ijāanaamerã āchia jaratee p'ani. ⁹ Māpai Saulo, ichiaba Pablo apatap'edaapa, Ak'ōre Jaure iru ome bapachi perã, māgí petau tau k'awaa bi k'íra pia ak'iji mäik'aapa māgaji:

¹⁰ —¿Seewa-idaa, netuara warra! ¿K'achia ooyaa bi! ¿Chíara k'ūra k'inia bi-ek'ā seewa jara bipa? ¿Sāap'eda Ak'ōrepa jarateepida pia seewada aparima? ¹¹ Íraweda Ak'ōrepa pi k'achia ooit'ee. Pi tau p'āriu baibeeit'ee. Taarã māgá nipait'eeda aji, ak'ōrejiru unu-ee.

Aramata Elimas tau p'āriudachi mäik'aapa pariatua jiri nipapachi ichi juadeepa jidibai ateedamerã. ¹² Romadepema poropa māga unuk'āri mäik'aapa āchia jaratee p'ani ūrik'āri, k'awaaji wāarata pedee p'ani. Mapa Cristode ijāaji.

Pablo Bernabé ome Antioquía p'uurude

¹³ Pablo mäik'aapa ichi ome nipapatap'edaarã Pafos p'uurudeepa barcode wājida Perge p'uurudee. Māgí p'uuru Panfilia eujāde bi. Mama p'anide Juan Marcopa āchi atabëiji mäik'aapa āp'itee wāji Jerusalendee.

¹⁴ Mam'ida āchi Pergedeepa wājida Antioquía p'uurudee. Māgí p'uuru Pisidia eujāde bi. Mama p'anide ĩripata ewate t'íujida judiorã Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepa-

ta tede mäik'aapa su-ak'i p'aneejida. ¹⁵ Mägí tedepema judiorā poroorāpa Moisepa p'āda mäik'aapa Ak'ōre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaa pedeedap'eda, jara peijida Pablomaa mäik'aapa Bernabemaa:

—Tachi auk'aarā, parāpa eperāarāmaa pedee pia jara k'inia p'anī pirā, řaweda jaradapāde aji.

¹⁶ Māpai Pablo it'a ak'inī beep'eda mäik'aapa juapa jarap'eda k'řup'ee p'aneedamerā, mägaji:

—Ūrítī Israel pidaarā mäik'aapa parā awaraa eujādepemaarā, Tachi Ak'ōrede ijāa p'anīrā. ¹⁷ Tai Israel pidaarāpa ijāa p'anīda aji, chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa tai chonaarā jirít'eraji ichi-it'ee. Áchi řwapiji Egiptode, at'āri awaraa eujādepemaarāk'a p'anajida mīda. Ichi juapa āchi mamāik'aapa uchiapiji, ichi jōmaarā k'āyaara waibiara bairā. ¹⁸ Ma awara āchi ak'ipachi cuarenta años eujā pania wēe bide wāyaadak'āri.

¹⁹ Canaán eujāde panadak'āri, ichia Canaandepema awara-awaraa to pidaarā siete k'iniipiji, āra eujā tai judiorā chonaarāpa atadamerā. ²⁰ Ak'ōrepa tai judiorā jirít'eradak'āriipa mägí eujā Canaánde atarutamaa cuatrocientos cincuenta años paji.

'Ma t'ēpai Tachi Ak'ōrepa eperāarā charraarāk'a biji aba-abaa, āchi ak'ipataadamerā, ichi pedee jarapari Samuel āchi poro waibia parumaa. ²¹ Māpai āchia iidijida Samuelmaa rey bimerā āchi ak'ipari. Mapa Tachi Ak'ōrepa Saúl āchi rey papiji cuarenta años. Mägí Quis warra paji, Benjamín ēreerādepema. ²² Ai t'ēpai Saúl uchiapip'eda, Tachi Ak'ōrepa Rey David biji iru pari. Mägaji:

'Mia Jesé warra David unujida aji, mia k'inia bik'a. Ichi-aba mia k'awa bida aji, irua ooit'ee mia oopi k'inia bik'a.'

(1 S 13.14)

²³ 'Rey David ēreerādeepa uchiaji Tachi K'aripapari. Mägí Jesús, Tachi Ak'ōrepa pēida Israel pidaarā k'aripamerā, ichia naaweda jaradak'a ichi pedee jarapataarā it'aideepa. ²⁴ Mägí Jesús chei naaweda, Juan Bautistapa jarateepachi jōmaweda Israel pidaarāmaa āchi p'ek'au k'achia oo amaadamerā mäik'aapa poro choopidamerā. ²⁵ Māpai Juanpa, ichi mimia aupa wāk'āri, mägaji:

'Mī parā poro waibia-e, parāpa k'řisia p'anīk'a. Mamīda mī t'ēpai cheit'eeda aji, eperāarā poro waibiara bi. Mia iru chancla jida ēraik'araa bida aji, iru mī k'āyaara waibiara bairā.'

(Mr 1.7)

²⁶ 'Michi auk'aarā, Abrahamdeepa uchiadap'edaarā, ichiaba parā judio-eerā, řūrítī! Tachi Ak'ōrepa tachi jōmaarāmaa jara pēi bi sāga ichia tachi o k'achiadeepa k'aripa ata k'inia bi. ²⁷ Eperāarā Jerusalende p'anapatap'edaarāpa mäik'aapa āchi poroorāpa k'awada-e p'anajida Jesús Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā k'aripamerā. Ichiaba k'awadak'aa paji Tachi Ak'ōrepa jara k'inia bada chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaade, řipata ewari chaa judiorāpa mägí leepata mīda Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. Maperā āchiata oojida ma ūraade jaradap'edaak'a Jesús peepidak'āri. ²⁸ Irua maarepida k'achia oo-e paji.

Mamīda āchia iru pee k'inia p'anajida. Mapa Pilatoma a iidinajida peepit'aamerā. ²⁹ Maap'eda jōma oodap'eda iru ome Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara badak'a, awaraarāpa kurasodeepa irabai atadap'eda, ianajida.

³⁰ Mamīda Tachi Ak'ōrepata chok'ai p'irabaiipiji. ³¹ Ai t'ēpai iru ome chedap'edaarāpa Galileadeepa Jerusalendee unuda chok'ara unupachida, mäik'aapa řrā tai auk'aarāmaa āchia unudap'edaa jara p'anī.

³² 'Mapa taipa parāmaa nāgí pedee pia jara k'inia p'anī. Tai judiorā chonaarāmaa Tachi Ak'ōrepa jaraji ³³ aba pēiit'ee eperāarā k'aripade. Mamīda ichia mägí pēi-e paji tai chonaarā chok'ai p'anī weda. řřp'a pēiji āchideepa uchiadap'edaarā, tachi řrapemaarā chok'ai p'anīde. Mägí pēida paji ichi Warra Jesús, ichia chok'ai p'irabaiipida. K'awa p'anī ichi Warra pēiji ichi ūraa p'ādadepema Salmode jara bairā:

'Mia idi jōmaarāmaa jara bi pī mī Warra.'

(Sal 2.7)

³⁴ Tachi Ak'ōrepa jaraji ichi Warra chok'ai p'irabaiipit'ee, waa piu-e pait'ee ichi ūraa p'ādade jara bik'a:

'Rey Davidmaa jaradak'a mia ooit'ee, mia wāarata jarapari perā.'

(Is 55.3)

³⁵ Ichiaba jara bi awaraa Salmo p'ādade:

'Pia mī k'ap'ia beraupi-e pait'ee, mia oopari perā pia mimaa oopi bik'a.'

(Sal 16.10)

³⁶ 'Wāara na eujāde bak'āri, Rey Davidpa ooji Tachi Ak'ōrepa k'řisia iru badak'a. Maap'eda jai-idaaji. řajida chi ak'ōreerā ik'aawa mäik'aapa ichi k'ap'ia beraudachi.

³⁷ Mamīda Tachi Ak'ōrepa Jesús chok'ai p'irabaiipida k'ap'ia berau-e paji. ³⁸ Maperāpī, tachi auk'aarā, k'awaadaipia bi Tachi Ak'ōrepa tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapipari Jesús piuda k'aurepa. ³⁹ Ma k'au-repa ichide ijāapataarā p'ek'au k'achia wēe p'anī Tachi Ak'ōre k'řrapite. Moisepa p'ādak'a oodap'edaa k'aurepa p'ek'au k'achia wēpak'aa paji mīda, Tachi Ak'ōrepa Jesude ijāapataarā p'ek'au k'achia wēpapipari, Jesupa ooda k'aurepa. ⁴⁰ K'řrak'aupai p'anadai Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaade jara bik'a:

⁴¹ 'Ūrítī parā chi oo iru p'anapataarāpa Tachi Ak'ōrepa jara bi. Ak'řti mäik'aapa ak'itrua para bātī. Parā at'āri chok'ai p'anīde mia ooit'ee ne-inaa parāpa ijāada-e pai, ai naaweda abaapa parāmaa māga jararu pījida.'

(Hab 1.5)

⁴² Pablo Bernabé ome judiorā Ak'ōre Ūraa jarateepata tedeepa uchiadak'āri, chi waa k'awa k'inia p'anadap'edaarāpa chupīria iidijida řipata ewate pak'āri waya jaratee chedamerā. ⁴³ Judiorā mäik'aapa judio-eerā Tachi Ak'ōrede ijāapataarā uchiadap'eda, chok'ara wājida Pablo mäik'aapa Bernabé t'ēe. Maperā āchia ma Ak'ōrede ijāapatap'edaarāmaa ūraajida k'irāpadamerā Tachi Ak'ōrepa āchi k'aripada Cristo piuda k'aurepa.

⁴⁴ Apema tomiade řipata ewate, perā jōmaweda p'uuru pidaarā cheepurujida Ak'ōrepa jarapida ūride.

⁴⁵ Mamīda judiorāpa unudak'āri eperāarā chok'ara see nřbi, k'řraudachida mäik'aapa Pablomaa ik'achia jara-

maa p'aneejida, Cristo āpite paara. ⁴⁶ Māpai Pablopa Bernabé ome waawee-ee p'anaujida:

—Tachi Ak'ōrepa tai naapiara pēijida ajida, parā judiorāmaa ichia jara pēida Cristode jarateedamerā. Mamīda parāpa ūri k'iniada-e p'anadairā, pāchi k'īradoopa atuadait'ee. Māga p'anadairā, tai wādait'ee judio-eerāmaa jarateede. ⁴⁷ Māga oodait'ee Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bairā:

'K'ōp'āyoorā ome lámpara pēipatak'a ĩdaamerā ode p'ārik'ua nipadak'āri, māga pik'a mia pi pēiru mi o ak'ipimerā na p'ek'au eujādepemaarāmaa. Mia māgá pēiru k'inia bairā pia chi t'imiara beerā paara o k'achiadeepa k'aripa atamerā.'

(Is 49.6)

⁴⁸ Judio-eerāpa māga ūridak'āri, o-īa para beeji māik'aapa Tachi Ak'ōrepa jara pēida pia bida apachida. Māpai Cristode ijāajida chi Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bada ichita chok'ai p'anapataadamerā. ⁴⁹ Māgīrāpa Tachi Ak'ōrepa ooda jaratee wāpachida āchi wārutamaa. Cristo piuda k'aurepa irua tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji. ⁵⁰ Mamīda judiorāpa pedeejida wēraarā āchik'a Tachi Ak'ōre waawepataarā ome. Pablo Bernabé ome āpite ik'achia pedeejida. Maperā ma p'arat'ara beerāpa māik'aapa imik'īraarā chi p'uuru pidaarā poroorāpa Pablo Bernabé ome ma eujādeepa jēret'aaajida.

⁵¹ Māirāpa māga oodak'āri, Pablo Bernabé ome āchi bīri p'ora nēep'ejida ak'ipidait'ee waa jarateeda-e pait'ee ma judiorāmaa, Cristode ijāadak'aa p'anadap'edaa perā. Maap'eda wājida Iconio p'uurudee. ⁵² Pablo Bernabé ome māgá jerek'oojida mīda, chi Cristode ijāapataarā ma eujāde o-īa p'anajida, Tachi Ak'ōre Jaure āchi ome bada perā.

Pablo Bernabé ome Iconio p'uurude

14 Iconiode panadak'āri, oojida Antioquiade oodap'edaak'a. T'ūjida judiorā Ak'ōre Ūraa jarateepata tede māik'aapa jarajida Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapidak'a. Mapa judiorā chok'ara Cristode ijāajida, judio-eerā jida ichiaba. ² Mamīda judiorā Cristode ijāa k'iniada-ee p'anadap'edaarāpa pedee k'achia jaramaa p'aneejida Pablo māik'aapa Bernabé āpite. Mapa judio-eerā k'īraudachida āra ome. ³ Māga p'anajida mīda, āchi omé arii taarājida māik'aapa waawee-ee jarateepachida Tachi Ak'ōrepa jarapidak'a, Cristopa āchi k'aripa bapachi perā. Jarateepachida Tachi Ak'ōrepa eperāarā pia ooda Cristo piuda k'aurepa. Maperā Ak'ōrepa āchimaa oopiji ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. ⁴ Mamīda, māga oo p'anajida mīda, ma p'uuru pidaarā k'īsia awara-awaraa p'anajida. Ūk'uru judiorā eere p'anajida, jōdee chi apemaarā Cristopa jirīt'eradaarā eere. ⁵ Maapai ūk'uru judiorā māik'aapa judio-eerā pedeetejjida āchi poroorā ome miapidait'ee; māupa bat'a peedait'ee. ⁶ Mamīda Pablopa Bernabé ome k'awaadak'āri, mirudachida Licaonia eujādee, Litra p'uurude māik'aapa Derbe p'uurude, ichiaba ma p'uuru ik'aawa. ⁷ Mama ichiaba Jesupa ooda eperāarā k'aripait'ee jarateepachida.

Listrade Pablomaa māupa bat'adap'edaa

⁸ Litra p'uurude p'anide unujida eperā p'oyaa t'iak'aa bi, ichi t'oru weda chiwa bada perā. Ma eperā su-ak'ī baji ⁹ Ūrimaa Pablopa jarateemaa bi. Pablopa irumaa ak'ik'āri māik'aapa unuk'āri wāara ijāa bi, k'awaji jipaipia bi. ¹⁰ Mapa ma eperāmaa golpe pedeeji:

—P'irabāiji māik'aapa jīp'a bainī beejī.

Aramata ma eperā p'inajīti bainī beejī māik'aapa p'irria beejī. ¹¹ Pablopa ooda unudak'āri, arii p'anadap'edaarā biuk'a nībeejī Licaonia pidaarā pedee. Mamīda Pablopa Bernabé ome ārapa jara p'ani k'awada-e paji. Ārapa māgajida:

—jNāgīrā ak'ōre waibiarā, it'ariipa edaa che p'ani tachi t'āide eperāarāk'a!

¹² Māpai Bernabé t'ī bijida Greciadepemaarā ak'ōre waibia Zeus. Jōdee Pablo t'ī bijida Hermes, ichiata pedee bapachi perā. ¹³ Ma p'uuru t'ūpata k'ait'a Zeumaa it'aa t'īpata te iru p'anajida. Maperā atapijida Zeus p'aaremaa aneemerā p'ak'a imik'īra, paadait'ee Pablo māik'aapa Bernabé k'īrapite; ma awara nep'ono aneemerā teedait'ee Pablomaa māik'aapa Bernabemaa, āchi ak'ōre waibiarā jīak'aapa. ¹⁴ Mamīda Bernabé Pablo ome k'awaadak'āri māgá oo p'ani it'aa t'īdait'ee āchi k'īrapite, āchi p'aru jēt'aaajida t'āri p'uupa. Maap'eda nāga bia t'ūdachida eperāarā t'āide:

¹⁵ —Eperāarā, ¿sāap'eda nāga oorutama? ajida. Tai ichiaba eperāarāpi parāk'a. Ma-it'ee pi tai che p'ani jaradait'ee nāgee net'aa vale-ee baibide ijāa amaadamerā; ma k'āyaara Tachi Ak'ōrede ijāadamerā, iru ichita bapari perā. Tachi Ak'ōrepa ooji pajā, na eujā, p'usa māik'aapa ne-inaa jōmaweda aide nībi.

¹⁶ Naaweda Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujādepemaarāmaa ita-aria āchia oo k'iniata oopiji. ¹⁷ Mamīda ichia āra ak'ī baji. Māga oo bīpa ak'ipiji ichi Tachi Ak'ōre. Ichiata parā-it'ee k'oi chepipari ne-uu pia chaumerā. Māgá iru p'ani nek'odait'ee māik'aapa o-īa p'anadait'ee.

¹⁸ Pablopa Bernabé ome ma jōma jarajida mīda, perā p'oyaada-e paji eperāarā p'ak'a imik'īra peenaadamerā māik'aapa it'aa t'īnaadamerā āchi k'īrapite.

¹⁹ Ai t'ēepai pachejjida judiorā Antioquía p'uurudeepa māik'aapa Iconio p'uurudeepa. Eperāarā āchi eere pa atadap'eda, Pablomaa māupa bat'ajida peet'aadait'ee. Piu bi jīak'aapa, p'uuru k'idaa jidiu baibinajida.

²⁰ Mamīda Cristode ijāapataarā Pablomāi seedaidak'āri, waya p'irabāiji. Maap'eda waya wāji p'uurudee māik'aapa ai norema wāji Bernabé ome Derbe p'uurudee.

²¹ Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee jarateedak'āri Derbede, eperāarā chok'ara ijāajida. Mama bap'eda, āpitee chejjida Listradee, Iconiodee māik'aapa Antioquiadee. ²² Ma nipadap'edaa chaa ūraajida Cristode ijāapataarā waapiara ijāa p'aneedamerā māik'aapa māgajida:

—It'aa wāda naaweda, tachi ichita miadait'eeda ajiida, Cristode ijāapata perā.

²³ Ichiaba ijāapataarā para bee chaa ūk'uru jirit'erajida ijāapataarā ak'i p'anapataadamerā. Māpai it'aa t'ī-dap'eda nek'oda-ee, ijāapataarā jōmaweda Ak'ōre juade bijida.

Pablo Bernabé ome Antioquía p'uurudee wādap'edaa

²⁴ Maap'eda Pisidia eujāde wāyaajida Panfilia eujāde panarutamaa. ²⁵ Mama bide Ak'ōrepa jarapidak'a jarateejida Perge p'uurude. Mamāik'aapa wājida Atalía p'uurudee. ²⁶ Mama barcode bataudap'eda, wājida Antioquía p'uurudee, chi ijāapataarāpa Ak'ōre juade bidap'edaamāi, irua āchi pia ak'i bapariimerā. Māgá irua k'aripapachi perā, āchia oojida jōma irua k'inia badak'a oodamerā ma wādade. ²⁷ Pachedak'āri Antioquiade, Cristode ijāapataarā t'ī p'ejida māik'aapa nepirijida Tachi Ak'ōrepa āchi pari ooda. Ichiaba nepirijida Ak'ōrepa judio-eerāmaa ijāapida. ²⁸ Maap'eda Pablo Bernabé ome mama taarā p'aneejida Cristode ijāapataarā ome.

Ijāapataarā Jerusalende chip'edaidap'edaa

15 Maapai eperāarā Judeadeepa chejida Antioquiadee. Māgīrāpa Jesude ijāapataarāmaa jarateemaa p'aneejida. Māgajida:

—Pāchi imik'īraarā k'ap'iade tauchaa bida-e pirā Moisepa p'ādade jara bik'a, it'aa wāda-e pait'eeda ajida.

² Māpai Pablo Bernabé ome ijāati pedeejida āchi ome. Maap'eda Jesude ijāapataarāpa Pablo, Bernabé māik'aapa awaraarā pēijida Jerusalende māgī jarateeda iidinadamerā Cristopa jirit'eradaarāmaa māik'aapa Jerusalendepema ijāapataarā ak'ipataarāmaa.

³ Antioquiadepema ijāapataarāpa āchi pēidap'eda, Fenicia eujāde māik'aapa Samaria eujāde wāyaajida. Nepirijida judio-eerāpa Cristode ijāa p'anadap'edaa. Māga ūridak'āri, māpema Cristode ijāapataarā o-tadachida.

⁴ Pablo Bernabé ome Jerusalende pachedak'āri, awaraa ijāapataarāpa āra auteebaijida Cristopa jirit'eradaarā ijāapataarā ak'ipataarā ome. Chip'edaidap'eda āra ome, Pablo māik'aapa Bernabé nepirijida jōma Tachi Ak'ōrepa ooda āchi pari. ⁵ Mamīda ūk'uru fariseorā Cristode ijāapataarā, p'irabaijida māik'aapa māgajida:

—Judio-eerā ijāa p'anīrāmaa tauchaa bipidaipia bi āchi imik'īraarā k'ap'iade māik'aapa oopidaipia bida ajida, Moisepa p'ādade jara bik'a.

⁶ Māpai seedachida Cristopa jirit'eradaarā māik'aapa ijāapataarā ak'ipataarā k'īsiadait'ee ma pedee jaradade. ⁷ Taarā aupedee jōnide, Pedro p'irabaiji māik'aapa māgaji:

—Īpemaarā Cristo k'aurepa, parāpa k'awa p'anida aji, taarāru Tachi Ak'ōrepa mi jirit'eraji Jesucristopa ooda eperāarā k'aripait'ee jaranamerā judio-eerāmaa, āchia auk'a Jesude ijāadamerā. ⁸ Tachi Ak'ōrepa āchi t'āride iru p'anadap'edaa k'awa bada perā, ak'ipiji ichia āchi jida k'inia iru bi, tachi k'inia iru bik'a. Māga ak'ipiji āchima pēik'āri ichi Jaure, tachimaa pēidak'a. ⁹ Tachi

Ak'ōrepa āchi auk'a ak'ipari tachik'a. Māga k'awa p'anī āchia p'ek'au k'achia oopata auk'a wēpapak'ooda perā Cristode ijāadak'āri, tachi ome oodak'a. ¹⁰ Īrā, t'achia sāga oodaima? Ī Oodaipia bik'ā Tachi Ak'ōrepa jara-e padata? Ī Jōma ijāapataarāmaa oopidaik'ā māgee ne-inaa chaaree Moisepa p'ādade jara bik'a? Tachia māik'aapa tachi chonaarāpa māgee ne-inaa jōmaweda p'oyaa ooda-e paji. ¹¹ Maperā māga oodaik'araa bi. Tachia ijāa p'anī Tachi Waibia Jesucristo tachi ome t'āri pia bairā, tachi o k'achiadeepa k'aripa atait'ee it'aa wādamerā. Āchia auk'a māga ijāa p'anida aji.

¹² Maap'eda jōma k'īup'ee para beeji Bernabé Pablo ome nepirimaa p'aneedak'āri Tachi Ak'ōrepa oopida āchima judio-eerā t'āide, eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. ¹³ Pedee aupadak'āri, Santiagopa māgaji:

—Īpemaarā, mi pedee ūrīti. ¹⁴ Simón Pedropa et'ewa nepirijida aji, Tachi Ak'ōrepa judio-eerā k'aripada. Tachi Ak'ōrepa āchi jida jiripari ichideerā p'aneedamerā.

¹⁵ Māga bi iru pedee jarapataarāpa p'ādap'edaade jara bik'a:

¹⁶ Nāga bap'eda, mia Rey David trua waya papiit'ee irudeepa uchiada jua ek'ari. Mia ooit'ee Israel pidaarā t'āidepema te k'arawapataarāpa oopatak'a. Te t'eedaik'āri, ārapa t'eedeechoo jēra bada araa p'epata te chiwidik'a bainī bidait'ee. ¹⁷ Māga pik'a Rey David-deepa uchiadap'edaarā mide ijāa p'anī mia araa p'eit'ee apemaarā mide ijāa p'anīrā ome. Maap'eda ma jōmaweda michideerā papiit'ee mi Warra k'aurepa. Māga ooit'ee chi mide ijāa p'anīrā, Daviddeepa uchida-e paji mīda. ¹⁸ Chonaarāweda mia k'awapidak'a eperāarāmaa, māga ooit'ee. Mi, Tachi Ak'ōre Waibiapa māga jara bi.'

(Am 9.11-12)

¹⁹ Māpai Santiagopa māgaji:

—Tachi Ak'ōrepa māga jara bairā, mia nāga k'īsia bida aji. Tachia Moisepa p'ādade jara bik'a oopidaik'araa bi judio-eerāmaa, māgīrā Tachi Ak'ōrede ijāadak'āri.

²⁰ Ma k'āyaara k'art'a p'ā pēidāma jaradait'ee k'on-aadamerā nechiarā ata bidap'edaa ne-inaa juapa ooda k'īrapite, ai k'īrapite it'aa t'īpata; wēra apai ome p'anadamerā; ne-animal īyapa jīa piuda chiara k'on-aadamerā, aide waa paraa perā māik'aapa ne-animal waa k'on-aadamerā. ²¹ Māgī ūraa aupai pēidaipia bi. Awaraa ūraa k'awa k'inia p'anī pirā, īipata ewari chaa ūridai Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede. Chonaarāweda Moisepa p'āda jarateepachidada aji, māgee tede māik'aapa ĩrā at'āri māga oopata.

Judio-eerāmaa k'art'a p'ādap'edaa

²² Māpai Cristopa jirit'eradaarā, ijāapataarā ak'ipataarā māik'aapa jōmaweda Jerusalendepema ijāapataarāpa pedeteejida ūk'uru jirit'eradait'ee māik'aapa pēidait'ee Antioquiadee Pablo ome māik'aapa Bernabé ome. Nāgī eperāarā jirit'erajida: Judas, ichiaba t'īpatap'edaa Barsabás māik'aapa Silas. Ape-maarā ijāapataarāpa māgī omé pia ak'ī p'anapachida

āchi poroorāk'a. ²³ K'art'a p'ādap'edaade nāga jara pēijida:

Tai, Cristopa jirit'eradaarāpa, ijāapataarā ak'ipataarā ome na k'art'ade salude pēiruta parā judio-eerāmaa Cristode ijāa p'anirā Antioquía p'uurudepema, Siria eujādepema māik'aapa Cilicia eujādepemaarā-it'ee.

²⁴ Taipa ūrijida nāpemaarā ūk'uru parāmaa wādap'edaa, mamīda taipa pēida-eeta. Māgīrāpa pariatua āchi k'īradoopa jaratee nipajida. Maperā parāpa k'awada-e paji ijāadait'ee Moisepa p'ādade wa Pablopa jarateedade. ²⁵ Mapa taipa pedeteejida taidepemaarā ūk'uru jirit'eradait'ee māik'aapa pēidait'ee parāmaa tai k'ōp'āyoorā k'iniarā Bernabé Pablo ome. ²⁶ Taipa k'awa p'anī Pablo Bernabé ome waaweedak'aa piudait'ee Tachi Waibia Jesucristode ijāa p'anī k'aurepa. ²⁷ Mapa āchi ome parāmaa pēiruta Judas Silas ome. Āchia parāmaa jōma taipa k'īsiadap'edaa na p'ādade jara bik'a nepiridait'ee.

²⁸ Tachi Ak'ōre Jaurepa tai k'aripaji parāmaa ne-inaa audú chaaree oopinaadamerā. Nāgapai jara k'inia p'anī parāpa oodamerā. ²⁹ K'onáati nechiarā ata bidap'edaa ne-inaa juapa ooda k'īrapite, ai k'īrapite it'aa t'īpata. Ne-animal īyapa jīa piuda chiara k'onáati māik'aapa ne-animal waa k'onáati. Ma awara p'ek'au oonáati. Taipa jara p'anik'a ooruta pirā, pia oodait'ee.

Māgapai paji.

³⁰ Māpai ma k'art'a p'ādap'eda, pēijida Antioquiadee wādap'edaarā ome. Mama panadap'eda, ijāapataarā jōmaweda t'ī p'ejida māik'aapa ma k'art'a āchima teejida. ³¹ Ijāapataarāpa ma k'art'a leedak'āri, o-īadachida, āchi-it'ee ūraa pia bada perā. ³² Judas Silas ome Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapiru jarapataarā pada perā, ichiaba ma ijāapataarāmaa ūraajida t'āri o-īa p'aneedamerā.

³³ Mama p'anadap'eda, ijāapataarāpa āchi despediijida k'āiwee wādamerā. ³⁴ [Mamīda Silas arii beeji.] ³⁵ Pablo Bernabé ome ichiaba p'aneejida awaraa ijāapataarā ome Antioquiade, Tachi Ak'ōrepa pedee pia jara pēida Cristode jarateedait'ee.

Pablo waya wāda ichi naaweda wāda ode

³⁶ Māga p'anadap'eda, ewari aba Pablopa māgaji Bernabemaa:

—Waya wādama aji, ijāapataarā ak'ide, Tachi Ak'ōrepa jara pēida Cristode jaratee nipadap'edaa p'uuru chaa. Ak'idait'eeda aji, at'āri ijāa p'anī wa māgae.

³⁷ Bernabepa ichiaba atee k'inia baji Juan; māgí Juan ichiaba t'ījarapatap'edaa Marcos. ³⁸ Mamīda Pablopa atee k'inia-e paji, āchi ik'aawaapa uchiada perā Panfilia eujāde, āchi mimia at'āri aupada-eeta. ³⁹ Ijīati pedeedap'eda, āchi o chaachaa jitak'oodachida. Bernabé wāji Chipre isladee Marcos ome. ⁴⁰ Jōdee Pablopa jirit'eraji Silas ichi k'ōp'āyo pamerā. Ijāapataarāpa āchi omé Ak'ōre juade bijida irua āchi pia ak'ī bapariimerā. Māpai Pablo ichi k'ōp'āyo ome wāji. ⁴¹ Wāyaajida Siria

eujāde māik'aapa Cilicia eujāde. Ijāapataarā ūraa wājida āchi para bee chaa.

Timoteopa Pablo Silas ome k'ōp'āyaada

16 Mamāik'aapa Pablo Silas ome panajida Derbe p'uurude māik'aapa Listra p'uurude. Mama unujida ijāapari t'ījarapatap'edaa Timoteo. Chi nawe judío wēra Cristode ijāapari paji. Jōdee chi ak'ōre Greciade-pema paji. ² Ijāapataarā Listradepemaarā māik'aapa Iconiodepemaarāpa Timoteo pia t'o p'anadap'edaa perā, ³ Pablopa ichi ome ateeji mamāik'aapa. Mamīda uchiadai naaweda, iru k'ap'iade tauchaa biji māpemaarā judiorā k'aurepa. Ma eujādepema jōmaarāpa k'awajida Timoteo ak'ōre Greciade-pema paji māik'aapa ārapa tauchaa bidak'aa paji āchi warrarā k'ap'iade. ⁴ P'uuru bee chaa wāyaa wādak'āri, jara bēi wāpachida Cristopa jirit'eradaarāpa māik'aapa ijāapataarā ak'ipataarāpa jara pēidap'edaa Jerusalendeepa. ⁵ Māgá ijāapataarāpa pipiara k'awaajida Cristopa oopi k'inia bi āchima māik'aapa waapiara ijāajida irude. Ma awara ewari chaa ijāapataarā chok'araara īwa wājida.

Pablo k'āimok'araa pik'a bada Troas p'uurude

⁶ Ma wārutade wāyaajida Frigia eujāde māik'aapa Galacia eujāde, Tachi Ak'ōre Jaurepa jarateepi-e pada perā Ásia eujāde. ⁷ Misia eujāde panadak'āri, wādait'ee paji Bitinia eujādee. Mamīda Jesús Jaurepa wāpi-e paji. ⁸ Mapa Misia eujāde wāyaajida Troas p'uurude parutamaa. ⁹ Panadap'edaa ewate p'ārik'ua, Pablo k'āimok'araa pik'a bide unuji Macedonia eujādepema imik'īra bainī bi. Māgipa chupīria iidiji Pablo wāmerā ichi eujādee. Māgaji:

—Chéji Macedoniadee tai k'aripade.

¹⁰ Pablo māgá k'āimok'araa pik'a bap'eda, aramata net'aa p'e atajida wādait'ee Macedoniadee, k'īsia p'anadap'edaa perā Tachi Ak'ōrepa jarateepi k'inia bi Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee ma eujāde. Ma wādap'edaade mi jida auk'a wāji.

Pablo Silas ome Filipos p'uurude

¹¹ Troas p'uurudeepa tai barcode bataujida. Mata Samotracia islade panajida. Mamāik'aapa ai norema Neápolis p'uurude panajida. ¹² Neapolideepa wājida Filipodee. Māgí p'uuru waibia Macedonia eujāde bi. Ma p'uurude Romadepemaarā chok'ara p'anapachida. Mama k'āima chok'ara-ee p'anajida. ¹³ Īipata ewate tai wājida p'uurudeepa to idee, ma p'uurudepema judiorā it'aa t'īpatamāi unudai jīak'aapa. Unu atadak'āri, su-ak'ī p'aneejida māik'aapa jarateemaa p'aneejida wēraarā cheepurudap'edaarāmaa. ¹⁴ Ma wēraarā t'āide baji aba t'ījarapatap'edaa Lidia. Ma wēra Tiatira p'uurudepema paji. Māgipa netopachi p'aru pia t'ida p'up'uchia. Māgí wērapa Tachi Ak'ōremaa it'aa t'īpachi. Maperā Ak'ōrepa irumaa ūripiji Pablopa jaratee bi. Pia ūrik'āri, Cristode ijāa beeji. ¹⁵ Iru poro choopip'eda ichi te pidaarā ome, taimaa māgaji:

—Parāpa unu p'anī pirā mī wāara ijāa bi Jesucristode, mī tede p'ana chéti.

Māga jara bīpa wājida ichi temaa.

Filipos p'uurude carcelde p'anadap'edaa

¹⁶ Ewari aba tai waya it'aa t'īde wādak'āri it'aa t'īpat-ap'edaamaa, unujida awēra. Māgí awēra esclava paji. Māgípa ne-inaa p'asait'ee bi jarapachi, ichi k'ap'iade netuara merātia bada perā. Mapa ma awēra chiparipa p'arat'ara jitapachi ichi k'aurepa. ¹⁷ Māgí awēra tai t'ēe bia wāpachi:

—Nāgí eperāarā Tachi Ak'ōre Waibiapa pēida jara-teedamerā sāga eperāarā it'aa wādai.

¹⁸ Ewari chok'ara māga oopachi tai wārutamaa. Mata ewari aba Pablopa ūriamaadaik'āri, āpītee ak'iji māik'aapa māgaji ma netuara k'ap'iade merātia badamaa:

—Jesucristo jōmaarā poro waibia perā, ichi t'īde mia pīmaa jara bi uchiadamerā jā wēra k'ap'iadeepa.

Aramata ma netuara uchiadachi.

¹⁹ Ma awēra chipariirāpa māga unudak'āri, k'awaajida āchi p'arat'a waa p'oyaa jitada-e iru k'ap'ia. Mapa Pablo Silas ome jita atadap'eda, ateejida āchi p'uurudepema poroorāmaa, māgīrā chip'edaipat-ap'edaamāi. ²⁰ Ma Romadepema poroorāmaa ateedap'eda, māgajida:

—Na judiorāpa tachi p'uuru pidaarā k'īraupirutada ajida, ²¹ māik'aapa ne-inaa jarateemaa p'anī tachi Romadepemaarāpa oopata awara. Taipa māga ūri k'inia-da-e p'anida ajida.

²² Māpai p'uuru pidaarā chok'ara seedachida. Āchi poroorāpa Pablo Silas ome p'aru ērapijida māik'aapa wīpijida pak'urupa. ²³ Pia wīpit'aadap'eda, carcelde t'it'aajida māik'aapa carceldepema jīparimaa jarajida pia jīamerā, carceldeepa uchiapiamaapa. ²⁴ Chi jīparipa māga ūrik'āri, calabozo edupiara badade t'ī nībijī māik'aapa āchi bīri t'ik'ooji cepode.

²⁵ Māgá iru p'anajida mīda, Pablo Silas ome it'aa t'ī-maa māik'aapa k'arimaa p'anajida Tachi Ak'ōremaa. Jōdee chi apemaarā carcel pidaarāpa ūrii p'anajida. ²⁶ Esapite pak'āri, awērachai golpe wēre nībeeji. Ma carcel perā t'eedachi. Aramata chi puerta jōmaweda ewak'oodachida. Presoorā juade nībada cadena māik'aapa cepo ichiaba jōma ēt'ak'oodachida. ²⁷ Ma carceldepema jīparipa unuk'āri chi puerta jōma ewa jēra bi, ichi espada ēt'a ataji ichi juadoopa piudariit'ee, carcel pidaarā jōma uchiadai p'anī jīak'aapa. ²⁸ Mamīda Pablopa biaji ichi badamāiipa māgí jīparimaa:

—jāgá oonājī! jTai jōma nama p'anīpi!

²⁹ Māpai carceldepema jīparipa lámpara aneepip'eda, t'īudachi Pablo māik'aapa Silas p'anadap'edaamāi. Āchi k'īrapite wirriwirri bedabai nībanaji p'era nībīpa. ³⁰ Uchia p'e atap'eda calabozo edupiara bideepa, māgaji:

—Jarateepataarā, ¿k'āata oopīa bīma aji, mī it'aa wāit'ee?

³¹ Māpai p'anaujida:

—Jesucristode ijāaji. Māgara pi, pīchi tedepemaarā ome it'aa wādayada ajida.

³² Māpai Tachi Ak'ōrepa jara pēida Cristode jarateejida ma jīparimaa māik'aapa ichi tede p'anadap'edaarāmaa. ³³ Aramata ma carceldepema jīparipa Pablo Silas ome ateeji siik'ooit'ee āchi k'ap'iade t'udak'a jēra bada. Maap'eda iru ichi tedepemaarā ome poro choopijida. ³⁴ Māpai teedaa p'e ateepp'eda, nek'opiji. Ma carcel jīpari ichi tedepemaarā ome o-īa p'anajida Tachi Ak'ōrede ijāadap'edaa perā.

³⁵ Ai norema tap'eda Romadepema poroorāpa āchi jīpataarā pēijida ma carceldepema jīparimaa, Pablo Silas ome uchia pēimerā. ³⁶ Maperā carceldepema jīparipa māgaji Pablomaa:

—Mī poroorāpa jara pēi p'anida aji, parā uchia pēimerā. Mapa k'āiwee wātī namāik'aapa.

³⁷ Mamīda Pablopa māgaji Romadepema poroorāpa pēidap'edaarāmaa:

—Tai auk'a Romadepemaarā p'anīta, wijidada aji, jō-maarā k'īrapite, charramaa ateeda-ee. Maap'eda carcelde t'īpijida. Īrā jōdee, ¿merā uchiapi k'inia p'anī-ek'ā? jMāga-epi! Namāik'aapa wāda-eda aji, āchia uchia pēi cheda-emāi āchi k'īradoopa.

³⁸ Pablopa jarada āchi poroorāmaa jaranadak'āri māik'aapa jā eperāarā auk'a Romadepemaarāda adak'āri, māirā poroorā p'eradachida, āchia wīpidap'edaa perā māik'aapa carcelde t'ī nībidap'edaa perā. ³⁹ Mapa chedap'eda, chupiria iidijida Pablomaa Silas ome perdonaadamerā āchia oodap'edaa. Māpai uchiapijida carceldeepa māik'aapa p'uurudeepa.

⁴⁰ Pablo Silas ome ma carceldeepa uchiadap'eda, wājida Lidia temaa. Mama ijāapataarā jōmaarāmaa ūraajida t'āri o-īa p'aneedamerā. Maap'eda wājida ma p'uurudeepa.

Tesalónica p'uuru pidaarā k'īrauk'oodaidap'edaa Pablo Silas ome

17 Mamāik'aapa āchi wādade Pablo Silas ome wāyaajida Anfīpolis p'uurude māik'aapa Apolonia p'uurude. Maap'eda Tesalónica p'uurude panajida. Māgí p'uurude baji Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata te.

² Maperā Pablo ichia oopatak'a p'uurude panak'āri, jā-maa wāji. Mama beeji tomia ōpee māik'aapa jīpata ewari chaa aupedeeji arii p'anadap'edaarā ome.

³ Ak'ōre Ūraa p'ādade ak'īpipachi sāga Cristo chupiria nībait'ee māik'aapa piup'eda, p'irabaiit'ee. Jarapachi:

—Nāgí Jesús parāmaa mia jaratee bi Cristota, Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā k'aripamerā.

⁴ Māga ūridak'āri, judiorā ūk'uru Cristode ijāajida māik'aapa araa nipapachida Pablo māik'aapa Silas ome. Ichiaba ijāajida judio-eerā; Tachi Ak'ōrede ijāa p'anadap'edaarā chok'ara māik'aapa wēraarā p'arat'ara beerā. ⁵ Judiorā Cristode ijāada-ee p'anadap'edaarāpa māga unudak'āri, k'īraudachida. Mapa jirijida eperāarā mimiadak'aa p'anadap'edaarā, p'uuru pidaarā k'īraupit'aadamerā Pablo māik'aapa Silas ome, pedee jōnīpa āra āpīte. Māgá p'uuru pidaarā jōma k'īraupit'aadap'eda, Jasón tede t'īudachida, Pablo Silas

ome uchia atadap'eda, p'uuru pidaarāmaa teedait'ee. ⁶ Mamīda māgí tede āra unuda-e pak'āri, uchia atajida Jasonta māik'aapa awaraa ijāapataarā. Maap'eda āchi p'uurudepema poroorāmaa ateejida. Mama panadak'āri, biapachida:

—Īrā eperāarā Roma jua ek'ari p'aniirā k'īsia awara-pipataarā nama che p'anida! ajida. ⁷ Ma awara māgīrā Jasonpa ichi tede auteebaiji. Māirāpa oodak'aa Cesa-sarpa oopi bik'a. Īp'a jara p'ani ichi k'āyaara rey aba waibiara bida ajida, t'ĵjarapata Jesús.

⁸ Māga ūridak'āri, ma p'uuru pidaarā māik'aapa āchi poroorā k'īraupik'a para beeji. ⁹ Mamīda Jasonpa ape-maarā ijāapataarā ome p'aajida āchi uchiala pēidamerā. Māpai k'ena pēijida.

Pablo Silas ome Berea p'uurude

¹⁰ Ma p'ārik'ua weda ijāapataarāpa Pablo Silas ome Berea p'uurudee pēijida. Mama panadak'āri, t'ŷujida judiorā Ak'ōre Ūraa jarateepata temāi. ¹¹ Māpema judiorā Tesalonicadepema k'āyaara k'īsia k'awaara p'ana-jida. Mapa Pablopa jaratee bi ūri k'inia p'anajida. Māga ūridap'eda, ewari chaa Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda ak'ipachida k'awaadait'ee wāara jara bi Pablopa jara bik'a maa-e pirā awara jara bi. ¹² K'awaadak'āri wāarata jara bi, māgīdepemaarā judiorā chok'ara ijāajida. Ichiala judio-eerā wēraarā p'arat'ara beerā chok'ara ijāajida, imik'īraarā jida ichiaba. ¹³ Mamīda Tesalonicadepema judiorāpa ūridak'āri Pablopa Tachi Ak'ōrepa jara pēida jarateemaa bi Bereade, wājida ma p'uuru pidaarā k'īraupit'aade. ¹⁴ Aramata māpema ijāapataarāpa Pablo pēijida k'ōp'āyoorā ūk'uru ome p'usa idee. Jōdee Silas Timoteo ome Bereade p'aneejida. ¹⁵ Chi Pablo ome wādap'edaarāpa iru ateejida Atenas p'uurudee. Waya āpītee uchiadait'ee pak'āri, Pablopa jara pēiji Silamaa Timoteo ome taarā-ee chedamerā ichi-maa.

Pablo Atenas p'uurude

¹⁶ Atenas p'uurude Pablopa Silas māik'aapa Timoteo nimaa beeji. Mama bide unuk'āri chok'ara ne-inaa iru p'ani eperā juapa ooda ai k'īrapite it'aa t'ĵpata, t'āri āri-idachi. ¹⁷ Mapa aupedeepachi judiorā ome māik'aapa judio-eerā Tachi Ak'ōre waaweepataarā ome Ak'ōre Ūraa jarateepata temāi. Ichiala māga oopachi ewari chaa chi unuru ome ma p'uurude net'aa netopatamāi. ¹⁸ Mama ūk'uru poro wēsaa beerā t'ĵjarapatap'edaa Epicúreo eerepemaarā māik'aapa Estoico eerepemaarā aupedee p'aneejida Pablo ome. Māirā ūk'uru-urāpa māgapachida:

—ĶK'āata jara k'inia bima apachida, na pedee-idaa bipa?

Awaraarāpa māgapachida:

—Awaraa eujādepemaarā ak'ōre waibiapa ooda jaratee bida apachida.

Māga jarapachida Pablopa jarateemaa bada perā Tachi Ak'ōrepa ooda Jesús piuda k'aurepa māik'aapa jarateepachi perā tachi piuda t'ēepai waya chok'ai

p'irabaidait'ee. ¹⁹ Māpai āchia Pablo ateejida Are-opagomaa, āchi poro wēsaa beerā cheepurupatamaa ūraa ūride. Mama iidijida:

—ĶTaipa pia jaratee bi k'awaadaik'ā? ajida. ²⁰ Taipa waide ūrida-e p'anida ajida, pedee pia jaratee bik'a. Mapa k'awa k'inia p'anida ajida.

²¹ Ma Atenas pidaarā māik'aapa awaraarā arii p'anadap'edaarā mimiada-e p'anadak'āri, p'anapachida ne-inaa chiwidi pedeemaa māik'aapa ūrimaa.

²² Māpai Pablo bainī beeji āchi k'īrapite Areopagode māik'aapa māgaji:

—Atenas p'uuru pidaarā, mia unu bi parāpa ak'ōre waibia k'īra t'ādo waweepata. ²³ Mi wāyaak'āri parā it'aa t'ĵpatamāi, unuji net'aa chok'ara iru p'ani ai k'īrapite it'aa t'ĵpata. Mama bide unuji parā altar bide p'ā bi: *Tachi Ak'ōre Waibia k'awada-e p'ani-it'ee*. Parāpa k'awada-eda a p'ani Ak'ōrepa ooda mia jaratee bi.

²⁴ Nāgí Ak'ōrépata ooji na eujā māik'aapa jōma aide nībi. Nāgita, Tachi Ak'ōre, jōmaarā Waibia na p'ek'au eujāde māik'aapa pajāde. Nāgí Ak'ōre eperāarāpa te oodade bak'aa, ²⁵ ichi-it'ee p'ua-e bairā ne-inaa eperāarāpa oopata ichi-it'ee. Ichiala eperāarā chok'ai p'anapipari, ŷyapaapipari māik'aapa tachimaa ne-inaa jōmaata teepari pia p'anapataadamerā.

²⁶ Eperā abaadeepa eperāarā k'īra t'ādo uchiapiji, na p'ek'au eujā jōmaade p'anapataadamerā. Ai naaweda k'īsia iru baji sāapai uchiapiit'ee māik'aapa sāmaata p'anapiit'ee. ²⁷ Tachi Ak'ōrepa māga ooji eperāarāpa iru jiridamerā. Tachi taupa nāgí Ak'ōre unuda-e p'ani mīda, iru k'awadai, wāara tachimāiipa t'imia-ee bairā.

²⁸ Iru k'aurepa tachi chok'ai p'ani; p'irriapata māik'aapa na eujāde p'anapata. Pāchi k'arik'a p'āpataarāpa jaradap'edaak'a māga bi: "Tachi, Tachi Ak'ōre Waibiapa ooda". ²⁹ Maperā k'īsiadaik'araa bi Tachi Ak'ōre santok'a bi, eperāarāpa k'īsiadap'eda oopatak'a nēedee, p'arat'adee maa-e pirā māudee. ³⁰ Naaweda Tachi Ak'ōrepa miapi-e paji māgee k'īrapite it'aa t'ĵpatap'edaarā, iru waide k'awada-e p'anadap'edaa perā. Mamīda ĩrā jōmaarāmaa jara bi p'ek'au k'achia oo amaadamerā māik'aapa ichide ijāadamerā. ³¹ Ichiala māga jara bi na ewari na p'ek'au eujādepemaarāpa oopata jōmaweda ak'it'ee perā, k'awaait'ee pia wa k'achia. Māga ooit'ee ichiala pēida Jesucristopa. Cristopa eperāarāpa oopata māgá ak'ii, ichiala k'achia ook'aa pada perā na eujāde nipak'āri. Tachiala k'awa p'anida aji, Ak'ōrepa iru jirít'eraji, iru piup'eda, chok'ai p'irabaipida perā.

³² Arii p'anadap'edaarāpa ūridak'āri eperā piup'eda chok'ai p'irabaida, ūk'uru ei para beeji māik'aapa ūk'uruurāpa māgajida:

—Na ewari waya ūridayada ajida, pi pedee.

³³ Māpai Pablo uchiaji mamāik'aapa. ³⁴ Mamīda ūk'uruurāpa ijāajida Pablopa jarada māik'aapa Cristode ijāa p'aneejida. Ma ijāadap'edaarā t'āide baji imik'īra t'ĵjarapatap'edaa Dionisio. Māgí Areópago poro wēsaa beerā cheepurupatadepema paji. Ichiala baji wēra t'ĵjarapatap'edaa Dámaris māik'aapa awaraarā.

Pablo Corinto p'uurude

18 Ma t'ēepai Pablo wāji Atenas p'uurudeepa Corinto p'uurudee. ² Mama ununaji judío t'ījarapatap'edaa Áquila. Māgí Ponto eujādepema paji. Ewaa pache baji chi wēra Priscila ome Italia eujādeepa, César Claudiopa judiorā jōmaweda jerek'ooda perā Roma p'uurudeepa. ³ Pablo p'asiade wāk'āri ma judío badamaa, k'awaa ataji ichi jāk'a Aquilapa carpa oopari. Mapa Pablo āra ome beeji ma mimia oomaa. ⁴ Mama bide īipata ewari chaa wāpachi Ak'ōre Ūraa jarateepata temaa jarateede judiorāmaa māik'aapa judio-eerāmaa Cristode ijāadamerā.

⁵ Silas Timoteo ome pachedak'āri Macedoniadeepa, Pablopa ewari chaa Tachi Ak'ōrepa jara pēida Cristode jarateemaa bapachi, judiorāpa ijāadamerā Jesuta Cristo, Tachi Ak'ōrepa pēida. ⁶ Mamīda judiorā, ichi pedee ijāa k'iniada-ee p'anadap'edaarāpa ik'achia jaramaa p'aneejida. Mapa Pablopa ichi p'aru jī bada jīap'ejī ak'īpiit'ee āchimaa waa jaratee-e. Maap'eda māgaji:

—Pāchi k'īradoopa atuadait'eeda aji, piudak'āri. Idideepa mi wāit'eeda aji, judio-eerāmaa Tachi Ak'ōrepa jarapi bi jarateede.

⁷ Māga jarap'eda, Pablo wāji Ticio Justo apatap'edaa temaa jarateede. Māgí eperāpa Tachi Ak'ōremaa it'aa t'īpachi. Ichi te baji Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata te ik'aawa. ⁸ Pablopa mama jarateemaa bide, Cristode ijāaji ma Ak'ōre Ūraa jarateepata tedepema poro, t'ījarapatap'edaa Crispo. Chi te pidaarā jida auk'a ijāajida māik'aapa apemaarā Corinto pidaarā chok'ara Pablopa jarateeda ūridap'edaarā ichiaba ijāajida. Mapa māirā jōma poro choopijida. ⁹ At'āri Corinto p'uurude p'anide ewari aba p'ārik'ua k'āimok'araa pik'a bide Tachi Ak'ōrepa māgaji Pablomaa:

—Waawee-ee jaratēji na p'uurude ¹⁰ michideerā nama chok'ara nībairā. Mi pi ome bairā, apidaapa pi k'achia ooda-e.

¹¹ Tachi Ak'ōrepa māga jarada perā, Pablo mama beeji año aba ap'eda esa-auk'a, Tachi Ak'ōrepa jara pēida Cristode jarateemaa.

¹² Mamīda, mama bide, Romadepema Galión apatap'edaa Acaya eujādepema poro waibia bak'āri, judiorā chok'ara pedeteejida māik'aapa Pablo jita ateejida iru k'īrapite. ¹³ Mama māgajida:

—Na eperāpa jaratee bi Tachi Ak'ōrede ijāadamerā māik'aapa irumaa it'aa t'īpataadamerā. Mamīda jaratee-eda ajida, Moisepa p'ādade jara bik'a oodamerā.

¹⁴ Māpai Pablo pedeeit'ee arude, Galionpa māgaji ma judiorāmaa:

—Na eperāpa ne-inaa k'achia oo bada paara maa-e pirā chīara pee bada paara, mia ak'ik'ajida aji. ¹⁵ Mamīda jara p'anadairā chīara t'ī māik'aapa parāpa ūraa p'ādade, pāchi pitapai ma nepira ak'īdapāde aji. Mia parā nepira ak'ī k'inia-eda aji.

¹⁶ Aramata jerek'ooji ichimāiipa. ¹⁷ Māpai arii ak'ī p'anadap'edaarāpa Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tedepema poro Sóstenes jita atadap'eda, wijida Galión k'īrapite. Mamīda iru-it'ee maarepida p'ua-e paji.

Pablo waya Antioquía p'uurudee wāda

¹⁸ Ai t'ēepai Pablo taarā beeji Corinto p'uurude. Māpai ijāapataarāmaa despediip'eda, Siria eujādee wāji Priscila māik'aapa Áquila ome. Cencrea p'uurude barcode batau naaweda, Pablopa ichi poro bi-si wēt'aaji. Māga ooji ak'īpiit'ee ichia Tachi Ak'ōremaa ooit'eeda ada ooda. ¹⁹ Ma wārutade Éfeso p'uurude panadak'āri, Pablo t'īunaji Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede judiorā ome pedeeit'ee. ²⁰ Ichia jarateeda ūridak'āri, chupiria iidijida āchi ome taarā beemerā. Mamīda Pablopa k'inia-e paji. ²¹ Māgaji:

—Īrá wāit'eeda aji. Mamīda waya cheit'eeda aji, Tachi Ak'ōrepa k'inia bi pirā.

Māpai Pablo batauji māik'aapa wāji. Jōdee Priscila Áquila ome mama p'aneejida. ²² Pablo Cesarea p'uurude panak'āri, mamāik'aapa wāji Jerusalendee ijāapataarā ak'īde. Maap'eda wāji Antioquía p'uurudee. Māgí p'uuru Siria eujāde bi.

²³ Antioquiade bap'eda, wāji ijāapataarā para bee chaa āchi ak'īde māik'aapa ūraade. Māga oo wāji Galacia eujāde māik'aapa Frigia eujāde.

Apolo Éfeso p'uurude jarateeda

²⁴ Maapai judío t'ījarapatap'edaa Apolo pacheji. Māgí Alejandría p'uurudepema paji. Māgí p'uuru Egipto eujāde bi. Māgí judiopa Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda pia k'awa baji. Ma awara pia jarateepachi. ²⁵ Māgipa o-ī-ta jarateepachi Juan Bautistapa jarateedak'a, eperāarāpa āchia p'ek'au k'achia oopata oo amaadamerā māik'aapa poro choopidamerā ak'īpidait'ee Tachi Ak'ōrede ijāa p'ani. Ichiaba jarateepachi Jesucristo Tachi Ak'ōrepa pēida. ²⁶ Apolo Éfeso p'uurude pachek'āri, waawee-ee jarateemaa beeji judiorā Ak'ōre Ūraa jarateepata temāi. Māga ūridak'āri, Priscila Áquila ome āchi temaa ateejida. Māpai Apolomaa jarateejida jōma āchia k'awadap'edaa, Tachi Ak'ōrepa ooda Jesucristo k'au-repa. ²⁷ Maap'eda, Apolo Acaya eujādee wā k'inia bak'āri, Efesodepema ijāapataarāpa k'art'a p'ājida jāpemaarāmaa iru auteebaidamerā. Māgá mama panak'āri, irua k'aripai Cristode ijāapataarā waapiara ijāadamerā. Tachi Ak'ōre t'āri pia bapari perā, āchimaa Cristode ijāapiji, Apolo maaaa wāi naaweda. ²⁸ Apolo mama bide jōmaarā taide Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda ak'īpachi māik'aapa jarateepachi Jesucristo Tachi Ak'ōrepa pēida eperāarā k'aripamerā. Mapa judiorāpa maarepida p'oyaa p'anauda-e paji.

Pablo Éfeso p'uurude

19 Apolo Corinto p'uurude bi misa, Pablo wāyaaji Galacia māik'aapa Frigia eujāde Éfeso p'uurude parumaa. Mama Cristode ijāapataarā ununaji. ² Māpai Pablopa iidiji:

—Parāpa Cristode ijāadak'āri, ¿Tachi Ak'ōre Jaure parā k'ap'īade ba chejik'ā? aji.

P'anaujida:

—Taipa k'awada-eda ajida, Tachi Ak'õre Jaure ba chepari ijãapataarã k'ap'iade.

³ Mãpai Pabloma iidiji:

—Parãpa poro choopidak'ãri, ¿k'ãare-it'ee poro choopijidama? aji.

P'anaujida:

—Juanpa jaradak'a poro choopijida ak'ipidait'ee pek'au k'achia oo amaa k'inia p'ani.

⁴ Mãpai Pabloma mägaji:

—Juanpa wãara poro choojida aji, waa pek'au k'achia oo k'iniada-e p'anadap'edaarã. Mamĩda Juanpa ichiaba jarapachi ijãadamerã ichi t'ëe cheru eperãde. Mägí eperã Jesucristo.

⁵ Ma eperãarãpa mãga ùridak'ãri, aramata ãchi poro choopijida Tachi Waibia Jesús t'ĩde ak'ipidait'ee irude ijãa p'ani. ⁶ Maap'eda Pabloma jua biji ma poro choodap'edaarã ïri. Mägá bik'ãri, Tachi Ak'õrepa ichi Jaure ãra k'ap'iade ba chepiji. Mägípa ãramaa pedee-pachi k'awada-e p'ani pedeede. Mägá jarajida Tachi Ak'õrepa jarapidak'a. ⁷ Chi mägá poro choodap'edaa eperãarã doce paji.

⁸ Maap'eda Pablo wãji Tachi Ak'õre Ûraa jarateepata tedee. Mama ïpata ewari chaa atane õpee Tachi Ak'õre Ûraa waawee-ee jarateeki. Jaraji Tachi Ak'õrepa pia ooda Jesucristo pek'ãri, judiorãpa irude ijãadamerã. ⁹ Mamĩda ùk'uruurãpa ijãa k'iniada-e paji Pabloma jaratee bada mãik'aapa waapiara pedee k'achia jarajida Tachi Ak'õre Ode P'anĩrã ãpíte. Maperã Pablo mamãik'aapa ãyaa wãji ijãapataarã ome. Jaratee banaji eperã t'ĩjarapatap'edaa Tirano escuelade. Mama ewari chaa jarateepachi. ¹⁰ Irua Tachi Ak'õre Ûraa jarateeki año omé. Mägá judiorã mãik'aapa judio-eerã Ásia eujãde p'anapatap'edaarãpa ùrijida Tachi Ak'õrepa jara pèida Jesude. ¹¹ Ichiaba Tachi Ak'õrepa Pablomaa oopipachi ne-inaa eperãarãpa p'oyaa oodak'aa ãchi juadoopa. ¹² Pablo k'ap'iade p'aru t'õbaidapapai, k'ayaa beerã jipapachida. Ichiaba netuara eperãarã k'ap'iade merãtia bee uchiapachida.

Netuarapa Esceva warrarãmaa ooda

¹³ Mãpema judiorã ùk'uru Cristode ijãada-e p'anadap'edaarãpa netuara merãtia bee eperãarã k'ap'iadeepa uchiapik'oopachida. Mãga oo nipajida judiorã p'aareerã poro Esceva warrarã. Æra siete paji. Mãirãpa k'awaadak'ãri netuaraarã uchia p'ani Pablo k'aurepa ichia Tachi Waibia Jesús t'ĩ jarak'ãri, auk'a oo k'inia p'aneejida. Mapa jarajida netuara merãtia bimaa:

—¡Pabloma jara bi Jesús t'ĩde uchiãti!

¹⁵ Mamĩda mãga oodak'ãri, ma netuara eperã k'ap'iade merãtia badapa mägaji:

—Mia k'awa bida aji, Jesús. Ichiaba k'awa bi k'aita Pablo. Mamĩda parã ¿k'airãma? aji.

¹⁶ Mãpai ma netuara k'ap'iade merãtia bada eperãpa ãchi ïri cheji mãik'aapa ãchi jõmaweda sík'ooji. Mägá p'u oop'eda, chi netuara uchiapi chedap'edaarã mamãik'aapa ãk'adaa p'ira uchiak'oodachida. ¹⁷ Éfeso p'uurude p'anapataarã, judiorã mãik'aapa judio-eerã-

pa mãga ùridak'ãri, jõmaarãta p'erajida mãik'aapa Tachi Waibia Jesús t'ĩ pia t'o p'anajida.

¹⁸ Mãpemaarã ùk'uru Cristode ijãa p'aneejida.

Maap'eda Pablomaa jara chepachida ãchia k'achia oopatap'edaa, ai naaweda ijãa p'anadap'edaa perã petau tau k'awaa beerãpa oo p'anadap'edaade. ¹⁹ Ichiaba ùk'uru petau tau k'awaa beerãpa aneepachida ãchi libro jõmaarã taide paak'oodait'ee. Mägí libro valor p'arat'ade juasiadak'ãri, uchiaji p'arat'a tau cincuenta mil. ²⁰ Ma jõma oo p'anadap'edaa k'aurepa ma eujãdepemaarãpa waapiara ijãapachida Tachi Ak'õrepa jarapidade.

²¹ Ma t'ëepai, Tachi Ak'õre Jaurepa Pablomaa k'ĩsiapiji wãit'ee Jerusalendee, wãyaap'eda Macedonia eujãde mãik'aapa Acaya eujãde. Ichiaba Jerusalendee Pablo wã k'inia baji Romadee. ²² Mãga k'ĩsiap'eda, Pabloma chi k'õp'ãyoorã Timoteo Erasto ome naa pèiji Macedonia eujãdee. Jõdee ichi Ásia eujãde jarateemaa beeki. Maap'eda wãji ãra t'ëe.

Éfeso p'uurudepemaarã k'ĩraudaidap'edaa

²³ Maapai Tachi Ak'õre Ode P'anĩrã k'aurepa, Éfeso p'uurudepemaarã jõma k'ĩraupik'a para baji ²⁴ ne-inaa p'arat'adee oopari Demetrio apatap'edaapa ãra ãpíte pedee k'achia jarada perã. Mägí eperãpa ne-inaa mãri santok'a p'arat'adee oopachi, ãchi it'aa t'ĩpata nawe Artemisa te waibia k'irãpapataadamerã. Mãga oo bipa ichia mãik'aapa apemaarã ne-inaa oo k'awaa beerãpa p'arat'a waibia jitapachida. ²⁵ Maperãpi Demetriopa mägíã mãik'aapa awaraa ne-inaa oo k'awaa beerã t'ĩ p'e atap'eda, mägaji:

—K'õp'ãyoorã, parãpa k'awa p'anida aji, nãgí mimia oo p'anipa tachi p'arat'a jitapata. ²⁶ Ma awara parãpa unu p'ani mãik'aapa ùri p'ani Pabloma jaratee bi, ne-inaa ooda eperãarãpa ai k'ĩrapite it'aa t'ĩpata ak'õre waibiarã-e. Mãga jara bipa eperãarã chok'ara ichi eere ùraa p'e iru bi. Mãga jara-e bi nama Éfeso p'uurudepai. Ichiaba mãga jara bi jõma Ásia eujãde. ²⁷ Iru pedee ijãaruta pirã, tachia ooda neto amaadai mãik'aapa tachia p'arat'a waa jitada-e pai. Ma awara tachi nawe Artemisade ijãada-e pai mãik'aapa ichiaba waa iru ïgrete ak'ida-e pai. Mägí tede na Ásia eujãdepemaarã mãik'aapa jõmaweda Roma jua ek'ari p'anĩrã irumaa it'aa t'ĩpata. ¿Wãara-ek'ã aji, mia jara bi?

²⁸ Arii p'anadap'edaarãpa mãga ùridak'ãri, k'ĩraudachida mãik'aapa biuk'a nĩbeeki:

—¡Artemisa Waibia; tachi Éfeso pidaarã nawe!

²⁹ Mãpai eperãarã waapiara cheepuru nĩbeeki mãik'aapa p'uuru pidaarã jõma k'ĩraupik'a para beeki. Mãpai Gayo, Aristarco ome jita atajida mãik'aapa atadachida ãchi chip'edaipatamaa. Ma eperãarã omé Macedonia eujãdepemaarã paji. Ichiaba Pablo ome nipapachida. ³⁰ Pablo wãit'ee paji ma p'uuru pidaarã k'ĩrapite pedeede. Mamĩda ijãapataarãpa wãpida-e paji. ³¹ Ichiaba Asiadepema poroorã ùk'uru Pablo ome k'õp'ãyo meraadap'edaa perã, jara pèijida wãnaamerã ma eperãarã k'ĩraupik'a para bimaa. ³² Mãimisa, chi cheepurudap'edaarã waapiara k'ĩraupik'a para beeki.

Ūk'uruurāpa ne-inaa jarapachida; awaraarāpa bia-pachida. Mapa biuk'a n̄ibaji. Ūk'uruurāpa k'awada-e p'anajida sāap'eda cheepurudap'edaa. ³³ Judiorā arii p'anadap'edaarāpa Alejandromaa nepiridap'eda, jō-maarā taide ateejida. Māpai Alejandropa juapa jaraji k'ŷup'ee p'aneedamerā, āchi k'ap'ia pedeeit'ee perā. ³⁴ Mamīda eperāarā k'ŷraupik'a para badaarāpa ichi judío k'awaadak'āri, perā hora omé waapiara biuk'a n̄ibeeji. Māgapachida:

—¡Artemisa Waibia; tachi Éfeso pidaarā nawe!

³⁵ Māpai ai p'uurudepema secretariopa eperāarā k'ŷup'ee p'anapiji māik'aapa māgaji:

—Éfeso pidaarā, jōmaarāpa k'awa p'anida aji, na p'uuru pidaarāpata tachi nawe Artemisa j̄tak'a it'ariipa baaida ichi ŷgrestede j̄rapata. ³⁶ Apidaapa nāgí p'oyaa merada-e perā, k'ŷra j̄p'a p'anéeti, ne-inaa k'achia pariatua ooda-ee. ³⁷ Na eperāarā parāpa anee p'ani tachi ŷgrestedepema net'aa maarepida chiada-e p'ani māik'aapa tachi nawe āpite pedee k'achia jarada-e p'ani. ³⁸ Demetrio wa chi k'ōp'āyoorā nepira iru p'ani pirā awaraa ome, Romadepema charraarāmaa wāti. Ārapa ak'idaipi, ma-it'ee p'anadairā. ³⁹ Mamīda jō-maarāpa awaraa nepira iru p'ani pirā, k'ŷra j̄p'a cheepurudak'āri, ma nepira jō pēidai. ⁴⁰ Idipema oodap'edaa k'aurepa Romadepemaarāpa k'ŷsiadait'ee tachi chōoyaa p'ani. Nāga bide āchia iidi p'ani pirā sāap'eda idi nāga oojida, ¿sāga p'anaudayama? aji.

⁴¹ Māga jarap'eda, eperāarā jōmaweda āchi te chaa pēik'ooji.

Pablo Macedonia eujādee māik'aapa Grecia eujādee wāda

20 Eperāarā āchi te chaa wādap'edaa t'ēepai, Pablopa ijāapataarā t'ŷ p'ejī ūraait'ee. Maap'eda wāji Macedonia eujādee. ² Mama ijāapataarā ūraa nipap'eda, panaji Grecia eujāde. ³ Atane ōpee mama beejī. Mamāik'aapa barcode wāit'ee bide Siria eujādee, k'awaaji judiorāpa ichi peedait'ee ot'ewa p'ani. Mapa waya āpītee p'irrabaidachi. Mata wāyaaji Macedonia eujāde. ⁴ Ma wādade iru k'ōp'āyaajida nāgí ijāapataarāpa: Pirro warra Sópatro, Berea p'uurudepema; Aristarco māik'aapa Segundo, Tesalónica p'uurudepema; Gayo, Derbe p'uurudepema; Timoteo, Tíquico māik'aapa Trófimo, Ásia eujādepema. ⁵ Māirā tai naa wājida māik'aapa n̄inajida Troas p'uurude. ⁶ Ma t'ēepai tai wājida Filipos p'uurudeepa, fiesta pan levadura wēe k'opata wāyaap'eda. Barcode wā nipadap'edaa perā, k'āima joisomaamaa panajida Troas p'uurude. K'ŷra-chuunadap'eda apemaarā ome, mama k'āima siete p'aneejida.

Pablopa ooda Troas p'uurude

⁷ Tomia ewate tai chip'ejida apemaarā ijāapataarā ome nek'odait'ee māik'aapa Cristo piuda k'irā-padait'ee. Pablopa ijāapataarāmaa jarateemaa baji esapite parumaa, ichi ai norema wāit'ee pada perā. ⁸ Te piso it'ipema cuartode chip'e p'anajida māik'aapa

lamparara ŷdaa n̄ibaji. ⁹ Pablo jarateemaa bi misa, k'ŷtrāa Eutico apatap'edaa su-ak'i baji ventanade ūri-maa. Mamīda Pablopa taarā jarateeda perā, ma k'ŷtrāa k'āidaip'eda, tudú padachi piso ōpeedeepa. Aramata piu jira atanajida. ¹⁰ Māpai Pablo irabaip'eda, ma k'ŷtrāa k'ap'ia wēre ataji māik'aapa māgaji chi k'ōp'āyoorā arii p'anadap'edaarāmaa:

—¡P'eranáati! ¡Iru chok'ai bipi!

¹¹ Māpai Pablo waya teedaa wāk'āri, nek'ojida māik'aapa Cristo piuda k'irāpajida. Mata waya ichi jarateemaa beejī ewarirumaa. Ewarik'āri, wāji ichi ode.

¹² Ma k'ŷtrāa piu bada chok'ai ateedap'edaa perā ichi temaa, ijāapataarā o-ŷa p'aneejida.

Troas p'uurudeepa Mileto p'uurudee wāda

¹³ Pablo ode wā k'inia baji. Mapa tai naa wājida barcode Aso p'uurudee. Mama nijida iru batou atadait'ee. ¹⁴ Aso p'uurude unudak'āri, batauji tai ome māik'aapa wājida Mitilene p'uurudee. ¹⁵ Mamāik'aapa uchi-adap'eda, ai norema Quío isla k'ŷrapite wāyaajida. Ma norema Samos p'uurude panajida. Mamāik'aapa panajida Mileto p'uurude. ¹⁶ Māgá oojida Pablo waa wā k'inia-e bada perā Ásia eujādee. Ma awara Éfeso p'uurude wiibai k'inia-e paji, Jerusalende isapai pana k'inia bada perā, Pentecostés fiesta ewate pai naaweda.

Pablopa jarada Éfeso p'uurudepema ijāapataarā ak'ipataarāmaa

¹⁷ Māgá Éfeso p'uurude wiibai k'inia-e paji taarāi j̄tak'aapa. Mamīda Mileto p'uurude pachedak'āri, Pablopa t'ŷ pēiji Efesodepema ijāapataarā ak'ipataarā. ¹⁸ Āchi pachedak'āri, ichia māgaji:

—Parāpa k'awa p'anida aji, sāgata mi nipapari parā t'āide, na Ásia eujāde ewaa pachedak'āriipa. ¹⁹ Taarāru parā ome Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a oomaa bi, chupiria n̄ibide māik'aapa nepirade n̄ibide judiorā juapa.

²⁰ Mamīda jōmaarā taide waawee-ee jarateejī, parā te chaa paara. Māga ooji parā ūraait'ee māik'aapa k'aripait'ee. ²¹ Auk'a jarateejī judiorāmaa māik'aapa judio-eerāmaa, āchia p'ek'au k'achia oopata oodaamaa p'aneedamerā māik'aapa Tachi Waibia Jesucristode ijāadamerā. ²² Īrá wāru Jerusalendee, Tachi Ak'ōre Jaurepa māga k'inia bairā. Wāit'ee k'awa-e bi mīda k'āata mi ome oodait'ee mama. ²³ Nāgapai k'awa bi. P'uuru bee chaa wāyaarude Tachi Ak'ōre Jaurepa mimaa k'awapiru mi miat'ee māik'aapa carcelde chupiria n̄ibanait'ee. ²⁴ Mamīda mia p'ua-e bi, piuru pijida Jesupa oopi bik'a oo k'inia bairā. J̄p'a jaratee k'inia bi na pedee pia: Tachi Ak'ōrepa eperāarā k'inia iru bairā, tachi k'aripaji Jesucristo piuda k'aurepa.

²⁵ Māga jarateejī parā t'āide. Ma awara Tachi Ak'ōrepa parāmaa jarateejī ichia oopi k'inia bi Cristode ijāapataarāmaa. Mia k'awa bi parāpa mi k'ŷra waa unuda-e pait'ee. ²⁶ Mapa idi weda Tachi Ak'ōre k'ŷrapite mia jara bi: parādepema aba piuk'āri atuaru pirā, mi k'au-repada ada-e pait'ee. ²⁷ Māga jara bi mia jarateeda perā jōmaweda Tachi Ak'ōrepa jarapidak'a. ²⁸ Mapa

ĭpemaarā, chik'aripa p'anapataāti māik'aapa ijāap-
ataarā pia ak'i p'anapataāti, ma-it'ee Tachi Ak'ōre Jau-
repa parā jirit'erada perā. Tachi Waibiapa k'inia bi parā-
pa ak'idamerā ichide ijāapataarā, ichia āra o k'achi-
adeepa k'aripa atada perā, ichi waa bat'ada k'aurepa.
²⁹ Mia k'awa bi ne-animal k'achia beerā atu chepatak'a
eperāarā peede, māga pik'a mi nāik'aapa wāda t'ēepai
awaraarā chedait'ee Cristode ijāapataarā ijāa amaapi-
de. ³⁰ Ichiaba pāchi t'āideepa pida uchiadait'ee seewa
jarapataarā. Māgīrāpa ijāapataarā āchi eere atee
k'inia p'anadait'ee. ³¹ Mapa k'ira ĩbia p'anāti māik'aapa
k'irāpāti sāga mi chupiria n̄baji aña ōpee, parā ūraa bi
misa p'ārik'ua māik'aapa āstaawa.

³² Īrā ĭpemaarā, mia parā biru Tachi Ak'ōre juade,
ichia parā pia ak'i bapariimerā ichi ūraa p'ādade jara
bik'a. Ichi aupaita parāmaa oopii ichia oopi k'inia bik'a,
māgá iru-it'ee p'anapataadamerā chi apemaarā awara
bidaarāk'a. ³³ Mia chīara p'arat'a, nēe māik'aapa p'aru
k'īa-e bi. ³⁴ Parāpa pia k'awa p'ani michi juadoopa
mimiapari māik'aapa ne-inaa atapari michi-it'ee
māik'aapa mi ome p'anīrā-it'ee. ³⁵ Mia parāmaa at'apai
jarateedoo, auk'a mimiadamerā māik'aapa chik'aripa
para bamerā. K'irāpāti Tachi Waibia Jesupa jarada:
"Pipiara bi teeit'ee, jitai k'āyaara."

³⁶ Māga jarap'eda, Pablo bedabaidachi māik'aapa
it'aa t'ĭji Tachi Ak'ōremaa jōmaarā ome. ³⁷ Māpai jō-
maweda jēejida t'āri p'uapa māik'aapa Pablo wēre ata-
pachida. ³⁸ K'ira pia-ee para baji, Pablota ichi k'ira waa
unuda-eda ada perā. Maap'eda, barco badamaa
k'ōp'āyanajida.

Pablo Jerusalendee wāda

21 Māgá despēiidap'eda, barcode tai bataujida
māik'aapa wājida Cos isladee. Ai norema wājida
Rodas isladee. Mamāik'aapa panajida Pátara p'uurude.
² Mama barco Fenicia eujādee wā nipadade bataujida
māik'aapa wājida. ³ Ma wādade Chipre isla unujida tai
juabi eere. Mata wājida Siria eujāde Tiro p'uurude pa-
narutamaa, mama net'aa barcode atee wādap'edaa
atabēidait'ee pada perā. ⁴ Mama ijāapataarā jiridak'āri,
unu atajida māik'aapa ewari siete p'aneejida āra ome.
Mama bide Tachi Ak'ōre Jaurepa ma ijāapataarāmaa
k'awapiji Pablo Jerusalende p'asait'ee. Mapa irumaa
jarajida wānaamerā. ⁵ Māga jarajida mīda, tomiamaa
tai mamāik'aapa uchiajida. Māpai ijāapataarā āchi
wēra māik'aapa chi warrarā ome p'uurudeepa taawaa
tai k'ōp'āya tee chejida p'usa ide. Ma ipude bedabajida
māik'aapa jōmaweda Tachi Ak'ōremaa it'aa t'ĭjida.
⁶ Maap'eda, despēiidap'eda, tai wājida barcode.
Jōdee, ma ijāapataarā āchi te chaa erreujida.
⁷ Tiro p'uurudeepa tai wājida. Mata panajida Tolemai-
da p'uurude. Mama ijāapataarā ome ewari aba p'ane-
ejida. ⁸ Ai norema uchiadak'āri, panajida Cesarea p'uu-
rude. Mama panadak'āri, wājida Tachi Ak'ōre Ūraa jara-
teepari Felipe temaa. Māgí Felipe Cristopa jirit'er-
adaarā k'aripapataarā sietedepema paji. Mama
p'aneejida. ⁹ Felipepa k'au k'īmari iru baji, at'āri ĩmik'ira
wēe. Māirāpa jarapachida Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapi-

dak'a. ¹⁰ Mama taarā p'anide Judea eujādeepa cheji
Tachi Ak'ōre pedee jarapari, t'ĭjarapatap'edaa Agabo.

¹¹ Taimaa pachek'āri, Pablo k'irride jĭpari ēra ataji. Mā-
pai Agabopa ichi jua bīri ome p'ārajĭ ak'i beeji māik'aa-
pa māgaji:

—Tachi Ak'ōre Jaurepa jara bi: "Jerusalende judiorāpa
nāgá oodait'ee nāgí k'irride jĭpari chipari ome, iru ju-
dio-eerā poroorā jua ek'ari bidak'āri."

¹² Taipa māik'aapa Cesareadepema ijāapataarāpa
māga ūridak'āri, Pablomaa enenee jōneejida Jerusal-
endee wānaamerā. ¹³ Mamīda irua māgaji:

—Ķāare-it'ee jāk'āra jēe p'anīma? aji. Mi t'āri
p'uapit'aruta. Ichita mi wāit'ee Jerusalendee jĭ n̄biru-
ta pĭjida, ma awara peet'aruta pĭjida, mia Cristopa oo-
da jaratee bi k'aurepa.

¹⁴ Tai pedee ūri-e pada perā, ichiak'au bijida. Jĭp'a
Tachi Ak'ōre juade bijida, Tachi Ak'ōrepa ichiak'au
oomerā ichia oo k'iniata.

¹⁵ Maap'eda, net'aa p'e atadap'eda, wājida Jerusal-
endee. ¹⁶ Cesareadepema ijāapataarā ūk'uru wājida tai
ome, ateedait'ee Chipre isladeepema Mnasón apat-
ap'edaa temaa, Jerusalende bi. Māgí eperā taarā weda
Cristode ijāa bapachi.

Pablo Santiagomaa p'asiade wāda

¹⁷ Jerusalende panadak'āri, ijāapataarāpa o-īa tai au-
teebaijida. ¹⁸ Ai norema Pablo tai ome Santiagomaa
wāji. Mama ichiaba ijāapataarā ak'ipataarā p'anajida.
¹⁹ Pablota saludaap'eda, nepiriji jōma Tachi Ak'ōrepa
ooda ichi k'ap'ia pari judio-eerā t'āide. ²⁰ Māga ūri-
dak'āri, o-īa para beeji māik'aapa it'aa t'ĭjida Tachi
Ak'ōremaa jaradait'ee iruta jōmaarā k'āyaara waibiara
bi. Māpai Pablomaa māgajida:

—Īpema Pablo, pia k'awa bida ajida, nāpema judiorā
cho-k'ara Cristode ijāa p'ani. Mamīda at'āri k'isia p'ani
Moisepa p'ādade jara bik'a oodaipia bi. ²¹ Māgīrāpa ūri
p'ani pia judiorā awaraa eujāde p'anīrāmaa jaratee ni
Moisepa p'ādade jara bik'a oonaadamerā, māik'aapa
warra k'ap'ide tauchaa binaadamerā, ma awara ne-
inaa chonaarāweda oopatap'edaa oonaadamerā.

²² Maperā, Ķtaipa sāga oodaima? Ārapa pi nama che bi
k'awaa atadait'ee. ²³ Mapa nāga oopāde aji: nama ijāa-
pataarā k'īmariirāpa Tachi Ak'ōremaa jaradap'edaak'a
ewaa oodait'ee, waya iru tede t'īu pia p'aneedamerā.

²⁴ Pichi ome p'e atēepāde aji, māik'aapa p'aapāde aji,
āchima p'aapipataarāpa iidi p'ani. Oodapāde aji, Tachi
Ak'ōre Ūraade jara bik'a; puda t'īpidamerā māik'aapa
Tachi Ak'ōre tede t'īu pia p'aneedamerā. Māgá ooru
pirā, jōmaarāpa k'awaadai pi āpīte seewa nepiri p'ani.
Ma awara pia māgá āramaa ak'īpii Moisepa p'ādade
jara bik'a ichiaba oopari. ²⁵ Jōdee māga oopi k'iniada-e
judio-eerāmaa, ichiaba Cristode ijāadak'āri. Jĭp'a taipa
āramaa p'ā pēi p'ani: k'onaadamerā nechiaara ata bi-
dap'edaa ne-inaa eperāpa ooda k'īrapite, ai k'īrapite
it'aa t'ĭpata; k'onaadamerā ne-inaa waa maa-e pirā ne-
animal ĩyapa jĭa piuda chiara māik'aapa pariatua
p'ek'au oonaadamerā.

Pablo Tachi Ak'õre te waibiade jita atadap'edaa

²⁶ Ai norema Pablopa ma eperãarã k'ĩmari ateeji Tachi Ak'õre temaa. Oojida Moisepa p'ãdade jara bik'a t'ũ pia p'anadamerã Tachi Ak'õre te waibiade. Maap'eda Pablo t'ũuji Tachi Ak'õre tede jarait'ee sãapai-ta Tachi Ak'õremaa ãchia jaradap'edaa jõdait'ee mãik'aapa sãapaita ãchia ne-animalaarã ateedait'ee p'aareerãmaa peedap'eda, paadamerã Tachi Ak'õre-it'ee.

²⁷ Ewari siete jõit'ee nĩbide ma eperã k'ĩmari jõdait'ee paji ãchia oodait'ee bada t'ũ pia p'aneedamerã Tachi Ak'õre te waibiade. Mama p'anide Ásia eujãdepema judiorãpa Pablo unu atajida Tachi Ak'õre te waibiade. Mapa ãchia arii p'anadap'edaarã k'ĩraupik'oojida. Pablo jita atadap'eda, biajida:

²⁸ —Israel pidaarã, tai k'aripãti. Nãgĩ eperãpa p'uuru bee chaa ne-inaa k'achia jaratee ni tachi judiorã ãpíte. Jaratee bi Moisepa p'ãdade jara bik'a oonaadamerã mãik'aapa pedee k'achia jara bi na te ãpíte. Ma awara judio-eerã t'ĩupiji nama, mãgeerã Tachi Ak'õrepa t'ĩupik'araa bida a bi mĩda. Mãgã Tachi Ak'õre te waibia k'achia oomaa bi.

²⁹ Mãga biapachida ai naaweda Pablo unudap'edaa perã p'uuru jãde ni Trófimo ome. Mãgĩ Éfeso p'uuru-rudepema paji. Ma omé unudap'edaa perã mãgã, judiorãpa k'ĩsiajida Pablopa ma eperã auk'a t'ĩupiji Tachi Ak'õre tede.

³⁰ Ma k'aurepata p'uuru pidaarã jõmaweda k'ĩrau para beejí. Mãpai eperãarã p'ĩsua cheepuru nĩbeejí. Pablo jita atajida mãik'aapa jidi babataa atadachida Tachi Ak'õre temãiipa. Aramata Tachi Ak'õre te jĩap-ataarãpa chi t'ĩupata jõmaweda jĩajida. ³¹ Mãga nide taawa Pablo peet'aadait'ee pak'ãri, Romadepema soldaorã poro waibiamaa jaranajida p'uuru pidaarã jõma k'ĩrau para nĩbi. ³² Aramata ichi soldaorã p'e atap'eda, awaraa poroorã ome p'ira chejida see nĩbadamaa. Ma soldaorã poro waibia chi soldaorã ome cheruta unudak'ãri, eperãarãpa Pablo ichiak'au bijida. ³³ Mãpai ma soldaorã poro waibia chep'eda, Pablo jita ataji mãik'aapa cadena omeepa jĩ nĩbipiji. Maap'eda eperãarãmaa iidiji k'asaa t'ĩjarapata jã eperã mãik'aapa k'ãare k'achiata ooji. ³⁴ Biuk'a nĩbeejí; abaapa ne-inaa jarapachi, awaraapa ne-inaa awara. Mapa chi soldaorã poro waibiapa p'oyaa k'awa-e paji k'asaa jara para bi. Maperã jaraji soldaorãmaa ãchi temaa ateedamerã. ³⁵ Soldaorã temãi tomede panadak'ãri, Pablo it'ĩ jira ateejida eperãarã waidoopa, ³⁶ eperãarã t'ẽe bia wãdap'edaa perã:

—jPeet'áati!

Pablopa judiorãmaa jarada

³⁷ Mamĩda teeda panadai naaweda, griego pedeede Pablopa mãgaji ma soldaorã poro waibiamaa:

—Mĩ pi ome arak'atia pedee k'inia bida aji.

Mãpai mãgĩ poro waibiapa p'anauji:

—¿Pia griego pedee k'awa bi-ek'ã? aji. ³⁸ ¿Mãgara pi-ek'ã aji, jã Egipto pidapa mẽepemaarã cuatro mil ateeda eujã pania wẽe bimaa?

³⁹ Pablopa p'anauji:

—Mãga-eda aji. Mĩ judiopi Tarso p'uurudepema. Mãgĩ p'uuru Cilicia eujãde bi. Mĩ ma p'uuru pipiara bidepemapĩ. Mĩ chupiria pedeepipãde aji, eperãarã-maa.

⁴⁰ Mãpai mãgĩ soldaorã poro waibiapa pedeejiji. Pablo tomede bainĩ beep'eda, juapa eperãarãmaa jaraji k'ĩup'ee p'aneedamerã. Eperãarã k'ĩup'ee para beek'ãri, Pablo hebreo pedeede pedeeji.

22 Mãgaji:

—Michi auk'arã mãik'aapa chonaarã, ũrĩti mia jararu.

² Hebreo pedeede pedeeru ũridak'ãri, eperãarã k'ĩup'ee para beejí. Mãpai Pablopa mãgaji:

³ —Mĩ judiopi, Tarso p'uuru t'oda. Mãgĩ p'uuru Cilicia eujãde bi. Mamĩda mi nama Jerusalende estudiaji Tachi Ak'õre ũraa jarateepari Gamaliel ome. Iru k'au-repa mia k'awaaji Moisepa p'ãda, tachi chonaarãpa bẽidap'edaa. Ma awara mia oo k'inia bapachi Tachi Ak'õrepa oopi k'inia bik'a, parãpa idi oo p'anik'a. ⁴ Mapa naaweda mia Tachi Ak'õre Ode P'anĩrã apata miapipachi. Æchi jita atap'eda, carcelde t'ĩ nĩbipachi. Wẽraarã mãik'aapa imik'ĩraarã auk'a mãgã oopachi. ⁵ P'aareerã poro waibiapa mãik'aapa jõma nãpema poro waibiara-pa k'awa p'ani na jara bi wãara. Ærapa k'art'a p'ãjida mãik'aapa mi ome pẽijida judiorãmaa Damascode, mia ijãapataarã mama p'ani p'e aneemerã nama miapiit'ee. Mamĩda mi k'ĩsia awara k'ĩsiaji.

Pablopa jarada sãga ichi Cristode ijãada

(Hch 9.1-19; 26.12-18)

⁶ —Mĩ Damasco k'ait'a pa wãde, imat'ĩpa it'ariipa ĩ-daa jẽra t'ĩudachi mi ĩri. ⁷ Mãpai mi eujãde baainaji mãik'aapa ũriji pedeeru: "Saulo, Saulo, ¿sãap'eda michideerã jiri nima?" aji. ⁸ Mãpai mia iidiji: "¿K'aima pi?" P'anauji: "Mĩ Jesús Nazaretdepema, pia jiri ni eperãarã poro waibia." ⁹ Mĩ ome wãdap'edaarãpa ma ĩ-daa jẽra t'ĩuda unujida. Mamĩda ũrida-e paji mi ome pedeemaa bada. ¹⁰ Mãpai mia mãgaji: "Tachi Waibia, ¿mia k'ãata oopia bima?" aji. Mãpai ichia p'anauji: "P'irabãiji mãik'aapa wãji Damasco p'uuru-dee. Jãma jaradai pia k'ãata ooit'ee." ¹¹ Ma ĩdaa jẽra t'ĩudapa mi tau p'ãriudachi. Mapa mi k'õp'ãyoorãpa juadeepa jidiu ateejida Damascodee.

¹² Mama baji eperã t'ĩjarapatap'edaa Ananías. Mãgipa oopachi Moisepa p'ãdade jara bik'a. Mapa Damascoddepema judiorãpa iru pia unupachida. ¹³ Irua mi ak'ĩ chek'ãri, mãgaji: "Īpema Saulo, waya unupãde" aji. Aramãgã tau eratidachi mãik'aapa mia iru unuji. ¹⁴ Mãpai irua mãgaji: "Tachi chonaarã Ak'õre Waibiapa pi jirit'eraji k'awaamerã ichia pimaa oopi k'inia bi. Ma awara pi jirit'eraji unumerã Jesucristo, chi p'ek'au k'achia wẽe bi mãik'aapa ũrimerã pedee ichi it'aideepa. ¹⁵ Mãga ooji pita jõmaarã taide irua jararu jarateepari pait'ee perã, jarak'ãri na unuda mãik'aapa ũrida. ¹⁶ Ma-

pa řraweda poro choopipáde aji, mäik'aapa Jesumaa it'aa t'řpáde aji, irua pichi p'ek'au k'achia wěpapimerã.”

Tachi Ak'õrepa Pablo jirit'erada judio-eerãmaa jarateenamerã

17 —Waya Jerusalendee chek'ãri, wãji Tachi Ak'õre te waibiadee it'aa t'řde. Mama k'ãimok'araa pik'a bide unuji Jesús. 18 Ichia mĩmaa mägaji: “Isapai uchiapáde aji, Jerusalendee, nama pia jarateek'ãri mia ooda, ũri k'iniada-e pait'ee perã.” 19 Mãpai mia p'anauji: “Mamĩda jõmaarãpa k'awa p'ani Tachi Ak'õre Ūraa jarateepata te chaa wãk'ãri, mia ijãapataarã p'e aneepachi carcelde t'ik'oode mäik'aapa p'u oopide. 20 Ma awara pi mimia-pari Esteban peedak'ãri, mi arii baji mäik'aapa iru peedap'edaarã p'aru ak'i baji. řrá pide ijãa bita, řũridaik'ã mia ãramaa nepirik'ãri mi pi ome unuda?” 21 Mamĩda ichia mĩmaa mägaji: “Namãik'aapa uchiapáde aji, mia pi peiit'ee perã awaraa eujãdee judio-eerãmaa jarateenamerã.”

22 Mãgapai eperãarãpa Pablo pedee ũrijida. Mãpai ma ũri para badaarãpa biamaa p'aneejida:

—İjã eperã chok'ai baik'araa bida! ajida. İPeet'aadapáde! ajida.

23 Eperãarã waapiara biuk'a nřbeeji. Åchi p'aru jřap'ejida mäik'aapa eujã p'ora it'aa bat'apachida, k'řrau para bada perã.

Pablo soldaorã poro waibia juade

24 Mãpai chi soldaorã poro waibiapa jaraji Pablo ateedamerã soldaorã temaa mäik'aapa widamerã. Mãga ooji ichia ũri-e pada perã Pablopa jarada judiorã pedeede. K'řsiaji Pablo widak'ãri, jarapidai sãap'eda eperãarã jãga k'řrau para bi iru ome. 25 Mamĩda jřmaa p'anide widait'ee, Pablopa iidiji chi widait'ee p'anadap'edaarã poromaa:

—Mi Romadepema. řPia wipiipia bik'ã aji, eperã Romadepema, ateedai naaweda charraarãpa ak'idamerã?

26 Mãgř capitanpa mãga ũrik'ãri, isapai wãji åchi poro waibiamaa mäik'aapa mägaji:

—řPia, k'ãata ooit'eema aji, jã eperã Romadepema ome?

27 Mãpai åchi poro waibia chek'ãri, Pablomaa iidiji:

—řWãara pi Romadepemak'ã? aji.

Pablopa p'anauji:

—Wãarada aji.

28 Mãpai soldaorã poro waibiapa mägaji:

—Mia p'arat'a waibia p'aajida aji, eperã Romadepema pait'ee.

Mãpai Pablopa p'anauji:

—Mi Romadepema, mi ak'õre mãga bada perã.

29 Mãpai chi widait'ee p'anadap'edaarãpa ichiak'au bijida. Åchi soldaorã poro waibia jida p'eraji Pablo jřpi bada perã wipiit'ee, Romadepema bita.

Pablo Junta Suprema k'řrapite

30 Ai norema soldaorã poro waibiapa Pablo cadenapa jř bada ěrapiji mäik'aapa uchia ataji carceldeepa, k'awa k'inia bada perã sãap'edata judiorãpa Pablo perã peeji-da. Mapa p'aareerã poroorã mäik'aapa Junta Supremadepemaarã jõmaweda t'ř p'e atap'eda, Pablo uchiapiji åchi k'řrapite.

23 Pablopa Junta Supremadepemaarã see nřbadamaa ak'iji mäik'aapa mägaji:

—Michi auk'aarã, mi at'ãri k'řsia p'ua-ee ni Tachi Ak'õre k'řrapite, mia oo k'inia bairã irua oopi bik'a.

2 Mãga ũrik'ãri, p'aareerã poro waibia Ananiapa Pablo it'aimaa wipiji iru k'ait'a p'anadap'edaarãmaa.

3 Mamĩda Pablopa mägaji:

—İTachi Ak'õrépata pi k'achia ooyada aji, t'ãri k'achia-idaa bairã! Pi jãma su-ak'i bi mia ooda ak'it'ee Moisepa p'ãdade jara bik'a. Mamĩda irua p'ãdak'a oo-e bi. Moisepa p'ãdade jara bi chupiria k'awaamerã. Mamĩda pia mi chupiria k'awa-e bi. İMa k'ãyaara mi it'ai wipiru!

4 Mãpai arii p'anadap'edaarãpa mägajida:

—řJãgata ik'achia jararuk'ã ajida, Tachi Ak'õre p'aareerã poro waibiamaa?

5 Mãpai Pablopa p'anauji:

—Michi auk'aarã, mia k'awa-e pajida aji, iru p'aareerã poro waibia. Tachi Ak'õre Ūraa p'ãdade jara bi:

'Pedee k'achia jaranáati pãchi p'uuru pidaarã poroorã åpite.'

(Ex 22.28)

6 Maap'eda Pablopa unuk'ãri ma see nřbide para bi saduceo eerepemaarã mäik'aapa fariseo eerepemaarã, ichi t'ãridepai k'řsiaji. Maap'eda golpe pedeeji:

—Michi auk'aarã, mi fariseopi; fariseorãdeepa uchiada. Mia ijãa bi tachi piup'eda, chok'ai p'irabaidait'ee. Maperãta nãgá parã k'řrapite mi anee p'ani, mia ijãa-pari ak'idait'ee.

7 Pablopa mãga jarak'ãri, fariseo eere p'anadap'edaarã mäik'aapa saduceo eere p'anadap'edaarã åchi pitapai aupedee para beeji. 8 Mãga oojida saduceorãpa jarapata perã piudap'edaarã chok'ai p'irabaida-e, angeleerã wě-e mäik'aapa tachi jaure wě-e. Jõdee fariseorãpa ijãapachida mãgř jõma paraa. 9 Maperãpi biuk'a nřbeeji. Ūk'uru Moisepa p'ãda jarateepataarã fariseo eere p'anadap'edaarãpa mägajida:

—Na eperãpa ne-inaa k'achia oo-e bida ajida. řEperã jaurepa maa-e pirã angelpa irumaa pedeeji-ek'ã? ajida.

10 Audupai biuk'a nřbeek'ãri, soldaorã poro waibiapa, ewaa Pablo peet'aadai jřak'aapa, t'řji chi soldaorã iru uchia atadamerã ma biuk'a nřbadadeepa mäik'aapa ateedamerã åchi temaa.

11 Ai norema p'ãrik'ua Tachi Waibia Jesús Pablo ik'aawa bainř ba cheji mäik'aapa mägaji:

—İWaaweenãaji! Mia ooda eperãarã k'aripait'ee pia jarateedak'a Jerusalende, jãgá ichiaba jarait'ee Roma p'uurude.

Judiorāpa pedeeteedap'edaa Pablo peet'aadait'ee

¹² Ai norema judiorā ūk'uruurāpa pedeeteejida Pablo peet'aadait'ee. Māgiirāpa Tachi Ak'ōre k'īrapite nek'oda-eda ajida, Pablo peet'aarutamaa. ¹³ Māgí pedeeteedap'edaarā cuarenta imik'īraarā audú paji.

¹⁴ Āchi wājida p'aareerā poroorāmaa māik'aapa judiorā poro waibiarāmaa māik'aapa māgajida:

—Taipa Tachi Ak'ōre k'īrapite juraajida nek'oda-e pait'ee Pablo peeda-emāi. ¹⁵ Īrá parāpa māik'aapa awaraa Junta Supremadepemaarāpa jara péiti soldaorā poro waibiamaa nu Pablo aneedamerā, seewata parāpa pipiara k'awa k'inia p'anadairā k'āare k'achiata oo bi irua. Ma aneerutade taipa ode peet'aadayada ajida.

¹⁶ Mamīda Pablo ĩpewēra warrapa k'awaak'āri māga pedeeteeruta, wāji soldaorā temaa jarat'aade Pablo-maa. ¹⁷ Maap'eda Pablopa soldaorā poro t'īji māik'aapa māgaji:

—Atéeeji nāgí warra pichi poro waibiamaa, ne-inaa jara k'inia bairā.

¹⁸ Mapa ma soldaorā poropa ateeji ichi poro waibia-maa māik'aapa māgaji:

—Pablo preso bīpa mi t'īji na warra pīmaa aneemerā ne-inaa jara k'inia bairā.

¹⁹ Chi soldaorā poro waibiapa warra juade jita at-ap'eda, āyaa ateeji māik'aapa iidiji:

—¿K'āata mīmaa jara k'inia bīma? aji.

²⁰ Māpai ma warrapa māgaji:

—Judiorāpa pedeeteejida pīmaa iididait'ee Pablo nu ateemerā Junta Suprema k'īrapite, pipiara k'awaadait'ee iru nepira. ²¹ Mamīda ijāanaapāde aji, imik'īraarā cuarenta audú ot'ewa p'anadait'ee perā. Ma awara āchia Tachi Ak'ōre k'īrapite juraajida nek'oda-e pait'ee Pablo peet'aarutamaa. Mapa taarā-e māga iidi chedait'ee, pia Pablo āchima atepimerā.

²² Māpai soldaorā poro waibiapa māgaji:

—K'īrak'aupai chīaramaa jarai pia mīmaa nepiri cheda.

Maap'eda ma warra pēiji ichi temaa.

Pablo Romadepema poro Félix k'īrapite pēida

²³ Aramata soldaorā poro waibiapa t'ī p'ēji soldaorā poro omé. Māirāmaa māgaji:

—P'e atadapāde aji, doscientos soldaorā bīriipa wādamerā, ma awara setenta caballo ĩri wādamerā, ma awara doscientos miasu ome, uchiadamerā p'ārik'ua a las nueve. Wādait'ee Cesarea p'uurudee. ²⁴ Ichiaba Pablo-it'ee caballo anéeti ai ĩri wāmerā. K'īra jīp'a ateedapāde aji, Roma jua ek'ari eujā ak'ipari Felixmaa.

²⁵ Ma soldaorā poro waibiapa ichiaba k'art'a p'ā tee pēiji. Made jara pēiji:

²⁶ “Claudio Lisiapa nāga p'āru Felixmaa.

Mia salude pēiru pīmaa. Pī Roma jua ek'ari eujā ak'ipari pipiara bi. Mapa na nepira mia jara k'inia bi pīmaa.

²⁷ Na eperā mia pēiru pīmaa judiorāpa jita atajida māik'aapa perā peet'aajida. Mamīda mia k'awaak'āri iru Romadepema, mīchi soldaorā ome wādap'eda, āra juadeepa k'aripa ataji. ²⁸ Mia k'awa k'inia baji k'āare-it'eeta ārapa iru imiatee p'anajida. Mapa iru ateeji judiorā nepira ak'ipataarā k'īrapite. ²⁹ Mamīda mama bide k'awaaji na eperā ne-inaa k'achia oo-e bi. Jīp'a āra chonaarāwedapema ūraa p'ādade jara p'anajida. Pedee k'achia jarajida iru āpīte. Mamīda irua ne-inaa k'achia oo-e bada perā, mia k'awaji iru peepiik'araa bi, ma awara carcelde pida baik'araa bi. ³⁰ Ai t'ēepai mia k'awaaji judiorāpa pedeeteedap'edaa iru peet'aadait'ee. Mapa pīmaa pēiru. Jara pēiji iru imiatee p'anadap'edaarāmaa pi k'īrapite wādamerā āchi nepira jarade.

Māgapai paji.”

³¹ Māpai ma soldaorāpa Pablo p'ārik'ua ateejida Antīpatris p'uurudee āchi poro waibiapa jaradak'a. ³² Ai norema soldaorā bīriipa wādap'edaarā chejida āchi temaa. Jōdee chi caballo ĩri wādap'edaarā wājida Pablo ome. ³³ Cesarea p'uurude panadak'āri, ma Roma jua ek'ari eujā ak'ipari Felixmaa ma k'art'a teejida, ichiaba Pablo teenajida. ³⁴ Felixpa k'art'a leep'eda, iidiji Pablo-maa sāmāpema māik'aapa k'awaak'āri Cilicia eujādepema, ³⁵ māgaji:

—Pī pedee ūriyada aji, pi imiateepataarā chedak'āri.

Maap'eda preso jīapataarāmaa jaraji jīa paraa bīdamerā Rey Herodepa oopida palaciode.

Pablopa Felixmaa ichia ooda nepirida

24 K'āima joisomaa t'ēepai, p'aareerā poro waibia Ananías pacheji Cesarea p'uurude judiorā poro waibiarā ome. Āchi ome cheji Romadepemaarā abogado t'ījarapatap'edaa Tértulo. Ma jōmaweda Roma jua ek'ari eujā ak'iparimaa chejida Pablo imiateedait'ee.

² Māpai Pablo ma see nībadamāi aneedak'āri, Tertulopa jōmaarā k'īrapite Felixmaa māgaji:

—Aai, tachi waibia, pi k'aurepa tai k'āiwee p'anapata na eujāde māik'aapa ĩrá ne-inaa pipiara jēra bi na eujāde, pi k'īsia k'awaa bairā. ³ Tai o-īa p'anī pi ome, ne-inaa jōma pipiara oo bairā. ⁴ Mak'īara taarā pedee k'inia-e bairā, pi ewari atuapiamaapa, chupiria k'awāaji mi pedee ūrimerā. ⁵ Jāgí eperā nepira jīriyaa bapari ichi wārumaa na eujāde, judiorā chōopi nipapari perā āchi auk'aarā ome. Ma awara ichi nazareno eere p'anīrā poro. ⁶ Ichiaba Tachi Ak'ōre te waibiade ne-inaa k'achia ooit'ee paji. [Mapata taipa iru jita atapijida ateedait'ee tai nepira ak'ipataarāmaa. ⁷ Mamīda soldaorā poro waibia Lisias pachek'āri, tai juadeepa jāri ataji, māik'aapa jaraji pi k'īrapite chedamerā.] ⁸ Īrá pia jā eperāmaa iidīpia bi k'awaait'ee taipa seewa jaradae p'anī.

⁹ Judiorā arii see nībadaarāpa wāarada ajida.

¹⁰ Maap'eda ma Roma jua ek'ari eujā ak'ipari Pablo-maa juapa jaraji pedeemerā. Māpai Pablopa māgaji:

—Mī o-īa bida aji, pi k'īrapite pedeeit'ee perā mīchi k'ap'ia pari. Mia k'awa bi pi taarāru na eujādepemaarā charra. ¹¹ Pīchia k'awa k'inia bi pīrā, iidīji sāaweda mi

pache bi. Mi k'āima docepai iru bi Jerusalende pacheda Tachi Ak'ōremaa it'aa t'īde. ¹² Judiorāpa mi unuda-e paji chīara ome aupedee pedeemaa wa eperāarā chōopimaa Tachi Ak'ōre te waibiade. Ichiaba māga unuda-e paji Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata tede pida, wa awara āi. ¹³ Na eperāarāpa pīmaa p'oyaa ak'ipida-e āchia wāarata jara p'ani. ¹⁴ Wāara mia ijāa bi Tachi Ak'ōre Ode P'aniirā apata ijāa p'anik'a. Mi it'aa t'īpari tachi chonaarāwedapema Ak'ōremaa māik'aapa ijāa bi Moisepa p'ādade jara bi, ichiaba Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaade jara bi. Nata mia k'achia ooda a p'ani nama p'aniirāpa. ¹⁵ Mia ijāa bi āchik'a; Tachi Ak'ōrepa piudap'edaarā chok'ai p'irabaiipiit'ee, eperā t'āri pia beerā māik'aapa eperā t'āri k'achia-idaa beerā. ¹⁶ Mapa mia jōma oopari k'īsia p'ua-ee bait'ee Tachi Ak'ōre k'īrapite māik'aapa eperāarā k'īrapite.

¹⁷ Mamīda taarā nipap'eda to bee chaa, cheji michi auk'aarāmaa Jerusalende, teeit'ee p'arat'a p'edap'edaa chupiria beerā k'aripait'ee. Ma awara cheji ne-animalaarā teeit'ee p'aareerāpa peedap'eda, paadamerā Tachi Ak'ōre-it'ee. ¹⁸ Māpai jōma oop'eda Tachi Ak'ōre tede t'ū pia beeit'ee, mama t'ūji. Maap'eda Tachi Ak'ōre-it'ee ne-inaa teemaa bide, Asiadepema judiorāpa mi unujida. Mamīda chīara ome pida chōo-e paji. ¹⁹ Maperā āchita pi k'īrapite chek'ajida mi imiateede, wāara k'achia oo baji pirā. ²⁰ Maa-e pirā nama see nībīrāmaa iidiji k'āare k'achiata unujida mi wāk'āri Junta Suprema k'īrapite Jerusalende. ²¹ ¿K'achia ooji-epaama aji, āchi k'īrapite mia golpe pedee k'āri: "Idipema ewari parā k'īrapite mi aneeruta ijāa bairā tachi piup'eda chok'ai p'irabaidait'ee?"

²² Felixpa māga ūrik'āri, jaraji ma nepira ichiak'au bidait'ee soldaorā poro waibia Lisias cheru misa. Māga jaraji pia k'awa bada perā sāga p'anapata Tachi Ak'ōre Ode P'aniirā.

²³ Māpai Felixpa soldaorā poromaa jaraji Pablo jīa paraa bidamerā, mamīda ichiak'au ak'ī chepi-pataadamerā chi k'ōp'āyoorāmaa.

²⁴ Maap'eda taarāpai Félix waya pacheji chi wēra Drusila ome. Māgí judío wēra paji. Pachedak'āri, Felixpa Pablo t'ī pēiji k'awaait'ee irua ijāada Jesucristode.

²⁵ Mamīda Pabloma jaramaa bide t'āri pia nipapari-imerā Tachi Ak'ōre k'īrapite māik'aapa k'īra jīp'a bapari-imerā, ichiaba tachi piuda t'ēepai Tachi Ak'ōrepa ak'it'ee tachia pia oodap'edaa māik'aapa k'achia oodap'edaa, Félix p'eradachi. Māpai māgaji:

—Jāgapai pia bida aji. Na ewari jua pari bak'āri, waya pi t'ī pēiit'eeda aji.

²⁶ Ma t'ēepai, Felixpa Pablo ip'ii t'ī pēipachi, k'īsia bada perā Pabloma p'arat'a p'aa, ichi juadeepa uchua pēimerā. ²⁷ Año omé māgá wāyaaji. Ma t'ēepai Félix pari t'ūji awaraa eujā ak'ipari, t'ījarapatap'edaa Porcio Festo. Mamīda Félix judiorā ome pia bee k'inia bada perā, Pablo preso bēiji.

Pablo Festo k'īrapite

25 Festo pachek'āri Cesarea p'uuruude ma eujā ak'ipari bade, k'āima ōpee mama baji, Jerusal-

endee wāi naaweda ma p'uuru k'awade. ² Mama bide p'aareerā poroorāpa māik'aapa judiorā poro waibiarāpa Pablo āpite pedeejida. ³ Chupiria iidijida Festomaa Pablo Jerusalendee pēimerā. Māga oojida pedeete p'anadap'edaa perā ode peet'aadait'ee. ⁴ Mamīda Festopa māgaji:

—Pablo preso bida aji, Cesarea p'uuruude. Taarā-ee mi araa wāit'ee. ⁵ Mapa parā poro waibiarā mi ome pēiti. Māgá ma eperāpa ne-inaa k'achia ooji pirā, iru k'īrapite āchi nepira jaradayada aji.

⁶ Festo Jerusalende baji tomia aba maa-e pirā k'āima diez. Maap'eda cheji Cesarea p'uuruude. Ma pacheda norema charra mimiapari tede su-ak'ī beiji māik'aapa Pablo atapiji. ⁷ Pablo pak'āri, judiorā Jerusalendee cheepurudap'edaarāpa imiateejida Festomaa. Mamīda āchia jara p'anadap'edaa p'oyaa ak'ipida-e paji. ⁸ Jōdee Pabloma p'anauji:

—Mia pedee k'achia jara-e bida aji, judiorā ūraa Moisepa p'āda āpite maa-e pirā Tachi Ak'ōre te waibia āpite. Ma awara César āpite pedee k'achia jara-e bida aji.

⁹ Mamīda Festo, judiorāpa ichi t'o p'anadamerā, Pablomaa māgaji:

—¿Wā k'inia bik'ā aji, Jerusalendee, mia jāma pi nepira ak'imerā?

¹⁰ Pabloma p'anauji:

—Nama mi nepira ak'idaipia bida aji, nama mi César charra k'īrapite bairā. Pia k'awa bi mia judiorāmaa ne-inaa k'achia oo-e bi. ¹¹ K'achia oo bi pirā, mi peedaipia bi. Waawee-ee piut'ee. Mamīda k'achia oo-e bi pirā, apidaapa mi āchimaa teedaik'araa bi. Mapa mia k'inia bida aji, Cesarpa mi nepira ak'imerā.

¹² Māpai Festo pedeeji ichi ūrapataarā ome māik'aapa māgaji Pablomaa:

—Cesarmaa wā k'inia bairā, pi irumaa wāit'ee.

Festopa Pablo nepira jarada Rey Agripamaa

¹³ Maap'eda, taarāpai Rey Agripa chi īpewēra Berenice ome Festomaa p'asiade wājida Cesarea p'uuruude. ¹⁴ Taarā p'anadap'edaa perā, Festopa Pablo nepira nepiriji reymaa:

—Nama bida aji, Felixpa preso bēida. ¹⁵ Jerusalende nipak'āri, p'aareerā poroorāpa māik'aapa judiorā poro waibiarāpa mīmaa jarajida Pablo ome nepira iru p'ani. Maap'eda jarajida peepit'aamerā. ¹⁶ Mamīda mia p'anauji Romadepema charraarāpa chīara peepidak'aa, ma presopa ichi k'ap'ia pedee-ema ichi imiateepataarā k'īrapite. ¹⁷ T'ēepai āra nama pachedak'āri, ai norema mi charra tede wāji maap'eda aneepiji ma preso. ¹⁸ Mamīda iru imiateepataarāpa p'oyaa wāarada ada-e paji ma preso k'īrapite. Mia k'īsia baji Pabloma k'achia oo bi. Mamīda māga-e paji. ¹⁹ Jīp'a jara p'anapachida āchia ijāa p'ani Ak'ōre Waibiapa ooda māik'aapa Jesuda a p'ani piuda; māgita Pabloma chok'ai bida a bi. ²⁰ Mia k'awa-e pada perā sāga ooi, Pablomaa iidiji wā k'inia bi pirā Jerusalendee, jāma mia na nepira waya pia ak'imerā. ²¹ Mamīda ichi chupiria iidiji Tachi

Rey Waibia Cesarpa na nepira ak'imerã. Mapa mia jaraji at'ãri preso bamerã, Romadee pëiru misa.

²² Mäga ürik'ãri, Rey Agripapa mägaji Festomaa:

—Mia ma eperã pedee üri k'inia bida aji.

Mãpai Festopa p'anauji:

—Nu iru pedee pia üriyada aji.

²³ Ai norema Agripa Berenice ome, reyrã chi-oo jōmaweda jīdap'eda, t'ūjida eperãrã chip'edaipata tede. Ichiaba t'ūjida soldaorã poroorã mäik'aapa ma p'uurudepema poro waibiarã. Mãpai Festopa Pablo aneepiji āchi k'īrapite. ²⁴ Festopa mägaji:

—Rey Agripa mäik'aapa k'ōp'āyoorã nama see nībi, pāchi k'īrapite na eperã unu p'anī. Judiorã jōmaarãpa ichi imiatee chepata Jerusalendeepa mäik'aapa Cesarea p'uurudeepa. Jōmaarãta biuk'adaipata mia ichi peepit'aamerã. ²⁵ Mamīda mi-it'ee irua k'achia oo-e bi piumerã. Ma awara ichia chupīria iidida perã Cesarpa ichi nepira ak'imerã, mapa mia mamaa pēiit'ee. ²⁶ Ichi nepirade mia ne-inaa k'achia unu-e pada perã, p'ã pēi-it'ee wēe bi michi poro waibia Cesarmaa. Mapata mia aneeru na eperã parã k'īrapite mäik'aapa ma k'āyaara pi k'īrapite, Rey Agripa. Taipa k'awaadak'ãri k'āare k'achiata oo bi, mia p'ã pēiit'ee reyrã poro waibiamaa. ²⁷ Mi-it'ee pia-e pik'a bi pēiit'ee preso, jara-ee k'āare k'achiata ooji.

Pablopa Rey Agripamaa jarada

26 Mãpai Agripapa Pablomaa mägaji:

—Pedēeji pichi k'ap'ia pari.

Pablopa ichi jua it'aa iaji mäik'aapa mägaji:

² —Tachi Rey Waibia Agripa, mi o-ia bida aji, idi pi k'īrapite pedeeru perã. Wāarata jarait'ee michi k'ap'ia pari, judiorãpa mi āpīte seewa jara jōnapata perã. ³ O-ia bi pedeeit'ee pi k'īrapite, pia k'awa bairã tai judiorã p'anapata mäik'aapa k'īsiapata. Mapa pīmaa chupīria iidit'ee üriimerã mi pedeeru misa.

Pablo bapata Cristode ijāai naaweda

⁴ —Judiorã jōmaarãpa k'awa p'anī mi bapata āra ome michi tode mäik'aapa Jerusalende. ⁵ Ichiaba k'awa p'anī mi k'ūtrãa weda fariseorã eerepema paji, mairãpa jōmaarã k'āyaara pipiara oopata perã Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a. Ārapa mäga jara k'inia p'anī pirã, wāarada adai. ⁶ Maperãta mi parã k'īrapite anee p'anī, ijāa bairã Tachi Ak'ōrepa jaradade tai chonaarãmaa. ⁷ Tai Israeldeepa uchiadap'edaa ēreerã docedepemaarãpa ni p'anī Tachi Ak'ōrepa oomerã ichia jaradak'a. Maperãta ewari chaa tai Tachi Ak'ōremaa it'aa t'īpata mäik'aapa oopata iru ūraa p'ādade jara bik'a. Mia auk'a ijāa bi mīda, mi imiatee p'anī judiorãpa, imichi auk'arãpa pida! ⁸ ¿K'āata k'īsia p'anīma? ¿Eperã piup'eda, Tachi Ak'ōrepa p'oyaa p'irabaipi-e paik'ã?

Pablopa nepirida ichia Cristode ijāapataarã peepida

⁹ —Naaweda mia pida k'īsia baji judiorãpa k'īsia p'anīk'a. Mapa Jesús Nazaretdepema t'īde ijāapataarã

miapipachi. ¹⁰ Mäga oopachi Jerusalende. Ijāapataarã chok'ara carcelde t'ī nībipachi, p'aareerã poroorãpa mäga oopidap'edaa perã. Ma awara ārapa ijāapataarã peepidak'ãri, mi o-ia beepachi. ¹¹ Ichiaba at'apai mia ijāapataarã miapipachi Cristode ijāa amaadamerã. Mäga oopachi Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepata te chaa, āra unuamaa p'e iru bada perã. P'uuru t'imí beemaa, judio-eerã t'āide paara, āra jiri nipapachi.

Pablopa waya jarada ichia sāga Cristode ijāada

¹² —Mäga ooit'ee paji mi wāk'ãri Damasco p'uurudee, p'aareerã poroorãpa mi k'aripadap'eda. ¹³ Mamīda ode wāde imat'ipa unuji it'ariipa īdaa jēra t'ūdaru ak'ōrejūru k'āyaara īdaara, mi īri mäik'aapa mi ome wādap'edaarã īri. ¹⁴ Tai jōmaweda eujāde baainajida. Mãpai mia ūriji tai hebreo pedeede pedeeru: “Saulo, Saulo ¿sāap'eda michideerã jiri nima? aji. Pīchi k'īradoopa k'achia oomaa bi, p'ak'apa ooparik'a āpītee t'īak'ãri chipari nek'ida misuamaa.”

¹⁵ “Mãpai mia iidiji: “¿Pī, k'aima?” aji. P'anauji: “Mī Jesupī, pia eperãrã jiri ni poro waibia. ¹⁶ P'irabaipāde aji, mi mimiapari pait'ee perã. Eperãrã k'īrapite pia jarait'ee mi idi unuda mäik'aapa ichiaba jarait'ee mia ne-inaa na ewari ak'īpiit'ee pīmaa. ¹⁷ Ma-it'ee pi pēi-it'eeda aji, judiorãmaa mäik'aapa judio-eerãmaa. Mamīda pi k'aripa atait'ee āchi juadeepa. ¹⁸ Āchimaa pēiit'eeda aji, k'awaadamerã sāga uchiadai o k'achia p'āriu pik'a bideepa mäik'aapa Satanás juadeepa. Mägá nipadai īdaa pik'a bide Tachi Ak'ōre juade. Mide ijāa p'anī pirã, Tachi Ak'ōrepa āchi p'ek'au k'achia wēpapiit'eeda aji, mäik'aapa āchia it'ari iru p'anadait'ee jōma Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bi ichia awara bidaarã-it'ee.”

Pablopa ooda Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bik'a

¹⁹ —Mapa Rey Agripa, mia ooji mi ome pedee bada-pa jaradak'a. ²⁰ Naapiara jaranaji Damasco p'uurude, maap'eda Jerusalende mäik'aapa Judea eujāde. Ichiaba judio-eerãmaa jarateeji. Ma jōmaarãmaa jaraji k'achia oo amaadamerã mäik'aapa oodamerã Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a, mägá awaraarãmaa ak'īpidait'ee wāara Tachi Ak'ōrede ijāa p'anī. ²¹ Maperãpi judiorãpa mi jita atajida mäik'aapa perã peejida Tachi Ak'ōre te waibiade. ²² Tachi Ak'ōrepa mi k'aripapari perã, at'ãri nama ak'inī bi jarateeit'ee k'īra jīp'arãmaa mäik'aapa waibiarãmaa. Mia jarateepari Tachi Ak'ōre pedee jarapataarãpa jaradap'edaa mäik'aapa Moisepa jarada, mägí aupai. ²³ Ārapa jarajida Cristo piut'ee mäik'aapa naapiara chok'ai p'irabaiit'ee. Mägá p'irabaik'ãri, ak'īpiji judiorãmaa mäik'aapa judio-eerãmaa āchi ichiaba it'aa wādai, mägá āchi uchiadamerã p'āriu pik'a bideepa īdaa bidee.

Pablopa Rey Agripamaa jarada Cristode ijāamerã

²⁴ Pablopa at'ãri mäga jaramaa bide, Festopa golpe pedeeji:

—Pablo, pi k'ira k'awa-ee baibida aji, audú estudia bipa.

²⁵ Māpai Pablopa p'anauji:

—iMāga-epi, tachi poro waibia Festo! Mi k'ira pia bida aji. K'ira jip'a nepirima bi māik'aapa wāarata jara bi. ²⁶ Rey Agripapa pia k'awa bi mia jara bi. Mapa waawee-ee mia nepirima bi ichi k'irapite, k'awa bairā nāgí net'aa mera ooda-e paji. ²⁷ Tachi Rey Waibia Agripa, pia ijāa bida aji, Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa jaradap'edaa. ¿Māga-ek'ā?

²⁸ Māpai Agripapa māgaji:

—¿Taarā-e weda mi Cristode ijāapi k'inia bik'ā? aji.

²⁹ Pablopa p'anauji:

—Taarā pedeerupa maa-e pirā mak'iaara pedee-eepe, Tachi Ak'ōremaa mia chupiria iidi bi pi pari māik'aapa nama jōma see nībi pari, parā mik'a papimerā, mamīda na cadena wēe.

³⁰ Māpai Rey Agripa māik'aapa eujā ak'ipari Festo p'irabaidap'eda, uchijida Berenice māik'aapa awaraa mama su-ak'í p'anadap'edaarā ome. ³¹ Maap'eda āchi pitapai māgapachida:

—Na eperāpa k'achia oo-e bi piumerā maa-e pirā carcelde bamerā.

³² Māpai Rey Agripapa māgaji Festomaa:

—Iru carceldeepa uchua pēik'ajida aji, César k'irapite wā k'inia-e bida ada paara.

Pablo Romadee pēida

27 Pedeteedap'eda, tai pēijida Italiadee. Pablo awaraa presoorā ome bijida soldaorā poro juade, Julio apatap'edaa. Māgí baji soldaorā batallonde t'ijarapatap'edaa Reyrā Poro Waibiadeerā. ² Bataujida Adramitio p'uurudepema barcode, māgí wāit'ee pada perā Ásia eujādee, p'usa ide p'uuru bee chaa. Tai ome ichiaba nipaji Aristarco, Tesalónica p'uurudepema. Māgí p'uuru Macedonia eujāde bi. ³ Tai uchiadap'edaa norema Sidón p'uurude wiibainajida. Mama soldaorā poro Juliopa Pablo chupiria k'awaap'eda, ichiak'au chi k'ōp'āyoorāmaa p'asiapiji, ārapa iru ak'idamerā māik'aapa k'aripadamerā. ⁴ Waya bataudak'āri, uchijida Sidón p'uurudeepa. Mata Chipre isla āpite wāyaajida, taimaa nāu p'ua nībada perā. ⁵ P'usa jāde wāyaajida Cilicia māik'aapa Panfilia eujā k'irapite. Mata panajida Mira p'uurude. Māgí p'uuru Licia eujāde bi.

⁶ Mama soldaorā poropa unuji barco Alejandría p'uurudepema wāru Italiadee. Mapa tai jōma ma barcode bataupiji. Māgá wājida tai wādap'edaa ode. ⁷ Mamīda nāu golpe p'ua nībada perā, taarājida piak'āa wādapā. Mata panajida Cnido p'uuru k'irapite. At'āri nāu taimaa p'ua nībada perā, Creta isla āpite wādade wāyaajida punto Salmona k'irapite. ⁸ Māgá isla k'ait'a piak'āa wādapā, t'ūjida Buenos Puertos bahiade. Māgí Lasea p'uuru k'ait'a baji.

⁹ Maapai judiorā fiesta nek'odak'aa ewari wāyaa baji. Ewari chok'ara atuadai baji nāu k'aurepa. Maperā k'achia baji p'usa jāde wāyaadait'ee, p'usa t'ojara pait'ee nībada perā. Mapa Pablopa ūraaji:

¹⁰ —K'ōp'āyoorā, īraweda uchiaruta pirā namāik'aa-pa, k'achia wādait'eeda aji. Net'aa, barco māik'aapa eperāarā paara atuadariita unu bida aji.

¹¹ Mamīda ma soldaorā poropa Pablo pedee ūri k'inia-e paji. Ma k'āyaara barco chipari pedee māik'aa-pa barco p'erapari pedeeta ūriji. ¹² Āchi panadap'edaamāi pia-e bada perā p'usa t'ojara wāyaait'ee, perā jōmaarāpa k'īsiajida wāyaanadait'ee Fenice p'uurude. Māgí puerto baji Creta islade. Māgideepa unupachi noroeste māik'aapa suroeste.

Nāumiapa p'usa jāde atuapit'aada

¹³ Ewari aba baarek'aapa nāu p'ua nībeeji. Mapa ancla jira atajida māik'aapa uchijida, āchia k'īsia p'anadap'edaak'a. Isla k'ait'a wājida tok'esaa wādaamaapa. ¹⁴ Mamīda taarā-e nide nāumia golpe p'uaji barcomaa, nok'ooreepa māik'aapa ak'ōrejīru uchiapari eereepa. ¹⁵ Mapa barco t'imí atadachi. Chi p'erapataarāpa p'oyaa k'irapa nāumaa bida-e paji. Maperā ichiak'au nāumaa atee pijida. ¹⁶ Māgá wādapā Cauda isla āpite wāyaajida. Māpai waa nāu golpe p'ua-e pak'āri, barco ātauwaare japa jī ateedap'edaa, it'í barcode jidiu atajida āripiamaapa. ¹⁷ Māgí japa it'í jira atadap'eda, barcode mimiapataarāpa barco ek'ari p'irrabai jī nībijida jīk'arapa, barco t'oop'epiamaapa. Ma awara waawee p'anajida, p'ooni p'anandai jīak'aa-pa p'usa jāde ipu t'ijarapatap'edaa Sirte īri. Maperā chi vela pirat'aaajida. Maap'eda, ichiak'au nāumaa atee pijida. ¹⁸ Ai norema at'āri p'usa waapiara t'o nībada perā nāumiapa, barcode mimiapataarāpa net'aa nībada bat'amaa p'aneejida. ¹⁹ Ai norema k'āima ōpeemaa ma nāumia p'ua nībide, vela, jīk'ara, pak'uru paara toidāa āchi juadoopa bat'amaadachida. ²⁰ K'āima chok'ara ak'ōrejīru māik'aapa lucero unuda-e paji, eu k'achia nībada perā. Mapa k'īsia p'anajida tai k'iniidait'ee.

²¹ Barco pidaarā jua araadak'aa paji nek'odait'ee pida, audú mimia p'anadap'edaa perā. Mapa Pablo bainī beep'eda āchi esajīak'a, jōmaarāmaa māgaji:

—K'ōp'āyoorā, mia jarajida aji, uchiada-e pait'ee Creta isladeepa. Mi pedee ūridap'edaa paara, nāga p'asada-e pak'aji. Net'aa chok'ara āridai wā māik'aapa atuadai wā. ²² Mamīda k'īsia p'uanāati. Tachi nama p'anīrādepema apida piuda-e. Mamīda tachi barco atuadait'ee. ²³ Mia māga k'awa bi Tachi Ak'ōrepa mimaa jarada perā ichi ángel it'aideepa. Māga ooji mi ichide ijāapari perā māik'aapa ichia oopi k'inia bik'a oopari perā. P'ārik'ua mimaa ichi ángel pēiji. ²⁴ Māgipa mimaa māgaji: “Pablo, p'eranaapāde aji, ichita pi César k'irapite wāit'ee perā. Tachi Ak'ōre t'āri pia bairā, ūriji pia chupiria iidida na barcode p'anīrā pari. Mapa maarepida piuda-eda” aji. ²⁵ Maperā k'ōp'āyoorā, k'īsia p'uanāati mia ijāa bairā Tachi Ak'ōrepa jaradak'a uchi-ait'ee. ²⁶ P'usapa isla bima tachi jira bat'ak'ooit'eeda aji.

²⁷ Māgá wādapā k'āima catorcema tai p'anajida Adriático p'usa jāde. Ma ewate p'ārik'ua esapite barco p'erapataarāpa k'īsiajida eujā k'ait'a pa p'ani. ²⁸ Mapa chaajida chi nāpia. Chaadak'āri, juachama veinte baji

chi nāpia. Ma waapai waya chaadak'āri, juachama quince baji. ²⁹ Barcode mimiapataarāpa māu ƙri p'ooni p'ananadai j̄iak'aapa, barco ātauwaare ancla k'ĩmari t'aak'oojida. Maap'eda it'aa t'ƙjida Tachi Ak'ōrepa isapai ewaripimerā. ³⁰ Mamīda k'ĩsia atajida barcodeepa jirabododait'ee. Mapa japa jira atajida māik'aapa toidaa bat'at'aajida, seewata k'ĩmaapema ancla toidú bat'arutak'a. ³¹ Mamīda Pablopa māga k'awaak'āri, māgaji soldaorā poromaa māik'aapa chi soldaorāmaa:

—Jā eperāarā barcode p'aneeda-e pirā, parā nāik'aapa chok'ai uchiada-eda aji.

³² Mapa soldaorā japa j̄ik'ara t'ƙit'aajida māik'aapa toidú bat'at'aajida, eperā wēe.

³³ Tap'eda pa wāk'āri, Pablopa jaraji nek'odamerā.

—Tomia omé paruta pia nek'oda-ee, k'ĩsia jōnīpa.

³⁴ Mapa nek'óti ma-āri pida, juatau paraadamerā.

Mamīda k'ĩsia p'uanāati, apida piuda-e pait'ee perā.

³⁵ Māga jarap'eda, Pablopa pan ichi juade atap'eda, jōmaarā taide Tachi Ak'ōremaa it'aa t'ƙji māik'aapa ma pan t'ook'oop'eda, k'oji. ³⁶ Māpai ma jōma barcode nipadap'edaarāpa māga unudak'āri, auk'a k'ojida. ³⁷ Tai ma barcode wādap'edaarā doscientos setenta y seis paji. ³⁸ Jōmaweda nek'odap'eda, bi jāwaadaidak'āri, barcode atee wādap'edaa trigo toidú bat'ak'oojida barco wēsaatimerā.

Barco t'oop'edarida

³⁹ Ewarik'āri, barco pidaarāpa ma eujā k'awada-e paji mīda, unujida ipu i joobai n̄b̄i. Mapa k'ĩsijida barco ipude p'oo atadait'ee. ⁴⁰ Māpai ancla j̄i bada jōmaweda t'ĩk'oodap'eda, toida atabaibeejida. Ichiaba chi timón j̄i n̄b̄bada ērat'aajida māik'aapa chi vela k'ĩmaapema bain̄i bijida. Māpai barco to idee sirria n̄b̄beeji. ⁴¹ Mamīda barco p'oo n̄banaji ipu at'āri p'oo-ee badamāi. Barco k'ĩ pia p'oo n̄b̄beeji ipude, p'oyaa āyaa mimik'a-ee. Māpai chi tru t'odoochook'oodachi p'usapa.

⁴² Aramata soldaorāpa k'ĩsijida presoorā jōma peek'oodait'ee, ipudee mirudaridai j̄iak'aapa k'ui wāda-pa. ⁴³ Mamīda āchi poropa māga oopi-e paji, Pablo peepiamaa bada perā. Ma k'āyaara jaraji chi k'ui k'awaa beerā toidú j̄ichoodamerā, māgá to idee naapiara panadamerā. ⁴⁴ Jōdee jaraji chi k'ui atua beerā tabla ƙri maa-e pirā barco pak'uru pite ƙri wā-damerā. Māgá tai jōma pia to ide panajida.

Pablo Malta islade

28 Tai jōma ipude panadak'āri, k'awaajida ma isla t'ƙjarapata Malta. ² Ariipema eperāarāpa tai pia ak'ijida. K'oi che n̄b̄bada perā māik'aapa j̄isua n̄b̄bada perā, t'ipitau oro jira bijida. Maap'eda taimaa jarajida t'ipitau ik'aawa k'ara p'ai chedamerā. ³ Pablopa t'ipi jua p'ūsaa p'e atap'eda, t'ipitaude oromaa baji. Māga nide t'ipi wāsiapa taama uchiadaip'eda, Pablo juade k'aa jira ba cheji. ⁴ Māga unudak'āri, ma isladepema eperāarāpa āchi pitapai māgajida:

—¿Na eperā ch̄fara peepari-ek'ā? ajida. P'usa jādeepa uchijai mīda, tachi eperāarāpa oopata ak'iparipa chok'ai bapi-e pajida ajida.

Māga jarajida Pablo piudariit'ee j̄iak'aapa. ⁵ Mamīda Pablopa taama t'ipitaude j̄iap'et'aaji māik'aapa k'āiwee beeji. ⁶ Jōmaarāpa ni jōnapachida sāapaita Pablo jua oorodarii maa-e pirā piudarii. Mamīda maarepida māga p'asa-e pak'āri, k'ĩsia awara k'ĩsiadachida. Jarajida Pablo ak'ōre waibiak'a.

⁷ Tai p'anadap'edaa k'ait'a baji ma isladepemaarā poro waibia eujā. Māgá poro waibia t'ƙjarapachida Publio. Māgipa tai pia ak'iji ichi tede k'āima ōpee. ⁸ Tai maa p'anide Publio ak'ōre k'ayaa baji k'ĩamiapa māik'aapa amipa. Mapa Pablopa ak'ĩnak'āri, it'aa t'ƙji māik'aapa ichi jua bijii ma k'ayaa bada ƙri. Māgá jipa beeji.

⁹ Māga k'awaadak'āri, ma isladepemaarāpa āchi k'ayaa beerā p'e ateejida māik'aapa Pablopa jōma jipak'ooji.

¹⁰ Māgá jipa p'anedap'edaa perā, māpema eperāarāpa tai pia ak'ijida māik'aapa ne-inaa tee chejida tai-it'ee. Ichiaba mamāik'aapa barcode uchiadak'āri, net'aa jōmaata taimaa teejida ateedamerā.

Pablo Romade panada

¹¹ Atane ōpee ma islade p'anadap'eda, bataujida barco p'usa t'ojara wāyaapimaa badade. Māgá barco Alejandría p'uurudepema paji. Ma barco k'ĩmaa baji santok'a, Romadepemaarā ak'ōre waibiarā Cástor māik'aapa Pólux apatap'edaa. ¹² Ma barcode wājida Siracusa p'uurudee. Mama k'āima ōpee p'aneejida. ¹³ Ma p'uurudeepa wājida to i k'ait'a. Mata wiibainajida Regio p'uurude. Ai norema tai āpiteik'a eereepa nāu p'ua n̄b̄beeji. Mapa ma norema wiibainajida Pozzuoli p'uurude. ¹⁴ Mama unujida ijāapataarā. Māirāpa tai āchi temaa ateejida p'anade tomia aba. Maap'eda, wājida Romadee. ¹⁵ Romadepema ijāapataarāpa k'awa p'ana-jida tai wā nidá. Mapa tai k'ĩrachuu chejida Romadeepa, ūk'uru Foro de Apio apatap'edaamāi, jōdee ūk'uru Tres Tabernas apatap'edaamāi. Pablopa āchi unuk'āri, Tachi Ak'ōremaa it'aa t'ƙp'eda, o-īadachi. ¹⁶ Roma p'uurude panadak'āri, Pablo te j̄ip'aade bijida j̄ipari abaa ome.

Pablo judiorā ome Romade unuda

¹⁷ Mama panadap'eda, k'āima ōpeemaa Pablopa Roma p'uurudepema judiorā poroorā t'ƙ p'ejii. Jōma pachedak'āri, māgaji:

—Michi auk'aarā, maarepida mia ne-inaa k'achia oo-e bida aji, judiorā k'ĩraupit'ee maa-e pirā tachi chonaarāpa oodap'edaak'a oo amaadamerā. Mamīda Jerusalende mi jita atadap'eda, Romadepemaarā juade bijida. ¹⁸ Romadepemaarāpa mimaa iididak'āri k'āare k'achiata oo bi, k'ena pēidait'ee paji, maarepida k'achia oo-e pada perā mi peedait'ee. ¹⁹ Mamīda judiorāpa k'iniada-e paji mi uchua pēidamerā. Mapa mia chupiria iidiji Cesarpa mi nepira ak'imerā. Māga ooji michi auk'aarā āpite jarai wēe bi mīda. ²⁰ ƙrā parā t'ƙ pēiji jara

k'inia bairã mi nãgã cadenapa jĩ nĩbi, tachi Israel pidaarãpa ijãa p'ani k'aurepa.

²¹ Mãpai ma judiorãpa p'anaujida:

—Taipa k'art'a p'ãda apida waide jitada-e p'anida aji-da, Judea pidaarãpa tee pëidap'edaa. Ichiaba araapa pache p'anadap'edaarãpa pi ãpíte maarepida k'achia jarada-e p'ani. ²² Mamĩda taipa k'awa k'inia p'anida aji-da, pia k'ĩsia bi, k'awa p'anadairã jõmaarãpa pedee k'achia jara p'ani pichi eere p'anĩrã ãpíte.

²³ Mãpai ewari aba bijida Pablo pedee ùridait'ee. Ma ewate pak'ãri, eperãarã cheepurujida Pablo badamã. Tap'eda weda k'ewara parumaa Pablopa jarateegi Tachi Ak'õrepa jarapidak'a, k'awaadamerã sãga Tachi Ak'õredeerã p'aneedai. Jarateegi k'aita Jesús, Moisepa p'ãdadeepa mãik'aapa Tachi Ak'õre pedee jarapataarãpa p'ãdap'edaadeepa. ²⁴ Mãga ùridak'ãri, ùk'uruurãpa ijãajida Pablopa jarateeda Jesude. Mamĩda ùk'uru ijãada-e paji. ²⁵ Æchi pitapai k'ĩsia auk'a p'anada-e paji. Mãpai erreudait'ee pak'ãri, Pablopa mãgaji:

—Wãarata jarajida aji, Tachi Ak'õre Jaurepa ichi pedee jarapari Isafas it'aideepa parã chonaarãmaa jarak'ãri:

²⁶ Jã eperãarãmaa jaranapãde aji: Parãpa ùridait'ee mi pedee. Mamĩda k'awada-e pait'ee k'ãata jara k'inia bi. Mia oo bi unudai mĩda, k'awada-e pait'ee. ²⁷ Na eperãarã k'ĩri k'isua p'anadairã, pia ùridak'aa. Ma awara tau p'ãrajĩ pik'a jãra bi ununaadamerã; k'ĩri jida t'ap'a pik'a jãra bi ùrinaadamerã. Maperãpi mimaa chedak'aa, mia ãchi t'ãri pia p'anapimerã mãik'aapa ãchi o k'achiadeepa k'aripa atamerã.'

(Is 6.9-10)

²⁸ Mãpai Pablopa mãgaji:

—Idi wãara uchijida aji, ma et'ewa jarada, parãpa ijãa k'iniada-e p'anadairã Ak'õrepa mimaa jarapida. K'awãati Tachi Ak'õrepa it'aa wãpiit'ee judio-eerã, ãrapa parã k'ãyaara ùridait'ee perã Tachi Ak'õrepa jara pëi bi.

²⁹ [Pablopa mãga jarap'eda, judiorã uchijida. Au-pedee erreu wãjida ãchi pitapai.]

³⁰ Pablo año omé beegi Romade, te alquilaa ata badade. Mama bide irumaa p'asianarutaarã jõmaweda auteebaipachi. ³¹ Jarateepachi Tachi Ak'õrepa jara pëida ijãadamerã Tachi Waibia Jesucristode, mãgã it'aa wãdait'ee. Maapai apidaapa irumaa jarateenaapãde ada-e paji.

Romanos

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji. Pablo judío paji. Tachi Ak'õrepa Moisemaa ũraa p'āpida pia k'awa baji, fariseo pada perã. Irua na k'art'a p'ā pëiji Romade p'anì ijāapataarãmaa; judiorã, judio-eerãmaa paara. Na k'art'a p'ādade Pablopa jara bi ichia k'ĩsia iru bi wãit'ee Romadee m̃ik'aapa Españadee. Jesucristopa jirit'eradaarã waide mamaa wãda-e pada perã jarateede, na k'art'ade Pablopa jara bi sãga eperãarã ijāapataadaipia bi Jesucristode, irua ãra o k'achiadeepa k'aripa atamerã. Ichiaba jaratee bi judiorãpa ijāapata judio-eerãpa ijāapata ome; sãga p'anapataadaipia bi Cristode ijāadak'ãri.

Naapiara Pablopa jara bi ichi Jesupa jirit'erada; ichia it'aa t'ĩpari Romadepema ijāapataarã pari m̃ik'aapa sãap'eda na k'art'a p'āji ãramaa (cap. 1.1-17). Jara bi eperãarã jōmaweda p'ek'au k'achia oopata jua ek'ari p'anapata perã, atuadait'ee. Maperãpi chupiria iididaipia bi Jesupa ãra ma o k'achiadeepa k'aripa atamerã (caps. 1.18-3.20). Jara bi sãga Jesude ijāadak'ãri, Tachi Ak'õrepa eperãarãpa p'ek'au k'achia oopata wēpapiari m̃ik'aapa ichi t'ãri auk'a b̃ipari ãchi t'ãri ome (caps. 3.21-5.11); Adán k'aurepa p'ek'au k'achia oopata; jōdee Cristo k'aurepa p'ek'au k'achia oo amaadai (caps. 5.12-6.23); ijāapataarã araa p'anadak'ãri Cristo ome, Tachi Ak'õre Jaure jua ek'ari p'anapata (caps. 7-8); judiorãpa Jesucristode ijāa k'iniada-e pada perã, Tachi Ak'õrepa ichi ũraa chiwidi k'awapiji tachi judio-eerãmaa, mam̃ida judiorã jida auk'a Ak'õre truadee wãdai Cristode ijāaruta pirã (caps. 9-11). Jara bi sãga Cristode ijāapataarã p'anapataadaipia bi: chik'inia p'anapataadaipia bi m̃ik'aapa oodaipia bi Ak'õrepa k'inia bik'a; ãchi poro waibiarã waawee p'anì; k'ĩra j̃ip'a nipa p'anì awaraarã ome (caps. 12.1-15.13). T'ēepai na k'art'a p'ā aupã wãk'ãri, Pablopa salude pëiru ichi k'ĩra k'awa p'anìrãmaa (caps. 15.14-16.27).

Salude pëida

1 Mi, Pablopa oopari Jesucristopa oopi bik'a. Mapa nãgĩ k'art'a p'ãru. Tachi Ak'õrepa mi jirit'eraji m̃ik'aapa awara biji jarateemerã irua pedee pia jara pëida Jesucristode.

2 Chonaarãweda Tachi Ak'õrepa jaraji ma pedee pia jara pëida ichi pedee jarapataarã k'ap'ia pari, ãrapa m̃agĩ p'ãdamerã m̃ik'aapa jãdamerã awaraa ũraa p'ãda ome. **3** Ma jara pëidade Ak'õrepa jaraji ichi Warra uchiat'ee chonaarãwedapema Rey Daviddeepa, eperã j̃ip'aa uchiaparik'a. **4** Mam̃ida ichi warra eperã j̃ip'aa-e paji. Tachi Ak'õre Warra paji. Ak'ĩpiit'ee Jesucristo wãara ichi Warra, Tachi Ak'õrepa iru jōmaarã k'ãyaara waibiara papiji, iru piup'eda, chok'ai p'irabaipik'ãri. Mãga ooji jōmaarãpa k'awaadamerã wãara Jesucristota Tachi Waibia.

5 Cristopa mi pia ooji mi pëik'ãri m̃aga jarateenamerã. Mapa mia jarateepari judio-eerã jōmaarãmaa, irude ijāadamerã m̃ik'aapa oodamerã irua oopi bik'a. **6** Parãpa ichiaba ma jarateeda ijāajida. Tachi Ak'õrepa parã jida jiriji Cristodeerã papiit'ee.

7 Maperã mia na k'art'a p'ãru parã Roma p'uurudepemaarãmaa k'irãpapiit'ee Tachi Ak'õrepa parã k'inia iru bi m̃ik'aapa parã awara bi k'inia bi ichideerã p'aneedamerã. Mia it'aa iidi bi irua m̃ik'aapa Tachi Waibia Jesucristopa parã pia ak'ĩ p'anadamerã. Mãga k'ãiwee p'anapataadait'ee.

Pablo Romadee wã k'inia bada

8 Naapiara mia jara k'inia bi Jesucristo k'aurepa mia gracias jarapari mi Ak'õre Waibiaamaa parã jōmaarã pari. Mia m̃agã gracias jarapari, ijāapataarã para bee chaa nepiripata perã parãpa wãara Jesucristode ijāa p'anì. **9** Tachi Ak'õrãpata k'awa bi mi ichita it'aa t'ĩpari parã pari, t'ãriipa oo k'inia bairã irua oopi bik'a. Mapa jarateepari iru Warrapa ooda eperãarã k'aripait'ee.

10 Enenee ñibi Tachi Ak'õremaa mi k'aripamerã wãit'ee parã ak'ide, irua m̃aga k'inia bi pirã. Taarãru mi wã k'inia bi. **11** Parã k'ĩra ak'ĩ k'inia bi, parãmaa waapiara k'awaapiit'ee Ak'õre Jaurepa oopi bi. M̃agã parãpa pipiara oodai Ak'õrepa k'inia bik'a. **12** Ma awara m̃agã tachi jōmaweda chik'aripa p'anadai pipiara Cristode ijāadait'ee.

13 Īpemaarã Cristo k'aurepa, mia parãmaa k'awapi k'inia bi mi wã k'inia bada parã ak'ide. Mam̃ida p'oyaa-e paji. Parã auk'a k'aripa k'inia bi apemaarã judio-eerã k'aripaparik'a. K'inia bi parã t'ãidepemaarã ichiaba Cristode ijāadamerã m̃ik'aapa oodamerã irua oopi bik'a. **14** Wãara Tachi Ak'õrepa mi jirit'eraji ichia jara pëida jarateenamerã jōmaarãmaa: Grecia eujãdepema pedee pedepataarãmaa; ai pedee pedeedak'aarãmaa ichiaba; k'ĩsia k'awaa p'anìrãmaa m̃ik'aapa k'ĩsia k'awa-ee p'anìrãmaa paara. **15** Maperã parã Roma p'uurudepemaarãmaa ichiaba mia jaratee k'inia bi Jesucristopa ooda eperãarã k'aripait'ee.

16 Mi k'ĩra nejasia-ee jarateeit'ee Cristopa ooda eperãarã k'aripait'ee, Tachi Ak'õre, ichi juapa aide ijāa-

pataarã k'aripait'ee perã atuanaadamerã. Naapiara mãga jara pëiji judiorãmaa mãik'aapa ãrá mãga ichiaba jara pëiru judio-eerãmaa. ¹⁷ Mãgí jara pëida k'aurepa k'awa p'ani eperãarãpa k'awaadak'ãri Cristopa ooda ãchi-it'ee mãik'aapa irude ijãadak'ãri, Tachi Ak'õrepa ãchi p'ek'au k'achia wëe ak'ipariit'ee. Tachia mãga k'awa p'ani Tachi Ak'õre Úraa p'ãdade jara bairã:

'Eperã Tachi Ak'õrede wãara ijãapari ichita bapariit'ee iru ome, p'ek'au k'achia wëe bairã iru k'õrapite.'

(Hab 2.4)

P'ek'au k'achia oopata k'aurepa atuadait'ee

¹⁸ It'ariipa Tachi Ak'õrepa ijãapataarã mãgá p'ek'au k'achia wëe ak'í bî mîda, ichia jõmaarãmaa k'awapi k'inia bî mãgá ak'í-e ichide ijãadak'aa beerã. K'õrau bî ãchi ome p'ek'au k'achia ooi awaa p'anapata perã mãik'aapa ne-inaa k'achia oopata perã apemaarãpa ijãanaadamerã irua wãarata jara pëidade. ¹⁹ Æchia mãga oopata, ãchi t'ãride pia k'awa p'ani mîda Tachi Ak'õre bapari. Mãga k'awa p'ani ichi jua at'apai ãchi-maa ak'ipidoo perã. ²⁰ Tachi Ak'õrepa na eujã, pajã mãik'aapa ne-inaa jõma aide n'õbî oodak'ãriipa, eperãarãpa ma ooda ak'í p'anapachida. Mãgá k'awaa wãpachida iru ichita bapari mãik'aapa jõmaweda irua ooda, eperãarãpa p'oyaa oodak'aa perã mãgee net'aa ãchi juadoopa. Mãga k'awa p'anajida mîda, ãchi k'inia p'ek'au k'achia oo wãpachida. ²¹ Mãgá Tachi Ak'õre k'awa p'anide at'ãri irude ijãa k'iniadak'aa paji mãik'aapa it'aa t'õ k'iniadak'aa paji gracias jaradait'ee, irua ãchi pia ak'í bapachi mîda. Ak'õre net'aade k'õsiadak'aa paji. Maperãpi eperãarã k'õra k'awa-ee pik'a p'anapachida, pia mãik'aapa k'achia k'awada-ee. ²² "Tachia ne-inaa jõma k'awa p'anida" apachida. Mamîda wãara k'õsia k'awadak'aa paji, Ak'õrede ijãadak'aa paji perã. ²³ Unupachida Tachi Ak'õrepa ne-inaa k'õra wãree ooda. Mamîda it'aa t'õdai k'õyaara Ak'õre k'õra wãreema, irua oodadepema ne-inaa mãgee jãak'a juapa oopachida ai k'õrapite it'aa t'õpataadait'ee. Mãgá it'aa t'õ p'aneepachida eperã jãak'a ooda k'õrapite; ipana, ne-animal maa-e pirã eujãde bipa n'uteepata, mãgee jãak'aa ooda k'õrapite. Mãga oopachida mãgee net'aa chook'aa mîda, eperãpa ooda perã. Jõdai pari eperãk'a. Mamîda Tachi Ak'õre ichita bapari.

²⁴ Mãga oo k'inia p'anapachida perã, Tachi Ak'õrepa ichiak'au bëiji k'achia oodamerã chõra ome. Mãgá ãchia k'achia oo k'iniata oo wãpachida, k'õra nejasia-ee. ²⁵ Tachi Ak'õrepa wãara ne-inaa jõmaweda ooji mîda, ma wãarata ijãadai k'õyaara, seewa ijãapachida. Mapa it'aa t'õpachida irua oodamaa, irumaa it'aa t'õdai k'õyaara. ¡Mamîda tachi ooda ichita Ak'õre Waibia pait'ee! ¡Mãgita Tachi Ak'õre Waibia! Amén.

²⁶ Æchia mãgá Tachi Ak'õrepa oodamaa it'aa t'õ p'anadap'edaa perã irua ichiak'au bëiji ãchia oo k'iniata oodamerã. Mãgá ne-inaa k'achia k'õra t'ãdoo oo wãpachida. Wëraarã awaraa wëraarã ome k'ãi k'inia p'anapachida, wëra chi imik'õra ome k'ãiparik'a. ²⁷ Ichiaba imik'õraarãpa awaraa imik'õraarã audú jiripachida ãchi ome auk'a araa k'ãidait'ee, wëraarã ome k'ãidai

k'õyaara. Mãga oo p'anipa k'õra nejasia wëe, ãchi k'ap'ia miapipachida, Ak'õrepa oopi k'inia bik'a eperãarãmaa oodaamaa p'anadap'edaa perã.

²⁸ Ma awara Tachi Ak'õre k'awadaamaa p'anadap'edaa perã, irua ãchi ichiak'au atabëiji ne-inaa k'achia k'õra t'ãdoo k'õsiadamerã mãik'aapa oodamerã. ²⁹ Mãgá p'ek'au k'achia k'õra t'ãdoo oo p'aneepachida. Mãgee eperãarã nãgá p'anapata: pariatua awaraarã jiripata ai ome k'ãidait'ee; ik'awaa ne-inaa k'achia oodait'ee; chõra net'aa k'õyaa; chõra k'achia ooyaa; chõra k'õra unuamaa iru bee ne-inaa k'aurepa; chõra jiriyaa pedait'ee; chõo jiriyaa; chõra k'õrayaa; t'ãri k'achia-idaa; chõra ãpite k'achia pedeyaa; ³⁰ ik'achia jarayaa; Tachi Ak'õre k'õra unuamaa; auduayaa; ãchia oopata nepiriyaa awaraarãpa ãchi t'o p'anadamerã; ne-inaa k'achia oodait'ee k'õsiayaa; ãchi ak'õreerã pedee úridaamaa; ³¹ k'õsia k'awadak'aa; oodak'aa ãchia oodait'eeda apatak'a; ãchideerã paara k'õra unuamaa; k'õra jõdak'aa; chupiria k'awaadak'aa. ³² Mãgeerãpa ãchi t'ãridepai k'awapata p'ek'au k'achia oo p'ani Tachi Ak'õre k'õrapite. Ma awara k'awapata Tachi Ak'õrepa atuapiit'ee mãgee p'ek'au k'achia ooi awaa beerã. Mamîda ichi k'inia mãgee ne-inaa k'achia oo wãpata mãik'aapa pia ak'ipata awaraarã ãchi ome auk'a oo wãpataarã.

Tachi Ak'õre ewari waibia ewate

2 Mãgee k'achia oopataarã ak'ik'ãri, parãdepema abaapa k'õsiai: "Mia mãga oo-e pak'aji". Mamîda pia pida ne-inaa k'achia oopari Tachi Ak'õre k'õrapite. Maperã k'õrak'aupai jarai Tachi Ak'õrepa mãgee k'achia oopataarã miapiipia bî. Auk'a Ak'õrepa pi miapii, pia k'achia oopata k'aurepa. ² Wãara, tachia k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa ne-inaa k'achia chook'aa ichi bîmãi. Maperãpi ichia ne-inaa pia oopari, jarak'ãri mãgeerã miapiit'ee ãchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. ³ Mãga bita ¿k'õsia bik'ã irua pi miapi-e pait'ee, auk'a ne-inaa k'achia oopari mîda? ⁴ Maa-e pirã ¿nãga k'õsia bik'ã? "Tachi Ak'õre audú t'ãri pia bairã, chooit'ee mia ne-inaa k'achia ook'ãri." ¿K'awa-e bik'ã Tachi Ak'õre t'ãri pia bapari pi ome, k'inia bairã pia p'ek'au k'achia oo amaamerã? ⁵ Mamîda pia oo-e bî Ak'õrepa k'inia bik'a, k'õri k'õsia bapari perã. Maperã Tachi Ak'õre ewari waibia ewate irua pi audupiara miapiit'ee awaraa k'achia oopataarã k'õyaara. Mãga ook'ãri, ne-inaa pia ooit'ee, Tachi Ak'õrepa ichita ne-inaa pia oopari perã. ⁶ Ma ewate Tachi Ak'õrepa ak'it'ee eperãarã jõmaarãpa oopatap'edaa jarait'ee pia wa k'achia. ⁷ Ichi truadee wãpiit'ee nãgee eperãarã: ne-inaa pia oopataarã, k'inia p'anadairã Tachi Ak'õrepa ãchi pia ak'imerã, mãik'aapa ichita p'ana k'inia p'anapataarã iru ome iru trua k'õra wãreede. ⁸ Jõdee nãgee eperãarã atuapiit'ee: audua p'anapataarã mãik'aapa ooda-e p'anõrã Tachi Ak'õrepa wãarata jara pëidak'a, ma k'õyaara ne-inaa k'achia oo k'inia p'anadairã. Mãirãpa Tachi Ak'õre k'õraupipata. Mapa ma ewate irua ãchi k'achia ooit'ee. ⁹ Ma ewate jõmaweda p'ek'au k'achia oopataarã miadait'ee mãik'aapa chupiria chitoonadait'ee, naapiara judiorã,

maap'eda judio-eerã. ¹⁰Jõdee pia oopataarã k'ãiwee p'anadait'ee, Tachi Ak'õrepa ächi pia ak'iit'ee perã mäik'aapa ichi trua k'ïra wãreedee wãpiit'ee perã. Mãga p'anadait'ee naapiara judiorã, maap'eda judio-eerã. ¹¹Tachi Ak'õrepa judiorãpa oopatap'edaa, judio-eerãpa oopatap'edaa auk'a ak'iit'ee.

¹²Mia mãga jara bi Ak'õrepa judio-eerã atuapiit'ee perã ächia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa, Moisepa p'ãda k'awada-e p'ani mïda. Jõdee judiorã auk'a atuapiit'ee ächia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa, Moisepa p'ãda k'awa p'ani mïda, ooda-e p'anadairã jõmaweda ma p'ãdade jara bik'a. ¹³Tachi Ak'õrepa Moisemaa ùraa p'ãpida ùrirutapapai, eperã p'ek'au k'achia wëe bee-e pai Tachi Ak'õre k'ïrapite. Mamïda eperã p'ek'au k'achia wëe beei Tachi Ak'õre k'ïrapite, ooru pirã jõmaweda ma p'ãdade jara bik'a. ¹⁴K'awa p'ani judio-eerãpa ichiba oodai Moisepa p'ãdade jara bik'a, ma p'ãda k'awada-e p'ani mïda. Mãga oodai oodak'ãri Tachi Ak'õrepa k'ïsia pia bëidak'a eperãarã t'ãride, ewaa weda eperãarã ook'ãri. ¹⁵Mãgã pia oodak'ãri, jõmaarãmaa ak'ïpipata ächi t'ãride bëida auk'a bee Ak'õrepa p'ãpida ome. Ma k'ïsia pia bëida k'aurepa ne-inaa pia k'awapata. Mapa ne-inaa pia oodak'ãri, k'ãiwee p'anapata. Jõdee ne-inaa k'achia oodak'ãri, k'ïsia p'ua p'anapata. ¹⁶Tachi Ak'õrepa mi jirit'eraji jarateemerã ichi Warra Jesucristopa ooda eperãarã k'aripait'ee. Irua ak'iit'ee eperãarãpa oopatap'edaa Ak'õre ewari waibia ewate. Iruata k'awapari jõmaarãpa ächi t'ãride oo k'inia p'ani, pia wa k'achia. Mapa k'await'ee chisãgãrã wãpii Ak'õre truadee mäik'aapa chisãgãrã atuapii.

Judiorãpa Moisepa p'ãda iru p'ani

¹⁷Parãpa jarapata: "Tai judiorã." Mamïda parã audua p'ani Tachi Ak'õrepa oopi k'inia bi eperãarãmaa k'awa p'anida apata perã. Mãga jarapata pãchi auk'arãpa Moisepa p'ãda iru p'anadairã. ¹⁸Wãara Moisepa p'ãda k'aurepa k'awa p'ani sãga oodaipia bi mäik'aapa sãga oodaik'araa bi, Tachi Ak'õrepa parã pia ak'i bamerã. Ma awara ijãa p'ani Ak'õre Ùraa p'ãdade jara bik'a wãara oodaipia bi jõmaarãpa, ma p'ãdade jara bi ùraa pia bairã. ¹⁹K'ïsia p'ani parãpata Tachi Ak'õrepa oopi k'inia bi eperãarãmaa jarateedai Moisepa p'ãda k'awa-ee beerãmaa, ächia Ak'õre Ùraa k'awada-e p'anadairã. ²⁰Parã-it'ee ächi k'ïsia k'awa-ee beerãk'a p'ani maa-e pirã warra chak'eerãk'a p'ani. Parã judiorãpa ächimaajarateeda-e p'ani pirã, ¿sãga k'awaadaima Ak'õrepa oopi k'inia bi ächimaajarateeda-e p'ani pirã? ²¹Parãpa awaraarãmaa jarateepata Ak'õre Ùraa p'ãdade jara bik'a oodaipia bi. ¿Mãga-ek'ã? Mamïda parãpa pida ooda-e p'ani ma p'ãdade jara bik'a. Ùraapata awaraarãmaa nechianaadamerã. Mamïda edaare parãpa mãga oopata. ²²Jarapata tachi wëra omepai k'ãipia bi. Mamïda parãdepema ùk'uruurãpa chïara wëra jiripata, ai ome k'ãidait'ee. K'ïra unuamaa iru p'anapatada apata ne-inaa k'ïra t'ãdoo juapa ooda, ai k'ïrapite it'aa t'ïpata. Mamïda parãdepemaarã ùk'uru t'ïpata mãgee ne-inaa iru p'ani tede nechiadait'ee. ²³Jara p'ani: "Tãipata

Tachi Ak'õre Ùraa k'awa p'anida" apata. Mamïda wãara ooda-e p'ani Ak'õrepa jara bik'a ma ùraade. Mapa parã k'aurepa awaraarãpa pedee k'achia jarapata Tachi Ak'õre äpите, ²⁴Ak'õre Ùraa p'ãdade nãga jara bik'a: 'Parã k'aurepa Tachi Ak'õrede ijãadak'aa beerãpa k'achia pedeeapata iru äpите.'

(Is 52.5)

²⁵Tachi Ak'õrepa oopidak'a chonaarãweda, tauchaa bijida parãdepema imik'ïraarã k'ap'iade, ak'ïpidait'ee parã Tachi Ak'õre eperãarã. Mamïda parãpa Tachi Ak'õre Ùraa p'ãdade jara bik'a wãara ooda-e p'ani pirã, auk'a p'aneepata tauchaa wëe beerã ome. ²⁶Jõdee, ma tauchaa wëe beerãpa wãara oo p'ani pirã Ak'õre Ùraade jara bik'a, Tachi Ak'õrepa ichideerã papiit'ee, tauchaa wëe p'ani mïda. ²⁷Mãgã Tachi Ak'õre k'ïrapite mãirã pipiara uchiadait'ee parã judiorã k'ãyaara. Ak'õrepa oopi bik'a oo p'anipa arapa ak'ïpipata Ak'õrepa parã miapiipia bi, irua oopi bik'a oo k'iniada-e p'anadairã. Mãga p'anapata, parã judiorãpa iru ùraa p'ãda k'awa p'ani mïda mäik'aapa pãchi k'ap'iade tauchaa iru p'ani mïda. ²⁸Ma jõma jara aupadade k'ïsiadak'ãri, k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa ichideerã papi-e judiorãda apataarã, ne-inaa oopata perã irua ùraa p'ãdade jara bik'a maa-e pirã ächi k'ap'iade tauchaa bipata perã. ²⁹Ma k'ãyaara ichideerã pipipari chi t'ãripa irude wãara ijãapataarã. Jaradai ächia tauchaa pik'a iru p'ani ächi t'ãride, k'ap'iade iru p'anadai k'ãyaara. Mãgã t'ãripa wãara ijãadak'ãri, Ak'õre Jaure ächi ome ba chepari. Mãgã pipiara bi Ak'õre Ùraa p'ãdade iru p'anadai k'ãyaara, iruata k'awapipari perã jõma Tachi Ak'õrepa oopi k'inia bi. Tachi Ak'õrepa mãgee wãara ijãapataarã pia ak'ïpari, awaraarãpa ara mãgã ak'ida-e p'ani mïda.

Tachi Ak'õrepa ichita oopari ichia jara bik'a

3 Mãgara, ¿k'ãare-it'ee eperã k'ap'iade tauchaa bii judio pamerã? ¿Pipiara bi-ek'ã judio-ee bait'ee, judio pai k'ãyaara? ²¿Mãga-epi! Tachi Ak'õrepa judiorãta naapiara jirit'eraji ichia jarada jãadamerã mäik'aapa awaraarãmaa jarateedamerã. ³Mãde Ak'õrepa ichi ùraa jaraji judiorãmaa. Mamïda ächidepema ùk'uruurãpa ma ùraa ijãada-e p'anapachida. Maperã ooda-e paji irua oopi k'inia bik'a. Arapa mãgã ijãada-e p'anadap'edaa perã, ¿Ak'õrepa oo amaa beejik'ã ichia jaradak'a ma ùraa p'ãdade? ⁴¿Mãga-e! Ak'õrepa seewa jarak'aa eperãarãk'a. Jïp'a oopari ichia jara bik'a. Ichi ùraa p'ãdade chonaarãwedapema Rey David it'aideepa jaraji:

'Ak'õre, mia ne-inaa k'achia oopata ak'ïp'eda, pia wãarata jarapari "k'achia bida" ak'ãri. Pi imiateepataarã ichita p'oyaapariit'ee, pia aupaita ak'iit'ee perã eperãarãpa oopata jarait'ee pia wa k'achia.'

(Sal 51.4)

⁵Mamïda tai judiorãpa ne-inaa k'achia oo p'anadak'ãri, ak'ïpipata Tachi Ak'õre pipiara bi eperãarã k'ãyaara, irua maarepida k'achia ook'aa perã. Mãgara ¿k'ãata jaradaima? "¿Tachi Ak'õre, tachi ooda t'ãri k'achia bik'ã, k'achia oopataarã atuapiit'ee perã?" (Mia

māga iidik'āri parāmaa, pedeemaa bi eperā k'īsia k'awa-ee bik'a.)⁶ ;Tachi Ak'ōre t'āri k'achia-epi! Māga bada paara tachi ome, ḡsāga ak'ik'ajima na p'ek'au eu-jādepemaarāpa oopata jarait'ee pia wa k'achia?

⁷ Mīa māga k'īsia bada paara, eperā k'īsia k'awa-ee bipa jarak'ajik'a ichiaba mīa māga jarai: "Mīa seewa jarak'āri, ak'ipimaa bi Tachi Ak'ōre pipiara bi mi k'āyaara, irua seewa jarak'aa perā." Māgara mīa k'īsi-ak'aji seewa jara bipa jōmaarāpa Tachi Ak'ōre pipiara ak'idait'ee, irua wāarata jarapari perā. Māga pada paara ḡsāap'eda Ak'ōrepa mi atuapiima ma seewa jarda k'aurepa?⁸ Wāara judiorā ūk'uruurāpa mi āpīte jara p'anīda a p'anī, mīa jarateepari ne-inaa k'achia oodaip-ia bi, jōmaarāpa Tachi Ak'ōre pipiara ak'idamerā. ;Mīa māga jarateek'aapi! Ak'ōrepa k'awa bi k'airāpa māga jarateepata māik'aapa ichia māgiirā miapiit'ee ma k'aurepa.

Jōmaarāpa p'ek'au k'achia oopata

⁹ Ma jōma jara aupadade k'īsiadak'āri, k'awa p'anī tai judiorā pipiara p'anī-e judio-eerā k'āyaara, Ak'ōrepa ichi ūraa p'āda tai ome bēida perā. Et'ewa mīa ak'ipiji parāmaa tachi jōmaarāpa p'ek'au k'achia oopata, p'ek'au k'achia jua ek'ari p'anapata perā; judiorā, judio-eerā auk'a.¹⁰ Ichiaba Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi: 'Eperā apida p'ek'au k'achia wēe bi-e Tachi Ak'ōre k'īrapite.¹¹ Eperā apidaapa wāara k'awa-e bi ne-inaa pia ooit'ee. Eperā apidaapa jiri-e bi Tachi Ak'ōre wāara k'awaait'ee.¹² Jōmaarāta o k'achiade p'anī āchia oo k'iniata oo p'anapata perā. Apidaapa oodak'aa Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bik'a, ne-inaa pia wāara p'oyaa oodak'aa perā.'

(Sal 14.1-3; 53.1-3)

¹³ 'Nāga pik'a p'anī. Ara piuda k'ap'ia pia iada-e pak'āri, mik'ia uchiaparik'a ma iadap'edaamāiipa, māga pik'a pedee p'achia uchiapari āchi it'aideepa, t'āri k'achia-idaa p'anapata perā. Āchi it'aideepa seewa aupai uchiapari.'

(Sal 5.9)

'Ara taamapa neera mera iru baparik'a chi k'idade eperā k'aait'ee, māga pik'a āchi imeraa pedee eperāarā k'ūrapata ne-inaa k'achia oopidait'ee.'

(Sal 140.3)

¹⁴ 'Ik'achia pedee pata t'āri k'achia p'anapata perā.'

(Sal 10.7)

¹⁵ 'Chīara audú pee k'inia p'anapata.¹⁶ Māirā wārutamaa ne-inaa k'achia oo wāpata awaraarāmaa māik'aapa awaraarā t'āri p'uapipata.¹⁷ K'āiwee p'anadak'aa māik'aapa k'awadak'aa awaraarā māgá p'anapidait'ee.'

(Is 59.7-8)

¹⁸ 'Tachi Ak'ōre waaweedak'aa, irude ijāadak'aa perā.'

(Sal 36.1)

¹⁹ Tachia k'awa p'anī Tachi Ak'ōrepa p'āpiji ma et'ewa pedeeda judiorā-it'ee, ichia bēida perā ichi ūraa p'āda tai chonaarā ome. Ma ūraa p'āpiji apidaapa jaranaadamerā "mīata ne-inaa k'achia oo-e" māik'aapa jōmaweda na p'ek'au eujādepemaarāpa k'awaadamerā āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa Tachi Ak'ōrepa āchi atuapiit'ee.²⁰ Maperā k'awa p'anī

eperā apida p'ek'au k'achia wēe bait'ee Tachi Ak'ōre k'īrapite Moisepa p'āda k'awapari perā maa-e pirā ma p'ādade jara bik'a oopari perā. Jīp'a ma ūraa p'āda k'au-repa k'awapata tachia k'achia oopata.

Eperāarā o k'achiadeepa uchiapata Cristode ijāadak'āri

²¹ Mamīda īrā eperāarāmaa Tachi Ak'ōrepa ak'ipimaa bi p'ek'au k'achia wēe p'anedai iru k'īrapite, ooda-e p'anī mīda jōmaweda irua jara bik'a ichi ūraa p'ādade. Māga k'awa p'anī irua māga ak'ipida perā tai chonaarāmaa, Moisepa p'ādade māik'aapa Ak'ōre pedee jarapataarāpa p'ādap'edaade.²² Tachimaa ak'ipimaa bi ichia naaweda k'īsia iru bada: jōmaarāta wāara Jesucristode ijāa p'anīrā p'ek'au k'achia wēe p'anapata Tachi Ak'ōre k'īrapite, judiorā māik'aapa judio-eerā paara.²³ Jōmaarāpa p'ek'au k'achia oopata. Eperā apida wē-e wāara ne-inaa jōmaweda oopari Ak'ōrepa oopi bik'a.²⁴ Mamīda Tachi Ak'ōre audú t'āri pia bapari perā māik'aapa eperāarā k'inia iru bapari perā, pēiji ichi warra Jesucristo p'ek'au k'achia oopataarā o k'achiadeepa k'aripa atamerā, p'ek'au k'achia wēe ichita p'anapataadamerā iru k'īrapite.²⁵ Jesucristopa eperāarā māgá k'aripai Tachi Ak'ōrepa iru piupida perā eperāarā pari. Chonaarāweda eperāarāpa p'ek'au k'achia oodak'āri, Tachi Ak'ōrepa choopachi māik'aapa irua ma k'achia āyaa bipachi. Mamīda ma k'achia wēpapi-e paji. Jōdee eperāarā taide ichi warra kurusode piuk'āri, iru waa bat'ada k'aurepa Tachi Ak'ōrepa eperāarā p'ek'au k'achia jōmaweda wēpapiji, chonaarāpa chonaarāweda oopatap'edaa paara.²⁶ Māga ooji ak'ipiit'ee ichi wāara t'āri pia bapari. Maperāpi eperā Cristode wāara ijāa bi p'ek'au k'achia wēe bapari Tachi Ak'ōre k'īrapite.

²⁷ Mamīda eperāpa jarai: "Tachi Ak'ōrepa mīta pia ak'ī bapariit'ee mīa ne-inaa pia oopari perā". Mamīda māga-e. Tachi Ak'ōrepa pia ak'ī bapariit'ee chi wāara Jesucristode ijāa bi aupai.²⁸ Ma jōma jara aupadade k'īsi-adak'āri, k'awa p'anī eperāarā p'ek'au k'achia wēe p'oyaa p'anadak'aa oo p'anadairā Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a. Jīp'a p'ek'au k'achia wēe p'anadait'ee Tachi Ak'ōre k'īrapite, Jesucristode ijāa p'anadairā.

²⁹ Tachi Ak'ōre jōmaarā Ak'ōre Waibia; judiorā Ak'ōre Waibia, ichiaba judio-eerā Ak'ōre Waibia.³⁰ Tachi Ak'ōre apai. Maperā k'awa p'anī judiorā p'ek'au k'achia, judio-eerā p'ek'au k'achia auk'a wēpapiari, Cristode wāara ijāadak'āri.³¹ Māga jaradak'āri, ḡjara k'inia p'anīk'ā Ak'ōre Ūraa p'āda vale-ee pik'a bi? ;Māga-e! Tachia Cristode wāara ijāadak'āri, oopata ma ūraa p'ādade jara bik'a.

Abrahampa ijāada

4 K'īsiadáma tai judiorā chonaarāwedapema Abrahampa oodade. ;K'āata ooijima Tachi Ak'ōrepa iru pia ak'imerā?² Tachi Ak'ōrepa jaradak'a jōmaweda ooda paara Abrahampa, ichia jarak'aji awaraarāmaa: "Tachi Ak'ōrepa mi pia ak'ipari ne-inaa oopari perā iru-it'ee." Mamīda Tachi Ak'ōre-it'ee māga jara-e pak'aji,

ne-inaa jōmaweda oo-e pada perā Ak'ōrepa k'inia badak'a. Māga bita, ḡsāap'eda Tachi Ak'ōrepa Abraham pia ak'ijima? ³ Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

'Abrahampa Tachi Ak'ōrepa jarada ijāaji. Maperā Tachi Ak'ōrepa iru pia ak'ipachi.'

(Gn 15.6)

⁴ K'ḡsiadāma nāgide. Eperā mimiak'āri awaraa pari, ma mimia aupap'eda, ichi p'arat'a iidinapari mimia chiparimaa. Māgá tuchia oopata p'arat'a jitadait'ee. ⁵ Mamīda māga-e Tachi Ak'ōre ome. Irua eperā pia ak'i-e, ma eperāpa māga iidi bairā ichia ne-inaa pia oopari k'aurepa. Jīp'a p'ek'au k'achia oopataarā pia ak'ipari, māirāpa wāara ijāadak'āri irua āchia p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee. ⁶ Chonaarāweda Rey Davidpa ichiaba k'awaji Ak'ōrepa eperā p'ek'au k'achia wēe ak'ipari, ne-inaa pia oo-e bi mīda iru-it'ee. Jaraji māgee eperā t'āri o-īa bapari, Ak'ōrepa iru māgá k'aripapari perā. Māga-ji:

⁷ P'ek'au k'achia oopataarā o-īa p'anapata Tachi Ak'ōrepa āchi p'ek'au k'achia āyaa bik'āri māik'aapa wēpapiik'āri. ⁸ Māgee eperā o-īa bapari Tachi Ak'ōrepa iru p'ek'au k'achia wēe ak'ik'āri.'

(Sal 32.1-2)

⁹ Davidpa māga jarada perā, ḡk'āata jaradaima? ḡTachi Ak'ōrepa wēpapiik'ā tauchaa iru beerāpa p'ek'au k'achia oopatap'edaa aupai? Tauchaa wēe beerāpa p'ek'au k'achia oopatap'edaa auk'a wēpapiit'ee, o-īa p'anapataadamerā Davidpa jaradak'a. Waya pedeedāma Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

'Abrahampa Tachi Ak'ōrepa jarada ijāaji. Maperā Tachi Ak'ōrepa iru pia ak'ipachi.'

(Gn 15.6)

¹⁰ Tachi Ak'ōrepa māga jarak'āri, Abrahampa at'āri ichi k'ap'iade tauchaa bi-e baji. ¹¹ Ma t'ēepaita Abrahampa māga ooji. Māga ook'āri, ak'ipiji ichia wāara ijāa bi Tachi Ak'ōrepa iru k'achia wēe ak'ida, ma ijāa bi k'aurepa. Tachi Ak'ōrepa Abraham māgá ak'ida perā ma tauchaa bii naaweda, k'awa p'ani tauchaa wēe beerā auk'a p'ek'au k'achia wēe p'aneedai Tachi Ak'ōre k'īrapite, ijāadak'āri Abrahampa ijāadak'a. Māgá ijāadak'āri, Abraham warrarāk'a padaipata, āchi k'ap'iade tauchaa wēe p'ani mīda. ¹² Jōdee tauchaa iru beerā ichiaba Abraham warrarā. Māga p'ani-e tauchaa iru p'anadairā āchi k'ap'iadepai. Jīp'a māga p'ani ijāapata perā tai judiorā chonaarāwedapema Abrahampa ijāadak'a, ichi waide tauchaa wēe bide.

Tachi Ak'ōrepa jaradak'a oopari ijāapataarā ome

¹³ Ak'ōrepa ichi ūraa p'āpii naaweda, Abrahammaa jaraji irudeepa uchiadap'edaarāpa Tachi Ak'ōrepa ooda jōmaweda iru p'aneedait'ee āchi jua ek'ari, māik'aapa āchi k'aurepa Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujādepe- maarā pia ak'it'ee. Ak'ōrepa māga jara-e paji Abrahampa ne-inaa oo bada perā iru ūraade jaradak'a. Māga jaraji Abrahampa irude ijāa bada perā. Maperāpi Abraham p'ek'au k'achia wēe baji iru k'īrapite. ¹⁴ Tachi Ak'ōrepa māga jarada paara ichi ūraa p'ādade jara bik'a oopataarāma aupai, ḡk'āare-it'ee irude

ijāadaima? Māga bada paara, oo-e pak'aji ichia jaradak'a Abrahammaa. Mamīda māga-e. Tachi Ak'ōrepa k'awa bi eperā apidaapa p'oyaa ooda-e jōmaweda iru ūraa p'ādade jara bik'a. ¹⁵ Ma awara eperāarāpa ooda-e pak'āri ma ūraa p'ādade jara bik'a, ne-inaa k'achia oopata. Māgá Tachi Ak'ōre k'īraupipata māik'aapa ma k'aurepa atuapata. Ma ūraa wē-e pada paara, k'awada-e pak'aji āchia ne-inaa k'achia oo p'ani.

¹⁶ Ma jōma jara aupadade k'ḡsiadak'āri, k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa jaradak'a, ichia Abrahamdeepa uchiadap'edaarā pia ak'ipariit'ee, ārapa ijāapata perā Abrahampa ijāadak'a; ma k'aurepapai. Maperā k'awa p'ani Abraham jōmaarā ak'ōchona, judiorā ak'ōchona māik'aapa judio-eerā ak'ōchona, ijāadak'āri irua ijāadak'a. ¹⁷ Tachi Ak'ōrepa Abrahammaa jara bi ichi ūraa p'ādade:

'Mia pi eujā awara-awaraadepemaarā ak'ōchona papiit'ee.'

(Gn 17.5)

Māgá k'awa p'ani Tachi Ak'ōre k'īrapite Abraham tachi ijāapataarā ak'ōchona, irudeepa uchiada-e paji mīda. Abrahampa ijāapachi Tachi Ak'ōrepa piudap'edaarā chok'ai p'irabaipari. Ichiaba ijāapachi Ak'ōrēpata jarak'āri ichia ooit'ee bi, māga ooit'ee, waide oo-e bi mīda.

¹⁸ Abraham perā cien años iru baji Tachi Ak'ōrepa jarak'āri:

'Pideepa uchiadait'eerā cho-k'ara pait'ee.'

(Gn 15.5)

Māgá taarā-ee piut'ee baji māik'aapa chi wēra Sara, chōtrāa bita, warra t'ok'aa paji mīda, Abrahampa ijāaji Tachi Ak'ōrepa jarada; chi wērapa warra t'oit'ee. Māga ijāaji k'awa bada perā Tachi Ak'ōrepa ichita oopari ichia jara bik'a. Māgá ijāada perā, Ak'ōrepa Abraham awara-awaraa eujādepe- maarā ak'ōchona papiji. ²⁰ Abrahampa Tachi Ak'ōrepa jarada ijāa amaa-e paji māik'aapa awaraa ne-inaa k'ḡsia-e paji. Jīp'a ijāaji Tachi Ak'ōrepa ooit'ee ichia jaradak'a. Maperā Abraham it'aa t'īji Tachi Ak'ōremaa ²¹ jarait'ee iruta jōmaarā k'āyaara waibara bi. K'awaji ne-inaa wē-e Tachi Ak'ōrepa p'oyaa ook'aa. ²² Maperāpi Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

'Abrahampa Tachi Ak'ōrepa jarada ijāaji. Maperā Tachi Ak'ōrepa iru pia ak'ipachi.'

(Gn 15.6)

²³ Tachi Ak'ōrepa māga jara-e paji Abraham-it'ee aupai. ²⁴ Ichiaba māga jaraji tachi-it'ee, irude ijāapata perā. Iruata Tachi Waibia Jesucristo chok'ai p'irabaipiji. ²⁵ Tachi Ak'ōrepa Jesucristo pēiji piumerā tuchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Maap'eda iru chok'ai p'irabaipiji tachi p'ek'au k'achia wēe p'anadamerā iru k'īrapite.

Cristode ijāapataarā k'āiwee p'anapata Tachi Ak'ōre ome

5 Tachi Cristode ijāapataarā māgá p'ek'au k'achia wēe p'anapata perā Tachi Ak'ōre k'īrapite, k'āiwee p'anapata, k'awaa p'anadairā Tachi Ak'ōrepa tachi atuapi-e pait'ee. Ma k'āyaara tachi pia ak'ipari Tachi

Waibia Jesucristo k'aurepa. ² Irude ijāapata k'aurepata Tachi Ak'ōrepa tachi k'aripapari. Maperā t'āri o-īa p'anapata. K'awa p'ani irua ichi k'īra wāree unupii't'ee tachimaa. ³ Ma awara īraweda t'āri o-īa p'anapata, mia p'ani pijida. Māga p'anadai k'awa p'anadairā māgá mi-adak'āri, k'awaa wāpata choodait'ee. ⁴ Māgá choodak'āri, k'awaapata Tachi Ak'ōrepa tachi pia ak'ipari māik'aapa waapiara ijāapata ewari cherude iru k'īra wāree unudait'ee. ⁵ K'awa p'ani ma ewate irua tachi k'ūra-e pait'ee, ichi Jaure pēida perā tachi ome ba chemerā. Māgipa tachi t'āride k'awapipari Tachi Ak'ōrepa tachi k'inia iru bi.

⁶ Naaweda tachia p'ek'au k'achia p'oyaa oo amaada-e paji tachi k'īradoopa. Maperā Ak'ōrepa ewari aba jir'it'eraji Cristo piumerā k'achia beerā pari. ⁷ Eperā jīp'aapa māga oo-e pak'aji awaraa pari. ¿K'aita chíara t'āri k'achia-idaa bi pari piuk'ajima? Piu-e pak'aji pia oopataarā pari pijida. Piuk'ajisk'a eperā t'āri pia bi pari. ⁸ Mamīda Tachi Ak'ōrepa ak'ipiji ichiata tachi audú k'inia iru bi, Cristo pēik'āri piumerā p'ek'au k'achia oopataarā pari.

⁹ Ichia māga ooda perā tachi-it'ee, ijāapata Cristo waa bat'ada k'aurepa Tachi Ak'ōrepa ijāapataarā p'ek'au k'achia wēe papipari ichi k'īrapite. Ma awara k'awapata Cristo k'aurepa Tachi Ak'ōrepa tachi miapi-e pait'ee ichi ewari waibia ewate. ¹⁰ Naaweda tachi jida Tachi Ak'ōre k'īra unuamaa iru p'anapataarāk'a p'anajida, o k'achiade p'anapachida perā. Mamīda Cristo piuda k'aurepa tachi pari, Tachi Ak'ōrepa ichi t'āri auk'a biji tachi t'āri ome. Ma awara Cristo piup'eda chok'ai p'irabaida perā, īrá audupiara tachi k'aripapari ichi ode wārutade, māik'aapa māgá k'aripapariit'ee tachi wārutamaa ichi truadee. ¹¹ Tachi Waibia Jesucristopa tachi māgá k'aripapari perā, īrá tachi t'āri auk'a p'anapata Tachi Ak'ōre ome. Maperāpi tachi t'āri o-īa p'anapata.

Adán badak'āriipa Cristo parumaa

¹² Adanpa oodade k'īsiadáma. Chi naapema eperāpa naapiara p'ek'au k'achia ooji, oo-e pada perā Tachi Ak'ōrepa jaradak'a. Piuji ma k'achia ooda k'aurepa. Ma k'achia oodak'āriipa jōmaweda ichideepa uchi-adap'edaarāpa p'ek'au k'achia oo p'aneejida. Māgá Adanpa naapiara k'achia ooda k'aurepa, maadamāiipa eperāarā piupata. ¹³ Māga paji Ak'ōrepa ichi ūraa p'āpii naaweda Moisemaa. Ma ūraa p'āpida k'awada-e p'anapachida mīda, eperāarāpa pariatua p'ek'au k'achia oopachida Tachi Ak'ōre k'īrapite. Mamīda Tachi Ak'ōrepa āchi miapi-e paji āchia ne-inaa k'achia oopat'ap'edaa k'aurepa. ¹⁴ Jīp'a piujida Adanpa ne-inaa k'achia ooda k'aurepa, auk'a ooda-e paji mīda irua oodak'a. Īrá k'īsiadáma Adanpa oodade māik'aapa Cristo, chi cheit'ee bada apatapa oodade.

¹⁵ Tachi Ak'ōrepa eperāarā chupiria k'awaada māik'aapa pia ooda Cristo k'aurepa, Adanpa oodak'a bi-e. Adanpa ooda k'aurepa na p'ek'au eujādepemaarā jōmaweda piupata māik'aapa pia-ee p'anapata Tachi Ak'ōre k'īrapite. Māga p'anapata mīda Ak'ōre k'īrapite māik'aapa p'ek'au k'achia oopata mīda, Cristode

ijāadak'āri, Tachi Ak'ōrepa eperāarā chupiria k'awaa-pari māik'aapa ārapa p'ek'au k'achia oopata wēpapi-pari. Māgá Cristopa ooda k'aurepa Ak'ōrepa ma eperāarā p'ek'au k'achia wēe ak'ipari. ¹⁶ Ma awara Adanpa k'achia ooda k'aurepa Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujādepemaarā pia ak'i-e paji māik'aapa ma k'aurepa āra atuapiit'ee paji. Jōdee Cristopa pia ooda k'aurepa Tachi Ak'ōrepa na eujādepemaarā pia ak'ipari irude ijāadak'āri. ¹⁷ Ma et'ewa jara aupadade k'īsi-adak'āri, k'awa p'ani Adanpa ooda k'aurepa na p'ek'au eujādepemaarā piupata. Mamīda ma k'āyaara Jesucristopa ooda piipara bi. Ma k'aurepa Tachi Ak'ōrepa eperāarā k'aripapari, p'ek'au k'achia wēe ichita p'anapataadamerā iru truade, ārapa irude ijāapata perā.

¹⁸ Ichiaba Adanpa k'achia ooda k'aurepa, jōmaweda atuadait'ee paji. Jōdee Jesucristopa pia ooda k'aurepa jōmaweda p'ek'au k'achia wēe p'anadai Tachi Ak'ōre k'īrapite māik'aapa iru truadee wāda. ¹⁹ Māpa jaradai eperā abaapa oo-e pada perā Ak'ōrepa jaradak'a, eperāarā chok'araarāpa p'ek'au k'achia oo p'aneejida. Jōdee chi apemapa ooda perā Ak'ōrepa jaradak'a, eperāarā chok'ara p'ek'au k'achia wēe p'ani Tachi Ak'ōre k'īrapite.

²⁰ Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa Moisemaa p'āpiji ak'ipiit'ee eperāarāmaa āchia ne-inaa k'achia oopata. Ma ūraa k'awaadak'āri, audupiara k'achia oopachida. Mamīda Tachi Ak'ōrepa māgee eperāarā audú k'inia iru bada perā, āchi ma o k'achiadeepa k'aripa ataji. ²¹ Waide Tachi Ak'ōrepa māgá k'aripa-e bak'āri, tachi eperāarā piudap'eda, atuapachida tachia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Mamīda Tachi Ak'ōrepa tachi p'ek'au k'achia oopataarā k'aripak'āri Jesucristo k'aurepa, p'ek'au k'achia wēe p'aneejida iru k'īrapite māik'aapa iru ode p'aneejida. Ma ode p'anadak'āri, tachi k'ap'ia piuruta pijida, Ak'ōre truade p'anadait'ee.

Cristodeerāpa p'ek'au k'achia oodaamaa p'anapata

6 Parādepemapa iidii: "Tachi Ak'ōrepa Cristode ijāapataarā p'ek'au k'achia wēe ak'i bi pirā, ¿p'ek'au k'achia waapiara oodaipia bi-ek'ā, māgá Ak'ōrepa waapiara tachi pia ak'imerā?" ² ¡Māga-e! Cristode ijāadak'āri, tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia piu pik'aji. Māga bita, ¿sāga waapiara p'ek'au k'achia oodaima? ³ ¿K'awada-e p'anik'ā? Jesucristode ijāadak'āri, poro choopijida ak'ipidait'ee iru ome araa p'ani. Māgá araa p'anadairā iru ome, iru piuk'āri tachi p'ek'au k'achia wēpapiit'ee, tachi jida auk'a piu pik'ajida. ⁴ Ma awara tachi ijāapataarāpa poro choopidak'āri māgá ak'ipidait'ee tachi piu pik'adap'edaa Cristo ome, jaradai tachi auk'a ia pik'ajida iru ome. Ichiaba jaradai Tachi Ak'ōre Waibiapa tachi auk'a p'irabai pik'apiji iru p'irabapidak'a, māgá awara p'anapataadamerā irua k'inia bik'a.

⁵ Cristo ome araa p'ani k'aurepa, tachi auk'a piu pik'ajida pirā iru ome, māgara auk'a p'irabaidait'ee māik'aapa iru ome p'ek'au k'achia wēe p'anapataadait'ee, irua k'inia bik'a. ⁶ K'awa p'ani Cristode ijāadai naaweda p'ek'au k'achia ooyaa p'anapachida.

Mamīda ijāadək'āri māik'aapa araa p'aneedək'āri iru ome, ma p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia kurusode piu pik'aji iru k'ap'ia ome. Māgá uchiājida ma p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ariipa, waa tachimaa k'achia oopinaamerā. ⁷ Tachi eperā k'ap'ia piuk'āri, ne-inaa waa tachimaa oopi-e pai, pia wa k'achia. Māga pik'a tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia piu pik'ak'āri Cristo k'ap'ia ome, ne-inaa k'achia waa tachimaa oopi-e pai. ⁸ Tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia māgá piu pik'ada perā Cristo k'ap'ia ome, ijāa p'anī Cristopa tachi k'aripait'ee p'anapataadamerā irua k'inia bik'a, auk'a p'irabai pik'adap'edaa perā iru ome. ⁹ Tachi ijāap-ataarāpa k'awa p'anī Cristo piup'eda chok'ai p'irabaida perā, waa piu-e pait'ee. ¹⁰ Piuda apai piuji p'ek'au k'achia jōmaweda wēpapiit'ee. Ma piudak'āriipa ichita chok'ai bapari ooit'ee Ak'ōrepa oopi bik'a. ¹¹ Parā ichia-ba māgá p'anapataadaipia bi, parā p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia piu pik'ada perā Jesucristo k'ap'ia ome. Mapa ichita iididaipia bi Jesucristomaa, irua parā k'aripamerā oodait'ee Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a. Māgá ne-inaa k'achia oo amaadaipi.

¹² Oonáati ma p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia oopi k'inia bik'a parāmaa. Māgí k'aurepa ne-inaa k'achia k'īra t'ādoo oopata. Mamīda ma k'ap'ia jōit'eepi. ¹³ Ne-inaa k'achia oopináati pāchi juamaa, bīrimaa, it'aimaa, taumaa. Jīp'a pāchi k'ap'ia bīti Tachi Ak'ōre jua ek'ari, irua ne-inaa pia oopimerā ma k'ap'iamaa. P'anapatáati k'ap'ia chiwidi iru p'anik'a, parā auk'a p'irabai pik'adap'edaa perā Cristo ome, iru k'ap'ia chiwidi p'irabai k'āri. ¹⁴ Māga ooruta pirā, waa p'ana k'iniada-e pait'ee pāchia p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ari. Cristopa parā uchiapidak'a Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda jua ek'ariipa, auk'a uchiapii ma k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ariipa. Māgá Tachi Ak'ōrepa parā k'ariipa k'inia bi, parā k'inia iru bapari perā.

Pi, k'ai esclavo

¹⁵ Parādepemapa jarai: "Māgara, Cristopa ooda k'aurepa it'aa wādait'ee pirā, oonaadāma Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a. Oodāma tachia oo k'iniata." ;Māgae! ¹⁶ ¿K'awada-e p'anik'ā esclavopa oopari chiparipa oopi bik'a? Ne-inaa k'achia oopiru pirā, k'achia oopari māik'aapa k'achiade baaipari. Māga pik'a bi parā p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ari p'anadak'āri. Jōdee ma esclavo chiparipa chi esclavomaa ne-inaa pia oopiru pirā, pia oopari māik'aapa chiparipa k'achia wēe ak'ipari. Māga pik'a bi Tachi Ak'ōre jua ek'ari p'anadak'āri. Pi ¿k'ai esclavoma; p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia esclavo wa Tachi Ak'ōre esclavo? ¹⁷ Mia gracias jarapari Tachi Ak'ōremaa, ĩrá irua oopiparik'a oo k'inia p'anadairā pāchi t'āriipa. Māga oo k'inia p'anī Tachi Ak'ōrepa pedee pia jara pēida Cristode ūridap'edaa perā iru mimiapataarā it'aideepa māik'aapa irude ijāadap'edaa perā. ¹⁸ Māgá uchiājida ma p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ariipa māik'aapa Tachi Ak'ōre jua ek'ari p'aneejida. ¹⁹ (Nāgí jarateerude mia "esclavo" jara bi parāpa pipiara k'awaadamerā k'āata mia jara k'inia bi.) Naaweda pāchi p'ek'au k'achia ooy-

aa bi k'ap'ia jua ek'ari esclavoorāk'a p'anapachida. Mamīda ĩrá pāchi k'ap'iamaa oopidaipia bi ne-inaa pia k'īra t'ādoo, Tachi Ak'ōrepa k'iniata, ma-it'ee Ak'ōrepa parā awara bida perā.

²⁰ Parā at'āri pāchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ari esclavoorāk'a p'anadak'āri, ūridaamaa p'anapachida Ak'ōrepa oopi k'inia bada parāmaa. Jīp'a oo k'inia p'anapachida k'achia beerāpa oopatak'a. ²¹ ¿K'āare piata atajidama māga p'anadap'edaa pari? Māga p'anadap'edaa paara pāchi piurutamaa, atu-ak'ajida k'achia beerā atuapatak'a. Ma awara ĩrá ijāap-ata perā, k'īra nejasia p'anī k'īsiadak'āri ma k'achia oopatap'edaade. ²² Mamīda Tachi Ak'ōrepa parā ichideerā papiji māik'aapa parā uchua ataji ma p'ek'au k'achia jua ek'ariipa, waa esclavoorāk'a p'ananaadamerā. Ichia parā māgá awara bida perā, ichia k'inia bik'a p'anapataadai māik'aapa it'aa wādai pāchi jai-idaadak'āri. ²³ Wāara p'ek'au k'achia oopataarā piudak'āri, atuadait'ee. Mamīda Cristode ijāapataarā it'aa wādait'ee māik'aapa ichita p'anapataadait'ee Tachi Waibia Jesucristo ome, Tachi Ak'ōrepa māga k'inia bairā.

Chonaarāwedapema ūraa māik'aapa Cristode ijāap-ataarā

7 ĩpemaarā Cristo k'aurepa, parāpa k'awa p'anī Tachi Ak'ōrepa Moisemaa ūraa p'āpida. K'awa p'anī tachi ma ūraa jua ek'ari p'anapata chok'ai p'anī misa. ² K'īsiadāma nāgide. Tachi Ak'ōre Ūraade jara bi wērapa awaraa imik'īra jiriik'araa bi, ichi imik'īra chok'ai bi misa. Mamīda chi imik'īra jai-idaak'āri, chi wēra uchiai māgí ūraa jara bi jua ek'ariipa. Awaraa imik'īra atai. ³ Pia jarait'eera, chi imik'īra chok'ai bide, araa beeru pirā awaraa imik'īra ome, p'ek'au oo bi Tachi Ak'ōre k'īrapite. Mamīda chi k'ima jai-idaap'eda, awaraa ome araa paru pirā, p'ek'au oo-e bi Tachi Ak'ōre k'īrapite.

⁴ Māga pik'a bi parā ome, michi ĩpemaarā Cristo k'aurepa. Parā p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia kurusode piu pik'ak'āri Cristo k'ap'ia ome, Moisepa p'āda ūraa jara bideepa uchiājida. Parāpa Cristode ijāadək'āri, araa p'aneejida iru ome, ichideerā p'aneedamerā māik'aapa oodamerā irua oopi bik'a. ⁵ Araa p'anadai naaweda Cristo ome, ma p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia ne-inaa k'achia k'īra t'ādoo oopipachi tachimaa, oo k'inia bada perā Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi eperāarāpa oon-aadamerā. Māga oopida perā, Tachi Ak'ōrepa tachi atuapiit'ee paji. ⁶ Mamīda Cristode ijāadək'āri māik'aapa ma p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia piu pik'ak'āri Cristo ome, tachi uchiājida ma ūraa jara bi jua ek'ariipa oodait'ee Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a. Naaweda ma ūraa tachi chipari pik'a bajī. Mamīda Cristo ome araa p'aneedək'āri, Tachi Ak'ōre Jaure tachi chipari beeji p'anapataadamerā Ak'ōrepa k'inia bik'a.

**Chonaarāwedapema ūraa māik'aapa tachi p'ek'au
k'achia ooyaa bi k'ap'ia**

⁷ Māgá Tachi Ak'õre Jaure tachi chipari beeji pirā, ¿jaradaik'ā, Tachi Ak'õrepa ūraa p'āpida k'achia bi? ¡Māga-e! Ma ūraa wē-e pada paara, mia k'awa-e pak'aji k'āare net'aata k'achia bi Ak'õre k'īrapite. Ma ūraade jara-e pada paara:

'Chīara net'aa k'īanāaji',

(Ex 20.17)

mia k'īsia-e pak'aji chīara net'aa k'īait'ee. ⁸ Mamīda tachia Ak'õre Ūraa p'āda iru p'ani. Maperā mi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa waapiara mimaa chīara net'aa k'īapipari, māgipa oopi k'inia bairā ma ūraade jara bi eperāarāpa oonaadamerā. Ma ūraa wē-e pada paara, ¿sāga oopik'ajima ma ūraade jara bi oonaadamerā? ¡Maarepida oopi-e pak'aji! ⁹ Mia ma ūraade jara bi waide k'awa-e bak'āri, k'īsia p'ua wēe bapachi Ak'õre k'īrapite. Mamīda ma ūraa k'awaadak'āriipa k'īsia p'ua beeji, k'awada perā chīara net'aa k'īa bi k'au-repa mi atuait'ee. ¹⁰ Ak'õrepa ma ūraa p'āpiji ak'īpiit'ee sāga iru ode t'īudai. Mamīda mia ma ūraa ooi'k'araa bi da adade ook'āri, iru ode t'īu k'āyaara, o k'achiade t'īuji. ¹¹ Mi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa mi k'ūrat'aaji. Oopii k'āyaara Ak'õrepa Ūraa p'āpidade jara bik'a, oopiji ma ūraade jara bi oonaadamerā, māgá mi atuapi-it'ee.

¹² Tachi Ak'õrepa Moiseama ūraa p'āpida pia bi, ichia ūraa jarada chaa. Mia māga jara bi ma ūraa uchiada perā Tachi Ak'õre t'āri pia bideepa. Iru k'achia wēe bapari. Mapa ma ūraa k'aurepa Ak'õrepa ak'ii eperāarāpa oopata k'awaait'ee pia wa k'achia.

¹³ Māga pirā, ¿jaraik'ā Tachi Ak'õre Ūraa k'aurepa mi atua baji? ¡Māga-e! Mi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa mi atuapiji oopik'āri Ak'õre Ūraa pia jara bi eperāarāpa oonaadamerā. Tachi Ak'õrepa k'īsia iru baji ichi ūraa k'aurepa mia k'awaamerā wāara mi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia audú k'achia bi.

¹⁴ Tachia k'awa p'ani Ak'õre Ūraa jōmaweda uchijaji ichi Jauredeepa. Mamīda mia p'oyaa oo-e ma ūraade jara bik'a, mi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia mi chiparik'a bairā. Māgipa mimaa ichita k'achia oopipari.

¹⁵ K'awa-e sāgap'eda oopari māgipa oopi bik'a. Mia oo-e wāara michi t'āriipa oo k'inia bik'a. Ma k'āyaara oopari ne-inaa mia oomaa bi. ¹⁶ Māga ook'āri, ak'ipi bi Tachi Ak'õre Ūraade wāarata jara bi. ¹⁷ Oo k'inia bi Cristopa oopi bik'a. Mamīda mi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa ne-inaa k'achia mimaa oopipari. ¹⁸ K'awa bi na p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaade pia wē-e, michi k'īradoopa pia p'oyaa oo-e bairā, māga oo k'inia bi mīda. ¹⁹ Oo-e ne-inaa pia, mia oo k'inia bi. Jip'a oopari ne-inaa k'achia, mia oo k'inia-e bi. ²⁰ Māga oopari perā, k'awa bi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa mimaa māga oopipari.

²¹ Ne-inaa pia oo k'inia bak'āri Ak'õrepa oopi k'inia bik'a, ma p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa māga oopi k'inia-e. ²² Mi t'āri o-īa bi Tachi Ak'õre Ūraa k'awa bairā. T'āriipa oo k'inia bapari made jara bik'a. ²³ Mamīda mi

p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia presok'a bi. Māgí chōo pik'a bi michi t'āri ome, at'āri mi chipari ba k'inia bairā.

²⁴ ¿Sāgapi ooima? ¡Mi chipari chi! ¿K'aipa mi k'aripa ataima na p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ariipa? Māgipa mi waya o k'achiade t'īupi k'inia bi. ²⁵ ¡Mamīda mia gracias jarapari Tachi Ak'õremaa, Tachi Waibia, Jesucristopata, mi k'aripa atada perā mi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ariipa! Michi t'āriipa oo k'inia bi Ak'õre ūraade jara bik'a. Mamīda mi k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa at'āri k'achia oopi k'inia bi.

Sāga p'anapata Tachi Ak'õre Jaure ome

8 Ma jōma jara aupadade k'īsiadak'āri, tachia k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa Jesucristo ome araa p'anīrā atuapi-e pait'ee. ² Cristode wāara ijāadak'āri, Tachi Ak'õre Jaure ba chepari tachi ome. Iruata tachi uchiapi-pari tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ariipa, ma k'aurepa atuanaadamerā. ³ Tachi Ak'õre Ūraa Moiseama p'āpidapa eperāarā p'oyaa k'aripa ata-e paji, eperāarāpa p'oyaa ooda-e p'anadairā ma ūraade jara bik'a, āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ari p'ani misa. Mapa Tachi Ak'õrepa ichi Warra pēiji eperā jip'aak'a bapariimerā māik'aapa piumerā tachi pari, tachia p'ek'au k'achia oopata jōmaweda wēpapiit'ee. Māgapi Cristopa tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia p'oyajaji. ⁴ Māga ooji tachi ijāapataarā p'anapataadamerā Ak'õre Ūraa p'ādade jara bik'a. Māgá p'anadai oodak'āri Ak'õre Jaurepa oopi bik'a, tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopii k'āyaara.

⁵ Chi oo k'inia p'anapataarāpa āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a, māga oopata jiripata perā āchia oo k'inia p'ani aupai. Mamīda chi oo k'inia p'anapataarāpa Tachi Ak'õre Jaurepa oopi bik'a, māga oopata jiripata perā Tachi Ak'õrepa k'inia bi. ⁶ Ma awara chi oo k'inia p'anapataarāpa āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a o k'achia jiripata. Māgá at-uadait'ee. Mamīda chi oo k'inia p'anapataarāpa Ak'õre Jaurepa oopi bik'a, k'āiwee p'anapata Ak'õre k'īrapite, iru ode p'anadairā māik'aapa it'aa wādait'ee perā.

⁷ Māgeee oo k'inia p'anapataarāpa āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a Tachi Ak'õre k'īra unuamaa iru p'anapata. Mapa oo k'iniadak'aa iru ūraa p'ādade jara bik'a. Wāara māgá p'oyaa oodak'aa, Ak'õre Jaure wēe p'anadairā. ⁸ Ma awara ne-inaa wēe māgeee eperāarāpa oodai Tachi Ak'õrepa āchi pia ak'imerā.

⁹ Jōdee Ak'õre Jaure pāchi t'āride baparida a p'ani. Māga pirā, parāpa oo k'inia p'anapataadaipia bi iru Jaurepa oopi bik'a. Tachia k'awa p'ani Cristo Jaure wēe beerā Cristodeerā-e. ¹⁰ Mamīda Cristo pāchi t'āride bapari pirā, parā jaure ichita chok'ai bapariit'ee. Maperā parā k'ap'ia piudaruta pijida p'ek'au k'achia oopata k'aurepa, Cristo k'aurepa Tachi Ak'õrepa parā p'ek'au k'achia wēe ak'ipari. ¹¹ Ma awara Tachi Ak'õre Jaure pāchi t'āride bapari pirā, parā jai-idaadak'āri, irua parā k'ap'ia chok'ai p'irabapiit'ee ichita p'anapataadamerā. Māga k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa māga ooda perā Cristo ome, iru piup'eda p'irabapiik'āri.

¹² Māpai ĩpemaarā, Tachi Ak'õrepa tachi Cristode ijāapataarā māgá k'aripapari perā ichi Jaure k'ap'ia, p'ana-pataadaipia bi iru Jaurepa p'anapi bik'a. ĩrá tachi ijāapataarā Cristo jua ek'ari p'anapata. Māga bita z̄sāga oodaima tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia oopi bik'a? ¹³ Parā p'anaruta pirā māgí p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia p'anapi k'inia bik'a, atuadait'ee. Mamīda māgípa oopi bik'a oo amaaruta pirā māik'aapa Ak'õre Jauremaa oopiruta pirā irua oopi bik'a, parā p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia p'oyaadait'ee māik'aapa Ak'õre truade p'ananadait'ee.

¹⁴ Jōmaweda Tachi Ak'õre Jaurepa p'anapi bik'a p'ana-pataarā Tachi Ak'õre warrarā. ¹⁵ Cristode ijāadak'āri, Tachi Ak'õrepa ichi Jaure pēi-e paji parā p'era p'anapataadamerā esclavorāk'a, irua parā miapii jīak'aapa. Jīp'a pēiji ichi warrarā padamerā. Maperāpi Tachi Ak'õremaa it'aa t'īdak'āri, jarapata: " ¡Abbá! ¡Mí Ak'õre!" ¹⁶ Māga jaradai Ak'õre Jaurepa tachi t'ārimaa k'awapipari perā wāara Tachi Ak'õre warrarā. ¹⁷ Māgá Tachi Ak'õre warrarā p'anadairā, iru p'anadait'ee jōmaweda irua k'isia iru bi ichideerā-it'ee it'ari p'ananadak'āri. Ne-inaa iru p'anadait'ee iru Warra Cristopa iru bik'a. Iru na eujāde bi misa, ijāadak'aa beerāpa iru jiripachida miapidait'ee. Māgá tachi auk'a jiripata. Mapa it'ari panadak'āri, Tachi Ak'õrepa tachi Cristok'a papiit'ee, auk'a iru k'ira wāreede p'anapataadamerā.

Tachi Ak'õre k'ira wāree unudait'ee

¹⁸ Michi t'āride mia nāga k'awa bi. Na p'ek'au eujāde p'ani misa, tachi mak'ia miada-e p'ani k'isiadak'āri jōma Tachi Ak'õrepa tachimaa unupiiit'ee ichi k'ira wāree eujāde. ¹⁹ Na p'ek'au eujāde māgá mia jōni jida, o-īa ni p'ani iru ewari waibia ewate. Jōma ne-inaa Tachi Ak'õrepa ooda jida nīmaa bi irua ak'ipimerā ichi warrarā Cristo cheru ewaride. ²⁰ Chi naapema eperāpa oo-e pak'āri Tachi Ak'õrepa jaradak'a, k'achiade baaiji. Maperā Ak'õrepa ichia ooda jōmaweda auk'a k'achiade baapiji, ma ne-inaa Ak'õrepa ooda māga k'inia-e baji mīda. ²¹ Mamīda ĩrá ma ooda jōmaweda nīmaa bi ma ewari cherude ma k'achia baaidadeepa auk'a uchi-ait'ee perā Tachi Ak'õre warrarā ome. Iru warrarā waa piuda-e pait'ee māik'aapa Tachi Ak'õre k'ira wāree eujāde p'ananadait'ee. ²² K'awa p'ani Tachi Ak'õrepa ooda jōmaweda at'āri mia nībi, wēra mia nībaparik'a ichi warra ewaa t'oit'ee pak'āri. ²³ Tachi ijāapataarā jida mia chitooni na p'ek'au eujāde p'ani misa, ne-inaa pipiara bi iru p'ani mīda, Tachi Ak'õrepa k'isia iru bidepema teeit'ee Cristode ijāapataarāmaa. Māgí iru Jaure. Māgá iru Jaure tachi ome iru p'ani mīda, tachi t'āride k'isia paraa p'anapata na p'ek'au eujāde p'ani misa. Auk'a o-īa nīpata Tachi Ak'õrepa tachi k'ap'ia chiwidi p'irabaipimerā māik'aapa it'ari tachi ichi warrarāk'a p'anapimerā. ²⁴ Ichia tachi o k'achiadeepa k'aripa atadak'āriipa, k'awajida ewari cherude wāara māgá k'ap'ia chiwidide p'anapataadait'ee iru k'ira wāree truade. Ma k'ap'ia chiwidi iru p'anadap'edaa paara, nīda-e pak'ajida k'ap'ia chiwidi iru p'anadait'ee. ²⁵ Mamīda wāara ijāa p'ani pirā ma k'ap'ia chiwidi iru p'anadait'ee,

waide unuda-e p'ani mīda, choodait'ee tachia ni p'anide.

²⁶ Māgá choodai Tachi Ak'õre Jaurepa tachi k'aripapari perā, audú k'isia paraa p'anadak'āri maa-e pirā tachi t'āride juatau wēe pik'a p'anadak'āri. Māga p'anide tachi k'iradoopa p'oyaa it'aa t'īda-e pak'āri Ak'õremaa, iru Jaurepa enenee nībi tachi pari ĩyapaa bidepai, pedee wēe. ²⁷ Māpai Tachi Ak'õrepa tachi ijāapataarā t'āride iru bi k'awapari perā, ũripari ichi Jaurepa jara k'inia bi tachi k'ap'ia pari. Ichi Jaurepa ichita iidiipari irua k'inia bik'a.

²⁸ Mapa k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa pia uchiapiit'ee jōmaweda ne-inaa p'asaru ichi k'inia iru p'anirāmaa. Māga ooit'ee ichiata māirā jirida perā Cristode ijāadamerā. ²⁹ Eperāarā ooi naaweda, Tachi Ak'õrepa k'awaji māirāpa iru k'inia iru p'anadait'ee. Mapa k'isia iru baji māirā ichi warra jīak'a papiit'ee. Cristo chi Warra naapema paji. Maap'eda irude ijāapataarā iru ĩpemaarāk'a p'aneejida. ³⁰ Pia jarait'eera, naaweda Tachi Ak'õrepa k'awaji eperāarā ũk'uruurāpa iru k'inia iru p'anadait'ee. Mapa māirā jiripari Cristode ijāadamerā. Māpai, ijāadak'āri, irua āchi p'ek'au k'achia wēe ak'ipari ichi warra Cristo ak'iparik'a. Maperāpi āra p'anapiit'ee ichi trua k'ira wāree bide.

Cristode ijāapata k'aurepa Tachi Ak'õrepa tachi k'inia iru bapari

³¹ K'isiadak'āri jōmaweda Tachi Ak'õrepa ooparide tachi ijāapataarā k'aripait'ee, z̄k'āata waa jaradaima? Tachi Ak'õrepa tachi māgá k'aripapari pirā, z̄k'aipa tachi k'achia ooima? ³² Tachi Ak'õrepa wāak'a-e paji pirā ichi Warra piupik'āri tachi pari, audupiara wāak'a-e pait'ee ne-inaa awaraa ichia jara bi teeit'ee tachi Cristode ijāapataarāmaa. ³³ z̄k'aipa Tachi Ak'õrepa jirit'eraadaarā imiateeima, irua āra pia-ee ak'imerā? Tachi Ak'õrepata tachi p'ek'au k'achia wēe ak'ipari Cristopa ooda k'aurepa. ³⁴ Māga-e pirā, z̄k'aipa Cristode ijāapataarā atuapiiima? Jesucristo piuji māik'aapa chok'ai p'irabaiji tachi o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. Maap'eda it'ari Tachi Ak'õre juaraare banaji chupiria iidiit'ee Ak'õremaa tachi pari. ³⁵ Māga-e pirā, z̄k'aipa tachi āyaa ataima Cristo juadeepa, irua tachi k'inia-ee iru bamerā? Māgá āyaa wāda-e pai nepirade baairuta pijida maa-e pirā audú k'isia jōni pijida maa-e pirā awaraarāpa tachi k'achia ooruta pijida Cristode ijāapata perā maa-e pirā jarrapisia jōni pijida maa-e pirā p'aru wēe p'ani k'aurepa chupiria chitooni pijida maa-e pirā awaraarāpa tachi jiriruta pijida miapidait'ee wa peedait'ee. ¡Ne-inaa apidaapa tachi āyaa wāpida-e Cristo juadeepa! ³⁶ Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bi: 'Ak'õre, taipa pi k'inia iru p'anapata perā, k'achia beerāpa tai ip'ii jiripata peedait'ee. Oveja peepataarāpa oveja iru p'anapatak'a atedak'āri peedait'ee, māga pik'a māgee k'achia beerāpa tai iru p'ani.'

(Sal 44.22)

³⁷ K'achia beerāpa tachi ijāapataarā at'āri māgá iru p'ani mīda, tachia ne-inaa jōmaade āchi p'oyaapata, tachi k'inia iru baparipa k'aripapari perā. ³⁸ Cristopa

tachi mǎgá k'inia iru bapari perǎ, michi t'áripa mia nǎga ijǎa bi. Áyaa wǎda-e iru juadeepa piuruta pijida maa-e pirǎ mia jóni pijida na eujǎde p'ani misa. Cristo juadeepa tachi áyaa wǎpida-e pai angeleerǎpa, netu-araarǎpa, na p'ek'au eujǎdepemaarǎ waibiarǎpa pida. Apidaapa mǎgá wǎpida-e pai ne-inaa írapema wa t'ēepema ewari cherude. ³⁹ It'ipiara wǎruta pijida pajǎde maa-e pirǎ edupiara wǎruta pijida eujǎ ek'ari maa-e pirǎ t'imipiara wǎruta pijida na p'ek'au eujǎde, áyaa wǎda-e pai iru juadeepa. Mia mǎga jara bi wē-e perǎ ne-inaa tachi áyaa wǎpiit'ee Tachi Ak'ōre juadeepa Tachi Waibia, Jesucristopa, tachi k'inia iru bapari perǎ.

Tachi Ak'ōrepa Israel pidaarǎ jirit'erada

9 Mi Cristode ijǎadak'áriipa, araa bi iru ome. Tachi Ak'ōre Jaurepa k'awapipari mia wǎarata jararu. Ma awara michi t'áripa ichiaba k'awa bi seewa jara-e nǎga jarak'ári. ² Mi audú t'ári p'ua nǎbi michi auk'arǎ, judiorǎpa Cristode ijǎadak'aa perǎ. ³ Piara bak'aji Cristopa mi yiaraa iru bada paara, michi auk'arǎ atuadai k'áyaara. ⁴ Ára Israeldeepa uchijida. Chonaarǎweda Tachi Ak'ōrepa ára jirit'eraji ichideerǎ p'aneedamerǎ. Mǎgá ichi warrarǎk'a p'aneejida. Iru bapachi ára chonaarǎ t'áide. Mǎga nide iru k'íra wǎree unujida. Ára chonaarǎmaa jaraji ichia ooit'ee Abrahamdeepa uchiadap'edaarǎ k'ap'ia pari. Ichi úraa p'ápiji ára chonaarǎmaa máik'aapa máirǎdepema úk'uru awara biji mimiadamerǎ ichi-it'ee. Jaraji ára chonaarǎmaa sǎga it'aa iidipataadaipia bi. Ára chonaarǎmaa jarada chok'ara jaraji ára pia ak'i bapari-it'ee máik'aapa eperǎ péiit'ee ára k'aripade. ⁵ Ára uchijida tai chonaarǎ Abrahamdeepa, Isaacdeepa, Jacobdeepa. Maap'eda Tachi Ak'ōre Waibia Jesucristo, chi ne-inaa jómaweda ak'ipari t'ok'ári eperǎ k'ap'ide, áchi auk'aa paji, ichiaba ma chonaarǎdeepa uchiada perǎ. ¡Maperǎ ichita gracias jaradama irumaa! ¡Amén!
⁶ Mǎgara ¿k'áata jaraima? ¿Tachi Ak'ōrepa oo-e pajik'á ichia ooit'eeda adak'a Israel pidaarǎ ome? ¡Mǎga ooji! Mamída ichi-it'ee jómaweda Israeldeepa uchiadap'edaarǎ wǎara Israel pidaarǎ-e. ⁷ Ichiaba ichi-it'ee jómaweda Abrahamdeepa uchiadap'edaarǎ wǎara Abraham warrarǎ-e. Tachi Ak'ōre Úraa p'ádade jara bi: 'Mia Isaacdeepa uchiadait'eerǎ pia ak'iit'ee, pi mide ijǎapari perǎ.'

(Gn 21.12)

⁸ Ak'ōrepa mǎga jarada perǎ, k'awa p'ani iru-it'ee Isaacdeepa uchiadap'edaarǎ aupai Abraham warrarǎ, Abrahampa awaraa warrarǎ ooji mǎda. Tachi Ak'ōrepa Isaacdeepa uchiadap'edaarǎ mǎga ak'ipachi, ára uchiadap'eda perǎ irua Abrahammaa jarada k'aurepa.

⁹ Tachi Ak'ōrepa mǎgaji Abrahammaa:

'Añomaa mi waya cheit'ee máik'aapa Sarapa warra t'oit'ee.'

(Gn 18.10)

¹⁰ Ma awara ai t'ēepai tai judiorǎ chonaa Isaacpa meiso ooji chi wēra Rebeca ome. ¹¹ Mamída ma me-iso t'odai naaweda, Tachi Ak'ōrepa k'ísia iru baji aba

jirit'erait'ee máik'aapa waibia papiit'ee chi apema k'áyaara. Ak'ōrepa mǎga ooji ma warrarǎpa waide ne-inaa pia wa k'achia ooda-e p'anajida mǎda. Mǎga ook'ári, k'awapiji ichiata eperǎ jirit'erapari oomerǎ ichia oopi bik'a. ¹² Jirit'era-e ma eperǎpa ne-inaa pia oopari perǎ. Jíp'a jirit'erapari ichia k'inia bik'a. Mǎga k'awa p'ani Ak'ōrepa Rebecamaa nǎga jarada perǎ: 'Chi naapema chi t'ēepema jua ek'ari bait'ee.'

(Gn 25.23)

¹³ Tachi Ak'ōre pedee jarapataarǎpa p'ádap'edaade ichiaba jara bi:

'Jacob jirit'eraji. Jōdee Esaú unuamaa iru baji.'

(Mal 1.2-3)

¹⁴ Mǎgara ¿k'áata jaradaima? ¿Tachi Ak'ōrepa pia oo-e bik'á, aba pipiara ak'ipari perǎ chi apema k'áyaara? ¡Mǎga-e! ¹⁵ Mia mǎga jara bi Tachi Ak'ōrepa Moisemaa nǎga jarada perǎ:

'Mia chupiria k'awaait'ee mia chupiria k'awaa k'inia bírrǎ. Pia ak'iit'ee mia pia ak'i k'inia bírrǎ.'

(Ex 33.19)

¹⁶ Mǎga jarada perǎ, k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa eperǎarǎ jirit'erapari k'aripait'ee, ichia áchi chupiria k'awaa k'inia bairǎ. Jirit'era-e áchia mǎga k'inia p'anadairǎ maa-e pirǎ ne-inaa pia wa k'achia oo p'anadairǎ. ¹⁷ Ichiaba Ak'ōrepa ichi úraa p'ádade jaraji Egiptodepemaarǎ poro waibia Faraonmaa:

'Mia pi rey papiji máik'aapa pi k'írapite ooji ne-inaa eperǎarǎpa p'oyaa oodak'aa áchi juadoopa. Mǎga ooji mia pi nepirade baaipida k'aurepa, na p'ek'au eujǎdepemaarǎpa k'awaadamerǎ Mita, jōmaarǎ Ak'ōre Waibia.'

(Ex 9.16)

¹⁸ Mǎga jarada perǎ, k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa chupiria k'awaapari ichia chupiria k'awaa k'inia bírrǎ máik'aapa k'íiri k'isuapipari ichia mǎgá oopi k'inia bírrǎmaa.

¹⁹ Mamída parǎdepemapa mimaa iidii: "Mǎga pirǎ, ¿sǎgap'eda Tachi Ak'ōrepa k'íiri k'ísua p'anírrǎ miapit'eeema? ¿Iru k'aurepa mǎgá p'anapata-ek'á?" ²⁰ Mia ma iidida nǎga p'anaut'ee. Pi na p'ek'au eujǎdepema. Mǎga bita, ¿Tachi Ak'ōrepa ne-inaa oopari iidiiipia bik'á?

'Ma awara pi, Ak'ōrepa ooda, iidiiipia bik'á: "¿Sǎap'eda mi nǎgá oojiima?"'

(Is 29.16; 45.9)

²¹ K'ísiaji nǎgide. Chok'o k'aparipa ichi yooro p'e iru bídee chok'o k'íra t'ádoo k'apari, ichia k'inia bik'a. Ma yoorodee k'ai chok'o pi-ia fiestadee ateeit'ee máik'aapa ai yoorodee k'ai chok'o jíp'aa teeda iru bait'ee.

²² Tachi Ak'ōrepa mǎga pik'a oopari na p'ek'au eujǎdepemaarǎ ome. Ichia k'ísia iru bi mǎda p'ek'au k'achia ooyaa p'anírrǎ jōpiit'ee, choopari ára ome ichi ewari waibia ewate paru misa. Mǎgá choo k'inia bi pirǎ, ¿k'áata jaradaima? ²³ Mǎgá chooru pirǎ k'ísia iru bada perǎ eperǎarǎmaa ichi k'íra wǎree unupiit'ee, ¿k'áata jaradaima? Irua mǎga ooji tachi chupiria k'awaak'ári máik'aapa tachi k'ap'ia ichi k'íra wǎree unupik'ári awaraarǎmaa. ²⁴ Tachi Ak'ōrepa tachita jiriji judiorǎ t'áideepa máik'aapa judio-eerǎ t'áideepa, tachi jómaweda auk'a Cristode ijǎadamerǎ. ²⁵ K'awa p'ani

Ak'õrepa mǎga k'ĩsia iru baji, iru pedee jarapari Oseamaa jarapida perǎ:

'Michi eperǎarǎ-ee p'anadap'edaarǎ t'ĩjaradait'ee "michi eperǎarǎ" mǎik'aapa eperǎarǎ mia k'inia-e badaarǎ t'ĩjaradait'ee "eperǎarǎ mia k'inia iru biirǎ".'

(Os 2.23)

²⁶ Awara ǎi Ak'õre Ũraa p'ǎdade Oseapa ichiaba jaraji:

'Mia eperǎarǎmaa jara badamǎi: "parǎ michi p'uuru pidaarǎ-e", mǎgĩrǎmǎi ǎchideepa uchiadap'edaarǎmaa "Ak'õre ichita chok'ai bapari warrarǎda" adait'ee.'

(Os 1.10)

²⁷ Ma awara Tachi Ak'õre pedee jarapari Isaiapa jaraji:

'Israel pidaarǎ ipu tau nǎusaak'a p'usa ide chok'ara p'ani mĩda, Tachi Ak'õrepa ǎra chok'ara-ee uchiapiit'ee k'achia beerǎ juadeepa. ²⁸ Taarǎ-e nide Tachi Ak'õrepa eperǎarǎ chok'ara jõpiit'ee.'

(Is 10.22-23)

²⁹ Mamĩda ǎi naaweda Isaiapa ichiaba jara baji:

'Jõmaarǎ Ak'õre Waibiapa tachi warrarǎ chok'ara-ee p'aniirǎ k'aripa-e pada paara, k'iniik'ajida Sodoma pidaarǎk'a mǎik'aapa Gomorra pidaarǎk'a.'

(Is 1.9)

Judiorǎ Cristode ijǎadaamaa p'anadap'edaa

³⁰ Tachia ¿k'ǎata k'awaadama k'ĩsiadak'ǎri Ak'õrepa mǎga oodade Israel pidaarǎ ome? K'awa p'ani judio-eerǎpa Tachi Ak'õre jirida-e p'anajida. Mamĩda ǎrǎ p'ek'au k'achia wǎe p'anapata Tachi Ak'õre k'ĩrapite, Cristode ijǎapata perǎ. ³¹ Jõdee Israel pidaarǎpa Tachi Ak'õre jiri p'anajida mǎik'aapa oo k'inia p'anajida iru ũraa p'ǎdade jara bik'a, irua ǎchi pia ak'imerǎ. Mamĩda p'oyaa ooda-e paji jõmaweda ma ũraade jara bik'a.

³² ¿Sǎgap'eda mǎga p'anajida? Cristode ijǎa p'aneedai k'ǎyaara Tachi Ak'õrepa ǎchi pia ak'imerǎ, Ak'õre Ũraa Moiseama p'ǎpidak'a oo k'inia p'anapachida. Mamĩda Ak'õrepa Cristo pǎiji ichi o ak'ipimerǎ. Mapa irude ijǎa k'iniada-e pak'ǎri, ma o atuajida. ³³ Oojida Ak'õrepa jaradak'a chonaarǎweda ichi ũraa p'ǎdade:

'Judiorǎ t'ǎide Siõn p'uurude mia eperǎ mǎu pipiara bik'a papiit'ee. Ara eperǎ t'ĩtuparik'a mǎumaa, mǎga pik'a eperǎarǎ chok'ara t'ĩtupik'adait'ee ma mǎu pipiara bi k'aurepa. Mamĩda chi irude ijǎa bi t'ǎri o-ǎ bapariit'ee Ak'õre k'ĩrapite.'

(Is 8.14; 28.16)

10 ǎpemaarǎ Cristo k'aurepa, t'ǎriipa mia k'inia bi judiorǎpa Cristode ijǎadamerǎ. It'aa t'ĩpari Tachi Ak'õremaa ǎra chupiria k'awaamerǎ, mǎgǎ o k'achideepa uchiadamerǎ. ² Michi taupa unu bi ǎrapa Ak'õre net'aa k'awa k'inia p'ani. Mamĩda wǎara iru k'awadak'aa. ³ K'awa k'iniadak'aa Ak'õrepa Cristode ijǎapataarǎ p'ek'au k'achia wǎe beepipari. K'ĩsiapata ne-inaa pia oo p'anipa Tachi Ak'õrepa ǎchi pia ak'it'ee. Maperǎ Cristode ijǎa k'iniada-e. ⁴ Mamĩda Cristopata ichideerǎ uchiapipari Tachi Ak'õre Ũraa p'ǎdade jara bi jua ek'ariipa, oopataadamerǎ irua jara bik'a. Maperǎ Tachi Ak'õrepa Cristode ijǎapataarǎ p'ek'au k'achia wǎe ak'ipari.

⁵ Moiseapa p'ǎdade jara bi:

'Eperǎpa ook'ǎri jõmaweda Ak'õre Ũraade jara bik'a, ichita bapariit'ee ma ũraade jara bik'a.'

(Lv 18.5)

⁶ Mamĩda p'ek'au k'achia wǎe beerǎ Cristode ijǎa p'ani k'aurepa, mǎgĩrǎpa auk'a jaradai Moiseapa jaradak'a Tachi Ak'õre k'awa k'inia p'anadap'edaarǎmaa:

'K'ĩsianǎati pǎchi t'ǎridepai: "¿K'aita wǎima Ak'õre eujǎdee irua k'inia bi k'awaade?"'

(Dt 30.12)

(pia jarait'eera, Cristo chemerǎ Ak'õre eujǎdeepa.)

⁷ Maa-e pirǎ:

' "¿K'aita piudap'edaarǎmaa wǎima Ak'õrepa k'inia bi k'awaade?"'

(Dt 30.13)

(pia jarait'eera, Cristo chemerǎ iru idap'edaamǎiipa.)

⁸ Mǎga k'ĩsiadai k'ǎyaara, jaradaipia bi Ak'õre Ũraade jara bik'a:

'Nǎgaweda Tachi Ak'õrepa jara pǎida k'awa p'ani, mǎgĩ pǎchi it'aideepa jarapata perǎ mǎik'aapa pǎchi t'ǎride k'awapata perǎ.'

(Dt 30.14)

Mǎgĩ pedee Moiseapa p'ǎdadepemak'a ichiaba taipa jarateepata jõmaarǎmaa: t'ǎriipa Cristode ijǎapataadamerǎ. ⁹ Eperǎpa jara bi pirǎ: "Jesucristo Michi Waibia" mǎik'aapa t'ǎriipa wǎara ijǎa bi pirǎ Tachi Ak'õrepa Cristo chok'ai p'irabaijiji, Tachi Ak'õrepa ma eperǎ wǎpiit'ee ichi truadee. ¹⁰ T'ǎriipa Cristode wǎara ijǎadak'ǎri, p'ek'au k'achia wǎe p'aneepata Ak'õre k'ĩrapite. Ma awara tachi it'aideepa jaradak'ǎri, "Jesucristo Michi Waibia", ak'ipipata irua tachi o k'achideepa k'aripa ataji.

¹¹ K'irǎpǎti Ak'õre Ũraa p'ǎdade ichiaba jara bi: 'Eperǎ Cristode ijǎa bi k'ĩra pia-ee ba-e pait'ee Ak'õre k'ĩrapite.'

(Is 28.16)

¹² Mǎga jara bairǎ k'awa p'ani judiorǎ, judio-eerǎ ome auk'a p'ani Tachi Ak'õre k'ĩrapite, Cristode ijǎadak'ǎri. Iruta jõmaarǎ Waibia. Auk'a k'aripapari chi chupiria iidirutaarǎ ichimaa, ǎchi auk'a k'inia iru bapari perǎ.

¹³ Maperǎ k'awa p'ani na Ak'õre Ũraa wǎarata jara bi: 'Tachi Ak'õrepa ichimaa chupiria iidirutaarǎ k'aripa atait'eeda aji, atuanaadamerǎ.'

(Jl 2.32)

¹⁴ Mamĩda ¿sǎga chupiria iididaima, irude ijǎada-e p'ani pirǎ? Ichiaba ¿sǎga irude ijǎadaima, irua ooda ǎchi-it'ee ũrida-e p'ani pirǎ? Ma awara ¿sǎga ũridaima irua ooda ǎchi-it'ee, eperǎpa mǎga jara-e pirǎ ǎchimaa? ¹⁵ Mǎgĩ eperǎ, ¿sǎga wǎima jarateede, awaraarǎpa iru pǎida-e p'ani pirǎ? Tachi Ak'õre Ũraa p'ǎdade jara bi:

'Eperǎarǎ o-ǎdaipata awaraarǎpa pedee pia ǎchimaa jara chedak'ǎri.'

(Is 52.7)

¹⁶ Mamĩda jõmaarǎpa ũri k'iniada-e p'ani, Ak'õre pedee pia jara chedak'ǎri. Mǎga k'awa p'ani Tachi Ak'õre pedee jarapari Isaiapa p'ǎdade jara bairǎ:

'Tachi Ak'õre, ¿k'aipa ijǎajima aji, taipa jarateedap'edaa?'

(Is 53.1)

¹⁷ Ma jōma jara aupadade k'ĩsiadak'āri, k'awa p'ani eperāarāpa ūridak'āri Cristopa ooda āchi-it'ee, māgap'i irude ijāapata.

¹⁸ Māga pīrā, ¿sāgap'eda judiorāpa ijāada-e paji? ¿Ūrida-e pajik'ā Cristopa ooda āchi-it'ee? ¿Ūrijidap'i! Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

'Tachi Ak'ōrepa ooda jarateepachida jōmaarāmaa; na pek'au eujādepema t'imí beerāmaa paara k'awapijida irua ooda.'

(Sal 19.4)

¹⁹ Māga pīrā, waya iidiit'ee: ¿sāgap'eda ijāada-e pajima? ¿K'awada-e pajik'ā āchia ūridap'edaa? ¿K'awajidap'i! Naapiara mia k'irāpapi k'inia bi Moisepa p'ādade jara bi:

'Tachi Ak'ōrepa nāga jara bi ichi eperāarāmaa: Mia parā k'īra unuamaa iru p'anapiit'ee michi eperāarā-eerāmaa, āra mīde ijāa k'inia p'anadairā. Ma awara parā k'īraupiit'ee māgīrā ome, chi parāpa k'ĩsiapata k'ĩsia k'awa-ee beerā.'

(Dt 32.21)

²⁰ Ichiaba Isaiapa p'ādade jīp'a jara bi:

'Mī jirida-e p'anadap'edarāpa mī unujida. Mia unupiji mī k'awa k'iniada-eerāmaa.'

(Is 65.1)

²¹ Jōdee Israel pidaarā āpīte jara bi:

'Ichita mia Israel pidaarā k'aripa k'inia baji. Mamīda āchia oodaamaa p'anapachida mia jara bik'a, mīde ijāa k'iniada-e p'anadap'edaa perā.'

(Is 65.2)

Tachi Ak'ōrepa Israel pidaarā jirit'erada

11 Israel pidaarā māgá p'anadap'edaa perā, ¿Tachi Ak'ōrepa ichi eperāarā yiarāa iru bik'ā? ¿Māga-e! ¿Mita Israel pida, Abrahamdeepa uchiada, Benjamín ēreerādepema! Tachi Ak'ōrepa mī yiarāa-e bi. ² Irua Israel pidaarā naaweda jirit'eraji ichi eperāarā papiit'ee. ¿Īrā sāga āchi yiarāa iru baima? ¿K'irāpa p'anī-ek'ā Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi iru pedee jarapari Elías it'aideepa? Israel pidaarā āpīte māgīpa Tachi Ak'ōre-maa jaraji:

³ 'Ak'ōre, tai poro waibiarāpa pi pedee jarapataarā peepachida. Ichiaba pia altar oopida ārik'oojida. Mī aupai pide ijāapari māik'aapa ĩrā mī jida jiri p'ani peedit'ee.'

(1 R 19.10, 14)

⁴ Mamīda Tachi Ak'ōrepa Eliamaa p'anauji:

'Mī jua ek'ari eperāarā siete mil iru bi, at'āri mīmaa aupai it'aa t'īpata. Pik'a, āra jida bedabaidak'aa jā ne-inaa juapa ooda Baal k'īrapite.'

(1 R 19.18)

⁵ Tachi Ak'ōrepa ichi eperāarā ūk'uru ichi jua ek'ari iru badak'a Elías na pek'au eujāde bak'āri, auk'a ĩrapema Cristode ijāa p'anīrā jirit'eraji ichi jua ek'ari iru bapari-it'ee. Māga oopari āchi k'inia iru bapari perā.

⁶ Maperāpi ma ijāapataarā jirit'eraji. Eperāarā jirit'erada paara āchia ne-inaa oopata k'aurepa, āchia Tachi Ak'ōre-maa jirit'erapik'ajida ma ne-inaa oo p'anī pari. Mamīda māga-e. Irua āchi jirit'erapari āchi k'inia iru bapari perā.

⁷ Māgara ¿k'āata k'ĩsiadaima Israelde? Jōmaweda Israel pidaarāpa unuda-e paji āchia jiridap'edaa. Jiri-pachida Tachi Ak'ōrepa āchi pia ak'imerā, pek'au k'achia wēe. Mamīda ūk'urupai, chi Tachi Ak'ōrepa jirit'eradaarā Cristode ijāadamerā, wāara māga p'aneejida iru k'īrapite. Jōdee chi apemaarā k'īri k'isua p'aneepachida. ⁸ Mapa Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

'Tachi Ak'ōrēpata āchi t'āri chaareepiji. Tau iru p'anajida mīda, unuda-e paji Tachi Ak'ōrepa āchima unupida. Ichiaba k'īri iru p'anajida mīda, ūrida-e paji Tachi Ak'ōrepa āchima jarapida. At'āri māga p'anapata.'

(Dt 29.4)

⁹ Ichiaba Ak'ōre Ūraa p'ādade Rey David it'aideepa jara bi:

'Ak'ōre Waibia, pi eperāarāpa k'ĩsiapata Ak'ōre ewaria p'anipapai pia āchi pia ak'ipariit'ee. Māga k'ĩsia p'anadairā, taawa pia āchi k'achiade baaiipii māik'aapa miapii. ¹⁰ Ichita ne-inaa oopata pi-it'ee āchia k'ĩsia p'anik'a, pia wāara oopi k'inia bi k'āyaara. Maperā taawa pia āchi tau p'āriu pik'apii ununaadamerā pia oo bi māik'aapa āchi eburuk'uk'ua pik'adaidamerā āchia ne-inaa k'achia oopata k'aurepa.'

(Sal 69.22-23)

Tachi Ak'ōrepa judio-eerā k'aripada

¹¹ Waya iidiit'ee: ¿Tachi Ak'ōrepa ichi eperāarā yiarāa iru bik'ā? ¿Māga-e! Wāara ijāada-e pada perā Tachi Ak'ōrepa k'inia badak'a, k'achiade baaijida. Mamīda āchia māgá ijāada-e pada k'aurepa judio-eerā Cristode ijāa p'aneejida māik'aapa Ak'ōre ode t'ūjida. Ak'ōrepa māgá judio-eerā o k'achiadeepa k'aripa ataji. Māga oo-ji judiorāpa māirā ijāa p'ani unudak'āri, auk'a Cristode ijāadamerā māik'aapa ichi ode t'ūdamerā. ¹² Judiorā Cristode ijāadaamaa p'anadap'edaa perā, na pek'au eujādepemaarāpa k'awaadai Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee māik'aapa judio-eerāpa iru p'anadai jōma Tachi Ak'ōrepa k'ĩsia iru bi Cristode ijāapataarā-it'ee. Judiorāpa auk'a Cristode ijāadak'āri, ijāapataarā jōmaweda audupiara o-īa p'anadait'ee.

¹³ Īrā parā judio-eerāmaa ne-inaa jarait'ee. Tachi Ak'ōrepa mī jirit'eraji parā judio-eerāmaa jarateemerā irua pedee pia jara pēida Cristode. Mī o-īa bi ma-it'ee Ak'ōrepa mī jirit'erada perā. ¹⁴ Na mimia oo bīpa Tachi Ak'ōre-it'ee, k'inia bi michi auk'arāpa parā ijāapata unudak'āri, auk'a Cristode ijāadamerā māik'aapa Ak'ōre ode t'ūdamerā. ¹⁵ Mamīda Cristode ijāada-e p'anadap'edaa perā, na pek'au eujādepemaarā awaraarāpa irude ijāadai māik'aapa t'āri auk'a p'anapataadai Tachi Ak'ōre ome. Tachi Ak'ōrepa ma judiorā at'āri p'oyaa pia ak'i-e, māga ijāada-e p'anadairā. Mamīda ijāadak'āripī, Ak'ōrepa āchi pia ak'ipariit'ee. Ak'ōrepa chok'ai p'irabaipidaarāk'a p'anadait'ee.

¹⁶ K'ĩsiadāma nāgīde. Judiorāpa trigo naapiara ewadak'āri, māgí awara bīpata aidee masa oodap'eda, pan oodait'ee Tachi Ak'ōre-it'ee. Mamīda Ak'ōrepa trigo jōmaweda waripari perā, wāara ma masa jōmaweda ichi-it'ee. Māga pik'a Tachi Ak'ōrepa judiorā chonaarāwedapema Abraham awara bīji ichi-it'ee,

Abrahampa ijāa bada perā irua jarada. Mamīda wāara Abrahamdeepa uchiadap'edaarā jōmaweda ichi-it'ee, māga ijāadak'āri.

¹⁷ Abraham pak'uru k'arrak'a bi judiorā-it'ee. Mamīda olivo biiri uupataarāpa chi jua t'iap'epatak'a ma pak'uru pipiara chaumerā, māga pik'a Tachi Ak'ōrepa Israel pidaarā ūk'uru t'iap'e pik'aji, Cristode ijāadaamaa p'anadap'edaa perā. Māpai pak'uru ak'ipataarāpa ma pak'uru jua t'iap'edap'edaamāi awaraa pak'uru jua t'i bipatak'a māgee jida chaumerā, māga pik'a Tachi Ak'ōrepa parā judio-eerā t'i pik'a biji judiorā k'āyaara, Cristode ijāapata perā. ¹⁸ Tachi Ak'ōrepa parā judio-eerā ome māgá ooji mīda, k'īsiadaik'araa bi parā pipiara p'ani judiorā k'āyaara. Āra parā naaweda ma pak'uru k'arradepema juak'a p'anajida. Ma pak'uru k'arrak'a bi chok'ai-e bi parā, chi jua t'i pik'a bida k'au-repa. Parā chok'ai p'ani ma pak'uru k'arrak'a bi k'au-repa. Judiorā k'aurepata parāpa Tachi Ak'ōre k'awa p'ani.

¹⁹ Parādepemapa jarai: "Mamīda Tachi Ak'ōrepa mi t'i pik'a biji ma k'arrak'a bide judiorā k'āyaara." ²⁰ Pia bi. Mamīda k'irāpāji Ak'ōrepa ma judiorā t'iap'e pik'aji Cristode ijāadaamaa p'anadap'edaa perā. Pi Cristode ijāapari perāta, t'i pik'a biji. Audua bai k'āyaara, jip'a Tachi Ak'ōre waaweeipia bi. ²¹ Tachi Ak'ōrepa ichi eperāarā t'iap'e pik'aji pirā Cristode ijāadaamaa p'anadap'edaa perā, audupiara parā t'iap'e pik'ait'ee ijāa amaadaruta pirā. ²² Tachi Ak'ōre t'āri pia bapari Cristode ijāapataarā ome. Mamīda Cristode ijāadaamaa p'aniirā pia ak'i-e. Maperā pi ijāa beeru pirā, t'āri pia bapariit'ee pi ome. Mamīda ijāa amaaru pirā, waa pia ak'i-e. Pi t'iap'e pik'ait'ee ijāadak'aa beerā ome ooparik'a. ²³ Jōdee, naaweda Cristode ijāadaamaa p'anadap'edaarāpa ijāaruta pirā, Tachi Ak'ōrepa āchi pia ak'it'ee Cristodeerā ak'iparik'a. Āra waya t'i pik'a biit'ee āra naaweda p'anadap'edaak'a. Māga ooi Tachi Ak'ōre-it'ee ne-inaa audú chaaree wē-e perā. ²⁴ Irua pi, judio-ee bita, o k'achiadeepa k'aripa ataru pirā Cristode ijāapari perā, audupiara judiorā māgá k'aripait'ee, Cristode ijāadak'āri. Māga ooit'ee āchi uchiadap'edaa perā irua eperā jirit'erada Abrahamdeepa.

Tachi Ak'ōrepa Israel pidaarā k'aripait'ee

²⁵ Īpemaarā Cristo k'aurepa, ĩrá mia parā judio-eerā-maa ne-inaa awaarāpa waide k'awadak'aa k'awapi k'inia bi, k'īsianaadamerā judiorā k'āyaara pipiara p'ani. Tachi Ak'ōrepa Israel pidaarā ūk'uru k'īri k'isuapiji judio-eerāpa irua jara pēida pia ūridap'eda, Cristode ijāadamerā māik'aapa Tachi Ak'ōre ode t'itudamerā. Mamīda ichita māga-e pait'ee. Jip'a māga p'asait'ee ijāarutamaa jōma judio-eerā irua k'īsia iru bi ijāadamerā. ²⁶ Ma t'ēepai, Israel pidaarā chok'ara auk'a Cristode ijāadait'ee māik'aapa Ak'ōrepa āra o k'achiadeepa k'aripa atait'ee, iru ūraa p'ādade jara bik'a:

Tachi K'aripapari uchiat'ee Israel pidaarā t'āideepa, Sión p'uurudeepa. Jacobdeepa uchiadap'edaarā o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. ²⁷ Maapai mia jaradak'a

Jacobmaa, ichideerā pia ooit'ee āchi p'ek'au k'achia wē-papik'āri.'

(Is 59.20-21)

²⁸ Parā judio-eerā k'aurepa ĩrá Tachi Ak'ōrepa Israel pidaarā yaraa iru bi, āchi ijāada-e p'anadairā irua pedee pia jara pēida Cristo k'ap'ia pari. Mamīda Ak'ōrepa naaweda Israel pidaarā jirit'eraji. Mapa at'āri āchi k'inia iru bapari māik'aapa pia ak'i bapari. Māga oopari māga ooit'eeda ada perā āchi chonaarāmaa. ²⁹ Tachi Ak'ōrépata ichita oopari ichia jara bik'a. Mapa ichi eperāarā atabēi-e pait'ee. Ichita āchi pia ak'i bapariit'ee ichia jaradak'a āchi chonaarāmaa. ³⁰ Naaweda parā judio-eerāpa oodaamaa p'anapachida Tachi Ak'ōrepa jara bik'a. Mamīda judiorā Ak'ōre Waibiapa ichi Warra pēidade ijāadaamaa p'anadap'edaa perā, Tachi Ak'ōrepa parā judio-eerā chupiria k'awaaji. ³¹ Īrapema judiorā at'āri oodaamaa p'anapata Ak'ōrepa jara bik'a. Mamīda Tachi Ak'ōrepa parā judio-eerā chupiria k'awaadak'a Cristode ijāadak'āri, auk'a chupiria k'awaait'ee judiorā, māgá ijāadak'āri. ³² Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujādepemaarā judiorā māik'aapa judio-eerā ichiak'au biji āchia oo k'iniata oodamerā. Māga ooji ak'ipiit'ee ichia chupiria k'awaapari p'ek'au k'achia oopataarā, judiorā, judio-eerā paara.

Pedee pia jarada Tachi Ak'ōrede

³³ ;Wāara Tachi Ak'ōre k'īsia k'awaa bapari! Jōmaweda pia oopari ichia ne-inaa jōma k'awapari perā. Tachi eperāarāpa k'awada-e irua k'īsia iru bi. Ichiaba k'awada-e sāgap'eda irua eperāarāmaa ne-inaa oopipari.

³⁴ ;Ak'ōre Ūraa p'ādade nāga jara bi-ek'ā? ;K'aipa k'awaaima Tachi Ak'ōre k'īsia māik'aapa k'aipa iru ūraaima? Iruata ne-inaa jōma k'awapari.'

(Is 40.13)

³⁵ ;K'aipa ne-inaa teeima Tachi Ak'ōremaa, irua jōdee ma pari ne-inaa awara teemerā?

(Job 41.11)

³⁶ Eperāpa māgá p'oyaa tee-e, Tachi Ak'ōre juadeepa ne-inaa jōmaweda uchiapari perā. Ichiata ne-inaa jōmaweda ak'i bapari. Ne-inaa jōmaweda nībi ichi-it'ee. Mapa ichita jaradaipia bi: "Ak'ōre, jpi jōmaarā k'āyaara waibiara bi! ;Amén!"

Cristodeerā sāga p'anapataadaipia bi

12 Īpemaarā, mia nāga ūraait'ee: Tachi Ak'ōrepa eperāarā chupiria k'awaapari perā, at'āri chok'ai p'ani misa, oopiti Tachi Ak'ōremaa irua k'inia bik'a pi ome. Māgá pāchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia p'oyadaai, p'anapataadait'ee Ak'ōrepa k'inia bik'a. Ichiaba māgá ak'ipidai parāpa wāara Tachi Ak'ōre k'inia iru p'ani. ² Oonāati na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerāpa oopatak'a. Māirāpa k'īsiapata āchia oo k'inia p'anidepai. Parā jōdee, k'īsiadaipia bi Ak'ōrepa k'inia bik'a. Māgá k'awaadait'ee Ak'ōrepa k'inia bi ne-inaa pia, k'achia wēe; ne-inaa irua pia ak'ipari.

³ Tachi Ak'ōrepa mi pia ooji mi jirit'erak'āri parāmaa jarateemerā. Maperā mia ūraait'ee parādepema api-daapa k'īsianaadamerā: "Mi pipiara bi awaarā

k'äyaara". Ma k'äyaara k'ira jip'a jiriipia bi Ak'orepa oopi k'inia bi mäik'aapa t'aripa māga oopia bi, it'aa iidi bi misa irua k'aripamerä. ⁴ Tachi k'ap'iade nāgee ne-inaa chok'ara iru bi; biiri t'iait'ee; jua ne-inaa jitait'ee; māgee ne-inaa. Ma chaachaa ne-inaa awara-awaraa oopari. Auk'a oodak'aa. ⁵ Māga pik'a bi tachi Cristode ijāapataarā. Tachi jōma araa p'ani iru ome. Mapa auk'a araa p'ani apemaarā ijāapataarā ome k'ap'ia apai bik'a.

⁶ Mamīda Tachi Ak'orepa k'aripak'ari, ne-inaa awara-awaraa oopata, irua oopi k'inia bik'a tachi chaachaa.

Ichi ūraa jarapiru pirā tachidepema abaamaa, māgi-pa māga oopia bi t'aripa, Ak'oremaa k'aripa iidi bi misa. ⁷ Awaraamaa ijāapataarā k'aripapiru pirā, māga oopia bi. Awaraamaa jarateepiru pirā, ichiaba māga oopia bi. ⁸ Awaraa k'ariparu pirā chīara t'ari o-īapiit'ee, māga oopia bi. Awaraamaa p'arat'arapiru pirā, t'ari pia p'arat'a waibia teeipia bi chupiria beerä k'aripait'ee. Awaraamaa eperä waibia papiru pirā, pia ak'iipia bi ijāapataarā ichi jua ek'ari p'anīrā. Awaraa k'ariparu pirā chīara chupiria k'awaamerä, t'ari o-īa māga oopia bi.

Cristode ijāapataarā chik'inia p'anapataadaipia bi

⁹ Awaraarā t'ari jip'a k'inia iru p'anadaipia bi. Ne-inaa k'achia k'ira t'ādoo oodaik'araa bi. Māgee ne-inaa unuamaa iru p'anapatāati. Pia aupaita jiridaipia bi oodait'ee. ¹⁰ Chik'inia p'anapataadaipia bi, tachi ēreerä ome p'anapatak'a. Audua p'anadaik'araa bi. Ma k'äyaara awaraa ijāapataarā pipiara ak'idaipia bi tachi k'äyaara.

¹¹ K'oo-idaa p'anadaik'araa bi. T'aripa oodaipia bi Ak'ore Jaurepa oopi bik'a. Māgā oodait'ee Tachi Waibia Jesucristopa oopi k'inia bik'a.

¹² O-īa p'anadaipia bi ni p'ani misa Tachi Ak'ore eu-jādee wādait'ee. Choodaipia bi nepirade baaidak'ari. Ichita it'aa t'ipataadaipia bi Tachi Ak'oremaa.

¹³ Awaraa ijāapataarā chupiria k'awaadaipia bi mäik'aapa ne-inaa wēe p'ani pirā, āramaa teedaipia bi. Awaraarā pāchi t'āide p'asia chedak'ari, t'ari pia auteebaidaipia bi. K'āidait'ee wēe p'ani pirā, pāchi tede k'āipiti.

Awaraarā ome k'äiwee p'anapataadaipia bi

¹⁴ Awaraarāpa parā jiridak'ari ne-inaa k'achia oodait'ee, it'aa iiditi Ak'orepa āra chupiria k'awaamerä mäik'aapa bendiciamerä. Iidināati Ak'orepa āra maldiciamerä.

¹⁵ Awaraarā o-īa p'anadak'ari, auk'a o-īa p'anadaipia bi. Jōdee t'ari p'ua p'anadak'ari, auk'a jēedaipia bi.

¹⁶ T'ari auk'a p'anadaipia bi awaraa ijāapataarā ome. Jip'a jiridaipia bi Ak'orepa parāmaa oopi k'inia bi. K'isi-adaik'araa bi parā awaraarā k'äyaara pipiara p'ani. Auk'a k'öp'āyo meraadaipia bi chupiria beerä ome mäik'aapa p'arat'ara beerä ome. Audua p'anadaik'araa bi.

¹⁷ Awaraarāpa parā k'achia oodak'ari, auk'a oonāati. Ichita ne-inaa pia ooti awaraarāpa unudamerä Cristo

k'aurepa parāpa ne-inaa pia oopata. ¹⁸ Awaraarā nepira jiriyaa p'ani mīda, parā jōdee k'äiwee p'anapatāati chīara ome. ¹⁹ Ipemaarā k'iniaarā, k'ira jō-ee p'ananaati. Ma k'äyaara ichiak'au bīti, Tachi Ak'orepa ārapa oodap'edaa ak'imerä mäik'aapa miapimerä ichia k'inia bik'a. Mia māga jara bi Ak'ore Ūraa p'ādade jara bairā:

'Mia aupaita eperāarāpa oopata ak'ipari jarait'ee pia wa k'achia. Miata p'ek'au k'achia oopataarā miapiit'ee.'
(Dt 32.35)

²⁰ Awara āi ichiaba jara bi:

'Eperāpa pi k'ira unuamaa iru bi pirā, nāgā oopia bi. Māgī jarrapisia bak'ari, nek'opiji mäik'aapa opisia bak'ari, ne-inaa topiji. Māgā ooru pirā, iru k'ira nejasapiit'ee mäik'aapa irua pīmaa k'achia oo k'inia bi oo-e pai.'

(Pr 25.21-22)

²¹ K'irak'aupai ne-inaa k'achia oodai. Ma k'äyaara k'achia p'oyāati ne-inaa pia oo p'anipa.

Tachi poro waibiarāpa jara p'anik'a oodaipia bi

13 Īrā mia ūraait'ee parā jōmaarāpa pāchi poro waibiarā waaweedamerä. Oopataati charraarāpa jara p'anik'a. Māga oodaipia bi Tachi Ak'orepa pāchi waibiarā papida perā parā ak'idamerä. Tachi Ak'orēpa-ta eperāarā poro waibiarā jōmaweda māga papipari.

² Maperā ooda-e pirā ārapa jara p'anik'a, ichiaba ooda-e pai Tachi Ak'orepa oopi k'inia bi parāmaa. Ma awara ma charraarāpa parā miapidait'ee, māga ooda-e pirā.

³ Tachi charraarāpa ne-inaa pia oopataarā p'erapida-e. Ne-inaa k'achia oopataarāta p'erapipata. Maperā k'äiwee p'ana k'inia p'ani pirā charraarā ome, pia ooti.

Māgā ārapa parā pia ak'ipataadait'ee. ⁴ Tachi Ak'orepa ma charraarā bijji parā k'aripadamerä k'achia beerä juadeepa. Mamīda pia ne-inaa k'achia ooru pirā, wāara waaweedaipia bi, ma charraarāpa pi ome oodait'ee perā k'achia beerä ome oopatak'a. Achi jua ek'ari p'anīrā pēidait'ee pi atade. Ma-it'ee espada anipapata. Māpai pi atadak'ari, miapide ateedait'ee, māga oopi k'inia bairā Tachi Ak'orepa k'achia oopataarāmaa.

⁵ Maperā ooti pāchi poro waibiarāpa jara p'anik'a. Māga oodaipia bi k'isia p'ua wēe p'anadait'ee āra k'irapite mäik'aapa Tachi Ak'ore k'irapite. Ichiaba māga oodaipia bi ārapa parā miapinaadamerä. ⁶ Parāpa impuesto p'aapataadaipia bi māgī poro waibiarāmaa, āra mimia oopata pari, Ak'orepa māirā māgā bida perā parā k'aripadamerä. ⁷ Pāchi poro waibiarā jōmaweda waaweedaipia bi. Parāmaa impuesto p'aapiruta pirā, p'āti. Parāmaa ne-inaa aneedap'edaa pari awaraa eu-jādeepa p'aapiruta pirā, ichiaba p'āti, aupedeeda-ee.

Cristode ijāapataarā chik'inia p'anapataadaipia bi

⁸ Tewe paraa p'ananaati. Ma k'äyaara, chik'inia p'anapataadaipia bi. Māga p'anaruta pirā, oodait'ee Tachi Ak'ore Ūraa p'ādade jara bik'a:

⁹ 'Miak'āi p'anīrā k'āināati awaraarā ome; eperā peenāati; chīara net'aa chianāati; chīara te, wēra, mimiapataarā, ne-animal wa net'aa k'fanāati.'

(Ex 20.13-17) Ūraa awaraa ichiaba paraa ak'ipit'ee sāga p'anap-
ataadaipia bi chīara ome. Mamīda ma jōmaweda uchi-
apata Ūraa abaade:

'Awaraarā k'inia iru p'anapatáati, pāchi k'ap'ia k'inia
iru p'anapatak'a.'

(Lv 19.18) Māga ooruta pirā, oodait'ee jōma Tachi Ak'ōre Ūraa
p'ādade jara bik'a. ¹⁰ Māgá awaraarā k'inia iru
p'anadak'āri, maarepida āramaa k'achia ooda-e.
Maperāpi māga oodak'āri, oopata jōma Ak'ōre Ūraa
p'ādade jara bik'a.

Īdaa pik'a bide p'anapataarā

¹¹ Ma jōma oo p'ani misa, k'irāpāti jōmasaa taarāru
tachi Cristode ijāadap'edaadeepa. Īrá naawedapema
k'āyaara k'ait'aara p'ani it'aa wādait'ee. Maperā k'āi
pik'a p'ananaadāma. Ma k'āyaara oodāma Tachi
Ak'ōrepa k'inia bik'a. ¹² Na p'ek'au eujāde p'ani misa,
tachi p'āriu pik'a bide p'ani. Mamīda taarā-ee Cristo
waya chek'āri, ewari chiwidi pik'a unudait'ee. Mapa oo
amaadāma ne-inaa k'achia k'īra t'ādo, na p'ek'au eu-
jādepemaarāpa oopata māik'aapa soldaopa armadura
jīparik'a chōode wāi naaweda, māga pik'a oodāma
Cristopa oopi bik'a. ¹³ P'anadāma Ak'ōre ĩdaa pik'a bide
p'anapataarā p'anapatak'a, ne-inaa k'achia ooda-ee.
Oonaadāma p'āriu pik'a bide p'anapataarāpa
oopatak'a. Āchi piudaipata it'uapa māik'aapa pariatua
pedee nipapata. Ichiaba pariatua wēraarā jiripata ai
ome k'āidait'ee. Ma awara chōo jiripata chīara ome
māik'aapa net'aa k'aurepa chīara k'īra unuamaa iru
p'anapata. ¹⁴ Parā, jōdee, Tachi Waibia Jesucristode
ijāapata perā, p'anapatáati iru na p'ek'au eujāde
badak'a. K'īsianáati parā p'ek'au k'achia ooyaa bi
k'ap'iaapa oo k'inia bide.

Awaraa ijāapataarā āpite pedee k'achia jaradaik'araa bi

14 Cristode ijāapari auk'a parāk'a ijāa-e bi pirā, pia
ak'īti, awaraa ijāapataarā ak'ipatak'a. ¿Irua māgá
ijāa-e bipaa at'āri Ak'ōre Ūraa pia k'awa-e bairā? Mapa
iru ome aupedeedaik'araa bi. ² Abaapa ijāai chik'o k'īra
t'ādo k'oipia bi. Jōdee chi pia k'awa-e bipa k'īsiai
nechiara k'oik'araa bi, ma k'aurepa Tachi Ak'ōrepa iru
pia ak'i-e pai jīak'aapa. ³ Maperā ma chik'o k'īra t'ādo
k'oparipa pia-ee ak'iik'araa bi ma nechiara k'ok'aa bi.
Jōdee ma nechiara k'ok'aa bipa k'achia pedeeik'araa bi
chi apema āpite. Māga oodaik'araa bi Tachi Ak'ōrepa
āchi auk'a pia ak'ipari perā Cristode ijāa p'ani k'aurepa.
⁴ ¿K'aipa pi bijima chīara mimiapari ak'imerā jarait'ee
irua oopata pia wa k'achia? Mimia chiparipapai ichi jua
ek'ari mimiapataarā māgá ak'iipia bi. Māga pik'a bi
Cristo ichideerā ome. Tachi Waibia Cristopata
ichideerāpa oopata ak'ipari jarait'ee pia wa k'achia.
Ichiata ichideerāmaa ne-inaa pia oopipari.

⁵ Ne-inaa awaraa jarait'ee parāpa aide k'īsiadamerā.
Ijāapari abaapa ijāai ewari aba iaipia bi apema
k'āyaara. Jōdee awaraapa ijāai ewari chaa auk'a bi.
Tachi ijāapataarā chaachaa jiridaipia bi tachi t'āride

ijāa p'ani, k'awaadait'ee wāara māga ijāa p'ani wa mā-
ga-e. ⁶ Ma ewari aba iaparipa apema k'āyaara, māga
oopari Tachi Ak'ōre-it'ee. Ichiaba ma chik'o k'īra t'ādo
k'oparipa māga oopari Tachi Ak'ōre-it'ee, gracias jara-
pari perā Ak'ōremaa ma chik'o k'ok'āri. Jōdee ma
nechiara k'ok'aa bipa auk'a māga oopari Tachi Ak'ōre-
it'ee, ichiaba gracias jarapari perā Ak'ōremaa
nek'ok'āri.

⁷ Tachi ijāapataarā apida ituaba p'anadak'aa tachia
oo k'iniata oodait'ee. Ichiaba apida ituaba piudak'aa,
ak'ipari wēe. ⁸ Chok'ai p'ani misa, p'anapata oodait'ee
Cristopa oopi bik'a, irua tachi ak'ipari perā. Mamīda
jai-idaaruta pijida, at'āri Cristopa tachi ak'ipari. Mapa
jaradai tachi chok'ai p'ani misa, Cristo Tachi Waibia.
Ichiaba jai-idaa p'ani misa, Cristo Tachi Waibia. ⁹ Ma-
it'ee Cristo piuji māik'aapa chok'ai p'irabaiji, jōmaweda
ijāapataarā Ak'ōre Waibia pait'ee; chi chok'ai p'anīrā,
jai-idaadap'edaarā paara.

¹⁰ Māga bita ¿sāap'eda pia, Ak'ōre Ūraa pia k'awa-e
bita, pedee k'achia pedee bima awaraa ijāapataarā
āpite? Maa-e pirā, ¿sāap'eda pia, Ak'ōre Ūraa k'awa bi-
ta, pia-ee ak'iparima ma ijāapari pia k'awa-e bi? Tachi
jōmaweda p'anadait'ee Tachi Ak'ōre k'īrapite Ak'ōre
ewari waibia ewate. ¹¹ Māga k'awa p'ani Tachi Ak'ōre
Ūraa p'ādade jara bairā:

'Mī ichita chok'ai baparida a bi Tachi Ak'ōrepa. Eperā
chaa bedabaidait'ee mi k'īrapite māik'aapa jaradait'ee:
"Pita jōmaarā Ak'ōre Waibia."'

(Is 45.23)

¹² Mapa k'awa p'ani tachi chaachaa panadait'ee Tachi
Ak'ōre k'īrapite māik'aapa jaradait'ee tachia k'īsi-
adap'edaa, jaradap'edaa māik'aapa oodap'edaa na
p'ek'au eujāde p'ani misa.

Ne-inaa k'achia oopināati awaraa ijāapataarāmaa

¹³ Maperā ak'inaadāma awaraa ijāapataarāpa oopata
pedee k'achia pedeedait'ee āra āpite. Ma k'āyaara jō-
ma ooti awaraa ijāapataarā pipiara ijāadamerā,
māik'aapa oodamerā Cristopa oopi k'inia bik'a. ¹⁴ Mī ji-
da araa bi Cristo ome. Ijāa bi chik'o k'īra t'ādo k'oipia
bi, Ak'ōrepa ma chik'o k'oit'ee ooda perā. Mamīda
awaraapa ijāa bi pirā chik'o k'īra aba k'oik'araa bi, ichi-
it'ee k'oik'araa bi. ¹⁵ Maperā k'ītrak'aupai pi ĩpema
Cristo k'aurepa t'āri p'uapii. Iru k'īrapite pia k'oru pirā
ne-inaa irua k'ok'aa, iru t'āri ārii beei pi ome maa-e
pirā Tachi Ak'ōre ome, Cristode ijāa amadarumaa.
Cristo ichiaba piuji ma eperā k'aripait'ee. Mapa
chik'inia p'anapatáati. ¹⁶ K'ītrak'aupai awaraarāpa
pedee k'achia jaradai pia ne-inaa pia oopata āpite, pia
ijāa bairā chik'o k'īra t'ādo k'oipia bi. ¹⁷ Tachi Cristode
ijāada-e p'ani irua chik'o k'īra t'ādo k'opipari perā wa
chik'o k'īra apai k'opipari perā. Ijāada-e ne-inaa topi-
pari perā wa topik'aa perā. Jīp'a tachi Cristode ijāapata
māik'aapa iru jua ek'ari p'anapata, iru Jaurepa k'ari-
pak'āri, oopataadai perā Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a
māik'aapa k'āiwee p'anapataadai perā. ¹⁸ Tachi
Ak'ōrepa pia ak'ipari māgá ijāa p'anīrā, oo k'inia
p'anadairā Cristopa oopi k'inia bik'a. Māga oodak'āri,

k'achia ooda-e p'ani. Mapa āra ik'aawa p'aniirāpa ichiaba āra pia ak'ipata.

¹⁹ Maperā ne-inaa pia oodāma k'aiwee p'anapataadait'ee awaraa ijāapataarā ome. Chik'aripa p'anadāma, tachi jōmaweda pipiara Cristode ijāadait'ee. ²⁰ K'irak'apai awaraarā t'āri āriipii Tachi Ak'ōre ome, parāpa ne-inaa k'opata k'aurepa. K'irāpāti Tachi Ak'ōrepa chik'o jōmaweda ooji k'odamerā. Mamīda pia chik'o k'īra t'ādoo k'o bipa awaraa ijāapari k'achiade baaipiru pirā, Tachi Ak'ōre k'īrapite ne-inaa k'achia oomaa bi. ²¹ Piara bi chik'o k'īra t'ādoo k'o-e pait'ee maa-e pirā ne-inaa k'īra t'ādoo to-e pait'ee maa-e pirā ne-inaa awaraa oo-e pait'ee, ma k'aurepa k'achiade baaipii k'āyaara pi īpema Cristo k'aurepa.

²² Maperā pia ijāa bi pirā chik'o k'īra t'ādoo k'oipia bi, māga ijāa bēeji pichi t'āridepai. Māpai awaraa ijāapari māga ijāa-e bi ome nipak'āri, jaraik'araa bi pichi t'āride iru bi. Tachi Ak'ōrepa k'awa bi ne-inaa jōma pia ijāa bi pichi t'āride. Chi māga oo p'aniirā o-īa p'ani Ak'ōre k'īrapite, k'īsia p'ua-ee. ²³ Mamīda pia ijāa bi pirā chik'o k'īra aba k'oik'araa bi, k'īsia p'uadarii ma chik'o k'ok'āri. Māgā k'īsia p'uadaik'āri, ne-inaa k'achia oomaa bi Ak'ōre k'īrapite ma chik'o k'oru pirā. Mapa mia ūraapari ijāaparipa k'awa-e bi pirā ne-inaa ooi wa oo-e pai, ooi'araa bi, ichi t'āriipa ijāarumaa oopia bi.

Tachia k'aripadaipia bi Tachi Ak'ōre Ūraa pia k'awada-e beerā

15 Tachi Ak'ōre Ūraa pia k'awaa beerāpa choodaipia bi Ak'ōre Ūraa pia k'awada-e beerā ome ne-inaa awara ijāadak'āri. Tachia oo k'iniata oodai k'āyaara, oodaipia bi ārapa k'inia p'anik'a. ² Māga ooruta pirā, āchi t'āri āriipida-e pait'ee. Jīp'a āchi k'aripadait'ee waapiara k'awaadamerā Cristopa āchima oopi k'inia bi. ³ Oodaipia bi Cristopa oodak'a. Ne-inaa oo-e paji irua māga oo k'inia bada perā. Jīp'a oopachi Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a, nepirade baaipachi mīda māga ooda k'aurepa. Choopachi Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a:

'Ak'ōre, k'achia beerāpa ik'achia jaradap'edaak'a pi āpite, auk'a mimaa jarajida, mia ooda perā pia oopidak'a.'

(Sal 61.1b)

⁴ Chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa p'āpīji, ma k'aurepa tachi īrapemaarāpa irua jara pēida k'awaadamerā. Māga k'awaa wādak'āri, t'āri o-ī-īdaipata tachia ijāa p'anide, choo k'awaa wāpata nepirade p'anide māik'aapa nipata Ak'ōrepa tachi k'aripamerā ichi ūraade jara bik'a.

⁵ Mia it'aa iidi bi Ak'ōrepa parā māgā k'aripamerā māik'aapa choopimerā nepirade jōnide. Ichiaba iidi bi irua parā k'aripamerā t'āri a-ba p'anapataadamerā apemaarā ijāapataarā ome, Jesucristopa māga oopi k'inia bairā. ⁶ Māgā t'āri a-ba p'anadak'āri, otau aba pik'a parā jōmaweda o-īa it'aa t'īpataadait'ee māik'aapa k'aripataadait'ee. Māgā ak'ipidait'ee wāara ijāa p'ani Tachi Waibia Jesucristo Ak'ōrede.

⁷ Maperā awaraa ijāapataarā pia ak'īti, Cristopa parā pia ak'iparik'a. Cristopa māga ooda perā na eujāde bi misa, awaraarāpa pia jarapachida Tachi Ak'ōre āpite. Auk'a pia jaradai iru āpite, parāpa māga oo p'ani pirā.

⁸ Tachi Ak'ōrepa Cristo pēiji tai judiorā k'aripade, ichia jaradak'a tai chonaarāmaa. Māga ooji ak'īpiit'ee wāara ichia oopari ichia jara bik'a. ⁹ Ichiaba Ak'ōrepa Cristo pēiji ak'īpiit'ee ichia judio-eerā auk'a k'aripa k'inia bi. Ichi āchi māgā chupiria k'awaa bapari perā, judio-eerā auk'a irumaa it'aa t'ī k'inia p'ani, iru ūraa p'ādade jara bik'a:

'Maperā awaraa eujādepemaarā t'āide mi it'aa t'īit'ee māik'aapa pimaa k'ariit'ee.'

(2 S 22.50; Sal 18.49)

¹⁰ Awara āi Ak'ōre Ūraa p'ādade ichiaba jara bi:

'Awaraa eujādepemaarā, o-īa it'aa t'īti Tachi Ak'ōre eperāarā ome.'

(Dt 32.43)

¹¹ Awara āi ichiaba jara bi:

'Parā jōmaarā eujādepemaarā, it'aa t'īti māik'aapa k'arīti Tachi Waibiaamaa.'

(Sal 117.1)

¹² Tachi Ak'ōre pedee jarapari Isaiapa p'ādade ichiaba jara bi:

'Eperā uchait'ee Jesedeepa. Māgā jōmaarā ak'ipari pait'ee. Israel pidaarā-eerāpa pida ijāadait'ee irua āchi k'aripait'ee atuanaadamerā.'

(Is 11.10)

¹³ Mia it'aa iidi bi parā pari auk'a ijāadamerā. Māgā ijāadak'āri, Tachi Ak'ōrepa parā o-īa p'anapiit'ee māik'aapa k'aiwee p'anapiit'ee. Iidi bi Tachi Ak'ōre Jaurapa parāmaa k'awaapimerā Ak'ōrepa k'īsia iru bi Cristodeerā-it'ee, t'āri o-īa ni p'anadamerā irumaa wārutamaa.

Pablo judio-eerā ome mimiada

¹⁴ Jīpemaarā, mia k'awa bi parā Cristode wāara ijāa p'ani. Ne-inaa pia oopata awaraarā k'aripadait'ee. Ak'ōre net'aa pia k'awapata māik'aapa ūraa para bapari, chik'aripa p'ani misa. ¹⁵ Māga p'anapata mīda, na p'ādade mia ne-inaa ūk'uru jīp'a jaraji Tachi Ak'ōrepa jarapidak'a. Māgā jaraji parāpa k'irāpadamerā Ak'ōrepa ichideerāmaa oopi k'inia bi. Ma-it'eeipi Ak'ōrepa mi jirit'eraji, mi chupiria k'awaap'eda. ¹⁶ Mi jirit'eraji judio-eerāmaa jarateenamerā Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Ma-it'ee mi Jesucristo mimiapari papiji. P'aareerā awara bidak'a iru mimia oopataadamerā, māga pik'a mi awara bijī iru pedee pia jara pēida Cristode jarateepariimerā judio-eerāmaa. Mia māga jarateepari ārapa ijāadak'āri, primisiak'a p'aneadamerā Tachi Ak'ōre-it'ee māik'aapa irua āra pia ak'ipariimerā Cristode ijāapata k'aurepa. Māgapi ichi Jaurepa āra ichideerā papiit'ee.

¹⁷ Mi māgā mimiapari perā Tachi Ak'ōre-it'ee, o-īa jara bi Cristopa oomaa bi michi k'ap'ia pari. ¹⁸ Ne-inaa ooda michi k'īradoopa jara-e. Jesucristopa mimaa oopi bi Tachi Ak'ōre Jaure k'ap'ia pari jarait'ee; mimaa ne-inaa jarapiru māik'aapa ne-inaa oopiru judio-eerā ijāadamerā. ¹⁹ Ārapa māgā ijāajida, unudak'āri Tachi

Ak'õre Jaurepa mimaa oopi bi ne-inaa eperääräpa p'oyaa oodak'aa ächi juadoopa. Mäpai iru Jaurepa mi t'imí wäpiji judio-eerämaa jarateenamerä. Jerusalén p'uurudeepa Iliria eujäde parumaa, p'uuru bee chaa mia Cristopa ooda eperäärä k'aripait'ee jaratee nipapachi, Ak'õrepa mimaa oopidak'a. ²⁰ Mägá mia jaratee k'inia bi. Wä k'inia bi Cristo at'äri k'awada-e p'anirämaa, jarateede irua ooda eperäärä k'aripait'ee. Eperäpa te chiwidi ook'äri, oo-e awaraapa te biiri suda ïri. Mäga pik'a mia jaratee k'inia-e Cristopa ooda chi üridap'edaarämaa awaraa jarateepari it'aideepa. ²¹ Jip'a mia jaratee k'inia bi k'awada-e p'anirämaa, ära p'anadamerä Ak'õre Üraa p'ädade jara bik'a:

'Waide irua ooda ürida-e p'aniräpa iru unudait'ee mäik'aapa waide irude ürida-e p'aniräpa iru k'awaadait'ee.'

(Is 52.15)

Pablo wä k'inia bada Romadepema ijäapataarä ak'ide (1 Co 16.5-9)

²² Mi mägá t'imí wäpari perä awaraarämaa jarateede, waide p'oyaa wä-e paji parä ak'ide, ichita wä k'inia baji mïda. ²³ Mamïda ïrá, waa wë-e perä na tode at'äri Cristopa ooda ürida-ee mäik'aapa año chok'ara paru mi wäit'ee bada parä ak'ide, ïrá wäit'ee. ²⁴ Españadee wäk'äri, parämäi wiibaiit'ee. Paräpa mi k'ariparuta pirä, jama panait'ee, p'asia nipap'eda parä t'äide. O-ïa bi parä unuit'ee perä, mak'ïara p'oyaa taaräba-e mïda parä ome. ²⁵ Mamïda wäi naaweda parä ak'ide, mi wäit'ee Jerusalén p'uurudee. P'arat'a ateeit'ee ijäapataarä mama p'anirämaa. ²⁶ Mäga ooit'ee Macedonia eujädepema mäik'aapa Acaya eujädepema ijäapataaräpa k'aripa k'inia p'anadairä Jerusalendepema ijäapataarä chupiria chitoonirä. Ma-it'ee p'arat'a p'ejida tee pëidait'ee mi ome. ²⁷ Judio-eerä paji mïda, ächi k'iradoopa mäga oojida t'äri pia p'anadap'edaa perä. Mamïda mäga ooda-e pada paara ächi k'iradoopa, k'aripadaipia p'anak'ajida, judiorä k'aurepa ächia Ak'õre net'aa k'awa p'anadairä. Maperäpi ächi net'aa teedaipia bi chi wëe p'anirämaa judiorä t'äide. ²⁸ Mäpai mia ächi p'arat'a p'edap'edaa Jerusalendee ateeit'eda mäik'aapa teep'eda ma chupiria beerämaa, mi wäit'ee Españadee mäik'aapa ma wäruude wiibaiit'ee parä ak'it'ee. ²⁹ Mägá unudak'äri, mia k'awa bi parä o-ïa p'anadait'ee, mia jarait'ee perä ne-inaa pia Cristopa oo k'inia bi ichideerämaa.

³⁰ Mamïda, ïpemaarä, mäga paru misa, mia k'inia bi paräpa it'aa t'ïpataadamerä mi pari. K'ïra jip'a it'aa iidi-patáati Ak'õrepa mi k'aripamerä, mi unuk'äri Cristopa ooda üridaamaa p'anirä ome. Tachi Waibia Jesucristopa k'inia bi tachi mägá chik'aripa p'anadamerä. Mapa Ak'õre Jaurepa Cristodeerä jömaweda chik'inia p'anapipari. ³¹ Maperä it'aa t'ïpatáati Tachi Ak'õrepa mi baaipinaamerä Judeadepema Cristode ijäadak'aa beerä juade, mäiräpa mi k'ïra unuamaa iru p'anapata perä, mia jaratee bi k'aurepa. Ichiaba it'aa t'ïpatáati Jerusalendepema judiorä Cristode ijäapataaräpa t'äri

o-ïa jitadamerä ma p'arat'a mia ateeru teeit'ee äramaa. ³² Mägá it'aa t'ïpatáati mi parä t'äide o-ïa panamerä, Ak'õrepa mäga k'inia bi pirä. Jäma panak'äri, ïit'ee mäik'aapa pedee sia pedeeit'ee parä ome. ³³ Mäga paru misa, mia it'aa iidiit'ee Ak'õrepa parä jöma k'äi-wee p'anapimerä. Amén.

Pablopa salude pëida

16 Mia k'inia bi paräpa auteebaidamerä tachi ïpewëra Cristo k'aurepa, t'ïjarapata Febe. Irua Cencrea p'uurudepema ijäapataarä ak'ipataarä k'aripapari. ² Iru parä t'äide panak'äri, pia óoti Cristopa oopi bik'a jömaweda ichideerämaa. Febe k'aripáti parämaa ne-inaa iiduru pirä, irua ijäapataarä chok'ara k'aripadoo perä, mi paara.

³ Mia salude pëiru Priscilamaa mäik'aapa Aquilamaa. Mi ome ära auk'a mimiapata Jesucristo-it'ee. ⁴ Perä piujida mi k'aripadait'ee. Maperä mia gracias jara k'inia bi äramaa mäik'aapa ijäapataarä jömaweda judio-eerä t'äidepemaaräpa pida.

⁵ Ichiaba salude pëiru jömaweda ijäapataarämaa, ära tede it'aa t'ï chepata. Salude pëiru mi k'öp'äyo k'inia, Epenetomaa. Iru awaraarä k'äyaara naapiara Cristode ijäaji Ásia eujäde.

⁶ Salude pëiru Mariamaa. Pia oopari Cristopa oopi bik'a parä t'äide.

⁷ Salude pëiru michi auk'arä Andronicomaa mäik'aapa Juniamaa. Ära carcelde p'anajida mi ome. Ärapa mi k'äyaara naapiara ijäajida. Jömaweda Cristopa jirit'edaaräpa ära pia t'o p'ani, pia mimiapata perä Cristo-it'ee.

⁸ Salude pëiru mi k'öp'äyo k'inia Ampliatomaa. Tachi ome auk'a ijäa bi Cristode.

⁹ Salude pëiru Urbanomaa. Irua tachi jöma k'aripapari mimia p'ani misa Cristo-it'ee. Ichiaba salude pëiru mi k'öp'äyo k'inia, Estaquimaa.

¹⁰ Salude pëiru Apelemaa. Nepirade baaiji mïda Cristode ijäapari perä, choopari ijäa bide. Ichiaba salude pëiru Aristóbulo te pidaarämaa, ära ichiaba Cristode ijäapata perä.

¹¹ Salude pëiru michi auk'aa Herodionmaa mäik'aapa Narciso tedepema ijäapataarämaa.

¹² Salude pëiru Trifenamaa mäik'aapa Trifosamaa. Ma wëraaräpa pia oopata Cristopa oopi bik'a. Ichiaba salude pëiru mi ïpewëra Cristo k'aurepa Persidemaa. Mia iru k'inia iru bi. Irua ichiaba pia oopari Cristopa oopi bik'a.

¹³ Salude pëiru Rufomaa. Ak'õrepa iru jirit'eraji parä t'äide waibia papiit'ee. Auk'a salude pëiru iru nawemaa. Mägá wërapa mi ak'ipari michi nawek'a.

¹⁴ Salude pëiru Asincritomaa, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas, mägirämaa mäik'aapa apemaarä ïpemaarämaa, ära ome it'aa t'ï chepata.

¹⁵ Ichiaba salude pëiru Filologomaa Julia ome, Nereamaa iru ïpewëra ome, Olimpamaa mäik'aapa apemaarä ijäapataarämaa, ära ome it'aa t'ï chepata.

¹⁶ Salude tee para báti pāchi pitapai ak'ipidait'ee chik'inia p'anapata Cristopa k'inia bik'a. Nāpema ijāapataarāpa parāmaa auk'a salude pēiruta.

¹⁷ Īpemaarā, mia enenee nībi parā k'īrichaa p'anadamerā, ūk'uru seewa jarateepata paraa perā. Māirāpa awara jarateepata Tachi Ak'ōre Ūraa wāara jarateepataarāpa parāmaa jarateedap'edaa k'āyaara māik'aapa ijāapataarā k'īsia awara-awaraa papipata. Maperā Cristode ijāapataarā ūk'uru ijāa amaadaipata āchi k'aurepa. Āyaa p'anēeti māirā ik'aawaapa.

¹⁸ Māgeerāpa oodak'aa Cristopa oopi bik'a. Īp'a āchi-it'ee aupai mimiapata. Pedee sia, iwarraa pedee jaratee p'anīpa k'ūrāpata ijāapataarā, chi pia k'īsia k'awada-e p'anīrā. ¹⁹ Jōmaarāpa jara p'anī parā Cristode pia ijāapata māik'aapa p'anapata irua pēida eperāarāpa jarateepatak'a. Māga ūrik'āri, mi o-fadaipari. Māgá neinaa pia k'awaa wāk'āti wātī. Mamīda k'īrak'aupai neinaa k'achia oodai. ²⁰ Parāpa ma seewa jarateepataarāpa jara p'anī ūrida-e pīrā, Tachi Ak'ōrepa isapai p'oyaa Satanás, chi āchimaā māga oopi bi. Māgá parā k'āiwee p'anadai, k'īsia awara-awaraa p'anadai k'āyaara. Mia it'aa iidi bi Tachi Waibia Jesupa made parā k'aripamerā.

²¹ Timoteopa parāmaa ichiaba salude pēiru. Ichia mi k'aripapari na mimia ome. Ichiaba salude pēiruta michi auk'arā Luciopa, Jasonpa māik'aapa Sosipatropa.

²² Mī, Terciopa na k'art'a p'āmaa bi Pablo k'ap'ia pari. Mia pida Tachi Waibiade ijāa bi. Mapa parāmaa ichiaba salude pēi k'inia bi.

²³ Gayopa parāmaa ichiaba salude pēiru. Irua tai auttebaiji ichi tede māik'aapa tai pia ak'īmaa bi. Māga oopari jōma Cristode ijāapataarā ome nama chedak'āri. Erasto, na p'uurudepema p'arat'a ĵaparipa ichiaba salude pēiru. Ma awara tachi ĵpema Cristo k'aurepa, Cuartopa salude pēiru.

²⁴ [Mī, Pabloa iidi bi Tachi Waibia Jesucristopa parā pia ak'ī bapariimerā.]

²⁵ Īrá it'aa t'īdāma Tachi Ak'ōremaa jaradait'ee iruta jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Irua parā k'aripapariit'ee Cristopa oopi k'inia bik'a oodamerā. Mia māga jōmaarāmaa jara bi jarateek'āri Tachi Ak'ōre Ūraa Pia jara pēida. Ma ūraade jara bi jōmaweda Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Ma pedee Ak'ōrepa chonaarāweda k'awapi-e paji. ²⁶ Mamīda Tachi Ak'ōre ichita bapari-pa, ma k'īsia iru bada Īrá k'awapimaa bi michi it'aideepa māik'aapa awaraa jarateepataarā it'aideepa. Taimaa k'awaapiji ichia wāarata jara k'inia bada ichi ūraa p'ādade chonaarāweda, ma pedeeta jara bairā Cristopa ooit'ee bada jōmaarā k'aripait'ee. Māga k'awaapida perā taimaa, jōmaweda taipa jarateepata ūri p'anīrāpa Cristode ijāadai māik'aapa oodai irua oopi bik'a.

²⁷ Tachi Ak'ōre aupaita wāara k'īsia k'awaa bapari. Ichia Jesucristo pēiji tachi o k'achiadeepa k'aripa atamerā. ĵMapa ichita it'aa t'īdāma irumaa! Amén. Māgapai paji.

1 Corintios

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'ãji, Éfeso p'uurude bak'ãri. P'ã pëiji Corinto p'uurudepema ijãapataarãmaa. Pablo Jesucristo ũraa jaratee nipak'ãri judio-eerã t'ãide Corinto p'uurude, mãirã ũk'uru Cristode ijãa p'aneejida. Corinto p'uuru waibia baji Grecia eujãde. Mama eujã k'ĩra t'ãdoodeepa net'aa aneedap'edaa netopachida. Ichiaba mama p'anapachida awaraa ak'õre waibia apatade ijãapataarã k'ĩra t'ãdoo. Maperã Cristode ijãapataarã nepira k'ĩra t'ãdoode baaipachida. Pablopa na k'art'a p'ãji ãra ũraait'ee, jĩp'a Jesucristode ijãapataadamerã; ãchi p'ek'au k'achia oo amaadamerã mãik'aapa chik'inia p'anapataadamerã Cristopa k'inia bik'a. Naapiara Pablopa gracias jara bi Tachi Ak'õremaa ma Corintodepemaarã pari, Jesucristode wãara ijãapata perã (cap. 1.1-9). Mam'ida t'ëepai ãra itria bi k'ĩsia awara-awaraa p'anapata perã, chik'inia p'anada-ee (caps. 1.10-4.21). Ichiaba ãra itria bi ãchi t'ãide p'ek'au oopataarã ichiak'au bipata perã mãik'aapa charraarãmaa nepira ateepata perã, t'ãri auk'a bidai k'ãyaara Cristopa k'inia bik'a (caps. 5-6). Jara bi sãga miak'ãi p'aniirã p'anapataadaipia bi (cap. 7) mãik'aapa sãga p'anapataadaipia bi ijãadak'aa beerã ãchi ik'aawa p'anapataarã ome (caps. 8.1-11.1). P'anau bi Corintodepemaarãpa iidi pëidap'edaa, k'awa k'inia p'anadak'ãri sãga oodaipia bi chip'edaidak'ãri it'aa t'ĩpataadait'ee (cap. 11.2-16). Ichiaba jara bi ijãapataarã nek'opatade Cristo piuda k'irã-padak'ãri (cap. 11.17-34); sãga p'anapata wãara chik'inia iru p'anapataarã (cap. 13) mãik'aapa Tachi Ak'õre Jau-repa ijãapataarãmaa ne-inaa oopiparide (caps. 12 y 14). Jara bi k'ãata jara k'inia bi Jesús piup'eda chok'ai p'irabaida irude ijãapataarã-it'ee (cap. 15). T'ëepai jara bi sãga p'arat'a p'edaipia bi awaraa ijãapataarã k'aripadait'ee mãik'aapa ichia k'ĩsia iru bi ooit'ee (cap. 16).

Salude pëida

1 Mi, Pablo, tachi ĩpema Cristo k'aurepa Sóstenes ome na k'art'a p'ãruta. Tachi Ak'õrepa k'inia bada perã, mi jirit'eraji Jesucristopa pëimerã ichi ũraa jarateede. ² Mia na k'art'a p'ãru parã ijãapataarãmaa Corinto p'uurude p'anã. Parãpa Jesucristode ijãa p'aneedak'ãri, Tachi Ak'õrepa parã awara biji ichideerã p'aneedamerã. Mãga oopari jõmaweda na p'ek'au eujãdepemaarã ome, Jesucristomaa it'aa t'ĩdak'ãri. Mãgã Tachi Poro Waibia Jesucristo ãra Poro Waibia pai ichiaba. ³ Mia k'inia bi Tachi Ak'õrepa mãik'aapa Tachi Waibia Jesucristopa parã pia ak'ĩ p'anadamerã. Mãgã k'ãiwee p'anapataadait'ee.

Tachi Ak'õrepa Cristode ijãapataarã pia ak'ĩ bapari

⁴ Ichita Tachi Ak'õremaa it'aa t'ĩ bak'ãri parã pari, mia jarapari: "Ak'õre, pi t'ãri pia bi Jesucristode ijãapataarã pia ak'ĩpari perã."

⁵ Cristode ijãa p'anã k'aurepa Tachi Ak'õrepa ne-inaa jõmaade parã Corinto pidaarã k'aripaji. Pia pedeeji iru ũraa jarateedamerã. Ichiaba poro wësaapiji k'awaadamerã irua oopi k'inia bi ichide ijãapataarãmaa. ⁶ Tachi Ak'õrepa mãga ooda perã, parãpa waapiara Cristode ijãajida, taipa naaweda jarateedap'edaa k'ãyaara. ⁷ Ma awara Tachi Ak'õrepa ma jõma ooda perã parã-it'ee, parãpa oodai ne-inaa jõmaweda iru Jaurepa oopi bik'a ichideerãmaa, Tachi Waibia Jesucristo cheit'ee ewari ni p'anã misa. ⁸ Tachi Ak'õrepa parã pia ak'ĩ bapariit'ee Cristo cherumaa, ma ewate iru k'aurepa parã k'achia wëe p'anadamerã.

⁹ Mãga ooit'ee ichia jaradak'a oopari perã. Parã jiriji ichi Warra Jesucristo ome araa p'anapataadamerã.

Ijãapataarã k'ĩsia awara-awaraa p'anadap'edaa

¹⁰ Ma jara aupada jõmaweda wãara m'ida, Cloe tede-pemaarãpa mimaa k'awapijida parã nepirade para bi, auk'a k'ĩsiada-e p'anadairã. ĩpemaarã, Tachi Waibia Jesucristopa mi pëida perã, jũriti mi ũraa! T'ãri auk'a p'anapatãati, aupedeeda-ee, Cristode ijãapata perã. Óoti irua oopi bik'a ichideerãmaa. ¹² Nãga mimaa nepirijida. Ijãapataarã ũk'uruurãpa mãgapata: "Mi Pablo eere bi"; awaraarãpa: "Mi Apolo eere bi"; awaraarãpa: "Mi Pedro eere bi"; jõdee apemaarãpa: "Mi Cristo eere bida" apata. ¹³ Cristopa ichide ijãapataarãmaa mãgã awara-awaraa k'ĩsiapik'aa. Mi, Pablo kurasode piu-e paji parã pari, p'ek'au k'achia wëpapi-it'ee. Parã poro choopidak'ãri, mi t'ĩde poro chooda-e paji. ¹⁴ Mi o-ĩa bi Tachi Ak'õre k'ĩrapite parãdepema Crispo mãik'aapa Gayo aupai poro chooda perã. ¹⁵ Mãgã mia chok'ara-ee poro chooda perã, parãdepe-ma apidaapa p'oyaa jarada-e mi t'ĩde poro choopiji. ¹⁶ Ichiaba Estéfanos te pidaarã poro chooji. Mãgãirã awara mia waa k'irãpa-e. ¹⁷ Cristopa mi pëi-e paji poro choode. Jĩp'a ichia ooda mãik'aapa ũraada jarateedeta pëiji. Mãgã ũraa mia k'ĩsia k'awaa pik'a jaratee-e, ijãadamerã mi pedee wësa jaratee bipa. Ma k'ãyaara t'ãri pia jarateepari k'awaadamerã Jesucristo kurasode piuji eperãrã o k'achiadeepa k'aripa atait'ee.

Tachi Ak'õre jõmaarã k'ãyaara k'ĩsia k'awaara bi

¹⁸ Mägí jarateeda maarepida ũri k'iniada-e p'ani Cristode ijãadak'aa beerãpa, ächi-it'ee mägí jarateepataarã pariatua pedee p'anadairã. Mamída tachi ijãapataarãpa mägí jarateeda ũridak'ãri, p'ek'au k'achia oo k'iniada-e p'anapata, k'awa p'anadairã Cristopata tachi ma o k'achiadeepa k'aripa atapari. ¹⁹ Mäga k'awa p'ani Tachi Ak'õre ũraa p'ädade jara bairã:

'Mia ak'ipiit'ee na p'ek'au eujãdepema k'ĩsia k'awaa beerãda apata wãara mäga p'ani-e, ächia k'ĩsia iru p'anik'a mia oopi-e pak'ãri.'

(Is 29.14)

²⁰ Tachi Ak'õrepa mägí p'ädade nãga jara k'inia bi. Eperãarã ãrapemaarãk'a, poro wësaa p'ani jida mäik'aapa pedee wësaa pedee p'ani jida, k'ĩsia k'awada-ee pik'a p'ani Tachi Ak'õre k'ĩrapite, iru jõmaarã k'ãyaara k'ĩsia k'awaara bapari perã. ²¹ Tachi Ak'õre mäga bapari perã, na p'ek'au eujãdepemaarãpa iru p'oyaa k'awada-e ächi k'ĩsiadoopa. Maperãpi Tachi Ak'õrepa Cristopa ooda eperãarã k'aripait'ee taimaa jarateepiji, ũk'uruurãpa k'ĩsia p'ani mída tai k'ĩsia k'awada-ee p'ani. Mamída chi ijãarutaarã taipa jarateepatade o k'achiadeepa uchiadait'ee.

²² Judiorãpa taipa jarateepata ũri k'iniada-e p'ani, ak'ĩ k'inia p'anadairã ne-inaa Tachi Ak'õrepa ooru eperãarãpa p'oyaa oodak'aa. Jõdee judio-eerãpa ũri k'iniada-e p'ani, k'ĩsia k'awaa bipa jarateedata jiri p'anadairã.

²³ Mamída táipata jarateepata Cristo kususode piuda p'ek'au k'achia wëpapiit'ee, judiorãpa ijãadaamaa p'ani pijida mäik'aapa judio-eerãpa ichiaba ijãa k'iniada-e p'ani pijida, tachi k'ĩsiadeepa pariatua jarateedai jãak'aapa. ²⁴ Taipa mäga jarateepata k'awa p'anadairã Tachi Ak'õrepa jirĩmaa bi judiorã mäik'aapa judio-eerãpaara Cristode ijãadamerã. Irude ijãadak'ãri, k'awa p'aneepata iruata k'awapipari Tachi Ak'õrepa k'ĩsia iru bi mäik'aapa oopipari Ak'õrepa oopi k'inia bik'a eperãarãmaa. ²⁵ Tachi Ak'õrepa mäga k'ĩsia iru baji na p'ek'au eujãdepemaarãpa k'ĩsia p'ani mída irua ne-inaa pariatua ooji Cristo piupik'ãri. Tachi Ak'õrepa Cristo peedap'edaarã ome p'oyaa-e pajida apata. Mamída irua mäga oopik'ãri, ak'ipiji ichi wãara jõmaarã k'ãyaara k'ĩsia k'awaara bapari mäik'aapa ak'ipiji ne-inaa jõma p'oyaa, mägá tachi o k'achiadeepa k'aripa ataperã.

Tachi Ak'õrepa eperãarã jirit'erada

²⁶ Ìpemaarã Cristo k'aurepa, k'ĩsiati parã p'anapatap'edaade, Tachi Ak'õrepa parã jiri naaweda. Parã t'ãide Tachi Ak'õrepa eperãarã jirik'ãri ichide ijãadamerã, chok'ara jiri-e paji nãgee: k'ĩsia k'awaa beerã na p'ek'au eujãdepemaarãpa jiripatak'a; p'arat'ara beerã maa-e pirã eperãarã poro waibiarã. ²⁷ Mägeerã jirit'erai k'ãyaara, Tachi Ak'õrepa jirit'eraji eperãarã mak'iaara k'ĩsia k'awada-ee beerã, na p'ek'au eujãdepema k'ĩsia k'awaa beerã k'ĩra nejasia p'aneedamerã ũridak'ãri irua jarapida mäirãmaa. Ichiaba jirit'eraji eperã jip'aarã, na p'ek'au eujãdepema

poro waibiarã k'ĩra nejasia p'aneedamerã ũridak'ãri irua oopi bi mäirãmaa. ²⁸ Jirit'eraji na p'ek'au eujãdepema eperãarã chupiria beerãda apata. Mäga ooji ak'ipiit'ee pipiara bi Cristode ijãaru, k'ĩsia k'awaa bai k'ãyaara, p'arat'ara bai k'ãyaara mäik'aapa eperã waibia bai k'ãyaara. ²⁹ Mäga ooji Tachi Ak'õrepa, apida audua p'ananaadamerã ichi k'ĩrapite. ³⁰ Tachi Ak'õre jõmaarã k'ãyaara k'ĩsia k'awaara bapari perã, tachimaa k'awaapiji Cristopa ooda tachi k'aripait'ee atua-naadamerã. Cristopa tachi neto pik'a ataji uchiadamerã p'ek'au k'achia jua ek'ariipa. Mãpai irude ijãadak'ãri, Tachi Ak'õrepa tachi awara biji araa p'anapataadamerã iru ome. Mägá p'ek'au k'achia wëe p'aneejida Tachi Ak'õre k'ĩrapite. Ma awara mägá Cristopa tachimaa k'awapiji Tachi Ak'õrepa oopi k'inia bi.

³¹ Maperãpi Tachi Ak'õre ũraa p'ädade jara bi:

'Eperãpa jara k'inia bi pirã ichiata ne-inaa k'awaara bi awaraarã k'ãyaara, mäga jaraipia bi ichia k'awaa bairã Tachi Ak'õrepa iru pia ak'ĩ bapari.'

(Jer 9.23-24)

K'ĩsia k'awaa bipa ichi k'ĩradoopa apida Cristode ijãapi-e pai

² Ìpemaarã, mi parãmaa wãk'ãri, jarateepi Tachi Ak'õrepa jara pëida; irua naaweda k'ĩsia iru bada ooit'ee Cristo piuda k'ap'ia. Mäga jaratee-e paji poro wësaa bipa jarateeparik'a maa-e pirã k'ĩsia k'awaa bipa jarateeparik'a. ² Ma k'ãyaara jarateepi Jesucristo kususode piuda tachi p'ek'au k'achia wëpapiit'ee. ³ Mäga jaratee bide mi p'era baji, parãpa mia jararu ũri k'iniada-e pai jãak'aapa. ⁴ Jaratee-e paji k'ĩsia k'awaa bipa jarateeparik'a, ichi pedee ijãadamerã. Mäga-e. Tachi Ak'õre Jaurepata mia jarateeda parãmaa ijãapiji, ichia jõmaweda p'oyaapari perã. ⁵ Ak'õre Jaurepa mäga ooji parãpa k'ĩsianaadamerã eperãpa jarateeda k'aurepa ijãa p'ani. Jip'a ijãa p'ani Tachi Ak'õre Jaurepata ijãapida perã.

Tachi Ak'õre Jaurepata k'awapipari ichia k'ĩsia iru bi

⁶ Taipa parãmaa jarateeda-e paji k'ĩsia k'awaa beerãpa jarateepatak'a. Mamída mägá jarateepata Tachi Ak'õre pipiara k'awa k'inia p'anãrãmaa. Jarateedak'aa ijãadak'aa beerã k'ĩsia k'awaa beerãk'a maa-e pirã ijãadak'aa beerã waibiarãk'a. Ächi piudak'ãri, ächia jarateedap'edaa mak'iaara k'irãpadak'aa. ⁷ Ächia jarateepatak'a jarateedai k'ãyaara, taipa jarateepachida Tachi Ak'õrepa k'awapida taimaa; ai naaweda ne-inaa eperãarãmaa k'awapi-e pada. K'awapiji ichia k'ĩsia iru bada ooit'ee Jesucristo k'ap'ia pari na eujã ooi naaweda. Ichiaba k'awapiji jõma ichia k'ĩsia iru bi tachi-it'ee, it'ari panadak'ãri. ⁸ Tachi Ak'õrepa ichia k'ĩsia iru bada k'awapi-e paji eperã waibia beerãmaa, mägiãrãpa ijãada-e pada perã. Ächia mäga k'awadap'edaa paara, Tachi Waibia kususode peeda-e pak'aji. K'awak'ajida iru cheji Tachi Ak'õre k'ĩra wãree unupide na p'ek'au eujãdepemaarãmaa. ⁹ Ma awara tachia k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa mägiãrãmaa k'awapi-e paji ichia k'ĩsia iru bi ichide ijãapataarã-it'ee, iru ũraa p'ädade jara bairã:

'Tachi Ak'õrepa nãgí ne-inaa k'ĩsia iru bi teeit'ee ichi k'inia iru p'aniĩrãmaa: ne-inaa eperãarãpa waide un-udak'aa; waide ũridak'aa; mãik'aapa waide k'ĩsi-adak'aa.'

(Is 64.4)

¹⁰ Chonaarãweda Tachi Ak'õre Ūraa p'ãdak'ãri, k'awada-e p'anapachida irua k'ĩsia iru bada. Mamĩda Tachi Ak'õre Jaurepa ne-inaa jõma k'awapari perã, mãgí k'ĩsia paara tachimaa k'awapari.

¹¹ Eperãpa ichi k'ĩsia k'awapari ichi t'ãridepai. Mãga pik'a Tachi Ak'õre Jaurepa k'awapari Tachi Ak'õre k'ĩsia.

¹² Mapa tachi ijãapataarãpa Ak'õrede ijãadak'arãpa k'ĩsiapatak'a k'ĩsiadak'aa. Tachi Ak'õrepa ichi Jaure pëiji tachimaa k'awapimerã ne-inaa jõma irua ooit'ee bi tachi-it'ee Jesucristo k'ap'ia pari. Ak'õrepa mãga oo-e paji tuchia ne-inaa pia oopata perã. Jĩp'a ooji tachi k'inia iru bapari perã. ¹³ Maperã taipa jarateedak'aa tachi k'ĩsiadoopa. Jĩp'a Tachi Ak'õre Jaurepa jarateepi bik'a jarateepata. Mãga ũridak'ãri, ijãapataarãpa k'awaa wãpata Tachi Ak'õrepa k'ĩsia iru bi ãchi-it'ee, ichi Jaure ãchi ome bapari perã.

¹⁴ Mamĩda ijãadak'aa beerãpa mãga ũri k'iniadak'aa, ãchi-it'ee tachi k'ĩsiadoopa pariatua pedee p'anadairã. Ma awara ãchia Tachi Ak'õre k'ĩsia p'oyaa k'awadak'aa, Tachi Ak'õre Jaure wëe p'anapata perã. ¹⁵ Tachi Ak'õre Jaure iru p'aniĩrãpa ne-inaa jõma ak'idai k'awaadait'ee pia wa k'achia Tachi Ak'õre k'ĩrapite. Mãga oodai Ak'õre Jaurepa ãra k'aripapari perã. Jõdee Tachi Ak'õre Jaure wëe beerãpa mãgá p'oyaa ooda-e. Ma awara ãchia p'oyaa k'awada-e p'ani Tachi Ak'õre Jaure tachi ijãapataarã ome bapari wa mãga-e, iru Jaure wëe p'anadairã. ¹⁶ Tuchia k'awa p'ani ijãadak'aa beerãpa Tachi Ak'õre net'aa p'oyaa k'awadak'aa, iru Ūraa p'ãdade jara bairã:

'¿K'aipa k'awaaima Tachi Ak'õre k'ĩsia mãik'aapa k'aipa iru ũraaima? Iruata ne-inaa jõma k'awapari.'

(Is 40.13)

Mamĩda mãga-e tachi ijãapataarã ome. Tachiata k'awaadai Tachi Ak'õre k'ĩsia, iru Jaurepa tachi k'ĩsiapi-pari perã Cristopa k'ĩsia bik'a.

Tachi Ak'õre Ūraa jarateepataarã auk'a mimiapata iru-it'ee

3 Īpemaarã, k'irãpãti mia jaratee nipada parã ome bak'ãri. Ara nawepa ichi warra chai ewaa t'odamaa chik'o k'opi-e bik'a, chik'o waide p'oyaa k'o-e bairã, mãga pik'a mia jaratee-e paji Tachi Ak'õre Jaure taarã iru beerãmaa jarateeparik'a. Mãga oo-e paji parã at'ãri pia ijãada-e p'anadap'edaa perã. ² Maperãpi nawepa ichi warra chai jutopiparik'a chik'o waide p'oyaa k'o-e bairã, mãga pik'a mia jĩp'a jarateepachi Cristo piuda eperãarãpa p'ek'au k'achia oopata wëpapiit'ee. Jaratee-e paji jõma irua k'ĩsia iru bi tachi-it'ee, k'awa bada perã parãpa waide mãga p'oyaa k'awada-e pai. ³ Mãga p'ani pãchia oo k'iniata oo p'anadairã, Tachi Ak'õre Jaurepa oopi k'inia bi ooda-ee. Iru Jaurepa jarateepi bik'a oodai k'ãyaara, aupedeepata, Tachi Ak'õrepa jarateepataarã pëida audú k'ĩfa p'anadairã.

⁴ Jara p'ani-ek'ã: "Mi Pablo eere bi" maa-e pirã "Mi Apolo eere bi"? ĩParã ijãadak'arãk'api k'ĩsia p'ani!

⁵ Mi, Pablo Apolo ome eperãarã poro waibiarã-epi; jĩp'a Tachi Ak'õre mimia oopataarã, parãmaa jarateedap'edaa Cristode ijãadamerã. Taipa Cristopa oopidak'a jarateejida. ⁶ Eperãpa ichi eujãde ne-uuparik'a, mia naapiara parãmaa jaranaji Cristopa ooda eperãarã k'aripait'ee. Mãpai ne-uu ak'iparipa ooparik'a, Apolopa waapiara jarateepachi k'awaadamerã Tachi Ak'õrepa parãmaa oopi k'inia bi. Mamĩda Tachi Ak'õrepa ne-uu jõmaata waripiparik'a, iruata taipa jarateedap'edaa parãmaa ijãapiji. ⁷ Ne-uuparipa mãik'aapa ne-uu ak'iparipa ma ne-uuda p'oyaa waripidak'aa. Maperã ma ne-uuda waripipari ãra k'ãyaara waibiara bi. Mãga pik'a Tachi Ak'õre waibiara bi tai jarateepataarã k'ãyaara, irua aupaita eperãarãmaa ijãapipari perã.

⁸ Ma ne-uupari ma ne-uu ak'ipari ome auk'a mimiapachida chaumerã. Mãga pik'a tai mimiapataarãpa auk'a jarateepata eperãarãpa Tachi Ak'õrede ijãadamerã. Mamĩda Tachi Ak'õrepa tai chaachaa p'aa-it'ee ichia k'inia bik'a, taipa oodap'edaa pari. ⁹ Tai ma mimiapataarãk'ata p'ani. Jõdee parã ma ne-uudák'ata p'ani. Mamĩda Tachi Ak'õreta ma eujã chipari. Parã ijãapataarã ichiaba te choma pik'a bi; te Tachi Ak'õrepa oopimaa bi ichi mimiapataarãmaa.

¹⁰ Tachi Ak'õrepa k'inia bada perã, mi pëiji ma te choma ewaa oomerã. Maap'eda awaraarã mi t'ëe chejida ne-inaa awaraa parãmaa jarateede. Mamĩda pia jarateedaipia bi. ¹¹ Mia mãga jara bi Tachi Ak'õrepata ichi Warra Jesucristo bida perã ma te choma te basak'a bamerã. Irua aupaita tachi o k'achiadeepa k'aripa atai. Mapa apidaapa awaraa basa jiridaik'araa bi. ¹² Ma basade te oodai nãgí net'aa pi-ia bidee: nëedee, p'arat'adee, wa mãu pi-idee. Maa-e pirã ma te oodai pak'urudee, p'ũajara p'oo bidee wa siadee. ¹³ Mamĩda Ak'õre ewari waibia ewate irua ma te oopataarãpa oodap'edaa ak'it'ee mãik'aapa jarait'ee pia wa k'achia. Pia jarait'eera, irua taipa oodap'edaa chaa mãik'aapa jarateedap'edaa chaa ak'it'ee. Ma ewate ma ne-inaa jõmaweda t'ipitaude wãyaait'ee. ¹⁴ Cristopa taimaa oopida mãik'aapa jarateepida paa-e pait'ee. Chooit'ee. Tachi Ak'õrepa mãgí pia ak'it'ee mãik'aapa mãgí pari teeit'ee ichia k'ĩsia iru bi teeit'ee Cristopa oopidak'a oodap'edaarãmaa. ¹⁵ Mamĩda eperãarãpa ãchi k'ĩsiadoopa oodap'edaa maa-e pirã jarateedap'edaa jõma paait'ee wëparumaa. Mamĩda net'aa ãt'a atadak'a t'ipitaudeepa, ma jarateepari atua-e pait'ee. Jĩp'a beeit'ee Tachi Ak'õre ome. Mamĩda Ak'õrepa ne-inaa teeit'ee pada ichimaa wëe bait'ee.

Tachi Ak'õrede ijãapataarã iru ték'api p'ani

¹⁶ Tachi Ak'õre ichi te waibiade baparik'a, ichi Jaure bapari parã ome. Maperã parã iru ték'api p'ani.

¹⁷ Maperã apidaapa parãmaa ijãa amaapiruta pirã Cristode maa-e pirã oo amaapiruta pirã Cristopa parãmaa oopi k'inia bi, Tachi Ak'õrepa mãgí k'achia ooit'ee. Mãga ooit'ee, parã jirit'era atada perã ichi-it'ee, ichi te waibiak'a p'anadamerã.

Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a p'anapataadaipia bi

¹⁸ Pãchi itu k'Ûrapináati. Parãdepema apidaapa k'ÿsi-adaik'araa bi ãchi k'ÿsia k'awaa p'ani na p'ek'au eujãdepema k'ÿsia k'awaa beerãk'a. Ma k'ãyaara k'ÿsia k'awaa pik'a p'anadaipia bi na eujãdepemaarã k'ÿrapite, Tachi Ak'õrepa ichi k'ÿsia parãmaa k'awapimerã. ¹⁹ Na p'ek'au eujãdepema k'ÿsia k'awaa beerãpa jaradak'ãri ãchia ne-inaa k'awa p'ani, Tachi Ak'õre-it'ee ãchi k'ÿsi-adoopa pariatua pedee-pata. Tachia mãga k'awa p'ani iru Ûraa p'ãdade jara bairã:

'Tachi Ak'õrepa k'awa bi na p'ek'au eujãdepema k'ÿsia k'awaa beerãpa k'ÿsia iru p'ani chãra k'Ûradait'ee.'

(Job 5.13)

²⁰ Ichiaba iru Ûraa p'ãdade jara bi:

'Na p'ek'au eujãdepema k'ÿsia k'awaa beerãpa jõ-maweda k'awa p'ani choo-e pait'ee.'

(Sal 94.11)

²¹ Tachi Ak'õrepa mãga jara bairã, apida audua p'anadaik'araa bi k'ÿsia p'anadairã ãchi eerepema jarateeparita pipiara bi apemaarã jarateepataarã k'ãyaara. Jõmaarãpa parã auk'a k'aripapata, ma-it'ee Ak'õrepa ãra pëida perã parãmaa. ²² Irua mi, Pablo, Apolo mãik'aapa Pedro pëiji taipa Cristopa ooda jarateedamerã. Mãga ooji parã awaraa Cristode ijãapataarã ome pipiara p'anapataadamerã Cristopa k'inia bik'a. Tachi Ak'õrepa na p'ek'au eujã ooji tachi aide p'anapataadamerã. Tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji it'aa wãdamerã jai-idaadak'ãri mãik'aapa pipiara p'anapataadamerã na eujãde p'ani misa. ²³ Ma jõma ooji tachi-it'ee, tachi Cristodeerã perã mãik'aapa Cristo iru Warra perã.

Tachi Ak'õre Ûraa jarateepataarã ichiaba Cristo-it'ee mimiapata

4 Parãpa tai Cristo-it'ee mimiapataarãk'a iru p'anadaipia bi, iruata tai jarateede pëida perã Tachi Ak'õrepa k'ÿsia iru bada; ne-inaa eperãarãmaa naaweda jara-e pada. ² Irua tai mãgã pëida perã, chok'ek'ee p'anadaipia bi. ³ Parã maa-e pirã awaraarãpa mia ooda mãik'aapa jarateeda ak'i k'inia p'ani pirã k'awaadait'ee pia wa k'achia, ak'idaipia bi. Mia p'ua-e bi. Mamãda michia pida mia ooda mãgã ak'i-e bi. ⁴ Cristopa jarateepidak'a parã t'ãide jarateepachi perã, k'ÿsia p'ua-e bi Tachi Ak'õre k'ÿrapite. Mãga jarak'ãri, jara k'inia-e mia maarepida ne-inaa k'achia ook'aa. Tachi Waibiapata mia oopata ak'iit'ee mãik'aapa jarait'ee pia wa k'achia. ⁵ Mãgã mia ooda Cristopata ak'iit'ee perã, çsãap'eda taipa oopata ak'i k'inia p'ani-ma parãpa, Cristo cheit'ee ewate pai naaweda? Ma ewate ichiata k'awapiit'ee ne-inaa jõma eperãarãpa waide k'awada-e p'ani; ne-inaa eperãarãpa ãchi t'ãridepai k'ÿsia p'anadap'edaa paara, na p'ek'au eujãde nipadak'ãri. Maap'eda ne-inaa pia oodap'edaa pari teet'ee ichia k'ÿsia iru bi.

⁶ Ìpemaarã Cristo k'auerepa, ma jara aupadade k'ÿsi-adak'ãri, k'awa p'ani mi Apolo ome ak'idaipia bi Tachi Ak'õre Ûraa p'ãdade jara bik'a, pãchi k'ÿradoopa ak'ida

k'ãyaara. Mia mãga jara bi parãpa pedee audua pedee-naadamerã pãchi jarateepari ãpíte, pedee k'achia pedee p'ani misa awaraarã jarateepari ãpíte. ⁷ ¿K'aipa parã bijima chãra ak'ipataarã? Tachi Ak'õre-pata parã k'ÿsia k'awaapipari mãik'aapa ne-inaa oo k'awaapipari. Pãchi k'ÿradoopa mãga oodak'aa. Mãga bita, çsãap'eda audua pedee-patama?

⁸ Parã audua p'anadaik'araa bi. Mamãda mãgã p'ani. Mi-it'ee parã p'arat'ara beerãk'ata p'ani, ne-inaa jõma iru p'anadairã; maarepida faltada-ee. Ma awara nã-gaweda reyrãk'ata p'ani Cristo ome. Mapa iru jarateepataarãpa jarateeruta waa ùri k'iniadak'aa. ¿Taawa reyrãk'a p'anak'ajida, tai jida mãga p'anadait'ee auk'a!

⁹ Mamãda mãga-e. Mi-it'ee Tachi Ak'õrepa tai, ichia jirit'eradaarã, ek'ariara papiji. Eperãarãpa awaraarã peedait'ee p'anik'a jõmaarã taide, mãga pik'a p'ani tai. Jõmaarãpa ak'i k'inia p'anapata jãgí eperãarã miapiruta. Mãga pik'a na p'ek'au eujãdepema jõmaarãpa tai chupiria jõni ak'ipata, angeleerãpa paara. ¹⁰ Tai k'ÿra k'awa-ee pik'a p'ani, Cristo-it'ee mimiapata perã. Jõdee parã k'ÿsia k'awaara pik'a p'ani Cristode ijãa p'anida apata perã. Taipa mak'ãra k'awada-e p'ani Tachi Ak'õrepa k'ÿsia iru bi, tai k'ÿsiadoopa k'ÿsia p'anadairã. Mamãda parãpa jõmaweda k'awa p'anida apata. Jõmaarãpa parã k'inia iru p'ani, t'ãri pia p'anadairã. Jõdee tai k'ÿra unuamaa iru p'ani, jõmaarã ek'ariara p'anadairã.

¹¹ Taipa Tachi Ak'õre Ûraa jaratee p'aneedak'ãriipa, mata at'ãri jarra oopata mãik'aapa opisias choopata; p'aru sore jãpata. Ma awara ijãadak'aa beerãpa tai p'ua oopata. Te jida wëe p'ani, awara ãi jarateede nipapata perã. ¹² Tachi juadoopa mimiapata, ñida-ee. Awaraarãpa taimaa ik'achia jaradak'ãri, chõo jiridak'aa. Jíp'a Tachi Ak'õremaa it'aa t'ÿpata ãchi pari. Tai jiridak'ãri miapidait'ee, taipa choopata. ¹³ Tai ãpíte pedee k'achia jaradak'ãri, ãchimaa t'ãri pia pedee-pata. Mamãda tai k'ÿra unuamaa iru p'anapata. ãchi-it'ee tai ne-inaa mik'iak'a p'ani. Mãgã tai iru p'anajida. Mata at'ãri mãgã iru p'ani.

¹⁴ Ma et'ewa jarada p'ã-e paji parã k'ÿra nejasiapiit'ee. Ûraait'eeta p'ãji ak'õrepa ichi warra k'inia iru bi ùraa-parik'a. ¹⁵ Mia mãga jara bi mi-it'ee parã mi warrarãk'a p'anadairã. Jarateepataarã chok'araarãpa jarateedai Cristopa parãmaa oopi k'inia bi. Mamãda mia naapiara jarateenaji Cristo parã pari piuda. Mãgã irude ijãajida. Maperãpi mi parã ak'õrek'a bi. ¹⁶ Maperã oodaipia bi mia oo bik'a.

¹⁷ Mapa Timoteo pëiru parã k'aripanamerã. Iru mi warra k'iniak'a ichiaba, mia naapiara jarateeda perã Cristo iru pari piuda. Irua oopari Cristopa oopi bik'a. Mapa iru parãmaa pëiru, k'irãpapimerã mi sãga bapari Cristo jua ek'ari. Mia oopari Cristopa oopi bik'a mãik'aapa ijãapataarã para bee chaa jarateepari jõmaarãpa mãga oodamerã.

¹⁸ Parãdepema ùk'uru audua p'ani k'ÿsia p'anadairã mi waa parãmaa wã-e. Mamãda mãga-e. ¹⁹ Ak'õrepa k'inia bi pirã, mak'ãra taarã-e jãmaa wãit'ee. Pak'ãri, mia k'awaait'ee mãgí audua beerãpa jara jõni. Mamãda ma k'ãyaara waapiara mia nãga k'awa k'inia bi. ¿ãchia

oo p'anik'ã wa ooda-e p'ani Cristopa oopi bik'a? ²⁰ Parã-pa k'awadaipia bi Cristode ijãa p'anida apataarãpa oodaipia bi irua oopi bik'a. Mãga oodak'ãri, ak'ipipata pedeepapai ijãa k'iniada-e. Jĩp'a p'ana k'inia p'anapata Cristo jua ek'ari. ²¹ Mi parãmaa wãk'ãri, çk'ãata k'inia p'anima; itriamerã wa pedee sia pedeemerã?

K'ãata oodaipia bi pariatua p'ek'au oopataarã ome

5 Īrã mia jarait'ee mimaa nepiridap'edaa. Parã t'ãide abaapa ichi nawek'aa chi wẽrak'aru iru bi. Ījãadak'aa beerãpa pida mãgee k'achia oodak'aa! ² Mamĩda parã at'ãri audua p'ani, k'ĩsia p'anadairã Tachi Ak'õre Jaurepa oopi bik'a oo p'ani. Audua p'anadai k'ãyaara, k'ĩsia p'ua p'anadaipia bi mãgĩ k'achia oomaa bairã parã Ījãapataarã t'ãide. Ma eperã pãchi ik'aawaapa ãyaa pẽidaipia bi. ³ Mi parã ome ba-e-pait'ee mĩda, mi k'ĩsia parã ome bait'ee. Tachi Waibia Jesupa mimaa k'awapiji k'ãata oodaipia bi ma eperã ome. ⁴ Mapa mi k'ĩsia aupai bait'ee mĩda parã ome, irua auk'a mãga k'awapiit'ee parãmaa chip'edaidak'ãri irumaa it'aa t'ĩdait'ee. ⁵ Jõma Ījãapataarã see nĩbak'ãri, ma eperã pãchimãiipa ãyaa wãpĩti, Satanapa iru k'ap'ia k'achia ooyaa bi miapimerã maa-e pirã piupimerã. Mãgã Tachi Ak'õrepa iru jaure it'aa ateei Tachi Waibia Jesús cheit'ee ewate.

⁶ Audua p'anadaik'araa bi ma k'achia oomaa bi misa parã t'ãide. Jõmaarãpa nãgĩ pedee k'awa p'ani: "Levadura ma-ãriipa pan masa jõmaweda waridaipari." ⁷ Tai judiorãpa Pascua fiesta oodai naaweda, levadura jõmaweda iru p'ani tai tede bat'ak'oopata, ma fiestade pan levadura wẽe k'odait'ee. Mãga pik'a parãpa p'ek'au k'achia jõmaweda unu p'ani parã t'ãide oo amaadaipia bi, k'achia wẽe p'anadait'ee Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a. Wãara parã p'ek'au k'achia wẽe p'ani Tachi Ak'õre k'ĩrapite, Cristo piuda perã pãchia p'ek'au k'achia oopata wẽpapiit'ee. Pascua fiestadepema oveja chak'ek'a bi piuji Tachi Ak'õrepa tachi miapinaamerã tachia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. ⁸ Cristo mãgã piuda perã, p'anadãma irua oopi bik'a. Apidaapa k'achia oodaik'araa bi Cristode Ījãadai naaweda oopat-ap'edaak'a. Ma k'ãyaara k'ĩra jĩp'a p'anapataadaipia bi mãik'aapa wãarata jarapataadaipia bi.

⁹ Mia naaweda k'art'a p'ãdade jaraji k'õp'ãyo mer-aanaadamerã wẽraarã maa-e pirã imik'ĩraarã pariatua p'ek'au ooyaa beerã ome. ¹⁰ Mãga jark'ãri, jara k'inia-e baji ãyaa p'aneedamerã nãgee Ījãadak'aa beerã ik'aawaapa: pariatua p'ek'au oopataarã; p'arat'a waapiara iru p'ana k'inia p'anĩrã; nechiapataarã maa-e pirã awaraa ak'õre waibia apatade Ījãapataarã. Mãgeerã ik'aawaapa ãyaa p'aneedap'edaa paara, ichita uchiadait'ee paji na p'ek'au eujãdeepa. ¹¹ Nãgĩ p'ãrupa mia jarait'ee k'ãata jara k'inia baji apema k'art'ade. K'õp'ãyo meraanáati Ījãapataarãda apata mĩda, nãga oopataarã ome: pariatua p'ek'au ooyaa beerã; p'arat'a waapiara iru p'ana k'inia p'anĩrã; awaraa ak'õre waibia apatamaa it'aa t'ĩpataarã; awaraarã ãpĩte ik'achia jarapataarã; it'ua toyaa beerã maa-e pirã nechiapataarã ome. Mãgeerãmaa p'asianáati mãik'aapa pãchima

chepináati. Nek'ode paara t'ĩudaik'araa bi mãgeerã ome. ¹² Mãga jara bi Tachi Ak'õrepa tachi bi-e pada perã Ījãadak'aa beerãpa oo p'ani ak'idamerã. Ichiata mãĩrãpa oopatap'edaa ak'ĩit'ee mãik'aapa ãchi miapi-it'ee. Mamĩda tachia ak'idaipia bi awaraarãpa oo p'ani tachi Ījãapataarã t'ãide, Ījãadak'aa beerãk'a p'anaruta pirã. Maperãpi parãpa chi k'achia ooyaa beerã ãyaa wãpidaipia bi pãchi ik'aawaapa, Tachi Ak'õre Ūraa p'ãdade jara bik'a:

'Jëret'ãati chi k'achia ooyaa beerã pãchi ik'aawaapa.'
(Dt 17.7)

Ījãapataarã nepirade p'anadak'ãri

6 Īrã mia jarait'ee k'ãata oodaipia bi parã nepirade p'anadak'ãri. Parãdepema nepira iru bak'ãri awaraa Ījãapari ome, Ījãadak'aa beerã charraarãmaa wãik'araa bi. Ma k'ãyaara Ījãapataarãmaa wãipia bi. ² ÇParãpa k'awada-e p'anik'ã tachi Cristo ome araa p'anĩrãpa iru pari ak'idait'ee Ījãadak'aa beerãpa ne-in-aa oopatap'edaa jaradait'ee pia wa k'achia? Mãga bita, çsãap'eda p'oyaa ak'ida-ema Ījãapataarã nepira mak'iaara waibia-e bita parã t'ãide? ³ ÇK'awada-e p'anik'ã tachia ichiaba angeleerã ak'idait'ee? Mãga pirã, ĩrapema nepira pãchi pitapai ak'idai! ⁴ Mãgã parã awaraa Ījãapataarã ome nepirade baaidak'ãri, charraarã Ījãadak'aa beerãmaa wãdai k'ãyaara, wãdaipia bi charraarã Ījãapataarãmaa. ⁵ Nãgĩ jararupa parã k'ĩra nejasiapi k'inia bi. ÇPia bik'ã chõopik'a para bait'ee pãchi pitapai, ma awara mãgee charraarã k'ĩrapite wãdait'ee? ÇApida parãdepemapa Ījãapataarã nepira p'oy-aa ak'ida-ek'ã?

⁷ ĪParã mãgã chõo pik'a para bairã, k'achia oomaa p'ani! Ma k'ãyaara piara bak'aji awaraarãpa parã nepirade baaipidamerã. Maa-e pirã piara bak'aji awaraarãpa parã k'ũradamerã. ⁸ Mamĩda mãga-e. ĪParãpa nepira jiripata awaraarã ome mãik'aapa awaraarã k'ũrapata, parã ĩpemaarã mĩda Cristo k'au-repa!

⁹ ÇParãpa k'awada-e p'anik'ã k'achia oopataarã wãda-e pait'ee Ak'õre eujãdee ichideerã ome? K'ĩrak'aupai Ījãadak'aa beerãk'a p'anadai, nãgeerã wãdak'aa perã Tachi Ak'õre eujãdee: prostitutaarã; it'aa t'ĩpataarã awaraa ak'õre waibia apatamaa; miak'ãi p'anĩrã awaraarã ome k'ãipataarã; imik'ĩraarã awaraa imik'ĩraarã ome k'ãipataarã, imik'ĩra wẽra ome k'ãi bik'a; ¹⁰ nechiapataarã; p'arat'a waapiara iru p'ana k'inia p'anĩrã; it'ua toyaa beerã; ik'achia jarapataarã awaraarã ãpĩte maa-e pirã k'ũrayaa beerã awaraarã net'aa atadait'ee. ¹¹ Ījãadai naaweda, parã ũk'uru mãgã p'anapachida. Mamĩda Tachi Waibia Jesucristode Ījãadak'ãri, iru piuda k'aurepa Tachi Ak'õrepa wẽpapiji parãpa p'ek'au k'achia oopatap'edaa. Ichiaba parã awara biji ichi-it'ee, ichi Jaure pẽik'ãri parã ome bapari-imerã mãik'aapa oopimerã Cristopa oopi k'inia bik'a. Mãga ooji parã ichi k'ĩrapite p'ek'au k'achia wẽe p'anadamerã.

Tachi Ak'õrepa ijãapataarã k'ap'ia awara bida ichi-it'ee

¹² Eperãarãpa jarapata: "Ne-inaa jõma ooi m'ichia oo k'inia bik'a." Mam'ida ma ne-inaa k'achia bi pirã, maarepida mi k'aripa-e pait'ee. Ne-inaa jõma ooi. Mam'ida mãga oo k'inia bi k'aurepa mia oo-e pirã Cristopa oopi bik'a, ma ne-inaa jua ek'ari bapariit'ee, Cristo jua ek'ari bai k'ãyaara. ¹³ Ichiaba jarapata: "Chik'o iru p'ani k'odait'ee mãik'aapa bi iru p'ani ma chik'o aide banamerã." Mam'ida na ewari Tachi Ak'õrepa ma omee weda jõpiit'ee. Wãara Tachi Ak'õrepa bi ooji chik'o aide banamerã. Mam'ida tachi k'ap'ia oo-e paji pariatua p'ek'au oodamerã. J'ip'a ooji ichi Jaure ma k'ap'iade bapariimerã mãik'aapa tachia oodamerã Cristopa oopi bik'a. ¹⁴ Maperãpi Tachi Ak'õrepa tachi k'ap'ia jõpi-e pait'ee. Ma k'ãyaara ichi ewari waibia ewate tachi k'ap'ia chok'ai p'irabaiipit'ee Jesucristo k'ap'ia p'irabaiidak'a. Mãgã ooi jõmaarã k'ãyaara waibia bapari perã.

¹⁵ ¿Parãpa k'awada-e p'anik'ã tachi ijãapataarã araa p'aneepata Cristo ome irude ijãadak'ãri? Tachi Ak'õrepa tachi k'ap'ia ooji ichi Jaure aide bapariimerã. Mapa tachi k'ap'ia araa p'anapidaik'araa bi prostitu-taarã ome. ¹⁶ ¿K'awada-e p'anik'ã eperã araa paru pirã prostituta ome, mãgí wëra ome eperã apai pik'a paru? Mãga k'awa p'ani Tachi Ak'õre Ûraa p'ãdade jara bairã: 'Mãgã eperã omee weda eperã apai pik'a p'aneedit'ee.'

(Gn 2.24)

¹⁷ Jõdee eperã Cristode ijãak'ãri, araa beepari iru ome mãik'aapa ma eperã jaure apai pik'a beepari Tachi Ak'õre Jaure ome. T'ãri a-ba p'anapata.

¹⁸ Maperãpi p'ek'au oonãati awaraarã ome. Eperãpa awaraa p'ek'au k'achia ook'ãri, ichi k'ap'ia araa bapik'aa awaraa eperã k'ap'ia ome. Mam'ida awaraa ome p'ek'au ook'ãri, ichi k'ap'ia k'achiade baaipipari, ichi k'ap'ia araa bi Cristo ome bipari perã awaraa eperã jua ek'ari, Cristo jua ek'ari bii k'ãyaara. ¹⁹ ¿K'awada-e p'anik'ã Cristode ijãadak'ãriipa Ak'õre Jaure tachi k'ap'iade bapari, Tachi Ak'õre ichi te waibiade bapariik'a? Mapa Tachi Ak'õreta tachi k'ap'ia chipari. ²⁰ Iru-ata tachi neto pik'a ataji ichi Warra apai iru bada pëik'ãri piumerã tachi pari. Mapa parã ichideerã perã, k'achia oo amãati. Mãgã ooruta pirã, ak'ipidai wãara oo k'inia p'ani irua oopi bik'a.

Ûraa miak'ãidait'ee k'õsia p'anirã-it'ee

7 Írá mia p'anaut'ee parãpa k'art'a p'ãdap'edaade iidi pëidap'edaa. Naapiara iidijida chisãgita pipiara bi ijãapari-it'ee, miak'ãit'ee maa-e pirã tuu bait'ee. M'it'ee piara bi tuu bait'ee. ² Mam'ida imik'õra tuu bak'ãri, wëraarã ome pariatua p'ek'au oo nipai. Maperã imik'õrapa ichi wëra iru baipia bi; wërapa pida ichi imik'õra iru baipia bi. ³ Imik'õrapa ichi k'ap'ia wãak'aik'araa bi chi wëramaa; wërapa pida ichiaba ichi k'ap'ia wãak'aik'araa bi chi imik'õramaa. ⁴ Mãgã p'anapataadaipia bi wëra k'ap'ia chi imik'õra-it'ee perã mãik'aapa imik'õra k'ap'ia chi wëra-it'ee perã. ⁵ J'ip'a

Tachi Ak'õremaa it'aa t'õ k'iniapa pedeeteeruta pirã, ma ewate araa k'ãida-e pait'ee. Mãga p'anadak'ãri, ãra k'ap'ia wãak'adai. Mam'ida ai t'õepai waya k'ãidaipia bi, Satanapa k'achia oopiamaapa awaraa ome, p'oyaa chooda-e p'anadairã.

⁶ Mia mãga k'õsia bi. Pãchia jiridaipia bi Tachi Ak'õrepa oopi k'inia bi parãmaa. ⁷ M'it'ee pipiara bak'aji jõmaweda mik'a p'anadamerã. Mam'ida k'awa bi Tachi Ak'õrepa k'aripai ijãapari chaa k'awaamerã miak'ãipia bi wa mãga-e.

⁸ Mia ùraait'ee imik'õra tuu beerãmaa, wëra tuu beerãmaa mãik'aapa p'õtrãa tuu beerãmaa mik'a p'anadamerã. ⁹ Mam'ida miak'ãi k'inia p'ani pirã, miak'ãiti, p'ek'au oo k'inia p'anadai k'ãyaara.

¹⁰ Ichiaba Tachi Waibia jarapi bik'a mia jara bi: wërapa ichi imik'õra amaaik'araa bi. Auk'a imik'õrapa ichi wëra amaaik'araa bi. Mam'ida mãga ooruta pirã, miak'ãidaik'araa bi awaraarã ome. Ma k'ãyaara waya araa padaipia bi ãchi naaweda p'anadap'edaak'a.

¹² Írá mia ùraait'ee ijãapataarã miak'ãi p'anadap'edaa ijãadak'aa beerã ome, Cristode ijãadai naaweda. Cristopa jaratee-e paji k'ãata oodaipia bi. Mam'ida mia nãga ùraait'ee. Eperã Cristode ijãaparipa wëra ijãak'aa bi iru bi pirã, amaaik'araa bi, chi wëra iru ome ba k'inia bi pirã. ¹³ Ichiaba wërapa imik'õra ijãak'aa bi iru bi pirã, amaaik'araa bi, chi imik'õrapa iru ome ba k'inia bi pirã. ¹⁴ Ijãapari araa bak'ãri ijãak'aa bi ome, eperã apai pik'a p'ani. Mãga bita, Tachi Ak'õrepa chi ijãak'aa bi pia ak'ipari ma ijãapari k'aurepa. Mãgã ichiaba Ak'õrepa ãchi warrarã pia ak'ipari ma ijãapari k'aurepa. ¹⁵ Mam'ida ma ijãak'aa bipa chi Cristode ijãapari amaa k'inia bi pirã, mãga oonaapãde adaik'araa bi, iru k'õra unuamaa iru bapiamaapa. Tachi Ak'õrepa k'inia bi ichideerã k'ãi-wee p'anapataadamerã. ¹⁶ Jõdee ma ijãaparipa chi ijãak'aa bi pëi k'inia-e bi pirã, chooipia bi. Mãga ooruta pirã, ai t'õepai iru k'aurepa mãgipa Cristode ijãai. Parã ijãapataarãpa k'awada-e p'ani chisãgí ijãadak'aa beerã-pa ijãadai parãpa k'aripapata perã. Tachi Ak'õrepapai k'awa bi.

Sãga p'anapataadaipia bi ijãada t'õepai

¹⁷ Írá mia nãga ùraait'ee. Parãpa jiridak'ãri Cristopa oopi k'inia bi parãmaa, p'anadaipia bi parã p'anadap'edaak'a Tachi Ak'õrepa ijãapik'ãri. Mia mãga jarateepari ijãapataarã jõmaarãmaa. ¹⁸ Tachi Ak'õrepa Cristode ijãapiru pirã imik'õra tauchaa iru bi ichi k'ap'iade, ma eperãpa meraik'araa bi ma tauchaa iru bi. Jõdee ichi k'ap'iade tauchaa wëe bi pirã ijãak'ãri, tauchaa bipiik'araa bi. ¹⁹ Mia mãga jara bi Tachi Ak'õre-it'ee p'ua-e bairã eperãpa tauchaa iru bi wa wëe bi. J'ip'a Ak'õrepa k'inia bi tachia oodamerã ichia jara bik'a. ²⁰ Maperã awara baik'araa bi pichi naaweda bada k'ãyaara, Tachi Ak'õrepa ijãapik'ãri. ²¹ Esclavo paji pirã ijãa beek'ãri, k'õsianãaji pi eperã jua ek'ari bi perã. Jõdee chiparipa pi pëi k'inia bi pirã, k'ãiwee uchíaji. ²² Esclavopa Cristode ijãak'ãri, at'ãri chipari iru bi m'ida, esclavo-ee pik'a beepari, Cristopa iru uchía atada perã p'ek'au k'achia jua ek'ariipa. Jõdee esclavo-ee bipa

Cristode ijāak'āri, Cristo esclavok'a beepari, irua oopi bik'a oopari perā. ²³ Cristopa parā neto pik'a ataji ichi waa kurusode bat'ak'āri. Māgá ichi piuji parāpa p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee māik'aapa parā o k'achi-adeepa k'aripa atait'ee atuanaadamerā. Maperāpi parā ichideerā. Maperā óoti irua oopi bik'a, oodai k'āyaara eperāarāpa oopi k'inia p'anik'a. ²⁴ Mapa ĩpemaarā, mia et'ewa jaradak'a p'anadaipia bi pāchi ijāadai naaweda p'anadap'edaak'a.

Tuu beerāpa iidi pēidap'edaa p'anau

²⁵ Īrá mia p'anaut'ee tuu beerāpa iidi pēidap'edaa. Mia p'oyaa jara-e Cristopa jarapida, irua nāgí jaratee-pada perā. Mamīda Tachi Ak'ōrepa mi chupirā k'awaap'eda, Cristode ijāapiji māik'aapa iru ūraa mi-maa jarateepiji. Maperā parāpa na ūraa ūridaipia bi. ²⁶ Īrapema ijāapataarā miapi iru p'anadairā, m-it'ee pipiara bi tuu bait'ee. ²⁷ Wēra iru bi pirā, yaraa iru baik'araa bi. Jōdee wēe bi pirā, ĩriik'araa bi. ²⁸ Mamīda miak'āiru pirā, p'ek'au k'achia oo-e bi Tachi Ak'ōre k'īrapite. Ichiaba wēra tuu bīpa imik'īra ataru pirā, p'ek'au k'achia oo-e bi. Mamīda chi miak'āirutaarā audú miadait'ee na p'ek'au eujāde p'ani misa. Mapa mia jara bi pipiara bi tuu bait'ee.

²⁹ Īpemaarā, mia māga jara bi k'īsia bairā taarā-e Cristo cheit'ee. Māga ni p'anide miak'āi p'anīrā p'anadaipia bi tuu beerāk'a; chi Cristopa oopi bik'a oo p'anīrāk'a. ³⁰ Ma awara t'āri p'ua p'anīrā maa-e pirā o-īa p'anīrāpa k'īsiadaipia bi Cristopa āchima oopi k'inia bi, āchi k'īsiade iru p'ani k'āyaara. Ichiaba ne-inaa neto atapataarāpa k'irāpadaipia bi āchia net'aa atada ateeda-e pait'ee Tachi Ak'ōre eujādee. ³¹ Ma awara ne-inaa netopataarāpa k'irāpadaipia bi āchia p'arat'a jitadap'edaa ne-inaa neto pēidap'edaa pari it'aa ateeda-e pait'ee. Ma p'arat'a māik'aapa net'aa ĩridai k'āyaara, Cristopa oopi k'inia bi ĩridaipia bi, na p'ek'au eujā māik'aapa jōma aide nībi Tachi Ak'ōrepa jōpiit'ee perā.

³² Mia nāga ūrait'ee k'īsia jōnanaadamerā. Imik'īra tuu bīpa ĩriipari ooit'ee Cristopa oopi k'inia bik'a.

³³ Mamīda miak'āi bi k'īsia nībapari na p'ek'au eujādepema net'aade māik'aapa chi wēra o-īa bapiit'ee.

³⁴ Māgí imik'īrapa auk'a oo k'inia bairā Cristopa oopi k'inia bi māik'aapa chi wērapa oopi k'inia bi, audú k'īsia nībi chi tuu bi k'āyaara. Ichiaba wēra imik'īra wēe bīpa k'awa k'inia bi Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bi ooit'ee ichi ome. Mamīda chi miak'āi bīpa k'awa k'inia bi chi imik'īrapa oopi k'inia bi, māga ooit'ee chi k'ima o-īa bamerā.

³⁵ Māga jaraji parā k'aripait'ee pia p'anapataadamerā māik'aapa pāchi t'āripa Cristopa oopi bik'a oodamerā.

³⁶ Imik'īra tuu bīpa pedeeru pirā miak'āiit'ee māik'aapa k'ap'īapa choo-e bi pirā wēra wēe bait'ee maa-e pirā ma wēra pedeeteeda t'āri p'uapi k'inia-e bi pirā, miak'āipia bi. Māga ooru pirā, p'ek'au k'achia oo-e bi.

³⁷ Mamīda ichi t'āride miak'āi k'inia-e bi pirā māgí wēra ome māik'aapa k'ap'īapa choo bi pirā, miak'āik'araa bi.

³⁸ Māpai ma miak'āi k'inia bīpa pia k'īsia bi. Mamīda ma miak'āi k'inia-e bīpa pipiara k'īsia bi.

³⁹ Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi wēra miak'āi bīpa awaraa ĩriik'araa bi, ichi imik'īra chok'ai bi misa. Jōdee ichi k'ima piuk'āri, pia bi waya ĩriimerā, mamīda Cristode ijāapari ĩriipia bi. ⁴⁰ Mamīda mia k'īsia bi ma p'ētrāa t'āri o-īara bai miak'āi-ee beeru pirā. Māga k'īsia bi mia. Mimaa Tachi Ak'ōre Jaurepa ichiaba k'īsi-apipari.

Nechiara ata bidap'edaa ne-inaa juapa ooda k'īrapite

8 Īrá mia p'anaut'ee parāpa iidi pēidap'edaa k'awaadait'ee k'odaipia bi wa k'odaik'araa bi nechiarā ata bidap'edaa primisiak'a awaraa ak'ōre waibia apata k'īrapite. Mamīda māgí p'anau naaweda, k'inia bi parāpa k'irāpadamerā audua p'anadaik'araa bi k'awa p'anadairā ne-inaa ooda ai k'īrapite it'aa t'īpata Tachi Ak'ōre-e. Audua p'anadai k'āyaara, tachia k'inia iru p'anadaipia bi māgee net'aade at'āri ijāa p'anīrā, Tachi Ak'ōre pia k'awada-e p'anadairā. Māgá oo p'ani pirā, āchi k'aripadai Tachi Ak'ōre pipiara k'awaadamerā. ² Eperāpa k'īsia bi pirā ichiata ne-inaa k'awa bi, wāara mak'īara k'awa-e bi Tachi Ak'ōrepa ichi-maa k'awapi k'inia bi. ³ Mamīda eperāpa Tachi Ak'ōre k'inia iru bi pirā, Tachi Ak'ōrepa k'awa bi ma eperā wāara irude ijāapari.

⁴ Māgara ĩk'odaipia bik'ā wa k'odaik'araa bi nechiarā ata bidap'edaa ne-inaa ak'ōre waibia apata k'īrapite? Tachi ijāapataarāpa pia k'awa p'ani māgee ne-inaa juapa ooda Tachi Ak'ōre-e, ai k'īrapite eperāarā it'aa t'ī p'ani mīda, āchi ak'ōre waibia ĩiak'aapa. K'awa p'ani māgee ne-inaa Tachi Ak'ōre-e, iru apai perā.

⁵ Ijāadak'aa beerāpa ijāapata atanede maa-e pirā ak'ōrejīrude maa-e pirā awaraa ne-inaade, na p'ek'au eujādepema wa pajādepema, āchi ak'ōre waibiarā ĩiak'aapa. (Māga pada paara, "ak'ōre waibiarā" chok'ara paraak'aji.) ⁶ Mamīda tachi ijāapataarā-it'ee Tachi Ak'ōreta Ak'ōre Waibia. Ijāapata irua ne-inaa jōmaweda ooji, eperāarā paara. Ma jōmaweda oopiji ichi Warra Jesucristomaa, tachia irude ijāadamerā māik'aapa irua oopi bik'a oodamerā.

K'īrak'aupai ne-inaa k'achia oopidai ewaa ijāa p'anīrā-maa

⁷ Tachia k'awa p'ani ne-inaa ai k'īrapite it'aa t'īpata Tachi Ak'ōre-e. Mamīda awaraarāpa waide pia k'awada-e p'ani. Ewaa ijāa p'anīrāpa māgee ne-inaa at'āri iru p'ani āchi naawedapema iru p'anapatap'edaa ak'ōre waibia k'a. Maperā āchidepemapa k'oru pirā nechiarā awaraarāpa bidap'edaa māgee ne-inaa k'īrapite, māgí k'īsia p'uadarii, ma nechiarā k'orupa māgí ak'ōre waibia apata at'āri waawee bai ĩiak'aapa. Ma awara k'īsia p'ua bai waide k'awa-e bairā Cristode ijāa bide pia wa k'achia k'oit'ee māgee nechiarā. ⁸ Parā, chi k'awa beerāpa māgee ne-inaa Tachi Ak'ōre-e, k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa ma nechiarā k'o beerā pipiara beerāk'a ak'i-e pait'ee. Ichiaba ma nechiarā k'oamaa beerā ek'ariara beerāk'a ak'i-e pait'ee. Tachi Ak'ōrepa tachi ijāapataarā jōmaweda auk'a ichideerāk'a ak'ipari.

⁹ Mamīda, māga k'awa p'anide, k'irak'aupai k'isia p'uapidai maa-e pirā ne-inaa k'achia oopidai chi māga waide pia k'awada-e p'anīrāmaa. ¹⁰ K'isiatī nāgide. Chi māga pia k'awa-e bipa parā unuru pirā māgee ne-inaa bimāi nek'omaa p'anī, auk'a k'o k'iniadarii. Māpai k'oru pirā, k'achiade baaii, k'isia bairā ne-inaa k'achia oomaa bi. ¹¹ Māgā parāpa ak'ipi k'inia p'anadairā k'awa p'anī māgee ne-inaa Tachi Ak'ōre-e, chi waide māga pia k'awa-e bi k'achiade baaipidai. K'irak'aupai pāchi ipemamaa ne-inaa k'achia oopidai, Cristo ichiaba piuda perā iru k'aripait'ee. ¹² Māgā pāchi ipemaarāmaa ne-inaa k'achia oopidak'āri, k'achia oomaa p'anī Cristo k'irapite. ¹³ Maperā mi ipema k'achiade baairu pirā ne-inaa k'oparii k'aurepa, māgara mia waa nechiera k'o-e pait'ee. Ne-inaa k'achia oopi k'inia-e bi michi ipemaarāmaa mia nechiera k'o bi k'aurepa.

Pablo pedee ūripataarāpa iru k'aripadaipia bi

9 Ne-inaa jōmaweda ooi michia oo k'inia bik'a. Mamīda jip'a oo k'inia bi Cristopa oopi bik'a, irua mi ichi ūraa jarateede pēida perā. Awaraa Cristopa jirit'eradaarāk'a, mia ichiaba Tachi Waibia Jesús unuji michi taupa. Parāpa pida Cristode ijāapata, mia parāmaa jarateenada perā irua ooda parā k'aripait'ee. ² Ūk'uruurāpa ijāada-e p'anī mi Cristopa pēida. Māirāpa ak'i k'inia p'anī mia oopata māik'aapa jarateepata mi imiateedait'ee. Mamīda parā t'āidepema mia jarateeda ijāadap'edaarāpa k'awa p'anī Cristopa mi pēiji, mi k'aurepa Cristo ome araa p'anapata perā. ³ Chi ijāada-e p'anīrāpa k'awa k'inia p'anī pirā Cristopa mi pēida wa māga-e, parā p'anapata ak'idaipia bi. ⁴ Cristopa mi wāara pēida perā, irude ijāapataarāpa chik'o māik'aapa pania mimaa teedaipia bi. Ūwāara-ek'ā? ⁵ Awaraa Cristopa pēida eperāarā, Pedropa māik'aapa Cristo ipemaarāpa āchi wēraarā Cristode ijāa p'anī ateeepata awara āyaa wādak'āri. Māga wādak'āri, ijāapataarāpa āra k'aripapata. ŪParāpa auk'a mi ome māgā ook'ajida-ek'ā, wēra iru bada paara? ⁶ ŪPia bik'ā mi Bernabé ome mimiadamerā chik'o iru p'anadait'ee? ŪPia-e bak'ajik'ā taipa jarateepata ūrirutaarāpa k'aripadamerā? ⁷ ŪK'isiatī! Eperā soldao pak'āri, chik'o māik'aapa awaraa net'aa irumaa pari teepata. Ichiaba eperāpa ne-uuda chauk'āri, ichia madepema pari k'opari. Ichiaba ne-animalaarā wariparipa k'opari ichia wari bidepema. Māgapi p'anī tai jida ichiaba. ⁸ Michi k'isiadoopa māga jara-e bi. Tachi Ak'ōre Ūraa Moisemaa p'āpidade ichiaba māga jara bi: ⁹ P'ak'a it'ai jīnāati trigo t'iamaa bak'āri. Ita-aria k'opiti.'

(Dt 25.4)

Tachi Ak'ōrepa māga jarak'āri, p'ak'a aupai ichi k'isiade iru ba-e paji. ¹⁰ Jip'a tai, ichi mimia oopataarāta, ichi k'isiade iru baji, k'inia bairā awaraa ijāapataarāpa tai k'aripadamerā ne-inaa wēe p'anadak'āri. Ne-uupataarāpa ne-uu chauda p'epataarā ome auk'a jita k'inia p'anī āchi mimia pari. ¹¹ Māga pik'a taipa jarateedak'āri Cristopa ooda parā k'aripait'ee, auk'a jita

k'inia p'anī chik'o māik'aapa pania parā juadepema.

¹² Awaraarāmaa tee p'anī pirā, Ūichiaba taimaa teedaipia bi-ek'ā?

Mamīda tachi juadoopa mimiapata, parāmaa ne-inaa iidida-e pait'ee. Māga oopata parāpa k'isianaadamerā taipa jarateepata ne-inaa falta p'anī atadait'ee. ¹³ Parāpa k'awa p'anī Tachi Ak'ōre te waibiadepema altarmāi mimiapataarāpa māik'aapa ne-animalaarā paapataarāpa k'opata eperāarāpa aneeatadepema paapidait'ee Tachi Ak'ōre-it'ee. ¹⁴ Māga pik'a Cristopa jaraji ichi ūraa jarateepataarāpa ne-inaa jitadaipia bi awaraa ijāapataarā juadeepa.

¹⁵ Mamīda mia parāmaa maarepida iidi-e paji māik'aapa at'āri iidi-e bi. Ma k'āyara piu baibee jarra pa parāmaa k'isiapii k'āyara mia Cristo mimia oo bi ne-inaa atait'ee.

¹⁶ Mamīda mi pipiara bi-e apemaarā pēida eperāarā k'āyara, ne-iidi-e bairā. Cristopata mi pēiji ichi ūraa jarateede. Maperāpi mia jarateepari. Waawee bak'aji, jaratee-e pada paara irua oopi bik'a, irua mi miapii jīak'aapa. ¹⁷ Ma awara michi k'inia jarateeda paara, ne-inaa ata k'inia bak'aji na mimia pari. Mamīda māga-e. Mia na mimia oopari Cristopa oopi bik'a. Mapa maarepida mimaa teeda-e p'anī mīda, jip'a jarateeit'ee, ma-it'eeta Cristopa mi jirit'erada perā. ¹⁸ Mia maarepida parāmaa teepi-e pait'ee. Nāgapai mia k'inia bi. Michi t'āri pa na mimia oo k'inia bi Cristopa oopi bik'a.

¹⁹ Mia jōmaweda ooi Cristopa oopi bik'a, eperāarā esclavo-e perā. Mamīda mi eperāarā esclavok'a padaipari nāga perā. Ba k'inia bi mia jaratee bi ūri p'anīrā p'anapatak'a, ma jaratee bi ūridak'āri, Cristode ijāadamerā. ²⁰ Judiorā t'āide jaratee nipak'āri, ārapa oopatak'a oopari. Ichiaba Moisepa p'ādade jara bik'a oopari. Cristode ijāadak'āriipa mi māgī ūraa p'āda jua ek'ari bi-e mīda, māga oopari ārapa irude ijāadamerā. ²¹ Jōdee judio-eerā t'āide jaratee nipak'āri, oopari ārapa oopatak'a. Mamīda Cristopa oopi k'inia bik'a oopari, ārapa ichiaba Cristode ijāadamerā. ²² Ma awara Cristode pia ijāada-e p'anīrā jarateek'āri, jarateek'aa k'isia k'awaa bipa jarateeparik'a. Ārapa k'isia p'anik'a mia k'isiapari māik'aapa jip'a jarateepari, ārapa Tachi Ak'ōre pipiara k'awaadamerā māik'aapa waapiara Cristode ijāadamerā. Michi wārumaa māga oo bi, k'inia bairā mia jaratee bi ūrirutaarāpa Cristode ijāadamerā. ²³ Ma k'aurepa ijāa p'anī pirā, mi ome auk'a k'awaadai jōmaweda Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bi ichideerā-it'ee.

²⁴ Parāpa k'awa p'anī p'irapataarā p'iradak'āri, jōmaweda isapai p'irapata, ata k'inia p'anadairā ne-inaa teepata chi naapiara panarumaa. Māga pik'a parā p'anadaipia bi, ne-inaa oomaa p'anide Cristopa oopi bik'a. Māgā atadai Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bi teeit'ee Cristode ijāapataarāmaa. ²⁵ Eperā p'irait'ee pak'āri, ichi k'ap'ia pia ak'ipari. Ewari chaa p'irapari iyapaa-e pait'ee apemaarā ome p'irak'āri. P'irapataarā jōmaarāpa māgā oopata, naapiara pana k'inia p'anadairā atadait'ee poro jīra k'irudee ooda; taarā chook'aa bita. Māga pik'a tachia oo k'inia p'anī oo amaapata māik'aa-

pa Cristopa oopi bik'a oopata atadait'ee it'aripema poro jīra; Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bi teeit'ee ichideerā-maa; māgí ne-inaa jōk'aa bi. ²⁶ Mapa mia ook'aa p'irapari pariatua p'iraparik'a maa-e pirā boxeo chōoparik'a nāu aupai sīk'āri. Jīp'a t'āripa mia oopari Cristopa oopi bik'a. ²⁷ Michi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia ne-inaa oo k'inia bak'āri, māga oopik'aa nāga perā. Michi k'iniapai ooru pirā, k'īra nejasia bait'ee it'ari panak'āri Tachi Ak'ōre k'īrapite. Ma awara māga ooru pirā, Cristopa ne-inaa k'īsia iru bi teeit'ee ichideerāmaa mi-maa tee-e pait'ee, mia awaraarāmaa jaratee baji mīda na p'ek'au eujāde bi misa.

Ūraa it'aa t'īnaadamerā awaraa ak'ōre waibia apata-maa

10 Īrā ĩpemaarā, k'irāpapiit'ee sāga chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa tachi judiorā chonaarā ak'ipachi. Jīraradeepa āra jōmaweda ak'ī bapachi Egiptodeepa uchiadak'āri. Ma awara āra jōmaweda sīapiji Mar Rojo esajīak'a p'oodade. ² Ma jīraradeepa Tachi Ak'ōrepa o jara wāji āramaa Moisés k'ap'ia pari māik'aapa iru k'ap'ia pari āra k'aripaji Mar Rojo sīadamerā. Māgā Tachi Ak'ōrepa āra jōmaweda Moisés jua ek'ari bijji, tachi ijāapataarā Cristo jua ek'ari biparik'a ijāadap'eda, poro choopidak'āri. ³ Ma awara Tachi Ak'ōrepa *maná* pēida it'ariipa jōmaarāmaa k'opipachi ⁴ māik'aapa topiji pania māudeepa uchiapida. Cristo māgí māuk'ata baji, ichideepa uchiapachi perā Tachi Ak'ōre Jaure k'ari-pade āra wārutamaa. ⁵ Tachi Ak'ōrepa ma jōma oopachi mīda āra k'aripait'ee, ooda-e p'anapachida irua oopi k'inia badak'a. Mapa Tachi Ak'ōrepa perā jōmaweda piupiji, eujā pania wēe bide wāyaarutade.

⁶ Tachia māgí chonaarāpa oodap'edaade k'īsi-adak'āri, k'awaadaipia bi ārapa oodap'edaa k'achia baji Tachi Ak'ōre k'īrapite. Mapa k'īrak'aupai māgā oodai ārapa oodap'edaak'a. ĩOonaadāma tachia ne-inaa k'achia k'īra t'ādoo oo k'inia p'anik'a! ⁷ It'aa t'īnāati ne-inaa juapa ooda k'īrapite, chonaarā ūk'uruurāpa oopatap'edaak'a. Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi: 'Eperāarāpa fiesta oojida ne-inaa juapa ooda k'īrapite, ai k'īrapite it'aa t'īpata. Ma-it'ee nek'ojida, ne-inaa tojida, maap'eda pēirajida.'

(Ex 32.6)

⁸ Ichiaba pariatua p'ek'au oonāati, ma k'aurepa ewari abaade Tachi Ak'ōrepa āradepemaarā veintitrés mil k'iniipida perā. ⁹ Ichiaba Tachi Ak'ōre k'īraupināati āradepemaarāpa oodap'edaak'a, jaradak'āri Tachi Ak'ōrepa āra p'oyaa pia ak'ī-e paji. Maperā Tachi Ak'ōrepa taamaarā pēiji k'aak'oodamerā. Mapa chok'ara piujida. ¹⁰ Ichiaba Tachi Ak'ōre āpite ik'achia pedeenāati āradepemaarāpa oodap'edaak'a. Māga oodap'edaa perā Tachi Ak'ōrepa it'ariipa ichi ángel pēiji; māgīpa chok'ara peemerā.

¹¹ Tachi chonaarā māgā p'anadap'edaa perā, pia ak'īdaipia bi ārapa oodap'edaa, Tachi Ak'ōrepa māgí oodap'edaa p'āpida perā ichi ūraa p'ādade, tachia k'awaadamerā māik'aapa auk'a oonaadamerā, ni p'ani misa na p'ek'au eujā jōru. ¹² Māpai parā t'āidepemapa

k'īsia bi pirā ichiata oopari Cristopa oopi bik'a, k'īrak'aupai ne-inaa k'achia ooi. ¹³ Edaare tachi t'āridepai k'īsia p'aneepata ne-inaa k'achia oodait'ee. Ma awara netuarapa k'īsiapipari ne-inaa k'achia oodamerā. Māga p'asapari jōmaarā ome. Mamīda māga p'asak'āri parā ome, ijāadaipia bi Tachi Ak'ōrepa k'aripait'ee choodamerā, k'achia ooda-ee.

¹⁴ Maperā, ĩpemaarā k'iniarā, parāpa k'īsiaruta pirā wādait'ee awaraa ak'ōre waibia apata k'īrapite it'aa t'īde, ĩmāgā oonāati! ¹⁵ Parā k'īsia k'awaa p'ani. Mapa k'īsiadaipia bi mia jara bide k'awaadait'ee seewa maa-e pirā wāra. ¹⁶ ĩK'īsiāti! ĩK'āata jara k'inia bima tachia oopata, vino todak'āri māik'aapa pan k'odak'āri k'irā-padait'ee Jesucristo piuda tachi pari? Todai naaweda māik'aapa k'odai naaweda, it'aa t'īpata Tachi Ak'ōre-maa jaradait'ee iru t'āri pia bi Cristo tachi pari piupida perā. Ma vino todak'āri, k'irāpa p'ani Cristo waa bat'ada k'aurepa, tachi araa p'anapata iru ome. Ichiaba ma pan k'odak'āri, k'irāpa p'ani Cristo k'ap'ia piuda k'aurepa tachi araa p'anapata apemaarā Cristode ijāapataarā ome. ¹⁷ Tachi chok'ara p'ani mīda, māgí pan k'odak'āri, eperā apai pik'a p'anapata Cristo piuda k'aurepa, iru ome tachi chaachaa araa p'anapata perā.

¹⁸ ĩK'īsiāti! Israel pidaarāpa ne-animalaarā ateedak'āri paapidait'ee Tachi Ak'ōre altarmāi, ak'īpipata irude ijāa p'ani. Ma awara māgí ne-animalaarādepema k'odak'āri, ak'īpipata āchi Tachi Ak'ōredeerā. ¹⁹ Ma jaradapa mia jara k'inia-e bi ne-inaa ai k'īrapite it'aa t'īpata Tachi Ak'ōrek'a bi. Ichiaba jara k'inia-e bi nechiara ata bidap'edaa ma k'īrapite pipiara bi awaraa nechiara k'āyaara. ²⁰ Ma k'āyaara jara k'inia bi Tachi Ak'ōrede ijāadak'aa beerāpa nechiara k'odai naaweda, biruta pirā ne-inaa juapa ooda k'īrapite, ak'īpipata māgide ijāa p'ani, tachia Cristode ijāapatak'a. Mamīda māga oodak'āri, wāra ooda-e āchi ak'ōre waibia apata-it'ee. Jīp'a oopata netuaraarā-it'ee, māgee ne-inaa juapa ooda k'īrapite it'aa t'īpata netuarade perā. Maperā parā wānāati māgí ne-inaa ai k'īrapite it'aa t'īpatamaa k'odait'ee nechiara ata bidap'edaa ma ne-inaa k'īrapite. Māga ooruta pirā, ak'īpi p'ani araa p'ana k'inia p'ani netuaraarā ome. ĩMia māga k'inia-e bi! ²¹ ĩParā araa p'anadaipia bik'ā netuara ome? ĩMāgā oodaik'araa bi, Cristo waa bat'ada k'aurepa iru ome araa p'anapata perā! ĩNetuara eere p'anirā ome k'odaipia bik'ā nechiara netuaramaa teeda? Māga oodaik'araa bi, Cristode ijāapataarā ome araa p'anapata perā iru piuda k'aurepa.

²² ĩTachi Ak'ōre k'īraupināati ome weda oo k'inia p'anipa! ĩK'īsia p'anik'ā Tachi Ak'ōre p'oyaadai, irua parā miapinaamerā?

Apemaarā ijāapataarā ijāa amaapidaik'araa bi

²³ "Michia oo k'iniata ooit'eeda" apata. Mamīda ma ne-inaa k'achia bi pirā, tachia apida k'aripada-e pait'ee. Tachia ne-inaa oodaipia bi jōmaarāpa Tachi Ak'ōre Ūraa pipiara k'awaadamerā māik'aapa oodamerā Cristopa oopi bik'a. ²⁴ Apidaapa ne-inaa oodaik'araa bi ichi-it'ee aupai. Ichiaba oopia bi awaraarā k'aripait'ee.

²⁵ Nechiara netodak'āri chi netopatamāi, iidināati māgí nechiara ata bijida ne-inaa k'īrapite wa māga-e. K'awaa ataruta pirā ma nechiara ata bidap'edaa ne-inaa k'īrapite, k'īsia p'uadariit'ee. ²⁶ Māga iididaik'araa bi Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bairā:

'Na p'ek'au eujā māik'aapa jōmaweda aide nībi Tachi Ak'ōre-it'ee, ichiata ooda perā.'

(Sal 24.1)

²⁷ Tachi Ak'ōre Ūraade māga jara bairā, Cristode ijāak'aa bīpa parādepema aba atee k'inia bi pirā ichi temaa nek'ode, māik'aapa pi wā k'inia bi pirā, wāji māik'aapa k'ōji ārapa teeruta. K'īsianāaji māik'aapa iid-ināaji ma nechiara ata bijida ne-inaa k'īrapite wa māga-e. ²⁸ Mamīda mama bide awaraapa pīmaa jarai: "Nāgí nechiara ata bijida ne-inaa juapa ooda k'īrapite, ai k'īrapite it'aa t'īpata". Māga jararu pirā, pia ma nechiara k'oik'araa bi, māgí eperā k'īsia p'upiamapa. ²⁹ Mia māga jara-e bi pi k'īsia p'ua bai jīak'aapa; jīp'a chi apemamaa k'īsiapiamaapa parāpa k'achia oodai māgí nechiara k'oruta pirā.

Mamīda pia iidii: "¿K'āare-it'ee mia oopia bīma awaraarāpa oopi k'inia p'anik'a, āchi k'īsia p'ua p'anadairā? ³⁰ ¿Pia-e bik'ā, Tachi Ak'ōremaa gracias jarap'eda k'oit'ee ne-inaa k'īra t'ādo? Pia bi pirā, ¿mia, sāap'eda ooima awaraapa oopi k'inia bik'a?" Mia jarait'ee sāap'eda māga oodaipia bi. ³¹ Tachia ne-inaa k'odak'āri maa-e pirā todak'āri maa-e pirā ne-inaa awaraa oodak'āri, jōmaweda oodaipia bi Tachi Ak'ōre-it'ee, jōmaarāpa iru waawedamerā. ³² Mapa parāpa piata oodaipia bi judiorā k'īrapite māik'aapa judio-eerā k'īrapite māik'aapa awaraa ijāapataarā k'īrapite, ne-inaa k'achia oo k'inia p'ananaadamerā parā k'aurepa. ³³ Mia jīripari māga ooit'ee. Ne-inaa oo-e michi-it'ee aupai. Jōma oopari awaraarā k'aripait'ee, ārapa Cristode ijāadamerā. Māgá irua āra o k'achiadeepa k'aripa atai.

11 Óoti mia ooparik'a, mia oopari perā Cristopa jarateedak'a na p'ek'au eujāde nipak'āri.

Sāga oodaipia bi ijāapataarā it'aa t'īdait'ee pak'āri

² Īrá mia jara k'inia bi parāpa pia oo p'anī, k'īrāpa p'anadairā mi sāga bapari parā ome bak'āri. Mi o-īa bi parā ome, at'āri oopata perā mia jarateedak'a. ³ Mamīda k'inia bi parāpa pipiara k'awaadamerā Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Cristo iru jua ek'ari bi māik'aapa imik'īraarā Cristo jua ek'ari p'anī māik'aapa wēraarā āchi imik'īraarā jua ek'ari p'anī. ⁴ Maperā parā ijāapataarā chip'edaidak'āri, imik'īrapa ichi poro wāk'aik'araa bi it'aa t'īmaa bak'āri maa-e pirā Tachi Ak'ōrepa jarapiru jaramaa bak'āri. Ichi poro wāk'aru pirā, ak'īpiit'ee ichia waawee-e ichi poro waibia Cristo. ⁵ Jōdee wērapa ne-inaa ichi porode jīipia bi, it'aa t'īk'āri maa-e pirā Tachi Ak'ōrepa jarapiru jarak'āri. Ichia wāk'apari jī-e bi pirā, ak'īpii ichi imik'īra waawee-e bi. Ma awara awaraarāpa māgí wēra ak'idak'aa pait'ee wēra piak'a, wēra poro wēpida pia ak'idak'aa perā. ⁶ Māgí ijāapari wērapa ichi porode ne-inaa wāk'apari jī k'inia-e bi pirā, ¿pipiara bak'aji-ek'ā ichi puda jida t'īpit'aamerā maa-e pirā wēpit'aamerā, wēra k'achia

beerā ome oopatak'a? Mamīda k'īra nejasia bi pirā māgá bait'ee jōmaarā k'īrapite, māgara puda t'īpi-ik'araa bi. Ma k'āyaara ne-inaa wāk'apari ichi porode jīipia bi.

⁷ Pia jarait'eera, imik'īrapa ichi poro wāk'aik'araa bi ichi Tachi Ak'ōre k'īrak'a bairā māik'aapa ichi Tachi Ak'ōrepa bida perā na p'ek'au eujāde nībi poro waibia bamerā. Jōdee wērapa ichi poro wāk'aipia bi ak'īpiit'ee imik'īra ichi poro waibia. ⁸ Mia māga jara bi Tachi Ak'ōrepa eperā ook'āri, imik'īra naapiara ooda perā, maap'eda wēra ooji māgí imik'īra orrodeepa. ⁹ Tachi Ak'ōrepa māgí imik'īra oo-e paji wēra k'aripamerā; jīp'a wērata ooji imik'īra k'aripamerā. ¹⁰ Maperā wēra Cristode ijāapari pirā, ichi poro wāk'aipia bi. Māga ook'āri, ak'īpipari Tachi Ak'ōre k'īrapite māik'aapa iru angeleerā k'īrapite, ichi bapari imik'īra jua ek'ari māik'aapa Cristo jua ek'ari.

¹¹ Mamīda Cristode ijāadak'āri, wēra imik'īra ome auk'a p'anī Tachi Ak'ōre k'īrapite. Mapa chik'aripa p'anapataadaipia bi. ¹² Tachia k'awa p'anī māgá auk'a p'anī ome weda uchiadap'edaa perā Tachi Ak'ōre juadeepa. Chi naapema wēra uchijai chi naapema imik'īradeepa. Mamāik'aapata imik'īraarā uchiapata wēraarādeepa t'odak'āri.

¹³ Māpai, parāpata ak'idaipia bi k'awaadait'ee pia bi wa pia-e bi ijāapari wēra ne-inaa wāk'apari wēe porode it'aa t'īmerā Tachi Ak'ōremaa. ¹⁴ Ma awara pāchia oopatade k'īsiadak'āri, k'awa p'anī pia-e bi imik'īra puda waree bamerā. ¹⁵ Jōdee wēra puda waree bak'āri, k'īra wāree unupata. Mamīda Tachi Ak'ōrepa māgá waripi-e paji k'īra wāree aupai ak'idamerā; jīp'a ak'īpiit'ee wēra ichi imik'īra jua ek'ari bi. ¹⁶ Apidaapa mia jara aupada ijāa k'iniada-e p'anī pirā, ijāanāati. Mamīda k'awaadaipia bi taipa jōmaarāmaa māga jara-teepata. Ma awara ijāapataarā apemaarāpa oopata ma jarateepatak'a.

Sāga oodaipia bi Jesucristo piuda k'īrāpadait'ee

¹⁷ Īrá ūraait'ee sāga oodaipia bi parā ijāapataarā cheepurudak'āri Cristo piuda k'īrāpadait'ee. Ai naawedapemak'a p'oyaa jara-e pāchia pia oomaa p'anī, māgá ooda-e p'anadairā. Cristopa oopi k'inia bik'a oodai k'āyaara, ne-inaa k'achia oomaa p'anī. ¹⁸ Māga jara bi mīmaa nepiridap'edaa perā parādepe-ma ūk'uru cheepurudak'āri, ne-inaa jedek'odak'aa auk'a k'īsiada-e p'anadairā. Mapa awara-awaraa nek'opata. K'īsia bi wāara ūk'uru mīmaa nepiridap'edaa. ¹⁹ Mamīda māgá parādepema ūk'uruurāpa pāchia oo k'iniata ooda-e pada paara, k'awa-e pak'aji chisāgīrāpa wāara oopata Cristopa oopi bik'a, iru k'inia iru p'anapata perā. ²⁰ Māgá pariatua k'o p'anik'a k'odaik'araa bi. ¿Māgá Cristo piuda k'īrāpadak'aa! ²¹ Mīmaa nepirijida parādepemaarā ūk'uru cheepurudak'āri ne-inaa jedek'odait'ee, apemaarā ijāapataarā nida-ee. Maperāpi ijāapataarā ūk'uru jarra oopata. Jōdee awaraarāpa k'opata bi jāwaadarutamaa māik'aapa vino topata piu p'aneerutamaa. ²² Chi māga oopataarā-maa iidi k'inia bi: ¿Pāchi te wēe p'anik'ā nek'odait'ee

māik'aapa todait'ee? ¿Waaweeda-e p'anik'ā pāchi īgreste, chi araa che p'anīrā jida ichiaba? ¿Chupiria chedeerā k'īra nejasiapi k'inia p'anik'ā? ¿K'āata parā-maa jaraima? ¿Pia oo p'anik'ā? ¡Māga-epi!

Jesupa ooda k'irāpapiit'ee ichide ijāapataarāmaa
(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

²³ Jesucristopa mimaa jarateeda, mia jōdee parāmaa jarateegi. Ai ewate p'ārik'ua Jesús traicionaadai naaweda, nek'omaa p'anide ichia pan ataji ²⁴ māik'aapa it'aa t'īji gracias jarait'ee Tachi Ak'ōremaa. Ma pan k'ōrat'aaji jedeit'ee māik'aapa māgaji:

—Nāgí pan mi k'ap'ia, mi peepiit'ee perā parā k'aripait'ee. Nāgá pan k'odak'āri, k'opatāati k'irāpadait'ee mi piuda parā pari.

²⁵ Māgá ichiaba, nek'o aupadap'eda, Jesupa vino copa jitaji māik'aapa māgaji:

—Nāgí vino mi waa, michi waa bat'ait'ee perā mi piuk'āri eperāarā pari. Tachi Ak'ōrepa nāgí ūraa chiwidi jara bi. Michi waa bat'ada k'aurepa irua wēpapiit'ee parāpa p'ek'au k'achia oopata māik'aapa michideerā papiit'ee. Nāgá vino todak'āri, topatāati k'irāpadait'ee mia ooit'ee bi eperāarā pari.

²⁶ Māga jarada perā Jesucristopa, tachia ma pan k'odak'āri māik'aapa ma vino todak'āri, k'irāpapata Cristo piuda tachi pari. Māgá oo p'anadait'ee, iru waya cheru misa.

K'īrak'aupai pan vino ome pariatua k'odai

²⁷ Māga jōmaarāmaa ak'ipipata perā, eperāpa ma pan pariatua k'oru pirā maa-e pirā ma vino pariatua toru pirā, k'achia oomaa bi, ichi-it'ee p'ua-e bairā Cristo piuda jōmaarā pari. ²⁸ Maperāpi Cristode ijāapari chaa ma pan k'oi naaweda māik'aapa ma vino toi naaweda, ichi t'āridepai k'īsiaipia bi k'awaait'ee wāara k'oru māik'aapa toru k'irāpait'ee Cristo piuda ichi pari wa māga-e. ²⁹ Māgá oopia bi Tachi Ak'ōrepa miapiit'ee perā ma pan pariatua k'opataarā māik'aapa ma vino pariatua topataarā, chik'o jīp'aa k'opatak'a. ³⁰ Parādepema chok'ara māgá pariatua k'opata perā, k'ayaa p'ani māik'aapa ūk'uru jai-idaa p'ani. ³¹ Mamīda māgí k'odai naaweda māik'aapa todai naaweda, k'īsiaruta pirā oo amaadait'ee tachia p'ek'au k'achia oopata, Tachi Ak'ōrepa tachi miapi-e pait'ee. ³² Māga oodak'āri, pariatua k'oda-e pait'ee. Tachi Ak'ōrepa miapipari ma pan pariatua k'opataarā māik'aapa ma vino pariatua topataarā, āchia k'awaadamerā irua oopi k'inia bi. Māga k'awaadakerā māik'aapa oodak'āri, irua āchi k'aripait'ee atuanaadamerā ijāadak'aa beerāk'a, eperāarā jōmaweda panadak'āri iru k'īrapite.

³³ Mapa īpemaarā, cheepurudak'āri pan k'odait'ee māik'aapa vino todait'ee Cristo piuda k'irāpadait'ee, nipatāati jōmaweda cherutamaa, chik'inia ne-inaa jedek'odait'ee. ³⁴ Apida jarrapisia bi pirā, chei naaweda, ichi temāi nek'opia bi. Parāpa māga ooruta pirā, Tachi Ak'ōrepa miapi-e pait'ee pariatua k'o p'ani k'aurepa.

Mi parāmaa wāk'āri, waapiara jarateeit'ee.

Tachi Ak'ōre Jaurepa ne-inaa oopipari Cristode ijāapataarāmaa

12 Īrá īpemaarā, p'anaut'ee parāpa iidi pēidap'edaa. Iidijida k'āata oopipari Tachi Ak'ōre Jaurepa Cristode ijāapataarāmaa. Nāgí jarateeit'ee pia k'awaadamerā.

² K'irāpa p'ani parā p'anapatap'edaa Cristode ijāadai naaweda. Tachi Ak'ōre k'īrapite k'achia oopachida it'aa t'īpatap'edaa perā ne-inaamaa, Tachi Ak'ōre awara. Māga oopachida māgee ne-inaa pedeedak'aa beemaa, chok'ai-e p'ani mīda. ³ Māga oopachida pia k'awadak'aa pada perā sāga Cristode ijāadait'ee māik'aapa sāga oodait'ee irua parāmaa oopi k'inia bik'a. K'awapatāati Tachi Ak'ōre Jaurepa eperāarāmaa nāga jarapik'aa: "Jesús Tachi Ak'ōre Warra-e". Jīp'a jarapipari: "Jesús Tachi Poro Waibia."

⁴ Parāpa k'awaadaipia bi Tachi Ak'ōre Jaurepa Cristode ijāapataarāmaa ne-inaa k'īra t'ādoo oopipari chik'aripa p'anapataadamerā. Māga oopari ne-inaa pia oo k'inia bairā ijāapataarā-it'ee. ⁵ Ichia ma ne-inaa jōma oopipari Cristo, Tachi Poro Waibia oopi k'inia bik'a. ⁶ Ijāapari chaa ma ne-inaa awara ooi ichi k'ōp'āyo k'āyara. Mamīda Tachi Ak'ōrepata ma ne-inaa ichita āramaa oopipari. ⁷ Māgá Tachi Ak'ōre Jaurepa ma ne-inaa awara-awaraa oopipari Cristode ijāapataarāmaa, āchi chik'aripa p'anapataadamerā. ⁸ Abaamaa k'īsia k'awaapipari jarateemerā ne-inaa Tachi Ak'ōrepa k'awapi k'inia bi. Awaraarāmaa pipiara k'awapipari Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida, māga jarateemerā. ⁹ Ichiaba Tachi Ak'ōre Jaurepa waapiara ijāapipari Cristode ijāa bimaa, k'awaamerā wāara uchiat'ee Tachi Ak'ōrepa jara bik'a, waide unu-e bi mīda. Ichiaba awaraarāmaa k'ayaa beerā jīpapiipari. ¹⁰ Ma awara awaraarāmaa ne-inaa oopipari eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Awaraarāmaa jarapipari Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a. Awaraarāmaa k'awapipari eperāpa wāara jaratee bi Cristopa oopi bik'a wa netuarapa oopi bik'a. Awaraarāmaa pedeeipari irua k'awa-e bi pedeede, jarateemerā Tachi Ak'ōre Ūraa māgá pedee bipa. Awaraarāmaa k'awapipari k'āata jara bi ma eperāpa, pedee irua k'awa-e bita pedee'āri, jōmaarāpa k'awaadamerā irua jara k'inia bi. ¹¹ Māgá oopari Tachi Ak'ōre Jaurepa. Irua aupaita k'awapipari Cristopa oopi k'inia bi ichide ijāapataarāmaa.

Cristode ijāadak'āri, tachi k'ap'ia apai pik'a p'ani

¹² Īrá jarait'ee sāap'eda Tachi Ak'ōre Jaurepa māgá ne-inaa awara-awaraa oopipari Cristode ijāapataarāmaa. Tachi k'ap'ia apai bi mīda, aide nāgee paraa: bīri, poro, jua, t'āri; jāga bee chok'ara. Māga pik'a Cristo apai bi mīda, irude ijāapataarā araa p'anapata iru ome. K'ap'ia apai pik'a p'ani, chok'ara p'ani mīda. ¹³ Tachi ijāapataarā māga p'ani ijāapari chaa Cristode ijāa beek'āri, Tachi Ak'ōre Jaurepa iru araa bapipari perā apemaarā ijāapataarā ome. Auk'a oopari judiorā ome, judio-eerā ome, esclavoorā ome, esclavo-eerā ome.

Māga oopari, chok'ara p'ani mīda, apai pik'a p'anadamerā Cristo ome. Mapa tachia poro choopipata ak'ipidait'ee araa p'ani Cristo ome Tachi Ak'ōre Jaure k'aurepa.

¹⁴ Tachi eperā k'ap'iade bi poro, jua, biiri māik'aapa t'āri. Jāgee jōmaarāpa k'aripapata tachia ne-inaa oodamerā. Māga pik'a tachi ijāapataarā chok'ara p'ani mīda, chik'aripa p'anapata Cristo-it'ee ne-inaa oodait'ee. ¹⁵ K'īsiadāma nāgide. Tachi biiri pedeeda paara, jarak'aji: "Juapa mi k'āyaara ne-inaa chok'araara oopari perā, mi mak'iaara servi-e bi na k'ap'iade." Māga jarak'aji mīda, at'āri tachi k'ap'iade bi. ¹⁶ Maa-e pirā tachi k'īri pedeeda paara, jarak'aji: "Tau mi k'āyaara pipiara bairā, mi mak'iaara servi-e bi na k'ap'iade." Māga jarak'aji mīda, at'āri tachi k'ap'iade bi. ¹⁷ Tachi k'ap'ia jōma tau pada paara, k'īri wē-e pak'aji ūridait'ee māik'aapa jōma k'īri pada paara, k'ī wē-e pak'aji ūridait'ee. ¹⁸ Mamīda māga-e. Tachi Ak'ōrepa tachi k'ap'iade nībi jōmaweda bijī māgī bimāi, ichia k'īsia iru badak'a. ¹⁹ Tachi k'ap'ia jōmaweda biiri maa-e pirā jua maa-e pirā tau pada paara, k'ap'ia wēe p'anak'ajida. ²⁰ Mamīda māga-e. Ne-inaa k'īra t'ādoō paraa mīda, ichita k'ap'ia apai bi.

²¹ Tachi k'ap'ia māga bi perā, tachi tau pedee k'awaa bada paara, p'oyaa jara-e pak'aji juamaa: "Mia pi k'inia-e". Poropa pida p'oyaa jara-e pak'aji biirīmaa: "Mia pi k'inia-e." ²² Ma k'āyaara ne-inaa jōma tachi k'ap'iade, mak'iaara p'oyaa ooda-e pik'a k'edee paara, auk'a k'aripapata tachi k'ap'ia chok'ai bamerā māik'aapa k'ap'ia pia bamerā. ²³ Ma awara tachi k'ap'iade nībi ūk'uru pia chi-oopata tachi piara unudamerā. Mamīda ūk'uru awaraarāmaa unupi k'iniadak'aa. Mapa wāk'apata p'arupa. ²⁴ Jōdee chi unupi k'inia bita taawa iru p'anapata. Māga oopata Tachi Ak'ōrepata tachi k'ap'ia māga ooda perā, pipiara iadamerā aide nībi mak'iaara p'oyaa oo-e pik'a k'edee māik'aapa pia-e pik'a k'edee. ²⁵ Māga ooji tachi k'ap'iade nībi jōma chik'aripa p'anadamerā. ²⁶ Tachi k'ap'iade bi apida p'ua nībeeru pirā, k'ap'ia jōmaweda miapari ma k'aurepa. Jōdee tachi k'ap'iade nībi apida pi-ia unuruta pirā, k'ap'ia jōmaweda o-īadaipari.

²⁷ Ma jōma jara aupadade k'īsiadak'āri, k'awa p'ani tachi ijāapataarā Cristo k'ap'iak'a p'ani, iru ome araa p'anapata perā. ²⁸ Tachi Ak'ōrepa tachi k'ap'iade nībi chaa mimia awara-awaraa bijī tachi k'aripamerā māik'aapa k'ap'ia pia p'anadamerā. Māga pik'a ichi Jaurepa Cristode ijāapataarāmaa mimia awara-awaraa bi-pani, ma mimia oo p'anide chik'aripa p'anapataadamerā. Naapiara bipari Jesucristopa jirit'eradaarā peiit'ee ichi ūraa jarateede; ai eere bipari Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a jarapataarā; māgī t'ēe bipari Tachi Ak'ōre ūraa jarateepataarā; maap'eda ne-inaa oopataarā eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa; k'ayaa beerā jipapataarā; ijāapataarā k'aripapataarā; ijāapataarā ak'ipataarā; pedeeataarā āchia k'awada-e p'ani pedeede. ²⁹ Tachi Ak'ōrepa ijāapataarā jōmaweda jirit'era-e Cristopa peimerā ichi ūraa jarateede. Ichiaba jōmaarāmaa ichia jarapi bik'a jarapi-e; jōmaarāpa iru

ūraa jarateede-e; jōmaarāpa ne-inaa ooda-e eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa; ³⁰ jōmaarāpa k'ayaa beerā jipada-e; jōmaarāpa pedeeda-e āchia k'awada-e p'ani pedeede; jōmaarāpa k'awada-e chi pedeerupa jara k'inia bi ma k'awada-e p'ani pedeede. ³¹ Maperā parāpa iididaipia bi Tachi Ak'ōre Jaurepa parāmaa madepema pipiara bita bimerā. Māgā pipiara p'anapataadait'ee.

Māgā oo p'ani mīda, mia ak'ipiit'ee sāga wāara pipiara p'anapataadai.

Chik'inia p'anapataadaipia bi

13 Pipiara p'ana k'inia p'ani pirā, chik'inia p'anapataadaipia bi. Tachia eperāarā pedee k'īra t'ādoō pedee p'ani mīda māik'aapa angeleerā pedee paara pedeeruta pijida, pari māga oopata t'āri pa awaraarā k'inia iru p'anada-e p'ani pirā. Māga p'anaruta pirā, tachi ma pedeede pedeedak'āri, awaraarāpa ūridai campana pariatua chaaparik'a. ² Ichiaba Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a jara p'ani mīda māik'aapa k'awa p'ani mīda ne-inaa k'īra t'ādoō, Tachi Ak'ōrepa waide jara-e bi paara eperāarāmaa, páripī p'anapata awaraarā k'inia iru p'anada-e p'ani pirā. Ma awara audū ijāaruta pijida ee āyaa birutamaa tachia jararutapa; awaraarā t'āri pa k'inia iru p'anada-e p'ani pirā, ichi k'inia māga oo p'ani. ³ Ma awara tachia net'aa iru p'ani jōmaweda tee p'ani mīda chupiria chedeerāmaa māik'aapa tachi k'ap'ia paara paapeepiruta pijida Cristode ijāa p'ani k'aurepa, t'āri pa awaraarā k'inia iru p'anada-e p'ani pirā, tachi-it'ee wē-e pait'ee Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bidepema, it'ari panadak'āri.

⁴ Tachia wāara awaraarā k'inia iru p'anadak'āri, nāga p'anapata. T'āridepai choopata. Awaraarāmaa ne-inaa pia oopata. Awaraarā unuamaa iru p'anadak'aa, ārapa ne-inaa iru p'ani k'aurepa. Ichiaba tachia ooda jōmaarāmaa jaradak'aa, ārapa k'īsiadamerā tachia ne-inaa oo k'awaa p'anapata. Audua p'anadak'aa. ⁵ Chīara k'īraupidak'aa māik'aapa k'īra nejasiapidak'aa. Tachi-it'ee ne-inaa pipiara jiridak'aa. Isapai k'īraudak'aa. K'īra p'u-ua p'anadak'aa tachimaa chīarapa ne-inaa k'achia ook'āri. ⁶ O-īa p'anadak'aa unudak'āri awaraapa ne-inaa k'achia oomaa bi. Jīp'a o-īadaipata irua ook'āri Tachi Ak'ōrepa wāarata jara peidak'a. ⁷ Ma awara chīarapa tachi miapidak'āri, choopata ijāapata perā Ak'ōrepa tachi k'aripait'ee. Ijāapata k'achia p'oyaada. T'āride ichita choopata awaraarā k'inia iru p'anadairā.

⁸ Māgā awaraarā k'inia iru p'anadak'āri Cristopa oopi bik'a, ichita chik'inia para bait'ee. K'awāati na ewari Tachi Ak'ōrepa jarapi bi waa wē-e pait'ee. Ma awara chi pedee bipa k'awada-e p'ani pedee waa ūrida-e pait'ee. Ichiaba k'īsia k'awaa p'aniirāpa jarateepata auk'a waa wē-e pait'ee. ⁹ Māgī jōma na ewari wē-e pait'ee, jōdait'ee perā. Tachia waide k'awada-e p'ani jōmaweda Tachi Ak'ōrepa jarapi bi māik'aapa k'īsia k'awaa beerāpa jaratee p'ani. ¹⁰ Mamīda Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bi jōmaweda oo aupak'āri, waa k'awa k'iniada-e p'anadait'ee irua jarapi bi māik'aapa k'īsia k'awaa

beerāpa jaratee p'ani, jōmaweda Cristok'a k'awadait'ee perā.

¹¹ Warra weda mi pedeeji māik'aapa k'isia iru baji ne-inaa ooit'ee warrarāpa oopatak'a. Mamīda chona pak'āri, oo amaaji māgee warra weda ne-inaa oopata.

¹² Na p'ek'au eujāde p'ani misa, jīp'a espejo k'ira t'awaa bide ak'i p'anik'a bi, jōmaweda Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bi k'awada-e p'anadairā. Mamīda Cristo ome p'ananadak'āri, jōmaweda k'awadait'ee Cristopa k'awa bik'a, k'awadait'ee perā Tachi Ak'ōrepa tachi k'awa bik'a.

¹³ Maperā ichita ijāadaipia bi Tachi Ak'ōrepa oopari ichia jara bik'a. Ichita ijāadaipia bi Tachi Ak'ōrepa tachi-maa teeit'ee ne-inaa jōmaweda ichia k'isia iru bi tachi-it'ee, it'ari panadak'āri. Ichita awaraarā k'inia iru p'anadaipia bi Tachi Ak'ōrepa k'inia iru baparik'a. Tachi Ak'ōre-it'ee ma jarada ōpeedepema chi t'ēe jara aupadata pipiara bi jōma apema jara aupada k'āyaara.

Chik'aripa p'anadaipia bi Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a oodait'ee

14 Māga pipiara bairā Tachi Ak'ōre-it'ee, parāpa awaraarā k'inia iru p'anadaipia bi. Māga oo p'ani misa, iididaipia bi Tachi Ak'ōre Jaurepa parāmaa jarapimerā Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a. ² Ma k'āyaara, iidiruta pirā Tachi Ak'ōre Jaurepa parā pedeeperimērā k'awada-e p'ani pedee, māgā jarateedak'āri, chi ūrirutaarāpa k'awada-e p'anadai māgī jarateeruta. Tachi Ak'ōrepapai k'await'ee. ³ Jōdee Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapiru pirā irua jarapi bik'a, chi ūrirutaarāpa pia k'awaadait'ee, āchi pedee ūridait'ee perā. Mapa oo k'inia p'anadait'ee māgī jarateeruta jara p'anik'a māik'aapa t'āri o-īa p'anadait'ee oodak'āri Cristopa oopi bik'a. ⁴ Chi pedee bīpa ichia k'awa-e bi pedee pia oo bi ichi-it'ee. Mamīda Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a jaraparipa apemaarā ijāapataarā k'aripapari.

⁵ Parā jōmaweda pedeeda paara k'awada-e p'ani pedee, pia bak'aji. Mamīda pipiara bi Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a jaradamerā, wē-e pirā apidaapa māgī pedee ūridamerā māik'aapa k'awapidamerā apema ijāapataarāmaa.

⁶ Mapa ipemaarā, mi parāmaa wāru pirā jarateede k'awa-e bi pedee, parā k'aripa-e pait'ee. Jōdee wāru pirā Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a jarade maa-e pirā Cristo ūraa jarateeru pirā, māgā k'awaadai Cristopa oopi k'inia bi.

⁷ Parāpa k'awa p'ani siru chaa k'awaa beerāpa māik'aapa arpa chaa k'awaa beerāpa pia chaapata chi ūri p'anīrāpa k'awaadamerā chisāgī sirupa chaada māik'aapa chisāgī arpapa chaada. Mamīda pia chaa k'awa-e bīpa chaak'āri, k'achia ūridai māik'aapa pia k'awada-e pai chisāgī siru wa chisāgī arpa. ⁸ Ichiaba soldaorāpa trompeta atepata jura chōnadak'āri. Chi chaa k'awaa bīpa chaapari soldaorā chōde uchiadamerā. Mamīda māgīpa pia chaa-e pirā, soldaorā chōde uchiada-e pai, k'awada-e p'anadairā āchia ūri p'ani k'āata jara k'inia bi. ⁹ Māga pik'a bi parā ome. K'awada-e p'ani pedee pedee p'anadak'āri, chi ūriru-

taarāpa k'awada-e pai parāpa jaratee k'inia p'ani.

Pipiara bak'aji pāchi ituaba pedeedap'edaa paara.

¹⁰ Wāara na p'ek'au eujāde eperāarā pedee chok'ara awara-awaraa pedee p'ani. Ma pedee pedeeptaarāpa pia k'awapata āchi pedee ūridak'āri. ¹¹ Mamīda mia māgī pedee ūri-e bi pirā, k'ira tewaraak'a bai māgī pedeeperi ome, p'oyaa ūri-e bairā māgī pedee. ¹² Māga bi parā ome ichiaba. Maperāpi iidi k'inia p'ani pirā Tachi Ak'ōre Jaurepa parāmaa ne-inaa oopimerā, iididaipia bi ne-inaa k'aripadait'ee apemaarā ijāapataarā.

¹³ Mamīda iidi k'inia p'ani pirā Ak'ōrepa pedeeperimērā k'awada-e p'ani pedee, māgara ichiaba iididaipia bi k'awapimerā k'āata jara k'inia bi māgī pedee. Māgā awaraarāmaa jarateedai. ¹⁴ Mia it'aa t'īru pirā k'awa-e bi pedee, mi jaurepapai k'awa bi k'āata jara k'inia bi, araa bapari perā Tachi Ak'ōre Jaurepa ome. Mamīda michi k'isiade k'awa-e bi. ¹⁵ Māgara mia zāga ooima? Jaurepapai it'aa t'īit'ee māik'aapa k'ariit'ee mia k'awa-e bi pedee. Mamīda ma k'āyaara pipiara it'aa t'īpari-it'ee māik'aapa k'aripariit'ee mia k'awa bi pedee.

¹⁶ Pia pida māga ooru pirā, eperā pi ik'aawa su-ak'i bīpa auk'a k'awaait'ee pia gracias jara bi māik'aapa k'ari bi. Māgā pi ome auk'a iru it'aa t'īi gracias jarait'ee Tachi Ak'ōremaa. ¹⁷ Jōdee pia it'aa t'īru pirā k'awa-e bi pedee, pia bi mīda Tachi Ak'ōre k'īrapite, pi ik'aawa p'anīrā maarepida k'aripa-e bi.

¹⁸ Tachi Ak'ōre k'īrapite mi o-īa bi, mia parā k'āyaara pedee chok'araara pedeeperi perā, mia k'awa-e bi pedee. Māga ooi Tachi Ak'ōre Jaurepa māga oopipari perā. ¹⁹ Mamīda apemaarā ijāapataarā ome bak'āri it'aa t'īit'ee Tachi Ak'ōremaa, mi-it'ee pipiara bi pedeeit'ee pedee joisomaapai arii p'anīrā pedee, pedee diez mil pedeei k'āyaara ārapa k'awada-e p'ani pedee.

²⁰ Maperā ipemaarā, warra chak'eerāk'a k'isianāati. Ārak'a p'ana k'inia p'ani pirā, p'anadaipia bi warra ewaa t'odak'a; audua-ee. Pia k'īsīati chonaarāpa k'isīapatak'a. ²¹ K'īrāpātī Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi: 'Tachi Ak'ōrepa jara bi: "Mia Israel pidaarāmaa pedeeit'ee k'awada-e p'ani pedee k'ira tewaraarā it'aideepa. Mamīda ma Israel pidaarāpa k'awa p'anadait'ee mīda mia māga oopi bi, at'āri mi pedee ūri k'iniada-e p'anadait'ee.'"'

(Is 28.11-12)

²² Tachi Ak'ōrepa māga jarada perā, nāga k'awaadai. Ijāadak'aa beerāpa unuruta pijida Tachi Ak'ōre Jaurepa parāmaa pedeeperimā bi pāchia k'awada-e p'ani pedee, ma Israel pidaarāk'a ārapa ūri k'iniada-e pait'ee. Jōdee ijāapataarāpa māga unudak'āri, ūridait'ee, k'awada-e p'ani mīda k'āata jara k'inia bi. Mamīda ma k'āyaara parāpa jararuta pirā Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a āchi pedee, audupīara ūri k'inia p'anadait'ee, ūridait'ee perā āramaa Cristopa oopi k'inia bi. Māga bi ijāadak'aa beerā ome ichiaba.

²³ K'īsīati nāgide. Parā cheepurudak'āri it'aa t'īdait'ee, parādepema ūk'uru pedee p'aneeruta pirā k'awada-e p'ani pedee māik'aapa māga p'anide t'īru pirā

eperã ijãak'aa bi maa-e pirã Tachi Ak'õre Ûraa waide k'awa-e bi, ichia k'ĩsiai parã jõmaweda k'ĩra k'awa-ee para bi. ²⁴ Jõdee eperã ijãak'aa bi maa-e pirã Ak'õre Ûraa waide k'awa-e bi t'ĩuru pirã Tachi Ak'õrepa jarapi bik'a jara p'anide, ùrii ichia p'ek'au k'achia oopari Tachi Ak'õre k'ĩrapite. ²⁵ Maap'eda mǎgide k'ĩsiak'ãri, t'ãri p'uadarii mǎik'aapa ijãai, wa ijãa-e pai. Maap'eda bed-abaidarii Tachi Ak'õremaa it'aa t'ĩit'ee mǎik'aapa jarait'ee: "Wãara Tachi Ak'õre nama parã ome bapari."

Chip'edaidak'ãri, ne-inaa jõma k'ĩra jĩp'a oodaipia bi

²⁶ Mǎpai ĩpemaarã, nǎga oodaipia bi chip'edaidak'ãri it'aa t'ĩdait'ee. Ûk'uruurãpa Ak'õre k'ari k'aridaipia bi. Awaraarãpa Cristo ùraa jarateedaipia bi maa-e pirã Tachi Ak'õrepa jarapi bik'a jaradaipia bi. Awaraarãpa k'awada-e p'anì pedeede pedeedaipia bi Tachi Ak'õre Jaurepa oopi bik'a. Awaraarãpa mǎgĩ pedee jara k'inia bi jõmaarãmaa k'awapidaipia bi Tachi Ak'õre Jaurepa oopi bik'a. Ma jõmaweda oodaipia bi ijãapataarã chik'aripa p'anadamerã. ²⁷ Ma k'awada-e p'anì pedeede pedeepataarã pedeedaipia bi aba-abaa, omé maa-e pirã õpee pedee auparutamaa. Maap'eda mǎgĩ pedee k'awapataarãpa jõmaarãmaa k'awapidaipia bi ãrapa jaradap'edaa. ²⁸ Apida wẽ-e pirã mǎgĩ pedee k'awaapi-it'ee k'ãata jara k'inia bi, mǎgara chi mǎgá pedee bi waa pedeeik'araa bi. Ma k'ãyaara ichi t'ãridepai pedeeipia bi ichi-it'ee mǎik'aapa Tachi Ak'õre-it'ee.

²⁹ Mǎgá ichiaba Tachi Ak'õrepa jarapi bik'a jarapataarãpa pedee k'inia p'anì pirã, pedeedaipia bi aba-abaa, omé maa-e pirã õpee pedee auparutamaa. Apemaarãpa ùridaipia bi ãrapa jararuta, k'awaadait'ee wãara Tachi Ak'õrepa jarapida wa mǎga-e. ³⁰ Abaapa Tachi Ak'õrepa jarapi bik'a jara bi misa, awaraapa pedee k'inia bi pirã jarapida awara, mǎgara ma naa pedee badapa chi t'ẽepemamaa pedeeipia bi. ³¹ Mǎga oo p'anì pirã, jõmaarã pedee k'inia p'anĩrã pedeedait'ee, apemaarã ijãapataarãpa k'awaadamerã jõmaweda Tachi Ak'õrepa ãramaa jara k'inia bi. ³² Tachi Ak'õrepa jarapi bik'a jara bĩpa pariatua pedeeik'araa bi. Jĩp'a pedeeipia bi Tachi Ak'õre Jaurepa mǎga oopi bak'ãri. ³³ Mǎga oodaipia bi Tachi Ak'õrepa ne-inaa pariatua oopik'aa perã. Oodaipia bi awaraa p'uurudepema ijãapataarãpa oopatak'a.

³⁴ Mapa ichiaba chip'edaidak'ãri it'aa t'ĩdait'ee, wẽraarã k'ĩup'ee p'anadaipia bi, jarateepataarã mǎik'aapa Tachi Ak'õrepa jarapi bik'a jarapataarã pedee p'anì misa, Tachi Ak'õre Ûraa p'ãdade jara bairã ãchi imik'ĩraarã jua ek'ari p'anapataadaipia bi. ³⁵ Mapa ãrapa ne-inaa iidi k'inia p'anì pirã, iididaipia bi ãchi imik'ĩramaa teeda panadak'ãri. Pia-e bi pariatua pedeedamerã, awaraarã pedee p'anì misa.

³⁶ Auk'a k'ĩsiada-e p'anì pirã, k'irãpãti parãmaa ijãapii naaweda Tachi Ak'õrepa awaraarãmaa ijãapiji mǎik'aapa k'awapiji ichia oopi k'inia bi chip'edaidak'ãri. Maperã k'ĩrak'aupai pãchia oo k'iniata oodai, Tachi Ak'õrepa k'awapida oodai k'ãyaara. ³⁷ Apida k'ĩsia bi pirã ichiata Tachi Ak'õrepa jarapi bik'a jarapari, maa-e pirã ne-inaa awara oopari Tachi Ak'õre Jaurepa oopi

bik'a, k'awaaipia bi Tachi Ak'õrepa mĩmaa jarapiji jõma na p'ãdade jara bi. Mapa oopia bi na ùraade jara bik'a. ³⁸ Mamĩda mǎgĩ eperãpa jara bi pirã mĩa na p'ã bide jarateemaa bi michi k'ĩsiadoopa, irua jara bi ùridaik'araa bi.

³⁹ Mǎpai ĩpemaarã, audupiara iididaipia bi Tachi Ak'õre Jaurepa jarapimerã Ak'õrepa jara k'inia bi ijãapataarãmaa. Mǎga nide abaapa pedee k'inia bi pirã ichia k'awa-e bi pedeede, pedeenaapãde adaik'araa bi. ⁴⁰ Mamĩda ne-inaa jõma oodaipia bi Tachi Ak'õrepa oopi bik'a, pariatua oodai k'ãyaara.

Jesucristo piup'eda, chok'ai p'irabaida

15 ĩrã ĩpemaarã, k'irãpapiit'ee mĩa naaweda jarateeda; jõma Jesucristopa ooda tachi k'aripait'ee atuanaadamerã. Parãpa mǎgĩ jarateeda ijãajida; mǎgita at'ãri ijãa p'anì. ² Ma jarateeda k'aurepa Tachi Ak'õrepa parã o k'achiadeepa k'aripa ata wã. Mapa aide ijãapataadaipia bi. Mǎga-e pirã, pãchi k'inia ijãajida.

³ Ma jarateeda k'awaap'eda, mĩa parãmaa jarateeki, jarateeda pipiara bairã. Nǎga bi: Cristo piuji tachia p'ek'au k'achia oopata wẽpapiit'ee, Tachi Ak'õre Ûraa p'ãdade jara bik'a. ⁴ Ma piuda t'ẽepai, mǎu te uriade iajida mǎik'aapa ewari õpeemaa chok'ai p'irabaiji, Tachi Ak'õre Ûraa p'ãdade jara bik'a. ⁵ Ma t'ẽepai ichia unupiji Pedromaa, maap'eda chi apemaarã k'õp'ãyoorãmaa, ichi ome nipapatap'edaa na p'ek'au eujãde bi misa. ⁶ Ai t'ẽepai unupiji quinientos audú see nĩbada ijãapataarãmaa. Mǎgidepema ùk'urupai jai-idaa p'anì, mamĩda chi apemaarã at'ãri chok'ai p'anì. ⁷ Ai t'ẽepai unupiji Santiagomaa. Maap'eda unupiji ichia ùraa jarateede pẽida eperãarãmaa.

⁸ Maap'eda, jõmaarã t'ẽe, mĩmaa ichiaba unupiji, ai naaweda mi k'achia baji mĩda. ⁹ Mǎga ooji mi jõmaweda apemaarã pẽida k'ãyaara ek'ariara bi mĩda. Mi-it'ee piara bak'aji Tachi Ak'õrepa mi jirit'era-e pada paara, mĩa Cristode ijãapataarã miapipachi perã. ¹⁰ Mamĩda Tachi Ak'õre t'ãri pia bapari perã, mi k'aripaji. Maperã mi apemaarã pẽida k'ãyaara mimiara bapari. Mimiak'aa michi k'ĩradoopa. Jĩp'a Tachi Ak'õrẽpata mĩmaa nǎgĩ mimia oopipari Cristo-it'ee. ¹¹ Mi ãra k'ãyaara audú mimiapari mĩda, taipa auk'a jarateepata, ma-it'ee Cristopa tai pẽida perã. Mǎgĩ jarateedata parãpa ijãajida.

Tachi Ak'õrepa piudap'edaarã chok'ai p'irabaipipari

¹² Parãpa k'awa p'anì Tachi Ak'õrepa Cristo chok'ai p'irabaipiji, taipa mǎga jarateedap'edaa perã. Mǎga bita, çsãap'eda ùk'uru parã t'ãide p'anĩrãpa jara p'anima eperãarã piudap'eda chok'ai p'irabaidak'aa? ¹³ ¡K'ĩsiatì! Tachi Ak'õrepa eperãarã p'oyaa p'irabaipi-e pirã, mǎgara Cristo jida p'irabaipi-e pak'aji. ¹⁴ Mǎgara pãripiti taipa jarateepata Jesucristopa ooda eperãarã k'aripait'ee. Parãpa pida pãchi k'inia irude ijãa p'anì. ¹⁵ Ma awara mǎirãpa jara p'anì wãara pirã, tai seewa-idaa p'anì, parãmaa jarateedap'edaa perã Tachi Ak'õrepa

Cristo p'irabaipiji. ¹⁶ Māirāpa k'ĩsia p'anik'a Tachi Ak'õrepa eperāarā p'oyaa p'irabaipi-e pirā, māgara Cristo jida p'oyaa p'irabaipi-e pak'aji. Māgara Cristo at'āri piu bak'aji. ¹⁷ Ma awara Tachi Ak'õrepa Cristo p'irabaipi-e paji pirā, māgara parāpa páripi ijāa p'aní Cristo piuda k'aurepa Tachi Ak'õrepa pāchia p'ek'au k'achia oopata wēpapii. ¹⁸ Māgara awaraa Cristode ijāapataarā jai-idaadap'edaarā auk'a atuak'ajida. ¹⁹ Ma jōma wāara pirā māik'aapa na p'ek'au eujādepai Cristode ijāa p'aní pirā, itachi jōmaarā k'āyaara chupiri-ara p'aní!

²⁰ Mamída māga-e. ¡Tachi Ak'õrepa wāara Cristo chok'ai p'irabaipiji! Cristo naapiara ichita chok'ai bapariit'ee, piup'eda māik'aapa p'irabaip'eda. Ma awara Tachi Ak'õrepa māga ooda perā Cristo ome, k'awa p'aní tachi jida ichiaba chok'ai p'irabaipiit'ee, Cristode ijāapata perā. ²¹ K'ĩsiadāma nāgide. Eperāpa k'achia ooda k'aurepa, na p'ek'au eujādepemaarā jōmaweda piupata. Jōdee Tachi Ak'õrepa awaraa eperā chok'ai p'irabaipida k'aurepa, jōmaweda irude ijāapataarā auk'a chok'ai p'irabaipiit'ee. ²² Pia jarait'eera, Adán k'aurepa jōmaarāta piupata. Jōdee Cristo k'aurepa jōmaweda irude ijāapataarā jai-idaadap'eda, chok'ai p'irabaidait'ee. ²³ Mamída p'irabaidait'ee Tachi Ak'õrepa k'ĩsia iru bik'a. Cristo naapiara p'irabaipiji. Maap'eda Cristo cheru ewate irude ijāapataarā auk'a p'irabaipiit'ee. ²⁴ Ma t'ēpai na p'ek'au eujā jōit'ee. Cristopa netuaraarā māik'aapa Tachi Ak'õre k'ĩra unuamaa iru p'aní, chi na p'ek'au eujādepema poro waibiarā jōmaweda p'oyaak'āri, māgĩrā ichi Ak'õre jua ek'ari biit'ee. ²⁵ Māga pait'ee Cristo na eujā poro waibia pait'ee perā, Tachi Ak'õre k'ĩra unuamaa iru p'aní jōma birumaa ichi Ak'õre jua ek'ari. ²⁶ Māgá ook'āripi, eperāarā waa piuda-e pait'ee. ²⁷ K'awa p'aní Cristota na p'ek'au eujā poro waibia, Tachi Ak'õrepa ichi ūraa p'ādade jara bairā:

'Ne-inaa jōmaweda pi jua ek'ari bijii: eperāarā, an-geleerā māik'aapa netuaraarā paara.'

(Sal 8.6)

Tachi Ak'õre aupaita Cristo jua ek'ari ba-e. ²⁸ Māgá Tachi Ak'õre k'ĩra unuamaa iru p'aní p'oyaap'eda, Tachi Ak'õre Warrapa ooit'ee ichi Ak'õrepa oodak'a ichi ome, nejōmaata iru jua ek'ari bik'āri. Irua nejōmaata biit'ee ichi Ak'õre jua ek'ari, ichi k'ap'ia paara, Tachi Ak'õre jōmaarā k'āyaara waibia beemerā.

²⁹ Ichiaba nāga k'awa p'aní Cristode ijāapataarā jai-idaadap'eda, chok'ai p'irabaidait'ee. P'irabaida-e pirā, ¿sāap'eda eperāarā ūk'uruurāpa poro choopipatama ijāapataarā jai-idaadap'edaarā pari, chi araada-e padap'edaarā poro choopidait'ee jai-idaadai naaweda? ¡Māgĩ jai-idaadap'edaarā p'irabaida-e pirā, páripi āra pari poro choopipata! ³⁰ Ma awara ijāapataarā p'irabaida-e pirā, ¿sāap'eda tai jarateede wāpatama, chi wārutamaa tai k'ĩra unuamaa iru p'aní mīda? ³¹ Wāara ewari chaa mi peedait'ee iru p'aní, jarateepari perā Cristopa ooda jōmaarā k'aripait'ee. Mamída wāara mi o-īa bi k'awa bairā parāpa Jesucristode ijāa p'aní. ³² Ma awara Cristode ijāapataarā p'irabaida-e pirā, páripi mi perā

piuji Éfeso p'uurudepemaarā juapa. Māgĩrā ne-animalaarā k'achiarák'api p'aní. Wāara chok'ai p'irabaida-e pirā, māgara p'anadāma nāgĩ jarapatak'a:

'Nek'odāma, ne-inaa todāma māik'aapa tachia oo k'iniata oodāma, taarā-e perā jōdait'ee.'

(Is 22.13)

³³ ¡Māga-e! Apidaamaa k'ūrapināati. Wāara jara p'aní nāga jaradak'āri: "K'õp'āyo meraa bi pirā k'achia oopataarā ome, auk'a oodai." ³⁴ ¡Pia k'ĩsiati māik'aapa ak'ĩti k'ĩsia k'awaa pik'a p'aní parā t'āide! P'ek'au k'achia oonāati āchia oo p'anik'a jaradak'āri Cristode ijāapataarā p'irabaida-e pait'ee. ¡Māga jaratee p'aní rāpa waide Cristode ijāada-e p'aní! Mīa māga jara bi parā k'ĩra nejasiapiit'ee.

Sāga Tachi Ak'õrepa piudap'edaarā p'irabaipiit'ee

(2 Co 5.1-5)

³⁵ ¿Nāga iidi k'inia p'aní-ek'ā? "¿Sāga Tachi Ak'õrepa piudap'edaarā p'irabaipiit'eema? ¿Sāga baima chi k'ap'ia p'irabaida?" ³⁶ Wāara māga iidi k'inia p'aní k'ĩsia k'awada-e p'anadairā. ¿Parāpa nāgĩ k'awada-e p'aní-ek'ā? Trigo tau maa-e pirā awaraa net'atau uudak'āri, eujāde beraudaipari, t'ono wāru misa. ³⁷ Chi k'arra uudak'aa. Jīp'a chi tauta uupata, trigodee wa awaraa net'ataudee. ³⁸ Māgĩ uup'eda, Tachi Ak'õrepa t'onopipari trigo k'arra wa ne-inaa awaraa, ichi k'ĩsia iru badak'a net'atau k'ĩra t'ādoo ewaa ook'āri. ³⁹ Māga ooji awaraa ne-inaa chok'ai bee ome ichiaba. Ichi k'ĩsia iru badak'a k'ap'ia k'ĩra t'ādoo ooji eperāarāde, ne-animalaarāde, ipanaarāde māik'aapa chik'ode, māgá āchi k'ap'ia awara-awaraa iru p'anadamerā. ⁴⁰ Ichiaba bijii ne-inaa pajāde ichi k'ĩsia iru badak'a, na p'ek'au eujādepema ne-inaa awara. Māgĩ chaachaa ichi k'ĩra wāree bijii. Mamída auk'a bi-e paji. ⁴¹ Ma k'ĩra wāree awara-awaraa bijii nāgá: ak'õrejīru urua awara bi atane ĩdaa ome māik'aapa atane ĩdaa lucero ĩdaa ome awara bi. Ichiaba lucero chaa urua awara bee.

⁴² Māgá Tachi Ak'õrepa ne-inaa awara-awaraa oodak'a na eujādepema māik'aapa pajādepema, māga pik'a ichiaba awara ooit'ee eperā piuda k'ap'ia chok'ai p'irabaipik'āri. Piuda k'ap'ia iadak'āri, mik'iadaipari. Jōdee chok'ai p'irabaida k'ap'ia waa piuk'aa. ⁴³ Ma awara māgĩ piuda k'ap'ia k'achia bapari mik'iadaipari perā. Jōdee chi chok'ai p'irabaida k'ap'ia k'ĩra wāree bait'ee. Piuda k'ap'ia p'oyaa mimik'ak'aa. Jōdee chok'ai p'irabaida k'ap'ia ne-inaa k'ĩra t'ādoo ooit'ee, Cristopa chok'ai p'irabaida t'ēe oodak'a. ⁴⁴ Eperāpa k'ap'ia iru bairā na p'ek'au eujāde bi misa, māgara ichiaba k'ap'ia iru bait'ee Ak'õre truade. Na eujādepema k'ap'ia piuk'āri, iapata mik'iadaimerā. Mamída t'ēpai Tachi Ak'õrepa p'irabaipik'āri, it'aripema k'ap'ia papiit'ee.

⁴⁵ Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bi:

'Tachi Ak'õrepa eperā ook'āri, iru k'ĩde jārāp'uaji chok'ai beemerā.'

(Gn 2.7)

Ma eperā Adán paji. Mamída Cristo jida t'ējarapata Adán chi t'ēepema, Tachi Ak'õrepa ichiaba iru chok'ai

p'irabaipida perã ichi truade ichita bapariimerã. Ma awara Tachi Ak'õrepa Cristo bijji irude ijãapataarã chok'ai p'anapipariimerã. ⁴⁶ Tachi k'ap'ia naapema Adán k'ap'iak'a bi, na p'ek'au eujãdepema perã. Jõdee tachi t'ëepema k'ap'ia bait'ee chi t'ëepema Adán apata k'ap'iak'a, Ak'õre truadepema perã. ⁴⁷ Chi naapema Adán yoorodee ooda paji. Mapa na p'ek'au eujãdepe-ma paji. Jõdee chi t'ëepema Adán it'aripema paji. Mata cheji na p'ek'au eujãdee. ⁴⁸ Na p'ek'au eujãdepemaarã-pa k'ap'ia iru p'ani naapema Adanpa iru badak'a, irudeepa uchiadap'edaa perã. Jõdee it'aa wãrutarãpa k'ap'ia iru p'anadait'ee Cristopa iru bik'a, ichideerã perã. ⁴⁹ Mãgã na eujãdepema k'ap'iaide p'ani misa, Adán bapatak'a p'anapata. Mamida it'aripema k'ap'iaide p'anadak'ãri, Cristo baparik'a p'anap-ataadait'ee.

⁵⁰ Ma jõma jara aupadade k'õsiadak'ãri, parãpa k'awaadaipia bi na p'ek'au eujãdepema k'ap'ia p'oyaa t'õuk'aa Tachi Ak'õre eujãde, ne-inaa mik'iadaipari ma-ma t'õuk'aa perã.

⁵¹ Mamida õriti, mia jarait'ee perã ne-inaa Tachi Ak'õrepa eperãarãmaa waide jara-e bi. Ijãapataarã jõ-maweda piuda-e pait'ee. Mamida wãra jõmaweda k'ap'ia awara padait'ee. ⁵² Mãgã padait'ee isapai, tachi tau p'inaru jãak'aata. Mãga nide it'aripema trompeta jãwaak'ãri, Cristode ijãa jai-idaadap'edaarã jõmaweda p'irabaidait'ee mãik'aapa tachi chok'ai p'aniirã k'ap'ia jida awara pak'oodaridait'ee. ⁵³ Mãga pait'ee na p'ek'au eujãdepema k'ap'ia p'oyaa wã-e perã Tachi Ak'õre eujãdee. Mapa mãgã it'aripema k'ap'iatata padait'ee, aide uchiadamerã iru eujãde. ⁵⁴ Mãgã tachi k'ap'ia jõmaweda it'aripema k'ap'ia padaik'ãri, unudait'ee Tachi Ak'õre Ûraa p'ãdade jara bik'a:

'Tachi Ak'õrepa jõmaweda p'oyajji. Maperãpi ichia chok'ai p'irabaipidaarã waa piuda-e pait'ee.'

(Is 25.8)

⁵⁵ Mapa ijãapataarãpa jõmaweda jaradaipia bi Tachi Ak'õre Ûraa p'ãdade jara bik'a:

'Tachi Ak'õre jõmaarã k'ãyaara waibiara bi, tachi chok'ai p'anapipari perã, waa piuda-e pait'ee. Ma awara waa k'õsia p'ua k'õsiadak'aa, waaweeda-e p'anadairã miadait'ee tuchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa.'

(Os 13.14)

⁵⁶ Mãga jaradaipia bi eperãarã piupata perã ãchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. K'awa p'ani jõmaweda p'ek'au k'achia eperãarãpa oopata, ma jõma jara bairã Tachi Ak'õre Ûraa Moise-ma p'ãpidade. ⁵⁷ Mamida Jesucristo piuda perã tuchia p'ek'au k'achia oopata wã-papiit'ee, mãik'aapa chok'ai p'irabaida perã, tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji. Maperã it'aa t'õpata Tachi Ak'õremaa gracias jaradait'ee. ¡Iruta jõmaarã k'ãyaara waibiara bi, irua k'õsia iru bada perã Tachi Waibia Jesucristo peiit'ee tachi k'aripade!

⁵⁸ Maperã õpemaarã k'iniarã, mia jarateeda ijãa p'anapatãati. Ma awara ichita õoti Cristopa oopi bik'a, k'awa p'anadairã mãga oodak'ãri, pari ne-inaa ooda-e pait'ee.

Ijãapataarã-it'ee p'arat'a p'edap'edaa

16 Ñra jarait'ee sãga p'arat'a p'edaipia bi peidait'ee apemaarã ijãapataarã-it'ee. Óoti mia jaradak'a Galacia eujãdepema ijãapataarãmaa, ãchi it'aa t'õpata chaa. ² Tomia ewate parã chaachaa p'arat'a awara bi-daipia bi, parãmaa p'aa p'anidepema. P'arat'a waibia p'aa p'ani pirã, waibia awara biti. Mamida mak'iaara p'aada-e p'ani pirã, ma jãak'a awara bidai. Mãga oodaipia bi ewaa p'arat'a p'enaadamerã mi panak'ãri. ³ Ma awara jirit'eradaipia bi parã t'ãidepemaarã, ma p'arat'a p'edap'edaa ateedamerã Jerusalendee. Mãpai mi parãmã panak'ãri, k'art'a p'ã peiit'ee ãra ome Jerusalendee, ijãapataarãpa k'awaadamerã wãra mãirã parãpa jirit'erada. ⁴ Mãga-e pirã, mi jida auk'a ãra ome wãi.

Pablopa k'õsia iru bada Corinto p'uurudee wãit'ee

⁵ Mi wãit'ee Macedonia eujãdee ijãapataarã ak'ide. Ma t'ëepai wã k'inia bi Corinto p'uurudee parã ak'ide. ⁶ K'õsia bi taarãit'ee parã ome p'usa t'ojara wãyaaru-maa. Mãga ooru pirã, k'inia bi mi k'aripadamerã jãmãik'aapa wãk'ãri. ⁷ Arak'atia wiibai k'inia-e parãmã. Jãp'a taarã bee k'inia bi, Tachi Ak'õrepa mãga k'inia bi pirã. ⁸ Nãgaweda k'õsia bi beeiit'ee nama Éfeso p'uurude Pentecostés fiesta parumaa. ⁹ Nama at'ãri bee k'inia bi nãpema chok'araarãpa mia jaratee bi õri k'inia p'anadairã. Mapa jaratee ñbait'ee, chok'ara Tachi Ak'õre k'õra unuamaa iru p'aniirãpa mãgã jarateepi k'iniada-e p'ani mida.

¹⁰ Timoteo panak'ãri parãmaa, auteebai pedéeti iru ome, iru mi ome auk'a Cristo mimia oopari perã. ¹¹ Iru oo iru p'anadaik'araa bi. Ma k'ãyaara pia ak'i p'anãti mãik'aapa k'aripãti, o-ãa chemerã apemaarã ijãapataarã ome mia nimaa bimãi.

¹² Parãpa iidi peijida sãapai tachi õpema Cristo k'au-repa Apolo parãmaa wãit'ee. Mia jaraji wãmerã apemaarã ome parã ak'ide. Mamida na wãdade wã k'inia-e paji. Jua pari bak'ãrita wãit'ee.

Pablopa jarada na k'art'a p'ã auparude

¹³ K'õrak'aupai apidaapa parã k'achiade baaipidai. Cristode ijãapatãati mia jarateedak'a mãik'aapa oopataati Cristopa oopi bik'a. Pia choopataati Cristode ijãa p'anide. ¹⁴ Ma awara parãpa oo p'ani jõmaweda chik'inia oopataati.

¹⁵ K'awa p'ani Estéfanos ichi te pidaarã ome naapiara Cristode ijãajida Acaya eujãde. Ærapa apemaarã ijãapataarã k'aripapata. ¹⁶ Maperã mia k'inia bi ãra pãchi poroorãk'a iru p'anadamerã mãik'aapa mãgã ichiaba iru p'anadamerã apemaarã ijãapataarã ãrak'a k'aripapata.

¹⁷ Mi o-ãa bi chedap'edaa perã Estéfanos, Fortunato mãik'aapa Acaico mi k'aripade parã pari. ¹⁸ Ærapa mi o-õapi chejida parã o-õapidap'edaak'a. Mapa ãra pari Tachi Ak'õremaa gracias teedãma.

¹⁹ Ásia eujãdepema ijãapataarãpa salude pëiruta. Ichiaba salude pëiruta Aquilapa Priscila ome mãik'aa-pa ãchi tede cheepurupata ijãapataarãpa. ²⁰ Nãpema ijãapataarãpa auk'a salude pëiruta. Parã saludaadak'ãri, chik'inia saludaapatáati.

²¹ Mi, Pablopa nãgí salude p'ãru michi juadoopa.

²² Eperã apidaapa Jesucristo k'iniada-e p'ani pirã, Tachi Ak'õrepa mãgí k'achia ooit'ee. Tachi Waibia Cristo, jisapai chéji!

²³ Mia k'inia bi Tachi Waibia Jesucristopa parã pia ak'i bapariimerã. ²⁴ Parã jõmaweda k'inia iru bi Jesucristodeerã perã.

Mãgapai paji.

2 Corintios

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji. Na k'art'a p'āk'āri Corintodepema ijāapataarāmaa, Macedonia eujāde baji. Na k'art'a p'āji k'awaak'āri Corintodepema ijāapataarā t'āide pedee k'achia jaradap'edaa iru āpīte. K'irāpapi bi ichi Cristopa jirit'erada māik'aapa k'īra jīp'a nipada āra t'āide jaratee nipak'āri. Awaraa k'art'a p'āda k'āyaara, na k'art'ade Pablopa jīp'a jara bi ichi t'āridepai k'īsia iru bada.

Naapiara jara bi ichi chupiria nībada, Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee jarateepari k'aurepa (cap. 1.1-11). Jara bi sāap'eda audú itria pedee p'āji āramaa (caps. 1.12-2.4); ĩrá sāga o-īa bi āradepemapa ne-inaa k'achia oopata oo amaada perā māik'aapa iru ūraadak'a oodap'edaa perā (cap. 2.5-17). Jara bi Ak'ōrepa ūraa chiwidi jara pēida Cristo k'ap'ia pari (caps. 3.1-4.6); sāap'eda ijāapataarāpa waaweedaik'araa bi piudait'ee (caps. 4.7-5.10); sāga Ak'ōrepa ichi t'āri auk'a bīpari ijāapataarā t'āri ome (caps. 5.11-6.13) māik'aapa Corinto p'uurudepemaarāpa ijāadap'edaa (caps. 6.14-7.16). Ma Corintodepema ijāapataarā nepirade p'anadak'āri, k'īsiada-e paji awaraa ijāapataarā k'aripadait'ee. Maperā Pablopa jara bi p'arat'a p'e atadamerā tee pēidait'ee Judeadepema chupiria beerāmaa (caps. 8-9). Ma eere Pablopa p'anau bi ichi imiateedap'edaarā. Jara bi sāga Cristopa ichi jirit'eraji māik'aapa sāap'eda Corintodepema ijāapataarāpa iru ūraa ūridaīpia bi, āchi t'āidepema seewa jarateepataarā ūridai k'āyaara (caps. 10.1-13.10). T'ēepai jara bi ichia k'īnia bi āra k'āiwee, chik'īnia p'anapataadamerā (cap. 13.11-14).

Salude pēida

1 Mi, Pablopa na k'art'a p'ā pēiru Jesucristode ijāapataarāmaa, Corinto p'uurude p'anī māik'aapa jōma Acaya eujāde p'anī. Tachi ĩpema Cristo k'aurepa, Timoteopa ichiaba salude pēiru parāmaa. Tachi Ak'ōrepa k'īnia bada perā, mi jirit'eraji Jesucristopa mi pēimerā jarateede ichia oopi k'īnia bi eperāarāmaa.
² Mapa mia k'īnia bi Tachi Ak'ōrepa Tachi Waibia Jesucristo ome parā pia ak'ī p'anadamerā. Māgá parā k'āiwee p'anapataadait'ee.

Tachi Ak'ōrepa Cristode ijāapataarā k'aripapari

³ ĩWāara, Tachi Ak'ōre, Tachi Waibia Jesucristo Ak'ōre, jōmaarā k'āyaara waibiara bi! Ichia tachi chupiria k'awaapari māik'aapa ichiata tachi t'āri o-īapipari.
⁴ Māgá oopari tai jarateepataarāmaa, chupiria jōnīde. Ichia tai māgá k'aripapari, taipa, jōdee, awaraarā auk'a k'aripadamerā āra chupiria jōnadak'āri.
⁵ Eperāarā ūk'uruurāpa Cristo k'īra unuamaa iru p'anajida irua jarada k'aurepa. Māgá ĩrá awaraarāpa tai auk'a k'īra unuamaa iru p'anī taipa jarateepata k'aurepa. Mamīda Cristopa tai k'aripapari choodamerā. Waapiara āchia tai māga iru p'anī pirā, waapiara Cristopa tai t'āri o-īapiit'ee.
⁶ Wāara, chupiria jōneeruta pijida Cristopa jarada jarateepata k'aurepa parāmaa, tai o-īa p'anī. Tai māgá p'anadai ma jarateepata k'aurepa parā o k'achideepa uchiadap'edaa perā. Ma awara Tachi Ak'ōrepa tai t'āri o-īapi bik'a chupiria jōnīde, auk'a parā t'āri o-īapiit'ee parā auk'a chupiria jōneedak'āri. Irua māga ooit'ee parāpa choodak'āri taipa choopatak'a.
⁷ Maperā taipa k'awa p'anī Tachi Ak'ōrepa tai k'aripaparik'a

chupiria jōnīde, parā auk'a k'aripait'ee māgá jōnadak'āri.

⁸ ĩpemaarā, parāmaa mia k'irāpapi k'īnia bi mi chupiria nībada Ásia eujāde. Māga nībak'āri, perā choo-e paji. T'āri ma-āri nībaji.
⁹ Wāara, k'īsiaji madeepa chok'ai uchiae pai. Mamīda ĩrá k'awa bi māga paji mia ijāanaamerā michi k'īradoopa chupiria nībideepa uchiai. Jīp'a Tachi Ak'ōrēpata uchiapii. Ichia māgá k'aripai ichi jōmaarā k'āyaara waibiara bairā. ĩIrua aupaita piudap'edaarā chok'ai p'irabaipipari!
¹⁰ Wāara, mi piudak'a baji. Mamīda Ak'ōrepa mi k'aripa ataji madeepa. Mapa mia k'awa bi waya māgadaru pirā, waya mi k'aripait'ee, mi k'ōp'āyoorā jida auk'a.
¹¹ Parāpa ichiaba tai k'aripadai, it'aa t'īruta pirā tai pari. Māga ooruta pirā, chok'araarāpa o-īa gracias jaradait'ee Tachi Ak'ōremaa, unudak'āri irua ne-inaa pia ooruta tai k'aripait'ee parāpa it'aa t'īpata k'aurepa.

Pablo p'oyaa wā-e pada Corinto pidaarā ak'īde

¹² Parādepema ūk'uruurāpa jara p'anī taipa eperāarā k'īra nipapata. Mamīda māga-e. Tai o-īa p'anī jōmaarā t'āide jaratee nipadak'āri, k'īra jīp'a nipapata perā. Māgá nipajida parā t'āide. Audua nipadak'aa paji parāpa k'īsiadamerā tai k'īsia k'awaara p'anī awaraarā k'āyaara. Māga-e. Parā t'āide t'āri pia p'anapachida, Tachi Ak'ōrepa tai k'aripa bada perā. Māga ooji ichia tai k'īnia iru bapari perā.
¹³ Taipa parāmaa k'art'a p'ā pēidak'āri, jīp'a p'āpata taipa jara k'īnia p'anī aupai. Māgá p'āpata parāpa tai k'art'a leedamerā māik'aapa pia k'awaadamerā jōmaweda aide jara bi.
¹⁴ Wāara parādepema ūk'uruurāpa māga k'awapata. Mamīda mia k'īnia bi parā jōmaarāpa k'awa k'īnia p'anadamerā taipa oopata māik'aapa jarateepata. Māgá Tachi

Waibia Jesús waya chek'ári, tachi jōma o-ia p'anadait'ee iru k'irapite. Tai o-ia p'anadait'ee parāpa taipa jarateeda ijāadap'edaa perā. Jōdee parā o-ia p'anadait'ee tai it'aideepa ūridap'edaa perā Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee.

¹⁵ Mia k'ísiaji parāpa pedeejida taipa k'art'a p'ā pēidap'edaa māik'aapa ijāajida wāara Cristopa tai pēiji jarateedamerā irua oopi k'inia bi eperāarāmaa. Mapa wāit'ee paji parā ak'ide. Wāda omé wāit'ee paji parā o-ia p'anadamerā mi unudak'ári. ¹⁶ Naapiara Macedonia eujādee wāk'ári, mi parāmāi wiibaiit'ee paji māik'aapa waya āpitee chek'ári, auk'a parāmaa p'asianait'ee paji. Ma t'ēe wādade parāpa mi k'aripak'ajida Judea eujādee wāit'ee. ¹⁷ Mamīda parāpa k'awa p'ani mi parāmaa wā-e paji. ¿Mapa parā t'āidepema ūk'uruurāpa jara p'ani-ek'ā mi t'ári auk'a bi-e parā ome? ¿K'ísia p'ani-ek'ā michia oo k'iniata oopari awaraarāpa oopatak'a? ¡Mia māga ook'aap! ¹⁸ Tachi Ak'ōrépata k'awa bi tai jarateepataarā māgá p'anadak'aa. Ichiaba māgá jarateedak'aa, jarateedak'ári iru Warra, Jesucristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Jīp'a taimaa jarateepata irua jara-pi bik'a. Tachi Ak'ōrepa ichita oopari ichia jara bik'a. Māga oopata tai jida ichiaba, ichideerā perā. ¹⁹ Parā t'āide Silvano, Timoteo mi ome jarateedak'ári Jesucristo Tachi Ak'ōre Warra, tai k'ísia doopapai jarateedak'aa paji. Jīp'a jarateepachida Tachi Ak'ōrepa taimaa jarapidak'a. Jesucristo māgá bapachi. Ichita ooji ichi ak'ōrepa jaradak'a. ²⁰ Chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa jaraji Jesucristopa ooit'ee bada. Māga jaraji Cristo t'oi naaweda. Māpai iru t'op'eda, wāara ooji jōmaweda Ak'ōrepa jaradak'a. Maperā k'awa p'ani Cristo wāara Tachi Waibia. Māgá Cristode ijāapata perā, tachia “Amén” apata Tachi Ak'ōre Ūraa ūridak'ári. ²¹ Tachi Ak'ōrépata tai Cristode ijāapipari, parā jida auk'a. Ichiata tachi jīrit'eraji ichideerā papiit'ee. ²² Tachia k'awaadamerā wāara ichideerā p'ani, ichia tauchaa pik'a biju tachi t'āride. Ichi Jaure pēiji tachi ijāapataarā ome bapariimerā. Māga ook'ári, tachimaa ak'ipiji ichia wāara tachi pia ak'it'ee māik'aapa t'ēepai teet'ee jōmaweda ichia k'ísia iru bi tachi-it'ee.

Pablopa jarada sāap'eda wā-e paji Corintodepema ijāapataarā ak'ide

²³ Ak'ōre k'irapite mia jara k'inia bi sāap'edata wā-e paji parā ak'ide. Tachi Ak'ōrepa k'awa bi michi t'āride iru bi māik'aapa mi miapii seewa jararu pirā. Mi waa wā-e paji Corinto p'uurudee parā itriade, parā t'ári p'uapiamaapa. ²⁴ Tai, chi jarateepataarāpa, parāmaa ijāapi k'iniada-e taipa k'inia p'ani k'a. Parāpa auk'a Cristode ijāapata. Iruata parāmaa ichia k'inia bik'a oopii. Taipa jōdee parā k'aripa k'inia p'ani waapiara ijāapataadamerā māik'aapa t'ári o-ia p'anapataadamerā.

2 Naaweda mi parā ak'ide wāk'ári, parā t'ári p'uapiji. Maperā waya wāit'ee pak'ári, nāga k'ísiaji: “Mi naapai waya wā-e āra t'ári p'uapide.” ² Mia parā t'ári p'uapiru pirā, parādepema apida wē-e pai mi t'ári o-īpapiit'ee. ³ Mapa wāi k'āyaara, k'art'a p'ā pēiji parāpa

aide jara bi ūridamerā māik'aapa oodamerā mia ūraadak'a. Mi parāmaa wāru pirā parāpa māga oodai naaweda, audupiara parā t'ári p'uapii. Waya unudak'ári, mia k'inia bi parāpa mi t'ári p'uapii k'āyaara, t'ári o-īapidamerā. Mia nāga k'awa bi: mi t'ári o-īa bak'ári, parā jida māga p'ani. ⁴ Ma k'art'a p'āk'ári, michi t'āride k'ísia nībaji, parā māgá itria k'inia-e pada perā. Jēedachi parā t'ári p'uapi k'inia-e bada perā. Ma k'art'a p'āk'ári, mia jīp'a ak'ipi k'inia baji parā audú k'inia iru bi.

Pablopa ūraada perdonaa k'awaadamerā

⁵ Wāara parā t'āidepemapā, k'achia oo k'iniapa, mi t'ári p'uapiji māik'aapa parā ūk'uru audupiara māgapiji. Ichia tachimaa māgá ooji mīda, mia iru waa imiatee k'inia-e. ⁶ Parā chok'araarāpa iru t'ári p'uapimaa p'ani, iru yiarā iru p'anadairā. Jāgapaipi. Waa māgá yiarā iru p'anadaik'araa bi. ⁷ Ma k'āyaara, irua ooda perdonadaipia bi māik'aapa t'ári o-īapidaipia bi waya t'ūmerā awaraa ijāapataarā ome. Parāpa māga ooda-e pirā māik'aapa iru at'ári yiarā iru p'anaruta pirā, iru audupiara t'ári p'ua bai, Ak'ōrede ijāa-edarumaa. ⁸ Maperā īrā mia parāmaa enenee nībi ak'ipidamerā wāara iru k'inia iru p'ani. ⁹ Ma-it'ee ma k'art'a p'āji. K'inia baji irua ma k'achia oo amaamerā. Mamīda ma k'āyaara waapiara mia k'awa k'inia baji parāpa oodai wa ooda-e pai mia jaradak'a. ¹⁰ Parāpa ma eperāpa k'achia ooda perdonaa p'ani k'a, mia pida perdonaa bi. Wāara, Cristopa k'awa bi abaapa mi ome nepira jiri baji pirā, mia ma nepira perdonaa. Mia māga ooji parā waya t'ári o-īa p'anadamerā. ¹¹ Tachi jōmaarāpa chīrapa k'achia ooda māgá perdonaaruta pirā, Netuara Poro Waibia juade baaida-e pait'ee ne-inaa k'achia oo k'iniapa ma eperāmaa. Ma awara ma ne-inaa k'achia ooda k'aurepa netuara juade baai-e pait'ee, audú k'ísia p'ua nībairā. Tachia pia k'awa p'ani netuarapa oopari ichi juade baaidamerā.

Pablo Troas p'uurude nipada

¹² Mia jaradak'a mi wā-e paji parā ak'ide. Ma k'āyaara Troas p'uurudee wāji jarateede. Mama nipak'ári, Tachi Waibiapa k'aripaji māpemaarāpa ūri k'inia p'anadamerā Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee.

¹³ Mamīda, mama bide mi k'ísia nībeeji unu-e pada perā Tito, tachi ipema Cristo k'aurepa, mia pēida parā ak'ide. Iru parāmāiipa chep'eda, mama tai unudait'ee paji. Māgá unuda-e pada perā, mia Troadepemaarā atabēiji māik'aapa cheji Macedonia eujādee, nama Tito ome unui jīak'aapa.

Pablopa jarada Titopa nepirida ūrip'eda

¹⁴ Taipa gracias jarapata Tachi Ak'ōremaa, iruata Netuara Poro Waibia p'oyaapari perā Cristo juapa. Maperāpi netuara apidaapa tai Cristodeerā p'oyaada-pai. Māgá ichideerā perā irua tai k'aripapari jarateedamerā jōmaarā t'āide. ¹⁵ Ara k'era t'ūa aubaiparik'a ewat'aak'ári, māga pik'a tai ijāapataarā t'imí wāpata

jarateede Cristopa oopi k'inia bi eperāarāmaa. Tachi Ak'ōrepa unuk'āri taipa māga jarateemaa p'ani, o-īa beepari. Cristopa tai jarateepataarā pēipari jarateedamerā chi ūri k'inia p'anīrāmaa māik'aapa chi ūridaamaa p'anīrāmaa paara. ¹⁶ Taipa jarateepata mik'ia pik'a bi chi ūridaamaa p'anīrā-it'ee, ma k'aurepa āra atuadait'ee perā. Mamīda chi ūri k'inia p'anīrā-it'ee neinaa t'ūa baparik'a bi, ma jarateeda k'aurepa āra wādait'ee perā Ak'ōre truadee. Māga bita, ζk'aipa jarateeima chi ūri p'anīrāpa wāara k'awaadamerā Cristopa oopi k'inia bi eperāarāmaa? ¹⁷ Táipata māga jarateedai. Ma-it'ee Tachi Ak'ōrepa tai jirit'eraji. Tai k'īsiadoopa jarateedak'aa. Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa taimaa jarapi-pari. Tai nipadak'aa awaraarāk'a. Āchi k'īsiadoopa Ak'ōre net'aa jaratee nipapata, eperāarāpa āchi pia ak'idamerā māik'aapa āchimaā p'arat'a teedamerā. Taipa jōdee māga oodak'aa. Tachi Ak'ōrepa tai ichita ak'ipari perā, k'īra jīp'a jarateepata irua oopi bik'a. Māgá jarateedai Cristo tai ome bapari perā.

Tachi Ak'ōrepa ūraa chiwidi Pablomaa k'awapida

3 Mīa jarak'āri tai k'īra jīp'a jarateepata, jara k'inia-e bi taita pipiara ak'idaipia bi awaraa jarateepataarā k'āyaara. Taipa k'art'a p'āda iididak'aa ijāapataarāpa parāmaa jara pēidamerā táipata pia jarateepata, jarateepataarā ūk'uruurāpa oopatak'a. Ichiaba iidida-e parāpa māgee k'art'a awaraa ijāapataarāmaa pēidamerā. ² Awaraarāpa k'awa k'inia p'ani pirā tai wāara Jesucristopa pēida jarateede wa māga-e, āchia parā ijāapataarā ak'idaipia bi. Parā taipa k'art'a p'ādák'ata p'ani, Cristode ijāapata perā taipa jarateedap'edaa k'aurepa. Michi t'āride k'awa bi mīa wāarata jara bi. ³ Jōmaarāpa k'awaadai Cristopa tai pēiji parā ak'idak'āri, sāga p'anapata Cristode ijāadak'āriipa. Awaraarāpa oo k'inia p'anapata Tachi Ak'ōre Ūraa māude p'ādade jara bik'a. Tachi Ak'ōrepa k'inia-e baji mīda eperāarāpa ichita ijāadamerā ma ūraa Moisemaa p'āpidade, ūk'uru aide at'āri ijāa p'ani. Mamīda parā māga p'anadak'aa. Ma k'āyaara pipiara parāpa oo k'inia p'ani Cristopa oopi bik'a, Tachi Ak'ōre Jaure parā t'āride bapari perā. Ma awara Ak'ōrepa māga ichita oopiit'ee, ichita bapari perā. ⁴ Taipa ak'idak'āri parāpa oomaa p'ani Cristopa oopi bik'a, k'awa p'ani wāara Tachi Ak'ōrepa taimaa jarapi baji. ⁵ Tai k'īsiadoopa eperāarā p'oyaa Cristode ijāapidak'aa. Tachi Ak'ōrepapai māga ooi. Ichia aupaita tai k'aripapari iru ūraa pia jarateedamerā. ⁶ Ichia taimaa nāgí ūraa chiwidi k'awapiji. Cristopa p'ek'au k'achia oopataarā o k'achiadeepa k'aripa atai. Māga k'awapiji taipa jōmaarāmaa jarateenadamerā. Na ūraa chiwidi awara bi chi naawedapema ūraa k'āyaara. Eperāarāpa ma naawedapema ūraa p'ādade ijāaruta pirā, atuadait'ee. Jōdee na ūraa chiwidide ijāaruta pirā, Ak'ōre Jaurepa āchi Ak'ōre ode t'ūpiit'ee.

Ūraa chiwidi piara bi naawedapema ūraa k'āyaara

⁷ K'īsiadāma nāgide. Chonaarāweda Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa māude p'āpiji Moisemaa. Na eujāde bi misa, Moisés Tachi Ak'ōre ome unuk'āri, Tachi Ak'ōre k'īra wāree iru ome beeji. Mapa Moisés waya chek'āri Israel pidaarāmaa, ārapa iru k'īra p'oyaa ak'idak'aa paji, audú ĩdaa bada perā. Māga baji mīda, taarā-e nide ma ĩdaa wēpa wāji. Ak'ōrepa ichi k'īra wāree māgá āchimaā unupiji mīda, ma ūraa p'āda k'aurepa eperāarāpa k'awaa p'aneejida āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa atuadait'ee. ⁸ Īrá jōdee, ma k'āyaara pipiara Tachi Ak'ōrepa ūraa chiwidi jara pēida k'aurepa tachi ijāapataarāpa k'awapata Cristode ijāadak'āri, wādai Tachi Ak'ōre truadee. Māga k'awapata Ak'ōre Jaure k'aurepa, iru tachi ome bapari perā. ⁹ Māpai nāga jaradai. Pia baji Tachi Ak'ōrepa eperāarāmaa k'awapik'āri ichi ūraa p'āda, māgide jaraji mīda āchi atuadait'ee p'ek'au k'achia oopata perā. Mamīda ma k'āyaara pipiara bi ichia ūraa chiwidi jara pēida. Māgí ūraade ichi Jaurepa tachi ijāapataarāmaa k'awapiari Cristo k'aurepa tachi p'ek'au k'achia wēe p'ani Ak'ōre k'īrapite. ¹⁰ Maperāpi k'awa p'ani pipiara bi ijāadait'ee Tachi Ak'ōrepa ūraa chiwidi jara pēidade, ijāadai k'āyaara māgí chonaarāwedapema ūraa p'ādade jara bide. ¹¹ Wāara Ak'ōre Ūraa p'āda pia baji, Ak'ōrepa māgí jarada perā. Mamīda ichia k'inia-e paji eperāarāpa ichita aide ijāadamerā. Mapa ūraa chiwidi jara pēiji. Nāgí ūraa pipiara bi chi naawedapema k'āyaara, jōk'aa perā.

¹² K'awa p'anadairā Ak'ōrepa ūraa chiwidi jara pēida māgá pipiara bi chi naawedapema jarada k'āyaara, taipa māgí ūraa jīp'a jarateepata, waaweeda-ee. ¹³ Mamīda māga-e paji Moisés ome. Moisepa ichi k'īra wāk'aji Israel pidaarāpa ununaadamerā Tachi Ak'ōre k'īra wāree wēpa wāk'āri. Māgá ma ĩdaa Moisés k'īrade wēpa wādak'a, ma chonaarāwedapema ūraa wēpa pik'a wāji. ¹⁴ Mamīda ma Israel pidaarāpa māga ijāa k'iniada-e paji, k'īri k'isua p'anadap'edaa perā. At'āri māga p'ani Moisepa p'āda leepataarā ūridak'āri. Moisepa ichi k'īra wāk'a iru badak'a, āchi t'āri wāk'a pik'a iru p'ani ūraa chiwidide ijāa k'iniada-e p'anadairā. At'āri āchia ijāapata Ak'ōre ode t'ūdai ma chonaarāwedapema ūraa p'ādade jara bik'a oo p'ani-pa. Māga ijāapata Tachi Ak'ōrepa āchimaā ichi ūraa chiwidi k'awapi bi mīda. Nāgá k'īsia awara k'īsiadai: Cristode ijāadak'āri māik'aapa ichideerā padaidak'āri. ¹⁵ Māgá Ak'ōre Ūraa Moisepa p'ādade ijāapata perā, idi ewate at'āri ma ūraa ūridak'āri, āchi t'āri wāk'a pik'a iru p'ani. ¹⁶ Mamīda āchidepemapa ma ūraa chiwidi ūrik'āri māik'aapa Cristode ijāak'āri, ma t'āri wāk'a pik'a bada wēpait'ee. ¹⁷ Māga p'aneedait'ee Cristode ijāadak'āri, eperāarā uchiapata perā Ak'ōrepa naawedapema ūraa p'āda jua ek'ariipa. Māga oodai Cristo āra ome bapari perā ichi Jaure k'ap'ia pari. Cristo ichi Jaure ome apai, auk'a Tachi Waibia perā. ¹⁸ Māgá ma naawedapema ūraa jua ek'ariipa tachi uchi-adap'edaa perā, tachi t'āri waa wāk'a pik'a p'ani-e. Ara espejode tachi k'īra unuparik'a, māga pik'a Tachi

Ak'õre k'õra wãree unupata iru õraa chiwidi jara pëidade Cristo k'ap'ia pari. Ma awara Cristo Jaurepa oopi bik'a oodak'ãri, t'ãri pia padaipata iruk'a. Waapiara iru Jaurepa oopi bik'a oodai, waapiara t'ãri pia padaridai iruk'a.

Pablopa pedee pia jarateeda

4 Tachi Ak'õrepa tai chupiria k'awaa bairã, ichi õraa chiwidi taimaa jarateepi bi. Maperãpi waaweeda-ee p'anapata, awaraarãpa tai ome nepira jiri p'ani mĩda. ² Taipa oodaamaa p'anapata ne-inaa k'achia awaraarãpa mera oopata; ne-inaa eperãarã jĩp'arã k'õra nejasia p'anapata oodait'ee. Madepema õk'uru-urãpa imeraa jarateepata chõra k'õradait'ee. Maa-e pirã ãchi k'õsia p'oirapata Ak'õrepa jarapi bi ome, irua jara k'inia bi awara uchiamerã. Mamĩda taipa mãga ooda-e. Ak'õrepa wãarata jara pëida k'õra jĩp'a jarateepata. Mãga oo p'anipa k'inia p'ani jõmaarãpa k'awaadamerã Tachi Ak'õre k'õrapite taipa wãarata jarateepata. ³ Wãara, Cristopa ooda eperãarã k'aripait'ee jarateedak'ãri, õk'uru eperãarã-it'ee ma jarateepata wãk'a pik'a bi, mãirãpa ma wãarata k'awadaamaa p'anapata perã. Mapa o k'achiadee wãruta. ⁴ Æchi mãga p'ani na p'ek'au eujãdepema ijãadak'aa beerã ak'õre, Netuara Poro Waibiapa, ãchi tau p'ãriu pik'a iru bairã ichi jua ek'ari. Ichia k'inia-e ãchia k'awaadamerã t'õudai ãdaa pik'a bide k'awaadak'ãri Cristopa ooda ãchi o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. Ichia k'awa bi mãga ijãaruta pirã, unudai Cristo k'õra wãree, iru Tachi Ak'õre k'õrak'a bairã. ⁵ Mapa taipa jarateedak'ãri, jarateeda-e tachi k'õsiadeepa tai ak'õdamerã pãchi poroorãk'a. Jĩp'a jarateepata Jesucristo, Tachi Waibiapa oopi k'inia bi eperãarãmaa. Taipa irua oopi bik'a oo k'inia p'anapata perã, tai mimiapata parã-it'ee. ⁶ K'awa p'ani Jesucristo tachi jõmaarã waibiã nãga perã. Ewaa weda jõma p'ãriu nãbak'ãri, Tachi Ak'õrepa jarapi ãdaamerã. Mãpai ãdaa beejì. Mãga pik'a ijãadai naaweda, tai p'ãriu pik'a bide p'anapachida, k'awada-e p'anadap'edaa perã Cristopa ooda eperãarã k'aripait'ee. Mamĩda Tachi Ak'õrepa taimaa mãga k'awapik'ãri, tai t'ãride ãdaa pik'apiji. Mapa Cristode ijãa p'aneejida mãik'aapa k'awaa p'aneejida Tachi Ak'õre k'õra wãree.

Tachi Ak'õrepa wãarata jarateepataarã k'aripapari

⁷ Tachi k'ap'ia chok'o sorek'apì bi. Mamĩda Tachi Ak'õrepa aide nãe bidák'apì bi ichi k'õra wãree taimaa unupik'ãri mãik'aapa tai jirit'erak'ãri Cristopa ooda jarateedamerã eperãarã k'aripait'ee. Mãgã eperãarãpa ijãadak'ãri taipa jarateepata k'aurepa, jõmaarãpa k'awaadai Tachi Ak'õrãpata taimaa jarapi bi. jIruta tai k'ãyaara waibiara bi! ⁸ Mãga jaratee p'ani misa iru-it'ee, tai wãrutamaa ijãadak'aa beerãpa nepira jiripata tai ome. Mamĩda ãramaa p'oyaapidak'aa. Mãga p'anadai Tachi Ak'õrãpata tai k'aripapari perã choodamerã. Edaare k'awada-e sãgapi oodai. Mamĩda ijãa p'ani Ak'õrepa taimaa ichia k'inia bi k'awapiit'ee. ⁹ Edaare awaraarãpa tai k'õra unuamaa iru p'anapata. Mamĩda

Tachi Ak'õrepa tai atabaibëik'aa. Ichiaba edaare tai p'ua oopata. Mamĩda Tachi Ak'õrepa tai k'aripapari chok'ai uchiadamerã ãchi juadeepa. ¹⁰ Tai wãrutamaa jiripata peedait'ee Jesús peedap'edaak'a. Mamĩda Tachi Ak'õrepa tai k'aripapari ãchi juadeepa, eperãarãpa k'awaadamerã irua aupaita tai k'aripapari. Mãga oopari Jesucristo Jaure tai ome bapari perã. ¹¹ Wãara, na p'ek'au eujãde p'ani misa, tai mãgã pee k'inia p'anadait'ee taipa jarateepata perã Jesucristopa oopi k'inia bi eperãarãmaa. Mamĩda mãga p'oyaa ooda-e, irua ak'õpi k'inia bairã ichi wãara chok'ai p'irabaiji mãik'aapa at'ãri tai t'ãride chok'ai bi. ¹² Mãpai tai mãgã jiri p'ani mĩda, taipa jarateepata Ak'õrepa jarapi bik'a, parã awaraarã ome Cristode ijãadap'eda, Tachi Ak'õre truade ichita p'anapataadamerã.

¹³ Taipa auk'a jaradai Tachi Ak'õre chonaarãwedape-ma õraa p'ãdade jara bik'a:

'Ijãaji Tachi Ak'õrepa mi k'aripai. Maperã irumaa jaraji michi t'ãride k'õsia bada.'

(Sal 116.10)

Taipa ichiaba mãga ijãapata. Maperãpi jarateepata Tachi Ak'õrepa jarapi bik'a. ¹⁴ K'awa p'ani Tachi Ak'õrepa Jesucristo chok'ai p'irabaipidak'a, tai jida auk'a p'irabaijiit'ee parã ome mãik'aapa tachi ateeit'ee Jesucristo bĩmaa ichi truade. Mãga ooit'ee tachi Cristodeerã perã. ¹⁵ Mãga k'awa p'anadairã, choopata parã mãik'aapa awaraarã k'aripadait'ee Cristode ijãadamerã. Mãgã chok'araarãpa k'awaadait'ee Ak'õrepa ãchi k'inia iru bi mãik'aapa o k'achiadeepa uchiapi k'inia bi. Mãpai mãirãpa Cristode ijãadak'ãri, gracias jaradait'ee Tachi Ak'õremaa mãik'aapa ãchi it'aa t'õ p'anide ak'õpidait'ee wãara irude ijãapata.

¹⁶ Maperãpi tai chupiria jõneedak'ãri, k'õsia p'ua jõnadak'aa. Tai k'ap'ia jõdaruta pijida, ewari chaa t'ãride audupiara Tachi Ak'õrede ijãapata. ¹⁷ Ma awara na eujãde p'ani misa, taarãdak'aa chupiria jõnide. Tai-it'ee mak'iaara p'ua-e. Jõdee taipa ne-inaa unudait'ee Tachi Ak'õre truade p'oyaa jarada-e, audú pi-ia bairã. jIchita p'anapataadait'ee iru ome! ¹⁸ Maperã tai audú k'õsia jõnada-e na p'ek'au eujãde unu p'ani k'aurepa. Jĩp'a k'õsiapata ne-inaa waide unuda-e p'anide; it'aripema net'aade. Na eujãdepema net'aa taarã-ee jõpari. Mamĩda it'aripema net'aa ichita bapariit'ee.

Ijãapataarã it'aripema k'ap'ia chiwidide p'anapataadait'ee

(1 Co 15.35-58)

5 Taipa k'awa p'ani tachi eperã k'ap'ia piuru pijida Cristo chei naaweda, Tachi Ak'õrepa tai p'anapi-it'ee ichia ooit'ee bi it'aripema k'ap'ia chiwidide. Na p'ek'au eujãdepema k'ap'ia jõpari. Mamĩda chi it'aripema k'ap'ia jõk'aa, Tachi Ak'õrepa mãgã oopari perã. ² Na p'ek'au eujãdepema k'ap'ide p'ani misa, chupiria jõnapata mãik'aapa audú k'õsia jõnapata, ma it'aripema k'ap'ide p'ana k'inia p'anadairã. ³ Eperãpa p'aru jĩ k'inia bik'a, mãga pik'a tai p'ana k'inia p'ani ma it'aripema k'ap'ide. Eperã ãk'adaa ba k'inia-e bik'a, tai k'ap'ia wãe p'ana k'iniadak'aa. ⁴ Maperãpi piu k'iniada-

e Cristo chei naaweda. Iru māgá cheru misa, na p'ek'au eujādepema k'ap'iade p'anide, k'ĩsia jōnapata ne-inaa k'achia p'asai jīak'aapa. Māgá na p'ek'au eujādepema k'ap'ia chupiria nībairā, atabēi k'inia p'ani Tachi Ak'ōre ome p'ananadait'ee. ⁵ Ma-it'ee Tachi Ak'ōrepa it'aripema k'ap'ia ooit'ee ichideerā-it'ee, aide p'anapataadamerā iru truade. Māga k'awa p'ani irua ichi Jaure pēida perā tachi chaachaa bapariimerā. Ichi Jaurepata k'awapipari ichia k'ĩsia iru bi ichideerā-it'ee.

⁶ Tachi Ak'ōrepa māgá ne-inaa k'ĩsia iru bapari perā ichideerā-it'ee, na p'ek'au eujāde p'ani misa, tachi k'āi-wee p'anapataadai. Wāara k'awa p'ani na p'ek'au eujādepema k'ap'iade p'ani misa, Tachi Waibia ik'aawaa-pa t'imí pik'a p'ani. ⁷ Tachi taupa iru unuda-e p'ani mīda, irude ijāpata. ⁸ Maperāpi k'āiwee p'anapata. Piara bak'aji aweda uchiadait'ee na p'ek'au eujādepema k'ap'iadeepa māik'aapa iru truade p'ananadait'ee tachi it'aripema k'ap'iade. ⁹ Mamīda at'āri wāda-e. Mapa nāga k'ĩsiapata. Na p'ek'au eujādepema k'ap'iade p'ani misa, oo k'inia p'ani Cristopa oopi bik'a māik'aapa na eujādeepa uchiadak'āri, auk'a oo k'inia p'ananadait'ee irua oopi bik'a nāga perā. ¹⁰ Ewari cherude tachi ijāpataarā jōmaweda iru k'īrapite panadait'ee irua ak'imerā tachia oopatap'edaa na p'ek'au eujāde p'ani misa. Eperā Cristopa oopi k'inia bik'a oodapa atait'ee Tachi Ak'ōrepa ne-inaa k'ĩsia iru bi ichideerā-it'ee. Ma awara Cristopa māgimaa pedee pia jarait'ee. Mamīda chi māga oo-e badapa maarepida ata-e pait'ee māik'aapa Cristopa irumaa pedee pia jara-e pait'ee.

Cristo k'aurepa Tachi Ak'ōre k'awadai

(Ro 5.9-11; Col 1.19-22)

¹¹ Cristopa tachia oopata māgá ak'it'ee perā, iru waawee p'anapata. Mapa taipa eperāarāmaa jarateepata Cristode ijāadamerā māik'aapa tai p'anapata k'awaadamerā. Taipa ne-inaa oodak'āri wa ne-inaa jaradak'āri, māga oopata eperāarā k'aripadait'ee. Tachi Ak'ōrepa k'awa bi tai t'āride iru p'ani. Mīa k'inia bi parāpa tai ichiaba māgá k'awaadamerā. ¹² Mīa māga jarak'āri, jara k'inia-e bi tai pipiara ak'idamerā awaraarā k'āyaara. Jīp'a k'inia bi parā o-īa p'anadamerā taipa ne-inaa pia oopata k'aurepa. Māgá o-īa p'anaruta pirā, parāpa p'anaudai chi audua beerāpa tai āpīte jara jōni. Ma jarateepataarāpa k'ĩsiapata āchia aupaita pia jarateepata. ¹³ ¿Māirāpa jara p'ani-ek'ā tai parā t'āide nipadak'āri, oojida k'īra k'awa-ee p'aniirāpa oopatak'a? Mamīda māga-e paji. Taipa māga oojida awaraarāpa unudak'āri, k'awaadamerā Tachi Ak'ōre jōmaarā waibia. Ma awara tai k'īra jīp'a nipadak'āri, māga oopata parā k'aripadait'ee, auk'a Tachi Ak'ōre pipiara k'awaadamerā. ¹⁴ Jesucristopa tai k'inia iru bapari. Maperāpi tai jaratee nipapata irua oopi k'inia bik'a. Wāara na p'ek'au eujādepemaarā jōmaweda k'inia iru bapari perā, kurusode piuji tachia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Māgá piuji jōmaarā k'ap'ia pari. Ara Cristo piudak'a jōmaarā pari, iru k'ap'ia pari eperā chaachaa piu pik'aji. ¹⁵ Cristo piuji eperāarā pari māik'aapa chok'ai p'irabaiji, k'inia bada perā ichide ijāa p'aniirā

p'anapataadamerā irua k'inia bik'a. Tachi māga p'anadak'āri, oodait'ee irua oopi k'inia bik'a, tachia oo k'iniata oodai k'āyaara.

¹⁶ Māga k'awaadak'āriipa, taipa eperāarā unudak'aa, Cristode ijāadai naaweda unupatap'edaak'a. Maapai Cristo jida eperā jīp'aak'a unupachida. ¡Mamīda ĩrá iru māgá unuda-e p'ani! Ichideerā ichiaba māgá unuda-e nāga perā. ¹⁷ Eperā araa bak'āri Cristo ome ijāapari perā irude, māgí eperā t'āri awaradaipari. ¡Pia k'ĩsiati! Cristode ijāai naaweda, ma eperā k'achiade nipapachi. Mamīda irude ijāadak'āriipa waa māgá nipa k'inia-e. Jīp'a nipa k'inia bi Cristopa oopi bik'a.

¹⁸ Māgá nipai Tachi Ak'ōrepa māga oopipari perā. Tachi auk'a p'anapachida ma eperāk'a. Cristode ijāadai naaweda, taipa Tachi Ak'ōre pia k'awa k'iniada-e p'anapachida. Ichiaba maapai Tachi Ak'ōrepa tachi pia-ee ak'ipachi. Mamīda ijāadak'āri, Cristo piuda k'aurepa Tachi Ak'ōrepa ichi t'āri auk'a bijī tachi t'āri ome. Maperāpi tai jirit'eraji jōmaarāmaa jarateenadamerā. Māgá taipa jarateepata ūirutaarāpa Cristode ijāadak'āri, Tachi Ak'ōrepa ichi t'āri auk'a bipari āchi t'āri ome ichiaba. ¹⁹ Pia jarait'eera, Cristo piuda k'aurepa eperāarā pari, Tachi Ak'ōrepa ichi t'āri auk'a bi k'inia bi āchi t'āri ome. Ma awara āchia p'ek'au k'achia oopata wēpapi k'inia bi. Ma pedeeta Tachi Ak'ōrepa taimaa jarapi bi. ²⁰ Ma-it'ee Cristopa tai pēiji, ichi k'ap'ia pari taipa jaradamerā irua jara k'inia bi. Mapa taipa parā jōmaarāmaa enenee jōni: Ijāati Jesucristode, Tachi Ak'ōrepa ichi t'āri auk'a bimerā parā t'āri ome. ²¹ Cristopa p'ek'au k'achia maarepida ook'aa paji. Mamīda kurusode bak'āri tachi p'ek'au k'achia oopataarā pari, Tachi Ak'ōrepa iru pia-ee unuji. P'ek'au k'achia oopataarā unuparik'a unuji. ĩrá jōdee, ma piuda k'aurepa Tachi Ak'ōrepa tachi pia unupari.

6 Māpa tai Tachi Ak'ōre ome mimia p'anide, parā ūraa k'inia p'ani k'ĩsiadamerā Tachi Ak'ōrepa parāmaa pia ooda. Parā ijāadak'āri, Cristo piuda k'aurepa Tachi Ak'ōrepa ichi t'āri auk'a bijī parā t'āri ome. Maperā k'īrak'aupai Tachi Ak'ōre yiarāa iru p'anadai awaraarāpa jarateepata ūri k'iniapa. ² Ma k'āyaara óoti Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a:

'Mīa pide k'ĩsia bak'āri, ūriji pia mimaa it'aa iidida. Pia chupiria iidida ewate, mīa pi o k'achiadeepa k'aripa ataji.'

(Is 49.8)

Corinto pidaarā, jūrīti! Nāgaweda Tachi Ak'ōrepa ūri-it'ee parāpa chupiria iidiruta. Nāgaweda parā k'aripait'ee ichide wāara ijāadamerā.

Pablopa ne-inaa k'achia chooda

³ Tai parā t'āide jaratee nipadak'āri, maarepida ne-inaa oo k'iniada-e paji parāpa ma jarateepata oo iru p'anadamerā, wa Cristode ijāadaamaa p'anadamerā taipa oopata k'aurepa. ⁴ Māga-e. Jīp'a oo k'inia p'anapachida jōmaweda Tachi Ak'ōrepa oopidak'a, parāpa tai pia ak'idamerā, Ak'ōrepa tai pia ak'iparik'a. Tai jōmaarā t'āide māgá nipapata. Māimisa, t'āridepai choopata audú k'ĩsia jōniide; ne-inaa wēe chitoonide;

nepirade jōnide; ⁵ awaraarāpa tai wimaa p'anide; carcelde chitoonide; tai pee k'iniapa awara āyaa jēret'aa jōnide; mimia chaaree oo jōnide; k'ai-ee ewari jōnide; jarra oo jōnide. ⁶ Ichiaba ak'ipipata tai Tachi Ak'ōrepa pēida nāga oo p'anipa. K'īra jīp'a nipapata, ne-inaa k'achia ooda-ee. Taipa k'awa p'anī Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa wāarata jara k'inia bi tai it'aideepa. K'īrau-ee choopata awaraarāpa taimaa ik'achia jaradak'āri maa-e pirā tai oo iru p'anadak'āri. T'āri pia p'anapata awaraarā ome, Tachi Ak'ōre Jaure tai ome bapari perā. Mapa t'āripa awaraarā k'inia iru p'anī Tachi Ak'ōrepa ichideerā k'inia iru baparik'a. ⁷ Jara-teedak'āri, chi ūri p'anīrā maarepida k'ūradak'aa. Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a oopata. Mapa irua tai pia ak'ipari. Iruata tai k'aripapari waaweeda-ee jarateedamerā māik'aapa taimaa k'īsia k'awaapipari pia p'anau-damerā awaraarāpa tai imiateedak'āri. ⁸ Eperāarā ūk'uruurāpa tai pia ak'ipata. Jōdee awaraarāpa tai k'īra unuamaa iru p'anapata. Ichiaba eperāarā ūk'uruurāpa tai āpīte ik'achia pedeepata. Jōdee awaraarāpa tai āpīte pia pedeepata. Eperāarā ūk'uruurāpa jara p'anī taipa seewa jarateepata. Mamīda māga-e. Taipa wāarata jarateepata. ⁹ Eperāarā ūk'uruurāpa jara p'anī: "Jā Pablo eperā jīp'aa. ¿K'āare-it'ee iru pedee ūridaima?" Mamīda Tachi Ak'ōrepa mi k'īra Cristodeerāmaa pia k'awapipari. Taipa k'awa p'anī atu p'anide piudai k'achia beerā juapa. Mamīda at'āri chok'ai p'anī. Awaraarāpa tai p'ua oopata māik'aapa miapipata. Mamīda tai peeda-e. ¹⁰ Wāara, edaare tai k'īra pia-ee p'anī. Mamīda Tachi Ak'ōrepa ichita waya tai t'āri o-īapipari. Ma awara tai net'aa mak'īara wēe p'anī. Mamīda ne-inaa pia teepata awaraarāmaa jara-teedak'āri Cristopa ooda āchi k'aripait'ee. Na p'ek'au eujādepema net'aa wēe chitooni mīda, iru p'anī jōma Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bi ichideerā-it'ee.

¹¹ Īpemaarā Corinto p'uurude p'anīrā, taipa parāmaa jīp'a jaramaa p'anī jōma tai t'āride iru p'anī. ¹² At'āri taipa parā k'inia iru p'anī. Jōdee parāpa tai k'inia iru p'anada-e naawedapemak'a. ¹³ Mia parā ūraait'ee ak'ōrepa ichi warra ūraaparik'a. T'āripa tai k'inia iru p'anapatāati taipa parā k'inia iru p'anapatak'a.

Ijāadak'aa beerā ome k'ōp'āyo meraadaik'araa bi

¹⁴ K'ōp'āyo meraanāati Cristode ijāadak'aa beerā ome. Eperāpa Cristode ijāak'āri, ne-inaa pia oo k'inia bapari. Mamīda Cristode ijāa-e bak'āri, ne-inaa k'achia oo k'inia bapari. Auk'a p'anadak'aa. Chi pia oo k'inia bi-pa māga oopari k'awa bairā Cristopa māga oopipari. Mamīda chi k'achia oo k'inia bipa māga oopari Tachi Ak'ōre k'awa-e bairā. Īdaa pik'a bide p'anīrā auk'a nipadak'aa p'āriu pik'a bide p'anīrā ome. ¹⁵ Cristo k'ōp'āyo-e Netuara Poro Waibia Belial apata ome. P'oyaa auk'a nipadak'aa. Ichiaba Cristode ijāapari p'oyaa auk'a nipak'aa ijāadak'aa beerā ome. ¹⁶ Tachi Ak'ōre ichita chok'ai bapari. Iru Cristode ijāapataarā ome bapari. Mapa tachi iru ték'apī p'anī. Iru ba k'iniak'aa ne-inaa ai k'īrapite it'aa t'īpata tede, ma te ijāadak'aa beerāde perā. Ba k'iniak'aa ijāadak'aa beerā ome.

Maperāpi āra ome k'ōp'āyo meraadaik'araa bi. Tachia k'awaadai Ak'ōrepa māga k'inia bi ichi chonaarāwedapema ūraa p'ādade jara bairā:

'Mi āra t'āide āra t'āri chaa bapariit'ee. Mi āra Ak'ōre pait'ee. Jōdee āra michideerā padait'ee.'

(Lv 26.12)

¹⁷ Tachi Ak'ōre wāara māgā bapari perā ichideerā ome, ichiaba jara bi awara āi ma ūraa p'ādade:

'Āyaa wātī ijāadak'aa beerā ik'aawaapa. Oonāati āchia ne-inaa k'achia oopatak'a. Māpaipi mia parā pia ak'ipariit'ee.'

(Is 52.11)

¹⁸ 'Mi parā Ak'ōre pait'ee. Jōdee parā mi warrarā padait'ee.'

(2 S 7.14)

Māga jara bi Tachi Ak'ōre Waibia.

⁷ Īpemaarā k'inīarā, Tachi Ak'ōrepa māga jarada perā, oo amaadāma ne-inaa k'achia k'īra t'ādo; tachi k'ap'īapa oopata māik'aapa t'āridepai k'īsiapata oodait'ee. Ma k'achia oodai k'āyara, ne-inaa jōmaweda oodāma Ak'ōrepa oopi bik'a. Māga oodak'āri, Tachi Ak'ōremaa ak'ipidai iru wāara waawee p'anī.

Corinto pidaarāpa Pablo pedee ūridap'edaa

² Taimaa k'awapīti wāara tai k'inia iru p'anī. Parā t'āide nipadak'āri, taipa apidaamaa ne-inaa k'achia ooda-e paji. Ichiaba apidaamaa jarateedak'aa paji Ak'ōrepa jarapida awara, māgide ijāadamerā. Ma awara eperā apida k'ūradak'aa paji. ³ Mia māga jarak'āri, jara-e bi parā k'īsia p'uapiit'ee. Mia et'ewapai jaradak'a na k'art'a p'ā bide, t'āripa taipa parā k'inia iru p'anī. Tai chok'ai p'anī misa māik'aapa piuruta pijida, parā māgā k'inia iru p'anadait'ee, parā tai ome auk'a Cristodeerā perā. ⁴ T'āripa mia nāga jara k'inia bi. Mi t'āri o-īa bi parā ome, k'awa bairā parāpa oo k'inia p'anī mia ūraa bik'a. Tachi Ak'ōrepa mi māgā o-īapi bi, tai at'āri chupīria chitooni mīda.

⁵ Nama Macedonia eujāde pachedak'āri, p'oyaa k'ai-wee p'anadak'aa paji. Tai wārutamaa awaraarāpa tai ome nepira jiripachida. Ma awara t'āridepai tai k'īsia jōnapachida. ⁶ Mamīda Tachi Ak'ōrepa chi k'īsia jōnīrā t'āri o-īapipari pipīara bi. Māgā tai t'āri o-īapiji Tito nama pachek'āri. ⁷ Ichiaba tai t'āri o-īapiji Titopa nepirida ūridak'āri. Irua taimaa jaraji parāpa iru t'āri o-īapīdap'edaa parā t'āide bak'āri. Jaraji parāpa mi unu k'inia jōni. Ichiaba jaraji parā k'īsia p'ua jōni, parādepema ūk'uruurāpa mi āpīte pedee k'achia jaradap'edaa perā. Maap'eda Titopa jarak'āri parāpa mia ūraadak'a wāara oo k'inia p'anī, mi audupīara o-īa beeji.

⁸ Mia k'awa bi chi awaraa k'art'a parāmaa p'ā pēidade parā k'īsia p'uapiji. Māga ooji mīda, mi k'īsia p'ua-e. Wāara ma k'art'a pēik'āri, mi k'īsia p'ua bak'aji, k'awada perā ma k'aurepa parā k'īsia p'ua p'anadai, taarā-e māgā p'anajida mīda. ⁹ Mamīda ĩrā k'īsia p'ua bai k'āyara, mi o-īa bi. O-īa-e bi parā māgā k'īsia p'ua p'anadap'edaa perā. Mi o-īa bi parāpa ma k'īsia k'achia mi āpīte iru p'anadap'edaa ĩrā k'īra atuadap'edaa perā. Wāara mia parā k'īsia p'uapi-e paji. Ak'ōrēpata mimaa

māga p'āpiji parāpa oodamerā irua oopi k'inia bik'a. ¹⁰ Wāara Tachi Ak'ōrepa eperāarā k'īsia p'uapik'āri, māga oopari āchia ne-inaa k'achia oo amaadamerā māik'aapa Cristode ijāadamerā. Māgá irude ijāadak'āri, k'īsia p'ua p'anada-e. Jōdee awaraarā, āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa k'īsia p'ua jōni mīda, ma p'ek'au k'achia oo amaada-e. Maperāpi atuadait'ee. ¹¹ Taipa k'awa p'ani wāara Tachi Ak'ōrépata parā k'īsia p'uapi baji, parāpa tai ome isapai t'āri auk'a bi k'inia p'anadap'edaa perā. Ichiaba jōma k'awapijida taimaa, parā pia ak'idamerā. Ichiaba parā k'īrau p'anajida chi nepira jiri p'anīrā ome. Ma awara waawee p'anajida, māgīrā k'aurepa Tachi Ak'ōrepa parāmaa ne-inaa k'achia ooi jāk'aapa. Ichiaba iidijida mia waya parā ak'inamerā. Parāpa ne-inaa pia oo k'inia p'ani Ak'ōrepa oopi bik'a, yiaara iru ba k'inia p'anadairā chi nepira jiridap'edaarā. Ma jōma oo p'anipa taimaa k'awapi p'ani parā wāara ma nepirade t'īu k'iniada-e paji. ¹² Ma k'art'a parāmaa p'āk'āri, k'īsia-e paji chi k'achia oo badade. Ichiaba k'īsia-e paji chi apema ma k'achia oodapa t'āri p'uapidade. Ma k'art'a p'āk'āri, mia k'inia baji Tachi Ak'ōre k'īrapite k'awaadamerā parāpa tai wāara pia ak'ipata Ak'ōrepa pēidak'a. ¹³ K'awaadak'āri parāpa tai wāara māgá ak'ipata, tai t'āri o-īa p'aneejida.

Mamīda audupiara o-īa p'ani Tito auteebaidap'edaa perā iru parāmaa wāk'āri. Māga oodak'āri, iru ichiaba t'āri o-īapijida. ¹⁴ Tito nāik'aapa parāmaa wāi naaweda, mia irumaa jaraji parāpa māga oodai. Wāara oojida mia jaradak'a. Mi k'īra nejasiapida-e paji. Mia wāarata parāmaa jaraji ma p'ādade māik'aapa parāpa wāara oojida mia Titomaa jaradak'a. ¹⁵ Māga oodap'edaa perā, Titopa parā audupiara k'inia iru bi naawedapema k'āyaara. K'īrāpa bi parāpa oojida jōmaweda irua oopidak'a. Māga oojida waawee p'anadap'edaa perā, pāchia oo k'iniata oodait'ee. Jīp'a oo k'inia p'anajida Ak'ōrepa jarapidak'a Tito it'aideepa. ¹⁶ Maperāpi mi o-īa bi. Mia k'awa bi ne-inaa jōmaade parāpa mia jara bik'a oo k'inia p'ani.

Cristode ijāapataarāpa p'arat'a teedaipia bi awaraarā k'aripadait'ee

8 Īpemaarā, parāmaa mia nepiri k'inia bi Tachi Ak'ōrepa ne-inaa pia ooda Macedoniadepema ijāapataarā t'āide. ² Nepirade p'anajida mīda, Tachi Ak'ōrepa āra o-īapipachi. Māgá o-īa p'anapachida mak'īara p'arat'a wēe chitoonajida mīda. Māgá chitoonide āchi p'arat'a iru p'anidepema waibia teejida awaraarā k'aripadait'ee. ³ Teejida āchia p'oyaarutapai māik'aapa ai ĩri waa teejida. Mia māga jara bi michi taupa māga unuda perā āra t'āide nipak'āri. Eperā apidaapa āramaa jarada-e paji māgá teedamerā. Teejida t'āripa tee k'inia p'anadap'edaa perā. ⁴ Māgá k'aripa k'inia p'anadap'edaa perā, taimaa enenee jōnajida āchia p'e aneadap'edaa jitadamerā māik'aapa ateedamerā ijāapataarā Judea eujāde chupiria beerāmaa. ⁵ Mamīda ma teedap'edaa k'āyaara ne-inaa piara oojida. Taipa k'īsiada-e paji māga oodai. It'aa t'ījida

Tachi Waibiamaa jaradait'ee āchia oo k'inia p'ani irua oopi bik'a. Māpai jarajida taimaa āchia oo k'inia p'ani taipa oopirutak'a. Māga oojida ijāa p'anadap'edaa perā āramaa Ak'ōrepa māga oopi baji.

⁶ Macedoniadepemaarāpa oo p'ani unudap'eda, taipa Titomaa chupiria iidijida iru waya parā k'aripade wāmerā, t'āri piapa parāpa p'arat'a ichiaba p'eruta misa tee pēidait'ee. Irua naaweda k'aripadak'a ewaa ma p'arat'a p'e wādak'āri, ĩrá auk'a k'aripait'ee jōma p'e aupadamerā. ⁷ Parāpa Cristode pia ijāapata. Ichiaba awaraarāmaa pia jarateepata Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Pia k'awapata Cristopa oopi k'inia bi parāmaa māik'aapa pia k'īsiapata awaraarā k'aripadait'ee. Ma awara taimaa pia ak'ipipata tai k'inia iru p'ani. Ma jōma ne-inaa pia oopatak'a taipa k'inia p'ani auk'a chupiria beerā pia k'aripadamerā pāchi p'arat'a tee p'anipa.

⁸ Māga jarak'āri, mia jara k'inia-e: "Waibia téeti." Jīp'a nepiriji Macedoniadepema ijāapataarāpa oodap'edaa parāpa auk'a teedamerā, t'āripa māga oo k'inia p'anadairā. Māgá teeruta pirā, jōmaarāmaa ak'ipidait'ee awaraa ijāapataarā auk'a k'inia iru p'ani, āra k'īra k'awada-e p'ani mīda. ⁹ Parāpa k'awa p'ani Tachi Waibia Jesucristopa ooda ak'ipiit'ee parā k'inia iru bi. It'ari Tachi Ak'ōre k'īra wāreede bapachi mīda, eperāarā chupiria k'awaa bapachi. Maperā ichia Ak'ōre eujāde iru bada jōmaweda atabēiji chupiria nība cheit'ee na p'ek'au eujāde. Māga ooji parā o k'achideepa k'aripa ata k'inia bada perā, irude ijāadap'eda, Ak'ōre truade iru ome p'anadamerā.

¹⁰ ĩrá mia parā ūraait'ee apema año p'arat'a p'e wādap'edaa p'e aupadamerā. Parāpa apemaarā ijāapataarā k'āyaara naapiara k'īsia iru p'anajida p'arat'a p'e teedait'ee chupiria beerāmaa. O-īa p'anajida māgá k'aripa k'inia p'anadap'edaa perā. ¹¹ Māgá t'āripa tee k'inia p'anadap'edaak'a, ĩrá auk'a t'āri o-īa tee k'inia p'anadaipia bi, p'arat'a mak'īara wēe p'ani jida pēidait'ee. ¹² Tachi Ak'ōrepa ak'ipari tachi t'āride iru bi. Ichia k'inia bi t'āripa tee k'inia p'anadamerā. Ma-āri iru p'ani pirā, ma-āri teedai t'āri piapa. Jōdee waibia iru p'ani pirā, waibia teedai t'āri piapa. Teedait'ee wēe p'ani pirā, ¿sāga teedai?

¹³ Mia k'inia-e parā chupiria p'aneedamerā awaraarā k'aripa k'iniapa. ¹⁴ Nāgapai mia k'inia bi: auk'a iru p'anadamerā te, chik'o māik'aapa p'aru. ĩrá parāpa awaraarā k'āyaara waapiara iru p'ani pirā, teedai āra k'aripadait'ee. Jōdee parā chupiria jōnadak'āri, ārapa parāmaa teedai. ¹⁵ K'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa ichia jirit'erada eperāarāmaa teepari māgá jededamerā, iru chonaarāwedapema ūraa p'ādade jara bairā:

'Chi maná waibiara p'edap'edaarāpa waibiara jitada-e paji. Jōdee ma-āriara p'edap'edaarāpa ma-āriara jitada-e paji. Jededak'āri, auk'a jita wājida.'

(Ex 16.18)

Pablopa Tito Corinto p'uurudee pëiit'ee bada

(1 Co 16.1-4)

¹⁶ Mia gracias jara bi Tachi Ak'õremaa irua parã k'ari-pamaa bairã Titopa oo bi k'aurepa. Mia ooparik'a Titopa auk'a parã k'aripa k'inia bi. ¹⁷ Mia mãga k'awa bi iru o-ïa bada perã chupiria iididak'ãri irumaa parã ak'ide wãmerã. Audú wã k'inia nãbaji. Wãara taipa mãga iididai naaweda, k'ïsia iru baji wãit'ee. Mapa wãit'ee mãga k'inia bairã.

¹⁸ Tito ome awaraa ìpema auk'a pëidait'ee. Ijãapataarã bee chaa nama Macedonia eujãde jõmaarãpa mãgí k'awa p'ani, Cristopa ooda eperãarã k'aripait'ee pia jarateepari perã. ¹⁹ Ma ijãapataarãpa mãgí jirit'era-jida auk'a tai ome nipamerã, p'arat'a p'e atee wãrutade Judeadepema chupiria beerãmaa. Ma p'arat'a tee pëi p'anipa tachia jõmaarãmaa ak'ipidai oo k'inia p'ani Tachi Ak'õrepa oopi bik'a. Irua ne-inaa tachimaa teepari, tachia jõdee teedamerã chupiria beerã k'aripadait'ee, ma awara ak'ipidait'ee ma ijãapataarã chupiria beerãmaa tachia wãara ãra k'aripa k'inia p'ani. ²⁰ Ma ìpema mãgá Tito ome pëidait'ee irua k'aripamerã ma p'arat'a waibia p'e ateeru misa. Mãgá tai imiateepataarãpa pedee p'anada-e pai tai ãpíte, p'arat'a ùk'uru chiadai jãak'aapa. ²¹ Ichita ne-inaa k'ïra jïp'a oo k'inia p'ani Ak'õre k'ïrapite mãik'aapa eperãarã k'ïrapite.

²² ìpema awaraa ichiaba pëidait'ee ãra ome. Irua tai ichita k'aripa k'inia bi mãik'aapa ne-inaa pia oopari taipa oopipatak'a. Irua k'awaak'ãri Tito parãmaa wãru mãik'aapa parã t'ãri piapa auk'a p'arat'a tee pëidait'ee, o-ïa auk'a wã k'inia baji. ²³ Parã t'ãidepemapa Tito k'awa-e bi pirã, jarátì iru mi k'õp'ãyo pia na mimiade. Mi ome mimiapari parã k'aripait'ee. Iidiruta pirã ape-ma omé nidaarã pari, jarátì nãpema ijãapataarãpa ãchi pari pëidap'edaa, ichiaba auk'a k'aripadamerã. Mãirã wãrutamaa k'awapipata jõmaarãmaa Cristota Tachi Waibia. ²⁴ Mãirã araa panadak'ãri, ak'ipítì ãra k'inia iru p'ani tai k'inia iru p'anik'a. Mãgá waya wãdak'ãri ãchi p'anapatamaa, nepiridai parãpa ãra pia ak'i p'anadap'edaa. Mãgá ãra pëidap'edaarãpa k'awaadai wãara taipa jaradak'a parãpa wãara nejõmaata pia oo k'inia p'ani.

Ijãapataarãpa awaraarãmaa p'arat'a teedaipia bi

⁹ Wãara na p'ãdade mia parãmaa waa jara-e pijida, k'awa bi parãpa ma p'arat'a p'e tee pëidait'ee ijãapataarã chupiria beerãmaa. ² Mãga k'awa bi parãpa wãara chupiria beerã k'aripa k'inia p'anadairã. Año aba paru parã Acaya eujãdepema ijãapataarãpa ma p'arat'a p'ema p'aneedap'edaa. Mãga oo p'aneedak'ãri, taipa o-ïa nepirijida na Macedoniadepema ijãapataarãmaa. Mãga ùridak'ãri, ãrapa auk'a k'aripa k'inia p'aneejida. ³ Maperãpi taipa Macedoniadepema ìpemaarã omé auk'a pëiruta Tito ome, parãpa ãra-maa ak'ipidamerã wãara oojida taipa jaradak'a. Mia k'inia bi ma p'arat'a p'e iru p'anadamerã, aramãgá tee pëidait'ee. ⁴ Mi jãma panak'ãri, awaraa Macedoniade-

pema ìpemaarã auk'a cheruta pirã mi ome mãik'aapa parãpa waide ooda-e pirã taipa jaradak'a ãchima, tai k'ïra nejasia p'aneedai; parã jida ichiaba. ⁵ Mapa mia chupiria iidiji Titomaa iru chi apema ìpemaarã ome mi naa wãdamerã. Mãgá ãrapa parã k'aripadai parãpa k'ïsia iru p'anadap'edaak'a; p'arat'a jõmaweda p'e iru p'anadamerã mi panaru misa. Mãgá ichiaba apidaapa jarada-e pai mia parãmaa teepida. Mia k'inia bi parãpa t'ãri pia teedamerã pãchia tee k'iniata.

⁶ ¡K'ïrapátì! Eperãpa eujã ma-ãriide ne-uuk'ãri, mak'ïara ewa-e. Jõdee chi eujã waibiade ne-uu bipa waibia ewapari. ⁷ Eperã chaachaa teeipia bi ichi t'ãride k'ïsia bik'a. Teeik'araa bi teemaa bide wa awaraapa irumaa teepi bairã. Tachi Ak'õrepa chi t'ãri pia teepari k'inia iru bi. ⁸ Parãpa mãgá t'ãri piapa teeruta pirã, Tachi Ak'õrépata parã k'aripai iru p'anadamerã te, chik'o mãik'aapa p'aru. Ma awara irua k'aripai audupiara iru p'anadamerã k'aripadait'ee awaraarã parã k'ãyaara chupiriara chedee. ⁹ Tachi Ak'õre chonaarãwedapema ùraa p'ãdade jara bi:

'Eperã t'ãri pia bipa ne-inaa pia oopari chupiria beerã-maa t'ãri pia bairã. Maperãpi Tachi Ak'õrepa mãgí ichi-ta pia ak'ipariit'ee.'

(Sal 112.9)

¹⁰ Tachi Ak'õre, chi net'atau oodapa ne-uu chaupipari, jõmaarãpa iru p'anadamerã k'odait'ee. ¿Audupiara teei-ek'ã chi t'ãri pia p'anãrãmaa ãchia awaraarã k'aripadamerã? ¹¹ Tachi Ak'õrepa mãga oopari perã, parã-maa auk'a teeit'ee, parã auk'a t'ãri pia p'anadairã. Mãgá parãpa waibia iru p'anadait'ee tai ome tee pëidait'ee Judeadepema chupiria beerãmaa. Mãpai o-ïapa ãchia gracias jaradait'ee Tachi Ak'õremaa ma p'arat'a tai juadepema jitadak'ãri. ¹² Mãgá parãpa k'aripadait'ee ãrapa iru p'anadamerã k'odait'ee mãik'aapa jãdait'ee. Mamída ichiaba k'aripadait'ee ãrapa Tachi Ak'õremaa gracias jaradamerã. ¹³ Ma awara nãgá pia tee p'anipa awaraarãmaa mãik'aapa ãramaa, k'awaadait'ee parãpa Jesucristode wãara ijãapata mãik'aapa oo k'inia p'ani irua oopi bik'a. ¹⁴ Ichiaba ãrapa parã k'awa k'inia p'anadait'ee mãik'aapa it'aa t'ï k'inia p'anadait'ee parã pari, Tachi Ak'õrepa parã mãgá k'aripapari perã. ¹⁵ Gracias jaradãma Tachi Ak'õremaa irua jõmaarã k'ãyaara ne-inaa pipiara bi teeda perã, ichi warra pëik'ãri tachi k'aripade. Pedee wëe pik'a p'ani ma pari irumaa gracias jaradait'ee.

Pablopa jarada ichi wãara Cristopa pëida

¹⁰ Ìrá mi, Pablopa parã ùraait'ee Cristopa ùraadak'a na eujãde nipak'ãri. Irua t'ãri pia, k'ïrau-ee ùraaji. Mia k'awa bi parã t'ãidepema ùk'uru-urãpa jara p'ani mi waawee pik'a bi parã k'ïrapite bak'ãri, jõdee k'art'a p'ãk'ãri, audú itria pedee jarapari. ² ¿Mãirãpa jara p'ani-ek'ã michi k'ïsiadoopapai jaratee nipapari, jarateepataarã jïp'arãpa oopatak'a? Mapa parãmaa mia enenee nãbi mãirã ik'aawaapa uchiadamerã mi jãma pai naaweda. Mãga jara bi mia wãara ãchi itriait'ee perã, Ak'õrepa mĩmaa mãgá pedeepiru pirã. ³ Wãara, tai na eujãde p'anapata

eperāarā jīp'aarāk'a. Mamīda māirāk'a tai au-pedeedak'aa. ⁴ Māirā pedee wēsaa, imeraa pedeepata. Mamīda tai jīp'a pedeepata Ak'ōrepa pedeepi bik'a. Māgá jōpipata jōma āchia k'īsia iru p'ani Cristode ijāapataarā ijāa amaapidait'ee. ⁵ Taipa jōpipata āchia see-wa jarapata, Ak'ōrepa tai it'aideepa wāarata jarak'āri. Ma awara Ak'ōrepa tai k'aripapari p'anaudamerā jōma āchia Cristo āpite seewa jarapata. Māgá āchia wāara k'awaadai Ak'ōrepa k'īsia iru bada ooit'ee Cristo k'ap'ia pari. Ichiaba taipa Cristopa ooda āchi-it'ee jarapata, āchia auk'a wāara irude ijāadamerā. ⁶ Mamīda māgá ijāa k'iniada-e p'ani pirā, āchi t'āri p'uapidai Ak'ōrepa oopi bik'a. Taipa māga oodait'ee parāpa ak'ipidak'āri wāara oo k'inia p'ani taipa jara p'anik'a.

⁷ Parā Corintodepemaarāpa eperāarā ĩripai ak'ipata. Āchi k'īra ak'ipata māik'aapa āchia audua pedee jara jōni ūripata, āchi t'āride iru p'ani k'awa k'inia p'anadai k'āyaara. ¿Māga-ek'ā? Parā t'āidepemapā k'īsia bi pirā ichita wāara Cristopa pēida jarateemerā, auk'a k'awaaipia bi tai jida Cristopa pēida. ⁸ K'īra nejasia-ee mia nāga jarait'ee. Tachi Waibiapa wāara jarapari tai it'aideepa māik'aapa parā biji tai jua ek'ari, taipa parā k'aripadamerā iru pari. Mapa taipa maarepida parā-maa ijāa amaapidak'aa. Jīp'a k'aripapata pipiara Cristode ijāadamerā. ⁹ Mia parā p'erapi k'inia-e bi k'art'a p'ādade pedee bipa. ¹⁰ ¿Mi āpite pedeepataarāpa jara p'ani-ek'ā: "Pablopa k'art'a parāmaa p'āk'āri, audú itria pedee jarapari. Mamīda ichi parā k'īrapite bak'āri, waawee pik'a nēbeeparida" a jōni-ek'ā?

¹¹ Māirāpa k'awaadaipia bi āchia jaradak'a, mia wāara itria pedee jarait'ee, mamīda āchi k'īrapite panak'āri.

¹² Taipa ooda-e āchia oopatak'a. Āchia māgapata: "Taipa jara p'anik'a, Cristopa pēida eperāarā māgá p'anadaipia bida" apata. Māpai āchi pitapai māgapata: "Tāipata jōmaarā k'āyaara Ak'ōre net'aa pipiara k'awa p'anida" apata. Māirāpa awaraarā ak'ida-e Tachi Ak'ōrepa ak'iparik'a. Irua k'awapari eperā t'āride iru bi. Jōdee āchia ĩripai ak'ipata. Chi māgá oo p'aniirā k'īsia k'awada-e p'ani. ¹³ Tachi Ak'ōrepa k'awa bi tai t'āride iru p'ani. Taipa pida ichiaba k'awa p'ani. Iruata tai pēiji judio-eerā t'āidee Cristopa ooda jarateede chi waide ūrida-ee p'aniirāmaa. Maperāpi parā t'āide jaratee nipajida. Oojida Ak'ōrepa oopidak'a. ¹⁴ Ak'ōrepa tai parāmaa pēi-e pada paara, maarepida jarateeda-e pak'aji. Mamīda māga-e paji. Irua tai naapiara pēiji parā t'āidee, jarateedamerā Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. ¹⁵ Mamīda ¿mi āpite pedeepataarāpa jara jōni-ek'ā āchiata Ak'ōre net'aa pia jarateepata? Māga jarapata parāpa āchi mi k'āyaara pipiara ak'idamerā. Taipa māgá oodak'aa. Jīp'a taipa k'inia p'ani parāpa pipiara k'awaa k'inia p'anadamerā Cristopa parāmaa oopi k'inia bi. Māga k'awaadak'āri māik'aapa wāara oodak'āri irua oopiparik'a, parāpa tai audupiara k'aripadai na mimia ome. ¹⁶ Tai māgá k'ariparuta pirā, parā t'āideepa t'imipiara wādai jarateede. T'īu k'iniada-e awaraa jarateepataarā mimia p'anīmāi, tai nipada-e perā awaraa jarateepataarā nipapatak'a. Āchia ne-inaa ooda-eeta jara nipapata ne-inaa oodak'a.

¹⁷ Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi:

'Eperāpa jara k'inia bi pirā ichiata ne-inaa k'awaara bi awaraarā k'āyaara, māga jaraipia bi ichia k'awaa bairā Tachi Ak'ōrepa iru pia ak'ipari.'

(Jer 9.23-24)

¹⁸ Parāpa chi pedee audua pedeepari pia ak'idaipia bi eperā Tachi Ak'ōrepa pia ak'ipari.

Pablopa jarada ichi āpite pedeepataarā Cristopa pēida-e

11 ĩrá mia k'inia bi parāpa choodamerā mi k'īsia k'awa-ee pik'a pedee bi misa. Mi chupiria k'awāati. Mamīda māgá pedeei naaweda, mia nāga jara k'inia bi. ² Tachi Ak'ōrepa parā k'inia iru bik'a, mia pida parā k'inia iru bi. Ara eperāpa ichi k'au jiwaa-parik'a iru araa pai naaweda chi imik'īra ome, māga pik'a mia parā jiwaa pik'apari. K'inia bi Cristodepai ijāadamerā mia parāmaa jarateedak'a. ³ Mamīda mia waawee bi Netuara Poro Waibiapa chi naapiara wēra Eva k'ūradak'a, parā jida auk'a k'ūrai jīak'aapa. Irua imeraa pedeeji Evamaa taama it'aideepa, Evapa Tachi Ak'ōrepa jarada ijāa amaamerā. ĩrá auk'a parāmaa imeraa pedee bi mi āpite pedeepataarā it'aideepa, parā Cristode ijāa amaa wādamerā. ⁴ Jarateepari tai awara parā t'āide panak'āri, ¿parā k'īri ēesaa p'ani-ek'ā ūridait'ee māgipa jara bi? Parā māga p'ani, māgipa jaratee ni mīda Jesús awara bi taipa jarateedap'edaa k'āyaara. Ichiaba māgá ūri k'inia p'ani, māgipa jaratee bi mīda Tachi Ak'ōre Jaure awara bi taipa jarateedap'edaa k'āyaara. ¿Taipa parāmaa jarateeda-e pajik'ā Cristopa tachi o k'achiadeepa k'aripa atapari iru piuda k'aurepa? Māga bita, ¿sāap'eda parāpa ūri k'inia p'anima māgipa jaratee bi? ⁵ Parāpa māgí 'Cristopa pēida pipiara bi' chi k'ōp'āyoora ome pipiara ak'ī p'ani mīda Ak'ōrepa pēida k'āyaara, mia āchi māga ak'ī-e. Mi āchi k'āyaara ek'ariara bi-e, Ak'ōrepa mi na mimia oode pēida perā. ⁶ Wāara, mia pedee wēsaa pedeek'aa āchia oopatak'a. Mamīda pia k'awa bi mia jaratee bi. Parāpa pia k'awa p'ani taipa ichita ne-inaa jōmaweda k'īra jīp'a jarateepata.

Pablopa Corinto pidaarā juadepema p'arat'a jita k'inia-e pada

⁷ ¿Parāpa k'īsia p'anik'ā mia ne-inaa k'achia ooji parā juadepema p'arat'a jita-e pak'āri? Parā t'āide bak'āri, michi juadoopa mimia bapachi p'arat'a jitait'ee chik'oit'ee. Jōdee mia Tachi Ak'ōre pedee pia jarateepi parāpa pipiara k'awaadamerā Cristopa parāmaa oopi k'inia bi. Jaratee-e paji parā p'arat'a jita k'iniapa. ⁸ Ma k'āyaara p'arat'a jitaji awaraa ijāapataarā juadepema. Āra p'arat'a jāri pik'a ataji parā k'aripait'ee. ⁹ Ma awara parā t'āide bak'āri, p'arat'a wa ne-inaa wē-e pak'āri, mia parāmaa maarepida iidi-e paji. Macedoniadepema ĩpe-maarā mimaa chedak'āri, mi k'aripajida. Mamīda mia parāmaa iidi-e paji māik'aapa iidi-e pait'ee waya parā ak'ide wāk'āri. ¹⁰ Mia wāarata jara bi Cristopa wāarata jaradak'a. Acaya eujādepema apidaapa mia jarada

awara mĩmaa oopida-e pait'ee. ¹¹ K'ĩsianáati mia parã p'arat'a jita k'inia-e paji, parã k'inia-e bada perã. Tachi Ak'õrepata k'awa bi mia parã k'inia iru bi. ¹² Mia parã p'arat'a jita k'inia-e nãga perã. ¿Mi ãpĩte pedeeptaarã-pa jara p'ani-ek'ã áchi wãara Cristopa parãmaa pẽida, parãpa p'arat'a p'aapata perã áchi mimia pari? P'arat'a iidi wãpata áchi wãrutamaa. Mamĩda taipa mãga oodak'aa. ¿Jara p'ani-ek'ã áchi auk'a p'ani tai ome? Mamĩda taipa p'arat'a iididak'aa tai jarateepata pari.

¹³ Mãgee eperãarã Cristopa pẽida-e. Áchita Cristopa pẽidada a p'ani mĩda, mãga p'ani-e. Jĩp'a k'ũrayaa p'ani. Seewata jaratee nipapata Cristopa pẽida eperãarãk'a. ¹⁴ Parã p'era pik'a p'anadaik'araa bi k'awaadait'ee áchia mãgá k'ũra nipapata. Netuara Poro Waibia seewata it'aripema ángel k'ĩra wãree pik'a padaipari eperãarã k'ũrait'ee. ¹⁵ Mãgá ichi mimiapataarã auk'a seewata Cristopa pẽidak'a padaipata. Mãga oopata eperãarã-maa ijãapidait'ee áchia jara p'anik'a oodaipia bi Ak'õre eujãdee wãdait'ee. Mamĩda ma jara p'ani k'aurepa Tachi Ak'õre ewari waibia ewate irua mãgĩrã miapi-it'ee, iru k'ĩrapite panadak'ari.

¹⁶ Waya chupiria iidiit'ee parãpa mi pedee ũridamerã. Parãdepema ũk'uruurãpa mi k'ĩsia k'awa-ee pik'a ak'i p'ani mĩda, mi ita-aria pedeepti. ¹⁷ Tachi Waibiapa mĩmaa jarapi-e mia ĩrã jarait'ee. K'ĩsia k'awa-ee pik'a mia nãgĩ pedee audua pedeeit'ee ma seewa jarateepataarãpa oopatak'a. ¹⁸ Mãgĩrãpa jarai awaa p'anadairã áchia oo p'ani, mia auk'a jarait'ee mia ooda. ¹⁹ Mãgĩrãpa parã k'ĩsia k'awaa p'anida a jõnapata. ¿Mãga-ek'ã? Mamĩda parã pia choopata ũridak'ari ma k'ĩsia k'awa-ee beerãpa jara jõni. ²⁰ Wãara pia choopata áchia parã chok'a p'ani mĩda áchi esclavoorãk'a. Ichiaba choopata áchia parã k'ũra p'ani mĩda imeraa pedee p'anĩpa, p'arat'a teedamerã maa-e pirã ijãadamerã áchia jaratee p'ani. Ichiaba mãgá choopata áchi audua nida mĩda pãchi t'ãide, k'ĩsia p'anadairã parã k'ãyaara ne-inaa jõma pipiara k'awa p'ani. Ma awara parã mãgá choopata áchia parãmaa ik'achia jara p'ani mĩda. ²¹ Mi k'ĩra nejasia pik'a bi taipa mãga ooda-e p'anadap'edaa perã parãmaa wãdak'ari. Mamĩda tai waawee pik'a p'anadairã, mãga ooda-e paji. ¿Wãara-ek'ã?

Ĩrata mi k'ĩsia k'awa-ee pik'a pedeeit'ee. Mi ãpĩte pedeeptaarãk'a mia ooda jarait'ee.

Pablo chupiria nĩbada Jesucristopa pẽida perã

²² Ma seewa jarateepataarãpa mãgapata: "Táipata hebreo pedee pedeeptata." Mi jida auk'a. Ichiaba mãgapata: "Taita Ak'õre eperãarã; Israel pidaarã." Mi jida auk'a. Mãgapata: "Taita Abrahamdeepa uchiadap'edaarã." Mi jida auk'a. ²³ ¿Jarapata-ek'ã? "Taita Cristo-it'ee mimiapata." Mi áchi k'ãyaara Cristo-it'ee pipiara mimiapari. ĩrata mi eperã k'ĩra k'awa-ee bik'a pedeeptataarã bi. Áchi k'ãyaara mi audupiara ne-inaa k'achia p'asapari: Cristode ijãadak'aa beerãpa mi carcelde t'ĩ nĩbijida; mi wi iru p'anajida; mi perã piuji. ²⁴ Mi wãda joisomaa wãru chaa judiorã waibiarãpa mi wĩpipachida. Wida treinta y nueve wijida soopa. ²⁵ Wãda õpee wãru chaa Roma pidaarã waibiarãpa mi

pak'urupa wĩpijida. Wãda abaade mi perã piuji judiorãpa mãupa mĩmaa bat'adak'ari. P'usade wãda õpeede barco pirubaaidachi mãik'aapa ma wãda abaade barco pirubaaip'eda, tok'esá mi pak'uru ĩri bataudachi k'ãima aba. ²⁶ Mi ode wã nide perã nãgá piuji: to choma nĩbide sĩa wãde; nechiapataarãpa mi net'aa chia ata cherutade; michi auk'aarã judiorãpa mi wawamaa p'anide; judio-eerãpa mi p'ua oomaa p'anide. Ma awara p'uurude bide mãik'aapa eperãarã p'anadak'aamãĩ ode wãde, mi jĩrĩjida peedait'ee. P'usade wãdade nãumiapa barco atadachi. Edaare Cristode ijãapatada apataarãpa paara pedee k'achia jarajida mi ãpĩte, mia jarateepari perã ũraa chiwidi Moisepa p'ãda k'ãyaara. ²⁷ K'ãima chok'ara mi ĩik'aa paji mãik'aapa p'oyaa k'ãĩ-e paji mimia nĩbĩpa maa-e pirã jaratee nĩbĩpa. Edaare jarrapisia nĩbaji maa-e pirã opisia. Ewari chok'ara mi nek'o-e paji. Ma awara jĩsua nĩbaji, p'aru pia wãe bada perã. ²⁸ Ma ne-inaa k'achide mãik'aapa awaraa ne-inaa k'achia mi nama jarabide, mi ichita k'ĩsia nĩbaji ijãapataarã bee chaa, árapa ijãa amaadai jĩak'aapa. ²⁹ Ijãapari aba juatau wẽedaru pirã, mi jida mãgãdaipari. Jõdee awaraapa ma ijãapari p'ek'au k'achiade baaipiru pirã, mi k'ĩtraudaipari mãgĩ ome.

³⁰ Mi pedee audua wãara jara k'inia bi pirã, mãgara jarai mi juatau wãe bada, ijãadak'aa beerãpa mi miapidait'ee pak'ari. ³¹ Tachi Ak'õre, Tachi Waibia Jesucristo Ak'õrepa k'awa bi mi seewa-e bi na jõma jarak'ari. jõmaarãpa irumaa ichita o-ĩ it'aa t'ĩdaipia bi, irua ne-inaa jõmaweda oopari perã ichi juapa! ³² Wãara mi Cristode ewaa ijãa bak'ari, Tachi Ak'õrepa mi uchiapiji mi miapidait'ee p'anadap'edaarã juadeepa. Mãga paji mi Damasco p'uurude bak'ari. Rey Aretapa jaraji ma p'uuru pidaarã ak'ĩparimaa p'uuru jãa paraa bidamerã mi jita atadait'ee. ³³ Mamĩda mi k'õp'ãyoora pa mi k'ari-pajida. K'oraa choma bide t'ĩ atajida mãik'aapa chi p'uuru ik'aawa t'ĩak'au jãra bi uria badadeepa mi ĩrabai pẽijida. Mãgá mi mãĩrã juadeepa uchiaji.

Tachi Ak'õrepa Pablomaa unupida

12 Michi k'inia ne-inaa awaraa nepĩrit'ee, parãpa k'awaadamerã michi ituaba na mimia p'oyaa ook'aa. Jarait'ee Tachi Waibiapa unupida mĩmaa k'ãimok'araa pik'a bide. Ne-inaa eperãarãpa waide k'awada-e p'anadap'edaa mĩmaa k'awaapiji. ² Mia Cristode ijãapari k'awa bi. Catorce años paru Tachi Ak'õrepa iru ateeji ichi eujãdee. K'awa-e bi sãgá wãji, k'ap'ĩade wa jauredepai. Tachi Ak'õrepata k'awa bi. Iru mãgá ateeji ichide wãara ijãa bada perã. ⁴ Mama it'ari bide irua ũriji ne-inaa Tachi Ak'õrepa apidaamaa jarapik'aa. ⁵ Pedee audua wãara jara k'inia bada paara, mia waapiara ma it'aa wãdade jarak'aji. Mamĩda jĩp'a jara k'inia bi michi ituabaapa p'oyaa oo-e pada. ⁶ Ak'õrepa mĩmaa unupida audua jarak'aji, k'ĩra k'awa-ee pik'a, wãara mia mãga unuda perã. Mamĩda mia mãga oo-e pait'ee. K'inia-e bi awaraarãpa mi pia ak'ĩdamerã, Ak'õrepa ichi eujã mĩmaa unupida perã. Ma k'ãyaara k'inia bi mi pia ak'ĩdamerã mia jaratee bi

k'aurepa māik'aapa mi t'āri pia bi k'aurepa jōmaarā ome.

⁷ Ma awara audua banaamerā ma ne-inaa pi-ia unuda k'aurepa, Tachi Ak'ōrepa mi miapiji Netuara Poro Waibia eere bi juapa. Ne-iri tachi k'ap'iade awa nībik'a, māga pik'a ma netuarapa mi miapipari. Māgá mia nībide, maarepida mi pedee audua pedee-e bi, michi ituaba aideepa p'oyaa uchiae bairā. ⁸ Chupiria iidida ōpee enenee nībaji Tachi Waibiaamaa mi waa māgá miapinaamerā. ⁹ Mamīda irua p'anauji: "Māga-eda aji. Mia pi k'aripait'eeda aji, choomerā. Pi chupiria nībak'āri māik'aapa choo-e pak'āri, mia pi k'aripait'eeda aji, choomerā." Tachi Ak'ōrepa māga jarada perā mi k'īra nejasia-e bi jarait'ee mi chupiria nībada. Māgá jarai Cristopa mi k'aripapari perā choomerā. ¹⁰ Wāara t'āri o-īa bi Cristo k'aurepa mi nāgá chupiria nībak'āri: mimaa awaraarāpa ik'achia jaradak'āri; net'aa wēe bak'āri; mi imiatee iru p'anadak'āri; mi k'īsia nībak'āri; māgá nībak'āri. Māgá t'āri o-īa bai k'awa bairā michi ituaba p'oyaa choo-e pak'āri, Cristopa mi k'aripait'ee.

Pablopa Corintodepema ijāapataarā k'inia iru bada

¹¹ Parā k'aurepa mi eperā k'īra k'awa-ee pik'a pedee audua pedeemaa bi. Parāpata mi t'o p'anadaipia bi, michi itu t'o bai k'āyaara. Mi maarepida ek'ariara bi-e ma Cristopa pēida apataarā k'āyaara, āchia mi k'awada-e p'anida a p'ani mīda. ¹² ¿Parāpa k'irāpada-e p'anik'ā Tachi Ak'ōrepa ooda mi k'ap'ia pari parā t'āide nipak'āri? Ma ooda k'aurepapai parāpa ijāadaipia bi mīta wāara Cristopa pēida. Mamīda māga ooda-e paji. Mi k'ap'ia pari Tachi Ak'ōrepa oo bi misa ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa, mi choopachi parādepema ūk'uruurāpa mimaa imiateedap'edaa. ¹³ Jōma mia ooda apemaarā ijāapataarā t'āide auk'a ooji parā t'āide. ¿K'īsia p'anik'ā parā apemaarā ijāapataarā ek'ariara p'ani, mia parā juadepema p'arat'a jita-e pada perā? Māga k'īsia p'ani pirā, jmi perdonāati!

Pablo waya Corinto pidaarā ak'ide wāit'ee bada

¹⁴ ¡Ūriti! Na wārupa parāmaa wāda ōpee pait'ee. Et'ewa jaradak'a mia maarepida iidi-e pait'ee parā juadepema. Parā p'arat'a k'inia-e. Jīp'a k'inia bi parāpa wāara Cristode ijāadamerā. Warrarāpa āchi ak'ōreerā ak'idak'aa. Ak'ōreerāpata āchi warrarā ak'ipata. ¹⁵ Mi parā ak'ōrek'a bairā, mia iru bi jōmaweda teei, michi k'ap'ia paara, t'āriparāpa Cristode ijāadamerā. Mia parā māgá audú k'inia iru bi. Jōdee parāpa mi mak'īara k'iniada-e iru p'ani. ¿Wāara-ek'ā?

¹⁶ Wāara mia maarepida p'arat'a iidi-e paji parā t'āide bak'āri. Mamīda ¿mi āpīte pedeeapataarāpa jara jōnik'ā mia parā k'ūraji? ¹⁷ ¿Parāpa k'īsia p'ani-ek'ā mia parā k'ūraji mi k'ōp'āyoorā pēida k'aurepa? ¡Mamīda māga-e! ¹⁸ Wāara mia chupiria iidiji Titomaa parā ak'ide wāmerā māik'aapa iru ome awaraa īpema pēiji. Mamīda parāpa pia k'awa p'ani Titopa parā k'ūra-e pa-

ji, iru auk'a mik'a t'āri pia bapari perā parā ome. Auk'a parā k'aripa k'inia p'anapata.

¹⁹ ¿Parāpa k'īsia p'anik'ā mia ma jōma jara aupada jaraji p'anaut'ee mi āpīte pedeeapataarāmaa, māgá parāpa mi pia ak'idamerā? Māga-e. Tachi Ak'ōrepa k'awa bi mi t'āride iru bi, Cristo mi ome bapari perā. Iruata mimaa māga jarapiji. Īpemaarā k'iniarā, mia ma jōma jaraji parā k'aripait'ee pipiara Cristode ijāadamerā. ²⁰ Mamīda waawee bi mi jāmaa wāk'āri, parā māga unu-e pai jīak'aapa. Wāara parā waide pia ijāada-e p'ani pirā, parāpa ichiaba mi unu k'iniada-e p'anadai. Mi jāma panak'āri, unu k'inia-e parāpa nāga oomaa p'ani: nepira jirīmaa chīara ome; chīara k'īra unuamaa net'aa k'aurepa; k'īrau jōni chīara ome; jōma k'īra jōni pāchi-it'ee; ik'achia jaramaa chīaramaa maa-e pirā chīara āpīte pedeeemaa; audua jōni; pariatua ne-inaa oomaa p'ani. ²¹ Ma awara mia waawee bi mi jāmaa wāk'āri, Tachi Ak'ōrepa mi waya k'īra nejasipit'ee, parāpa waide k'achia oo amaada-e p'anadairā. Wāara mi jēedariit'ee unuru pirā parādepemaarā ūk'uru at'āri k'īsia k'achia nipapata, k'īra nejasia wēe. ¿Parā at'āri wēraarā ome pariatua k'āi jōni-ek'ā, waide oo amaa k'iniada-e p'anadairā parāpa naawedapema k'achia k'īra t'ādo oopatap'edaa?

Pablopa jarada ichia ooit'ee bi Corinto p'uuru

13 Mia et'ewa jaradak'a nāgí wārupa parā ak'ide wāda ōpee pait'ee. Jāma panak'āri, parā at'āri k'achiade p'ani pirā, mia ooit'ee Tachi Ak'ōre Ūraa chonaarāweda p'ādade jara bik'a:

'Eperāpa chīara imiateek'āri, iru miapii naaweda, irua k'achia ooda unudap'edaarā omé wa ōpee jiridaipia bi, auk'a jaradamerā ārapa unudap'edaa.'

(Dt 19.15)

² Mi parāmaa wāda omeede jaraji chi k'achia oo p'anadap'edaarāmaa mia āchi chupiria k'awa-e pait'ee, ma k'achia oo amaada-e p'ani pirā, mi pai naaweda. Īrā jōmaarāmaa mia jara pēiru wāara āchi chupiria k'awa-e pait'ee mi jāma panak'āri. ³ Parāpa k'inia p'anida a p'ani mia ak'ipimerā Cristopa pedeeperi mi k'ap'ia pari. K'awaadait'ee mi jāma panak'āri. Cristo eperā juatau wēe bik'a bi-e. Jōma oopari ichia k'inia bik'a, jōmaarā k'āyaara waibia bairā. Māgá auk'a ooit'ee parā t'āide, k'achia oo amaada-e p'ani pirā. ⁴ Wāara iru juatau wēe pik'a baji kurusode piuk'āri. Mamīda ĩrā ichita chok'ai bi Tachi Ak'ōrepa iru chok'ai p'irabaipida perā. Tai jida juatau wēe pik'a p'ani. Mamīda iru ome araa p'anapata perā, ichiaba ichita chok'ai p'anapadait'ee iru ome. Maperā taipa parā nepira ak'idai irua k'aripak'āri.

⁵ Pia k'īsiati parā t'āri chaachaa. ¿Wāara Jesucristode ijāapatak'ā? Māgá ijāa p'ani pirā, k'awa p'ani Cristo bapari parā ome. Mamīda p'oyaa ooda-e p'ani pirā irua oopi bik'a, wāara iru ba-e parā ome. ¿Wāara-ek'ā?

⁶ Parāpa taipa oopata pia ak'idak'āri, k'awaadai wāara Cristopa tai pēiji, taipa oopata perā irua oopi bik'a.

⁷ Mamīda parāpa tai at'āri ak'ida-e p'ani mīda Cristopa pēidak'a, taipa it'aa iidimaa p'ani Tachi Ak'ōrepa parā

k'aripamerã ne-inaa k'achia oonaadamerã. Iidida-e irua parã t'ãri p'uapimerã tai juapa. Jip'a iidi p'ani parã-pa ne-inaa pia oodamerã irua ichideerãmaa oopi k'inia bik'a. Mãga ooruta pirã, taipa apida t'ãri p'uapida-e Tachi Ak'õrepa taimaa oopiparik'a. ⁸ Wãara Tachi Ak'õrepa tai pëipari itriadamerã chi p'ek'au k'achia oopataarã ijãapataarã t'ãide p'ani. Mamĩda mãgiirãpa Ak'õremaa chupiria iididak'ãri, ma k'achia oo amaa p'ani pirã, mãgã itriada-e pait'ee, Ak'õrepa chi chupiria iidirutaarã p'ek'au k'achia wëpapihari perã. ⁹ Tai o-ĩa p'ani Tachi Ak'õrepa tai pëi-e pak'ãri ijãapataarã itriade. Mapa irumaa iidi p'ani parãpa pipiara ijãadamerã mãik'aapa oodamerã Cristopa oopi bik'a. ¹⁰ Ma-it'ee mia na k'art'a parãmaa p'ãji mi wãi naaweda. Mia parã itria k'inia-e bi mãik'aapa apida t'ãri p'uapi k'inia-e bi, Ak'õrepa mimaa mãga oopi bi mĩda. T'ãri p'uapii k'ãyaara, mia parã k'aripa k'inia bi pipiara ijãadamerã. Ma-it'ee pi Tachi Ak'õrepa mi parãmaa pëiji.

Pablopa jarada na k'art'a p'ã aupa wãde

¹¹ Ìrã ìpemaarã, na k'art'a aupa k'inia bi. K'inia bi parã o-ĩa p'anapataadamerã mãik'aapa ne-inaa jõmaweda oo k'inia p'anapataadamerã Cristopa oopi bik'a. T'ãri auk'a, k'ãiwee, chik'inia p'anapatãati mia ùraadak'a. Mãgã Tachi Ak'õrepa parã pia ak'it'ee, irua eperãarã k'ãiwee p'anapihari perã mãik'aapa chik'inia p'anapihari perã.

¹² Ìpemaarã ome chik'inia saludaapatãati parãpa ichita oopatak'a. Nãpema Cristode ijãapataarãpa parãmaa salude pëiruta.

¹³ Taipa k'inia p'ani Tachi Waibia Jesucristopa parã k'aripamerã. Ichiaba k'inia p'ani Tachi Ak'õrepa parã chik'inia p'anapimerã mãik'aapa Tachi Ak'õre Jaurepa parã jõmaarãmaa k'awapimerã wãara Cristodeerã.

Mãgapai paji.

Gálatas

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'áji. Na k'art'ade Pablopa k'irãpapi bi Galacia eujãdepema ijãapataarãmaa, ichiata áchi t'áide naapiara jaratee nipapachi Jesucristopa ooda áchi o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. P'anau bi judiorã, chi mama jarateepataarãpa Cristode ijãapataarã tauchaa bïpidaipia bi áchi imik'iraarã k'ap'iade maa-e pirã atuadait'ee. Pablopa jïp'a jara bi eperãarã it'aa wãdait'ee wãara Cristode ijãapata perãpai. Salude jarap'eda, naapiara Pablopa ma Galacia eujãdepema ijãapataarã itria bi Cristodepai ijãadai k'ãyaara, awara ijãa k'inia p'anadairã (cap. 1.1-10). Jara bi wãara ichi Jesucristopa jirit'erada mãik'aapa pëida ichi ùraa jarateede; awaraa Cristopa jirit'eradaarã Jerusalende p'anãrãpa irua jarateepata pia ak'ipata (caps. 1.11-2.21); sãap'eda Cristodepai ijãapataadaipia bi mãik'aapa sãap'eda jiridaik'araa bi oodait'ee Moisepa p'ãdade jara bik'a, Ak'õrepa ãra pia ak'imerã (caps. 3.1-4.31). Ùraa bi jïp'a oopataadamerã Cristopa oopi bik'a mãik'aapa chik'inia p'anapataadamerã (caps. 5.1-6.10). T'ëepai jara bi Tachi Ak'õrepa eperãarã pia ak'i-e, áchi k'ap'iade tauchaa iru p'anadairã maa-e pirã wëe p'anadairã. Jïp'a pia ak'ipari t'ãri chiwidi pik'a p'anadak'ãri Jesucristode ijãapata k'au-repa (cap. 6.11-18).

Salude pëida

1 Mi, Pablopa na k'art'a p'ãru parã Galacia eujãdepema Cristode ijãapataarãmaa. Eperãarãpa mi jirit'erada-e paji. Ichiaba mi pëida-e paji. Tachi Ak'õre, Cristo chok'ai p'irabaipidapata mi jirit'eraji mãik'aapa Cristopa mi pëiji. ²Jõma tachi ìpemaarã Cristo k'au-repa nama mi ome auk'a p'anãrãpa salude pëiruta parã Cristode ijãapataarã it'aa t'ïpata chaa. ³Taipa it'aa iidipata Tachi Ak'õre Tachi Waibia Jesucristo ome parã pia ak'i p'anadamerã. Mägá k'ãiwee p'anapataadait'ee. ⁴Tachi Ak'õrepa k'ïsia iru badak'a Cristo piuji tachia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Ichi ita-aria peepiji tachi k'aripa atait'ee na p'ek'au eujãdepemaarãpa k'achia oopatadeepa. ⁵Maperã ichita it'aa t'ïdáma Tachi Ak'õremaa jaradait'ee iru jõmaarã k'ãyaara t'ãri piara bapari. Amén.

K'ïrak'aupai ijãadai awaraarãpa jaratee p'ani

⁶Mamãda mi p'era pik'a bi taarã-e weda parãpa ijãa amaadaruta perã Tachi Ak'õrepa k'ïsia iru badade ooit'ee Cristo k'ap'ia pari. Iru k'ap'ia pari Tachi Ak'õrepa parã chupiria k'awaaji mãik'aapa jiriji irude ijãadamerã mãik'aapa it'aa wãdamerã. Mamãda parãpa mãga ijãa k'iniada-e p'ani. Ma k'ãyaara ijãa k'inia p'ani awaraa ne-inaa k'aurepa it'aa wãdai. ⁷Mamãda mãga-e! Eperãarã ùk'uruurãpa parãmaa k'ïsia awara-awaraapiruta. Mãirãpa ne-inaa awara jaratee k'inia p'ani, Tachi Ak'õre pedee pia jarateedai k'ãyaara. ⁸Mapa taipa wa it'aripema angeleerãpa paara jarateeruta pijida taipa naaweda jarateeda awara, Tachi Ak'õrepa mãirã atuapiipia bi. ⁹Parãpa ijãajida taipa naaweda jarateedap'edaa. Mapa mia waya jarai ma et'ewa jarada. Abaapa jarateeru pirã taipa Cristode jarateeda k'ãyaara awara, mägí atuapiipia bi.

¹⁰Mia jara k'inia-e bi eperãarãpa mi pia ak'idamerã mia jaratee bi k'aurepa. Mãga ooda paara, p'oyaa oo-e pak'aji Cristopa oopi bik'a. Cristode ijãai naaweda, mãga ooji mïda, ìrá jïp'a na mimia oo k'inia bi Tachi Ak'õrepa oopi bik'a, iruata mi pia ak'imerã.

Tachi Ak'õrepa Pablo jirit'erada Jesupa ooda jarateemerã

¹¹Ìpemaarã Cristo k'aurepa, mia nãga k'awapi k'inia bi parãmaa. Mia Cristopa ooda eperãarã k'aripait'ee parã t'áide jaratee nipak'ãri, jaratee-e paji michi k'ïsi-adoopa ¹²maa-e pirã awaraapa mimaa jarateeda. Jara-e paji eperãpa jara pëida. Jïp'a jaraji Jesucristopa mimaa k'awapida.

¹³Parãpa k'awa p'ani mia ooda at'ãri judiorãpa ijãapatade ijãa bak'ãri. Tachi Ak'õredeerã audú jiri nipapachi peeit'ee, mãirã jõpi k'inia bada perã. ¹⁴Maapai judiorãpa ijãapata audupãra k'awaa wãji, mi ome año auk'a iru p'anadap'edaarã k'ãyaara. Jõmaarã k'ãyaara pipiara oo k'inia baji judiorãpa oopata, chonaarãweda úraap-atap'edaak'a.

¹⁵Mãga baji mïda, ìrá mia k'awa bi Tachi Ak'õrepa k'ïsia iru baji mi jirit'erait'ee oomerã ichia oopi bik'a. Mãga ooji mi t'oi naaweda, ichi wãara t'ãri pia bapari perã. ¹⁶Maperã ichi Warra k'awapiji mimaa, judio-eerã t'áide mia jarateenamerã ichi Warrapa ooda eperãarã k'aripait'ee. Mamãda mãga k'awapik'ãri, mi apidaamaa wã-e paji ùraa iidide. ¹⁷Ichiaba wã-e paji Jerusalendee Cristo ome nipapatap'edaarãmaa ne-inaa iidide, Cristopa ãra mi naa pëiji mïda jarateede. Ma k'ãyaara, ma t'ëepai wãji Arabia eujãdee it'aa t'ïde michi ituaba. Maap'eda waya cheji Damasco p'uurudee.

¹⁸Wãara, Cristode ijãadak'ãriipa año õpee parumaa, mi Jerusalendee wãji Pedro ak'ide mãik'aapa tomia omé mama beejí. ¹⁹Mamãda mama bide Cristopa jirit'eradaarã awara unu-e paji. Tachi Waibia Jesucristo

ĭpema, Santiago aupaita unuji. ²⁰ Tachi Ak'õrepa k'awa bi mia na p'ã bide seewa jara-e bi. Wáarata jara bi.

²¹ Ma t'ëepai Jerusalendeepa wáji Siria eujádee máik'aapa Cilicia eujádee. ²² Maapai Cristode ijáapataarã Judea eujádepemaarãpa mi waide k'awada-e p'anajida. ²³ Aba na pedee ũrijida awaraarã ijáapataarã it'aideepa: "Tachi jiri nipadapa ĩrá jarateemaa bi Cristopa ooda eperáarã k'aripait'ee, naaweda irude ijáa amaapi k'inia baji mĩda." ²⁴ Māga ũridak'ãri, ma ijáapataarã o-ĩa it'aa t'ĭjida gracias jaradait'ee Tachi Ak'õremaa mi pari.

Ak'õrepa jirit'eradaarã awaraarãpa Pablo pia ak'ipatap'edaa

2 Ma naa wāda t'ëepai Jerusalendee, catorce años parumaa waya wáji tachi ĭpema Cristo k'aurepa Bernabé ome. Mia tachi ĭpema Tito auk'a ateeji. ² Wáji Tachi Ak'õrepa mimaa k'awapida perã wáipia bi. Mama bide ijáapataarã ak'ipataarã taide mia jaraji pedee pia jõma mia Cristode jarateepari judio-eerã t'ãide nipak'ãri. Māga ooji k'awa k'inia bada perã ārapa pia ak'ida wa pia ak'ida-e pai mia jarateepari judio-eerãmaa. Māga k'awa k'inia baji pariatua na mimia oo k'inia-e bada perã. ³ K'ĭsia nĭbaji mĩda ārapa jaradait'ee, māga uchiae paji. Mi k'õp'āyo, Tito, judio-e paji mĩda, maarepida jarada-e paji ichi k'ap'ĭade tauchaa bipimerã. ⁴ Ma-it'eeta wájjida āramaa iidide. Ũk'uru wāara Cristode ijáada-e p'anadap'edaarã mera t'ĭjjida judio-eerã ijáapataarã t'ãide, tachi ijáapata Cristode pia k'awaade. Jarajida tauchaa bipidaipia bi judio-eerã ijáapataarã imik'ĩraarã k'ap'ĭade. Māgeerãpa k'iniada-e tachi ijáadamerã Jesucristodepai, Tachi Ak'õrepa tachi pia ak'imerã. Tachi auk'a esclavoorãk'a p'anapi k'inia p'ani Moisepa p'ãda jua ek'ari, judiorã chonaarãweda p'anapatap'edaak'a. ⁵ Taipa maarepida k'ĩsiada-e paji oodait'ee māgeerãpa oopi k'inia p'anadap'edaak'a. Cristopa ooda eperáarã k'aripait'ee, ma pedee wāara ĩã k'inia p'anajida parã-it'ee.

⁶ Ma awara tachi waibiarãda apataarãpa ne-inaa awara jarada-e paji mia jarateemerã. Mia jara bi "tachi ijáapataarã waibiarãda apata" ũk'uruurãpa at'ãri jarapata perã Cristo ome nipapatap'edaarã awaraa ijáapataarã k'āyaara waibiara p'ani. Mamĩda mia p'ua-e bi chisāgĩ ijáapari waibiara bi máik'aapa chisāgĩ ijáapari ek'ariara bi. Tachi Ak'õrepa ichideerã jõmaweda auk'a pia ak'ipari. ⁷ Māgĩ ijáapataarã waibiarãpa ne-inaa awara jarateepidai k'āyaara mimaa, mi bijida Tachi Ak'õre juade waapiara judio-eerã t'ãide jarateenamerã Cristopa ooda eperáarã k'aripait'ee. K'awajida Tachi Ak'õrepa mi ma-it'ee jirit'eraji, Pedro jirit'eradak'a judiorãmaa jarateenamerã.

⁹ K'awaadak'ãri Tachi Ak'õrepa wāara mi k'aripa bi judio-eerãmaa jarateenamerã, Santiago, Pedro Juan ome, chi ijáapataarã ak'ipataarã waibiarãda apata, āchi jua teejjida mimaa máik'aapa Bernabemaa. Māga oojida ak'ipidait'ee auk'a k'õp'āyoorãk'a taipa Cristopa ooda eperáarã k'aripait'ee judio-eerã t'ãide jarateedaipia bi. Jõdee āchia judiorã t'ãide jarateedai.

¹⁰ ĩjp'a āchia taimaa iidijida k'ĩra atuanaadamerã k'aripadait'ee chupiria chedeerã āchi t'ãide. Mia pida auk'a māga oo k'inia bi.

Antioquía p'uurude Pablopa Pedro itriada

¹¹ Māgá āra t'ãideepa t'ãri o-ĩa uchijida mĩda, Pedro Antioquía p'uurudee chek'ãri, ijáapataarã taide mia iru itriaji judio-eerãmaa ne-inaa k'achia oo bada perã.

¹² Nāga ooji. Naa pachek'ãri, iru auk'a nek'opachi judio-eerã ijáapataarã ome. Mamĩda ai t'ëepai ũk'uru judiorã Santiago ome p'anadap'edaarã Jerusalendeepa pachejjida. Māĩrãpa ijáapata judiorã nek'odaik'araa bi judio-eerã ome. Ma awara ijáapata tauchaa bipidaipia bi judio-eerã k'ap'ĭade. Maperã awara nek'ojida. Pedropa māga unuk'ãri, auk'a awara nek'omaa beejii, māĩrãpa k'achia pedeenadamerã iru āpite. ¹³ Māpai Pedropa māga ooru unudak'ãri, awaraa judiorã ijáapataarã Antioquiadepemaarã auk'a k'ĩra ĩjp'a-eedachida. Judio-eerã p'anadap'edaamãipia awara nek'ojida, Bernabé paara. ¹⁴ Mia āchi māga unuk'ãri, k'awaaji āchia ooda-e paji Tachi Ak'õrepa wāarata jara pëidak'a. Mapa jõmaarã ijáapataarã taide Pedromaa jaraji:

—Pichi t'oru weda pi judio mĩda, nama bide judiorãk'a ba-e pajida aji. Māga bita, ĩsāap'eda pia judiorãpa oopata oopi k'inia bima aji, judio-eerãmaa?

Cristode ijáa p'anipapai it'aa wāda

¹⁵ Wāara, tachi t'oru weda tai judiorãpa iru p'anapachida Tachi Ak'õrepa Moisemaa ũraa p'ãpida. Tai Tachi Ak'õrede ijáadak'aa beerã-e, judio-eerãk'a.

¹⁶ Mamĩda Tachi Ak'õre ũraa p'ãda māgá iru p'ani mĩda, taipa pida k'awa p'ani eperã apida p'ek'au k'achia wēe bait'ee Tachi Ak'õre k'ĩrapite māgĩpa oopari perã ma ũraa p'ãdade jara bik'a. Moisepa p'ãdade jara bik'a oo p'anipapai eperáarã p'oyaa wādak'aa Tachi Ak'õre truadee. ĩjp'a eperã iru truadee wāit'ee Jesucristode ijáapari perã. Maperãpi tai auk'a Cristode ijáajida, iru k'aurepa Tachi Ak'õrepa tai p'ek'au k'achia wēe ak'imerã.

¹⁷ Māgá Cristode ijáajida, p'ek'au k'achia wēe p'ana k'inia p'anadap'edaa perã Tachi Ak'õre k'ĩrapite. Uchiajjida ma ũraa p'ãdade jara bi jua ek'ariipa máik'aapa judio-eerãk'a pajida. Māga oodak'ãri, ĩne-inaa k'achia oojidak'ã? Māgá ne-inaa k'achia ooda paara, māgara Cristopa taimaa ne-inaa k'achia oopik'aji. ĩMamĩda māga-e! ¹⁸ Michi k'inia wāara ne-inaa k'achia ook'aji eperáarãmaa waya oopida paara Moisepa p'ãdade jara bik'a, oopii k'āyaara Tachi Ak'õrepa jara pëidak'a Cristo k'ap'ĭa pari. ¹⁹ Mia māga jara bi mia p'oyaa oo-e pada perã jõma ma p'ãdade jara bik'a. Ma k'aurepa mi piudak'a baji, ne-inaa oo-ee Tachi Ak'õre-it'ee. Mamĩda Cristode ijáak'ãri, irua mi uchiapiji ma p'ãdade jara bi jua ek'ariipa, wāara oomerã Tachi Ak'õrepa oopi k'inia bik'a. ²⁰ Cristopa māga ooji, kuruode piuk'ãri. Maperã mia jarai mi jida auk'a kuruode piu pik'aji Cristo ome, māgá uchit'ee ma ũraa p'ãda jua ek'ariipa máik'aapa araa bapariit'ee iru ome. ĩrá iruta bapari mi ome

máik'aapa iru mi poro waibia. Mapa mi chok'ai bi misa, ijáa bi Tachi Ak'õre Warrade máik'aapa oo k'inia bi irua oopi bik'a. Mága oo k'inia bi irua mi audú k'inia iru bap'eda, piuda perá mi pari. ²¹ Mia eperáarāmaa ijáapi k'inia-e bi ne-inaa awara, Tachi Ak'õrepa pedee pia Cristode jara pèida k'áyaara. Cristo piuji tachi o k'achi-deepa k'aripa atait'ee, mágá Tachi Ak'õrepa tachi pia ak'imerá. Tachi Ak'õrepa eperáarā pia ak'ida paara oo p'anadap'edaa perá Moisepa p'ádade jara bik'a, Cristo pari piuk'aji.

Chisāgide ijáadaipia bi; Moisepa p'ádade wa Cristode

3 ¡Aai, Galacia pidaarā! ¡Pará k'isia k'awada-ee beerák'api p'ani! ¿Apidaapa pará poro p'èrebaip-it'aajida-ek'á? ¿K'irápada-e p'anik'á taipa jara-teedap'edaa pará t'áide nipadak'ári? Jesucristo kuru-sode piuda pia jarateejida pará jōmaarāmaa. ² Jíp'a mia nāga k'awa k'inia bi. ¿Tachi Ak'õre Jaure ba chejik'á pará ome, oo p'anadap'edaa perá Moisepa p'ádade jara bik'a maa-e pirá ijáadap'edaa perá Tachi Ak'õrepa jara pèida Cristo k'ap'ia pari? ³ ¿Pará wāara k'isia k'awada-ee p'anik'á? Naaweda Cristopa ooda eperáarā k'aripait'ee úridak'ári, Cristodepai ijáajida máik'aapa p'aneejida iru Jaure ome. ¿Írá k'isiapatak'á Tachi Ak'õrepa pará pipiara ak'it'ee oo p'ani pirá judiorá úraa p'ádade jara bik'a maa-e pirá ne-inaa oo p'ani pirá pāchi juadoopa? ⁴ ¿Jōma Tachi Ak'õre Jaurepa pia ooda pará-it'ee pari oojik'á? ¡Wāara mága pari ook'aji, pará ijáa k'inia p'ani pirá ma úraa p'ádade, Cristodepai ijáadai k'áyaara! ⁵ Mia waya iidit'ee. Tachi Ak'õrepa ichi Jaure pèik'ári pará ome bapariimerá máik'aapa pará t'áide ne-inaa oopimerá eperáarāpa p'oyaa oodak'aa áchi juadoopa, ¿sāap'eda mágá pèiparima? Pèi-e pará-pa oopata perá irua Moisepa úraa p'ápida jara bik'a. Ma k'áyaara pèipari Cristodepai ijáapata perá.

Tachi Ak'õrepa Abraham pia ak'ida

(Ro 4.1-3)

⁶ K'isiadáma judiorá chonaarāwedapema Abrahamde. Tachi Ak'õrepa úraa p'ápidade chonaarāmaa jara bi:

'Abrahampa Tachi Ak'õrepa jarada ijáaji. Maperá Tachi Ak'õrepa iru pia ak'ipachi.'

(Gn 15.6)

⁷ Mapa k'awaadaipia bi eperáarāpa Tachi Ak'õrede ijáadak'ári, áchi wāara Abrahamdeepa uchiadak'a p'ani. Iruk'a Tachi Ak'õrepa jarada ijáapata máik'aapa iru k'irapite pia p'anapata. ⁸ Tachi Ak'õrepa naaweda k'isia iru baji judio-eerá o k'achiadeepa k'aripa atait'ee, wāara ijáadak'ári. Mága k'awapiji Abrahammaa. Tachia mága k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa Moisepa nāga p'ápi-da perá:

'Tachi Ak'õrepa na pedee pia Abrahammaa mágaji: "Mia na p'ek'au eujádepemaarā jōmaweda k'aripait'ee-da aji, pi k'ap'ia pari."'

(Gn 12.3)

⁹ Ak'õrepa mága jarada perá, tachia k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa Abraham bendiciadak'a irua ijáada perá, awaraarā auk'a bendiciat'ee irude ijáadak'ári.

¹⁰ Jōdee eperáarā k'achia ooit'ee, ichi úraa p'ádade jara bik'a ooruta pirá irua áchi pia ak'imerá. Áchi atu- apiit'ee p'oyaa ooda-e perá jōma ma úraade jara bik'a: 'Eperápa oo-e bi pirá jōma Ak'õre Úraa p'ádade jara bik'a, atuait'ee.'

(Dt 27.26)

¹¹ Ma jōma jara aupadade k'isiadak'ári, pia k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa pia ak'i-e chi oo k'inia bipapai iru úraa p'ádade jara bik'a. Jíp'a pia ak'ipari eperá irude ijáa bi-ta. ¿Iru úraa p'ádade nāga jara bi-ek'á?

'Eperá Tachi Ak'õrede wāara ijáapari ichita bapariit'ee iru ome, p'ek'au k'achia wée bairá iru k'irapite.'

(Hab 2.4)

¹² Eperá ijáa-e bipa ooda paara jōma Tachi Ak'õre Úraa p'ádade jara bik'a, it'aa wāk'aji ichi k'iradoopa. Mága k'awa p'ani Tachi Ak'õre Úraa p'ádade jara bairá:

'Eperápa ook'ári jōmaweda Ak'õre Úraade jara bik'a, ichita bapariit'ee ma úraade jara bik'a.'

(Lv 18.5)

¹³ Mamída tai judiorápa oodak'aa jōmaweda Tachi Ak'õre Úraa p'ádade jara bik'a. Mapa o k'achiade p'ana-jida máik'aapa atuadait'ee paji. Mamída Cristopa tai uchiapiji ma úraa p'ádade jara bi jua ek'ariipa, ma k'au-repa atuanaadamerá. Mága ooji kuru-sode piuk'ári. Tachi Ak'õrepa iru k'achia ooji, tai k'achia ooi k'áyaara. Mágá tai k'aripaji. K'awa p'ani Cristo k'achiade baji Ak'õre Úraa p'ádade jara bairá:

'Eperá pak'urude baijira bi k'achiade banait'ee.'

(Dt 21.23)

¹⁴ Jesucristopa mágá tai k'aripaji pará judio-eerá paara ijáadamerá Abrahampa ijáadak'a. Ma awara mágá tai k'aripaji tachi jōmaweda ichiaba ijáadak'ári, iru Jaure tachi ome iru p'anadamerá. Mágá Tachi Ak'õrepa ooji ichia jaradak'a Abrahammaa, jarak'ári Abraham k'ap'ia pari ne-inaa pia ooit'ee na p'ek'au eujádepemaarā jō-maarāmaa.

Moisepa p'áda Tachi Ak'õrepa jarada ome

¹⁵ Ípemaarā, k'isiadáma eperáarāpa oopatade. Eperápa p'ák'ári k'airápa ichi net'aa atadait'ee ichi piuk'ári, chi firma p'áp'eda, eperá awaraapa ne-inaa awaraa p'á-e pai ai p'ádade, chi p'áda chiparipa jara-ee. Maa-e pirá chipari piuk'ári, awaraa eperápa ne-inaa awaraa p'á-e pai ai p'ádade. Ichiaba ichi k'inia ma p'áda jōpi-e pai. ¹⁶ Tachi Ak'õrepa jara bëiji Abraham ome irudeepa uchiadait'eerá k'au-repa na p'ek'au eu-jádepema jōmaarāmaa ne-inaa pia ooit'ee. Mága jarak'ári, jara k'inia-e baji jōmaweda Abrahamdeepa uchiadait'eerá k'ap'ia pari ma ne-inaa pia ooit'ee. Jíp'a jara k'inia baji irudeepa uchiat'ee abaa k'ap'ia pari mā-ga ooit'ee. Mágí Jesucristo. ¹⁷ Ma jara aupadade mia nāga jara k'inia bi: eperápa p'áda bëiparik'a k'awaadamerá k'aipa ichi net'aa atait'ee, mága pik'a Tachi Ak'õrepa ichia jarada bëiji Abraham ome, iru t'ée uchiadap'edaarāpa auk'a mága k'awaadamerá. Jōdee, cuatrocientos treinta años wāyaada t'èepai, ichi úraa

Moisemaa p'ápiji. Mamída ma úraa p'ápi'ári, ichia jara bëida Abraham ome at'ári beeji. Ma úraa p'ádapa jöpi-e paji ichia naapiara jarada Abrahammaa. ¹⁸ Tachi Ak'örepa na p'ek'au eujádepemaarã k'aripa k'inia bada paara Moisepa úraa p'ádade jara bik'a oopata k'au-repa, mägara ichia jarada jara bëi-e pak'aji Abraham ome. Mamída mägä-e paji. Ichia jarada bëiji Abraham ome, k'inia bada perã Abrahampa ma jarada ijãamerã. Ma ijãada k'au-repa na p'ek'au eujádepemaarã auk'a ijãadak'ári, pia p'anapataadai Ak'öre k'irapite.

K'ãare-it'ee Moisemaa ma úraa p'ápidida

¹⁹ ¿K'ãare-it'ee ichi úraa Moisemaa p'ápijima? Mäga p'ápiji eperãarãpa k'awaadamerã ächi p'ek'au k'achia ooyaa p'anapata iru k'irapite. Ma úraa pëiji ichi angeleerã ome eperãmaa, mägipa p'ãmerã eperãarã-it'ee. Tachi Ak'örepa k'isia iru baji eperãarãpa ma úraa p'áda iru p'anadamerã, ma Abrahamdeepa uchiada na eujádee cheru misa na eujádepemaarã k'aripait'ee, Ak'örepa naaweda jaradak'a. ²⁰ Mägá tee pëiji mída ichi úraa Moisés k'ap'ia pari, mägä oo-e paji jarak'ári Abrahammaa. Ichi it'aideepa jaraji ichia ooit'ee bada Abrahamdeepa uchiada k'ap'ia pari.

²¹ Maperã eperãpa k'isiai Tachi Ak'örepa k'isia awaraawaraa iru baji eperãarã o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. ¡Mamída mägä-e! Ichi úraa tee pëidapa eperãarã o k'achiadeepa uchiapida paara, wãara p'ek'au k'achia wëe p'anak'ajida iru k'irapite mäik'aapa it'aa wãk'ajida ma úraa k'au-repa. ²² Mamída iru úraa p'ádade jara bi eperãarã jömaweda p'ek'au k'achia jua ek'ari p'anapata. Ara presoorã p'oyaa uchiada-e p'anik'a carceldeepa ächi juadoopa, mägä pik'a eperãarã p'oyaa uchiada-e p'ek'au k'achia jua ek'ariipa ächi juadoopa. Aba uchiadai Jesucristode ijãadak'ári, iru k'ap'ia pari Tachi Ak'örepa eperãarã k'aripapari perã, ichia jaradak'a Abrahammaa.

²³ Cristo chei naaweda, tai judiorã ichiaba presoorãk'a p'anapachida Moisepa p'ádade jara bi jua ek'ari. Ma úraa carcel jãparik'a baji. Tai ak'í baji Tachi Ak'örepa unupiru misa ichia Abrahammaa jaradak'a. ²⁴ Mimiaparipa warra ak'iparik'a, ma úraa p'ádapa tai ak'í pik'apachi Cristo cheru misa, tai jida irude ijãadamerã mäik'aapa p'ek'au k'achia wëe p'anadamerã Ak'öre k'irapite. ²⁵ Írá, Cristo cheda perã, mägá irude ijãadak'ári, tai waa p'anadak'aa Moisepa p'áda jua ek'ari.

²⁶ Ma k'ãyaara pipiara, parã jömaweda Tachi Ak'öre warrarã, Jesucristode ijãapata perã. Mägá araa p'anapata Cristo ome. ²⁷ Jömaweda araa p'anapataarã Cristo ome Tachi Ak'öre warrarã iruk'a. Ma-it'ee tuchia poro choopipata; ak'ipidait'ee araa p'anapata Cristo ome. ²⁸ Mägá Cristo ome p'anapata perã, Tachi Ak'örepa tachi ichi warrarãk'a auk'a unupari. Mägä unupari judiorã mída, judio-eerã mída, esclavoorã mída, esclavoeerã mída, imik'irarã mída, wëraarã mída. Jömaweda auk'a p'aní iru k'irapite Jesucristo ome araa p'anadak'ári. ²⁹ Ma awara tachi Cristo ome araa p'anapataarã wãara Abrahamdeepa uchiadap'edaarã, Tachi

Ak'örepa jara pëida ijãapata perã Abrahampa ijãadak'a. Maperã iru p'anadait'ee jöma Tachi Ak'örepa k'isia iru bi ichideerã-it'ee.

Tachi Ak'öre warrarã

⁴ Piara k'awaadait'ee mia jara k'inia bi, k'isiai nãgide. Eperã piuk'ári warra k'aipeepai iru bi, ma-ári weda ma warrapa atak'aa chi ak'örepa net'aa atabëida. Awaraarã jua ek'ari chi ak'öre esclavok'a bapari, net'aa mak'iaara wëe, chonaa paru misa. ² Mäimisa chi ak'ipataarãpa nipata chi ak'örepa año jara bëida parumaa, ma net'aa teedai naaweda mäik'aapa chi te chipari papii naaweda. ³ Mägä pik'a tachi jida esclavoorãk'a p'anapachida, Cristo na eujádee chei naaweda Tachi Ak'örepa jara bëidak'a. Maa-pai chonaarãwedapema úraa jua ek'ari p'anapachida mäik'aapa k'isia p'anapachida warrarãk'a. K'isia p'anapachida tuchia ne-inaa k'awa p'anipa maa-e pirã ma úraa jara bik'a oo p'anipa it'aa wãdai. ⁴ Mamída Tachi Ak'örepa k'iniak'ári, ichi Warra pëiji na p'ek'au eujádee judío wërapa t'omerã. Mägá chi Warra bapachi Tachi Ak'öre Úraa p'ádade jara bi jua ek'ari mäik'aapa jöma oopachi ma úraade jara bik'a. ⁵ Mägä ooda perã ichia aupai tai judiorã uchiapii ma úraa p'ádade jara bi jua ek'ariipa. Ma-it'eeta Tachi Ak'örepa ichi Warra pëiji; tai judiorã uchiapimerã ma úraa jara bi jua ek'ariipa mäik'aapa Tachi Ak'öre warrarã papimerã iruk'a. ⁶ Tachi Cristode ijãapataarãpa k'awaadamerã tachi wãara iru warrarã, Tachi Ak'örepa pëiji ichi Warra Jaure tachi t'áride bapariimerã. Mägá Jaurepa ichita Tachi Ak'örema jarapari: "Abbá, Mi Ak'öre." ⁷ Mapa parãpa k'awaadai írá esclavoorã-e. Ma k'ãyaara Tachi Ak'öre warrarã. Mägá iru warrarã perã, iru p'anadait'ee jöma irua k'isia iru bi ichideerã-it'ee.

Pablo ijãapataarã-it'ee k'isia nãbada

⁸ Naaweda parãpa Tachi Ak'öre waide k'awada-e p'aníweda, Tachi Ak'öre-ee beemaa it'aa t'ipachida mäik'aapa ma jua ek'ari p'anapachida esclavoorãk'a. ⁹ Mamída írá parãpa Tachi Ak'öre k'awa p'aní; pia jarait'eera, Tachi Ak'örepa parã k'awa bi. Mägä bita, ¿sãap'eda waya t'íu k'inia p'aníma ma naawedapema ne-inaa vale-ee baibi jua ek'ari, waya esclavoorãk'a p'aneadait'ee? ¹⁰ Parãpa iapata ewari, atane mäik'aapa año, ípata ewate pak'ári maa-e pirã fiesta ewate pak'ári. ¿K'isia p'anik'ã mägä oo p'anípa Tachi Ak'örepa parã pipiara ak'it'ee apemaarã ijãapataarã k'ãyaara? ¹¹ Mi waawee bi, pari parã t'áide jaratee nipaji jãak'aapa.

¹² Ípemaarã, mia parãmaa enenee nãbi mik'a uchiadamerã Tachi Ak'örepa úraa Moisemaa p'ápidida jua ek'ariipa. Naaweda parã ma jua ek'ari p'anada-e paji. Mapa parã t'áide nipak'ári, mia ma úraa jaratee-e paji. Mama pak'ári, parãpa mi auteebaijida mäik'aapa pia ak'ijida. ¹³ Parãpa k'awa p'aní mi k'ayaa bada perã, ma naa wãyaa wãdade parã t'áide, mama beeji jarateit'ee Cristopa ooda eperãarã k'aripait'ee. ¹⁴ Ma k'ayaa k'au-

repa parāpa mi yiaaraa iru p'anak'ajida, maa-e pirā mi āpíte pedee k'achia jarak'ajida. Mamīda māga ooda-e paji. Ma k'āyaara mi pia auteebajida, Jesucristo wa it'aripema ángel auteebaik'ajidak'a. ¹⁵ Maapai parā o-ŕa p'anajida. Mia k'awa bi parāpa mi k'aripa k'iniapa pāchi tau paara ēek'ook'ajida mi k'aripadait'ee. Mamīda ĩrá māga p'ani-e. ¿Parā, sāgajidama? ¹⁶ ĩrá ¿mi k'ŕa unua-maa iru p'aneeruta-ek'ā, mia wāarata jara bairā parā-maa?

¹⁷ Awaraa Ak'õre Ūraa jarateepataarāda apataarāpa ne-inaa awara ijāapi k'inia p'ani, mia jaratee bi k'āyaara. Mapa parā t'āide t'āri pia māik'aapa iwarraa pedee nipapata. K'inia p'ani parāpa āchi ak'idamerā Cristode wāara ijāapataarāk'a. Mamīda māga p'ani-e. Mia jaratee bideepa parā āyaa atee k'inia p'ani āchi eere t'ŕudamerā. ¹⁸ Mia māga jarak'āri, jara k'inia-e k'achia bi awaraarā t'āri pia nipadamerā parā t'āide mi wē-e pak'āri. Pia bi ne-inaa pia oo k'iniadak'āri parā ome. ¹⁹ Michi warrarā, ara wēra bi p'irapa mia nĭbik'a ichi warra t'oruraa, māga pik'a mi k'ŕsia nĭbipa waya mia nĭbi parāpa wāara oorutamaa Cristopa oopi k'inia bik'a. ²⁰ Naapai mi parā ome bada paara, k'awa bak'aji k'āata jarait'ee parāmaa. Wāara mia k'awa-e sāgapi ooit'ee.

Pablopa jarateeda Agarde māik'aapa Sarade

²¹ ¿Parā ũk'uruurāpa Moisepa p'ādade jara bi jua ek'ari p'ana k'inia p'ani-ek'ā? ¿K'ŕsia p'ani-ek'ā ma ũraa jua ek'ari p'anaruta pirā, Tachi Ak'õrepa parā piara ak'it'ee? ¿Parāpa wāara k'awa p'anik'ā ma ũraade jara bi? ²² Nāga jara bi. Abrahampa warra omé iru baji; aba chi wēra esclava Agarpa t'oda, aba chi wēra Sarapa t'oda. ²³ Chi wēra esclava Agar ome ma warra ooji eperā jĭp'aapa warra ooparik'a. Mamīda māga-e paji chi wēra Sarapa warra t'oda ome. Naaweda Tachi Ak'õrepa jaraji Abrahampa warra ooit'ee chi wēra ome. Māgĭ warra t'oji Ak'õrepa jaradak'a, Abraham chi wēra ome audú chonaa p'anajida mīda warra oodait'ee. Tachi Ak'õrepa k'aripaji māgĭ warra oodamerā.

²⁴ ¿K'ŕsiati nāgide! Ma wēra chaa jara k'inia bi Tachi Ak'õrepa jara bēida aba. Irua jara bēida aba Sinaí eedepema paji, mama iru ũraa jarada perā Moisemaa, ichia ma ũraa p'āmerā eperāarā-it'ee. Māga jarap'eda, eperāarā esclavoorāk'a p'aneejida ma ũraa jarada jua ek'ari. Māgĭ jara bēida jara k'inia bi Agar. ²⁵ Maperā Abraham wēra esclava Agar jara k'inia bi Sinaí ee, Arabia eujāde bi. Agardeepa uchiadap'edaarā ichik'a esclavoorā p'anapachida. Māga pik'a ĩrá Jerusalén p'uurude p'aniirā esclavoorāk'a p'ani, Tachi Ak'õre Ūraa jarada Sinaí eede, ma jua ek'ari at'āri p'anapata perā. ²⁶ Jōdee Abraham wēra jara k'inia bi it'aripema Jerusalén. Tachi Cristode ijāapataarā it'aripema Jerusalendepemaarā. Maperā p'anadak'aa ma Sinaí eede jarada jua ek'ari. ²⁷ Tachi Ak'õre pedee jarapari Isaíapa ichiaba jaraji ma Jerusalén omeede, chonaarāweda nāgĭ pedee p'āk'āri:

'Pi, chi warra t'ok'aa bita, o-ŕa báji. O-ŕapa bíaji warra t'oru p'ua senti-e bi mīda māik'aapa pi k'imapa pi

yiaaraa iru bi pijida. Na ewari pideepa uchiadait'eerā chok'araara pait'ee chi warra naa t'odadeepa uchiadait'eerā k'āyaara.'

(Is 54.1)

²⁸ ĩpemaarā, tachi Abraham warra Isaack'a. Tachi chi naa warra t'ok'aa badadeepa uchiadak'a p'ani, wāara ijāapata perā Tachi Ak'õrepa jara bide, Abrahampa ijāadak'a. ²⁹ K'irāpāti chi warra naapema Agarde t'oda eperā jĭp'aak'a t'oji. Jōdee chi warra t'ēe t'oda Sarapa t'oji Tachi Ak'õre Jaurepa t'opidak'a. Māga baji mīda, chi naapiara t'oda, Ismaelpa, nepira jiriji Isaac, chi t'ēe t'oda ome. ĩrá māga pik'a Moisepa p'ādade oo k'inia p'aniirāpa nepira jiripata tachi Cristode ijāapataarā ome. ³⁰ Mamīda māga baji mīda Agar warra ome, Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bi:

'Āyaa pēipāde aji, ma esclava ichi warra ome. Ma warrapa chi ak'õrepa bēida ata-e pait'ee chi wēra warrapa ataparik'a.'

(Gn 21.10)

³¹ Māpai ĩpemaarā, Tachi Ak'õrepa tachi jere-e pait'ee. Tachi Cristode ijāapataarā chi esclavadeepa uchiadap'edaarāk'a-e. Jĭp'a chi esclava-e badadeepa uchiadap'edaarāk'api p'ani. Mapa tachiata Tachi Ak'õre trudee wādait'ee.

Cristodeerā Moisepa p'āda jua ek'ari p'anadak'aa

5 Cristopa māgá tachi uchía atada perā Tachi Ak'õre Ūraa Moisemaa p'āpida jua ek'ariapa, chóoti irude ijāa p'anide. T'ŕunáati ma ũraa p'ādade jara bi jua ek'ari, waya esclavoorāk'a p'anadait'ee.

² ¿Ūriti mi, Pablopa jara bi! Parāpa pāchi k'ap'jade tauchaa bipiruta pirā, k'ŕsia p'anadairā māga oo p'ani-pa it'aa wādai, Cristopa parā waa k'aripa-e pait'ee it'aa wādamerā. ³ Ichiaba waya jarait'ee. Parāpa pāchi k'ap'jade tauchaa bipiruta pirā, t'ŕudait'ee jōmaweda Tachi Ak'õre Ūraa p'ādade jara bi jua ek'ari. Māga ooruta pirā, oodaipia bi jōma ma ũraade jara bik'a, Tachi Ak'õrepa parā pia ak'imerā. ⁴ Parā, ma ũraade jara bik'a oo p'aniirā Tachi Ak'õrepa parā pia ak'imerā, Cristode ijāa amaadaruta māik'aapa waa ichideerā p'anada-e pait'ee. ⁵ Mamīda tachi Cristode ijāapataarā-pa ijāa p'ani Cristopa tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapipari, Tachi Ak'õre Jaurepa tachimaa māga k'awapi-pari perā. Maperāpi ni p'ani p'ek'au k'achia wēe p'anadait'ee Tachi Ak'õre k'ŕrapite iru ewari waibia ewate. ⁶ Māgá ni p'ani k'awa p'anadairā Tachi Ak'õrepa tauchaa iru beerā apemaarā k'āyaara pipiara ak'i-e. Ma awara pipiara ak'i-e tauchaa bipida-eerā. Jĭp'a pipiara ak'ipari eperā awaraarā k'inia iru bipa, Jesucristode ijāapari perā.

⁷ Naaweda parāpa māga ijāa p'anajida. ¿K'aipa ma wāara ijāa amaapijima, Cristopa oopi bi awara oo p'aneedamerā? ⁸ ¿Tachi Ak'õrepa-e paji! Iruata parā jiriji ichideerā p'aneedamerā. ⁹ Levadura ma-āriipa pan masa jōmaweda waridaiparida apata. ¹⁰ Mamīda mia ijāa bi parāpa mi ũraa ũridait'ee māik'aapa ooda-e pait'ee seewa jarateepari apidaapa oopi k'inia bik'a. Māga ijāa bi Tachi Waibia Cristo māgeerā k'āyaara

máik'aapa jōmaarā k'āyaara waibiara bapari perā. Ichi k'aurepata tachi ijāapataarā araa p'anapata. Jōdee māgeerāpa jarateepata k'aurepa Tachi Ak'ōrepa āchi k'achia ooit'ee.

¹¹ Īpemaarā, ǀmāgee jarateepataarāpa jarada-e p'anik'ā mia auk'a jarateepari eperāarāpa āchi k'ap'iaide tauchaa bipidaipia bi, Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a? Wāara Cristode ijāai naaweda, mia māga jarateepachi. Mamīda at'āri māga jarateeda paara, āchia mi ichiak'au bik'ajida, aupedeeda-ee. Mamīda māga ooda-e p'ani. Ūridaamaa p'ani mia jarateek'āri Cristo kususode piuda, ma k'aurepapai tachi it'aa wādai. ¹² ǀĀrapa k'īsia p'ani-ek'ā Tachi Ak'ōrepa piara ak'ipari chi k'ap'ia t'īpidap'edaarā? ĩMāgara, āchi k'āratau paara t'iap'epidaipia bi!

Cristode ijāapataarā chik'inia p'anapataadaipia bi

¹³ Īpemaarā, k'irāpātī Tachi Ak'ōrepa parā jiriji p'anapataadamerā Cristo jua ek'ari, ma chonaarāweda ūraa p'ādade jara bi jua ek'ari p'anapataadai k'āyaara. Mamīda k'īsiadaik'araa bi oodait'ee pāchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi k'inia bik'a. Īp'a k'īsiadaipia bi awaraarā k'inia iru p'anadait'ee māik'aapa k'aripadait'ee. ¹⁴ Nāgī ūraa jara bik'a ooruta pirā, Tachi Ak'ōre Ūraa chonaarāweda p'ādade jara bi jōmaweda oodait'ee:

'Awaraarā k'inia iru baparīiji pīchi k'ap'ia k'inia iru baparik'a.'

(Lv 19.18)

¹⁵ Ma k'āyaara, awaraarā k'īra unuamaa iru p'anaruta pirā māik'aapa nepira jiriruta pirā āra ome chōodarutamaa, jōpidait'ee Cristopa oomaa bi parā t'āide māik'aapa waa t'āri auk'a p'anada-e pait'ee.

Oodaipia bi Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a

¹⁶ Maperā oo wāk'ātī wātī Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a. Māga ooruta pirā, ooda-e pait'ee parā p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a. ¹⁷ Oodak'āri tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a, p'oyaa ooda-e Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi k'inia bik'a. Jōdee oodak'āri Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a, ooda-e pait'ee ne-inaa tuchia oo k'iniata. Omee weda auk'a p'oyaa oodak'aa. Mapa parāpa oodaipia bi Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a, pāchia oo k'iniata oopiamaa.

¹⁸ Māga ooruta pirā, p'anada-e pait'ee Tachi Ak'ōrepa Moisemaa ūraa p'āpida jua ek'ari. Ma k'āyaara Ak'ōre Jaurepata oopiit'ee Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a.

¹⁹ Jōmaarāpa k'awa p'ani eperāarāpa oodak'āri āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a, nāga p'anapata: miak'āi p'anirā awaraarā ome k'āipata; k'īsiapata chīara ome k'achia oodait'ee; awaraarā jiripata āchi ome k'achia oodait'ee; ²⁰ ne-inaa juapa ooda k'īrapite it'aa t'īpata; petau tau k'awaa beerāmaa wa jaipanaarāmaa wāpata chīara k'achia oodamerā; awaraarā k'īra unuamaa iru p'anapata; nepira jiripata chīara ome; awaraarā net'aa ata k'inia p'anapata āchi-it'ee; k'īrauyaa p'anapata; jōma k'inia p'ani āchi-it'ee aupai; t'āri auk'a bidak'aa awaraarā ome; k'īsia awara-

pipata eperāarāmaa āyaa ateedait'ee awaraarā ik'aawaapa; ²¹ awaraarā net'aa k'inia p'anapata maa-e pirā āchik'a pa k'inia p'anapata, āchima ne-inaa k'achia oo k'iniadarutamaa; chīara peepata; it'ua toyaa p'anapata; pariatua nek'oyaa, toyaa, k'achia oodait'ee jiriyaa p'anapata fiestade; māga bee. Mia naaweda jaradak'a waya jarait'ee. K'īrak'aupai māgá p'anadai. Māgee ne-inaa oopataarā p'oyaa wāda-e Tachi Ak'ōre truadee.

²² Jōdee chi oopataarāpa Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a nāga p'anapata: awaraarā k'inia iru p'anapata; t'āri o-īa p'anapata; k'āiwee p'anapata awaraarā ome; k'īrau-ee choopata awaraarā ome, nepirade p'ani mīda; awaraarā chupiria k'awaapata; t'āri pia p'anapata awaraarā ome māik'aapa awaraarā k'ūradak'aa; ĩp'a oopata āchia jara p'anik'a; ²³ audua nipadak'aa; ne-inaa pariatua oo k'iniadak'āri, māga oodak'aa. Ūraa wē-e jarait'ee māgee ne-inaa oonaadamerā, pia p'anadairā. ²⁴ Ma et'ewa jara aupadade k'īsiadak'āri, k'awa p'ani Jesucristode ijāapataarāpa oo amaapata āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa ne-inaa k'achia k'īra t'ādoo oopata. ²⁵ Tachi Ak'ōre Jaurepa tachi Cristode ijāapataarā k'aripapari perā, ichita oodāma irua oopi k'inia bik'a. Māgá wāara pia p'anapataadait'ee Tachi Ak'ōre k'īrapite.

²⁶ Tachi k'inia nāga p'ananaadāma: audua; pedeidaa; nepira jiriyaa; chīara k'īra unuamaa ne-inaa iru bi k'aurepa.

Chik'aripa p'anapatāati

6 Īpemaarā, mia ichiaba nāga ūraait'ee. Parādepe-ma k'achiade baairu pirā, parā chi oopataarāpa Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a, t'āri pia māgá k'aripadaipia bi ma k'achia oo amaamerā. Mamīda k'īrak'aupai parāpa ne-inaa k'achia oodai, iru k'aripa p'ani misa. ² Chik'aripa p'anapatāati. Māgá jōmaweda choodait'ee nepirade baaidak'āri. Māgá chik'aripa p'anadak'āri, oopata Cristopa oopi bik'a.

³ Ījāaparipa k'īsia bi pirā ichi pipiara bi awaraarā k'āyaara, ichi itu k'ūraru, jōmaweda auk'a p'anadairā Tachi Ak'ōre k'īrapite. ⁴ Ījāapari chaa k'īsiaipia bi ichia ooparide. Pia oo bi pirā, t'āride o-īa baiipia bi. Mamīda awaraarāpa oopata ak'īik'araa bi k'awaait'ee auk'a pia wa mak'īara pia-e bi ichia oo bi ĩiak'a. Tuchia oo p'anidepai k'īsiadaipia bi. ⁵ Mia māga jara bi tachi chaachaa panadait'ee perā Tachi Ak'ōre k'īrapite, irua tuchia ne-inaa oodap'edaa ak'imerā.

⁶ Ījāapataarā jarateepari it'aideepa parāpa ūridak'āri Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee, ma jarateepari pia ak'ī p'anadaipia bi māik'aapa ne-inaa pia teedaipia bi irumaa, iru mimia pari.

⁷ K'ūranāati pāchi itu. Tachi Ak'ōre oo iru p'anadaik'araa bi. Ne-uuparipa ne-uuk'āri, ma ne-uuda ĩiak'a await'ee. ⁸ Māga pik'a k'achia k'īra t'ādoo ooparipa ichia k'iniata oop'eda, ma k'achia ĩiak'a atait'ee, atait'ee perā. Jōdee Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a ooparipa ne-inaa pia oop'eda, ma ĩiak'a atait'ee, it'aa wāit'ee perā. ⁹ Maperā sēnaadāma ne-inaa pia oo p'ani

misa. Mágá choo p'ani pirã, na ewari atadait'ee jōmaweda Tachi Ak'õrepa iru bi ichideerã-it'ee. ¹⁰ Maperã tachi na p'ek'au eujãde p'ani misa, eperãarã jōmaweda k'aripadáma. Mamída naapiara tachi ìpemaarã Cristo k'aurepa k'aripadaipia bi.

Pablopa ũraada mãik'aapa salude tee pëida

¹¹ Ak'iti mia nãgí letra waibiapa p'ãru michi juadoopa. ¹² Ma tauchaa bipi k'inia p'anirãpa parã k'ap'iade mãga oopi k'inia p'ani judiorãpa ãchi pia ak'idamerã. Jara p'ani judio-eerãpa mãga ooruta pirã Tachi Ak'õre Ũraa chonaarãweda p'ãdade jara bik'a, pia p'anadai judiorã k'irapite. Mamída wãara mãga oopi p'ani judiorã waidoopa. K'iniada-e judiorãpa ãchi jiridamerã miapidait'ee, Cristodepai ijãapata perã. ¹³ Árapa paara ne-inaa jōma ooda-e Tachi Ak'õre Ũraa chonaarãweda p'ãdade jara bik'a, ãchi k'ap'iade tauchaa iru p'ani mída. Mãga bita, zat'ãri parãmaa tauchaa bipi k'inia p'ani-ek'ã? Mágá awaraarãmaa audua jaradai ãchiata parã k'ap'iade tauchaa bipidap'edaa. ¹⁴ Taawa mia maarepida mãga oo-e pai. Jíp'a mia nãgí audua pedee jarai: Tachi Waibia Jesucristo kurusode

piuda k'aurepapai mi it'aa wãit'ee. Ma k'aurepata írã maarepida mia p'ua-e bi na p'ek'au eujãdepema ne-inaa tachia oo k'iniata k'ira t'ãdoo. Mãgee ne-inaa piu pik'a bi mi-it'ee. Jōdee na p'ek'au eujãdepema ne-inaa oo k'inia p'anirã-it'ee mi piu pik'a bi, mãgee ne-inaa waa oo k'inia-e bairã. ¹⁵ Ma awara Tachi Ak'õre-it'ee p'ua-e bi tachia tauchaa iru p'ani tachi k'ap'iade wa wëe p'ani. Jíp'a irua k'inia bi Cristode ijãadamerã, mágá eperã chiwidi pik'a padaidamerã, araa p'anapata perã Cristo ome. ¹⁶ Mapa mia parãmaa ũraapari ijãapataadamerã Cristodepai. Mi it'aa t'ìpari Tachi Ak'õre-maa irua parã chupiria k'awaamerã mãik'aapa k'ãiwee p'anapimerã jōmaweda nãgí ũraa jara bik'a oopataarã, wãara ichideerã perã.

¹⁷ Mãpai na pedeepapai na k'art'a p'ã aupait'ee. Waa apidaapa mi ome nepira jiridaik'araa bi. Mi k'ap'iade jidik'ada-idaa unurutapa k'awaadai mia oopari Jesucristopa oopi bik'a.

¹⁸ Ìpemaarã, mia it'aa iidi bi Tachi Waibia Jesucristomaa irua parã pia ak'i bapariimerã, parã t'ãride bi misa. ¡Amén!

Efesios

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji. K'ĩsiapata na k'art'a p'āji Romade, carcelde bak'āri. Na k'art'ade Pablopa jara bi Ak'õrepa k'ĩsia iru bi ichideerā-it'ee, na eujāde p'ani misa māk'aapa it'ari panadak'āri. Pablopa k'inia baji na k'art'a pedeepidamerā jōmaweda ijāapataarāmaa chip'epata chaa. Salude jarap'eda, naapiara jara bi Tachi Ak'õrepa eperāarā audú k'inia iru bapari (caps. 1.1–2.10). Maperā judiorā, judio-eerā paara jiripari Cristode ijāapataadamerā māk'aapa araa p'anapataadamerā iru ome (cap. 2.11-22). Jara bi ichi mimiapari Cristo-it'ee, Cristopa jōmaweda k'inia iru bapari perā (cap. 3). Jara bi Cristode ijāapataarā k'ap'ia apai pik'a p'ani māk'aapa iru ma k'ap'ia porok'a bi (cap. 4.1-16). Maperā pek'au k'achia oo amaadaipia bi (cap. 4.17-32). Jara bi ijāapataarā ždaa pik'a bide p'anapataadaipia bi (caps. 5.1–6.9) māk'aapa sāga chōodaipia bi netuara ome (cap. 6.10-20). T'ēepai jara bi ichia na k'art'a tee peiit'ee Tíquico ome (cap. 6.21-24).

Salude pēida

1 Mi, Pablopa na k'art'a p'āru Jesucristode wāara ijāapataarāmaa, Éfeso p'uurude p'ani. Tachi Ak'õrepa k'inia bada perā, mi jirit'eraji Jesucristopa pēimerā ichi ūraa jarateede. ² Mīa k'inia bi Tachi Ak'õrepa Tachi Waibia Jesucristo ome parā pia ak'i p'anadamerā. Māgá k'āiwee p'anapataadait'ee.

Cristo k'ap'ia pari Tachi Ak'õrepa tachi k'aripapari

³ jT'āri o-īa gracias jaradāma Tachi Ak'õremaa! jIru Tachi Waibia Jesucristo Ak'õre! Iruata tachi bendiciaji tachi araa p'anapik'āri Cristo ome, irude ijāapata perā. Cristo k'ap'ia pari irua it'aripema ne-inaa pia k'ĩra t'ādoo ooji tachi k'aripait'ee, it'aa wādamerā piudak'āri. Nāgee ne-inaa pia ooji tachi-it'ee. ⁴ Na eujā ooi naaweda, Tachi Ak'õrepa tachi jirit'eraji Cristode ijāadamerā. Māga ooji tachi awara bi k'inia bada perā, ichi k'ĩrapite pek'au k'achia wēe p'anadamerā. ⁵ Ma awara iru t'āri pia bapari perā māk'aapa tachi k'inia iru bapari perā, k'ĩsia iru baji tachi ichi warrarā papiit'ee ichi Warra Jesucristode ijāapata k'aurepa. ⁶ Māgá t'āri piara bapari perā jōmaarā k'āyaara, t'āri o-īa gracias jaradāma iru-maa. Maperā tachia ne-inaa oo-eeta, ichideerā papiji ichi Warra k'inia iru bi k'ap'ia pari. Māga ooji ichi Warra pēik'āri piumerā tachi pari. ⁷ Ichi warra waa bat'ada k'aurepa tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji atua-naadamerā māk'aapa tachia pek'au k'achia oopata wēpapiji. ⁸ jMāga ook'āri, wāara tachi pia ooji! Mamīda māgapai-e. ⁹ Māga ook'āri, ichiaba tachi k'ĩsia k'awaapiji ne-inaa pia oo k'awaadamerā irua oopi bik'a. Ichiaba k'awapiji ne-inaa awaraarāmaa waide k'awapi-e pada. K'awapiji ichia at'āri k'ĩsia iru bi ooiit'ee Cristo k'ap'ia pari. ¹⁰ Nāga k'ĩsia iru bi. Irua k'inia bak'āri, ewari cherude ne-inaa jōmaweda na pek'au eujādepema māk'aapa it'aripema biit'ee Cristo jua ek'ari.

¹¹ Tachi Ak'õrepa ne-inaa jōmaweda oopari ichia k'inia bik'a. Mapa ichia k'ĩsia iru badak'a, tai judiorā naapiara jirit'eraji ichideerā papiit'ee. Māga ooji Cristode ijāadak'āri. Tai māgá ichideerā p'anadairā, iru p'anadait'ee jōmaweda irua k'ĩsia iru bi ichideerā-it'ee. ¹² Tai judiorā māgá naapiara jirit'eraji, ni p'anadap'edaa perā Cristo waya cheit'ee na eujādee. Tachi Ak'õrepa k'inia baji taipa jōmaarāmaa jaranadamerā iru jōmaarā k'āyaara waibia bi. ¹³ Māpai taipa māga oodak'āri, parāpa ūrijida Tachi Ak'õrepa wāarata jara pēida Cristode. Māgá k'awaadak'āri Cristopa eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atai, parāpa ichiaba irude ijāajida. Mapa Tachi Ak'õrepa parā auk'a ichideerā papiji māk'aapa parā k'ap'iaide ichi Jaure ba chepiji, irua ooiit'eeda adak'a. Eperāpa tauchaa biparik'a ichi net'aade jōmaarāpa k'awaadamerā ichi ma net'aa chipari, māga pik'a Tachi Ak'õrepa ichi Jaure ba chepiji ichideerā k'ap'iaide, jōmaarāpa k'awaadamerā ichita āchi chipari. ¹⁴ Ma Jaure k'aurepata tachia k'awa p'ani wāara iru p'anadait'ee jōmaweda irua k'ĩsia iru bi ichideerā-it'ee. Ma awara k'awa p'ani ichideerā perā ewari cherude tachi pek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaideepa aweda uchiadait'ee, wādak'āri iru trua-dee. Māga pak'āripī, wāara t'āri o-īa gracias jaradait'ee irumaa, iru k'ĩra wāree pia k'awadait'ee perā.

Pablopa it'aa iidida Cristode ijāapataarā pari

¹⁵ Tachi Ak'õrepa ma jōma ooda perā tachi-it'ee, mīa k'awaadak'āriipa parā wāara ijāa p'ani Tachi Waibia Jesude māk'aapa parāpa jōma Tachi Ak'õredeerā k'inia iru p'ani, mīa nāga oopari. ¹⁶ It'aa t'ĩk'āri Tachi Ak'õre-maa, ichita gracias jarapari parā pari. ¹⁷ Iidipari Tachi Waibia Jesucristo Ak'õre k'ĩra wāree bimaa, irua parā k'ĩsia k'awaapimerā ichi Jaure k'ap'ia pari. Māgá iru wāara pipiara k'awadait'ee. ¹⁸ Parāpa māgá iru pipiara k'awa wādak'āri, t'āride k'awadait'ee Tachi Ak'õrepa parā jiriji ichideerā papiit'ee. Māga ooji, jai-idaadak'āri

iru trua k'ira wãreedee wãdamerã mãik'aapa iru p'anadamerã jômaweda irua k'isia iru bi ichideerã-it'ee. ¹⁹ Ichiaba parãpa k'awaadait'ee Tachi Ak'õrepa ne-inaa jômaweda oopari. Iru jõmaarã k'ãyaara waibiara bapari perã, tachi ijãapataarã k'aripai Cristo k'aripadak'a. ²⁰ Cristo piup'eda, chok'ai p'irabaiipiji mãik'aapa su-ak'i beepiji it'ari ichi juaraare. ²¹ Mama biji ak'ipi k'inia bada perã Cristo jõmaarã k'ãyaara waibiara bi. Jômaweda iru jua ek'ari ichita p'anapataadait'ee, na p'ek'au eujã jõru pijida. Na p'ek'au eujãdepema poro waibiara jômaweda iru jua ek'ari p'anadait'ee, jômaweda charraarã mãik'aapa reyrã paara. Ichiaba na p'ek'au eujãdepema-eerã iru jua ek'ari p'anadait'ee, angeleerã mãik'aapa netuara eere p'aniirã paara. ²² Tachi Ak'õrepa ma jômaweda Cristo jua ek'ari mägá bida perã, iru ne-inaa jõma poro waibia; tachi ijãapataarã poro waibia ichiaba. ²³ Iru tachi porok'a bi; jõdee tachi ijãapataarã iru k'ap'ia apai pik'a p'ani, chok'ara p'ani mïda. Tachi ijãapataarã wëe, Cristopa oo-e pai Tachi Ak'õrepa oopi k'inia bik'a na p'ek'au eujãde. Jõdee tachia pida p'oyaa ooda-e pai Tachi Ak'õrepa oopi k'inia bik'a, Tachi Poro Waibia Cristo wëe. Cristo k'aurepata ne-inaa jômaweda nïbi.

Tachi Ak'õrepa tachi k'inia iru bapari perã, atuada-e pait'ee

2 Cristode ijãadai naaweda, Tachi Ak'õre-it'ee parã piup'eda p'anajida, irua oopi bik'a oodaamaa p'anapatap'edaa perã mãik'aapa p'ek'au k'achia ooi awaa p'anapatap'edaa perã. ² Parãpa na p'ek'au eujãdepemaarãpa ne-inaa k'achia oopata k'ira t'ãdoo oo wãpachida. Oo k'inia p'anapachida jaure k'achia beerã poro waibiapa oopidak'a. Mägá Netuara Poro Waibiapa k'isiapipari Tachi Ak'õrepa oopi bik'a oodaamaa p'aniirãmaa, audupiara mägá p'anadamerã. ³ Wãara Cristode ijãadai naaweda, tachi jômaweda mägëe k'achia oopataarãk'a p'anapachida. Oopachida tachia oo k'iniata, tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia oopidak'a mãik'aapa tachia pariatua k'isiadap'edaak'a. Mägá p'anadap'edaa perã, Tachi Ak'õre k'iraupi p'anapachida mãik'aapa atuadait'ee paji apemaarã p'ek'au k'achia oopataarã ome. ⁴ Mägá piup'eda p'anajida mïda tachia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa, Tachi Ak'õrepa tachi audú chup'iria k'awaaji. Tachi k'inia iru bada perã, ⁵ araa p'anapiji Cristo ome, maadamãiipa ichita chok'ai p'anapataadamerã iru k'irapite. Irua mägá parã pia oo k'inia bada perã, parã o k'achiadeepa k'aripa ataji atuanaadamerã. Ìrá tachi ichita chok'ai p'ani Tachi Ak'õre k'irapite. ⁶ Tachi Ak'õrepa tachi Jesucristo ome araa p'anapida perã, jaradai irua Cristo chok'ai p'irabaiipik'ãri, tachi auk'a mägá chok'ai p'irabai pik'apiji. Ma awara Tachi Ak'õrepa Cristo su-ak'i beepik'ãri ichi juaraare it'ari, tachi auk'a mama su-ak'i p'anee pik'apiji, Cristo ome araa p'anapata perã. ⁷ Mägá ooji jõma t'ëe cherutaarãmaa ak'ipiit'ee ichia tachi Jesucristode ijãapataarã pia oopari, ichi t'ãri pia bapari perã. ⁸ Maperãpi parã Cristode ijãadak'ãri, Tachi Ak'õrepa parã o k'achiadeepa k'aripa ataji atuanaadamerã. Pãchi k'iradoopa

ma o k'achiadeepa p'oyaa uchiada-e paji. Tachi Ak'õrepapai eperãarã madeepa uchiapii. ⁹ Eperãarã ächi k'iradoopa madeepa uchiada paara, mägak'ajida: "Tachia pia oopata k'aurepa Tachi Ak'õrepa k'aripaji." Mamïda mägá-e. Tachi Ak'õrepapai tachi ijãapataarã mägá o k'achiadeepa k'aripa atapari, apida pedee audua pedenaadamerã. ¹⁰ Iruata tachi ooji Cristode ijãadamerã mãik'aapa iruata tachi araa p'anapiji Cristo ome. Mägá ooji Jesucristo k'ap'ia pari ne-inaa pia oodamerã, irua naaweda k'isia iru badak'a.

Cristo ome araa p'anapataarã k'ãiwee p'anapata

¹¹ K'isiati parã ijãadai naaweda p'anapatap'edaade. Naaweda parã Tachi Ak'õrede ijãadak'aa paji. Judioeerã perã, k'awada-e paji Ak'õrepa jarada judiorãmaa, imik'iraarã k'ap'iade tauchaa bidamerã. Mapa judiorã, "chi tauchaa iru beerãda" apataarãpa at'ãri parã judioeerã k'ira unuamaa iru p'anapata mãik'aapa parã äpite "chi tauchaa wëe beerã" apata. ¹² Ichiaba Cristode ijãadai naaweda, parãpa k'awada-e paji Tachi Ak'õrepa Israel pidaarã jirit'erada ichi p'uuru pidaarã papiit'ee. Mapa maarepida k'awada-e paji Tachi Ak'õrepa jarada ära chonaarãmaa: aba pëiit'eeda aji, eperãarã k'aripade. Mägá Tachi Ak'õre k'awada-e p'anadap'edaa perã, ichiaba k'awada-e paji sãga o k'achiadeepa uchiadai. Mägá p'anapachida na p'ek'au eujãde. ¹³ Mamïda ìrá mägá p'anada-e. Ijãapata perã Jesucristo piuji parã pari, araa p'anapata iru ome mãik'aapa Tachi Ak'õredeerã p'ani iruk'a. Naaweda t'imí pik'a p'anapachida Tachi Ak'õre ik'aawaapa. Mamïda ìrá Jesucristo waa bat'ada k'aurepa parã Tachi Ak'õre k'ait'a pik'a p'ani, ichideerã perã.

¹⁴ Maperã parã k'ãiwee p'anadai judiorã ome, ära auk'a Cristode ijãadak'ãri parãk'a. Ichi k'aurepa waa k'irau p'anada-e. Jïp'a araa p'anapata p'uuru apai pik'a. ¹⁵ Naaweda Tachi Ak'õrepa ichi ùraa Moiseamaa p'ãpiji, judiorãpa ma ùraade jara bik'a oodamerã. Ma ùraa k'aurepa judiorã awara p'anapachida parã judioeerã k'ãyaara. Mamïda Tachi Ak'õrepa ùraa chiwidi jara pëiji Cristo k'ap'ia pari. Mapa Cristo piuk'ãri, Ak'õrepa chi judiorã irude ijãa p'anadap'edaarã uchiapiji ma naawedapema ùraa jarada jua ek'ariipa. Mägá ooji Cristo k'aurepa judiorã judioeerã ome p'uuru apai pik'a p'anadamerã mãik'aapa oodamerã irua oopi bik'a. Tachia mägá oodak'ãri, wãara k'ãiwee p'anapata. ¹⁶ Ma awara Cristo kurusode piuk'ãri, tachi t'ãri auk'a bipiji Tachi Ak'õre ome. Naaweda tachia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa Tachi Ak'õrepa tachi pia ak'i-e paji. Mamïda Cristode ijãadak'ãri, araa p'anejida iru ome, k'ap'ia apai pik'a. Mapa ìrá Tachi Ak'õrepa tachi pia ak'ipari. Ichiaba tachi k'irau-ee para bapari.

¹⁷ Cristo cheji na pedee pia jarait'ee: ichiata eperãarã k'ãiwee p'anapipari. Mägá oopari parã Tachi Ak'õre ik'aawaapa t'imí pik'a p'anadap'edaarãmaa mãik'aapa tai k'ait'a pik'a p'anadap'edaarãmaa paara. ¹⁸ Ìrá irude ijãapata perã, tachi jômaweda Tachi Ak'õre k'ait'a p'anapataadai iru Jaure k'ap'ia pari.

¹⁹ Maperäpi parä waa p'anadak'aa k'ira tewaraaräk'a. Ma k'äyaara auk'a p'anapata awaraarä Cristode ijäapataaräk'a, auk'a Tachi Ak'öredeerä perä. ²⁰ Parä te mäudee oodäk'api p'ani. Tai chi jirit'eradaarä Cristopa ooda jarateenadamerä basadepema mäuk'api p'ani Tachi Ak'öre pedee jarapataarä ome. Jödee Jesucristo chi te k'idaadepema mäu pi-iaara pik'a bi, ichi k'aurepa jöma ijäapataarä araa p'anapata perä. ²¹ Tachi Ak'örepa parä ijäapataarä araa p'anapipari Cristo ome mäik'aapa awaraa ijäapataarä ome. Mägá tachi ichi tek'a oo wäpari mäik'aapa tachi awara bi wäpari ichi-it'ee, irumaa it'aa t'ixpataadamerä. ²² Tachi mägá araa p'anapata perä Cristo ome, tachita Tachi Ak'öre te waibiak'a p'ani, iru Jaure tachi ome bapari perä.

Tachi Ak'örepa Pablo jirida judio-eerämaa jarateenamerä

3 Maperä mi, Pablopa jarateepari Jesucristopa ooda, parä judio-eerä ichiaba araa p'anapataadamerä iru ome. Ma k'aurepata irä mi carcelde bi. ² ¿Paräpa nāga k'awa p'ani-ek'ä? Tachi Ak'öre t'äri pia bapari perä, parä pia oo k'inia bi. Mapa mi jirit'eraji na mimia oomerä parä-it'ee. ³ Naaweda Tachi Ak'örepa k'isia iru baji mägá parä pia ooit'ee. Mamida mäga k'awapi-e paji naawedapemaarämaa. Jip'a mimaa k'awapiji, mia pedee chok'ara-eepa et'ewa jaradak'a na pädade. ⁴ Ma pedee waya leedak'äri, k'awaadai Tachi Ak'örepa wāara mimaa k'awaapiji ichia k'isia iru bada ooit'ee Cristo k'ap'ia pari. ⁵ Naaweda eperä apidaapa ma k'isia iru bada k'awada-e paji. Mamida irä k'awaapiji ichia awara bidaarämaa; mägäri ichia jirit'eradaarä mäik'aapa ichi pedee jarapataarä. Mägá k'awaapiji ichi Jaure k'ap'ia pari. ⁶ Nāga k'isia iru baji. Judio-eeräpa ijäadak'äri Cristo piuji ächi k'aripait'ee, auk'a p'ani judiorä ijäapataarä ome. Tachi Ak'örepa ächi auk'a araa p'anapipari Jesucristo ome, p'uuru apai pik'a p'anadamerä judiorä ome. Irua ooda k'aurepa ächi auk'a it'aa wädait'ee mäik'aapa auk'a iru p'anadait'ee jöma Tachi Ak'örepa jarada teit'ee ichideerämaa.

⁷ Tachi Ak'örepa k'inia bada perä, mi pia ooji jirit'erak'äri jarateenamerä Cristopa ooda eperäarä k'aripait'ee. Iruata mimaa mägá jarateepipari. ⁸ Cristode ijäai naaweda, mi apemaarä k'äyaara k'achiara bapachi. Mapa mi-it'ee, mi apemaarä ijäapataarä ek'ariara bi. Mamida Tachi Ak'örepa mi jiriji. Irua mi pia oo k'inia bada perä, mi jirit'eraji judio-eerämaa jarateenamerä Cristopa ooda eperäarä k'aripait'ee mäik'aapa iru ne-inaa pia oo k'inia bi irude ijäa p'aniirä-it'ee. ⁹ Maperäpi mia jömaarämaa jarai Tachi Ak'örepa na eujä ooi naaweda, k'isia iru bada parä judio-eerä k'aripait'ee. Awaraarämaa mäga k'awapi-e paji mīda, Tachi Ak'öre, chi ne-inaa jömweda nībi oodapa, mimaa mäga k'awapiji. ¹⁰ Naawedapemaarämaa k'awapi-e paji ichia k'isia iru bada judio-eerä-it'ee. K'inia baji irapemaaräpa mäga k'awaadamerä. Ichiaba k'inia baji it'aripemaarä, ichi angeleeräpa mäik'aapa netuaraaräpa paara k'awaa wädamerä iru jömaarä k'äyaara k'isia k'awaara bi eperäarä k'aripait'ee.

Mägäri mäga k'awaadait'ee unudak'äri judiorä judio-eerä ome p'uuru apai pik'a bi, Cristode ijäapata perä. ¹¹ Wāara Tachi Ak'örepa ooji ichia ichita k'isia iru badak'a ooit'ee Tachi Waibia Jesucristo k'ap'ia pari. ¹² Maperäpi tachi Cristode ijäajida. Iru ome araa p'anapata perä, waaweeda-e Tachi Ak'öre k'ait'a wädait'ee it'aa t'ixdak'äri. ¹³ Tachi Ak'örepa ma jöma jara aupada ooda perä tachi ijäapataarä k'aripait'ee, o-ia para bati. Mi nama carcelde chupiria nībi mīda parä judio-eerämaa jaratee k'iniapa, parä pia-ee, k'isia paraa p'anadaik'araa bi. Ma k'äyaara o-ia p'anadaipia bi Tachi Ak'örepa parä judio-eerä ichiaba pia oo k'inia bairä Cristo k'ap'ia pari.

Cristo k'aurepa Tachi Ak'örepa tachi k'inia iru bapari

¹⁴ Mia made k'isiak'äri, Tachi Ak'öre k'irapite bedabaipari mäik'aapa it'aa t'ixpari irumaa. ¹⁵ Irua na p'ek'au eujädepema ereerä mäik'aapa it'aripema ereerä ak'öre, ichia ära ooda perä. ¹⁶ Tachi Ak'öre jömaarä k'äyaara waibiara bapari perä, ne-inaa jömweda k'awapari. Mapa mia it'aa iidi bi irua parä choopimerä pächi t'äride iru Jaure k'ap'ia pari, mägá oodamerä irua oopi bik'a. ¹⁷ Iidi bi Cristo bamerä pächi t'äride, irude ijäa p'ani misa. Mägá paräpa Tachi Ak'öre mäik'aapa awaraarä k'inia iru p'anadait'ee. ¹⁸ Ma awara mägá parä mäik'aapa awaraa ijäapataaräpa k'awaadait'ee Cristopa tachi audú k'inia iru bapari. Ara to t'ai audú jet'ee bik'a, audú teeso bik'a, audú nāpia bik'a, mäga pik'a Cristopa tachi audú k'inia iru bapari. ¹⁹ P'oyaa k'awada-e p'ani mīda Cristopa tachi mägá audupai k'inia iru bi, mia iidi bi Tachi Ak'örepa parämaa mäga pipiara k'awapimerä. Paräpa wāara mäga k'awadak'äri, ne-inaa jömaade Tachi Ak'örek'a p'anadait'ee.

²⁰ ¡Wāara Tachi Ak'öre jömaarä k'äyaara waibiara bi! Ichi tachi ome bak'äri, tachimaa ne-inaa piara bi oopipari, irumaa iidipata k'äyaara mäik'aapa tachia k'isiapata k'äyaara. ²¹ Mapa tachi Jesucristode ijäapataarä, irapemaarä mäik'aapa t'ee cherutaarä, o-ia it'aa t'ixdama Tachi Ak'öremaa jaradait'ee iru ichita jömaarä k'äyaara waibiara bi. ¡Amén!

Cristode ijäapataarä k'ap'ia apai pik'a p'ani

4 Naaweda jaradak'a, mi carcelde bi parä judio-eerämaa Tachi Waibia Cristopa ooda jarateepari perä. Maperäpi mia parä enenee nībi p'anapataadamerä Tachi Ak'örepa k'inia badak'a parä naa jirik'äri Cristode ijäadamerä. ² Nāga p'anapataadaipia bi: maarepida auduada-ee; t'äri pia jömaarä ome; choopari nepirade bi mīda mäik'aapa k'irau-ee choopari, awaraaräpa parä ome nepira jiri p'ani pijida. Mäga p'anapataadaipia bi chik'inia p'ana k'inia p'anadairä. ³ Mägá chik'inia p'anapataadak'äri, Tachi Ak'öre Jaurepa parä k'äiwee p'anapiit'ee, wāara araa p'anapataadamerä awaraa ijäapataarä ome. Mapa ne-inaa jöma pia oodaipia bi mäga p'anapataadamerä. ⁴ Jöma Cristode ijäapataarä k'ap'ia apai pik'a p'anapata

māik'aapa Tachi Ak'ōre Jaure apai iru p'anapata. Tachi Ak'ōrepa parā jirik'āri Cristode ijāadamerā, auk'a ijāa p'aneejida Cristo k'aurepa parā wādait'ee Ak'ōre trudee. Ma-it'ee aupai Tachi Ak'ōrepa parā jiriji. ⁵ Cristo apai iru p'ani. Iru Tachi Waibia. Mapa irudepai ijāapata māik'aapa poro choopipata ak'ipidait'ee iru ome araa p'ani. ⁶ Tachi Ak'ōre apai iru p'ani. Iru tachi jōmaarā Ak'ōre. Iru Tachi Waibia. Irua ne-inaa pia oopi-pari tachimaa, tachi ome bapari perā.

⁷ Mamīda tachi ijāapari chaa Cristopa ne-inaa pia awara-awaraa oo k'awaapipari, māgá awaraarā k'aripadamerā. Tachi chaachaa auk'a oo k'awaapi-e. Oo k'awaapipari ichia k'inia bik'a. ⁸ Māga ook'āri, oopari Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bik'a:

'It'aa wāk'āri, p'oyaaaji ichi k'īra unuamaa iru p'anadap'edaarā māik'aapa eperāarāmaa ne-inaa pia tee peiji.'

(Sal 68.18)

⁹ Ma ūraa p'ādade "it'aa wāk'āri" ak'āri, jara k'inia bi ai naaweda edaa cheji na p'ek'au eujādee chupiria nībade eperā jīp'aak'a. ¹⁰ Māgí eperā edaa cheda chi it'aa wāda. Ichi it'aa wāji Tachi Ak'ōre bīmaa, jōmaarā k'āyaara waibia bade. Maperāpi iru k'aurepa ne-inaa jōmaweda nībi.

¹¹ Ichiata tee peiji ichi Jaure, māgípa ichideerāmaa oo k'awaapimerā ne-inaa pia awara-awaraa. Ūk'uru jir'it'eraji jarateenadamerā irua ooda māik'aapa jarada. Ūk'uru bīji jarapataadamerā irua jarapi bik'a. Ūk'uru peiji jōmaarāmaa jarateepataadamerā irua ooda eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atait'ee atua-naadamerā. Awaraarā bīji ichideerā ak'ipataadamerā māik'aapa jarateepataadamerā irua eperāarāmaa oopi k'inia bi. ¹² Ma jōma oo k'awaapiji ichideerāmaa, iru mimia oo wāk'āti wādamerā. Māgá ijāapataarā jōmaweda irude pipiara ijāadait'ee māik'aapa irua k'inia bik'a p'anapataadait'ee. ¹³ Tachi jōmaarāpa māga oo k'awaadak'āri, wāara araa p'anapataadait'ee, auk'a Tachi Ak'ōre Warrade ijāadait'ee perā māik'aapa iru auk'a k'awadait'ee perā. Māga p'anapataadak'āri, ne-inaa jōma oo k'awaadait'ee Cristopa oopi bik'a. Chonaarāpa ne-inaa pariatua ooda-e p'anik'a warra chak'eerāk'a, māga pik'a tachi ijāapataarā ne-inaa pariatua waa ooda-e pait'ee. ¹⁴ Māgá p'anapataadak'āri, waa p'anada-e pait'ee warra chak'eerāk'a. Ma k'āyaara ik'awaa beerāpa Tachi Ak'ōre Ūraa awara jaratee chedak'āri, tuchia ijāadak'aa pait'ee āchia jaratee p'ani. Pia k'awaa p'anadait'ee āchia jaratee nipapata wāara-e. Mapa k'ūrapida-e pait'ee ma k'īsia k'achia iru beerāmaa. ¹⁵ Ma k'āyaara tuchia ne-inaa wāara ijāapataadait'ee. Maperā p'anapataadaipia bi Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēidak'a. Ichita wāarata jarapataadaipia bi chik'inia p'ana k'inia p'anadairā. Māga p'anapataadak'āri, wāara jōma oodait'ee tachi poro Cristopa k'inia bik'a māik'aapa tachi jōmaweda iru k'ap'ia apai pik'a p'anadait'ee. ¹⁶ Tachi ijāapataarā jōma araa p'ani, Cristo k'ap'ia ome apai pik'a p'anadairā. Chik'aripa p'anadak'āri māik'aapa chik'inia p'anap-

ataadak'āri, oo k'awaa wāpata tachi poro Cristopa oopi k'inia bik'a.

Cristo ome sāga p'anapataadaipia bi

¹⁷ Tachi Waibia mimaa nāga jarapiru. Waa p'ananaati ijāadak'aa beerāk'a. Āchi pariatua k'īsiapata. ¹⁸ Āchi p'āriu pik'a bide p'anadairā, k'awa k'iniada-e Tachi Ak'ōre net'aa. Mapa ijāadak'aa Tachi Ak'ōrepa eperāarā k'aripai atuanaadamerā. Āchi k'īsia k'awada-ee, k'īri k'isua p'anadairā. ¹⁹ K'īra nejasia wēe pak'oodaida perā, āchia k'achia oo k'iniata ooi awaa p'anapata. Nāgee ne-inaa k'achia oopata: awaraarā wēra k'īrapata mairā ome p'ek'au oodait'ee māik'aapa pariatua p'ek'au oo wāpata awaraarā ome.

²⁰ Mamīda taipa parāmaa māga jarateedak'aa paji, jarateedak'āri Cristopa oopi k'inia bi eperāarāmaa.

²¹ Parāpa māgí jarateeda ūrijida. ¿Wāara-ek'ā? Ma awara irude ijāajida māik'aapa k'awaajida Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida irude. ²² Ma k'aurepata k'awaajida parāpa naaweda oopatap'edaa k'achia baji Ak'ōre k'īrapite. Mapa waa māga p'anapataadaik'araa bi. Oo amāati parā p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia oopi k'inia bik'a. Ma k'aurepa k'achiade p'anapachida māik'aapa pāchi itu k'ūrapipachida k'achia oo k'iniapa.

²³ Ma k'āyaara pāchi t'āri chiwidi pik'a papiti Tachi Ak'ōremaa māik'aapa k'īsiati irua k'īsiapi k'inia bik'a.

²⁴ P'anapataati k'ap'ia chiwidi iru p'anik'a, Tachi Ak'ōrepa ichideerā māga p'anapi k'inia bairā. Tachi ooi naaweda, Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru baji tachi ichik'a p'anadamerā, p'ek'au k'achia wēe. Māga p'anadai, jōma oodak'āri irua wāarata jara pēida jara bik'a.

²⁵ Māga p'anadait'ee waa seewa jaranāati. Ichita wāarata jarapatāati awaraarāmaa, tachi jōmaweda k'ap'ia apai pik'a araa p'anadairā tachi poro Cristo jua ek'ari.

²⁶ 'K'īraudaruta pirā, ne-inaa k'achia oonāati.'

(Sal 4.4)

K'īrau p'ananaati ak'ōrejīru baairumaa, ²⁷ Netuara Poro Waibia eperā taarā k'īrau bi k'achiade baapipari perā.

²⁸ Ichiaba mia jara bi chi nechiyaa bīmaa waa nechianaamerā. Ma k'āyaara mimia piata oopia bi, ne-inaa iru bamerā pichi juadoopa. Māgá pia chupiria chedeerāmaa teei.

²⁹ Ik'achia pedee p'ananaati. Ma k'āyaara pedee pia aupai jarapatāati, chi ūrirutaarāpa pia k'īsiadamerā māik'aapa pia oodamerā. Māgá parāpa āchi k'aripadait'ee. ³⁰ Tachi Ak'ōre Jaure t'āri p'uapināati, parāpa māgee ne-inaa k'achia oo p'anipa. K'irāpāti iru k'arepata k'awa p'ani tachi Tachi Ak'ōredeerā. Iru tachi ome bapariit'ee na eujādepema k'ap'iaadeepa uchiarutamaa Cristo cheru ewate.

³¹ Mapa parādepema apida nāgá baik'araa bi: t'āri ārii; k'īrauyaa; t'āri k'achia; chōoyaa; ik'achia pedeeyaa maa-e pirā awaraarā āpīte pedee k'achia jarayaa; awaraarā k'īra unuamaa iru p'anapata. ³² Ma k'āyaara, t'āri pia para bāti māik'aapa chupiria k'awaa para bāti. Apemaarāpa ne-inaa k'achia oodak'āri, perdonaap-

atáati, Tachi Ak'õrepa tachia k'achia oopata perdonaa-parik'a Cristo piuda k'aurepa tachi pari.

Sãga Tachi Ak'õre warrarã p'anapata

5 Tachi Ak'õrepa parã k'inia iru bapari ichi warrarã perã. Mapa k'awaa wãk'ãti wãti awaraarã k'inia iru p'anadait'ee irua tachi k'inia iru baparik'a. ² Chik'inia p'anapatãati Cristopa tachi k'inia iru baparik'a. Tachi mãgã k'inia iru bada perã, piuji tachi k'aripait'ee. Ichi k'ap'ia paara peepiji ak'ipit'ee Tachi Ak'õre k'inia iru bi mãik'aapa eperãrã ichiaba k'inia iru bi. Maperãpi Tachi Ak'õrepa irua ooda pia ak'iji.

³ Tachi Ak'õrepa parã awara bida perã Cristok'a p'anapataadamerã, nãgee p'ek'au k'achia eperãrãpa oopata jida jaradaik'araa bi: miak'ãi p'anãrã awaraarã ome k'ãipata; k'ira nejasia wëe awaraarã jiripata p'ek'au oodait'ee ãchi ome; awaraarã wëra wa net'aa k'ãpata. ⁴ Ichiaba parãpa nãgee k'achia oopata apida oodaik'araa bi: bisì pedeepata; pariatua pedeepata maa-e pirã bisì pedee pedeepata ëidamerã. Cristopa apidaamaa mãgã pedeepik'aa. Mãgã pedeedai k'ãyaara, gracias jarapatãati Tachi Ak'õremaa. ⁵ Parãpa k'awaadaipia bi chi nãgee k'achia oopataarã Cristodeerã-e: pariatua p'ek'au oo wãpata awaraarã ome; k'ira nejasia wëe awaraarã jiripata k'achia oodait'ee ãchi ome; awaraarã wëra wa net'aa k'ãpata. Mãgeerã ne-inaa juapa ooda k'ãrapite it'aa t'ã-pataarãk'api p'ani. Ne-inaa awaraa k'iniara iru p'ani Tachi Ak'õre k'ãyaara. Mapa wãda-e pait'ee iru truadee. ⁶ Mãgee p'ek'au k'achia oopataarã atuadait'ee, Tachi Ak'õre k'ãrapipata perã ãchia k'achia oo jõnipa mãik'aapa oodaamaa p'anapata perã irua oopi bik'a. K'ãrapinãati mãgee pariatua pedeepataarã apidaamaa, seewa jarateepata perã. ⁷ K'õp'ãyo meraanãti mãgee eperãrã ome.

⁸ Wãara naaweda ichiaba parã mãgeerãk'a p'ãriu pik'a bide p'anapachida, k'achiade p'anapataadap'edaa perã. Mamãda ãrã parã araa p'anadairã Tachi Waibia ome, ãdaa pik'a bide p'anapata. Mapa p'anapatãati Cristodeerãk'a. ⁹ Eperã ãdaa pik'a bide bak'ãri, nãga bapari: t'ãri pia jõmaarã ome; oopari Tachi Ak'õrepa oopi bik'a; ichita wãarata jarapari. ¹⁰ Mapa k'awaa wãk'ãti wãti mãgã p'anapataadait'ee. Mãgã Tachi Waibia o-ãa bait'ee parã ome. ¹¹ Ijãadak'aa beerãpa ne-inaa k'achia oodak'ãri, t'ãunãati ãchi ome, ãchi p'ãriu pik'a bide p'anapata perã. Ma k'ãyaara ãchi ãrapatãati k'awaadamerã atuadait'ee ãchia k'achia oopata k'au-repa. ¹² Tachi k'ira nejasidarii nepirãit'ee ãchia ne-inaa k'achia mera oopata. ¹³ Mamãda Tachi Ak'õrepa mãgee p'ek'au k'achia oopata paara wëpapii, ma eperãrãpa ãriruta pirã chi ãdaa pik'a bide p'anãrãpa Tachi Ak'õre Ùraa jaradak'ãri. Mãga ãridap'eda, k'awaadai ãchia ne-inaa k'achia oopata. ¹⁴ Mãpai Cristode ijãaruta pirã, ãchi ichiaba ãdaa pik'a bide t'ãudai. Mapa k'aride jara bi:

“Irimãti parã k'ãi pik'a p'anãrã, k'achia oomaa p'anadairã. P'irabãiti parã piu pik'a p'anãrã, ijãadak'aa perã. Cristopa parã k'aripai ãdaa pik'a bide t'ãudamerã.”

¹⁵ Maperã k'ãrak'aupai p'anadai k'ãsia k'awa-ee beerãk'a. Ma k'ãyaara k'ira jãp'a, k'ãsia k'awaa p'anapatãati. ¹⁶ Ichita jiripataãti ne-inaa pia oodait'ee, ãrape-maarã k'achia ooyaa p'anapata perã. ¹⁷ K'ira k'awa-ee p'anãrãk'a p'anããati. Ma k'ãyaara jiripataãti k'awaadait'ee Tachi Ak'õrepa parãmaa oopi k'inia bi. ¹⁸ It'uapa piu nipanãati, jãgãpa eperãrã k'achiade baaipari perã. Ma k'ãyaara Tachi Ak'õre Jaure ome o-ãa nipapatãati oodait'ee irua parãmaa oopi k'inia bik'a. ¹⁹ Awaraa ijãapataarã ome p'anadak'ãri, k'ari para bãti salmos Tachi Ak'õre Ùraa p'ãdãdepema mãik'aapa Ak'õre k'ari. K'aripataãti Tachi Ak'õre Jaurepa k'aripi bik'a. T'ãripa k'aripataãti Tachi Waibiamaa, parãpa iru k'inia iru p'anapata perã. ²⁰ Tachi Waibia Jesucristode ijãapata perã, ichita gracias jarapatãati Tachi Ak'õremaa, jõma irua oo bi pari tachi-it'ee.

Sãga p'anapataadaipia bi awaraa ijãapataarã ome

²¹ Ak'ipidait'ee Cristo wãara pãchi poro waibia, ãripataãti awaraa ijãapataarãpa ãraa p'ani mãik'aapa oopataãti ãrapa jara p'anik'a.

²² Wëraarãpa oopataadaipia bi ãchi imik'ãraarãpa jara p'anik'a, Tachi Waibia mãga k'inia bairã. ²³ Imik'ãra chi wëra poro waibia, Cristo tachi ijãapataarã poro waibia k'a. Tachi ijãapataarã Cristo k'ap'ia apai pik'a p'ani. Iruata tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji atuanaadamerã. ²⁴ Mapa ijãapataarã Cristo jua ek'ari p'anapata. Mãgã ichiaba wëraarã nejõmaade ãchi imik'ãraarã jua ek'ari p'anapataadaipia bi.

²⁵ Imik'ãraarãpa jõdee ãchi wëraarã k'inia iru p'anapataadaipia bi, Cristopa ijãapataarã k'inia iru baparik'a. Irua tachi ijãapataarã audupai k'inia iru bada perã, piuji tachi pari. ²⁶ Mãgã tachi ijãapataarãpa p'ek'au k'achia oopata wëpapiji. Tachi sih pik'aji paniapa irude ijãa p'anida adak'ãri, iru ãraa ãridap'eda. Mãgã tachi ijãapataarã awara biji ichi-it'ee. ²⁷ Ara imik'ãrapa wëra awëra k'ira wãree, t'ãri pia, k'inia bik'a ai ome miak'ãit'ee, mãga pik'a Cristopa k'inia bi tachi ijãapataarã Tachi Ak'õre k'ira wãreek'a, t'ãri pia, maarepida k'achia wëe p'anapataadamerã ichi-it'ee. Ma-it'eeta tachi awara biji. ²⁸ Cristopa tachi ijãapataarã, ichi k'ap'ia apai pik'a p'anãrã, mãgã k'inia iru bapari perã, imik'ãraarãpa ãchi wëraarã ichiaba k'inia iru p'anapataadaipia bi ãchi k'ap'iak'a. Imik'ãrapa ichi wëra wãara k'inia iru bak'ãri, pia ak'ã bapariit'ee, ichi k'ap'ia ak'ã baparik'a. ²⁹ Eperã apidaapa ichi k'ap'ia unuamaa iru bak'aa. Ma k'ãyaara nek'opari mãik'aapa ichi k'ap'ia pia ak'ã bapari, Cristopa tachi ijãapataarã ak'ã baparik'a. ³⁰ K'awa p'ani Cristopa tachi ijãapataarã mãgã ak'ã bapari, tachi iru k'ap'ia apai pik'a p'anadairã. ³¹ Tachi Ak'õre Ùraa p'ãdãde jara bi:

“Mapa imik'ãrapa atabëit'ee chi ak'õre chi nawe ome, araa p'anapataadait'ee chi wëra ome. Mãgã eperã omee weda eperã apai pik'a p'anadait'ee.”

(Gn 2.24)

³² Mãgã jarada k'aurepa tachia ne-inaa wãarata k'awaadai, waide k'awada-e p'anadap'edaa. Mi-it'ee nãga bi. Cristo tachi ijãapataarã ome, imik'ãra chi wëra

ome bik'a bi. ³³ Mapa waya jara k'inia bi parāmaa: Imik'ira chaa ichi wēra k'inia iru baipia bi ichi k'ap'ia k'inia iru baparik'a. Jōdee wēra chaa ichi imik'ira waaweeipia bi ichi poro waibiak'a.

Ūraa warrarā māik'aapa ak'ōreerā-it'ee

6 Īrá mia ūraait'ee warrarāmaa: Warrarā, parāpa Tachi Waibia k'inia iru p'anadairā, oopatáati pāchi ak'ōreerāpa jara p'anik'a. Māga k'inia bi Tachi Ak'ōrepa parāpa oodamerā. ² Iru ūraa p'ādade jara bi: 'Pichi ak'ōre māik'aapa pichi nawe k'inia iru baparīji māik'aapa āra pedee ūriparīji.'

(Ex 20.12)

Tachi Ak'ōrepa jarak'āri warrarāpa māga oodamerā, ichiaba jaraji sāga k'aripait'ee chi ma jaradak'a oopataarā. ³ Māgaji:

'Pāchi ak'ōreerā pedee ūriruta pirā, pia p'anapataadait'ee māik'aapa taarā nipapataadait'ee na p'ek'au eujāde.'

(Ex 20.12)

⁴ Ak'ōreerā, pāchi warrarā k'īraupináati. Ma k'āyaara pia ak'ī p'anapatáati. Māga oo p'ani misa, ūraapatáati ne-inaa k'achia oonaadamerā. Ma awara jarateepatáati Tachi Waibiade ijāapataadamerā māik'aapa oopataadamerā irua oopi bik'a.

Ūraa eslavoorā-it'ee māik'aapa āchi chipariirā-it'ee

(Col 3.22-25; Tit 2.9-10; 1 P 2.18-20)

⁵ Eslavoorā, oopatáati parā na p'ek'au eujādepema chipariirāpa jara p'anik'a. Āra waaweeapatáati māik'aapa k'īra jīp'a mimiapatáati, Cristo-it'ee mimiak'ajidak'a. ⁶ Edaare esclavo k'īra jīp'a mimiapari chiparipa ak'ī bi misa aupai, ichi mimiayaa bida amerā. Mamīda parāpa māga oodaik'araa bi. Ma k'āyaara auk'a k'īra jīp'a mimiapataadaipia bi, chipariirāpa ak'īda-e p'ani pijida. Māgá t'āripa ichiaba oopatáati Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a, Cristo parā chipari jōmaarā k'āyaara waibiara bairā. ⁷ Maperāpi parā mimiadai k'āyaara chi mimia chipariirāpa parā pia ak'īdamerā, t'āripa mimiadaipia bi Tachi Waibia-it'ee. ⁸ Māga oodaipia bi k'awa p'anadairā chi mimia pia oo bipa iru bait'ee jōma Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bi teet'ee ichideerāmaa. Eslavoorā, esclavo-eerā auk'a māga iru p'anadait'ee āchi mimia pia oopata pari.

⁹ Parā, chi eslavoorā chipariirā ichiaba pia p'anapatáati pāchi eslavoorā ome. Ijīatī pedeenáati p'eradamerā. K'īrāpapatáati parā it'ari chipari ichiaba iru p'ani. Māgí Tachi Waibia Jesucristo. Iruata esclavo chipari pipiara ak'īk'aa chi esclavo k'āyaara, ichideerā jōmaweda iru k'īrapite auk'a p'anadairā.

Armadura Tachi Ak'ōrepa teepari Cristode ijāapataarā-maa

¹⁰ Īpemaarā Cristo k'aurepa, ĩrá mia parā ūraait'ee t'āridepai choopataadamerā, araa p'anadairā Tachi Waibia ome. Iru jōmaarā k'āyaara waibiara bairā, parā k'aripait'ee oodamerā irua k'inia bik'a. ¹¹ Nāgá tachi k'aripait'ee. Īrapema soldaorāpa armadura jīpatak'a,

Tachi Ak'ōrepa armadura teeda jīpatáati, Netuara Poro Waibiapa parā k'ūranaamerā. ¹² Tachi chōoda-e p'ani eperāarā jīp'arā ome. Jīp'a chōo p'ani na p'ek'au eujādepema-eerā ome; chi Netuara Poro Waibia eere p'aniirā ome. Māgīrā jua ek'ari na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerā jōmaweda p'āriu pik'a bide p'anapata. ¹³ Maperā Tachi Ak'ōrepa teeda armadura jōmaweda jīpatáati. Māgá Netuara Poro Waibia eere p'aniirā chedak'āri parā k'achiade baaipidait'ee, parāpa māga oopida-e pait'ee. Mapa Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a oo wāk'āti wāti, māgīrā p'oyaadait'ee āchi cheruta chaa.

¹⁴ Māga p'anadait'ee nāga oopatáati: soldaorāpa ne-inaa k'irride jīpatak'a, māga pik'a Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida k'awáati māik'aapa ichita wāarata jarapatáati. Soldaorāpa camisa hierrodee ooda jīpatak'a, māga pik'a Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a ichita oopatáati, netuara eere p'aniirāpa maarepida parāmaa k'achia oonaadamerā. ¹⁵ Soldaorāpa chancla jīpatak'a awara āya wādait'ee pak'āri, māga pik'a k'awáati jarateedait'ee Cristopa tachi o k'achiadeepa k'aripa atak'āri, k'āiwee p'anapata, netuara eere p'aniirāpa nepirade baaipi cheruta pijida. ¹⁶ Soldaorāpa escudo atepatak'a, māga pik'a waapiara Cristode ijāapatáati. Māgá jaut'ī pik'a p'anadai Netuara Poro Waibiapa k'achia oopi k'inia bi parāmaa. ¹⁷ Soldaorāpa casco jīpatak'a, māga pik'a wāara ijāapatáati Tachi Ak'ōrepa parā o k'achiadeepa k'aripa ataji. Ma awara soldaorāpa espada atepatak'a, Tachi Ak'ōre Ūraa jara pēida ichi Jaure k'ap'ia pari t'āride atéeti.

¹⁸ Oodait'ee ma jōma et'ewa jarada, ichita it'aa t'īpatáati Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a. It'aa iidipatáati Tachi Ak'ōrepa parā k'aripamerā ne-inaa jōmaade. K'īrak'aupai it'aa t'īda-ee p'anapataadai. Ma k'āyaara jōmaarā ijāapataarā pari it'aa t'īpatáati. ¹⁹ Ichiaba it'aa t'īpatáati mī pari, Tachi Ak'ōrepa ichia jara k'iniata mīmaa jarapimerā. Iidipatáati mia jōmaarāmaa waawee-ee k'awapimerā Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bada eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atait'ee, ichi Warra pēik'āri pi-umerā eperāarā pari. ²⁰ Cristopa mī pēiji māga jarateemerā. Ma jaratee bi k'aurepata mī nama carcelde bi. Mamīda it'aa t'īpatáati, mia at'āri waawee-ee māga jarateemerā Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a.

Pablopa salude tee pēida na k'art'a p'ā aupa wāk'āri

²¹ Mia na k'art'a pēiru tachi ĩpema Cristo k'aurepa Tíquico ome. Mia iru k'inia iru bi, k'ōp'āyo pia perā. Irua mī ichita k'aripapari, Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a oo k'inia bairā. Irua parāmaa nepirinaait'ee mia k'īsia bi māik'aapa mia oomaa bi, parāpa ma jōma k'awaadamerā. ²² Ma-it'ee mia iru pēiru, parāpa pia k'awaadamerā tai p'anapata māik'aapa t'āri o-īa p'anedamerā irua jararu ūridak'āri.

²³ Īrá mia it'aa iidi bi Tachi Ak'ōrepa māik'aapa Tachi Waibia Jesucristopa parā k'āiwee p'anapimerā jōmaarā ijāapataarā ome māik'aapa chik'inia p'anapimerā, Cristode ijāapata perā. ²⁴ Ichiaba iidi bi ārapa pia ak'ī p'anadamerā jōmaarā t'āripa Tachi Waibia Jesucristo k'inia iru p'anapataarā.

Māgapai paji.

Filipenses

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji. K'īsiaapata na k'art'a jida p'āji Romade, carcelde bak'āri. Pablo naapiara jaratee nipapachi Filipos p'uurude. Ma p'uuru Macedonia eujāde bi. Mapa mǎpema ijāapataarā k'inia iru bapachi. Na k'art'a p'āji gracias jarait'ee āramaa, ichi k'aripadap'edaa perā primisia tee pēidak'āri. Ichiaba k'irāpapiji ichia Ak'ōrepa wāarata jarateeda āra t'āide, k'ūrapinaadamerā seewa jaratee nipapataarāmaa. Naapiara jara bi ichia it'aa t'īpari āra pari māik'aapa ichi bapata (cap. 1.1-11). Jara bi ichi bapari ooit'ee Cristopa oopi bik'a māik'aapa waawee-e piut'ee, Cristo ome araa bapari perā (cap. 1.12-26). Ūraa bi ārapa waaweenadamerā miadait'ee Cristode ijāa p'ani k'aurepa; oopariidamerā iru ūraade jara bik'a māik'aapa nipapataadamerā iruk'a: audua-ee, chupiria k'awaa (caps. 1.27–2.18). Jara bi ichia k'īsia iru bi oopiit'ee ichi k'aripapataarā Timoteomaa māik'aapa Epafroditomaa (cap. 2.19-30). Nepiri bi ichi bapata Cristode ijāai naaweda. K'īsia baji mīda Tachi Ak'ōrepa iru pia ak'īi Moisepa p'ādade jara bik'a oopachi perā, ƒrā k'awa bi Cristode ijāapata k'aurepapai Ak'ōrepa eperāarā pia ak'ipari. Ichiaba jara bi Cristode ijāapataarā deporte jemenepataarāk'api p'ani maa-e pirā carrera p'irapataarāk'a (cap. 3). T'īepai ūraa bi ijāapataarā t'āri o-īa p'anapataadamerā māik'aapa gracias jara bi ārapa tee pēidap'edaa pari (cap. 4).

Salude pēida

1 Mi, Pablo Timoteo ome oopata Jesucristopa oopi bik'a. Mapa na k'art'a pēiruta parā Jesucristode ijāapataarāmaa, Filipos p'uurude p'ani. Ichiaba salude pēiruta parā ak'ipataarāmaa āra k'aripapataarā ome. ² K'inia p'ani Tachi Ak'ōrepa māik'aapa Tachi Waibia Jesucristopa parā pia ak'ī p'anadamerā. Māgá k'āiwee p'anapataadait'ee.

Pablopa it'aa t'īda Filipodepema ijāapataarā pari

³ Mia parā k'irāpak'āri, ichita gracias jarapari Tachi Ak'ōremaa, iru mi Ak'ōre Waibia perā. ⁴ It'aa t'īru chaa parā jōmaarā pari, mia t'āri o-īa gracias jarapari Tachi Ak'ōremaa ⁵ parāpa mi k'aripapachida perā mia jaratee bi misa Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Māgá oopata Cristode ijāadak'āriipa. ⁶ Māgá ijāadak'āri, Tachi Ak'ōrepa parā t'āri pia p'anapapiji ichia k'īsia iru badak'a. Mia t'āride k'awa bi Tachi Ak'ōrepa māgá oo wāk'āti wāit'ee, iruk'a t'āri pia parutamaa Cristo waya chek'āri. ⁷ Pia bi mia māga k'īsiait'ee, t'āriipa mia parā k'inia iru bapari perā. Tachi Ak'ōrepa parā k'aripamaa bi mi k'aripaparik'a. Maperāpi parāpa mi k'aripapata nama carcelde bi misa māik'aapa tachi ijāapataarā imiatee p'aniirāmaa p'anaumaa bi misa. Ichiaba mi k'aripapata jīp'a jarateemaa bi misa Tachi Ak'ōre pedee pia jara pēida Cristode. ⁸ Tachi Ak'ōrepa k'awa bi mia t'āriipa parā k'inia iru bi, Jesucristopa audú k'inia iru baparik'a. Mapa parā audú unu k'inia bi.

⁹ It'aa t'īpari parā pari, parāpa audupiara Tachi Ak'ōre k'inia iru p'anadamerā māik'aapa chik'inia p'anapataadamerā. Ichiaba it'aa t'īpari parāpa Tachi Ak'ōre pipiara k'awa wādamerā māik'aapa ne-inaa jōmaade oo k'awaa wādamerā irua oopi bik'a. ¹⁰ Māga k'awaadak'āri, ichita jiridait'ee ne-inaa pipiara

oodait'ee irua oopi bik'a. Māpai māga ooruta pirā, Cristo cheru ewate p'ek'au k'achia wēe p'anadait'ee eperāarā k'īrapite māik'aapa Tachi Ak'ōre k'īrapite. ¹¹ Ma ewate ni p'ani misa, mia it'aa iidipari, Jesucristo k'ap'ia pari parāpa oodamerā ne-inaa pia k'īra t'ādo, Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a. Māga ooruta pirā, awaraarāpa jaradait'ee wāara iru jōmaarā k'āyaara waibia bi, irua parā māgá k'aripapari perā.

Pablo bapari ooit'ee Cristopa oopi bik'a

¹² ƒpemaarā Cristo k'aurepa, mia nāga k'awapi k'inia bi parāmaa. Mi nepirade nībi mīda, ma k'aurepata chok'araarāpa k'awaa wāpata Cristopa ooda āchi k'aripait'ee atuanaadamerā. ¹³ Mi nama carcelde nībairā, jōma César palacio jīapataarāpa awaraarā ome k'awa p'ani mi nama bi Cristode ijāapari perā māik'aapa irua oopi bik'a oopari perā. ¹⁴ Ma awara mi māgá choo bairā nama, na p'uurudepema Cristode ijāapataarā chok'araarāpa waapiara waawee-ee jarateemaa p'ani Tachi Ak'ōrepa Cristode jara pēida.

¹⁵ Wāara, ūk'uruurāpa Cristopa ooda jarateepata eperāarā k'aripait'ee, eperāarāpa mi k'āyaara āchi t'o p'anadamerā. Mamīda awaraarāpa māga jarateepata t'āri pia p'anadairā. ¹⁶ Māgāirāpa mi k'inia iru p'anapata perā, Cristopa ooda jarateepata. K'awa p'ani Tachi Ak'ōrēpata mi jirit'eraji jōmaarāmaa jarateenamerā irua Cristode jara pēida māik'aapa p'anaumerā tachi imiateepataarāmaa. ¹⁷ Mamīda chi apemaarāpa k'īra jīp'a jarateedak'aa. Imeraa jarateepata eperāarāpa ijāadamerā āchia jarateeruta aupai. Māga oopata mi k'īsia p'uapiit'ee nama carcelde nībide. ¹⁸ Mamīda mia p'ua-e bi. Wāara mi o-īa bi eperāarā ūk'uruurāpa Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee k'īra jīp'a jarateedak'āri. Mamīda awaraarāpa k'īra jīp'a-ee jara-

teeruta pijida, mi o-ia bi Cristopa oodata jaratee p'anadairã.

Ma awara mi audupiara o-ia bait'ee nãga perã.

¹⁹ K'awa bi mi nama p'asa nãbi pia uchialit'ee, parãpa it'aa t'ĩ p'anadairã mi pari mãik'aapa Jesucristo Jaurepa mi k'aripamaa bairã. ²⁰ Mia ne-inaa oo k'inia-epi, ma k'aurepa k'ira nejasia bait'ee. Ma awara ne-inaa jõmaade ichita waawee-ee oo k'inia bi Cristopa oopi bik'a, naapai chupiria nãbik'a mãik'aapa chupiria wëe nãbak'ari. Mãga oo k'inia bi awaraarãpa k'awaadamerã Cristo mi ome bapari. Ma awara mãga oo k'inia bi, chok'ai uchiaru jida na chupiria nãbideepa maa-e pirã piuru pijida. ²¹ Mia nãga ijãapari. Mi bapari ooit'ee Cristopa oopi bik'a. Mamida mia k'awa bi jai-idaak'ari pipiara bapariit'ee, it'ari Cristo ome ichita bapariit'ee perã. ²² Maperãpi k'awa-e chisãgita pipiara bak'aji. Chok'ai uchiaru pirã na carceldeepa, mia waapiara ooi awaraarãpa Cristo k'awaadamerã. Jõdee jai-idaaru pirã, Cristo ome it'ari banai. ²³ K'isia nãbi omee weda oo k'inia bairã. Audú uchialit'ee k'inia bi na p'ek'au eujãdeepa banait'ee Cristo ome. Ma pipiara bak'aji mi-it'ee. ²⁴ Mamida na k'ap'iade beeru pirã, ma pipiara bak'aji parã-it'ee. ²⁵ Maperã k'awa bi Tachi Ak'õrepa mi uchiapiit'ee na carceldeepa, at'ari beemerã parã ome. Mãgã parã k'aripai pipiara ijãadamerã mãik'aapa o-ia p'anadamerã, mãgã ijãapata perã. ²⁶ Ichiaba mia k'isia bi Ak'õrepa mi uchiapiit'ee nadeepa mi waya unudak'ari, parã audupiara o-ia p'anadamerã mãik'aapa t'ari o-ia it'aa t'ĩdamerã Jesucristomaa gracias jaradait'ee mi pari.

²⁷ Mia nãgapai k'inia bi: parãpa oodamerã Tachi Ak'õrepa jara pëidak'a Jesucristo k'ap'ia pari mãik'aapa p'anapataadamerã Cristodeerãk'a. Mi na chupiria nãbideepa uchiaru pirã, parã mãgã unui jãmaa wãk'ari. Mamida uchialit'ee pijida, mia uri k'inia bi parã t'ari a-ba choo p'ani Cristode ijãa p'anide Tachi Ak'õre Jaure k'ap'ia pari. Ichiaba uri k'inia bi parã auk'a jirĩmaa p'ani awaraarãpa auk'a ijãadamerã Tachi Ak'õrepa wãarata jara pëida Cristode. ²⁸ Mãga oo p'ani misa, mia ichiaba uri k'inia bi parã maarepida waawee-ee p'ani, Cristo k'aurepa parã k'ira unuamaa iru p'anapataarãpa parã jiridak'ari miapidait'ee. Mãgã waawee-ee choodak'ari, parã k'ap'ia pari Tachi Ak'õrepa mãirãmaa k'awapiit'ee ãchi atuadait'ee. Jõdee parãmaa k'awapiit'ee parã it'aa wãdait'ee, wãara ichideerã perã. ²⁹ Mia mãga jara bi Tachi Ak'õre t'ari pia bapari perã parã ome. Parãta jiriji Cristode ijãapataadamerã mãik'aapa oopataadamerã irua oopi k'inia bik'a. Parã jiri-e paji jĩp'a ijãadamerã. Ichiaba jiriji miadamerã Cristo k'aurepa. ³⁰ Ma-it'ee Tachi Ak'õre k'ira unuamaa iru p'anirãpa tachi auk'a jirĩmaa p'ani miapidait'ee. Tachi chõomaa pik'a p'ani mãgãjirã ome. Parãpa unujida mãirãpa mimaa oodap'edaa mi parã t'ãide nipak'ari mãik'aapa ãra waapiara k'awaa wãda mi nama ichiaba miapi iru p'ani.

Tachi Ak'õrepa Cristo jõmaarã k'ãyaara waibiara papi-da

2 Wãara parã mãgã choo p'ani pirã Cristodeerã perã, mãik'aapa t'ari o-ia p'ani pirã irua parã k'inia iru bapari perã, mãik'aapa parã t'ari auk'a bapari pirã Tachi Ak'õre Jaure ome, mãik'aapa parã k'õp'ãyoorã chupiria k'awaa p'ani pirã t'aripa k'inia iru p'anadairã; ² mãgara mi audupiara o-ia p'ani nãga oo p'anipa. T'ari auk'a p'anapatãati oodait'ee Cristopa oopi bik'a. Chik'inia p'anapatãati mãik'aapa t'ari a-ba p'anapatãati. Mãgã p'anadai Tachi Ak'õre Jaurepa parã k'aripapari perã. ³ K'isianãati pãchia oo k'iniata oodait'ee, audua p'anadairã. Ma k'ãyaara, audua-ee awaraarã pipiara ak'iti. ⁴ Jirinãati ne-inaa oodait'ee awaraarãpa parã piara ak'idamerã. Ma k'ãyaara jirĩti awaraarã k'aripadait'ee, ãchita jõmaarãpa pipiara ak'idamerã. ⁵ K'isia p'anapatãati Jesucristopa k'isia badak'a na eujãde nipak'ari. Irua oo k'inia baji chi Ak'õrepa oopidak'a. ⁶ Bapachi Tachi Ak'õre Ūraa pãdade jara bik'a: Iru Tachi Ak'õrek'a bapachi mĩda, Tachi Ak'õrek'a ba k'inia-e paji.

⁷ Mãga ooji jõma ichia iru bada it'ari atabëik'ari, t'o cheit'ee na p'ek'au eujãde. Jirit'eraji t'oit'ee na eujãdepema k'ap'iade, eperã jĩp'aak'a. Mimiaparipa eperã k'aripaparik'a, irua eperãarã k'aripapachi Tachi Ak'õrepa oopidak'a.

⁸ Mãpai eperãarã t'ãide ma k'ap'iade chupiria nãbap'eda, audupiara chupiria nãbaji kurusode piu k'achia piuk'ari, eperã k'achia piuparik'a. Mãgã piuji oo k'inia bada perã Tachi Ak'õrepa oopidak'a.

⁹ Ichi itu mãgã chupiria papida perã, Tachi Ak'õrepa iru jõmaarã k'ãyaara waibiara papiji mãik'aapa irumaa t'ĩ pipiara bijji, jõmaarã t'ĩ k'ãyaara.

¹⁰ Tachi Ak'õrepa ma jõma ooji Jesús t'ĩ ũridak'ari, eperãarã jõmaweda bedabaidaidamerã iru k'irapite ak'ipidait'ee iru waawee p'ani. Mãga oodait'ee it'aripemaarã, na p'ek'au eujãdepemaarã mãik'aapa piudap'edaarã eujã ek'ari p'ani paara.

¹¹ Ma jõmaarãpa jaradait'ee: 'Jesucristota jõmaarã poro waibia.' Mãga jaradak'ari, ak'ipidait'ee wãara Tachi Ak'õre waawee p'ani.

Cristode ijãapataarã ãdaa pik'a p'ani na p'ek'au eujãde

¹² ãpemaarã k'iniaarã, mia parã t'ãide jaratee nipak'ari, parãpa ichita oopachida mia ũraadak'a, ijãadap'edaa perã Tachi Ak'õrepa mi pëida. Mãga oodap'edaak'a ãra audupiara mãgã oodaipia bi, mi t'imĩ bi mĩda. Cristo piuda k'aurepa Tachi Ak'õrepa parã chaachaa k'aripaji atuanaadamerã. Maperã jirĩti oodait'ee Cristopa oopi bik'a, iru cheru misa. K'ira jĩp'a mãga óoti, Tachi Ak'õre waawee p'anadairã. ¹³ Mãga oodai, Tachi Ak'õre parã ome bapari perã. Iruata parã k'aripait'ee oo k'inia p'anadamerã mãik'aapa oodamerã Cristopa oopi bik'a. Mãgã k'aripait'ee, t'aripa tachi ijãapataarã k'aripa k'inia bapari perã.

¹⁴ Mamída māga oo p'ani misa, nejōmaata óoti au-pedeeda-ee māik'aapa pedee k'achia pedeeda-ee Tachi Ak'ōre āpīte maa-e pirā awaraarā āpīte. ¹⁵ Māga ooruta pirā, t'āri pia māik'aapa k'achia wēe p'anadait'ee, Tachi Ak'ōre warrarā p'anadaipia bik'a. Māgá p'anapataadai ĩrapema k'achia beerā t'āide p'ani mīda. Māgĭrā chīara k'ūrayaa; t'āri k'achia-idaa p'anapata. Jōdee parā pia p'anapata Ak'ōrepa k'inia bik'a. Lucero ĩdaa pik'a p'ani na p'ek'au eujā p'āriu pik'a nĭbide. ¹⁶ Māga p'ani parāpa awaraarāmaa jarapata perā Tachi Ak'ōrepa eperāarā k'aripait'ee it'aa wādamerā āchia Cristode ijāadak'āri. Māga p'anapata perā Cristo cheru ewate parā k'aurepa mia o-ĭa jarai wāara na mimia ichi k'inia oo-e paji.

¹⁷ Nāgaweda mi o-ĭa bi parā ome, Cristode ijāapata perā. Maperāpi parāpa ne-inaa pia oomaa p'ani Tachi Ak'ōre-it'ee. Mapa ijāadak'aa beerāpa mi peeruta pijida mia jarateeda k'aurepa parāmaa māik'aapa awaraarā-maa, māgá ichita o-ĭa bait'ee. ¹⁸ Parā jida o-ĭa p'anadaipia bi mi ome.

Timoteo Epafrodito ome

¹⁹ Mamída mia ijāa bi Tachi Waibia Jesupa mi k'aripait'ee taarā-ee Timoteo pēimerā parā ak'ide. Māgá irua mi o-ĭapīi ichiaba, nepiri chek'āri parāpa oopata māik'aapa p'anapata. ²⁰ Nama awaraa eperā iruk'a wē-e pēiit'ee. Iru mi ome t'āri auk'a bapari. Auk'a parā k'inia iru bapari māik'aapa ne-inaa jōmaade parā k'aripa k'inia bapari. ²¹ Apemaarāpa jirīmaa p'ani oodait'ee ne-inaa āchia oo k'inia p'ani, oodai k'āyaara Jesu-cristopa oopi k'inia bik'a. ²² Mamída māga-e Timoteo ome. Parāpa pia k'awa p'ani irua oo k'inia bapari Cristopa oopi bik'a, māga unupata perā. Warra chok'ek'ee baparik'a chi ak'ōre ome, māgá bi Timoteo mi ome. Taipa auk'a jirīpata jarateedait'ee Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. ²³ Māpai mia k'awaa atak'āri mi jāpataarāpa k'ĭsia iru p'ani oodait'ee mi ome, aramata Timoteo pēiit'ee parāmaa. ²⁴ Mamída mia at'āri ijāa bi Tachi Waibiapa mi k'aripait'ee ichiaba taarā-ee wāmerā.

²⁵ Māgá nīmaa bi misa, mia k'ĭsia iru bi tachi ĩpema Epafrodito pēiit'ee parāmaa. K'ĭsia bi iru wāipia bi parā ak'ide. Iru mi ome auk'a mimiapari Cristo-it'ee māik'aapa soldao chooparik'a chōo nĭbide, māga pik'a iru mi ome choopari, ijāadak'aa beerāpa tai imiatee jōnide Cristo k'aurepa. Wāara parāpa iru namaa pēijida mi k'aripamerā. ²⁶ Mamída iru parāmaa audú wā k'inia nĭbeeji māik'aapa k'ĭsia p'ua nĭbeeji, ūrik'āri parāpa iru k'ayaa bada k'awaadap'edaa. ²⁷ Wāara iru perā jai-idaa-ji māgĭ k'ayaapa. Mamída Tachi Ak'ōrepa iru chupiria k'awaap'eda, jipa beeji. Ak'ōrepa māga ook'āri, mi jida ichiaba chupiria k'awaaji, mi waapiara chupiria nĭbeepiamaapa. ²⁸ ĩrá Epafrodito māgá jipa beeji perā, mia parāmaa isapai pēiit'ee, parā waya o-ĭa p'aneedamerā iru unudak'āri. Māgá mi jida mak'ĭara waa k'ĭsia nĭba-e pait'ee ma k'aurepa. ²⁹ Iru o-ĭa auteebāiti Cristodeerāpa āchi ĩpemaarā auteebaidaipia bik'a. Iru māik'aapa iru jĭak'arā pia ak'ĭ p'anāti. ³⁰ Iru perā piuji Cristo mimia oo k'iniapa nama mi ome.

K'ayaadachi oomaa bada perā parāpa p'oyaa ooda-e p'anadap'edaa mi k'aripadait'ee. Parā pari iru māgá chupiriadaida perā, parāpa iru pia ak'ĭ p'anadaipia bi.

Ak'ōre ewari waibia ewate p'ek'au k'achia wēe p'anadait'ee

3 Māpai ĩpemaarā, t'āri o-ĭa p'anapatāati, Tachi Waibia parā ome bapari perā. ĩrá mia parāmaa waya ūraait'ee naaweda ūraadak'a. Sē-ee māga ooi, parāpa waya ūridaipia p'anadairā. Nāgá ūraa bipa mia parā k'aripa k'inia bi apidaamaa k'ūrapinaadamerā. ² Tauk'a p'anapatāati parā t'āide t'ūu k'inia p'anĭrā ome. Tauchaa bipipataarā imik'ĭraarā k'ap'ĭade jōmaarā t'āide nipapata, ijāapataarā k'ap'ĭa t'ĭpi k'inia p'anadairā. Māgĭ jarateepataarā k'achia p'ani, mimia k'achia oomaa p'anadairā. ³ Tachia, jōdee, ne-inaa pi-ara iru p'ani tauchaa iru p'anadai k'āyaara tachi k'ap'ĭade, Tachi Ak'ōre Jaure bapari perā tachi t'āride. Iru k'ap'ĭa pari it'aa t'ĭpata Tachi Ak'ōremaa māik'aapa t'āri o-ĭa p'anapata Jesucristodeerā perā. K'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa tachi piara ak'ĭ-e pait'ee tauchaa bipiruta pirā tachi k'ap'ĭade. Mapa jirīpata oodait'ee irua oopi bik'a, jiridai k'āyaara ne-inaa eperāarāpa jirīpata pia p'anadait'ee iru k'ĭrapite.

⁴ Māirāk'a mi audua bai, mi k'ap'ĭade tauchaa iru bairā māik'aapa oopari perā Moisepa p'ādade jara bik'a. Apidaapa k'ĭsia bi pirā ichiata ma ne-inaa unu iru bi, mia audupĭara māga k'ĭsiai. ⁵ Mi t'op'eda, k'āima ocho parumaa judiorāpa michi k'ap'ĭade tauchaa bijida. Mi Israel pidaarā p'uurudepema; Benjamín ēreerādeepa uchiada. Mi ak'ōreerāk'a māik'aapa āchi ēreerā naa p'anadap'edaarāk'a mi hebreo pedee pedeeperi. Tachi Ak'ōrepa Moisemaa Ūraa p'āpida pia k'awa bi māik'aapa judiorāpa ijāapata pia k'awa bi, mi fariseo pada perā. ⁶ Maapai ne-inaa jōma auk'a ooji ma ūraa p'ādade jara bik'a. Māga ooji p'ek'au k'achia wēe ba k'inia bada perā Tachi Ak'ōre k'ĭrapite. Māgá audú ijāa bada perā tai judiorāpa ijāapatade, mia Cristode ijāapataarā jirīji miapiit'ee. ⁷ Mamída ma jōma jiri bada Tachi Ak'ōrepa mi piara ak'ĭmerā, ĩrá mia maarepida p'ua-e bi, Cristo ome bapari perā. ⁸ Ma ne-inaa aupai mia p'ua-e bi. ĩrá jōmaweda mia ooda t'āri pia beeit'ee Tachi Ak'ōre k'ĭrapite nejarrak'a bi mi-it'ee, ne-inaa pi-ara apida wē-e perā Michi Waibia Jesucristo k'awai k'āyaara ⁹ māik'aapa araa bai k'āyaara iru ome. Mapa waa jiri-e bi p'ek'au k'achia wēe pait'ee Moisepa p'ādade jara bik'a oo bipa. Ma k'āyaara k'awa bi Cristode ijāa bipapai mi p'ek'au k'achia wēe bapari Tachi Ak'ōre k'ĭrapite. Pia jarait'eera, Tachi Ak'ōrépata mi p'ek'au k'achia wēe bapipari, mia Cristode ijāapari perā. ¹⁰ Tachi Ak'ōrepa mi māgá bapii, Cristopa p'ek'au k'achia jōmaweda p'oyaada perā, Ak'ōre juapa chok'ai p'irabaik'āri. Maperā Cristo pipiara k'awa k'inia bi. Mia ne-inaa jōmaweda oo k'inia bi irua oopi bik'a, ma k'aurepa mi jiriruta pijida miapidait'ee, maa-e pirā mi piuru pijida iruk'a. ¹¹ Ma jōma oo k'inia bi iruk'a chok'ai bapariit'ee p'irabaip'eda.

Cristode ijāapataarāpa jiridaipia bi iruk'a p'anadait'ee

¹² Wāara, waide mia ne-inaa jōmaweda oo-e Cristopa oopi bik'a. Mamīda mia jiri bi māga ooit'ee, ma-it'ee Jesucristopa mi jirit'erada perā. ¹³ Īpemaarā, mia michi bapata k'irāpak'āri, k'awa bi mi waide māga ba-e. Mamīda nāga oomaa bi. Eperā āpitee ak'i-e bik'a p'ira wāk'āri ne-inaa jitait'ee, māga pik'a mia waa k'īsia-e mia naaweda oopatade. ¹⁴ Jīp'a jiri bi iru k'await'ee iruk'a parumaa, chok'ai p'irabaidak'āri. Ma-it'ee Tachi Ak'ōrepa mi jiriji, it'aa wāmerā Jesucristo k'aurepa.

¹⁵ Tachi jōma Cristo pia k'awa p'anirāpa auk'a k'īsiadaipia bi et'ewa jara aupadak'a. Parāpa māgī k'īsia awara k'īsia p'ani pirā, Tachi Ak'ōrepa k'awapiit'ee parāmaa. ¹⁶ Mamīda, mia jarada waide pia k'awada-e p'ani mīda, p'anapatāati Tachi Ak'ōrepa naaweda k'awapidak'a parāmaa.

¹⁷ Īpemaarā, ne-inaa jōma oopatāati mia ooparik'a. Pia ak'īti ijāapataarā tai jīak'a p'anapata māik'aapa auk'a p'anapatāati. ¹⁸ Mia māga jara bi parā t'āide nipa-pataarā chok'ara māgā p'anadak'aa perā. At'apai mia jaradoo māirāpa ne-inaa k'achia oopata. Īrā taubade waya auk'a jarait'ee māirā p'anadak'aa Cristopa k'inia bik'a. Oo amaa k'iniadak'aa āchia p'ek'au k'achia oopata, Cristo kuruode piuji mīda āchi p'ek'au wēpapiit'ee. Māga p'anapata perā, Cristo k'īra unuamaa iru p'anirāk'ata p'ani. ¹⁹ Māirā atuadait'ee. Āchi k'ap'ia āchi ak'ōre waibiak'a iru p'ani. Mia māga jara bi oopata perā āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia oopi bik'a. Māga oopata k'īra nejasia wēe. Jīp'a k'īsia p'anapata na p'ek'au eujādepema net'aade. ²⁰ Jōdee tachi it'aripema p'uuru pidaarā, it'aripema net'aade k'īsia p'anapata perā. Nīmaa p'ani Tachi O K'achiadeepa K'aripa Atapari it'ariipa chemerā. Māgī Tachi Waibia Jesucristo. ²¹ Ichi chek'āripi, tachi chupiria nībi k'ap'ia ichi it'aripema k'ap'ia jīak'a papiit'ee; k'ap'ia k'īra wāree. Ichi jōmaarā k'āyaara waibiara bairā, māga ooi. Ma awara ne-inaa jōmaweda ichi jua ek'ari papii.

O-īa p'anapataadaipia bi

4 Īpemaarā, mia parā k'inia iru bi. Mapa parā audú unu k'inia bi. Jōmaarāmaa mia o-īa jara k'inia bi parāpa wāara Cristode ijāapata. Īpemaarā k'iniarā, mia oomaa bik'a chōoti parāpa Tachi Waibiade ijāa p'anide.

² Īrā mia enenee nībi nāgī wēraarā, Evodia Síntique ome, t'āri auk'a p'anapataadamerā Cristodeerā p'anapataadaipia bik'a. ³ Ichiaba pīmaa, michi k'ōp'āyo k'iniara, chupiria iidi bi māgī wēraarā k'aripamerā. Pi mi ome auk'a wāara mimiapari Cristo-it'ee. Mapa mia k'awa bi pia āra k'aripait'ee. Mik'a āchia jirijida jarateedait'ee Tachi Ak'ōrepa jara pēida Jesucristode. Ichiaba māgā oojida Clemente māik'aapa awaraa mimiapataarā Cristo-it'ee. Tachi Ak'ōrepa māgīrā t'ī p'ā iru bi it'ari, Cristopa chok'ai p'anapidaarā t'ī p'ā jēra bi librode.

⁴ O-īa p'anapatāati parā Tachi Waibiadeerā perā. Waya auk'a jarait'ee; o-īa p'anapatāati. ⁵ T'āri pia p'ana-

patāati jōmaarā ome. Māga p'anapataadaipia bi, iru taarā-e perā cheit'ee.

⁶ Mak'īara k'īsianāati. Ma k'āyaara ne-inaa jōma p'asarutade it'aa t'īpatāati Tachi Ak'ōremaa. Māgā it'aa t'ī bide gracias jarāti irumaa māik'aapa iiditi irua parā k'aripamerā. ⁷ Māga ooruta pirā, Tachi Ak'ōrepa parā k'āiwee p'anapiit'ee. Tachi k'īradoopa pia k'awada-e pai mīda, irua māgā ooi Tachi Ak'ōre perā. Iruata parā k'īsia māik'aapa t'āri jīapari Jesucristo k'ap'ia pari. Māgā audú k'īsia jōnada-e pait'ee.

Ne-inaa pia aupai k'īsiadaipia bi

⁸ Īpemaarā, at'āri falta bi na ūraa jarait'ee. K'īsiapatāati nāgī ne-inaade: wāara pedeede; awaraarāde pedee pia jararutade; ne-inaa Tachi Ak'ōrepa tachimaa oopi k'inia bide; ne-inaa p'ek'au k'achia wēe bide; ne-inaa tuchia k'inia iru p'anide; ne-inaa pia jōmaade; māgee ne-inaade. Pia jarait'eera, k'īsiadaipia bi ne-inaa piadepai; ne-inaa jōmaarāpa pia ak'ipata.

⁹ Parāpa ma ūraa ijāajida māik'aapa awaraa jarateeda chok'ara ūrijida michi it'aideepa. Mi parā t'āide nipai naaweda, awaraarāpa mi bapata parāmaa nepiripachida. Ma awara pāchi taupa unujida mia oopata jāma nipak'āri. Mapa oo wāk'āti wāti mia ooparik'a māik'aapa p'anapatāati mi baparik'a. Māga ooruta pirā, Tachi Ak'ōre parā ome bait'ee māik'aapa parā k'āiwee p'anapiit'ee.

Filipos p'uurudepema ijāapataarāpa primisia tee pēidap'edaa Pablomaa

¹⁰ Tachi Ak'ōrepa mi t'āri o-īapi bi parāpa waya mi k'aripa p'aneedap'edaa perā. Gracias jara bi irumaa parāpa k'īsia p'aneedap'edaa perā mi waya k'aripadait'ee. Mia jara k'inia-e parāpa mi k'īra atua iru p'anajida. K'awa bi mi p'oyaa k'aripada-e p'anajida. ¹¹ Ichiaba jara k'inia-e parāpa mīmaa ne-inaa teedaipia bi, mia ne-inaa falta bairā. Ne-inaa faltak'āri, mia k'īsia-e, k'awaa wāru perā t'āri o-īa bait'ee michia ne-inaa iru bi omepai. Ma awara māgā bai ne-inaa jōma mīmaa p'asarude. ¹² K'awaa wāji māgā t'āri o-īa bait'ee chupiria nībide māik'aapa net'aara iru bide. Jōma mīmaa p'asada k'aurepa mia nāga k'awaa wāji. Mi auk'a t'āri o-īa bapari bi jāwaa bak'āri chik'o paraa perā māik'aapa jarra ook'āri chik'o wē-e perā. Māgā ichiaba mi auk'a t'āri o-īa bapari, net'aara bak'āri māik'aapa net'aa wēe bak'āri. ¹³ Mia ne-inaa jōma ooi Cristo k'ap'ia pari, irua mi k'aripapari perā. ¹⁴ Māgā choo bi mīda, parāpa piata oojida mi chupiria k'awaadak'āri mi chupiria nībide.

¹⁵ Parā Filipodepema ijāapataarāpa nāga pia k'awa p'ani. Mia parā k'aripaji parā t'āide jaratee nipak'āri Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Māgā k'aripap'eda, parā eujā, Macedoniadeepa uchiak'āri, parāpata jōdee mi k'aripajida. Parāpapai māga oojida, ewaa ijāa p'aneedap'edaarā paji mīda. Awaraa p'uurudepema ijāapataarāpa Tachi Ak'ōre Ūraa auk'a k'awaajida mia jarateeda k'aurepa. Mamīda mīmaa

primisia tee pëida-e paji, parāpa oodap'edaak'a. ¹⁶ Mi Tesalónica p'uurude bak'āri pida, at'apai parāpa mīmaa tee pëijida ne-inaa falta bada. ¹⁷ Māga jara-e bi k'inia bairā parāpa mīmaa primisia tee pëipataadamerā. Jīp'a k'inia bi Tachi Ak'ōrepa parāmaa waapiara teemerā ne-inaa ichia k'īsiade iru bi teit'ee Cristodeerāmaa; chi awaraarā k'aripadap'edaarāmaa. ¹⁸ Wāara, parāpa primisia tee pëidap'edaa k'aurepa Epafrodito ome, īrā mia audú iru bi mia falta bada k'āyaara. Ma primisia tee pëidak'āri mīmaa, Tachi Ak'ōremaa tee pik'a p'anajida. Ne-inaa t'ūa baparík'ata bi, eperāarāpa paapatap'edaa iru-it'ee. Māgí ĩk'āri, o-īa baji āra ome. Māga pik'a parāpa primisia teedak'āri mīmaa, iru auk'a o-īa bapari parā ome. ¹⁹ Parāpa māga oopata perā, mī Ak'ōre Waibiapa parāmaa ne-inaa falta p'anī jōmaweda teit'eepi, ichia ne-inaa k'īra wāree

iru bidepema. Māgí ne-inaa teit'ee Jesucristo k'ap'ia pari. ²⁰ ĩTachi Ak'ōre ichita jōmaarā k'āyaara waibiara bait'ee! ĩAmén!

Pablopa salude tee pëida

²¹ Mia salude tee pëiru jōma Jesucristo k'ap'ia Tachi Ak'ōrede ijāapataarāmaa. Tachi ĩpemaarā nama mī ome p'anīrāpa parāmaa auk'a salude tee pëiruta. ²² Na p'uurudepema César palaciode mimiapataarāpa apemaarā ijāapataarā ome ichiaba parāmaa salude pëiruta.

²³ Mia it'aa iidi bi Tachi Waibia Jesucristomaa irua parā pia ak'ī bapariimerā. Māgapai paji.

Colosenses

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji. K'īsiapata na k'art'a ichiaba p'āji Romade, carcelde bak'āri. Ai naaweda Pablopa jaratee nipak'āri Éfeso p'uurude, Colosas p'uurudepema Epafras Cristode ijāa beeji. Māgipa Cristo ūraa jarateenaji ichi p'uuru pidaarāmaa. Māgá ijāapataarā paraaji Colosas p'uurude. Pablopa Colosas p'uurudepema ijāapataarā ūraa k'inia baji, ichi jua ek'ari ijāapataarā Éfeso p'uurudepemaarāpa ma ijāapataarā k'aripapatap'edaa perā.

Naapiara jara bi ichi Timoteo ome o-īa p'ani ma Colosas p'uurudepema ijāapataarā Cristode pia ijāapata perā (cap. 1.1-14). Ūraa bi ūrinaadamerā seewa jarateepataarāpa nāga jarateepata: Moisepa p'ādade jara bik'a oopataadamerā māik'aapa angeleerāmaa it'aa t'īpataadamerā. Cristodepai ijāadaipia bida a bi, iruta jōmaarā k'āyaara waibiara bairā (caps. 1.15–2.19). Jara bi Cristode ijāapataarā awara p'anapataadaipia bi, chiwidi pik'a p'anadairā Cristo k'aurepa (caps. 2.20–4.6). T'ēepai jara bi chi k'ōp'āyoorā mimiapatade māik'aapa salude tee pei bi īpemaarā Cristo k'aurepa, Colosas p'uurude māik'aapa Laodicea p'uurude p'anīrāmaa (cap. 4.7-18).

Salude pēida

1 Mi, Pablopa na k'art'a p'ā pēiru Tachi Ak'ōredeerāmaa, Colosas p'uurude p'ani. Tachi Ak'ōrepa k'inia bada perā, mi jirit'eraji Jesucristopa pēimerā ichi ūraa jarateede. Na k'art'ade tachi īpema Cristo k'aurepa Timoteopa ichiaba salude pēiru parāmaa.

īpemaarā Cristo k'aurepa, taipa k'awa p'ani parāpa wāara ijāapata Cristode. Mapa it'aa iidipata Tachi Ak'ōrepa parā pia ak'i bapariimerā. Māgá k'āiwee p'anapataadait'ee.

Pablopa it'aa t'īda ijāapataarā pari

³ Tachi Ak'ōre Tachi Waibia Jesucristo Ak'ōre. Irumaa it'aa t'īdak'āri parā pari, taipa ichita gracias jarapata, ⁴ ūripata perā parāpa wāara Jesucristode ijāapata māik'aapa jōma Ak'ōredeerā k'inia iru p'anapata. ⁵ Parā māga p'anapata ijāapata perā it'aa wādait'ee māik'aapa iru p'anadait'ee ne-inaa jōma Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bi teeit'ee ichideerāmaa. Cristopa jirit'eradaarāpa irua wāarata jara pēida naa jarateedak'āriipa parāmaa, māga ijāapata. ⁶ Ma jarateedak'a parāmaa at'āri jarateemaa p'ani to bee chaa. Mapa eperāarā chok'araara ichiaba ijāa p'ani parā ijāa p'anadap'edaak'a naa ijāadak'āri. Maapai parāpa k'awaajida wāara Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara t'āri piara bapari. ⁷ Tachi īpema k'inia Epafrapa māga jarateeki parāmaa. Tai pari irua oopachi Cristopa oopi bik'a parā t'āide. ⁸ Taimaa nepiriji sāga parāpa mi māik'aapa awaraa ijāapataarā k'inia iru p'ani, Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a.

⁹ Maperā taipa māga ūridap'edaadeepa it'aa t'īpata parā pari. Māga oomaa p'anide iidipata Tachi Ak'ōrepa parāmaa k'awaapimerā jōma ichia oo k'inia bi parā k'ap'ia pari. Ichiaba iidi p'ani Ak'ōrepa ichi Jaure k'ap'ia pari nejōmaade k'īsia k'awaa papimerā. ¹⁰ Taipa māga iidipata k'inia p'anadairā parā p'anapataadamerā Tachi Waibiadeerāk'a, ne-inaa jōma oomaa p'ani irua k'inia

bik'a. Māga p'anadak'āri, ne-inaa pia k'īra t'ādoo oodait'ee māik'aapa Tachi Ak'ōre pipiara k'awaadait'ee.

¹¹ Mamīda māga ooda-e pai irua k'aripa-e bi pirā. Iru jōmaarā k'āyaara waibiara bapari. Mapa ichiaba iidipata irua parā k'aripamerā. Māgá t'āri o-īa choodai, nepirade baairuta pijida. ¹² Maperā gracias jaradaipia bi irumaa. Iruata parā jirit'eraji jōma iru p'anadamerā irua k'īsia iru bi teeit'ee ichideerāmaa, it'ari iru īdaade t'īudak'āri. ¹³ Ma awara, iruata tachi uchiapiji na p'ek'au eujādepema p'āriu pik'a bideepa māik'aapa biji it'aripema īdaa pik'a bide, ichi Warra k'inia iru bi jua ek'ari. ¹⁴ Ichi Warra piuda k'aurepata tachi o k'achideepa k'aripa ataji atuanaadamerā māik'aapa tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapiji.

Cristo piuda k'aurepa tachi t'āri auk'a p'anadai Tachi Ak'ōre ome

¹⁵ Eperāarāpa Tachi Ak'ōre p'oyaa unudak'aa. Mamīda irua unupiji ichi Warra k'ap'īade. Cristo Tachi Ak'ōre k'īrak'a bi. Jōmaarā k'āyaara waibiara bi, ne-inaa jōma ooda perā. ¹⁶ Iru k'ap'ia pari Tachi Ak'ōrepa ooji ne-inaa jōmaweda it'ari nībi, māgí unudak'aa mīda. Ooji jōmaweda angeleerā poro waibiarā, netuaraarā poro waibiarā paara, ma jōmaweda tachi k'āyaara waibiara bee. Ichiaba ooji ne-inaa jōmaweda na p'ek'au eujāde nībi tachia unupata. Tachi Ak'ōrepa ma jōma ooji Cristo k'ap'ia pari, iru-it'ee nībamerā. ¹⁷ Cristo ichita bapari. Bapachi ne-inaa jōma ooi naaweda. Iru k'aurepata ne-inaa jōma nībi. ¹⁸ Iru jōmaarā ijāapataarā poro waibia. Ma ijāapataarā iru k'ap'ia apai bik'a p'ani. Jōdee iru ma k'ap'ia porok'a. Iru k'aurepata ijāapataarā paraa. Jōmaarā ijāapataarā naa iru piup'eda chok'ai p'irabaiji, jōmaarā k'āyaara waibiara bait'ee. ¹⁹ Cristo māga bi Tachi Ak'ōre ba k'inia bada perā ichi k'ap'īade. ²⁰ Ichi Warra k'ap'ia pari Tachi Ak'ōrepa ne-inaa jōma k'āiwee bapi k'inia baji ichi jua ek'ari. Eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata k'aurepa Tachi Ak'ōrepa waa

p'oyaa pia ak'i-e paji ichia ooda; na p'ek'au eujãdepe-
ma ne-inaa, it'aripema ne-inaa paara. Mamïda kuru-
sode ichi Warra waa bat'ak'ãri, ma piuda k'aurepa ãra
ma ne-inaa jõma waya pia ak'ipari. Ma awara ichi t'ãri
auk'a bïpari eperãarã ome Cristode ijãadak'ãri.

²¹ ¡K'ĩsĩati nãgide! Parã ijãadai naaweda, t'imí pik'a
p'anapachida Tachi Ak'õre ik'aawaapa. Tachi Ak'õre
k'ĩra unuamaa iru p'anapachida. T'ãri k'achia p'ana-
pachida parãpa p'ek'au k'achia oopata k'aurepa.

²² Mamïda ãra Cristo chupiria piuda k'aurepa parã pari,
t'ãri auk'a p'anapata Tachi Ak'õre ome. Irua parã mägã
t'ãri auk'a biji Ak'õre ome p'ek'au k'achia wëe, maarepi-
da imiateeda wëe p'anadamerã Ak'õre k'ĩrapite, iru
waya chek'ãri. ²³ Wãara mägã p'anadait'ee, ijãa wãruta
pirã Tachi Ak'õrepa wãarata jara pëida eperãarãmaa.

Ma jara pëida naa ijãadak'ãri, k'awaajida parã piu-
dak'ãri, wãara it'aa wãdait'ee. Mägã ijãapatãati.
Chok'araarãpa ùrimaa p'ani ma ùraa Tachi Ak'õrepa
jara pëida. Ma ùraata mi, Pablopa jarateepari, Cristopa
mi pëidak'ãriipa jarateemerã.

Pablo mimiada Cristode ijãapatãarã k'aripait'ee

²⁴ ãra mi chupiria nãbi mïda, o-ãa bi k'awa bairã mi nã-
ga bi parã k'aripa k'iniapa. K'awa bi mi, awaraa ijãap-
ataarã ome waapiara chupiria jõnadait'ee Cristo k'au-
repa, iru k'ap'ia, chi irude ijãapatãarã, k'aripa p'ani
misa. ²⁵ Tachi Ak'õrepa mi na mimiade biji, parã
Cristode ijãapatãarã k'aripamerã. Mapa jarateepari jõ-
ma Tachi Ak'õrepa wãarata jara pëida Cristode. ²⁶ Tachi
Ak'õrepa ma jara pëida k'awapi-e paji naawedape-
maarãmaa. Mamïda irua k'inia bairã, ãrapema ijãap-
ataarãmaa k'awapiji. ²⁷ K'awapi k'inia baji ichia ne-inaa
pi-ia k'ĩsia iru bada parã judio-eerã-it'ee. K'ĩsia iru baji
Cristo parã t'ãride bapiit'ee. Iru wãara jãma bapari
perã, parãpa k'awa p'ani na ewari iru k'ĩra wãree wãara
unudait'ee.

²⁸ Maperã irua oodata mãik'aapa jaradata jarateepa-
ta jõmaarãmaa. Ùraapata eperãarã k'ĩra t'ãdoo, ãchia
p'ek'au k'achia oopata oo amaadamerã. Ma awara iidi-
dap'eda Tachi Ak'õrepa taimaa k'ĩsia k'awaapimerã,
jarateepata Cristode ijãadamerã mãik'aapa oodamerã
irua oopi bik'a. Taipa mägã oopata ãchi ijãadak'ãri,
araa p'anadamerã Cristo ome mãik'aapa p'ek'au
k'achia wëe p'anadamerã. Mägã Tachi Ak'õre k'ĩrapite
panadait'ee tai ome iru ewari waibia ewate. ²⁹ Ma-it'ee-
ta mi mak'iaara sã-ee mimiapari. Jiripari jõmaarãpa
ijãadamerã Tachi Ak'õrepa wãarata jara pëida Cristode.
Mägã ooi Cristo, chi jõmaarã k'ãyaara waibiara bïpa,
mi k'aripapari perã.

2 Ma awara mãia nãga k'awapi k'inia bi parãmaa.

Mia ichiaba jiripari parã pipiara ijãadamerã
Cristode. Mãia mägã parã k'aripa k'inia bi. Ichiaba mägã
k'aripa k'inia bi Laodicea p'uurudepema ijãapatãarã
mãik'aapa jõma ijãapatãarã, mi k'ĩra waide k'awada-e
p'aniirã paara. ² K'inia bi parã jõmaweda t'ãri o-ãa
Cristode ijãadamerã mãik'aapa t'ãri a-ba, chik'inia
p'anapataadamerã. Mägã p'anadak'ãri, wãara k'awaa
wãdait'ee jõmaweda Tachi Ak'õrepa eperãarãmaa

k'awapi k'inia bi Cristode. Naawedapemaarãmaa mägã
k'awapi-e paji. Mamïda ãrapemaarãmaa Cristo k'awapi-
ji. ³ Iru k'ãyaara ne-inaa pipiara wë-e k'awadait'ee, iruta
jõmaarã k'ãyaara k'ĩsia k'awaara bapari perã. Mapa
irua aupaita k'ĩsia k'awaapii parãmaa. ⁴ Mãia mägã jara
bi parãpa k'ùrapinaadamerã apidaamaa, ne-inaa
awara iwarraa jaratee p'ani mïda. ⁵ Mi parã ome bi-e
mïda, mi k'ĩsia parã ome bi. O-ãa bi k'awa bairã parã
k'ĩra jip'a p'anapata mãik'aapa wãara Cristode ijãapata.

Cristodeerãk'a p'anapatãati

⁶ Ijãadak'ãriipa parãpa wãara ijãapata perã Jesucristo
Tachi Waibia, t'ãri a-ba p'anapatãati iru ome. ⁷ Parã-
maa jarateedap'edaak'a naa ijãadak'ãri, waapiara ijã-
patãati Cristode mãik'aapa k'awaa wãk'ãti wãti
oodait'ee irua k'inia bik'a. Ma jarateedap'edaa k'ĩra atu-
anãati. Ma k'ãyaara ichita gracias jarapatãati Tachi
Ak'õremaa, irua mägã Cristo k'awapida perã parãmaa.

⁸ K'ĩrak'aupai ijãadai seewa jarateepataarãpa jara
p'ani. ãchia jarateeda-e Cristopa ooda mãik'aapa jara-
da. Ma k'ãyaara ãchi k'ĩsiadeepa seewa jarateepata,
chonaarãweda k'ĩsia k'awaa beerãda apatap'edaarãpa
jarateedap'edaak'a. Mãirãpa jarateepachida eperãarã
ne-inaa oo p'anipa Tachi Ak'õre k'awadai.

⁹ Mamïda mägã-e. Cristo k'ap'iadeta Tachi Ak'õre ba-
pári. ¹⁰ Mapa nãgaweda parãpa Tachi Ak'õre k'awa
p'ani, araa p'anapata perã Cristo ome. ¡Irua jõmaarã
k'ãyaara waibiara bi! Na p'ek'au eujãdepema poro
waibiarã, it'aripema poro waibiarã, netuaraarã poro
waibiarã paara iru jua ek'ari p'ani. ¹¹ Parã mägã araa
p'anapata perã Cristo ome, jaradai irua tauchaa pik'a
biji parã t'ãride. Mãia jara k'inia-e tauchaa biji parã
k'ap'ide eperãarãpa oopatak'a. Ma k'ãyaara pipiara
ooji parã ome. Uchiapiji parã p'ek'au k'achia ooyaa bi
k'ap'ia jua ek'ariipa, t'ãriipa oodamerã irua k'inia bik'a.

¹² Ma awara parã araa p'anapata perã Cristo ome,
jaradai Cristo k'ap'ia piuda iadak'ãri, parã auk'a ia
pik'ajida. Ichiaba iru chok'ai p'irabaik'ãri, parã auk'a
p'irabai pik'ajida, ijãapata perã Tachi Ak'õre, chi jõ-
maarã k'ãyaara waibiara bïpa, Cristo p'irabaiji. Ak'ipi-
jida Cristo ome araa p'anapata poro choopidak'ãri.

¹³ Ma awara parã araa p'anapata perã Cristo ome,
jaradai Tachi Ak'õrepa Cristo chok'ai bapik'ãri, parã
auk'a chok'ai p'anapiji. Cristode ijãadai naaweda, Tachi
Ak'õre-it'ee parã piu pik'a p'anajida parãpa p'ek'au
k'achia oopata k'aurepa. Ichiaba piu pik'a p'anajida,
Tachi Ak'õre Ùraa k'awada-e p'anadap'edaa perã.

¡Mamïda ãra mägã p'ani-e! Tachi Ak'õrepa tachi ijãap-
ataarã chok'ai p'anapik'ãri Cristo ome, tachia p'ek'au
k'achia oopata jõmaweda wëpapiji. ¹⁴ Ma p'ek'au
k'achia oopata k'aurepa tachi tewe paraa pik'a p'ana-
pachida Tachi Ak'õre ome. Ooda-e p'anapachida irua
jaradak'a iru ùraa p'ãdade. Mapa atuadait'ee paji.

Mamïda Tachi Ak'õrepa tachi chok'ai p'anapik'ãri Cristo
ome, ma tewe paraa pik'a bada jõpiji. Mägã ooji Cristo
kurusode piuk'ãri tachi pari. ¹⁵ Ma awara ma tewek'a bi
kurusode jõpik'ãri Cristo ome, Tachi Ak'õrepa ichiaba

netuaraarã poro waibiarã jômaweda p'oyaaji mãik'aa-pa jômaarã taide áchi Cristo jua ek'ari biji.

K'írak'aupai úridai seewa jarateepataarãpa jara p'ani

¹⁶ Tachi Ak'õrepa ma jôma ooda perã tachi k'ari-pait'ee, k'ísianáati awaraarãpa parã ápite pedee k'achia jararuta pirã ne-inaa k'opata k'aurepa maa-e pirã topata k'aurepa. Ichiaba k'ísianáati mãga ooruta pirã, parãpa iada-e p'anadairã ewari, atane mãik'aapa año, árapa ma íipata ewate mãik'aapa fiesta ewate ia-patak'a. ¹⁷ Mãgee fiesta ewate, íipata ewate, awaraa chonaarãwedapema úraa ome Cristopa ooit'ee bada tauchaa pik'a baji. Mamída írá Cristo bapari tachi ome. ¹⁸ Mapa k'ísianáati awaraarãpa jara p'ani mída parã at-uadait'ee it'aa t'íidak'aa perã angeleerãmaa áchia oopatak'a. ¿Áchia jara p'ani-ek'á tuchia jíp'a it'aa t'í-daik'araa bi Tachi Ak'õremaa, mãga ooruta pirã audua p'anida a p'anadairã? Angeleerãmaata it'aa t'ídaipia bi-da a p'ani, mãirãpa pedeedamerã Tachi Ak'õremaa tachi pari. Ichiaba nepiri p'ani áchia unupatada a p'ani; ne-inaa k'áimok'araa pik'a bide. Mamída ijãanáati áchi audua pedee, áchi k'ísia-deepapai mãga jara p'anadairã. ¹⁹ Mãgee ne-inaade audú k'ísiapata perã, k'ísidak'aa Cristopa áchima oopi k'inia bide. Iruata tachi ijãapataarã poro waibia. Jõdee tachi iru k'ap'ia apai pik'a. Maperã oo k'awaa wãpataadaipia bi Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a.

²⁰ Parã Cristo ome araa p'anapata perã, iru piuk'ári, parã jida piu pik'ajida. Mãgá uchijida eperãarãpa ne-inaa k'íra t'ádoo oopipata jua ek'ariipa. Mãga bita, parãpa ¿sãap'eda at'ári ma ne-inaa oo k'inia p'anima? ²¹ Eperãarãpa jarapata "Jãgí t'õbaináati; jãgí k'onáati; jãgí jitanáati." ²² Jõma "jãgí" jarada taarã-ee iru bap'eda jõdait'ee, na p'ek'au eujãdepema perã. Ichiaba jõma ma jarada tuchia oonaadamerã jõit'ee, jíp'a eperãarã-pa jarateepata perã. ²³ Úk'uruurãpa jaratee p'ani jíp'a it'aa t'ídaik'araa bi Tachi Ak'õremaa, tachi audú k'achia p'anadairã. Ichiaba jaratee p'ani tachi k'ap'ia pia ak'idaik'araa bi, mak'íara pia-e bairã. Wãara eperãarã úk'uruurãpa mãgee ne-inaa jaratee p'ani pia ak'ipata, pia pik'a úripata perã. Mamída tuchia jõma ooruta pijida mãirãpa jaratee p'anik'a, at'ári uchiada-e pai tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia jua ek'ariipa. Cristopapai tachi mãgideepa uchiapii.

Cristode ijãapataarãpa it'aripema ne-inaade k'ísiaaipia bi

3 Mia naaweda jaradak'a parã p'irabai pik'ajida Cristo ome, iru chok'ai p'irabaik'ári. Mãgá eperã chiwidi pik'a p'anejida; p'ek'au k'achia oo amaa p'anapataarãk'a. Mapa jiripatáati it'aripema ne-inaa, Cristo mama bapari perã. Tachi Ak'õrepa Cristo ichi juaraare biji, tachi jômaweda ak'i bamerã. ² Maperã it'aripema ne-inaade k'ísia p'anapatáati, na p'ek'au eujãdepema net'aadepai k'ísiaidai k'áyaara. ³ Cristo piuk'ári, parã jida piu pik'ajida. Ma awara Tachi Ak'õrepa Cristo waya chok'ai bapik'ári, parã auk'a chok'ai p'anapiji, ichita

p'anapataadamerã iru ome. ⁴ Maperã Cristo, chi ichita chok'ai p'anapipari waya chek'ári, parã auk'a chedait'ee iru ome iru k'íra wãree unupide jômaarã-maa.

Ne-inaa k'achia oopatap'edaa Cristode ijãadai naaweda oo amaadaipia bi

⁵ Parã mãgá ichita chok'ai p'anadairã Cristo chok'ai bik'a, oo amáati ne-inaa k'achia k'íra t'ádoo parãpa oopatap'edaa irude ijãadai naaweda. P'ek'au oonáati awaraarã ome. Awaraarã jirináati ára ome k'achia oodait'ee. K'ísianáati ne-inaa pãchia k'achia oo k'iniata oodait'ee. Pãchia net'aa iru p'ani omepai k'áiwee p'anapatáati, waapiara ata k'inia p'anada-ee. Chi net'aa k'iniyaa bipa net'aa k'iniara iru bi Tachi Ak'õre k'inia iru bai k'áyaara. ⁶ Eperãarãpa mãgee ne-inaa k'achia oodak'ári, Tachi Ak'õre k'íraupipata. Mapa ewari cherude irua mãgee ne-inaa k'achia oopataarã miapi-it'ee. ⁷ Naaweda parãpa pida mãgee ne-inaa k'achia oopachida, oo k'iniadak'aa pada perã Tachi Ak'õrepa oopi bik'a. ⁸ Mamída írá mãga p'anadaik'araa bi. Mapa nãgee jômaweda oo amáati. K'írau mãik'aapa t'ári k'achia p'ananáati. K'ísianáati chíra k'achia oodait'ee. Pedee k'achia pedeenáati awaraarã ápite mãik'aapa ik'achia pedeenáati. ⁹ Seewa jaranáati awaraa ijãapataarãmaa, parãpa mãgee ne-inaa k'achia oodaamaa p'anadap'edaa perã Cristode ijãadak'ári. Irude ijãadak'ári, oo amaajida ne-inaa jômaweda pãchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia oopi bik'a. ¹⁰ Ma k'áyaara p'ana k'inia p'anejida eperãarã chiwidi p'anik'a, Tachi Ak'õre, tachi oodapa parã ichi k'írak'a papimerã. Mãga p'anadai iru wãara k'awa wãdak'ári. ¹¹ Tachi Ak'õrepa mãga oopari jômaarã Cristode ijãapataarã-it'ee: judiorã-it'ee, judio-eerã-it'ee auk'a; chi k'ap'ide tauchaa iru beerã-it'ee, chi tauchaa wëe beerã-it'ee; k'íra tewaraarã-it'ee mãik'aapa sípanaarã-it'ee, esclavoorã-it'ee, esclavo-eerã-it'ee paara. Ak'õrepa mãga oopari ma jômaarã-it'ee, Cristo bapari perã jômaweda irude ijãapataarã ome. Iruata ma jômaweda k'aripapari, jômaarã k'áyaara waibiara bapari perã.

¹² Tachi Ak'õrepa parã mãgá jirit'eraji ichideerã papi-it'ee. Parã k'inia iru bapari perã, parã awara biji nãga p'anapataadamerã awaraarã ome: chupiria k'awaa; t'ári pia; audua-ee; k'írau-ee; t'áripa choo, nepirade baairuta pijida. ¹³ Mapa choopatáati awaraarãpa nepira jiri p'ani pijida parã ome. Parãdepemapa awaraa imiateeru pirã, ma imiateeda perdonáati, Tachi Waibiapa perdonaaparik'a parãpa k'achia oopata. ¹⁴ Ma awara chik'inia p'anapatáati. Mãga p'anapataadakerã, wãara oodai ma jõma et'ewa jarada Tachi Ak'õredeerãpa oopataadamerã. ¹⁵ Oopíti Cristomaa irua oopi k'inia bik'a pãchi t'áride. Irua parã t'ári o-íapi k'inia bi, k'áiwee para bamerã. Ma-it'eeta Tachi Ak'õrepa parã jiriji, k'ap'ia apai pik'a, k'áiwee p'anapataadamerã. Mapa gracias jarapatáati Tachi Ak'õremaa.

¹⁶ T'āripa jiripataāti Cristopa jarateeda waapiara k'awaadait'ee māik'aapa p'anapataāti ma jarateedade jara bik'a. Iiditi Tachi Ak'ōrepa parā k'īsia k'awaapimerā māik'aapa jaratēeti ma jarateeda awaraarā pāchi t'āidepemaarāmaa. Ichiaba ūraati oodamerā Cristopa oopi k'inia bik'a. Ma jōma oodai cheepurudak'āri k'aride salmos Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādadepema, Ak'ōre k'ari māik'aapa Tachi Ak'ōre Jaurepa k'aripiru. Māgí k'aridak'āri, t'āripa k'aridaipia bi Tachi Ak'ōremaa, iru jōmaarā k'āyaara t'āri piara bapari perā. ¹⁷ Wāara jōmaweda parāpa oopata oodaipia bi Tachi Waibia Jesupa oopi bik'a. Ichiaba jōmaweda parāpa jarapata jaradaipia bi irua jarapi bik'a. Māga oodak'āri, iru k'ap'ia pari gracias jaradait'ee Tachi Ak'ōremaa.

Sāga p'anapataadaipia bi awaraa ijāapataarā ome
(Ef 5.22-33; 1 P 3.1-7)

¹⁸ Wēraarā, imik'īra paraa beerā, chok'ek'ee p'anapataāti pāchi k'ima ome, Tachi Waibia k'inia bairā wēraarā irude ijāa p'ani māga p'anapataadamerā. ¹⁹ Jōdee imik'īraarā wēra paraa beerā, pāchi wēra k'inia iru p'anapataāti. K'īrau p'ananaāti āra ome. Ma k'āyaara t'āri pia p'anapataāti. ²⁰ Warrarā, ichita oopataāti pāchi ak'ōreerāpa jara p'anik'a, Tachi Ak'ōrepa k'inia bairā māga oodamerā. ²¹ Ak'ōreerā, pāchi warrarā k'īraupināati, k'īra pia-ee p'ananaadamerā. ²² Esclavoorā, ichita oopataāti pāchi chipariirāpa jara p'anik'a. Oonāati esclavoorā ūk'uruurāpa oopatak'a. Māirā k'īra jīp'a mimiapata āchi chipariirāpa ak'i p'ani misa aupai, āchi mimiayaa beeda adamerā. Mamīda parāpa māga oodaik'araa bi. Ma k'āyaara auk'a k'īra jīp'a mimiapataadaipia bi, pāchi chipariirāpa ak'ida-e p'ani pijida. Māgá ak'īpidai Tachi Waibia wāara waaweepata. ²³ Mimiapataadai k'āyaara eperāarā-it'ee aupai, t'āripa ne-inaa jōma oopataāti Tachi Waibia Cristo-it'ee, iru parā chipari waibiara bairā. ²⁴ K'awa p'ani parāpa mimiapata pari iruata parāmaa atapiit'ee jōma Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bi teetit'ee ichideerāmaa. ²⁵ Mamīda māga oo-e pait'ee chi ne-inaa k'achia oopari ome. Ma ne-inaa k'achia oopata pari Tachi Ak'ōrepa ichiaba māgimaa ne-inaa k'achia ooit'ee. Ichia māga k'īsia iru bi ooit'ee jōma k'achia oopataarā ome; esclavoorā ome, esclavo-eerā ome auk'a, eperāarā jōmaweda auk'a p'anadairā iru k'īrapite.

4 Esclavoorā chipariirā, pāchi esclavoorā pia ak'i p'anapataāti, Cristopa k'inia bik'a. K'irāpāti it'ariipa pāchi chiparipa parā ak'īmaa bi.

² Īrá parā jōmaarāmaa mia ūraait'ee: Ichita it'aa t'īpatāati. K'īrak'aupai k'īra atuadai it'aa t'īdait'ee. Parā it'aa t'ī p'anide ichita gracias jarapataāti Tachi Ak'ōremaa. ³ Māgá it'aa t'īdak'āri, ichiaba it'aa t'īti tai pari. Iidipataāti Tachi Ak'ōrepa taimaa waapiara jarateepimerā irua eperāarāmaa naaweda k'awapi-e pada: Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee, irude ijāadak'āri atuanaadamerā. Māgí jaratee bi k'aurepata mi nama carcelde bi. ⁴ It'aa iidipataāti mia māgí pi-ia jara-

teemerā Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a, māgá jarateepia bairā.

⁵ K'īsia k'awaa p'anapataāti ijāadak'aa beerā ome. Unuruta chaa ne-inaa jōma ooti āchima Cristode ijāapidait'ee. ⁶ Ichita t'āri pia pedeeptāati, āchia o-īa ūri k'inia p'anadamerā parāpa jara p'ani. Māga ooruta pirā, parāpa k'awaa wādai pia p'anaudait'ee āchia ne-inaa iidiruta chaa.

Salude tee pēida na k'art'a p'ā aupa wāk'āri

⁷ Mia na k'art'a pēiru tachi ĩpema Cristo k'aurepa Tíquico ome. Mia iru k'inia iru bi, k'ōp'āyo pia perā. Irua mi ichita k'aripapari, Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a oo k'inia bairā. Parāmaa nepirinaat'ee mia k'īsia bi māik'aapa oomaa bi, ma jōma k'awaadamerā. ⁸ Ma-it'ee mia iru pēiru; pia k'awaadamerā tai p'anapata māik'aapa t'āri o-īa p'anedamerā irua jararu ūridak'āri. ⁹ Tíquico ome parā p'uurudepema Onésimo auk'a wāru. Taipa iru auk'a k'inia iru p'ani ĩpema pia perā māik'aapa oo k'inia bairā Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a. Mapa āra wāruta parā ak'ide māik'aapa nāpema ijāapataarāpa oopata nepiride.

¹⁰ Tachi k'ōp'āyo Aristarco ichiaba nama carcelde bi mi ome Jesucristo k'aurepa. Irua salude pēiru ichiaba. Bernabé primo Marcopa ichiaba salude pēiru. Mia naaweda jara pēidak'a, Marcos wāru pirā parāmaa, pia auteebāiti. ¹¹ Ichiaba salude pēiru Jesupa; māgí ichiaba t'ījarapata Justo. Ma judiorā ōpeerāpapai mi k'aripamaa p'ani na mimia ome. Ārapa ichiaba k'inia p'ani eperāarāpa Tachi Waibia Cristode ijāadamerā, Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a. Ārapa mi māgá k'aripa p'anadairā, mi t'āri o-īa bapari.

¹² Parā p'uurudepema Epafrapa ichiaba salude pēiru. Irua pia oopari Jesucristopa oopi bik'a. T'āripa it'aa t'īpari parā pari, Tachi Ak'ōrepa k'aripamerā. K'inia bi parāpa wāara ijāadamerā jōma Tachi Ak'ōrepa jara pēida parāmaa māik'aapa t'āripa oo k'inia p'anadamerā irua oopi bik'a, ma awara choodamerā māgá ijāa p'anide, pariatua awaraa ne-inaa ijāada-ee. ¹³ Michi taupa unudoo sāga Epafrapa jiripari k'aripait'ee parā jōmaweda; chi ijāapataarā Colosas p'uurudepemaarā, Laodicea p'uurudepemaarā māik'aapa Hierápolis p'uurudepemaarā. ¹⁴ Ichiaba Doctor Lucapa salude pēiru. Taipa iru k'inia iru p'ani, ichiaba k'ōp'āyo pia perā. Tachi k'ōp'āyo Demapa ichiaba salude pēiru.

¹⁵ Mia parāmaa chupiria iidi bi, mi pari saludaadamerā tachi ĩpemaarā Cristo k'aurepa, Laodicea p'uurude p'ani. Ichiaba salude pēiru Ninfamaa māik'aapa jōma Cristode ijāapataarāmaa iru tede it'aa t'ī chepata. ¹⁶ Parāpa na k'art'a leedap'eda, Laodiceadepema ijāapataarāmaa péiti auk'a leedamerā. Jōdee parāpa atadak'āri chi apema k'art'a āramaa p'ā pēida, māgí leedaipia bi. ¹⁷ Arquipomaa nāga jarāti: "K'īra jīp'a aupāji mimia Tachi Ak'ōrepa awara bida pi-it'ee, Cristo ome araa bapari perā."

¹⁸ Mi, Pabloa nāgí p'āru michi juadoopa. It'aa t'īdak'āri, k'irāpāti iididait'ee mi pari nama carcelde

nĩbairã. Mia pida it'aa t'ĩpariit'ee parã pari, Tachi
Ak'õrepa parã pia ak'ĩ bapariimerã.

Mãgapai paji.

1 Tesalonicenses

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji. K'ĩsiapata iru Corinto p'uuruude baji na k'art'a p'āk'āri. Tesalónica p'uurudepema ijāapataarāmaa p'āji. Tesalónica p'uuru waibiara baji Macedonia eujāde. Pablopa naapiara Jesucristo ũraa jarateji ma p'uuruude. Mamída mama taarā ba-e paji, iru k'ĩra unuamaa iru p'anapataarāpa peet'aadait'ee jiridap'edaa perā. Ma t'ēpai Timoteopa ma Tesalonicadepema ijāapataarāde pedee pia jara chek'āri, Pablo o-īa beejī.

Naapiara jara bi ichi o-īa bi k'awa bairā āra pia nipapata Ak'ōre ode. Jara bi ichia it'aa t'īpata āra pari māik'aapa ne-inaa ichia k'irāpa bi āra t'āide nipak'āri (caps. 1.1–2.16). Jara bi ichi wā k'inia bi āra ak'ide māik'aapa Timoteopa ichimaa nepiri cheda, āra t'āideepa chek'āri (caps. 2.17–3.13). Ūraa bi audupiara ijāapataadamerā māik'aapa oopataadamerā Cristopa oopi bik'a. Ichiaba jara bi sāga pait'ee Cristo waya chek'āri māik'aapa ijāa jai-idaadap'edaarā chok'ai p'irabaidak'āri (caps. 4.1–5.11). T'ēpai jara bi ũraa awara-awaraa māik'aapa iidi bi it'aa t'īpataadamerā iru pari (cap. 5.12-28).

Salude pēida

1 Mi, Pablo Silvano ome māik'aapa Timoteopa paara na k'art'a p'ā pēiruta parā Cristode ijāapataarāmaa, Tesalónica p'uuruude p'ani. Taipa k'awa p'ani parā Tachi Ak'ōredeerā māik'aapa Tachi Waibia Jesucristodeerā, wāara ijāapata perā. Mapa it'aa iidi p'ani ārapa parā pia ak'i p'anadamerā. Māgá k'āiwee p'anapataadait'ee.

Tesalónica p'uurudepema ijāapataarāpa ne-inaa pia oopata

² Tai it'aa t'īdak'āri Tachi Ak'ōremaa, ichita gracias jarapata parā jōmaarā pari. ³ Māgá irumaa gracias jara p'anide, k'irāpa p'ani parāpa ne-inaa pia oopata Ak'ōrepa oopi bik'a, Cristode wāara ijāapata perā. Parā audú mimiapata awaraarā k'aripadait'ee, Cristo k'au-repa āra k'inia iru p'anapata perā. Māga oo p'anide choopata, ijāapata perā Tachi Waibia Jesucristo unudait'ee, ichideerā ata chek'āri. ⁴ Īpemaarā Cristo k'au-repa, taipa k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa parā k'inia iru bapari. Mapa ichia parā jirit'eraji ichideerā papiit'ee. ⁵ Taipa parāmaa jaratee nipadak'āri Tachi Ak'ōrepa pedee pia jara pēida Cristode, pedee papai wa tai k'iradoopapai jarateeda-e paji. Ma k'āyaara Tachi Ak'ōre Jaurepata taimaa māgá jarateepiji. Ichia tachi t'āride k'awapiji taipa wāarata jarateepata. Parāpa k'awa p'ani tai nipapatap'edaa parā t'āide, Cristode ijāadamerā.

⁶ Taipa jarateedap'edaa ijāadak'āriipa parā p'ana k'inia p'anejida tai p'anapatak'a māik'aapa Tachi Waibia Jesús baparik'a. Ma k'aurepa awaraarāpa parā miapijida mīda, Tachi Ak'ōre Jaurepa parā t'āri o-īapiji. ⁷ Ma awara, parā māgá p'anapata perā, ijāapataarā Macedonia eujādepema māik'aapa Acaya eujādepema auk'a p'ana k'inia p'ani parāk'a. ⁸ Āchia awaraarāmaa ichiaba jara p'ani parā p'anapata, Tachi Ak'ōrede

ijāadak'āriipa. Māgá taipa maarepida jarada-eeta, awaraa eujādepemaarāpa k'awa p'ani Cristopa oomaa bi parā t'āide. ⁹ Māirāpa nepiripata parāpa tai pia autteebaidap'edaa, jaratee nipadak'āri parā t'āide. Ichiaba nepiripata parā ne-inaa juapa oodade ijāa amaadap'edaa, ijāa p'anedait'ee Tachi Ak'ōre chok'ai bide, taipa jarateeda ũridap'eda. Māgá Ak'ōre wāarade ijāadak'āriipa, oo k'inia p'aneepachida irua oopi bik'a. ¹⁰ Ma awara parā māgá ijāadak'āriipa, ni p'ani unudait'ee Tachi Ak'ōre Warra, ichi chek'āri it'ariipa ichideerā atade. Tachi Ak'ōrepa ichi Warra Jesús chok'ai p'irabapiji eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atamerā. Mapa Ak'ōre ewari waibia ewate pak'āri, Tachi Ak'ōre waa k'ĩrau-e pait'ee tachi ome, tuchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa.

Pablo Tesalónica p'uuruude mimiada

2 Īpemaarā, parāpata k'awa p'ani tai wādak'āri parā ak'ide, pia uchijai taipa oo k'inia p'anadap'edaa parā t'āide. ² Ichiaba k'awa p'ani ma wādade parā ak'ide, Filipos p'uuruude jaratee nipadak'āri, jā p'uurudepemaarāpa taimaa ik'achia jara wājida māik'aapa miapijida. Filipode māga paji mīda, Tachi Ak'ōrepa tai k'aripaji ichia jara pēida waawee-ee jaranadamerā parāmaa. Taipa māga oojida eperāarā ũk'uruurāpa jarateepimaa jōnajida mīda. ³ Mama p'anide parā t'āide, wāarata jarateejida. Parā ũraadak'āri, iwarraa pedee jarada-e paji parā k'achiade baaipidait'ee. Ma awara seewa jarada-e paji parā k'ūradait'ee. ⁴ Ma k'āyaara jīp'a jarateejida Tachi Ak'ōrepa taimaa jarateepidak'a. Tachi Ak'ōrēpata tai jirit'eraji jarateenadamerā Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee. Maperāpi māga jaratee nipapata. Jarateeda-e eperāarāpa tai t'o p'anadamerā. Jīp'a jarateepata Tachi Ak'ōrepa tai pia ak'ipariimerā. Iruata k'awa bi tai t'āride k'ĩsia iru p'ani. ⁵ Parāpa k'awa p'ani taipa imeraa pedee jaradak'aa paji, parāpa tai k'inia iru p'anadamerā

awaraarā k'āyaara. Ichiaba imeraa pedee jara-teedak'aa paji, parā k'ūradaitee, taimaa p'arat'a teedamerā. ꞑTachi Ak'ōrepa k'awa bi mia wāarata jara bi! ⁶Ichiaba audú k'awaa beerāk'a jarateedak'aa paji parāpa wa awaraarāpa k'īsiadamerā taipa pipiara jaratee p'ani awaraarā k'āyaara. ⁷Jesucristopa tai wāara pēida perā jarateede, parāmaa māga k'īsiapik'ajida māik'aapa tai k'aripapik'ajida. Mamīda māga ooda-e paji. T'āri pia p'anapachida parā t'āide. Ara nawepa ichi warrarā pia ak'iparik'a, māga pik'a taipa parā ak'ipachida. ⁸Taipa parā k'inia iru p'anapata perā, Ak'ōrepa jara pēida parāmaa jarateenajida, ma k'aurepa piuk'ajida mīda. ⁹Parāpa k'irāpa p'ani tai mimiapatap'edaa mama p'anadak'āri. Ewari chaa parāmaa Tachi Ak'ōrepa jara pēida jarateepachida. Sē jōnide pida, p'ārik'ua pida tai mimia oopachida nek'odait'ee. Māga p'anapachida parā p'arat'a jita k'iniada-e p'anadap'edaa perā tai chik'o k'odait'ee.

¹⁰Parāpa k'awa p'ani māik'aapa Tachi Ak'ōrepa pida k'awa bi parā ijāapataarā t'āide nipadak'āri, ne-inaa k'achia ooda-ee nipapachida. Ne-inaa oopachida Tachi Ak'ōrepa oopidak'a. Maperā apidaapa jarada-e pai taipa ne-inaa k'achia oojida. ¹¹Ara ak'ōrepa ichi warra pia ūraaparik'a, māga pik'a taipa parā ūraapachida. ¹²Māgá ūraa p'anide parā k'aripapachida ne-inaa jōma oo k'inia p'anadamerā Ak'ōrepa k'inia bik'a. Tachi Ak'ōrépata parā jiriji ichideerā papiit'ee māik'aapa ichi trua k'īra wāreedee wāpiit'ee ewari cherude.

¹³Maperā taipa ichita gracias jarapata Tachi Ak'ōremaa. Taipa parāmaa jarateedak'āri Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee, ma pedee ūri k'inia p'anajida māik'aapa Cristode ijāajida. Ijāada-e paji tai pia pedee p'anadap'edaa perā. Jīp'a ijāajida ma pedee Tachi Ak'ōrepa jara pēida perā. Maperāpi Tachi Ak'ōrepa parā ijāapataarā k'aripamaa bi oodamerā ichia oopi bik'a. ¹⁴Māga oopata perā, parā auk'arāpa parā jiripachida miapidait'ee, judiorāpa Judea eujādepema Jesucristode ijāapataarā auk'a jiri p'anadap'edaak'a. ¹⁵Māgee judiorāpa Tachi Waibia Jesús peepijida, āchi auk'arāpa chonaarāweda Tachi Ak'ōre pedee jarapataarā peepidap'edaak'a. Jesús peepidap'eda, t'āri k'achiapa tai jida jiripachida miapidait'ee māik'aapa t'imí jerek'oodait'ee āchi eujādeepa. Tachi Ak'ōrepa māgee eperāarā pia ak'i-e. Māgeerāpa eperāarā jōmaweda k'īra unuamaa iru p'ani. ¹⁶Mia māga jara bi āchia taimaa jarateepidaamaa p'anadairā Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee; judio-eerā t'āide paara. K'iniada-e apida o k'achiadeepa uchiadamerā Cristo k'aurepa. Māga oo p'ani k'aurepa, Tachi Ak'ōre audupiara k'īraupiruta, iru naaweda k'īraupidap'edaa k'āyaara, āchia ne-inaa k'achia oopatap'edaa k'aurepa. Maperāpi irua āchi k'achia ooit'ee.

Pablo waya wā k'inia bada Tesalonicadepema ijāapataarāmaa

¹⁷Īpemaarā, taarā-e bi mīda tai unudap'edaa, parā ichita iru p'anapata tai k'īsiade māik'aapa waya wā k'inia p'anajida parā ak'ide. ¹⁸Mamīda p'oyaa wāda-

paji. Michi ituaba wāda chok'ara wāit'ee paji. Mamīda Satanapa taidepema apida wāpi-e paji. ¹⁹Parāpa pia ijāadak'āri, jōmaarāmaa ak'ipipata wāara Jesucristo Tachi Waibia. Mapa tai o-īa p'ani parā ome māik'aapa taipa awaraarāmaa jara k'inia p'ani parāpa ne-inaa pia oopata. Ichiaba parāpa māga oopata perā, tachi jōmaweda o-īa p'anadait'ee Jesucristo k'īrapite, iru na eujādee waya chek'āri. ²⁰ꞑWāarapi! Parā māgá ijāapata k'aurepa tai o-īa p'ani. Ma awara parā k'aurepata awaraarāpa tai āpate pia pedeeepata.

3 Māpai tai waa chooda-e pak'āri parā ak'ida-ee, k'īsiajida: "ꞑsāga oodait'ee?" Tai jōma p'oyaa wāda-e pada perā parā ak'ide, mi ituaba beeji Atenas p'uuru. ²Jōdee tachi ĩpema Timoteo pēijida tai pari. Iru pia mimiapari Tachi Ak'ōre-it'ee, Cristopa ooda jarateepari perā. Iru pēijida Ak'ōre Ūraa pipiara jarateemerā parāmaa māik'aapa parā ūraamerā. Māgá parā waapiara ijāadai, irua jara bi k'aurepa. ³Māgá ijāadak'āri, chupiria jōneeruta pijida, apidaapa parā k'ūrada-e pai ijāa amaadamerā. Parāpa pia k'awa p'ani Cristode ijāa p'ani k'aurepa, awaraarāpa tachi ichita jiridait'ee miapidait'ee. ⁴Taipa māga jarajida naaweda parā ome p'anadak'āri. Parāpa k'awa p'ani wāara uchi-aji taipa jaradak'a. ⁵Maperāpi mia Timoteo pēiji irua k'awaamerā parā Tachi Ak'ōre ome nipapata. Mia waa choo-e paji parā unu k'iniapa māik'aapa k'īsia nībipa. Māgá k'īsia nībaji Netuara Poro Waibiapa parā Cristode ijāa amaapii ĩak'aapa. Māga pada paara, tai mimia parā t'āide atuak'aji.

⁶Mamīda māga-e paji. Parā ak'īnap'eda, Timoteo waya chek'āri, pedee pia nepiri cheji. Jaraji parā Tachi Ak'ōre ome pia nidá māik'aapa chik'inia p'anapata. Ichiaba jaraji parāpa tai k'irāpapata māik'aapa tai unu k'inia jōnapata, taipa parā unu k'inia jōnik'a. ⁷Mapa ĩpemaarā, ĩrá tai jiri jōni mīda miapidait'ee, k'āiwee p'ani Timoteo it'aideepa ūridap'edaa perā parā at'āri Cristode pia ijāa p'ani. ⁸Parā māgá choo p'anadak'āri Cristode ijāa p'anide, audupiara taipa jōmaarāmaa jaratee k'inia p'ani, awaraarāpa Cristode ijāadamerā parāk'a. ⁹ꞑSāga gracias jaradaima Tachi Ak'ōremaa parā pari? Parā k'aurepa tai t'āri o-īa p'ani Tachi Ak'ōre k'īrapite. ¹⁰Ewari chaa, p'ārik'ua pida, it'aa iidi p'ani Tachi Ak'ōremaa, irua tai waya wāpimerā parā ak'ide. Jaratee k'inia p'ani Ak'ōre net'aa parāpa waide k'awada-e p'ani. Māgá parāpa pipiara oodai Ak'ōrepa k'inia bik'a.

¹¹Māgá it'aa iidi p'ani misa, iidipata Tachi Ak'ōre Tachi Waibia Jesucristo ome tai waya pēidamerā parā ak'ide. ¹²Ichiaba iidipata Tachi Waibia Jesucristopa parā waapiara chik'inia p'anapimerā. Ma awara iidipata irua parāmaa awaraarā k'inia iru p'anapimerā, taipa parā k'inia iru p'anik'a. ¹³Iidipata irua parā choopimerā pāchi t'āride. Māgá chooruta pirā, k'achia wēe p'anadait'ee Tachi Ak'ōre k'īrapite, Tachi Waibia Jesús chek'āri jōma ichideerā it'ari p'anīrā ome.

Sāga p'anapataadaipia bi Tachi Ak'õrepa tachi pia ak'imerã

4 Māpai ĩpemaarã, Cristopa tai jirit'erada perã ichi ũraa jarateedamerã, nãga ũraa p'ani parãmaa. Taipa mǎik'aapa Tachi Waibia Jesupa k'inia p'ani parã p'anapataadamerã taipa jarateedap'edaak'a. Mǎgá p'anadak'ãri, Tachi Ak'õrepa parãpa oopata pia ak'it'ee. ĩrá wãara mǎgá p'anapata. Mamĩda taipa k'inia p'ani waapiara oodamerã Cristopa oopi bik'a parãmaa.

² Parãpa k'awa p'ani taipa jarateedap'edaa, parã t'ãide nipadak'ãri. Jarajida Tachi Waibia Jesucristopa jarapidak'a. ³ Tachi Ak'õrepa k'inia bi awara p'anapataadamerã ijãadak'aa beerã k'ãyaara. K'inia bi parãpa ne-inaa jõmaweda oodamerã irua oopi bik'a. Mapa taipa nãga ũraa p'ani. P'ek'au oonáati awaraarã ome. ⁴ Ma k'ãyaara k'awaadaipia bi nãga oodait'ee. Wëra k'inia bi pirã, ma wëra ome béjei mǎik'aapa t'ãri pia baparĩji iru ome. Ai ome k'ãiparĩji, awaraa jiri-ee. Parãpa mǎgá ooruta pirã, pia oodait'ee Tachi Ak'õre k'ĩrapite mǎik'aapa awaraarã k'ĩrapite. ⁵ P'ananáati ijãadak'aa beerã p'anapatak'a. Āchi pariatua p'ek'au oo wãpata chĩara wëra ome, Tachi Ak'õre k'awada-e p'anadairã. ⁶ K'ĩrak'aupai pãchi ĩpemaarã Cristo k'aurepa k'ũradai, mǎga oo p'anipa āchi wëraarã ome. Mǎgá k'achia ooruta pirã, Tachi Ak'õrepa parã miapiit'ee, taipa naaweda jaradap'edaak'a. ⁷ Tachi Ak'õrepa tachi jiri-e paji k'achiade p'anapataadamerã. Jiriji p'anapataadamerã ichia k'inia bik'a. ⁸ Maperã na ũraa jara aupada ijãa k'iniada-e pirã, mia jara bi pedee ijãadaamaa p'ani-e. ĩjip'a Tachi Ak'õrepa pedee jarada ijãadaamaa p'ani. Ak'õrãpata ichi Jaure ba chepipari parã ijãapataarã ome, ijãadamerã ichia jara bi.

⁹ Taipa parã ũraada-e pait'ee chik'inia p'anapataadamerã awaraa ijãapataarã ome, parãpa mǎgá oo p'anadairã, Tachi Ak'õre Jaurepa k'aripap'eda. ¹⁰ Mǎgá chik'inia p'anapata Macedonia eujãdepema jõmaarã ijãapataarã ome. Mapa ĩpemaarã, mia ũraa k'inia bi audupiara mǎga p'anapataadamerã. ¹¹ Tachi Ak'õrepa parãmaa oopi k'inia bide k'ĩsiadap'eda, jiripataati k'ãi-weet'ee p'anapataadait'ee. Pedee-idaa bipa chĩaramaa ooparik'a ichita jaranáati āchia ne-inaa oodaipia bi mǎik'aapa k'oo-idaa p'ananáati. Ma k'ãyaara pãchi mimia óoti pãchi juadoopa, taipa jaradap'edaak'a parã t'ãide nipadak'ãri. ¹² Mǎga p'anaruta pirã, nida-e pait'ee awaraarãpa teedamerã pãchi nek'odait'ee. Ma awara ijãadak'aa beerãpa parã pia unudait'ee.

Jesús waya chek'ãri

¹³ ĩrá, ĩpemaarã, taipa nǎgĩ wãarata k'awapi k'inia p'ani parãmaa. Tachi Jesucristode ijãapataarã jai-idaadak'ãri, k'ãi pik'a p'ani. Maperã parã ĩpemaarã Cristo k'aurepa jai-idaadak'ãri, mak'iaara jëedaik'araa bi ijãadak'aa beerãk'a. Mãirã Cristode ijãada-e p'anadairã, ijãada-e āchi k'õp'ãyoorã piudap'eda chok'ai p'irabaidait'ee mǎik'aapa p'ananadait'ee Ak'õre

eujãde. Mapa audú t'ãri p'ua p'ani āchi k'õp'ãyoorã piudak'ãri. ¹⁴ Mamĩda mǎga-e tachi ijãapataarã ome, tachia ijãapata perã Jesús piup'eda chok'ai p'irabaiji. Mapa ijãa p'ani Jesús k'aurepa Tachi Ak'õrepa irude ijãapataarã auk'a chok'ai p'irabaijiit'ee. Mǎga ooit'ee Jesús waya chek'ãri āchi jaureerã ome.

¹⁵ Tachi Waibiapa parãmaa nãga jara pëiru: ichi na p'ek'au eujãdee waya chek'ãri ichideerã atade, tachi ijãapataarã at'ãri chok'ai p'ani wãda-e pait'ee jai-idaadap'edaarã naa. ¹⁶ Ma ewate Tachi Waibia chek'ãri, naapiara chok'a pëiru pedeeta ũridait'ee mǎik'aapa angeleerã poro waibia pedee ũridait'ee mǎik'aapa Tachi Ak'õre trompeta jĩwaa nĩbi ũridait'ee. Mǎga nide Cristo it'ariipa cheru unudait'ee. Mamata Cristode ijãa jai-idaadap'edaarã k'ap'ia naapiara chok'ai p'irabaidait'ee jãiradeepa. ¹⁷ Māpai Tachi Waibiapa āchi it'aa ateeit'ee tachi chok'ai p'anĩrã ome jãrarade, iru ome unudait'ee pajãde. Mǎgá tachi jõma ichita p'anapataadait'ee iru ome. ¹⁸ O-ĩa para bati ma jara pëida ũridap'eda.

Cristo cheit'ee ewate nidaipia bi

5 ĩpemaarã, taipa jarada-e jõmasaa taarãit'ee Jesús cheit'ee. Naaweda jaradap'edaak'a, apidaapa k'awada-e sãapaita iru cheit'ee. ² Parãpa pia k'awa p'ani ma ewate pait'ee eperãarã atu p'anide. Nechia-pari p'ãrik'ua cheparik'a eperã temãi chi te chipari atu bide, mǎgá pait'ee. ³ Cristode ijãadak'aa beerãpa jara p'ani misa: "Tachi k'ãiweet'ee p'ani, nepira wëe," atu p'anide ma ewate cheit'ee mǎik'aapa Tachi Ak'õrepa āchi ĩri ne-inaa k'achia pëiit'ee, ichia k'ĩsia iru bi ooit'ee āchima. Ara wëra biak'oo bi atu baparik'a bi p'iradaik'ãri warra t'oit'ee, mǎga pik'a ijãadak'aa beerã atu p'anadait'ee. Ma ewate apida uchiada-e pait'ee Tachi Ak'õre juadeepa.

⁴ Mamĩda ĩpemaarã, parã p'ãriu pik'a bide p'anadak'aa ma ijãadak'aa beerã p'anapatak'a, Tachi Waibia atu p'anide cheit'ee perã. ⁵ Ma k'ãyaara ma ewate nimaa p'ani Tachi Ak'õre ĩdaa pik'a bide p'anapata perã, Jesucristode ijãadap'eda. Irude ijãadak'ãriipa tachi waa p'ãriu pik'a bide p'anadak'aa. ⁶ Ma et'ewa jarada wãara perã, k'ãi pik'a p'anadaik'araa bi awaraarãk'a. Ma k'ãyaara k'ĩra ĩjip'a p'anadáma, Cristo cheit'ee ewate ni p'ani misa. ⁷ P'ãrik'ua eperãarã k'ãipata mǎik'aapa it'ua topata, Tachi Ak'õre net'aa k'ĩsiadee. ⁸ Mamĩda tachi ijãapataarã mǎgá pariatua p'anadak'aa, Ak'õre ĩdaa pik'a bide p'anadairã. Mapa k'ĩra ĩjip'a p'anapataadaipia bi. Waapiara Tachi Waibiade ijãadaipia bi mǎik'aapa audupiara chik'inia p'anapataadaipia bi, k'awa p'anadairã Cristopa tachi ata chek'ãri, ichi ome p'ananadait'ee Tachi Ak'õre truate. ⁹ Tachi Ak'õrepa tachi jirit'era-e paji tachi k'achia ooit'ee ma ewate. ĩjip'a jirit'eraji ichi truate ichita p'ananadamerã Tachi Waibia Jesucristo k'aurepa. ¹⁰ Ma-it'ee Jesucristo piuji tachi ijãapataarã pari, ichi ome araa p'anapataadamerã, chok'ai p'ani mĩda wa piu p'ani pijida. ¹¹ Maperã o-ĩa para bati mǎik'aapa

chik'aripa p'anapatáati oodait'ee irua oopi bik'a, parã-pa nãga weda oomaa p'anik'a.

Pablopa jarada na k'art'a p'ã aupa wãk'ãri

¹² Ìpemaarã, taipa enenee jõni waaweedamerã pãchi ijãapataarã poro waibiarã, ãchi audú mimiapata perã parã-it'ee. Ìchia parã ùraapata mãik'aapa ak'ipata Tachi Waibiapa k'inia bik'a. ¹³ Mapa parãpa ãchi pia ak'idaipia bi mãik'aapa k'inia iru p'anadaipia bi. K'ãi-wee p'anapatáati ãchi ome mãik'aapa jõmaarã ijãapataarã ome.

¹⁴ Ichiaba ìpemaarã, taipa parã ùraadait'ee jaradamerã chi mimia k'iniada-ee p'anirãmaa mimi-adamerã. K'aripátì chi pia chooda-ee p'anirã nepira k'aurepa. Ichiaba k'aripátì chi Cristode ijãadai naaweda ne-inaa k'achia oodap'edaarã, mãirãpa ìrá oodamerã Cristopa oopi bik'a. Mãimisa t'ãri pia p'anapatáati jõmaarã ome.

¹⁵ Pia p'anapatáati parãdepema apidaapa ne-inaa k'achia oonaadamerã. Mãga p'anadaipia bi awaraarãpa parãmaa ne-inaa k'achia ooruta pijida. Ichita jiripatáati ne-inaa pia oodait'ee pãchi t'ãidepema ijãapataarãmaa mãik'aapa jõmaarãmaa.

¹⁶ Ichita t'ãri o-ã p'anapatáati. ¹⁷ Ichita it'aa t'ìpatáati. ¹⁸ Ichita Tachi Ak'õremaa gracias jarapatáati, Ak'õrepa mágata k'inia bairã Jesucristode ijãapataarãpa oodamerã.

¹⁹ Tachi Ak'õre Jaurepa ijãaparimaa ne-inaa jarapiru pirã maa-e pirã ne-inaa oopiru pirã, ita-aria oopítì.

²⁰ Pia ùrítì apidaapa jaradak'ãri: "Tachi Ak'õre Jaurepa mimaa na pedee jarapimaa bi." ²¹ Mãgí pedee ùridap'eda, pia k'ĩsítì k'awaadait'ee ùraa pia wa k'achia. Ùraa pia bi pirã, óotì ma ùraade jara bik'a. Mamída pia-e bi pirã, Tachi Ak'õre Jauredepema-e. Mapa ne-inaa jõma mãgá ak'idaipia bi k'awaadait'ee wãara Ak'õrepa oopi bik'a wa mãga-e. ²² Ne-inaa k'achia apida oonáati.

²³ Ìrá it'aa iidi k'inia p'ani Tachi Ak'õremaa parã pari. Iruata tachi k'ãiwee p'anapipari. Mapa iidi p'ani irua parã awara bimerã pãchi t'ãride, oo k'inia p'anadamerã irua oopi bik'a; pãchi k'ap'ade, p'ek'au k'achia oo amaadamerã; pãchi jaurede, parãpa iru Jauremaa oopidamerã irua oopi k'inia bik'a parãmaa. Mãgá irua parã pia ak'it'ee Tachi Waibia Jesucristo waya chek'ãri. ²⁴ Tachi Ak'õre, parã jiridapa mãga ooit'ee parã ome, oopari perã ichia jara bik'a.

Salude pëida

²⁵ Ìpemaarã, ichiaba tai pari it'aa t'ìpatáati.

²⁶ Tai pari saludaa para bátì ak'ipidait'ee chik'inia p'ani.

²⁷ Tachi Waibia Jesucristopa mimaa jarapiru na k'art'a leedamerã tachi ìpemaarã jõmaarã taide.

²⁸ Mia it'aa iidi bi Tachi Waibia Jesucristopa parã pia ak'ì bapariimerã.

Mãgapai paji.

2 Tesalonicenses

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'ã pëiji Tesalónica p'uurudepema ijãapataarãmaa. Üriji irua naapiara k'art'a pedeedak'ãri, mãpemaarã ùk'uru p'era pik'a p'aneejida. K'ĩsiajida Cristo taarã-e cheit'ee ichideerã atade. Mapa mimia amaajida ma cheru nidait'ee. Na k'art'ade Pablopa p'anau bi ma ijãapataarãpa jara p'ani.

Naapiara jara bi ichi o-ĩapa gracias jarapari Ak'õremaa ãra pari, Cristode pia ijãapata perã mãik'aapa audupiara chik'inia p'anapata perã (cap. 1.1-12). Jara bi wãara Cristo waya cheit'ee na p'ek'au eujãdee mãik'aapa Tachi Ak'õrepa wãara ak'it'ee na p'ek'au eujãdepemaarãpa oopata jarait'ee pia wa k'achia. Mamĩda ai naaweda p'ek'au k'achia ooi awaa bapari uchiat'ee na p'ek'au eujãde. Mãgipa eperãarã k'ũrait'ee ijãadaamaa p'aneedamerã Tachi Ak'õrede mãik'aapa Jesucristode (cap. 2). T'ëepai iidi bi ãrapa it'aa t'ĩpataadamerã ichi pari mãik'aapa k'ĩra jĩp'a mimiapataadamerã Cristopa k'inia bik'a (cap. 3).

Salude pëida

1 Mi, Pablo Silvano ome mãik'aapa Timoteo paara na k'art'a p'ã pëiruta parã ijãapataarãmaa, Tesalónica p'uurude p'ani. Taipa k'awa p'ani parã Tachi Ak'õredeerã mãik'aapa Tachi Waibia Jesucristodeerã, wãara ijãapata perã. ² Taipa k'inia p'ani Tachi Ak'õrepa mãik'aapa Tachi Waibia Jesucristopa parã pia ak'i p'anadamerã. Mãgã k'ãiwee p'anapataadait'ee.

Sãga Tachi Ak'õrepa ijãadak'aa beerã ak'it'ee Cristo waya chek'ãri

³ Ìpemaarã Cristo k'aurepa, ichita gracias jarapata Tachi Ak'õremaa parã jõmaarã pari. Taipa wãara mãga oodaipia bi, ãra parã waapiara Cristode ijãapata perã, naaweda ijãa p'anadap'edaa k'ãyaara. Ichiaba ãra audupiara chik'inia p'anapata awaraa ijãapataarã ome. ⁴ Mãgã p'anapata perã, taipa mãga o-ĩa nepiripata awaraa Ak'õrede ijãapataarãmaa, ãra t'ãide nipadak'ãri. Nepiripata sãga parã choopata Cristode ijãa p'anide. Mãgã choopata ijãadak'aa beerãpa parã jiri p'ani mĩda miapidait'ee, ma ijãa p'ani k'aurepa. Ichiaba mãgã choopata chupiria chitooi mĩda. ⁵ Mãgã choopata perã ãchia parã miapi iru p'ani misa, ak'ipipata wãara Tachi Ak'õrepa parã k'aripapari mãik'aapa parã pia ak'ipari. Ma awara irua parã mãgã pia ak'ipari perã, parãpa k'awa p'ani ewari cherude wãara iru trudee wãdait'ee.

⁶ K'awa p'ani Tachi Ak'õrepa eperãarãpa oopata ak'ipari jarait'ee pia wa k'achia. Maperã ichiaba k'awa p'ani irua parã miapi p'anãrã auk'a miapiit'ee. ⁷ Jõdee parã waa nepira unuda-e pait'ee, tai jida ichiaba, irua tachi auk'a k'ãiwee p'anapik'ãri ichi truade. Mãga ooit'ee Tachi Waibia Jesús it'ariipa chek'ãri ichi angeleerã ome. Ma ewate jõmaarãpa ãra unudait'ee t'ipitau urua pik'a nãbide. ⁸ Ma ewate Jesupa miapiit'ee Tachi Ak'õre k'awa k'iniada-e p'anãrã mãik'aapa ijãadaamaa p'anãrã Tachi Ak'õrepa jara pëida Tachi

Waibia Jesude. ⁹ Mãirã atuadait'ee. Ichita k'achiade p'anadait'ee mãik'aapa t'imí p'anadait'ee Tachi Waibia bimãiipa. Ak'õre Waibia truadee wãda-e pait'ee. Unuda-e pait'ee iru k'ĩra wãree mãik'aapa irua ne-inaa pi-ia oo bi. ¹⁰ Ma ewate Jesús chek'ãri, ichi k'ĩra wãree unupit'ee ichideerã k'ap'ia pari. Jõma irude ijãa p'anãrã o-ĩa it'aa t'ĩdait'ee irumaa, wãara k'awaadait'ee perã iru k'ĩra wãree. Ma ewate parã jida auk'a p'anadait'ee, taipa jarateepata ijãadap'edaa perã.

¹¹ Maperã tai ichita it'aa t'ĩpata Tachi Ak'õremaa, irua parã pia ak'imerã. Iruata parã jiriji Cristode ijãapataadamerã mãik'aapa irua k'inia bik'a p'anapataadamerã. Iidi p'ani irua oopimerã jõmaweda parãpa ne-inaa pia oo k'inia p'ani iru Jaure k'ap'ia pari. ¹² Mãga iidi p'ani parãpa mãgã ne-inaa pia oodak'ãri, awaraarãpa Tachi Waibia Jesús t'ĩ pia t'o p'anadamerã parã k'aurepa. Ma awara ãrapa parã jida pia ak'idait'ee, Tachi Ak'õre Tachi Waibia Jesucristo ome parã mãgã k'aripapata perã.

Tachi Waibia Jesucristo waya chei naaweda

2 Ìrá ìpemaarã, taipa waapiara jaratee k'inia p'ani sãga pait'ee Tachi Waibia Jesucristo chek'ãri ichideerã atade. ² Parã enenee jõni isapai k'ĩsia awara k'ĩsianaadamerã maa-e pirã p'eranaadamerã, ùriruta pirã Tachi Waibia ewaa pacheji. Ijãanáati jara p'ani pjiida Ak'õre Jaurepa apidaamaa mãga k'awapiji, maa-e pirã mi it'aideepa mãga jaraji maa-e pirã taipa k'art'ade mãga p'ãjjida. ³ K'ũrapináati apidaamaa. Cristo che-e pait'ee nãga p'asai naaweda. Naapiara eperãarã chok'araarãpa Tachi Ak'õre k'ĩra unuamaa iru p'aneedait'ee. Ma awara eperãarã t'ãide eperã aba waibia uchiat'ee. Mãgipa p'ek'au k'achia ooi awaa bait'ee perã, Tachi Ak'õrepa iru t'imí pëit'ee k'achiade mianamerã. ⁴ Mamĩda iru na eujãde bi misa, Tachi Ak'õre k'ĩra unuamaa iru bait'ee. Ma awara k'ĩra unuamaa iru bait'ee ne-inaa k'ĩra t'ãdoo, jõmaweda ai k'ĩrapite na p'ek'au eujãdepemaarã it'aa t'ĩpata. K'ĩsi-

ait'ee ichi jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Māga k'īsi-ait'ee perā, su-ak'i beeit'ee Tachi Ak'ōre te edupiara bi cuartode māik'aapa jarait'ee ichita Tachi Ak'ōre.

⁵ ¿Parāpa k'irāpada-e p'anik'ā mīa jarateeda parā ome bak'āri? ⁶ Parāpa k'awa p'ani sāgap'eda māgí eperā waide che-e. Abaapa ichi t'idik'a iru bi chepia-maapa, Tachi Ak'ōrepa ewari awara bida ma-it'ee paru misa. ⁷ Māgí eperā waide che-e bi mīda, ichi waibiapa nāgaweda eperāarāmaa mera k'achia oomaa bi, Tachi Ak'ōrede ijāadaamaa p'aneedamerā. Mamīda tachia k'awa p'ani ma ewari awara bida chi k'achia ooi awaa bee-it'ee che-e pait'ee chi t'idik'a iru bipa na p'ek'au eujāde bi misa. ⁸ Māpai chi t'idik'a iru bi na p'ek'au eujādeepa uchiak'āri, māgí k'achia ooi awaa bi pait'ee k'achia oode. Mamīda Tachi Waibia Jesupa ichi pedee-papai māgí peeit'ee, ichi k'īra wāreede chek'āri māgí jōit'ee. ⁹ Satanapa māgí eperā chok'a peiit'ee eperāarā k'ūramerā. Māga ooit'ee ne-inaa eperāarāpa waide unudak'aa ak'ipi bipa māik'aapa ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa oo bipa. Satanapa ma seewa oopiit'ee māgí eperāmaa, eperāarāpa ijāadamerā māgita Tachi Ak'ōre. ¹⁰ Māgá k'achia oo bipa wāara māgipa Tachi Waibiade ijāadaamaa p'aniirā k'ūrait'ee. Māgí ome āchi auk'a k'achiadee wādait'ee, Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida ijāa k'iniada-e p'anadairā. Wāarata ijāaruta pirā, Cristopa āchi ma o k'achiadeepa k'aripa atai. Mamīda māga k'iniada-e pait'ee. ¹¹ Maperāpi Tachi Ak'ōrepa māgí eperā chepiit'ee āchi k'ūramerā ne-inaa oo bipa Satanás k'ap'ia pari. Māgá Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida ijāadai k'āyaara, seewa ijāa p'aneedait'ee. ¹² Māgá wāarata ijāadaamaa p'anadait'ee perā māik'aapa k'achia ooi awaa p'anadait'ee perā, Tachi Ak'ōrepa āchi t'imí k'achiadee peiit'ee, eperāarāpa oopatap'edaa ak'ik'āri ichi ewari waibia ewate.

Cristopa ichideerā o k'achiadeepa k'aripa atapari

¹³ Īpemaarā, ijāadak'aa beerā ome māga p'asait'ee mīda, parā āchik'a p'ana k'iniada-e, Cristode ijāapata perā. Mapa taipa ichita gracias jara k'inia p'ani Tachi Ak'ōremaa parā pari. Tachi Waibiapa parā k'inia iru bi. Maperā na eujā ooi naaweda, Tachi Ak'ōrepa parā jir'it'eraji ūridamerā Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee māik'aapa ijāadamerā iruata parā o k'achiadeepa k'aripa atai. Ak'ōrepa ichi Jaure pēi k'inia baji parā awara bimerā ichi-it'ee, ma wāarata ijāadak'āri. ¹⁴ Ma-it'eeta ichia tai pēiji parāmaa jarateede. Ichia parā jiri baji ijāadamerā taipa jarateepata Cristode. Ichiaba parā jir'iji tai ome auk'a iru p'anadamerā jōma ichia k'īsia iru bi ichideerā-it'ee, Tachi Waibia Jesucristok'a it'ari k'īra wāree p'aneedak'āri.

¹⁵ Īpemaarā, maperā chóoti Cristode ijāa p'anide māik'aapa k'īra atuanáati taipa parāmaa jarateepatap'edaa, pedee jaradapa wa k'art'ade p'ādapa.

¹⁶ Taipa it'aa iidi p'ani Tachi Waibia Jesucristopa māik'aapa Tachi Ak'ōrepa parā k'aripadamerā na eujāde p'ani misa. K'irāpāti Tachi Ak'ōrepa tachi Cristode ijāapataarā audú k'inia iru bapari perā, tachi ichita

k'aripapari na eujāde p'ani misa. Ichiaba tachi t'āri o-īapipari k'īsiapik'āri tachia ne-inaa unudait'ee na p'ek'au eujādeepa uchiadap'eda, wādak'āri iru truadee. ¹⁷ Irua parā t'āridepai choopipari ijāa p'anide, māgá ichita pedee pia jaradamerā māik'aapa ne-inaa jō-maweda pia oodamerā.

Pablopa iidida ichi pari it'aa t'īpataadamerā

3 Īrá ĩpemaarā, parāmaa chupiria iidi k'inia p'ani tai pari it'aa t'īpataadamerā. Iiditi Tachi Ak'ōrepa tai k'aripamerā, jōmaarāmaa irua jara pēida isapai jaratee k'inia p'anadairā. Iiditi ma jaratee p'ani ūrirutaarā t'āri-pa Cristode ijāadamerā, parā ijāadap'edaak'a. ² Ichiaba iiditi Tachi Ak'ōrepa tai k'aripa atamerā k'achia beerā juadeepa, chok'araarāpa tai jiripata perā miapidait'ee. Jāgīrāpa Tachi Waibia Jesucristode ijāa k'iniadak'aa. ³ Mamīda k'awa p'ani Tachi Waibiapa oopari ichia jara bik'a. Iruata parā k'aripait'ee choodamerā parā ijāa p'anide māik'aapa k'achiadeepa k'aripait'ee k'achia beerā poro, Satanapa parā k'achiade baaipi k'inia bak'āri. ⁴ Tachi Waibiapa ichideerā māgá k'aripapari perā, taipa ijāa p'ani parāpa wāara oomaa p'ani taipa jarapatak'a māik'aapa māga oopataadait'ee. ⁵ Maperāpi iidi p'ani Tachi Waibiapa parāmaa k'awapimerā sāga Tachi Ak'ōre k'inia iru p'anadai, irua parā audú k'inia iru baparik'a. Māga k'awaadak'āri, chupiria jōneeruta pijida, pāchi t'āridepai choodait'ee, Cristopa māga oopipari perā.

Cristode ijāapataarā mimiadaipia bi

⁶ Īpemaarā, Tachi Waibia Jesucristopa jara pēiru ichide ijāapataarā mimiadaipia bi, taipa naaweda jarateedap'edaak'a. Ijāaparipa ma ūraa ūriamaa bi pirā, iru ik'aawaapa āyaa p'anéeti. ⁷ Pāchia k'awa p'ani p'anadaipia bi tai p'anadap'edaak'a parā t'āide nipadak'āri. K'oo-idaa p'anadak'aa paji. ⁸ Apidaamaa iidi-da-e paji taimaa chik'o pari teedamerā. Ma k'āyaara āstaawa, p'ārik'ua pida mimiapachida tai chik'o neto k'odait'ee. Māga oopachida parāpa chik'o tai-it'ee netonaadamerā. ⁹ Tai mimiapata perā Cristo-it'ee, māga iidik'ajida. Mamīda māga ooda-e paji. Ak'ipi k'inia p'anapachida Cristode ijāapataarā sāga p'anapataadaipia bi. ¹⁰ Parā ome p'anadak'āri, na ūraa jarajida: "Nek'opidaik'araa bida ajida, mimia k'inia-e bimaa." ¹¹ Mamīda ĩrá taipa ūri p'ani parā t'āidepemaarā ūk'uru mimiadak'aa. Jīp'a nipapata k'awaadait'ee awaraarāpa oomaa p'ani māik'aapa jara p'ani. ¹² Maperāpi Tachi Waibia Jesucristopa taimaa jarapiru: māgee eperāarā k'āiwee mimiadaipia bi māik'aapa chik'o atadaipia bi āchi juadoopa.

¹³ Ichiaba apemaarā ĩpemaarāmaa ūraa p'ani ichita ne-inaa pia oopataadamerā, sēda-ee. ¹⁴ Mamīda parā t'āidepemapa na k'art'ade ūraa jara bik'a oo k'inia-e pirā, awaraa ijāapataarāmaa nepir'iti māik'aapa māgí ik'aawaapa āyaa p'anéeti, k'īra nejasia beemerā.

¹⁵ Mamīda k'īrak'aupai māgí ĩpema Cristo k'aurepa

k'ĩra unuamaa iru p'anadai. Jĩp'a ũráati pãchi ĩpema ũraapatak'a, irua oomerã Cristopa k'inia bik'a.

¹⁶ Taipa k'inia p'ani Tachi Waibiapa parã ichita k'ãiwee p'anapimerã. Ichiata ichideerã mǎgá bapipari, nepira wée p'anide mǎik'aapa nepirade p'ani pijida. Taipa it'aa iidi p'ani Tachi Waibia parã jōmaarã ome ichita bapari-imerã.

¹⁷ Mi, Pablopa nǎgí salude p'ãru michi juadoopa k'awaadamerã mia na k'art'a pëiru. Nǎgá p'ãpari michi juapa mia k'art'a jōma pëi bide. ¹⁸ Mia it'aa iidi bi Tachi Waibia Jesucristopa parã jōmaweda pia ak'i bapari-imerã.

Mǎgapai paji.

1 Timoteo

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji Timoteomaa pēiit'ee. Ai naaweda Timoteo jaratee nipapachi Pablo ome judio-eerā t'āide. Mamīda Pablopa iru atabēiji Éfeso p'uurude, ijāapataarā k'aripamerā ichi pari. Na k'art'ade Pablopa Timoteo ūraa bi ma mimia pipiara oo k'awaamerā. Timoteo Listra p'uurudepema paji. Chi ak'ōre judio-e paji; Grecia eujādepema paji. Jōdee chi nawe Judea eujādepema paji. Pablo Listrade jaratee nipak'āri, Timoteo k'ūtrāa weda Cristode ijāa beeji. Mamāik'aapa Timoteo nipapachi Pablo ome. K'aripapari pia paji.

Salude jarap'eda, naapiara Pablopa ūraa bi Timoteo t'īunaamerā seewa jarateepataarā ome, aupedeedak'āri judiorāpa ijāapata k'ap'ia (cap. 1.1-11). Jara bi Tachi Ak'ōrepa iru chupiria k'awaada Cristode ijāai naaweda (cap. 1.12-17). Ūraa bi Timoteo jīp'a Cristode ijāapariimerā (cap. 1.18-20). Jara bi k'āata oodaipia bi ijāapataarā chip'edaidak'āri it'aa t'īdait'ee (cap. 2); sāga ijāapataarā ak'ipataarā p'anapataadaipia bi (cap. 3) māik'aapa k'āata oodaipia bi seewa jarateepataarā ome. Māirāpa jarateejida Cristode ijāapataarāpa chik'o k'īra t'ādo k'odaik'araa bi māik'aapa miak'āidaik'araa bi. Ichiaba jarajida na p'ek'au eujādepema net'aa, tachi eperā k'ap'ia paara, k'achia baji. Mapa eperāarāpa Tachi Ak'ōre k'awada-e pai. Jīp'a oodak'āripa ārapa jaradap'edaak'a, Tachi Ak'ōrepa eperāarā pia ak'iyada ajida (cap. 4). Ichiaba Pablopa jara bi sāga Timoteopa k'aripai ijāapataarā k'ūtrāarā, chonaarā, wēraarā, esclavoorā paara (cap. 5.1-20). T'ēepai ūraa bi Timoteo pia choomerā iru ijāa bide māik'aapa ijāapataarā k'aripamaa bide, k'ūtrāa bi mīda (caps. 5.21-6.21).

Salude pēida

1 Mi, Pablopa na k'art'a p'ā pēiru Timoteomaa. Tachi Ak'ōrepa k'inia bada perā, mi jirit'eraji Jesucristopa pēimerā ichi ūraa jarateede. K'awa p'ani eperāarāpa Jesucristode ijāadak'āri, Tachi Ak'ōrepa āra k'aripait'ee atuanaadamerā. Mapa tachia ijāapata māik'aapa nipata irua jaradak'a oomerā. ² Timoteo, pi michi warrak'a, Cristode ijāapari perā mi k'aurepa. Mia it'aa iidi bi Tachi Ak'ōrepa māik'aapa Tachi Waibia Jesucristopa pi pia ak'ī p'anadamerā māik'aapa chupiria k'awaadamerā. Māgá pi k'āiwee bapariit'ee.

K'īrak'aupai seewa jarateepataarāpa jarateepata ijāadai

³ Naaweda mia enenee nībaji pi beemerā Éfeso p'uurude, mi mamāik'aapa uchiak'āri wāit'ee Macedonia eujādee. At'āri k'inia bi jāma beemerā, jāpemaarā ūk'uruurāpa ne-inaa awara jarateemaa p'anadairā mia jaratee ni k'āyaara. Jarāji ma seewa waa jara-teenaadamerā. ⁴ Ichiaba ūrāaji jarateenaadamerā judiorā chonaarāpa chonaarāweda nepiridap'edaa. Jiridaik'araa bi āchi chonaarādeepa uchiadap'edaarā t'ī p'ā p'e iru p'ani ak'ipidait'ee jōmaarāmaa. Māga oodak'āri, aupedeepipata ijāapataarāmaa māik'aapa maarepida k'aripada-e waapiara ijāadamerā māik'aapa oodamerā Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a.

⁵ Mia jaraji māirā māgá ūraamerā k'inia bairā ijāapataarā chik'inia p'anapataadamerā. Māga p'anapataadai wāara ijāadak'āri māik'aapa t'āripa oo k'inia p'anadak'āri Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a, k'īsia p'ua wēe.

⁶ Mamīda īrā jāpemaarā ūk'uruurāpa māga ooda-

p'ani. Ma k'āyaara awaraa k'īsia atajida. Mapa pariatua pedee wāpata. ⁷ Tachi Ak'ōre Ūraa jaratee k'inia p'anida a p'ani. Mamīda wāara k'awada-e p'ani irua jara k'inia bada ma ūraa Moisemaa p'āpik'āri. K'īsia k'awaa beerāk'a jaratee p'ani mīda, māga p'ani-e.

⁸ Tachia k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa Moisemaa ūraa p'āpida pia bi, ma ūraade ijāa p'ani pirā Ak'ōrepa k'inia bik'a. ⁹ Ichiaba k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa p'āpi-e paji t'āri pia beerā-it'ee. Ma k'āyaara p'āpiji nāgeerā-it'ee: oodaamaa p'anīrā iru ūraade jara bik'a; t'āri k'achia-idaa beerā; p'ek'au k'achia ooyaa beerā; irude ijāadak'aa beerā; ak'ōreerā peepataarā māik'aapa eperā peepataarā; ¹⁰ miak'āi p'anīrā awaraarā ome k'āipataarā; imik'īraarā awaraa imik'īra ome k'āipataarā wēraarā ome k'āirutak'a; chīra atapataarā esclavo papidait'ee; seewa-idaa beerā; seewa wāarak'a jarapataarā awaraarā k'īrapite ijāadamerā; māgeerā-it'ee māik'aapa jōma irua jara pēidak'a oodaamaa p'anīrā-it'ee. ¹¹ Irua pedee pia jara pēiji ichi Warra Jesucristo k'ap'ia pari. Mapa Cristopata Tachi Ak'ōre k'īra wāree unupiji na p'ek'au eujāde nipak'āri. Tachi Ak'ōre, chi audū t'āri pia baparipa, mi jirit'eraji Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee jarateenamerā.

Tachi Ak'ōrepa Pablo chupiria k'awaada

¹² Mia gracias jara bi Tachi Waibia Jesucristomaa. Ichiata mi k'aripapari k'awa bairā mia ooit'ee ichia oopi bik'a. Mapa mi jirit'eraji na mimia oomerā. ¹³ Mi chupiria k'awaaji, naaweda mia ne-inaa k'achia k'īra t'ādo ooji mīda. Iru āpīte māik'aapa irudeerā āpīte ik'achia jarapachi. Ma awara irudeerā jīrīji miapiit'ee. Māga ooji waide k'awa-e bada perā iru cheji eperāarā

k'aripait'ee mǎik'aapa waide irude ijāa-e bada perā.

¹⁴ Mamīda iru audú t'āri pia bapari perā, māga k'awapiji mīmaa. Māgá mia irude ijāa beeji mǎik'aapa iru k'aurepa k'awaaji awaraarā k'inia iru bait'ee.

¹⁵ Jōmaarāpa nāgí pedee ijāadaipia bi wāara perā. Jesucristo na p'ek'au eujādee cheji p'ek'au k'achia oopataarā k'aripait'ee atuanaadamerā. Mia ma pedee pia k'awa bi, mi chi p'ek'au k'achia oopari k'achiara bairā. ¹⁶ Maperāpi Jesucristopa mi chupiria k'awaaji ak'ipiit'ee ichia mi ome chooda. Māgá chooit'ee jōma p'ek'au k'achia oopataarā ome, irude ijāaruta pirā. K'inia bi jōmaarāpa ijāadamerā mǎik'aapa ichita ichi ome p'anapataadamerā. ¹⁷ Maperā o-fa it'aa t'īdama Tachi It'aripema Reymaa. Iru jōmaarā k'āyaara waibiara bi. Iru trua ichita bapari. Iru aupaita Tachi Ak'ōre. Ichita bapari. Eperāarāpa iru unudak'aa. jAmén!

¹⁸ Timoteo, pi michi warrak'a bairā, mia na ūraa jararu. K'irāpāji Tachi Ak'ōrepa jarapida pīmaa ichi pedee jarapataarā it'aideepa. Ma jaradap'edaak'a ook'āri, k'isia p'ua-ee chooit'ee wāarata ijāa bide, soldaopa chooparik'a āpītee wā-ee chōo jōnide. ¹⁹ Ūk'uruurāpa māga ooda-e p'ani. Māirāpa k'awa p'ani Cristopa oopi bik'a odaipia bi. Mamīda irude ijāa amaa p'aneejida. Barco k'uadák'api p'ani, jōdait'ee perā. ²⁰ Himeneo mǎik'aapa Alejandro māga p'ani. Mapa mia āchi biji Satanás juade ichia oo k'iniata oomerā āchi ome. Māgá k'awaadai ik'achia jaradaik'araa bi Tachi Ak'ōre āpīte.

Sāga it'aa t'īdaipia bi chip'edaidak'āri

2 Naapiara ūraait'ee parā Cristode ijāapataarā chip'edaidak'āri, jōmaarā pari it'aa t'īdamerā, Tachi Ak'ōrepa āra k'aripamerā. Chupiria iiditi pāchi pari mǎik'aapa awaraarā pari mǎik'aapa gracias jarāti Tachi Ak'ōremaa irua ne-inaa jōma ooda pari. ² Ichiaba it'aa t'īdaipia bi na p'ek'au eujādepemaarā poro waibiara pari mǎik'aapa jōmaweda eperāarā ak'ipataarā pari. Māgá tachi k'āiwee p'anapataadait'ee. Ma awara māgá oodait'ee Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a mǎik'aapa jōmaarā taide k'īra jīp'a nipadait'ee. ³ Māgá it'aa t'īdak'āri, pia oopata mǎik'aapa Tachi Ak'ōre, Tachi K'aripapari, o-fapipata. ⁴ Ichia eperāarā jōmaweda o k'achiadeepa k'aripa ata k'inia bi. K'inia bi jōmaarāpa ichi wāarata k'awaadamerā. ⁵ Tachi Ak'ōre apai mǎik'aapa eperā apaipa eperāarā t'āri auk'a bipii iru ome. Māgá eperā Jesucristo. ⁶ Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bada ewate Cristo ita-aria peepiji jōmaarā pari, eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Māga ooji eperāarā uchiapiit'ee ma p'ek'au k'achia jua ek'ariipa it'aa wādamerā. Tachi Ak'ōrepa k'inia bi jōmaarāpa māga k'awaadamerā. ⁷ Ma-it'eeipi ichia mi biji māga jarateemerā. Mi jirit'eraji Cristopa pēimerā ichi ūraa jarateede. Audú k'inia bi mia ma wāara pedee jarateenamerā judio-eerāmaa, āchia ichiaba ijāadamerā. Wāara jara bi; seewa-e.

⁸ Mia k'inia bi ijāapataarā chip'edaidak'āri, imik'īraarā t'āri pia beerāpa āchi jua it'aa iadap'eda, it'aa t'īdamerā jōmaarā pari. Mamīda āchidepema k'īrau bi

pirā maa-e pirā nepirade bi pirā awaraa eperā ome, it'aa t'īk'araa bi.

⁹ Ichiaba k'inia bi ijāapataarā wēraarāpa p'aru jīdamerā wēra p'aru jīp'a jīpataarāpa jīpatak'a. K'īra wāree p'anadait'ee mak'īara chi-oodaik'araa bi jīdait'ee net'aa nēedee ooda, perladee ooda, p'aru īpiadee ooda maa-e pirā puda pi-ia bida p'anipa. ¹⁰ Ma k'āyaara p'anadaipia bi Tachi Ak'ōrede wāara ijāapata wēraarāk'a; ne-inaa pia oomaa awaraarā k'aripadait'ee.

¹¹ Ijāapataarā chip'edaidak'āri Tachi Ak'ōre Ūraa ūridait'ee, wēraarāpa k'īrup'ee ūridaipia bi, āchi k'isia jarada-ee. Āchi jarateepataarā ichita waawee p'anadaipia bi. ¹² Mia wēraarāmaa imik'īraarā jarateepik'aa maa-e pirā chok'a pēipik'aa. K'īrup'ee p'anadaipia bi ijāapataarā see jōni misa. ¹³ Mia māga jaraji Tachi Ak'ōrepa eperāarā ook'āri, naapiara Adán oop'eda, Eva ooda perā. ¹⁴ Ma awara Netuara Poro Waibiara Adán k'ūra-e paji. Evata k'ūrat'aaji. Māgá Evata naapiara k'achiade baaiji. ¹⁵ Ma k'aurepa eperāarā jōmaweda o k'achiadeepa p'aneejida. Mamīda wēraarā paara ma o k'achiadeepa uchiadai Cristode ijāaruta pirā mǎik'aapa k'īra jīp'a ooruta pirā Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a; āchideerā pia ak'ipataadamerā mǎik'aapa awaraarā k'inia iru p'anapataadamerā.

Sāga ijāapataarā ak'ipataarā p'anapataadaipia bi

3 Eperāarāpa wāarata jarapata jaradak'āri: "Eperā ijāapataarā ak'ipari pa k'inia bi pirā, pia bida" apata. ² Maperā ijāapataarā ak'ipari jōmaarā k'īrapite t'āri pia baipia bi; wēra apai iru baipia bi; k'īra jīp'a; ne-inaa pariatua oo-ee; awaraarā auteebai k'awaa ichi temāi; pia jaratee k'awaa; ³ toyaa bak'aa; k'īrauyaa mǎik'aapa nepira jiriya bak'aa; ma k'āyaara ne-inaa pia oopari; p'arat'a ata k'iniyaa bak'aa. ⁴ Ichi te pidaarā pia ak'ī baipia bi, chi warrarāpa ichi waaweedamerā mǎik'aapa chok'ek'ee p'anadamerā. ⁵ Imik'īrapa ichi te pidaarā p'oyaa pia ak'ī-e bi pirā, z sāga Tachi Ak'ōrede ijāapataarā ak'īma? ⁶ Eperā ewaa Cristode ijāa bi pirā, ijāapataarā ak'ipari paik'araa bi, auduadarii perā mǎik'aapa Tachi Ak'ōrepa atuapii perā Netuara Poro Waibiara atuapidak'a. ⁷ Ijāapataarā ak'ipari t'ī pia t'o p'anadaipia bi, Cristode ijāadak'aa beerāpa paara. Māga-e pirā, Netuara Poro Waibiara iru āpīte ne-inaa k'achia nepiripii eperāarāmaa, jōmaarāpa ma k'aurepa iru pia-e ak'īdamerā.

Sāga ijāapataarā k'aripapataarā p'anapataadaipia bi

⁸ Ijāapataarā k'aripapataarā diácono apata auk'a t'āri pia p'anadaipia bi; k'īra jīp'a; jīp'a pedeeapata; seewa jaradak'aa mǎik'aapa chīra āpīte pedee k'achia pedeedak'aa; toyaa p'anadak'aa; p'arat'a ata k'iniyaa p'anadak'aa. ⁹ Tachi Ak'ōrepa wāarata k'awapida Cristo k'ap'ia pari t'āripa ijāadaipia bi, k'isia p'ua-ee. ¹⁰ Āchi mimiade t'īudai naaweda, awaraa ijāapataarāpa āchi p'anapata pia ak'īdaipia bi k'awaadait'ee wāara p'anapata Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a wa māga-e. Imiateeda

wēe uchiaruta pirā, ijāapataarā k'aripapataarā p'aneedai. ¹¹ Wēraarā ijāapataarāpa awaraa ijāapataarā ichiaba k'aripapataadai. Āchi t'āri pia p'anadaipia bi; k'īra jīp'a; chīara āpīte pedee k'achia pedeeda-ee; ne-inaa pia oopata māik'aapa ichita oopata āchia jara p'anik'a. ¹² Ijāapataarā k'aripaparipa wēra apai iru baipia bi. Pia ak'īpia bi ichi warrarā māik'aapa awaraarā ichi tede p'anapata. ¹³ Māgí k'aripapataarāpa āchi mimia pia ooruta pirā, ijāapataarāpa āra t'ī t'o p'anadait'ee. Māpai ārapa waawee-ee jaradait'ee āchia Jesucristode ijāa p'ani.

Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida

¹⁴ Taarā-ee mi wā k'inia bi pi ak'ide. ¹⁵ Mamīda taarāru pirā, na p'ādapa pia k'awaait'ee sāga p'anapataadaipia bi apemaarā ijāapataarā ome. K'irāpapíji tachi ijāapataarā jōmaweda Tachi Ak'ōredeerā. Iru ichita bapari tachi ome māik'aapa iru wāarata jara pēiji tachimaa jādamerā māik'aapa jōmaarāmaa jarateedamerā. ¹⁶ Wāara, awaraarāpa ma wāarata jara pēida k'awada-e p'ani mīda, tachia k'awa p'ani ma k'āyaara ne-inaa pipiara wē-e. Mapa Tachi Waibiamaa nāga k'aripata:

Na p'ek'au eujādepemaarāmaa pia unupipachi eperā jīp'aak'a. K'achia oo-ee bapachi Ak'ōre Jaure k'aurepa. Angeleerāpa pi unupachida. Na p'ek'au eujādepemaarāpa ūripachida pia ooda eperāarā k'aripait'ee māik'aapa chok'araarāpa pīde ijāapachida. Tachi Ak'ōrepa pi ateeji it'aa, ichi trua k'īra wāree nībide ichita bapariimerā.

Ūraa p'āda ijāa amaadap'edaarāde

4 Mamīda Tachi Ak'ōre Jaurepa jīp'a jara bi: Ak'ōre ewari waibia ewate pai naaweda, eperāarā ūk'uru ma wāarade ijāa amaadait'ee. Cristode ijāadai k'āyaara, k'ūrapidait'ee netuaraarāmaa māik'aapa ijāadait'ee ma netuaraarāpa jarateepirutade. ² Ma netuaraarā jua ek'ari jarateepataarāpa jarapata: "Tachi Ak'ōre Ūraa jarateemaa p'anīda" apata. Mamīda see-wamaa p'ani. Āchi-it'ee p'ua-e bi ijāapataarā k'ūradait'ee. Tachi Ak'ōre Jaurepa jarateepi bik'a p'oyaa jarateeda-e, netuaradeerā perā. ³ Jāgīrāpa ūrapata miak'āidaik'araa bi māik'aapa chik'o ūk'uru k'odaik'araa bi. Mamīda tachia Ak'ōre Ūraa wāarade ijāapata perā, k'awa p'ani irua ne-inaa jōma ooji, gracias jaradap'eda k'odamerā. ⁴ Jōmaweda Tachi Ak'ōrepa ooda pia bi. Maperā tachia it'aa t'īruta pirā gracias jaradait'ee Tachi Ak'ōremaa nek'opata pari, chik'o jōmaata k'odaipia bi. ⁵ Tachi Ak'ōre k'īrapite tachi nek'opata pia bi, irua māga jarada perā māik'aapa tachia gracias jarapata perā irumaa ma chik'o pari.

Sāga ooit'ee Cristopa oopi k'inia bik'a

⁶ Arii p'ani jīpemaarāmaa mi ūraa jaratēeji. Māga oorū pirā, pia ooit'ee Jesucristopa oopi k'inia bik'a. Iru mimiapari pia bait'ee ijāa bi misa Tachi Ak'ōrepa jara

pēida iru k'ap'ia pari māik'aapa k'awaa wāru misa irua jarapida ichia jirit'eradaarāmaa.

⁷ Mamīda t'īunāaji ma chonaarāweda nepiridap'edaa jarateepataarā ome. Jāgīrāpa jarateeda-e Tachi Ak'ōrepa jarapidak'a. Jarateepata chōtrāarāpa ūri k'inia p'anapata cuentok'a. Āchi ome aupedeedi k'āyaara, jīrīji pipiara k'awaait'ee Tachi Ak'ōrepa jara pēida māik'aapa ooji irua oopi bik'a. ⁸ Jōmaarāpa nāgí pedee ijāadaipia bi, wāara perā. Tachi p'iradak'āri juataura p'aneedait'ee, tachi k'ap'ia k'aripapata. Mamīda Tachi Ak'ōrepa jara pēida k'awaa wādak'āri, tachi jaure paara k'aripapata. Māgá na p'ek'au eujāde p'ani misa, k'āi-wee p'anapata māik'aapa k'awaapata tachi piudak'āri, it'aa wādait'ee. ¹⁰ Ma-it'eeta tachi choopata na mimiade, eperāarāpa ma ūraa jara pēidate ijāadamerā. Eperāarā ūk'uruurāpa tachia jarateepata ūridaamaa p'ani mīda, ijāa p'ani Tachi Ak'ōre ichita bapari māik'aapa irua aupaita na p'ek'au eujādepemaarā jōmaweda ak'ipari. Wāara, tachi Cristode ijāapataarā pipiara ak'ipari, tachi o k'achiadeepa k'aripa atapari perā.

¹¹ Mia jōma jara aupada jaratēeji jāpemaarā ijāapataarāmaa māik'aapa jarāji māga oodamerā. ¹² K'īsiap-ināaji apidaamaa pi pedee ūridaik'araa bi, pi mak'iaara chonaa-e bairā. Ma k'āyaara ak'ipīji pia wāara oo k'inia bi Cristopa oopi bik'a, ārapa auk'a oodamerā. Nāga baparijī: ne-inaa pia jarapari; k'īra jīp'a nipapari jōmaarā ome; awaraarā k'inia iru bapari; nepirade bi mīda, Cristode ijāapari; ne-inaa k'achia oo-ee bapari; jōma oopari Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a. ¹³ Mi jāmaa wāru misa, ijāapataarā chip'edaidak'āri, léeki Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādap'edaa. Jaratēeji k'asaa jara k'inia bi māik'aapa ūrāaji ijāapataarā p'anapataadamerā ma jara bik'a.

¹⁴ K'irāpapíji Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa jaradap'edaa pīmaa, ijāapataarā ak'ipataarāpa āchi jua bidak'āri pi īri. Māga oodak'āri, Tachi Ak'ōre Jaurepa ne-inaa oopiji pīmaa k'awaamerā k'āare mimia ooit'ee Tachi Ak'ōre-it'ee. Māga ooji Ak'ōre Jaurepa oopi bik'a.

¹⁵ K'īsiāji mia ūraadade na k'art'a p'ādade māik'aapa t'āriipa ooji aide jara bik'a. Māga oorū pirā, awaraarāpa ak'idait'ee pia naawedapema k'āyaara pipiara oomaa bi. ¹⁶ K'īra jīp'a ooji Cristopa k'inia bik'a māik'aapa jaratēeji irua jarapi bik'a. Chóoji māga oo bide k'awa bairā māga oo bīpa, pi Ak'ōre truadee wāit'ee māik'aapa pia jaratee bi ūrirutaarā auk'a wādait'ee, pi k'aurepa Cristode ijāadak'āri.

Sāga Timoteo baipia bi ijāapataarā ome

5 Ijāapataarā t'āidepema chonaapa ne-inaa k'achia oorū pirā, itrianāaji. Ma k'āyaara pedēeji iru ome, pichi ak'ōre ome pedeeeparik'a. Jōdee, k'ūtrāarā ūrāaji pichi jīpemaarā ūraak'ajik'a. ² Chōtrāarā ak'īpia bi pichi nawe ak'iparik'a. Māgá ichiaba awēraarā ak'īpia bi pichi jīpewēraarā ak'ik'ajik'a, āra ome k'achia oo-ee.

³ Pia k'aripāji p'ētrāarā ēreerā wēe chitooni. ⁴ Mamīda p'ētrāapa warrarā wa āichak'eerā iru bi pirā, āchiata naapiara āchideerā ak'idaipia bi Tachi Ak'ōre Ūraade jara bik'a. Māgá āchi nawe wa awela k'aripadai irua āchi k'aripadak'a āchi wari wāk'āri. Ma awara māga

oodak'ari, Tachi Ak'orepa āchi pia ak'ipari. ⁵Jōdee p'ētrāa ēreerā wēe k'iripa nīpari Tachi Ak'orepa k'aripamerā. Āstaawa, p'ārik'ua pida it'aa t'īpari Tachi Ak'oremaa k'aripamerā. Māgee p'ētrāa k'aripaipia bi. ⁶Mamīda māgee p'ētrāarā ūk'uruurāpa Tachi Ak'ore net'aade k'īsiadai k'āyaara, āchia k'iniata oo wāpata. Māgeerā chok'ai p'ani mīda, piudap'edaarāk'api p'ani. Mapa māgeerā k'aripaik'araa bi. ⁷Jarāji ijāapataarā pi ek'ari p'aniirāmaa oodamerā mia et'ewa jaradak'a. Māga ooruta pirā, awaraarāpa p'oyaa k'achia pedeeda-e pai tachi ijāapataarā āpite. ⁸Ijāaparipa ichi ēreerā wa audupiara ichideerā ak'i-e pirā, baamaa bi Cristopa k'inia bik'a māik'aapa ijāadak'aa beerā k'āyaara k'achiarā bi.

⁹P'ētrāa t'ī p'ādai naaweda awaraa p'ētrāarā t'ī ome, iru bapata ak'idaipia bi. Māgí p'ētrāa imik'īra apai ome miak'āi bap'eda, sesenta añodeepa waa iru baipia bi. ¹⁰Awaraarāpa iru t'ī pia t'o p'anadaipia bi, irua ne-inaa pia oopata k'aurepa nāgee jīak'a: ichi warrarā pia warida perā; eperāarā pia auteebaida perā; ijāapataarā p'asia chedak'ari, āra biiri sīda perā; chupīria chedeerā k'aripada perā; jāgee ne-inaa pia k'īra t'ādo ooda perā ichi t'āripa.

¹¹P'ētrāarā sesenta años waide wēe beerā t'ī p'ādaik'araa bi awaraa p'ētrāarā t'ī ome, imik'īra waya k'iniadarii perā māik'aapa miak'āidarii perā, Cristo-it'ee mimiadai k'āyaara. ¹²Māgee p'ētrāarāpa jaradap'eda Cristopa oopi k'inia bik'a oodait'ee, imik'īra ataruta pirā, Tachi Ak'orepa k'īsia p'uapii maa-e pirā awaraarāpa pedee k'achia jaradai āra āpite. ¹³Ma awara, māgee p'ētrāarā k'oo-idaadaipata, ne-inaa pia mak'īara ooda-ee. Māgá te chaa chīra āpite jara nipapata māik'aapa pedee-idaa p'anadairā, ūraa wāpata āchi k'īsiadeepa. Māgá pedee k'achia jaradaik'araa bita jara wāpata.

¹⁴Maperā mia k'inia bi māgee p'ētrāarā mak'īara chōtrāa-ee p'aniirā, waya miak'āidamerā māik'aapa warra t'odamerā. Māgá mimiadait'ee āchi temāi, āchideerā ak'īmaa p'ani misa. Māga oo p'ani pirā, tachi ijāapataarā k'īra unuamaa iru p'anapataarāpa p'oyaa k'achia pedeeda-e pai tachi āpite ma p'ētrāarā k'au-repa. ¹⁵Māgee p'ētrāarā ūk'uruurāpa oo amaajida Cristopa oopi k'inia bi oodait'ee Satanapa oopi k'inia bik'a.

¹⁶Waya mia jara bi: Cristode ijāapari ēreerādepema p'ētrāa paraa pirā, ma ijāaparipa chi p'ētrāa k'aripaipia bi. Pēik'araa bi ijāapataarāmaa k'aripa iidide, ārapa ne-inaa iru p'ani araa-e pai perā audú chok'araarā-it'ee. Ijāapataarāpa ak'idaipia bi p'ētrāarā ēreerā wēe chi-tooni aupai.

Sāga ijāapataarā chonaarā ak'idaipia bi

¹⁷Ijāapataarā chonaarā waaweedaipia bi māik'aapa p'aadaipia bi āchi jua ek'ari p'aniirā pia ak'idak'ari māik'aapa k'aripadak'ari. Waapiara p'aadaipia bi awaraa ijāapataarā ak'ipataarā k'āyaara, Tachi Ak'orepa jara pēida jarateedak'ari māik'aapa ijāapataarā ūraadak'ari. ¹⁸Tachi Ak'ore Ūraa p'ādade jara bi: 'Pak'a it'ai jīnāati trigo t'īamaa bak'ari. Ita-aria k'opiti.'

Ichiaba awara āi jara bi:

'Mimiaparipa p'arat'a ataipia bi chi poro waibia juade-pema.'

(Dt 25.4)

(Lc 10.7)

¹⁹Eperāpa ijāapataarā ak'ipari imiateeru pirā, ijāanāati māgīpa jara bi. Jīp'a ma pedee ak'idaipia bi eperāarā omé wa ōpee auk'a jararuta pirā.

²⁰Mamīda ijāapataarā ak'ipataarā k'achiade baai jō-naruta pirā, jōmaarā taide itriak'ooji. Māgá awaraarāpa ne-inaa k'achia ooda-e pait'ee waaweepa.

²¹Tachi Ak'ore k'īrapite māik'aapa Jesucristo k'īrapite, angeleerā jirit'erada k'īrapite paara, mia jara bi: ōoji mia et'ewa jaradak'a. Mamīda pichi k'inia aba pipiara ak'ināaji awaraa k'āyaara. ²²K'īrak'aupai ijāapari audú isapai awara bii ijāapataarā ak'ipari mimia-it'ee. Ma-it'ee pi jua bii naaweda māgí īri, iru bapata pia ak'īpia bi. Iru ne-inaa k'achiade ni pirā, awaraarāpa iru āpite k'achia pededai māik'aapa pi āpite auk'a māgadai, irua oopata pia pia ak'īi jīak'aapa. Mapa maarepida ne-inaa k'achia oonāaji. Ichita ōoji Cristopa oopi bik'a.

²³Pania aupai toik'araa bi. Pi ip'ii k'ayaa bapari perā, ichiaba vino ma-āri toipia bi bi p'irapiamaapa.

²⁴Jōmaarāpa k'awa p'ani eperāarā ūk'uruurāpa ne-inaa k'achia oopata, tau taawa oopata perā. Taarā-e nide pia k'awaai māgeerāpa oopata māik'aapa āchi jirit'era-e pait'ee ijāapataarā ak'ipari mimia-it'ee. Jōdee, awaraa eperāarā p'anapata ewaa ak'ik'ari, t'āri pia pik'a p'ani. Mamīda taarā pak'ari, pia k'awaa atai āchia ne-inaa k'achia mera oopata māik'aapa āchi jida jirit'era-e pait'ee ma mimia-it'ee. ²⁵Māgá ichiaba taarā-ee eperāarā ūk'uruurāpa ne-inaa pia oopata k'awaai, tau taawa oopata perā. Mamīda ne-inaa pia mera ooruta pijida, taarā-ee pia māga k'awaa atai, Tachi Ak'ore Jau-repa k'awaapiit'ee perā. Māgeerāta jirit'eraipia bi ma mimia-it'ee.

Esclavoorā sāga p'anadaipia bi

6 Esclavo Cristode ijāa bipa chipari waaweeipia bi, ichi k'aurepa ijāadak'aa beerāpa ik'achia pedeenadamerā Tachi Ak'ore āpite māik'aapa taipa jarateedap'edaade. ²Chipari ichiaba Cristode ijāa bi pirā, ma esclavopa k'īsiaik'araa bi oo-e pait'ee jōma chiparipa oopi bik'a, ichi īpema perā Cristo k'aurepa. Ma k'āyaara audupiara t'āripa oopia bi chiparipa oopi bik'a iru k'aripait'ee māik'aapa ak'īpiit'ee iru k'inia iru bi Cristo k'ap'ia pari. Ma jōma jara aupada jāpema ijāapataarāmaa jaratéjei māik'aapa ūráaji māga oodamerā.

Seewa jarateepataarā māik'aapa p'arat'a audú ata k'inia p'aniirā

³Timoteo, abaapa jarateeru pirā Tachi Waibia Jesucristopa pedee wāra jarateeda awara maa-e pirā iru jirit'eradaarāpa jaratee p'ani awara, māgīpa oomaa bi Tachi Ak'orepa k'inia bik'a. ⁴Jāgee eperā audua bi māik'aapa wāra maarepida k'awa-e bi. Aupedei awaa bapari Ak'ore Ūraade pedee jara k'inia bi k'au-repa māik'aapa ichi t'āridepai k'achia k'īsiapari. Ichi

jaratee bi k'aurepa ijāapataarā k'īra unuamaa para beepari; k'īraupik'a para beepari; ik'achia pedee para beepari māik'aapa chīara pedee ijāada-e para beepari. ⁵ Ichi māik'aapa ichi jīak'aarā k'īsia k'awada-ee p'ani. Jīp'a aupedee k'inia p'ani, Tachi Ak'ōre wāarata waa k'awa k'iniada-e p'anadairā. Jara wāpata "taita ijāa p'anida" apata, p'arat'a ata k'inia p'anadairā āchia jaratee p'ani pari.

⁶ Jōdee Cristode wāara ijāapataarā nāga p'anapata: t'āri o-īa; k'āiwee; awaraarā k'inia iru p'anapata. P'arat'a iru p'ani jida wa wēe p'ani pijida, auk'a t'āri o-īa p'anapata. ⁷ Tachi t'odak'āri, maarepida net'aa wēe t'ojida māik'aapa waya māga p'anadait'ee piudak'āri. ⁸ Maperā ne-inaa k'opari māik'aapa p'aru jīpari iru p'ani pirā, tachi ijāapataarā t'āri o-īa p'anadait'ee. ⁹ Mamīda eperāarā ūk'uru, audú p'arat'a ata k'iniapa, k'īsia k'awa-eedaipata māik'aapa k'achiade baaipata. Maap'eda bigi p'oyaa lazodeepa uchia-e bik'a, māga pik'a āra ma k'achiadeepa p'oyaa uchiada-e p'aneepata. Māgapi eperāarā atua wāpata. ¹⁰ Mapa chi audú p'arat'a ata k'inia bīpa k'achia k'īra t'ādoode baaiit'ee. Wāara, p'arat'a ata k'iniapa ūk'uru ijāapataarāpa paara Cristode waa ijāa k'iniada-e. Māirā k'īsia p'ua p'anapata māik'aapa āchi t'āride mia chitooni, k'achiade baaidap'edaa perā.

Pablopa t'ēe ūraada Timoteomaa

¹¹ Timoteo, oonāaji māirāpa oopatak'a, Tachi Ak'ōrepa pi jirit'erada perā ichi-it'ee. Jīp'a óoji Cristopa oopi bik'a, irude wāara ijāa bairā. Chóoji Tachi Ak'ōrepa jara pēida k'awa bide māik'aapa t'āri pia ma wāarata jaratēeji āramaa. Āra k'inia iru báji Tachi Ak'ōrepa āra k'inia iru bik'a. ¹² Ara chōoparipa jiriparik'a p'oyait'ee, māga pik'a jirīji pipiara ijāapariit'ee Cristode māik'aapa oopariit'ee irua oopi bik'a, ijāapari perā māga oop'eda ichita bapariit'ee Tachi Ak'ōre truade. Ma-it'eeta Tachi Ak'ōrepa pi jirīji, eperāarā chok'ara nībi taide waawee-ee jarak'āri pi Cristode ijāa bi. ¹³ Īrá mia na ūraa jarait'ee Tachi Ak'ōre k'īrapite. Irua ne-inaa jōmaweda

chok'ai bapipari. Ichiaba nāga jarait'ee Jesucristo k'īrapite. Irua Poncio Pilatoma waaawee-ee pedeeji. ¹⁴ Nejōmaata óoji mia pīmaa jaradak'a. Māga oo bi misa, parā ijāapataarā t'āide t'īupināaji k'īsia awara wa jarateeru awara apida. Chóoji māga oo nībide Tachi Waibia Jesucristo waya cheru misa na eujādee. Māga apidaapa pi itriada-e pai. ¹⁵ Tachi Ak'ōre Waibiapa iru pēi k'inia bak'āri, cheit'ee. Tachi Ak'ōre aupai t'āri piara bi māik'aapa jōmaarā k'āyaara waibiara bi; jōmaweda reyrā k'āyaara māik'aapa jōmaweda na p'ek'au eujādepemaarā poro waibiarā k'āyaara. ¹⁶ Iru aupai ichita bapari. Apida iru k'ait'a wāda-e pai, iru k'īra wāree īdaa chooda-e pai perā. Mapa apidaapa iru unuda-e pai. ¡Tachi Ak'ōre k'īra wāree! Jōmaweda iru jua ek'ari ichita p'anadait'ee. ¡Amén!

Ūraa ijāapataarā p'arat'ara beerā-it'ee

¹⁷ Jarāji p'arat'ara beerāmaa na p'ek'au eujāde māgá p'arat'ara p'ani misa, k'īsianaadamerā āchi pipiara p'ani awaraarā k'āyaara. Ichiaba jarāji ijāadai k'āyaara āchi ne-inaa k'īra t'ādoode jōparide, ijāadamerā Tachi Ak'ōrede, iru jōk'aa perā. ¡Iru t'āri pia bapari perā tachi ome, teepari jōma tachia iru p'ani o-īa p'anadamerā! ¹⁸ Maperā jarāji āramaa t'āri pia teedamerā awaraarā-maa māik'aapa t'āriipa ne-inaa pia oodamerā awaraarā k'aripait'ee. ¹⁹ Māga ooruta pirā, t'ēepai ne-inaa pipiara iru p'anadait'ee p'arat'a k'āyaara. ¡Ichita p'anapataadait'ee Tachi Ak'ōre ome māik'aapa iru p'anadait'ee jōmaweda irua k'īsia iru bi ichideerā-it'ee! ²⁰ Timoteo, jīfaji Tachi Ak'ōrepa wāarata pīmaa jara pēida. Ūrināaji jā pariatua pedee wāpataarā, āchi k'īsiadeepa seewa jarateepata perā. "K'īsia k'awaa p'anida" a p'ani. Mamīda māga p'ani-e. ²¹ K'īsia k'awaa p'anadai k'āyaara, Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēidade ijāa amaa p'ani, awaraa k'īsiade ijāa k'inia p'anadairā. Mia k'inia bi Tachi Ak'ōrepa pi pia ak'i bapariimerā māik'aapa nejōmaade k'aripamerā. Māgapai paji.

2 Timoteo

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji Romade, carcelde bak'āri. Mama bide k'ĩsiai madeepa chok'ai uchía-e pait'ee. Mapa waya p'ā k'inia baji ichi k'ōp'āyo pia bima.

Salude jarap'eda, naapiara gracias jara bi Tachi Ak'ōremaa Timoteo pari, waapiara Cristode ijāapari perā māik'aapa oopari perā irua k'inia bik'a. K'irāpapi bi Tachi Ak'ōrepa iru jirit'erada māik'aapa jara bi ichi chupiria, ituaba pik'a carcelde bi (cap. 1). Ūraa bi Timoteopa choomerā soldaopa chōomaa bide chooparik'a maa-e pirā deporte jemeneparipa chooparik'a, jemenemaa bide jemene k'awaa beerāpa oopatak'a. Ūraa bi Timoteopa ichi mimia pia oomerā Cristo-it'ee (cap. 2). Jara bi sāga na p'ek'au eujādepemaarā p'anapataadait'ee Cristo ewaa chei naaweda māik'aapa ūraa bi Timoteopa choomerā ichi ijāa bide, ma k'aurepa miapiruta pijida (cap. 3). T'ēepai ūraa bi Timoteopa ichita jarateemerā Cristopa k'inia bik'a māik'aapa jara bi ichi k'ĩsia t'āridepai: taarā-e pit'ee. Maap'eda chupiria iidi bi māga p'asai naaweda, Timoteo mama carcelde ichi ak'ide wāmerā (cap. 4).

Salude pēida

1 Mi, Pablop na k'art'a p'ā pēiru Timoteomaa. Tachi Ak'ōrepa k'inia bada perā, mi jirit'eraji Jesucristopa pēimerā ichi ūraa jarateede. Ma pedee jaratee bi k'aurepa eperāarā Cristode ijāapata māik'aapa it'aa wāpata. ² Timoteo, mia pi k'inia iru bi michi warrak'a. It'aa iidi bi Tachi Ak'ōrepa māik'aapa Tachi Waibia Jesucristopa pi pia ak'i p'anadamerā māik'aapa chupiria k'awaadamerā. Māgá pi k'āiwee bapariit'ee.

Pablop Timoteo ūraada

³ Michi chonaarā judiorāpa oopatap'edaak'a, k'ĩra jīp'a mia oo bi Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a. Mapa ichita pi k'irāpapari it'aa t'ĩk'āri; āstaawa, p'ārik'ua pida māik'aa-pa ichita gracias jarapari Tachi Ak'ōremaa pi pari. ⁴ K'irāpa bi pi jēe nībada mi uchiak'āri pi ik'aawaapa. Mapa pi waya unu k'inia bi. Unuruta pirā, mi wāara o-īa bait'ee. ⁵ Ichiaba mia k'irāpa bi pi Jesucristode ijāak'āri, t'āripa ijāaji pi awela Loida māik'aapa pi nawe Eunice ijāapatap'edaak'a. K'awa bi ĩrá pi auk'a wāara ijāa bi ārak'a.

⁶ Mapa k'irāpapi k'inia bi Tachi Ak'ōre Jaurepa pīmaa oopida, mi jua pi ĩri bik'āri. Irua ichita māga oopi k'inia bi pīmaa. Mapa t'āripa óoji irua oopi bik'a. Māgá ijāapataarā pi jua ek'ari p'ani pipiara k'aripait'ee. ⁷ Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure ba chepi-e paji tachi ijāapataarā-maa waawee-idaa p'anadamerā. Ma k'āyaara ichi Jaure pēiji māgá juapa tachia choodamerā irude ijāa p'anide; awaraarā k'inia iru p'anadamerā māik'aapa k'awaadamerā ne-inaa k'achia k'ĩra t'ādo o amaadait'ee. ⁸ Maperā k'ĩra nejasianáaji jarateeit'ee Tachi Waibiapa ooda eperāarā k'aripait'ee. Ichiaba k'ĩra nejasianáaji mi pi k'ōp'āyo perā, mi carcelde nībi mīda Cristo k'aurepa. Ma k'āyaara, chóoji Cristode ijāa bide, awaraarāpa pi ichiaba miapiruta pijida ma ijāa bi k'aurepa. ¡Tachi Ak'ōrepa pi k'aripait'eepi! ⁹ Ichiata tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji māik'aapa tachi jiriji

ichideerā papiit'ee. Tachi māgá k'aripa-e paji ne-inaa pia oopata perā. Jīp'a māga ooji na eujā ooi naaweda, ichia k'ĩsia iru bada perā tachi pia ooi'ee Jesucristo k'aurepa. ¹⁰ Māgá k'ĩsia iru bada k'awapiji, Tachi K'aripa-pari Jesucristo pēik'āri na p'ek'au eujādee. Iru chok'ai p'irabaik'āri, ak'ipiji tachi jida māga oodai, irude ijāaruta pirā. Ma awara irua jarateeda k'aurepa k'awa p'ani na p'ek'au eujāde p'ani misa, irua k'inia bik'a p'anadai māik'aapa ai t'ēepai, it'ari ichita p'anadait'ee iru ome.

¹¹ Ma jara pēidata jarateemerā Tachi Ak'ōrepa mi jirit'eraji māik'aapa Jesucristopa mi pēiji. ¹² Ma k'aurepata mi mia nībi nama carcelde. Mamīda mi k'ĩra nejasia-e, k'awa bairā k'aideta ijāa bi. Māgá Jesucristo. Irua ne-inaa jōmaweda oopari. Mapa mia k'awa bi irua jarateepida mīmaa jāit'ee, Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate paru misa.

¹³ Ma jarateepidata pīmaa jaraji. K'irāpāji wāara perā. Ichiaba awaraarāmaa ma jīak'a jaratēeji. Māga ooru misa, chóoji Jesucristode ijāa bide māik'aapa awaraarā k'inia iru báji iru k'ap'ia pari. ¹⁴ Jāaji Tachi Ak'ōrepa wāarata pīmaa jara pēida. Tachi Ak'ōre Jaure, tachi ome bapariipa pi k'aripait'ee.

¹⁵ Pia k'awa bi perā jōma Asiadepema ijāapataarāpa mi yiaara iru p'ani; Figelo, Hermógenes paara. ¹⁶ Onesiforopa aupaita māga oo-e paji. At'apai mi k'aripa cheji. Mi carcelde nībi mīda, k'ĩra nejasia-ee baji mi k'aripa cheit'ee. Mapa mia it'aa iidi bi Tachi Ak'ōrepa Onesiforodeerā chupiria k'awaamerā. ¹⁷ K'ĩra nejasia bai k'āyaara, Onesiforo Romade pachek'āri, ĩi-ee mi jiri cheji unu atarumaa. ¹⁸ Irua mi chupiria k'awaadak'a, mia iidi bi Tachi Ak'ōrepa iru auk'a chupiria k'awaamerā iru ewari waibia ewate pak'āri. Pia pia k'awa bi jōmaweda Onesiforopa ooda ichiaba mi k'aripait'ee, Éfeso p'uurude bak'āri.

Pablopa Timoteo ũraada waawee-ee oomerã Cristopa oopi bik'a

2 Timoteo, pi michi warrak'a bi. Jesucristopa ichideerã k'aripapari perã, waapiara óoji irua oopi bik'a. 2 Mia iru ũraa jaratee bak'ãri ijãapataarã chok'ara nĩbi taide, pia pida ũri baji. Auk'a jaratéeji k'ĩra jĩp'aaarã-maa; chi jaratee k'awaa p'anĩrã awaraarãmaa.

3 Mi awaraa ijãapataarã ome mia jõni Jesucristopa oopi bik'a oopata perã. Waaweenãaji auk'a mia nĩbait'ee. 4 Ooipia bi soldaopa ooparik'a. Soldao t'ũ-e eperãarã jĩp'aaarãpa ne-inaa oopatade. Jĩp'a oopari ichi poro waibiapa jara bik'a. 5 Ichiaba deporte jemenepari-pa ooparik'a ooipia bi. Mãgipa oopari ma jemene pia k'awaa beerãpa jarapatak'a, ata k'inia bairã ne-inaa teepata chi p'oyaarutaarãmaa. 6 Ichiaba ooipia bi ne-uupari ooparik'a. Mãgĩ ichi ne-uude sã-ee mimiapari naapiara ata k'inia bairã made chauru. 7 K'ĩsĩaji mia et'ewa jaradade. Tachi Waibiapa k'awapiit'ee ma jõ-maweda k'ãata jara k'inia bi pi-it'ee.

8 K'irãpãji Jesucristo chonaarãwedapema Rey David-deepa uchiada paji. Cristota piup'eda, chok'ai p'irabaiji. Mia mãga jarateepari jõmaarãmaa jarateek'ãri irua oodata eperãarã k'aripait'ee. 9 Maperãpi k'achia ooyaa beerã carcelde t'i nĩbipatak'a, mi nama carcelde t'i nĩbjida, mia nĩbapariimerã. Mamĩda, mi cadenapa jĩ iru p'ani mĩda, p'oyaa jarateepida-e pait'ee awaraarãpa jarateedamerã Tachi Ak'õrepa pedee pia jara pẽida Cristode. 10 Maperãpi mia ne-inaa jõma choopari, mia nĩbi mĩda. Mãgã choopari eperãarã Tachi Ak'õrepa jirĩt'erada Jesucristode ijãadamerã, o k'achiadeepa uchiadamerã mãik'aapa ichita p'anapataadamerã Tachi Ak'õre k'ĩra wãree eujãde.

11 Na pedee jõmaarãpa ijãadaipia bi, wãara perã:

Tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'ia piu pik'aji Cristo ome, iru ome araa p'anadairã. Maperã jai-idaadak'ãri, auk'a chok'ai p'irabaidait'ee iru p'irabaidak'a mãik'aapa iru ome ichita p'anapataadait'ee.

12 Tachi chooruta pirã irude ijãa p'anide, Ak'õre trude iru ik'aawa p'anadait'ee ne-inaa jõmaweda ak'ĩmaa. Mamĩda iru meraruta pirã, irua auk'a tachi merait'ee Tachi Ak'õre k'ĩrapite.

13 Tachia jara p'anik'a ooda-e p'ani pijida, irua jara bik'a ichita ooit'epi, ichita mãga oopari perã.

Mimiapari Tachi Ak'õrepa pia ak'ipari

14 Mia jara bi k'irãpapiji ijãapataarãmaa. Ma awara Tachi Ak'õre k'ĩrapite ũrãaji aupedeenaadamerã Tachi Ak'õrepa jara pẽida pedee jara k'inia bi k'ap'ia. Mãga oodak'ãri, apemaarã maarepida k'aripada-e p'ani. Ma k'ãyaara ijãa amaapi p'ani ãchia jara p'ani ũrirutaarã-maa. 15 Pia, jõdee, jõmaweda t'ãriipa óoji, Tachi Ak'õrepa pi ak'imerã mimiapari piak'a. Mãga ooru pirã, k'ĩra nejasia-e pait'ee Tachi Ak'õre k'ĩrapite, irua wãarata jara pẽida pia jarateepari perã. 16 Mamĩda ãyaa béeji pariatua pedee wãpataarã ik'aawaapa. ãchia Tachi Ak'õrepa jarapi bik'a jaradak'aa. Mãgã pariatua pedee

p'ani k'aurepa audupiara k'achiade baairuta. 17 Aida k'ayaa waibiara wariparik'a tachi chiara mik'iapiit'ee, mãga pik'a ãchia jarateepata wari pik'adaipari ijãapataarã chok'araara ijãa amaapiit'ee. Mãgã jaratee p'ani Himeneopa mãik'aapa Filetopa. 18 ãchia Tachi Ak'õre wãarata jarateeda-e p'ani, jara p'anadairã tachi Cristode ijãapataarã ĩrã ichita chok'ai p'ani Tachi Ak'õre-it'ee. Maperã piudak'ãri, chok'ai p'irabaida-e pait'eeda apata k'ap'ia chiwidide Cristopa oodak'a. Ma seewa jarateepata k'aurepa ijãapataarã ũk'uru ijãa amaadaruta. 19 Mamĩda wãara Cristode ijãapataarãpa mãga ooda-e pait'ee. ãchia choodait'ee Tachi Ak'õrepa wãarata jara pẽida ijãa p'anide. Irua jõmaarãmaa k'awaapipari ichi ijãapataarã chipari ichi ũraa p'ãdade. Mãga k'awa p'ani ma p'ãdade jara bairã: 'Ak'õre Waibiapa ichideerã k'awa bi.'

(Nm 16.5)

Awara ãi ichiaba jara bi:

'Jõmaweda jara p'anĩrãpa: "Cristo Tachi Ak'õre Waibia" ne-inaa k'achia k'ĩra t'ãdoo oo amaadaipia bi.'

(Sal 34.14)

20 K'ĩsiadãma nãgide. P'arat'ara bi te choma bide paraa p'arat'u k'ĩra t'ãdoo, ũk'uru nẽedee ooda maa-e pirã p'arat'adee ooda. Ma te chipariipa mãgee jirĩt'erapari ichi-it'ee mãik'aapa chi k'õp'ãyoorã-it'ee nek'odait'ee pak'ãri. Jõdee p'arat'u pak'urudee ooda maa-e pirã yoorodee ooda iru bi ichi ek'ariirã-it'ee.

21 Mãga bi ichiaba tachi ijãapataarã ome. Apidaapa ne-inaa k'achia oo amaaruta pirã ooit'ee Tachi Ak'õrepa oopi bik'a, iru, tachi ijãapataarã chipariipa, ma ijãapari jirĩt'erapari oomerã ne-inaa pia k'ĩra t'ãdoo.

22 Maperã oonãaji ne-inaa k'achia k'ĩra t'ãdoo k'ũtrãarãpa oo k'inia p'anik'a. Ma k'ãyaara jirĩji ne-inaa jõma ooit'ee Tachi Ak'õrepa oopi bik'a. T'ãri jĩp'a nipa-parĩji Cristode ijãapari perã. Awaraarã k'inia iru bãji mãik'aapa k'ãiwee baparĩji jõmaarã ome. Mãga ooru pirã, ooit'ee jõma Cristomaa it'aa t'ĩpataarãpa oopatak'a, wãara t'ãriipa irude ijãapata perã. 23 Aupedeenaãaji k'ĩsia k'awa-ee beerã ome, pariatua pedee wãpata perã. Pia k'awa bi mãga ooru pirã, nepira jirĩdai pi ome. 24 Tachi Waibia mimiapari nepirade baaik'araa bi awaraarã ome. Ma k'ãyaara t'ãri pia baipia bi jõmaarã ome; awaraarã jaratee k'awaaipia bi mãik'aapa chooipia bi, k'ĩrau-ee, awaraarãpa ne-inaa k'achia ooruta pijida. 25 T'ãri pia ũraaipia bi Tachi Ak'õre wãarata jarateeda-ee p'anĩrã. Jaraipia bi ãchia pia jarateeda-e p'ani. Pi ũraa ũriruta pirã, Tachi Ak'õrepa ãchi k'aripai ma k'achia oo amaadamerã mãik'aapa irua jara pẽida wãara k'awaadamerã. 26 Mãgapi uchiadai Netuara Poro Waibia juadeepa. Ichia ãra atap'eda, trampade biji oodamerã ichia oopi k'inia bik'a. Mamĩda Tachi Ak'õrepa ãra uchiapii mãgĩ juadeepa, wãara oodamerã ichia oopi bik'a.

Tachi Ak'õre ewari waibia k'ait'a pak'ãri

3 Timoteo, Tachi Ak'õre ewari waibia ewate pai naaweda, eperãarã audupiara k'achiade baaidait'ee mãik'aapa nepira jirĩdait'ee ijãapataarã

ome. ² Nāga p'anadait'ee: āchi-it'ee aupai ooyaa; p'arat'a ata k'iniayaa āchi-it'ee; auduayaa; ik'achia pedeeyaa; t'āri k'achia-idaa; āchi ak'ōreerā pedee ūriamaa; gracias jaradak'aa apidaamaa; oodak'aa Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a; ³ āchideerā paara chupiria k'awadak'aa; k'īra jō-ee awaraarā ome; chīara āpīte pedee k'achia jarayaa; pariatua ne-inaa k'achia ooyaa; chīara k'īra unuamaa; ne-inaa pia k'īra t'ādoo oomaa; ⁴ āchi k'ōp'āyoorā paara traicionaapata; k'īsiadak'aa ne-inaa ooi naaweda; auduayaa, pedee-idaa nipapata; āchia oo k'iniata ooi awaa p'ani ne-inaa oodai k'āyaara Tachi Ak'ōre-it'ee, iru k'inia iru p'anadairā. ⁵ Māgeerā chip'edaipata Cristode ijāapataarā ome it'aa t'īde. Mamīda seewata māga oo p'ani, oo k'iniadak'aa perā Cristopa oopi bik'a. ¡Āyaa bēeji māgeerā ik'aawaapa! ⁶ Īraweda māgeerā jīak'a imeraa jara p'anīpa eperāarā tede t'īupata. Maap'eda iwarraa pedee p'anīpa k'ūrapata wēraarā pia k'īsia k'awa-ee beerā. Ma wēraarā k'īsia p'ua p'anapata āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Mamīda k'achia oo amaadak'aa. Ma k'āyaara oopata āchia oo k'iniata, ne-inaa k'achia bi mīda. ⁷ Ma wēraarā māga p'anadairā, ūri k'inia p'ani ne-inaa k'īra t'ādoo eperāarāpa jaratee p'ani. K'īsia p'ani māga ūridak'āri, k'īsia k'awaa padaridai. Mamīda ma k'āyaara, audupiara k'awada-ee p'anapata Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida. ⁸ Māgee jarateepataarāpa k'īsiapata chonaarāwedapema petau tau k'awaa beerā, Janes, Jambrés ome k'īsiadap'edaak'a. Moisepa oo bak'āri Tachi Ak'ōrepa oopidak'a Egiptode, māirāpa irua jarada ūridaamaa p'anajida. Māga pik'a p'ani māgee ĩrapema jarateepataarā. Āchia ūridaamaa p'ani Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida jarateepataarā pedee. Jīp'a k'īsia k'awada-ee p'ani, wāara k'awa k'iniada-e p'anadairā Tachi Ak'ōrepa jara pēida, māga jaratee p'anida a p'ani mīda. ⁹ Mamīda ichita māgā jarada-e pait'ee, Tachi Ak'ōrepa jōmaarāmaa k'awapiit'ee perā āchi k'īsia atua p'ani. Tachia māga k'awa p'ani chonaarāweda Ak'ōrepa māga ooda perā māgī omeerā ome, p'oyaada-e p'anadak'āri Moisés ome.

Pablopa Timoteo ūraada

¹⁰ Jōdee piata k'awa k'inia bi Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida. Mapa mimia bi Tachi Ak'ōre-it'ee mi mimia-parik'a. Mi bapata unudoo. K'awa bi mia jaratee bi māik'aapa mia k'īsia iru bi ooit'ee Tachi Ak'ōre-it'ee. K'awa bi mia wāara ijāapari Tachi Waibia Cristode māik'aapa mia choopari māgā ijāa bide, awaraarāpa nepira jiri p'ani mīda mi ome. K'awa bi mia awaraarā k'inia iru bi Tachi Ak'ōrepa āra k'inia iru bik'a. Maperāpi chooi. ¹¹ Ichiaba pia k'awa bi mi jiridap'edaa māik'aapa miapidap'edaa Cristopa ooda jaratee bi k'aurepa. Māga oojida mi nipak'āri Antioquía p'uurude, Iconio p'uurude māik'aapa Lистра p'uurude. Māgā mia ĩrbaji mīda, choopachi māik'aapa Tachi Waibiapa mi k'aripa ataji ma nepira jōmaadeepa. ¹² Wāara, Jesucristodeerāpa oo k'inia p'anadak'āri irua oopi bik'a, ijāadak'aa beerāpa āra ichita jiridait'ee māik'aapa miapidait'ee. ¹³ Māgī ijāadak'aa beerā māik'aapa awaraa seewata: "taita

Ak'ōre Waibiapa pēida" a p'anīrā, k'achiade baaidait'ee. Maap'eda audupiara māga baaidait'ee, āchi k'ūrapatak'a awaraarā k'ūrapata perā.

¹⁴ Pi, jōdee, k'īrāpāji pīmaa jarateeda māik'aapa aide ijāaji naaweda ijāa badak'a. Pia k'awa bi ma jarateeda Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida. Ichiaba k'awa bi k'airā it'aidepata ma jarateeda ūriji. ¹⁵ Warra weda pia Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda ūripari māik'aapa k'awa bi aide jara bi. Ma ūraa k'aurepata k'awa bi Tachi Ak'ōrepa eperāarā o k'achiadeepa k'aripa ata k'inia bi, Jesucristode ijāadak'āri. ¹⁶ Tachi Ak'ōrēpata ichi ūraa jōmaweda p'āpiji ichideerāmaa ichi Jaure k'ap'ia pari. Maperā k'awa p'ani ma ūraa p'āda pia bi nāgee ne-inaa-it'ee: jarateeit'ee Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida; eperāarāmaa k'awapiit'ee āchia p'ek'au k'achia oopata; k'aripait'ee eperāarā āchia p'ek'au k'achia oo amaadamerā; k'awapiit'ee Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bi eperāarāmaa, māga oodamerā māik'aapa pia p'anapataadamerā iru k'īrapite. ¹⁷ Māgee jōma k'awaak'āri māik'aapa Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a oo k'inia bak'āri, eperā wāara mimiait'ee Tachi Ak'ōre-it'ee māik'aapa ooit'ee ne-inaa pia k'īra t'ādoo awaraarā k'aripait'ee.

4 Jesucristo Tachi Rey Waibia. Iru cheit'ee ichideerā atade. Cheit'ee eperāarāpa oopatap'edaa ak'ide, jarait'ee pia wa k'achia. Māga ooit'ee piudap'edaarā ome māik'aapa ma ewate chok'ai p'anīrā ome. Ichi k'īrapite māik'aapa Tachi Ak'ōre k'īrapite mia jara bi: ² Jaratēeji Tachi Ak'ōrepa jara pēida Jesucristo k'ap'ia pari. Māga óoji pia jaratee bi ūri k'inia p'anadak'āri māik'aapa ūri k'iniada-ee p'ani pijida. Eperāarāpa ne-inaa k'achia oodak'āri, māga k'awaapīji āchima. Ichiaba ūrāaji ma k'achia oo amaadamerā māik'aapa oodamerā Cristopa oopi bik'a. Ichita jaratēeji t'āri pia, k'īrau-ee. ³ Ewari cherude eperāarāpa ūraa pia jōmaweda ūridaamaa p'anadait'ee. Ma k'āyaara jiridait'ee āchia ūri k'iniata jaratee p'ani. Māgā k'awaadait'ee eperāarāpa jaratee p'ani k'īra t'ādoo. Mamīda āchia oo k'iniata oodait'ee. ⁴ Wāarata ūri k'inia p'anadai k'āyaara, chonaarāwedapema cuento nepiripatap'edaata ūri k'inia p'anadait'ee. ⁵ Pi, jōdee, ichita k'īra jīp'a bāji. Waaweenāaji mia ĩrbait'ee Cristo k'aurepa. Pichi wārumaa jaratēeji Cristopa ooda eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. Jōma óoji Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a ichi mimiapataarāmaa.

⁶ Mia māga jara bi taarā-e nīde mi wē-e pait'ee perā. Ara vino jōdaiparik'a altarde weedak'āri Tachi Ak'ōre-it'ee primisiak'a, māga pik'a mi jōit'ee. Ara barco uchiaparik'a to ideepa jīk'ara ērat'aadak'āri, māga pik'a mi uchiat'ee na p'ek'au eujādeepa. ⁷ Mamīda mia k'īsia-e, nama bak'āri, pia oopachi perā p'iraparipa ooparik'a jīp'a p'irak'āri tauchaa bidap'edaamaa, awaraarā p'oyaa k'iniapa. Jīp'a oopachi Cristopa mīmaa oopi bik'a. Ma awara p'irapari naapiara panarupa p'oyaaparik'a, māga pik'a mia p'oyaaru, ooji perā jōma Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bada mia oomerā ichi-it'ee. ⁸ Īrā p'irapari naapiara panarupa poro jīra ataparik'a, māga pik'a mia atait'ee Tachi Waibiapa k'īsia iru bi mīmaa teit'ee. Iru tachi ak'ipari pipiara bairā, ne-inaa pia teit'ee irua

oopi bik'a oodap'edaarāmaa. Māga ooit'ee Ak'ōre ewari waibia ewate. Mīmaa aupai ma ne-inaa pia tee-e pait'ee. Jīp'a māga teeit'ee jōmaweda iru cheru nīmaa p'aniirāmaa, iru k'inia iru p'anapata perā.

Pablopa ūraa jarada Timoteopa oomerā

⁹ Taarā-ee chéji mīmaa. ¹⁰ Demapa mi atabaibēiji wāit'ee Tesalónica p'uurudee, na p'ek'au eujādepema ne-inaa audú k'inia bairā. Ma awara Crescente wāji Galacia eujādee māik'aapa Tito wāji Dalmacia eujādee. ¹¹ Lucas aupai nama bi mi ome. Pi chek'āri, Marcos atanáji pi ome chemerā. Irua mi k'aripai nama mimia bi misa Tachi Ak'ōre-it'ee. ¹² Mia Tíquico pēiji Éfeso p'uurudee. ¹³ Pi chek'āri, anéjeji mi ĩripema p'aru jīpari. Mia māgí atabēiji Carpo tede Troas p'uurude nipak'āri. Ichiaba anéjeji mi libro jōmaweda, chi ne-animal ede p'āda paara.

¹⁴ Alejandro, chi ne-inaa metaldee oopari, mīmaa ne-inaa k'achia ooji. Tachi Ak'ōrepa māga k'awa bi māik'aapa ichiata k'awa bi sāga ooi iru ome, ma k'achia ooda pari. ¹⁵ K'īrak'aupai jāgí eperā ome. Jāgipa apidaamaa ūripiamaa bi tachia jarateepata pedee.

¹⁶ Naapiara mi ateedak'āri Romadepema poro waibiarā k'īrapite p'anaumerā mi imiateedap'edaa, eperā apidaapa mi k'ōp'āyada-e paji k'aripadait'ee. Jōma mi k'ōp'āyoorā nama p'anadap'edaarāpa mi ituaba

atabaibēijida. Taawa Tachi Ak'ōrepa miapi-e pai, āchia oodap'edaa pari. ¹⁷ Āchia mi māgá atabēijida mīda, Tachi Waibia Jesucristopa mi k'aripa baji. Mīmaa jarapiji jōmaweda ichia ooda eperāarā k'aripait'ee, arii p'anadap'edaa ijāadak'aa beerā jōmaarāpa Tachi Ak'ōrepa jara pēida pia k'awaadamerā. Māgá ma ewate Ak'ōrepa mi chok'ai uchiapiji āchi juadeepa. León it'aideepa eperā chok'ai uchiak'ajik'a, māga pik'a mi uchiaji. ¹⁸ Wāara, Tachi Waibiapa mi uchiapiit'ee jōmaweda k'achia beerā juadeepa māik'aapa mi jaure jīait'ee, iru truadee wāru misa. ¡Jesucristo, chi Tachi Ak'ōre k'īra wāree unupipari, ichita bapari! ¡Amén!

Awaraarāmaa salude pēida

¹⁹ Mia salude pēiru Priscilamaa Áquila ome. Ichiaba Onesiforodeerāmaa salude pēiru. ²⁰ Mi nama che wāde awaraa k'ōp'āyoorā ome, Erasto beeji Corinto p'uurude. Jōdee mia Trófimo bēiji Mileto p'uurude, iru k'ayaa bada perā. ²¹ K'inia bi pi chemerā, p'usa t'ojara pai naaweda.

Ichiaba salude pēiruta Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, jōmaweda tachi ĩpemaarā Cristo k'aurepa ome.

²² Mia it'aa iidi bi Tachi Waibia Jesucristopa pi k'aripamerā māik'aapa parā jōmaweda pia ak'i bapari-imerā.

Māgapai paji.

Tito

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a Titomaa p'āji. Titopa Cristode ijāaji Pablopa jarateeda k'aurepa. Maap'eda nipapachi Pablo ome judio-eerā t'āide. Pablopa iru atabēiji Creta islade māpema ijāapataarā k'aripa-pariimerā. Na k'art'a p'āji Titopa ma mimia piara oo k'awaamerā.

Salude jarap'eda, naapiara Pablopa jara bi sāap'eda ichia Tito Cretade bēida: imik'īraarā bimerā ijāapataarā ak'ipataarā mimia oodait'ee. Jara bi jarateepinaamerā tauchaa bipi k'inia p'anīrāmaa ijāapataarā imik'īraarā k'ap'iade (cap. 1). Jara bi sāga ijāapataarā p'anapataadaipia bi (cap. 2); k'īra jīp'a nipapataadaipia bi āchi poro waibiarā jua ek'ari māik'aapa awaraarā k'īrapite (cap. 3.1-11). T'ēpai jara bi Titopa ichi k'īrachuunamerā Nicópolis p'uurude (cap. 3.12-15).

Salude pēida

1 Mi, Pablo mimiapari Tachi Ak'ōre-it'ee. Jesucristopa mi pēiji ichi ūraa jarateede, Tachi Ak'ōrepa jirit'eradaarā irude ijāadamerā māik'aapa iru wāarata jara pēida k'awaadap'eda, chok'ek'ee p'anadamerā. ² Ma awara ichideerāpa k'awaadait'ee pi-udak'āri, ichita it'ari p'ananadait'ee ichideerā perā. Tachi Ak'ōrepa māga jaraji na p'ek'au eujā bai naaweda. Wāarapi; seewa jarak'aa. ³ Tachi Ak'ōreta Tachi K'aripapari. Irua k'inia bak'āri, ma ūraa k'awapiji eperāarāmaa. Ichiaba mi jirit'eraji māgī jara-teenamerā.

⁴ Tito, na k'art'a pīmaa p'āru. Pi k'inia iru bi michi warrak'a, Cristode wāara ijāapari perā mik'a. It'aa iidi-vari Tachi Ak'ōrepa māik'aapa Tachi K'aripapari Jesucristopa pi pia ak'i p'anadamerā. Māgá pi k'āiwee bapariit'ee.

Pablopa Titomaa mimia teeda

⁵ Pi Creta islade atabēiji, ne-inaa mia jōma oo-e pada oomerā. Mia naaweda jaradak'a, jirit'eraipia bi imik'īraarā p'uuru bee chaa ijāapataarā ak'ipataadamerā. ⁶ Ijāapataarā ak'ipari t'āri pia baipia bi Tachi Ak'ōre k'īrapite. Ichiaba k'achia wēe baipia bi eperāarā k'īrapite. Wēra abapai iru baipia bi. Chi warrarā Cristode chok'ek'ee ijāadaipia bi. Ichiaba t'āri pia p'anadaipia bi, awaraarāpa jaranaadamerā āra k'achia-idaa p'ani, maa-e pirā k'īri k'isua p'ani. ⁷ Ichia Tachi Ak'ōredeerā ak'ipariit'ee. Maperā jirit'eraipia bi eperā k'īra jīp'a, k'achia wēe apemaarā k'īrapite. K'īri k'isua baik'araa bi; k'īrauyaa; toyaa; chōoyaa; chīara k'ūrayaa p'arat'a jitait'ee. ⁸ Ma k'āyaara awaraarā auteebaipia bi, ichi temaa chedak'āri. Ichiaba ne-inaa pia o-īa oopia bi; k'īsia k'awaa baipia bi ne-inaa ooit'ee; t'āri pia awaraarā ome; pia bapari Tachi Ak'ōre k'īrapite; pia k'īsiapari ne-inaa ooi naaweda. ⁹ Ichita Ak'ōre Ūraade ijāaipia bi tachia jarateedap'edaak'a, ma ūraa wāara perā. Ma ūraa k'āyaara Tachi Ak'ōrepa ūraa awara bik'aa. Māga ijāak'āri, k'aripait'ee ijāapataarāpa

oodamerā Tachi Ak'ōre Ūraa chiwidi k'awa beerāpa jarateedap'edaak'a. Ma awara ma ūraa ūridamaa beerāmaa k'awapii ārapa k'achia oopata.

Pablopa jarada seewa jarateepataarāde

¹⁰ Mia māga jara bi, māgee ūridamaa p'anīrā chok'ara paraa perā parā t'āide. Seewa āchi k'īsi-adeepa pariatua jarateepata māik'aapa eperāarā k'ūrapata. Māgīrāpa jarateepata Cristo eere p'anīrāpa at'āri oodaipia bi Moisés eere p'anīrāpa oopatak'a; tauchaa bipidaipia bi imik'īraarā k'ap'iade. ¹¹ Tito, māirāmaa jarateepināaji. Āchia jarateedaik'araa bi, ma k'aurepa imik'īraarā, wēraarā, āchi warrarā paara k'ūrapata perā. Māgeerāpa k'īra nejasia wēe seewa jarateepata p'arat'a atadait'ee āchi-it'ee.

¹² Chonaarāweda Creta islade pema k'īsia k'awaapari, āchi auk'aapa māgaji:

“Creta pidaarā, seewa-idaa beerā, k'oo-idaa beerā, waibia nek'oyaa beerā! Parā jōmaweda t'āri k'achia-idaa p'anapata ne-animalaarā k'achiarāk'a.”

¹³ Ma eperā k'īsia k'awaaparipa jaradak'a, māga p'ani ma seewa jarateepataarā. Maperā āchi māik'aapa chi seewa ūri k'inia p'anīrā paara itriak'ōoji jīp'a ijāadamerā. ¹⁴ Māgá waa ijāada-e pait'ee chonaarāwedapema judiorāpa seewa nepiridap'edaa āchi k'īsiadoopa. Ichiaba waa ooda-e pait'ee Jesucristo ūraa wāara ūridamaa p'anīrāpa jara p'anik'a.

¹⁵ Cristo k'aurepa p'ek'au k'achia wēe p'anadak'āri, ne-inaa jōmaweda pia bi tachi-it'ee; chik'o k'odait'ee māik'aapa it'abarreepema net'aa. Jōdee jāgee p'ek'au k'achia oopataarā-it'ee māik'aapa Cristo ūraade ijāadak'aa beerā-it'ee, maarepida ne-inaa pia wē-e. Āchi-it'ee jōmaweda k'achia bi. Āchi k'īsia paara k'achia bi, Ak'ōrepa k'inia bik'a k'īsiadak'aa perā. ¹⁶ “Taipa Tachi Ak'ōrede ijāa p'anida” apata. Mamīda seewata māga jarapata. Tachia āchia oopata unudak'āri, k'awapata āchia t'āripa ijāadak'aa. T'āri k'achia-idaa p'anadairā, Tachi Ak'ōre k'īrau bi āchi ome. Oodak'aa irua oopi k'inia bik'a. Māgeerāpa ne-inaa pia apida p'oyaa oodak'aa.

Sāga ijāapataarā p'anapataadaipia bi

2 Pi jōdee, jarateepia bi jīp'a uchiamerā Jesucristo Ūraa Pia jara bik'a. ² Ūráaji ijāapataarā chonaarā-maa: ne-inaa oodai naaweda pia k'īsiadaipia bi p'ek'au k'achiade baainaadamerā; k'īra jīp'a p'anadaipia bi apemaarā k'īrapite, pia k'īsiadamerā āchide; ne-inaa pariatua oodaik'araa bi; wāara Cristode ijāadaipia bi; awaraarā wāara k'inia iru p'anadaipia bi Tachi Ak'ōrepa k'inia iru bik'a; chupiria jōni jida, Cristode ijāadaipia bi.

³ Māga pik'a chōtrāarāmaa ūráaji: Tachi Ak'ōre ome ewari chaa chok'ek'ee p'anadaipia bi; chīra āpīte ik'achia pedeedaik'araa bi; it'uapa piudaik'araa bi. Āchi māgá pia p'anadaipia bi apemaarā wēraarā ne-inaa pia oo k'awaa wādamerā. ⁴ Māgá ijāapataarā chōtrāarāpa awēraarāmaa jarateedai āchi k'ima māik'aapa āchi warrarā k'inia iru p'anapataadamerā. ⁵ Ma awēraarāpa ne-inaa pariatua oodaik'araa bi; āchi imik'īra k'āyaara awaraa imik'īra ome t'īudaik'araa bi; k'achia oodait'ee k'īsiadaik'araa bi; t'āri pia mimiadaipia bi āchi te pidaarā ak'idait'ee; āchi imik'īra jua ek'ari chok'ek'ee p'anadaipia bi. Māgá p'anaruta pīrā, ijāadak'aa beerāpa k'achia pedeeda-e pait'ee Tachi Ak'ōre Ūraade āra k'aurepa.

⁶ Auk'a ūráaji k'ūtrāarā chok'ek'ee p'anadamerā māik'aapa ne-inaa pariatua oonaadamerā. ⁷ Tito, pi ichiaba nejōmaade ichita ne-inaa pia oopīa bi. Māgá āramaa ak'īpiit'ee sāga p'anapataadaipia bi. Āramaa Tachi Ak'ōre Ūraa jarateek'āri, k'īra jīp'a jarateepia bi āra pipiara p'anapataadamerā māik'aapa Jesucristo k'inia iru p'anadamerā. Jarateek'araa bi pi waibiara pait'ee āra k'īrapite. ⁸ Pia jarateeru ichita wāara baipia bi. Māgá jarateeru pīrā, apidaapa jarada-e pai pia pariatua jarateepari. Ma k'āyaara, pia jaratee bi ūridaamaa beerā k'īra nejasia p'anadai k'awaadak'āri pia ichita oopari pia ūraa bik'a. Ne-inaa k'achia maarepida unda-e pai tachi āpīte jaradait'ee.

⁹ Ūráaji esclavoorā ijāa p'anīrāmaa: āchi chipariirā jua ek'ari chok'ek'ee p'aneedaipia bi; ne-inaa jōmaata t'āri pia oodaipia bi chipariirāpa oopi p'anik'a; pedee k'achia p'anaudaik'araa bi mimiade chok'a pēidak'āri. ¹⁰ Chipariirā net'aa maarepida chiadaik'araa bi. Ma k'āyaara ak'īpidaipia bi ichita oodait'ee chipariirāpa k'inia p'anik'a, seewa jarada-ee. Māgá ewari chaa chok'ek'ee p'anaruta pīrā, chipariirā awaraarā ome Tachi Ak'ōre Ūraa pi-ia k'īsiadai māik'aapa iru ode t'īu k'iniadai tachi ome, tok'arradee atuapiamaapa.

Sāap'eda k'īra jīp'a p'anadaipia bi

¹¹ Tachi Ak'ōrepa ak'īpīji eperāarā jōmaweda k'inia iru bi māik'aapa k'inia bi o k'achiade atuanaadamerā.

¹² Tachia iru ūraade jara bik'a oodak'āri, oo amaadait'ee ijāadak'aa beerāpa ne-inaa k'achia k'īra t'ādoo oopata. Māgá jīp'a ijāadak'āri, pia k'īsia k'awaa wāpata māik'aapa k'īra jīp'a oopata tachia oodaipia bik'a Tachi Ak'ōre k'īrapite. Tachi māga p'anapata pīrā na p'ek'au eujāde p'ani misa, pia p'anapataadait'ee iru

k'īrapite, ichiaba awaraarā k'īrapite. ¹³ Māga p'anapataadaipia bi Tachi Ak'ōre Waibia waya cheru misa. Tachi K'aripapari Jesucristo unu k'iniapa ewari chaa iru nīpata. Iru k'īra wāree unudak'āri, t'āri o-īa ak'ītrua para nībeeit'ee. ¹⁴ Ichi ita-aria peepiji tachi pari. Māgá tachi k'aripa ataji p'ek'au k'achia jua ek'ariipa. Māgá piuk'āri, tachia k'achia oopatap'edaa jōmaweda wēpapiji ichideerā p'aneedamerā. Maperā t'āripara ichi-it'ee ne-inaa pia k'īra t'ādoo oo k'inia p'ani.

¹⁵ Māpai Tito, māgee ūraa mīa jarada pia jaratēeji Creta isladepema ijāapataarāmaa. T'āri pia ūráaji, jōmaweda pia jara bik'a oodamerā. Ūri k'iniada-ee p'ani pīrā, k'awapīji āchia ne-inaa k'achia oo p'ani. Tachi Ak'ōrepa pi jīrit'eraji āra ak'īpariimerā. Maperā māgá pedeeipia bi. Pi yiarāa iru p'anadaik'araa bi.

Sāga Cristode ijāapataarā ijāadak'arā awara p'anapataadaipia bi

3 K'irāpapīji jāpema ijāapataarāmaa āra ichiaba p'anapata Creta isladepema poro waibiarā jua ek'ari. Maperā oodaipia bi māgá poroorāpa oopi p'anik'a. Ichita oo k'inia p'anadaipia bi ne-inaa pia awaraarā k'aripadait'ee. ² Jarāji chīra āpīte k'achia pedeenadamerā māik'aapa aupedeenadamerā awaraarā ome. Ma k'āyaara t'āri pia p'anadaipia bi māik'aapa pedee pia pedeedaipia bi jōmaarā ome. ¡Mamīda, audua p'anadaik'araa bi!

³ Naaweda tachia Cristo k'awada-e p'anadak'āri, k'achia p'anapachida. Oodaamaa p'anapachida Tachi Ak'ōrepa jara pēidak'a. Atua p'anajida, seewa jara p'anīpa tachi itu k'ūra p'anadap'edaa perā. Esclavoorāk'a p'anapachida, tachia oo k'iniata ne-inaa k'achia k'īra t'ādoo oo nipapatap'edaa perā. T'āri k'achia-idaa p'anapachida. Awaraarā unuamaa iru p'anapachida, ne-inaa iru p'anadap'edaa k'aurepa. Chik'īra unuamaa p'anapachida. ⁴ Māgá p'anapachida mīda, Tachi Ak'ōre, Tachi K'aripapariipa ichi warra tachi-maa pēiji, tachi chupiria k'awaada perā. Peepiji tachi p'ek'au k'achia wēe p'aneedamerā. Māgá k'awaapīji ichia tachi k'inia iru bi. ⁵ Ichiatā tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji atuanaadamerā. Māga oo-e paji tachia ne-inaa t'āri pia oopata perā. ¡Māga-e! Tachi k'aripaji tachi chupiria k'awaada perā. Tachia p'ek'au k'achia oopatap'edaa wēpapiji māik'aapa ichi Jaure ba chepīji tachi k'ap'īade. Tachi piu pik'a p'anajida mīda p'ek'au k'achia k'aurepa, irua waya chok'ai p'anapīji ichi Jaurepa. Māga oop'eda, tachi p'aneepachida warra chai ewaa t'odak'a māik'aapa paniade k'uiidak'a. ⁶ Tachi Ak'ōrepa ichi Jaure ba chepik'āri tachimaa, pania waibia pik'a weeji tachi k'ap'īa īri. Māga ooji Jesucristopa tachi o k'achiadeepa k'aripa atak'āri. ⁷ Īrā Tachi Ak'ōrepa jarai: "Mī Warra piuda k'aurepa parā p'ek'au k'achia wēe p'ani mī k'īrapite." Tachi Ak'ōrepa māga ooji t'āri pia bapari perā. Tachia ne-inaa pia p'oyaa oodak'aa irua tachi chupiria k'awaamerā. Ma awara eperā piuda net'aa ome beeruk'a, māga pik'a tachi, Tachi Ak'ōre warrarā p'aneeruta Cristo k'aurepa. Mapa k'awapata piudak'āri, wāara it'aa wādait'ee.

Titomaa ũraada

⁸ Mia et'ewa p'áda wáarapi. Maperã mǎgí ũraa ip'ii jarateepia bi ijáapataarãmaa, mǎga ũridak'ári, ne-inaa pia k'íra t'ádoosoo p'anadamerã. Mǎga oodak'ári, eperãarã jómaweda k'aripadait'ee, Tachi Ak'órepa k'inia bik'a. ⁹ Mamída Tito, pariatua aupedeeyaa baik'araa bi audua beerã ome áchi chonaarãwedape-ma éreerã k'ap'ia. Ichiaba t'íuk'araa bi nepira jírí p'anírã ome, áchi aupedeeyaa p'anadak'ári Moisepa p'áda jara k'inia bi k'ap'ia. K'írak'aupai t'íu mǎgee ijaraapataarã ome. Mǎgee ne-inaa ooruta pirã, maarepida k'aripada-e. ¹⁰ Eperãpa ijáapataarãmaa k'íraupik'ári, tachi ijáapataarã awara-awaraadaipata. Mǎgee eperã parã t'áide paraa pirã, k'íra jíp'a ũráaji mǎgí k'achia oo amaamerã. Ũri k'inia-e bi pirã, waya ũráaji. Mǎga ũraap'eda, at'ári ũriamaa bi pirã, ijáapataarã t'áide waa t'íupináati. ¹¹ Mǎgee eperãarã ne-inaa k'achia oomaa p'ani, ijáa amaadaruta perã Tachi Ak'órepa wáarata jara pèida. Jómearãpa k'awapata áchi k'achia uchiadait'ee Ak'óre k'írapite, ũridaamaa p'anapata perã.

Pablopa na k'art'ade t'èepai p'áda

¹² Tito, mia Artemas maa-e pirã Tíquico p'ima pèi-it'ee. Jáma panak'ári, p'oyaa bi pirã, isapai wáji Nicópolis p'uurudee mi k'írachuude. Mi jáma banait'ee p'usa t'ojara bi misa. ¹³ Abogado t'íjarapata Zenas, Apolo ome jámáik'aapa uchiadak'ári, k'aripáji nejómaade pia wádamerã áchi ode. ¹⁴ Mǎgá tachi ípemaarã jáma p'anírãpa ip'ii pia oodaipia bi awaraarã k'aripadait'ee máik'aapa chupiria chedeerã k'aripadait'ee chik'o, p'aru iru p'anadamerã. Mǎga oodaipia bi pariatua p'anapataadai k'áyaara, apida k'aripada-ee.

Pablopa awaraarã ome salude pèida

¹⁵ Jómaweda ijáapataarã nama mi ome p'anírãpa p'ima salude pèiruta. Taipa ichiaba salude tee pèiruta tai k'óp'áyoora Cristo k'aurepa k'iniarãmaa. Mia it'aa iidi bi Ak'óremaa irua parã jóma pia ak'í bapariimerã. Mǎgapai paji.

Filemón

San Pablo, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'áji. Carcelde baji na k'art'a p'ák'ári. P'áji Colosas p'uurudepema ijāapari t'ijarapatap'edaa Filemonmaa. Chupiria iidi bi Filemonpa ichi esclavo t'ári pia auteebaimerã, ai naawe-da iru juadeepa uchijai mīda. Māgí esclavo, t'ijarapatap'edaa Onésimo, Cristode ijāa beeji Pablopa jarateeda k'aurepa carcelde bak'ári.

Salude teep'eda, naapiara Pablopa gracias jara bi Tachi Ak'õremaa, k'awada perã Filemón Cristode wāara ijāapari perã māik'aapa bapari perã irua k'inia bik'a (vs. 1-7). Jara bi Filemón esclavo bada pia bapata Cristode ijāadak'áriipa māik'aapa chupiria iidi bi Filemonpa ichi esclavo t'ári pia auteebaimerã iru pëik'ári (vs. 8-22). T'ēepai salude pëi bi chi k'õp'āyoorã carcelde p'aniirã pari (vs. 23-25).

Salude pëida

1 Mi, Pablo carcelde bi mia oopari perã Jesucristopa oopi bik'a. Mi tachi ñpema Cristo k'aurepa Timoteo ome na k'art'a p'ã pëiruta Filemonmaa. Filemón, pi k'inia iru p'anipi, auk'a Cristode ijāapari perã māik'aapa auk'a iru-it'ee mimiapari perã. ² Ichiaba na k'art'a p'ã pëiruta tachi ñpewëra Apiamaa māik'aapa tachi ñpema Arquipomaa. Ijāadak'aa beerãpa nepira jiri p'aní mīda iru ome, taik'a iru choopari Cristode ijāa bairã māik'aapa oomaa bairã Cristopa oopi bik'a. Ichiba p'ã pëiruta jōmaweda ijāapataarã pi tede it'aa t'ij chepataarãmaa. ³ It'aa iidipata Tachi Ak'õrepa māik'aapa Tachi Waibia Jesucristopa parã pia ak'í p'anadamerã. Māgá k'āiwee p'anapataadait'ee.

Filemonpa awaraa ijāapataarã k'inia iru bapari

⁴ Filemón, mia it'aa t'ik'ári pi pari, ichita gracias jara-pari mi it'aripema Ak'õremaa. ⁵ Ûridoo pi wāara ijāapari Tachi Waibia Jesude māik'aapa iru k'inia iru bapari. Ichiaba ùridoo pia jōma ijāapataarã k'inia iru bapari. ⁶ Pi māgá chik'inia bapari perã tachi ijāapataarã ome, mia it'aa iidipari Tachi Ak'õrepa pīmaa k'awapimerã ne-inaa pia jōma tachi Cristodeerãpa oodai irua k'aripak'ári. ⁷ Mi ñpema Cristo k'aurepa, mi o-ña bi pia awaraarã māgá k'inia iru bapari perã. Māga oo bīpa pia mi t'ári māik'aapa awaraa Cristodeerã t'ári o-ñapipari.

Pablopa chupiria iidida Filemón esclavo Onésimo pari

⁸ Pi māga bapari perã, mia ne-inaa iidi k'inia bi pia mi-it'ee oomerã. Pia nāga oopīa bi, ne-inaa pia bairã. Ma awara Cristopa mi jirit'erada perã, mia waawee-ee na iidiru oopii pīmaa. ⁹ Mamīda k'awa bairã pia jōma ijāapataarã k'inia iru bapari, mia pīmaa chupiria iidi-it'ee. Taawa pia ùrii mia iidiru, mi chonaa bairã māik'aapa na carcelde bairã Jesucristopa oopi bik'a oopari k'aurepa. ¹⁰ K'inia bi pia auteebaimerã eperã nama bi mi ome. Iru michi warrak'a bi, mi k'aurepa iru

Cristode ijāada perã mi nama carcelde bi misa. Na eperã pi esclavo iru bada, Onésimo.

¹¹ Mia k'awa bi naaweda irua pi k'aripa-e paji. Mamīda ñrá māga-e bi. Ñrá audú chok'ek'ee bapari mi ome. Mia k'awa bi auk'a bait'ee pi ome. ¹² Mia iru pīmaa pëiru. Iru audupai k'inia iru bi. Mapa k'inia bi pia iru auteebaimerã mi auteebaik'ajik'a. ¹³ Mia k'inia bak'aji iru mi ome beemerã, mi nama carcelde bi misa, Jesupa ooda jarateeda k'aurepa. Māgá irua mi k'aripak'aji pi pari. ¹⁴ Mamīda māga oo-e paji, pia jara-e pada perã iru nama baipia bi mi ome. Mia k'inia-e pia iru auteebaimerã mia māga oopiru perã. Pia mi māgá k'aripa k'inia bi pirã, k'aripaipia bi pichi k'iradoopa.

¹⁵ K'ísiaji nāgide. Onésimo mak'iaara taarã-e baji pi ik'aawaapa uchiada. ¿Tachi Ak'õrepa iru māgá wāpījek'á aji, Cristode ijāap'eda, ñrá pi ome ichita bapari-imerã? ¹⁶ Ma awara ñrá iru auteebairu pirã, iru pipiara bai esclavo k'āyaara. Pi ñpema pia bait'ee auk'a Cristode ijāa bairã. Mia iru k'inia iru bi. Mamīda pia iru audupīara k'inia iru baipia bi, iru chok'ek'ee bairã māik'aapa iru pi ñpema Cristo k'aurepa perã.

¹⁷ Māpai pia mi iru bi pirã pichi k'õp'āyo piak'a, Onésimo auteebáiji mi auteebaik'ajik'a. ¹⁸ Irua pīmaa ne-inaa k'achia ooji pirã maa-e pirã pi net'aa chijai pirã, jara pëiji. Mia p'aait'ee. ¹⁹ Mi, Pablopa nāgí p'āru michi juapa: miata p'aait'ee. Mamīda mia pīmaa nāga k'irāpapi k'inia bi. Onésimo pi ome tewe iru bai k'āyaara, pia tewe waibiara iru bi mi ome, mi k'aurepa pia Cristode ijāada perã. ²⁰ Maperã ñpema, ñrá mia k'inia bi pia jōdee mi k'aripamerã, Tachi Waibiapa pīmaa oopi k'inia bik'a. Chupiria k'awāaji māik'aapa Onésimo auteebáiji. Māgá pia mi t'ári o-ñapiit'ee.

²¹ Mia ijāa bi pia ooiit'ee mia iidi bik'a. Mapa na k'art'a pīmaa p'āmaa bi. Wāara mia k'ísia bi pia waapiara ooiit'ee mia iidida k'āyaara. ²² Māga oo bi misa, cuarto awara bīji mi-it'ee, mi jāma panak'ári. Mia māga jara bi ijāa bairã parã it'aa t'ipata k'aurepa Tachi Ak'õrepa mi uchiapiit'ee na carceldeepa māik'aapa waya pëiit'ee parāmaa.

Awaraarãpa salude tee pëidap'edaa

²³ Tachi k'õp'ãyo Epafraſ ichiaba nama carcelde bi mi ome, Jesucristopa oopi bik'a oopari perã. Irua pïmaa salude tee pëiru. ²⁴ Marcos, Aristarco, Demas mäik'aa-

pa Lucapa salude tee pëiruta. ãra mi ome auk'a mimi-apata Cristo-it'ee.

²⁵ Mia it'aa iidi bi Tachi Waibia Jesucristopa parã jõ-maweda pia ak'i bapariimerã. Mãgapai paji.

Hebreos

K'awada-e p'ani k'aipa nāgí k'art'a p'āji. Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda pia estudia beerã ūk'uruurãpa k'ĩsia p'ani Pablopa p'āda; awaraarãpa k'ĩsia p'ani Bernabepa p'āda; awaraarãpa Apolopa p'āda. Mamĩda jōmaarãpa k'ĩsia p'ani nāgí ūraa p'āji judiorã Cristode ijāadap'edaarã-it'ee. Jōmaweda judiorãpa hebreo pedee pedee-atadap'edaa perã, nāgí p'āda t'ĩ bijida Hebreos. Nāgí ūraa p'āji ūk'uru judiorã Cristode ijāapataarãpa ijāa amaadait'ee k'ĩsia p'anadap'edaa perã, jĩp'a naawedapemak'a ijāapataadait'ee chonaarãwedapema Moisepa p'ādade. Chi na ūraa p'ādapa jara bi māga oonaadamerã, Jesucristo jōmaarã k'āyaara waibiara bairã. Naapiara k'irãpapi bi k'aita Jesucristo; chi Tachi Ak'ōre k'ĩra wāree unupida (cap. 1.1-3). Jara bi Tachi Ak'ōre k'ĩrapite Cristo waibiara bi angeleerã jōmaarã k'āyaara (caps. 1.4-2.18) māk'aapa Moisés k'āyaara (cap. 3.1-6). Ūraa bi k'ĩri k'isua p'ananaadamerã āchi chonaarãk'a; ma k'āyaara k'āiwee p'anapataadamerã Cristode ijāa p'anide (caps. 3.7-4.13). Jara bi Jesús tachi ijāapataarã it'aripema P'aareerã Poro Waibia (caps. 4.14-5.10) māk'aapa ūraa bi Cristode ijāa amaanaadamerã, ma k'aurepa atuadai perã (caps. 5.11-6.12). K'irãpapi bi Tachi Ak'ōrepa Cristode ijāapataarã pia ak'ipari (cap. 6.13-20). Jara bi Jesús chonaarãwedapema p'aare poro waibia Melquisedec jĩak'a (cap. 7) māk'aapa iru k'ap'ia pari Tachi Ak'ōrepa ūraa chiwidi eperãarãmaa jara pèida awara bi, chonaarãwedapema ūraa p'āda k'āyaara (cap. 8). Jara bi it'aripema Ak'ōre Waibia tede māk'aapa jara bi Cristopa waa bat'ada k'aurepa Tachi Ak'ōrepa eperãarãpa p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee (caps. 9.1-10.18). Jara bi Cristode ijāapataarãpa p'ek'au k'achia oo amaadaipia bi māk'aapa iru k'ap'ia pari Tachi Ak'ōre k'ait'a wādaipia bi it'aa t'ĩ p'anide (cap. 10.19-39). K'irãpapi bi Tachi Ak'ōrepa chonaarãwedapema ijāapataarã pia ak'ida, irua jaradade ijāapatap'edaa perã māk'aapa oopatap'edaa perã irua k'inia bik'a (cap. 11). Jara bi Cristode ijāapataarã jĩp'a ijāapataadamerã āchi piurutamaa (cap. 12). T'ēepai ūraa k'ĩra t'ādoo jarap'eda, jara bi ichia k'inia bi Cristopa āra pia oomerã māk'aapa k'aripamerã (cap. 13).

Tachi Ak'ōrepa ichi Warra it'aideepa jarada

1 Chonaarãweda Tachi Ak'ōre pedee pachi tachi chonaarãmaa ichi pedee jarapataarã it'aideepa. Māgĩrãpa jarateepachida Ak'ōrepa oopi k'inia bi eperãarãmaa. At'apai jarateepachida; ūraade māk'aapa k'aride. ² Mamĩda Tachi Ak'ōre Warra, Jesucristo chedak'āriipa na p'ek'au eujādee, Tachi Ak'ōre pedee pari iru k'ap'ia pari. Ichi Warramaa ne-inaa jōmaweda it'ĩ nĩbi māk'aapa eujāde nĩbi oopiji. K'ĩsia iru baji ma jōmaweda teet'ee chi Warramaa ichi-it'ee iru bamerã. ³ Chi Warra chi ak'ōre jĩak'a bi. Iru bi jōma chi ak'ōre k'ĩra wāree. Iru pedeerupapai ne-inaa jōma iru juade nĩbi. Piup'eda Tachi Ak'ōrepa tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee, it'aa wāji māk'aapa Tachi Ak'ōre juaraare it'ari su-ak'ĩ banaji.

Jesucristo angeleerã k'āyaara waibiara bi

⁴ Tachi Ak'ōrepa ichi angeleerãmaa "chok'apariirã" apari. Mamĩda chi warramaa "Warra" apari. K'awa p'ani eperã warra chi mimiapari k'āyaara waibiara bi. Māgĩ ichiaba Tachi Ak'ōre Warra waibiara bi ichi angeleerã k'āyaara. ⁵ Tachi Ak'ōrepa waide jara-e paji ichi angeleerã apidaamaa:

'Mia idi jōmaarãmaa jara bi pi mi Warra.'

(Sal 2.7)

Ma awara ichi ángel apidaamaa jara-e paji:

'Mi pi ak'ōre pait'ee. Jōdee pi mi warra pait'ee.'

(2 S 7.14)

⁶ Mamĩda chi Warra naapema jōmaarã k'āyaara waibiara bairã, iru na p'ek'au eujādee pèik'āri, jaraji ichi angeleerãmaa:

'Bedabáiti mi Warra k'ĩrapite māk'aapa it'aa t'ĩti iru-maa.'

(Sal 97.7)

⁷ Angeleerã nāga p'anida a bi ichi ūraa p'ādade:

'Irua ichi angeleerã nāuk'a papipari māk'aapa wēpapiipari maa-e pirã t'ipitauk'a uruapipari māk'aapa k'ĩpipari.'

(Sal 104.4)

⁸ Mamĩda nāga bida a bi chi Warra:

'Tachi Ak'ōreda, a bi, pi ichita jōmaarã rey bapariit'ee, na p'ek'au eujã jōru pijida. K'achia wēe bapari perã, pia pia ak'ĩ bapari pi jua ek'ari p'anĩrã. ⁹ Ne-inaa pia aupai oo k'inia bapachi. P'ek'au k'achia ooamaa bada perã, p'ek'au k'achia wēe bi. Maperã pi Ak'ōre, Tachi Ak'ōrepa pi jirit'eraji waibiara pamerã pi k'ōp'āyoorã k'āyaara. Māga ook'āri, pi o-ĩapiji.'

(Sal 45.6-7)

¹⁰ Tachi Ak'ōrepa chi Warramaa ichiaba māgaji:

'Eperãarã Ak'ipari Waibia, ewaa weda piata pichi juadoopa ooji na p'ek'au eujã māk'aapa pajã. ¹¹ Ma jōmaweda p'aru sorek'a pak'oodaridait'ee māk'aapa jōdaridait'ee. Mamĩda pi ichita bapariit'ee, na p'ek'au eujã jōru pijida. ¹² Na eujã pari pia eujã māk'aapa pajã chiwidi ooit'ee. Mamĩda pi jō-e; ichita bapari perã.'

(Sal 102.25-27)

¹³ Tachi Ak'ōrepa ichi ángel apidaamaa jara-e paji:

'Pi mi ome auk'a waibia bairā, mi juaraare su-ak'i bée-ji, mia pi k'ira unuamaa iru p'anapataarā p'oyaaru misa.'

(Sal 110.1)

14 Māga jara-e paji, Tachi Ak'ōrepa ichi angeleerā jō-maweda pēipari perā na eujādee eperāarā k'aripade. Āra eperā k'ap'ia wēe p'ani mīda, Tachi Ak'ōrepa āra pēipari ichimaa wādait'eerā k'aripadamerā.

Jesucristopa jarada ūri k'iniada-e p'anadap'edaarā

2 Māgá Cristo waibiara bairā angeleerā k'āyaara, tuchia pia k'awadaipia bi Tachi Ak'ōrepa jara pēida iru k'ap'ia pari, Ak'ōre odeepa uchiada-e pait'ee. ² Tachi Ak'ōre Ūraa jarada Moisemaa ichi angeleerā it'aideepa wāara paji. Mapa Tachi Ak'ōrepa māgí ūraa ūri k'iniada-e p'anadap'edaarā miapiji. ³ Māgá miapiji pirā ichi ūraa ūri k'iniada-e p'anadap'edaarā naaweda, zśāgá tachi irumaa wādaima, iru ūraa jara pēida Cristo k'ap'ia pari ūri k'iniada-e p'ani pirā? Tachi Waibia Jesucristota naapiara cheji jarait'ee Tachi Ak'ōrepa ūraa chiwidi iru bi irude ijāpataarā-it'ee. T'ēepai ma ūraa ūri-dap'edaarāpa tachimaa jarateejida. ⁴ Ma ūraa chiwidi jaratee p'anide Tachi Ak'ōrepa āramaa oopipachi ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa māik'aapa Tachi Ak'ōre Jaurepa ichia oopi k'inia bik'a āramaa oopipachi.

Jesucristo eperā jīp'aak'a bada

⁵ Tachi Ak'ōrepa Jesucristota jirit'eraji jaramerā ma ūraa chiwidi mia jaramaa bi na p'ādade. Maperā ma ūraade ijāa p'anadap'edaarā bi-e paji ichi angeleerā jua ek'ari. ⁶ Māga k'awa p'ani Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bairā:

'Ak'ōre, zeperā pi-it'ee k'āarema, pia ichi ak'i bapari-imerā māik'aapa k'inia iru bapariimerā? ⁷ Na p'ek'au eujāde bi misa, pia ichi ek'ariara biji pichi angeleerā k'āyaara. Māgá biji mīda, ichi waibia papiji māik'aapa k'ira wāree papiji pik'a. ⁸ Ne-inaa jōma nībi ichi jua ek'ari biji.'

(Sal 8.4-6)

Māga ooji mīda, waide ne-inaa jōma ichi jua ek'ari bi-e.

⁹ Mamīda Jesús jua ek'ari bi. Tachi Ak'ōrepa Jesús ek'ariara biji ichi angeleerā k'āyaara, taarā-e nide eperā jīp'aak'a bapariimerā. Eperāarā k'inia iru bairā, Jesús piupiji jōmaarā pari. Māgá chupiria piuda perā, Tachi Ak'ōrepa iru tachi rey waibia papiji māik'aapa k'ira wāree papiji.

¹⁰ Ne-inaa jōma nībi Tachi Ak'ōre-it'ee. Ichiata pia k'isia iru baji ichi Warra piuda k'aurepa awaraa warrarā chok'ara ichi ome p'anapataadamerā, ichi eujā k'ira wāree bide. Mapa chi Warra chupiria piupiji. Cristopa jōma ooji ichi Ak'ōrepa oopidak'a, mia nībaji mīda māga ooit'ee. Mapa ichia wāara Tachi Ak'ōre o ak'ipii eperāarāmaa, aide t'ūdap'eda, it'aa wādamerā. ¹¹ Ma it'eeta Tachi Ak'ōrepa Jesucristo jirit'eraji, iru k'aurepa eperāarā t'ūdamerā māik'aapa Ak'ōre ode p'anapataadamerā. Jōma eperāarā Tachi Ak'ōre ode p'anīrā chi Warra k'aurepa ichiaba ichi warrarā. Mapa Tachi

Ak'ōre Warra k'ira nejasia-e bi māgīrāmaa ipema ait'ee. ¹² Māga k'awa p'ani Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bairā:

'Tachi Ak'ōre, mia pi k'awapiit'ee mi ipemaarāmaa māik'aapa pīmaa it'aa t'īt'ee k'ari nībide āra taide.'

(Sal 22.22)

¹³ Ichiaba awara āi jara bi:

'Mia Tachi Ak'ōrede ijāait'ee.'

(Is 8.17)

Ichiaba jara bi:

'Mi nama bida aji, pia warrarā mīmaa teeda ome.'

(Is 8.18)

¹⁴ Māgí warrarā tachik'a p'anadairā, k'awa p'ani Jesucristo auk'a eperā paji. Māga pa k'inia baji k'awada perā ichi piuda k'aurepa eperāarā irude ijāa p'ani uchiapiit'ee Netuara Poro Waibia jua ek'ariipa. Māgipa eperāarā peepii awaa bapari. ¹⁵ Māgí jua ek'ari eperāarā esclavoorāk'a p'anapata, piudait'ee waawee p'anadairā. Mamīda Jesucristopa aweda Netuara Poro Waibia p'oyaada perā piuk'āri, ichia eperāarā uchiapii māgí jua ek'ariipa waa waaweenadamerā piut'ee.

¹⁶ Maperāpi tuchia k'awa p'ani Jesucristo che-e paji na p'ek'au eujādee angeleerā k'aripait'ee. Ma k'āyaara cheji k'aripait'ee Tachi Ak'ōrede ijāpataarā Abraham-pa ijāadak'a. ¹⁷ Cristo māgá cheda perā ichi ipemaarā k'aripade, tachik'a baji na p'ek'au eujāde bak'āri. Mapa P'aareerā Poro Waibiapa ooparik'a, tachi chupiria k'awaapari māik'aapa it'aa t'ipari tachi pari. Iru piuda k'aurepa Tachi Ak'ōrepa wēpapipari tuchia p'ek'au k'achia oopata, ma k'aurepa atuanaadamerā. ¹⁸ Jesucristo tachik'a bada perā, auk'a chupiria nībaji Netuara Poro Waibiapa irumaa ne-inaa k'achia oopi chek'āri. Mapa ichia tachi k'aripai auk'a choodamerā māik'aapa ne-inaa k'achia oonaadamerā.

Jesús Moisés k'āyaara waibiara bi

3 Īpemaarā Cristo k'aurepa, Tachi Ak'ōrepa tachi awara bida perā ichi ome it'ari p'anapataadamerā, k'isiai Jesucristopa oo bide tachi k'aripait'ee. Tachi Ak'ōrepa iru pēiji jarateemerā iru ūraa chiwidi māik'aapa P'aareerā Poro Waibiak'a it'aa iidipariimerā tachi pari, irude ijāpata perā. ² Tachi Ak'ōrepa Jesucristo pēiji iru Ak'ōrepa oopi bik'a oo k'inia bada perā, Moisepa oo k'inia badak'a, chonaarāweda Ak'ōre eperāarā k'aripak'āri. ³ Mamīda Jesús Moisés k'āyaara waibiara bi. K'isiadāma nāgide. Eperāarāpa te oopataarā piipara ak'ipata, māirāpa te oodap'edaa k'āyaara. ⁴ Eperāarāpa te chok'ara oodai. Mamīda Tachi Ak'ōrēpata ooji ne-inaa jōma nībi. ⁵ Moisés Tachi Ak'ōredeerā ak'ipari pia paji, oo k'inia bada perā Ak'ōrepa jaradak'a. Eperāarāmaa jarateepachi Tachi Ak'ōrepa t'ēepai ooit'ee bada. ⁶ Mamīda Cristo Tachi Ak'ōre Warra perā, ichideerā piipara ak'ipari Ak'ōrepa k'inia bik'a. Tachita irudeerā ichiaba, Cristode ijāa amaada-e p'ani pirā māik'aapa o-īa unu k'inia p'ani pirā ne-inaa pia Tachi Ak'ōrepa k'isia iru bi tachi-it'ee.

Tachi Ak'õrepa ichide ijãapataarã k'ãiwee p'anapipari

⁷ Maperã pia ũridaipia bi Tachi Ak'õre Jaurepa jara bi iru ũraa p'ãdade:

'Idi Tachi Ak'õre pedee ũriruta pirã, ⁸ k'ĩri k'isua p'ananaati pãchi chonaarãk'a, ãchi wãyaa wãdak'ãri eujã pania wëe bide. Tachi Ak'õre jua ek'ari p'ana k'iniada-e paji, ãchia oo k'iniata oo k'inia p'anadap'edaa perã. ⁹ Mapa Ak'õrepa jaraji: "Cuarenta años pãchi chonaarãpa unupachida mia oo bada ãchi k'aripait'ee. Mamĩda at'ãri mia jarada oo k'iniada-e p'anapachida. ¹⁰ Maperãpi mi k'ĩraudachi ma eperãarã ome." Mãpai jaraji: "Na eperãarãpa ãchia oo k'iniata oopata. Oodak'aa mia oopi bik'a, mi o k'awada-e p'anadairã."

¹¹ Mãpai mi k'ĩrau bada perã ãchi ome, juraaji: "Wãda-eda aji, mia k'ãiwee p'anapiit'eeda ada eujãdee."

(Sal 95.7-11)

¹² Īrá ĩpemaarã, mãga bada perã tachi chonaarã ome, Tachi Ak'õre ichita bapari odeepa uchi-anaadamerã, t'ãri k'achia-idaa p'ananaati mãik'aapa k'ĩri k'isua p'ananaati. ¹³ Ma k'ãyaara, chok'ai p'ani misa, ewari chaa chik'aripa p'anapataati waapiara ijãadait'ee, apida Tachi Ak'õre odeepa uchi-anaadamerã, p'ek'au k'achia oo k'iniapa. ¹⁴ Tachi Ak'õrede ijãadaipia bi tachi piurutamaa. Mãga ooruta pirã, unudait'ee irua ne-inaa pia k'ĩsia iru bi tachi-it'ee, Cristo tachi ome bapari perã.

¹⁵ Tachi Ak'õre ũraa p'ãdade jara bi:

'Idi Tachi Ak'õre pedee ũriruta pirã, k'ĩri k'isua p'ananaati pãchi chonaarãk'a, ãchi wãyaa wãdak'ãri eujã pania wëe bide. Tachi Ak'õre jua ek'ari p'ana k'iniada-e paji, ãchia oo k'iniata oo k'inia p'anadap'edaa perã.'

(Sal 95.7-8)

¹⁶ Maperã k'ĩsiadãma tachi chonaarãde. Moisés ãchi poro waibia paji Egiptodeepa uchiadak'ãri. Maapai Tachi Ak'õrepa ãchimaa ĩp'a pedeeji ichi it'aideepa. Mamĩda irua jaradak'a oo k'iniada-e paji. ¹⁷ Maperãpi piuk'oodachida ma eujã pania wëe bide, wãdai naaweda ma eujãdee Tachi Ak'õrepa p'anapiit'ee padamãi. Cuarenta años ãchia oo k'iniata oo p'anipa Tachi Ak'õre k'ĩraupijida. ¹⁸ Mapa irua nãga jaraji:

'Īrá parã wãda-eda aji, mia k'ãiwee p'anapiit'eeda ada eujãdee.'

(Nm 14.22, 30, 35)

¹⁹ Ma chonaarã wãda-e paji ma eujãdee, Tachi Ak'õrepa jarada ijãada-e pada perã.

4 At'ãri Tachi Ak'õrepa tachi k'ãiwee p'anapi k'inia bi. Maperã pia p'anapataadãma irua k'inia bik'a, apidaamaa irua jaranaamerã: "Mia k'ãiwee bapi-e."

² Mia mãga jara bi Tachi Ak'õrepa tachimaa ichiaba jara pëida perã ichia ooda eperãarã o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. Mãga ijãadak'ãri, k'ãiwee p'anapataadait'ee. Ichia chonaarãmaa jara pëidak'a, mãgã ichiaba tachimaa jara pëiji. Mamĩda ãchi-it'ee pia uchua-e paji, k'ĩri-papai ũridap'edaa perã, t'ãride ijãada-ee. ³ Tachia ãchik'a oodaik'araa bi. Ijãada-e p'ani pirã, Tachi

Ak'õrepa tachi jida k'ãiwee p'anapi-e. Mãga k'awa p'ani iru ũraa p'ãdade jara bairã:

'K'ĩrau bada perã ãchi ome, juraaji: "Wãda-eda aji, mia k'ãiwee p'anapiit'eeda ada eujãdee."'

(Sal 95.11)

K'awa p'ani na p'ek'au eujã ooi naaweda Tachi Ak'õrepa k'ĩsia iru baji tachi k'ãiwee p'anapiit'ee ichi ome. ⁴ Ma awara k'awa p'ani iru k'ãiwee bapari, awara ãi iru ũraa p'ãdade jara bairã:

'K'ãima sieteede Tachi Ak'õrepa ichi mimia oo aupak'ãri, ĩji mãik'aapa k'ãiwee beejí.'

(Gn 2.2)

⁵ Mamĩda waya ũriti irua naaweda jarada ichi ũraa p'ãdade:

'Wãda-eda aji, mia k'ãiwee p'anapiit'eeda ada eujãdee.'

(Sal 95.11)

⁶ Mãga jaraji ma naa ũridap'edaarãpa irua jara pëida ijãada-e p'anadap'edaa perã. Mamĩda irua at'ãri ichide ijãapataarã k'ãiwee p'anapi k'inia bi. ⁷ Ma-it'ee ewari awara biji. Mãga k'awa p'ani mãgã chonaarã piudap'edaa t'ẽepai, Tachi Ak'õrepa jarada perã Rey David it'aideepa:

'Idi Tachi Ak'õre pedee ũriruta pirã, k'ĩri k'isua p'ananaati.'

(Sal 95.7-8)

⁸ Josuépa mãgã chonaarã k'ãiwee p'anapida paara, ai t'ẽepai David it'aideepa Tachi Ak'õrepa "idi" jara-e pak'aji. ⁹ Mãgara irude ijãapataarã idipema ewari ĩidai ichiaba, Tachi Ak'õre ĩidak'a na p'ek'au eujã oo aupak'ãri. ¹⁰ Tachia oo k'iniata oopata oo amaadak'ãri oo k'inia p'anadairã Tachi Ak'õrepa oopi bik'a, wãara iruk'a ĩidait'ee mãik'aapa k'ãiwee p'anapataadait'ee.

¹¹ Maperã ĩridaipia bi iruk'a ĩidait'ee. K'ĩri k'isua p'anadaik'araa bi tachi chonaarãk'a.

¹² Iru ũraa ũridaipia bi Tachi Ak'õre ũraa chok'ai pik'a bairã. Ma k'aurepa eperãarã ichita p'anapataadai. Ma awara iru ũraa waibiara bi awaraa ũraa k'ãyaara, irua jara bik'a mãgã p'asapari perã. Espada k'ĩraichaa weda p'ewedee bik'a, mãga pik'a iru ũraa ichiaba p'ewedee pik'a bi, ma ũraa tachi t'ãride t'ĩupari perã. K'awapipari tachia k'ĩsia bi mãik'aapa oo k'inia bi, pia wa k'achia.

¹³ Ne-inaa apida wë-e Tachi Ak'õrepa k'awa-e pai. Iru-it'ee ne-inaa jõma ewaraa jëra bi. Ewari cherude tachi jõmaweda p'anadait'ee iru k'ĩrapite mãik'aapa irumaa tachia oopatap'edaa jõmaweda jaradait'ee.

Jesús awara bida ijãapataarã P'aareerã Poro Waibia pamerã

¹⁴ Īrá mia waya k'ĩrãpapi k'inia bi parãmaa: Tachi Ak'õrepa Jesús awara biji waibia pamerã mãik'aapa it'aa t'ĩpariimerã tachi pari. Maperã Tachi Ak'õre Warra Jesús tachi ijãapataarã P'aareerã Poro Waibia. It'ari bapari ichi Ak'õre ome. Mama it'aa t'ĩmaa bairã tachi pari, t'ãripa irude ijãadãma. ¹⁵ Nãgã P'aareerã Poro Waibiapa k'awapari tachi t'ãride k'ĩsia p'ani, tachik'a na p'ek'au eujãde bapachi perã. Mamĩda mãgã bapachi mĩda, maarepida p'ek'au k'achia oo-e paji. ¹⁶ Mãgã P'aareerã Poro Waibia iruk'a iru p'anadairã,

waaweenadama wadait'ee Tachi Ak'ore Waibia k'ait'aara, tachi it'aa iididak'ari. Ne-inaa joma Cristo jua ek'ari nibi maik'aapa irua tachi k'aripa k'inia bi. Maperā chupiria iididama, irua jara bik'a ooda-e pak'ari. Ichiaba tachi k'iradoopa irua k'inia bik'a p'oyaa ooda-e pak'ari, iididama irua k'aripamerā, tachi k'inia iru bapari perā.

5 P'aareerā poro waibia chaa tachi ome auk'a bi mīda, Tachi Ak'orepa māgí eperā awara bipari, ichimaa it'aa iidipariimerā eperāarā pari. Ma awara irua jitapari ne-inaa eperāarāpa aneepata teedait'ee Tachi Ak'oremaa. Ichiaba ne-animalaarā peek'ari, irua paa-pari Tachi Ak'ore-it'ee, eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. ² Māgí p'aareerā poro waibiapa tachik'a ne-inaa k'achia oopari perā, irua chupiria k'awaai chi ne-inaa k'achia oo p'anirā, k'awada-e p'anadairā Tachi Ak'orepa āchimaa oopi k'inia bi. ³ Maperāpi irua chupiria iidipari, ne-inaa teeparī maik'aapa ne-animalaarā peep'eda, paapari Tachi Ak'ore-it'ee, naapiara ichi k'ap'ia pari, maap'eda ape-maarā pari.

⁴ Eperā apida ichi k'iradoopa p'aareerā poro waibia pa-e pai. Tachi Ak'oré-pata māgí mimiade bipari, chonaarāweda Aarón bidak'a. ⁵ Māgapi Cristo ome baji ichiaba. Ichi k'iradoopa waibia pa-e paji. Tachi Ak'oré-pata iru biji tachi ijāapataarā P'aareerā Poro Waibia pamerā. Māga k'awa p'ani Ak'ore Ūraa p'ādade jara bairā:

'Mia idi jōmaarāmaa jara bi pi mi Warra.'

(Sal 2.7)

⁶ Ichiaba awara āi jara bi:

'Pi ichita P'aareerā Poro Waibia pait'ee, Melquisedeck'a.'

(Sal 110.4)

⁷ Jesucristo na p'ek'au eujāde bak'ari, at'apai taubade chupiria iidiji Tachi Ak'orepa ichi k'aripamerā. K'awaji ichi piut'ee maik'aapa Tachi Ak'oré-pata ichi madeepa uchiapii. Tachi Ak'orepa ma chupiria iidida ūriji, Cristopa oo k'inia bada perā chi Ak'orepa oopidak'a.

⁸ Tachi Ak'ore Warra paji mīda, mia nībide Tachi Ak'orepa k'iniata oo k'awaa wā nipaji. ⁹ Mapa chi Ak'orepa oopi k'inia bada oo aupak'ari, Tachi Ak'orepa iru biji tachi o k'achiadeepa k'aripa atamerā. Māga biji irude ijāapataarā Ak'ore truade ichita p'anapataadamerā iru ome, waa piuda-ee. ¹⁰ Irua māgā ooi Tachi Ak'orepa iru bida perā tachi ijāapataarā P'aareerā Poro Waibia pamerā Melquisedeck'a.

K'irak'aupai naapiara jarateedap'edaa ijāa amaadai

¹¹ Mia pipiara jaratee k'inia bi sāga Jesucristopa ooda Melquisedeckpa oodak'a. Mamīda māga ooru pirā, parāpa pia k'awada-e pai, wāara ūri k'iniada-e p'anadairā. ¹² Pāchita Tachi Ak'ore Ūraa jarateepataarā pak'ajida, taarāruta perā Cristode ijāa p'ani! Mamīda māga-e. At'ari awaarāpa parāmaa jarateepata, waide pia k'awada-e p'anadairā Tachi Ak'ore Ūraa jarateedap'edaa, ewaa irude ijāadadak'ari. Māga p'ani ma ūraa pipiara k'awa k'iniada-e p'anadairā. ¹³ Ara warra

chak'e juto bi chik'o k'o atua bik'a, māga pik'a parāpa ijāa p'ani mīda, k'awada-e p'ani chisāgí ne-inaa pia maik'aapa chisāgí ne-inaa k'achia Tachi Ak'ore k'irapite. ¹⁴ Jōdee Tachi Ak'ore Ūraa pipiara k'awa p'anirā k'isia k'awaa p'ani, pia maik'aapa k'achia k'awapata perā.

6 Mapa oodama Tachi Ak'orepa oopi bik'a maik'aapa iru ūraa pipiara k'awaa wādama. O-ia p'ananaadama tachimaa naapiara jarateedap'edaa ome. Nāga jarateejida tachimaa: Eperāarāpa p'ek'au k'achia oo amaadaipia bi, ma k'aurepa Tachi Ak'orepa eperāarā ichi bimāi t'ūpi-e pait'ee perā. Ijāadaipia bi Tachi Ak'orepa Jesucristo pēiji eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atamerā, māgā āra p'anapataadamerā Ak'ore truade iru ome, waa piuda-ee. ² Poro choopidaipia bi ak'ipidait'ee āchi Cristodeerā. Ma t'ēepai, tachi naowedapemaarāpa oodap'edaak'a, ijāapataarā poroorāpa jua bidaipia bi āra iri, Tachi Ak'orepa āramaa ichi Jaure pēimerā. Ichiaba ijāadaipia bi Cristo waya chek'ari, ichide ijāa jai-idaadap'edaarā Tachi Ak'orepa chok'ai p'irabapiit'ee, k'ap'ia chiwidi p'anapataadamerā, waa piuda-ee. Jōdee Ak'ore ewari waibia ewate jai-idaadap'edaarā Cristode ijāada-ee, ichimāi-ipa pēiit'ee awara āyaa, chupiria p'anapataadamerā, waa piuda-ee.

³ Māga paji ma naapiara jarateedap'edaa. Mamīda ma ūraa k'āyara waa k'awaadai, Tachi Ak'orepa tachi k'ariparu pirā.

⁴ Mia māga jara bi eperāarāpa Cristode ijāa amaadap'eda, waya p'oyaa ijāada-e perā. Māgīrāmaa Tachi Ak'orepa k'awaapiji Cristopa ooda āchi-it'ee. Maap'eda āchia ijāajida iru piuji āchi k'aripait'ee it'aa wādamerā. Māga ijāadap'eda, Tachi Ak'ore Jaure ba cheji āchi ome, Tachi Ak'orepa oopi k'inia bi āchimaa pia k'awaadamerā. ⁵ Ichiaba k'awaajida Tachi Ak'orepa jarak'ari ichia ne-inaa pia ooit'ee, māga oopari. Unuji-da Tachi Ak'orepa ne-inaa ooda eperāarāpa p'oyaa oodak'aa, tau p'āriu bada maik'aapa chiwa bada jipak'ari. K'awaajida māgā ooit'ee na p'ek'au eujā jōrumaa. ⁶ Māga k'awa p'anide, Cristode ijāa amaaruta pirā, ne-inaa awaraa wē-e āchi k'aripait'ee, waya āchi p'ek'au k'achia oo amaadamerā maik'aapa it'aa wādamerā. Māgā ijāa amaaruta pirā, oodai Tachi Ak'ore Warra peedap'edaarāpa oodap'edaak'a, iru kurusode bidak'ari arii p'anadap'edaarāpa oo iru p'anadamerā.

⁷ Mia jarait'ee sāga p'ani Cristode ijāa amaa p'anirā. K'oi chek'ari, eujā p'ūsaade t'ūpari maik'aapa madeepa ne-uuda uchiapari. Ma ne-uuda pia chauk'ari, eperāarāpa p'epata k'odait'ee. Māga bak'ari, Tachi Ak'orepa ma eujā pia ak'iparida apata. ⁸ Mamīda k'oi che bi mīda, ne-iri uchiaru pirā, Tachi Ak'orepa ma eujā pia ak'i-e bida apata, maik'aapa ma eujā atabaibēipata, paa atapēidamerā.

⁹ Īpemaarā Cristo k'aurepa k'inirā, māga jara bi mīda, k'awa bi parāpata Cristode ijāa amaada-e p'ani, Tachi Ak'orepa oopi bik'a oo p'anadairā. Māgā ak'ipipata parāpa wāara p'ek'au k'achia oo amaajida Cristode ijāapataadait'ee. ¹⁰ K'irāpāti Tachi Ak'orepa ichita pia

oopari. Ichia k'ira atua-e bi parāpa irudeerā k'ari-padap'edaa māik'aapa at'āri māga oo p'ani, iru k'inia iru p'anadairā. ¹¹ Mia k'inia bi parā māga p'anap-ataadamerā piurutamaa. Māga p'anaruta pirā, pia k'awaadait'ee Cristo k'aurepa iru p'anadait'ee jōma Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bi parā-it'ee. ¹² K'inia-e bi k'oo-idaa p'anadamerā. Ma k'āyaara k'inia bi parāpa ijāadamerā tachi chonaarāk'a, chi irua jarada pedee ijāa p'anadap'edaarā āchi piurutamaa. Choojida unurutamaa jōma Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bada āramaa teeit'ee.

Tachi Ak'ōrepa ichia jaradak'a ooit'ee

¹³ Tachi Ak'ōrepa ichi pedee Abrahammaa jarak'āri, awaraa ichi k'āyaara waibiara wē-e paji ma k'īrapite jarait'ee. Mapa ichi t'īde jaraji:

¹⁴ 'Mia pi pia ak'i bapariit'ee. Pideepa warrarā chok'ara uchiapiit'ee.'

(Gn 22.16-17)

¹⁵ Abrahampa ijāaji Tachi Ak'ōrepa jarada, taarāji mīda ooit'ee ichia jaradak'a. Abrahampa māgā ijāada perā, Ak'ōrepa wāara ooji ichia jaradak'a.

¹⁶ K'awa p'ani eperāarā nepirade p'anide ak'ipi k'inia p'anadak'āri wāarata jara p'ani, juraapata eperā āchi k'āyaara waibiara bi k'īrapite, chi ūri p'aniirāpa ijāadamerā. ¹⁷ Māga pik'a Tachi Ak'ōrepa ak'ipi k'inia bak'āri wāara ooit'ee ichia jaradak'a Abrahammaa māik'aapa iruk'a ijāapatap'edaarāmaa, māga jaraji ichi t'īde, awaraa ichi k'āyaara waibiara wē-e pada perā.

¹⁸ Tachi Ak'ōrepa ma pedee jarada perā māik'aapa ichi t'īde jarada perā, k'awa p'ani iru seewak'aa. Irua jara bik'a, ichita māga oopari. Mapa tachi o k'achiadeepa uchiapata Cristode ijāadait'ee. K'awa p'ani irua tachi k'aripait'ee pek'au k'achia jua ek'ariipa, t'āri a-ba p'ana-pataadamerā iru ome māik'aapa iru p'anadamerā neinaa jōma irua k'īsia iru bi tachi-it'ee. ¹⁹ Maperā tachia ijāapata; ijāa amaada-ee. Ara anclapa barco pia jita iru bik'a āyaa wāpiamaapa, māga pik'a tachia pia ijāapata, k'awa p'anadairā Tachi Ak'ōrepa tachi ateeit'ee ichi-maa, Jesupa ooda k'aurepa. ²⁰ Jesuta tachi k'āyaara naapiara wāji Tachi Ak'ōre baparimaa, t'ēepai tachi auk'a wādamerā. Mama bak'āri, Jesús tachi P'aareerā Poro Waibia beej, ichita tachi pari it'aa t'īpari perā, Melquisedecpa oodak'a.

P'aare waibia Melquisedec bapata

7 Māgī Melquisedec Salem p'uurudepema rey paji. Tachi Ak'ōre Waibiapa iru p'aare waibia papiji. Abraham chek'āri awaraarā reyrā p'oyaap'eda, Melquisedec iru k'īrapite uchiaji māik'aapa bendiciaji. ² Māpai Abrahampa Melquisedecmaa teeji net'aa diezdepema chaa aba, irua net'aa jōmaweda jāri atadadepema ma reyrā juak'aawa. Melquisedec jara k'inia bi: "reypa ichi jua ek'ari p'aniirā ak'ipari Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a". Ichiaba Salem p'uurudepema rey jara k'inia bi: "reypa ichi jua ek'ari p'aniirā k'āiwee p'anapipari". ³ Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara-e bi Melquisedec nawe, chi ak'ōre, chi ak'ōchonaarā, chi

t'oda, chi piuda. Ma awara jara-e bi chi p'aare mimia jōda. Iru Tachi Ak'ōre Warrak'a, ichita p'aare waibia bapari perā.

⁴ ;K'īsiati nāgide! Melquisedec eperāarā poro waibia paji. Ichiaba tachi chonaarāwedapema ak'ōchona Abraham tachi chonaarā poro waibia paji, Tachi Ak'ōrepa irumaa naapiara jarada perā. Mamīda Melquisedecmaa Abrahampa teeji net'aa ma reyrā juak'aawa jāridadepema; ma net'aa jōmaweda diezdepema chaa, aba. ⁵ Tachi Ak'ōrepa Ūraa Moisemaa p'āp-idade jaraji Israel pidaarā poro waibiārāpa Levī ēreerādepemaarā ūk'uru awara bidamerā, p'aareerā mimia oodamerā. Ma ūraade ichiaba jaraji ma p'aareerāpa iidipataadamerā net'aa diezdepema chaa aba āchi auk'arāmaa, māirā ichiaba Abrahamdeepa uchi-adap'edaa paji mīda āchi jīak'a. ⁶ Jōdee Melquisedec Levī ēreerādeepa uchiae-e paji mīda, Abrahammaa iidiji net'aa jārida diezdepema chaa, aba. Ma awara Abraham waibia paji, Tachi Ak'ōrepa irumaa jarada perā ichia k'īsia iru bada warrarā chok'ara teeit'ee. Māgā Abraham waibiara pik'a baji mīda Melquisedec k'āyaara, irua Abraham bendiciaji. ⁷ Jōmaarāpa k'awa p'ani p'aare waibia, chi it'aa t'īpari awaraarā pari, waibiara bi eperā jīp'aa k'āyaara. ⁸ Ma awara īrapema net'aa diezdepema chaa aba iidipataarā jai-idaapata. Jōdee Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara-e bi Melquisedec piuda. ⁹ Ma ewate Abrahampa Melquisedecmaa teek'āri net'aa jārida diezdepema chaa aba, jōma Levī ēreerādepema p'aareerā k'ap'ia pari teeji, āra at'āri t'oda-e p'anajida mīda. ¹⁰ At'āri Levī uchiae-e baji mīda Abraham k'ap'ideepa, jaradai ma ewate Levideerāpa teejida Melquisedecmaa Abraham pari, ai t'ēepai Abraham āichak'e Jacobdeepa uchiadait'ee pada perā.

Jesucristopa p'aare waibia mimia oopari Melquisedecpa oodak'a

¹¹ Moisepa Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda teek'āri Israel pidaarāmaa, awara bijji Levī ēreerā, Aarondeepa uchi-adap'edaarā p'aareerā mimia oodamerā. Māgīrāpa Tachi Ak'ōrepa jaradak'a oopipachida eperāarāmaa. Mamīda, māga oo p'anajida mīda, ma p'aareerāpa p'oyaa wēpapida-e paji eperāarāpa pek'au k'achia oopatap'edaa, Tachi Ak'ōre k'ait'aara wādamerā. Māga oodap'edaa paara, Tachi Ak'ōrepa awaraa p'ei-e pak'aji Melquisedec jīak'a. ¹² Mamīda Tachi Ak'ōrepa awaraa p'aare bijji māga oomerā. Nāgī bi-e paji Aarón bidak'a. Ma k'āyaara Melquisedeck'a bijji. Nāgī p'aarepa ichi mimia ook'aa Aarondeepa uchiadap'edaarāk'a. Oopari Tachi Ak'ōre Ūraa chiwidide jara bik'a. ¹³ K'awa p'ani nāgī p'aare, mia jara bi, uchiae-e paji Levī ēreerādeepa. Wāara, na p'aare ēreerādeepa p'aare apida uchi-adak'aa paji. ¹⁴ Māga k'awa p'ani Tachi Waibia Jesuta uchiada perā Judā ēreerādeepa. Moisepa apida Judā ēreerā eerepema t'ījara-e paji, apemaarā p'aareerā awara bik'āri.

¹⁵ Ichiaba nāga perā audupiara k'awa p'ani Jesuta tachi īrapema p'aare waibia, Melquisedeck'a. ¹⁶ Tachi Ak'ōre Ūraa p'ādade jara bi Levī ēreerādepemaarā

awara bidamerä p'aareerä mimia-it'ee. Ma mimia oodait'ee paji na p'ek'au eujäde p'aní misa. Mamída mǎga-e paji Jesús ome. Iru Leví éreerādeepa uchia-e paji awaraa p'aareerāk'a, taarā-e weda ma mimia oomerā. Mǎga-e. Tachi Ak'órepatá Jesús awara biji ichita ma mimiade bapariimerā. ¹⁷ Mǎga k'awa p'aní iru-maa jara bairā Tachi Ak'óre Ūraa p'ādade: 'Pí ichita P'aareerā Poro Waibia pait'ee, Melquisedeck'a.'

(Sal 110.4)

¹⁸ Naaweda Tachi Ak'órepa Moisemaa p'āpiji ichia oopi k'inia bada ichi eperāarāmaa. Jaraji ne-animalaarā p'aareerāmaa ateedamerā, āchia peedamerā mǎik'aapa paadamerā ichi-it'ee. Mamída ma p'aareerāpa ma p'āpidak'a oo p'anipa, eperāarā p'ek'au k'achia oopata p'oyaa wēpapida-e paji. ¹⁹ Maperā Tachi Ak'órepa ma p'āpidak'a oodap'edaa waa oopi-e paji. Ma k'āyaara ichi ūraa chiwidi tachimaa k'awaapiji, ichi k'īrapite p'ek'au k'achia wēe p'anadamerā Cristode ijāadāk'āri. Ma awara mǎgí ūraa chiwidi k'aurepa ĩrá Tachi Ak'óre k'ait'aara wā p'aní it'aa t'īdāk'āri.

²⁰ Tachi Ak'órepa Leví éreerādepema p'aareerā awara bik'āri, awaraarā k'īrapite pedee-e paji. ²¹ Jōdee, ĩrape-ma p'aare awara bik'āri, Tachi Ak'órepa ichi t'īde pedeeji. Mǎga k'awa p'aní iru ūraa p'ādade jara bairā: 'Tachi Ak'órepa ichi t'īde nǎga jara bairā, awaraa ne-inaa oo-e pait'ee. "Pí ichita p'aareerā poro waibia pait'ee."'

(Sal 110.4)

²² Tachi Ak'órepa Jesumaa mǎga jarada perā mǎik'aapa Jesús k'aurepa ūraa chiwidi paraa perā, k'awa p'aní ma ūraa chiwidide jara bi tachimaa pipiara bi irua Moise-maa jarada k'āyaara.

²³ Tachi Ak'órepa apemaarā p'aareerā chok'ara bipachi. Mamída āra mǎgí mimiade ichita p'anadāk'aa, piupata perā. ²⁴ Jōdee Jesús piuk'aa perā, Tachi Ak'órepa awaraa p'aareerā poro waibia bi-e pait'ee iru pari. ²⁵ Mapa irua k'aripai ichide ijāapataarā, p'ek'au k'achia wēe p'anadamerā Tachi Ak'óre k'īrapite. Ichita bapari perā, ichita Tachi Ak'óremaa chupiria iidipari-it'ee tachi pari.

²⁶ Nǎgí Jesús P'aareerā Poro Waibia tachia k'inia p'aní. Irua p'ek'au k'achia ook'aa, k'achia wēe bairā. K'īsia k'achia k'īsiak'aa. Na p'ek'au eujāde bak'āri, bapachi mīda eperāarā k'achia oopataarā t'āide, mǎgá ook'aa paji. Maperāpi Tachi Ak'órepa iru jōmaarā k'āyaara waibiara papiji. ²⁷ Cristo apemaarā P'aareerā Poro Waibiarāk'a bi-e. Mǎgīrāpa chok'apata apemaarā p'aareerā ewari chaa ne-animalaarā peedamerā paadait'ee Tachi Ak'óre-it'ee. Ma awara ne-animalaarā peedāk'āri paadait'ee Tachi Ak'óre-it'ee, naapiara mǎga oopata āchi pari, maap'eda apemaarā pari, p'ek'au k'achia oopatap'edaa k'aurepa. Jōdee Cristo piuda aba piuji, tachia p'ek'au k'achia oopata jōmaweda wēpapi-it'ee. ²⁸ Ma jōma jara aupadade k'īsiadāk'āri, k'awa p'aní Moisepa p'ādade jara bi p'aareerā poro waibia mimia-it'ee awara bidamerā eperā tachik'a, p'ek'au k'achia oopari. Mamída, ma p'āpida t'ēepai, Tachi

Ak'órepa ichi t'īde pedee bipa, biji ichi Warra, chi p'ek'au k'achia ook'aa bita, ichita tachi P'aareerā Poro Waibia pamerā.

Tachi Ak'óre Ūraa chiwidide jara bi Jesús tachi P'aareerā Poro Waibia

8 Mía na pedee jara che wā, nǎgata jara k'inia bi. Cristota tachi P'aareerā Poro Waibia. Iru Tachi Ak'óre juaraare su-ak'í bapari Ak'óre truade. ² Ichi bimāi it'ari, mamata Tachi Ak'óre te waibia. Eperāarāpa mǎgí te ooda-e paji. Tachi Ak'órepatá ooji. Mama Jesupa P'aareerā Poro Waibia mimia oopari tachi pari.

³ Jōma P'aareerā Poro Waibiarā bipata, āchia teedamerā Tachi Ak'óremaa ne-inaa eperāarāpa aneepata iru-it'ee. Mǎgá Cristopa pida ne-inaa teepari Tachi Ak'óremaa, ichi tachi P'aareerā Poro Waibia perā. ⁴ At'āri Cristo na p'ek'au eujāde bada paara, Tachi Ak'óre te waibiade p'aare pa-e pak'aji, mǎgee p'aareerā at'āri paraa perā. Māirāpa oomaa p'aní Moisepa p'ādade jara bik'a. Cristo nama bi-e perā eperā k'ap'īade, tachia k'awa p'aní iru mimia oomaa bi Ak'óre truade. ⁵ Mamída na eujādepema p'aareerāpa ne-inaa oo p'aní ĩp'a Cristopa oo bik'a it'ari. Mǎga k'awa p'aní Tachi Ak'órepa jarada perā ichi te oopiit'ee pak'āri Moise-maa:

'Óoji ne-inaa jōmaata mía ak'īpidak'a, pí ee nok'ode bak'āri mī ome.'

(Ex 25.40)

⁶ K'awa p'aní tachi P'aareerā Poro Waibiapa oo bi it'ari pipiara bi na p'ek'au eujādepema p'aareerāpa oopata k'āyaara. Mǎga bi Tachi Ak'órepa ichi ūraa chiwidide jara bairā tachi pia ak'īpariit'ee Cristo k'aurepa.

⁷ Tachi Ak'órepa naa ūraa jarada k'aurepa eperāarā p'ek'au k'achia wēe p'aneedap'edaa paara, awaraa ūraa chiwidi jara-e pak'aji. Mamída ma naa ūraa jarada mǎga-e pada perā, tachi chonaarāpa ūraa chiwidi jiri p'anajida. ⁸ Ma awara Tachi Ak'órepa unuk'āri eperāarāpa p'oyaa ooda-e ma naawedapema ūraade jaradak'a, jaraji:

—'Mí, Ak'óre Waibiapa jara bi: ¡Ūrítí! Ewari cherude ne-inaa chiwidi ooi't'ee. Ūraa chiwidi jarait'ee Judá éreerādepemaarāmaa mǎik'aapa awaraa Israeldeepa uchiadap'edaa éreerādepemaarāmaa.

⁹ Nǎgí ūraa chiwidi awara bi. Israel pidaarā chonaarāmaa jaradak'a mía aneek'āri Egiptodeepa, mǎga bi-e. Michi juadoopa āchi aneeji mīda, āchia oo k'iniada-e paji mía jaradak'a. Mapa mía āchi ak'í k'inia-e paji. ¡Mí, Ak'óre Waibiapa mǎga jara bi!

¹⁰ Mamída ewari cherude Israel pidaarā jōmaarāmaa ūraa chiwidi jarait'ee. ¡Mí, Ak'óre Waibiapa mǎga jara bi! Nǎgata ooi't'ee. Ma ewatedeepa āramaa k'awapi-it'ee mía oopi k'inia bi, mǎik'aapa mǎga oo k'inia p'anadait'ee, t'āripa k'inia p'anadairā. Mapa mimaa aupai Tachi Ak'órepa adai, mǎik'aapa mía āra pia ak'í bapariit'ee, michi eperāarā perā.

¹¹ Mǎga bak'āri, apidaapa chīramaa, chi k'ōp'āy-oorāmaa mǎik'aapa chi éreerāmaa jarateeda-e pait'ee Tachi Ak'óre k'awaadamerā mǎik'aapa irude ijāap-

ataadamerã. Jõmaarãpa mi k'awa p'anadait'ee ächi Ak'õre Waibia k'a, chupiria beerãdeepa p'arat'ara beerãmaa.

¹² Årapa p'ek'au k'achia oopata chupiria k'awaait'ee mäik'aapa wëpapiit'ee. Maap'eda waa k'irãpa-e pait'ee årapa p'ek'au k'achia oopatap'edaa.'

(Jer 31.31-34)

¹³ Tachi Ak'õrepa "ũraa chiwidida" ak'ãri, jara k'inia bi ma naa ũraa jarada Moisemaa sore pik'a bi. Ne-inaa soredaiparik'a, mãga pik'a ma naa ũraa jarada soredai wã.

Jesupa ichi waa it'aripema te waibiade bida

9 Naapiara Moisemaa ũraa jarak'ãri Tachi Ak'õrepa jaraji sãgata irude ijãadai mäik'aapa irua jaradak'a oodai. Ma awara Tachi Ak'õre te ne-edee ooda oopiji.

² Ma te ne-edee oodade chi naapema quartode baji lámpara bipata mäik'aapa mesa pan p'epari Tachi Ak'õre-it'ee. Mãgí Cuarto Awara Bida apachida Tachi Ak'õre Net'aa-it'ee. ³ Araarepema Cuarto Awara Bida apachida Tachi Ak'õre-it'ee. Mãgí t'iak'au baji p'aru teesoo bipa. ⁴ Ma p'aru teesoo bi k'ait'a baji altar nëepa p'ëeda. Ai ãri ne-inaa t'ũa bapari paapachida. Ma p'aru teesoo bi edupema eere baji baaltek'a bi nëepa p'ëeda. Ma baaltek'a bi eperãarãmaa k'irãpapi baji Tachi Ak'õrepa Moisemaa jarada. Mãgí edajãde baji *maná* chok'o nëedee oodade. Ichiaba baji Aarón pak'uru jua t'ono bada chonaarãweda mäik'aapa Tachi Ak'õrepa Moisemaa ũraa mãude p'ãpida. ⁵ Ma baaltek'a bada t'ap'a ãri baini p'anajida santok'a bee omé isia paraa. Mãgí jãpataarã k'ira wãree, Tachi Ak'õre ik'aawa p'anapata iru truade. Maperã santo mãgí jãk'a bijida ma t'ap'ade ak'ipit'ee Tachi Ak'õre mama bi. Ma t'ap'ade p'aareerã poro waibiapa ne-animalaarã waa jãp'epi Tachi Ak'õrepa eperãarã miapinaamerã ächia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Mamída mia naapai p'oyaa jõma jara-e.

⁶ Israel pidaarãpa Tachi Ak'õre te cuarto omeede oodap'eda, p'aareerã ewari chaa t'ũpachida naapema quartode ächi mimia oode, Tachi Ak'õrepa Moisemaa jaradak'a. ⁷ Mamída chi araarepema quartode p'aareerã poro waibia aupaita t'ũpachi, año chaa t'ũda aba. T'ũk'ãri, ateeepachi ne-animal waa biit'ee ma baaltek'a bi ãri. Mãimisa Tachi Ak'õremaa chupiria iidiji ichia p'ek'au k'achia oopata pari mäik'aapa Israel pidaarãpa p'ek'au k'achia oopatap'edaa pari; ächia ne-inaa k'achia k'awada-ee oopatap'edaa paara. ⁸ Mãga oopida k'aurepa Tachi Ak'õre Jaurepa eperãarãmaa k'awapi baji mãgí tede Tachi Ak'õre k'ait'a wãdaik'araa bi. ⁹ Ma jõma oopida k'aurepa ma eperãarãmaa, Tachi Ak'õrepa jarateemaa baji ichia åramaa k'awapi k'inia bada mäik'aapa tachi ãrapemaarãmaa paara. Nãga k'awapi k'inia baji. Net'aa teedak'ãri mäik'aapa ne-animalaarã peepidap'eda, paapidak'ãri Tachi Ak'õre-it'ee, eperãarã at'ãri k'õsia p'ua p'anapachida ächia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. ¹⁰ Chi mãga oopataarãpa ne-inaa k'odak'ãri, k'ap'ia sãdak'ãri mäik'aapa ne-inaa todak'ãri Tachi Ak'õrepa Moisemaa p'ãpidak'a, ãripai o-ã

p'aneepachida, Tachi Ak'õrepa pipiara k'awapirumaa ichia k'õsia iru bada ächi-it'ee.

Cristo waa bat'ada

¹¹ Ma-it'ee Cristo cheji, tachi P'aareerã Poro Waibia pait'ee. Ichia k'awapipari Tachi Ak'õrede ijãapataarã-maa Ak'õrepa k'õsia iru bi ächi-it'ee. Mãga ooi ichi bapari perã Tachi Ak'õre it'aripema te waibiade. Mãgí te waibia pipiara bi na p'ek'au eujãdepema te waibia k'ãyaara, eperãarãpa ooda-e pada perã. Jip'a Tachi Ak'õrépata ooji. ¹² Ma awara na eujãdepema p'aareerã poro waibia ma edupiara bi quartode t'ũk'ãri, ne-animalaarã waa ateeepari. Mamída Cristo t'ũk'ãri ma it'aripema tede chi cuarto edupiara bide, t'ũda aba t'ũju ichi waa bat'adata bide Tachi Ak'õre bimãi. Mãgá tachi neto pik'a ataji uchiadamerã tachia p'ek'au k'achia oopata jua ek'ariipa mäik'aapa atua-naadamerã. ¹³ K'awa p'ani Tachi Ak'õrepa naa ũraa jaradadeepa Moisemaa eperãarã t'ũdaik'araa p'anadak'ãri Tachi Ak'õre te waibia bimãi, nãga oojida waya t'ũdaipia p'anadamerã. Chivo chak'eerã mäik'aapa p'ak'a chak'eerã ateejida p'aareerãmaa peedamerã mäik'aapa chi waa jãp'edamerã ächi ãri. Mãga-e pirã jãp'epipachida it'abarre p'ora p'ak'a wëra chak'e paadap'edaa p'oirada pania ome. Ma ne-animalaarã waa bat'ada k'aurepa Tachi Ak'õrepa eperãarã ãripema k'achia aupai wëpapiji. ¹⁴ Mamída Cristo waa bat'ada k'aurepa Tachi Ak'õrepa ne-inaa pipiara oopari. Cristopa p'ek'au k'achia maarepida oo-e paji mída, Tachi Ak'õre Jaurepa k'aripaji iru tachi pari piumerã. Mãgá iru waa bat'ada k'aurepa Tachi Ak'õrepa wëpapi-pari ne-inaa k'achia jõmaweda tachi atuapipari, ne-inaa tachi k'õsia p'uapipari paara. Tachi Ak'õre ichita bapari mãga oopari k'inia bairã tachia irude ijãapataadamerã mäik'aapa oopataadamerã irua k'inia bik'a.

Cristopa ooda Tachi Ak'õre ũraa chiwidide jara bik'a

¹⁵ Tachi Ak'õrepa mãga k'inia bairã, Cristo pëiji irua oomerã Ak'õre ũraa chiwidide jara bik'a. Mãgá chonaarãwedapema Tachi Ak'õrede ijãapatap'edaarã-pa auk'a iru p'anadait'ee ne-inaa jõma irua k'õsia iru bada ächi-it'ee. Cristo piuda k'aurepa Tachi Ak'õrepa wëpapiji årapa p'ek'au k'achia oopatap'edaa, tachide ome auk'a. Mãga ooji Cristo piuda perã jõmaarã pari, p'ek'au k'achia wëe ichita p'anapataadamerã Tachi Ak'õre k'ãrapite.

¹⁶ K'õsiadãma nãgide. Eperãpa k'art'ade p'ã iru bak'ãri k'aimaa ichi net'aa bëit'ee ichi piuk'ãri, chi net'aa atait'ee bipa ma net'aa atak'aa chipari chok'ai bi misa. Mamída ma k'art'a p'ã iru bi eperã piuk'ãri, apemapa iru net'aa atapari. ¹⁷ Mãga pik'a Cristo piuji ooit'ee Tachi Ak'õre ũraa chiwidi jara bik'a. Piu-e pada paara, tachia iru p'anada-e pak'aji Tachi Ak'õrepa jarada tachi-maa teet'ee. ¹⁸ Mãga baji ichiaba chonaarãweda, ne-animalaarã peedak'ãri Tachi Ak'õrepa oomerã ichia Moisemaa naa jaradak'a. ¹⁹ Moisepa Tachi Ak'õre ũraa

jōmaweda jarap'eda ichi p'uuru pidaarāmaa, p'ak'a māik'aapa chivo peejida. Māpai madeepa waa ataji māik'aapa p'oiraji pania ome. Oveja k'ara p'oree t'ida-pa *hisopo* jua chak'eerā k'ōrajīma abaade jīk'ooji. Mamāik'aapa māgīpa waa jīap'ejī Tachi Ak'ōre Ūraa p'āda īri māik'aapa eperāarā īri. ²⁰ Māga oo bi misa, māgaji:

'Nāgī waa jara k'inia bi Tachi Ak'ōrepa mimaa jaradak'a parā pia ak'iit'ee, irua oopi bik'a ooruta pirā.'
(Ex 24.8)

²¹ Ichiaba Tachi Ak'ōre te ne-edeē ooda edajāde māik'aapa chi ne-inaa jōma aide nībada īri ma waapa jīap'ejī. ²² Māga ooji ai naaweda Tachi Ak'ōrepa irumaa jarada perā māgī te māik'aapa net'aa jīap'emerā ne-animalaarā waapa. Māga ook'āri, Ak'ōrepa ne-inaa k'achia ma tede nībada waa ak'i-e paji. Māga bada perā ne-animalaarā waa ome, k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata jōmaweda wēpapi-e pait'ee, aba piu-e pirā āchi pari.

²³ Moisepa ne-animalaarā waapa jīap'ejī na p'ek'au eujādepema te waibiade, Tachi Ak'ōrepa Israel pidaarā pia ak'imerā. Mamīda Tachi Ak'ōrepa ma ne-animalaarā waa k'āyaara pipiara k'inia baji jīap'emerā ichi it'aripema te waibiade, ichia eperāarā jōmaweda pia ak'imerā. Mapa Cristo pēiji eperāarā pari piumerā. Cristo chok'ai p'irabaik'āri, ma it'aripema te waibiade ichi waa jīap'ejī eperāarā p'ek'au k'achia wēe p'aneedamerā Ak'ōre k'īrapite.

Cristo it'aripema te waibiade t'ūda

²⁴ Cristo t'ū-e paji ma it'aripema jīak'aa tede; eperāarāpa te oodap'edaade. Ma k'āyaara it'aripema te waibiadeta t'ūji Tachi Ak'ōre k'īrapite, chupīria iidi-it'ee tachi pari. ²⁵ Ma it'aripema tede t'ūk'āri, oo-e paji judiorā p'aareerā poro waibiapa ooparik'a. Māgīpa año chaa ne-animal waa atepari Tachi Ak'ōre te waibia edupīara bi cuartode. Mamīda Cristopa ateeda apai ichi waa ateeji it'aripema te waibiade. ²⁶ Māga-e pada paara, Cristo piuda chok'ara piuk'aji, Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujā ooruweda. Mamīda Cristo cheda aba cheji māik'aapa k'urusode piuda aba piuji na p'ek'au eujā jōrumaa, tachi p'ek'au k'achia wēpapiit'ee. ²⁷ Eperā chaa piuda aba piut'ee. Maap'eda Tachi Ak'ōrepa ak'iit'ee ma eperāpa pia maa-e pirā k'achia ooda na p'ek'au eujāde bi misa. ²⁸ Māga pik'a Cristo piuda aba piuji eperāarā chok'araarāpa p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee. Waya cheit'ee. Mamīda ma cherude tuchia p'ek'au k'achia oopata wēpapide che-e pait'ee. Jīp'a cheit'ee ichi cheru ni p'anīrāmaa teede jōma Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bi āchi-it'ee.

Jesude ijāapataarā Tachi Ak'ōre k'īrapite p'ek'au k'achia wēe p'anadait'ee

10 Tachi Ak'ōrepa Moisemaa p'āpidak'a oopataarāpa waide k'awada-e jōmaweda Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bi ooit'ee Cristo k'ap'ia pari. Maperā ip'iipai ne-animalaarā peedap'eda, paa p'ani mīda Tachi Ak'ōre-it'ee, iru k'īrapite p'oyaa p'ek'au k'achia wēe

p'anadak'aa. ² Moisepa p'ādade jara bik'a oo bipa p'ek'au k'achia wēpapida paara, waa ne-animalaarā peedap'eda, paada-e pak'aji āchia p'ek'au k'achia oopata'edaa k'aurepa. Mamīda at'āri māga oopata. Mapa k'awa p'ani āchi at'āri k'īsia p'ua jōnapata. ³ Año chaa ma ne-animalaarā peedak'āri, āchia k'achia oopata waapiara k'irāpapata, ⁴ p'ak'a waa māik'aapa chivo waapa p'ek'au k'achia wēpapiik'aa perā.

⁵ Maperāpi Cristo na p'ek'au eujādee chek'āri, ichi Ak'ōremaa māgaji:

—'Ne-animalaarā peepachida mīda pi-it'ee māik'aapa ne-inaa atepachida mīda pīmaa teedait'ee, wāara pia māga k'inia-e paji. Maperā mi na eujādepemaarāk'a t'opiji piumerā eperāarā pari. ⁶ Ichiaba pi o-īa-e baji ne-animalaarā peedap'eda, paadak'āri ak'īpidait'ee pi k'inia iru p'ani, maa-e pirā chupīria iididait'ee ārapa p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. ⁷ Mapa mia māgaji: "Pichā, Ak'ōre, mi nama bipi ooit'ee pia k'inia bik'a. Pichi Ūraa p'ādade jara bik'a mia ooit'ee."'

(Sal 40.6-8)

⁸ Cristopa māga jarak'āri, naapiara māgaji:

—K'inia-e paji ne-animalaarā peedamerā māik'aapa ne-inaa ateedamerā pīmaa teedait'ee. Pi o-īa-e bajida aji, ne-animalaarā peedak'āri ak'īpidait'ee pi k'inia iru p'ani maa-e pirā chupīria iididait'ee āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa.

Cristopa māga jaraji Tachi Ak'ōrépata Moisemaa jaraji mīda ne-animalaarā peedamerā ma-it'ee. ⁹ Maap'eda Cristopa māgaji:

—Ak'ōre, mi nama bi ooit'ee pia k'inia bik'a.

Māga jarada perā tuchia k'awa p'ani chi naaweda oopata'edaa Moisepa p'ādak'a jōru, Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa chiwidipida perā Cristo k'aurepa. ¹⁰ Cristopa ooda perā Tachi Ak'ōrepa k'inia badak'a, k'urusode piu-da aba piu chek'āri tachi k'ap'ia pari, Tachi Ak'ōrepa tachi p'ek'au k'achia wēpapiji. Maperāpi īrā tachi ijāapataarā p'ek'au k'achia wēe p'ani Tachi Ak'ōre k'īrapite.

¹¹ Moisepa p'ādade jara bik'a, ewari chaa judiorā p'aareerāpa ne-animalaarā paapata. Māgā ip'iipai oopata, māga oopata k'aurepa p'oyaa p'ek'au k'achia wēpapidak'aa pai mīda. ¹² Jōdee Cristo piuda abaade p'ek'au k'achia wēpapiji. Maap'eda su-ak'i beeji Tachi Ak'ōre truade iru juaraare. ¹³ Mama Cristopa nīmaa bi Tachi Ak'ōrepa iru k'īra unuamaa iru p'anapataarā ichi jua ek'ari birumaa. ¹⁴ Cristo piuda aba piuda perā tachi k'ap'ia pari, irude ijāapataarā p'ek'au k'achia wēe ichita p'anadait'ee Tachi Ak'ōre k'īrapite.

¹⁵ Tachi Ak'ōre Jaurepa ichiaba made jara baji jarak'āri:

¹⁶ 'Ewari cherude mia Israel pidaarāmaa ūraa chiwidi jarait'ee. jMi, Ak'ōre Waibiapa māga jara bi! Ma ewat-edeepa k'awaapiit'ee mia āramaa oopi k'inia bi māik'aapa māga oo k'inia p'anadait'ee, t'āripa k'inia p'anadairā.'

(Jer 31.33)

¹⁷ Māga jarap'eda, ichiaba jaraji:

'Mia waa k'irāpa-e pait'ee ārapa p'ek'au k'achia oopata'edaa.'

(Jer 31.34)

¹⁸ Tachi Ak'õrepa mägá p'ek'au k'achia waa k'irãpa-e pait'eeda ada perã, k'awa p'ani Jesús piuda k'ãyaara ne-inaa pipiara wë-e p'ek'au k'achia wëpapiit'ee.

It'aa t'ĩdak'ãri, Tachi Ak'õre k'ait'a wãdai

¹⁹ Mãpai ìpemaarã, Jesucristo waa bat'ada k'aurepa nãgaweda tachi panadai Tachi Ak'õre bima. ²⁰ ¿Sãga jãma panadama? K'irãpãti Ak'õre te waibiade chi cuar-to edupiara t'iak'au baji p'aru teesoo bipa, eperãarã t'ũnaadamerã Tachi Ak'õre badamã. Mamĩda Jesucristo kurusode piuk'ãri, Tachi Ak'õrepa ma p'aru teesoo bi jëpiji ak'ipiit'ee ma k'ãyaara ne-inaa chiwidi biit'ee, ma k'aurepa eperãarã t'ũtudamerã ichi bimã. Mãgí Jesús k'ap'ia chok'ai p'irabaida. Ma k'aurepata tachi it'aa t'ĩdak'ãri, it'ari t'ũdai Tachi Ak'õre bimã.

²¹ Ma awara Cristo, tachi P'aareerã Poro Waibia perã, irua Tachi Ak'õre it'aripema te ak'ipari. ²² Mapa it'aa t'ĩ-maa bide t'ãri pia wãdáma Tachi Ak'õre k'ait'a. Irua oopi bik'a oo k'inia p'anadáma mãik'aapa ijãadáma irua tachi p'ek'au k'achia wëe ak'ì bi. K'ĩsia p'ua p'ananaadáma tachia p'ek'au k'achia oopatap'edaa k'aurepa, Cristo waapa ma jõma wëpapida perã mãik'aapa ne-inaa k'achia oo amaa k'inia p'anida ada perã paniapa siidak'ãri. ²³ Mãgapai-epi. Ichita p'anadáma tachi p'anadap'edaak'a naa t'ãriipa ijãadak'ãri, k'awa p'anadairã Tachi Ak'õrepa teeit'ee ne-inaa jõma ichia k'ĩsia iru bi tachi-it'ee. Tachi Ak'õrepa ichita oopari ichia jara bik'a! ²⁴ Jiridãma chik'aripap-ataadait'ee, tachi jõmaweda chik'inia p'anap-ataadait'ee mãik'aapa ne-inaa pia oopataadait'ee. ²⁵ P'ananaadáma awaraarãk'a, chi cheda-e p'anĩrã Tachi Ak'õre ũraa ũride. Ma k'ãyaara chip'edaidap'eda, chik'aripa p'anadáma pipiara ijãadait'ee, Tachi Ak'õre ewari waibia ewate paru misa. Ma ewate Tachi Ak'õrepa ak'it'ee eperãarãpia pia mãik'aapa k'achia oopatap'edaa.

²⁶ Ijãadak'ãri Tachi Ak'õrepa wãarata jara pëida Cristode, tachia oo k'iniata oo wãruta pirã, ijãa amaa k'iniapa, k'ĩsiadaik'araa bi awaraa ne-inaapa tachia p'ek'au k'achia oopata wëpapii. Cristo awara ne-inaa wë-e tachia p'ek'au k'achia oopata wëpapiit'ee. ²⁷ Chi mãga ijãada-e p'anĩrãpa ãchi piuda waaweedaipia bi, ai t'ëepai Tachi Ak'õrepa ãchia k'achia oopatap'edaa ak'ik'ãri, ãchi pëiit'ee perã t'ipitau jërajëraa jira bide. Mamaata wãdait'ee jõma Tachi Ak'õre jua ek'ari p'ana k'iniadak'aa p'anĩrã. ²⁸ Chonaarãweda eperãpa ooa-maa bak'ãri Moisepa p'ãdade jara bik'a, mãgipa p'ek'au k'achia oo bi unudap'edaarãpa, omé maa-e pirã õpee, jarapachida ãchi poroorãmaa. Mãga k'awaadãk'ãri, peet'aapachida, chupiria k'awada-ee. ²⁹ Chonaarãweda mãga paji pirã, ¿audupiara Tachi Ak'õrepa nãgĩrã miapi-e paik'ã? Ijãa amaa wãda Jesucristota Tachi Ak'õre Warra mãik'aapa Tachi Ak'õre Jaurepa oo bi eperãarã k'aripait'ee Tachi Ak'õreddepema-e. Ma awara jara p'ani ichi ũraa chiwidi jara bik'a Cristo waa bat'ada k'aurepa eperãarã p'ek'au k'achia wëpapi-e mãik'aapa mãgá p'ek'au k'achia wëe p'anada-e Ak'õre k'ĩrapite. ³⁰ K'awa

p'ani Tachi Ak'õrepa mãgĩrã miapiit'ee ichia jarada perã:

'Miata p'ek'au k'achia oopataarã miapiit'ee. Miata ãchi k'achia ooit'ee ãchia ne-inaa k'achia oopata pari.'

(Dt 32.35)

Ichiaba ichi ũraa p'ãdade jara bi:

'Tachi Ak'õrépata ak'it'ee ichi eperãarãpa ne-inaa pia mãik'aapa k'achia oopatap'edaa.'

(Dt 32.36)

³¹ Tachi Ak'õre Waibia ichita bapari. Ichi k'ĩraudaru pirã tachi ome, tachia waaweepa p'oyaa chooda-e pai.

³² Mamĩda k'irãpãti parãpa naa Cristode ijãadak'ãri, chupiria jõnadap'edaa. Tachi Ak'õrepa parãmaa k'awapiji ichi ũraa chiwidide jara bi Cristode. Maap'eda awaraarãpa parã miapijida mĩda, choopachida ijãa p'anadap'edaa perã. ³³ Edaare choopachida ijãadak'aa beerãpa ik'achia jarapatap'edaa mãik'aapa parã oo iru p'anapataadap'edaa apemaarã taide. Ma awara parã-pa unudak'ãri pãchi ìpemaarã Cristo k'aurepa mägá chupiria chitooni, k'aripapachida. ³⁴ Ichiaba chupiria k'awaa jõnapachida ijãapataarã carcelde p'ani mãik'aa-pa ãra k'aripajida. Parã o-ã p'anapachida ijãadak'aa beerãpa pãchi net'aa jõma jãri atadak'ãri, k'awa p'anadap'edaa perã it'ari iru p'ani ne-inaa pi-ia. Ma ne-inaa jõma Tachi Ak'õrepa k'ĩsia iru bi tachi-it'ee jõ-e pait'ee. ³⁵ Jõma ma et'ewa jarada wãara perã, waaweenãati. Tachi Ak'õrepa k'ĩsia iru bi parãmaa ne-inaa pi-ia teeit'ee. ³⁶ Mapa choo p'anapatãati pãchi ijãa p'anide Tachi Ak'õrepa oopi bik'a oodait'ee. Mãga ooruta pirã, unudait'ee jõma irua jarada teeit'ee parã-maa. ³⁷ K'irãpãti irua jarada:

'Taarã-e nide chi cheit'ee bita cheit'ee. Taarã-e pait'ee.

³⁸ P'ek'au k'achia wëe p'anĩrã mide ijãapata perã, mi ome p'anadait'ee. Mamĩda waya naa para badak'a ijãada-e p'aneeruta pirã, mi o-ã ba-e pait'ee ãra ome.'

(Hab 2.3-4)

³⁹ Tachi Ak'õrepa mãga jaraji mĩda, tachita atuada-e pait'ee ma ijãada-eerãk'a, Cristode wãara ijãapata perã. Maperãpi irua tachi k'aripait'ee irumaa parutamaa.

Chonaarãpa ijãapatap'edaak'a ijãadaipia bi

11 ¿K'ãata jara k'inia bima Tachi Ak'õrede ijãapari? Ijãapata perã k'awa p'ani wãarata uchiat'ee Tachi Ak'õrepa jara bik'a, waide mãga unuda-e p'ani mĩda. ² Tachi chonaarãpa mägá ijãa p'anapatap'edaa perã, Tachi Ak'õrepa ãra pia ak'iji.

³ Ijãapata perã tachia k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa na p'ek'au eujã mãik'aapa pajã ooji ichi pedeeppai. Mapa ãrã tachia jõmaweda unu p'ani irua ooda ne-inaa wë-e padadeepa.

⁴ Abelpa ijãa bada perã, Tachi Ak'õremaa ne-inaa pipiara teeji Caĩnpa teeda k'ãyaara. Mapa Tachi Ak'õrepa pia ak'iji Abelpa teeda mãik'aapa irumaa jaraji: "Pi pia bapari mi k'ĩrapite." Abel piuji mĩda, at'ãri tachimaa k'awaapipari Tachi Ak'õrede ijãadaipia bi mãik'aapa oodaipia bi irua k'inia bik'a.

⁵ Enocpa ijāa bada perā, Tachi Ak'ōrepa ateeji na p'ek'au eujādeepa, piu-ee. Maperā iru ik'aawa p'anap-atap'edaarāpa waa unuda-e paji. Ma ateei naaweda Ak'ōrepa jaraji: "Enocpa mi t'āri o-ṭapiparida aji, mi k'ṭrapite pia bapari perā." ⁶ Mamīda eperāpa Tachi Ak'ōrede ijāa-e bi pirā, Tachi Ak'ōre p'oyaa t'āri o-ṭapi-e. Mapa eperā it'aa t'īmaa bak'āri, Tachi Ak'ōremaa k'ait'aara wā k'inia bi pirā, ijāaipia bi Tachi Ak'ōre ichita bapari. Ichiaba ijāaipia bi Tachi Ak'ōrepa k'aripapari ichide pipiara ijāarutaarā.

⁷ Noépa ijāaji Tachi Ak'ōrepa jarak'āri na p'ek'au eujā jōma paniapa ūt'aait'ee, māga waide unuda-e paji mīda. Tachi Ak'ōre waawee bada perā, ooji barco choma ichi ēreerā ome bataudait'ee, māgá piuda-e pait'ee. Ma barco māgá ook'āri, apemaarāmaa ak'ipiji ichia ijāa bi. Māga unujida mīda ijāada-e paji. Maperāpi k'inijida. Mamīda Noépa ijāa bada perā, Ak'ōrepa jaraji: "Noé pia bapari mi k'ṭrapite."

⁸ Abrahampa ijāa bada perā, Tachi Ak'ōrepa jarak'āri wāmerā ichia teeit'ee pada eujādee, Abraham uchijai ichi eujādeepa. Mamīda k'awa-e paji sāmaa wāru.

⁹ Abrahampa ijāa bada perā, banaji ma eujā jaradade. Bapachi te ne-ede oodade awaraa eujādepemaarāpa oopatap'edaak'a. Ichiaba māgá p'anapachida Isaac māik'aapa Jacob, ijāadap'edaa perā Tachi Ak'ōrepa jarada; ma eujā teeit'ee āchi ēreerāmaa. ¹⁰ Abraham māgá bapachi ijāa bada perā Tachi Ak'ōrepa ichi ateeit'ee ichia p'uuru oodamaa; ma p'uuru jō-e pait'ee.

¹¹ Abraham audú chonaa baji warra ooit'ee. Ichiaba Sara warra t'ok'aa paji. Mamīda Tachi Ak'ōrepa warra oopiji Abrahammaa, ijāa bada perā Tachi Ak'ōrepa ooit'ee ichia jaradak'a. ¹² Māpai Abraham eperā piudak'a baji mīda, warrarā chok'ara irudeepa uchijida, lucero pajāde n̄bik'a māik'aapa p'usa ide ipu tau nāusaa n̄bik'a.

¹³ Ma eperāarā jōmaarāpa ijāa p'anapachida āchi piurutamaa, at'āri jōma Tachi Ak'ōrepa jarada teeit'ee āra-maa unuda-e paji mīda. Mamīda ijāa p'anadap'edaa perā, k'awa p'anajida Tachi Ak'ōrepa ooit'ee ichia jaradak'a. Mapa o-īa k'ṭsiadak'āri āchia ne-inaa iru p'anadait'ee Ak'ōre juadeepa, apemaarāmaa jarajida ma eujā āchi p'anadap'edaamāi wāara āchide-e paji.

¹⁴ Māga jarajida it'aripema eujāde k'ṭsia p'anadap'edaa perā. ¹⁵ Āchi uchiadap'edaa eujāde k'ṭsia p'anadap'edaa paara, waya āpītee wāk'ajida. ¹⁶ Mamīda wā k'inia p'anajida p'anapataade it'aripema eujāde, māgí na p'ek'au eujā k'āyaara pipiara bairā. Māga k'ṭsia p'anadap'edaa perā, Tachi Ak'ōre k'ṭra nejasia-e āchi Ak'ōre Waibia pait'ee. Irua āra-it'ee p'uuru oo iru bi ichi truade.

¹⁷ Tachi Ak'ōrepa k'awaa k'inia baji Abrahampa irude wāara ijāa bi wa māga-e. Maperā jaraji Abrahammaa chi warra Isaac peemerā māik'aapa paamerā ichi-it'ee.

¹⁸ Abrahampa ijāa bada perā, māgá peeit'ee paji chi warra apai Sara ome iru bada, Tachi Ak'ōrepa ai naaweda Abrahammaa jaraji mīda:

'Mīa Isaacdeepa uchiadait'eerā pia ak'it'ee pi mide ijāapari perā.'

(Gn 21.12)

¹⁹ Abrahampa ijāaji Tachi Ak'ōrepa eperā piuda chok'ai p'irabaiipii. Wāara māga pik'a baji Isaac ome. Piuda p'irabaidak'a baji, chi ak'ōrepa peei naaweda, Tachi Ak'ōrepa peenaapáde ada perā.

²⁰ Isaacpa ijāa bada perā, Tachi Ak'ōrepa jarapidak'a jaraji Jacobmaa māik'aapa Esau. It'aa iidiji Tachi Ak'ōrepa Jacob Esau ome pia ak'ṭ bapariimerā.

²¹ Jacobpa Ak'ōrede ijāa bada perā, ichi piut'ee pak'āri, it'aa iidiji Tachi Ak'ōrepa José warrarā bendici-amerā. Chonaa bada perā, ichi bordonde t'idik'aji māga ook'āri.

²² Josepa Tachi Ak'ōrepa jarada ijāada perā, ichi piut'ee pak'āri, chi arii p'anadap'edaarāmaa jaraji Israel pidaarā Egipto eujādeepa uchiadait'ee. Ichiaba jaraji māga p'asak'āri, ārapa ichi b̄iri auk'a ateedamerā.

²³ Moisés ak'ōreerāpa ijāa p'anadap'edaa perā, Moisés t'ok'āri māik'aapa k'ṭra wāree unudak'āri, atane ōpee mera bijida. Rey pedee waaweeda-e paji, irua jaraji mīda imik'ṭra warra chak'eerā jōmaweda peepi-it'ee.

²⁴ Moisepa ijāa bada perā, chonaa pak'āri, Faraón k'au warrak'a pa k'inia-e paji. ²⁵ Ma k'āyaara apemaarā Israel pidaarā chup̄ria chitooni ome auk'a ba k'inia baji mimia chaaree oomaa, p'ek'au k'achia ode o-īa nipai k'āyaara. ²⁶ K'ṭsiaji pipiara bai chup̄ria n̄bait'ee Tachi Ak'ōredeerā ome, ni p'ani misa Tachi Ak'ōrepa peiit'ee bi āchi k'aripamerā, Egiptodepema ne-inaa pia iru bai k'āyaara. Māga k'ṭsiaji k'awa bada perā Tachi Ak'ōrepa teeit'eeda ada pipiara bi.

²⁷ Moisepa ijāa bada perā wāji Egipto eujādeepa, rey k'ṭrau bi waawee-ee. K'awa baji Tachi Ak'ōre ichi ome bi, ichi taupa unu-e paji mīda. ²⁸ Moisepa ijāa bada perā Tachi Ak'ōrepa Israel pidaarā k'aripai, āramaa Pascua fiesta oopiji. Māgide oveja peepiji, maap'eda āra te t'ṭupata i chaa waa j̄ap'epiji *hisopo* jua chak'eerāpa. Māga oojida āchi warrarā naapemaarā peepiamaapa, Tachi Ak'ōrepa jarada perā ichi ángel peiit'ee Egipto pidaarā warrarā naapemaarā peede.

²⁹ Israel pidaarāpa ijāa p'anadap'edaa perā, Mar Rojo p'oo bide wāyaajida eujā pania wēe bik'a. Mamīda Egipto pidaarā auk'a wāyaadait'ee pak'āri, jōma toida k'inijida.

³⁰ Israel pidaarāpa ijāa p'anadap'edaa perā, ewari si-ete parumaa ewari chaa p'irrabaijida Jericó p'uuru ik'aawa, Tachi Ak'ōrepa jaradak'a oodamerā. Māgá oodap'eda, Tachi Ak'ōrepa muralla choma ma p'uuru t'iak'au bada baaijiji.

³¹ Prostituta Rahabpa Tachi Ak'ōrede ijāa bada perā, ichi temāi o-īa t'ṭupiji Josuépa eperāarā omé pēida; ma p'uuru ak'ide chedap'edaarā. Maperā piu-e paji apemaarā ma p'uurude ijāadak'aa beerāk'a, Israel pidaarāpa ma p'uuru jōt'aa chedak'āri.

³² ¿K'āata waa jaraima? P'oyaa jōma jara-e jua araa-e perā jarait'ee Gedeónpa ooda, Baracpa, Sansonpa, Jeftepa, Davidpa māik'aapa Samuelpa oodap'edaa, Tachi Ak'ōre pedee jarapataarāpa oodap'edaa paara.

³³ Māgīrāpa ijāa p'anadap'edaa perā, Tachi Ak'ōrepa

āchi k'aripaji nāga oodamerā. Ūk'uru jura chōo p'oyaa-jida; awaraarāpa pia ak'ijida āchi jua ek'ari p'anadap'edaarā; awaraarāpa unujida Tachi Ak'ōrepa ooit'eeda ada āchi chonaarā k'aripait'ee; awaraarāpa león it'ai jīp'ijida, Tachi Ak'ōrepa k'aripap'eda; ³⁴ Awaraarā t'ipitaudeepa paa-ee uchijida; awaraarā chok'ai uchijida espadapa pee k'inia p'anadap'edaarā juadeepa; ūk'uru juatau t'ūmaa p'anadak'āri, Tachi Ak'ōrepa juataura papiji; awaraarā Tachi Ak'ōrepa sōcharra papip'eda, chōojida āchi k'īra unuamaa iru p'anapataarā ome; ūk'uruurāpa āchi eujādeepa jērek'oojida awaraa eujādepema chōode chedap'edaarāpa. ³⁵ Ichiaba wēraarā ūk'uruurāpa Tachi Ak'ōrede ijāa p'anadap'edaa perā, unujida āchia k'inia iru p'anadap'edaa piudap'edaarā chok'ai p'irabairuta.

Jōdee, ijāa p'anajida mīda, ūk'uru piu k'achia piujida. Ijāadak'aa beerāpa māgīrā jita atadak'āri, māgapachida: "Pēida-eda apachida, Cristode ijāa amaarutamaa". Mamīda māga ooda-e paji. Maperā piujida. Āchia k'awajida piudap'eda, Tachi Ak'ōrepa āchi waya chok'ai p'irabaipt'ee iru ome p'anapataadamerā, waa piudae. ³⁶ Ichiaba ijāadak'aa beerāpa ūk'uru imik'īraarāmaa ik'achia jarajida māik'aapa wijida. Ma awara cadenapa jīdap'eda, carcelde t'ī nībijida. ³⁷ Awaraarā māupa bat'a peejida maa-e pirā serruchopa esajīak'a t'oop'e peejida. Ūk'uru peejida espadapa. Ūk'uru chupiria oveja e maa-e pirā cabra e jī nipapachida; jarra oopachida māik'aapa chīarapa āra k'achia ooruta choopachida. ³⁸ Na p'ek'au eujāde ichita p'anadaik'araa baji, āchi ik'aawa p'anadap'edaarā k'āyaara pipiara p'anadap'edaa perā. Māga p'anajida Tachi Ak'ōrede ijāa p'anadap'edaa perā. Nipapachida eujā pania wēe bide māik'aapa mēe, eera jēra bimāi. Maapai p'anapachida yooro te uriade māik'aapa māu te uriade.

³⁹ Ma jōmaarāpa Tachi Ak'ōrede ijāa p'anadap'edaa perā, irua āra k'aripaji māik'aapa pia ak'iji. Mamīda piudai naaweda, Tachi Ak'ōrepa āramaa teeit'eeda ada maarepida unuda-e paji. ⁴⁰ Irua k'inia baji ārapa ne-inaa pipiara iru p'anadamerā tachi ome auk'a. Iru ūraa chiwidi k'aurepa wēpapiji ārapa p'ek'au k'achia oopat'edaa tachide ome auk'a, jōmaweda p'ek'au k'achia wēe p'anadamerā ichi k'īrapite.

Choodaipia bi Cristode ijāa p'anide

12 Māpai ma ijāa p'anadap'edaarā chok'araarāpa tachi ak'īmaa p'anadairā Ak'ōre truadeepa, p'anapataadāma āra p'anapatap'edaak'a. Ara p'irapataarā jīp'a p'irapatak'a panadait'ee āchi p'ira wārutamaa, māga pik'a Cristode ijāadāma. Oo amaadāma p'ek'au k'achia māik'aapa ne-inaa Tachi Ak'ōrepa oopi-e bi. Jīp'a oodāma Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a, irumaa p'anaruta misa. ² Māga oo p'anide k'īsiadāma Jesucristode, irua naapiara ijāa bada perā ichi piurumaa. Īrā ichia māgā tachi k'aripapari, pipiara ijāa wādamerā piurutamaa. Ichi kurusode chupiria piuk'āri, k'īra nejasia-e paji māgā piut'ee, k'awa bada perā chupiria nībap'eda, o-īa bait'ee. Māgā ĩrā su-ak'ī bi Tachi Ak'ōre su-ak'ī beepari juaraare.

³ Parāpa k'īsiadaipia bi Jesús chupiria nībada ijāadak'aa beerā k'aurepa. Āchia ijāadaamaa p'anajida irua ooda unudak'āri māik'aapa irua jarada ūridak'āri. Māgā oojida mīda, iru choopachi. Māgā parā auk'a choodaipia bi irude ijāa p'anide. Sēdaik'araa bi māik'aapa p'oyaa choo-eda adaik'araa bi. ⁴ Parā māgā choo jōnide, waide p'ek'au k'achia oopi k'inia p'anīrāpa parā peeda-e p'ani Jesús peedap'edaak'a. ⁵ ;K'īra atua p'anik'ā Tachi Ak'ōrepa parā ūraada, eperāpa chi warra ūraa bik'a? Iru ūraa p'ādade jara bi:

'Warra, pia k'īsiāji Tachi Ak'ōrepa jarateek'āri itria pik'a bide. Irua k'īrāpapik'āri pia ne-inaa k'achia oopata, k'īra pia-ee beenāaji. ⁶ Tachi Ak'ōrepa māgā itria pik'a bide ak'īpipari pi k'inia iru bi māik'aapa wimaa pik'a bide miapik'āri, ak'īpipari wāara pi ichi warra.'

(Pr 3.11-12)

⁷ Mapa choo p'anadaipia bi mia jōnide, Tachi Ak'ōrepa jarateemaa bairā na eujādepema ak'ōrepa ooparik'a. Māga oopari ichia k'inia bita oo k'awaadamerā. Na eujādepema ak'ōreerāpa āchi warrarā ūraapata māik'aapa itriapata ne-inaa k'achia oodak'āri. ⁸ Māgā ichiaba Tachi Ak'ōrepa oopari. Māga oo-e pirā, parā ichi warrarā-e; jīp'a awaraa ak'ōreddepema. ⁹ Tachi k'aipee p'anadak'āri, ak'ōreerāpa itriapachida ne-inaa k'achia oodak'āri. Mapa tachia āra waawee p'anapachida. Māgā bi pirā ak'ōreerā na eujādepema ome, Tachi Ak'ōre audupiara waawedaipia bi irua tachi wimaa pik'a iru bak'āri, iru ome ichita p'anapataadait'ee perā. ¹⁰ Taarā-e nide tachi k'aipee weda tachi ak'ōreerāpa ūraapachida māik'aapa itriapachida tachimaa ne-inaa oopi k'inia p'anadak'āri. Jōdee Tachi Ak'ōrēpata ichita pia ūraapari māik'aapa itriapari pipiara p'anapataadamerā, t'āri pia ichik'a. ¹¹ Tachi Ak'ōrepa tachi itriamaa bi misa, k'īra pia-ee p'anapata. Mamīda ma t'ēepai pia k'īsia p'aneedak'āri, oo k'awaa wāpata irua oopi k'inia bik'a māik'aapa k'āiwee p'anapata.

¹² Maperā t'āridepai choopataati ijāa p'anide. Parā ūk'uru p'irapataarāk'ata p'ani. Māirā iyapaadaidak'āri, juatau t'ūmaadaipata māik'aapa biiri wēredaipata. ;Māgā p'ananāati! ¹³ Ma k'āyaara naawedapema oodap'edaak'a pia oopataati Tachi Ak'ōrepa parāmaa oopi bik'a. Māga ooruta pirā, pia ijāada-e p'anīrā pia ijāapidai. Parāpa oo p'anapatak'a āchia auk'a oo k'inia p'anadai.

K'īrak'aupai Tachi Ak'ōre Ūraa ūri k'iniada-e pai

¹⁴ Jiridaipia bi k'āiwee p'anapataadait'ee jōmaarā ome māik'aapa oo p'anapataati Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a. Māga oodaipia bi k'awa p'anadairā Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a ooda-e p'anīrā irumaa p'oyaa wāda-e. ¹⁵ ;K'īrak'aupai ijāa amaa p'aneedai Ak'ōrepa Jesucristo pēida, ichia tachi k'inia iru bairā! Ichiaba apidaapa ūridaik'araa bi ijāa amaapi k'inia p'anīrāpa jaratee p'ani Jesucristopa oodade. Ma jaratee p'ani neera k'achīak'ata bi, todak'āri, chok'ara peepari perā. ¹⁶ Apida awaraa ome k'āik'araa bi, miak'āi-e bi pirā. Ichiaba oodaik'araa bi Esaúpa oodak'a. Ichia Tachi Ak'ōre waawee'aa paji. Jacobmaa teeji chi ak'ōre net'aa

atait'ee pada mäik'aapa Tachi Ak'õrepa iru pia ak'it'ee pada, warra naapema pada perã. Mäga teeji chik'o p'arat'u abaa pari. ¹⁷ Parãpa k'awa p'ani ma t'ëepai pia k'ïsiak'ãri, chi ak'õrepa teeit'ee pada net'aa audú ata k'inia baji mäik'aapa audú k'inia baji Tachi Ak'õrepa ichi pia ak'imerã. Mamída audupai jëeji mída, mäga uchiae paji, ai naaweda chi ak'õrepa jarada perã Tachi Ak'õrepa jarapidak'a; Jacob pipiara ak'it'ee Esaú k'ãyaara.

¹⁸ ;K'ïsiati! Tachi Ak'õre Ûraa chiwidi k'aurepa, parã iru k'ait'aara wãpata Israel pidaarã wãdap'edaa k'ãyaara, irua Moise-maa jarada k'aurepa. Naaweda irua Moise-maa pedeeji ee it'ia bideepa, mama bada perã. Maapai tachi chonaarã mägí ee it'ia bi k'ait'a wãdap'eda, t'ipi-tau it'aa urua nïbik'a unujida. Ichiaba unujida p'ãriu jïrararak'a ma ee aneu cheru. Ma awara ùrijida nãumia pururua nïbi mäik'aapa pa jïwaa nïbi. ¹⁹ Mäga un-udak'ãri, ichiaba ùrijida trompeta jïwaa nïbi mäik'aapa Tachi Ak'õre ãchimaa pedeemaa bi. Chi mäga ùri-dap'edaarã audú p'era jõnipa chupiria iidijida Moise-maa, Tachi Ak'õrepa ãchimaa waa pedeenamerã. ²⁰ Mäga oojida p'oyaa chooda-e pada perã Tachi Ak'õrepa jarak'ãri:

'Chi t'iaru na eede, ne-animal paara, peet'ãati mäupa.'
(Ex 19.12-13)

²¹ Ma ewate jõmaarãta p'era para baji. Mapa Moise-pa pida mägaji:

'Mí audú p'era nïbida aji.'

(Dt 9.19)

²² Jõdee mäga-e parã ome. Jïp'a it'aa t'ïmaa bide k'ait'a wã p'ani Tachi Ak'õre bimaa it'aripema eede t'ï-jarapata Siõn mäik'aapa Tachi Ak'õre, chi ichita chok'ai bi, k'ïrapite panapata it'aripema p'uuru Jerusalende. Mama unu p'ani angeleerã cho-k'ara see jõni, o-ïa k'ari para bi. ²³ Ichiaba mama unu p'ani Tachi Ak'õre war-rarã, chi it'ari t'ï p'ã jëra bïrã. Mägïrã jõma Tachi Ak'õre warra naapemaarãk'a, Jesucristode ijãapata perã. Mama ichiaba unu p'ani Tachi Ak'õre, na p'ek'au eujãdepemaarãpa pia mäik'aapa k'achia oopata ak'ipari. Ma awara unu p'ani chonaarãwedapema ijãa p'anapatap'edaarã, p'ek'au k'achia wëe p'ani Cristo k'aurepa. ²⁴ Mama unu p'ani Jesús, Tachi Ak'õrepa pëida ichi ùraa chiwidi jaramerã. Mama iru waa jïap'eda k'aurepa Tachi Ak'õre bimã, parã p'ek'au k'achia wëe p'ani iru k'ïrapite. Ma waa awara bi Abel waa k'ãyaara. Tachi Ak'õrepa Abel waa unuk'ãri, chi Abel peeda k'achia oo k'inia baji. Mamída Cristo waa unuk'ãri, irude ijãapataarã p'ek'au k'achia wëpapida perã mägí waapa, k'achia oo k'iniak'aa Tachi Ak'õrepa.

²⁵ Mapa parãpa Tachi Ak'õre Ûraa ùridaipia bi. Ma ee it'ia bideepa pedeeek'ãri, Tachi Ak'õrepa chupiria k'awa-e paji pirã ichi ùraa ùridaamaa p'anadap'edaarã, audupiara tachi iru juadeepa uchiada-e pai, ùridaamaa p'ani pirã iru ùraa jara pëida it'ariipa ichi Warra k'ap'ia pari. ²⁶ Ma ewate Tachi Ak'õrepa pedeeek'ãri, eujã wëre jira ataji. Mamída ïrapema ewari jara bi:

'Ewari cherude eujã waya wëre jira atait'eeda a bi, pajã paara.'

(Hag 2.6)

²⁷ Mägí pedee waya jara k'inia bi ma wëre jira atarude Tachi Ak'õrepa jõt'aait'ee ichia ooda na p'ek'au eujãde nïbi mäik'aapa pajãde nïbi. Jõdee ne-inaa it'aripema mäik'aapa ichide ijãapataarã ichiak'au biit'ee. ²⁸ Mägá tachi, Tachi Ak'õre trua wërek'aade p'anadait'ee perã, gracias jaradãma irumaa mäik'aapa oodãma irua oopi bik'a, t'ãri-pa mäga oo k'inia p'anadairã. Ma awara Tachi Ak'õre waaweedãma, irua mäga k'inia bairã. ²⁹ Ma jõma oodãma Tachi Ak'õrepa ichi ùraa ùri k'ini-adak'aa p'anïrã k'achia ooit'ee perã. Ooit'ee t'ipitaupa ne-inaa paa jõt'aaparik'a.

Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a oodaipia bi

13 Chik'inia p'anapatãati. Mäga p'anapataadaipia bi Cristode ijãapataarã, iru k'aurepa ïpemaarã p'anadairã. ² Parãmaa te iidi chedak'ãri, wãak'anãati. Tachi chonaarãpa te wãak'ada-ee, t'ïupipachida ãchi temã pacherutaarãmaa. Ûk'uruurãpa k'awada-ee, angeleerã k'ãipijida.

³ K'irãpãti mäik'aapa k'aripapatãati carcelde p'anïrã Cristo k'aurepa. Chupiria k'awãati parã jida mäga p'aneedai perã. Ichiaba ijãadak'aa beerãpa parã k'õp'ãyoorã miapi p'anadak'ãri Cristo k'aurepa, k'aripapatãati, parã jida mäga p'anadap'edaa perã.

⁴ Miak'ãi p'anïrã awaraarã ome k'ãinãati, Tachi Ak'õrepa jara bairã chi miak'ãidapa awaraa iru baik'araa bi. Ichiaba tuu bïpa awaraarã jiriik'araa bi mäirã ome k'ãiit'ee. Tachi Ak'õrepa chi mäga oo p'anïrã k'achia ooit'eeda a bi.

⁵ P'arat'a waibia ichita jirinãati waa k'inia bairã. O-ïa p'anãti pãchia iru p'ani omepai, Tachi Ak'õrepa jara bairã:

'Mia pi ak'i amaa-e. Ewari apida ituaba atabëi-e.'
(Dt 31.8)

⁶ Mapa waawee-ee tachia jaradaipia bi:

'Tachi Ak'õrãpata mi k'aripapari. Mapa mia eperãarã jua waawee-e bi.'

(Sal 118.6)

Ijãadaipia bi naawedapema jarateepataarãpa jarateedap'edaa

⁷ Naawedapema jarateepataarã k'irãpãti. Mägïrãpa ãchi piurutamaa ijãapachida Jesucristopapai eperãarã o k'achiadeepa k'aripa atai. Mäga parãmaa pia jarateepachida, auk'a ijãa p'anapataadamerã. Mapa ãrak'a ijãapatãati.

⁸ Jesucristo awara pa-e pait'ee. Naawedapemaarã o k'achiadeepa k'aripa ataji, ïrapemaarã auk'a k'aripapari mäik'aapa waide t'oda-e p'anadait'eerã auk'a k'aripait'ee. ⁹ Parãmaa naawedapema jarateepataarãpa jarapachida Tachi Ak'õrepa Jesucristo pëiji eperãarã o k'achiadeepa k'aripa atade, tachi k'inia iru bapari perã. Ma wãara perã, t'ãri-pa waapiara ijãadãma irude. Ijãanãati awaraa ne-inaa k'ïra t'ãdoo jarateepataarã pedee. Mäirãpa jara p'ani Tachi Ak'õrepa eperãarã k'aripapari k'o p'anadairã ne-animalaarã peedap'eda, paadap'edaa altarde. Mamída mäga oo bïpa apida p'ek'au k'achia wëe bak'aa Tachi Ak'õre k'ïrapite.

¹⁰ Moisepa p'ädade jara bik'a oo p'aniräpa p'oyaa k'awada-e Cristopa ächi pari kurusode ooda. ¹¹ Ma jara bik'a oodak'äri, p'aareerä poro waibiapa ne-animal waa atap'eda, ateeperi ma cuarto edupiara bide Tachi Ak'öre te waibiade. Mägí waa bipari Tachi Ak'öre bimäi eperäarä miapinaamerä ächia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Mamída ma ne-animal peeda k'ap'ia p'uurudeepa taawaa ateepepa paadait'ee. ¹² Jödee Jesús p'uurudeepa taawaa ateejida mäik'aapa mama miapijida piurumaa. Mägá piuda perä eperäarä pari, ächia p'ek'au k'achia oopatap'edaa wëpapiji ichi waa bat'ada k'aurepa. Mäga ooji ächi p'ek'au wëe p'aneedamerä Tachi Ak'öre k'irapite. ¹³ Moisepa p'ädade jara bi k'achia baji piut'ee p'uurude taawa. Mäga baji mída, Cristo mägá piuji k'ira unuamaa iru p'anadap'edaa perä. Mamída irua mägide k'isia-e paji k'awa bada perä piut'ee tachi pari. Mapa wädáma iru ome p'uurudeepa taawaa pik'a. Uchiadáma ma chonaaräwedapema ũraa jua ek'ariipa p'ananadait'ee ũraa chiwidi jua ek'ari, tachi k'ira unuamaa iru p'ani mída Cristo iru p'anadap'edaak'a. K'isiada-ee, waapiara irude ijädáma. ¹⁴ Na p'ek'au eujäde p'uuru apida ichita ba-e pait'ee. Maperä tachia k'isia p'ani it'aripema p'uuru k'ira wãreede. Mamata p'anapataadait'ee Tachi Ak'öre ome. ¹⁵ Mäpai Jesucristo mägá piuda perä tachi pari mäik'aapa tachi k'aripapari perä, it'aa t'ĩmaa bide ip'ii jaradáma: "Ak'öre, pi ichita t'äri pia bapari, Jesús tai k'aripamerä pëida perä." ¹⁶ Ichiaba k'ira atuanáati chik'aripa p'anapataadait'ee mäik'aapa wëe beerämaa teedait'ee pächia iru p'ani net'aadepema, Tachi Ak'örepa mägata k'inia bairä. Mäga oodak'äri, Tachi Ak'öre t'äri o-ïapidai.

¹⁷ Ma awara oopatáati pächi ak'ipataaräpa jara p'anik'a, ächia parä ak'ì p'anadairä mäik'aapa parä k'aripa p'anadairä Tachi Ak'öre ũraa k'awaadamerä. It'aa t'ĩmaa p'anide ärápata jaradait'ee ächia parä ak'ì p'anadap'edaa mäik'aapa paräpa oodap'edaa. Maperä

oo p'ani pirä ächia jara p'anik'a, ächi o-ïa p'anadait'ee Tachi Ak'öre k'irapite, paräpa ijäapata perä. Mamída mäga ooda-e pirä, ächi k'isia p'ua p'anadait'ee iru k'irapite.

¹⁸ It'aa t'ĩpatáati Tachi Ak'öremaa tai pari. Taipa k'awa p'ani irua pia p'anaut'ee. Tachi Ak'örepa tai k'isia p'ua k'isiapi-e, irua oopi bik'a oo p'anadairä mäik'aapa mäga oo k'inia p'ani jai-idaarutamaa. ¹⁹ Ichiaba mia enenee nĩbi it'aa t'ĩpataadamerä mi pari Tachi Ak'örepa mi k'aripamerä, waya isapai wã k'inia bairä parä ak'ide.

Na k'art'a p'ä aupak'äri ũraada

²⁰ Tachi Ak'örépata tachi k'äiwee p'anapipari. Jesús waa bat'ada k'aurepa ichia eperäaräpa p'ek'au k'achia oopata wëpapiji, mäik'aapa Jesucristo chok'ai p'irabapiji. Maap'eda ichi ũraa chiwidi k'aurepa Cristo bijji tachi ak'ipari waibia, irude ijäapataarä ichita ak'ì bamerä mäik'aapa k'aripamerä, oveja ak'iparipa ichi ovejaarä ak'iparik'a. ²¹ It'aa t'ĩmaa bide parä pari mia jara bi: "Ak'öre, ära pia ak'ì baparíji, pia oopi bik'a oo k'awaa wädamerä. Tachia mägá oodai mäik'aapa pi t'äri o-ïapidai Jesucristopa k'aripak'äri. Ak'öre, jirua pi k'ira wãree ichita iru bapariit'ee! ¡Amén!"

²² ĩpemaarä, mia k'inia bi paräpa na k'art'a pia leedamerä mäik'aapa aide jara bik'a oodamerä. Na k'art'a mak'iaara teesoo-e bi, ne-inaa waa at'äri p'äi paraa perä.

²³ Mia parämaa k'awapi k'inia bi tachi ĩpema Timoteo uchijai carceldeepa. Nama mi bimäi isapai pacheru pirä, iru ome parä ak'ide wãit'ee.

²⁴ Salude téeti parä ak'ipataarämaa mäik'aapa awaraa Cristode ijäapataarämaa. Italiadepema ijäapataaräpa parämaa salude tee pëiruta.

²⁵ Mia it'aa iidi bi Tachi Ak'örepa parä jömaweda pia ak'ì bapariimerä.

Mägapai paji.

Santiago

Santiago, Jerusalempema ijāapataarā poro waibiapa na k'art'a p'āji. Cristo chok'ai p'irabaip'eda, unupiji nāgí Santiagoma (1 Co 15.7). Santiagopa na k'art'a p'ā pēiji judiorā Cristode ijāadap'edaarā, eujā awara-awaraade p'anadap'edaarāmaa. Ma ijāapataarā ūraaji ichita ijāapataadamerā Cristopa k'inia bik'a. Salude jarap'eda, naapiara Santiagopa jara bi ijāapataarāpa jiridamerā k'isia k'awaa p'anadait'ee māik'aapa ijāa-ijāa p'ananaadamerā (cap. 1.1-18). Jara bi oopataadamerā Ak'ōre Ūraade jara bik'a; jīp'a ma ūraa ūridai k'āyaara (cap. 1.19-27) māik'aapa eperāarā ūk'uru piara ak'inaadamerā awaraarā k'āyaara, Tachi Ak'ōrepa ijāapataarā jō-maweda auk'a pia ak'ipari perā Cristo k'aurepa (cap. 2.1-13). Jara bi k'āata jara k'inia bi Tachi Ak'ōrede ijāapari (cap. 2.14-26). Jara bi tachi k'īramede; sāga ma k'aurepa k'achiade baaidai (cap. 3.1-12). Jara bi wāara k'isia k'awaa p'anīrāde (cap. 3.13-18) māik'aapa sāap'eda ijāapataarā chik'inia p'anada-e (cap. 4.1-12). Jara bi audua pedenaadamerā (cap. 4.13-17) māik'aapa p'arat'ara beerā ūraa bi (cap. 5.1-6). T'ēepai jara bi choodamerā āra ijāa p'anide māik'aapa it'aa t'īpataadamerā k'ayaa beerā pari (cap. 5.7-20).

Salude pēida

1 Mi, Santiagopa oopari Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a māik'aapa Tachi Waibia Jesucristopa k'inia bik'a. Na k'art'a pēiru parā Israeldepa uchiadap'edaa ēreerā docedepema ijāapataarāmaa, t'imí na p'ek'au eujāde p'aní chaa. Pia p'anáti.

Ijāapataarā nepirade p'aní pijida, o-īa p'anadaipia bi

² Īpemaarā Cristo k'aurepa, parā nepirade p'anadak'āri maa-e pirā chupiria jōnadak'āri, waapiara Cristode o-īa ijāa p'anáti. ³ Māgá choodak'āri, k'awa p'aní ne-inaa k'īra t'ādo choodai. ⁴ Māgá choo p'aní misa, ichiak'au Tachi Ak'ōremaa oopiti irua k'inia bik'a. Māgá parāpa ne-inaa apida faltada-e pait'ee irua oopi k'inia bi parāmaa. Pia k'isiapataadai māik'aapa jōma pia oopataadai, irua k'aripa bairā.

⁵ Mamīda parādepemapa k'awa-e bi pirā k'āata oop-ia bi chupiria nībide, it'aa t'īji Tachi Ak'ōrepa k'awapimerā. Tachia chupiria iidiruta pirā, iru k'īrau-epi. Ma k'āyaara k'aripait'ee, ne-inaa jōmaade tachi k'aripa k'inia bapari perā. ⁶ Mapa Tachi Ak'ōremaa it'aa t'īk'āri, ijāaji wāara irua ooit'ee pia iidi bik'a. K'īsianāaji: "¿Mia oo k'inia baik'ā irua k'inia bik'a wa māga-e?" Māgee eperā k'isia nāga bi: ara p'usa abaamāi bak'āak'ata bi. ⁷ Māgee eperāpa ijāa-e Tachi Ak'ōrepa ichi k'aripai. ⁸ Idi ne-inaa aba ijāapari māik'aapa nu ne-inaa awaraa ijāapari. K'īra jīp'a ijāak'aa.

Chupiria beerā p'arat'ara beerā ome

⁹ Piara k'awaadamerā sāga oodaipia bi chupiria jōnide, parāmaa nāga nepirāit'ee. Ijāapari aba chupiria bi pirā p'arat'a wēe, o-īa baipia bi Tachi Ak'ōrepa iru auk'a pia ak'ipari perā apemaarā ijāapataarāk'a. Ma awara o-īa baipia bi it'ari banait'ee perā. ¹⁰ Jōdee ijāapari p'arat'ara bi o-īa baik'āraa bi p'arat'ara bairā. Eperā p'arat'ara bi taarā chook'aa, nep'ono ewaraade

bik'a. ¹¹ Māgee nep'ono pi-ia bi t'ok'āri tap'eda. Mamīda ai īri ak'ōrejīru jēra nībeek'āri, piidaipari wāsiapa. Taarā-e nide ma nep'ono pi-ia jōdaipari. Māga pik'a bi eperā p'arat'ara bee. Mimia oomaa p'anide pida, jōma āchia iru p'aní jōdarai.

Tachi Ak'ōrepa k'isia k'achia k'isiapik'aa

¹² Tachi Ak'ōrepa o-īapipari eperā chupiria nībide maa-e pirā nepirade nībide, chook'āri Cristode ijāa bairā. Māgá chook'āri, Tachi Ak'ōrepa ma eperāmaa it'aripema poro jīra teeit'ee; pia jarait'eera, ichita ichi ome bapiit'ee. Ichia māga oopari jōma ichi k'inia iru p'anīrā ome, chonaarāweda māga jarada perā.

¹³ Mamīda māgá nepirade jōnide abaapa k'īsiaru pirā k'achia ooit'ee, jaraik'āraa bi: "Tachi Ak'ōrépata māga oopi bi". Māga jaraik'āraa bi Tachi Ak'ōrepa k'īsiak'aa perā ne-inaa k'achia ooit'ee. Ma awara eperāmaa māga k'īsiapik'aa. ¹⁴ Jīp'a tachi t'ārideepata k'isia k'achia uchiapari. Maap'eda ne-animal trampade t'īparik'a carnada k'oit'ee, māga pik'a eperā ichia k'isia k'achia oo k'iniadaik'āri, ¹⁵ ma ne-inaa k'achia oopari. Chi māga ooyaa bi atuait'ee.

¹⁶ Maperā ĩpemaarā k'iniarā, pāchi itu k'ūrapináti. K'īrak'aupai k'īsiadai Tachi Ak'ōrepa k'īsiapii ne-inaa k'achia ooit'ee. ¹⁷ Māga-epi. Tachia ne-inaa pia jō-maweda iru p'aní Tachi Ak'ōre k'aurepata iru p'aní. Irua ooji ak'ōrejīru, atane māik'aapa lucero. Māgí edaare ĩdaapata, edaare ĩdaadak'aa. Tachi Ak'ōre māga bada paara, edaare k'īsiapik'aji k'achia ooit'ee; edaare k'īsiapik'aji pia ooit'ee. Mamīda māga-e. Ichita pia oopari. ¹⁸ Māgá pia oopari perā, apemaarāpa irude waide ijāadai naaweda, tachi judiorāmaa k'awapiji ichia wāarata jara pēida, ma ūraa wāarade ijāadap'eda, anaadamerā. Māga ooji k'inia bairā ichi k'īrapite pia nipadamerā.

Tachi Ak'õre Ūraa ũripataarãpa oopata

¹⁹ Īpemaarã k'iniarã, Tachi Ak'õrepa mǎga ooda perã tachi-it'ee, k'ĩri ēesaa p'anãti iru ũraa ũridamerã. Mamĩda pia k'ĩsiati pedeedai naaweda. Ma awara isapai k'ĩraunãati. ²⁰ Mia mǎga jara bi chi isapai k'ĩrauyaa bipa ook'aa perã Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a. ²¹ Maperã k'achia k'ĩra t'ãdoo k'ĩsia amãati. P'ananãati naaweda p'anapatap'edaak'a, waide ijãada-e p'anadak'ãri. Ma k'ãyaara audua-ee óoti Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a. Ichiaba k'ĩsiapatãati irua wãarata jara pëidade, ma k'au-repata ijãapata perã mǎik'aapa it'aa wãdait'ee perã.

²² Mǎga ooda-e pirã, pãchi k'inia ijãa p'anĩk'ata bi. Mia mǎga jara bi ũk'uruurãpa k'ĩsiadai perã Tachi Ak'õre Ūraa ũri bipapai oo p'ani irua k'inia bik'a. Mamĩda pãchi itu k'ũrapi p'ani. Tachi Ak'õre Ūraa ũridak'ãri, oodaipia bi irua jara bik'a. ²³ Chi mǎga oo-e bipa ara eperãpa espejode ichi k'ĩra ak'iparĩk'ata bi. ²⁴ Jǎgĩ eperã espejode ak'ĩ bak'ãri, ichi k'ĩra pia unupari. Mamĩda ma espejodeepa ãyaa wãk'ãri, espejode unuda k'ĩra atuadaipari. ²⁵ Mǎga pik'a bi eperã ome Ak'õre Ūraa ũrik'ãri. Ūrii Tachi Ak'õrepa ichimaa oopi k'inia bi. Mamĩda, ai t'ēepai ichia ũrida k'ĩra atuadaru pirã, oo-e pai Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a. Jõdee chi oopariipa Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a nǎga bi. Tachi Ak'õrepa Ūraa Pia jara pëida Cristode ũrik'ãri, aide k'ĩsia wãpari mǎik'aapa Cristode ijãapari. K'ĩra atua-ee mǎgĩ jara pëida, Cristopata k'aripapari perã ichia oomerã ma ũraade jara bik'a. Mǎga ook'ãri, t'ãri o-ĩa bapariit'ee.

²⁶ Eperãpa k'ĩsiai Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a oo bi, it'aa t'ĩpari perã maa-e pirã primisia teepari perã. Mamĩda ik'achia pedeeru pirã awaraarã ãpĩte maa-e pirã audua pedeeru pirã, ichi itu k'ũramaa bi, wãara Tachi Ak'õrepa oopi k'inia bik'a oo-e bairã. ²⁷ Wãara Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a oopariipa ooamaa bapari ijãadak'aa beerãpa k'achia oopata k'ĩra t'ãdoo. Ma awara k'aripapari ak'õre wëe beerã mǎik'aapa p'ētrãa beerã ãchi chupiria jõnide.

Sǎgá awaraarã ak'idaipia bi

2 Īpemaarã, parãpa k'awa p'ani net'aa jõma Tachi Waibia Jesucristo jua ek'ari nĩbi. Iruata Tachi Ak'õre k'ĩra wãree iru bi. Mǎga k'awa p'anita mǎik'aapa irude ijãa p'anita, ¿sãap'eda parãpa aba k'iniara iru p'anapatama apemaarã k'ãyaara? Tachi Ak'õrepa mǎga oopik'aa. ² ¿Sǎga pak'ajima parãpa mia jararuk'a oodap'edaa paara? Parã cheepurudak'ãri it'aa t'ĩdait'ee, pachei aba p'arat'ara bi mǎik'aapa aba chupiria bi. ³ Chi p'aru pi-ia jĩ bi mǎik'aapa sortija nēedee jĩ bi pipiara ak'idai chi p'aru sore jĩ bi k'ãyaara. Jaradai ma p'arat'ara bimaa: "Nama su-ak'ĩ ba chéji su-ak'ĩ beepata pipiara bide." Jõdee ma chupiria chĩmaa jaradai: "Jãma bainĩ banãji, maa-e pirã jãma su-ak'ĩ banãji." ⁴ Mǎga oodap'edaa paara, Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a ooda-e p'anak'ajida. Mapa parãpa mǎgá oo p'ani pirã, pia ooda-e p'ani. Cristo Tachi Waibiada a p'ani mĩda, jara

p'ani chisǎgita k'iniadaipia bi apemaarã k'ãyaara. Mǎga oodak'ãri, k'achia k'ĩsia p'ani.

⁵ Īpemaarã k'iniarã, jũriti! Tachi Ak'õrepa audú jirit'er-ajipi chupiria chedeerã, Cristode ijãadap'eda, o-ĩa p'anapataadamerã na p'ek'au eujãde, k'awa p'anadairã irua ãchi k'aripapari. Ma awara ãchi jirit'eraji it'aa wãdamerã. Tachi Ak'õrepa mǎga oopari ãchi-it'ee mǎik'aapa jõma iru k'inia iru p'anĩrã-it'ee, chonaarãweda mǎga jarada perã. ⁶ Tachi Ak'õrepa mǎgá chupiria beerã jirit'eraji mĩda, parãpa p'arat'ara beerã pipiara ak'ipata chupiria beerã k'ãyaara. ¿K'awada-e p'anik'ã p'arat'ara beerãpata parã chupiria oo iru p'anapata mǎik'aapa charraarã k'ĩrapite atadaipata?

⁷ Ma awara ãchia Jesucristo t'ĩ ichi k'inia ik'achia jarapata. Mǎga oopata Tachi Waibia Jesucristopa jõmaarã-maa pia oopari mĩda. ¿Iru t'ĩdeta parã poro choopijida! Mǎga bita, ¿sǎga ãrata pipiara ak'idaima chupiria beerã k'ãyaara?

⁸ Ma k'ãyaara oodaipia bi Tachi Ak'õrepa ũraa waibiara bide jara bik'a ichi ũraa p'ãpidade:

'Awaraarã k'inia iru bapariiji pichi k'ap'ia k'inia iru baparik'a.'

(Lv 19.18)

⁹ Mǎgá parãpa eperãarã ũk'uru ak'ĩ p'ani pirã pãchi k'ap'ia ak'ipatak'a, mamĩda mǎga ooda-e p'ani pirã jõmaarã ome, k'achiata oomaa p'ani Tachi Ak'õre k'ĩrapite. Mǎgá oodak'ãri, ooda-e p'ani iru ũraa p'ãdade jara bik'a. ¹⁰ Eperãpa Tachi Ak'õrepa Ūraa jaradadepema aba oo-e pirã, ichita iru ũraade jara bik'a jõmaweda oo-e bi. ¹¹ Iruata jaraji:

'Miak'ãi bi awaraarã ome k'ãinãaji.'

Ichiaba jaraji:

'Eperã peenãaji.'

(Ex 20.13-14)

Mapa awaraa jiri-e pijida, eperã peeru pirã, ichita oo-e bi jõmaweda Tachi Ak'õrepa jara bik'a. ¹² Mamĩda parãpa Cristode ijãadak'ãri, ma ũraa p'ãda jua ek'ariipa uchijida. Mapa parãpa pia pedeedaipia bi awaraarãde mǎik'aapa jõmaarã auk'a ak'idaipia bi, ewari cherude Tachi Ak'õrepa ak'it'ee perã ichide ijãapataarãpa oopatap'edaa mǎik'aapa pedeeptatap'edaa. Mǎgá k'awaait'ee ichia jaradak'a oojida wa ooda-e paji.

¹³ Mǎgá Tachi Ak'õrepa na p'ek'au eujãdepemaarãpa oopatap'edaa ak'ik'ãri, chupiria k'awa-e pait'ee awaraarã chupiria k'awada-e p'anadap'edaarã. Jõdee chupiria k'awaait'ee awaraarã chupiria k'awaadap'edaarã. Mãirã o-ĩa uchiadait'ee iru k'ĩrapite, oodap'edaa perã irua jaradak'a.

Tachi Ak'õrede wãara ijãapataarãpa oopata irua k'inia bik'a

¹⁴ Mǎpai Īpemaarã, k'ĩsiati mia jararude. Eperãpa Tachi Ak'õrede ijãa bida ai. Mamĩda mǎgipa chĩara k'aripak'aa pirã Ak'õrepa oopi k'inia bik'a, ichi k'inia mǎga jara bi. Mǎga jara bipapai it'aa wã-e pait'ee.

¹⁵ Pia jarait'eera, ijãapari abaapa unuru pirã awaraa ijãapari p'aru wëe bi jĩsua-it'ee, mǎik'aapa chik'o wëe bi k'oit'ee, ¿sǎgak'ajima nǎga jarada paara? ¹⁶ "P'aru mō-

taapa pira bééji j̄isuapiamaapa māik'aapa nek'óji bi j̄awaa beerumaa. Maap'eda pia wáji Tachi Ak'óre ome." Māga jara bide maarepida tee-e pirā ma ijāapari chupiria chimaa, ¿k'āare piata baima? Ichi k'inia māga jaraji. ¹⁷ Māga pik'a bi chi jara bipa: "Mia Tachi Ak'órede ijāapari." Mamīda māgí eperāpa ook'aa pirā Tachi Ak'órepa jara bik'a ichi ūraade, ma eperāpa ichi k'inia māga jara bi.

¹⁸ Ewaa eperāpa jarai: "Pia Tachi Ak'órede ijāa bi māik'aapa mia ne-inaa oopari irua jara bik'a. Mamīda pia ne-inaa oo-e pirā irua jara bik'a, māgara wāara ijāa-e bi. Jōdee mia māgá irua jara bik'a oopari perā, pia k'awaai mia wāara ijāa bi." ¹⁹ K'awa bi pia ijāa bi Tachi Ak'óre apai. Wāarapi, mamīda māga ijāa bipa tachi it'aa wā-e pait'ee. Netuaraarāpa ichiaba māga k'awa p'ani. Mamīda p'era p'anapata k'awa p'anadairā Tachi Ak'órepa āchi k'achia ooit'ee. ²⁰ Pariatua k'ʔsianáaji. Ma k'āyaara ooji Tachi Ak'órepa oopi bik'a. K'awáaji wāara Tachi Ak'órede ijāa bipa oopari irua oopi bik'a. ²¹ Chonaarāweda auk'a māga paji. Tachi chonaarāwedapema Abrahampa ichi warra ateeji ee nok'ode biit'ee altar ʔri māik'aapa peeit'ee Tachi Ak'óre-it'ee, Tachi Ak'órepa irumaa māga jarada perā. Māgá Abrahampa chi warra wāk'a-e pada perā, wāara p'ek'au k'achia wēe beéji Tachi Ak'óre k'ʔrapite. ²² Ai naaweda Abrahampa Tachi Ak'órede ijāaji. Mamīda ichia ook'āri Ak'órepa jaradak'a, ak'ipiji wāara ijāa bi. ²³ Ma awara māga ook'āri, wāara uchiaji Tachi Ak'óre Ūraa p'ādade jara bik'a:

'Abrahampa Tachi Ak'órepa jarada ijāaji. Maperā Tachi Ak'órepa iru pia ak'ipachi.'

(Gn 15.6)

Abrahampa ichia wāara ijāada māgá ak'ipida perā, Tachi Ak'óre k'ʔp'āyoda apachida.

²⁴ Māpai ʔpemaarā, Tachi Ak'órepa māga ooda perā Abraham ome, parāpa k'awa p'ani Tachi Ak'órepa p'ek'au k'achia wēe ak'ipari eperā irude wāara ijāa bi māik'aapa irua jara bik'a oo bi. Mamīda māgá ak'ip'epi eperā irude ijāa bida apari, māgipa oo-e bi pirā irua jara bik'a.

²⁵ Tachi Ak'órepa Abraham ome oodak'a ichiaba ooji Rahab ome. Māgí prostituta baji. Mamīda Israel pidaarā chedak'āri iru baparimāi ma p'uuru ak'ide, irua ma Israel pidaarā k'aripaji ichi auk'arāpa jita atanaadamerā. Māga ooji Tachi Ak'órede ijāa bada perā. Māgá ooda perā māik'aapa wāara ijāada perā, Tachi Ak'órepa māgí wēra p'ek'au k'achia wēe ak'iji.

²⁶ Māpai ma jōma jara aupadade k'ʔsiadak'āri, parāpa k'awaadai Tachi Ak'órede ijāa bida aparipa ook'aa pirā irua jara bik'a ichi ūraade, wāara ijāa-e bi. Iru tachi piuda k'ap'ʔak'ata bi.

Pariatua pededaik'araa bi

3 ʔpemaarā, parādepema Ak'óre Ūraa jarateepari pa k'inia bi pirā, k'awaaipia bi apemaarā ijāapataarāpa oopatap'edaa ak'ii k'āyaara, Tachi Ak'órepa taipa oopatap'edaa audupiara ak'it'ee jarait'ee pia wa k'achia. Māgá irua k'awaait'ee taipa jarateedap'edaak'a

p'anapachida wa māgá p'anadak'aa paji. ² Māga jara bi tai chi jarateepataarāpa chīara k'ʔraupidai perā taipa jarapata k'aurepa. Wāara tachi ijāapataarā jōmaarāpa edaare māga oopata māik'aapa awaraa ne-inaa k'achia pariatua oopata. Eperā pada paara chīara k'ʔraupik'aa ichi pedee, māgipa awaraa ne-inaa k'achia apida ook'aa pak'aji.

³ K'ʔsiadáma nāgide. Ne-inaa ma-āri hierrodee ooda caballo it'aide bipata. Māgipa wāpipata chi wāpi k'inia-maa. ⁴ Ichiaba barco choma tok'esaa wāk'āri, nāupa golpe p'ua n̄ibi mīda āyaa wāpiit'ee, ma barco p'era-paripa ichia atee k'iniamaa ateevari chi timonpa. Māga oopari ma barco k'āyaara timón ma-āriara bi mīda. ⁵ Māga pik'a bi tachi k'ʔrame ome. Tachi k'ap'iade ma-āri bi mīda, māgipa ne-inaa k'ʔra t'ādoo audua jarapata eperāarāpa. Ma awara k'awa p'ani t'ipitau ma-āriipa eujā āree paat'aa. ⁶ Ma t'ipitáuk'ata bi tachi k'ʔrame. Tachi k'ap'iade ma-āri bi mīda, nepira waibiade baaipipari māik'aapa ne-inaa k'achia oopipari, madeepa na p'ek'au eujādepema pedee k'achia k'ʔra t'ādoo uchiapari perā. Ma awara madeepa netuarapa pedee uchiapari. Mapa k'awa p'ani tachi k'ʔramepa māgá nepirade baaipipariit'ee tachi t'oru wedapema piurumaa.

⁷ K'awa p'ani eperāarāpa taunomaapata nāgee ne-animalaarā mēepema k'ʔra t'ādoo: wāabaipata; eujāde n̄iuteepata; eujāde bipa urt'iu n̄iuteepata; p'usa jādepema; jāgee. ⁸ Māga oopata mīda ne-animalaarā ome, apidaapa āchi k'ʔradoopa k'ʔrame p'oyaa t'idik'adak'aa. Māga p'oyaada-e tachi k'ʔramedeepa pedee k'achia k'ʔra t'ādoo pariatua uchiapari perā. Madeepa uchiada pedee k'achia neera k'achiak'ata bi, chīara miapipari perā.

⁹ Tachi k'ʔramepa pedee pia jarapari Tachi Ak'óremaa it'aa t'ʔdak'āri. Mamīda māgipa ichiaba ik'achia pedee jarapari chīaramaa. Māgá pedee k'achia jaradak'āri awaraarāmaa, ik'achia jara p'aník'ata bi Tachi Ak'óre-maa, irua eperāarā jōma ooda perā. ¹⁰ ʔpemaarā, Tachi Ak'órede ijāapataarā it'aideepa pedee pia pedee k'achia ome māgá uchiak'araa bi. ¹¹ Pania poatri uchia bimāi eujā ek'ariipa asia naap'ee ome uchiak'aapi. Ichiaba pania k'iyaa uchiaparimāiipa naap'ee uchia-epi.

¹² Ma awara higuera b̄irideepa orodak'aa olivo, māik'aapa uva k'arradeepa p'edak'aa higojō. Mapa ʔpemaarā, Tachi Ak'órede ijāapataarāpa pedee k'achia k'ʔra t'ādoo jaradaik'araa bi; j̄p'a pia aupaita jarapataadaipia bi.

Wāara k'ʔsia k'awaa beerā

¹³ Parādepema k'ʔsia k'awaa bi pirā, k'awaa wāipia bi ooit'ee Tachi Ak'órepa k'inia bik'a māik'aapa māga ak'ipiipia bi apemaarāmaa. Chīara ome t'āri pia baipia bi māik'aapa k'aripaipia bi, audua-ee. Māgata p'anapata wāara k'ʔsia k'awaa beerā. ¹⁴ Mamīda māga p'anapataadai k'āyaara, parāpa Tachi Ak'óre Ūraa jaratee k'inia p'ani pirā apemaarā k'āyaara waibiara pa k'inia-pa, wāara Tachi Ak'óre-it'ee k'ʔsia atua p'ani, irua māga oopik'aa perā. ¹⁵ Chi māgá k'ʔsia p'an̄irā

ijāadak'arāk'api k'īsiapata, āchia oo k'iniata oo k'inia p'anadairā. ¡Netuarapata māgá k'īsiapipari! ¹⁶ Eperā aba waibiara pa k'inia bak'āri apemaarā k'āyaara, jōmaarāpa ichi pedee aupai ūridamerā, nāgee ne-inaa k'achia k'īra t'ādo ooi: nepira jiriyaa bai, pedee audua bai, maa-e pirā apemaarā k'aripak'aa bai. ¹⁷ Mamīda chi wāara k'īsia k'awaa bi Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a māgá nipak'aapi. Ne-inaa awaraa k'āyaara jōma oopari oo k'inia bairā Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a. Nepira jirik'aa chīara ome; jīp'a k'āiwee bapari. Chīara k'īrau chok'ak'aa māik'aapa pia ūripari ne-inaa iidide chedak'āri. K'īrau-ee oopari ichi poropa oopi bik'a. Awaraarā chupīra k'awaapari māik'aapa k'aripapari. Eperā aba pipiara ak'ik'aa apemaarā k'āyaara. Oopari ichia jara bik'a; seewata ne-inaa ook'aa. Māgeepa ne-inaa k'īra t'ādo oopari chīara k'aripait'ee. ¹⁸ Chi māga oopari pa k'inia bapari jōmaarā k'āiwee p'anap-ataadamerā ichik'a, Tachi Ak'ōre k'īrapite māik'aapa apemaarā k'īrapite. Mapa pia nipapari. Māgá ichi ik'aawa p'aniirā iruk'a p'ana k'iniadaipi.

4 Ma k'īsia k'awaa bi māga bapari mīda, parādepe- ma chok'ara k'āiwee p'anadak'aa. ¿Wāara-ek'ā? Aupedee para bapari māik'aapa k'īrau para bapari, pāchia t'āride k'īsia k'achia iru p'anadairā. ¿K'āare k'au-repata māga para bapari? ¿Pāchia oo k'inia p'ani k'au-rep-ek'ā?

Tachi Ak'ōrepa jara bik'a oodak'arā

² Nāga oo p'ani. Parā waibiara pa k'inia p'anapata apemaarā k'āyaara maa-e pirā chīara net'aa k'īpata. T'ēpai ma net'aa p'oyaa atada-e pak'āri, ma net'aa chipari k'īra unuamaa iru p'aneepata, peet'aa k'ini-adarutamaa. Māga oo p'ani mīda, atadak'aa parāpa k'inia p'ani, Tachi Ak'ōremaa iididak'aa perā. ³ Jōdee Tachi Ak'ōremaa iididak'āri, pāchi-it'ee aupaita iidipata. Mapa Tachi Ak'ōrepa teek'aa pāchia iidi p'ani, māgá k'achia iidi p'anadairā. ⁴ Pāchia oo k'iniata oo k'inia p'anadairā, Tachi Ak'ōrepa jara bik'a oo k'iniada-e. Ara wērapa chi k'ima amaaparik'a awaraa ome banait'ee, māga pik'a parāpa oodaamaa p'ani ne-inaa Tachi Ak'ōrepa oopi bi, oonadait'ee irude ijāadak'aa beerāpa oopatak'a. ¿K'awada-e p'anik'ā māga oodak'āri, t'īu p'ani Tachi Ak'ōre k'īra unuamaa iru p'anapataarā eere? ⁵ ¿K'āata k'īsia p'anima? ¿Tachi Ak'ōrepa ichi ūraa p'ādade nāga pariatua jara bik'ā?

'Mia jaure bida eperā k'ap'ade k'inia bi michi-it'ee.'

(Dt 4.24)

¡Tachi Ak'ōrepa pariatua māga jara-e paji! ⁶ Māga jaraji tachi pia ak'ī k'inia bairā māik'aapa k'aripa k'inia bairā. Mamīda wāara k'inia p'ani pirā irua māga oomerā, pāchia k'inia p'ani oo amaadaipia bi māik'aapa irua jara bik'a oodaipia bi. Māga k'awa p'ani iru ūraa p'ādade jara bairā:

'Tachi Ak'ōrepa k'aripa-e audua p'anapataarā, mamīda t'āri pia k'aripapari audua-ee beerā.'

(Pr 3.34)

⁷ Mapa ipemaarā, oopiti Tachi Ak'ōremaa irua oo k'inia bik'a pāchi t'āride māik'aapa pāchi k'īsiade. Ma

awara netuarapa k'īsia k'achia k'īsiapik'āri, oonāati ichia k'inia bik'a. Ma k'āyaara chóoti māik'aapa Tachi Ak'ōremaa it'aa t'īti. Māgá oodak'āri, ma netuara āyaa wāit'ee. ⁸ Parādepema ne-inaa k'achia oo p'aniirāpa jarāti Tachi Ak'ōremaa jōma k'achia oodap'edaa, irua māgí wēpapik'oomerā. Maap'eda k'achia k'īra t'ādo o amāati. Māga ooruta pirā, irumaa it'aa t'īdak'āri, irua waya ūriipi. Ichiaba pariatua k'īsia p'aniirāpa māga oodaipia bi. Māgeerā eda k'īsiapata "mia ooit'ee Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a" māik'aapa eda k'īsiapata "mia ooit'ee michia oo k'iniata". Tachi Ak'ōrepa māgá pariatua k'īsiapik'aa. ⁹ Parā wāara pia nipa k'inia p'ani pirā Tachi Ak'ōre k'īrapite, k'īsiati pāchia oopat-ap'edaade. Maap'eda k'īsia p'ua p'anāti. Ēidai k'āyaara, t'āri p'ua p'anāti māik'aapa jéeti, pāchia k'achia oopat-ap'edaa k'auropa. ¹⁰ Māga ooruta pirā, Tachi Ak'ōremaa ak'ipidai wāara oo k'inia p'ani irua jara bik'a. Ma awara māgá oodak'āri, irua parā pia ak'īi.

Ak'idaik'araa bi chīarapa oo p'ani ma t'ēpai āra āpīte ik'achia jarait'ee

¹¹ Mamīda ipemaarā, k'īrak'aupai chīara āpīte pedee k'achia pedeedai, k'īsia p'anadairā āchia ooda-e p'ani Tachi Ak'ōre Ūraa p'āpidade jara bik'a. Māgá eperāpa pedee k'achia pedeeik'āri, ichiaba oo-e bi Tachi Ak'ōrepa jara bik'a, ichi ūraade jara bairā chīara āpīte pedee k'achia pedeeik'araa bi. Ma awara ijāapataarāpa māga oodak'āri, ak'īpipata k'īsia p'ani āchia Tachi Ak'ōre k'āyaara pipiara k'awa p'ani chīarapa oo p'ani ak'īdait'ee. ¹² Māgá k'īsiadaik'araa bi. Tachi Ak'ōrepa-paita eperāarāpa oopata ak'īpari, ichiata jarada perā sāga p'anapataadaipia bi. Ichia aupaita eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atapari ichi ome p'ananadamerā. Ma awara ichia aupai jarapari chisāgīrā ichimāiipa āyaa pēit'ee. Mapa apidaapa ak'īdaik'araa bi chīarapa oopata, jarait'ee pia wa k'achia.

Ūraa audua pedenaadamerā

¹³ Ūriti parādepema jarapataarā: "Idi maa-e pirā nu wādait'ee jāgí p'uurudee net'aa netode māik'aapa año aba mama p'aneedait'ee mimiamaa p'arat'a jītadait'ee." ¹⁴ Māga jaradaik'araa bi parāpa k'awada-e p'anadairā nu chok'ai p'anadai wa p'anada-e pai. Parā nāupa jīarara taarā-ee āyaa p'ua ateeaparik'api p'ani.

¹⁵ Idi wa nu ne-inaa oodait'eeda adai k'āyaara, jaradaipia bi: "Tachi Ak'ōrepa k'inia bi pirā māik'aapa chok'ai p'ani pirā, ne-inaa oodait'ee." ¹⁶ Mamīda parāpa māgadak'aa. Audua pedeeepata, pāchi k'īradoopa ne-inaa jōmaweda oo k'inia p'anadairā. Mamīda māgá audua pedeedaik'araa bi, tachi jōmaweda Tachi Ak'ōre jua ek'ari p'anadairā. ¹⁷ Māpai eperāpa k'awa bi pirā ne-inaa pia oopīa bi, mamīda māga oo-ee, k'achia oomaa bi Tachi Ak'ōre k'īrapite.

Ūraa p'arat'ara beerā-it'ee

5 Īrá ūriti p'arat'ara beerā. Jéeti māik'aapa bíati, parā miadait'ee perā Tachi Ak'ōrepa ak'ik'āri na

p'ek'au eujādepemaarāpa oopatap'edaa. ² Ma ewate pāchia ne-inaa iru p'anī jōmaweda servi-ee bai-bee-it'ee. Jōma pāchia k'odait'ee ia bidap'edaa mik'ia bait'ee. Ma awara parāpa p'aru pi-ia p'e iru p'anī jīdait'ee wīwirria jēra bait'ee, poliillapa k'ok'ooda perā. ³ Parā nēe māik'aapa p'arat'a p'e iru p'anī mogosia jēra bait'ee hi-errok'a. Tachi Ak'ōrepa ma net'aa jōmaweda jōpiit'ee, ichi k'īrapite servi-e bairā. Parāpa ma nēe p'arat'a ome māgá mogosiadaida unudak'āri, k'awaadait'ee pāchi k'ap'ia paara jōdait'ee, t'ipitaupa ne-inaa paa jōparik'a. Īrá parāpa māgee net'aa at'āri p'ema p'anī. Mamīda taarā-e Tachi Ak'ōrepa ooit'ee mia jara bik'a. ⁴ Īrítī! Parāpa mimiapataarā jiripata pāchi ne-uudap'edaa chauda p'edamerā. Mamīda ma mimiapataarāmaa p'aadak'aa. Mapa chupiria iidipata abaapa āchi k'ari-pamerā. Jōmaarā Ak'ōre Waibiapa āra chupiria iidida ūri bi. ⁵ Na p'ek'au eujāde p'anī misa, jōmaweda pāchia oo k'iniata oopata māik'aapa net'aa k'iniata p'e wāpa-ta. P'ak'a poreepidák'apī p'anī. Mamīda taarā-e ewari cherude p'ak'a ateeptak'a chi peepatamaa, Tachi Ak'ōrepa parā k'achia ooit'ee, ooda-e p'anadairā irua k'inia bik'a. ⁶ Ma awara parāpa eperā t'āri pia p'anīrā charraarāmaa ateeptata, ne-inaa k'achia maarepida ooda-e p'anī mīda. Maap'eda charraarāmaa p'aapata ma chupiria chitoonīrā peepidamerā. ¿K'aipa p'oyaaima parā ome?

Choodaipia bi chupiria jōnide

⁷ Īpemaarā, Tachi Ak'ōrepa māgá ooit'ee perā māgeerā ome, choopatāati chupiria jōnadak'āri āra k'aurepa. Māga oodaipia bi Tachi Waibi Jesucristo cheit'ee perā. Iru māgá cheru misa, p'anapataadaipia bi ne-uupataarāk'a. Māirāpa ne-inaa uudap'eda, k'āi-wee nīpata ijāa p'anadairā k'oi chek'āri, āchi ne-uudap'edaa t'onoit'ee māik'aapa wariit'ee. Ai t'ēepai waya nīpata k'oi waya chek'āri, ma ne-uudap'edaa chaumerā. ⁸ Māga pik'a parā k'āiwee nīdaipia bi māik'aapa ijāapataadaipia bi Tachi Waibiade, iru taarā-ee cheit'ee perā, jōmaarāpa oopatap'edaa ak'ide.

⁹ Mamīda Īpemaarā, māgá k'āiwee ni p'anī misa ma chupiria jōnide, k'īrak'aupai jaradai: "Jāgí ijāapari k'aurepa mi nāgá chupiria nībi." Tachi Ak'ōrepa māgá k'achia k'īsiapataarā pia ak'ī-e pait'ee, iru chek'āri jōmaarāpa oopatap'edaa ak'ide. Taarā-ee iru waya cheit'ee na p'ek'au eujādee. ¹⁰ Piara k'awaadamerā sāga choodaipia bi nepirade jōnide, mia k'irāpapi k'inia bi Tachi Ak'ōre pedee jarapataarā chonaarāweda p'anapatap'edaa. Tachi Ak'ōrepa āra pēiji jarade irua oopi k'inia bada eperāarāmaa. Mamīda ma eperāarāpa āra miapijida, ārapa jaradap'edaa ūri k'iniada-e p'anadap'edaa perā. Māgá iru p'anajida mīda, choopachida. ¹¹ Tachi ijāapataarāpa pia pedee-pata āra

āpīte, waapiara ijāapatap'edaa perā Tachi Ak'ōrede āra chupiria jōnadak'āri. Parāpa k'awa p'anī sāga chooji chonaarāwedapema Job, chupiria nībīde. Māgá baji mīda, Tachi Ak'ōrede ijāapachi. Maap'eda ma chupiria nībīdeepa uchiak'āri, Tachi Ak'ōrepa Job k'aripaji pipiara bapariimerā naawedapema k'āyaara. Tachi Ak'ōrepa māga ooji chupiria jōnīrā chupiria k'awaapari perā.

¹² Īrá Īpemaarā, ne-inaa awaraa k'awapi k'inia bi parāmaa. Juraadaik'araa bi ne-inaa apida k'īrapite: pajā k'īrapite, na eujā k'īrapite, wa ne-inaa awaraa k'īrapite. Tachi Ak'ōrepa jōmaarāpa oopatap'edaa ak'īk'āri, pia ak'ī-e pait'ee māgá pariatua jarapataarā, chīarapa ijāadamerā āchia jara p'anī. Māgá juraadai k'āyaara parāpa jaradaipia bi: "ooit'ee-pī" jaradak'āri ne-inaa oodait'ee māik'aapa "oo-epī" jaradak'āri ne-inaa ooda-e pait'ee.

¹³ Māpai Īpemaarā, parādepema aba chupiria nībak'āri, it'aa t'īpia bi. Jōdee o-īa bak'āri, Tachi Ak'ōre-maa k'ariipia bi. ¹⁴ Ma awara parādepema aba k'ayaa bak'āri, jara pēidaipia bi tachi ijāapataarā ak'īpataarā-maa, āra chedamerā māik'aapa it'aa t'īdamerā iru pari. Iru ik'aawa pachedak'āri, ārapa it'aa t'īdaipia bi Jesu-cristopa iru jīpamerā. Māimisa āradepemapa iru k'ap'ia p'uruipia bi aceitepa. ¹⁵ Mamīda it'aa t'īdak'āri, wāara ijāadaipia bi Tachi Ak'ōrepa jīpai. Māga ooruta pīrā, Ak'ōrepa ooit'ee ārapa iidi p'anīk'a. Ma k'ayaa wē-pait'ee māik'aapa k'ayaa baji pīrā p'ek'au k'achia ooda k'aurepa, ma p'ek'au k'achia wēpait'ee. ¹⁶ Tachi Ak'ōrepa māga oopari perā, k'ayaa beerāpa jaradaipia bi āchia k'achia oodap'edaa awaraa ijāapataarāmaa, māirāpa it'aa t'īdamerā āchi pari. Māgá Tachi Ak'ōrepa āra jīpai. Mia māga jara bi irua oopari perā ichi k'īrapite pia nīpapataarāpa iidi p'anīk'a, wāara ijāadak'āri. Māga oopari ārapa ne-inaa chaaree iidi p'anī pijida. ¹⁷ Māga ooji chonaarāweda ichi pedee jarapari Elías ome. Elías eperā paji tachik'a. Mamīda it'aa iidik'āri Tachi Ak'ōre-maa irua k'oi chepinaamerā, Tachi Ak'ōrepa māga ooji, Eliapa wāara ijāa bada perā. Año ōpee esa-auk'a k'oi che-e paji. ¹⁸ Ma t'ēepai waya it'aa iidik'āri, Tachi Ak'ōrepa k'oi chepiji māik'aapa ma eujāde ne-uudap'edaa t'onop'eda māik'aapa warip'eda, chauji.

¹⁹ Māpai Īpemaarā, mia et'ewa jaradak'a chik'aripa p'anapatāati. Māgá parādepema aba k'achiade baairu pīrā oo k'inia-e bairā Tachi Ak'ōrepa oopi k'inia bik'a, awaraarāpa iru k'aripadai, waya wāara ijāamerā māik'aapa k'achia oo amaamerā. ²⁰ K'awadaipia bi chi māgá k'ariparupa māgí eperā o k'achiadeepa uchiapi-it'ee. Māgá Tachi Ak'ōrepa irua k'achia ooda jōmaweda wēpapii.

Māgapai paji.

1 San Pedro

San Pedro, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'ã peiji Cristode ijäapataarã Ásia eujãde awara-awaraa p'anapat-
ap'edaarãmaa. Chupiria p'anapatap'edaa perã ijäadak'aa beerã juade, Pedropa ũraa bi choodamerã ächi ijäa
p'anide.

Salude jarap'eda, naapiara Pedropa k'irãpapi bi sãga Tachi Ak'õrepa ära chupiria k'awaaji mäik'aapa k'aripaji
Cristode ijäadamerã. Jara bi chonaarãwedapema Ak'õre pedee jarapataarãpa, iru angeleerãpa paara mãga
k'awa k'inia p'anajida, mamĩda p'oyaada-e paji (cap. 1.1-12). Jara bi Ak'õrepa ijäapataarã mãgã o k'achiadeepa
k'aripa atada perã, p'ek'au k'achia oo amaadaipia bi mäik'aapa irua oopi bik'a p'anapataadaipia bi (caps.
1.13-2.3). Jara bi Jesucristopa ära jirit'eraji p'aareerãk'a p'anadamerã ichideerã t'ãide mäik'aapa awara p'anap-
ataadamerã na p'ek'au eujãdepema ijäadak'aa beerã k'ãyaara (cap. 2.4-12). Jara bi ächi poro waibiara
waaweedamerã. Ichiaba jara bi Cristo miada ära k'aripait'ee (cap. 2.13-25). ũraa bi miak'ãi p'anirãpa
k'awaadamerã sãga p'anapataadaipia bi Cristo jua ek'ari (cap. 3.1-7). Waya jara bi ijäapataarãpa naawedapema
ne-inaa k'achia oopata oo amaadamerã mäik'aapa ne-inaa pia oopataadamerã, ma k'aurepa miaruta pijida
(caps. 3.8-4.19). T'ëepai ũraa awara-awaraa jara bi ijäapataarã-it'ee (cap. 5.1-11) mäik'aapa äramaa salude pei
bi (cap. 5.12-14).

Salude peida

1 Mi, Pedro Jesucristopa peida ichi ũraa jarateede.
Mia na k'art'a p'ã peiru parã, Tachi Ak'õrepa jirit'er-
adaarãmaa Cristode ijäadamerã; chi awara-awaraa
p'anapataarã k'ira tewaraarãk'a nãgí eujãde: Ponto,
Galacia, Capadocia, Ásia mäik'aapa Bitinia; mãgí eu-
jãde. ² Tachi Ak'õrepa naaweda k'isia iru badak'a, parã
jirit'eraji. Iru Jaurepa parã awara biji oodamerã Jesu-
cristopa oopi bik'a mäik'aapa p'ek'au k'achia wëe
p'anadamerã iru waa bat'ada k'aurepa. Mia it'aa iidi bi
Tachi Ak'õrepa parã audú pia ak'í bapariimerã. Mãgã
k'ãiwee p'anapataadait'ee.

Cristode ijäapataarãpa it'ari ne-inaa pia iru p'anadait'ee

³ O-ia it'aa t'ĩdáma Tachi Ak'õremaa. Iru Tachi Waibia
Jesucristo Ak'õre. Tachi audú chupiria k'awaada perã,
ichi Jaurepa tachi waya t'o pik'apiji ichideerã
p'aneedamerã. Mãga ooji Jesucristo piup'eda, chok'ai
p'irabaipik'ãri. Ma k'aurepata k'awa p'ani tachi jida ichi-
aba chok'ai p'irabaidait'ee. ⁴ Ma awara k'awa p'ani
tachia iru p'anadait'ee ne-inaa jõmaweda Tachi
Ak'õrepa k'isia iru bi teeit'ee ichideerãmaa. Mãgí ne-in-
aa ia iru bi it'ari parã-it'ee. Mãgí ne-inaa pi-ia bi. Jõk'aa
mäik'aapa sore pak'aa, ne-inaa it'aripema perã. ⁵ Parã-
pa wãara Tachi Ak'õrede ijäapata perã, irua parã ak'í
bapariit'ee mãgí ne-inaa unurutamaa. Iru jõmaarã
k'ãyaara waibiara bairã, parã ak'ipari atuanaadamerã
ichi ewari waibia ewate, na p'ek'au eujã jõk'ãri. Ma
ewate irua unupit'ee jõma ichia k'isia iru bi ichideerã-
it'ee.

Ijäapataarã o-ia p'anapata

⁶ Tachi Ak'õrepa mãga oopari perã parã-it'ee, t'ãri o-
ia p'anapata. Mamĩda írã, taarã-e nide k'isia
p'uadaridai, nepira k'ira t'ãdoode baaidak'ãri. ⁷ Parã
nepirade baaipata k'awaadait'ee wãara Cristode ijäap-
ata wa mãga-e. K'isiatĩ nãgide. Eperãrãpa t'ipitaude
nëe torraipata, nejarra uchiamerã. Mãga pik'a parã
nepirade baaipata, audupiara Cristode ijäap-
ataadamerã. Nëe pi-ia bi, mamĩda pipiara bi Cristode
ijäait'ee. Nëe jõdaipari na eujãdepema perã. Mamĩda
eperãpa wãara Cristode ijäak'ãri, jõ-e pait'ee. Mapa
chóoti parã ijäa p'anide, nepirade baairuta pijida. Mã-
ga ooruta pirã, Jesucristo waya chek'ãri, Tachi Ak'õrepa
pia pedeeit'ee parãmaa.

⁸ Parãpa Cristo waide unuda-e p'ani mĩda, iru k'inia
iru p'ani. Ma awara írã unuda-e p'ani mĩda, irude ijäap-
ata. Mapa t'ãri o-ia p'anapata. Pedee wë-e jarait'ee sã-
ga parã audupai o-ia p'ani. ⁹ Parãpa k'awa p'ani wãara
ijäapata perã, Tachi Ak'õrepa parã k'aripamaa bi atua-
naadamerã.

Chonaarãwedapemaarãpa k'awa k'inia p'anadap'edaa

¹⁰ Chonaarãweda Ak'õre pedee jarapataarãpa pi-ia
ak'ijida Tachi Ak'õre ũraa p'ãda k'awaadait'ee sãga
Tachi Ak'õrepa eperãrã k'aripait'ee atuanaadamerã,
parã ome oomaa bik'a. Mãgã ak'í p'ani misa, ächia jõ-
ma pia k'awada-e paji mĩda, Tachi Ak'õrepa jarapiji ära-
maa sãga irua parã irapemaarã k'aripait'ee baji,
eperãrã jõmaweda k'inia iru bairã. ¹¹ Cristo Jaurepa
ãramaa jarapipachi iru cheit'ee bada, chupiria nĩbait'ee
bada mäik'aapa k'ira wãree bait'ee bada, jõmaarã
k'ãyaara waibiara pak'ãri. Mapa ärapa audú k'awa
k'inia p'anapachida sãga mäik'aapa sãapai ma jõma

p'asait'ee paji. ¹² Mamída Tachi Ak'õrepa áramaa k'awapiji mágí pedee jaradak'ári irua jarapidak'a, áchi-it'ee-e paji. Ma k'áyaara pará ñrapemaarã-it'ee paji. Mágí pedee parãpa úrijida Tachi Ak'õre Úraa jarateep-ataarãpa parãmaa jarateedak'ári Cristopa ooda parã o k'achiadeepa k'aripa atait'ee. Mäga jarateejida Tachi Ak'õre Jaure it'ariipa ára ome ba cheda perã. ¡Angeleerãpa paara mágí net'aa jõma k'awa k'inia p'anapata! Mamída k'awada-e tachia k'awa p'anik'a.

Cristode ijãapataarã k'achia wëe p'anapataadaipia bi

¹³ Maperã k'íra jíp'a p'anapataáti. Ichita k'ísíati Tachi Ak'õrepa ooit'ee bide parã k'aripait'ee Cristo waya chek'ári. ¹⁴ Warrarã chok'ek'ee p'anapatak'a p'anapataáti. Ijãadai naaweda p'anapatak'edaak'a p'ananáati. Maapai Tachi Ak'õre k'awada-e p'anadap'edaa perã, ne-inaa k'achia pariatua oopachida; pãchia oo k'iniata. ¹⁵ Ma k'áyaara ne-inaa jõmaade k'achia wëe p'anapataáti, Tachi Ak'õre k'achia wëe bapari perã. Iruata parã jiriji mäga p'anapataadamerã. ¹⁶ Iru úraa p'ädade auk'a jara bi:

'K'achia wëe p'anapataáti, mi mäga bapari perã.'
(Lv 19.2)

Tachi Ak'õre waaweedaipia bi

¹⁷ Tachi Ak'õre, "Ak'õreda" a p'ani pirã, iru waaweedaipia bi na p'ek'au eujãde p'ani misa k'íra tewaraarãk'a. Iru waaweedaipia bi irua jõmaarãpa ne-inaa oopata auk'a ak'ipari perã jarait'ee pia wa k'achia. ¹⁸ Pariatua parãpa ne-inaa k'achia oo wãpachida pãchi chonaarãpa oo p'anadap'edaak'a. Pia k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa parã k'aripa-e paji ma naaweda o k'achiade wãdadeepa, apidaapa irumaa p'aadap'edaa perã ne-inaa jõparipa, nëek'a maa-e pirã p'arat'ak'a. ¹⁹ Ma k'áyaara Tachi Ak'õrepa parã ma o k'achiadeepa k'aripa ataji Cristo waa bat'ada k'aurepa. Ma waa pipiara baji ne-inaa awaraa k'áyaara, oveja chak'e waak'a bada perã. Chonaarãweda eperãarãpa oveja chak'e maarepida t'uda anida wëe ateedak'ári peepidait'ee mäik'aapa paadait'ee Tachi Ak'õre-it'ee, irua ára pia ak'ipachi. Mäga bi Cristo waa ome. Iru maarepida k'achia wëe baji. Mapa iru waa bat'ada k'aurepa Tachi Ak'õrepa irude ijãapataarã pia ak'ipari. ²⁰ Na eujã ooi naaweda Tachi Ak'õrepa k'ísia iru baji Cristopa ichi waa bat'amerã eperãarã k'aripait'ee. Mamída ñrapaita, na p'ek'au eujã jõi naaweda, irua Cristo pëiji parã ñrapemaarã k'aripade. ²¹ Ma awara Cristo chok'ai p'irabaipiji mäik'aapa it'aa ateeji ichi k'íra wãree eujãdee. Mapa Cristo k'aurepa parãpa Tachi Ak'õrede wãara ijãapata mäik'aapa k'awapata jai-idaadak'ári, irua parã ichiaba chok'ai p'irabaipit'ee.

Chik'inia p'anapataadaipia bi

²² Parãpa úridap'eda Tachi Ak'õrepa wãarata jara pëida Cristode, t'áripa ijãajida mäik'aapa Ak'õrepa parã p'ek'au k'achia wëepapiji. Mapa írá wãara pãchi ñpe-maarã Cristo k'aurepa k'inia iru p'anadai. Mapa jíp'a

pãchi t'áripa chik'inia p'anapataáti. ²³ Mäga p'anadaipia bi Tachi Ak'õre Jaurepa parã waya t'o pik'apida perã ichideerã p'aneedamerã. Mäga padaida-e paji pãchi ak'õreerã k'aurepa, ewaa t'odak'a. Mägee ak'õreerã pi-upata. Mamída Tachi Ak'õre ichita chok'ai bapari. Iruata parã ichideerã papiji ichi pedee k'aurepa. Mágí pedee jök'aa. Ichita bapari Tachi Ak'õrek'a. Mapa parã jida ichita p'anapataadait'ee. ²⁴ Tachi Ak'õre Úraa p'ädade jara bi:

'Eperãarã jõmaweda p'újajak'a p'ani. P'újara bap'eda, taarã-ee pñdaipari. Ichiaba p'újara p'ono t'onop'eda, pi-ia unupata mída, piu baaipari eujãde. ²⁵ Mamída mäga-e Tachi Ak'õre pedee ome. Mágí ichita bapari.'

(Is 40.6-8)

Parãpa mágí pedee úrijida Tachi Ak'õre Úraa jarateep-ataarãpa parãmaa jarateedak'ári Cristopa ooda parã k'aripait'ee atuanaadamerã. Mágí pedee pia k'aurepa ta parã jida ichita p'anapataadait'ee.

Tachi Ak'õre Úraa audú k'awaa k'inia p'anadaipia bi

2 Maperã oo amáati ne-inaa k'achia k'íra t'ádo. Seewanáati mäik'aapa seewata ne-inaa oonáati. Awaraarã k'íra unuamaa iru p'ananáati árapa net'aa iru p'ani k'aurepa. Pedee k'achia apida chíra ápite jaranáati. ² Ma k'áyaara, ara warra ewaa t'oda juto k'inia bik'a, k'awaa k'inia p'anapataáti Tachi Ak'õrepa wãarata jara pëida. Mägá oo wãdait'ee irua oopi bik'a it'aa wãrutamaa. ³ Írá k'awa p'ani Tachi Waibia t'ári pia bapari.

Jesucristo ijãapataarã poro waibia

⁴ Mapa óoti irua k'inia bik'a. Irua tachi k'aripapari ichita chok'ai p'anapataadamerã. Eperãarãpa iru yiaraa iru p'anapachida te oopataarãpa mäu orp'e-ee yiaraa iru p'anapatak'a, mäu basa-it'ee jirit'eradak'ári. Mamída Tachi Ak'õre k'írapite iru chi mäu pipiara pik'a bi, Tachi Ak'õrepa iru jirit'erada perã. ⁵ Parã jida ma ichita bapari tedepema máuk'api p'ani ichita p'anapataadait'ee perã. Mapa oopiti Tachi Ak'õremaa irua k'inia bik'a. Mäga oodak'ári, parãpa mimia oodait'ee p'aareerãpa oopatak'a ne-animalaarã peedap'eda, paadak'ári Tachi Ak'õre-it'ee. Mamída ma k'áyaara ne-inaa pipiara oodait'ee, Cristo k'ap'ia pari ne-inaa oodait'ee perã ichi Jaurepa oopi bik'a. ⁶ Chonaarãweda Tachi Ak'õrepa mäga jaraji ichi Úraa p'ädade: 'Mia aba pi-ia bita jirit'eraji biit'ee michi it'aripema Sión p'uurude, parãpa irude ijãadamerã. Irude ijãapataarã k'íra nejasia p'anada-e pait'ee ma p'uurude panadak'ári, ichideerã perã.'

(Is 28.16)

⁷ Wãara parã ijãapataarã-it'ee iru jõmaarã k'áyaara pipiara bi. Mamída mäga-e ijãadak'aa beerã-it'ee. Tachi Ak'õre Úraa p'ädade jara bi: 'Te oopataarãpa mäu k'iniada-e padap'edaa pipiara padachi.'

(Sal 118.22)

⁸ Ichiaba awara äi Tachi Ak'õre Úraa p'ädade jara bi:

'Ara eperā māumaa t'ūtūparik'a, māga pik'a eperāarā chok'ara t'ūtū pik'adait'ee ma māu pipiara papida k'au-repa.'

(Is 8.14)

Māgí māu Jesucristo. Wāara ijāadak'aa beerā t'ūtū pik'apata, Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida Cristo k'ap'ia pari ijāadaamaa p'anadap'eda, atuadait'ee perā Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru badak'a.

⁹ Mamīda Ak'ōrepa parāta jirit'eraji ichideerā p'anadamerā. Ichiaba jōmaarā reypa parā awara biji mimia oodamerā ichi pari, p'aareerāpa Ak'ōre mimia oopatak'a. Ak'ōrepa k'īnia bi parā ichi p'uuru pidaarā p'anadamerā ichik'a, k'achia wēe. Ichideerā papiji parā pa jōmaarāmaa jaradamerā irua ooda eperāarā k'aripait'ee. Iruata parā jiriji uchiadamerā ijāadak'aa beerā p'āriu pik'a p'anideepa t'ūdait'ee īdaa pik'a pi-ia bidee iru ome. ¹⁰ Naaweda parā Tachi Ak'ōre p'uuru pidaarā-e paji. Mamīda īrā iru p'uuru pidaarā. Naaweda Tachi Ak'ōrepa parā chupiria k'awa-e paji, ijāadak'aa p'anadap'edaa perā. Mamīda īrā parā chupiria k'awaa bi, ichideerā perā.

Oopatāati Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a

¹¹ Mapa īpemaarā k'iniarā, mīa enenee nībi oon-aadamerā pāchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'īapa oopi k'īnia bik'a. Māgīpa chōo pik'apari tachi t'āri ome. Parā k'īra tewaraarā k'a p'anapata ijāadak'aa beerā t'āide. Mapa oodaik'araa bi āchia oopatak'a. ¹² Ma k'āyaara āchi t'āide k'īra jīp'a p'anadaipia bi. Māgā p'anaruta pirā, āchia "k'achia beerāda" aruta pijida parā āpīte, unudait'ee parāpa ne-inaa pia oo p'ani māik'aapa Tachi Ak'ōre cheru ewate jaradait'ee iruata parāmaa māga oopiji.

¹³ Na p'ek'au eujāde p'ani misa, óoti eperāarā poroorāpa jara p'anik'a, apidaapa Tachi Waibia āpīte k'achia pedeenadamerā parā k'aurepa. Māga oodaipia bi César ome, iru waibia bairā apemaarā poro waibiarā k'āyaara. ¹⁴ Ichiaba māga oodaipia bi iru ek'ari p'aniirā ome. Irua āra pēipari k'achia beerā atadamerā māik'aapa miapidamerā; jōdee t'āri pia p'aniirāmaa pia pededamerā. ¹⁵ Tachi Ak'ōrepa k'īnia bi parāpa ne-inaa pia aupai oodamerā. Māga ooruta pirā, chi k'īsia k'awa-ee p'aniirāpa parā āpīte pariatua pedeeda-e pai. K'īup'ee p'anadait'ee.

¹⁶ Parā esclavoorā-e. Mapa p'anapatāati esclavo-eerā k'a. Mamīda māimisa k'īsianāati oodait'ee pāchia oo k'iniata, ne-inaa k'achia oorutamaa. Ma k'āyaara p'anapatāati Tachi Ak'ōre esclavoorā k'a, oomaa irua oopi bik'a. ¹⁷ T'āri pia p'anapatāati jōmaarā ome. K'īnia iru p'anapatāati pāchi īpemaarā Cristo k'aurepa. Tachi Ak'ōre waawepatāati māik'aapa César waawepatāati, eperāarāpa āchi poro waibiarā waawepatak'a.

P'anadaipia bi Cristo mimiapataarā k'a

(Ef 6.5-9; Col 3.22-25; Tit 2.9-10)

¹⁸ Teeda mimiapataarā, pāchi poro waibiarā waawepatāati māik'aapa oopatāati ārapa jara p'anik'a. Māga oodaipia bi āra t'āri pia p'ani pirā, maa-

pirā t'āri k'achia p'ani pijida. ¹⁹ Ārapa parā miapidai, ne-inaa k'achia ooda-e p'ani mīda. Mamīda k'īrau-ee chooruta pirā oo k'īnia p'anadairā Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a, irua parā pia ak'īit'ee. ²⁰ Jōdee māgā ak'ī-e pait'ee parāpa ne-inaa k'achia oodap'eda, k'īrau-ee chooruta pirā miapidak'āri ma k'achia oodap'edaa k'aurepa. Mamīda parā k'īrau-ee chooruta pirā miapidak'āri ne-inaa pia oodap'edaa perā, māgara Tachi Ak'ōrepa parā pia ak'īit'ee. ²¹ Ma-it'ee Tachi Ak'ōrepa parā jiriji, Cristo jīak'a p'anapataadamerā. Iru miaji parā k'aripait'ee. K'īnia bi parāpa awaraarā auk'a k'aripadamerā, miaruta pijida māga oo p'ani k'aurepa. Tachi Ak'ōre pedee jaraparipa irude nāga jaraji:

²² 'Trua p'ek'au k'achia ook'aa paji. Seewa apidaamaa jarak'aa paji.'

(Is 53.9)

²³ Cristomaa ik'achia jaradak'āri, māgā p'anauk'aa paji. Miapidak'āri, maarepida jarak'aa paji k'achia ooit'ee iru imiateedap'edaarāmaa. Ma k'āyaara ma nepira ichi-ak'au biji Tachi Ak'ōrepa oomerā ichi oo k'iniata. K'awaji Tachi Ak'ōrepapai ak'īi eperāarāpa oopata jarait'ee pia wa k'achia. ²⁴ Kurusode bak'āri, Cristopa ichi itu tachia p'ek'au k'achia oopata iru baji ichi k'ap'īade. Māgā piuji tachia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa, tachi uchiadaidamerā p'ek'au k'achia jua ek'ariipa māik'aapa k'achia wēe p'anapataadamerā Tachi Ak'ōrepa k'īnia bik'a. Ma p'ek'au k'achia oopatap'edaa perā, parā k'ayaa pik'a p'anapachida. Mamīda Cristo miapida k'aurepa parā pari, jīpa pik'a p'aneejida. Maperāpi īrā parā ichita p'anapataadait'ee Tachi Ak'ōre ome. ²⁵ Parāpa ijāadai naaweda, p'anapachida oveja o atua bik'a, Tachi Ak'ōre k'awada-ee p'anadap'edaa perā. Mamīda īrā, ma oveja āpītee cheruk'a ichi ak'īpari waya unu atarumaa, māga pik'a parā o k'achide wādap'edaadeepa āpītee chejida unu atarutamaa pāchi ak'īpari, Cristo ome. Iruata parā t'āri ak'īpari.

Ūraa miak'āi p'aniirā-it'ee

(Ef 5.22-23; Col 3.18-19)

3 Mīa parā wēraarā miak'āi beerā ūraait'ee oodamerā pāchi imik'īraarāpa jara p'anik'a. Māga ooruta pirā, chi imik'īraarā ijāadak'aa p'aniirāpa Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida ijāadai parā k'aurepa. Cristopa ooda āchimaā jarada-e p'ani mīda, āchia irude ijāadai, ² unudak'āri parāpa Tachi Ak'ōre waawepata māik'aapa ne-inaa k'achia oodaamaa p'anapata. ³ Parā wēraarā Cristode ijāapataarāpa jiridaik'araa bi k'īra wāree p'anadait'ee īripai, pāchi poro pi-ia bida p'anīpa maa-e pirā ne-inaa nēedee ooda jī p'anīpa maa-e pirā p'aru pi-ia jī p'anīpa. ⁴ Ma k'āyaara jiridaipia bi t'āride k'īra wāree p'anadait'ee, awaraarāpa māgee k'īra p'oyaa unuda-e p'ani mīda. Tachi Ak'ōre-it'ee piara bi t'āri pia māik'aapa k'āiwee p'anapataadamerā, ne-inaa īripai oopata k'āyaara. Māgee ne-inaa jōpata, mamīda ne-inaa t'āride ichita bapari. ⁵ Māgā p'anapachida chonaarāwedapema wēraarā, Tachi Ak'ōrede ijāapatap'edaa. T'āride k'īra wāree p'anapachida ijāapatap'edaa perā Tachi Ak'ōrepa āchi

k'aripait'ee mǎik'aapa oopatap'edaa perǎ āchi imik'īraarāpa jaradap'edaak'a. ⁶ Māga paji Abraham wēra Sara. Ichia oopachi Abrahampa jaradak'a mǎik'aapa irumaa: "michi poro waibiada" apachi. Parǎ Sara k'aurāk'a p'ani, iruk'a ne-inaa pia ooruta pirǎ mǎik'aapa ne-inaa apidaamaa p'erapida-e p'ani pirǎ.

⁷ Ichiaba ūraait'ee parǎ imik'īraarǎ Cristode ijāapataarǎ k'īsia k'awaa p'anadamerǎ p'anapataadait'ee pāchi wēraarǎ ome. Āra k'aripapatāati juatau mak'īara wēe p'anadairǎ imik'īraarāk'a. Ma awara āra pia ak'ipataāti, auk'a Cristode ijāapata perǎ mǎik'aapa it'aa wādait'ee perǎ Tachi Ak'ōrepa k'aripap'eda. Āra māgá pia ak'idaipia bi Tachi Ak'ōrepa parǎpa it'aa iidipata p'anaumerǎ.

Sāga p'anapataadaipia bi awaraarǎ ome

⁸ Ma awara parǎ jōmaarǎmaa ūraait'ee auk'a k'īsia p'anapataadamerǎ oodait'ee Cristopa oopi bik'a. T'āri auk'a p'anapatāati mǎik'aapa chik'inia p'anapatāati ĩpemaarǎ perǎ Cristo k'aurepa. Awaraarǎ chupiria k'awaa p'anapatāati mǎik'aapa audua-ee p'anapatāati. ⁹ Awaraarǎpa parǎmaa ne-inaa k'achia oodak'āri, auk'a oonāati. Parǎmaa ik'achia jaradak'āri, auk'a jaranāati. Ma k'āyaara āchima pia pedēeti mǎik'aapa it'aa iiditi Tachi Ak'ōrepa āchi k'aripamerǎ. Ma-it'ee Tachi Ak'ōrepa parǎ jiriji, parǎ jida k'aripa k'inia bada perǎ. ¹⁰ Iru ūraa p'ādade jara bi:

'Eperǎ t'āri o-īa taarǎ ba k'inia bi pirǎ na p'ek'au eujāde, awaraarǎ āpīte pedee k'achia jara amaai pia bi mǎik'aapa seewa amaai pia bi. ¹¹ Ne-inaa k'achia k'īra t'ādoo oo amaai pia bi mǎik'aapa ne-inaa pia oopia bi. Jirīpia bi k'āiwee bapariit'ee jōmaarǎ ome. ¹² Ma jōma oopia bi Tachi Waibiapa ak'ī bapari perǎ ne-inaa pia oopataarǎ mǎik'aapa ūripari perǎ ārapa it'aa iidipata. Mamīda māga oo-e ne-inaa k'achia oopataarǎ ome. Māirǎ k'aripa-epi.'

(Sal 34.12-16)

¹³ Parǎpa jiriruta pirǎ oodait'ee ne-inaa pia aupai, ĩk'airāpa parǎmaa k'achia oodaima? ¹⁴ Mamīda awaraarǎpa parǎ miapiruta pijida ne-inaa pia oo p'ani k'aurepa, o-īa p'anadaipia bi. Ma miapida k'aurepa Tachi Ak'ōrepa parǎ pia ak'it'ee. Mapa p'erapināati parǎ jiripataarǎmaa mǎik'aapa k'īsia jōnanāati āchi k'aurepa. ¹⁵ Ma k'āyaara k'irāpāti Tachi Waibia Cristo bapari pāchi t'āride mǎik'aapa irumaa it'aa t'īti. Apidaapa parǎmaa iidiruta pirǎ sāap'eda Cristode ijāapata, ichita p'anāuti. ¹⁶ Mamīda māga óoti t'āri pia, audua-ee, Tachi Ak'ōre waaweepata perǎ. Ne-inaa pia aupait'ee. Ma awara parǎ imiateepataarǎpa parǎ āpīte pedee k'achia jaradak'āri, awaraarǎpa āchi k'īra nejasiapidait'ee, parǎ wāara p'anapata perǎ Cristopa oopi bik'a.

¹⁷ Piara bi miadait'ee ne-inaa pia ooda k'aurepa, māga k'inia bi pirǎ Tachi Ak'ōrepa, miadai k'āyaara ne-inaa k'achia ooda k'aurepa. ¹⁸ Ichiaba Cristo miaji piuk'āri tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapiit'ee. Iru p'ek'au k'achia wēe bajī mīda, piuda aba piuji p'ek'au k'achia

oopataarǎ pari, māgá tachi ijāapataarǎ t'īudamerǎ Tachi Ak'ōre ode iru ome. Eperǎarǎpa iru peejida. Mamīda aramata Tachi Ak'ōre Jaure waya araa paji iru jaure ome. ¹⁹ Māpai iru wāji angeleerǎ, chi k'achia oodap'edaarǎ, ĩā paraa bīmaa. Jaraji māirǎmaa irua āchi p'oyaada piuk'āri eperǎarǎ k'aripait'ee atua-naadamerǎ. ²⁰ Māga jaraji māirǎpa oodak'aa p'anadap'edaa perǎ Ak'ōrepa oopi bik'a, chonaarǎwēda Noé na p'ek'au eujāde bak'āri. Māirǎ k'aurepa Tachi Ak'ōrepa na eujādepemaarǎ k'achia beerǎ audū miapi k'inia bajī. Mamīda chooji Noépa barco choma oorū misa, aide bataut'ee ichi ēreerǎ ome. Āra ochopai p'anajida. Mamīda ma barcode bataudap'edaa perǎ, Tachi Ak'ōrepa āra k'aripaji k'iniinaadamerǎ awaraarǎ ome. Jaradai ma pania pēidapa k'achia beerǎ jōpiit'ee, Tachi Ak'ōrepa Noé ichideerǎ ome k'aripaji chok'ai uchiadamerǎ. ²¹ Tachi Ak'ōrepa āra k'aripadak'a chok'ai uchiadamerǎ ma pania k'aurepa, māga pik'a ĩrǎ pania k'aurepa Ak'ōrepa parǎ jida k'aripapari ichita chok'ai p'anapataadamerǎ iru ome. Māga oopari parǎ poro choopidak'āri paniapa. Māga oodak'āri, ĩripai ooda-e, ma paniapa jaik'oo pāchi k'ap'īade siimerǎ mǎik'aapa wēpapimerǎ. Ma k'āyaara poro choopipata ak'ipidait'ee Jesucristo chok'ai p'irabaida k'aurepa t'āri irude ijāa p'ani mǎik'aapa iidī p'ani Tachi Ak'ōrepa pāchia p'ek'au k'achia oopata wēpapimerǎ. ²² Cristo chok'ai p'irabak'āri, wāji it'aa su-ak'ī bapariit'ee Tachi Ak'ōre juaraare. Mama bide jōma na p'ek'au eujādepepe-eerǎ iru jua ek'ari p'anadait'ee; angeleerǎ mǎik'aapa Netuara Poro Waibia eere p'anīrǎ paara.

Ne-inaa oodaipia bi Cristopa oopi bik'a

4 Parǎpa k'awa p'anadairǎ Cristo miada māgá iru k'ap'īade, sōcharra p'anapatāati mǎik'aapa auk'a k'īsia p'anapatāati iruk'a. Miadak'āri, p'ek'au k'achia oonāati. ² Oodai k'āyaara pāchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'īapa oopi bik'a, óoti Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a parǎ piurutamaa. ³ Cristode ijāadai naawēda parǎpa audupai oopachida ijāadak'aa beerǎpa nāgee ne-inaa k'achia ooi awaa p'anapatak'a: pariatua p'ek'au ooyaa; ne-inaa k'achia ooyaa; it'ua toyaa; wēraarǎ pariatua jiriyaa māirǎ ome k'achia oodait'ee; k'īra nejasia wēe it'aa t'īi awaa ne-inaa juapa oodamaa; māgee ne-inaa k'achia. ⁴ ĩrǎ māgee ijāadak'aa beerǎpa k'awada-e p'ani k'āata k'īsiadai, parǎ waa wādak'aa perǎ āchi ome māgee ne-inaa k'achia oode. Maperāpi pedee k'achia jarapata parǎ āpīte. ⁵ Mamīda ewari cherude Tachi Ak'ōrepa iidik'āri āchia ne-inaa jōmawēda oopatap'edaa pari, ichita p'anaudait'ee. Ma ewate iruata ak'it'ee jōmaarǎpa oopata jarait'ee pia wa k'achia; chok'ai p'anīrǎpa oopata mǎik'aapa piudap'edaarǎpa oopatap'edaa paara. ⁶ Ma piudap'edaarǎ chok'ai p'anadak'āri, miapachida k'ap'īade mǎik'aapa piujida k'ap'īade eperǎarǎ jōmaarǎk'a. Mamīda ijāadap'edaarǎpa Tachi Ak'ōrepa pedee pia jara pēida Cristode ichita chok'ai p'anapataadait'ee iruk'a, ma ijāadap'edaa k'aurepa āra jaure araa padaida perǎ iru

Jaure ome. Ma-it'eepe Tachi Ak'õrepa jara pëiji Cristopa ooda eperäärä k'aripait'ee.

⁷ Taarä-e na pek'au eujä jõit'ee. Mapa it'aa t'ï k'awaadait'ee Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a, k'ïra jïp'a p'anapatáati mäik'aapa k'ïsia k'awaa p'anapatáati. ⁸ Ma awara nãga óoti awaraa ne-inaa jõmaweda oodai naaweda. T'ãriipa chik'inia p'anapatáati, mägá p'anadak'ãri, maarepida k'irãpada-e pait'ee perã awaraarãpa parãmaa ne-inaa k'achia oopata mäik'aapa jarapata. ⁹ Awaraa ijãapataarã p'asianadak'ãri parãmaa, t'ãri pia auteebáiti, maarepida k'achia pedeeda-ee. ¹⁰ Tachi Ak'õre Jaurepa ne-inaa awara-awaraa oopipari parã chaachaa, mägá awaraarã k'aripadamerã. Mapa mägí ne-inaa pia oopatáati irua oopi bik'a. ¹¹ Tachi Ak'õre Úraa jarateeparipa jarateepia bi Tachi Ak'õrepa jarapi bik'a. Ichiaba ne-inaa ooparipa awaraarã k'aripait'ee, mägá oopipia bi Tachi Ak'õrepa oopi bik'a. Ne-inaa jõmaade mägá ooruta pirã, ak'ipidait'ee Tachi Ak'õre jõmaarã k'ãyaara waibiara bi, Jesucristo k'ap'ia pari ne-inaa pia oopipari perã parãmaa. ¡Iru ichita Tachi Waibia pait'ee! ¡Amén!

Cristode ijãapataarã miadak'ãri

¹² Ìpemaarã k'iniarã, p'eranáati awaraarãpa parã jiridak'ãri miapidait'ee. Mägá chup'ria p'anadak'ãri, parãpa k'awaa atadai wãara Cristode ijãa p'ani wa mak'ïara ijãada-e p'ani. K'ïsianáati parã miadaik'araa bi ichideerã perã. ¹³ Ma k'ãyaara o-ïa p'anáti parã miapidak'ãri Cristo miapidap'edaak'a, ne-inaa pia oo p'ani k'aurepa. O-ïa p'anadai mägá miaruta misa na eujãde, k'awa p'anadairã na ewari wãara t'ãri o-ïa p'anadait'ee Cristo chek'ãri ichi k'ïra wãree unupide jõmaarãmaa. ¹⁴ Ichiaba o-ïa p'anáti ik'achia jaradak'ãri parãmaa Cristode ijãapata perã. Mägá p'anadai k'awa p'anadairã Tachi Ak'õre Jaure, chi jaure pipiara bi, parã ome bapari perã. ¹⁵ Awaraarãpa parã miapidait'ee. Mamída k'ïrak'aupai miapidai parã t'ãidepemapanaãnee ne-inaa k'achia ooda pari: chïara peeda perã; chïara net'aa chiada perã maa-e pirã awaraa ne-inaa k'achia ooda perã chïaramaa; maa-e pirã pedee-idaa bapari perã; ne-inaa mãgee pari. ¹⁶ Jõdee parã t'ãidepema ijãapari miapiruta pirã Cristode ijãapari perã, k'ïra nejasia baik'araa bi. Ma k'ãyaara Tachi Ak'õremaa gracias jaraipia bi, parã 'Cristodeerã' apata perã.

¹⁷ Taarä-e Tachi Ak'õrepa na pek'au eujãdepemaarãpa oopata ak'it'ee mäik'aapa jarait'ee pia wa k'achia. Apemaarã k'ãyaara ichideerã naapiara mägá ak'it'ee mäik'aapa miapiit'ee chi ne-inaa k'achia oo p'anirã, mägí k'achia oo amaadamerã. Irua tachi ome mägá ooru pirã, audupiara irua jara pëida úridaamaa p'anirã uchiada-e pait'ee iru juadeepa.

¹⁸ 'Tachi Ak'õre k'ïrapite k'achia wëe p'anirã it'aa wãdai naaweda, Cristo k'aurepa miaruta pirã Ak'õre juade, audupiara miadait'ee pek'au k'achia ooyaa p'anirã, irude ijãadak'aa perã. Mägíirã atuadait'ee.'

(Pr 11.31)

¹⁹ Maperã parã miadak'ãri Tachi Ak'õrepa mägá k'inia bairã, audupiara irude ijãadaipia bi mäik'aapa ichita

ne-inaa pia oodaipia bi. Mägá oodaipia bi k'awa p'anadairã iru, tachi oodapa oopari ichia jara bik'a. Tachi ak'ï bapariit'ee ichimaa wãruta misa.

Úraa Cristode ijãapataarã-it'ee

⁵ Ìrá mia úraait'ee parã t'ãidepema ijãapataarã chonaarã. Parã chonaarã jïak'a mia pida ijãapataarã ak'ipari. Michi taupa unuji Cristo miada tachi k'aripait'ee mäik'aapa michi it'aipa mägá jarapari eperäärãmaa. Cristo waya chek'ãri, mimaa ichiaba Tachi Ak'õrepa ichi k'ïra wãree unupiit'ee. ² Mapa ak'ï p'anapatáati ijãapataarã parã jua ek'ari p'ani. Ára ak'ï p'anadaipia bi oveja ak'iparipa ichi ovejarã ak'iparik'a. Mägá oodaik'araa bi apidaapa mägá oopi p'anadairã parãmaa. Ára ak'ï p'anadaipia bi, t'ãriipa oo k'inia p'anadairã Tachi Ak'õrepa oopi bik'a. Ichiaba ma mimia oodaik'araa bi p'arat'a atadait'ee. Ma k'ãyaara óoti awaraarã k'aripa k'inia p'anadairã. ³ Parã jua ek'ari p'anirã chipariirãk'a p'ananaati. Ma k'ãyaara t'ãri pia p'anapatáati ára ome, ára parã jïak'a p'ana k'inia p'aneedamerã. ⁴ Mägá p'anaruta pirã, tachi ak'ipari waibiara bipa ichi waya unupik'ãri jõmaarãmaa, parãpata atadait'ee iru k'ïra wãree mäik'aapa ichita p'anapataadait'ee iru ome. Mägí pipiara bi na pek'au eujãdepema poro jïra atai k'ãyaara, Cristo k'ïra wãree jõk'aa perã.

⁵ Chonaarãmaa úraadak'a ichiaba parã t'ãidepema k'útrãrãmaa úraait'ee. Oopatáati chonaarãpa jara p'anik'a. Parã ijãapataarã t'ãidepema apida audua baik'araa bi, Tachi Ak'õre Úraa p'ãdade jara bairã: 'Tachi Ak'õrepa k'aripa-e audua p'anapataarã, mamída t'ãri pia k'aripapari audua-ee beerã.'

(Pr 3.34)

⁶ Maperãpi audua-ee p'anapatáati Tachi Ak'õre jua ek'ari, irua k'inia bi ewaride irua parã awaraarã k'ãyaara waibiara papimerã. ⁷ Parã k'ïsia jõnadak'ãri, ma k'ïsia jõmaweda jarãti Tachi Ak'õremaa, irua parã pia ak'ï bapari perã.

⁸ K'ïra jïp'a p'anapatáati mäik'aapa tauk'a nipapatáati, Netuara Poro Waibiapa parã k'ïra unuamaa iru bapari perã. Ichiaba eperäärã jiri nipapari Cristode ijãa amaapi-it'ee, león bia nipaparik'a ne-inaa jiri nipak'ãri k'oit'ee.

⁹ Ichiaba parã mägá jiri chek'ãri, chóoti Cristode ijãa p'anide mäik'aapa oonáati mägípa oopi k'inia bik'a. K'irãpãti ichi auk'a jiripari parã ìpemaarã Cristo k'aurepa miapiit'ee, na pek'au eujãde para bee chaa.

¹⁰ Mamída taarã-e, parã miadap'eda, Tachi Ak'õrepa k'aripait'ee ichi k'inia bik'a p'anapataadamerã mäik'aapa pipiara choodamerã pãchia Cristode ijãa p'anide. Tachi Ak'õrepa mägá parã k'aripait'ee tachi k'inia iru bapari perã mäik'aapa tachi jirida perã, Jesucristo k'aurepa ichita p'anapataadamerã iru eujã k'ïra wãreede. ¹¹ ¡Tachi Ak'õre ichita jõmaarã k'ãyaara waibiara bait'ee! ¡Amén!

Salude pëida

¹² Tachi ìpema Cristo k'aurepa, Silvano, nama bi mi ome. Mía k'awa bi irua pia oopari Cristopa oopi bik'a.

Mapa mia na k'art'a k'ak'at'ua p'āpiji irumaa. P'āpiji parāpa k'awaadamerā mia et'ewa jaradak'a Tachi Ak'ōrepa parā k'inia iru bapari māik'aapa wāara parā k'aripait'ee. Mapa mia ūraait'ee parā choodamerā Cristode ijāa p'anide, maarepida ijāa amaada-ee.

¹³ Nama Babilónia p'uurude Tachi Ak'ōrepa ichiaba eperāarā jirit'eraji Cristode ijāadamerā, parā ome

oodak'a. Māirāpa parāmaa salude pēiruta. Ichiaba salude pēiru Marcopa. Iru mi warrak'a bi, mi ome nipa-pari perā Cristopa ooda jarateede. ¹⁴ Chik'inia saludaa para bāti.

Mia it'aa iidi bi parā Cristodeerā jōmaarā pari, k'āi-wee p'anapataadamerā.

Māgapai paji.

2 San Pedro

San Pedro, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji pēiit'ee jōmaweda Cristode ijāapataarāmaa. Ūraa k'inia baji seewa jarateepataarāpa jarateepata ūrinaadamērā.

Salude jarap'eda, naapiara Pedropa jara bi sāga Cristode ijāapataarāpa waapiara oopataadai irua oopi bik'a (cap. 1.1-15) māik'aapa k'irāpapi bi ichia Cristo unuda k'īra awaradaik'āri. Ichiaba jara bi k'irāpadamerā chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapataarāpa jaradap'edaa ichita uchiapari, Ak'ōre Jaurepa jarapida perā (cap. 1.16-21). Jara bi Tachi Ak'ōrepa pia-ee ak'ipari seewa jarapataarā, ichide ijāapataarā k'ūrapata perā (cap. 2). Jara bi sāga pait'ee Cristo cheru ewate; na p'ek'au eujā jō chek'āri. Ūraa bi audupiara oopataadamerā Cristopa oopi bik'a māik'aapa apidaamaa k'ūrapinaadamērā (cap. 3).

Salude pēida

1 Mi, Simón Pedropa oopari Jesucristopa oopi bik'a. Irua mi pēiji ichi ūraa jarateede.

Mapa na k'art'a p'āru parā Cristode ijāapataarā, tai jīak'a ijāa p'anīrāmaa. Jesucristo Tachi Ak'ōre. Irua tachi o k'achiadeepa k'aripa atapari. Audú t'āri pia bapari perā, tachi auk'a k'aripaji irude ijāapataadamerā.

² Mia it'aa iidi bi Tachi Ak'ōrepa parā audú pia ak'ipariimerā. Māgá k'āiwee p'anapataadait'ee iru māik'aapa Tachi Waibia Jesús ome k'awa wādade.

P'anapatáati Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a

³ Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bairā, tachi-maa teepari ne-inaa jōma falta p'anī p'anapataadamerā irua k'inia bik'a. Māgá p'anapataadait'ee iru wāara k'awaadak'āri. Iruata tachi jiriji k'awapiit'ee ichi k'īra wāree māik'aapa t'āri pia, māgá p'anapataadamerā ichik'a. ⁴ Iru māga bapari perā, tachimaa jaraji jōmaweda ne-inaa pi-ia ichia ooit'ee tachi k'aripait'ee. Māga jaraji parāpa ma jarada ijāa p'anīpa iruk'a padaidamerā māik'aapa uchiadaidamerā na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerāpa ne-inaa k'achia oopata jua ek'ariipa. Āchia p'ek'au k'achia k'īra t'ādo oopata, āchia oo k'iniata oopata perā. ⁵ Tachi Ak'ōrepa ma jōma ooda perā parā k'aripait'ee, jiripatáati Cristode wāara ijāapataadait'ee. Ma awara jiripatáati t'āri pia, k'īsia k'achia wēe p'anapataadait'ee. Ma awara jiripatáati k'īsia k'awaa p'anapataadait'ee. ⁶ Ma awara jiripatáati oo amaadait'ee tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'īapa oopi bik'a. Ma awara jiripatáati choodait'ee pāchi ijāa p'anide, nepirade baairuta pijida. Ma awara jiripatáati Tachi Ak'ōre k'inia iru p'anapataadait'ee. ⁷ Ma awara jiripatáati chik'inia p'anapataadait'ee pāchi ĩpe-maarā Cristo k'aurepa ome. Ma awara jiripatáati eperāarā jōmaweda k'inia iru p'anapataadait'ee Tachi Ak'ōrepa āchi k'inia iru baparik'a.

⁸ Parāpa ichita waapiara jiriruta pirā māgá p'anapataadait'ee, Tachi Waibia Jesucristo wāara k'awa wādait'ee māik'aapa p'anapataadait'ee irua k'inia bik'a.

Oodait'ee irua oopi bik'a. ⁹ Mamīda chi jiri-e bīpa māgá bapariit'ee k'īsia k'awa-ee bi. Eperā tau t'awaa pik'a bi, k'ait'apai unupari perā. Māgīpa na p'ek'au eujādepema net'aa audupiara k'awa k'inia bi, Cristo k'awai k'āyaara. K'irāpa k'inia-e ichia naawedapema p'ek'au k'achia ooda Tachi Ak'ōrepa wēpapiji.

¹⁰ Maperā michi ĩpemaarā, jīp'a jiripatáati p'anapataadait'ee mia et'ewa jaradak'a. Māga ooruta pirā, ak'ipidait'ee Tachi Ak'ōrepa parā jirip'eda, wāara jirit'eraji ichideerā papiit'ee. Ma awara māga ooruta pirā, k'achiade baaida-e pait'ee. ¹¹ Ma k'āyaara ewari cherude Tachi Ak'ōrepa parā o-īa auteebaiit'ee māik'aapa wāpiit'ee Tachi Waibia, Tachi O K'achiadeepa K'aripa Atapari Jesucristo truadee. Māgí trua jōk'aa Tachi K'aripapari mama bapari perā.

¹² Ma jōma jara aupada mia parāmaa ip'ii k'irāpapiit'ee, māgí ūraa k'awa p'anī mīda māik'aapa ijāa p'anī mīda jōma Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēida parāmaa. ¹³ Wāara, mia k'inia bi parāpa māgí ūraa k'irāpadamerā, mi-it'ee Tachi Ak'ōrepa māga k'inia bairā. Mia māga ooit'ee chok'ai bi misa, ¹⁴ Tachi Waibia Jesucristopa mimaa k'awapida perā taarā-e mi na k'ap'īadeepa uchiat'ee piuk'āri. ¹⁵ Mamīda jiriit'ee parāpa mi ūraa ichita k'irāpa p'anapataadamerā, mi piuda t'ēepai.

Cristo k'īra awaradaida unudap'edaarā

¹⁶ Taipa parāmaa jarateejida Tachi Waibia Jesucristopa ooda māik'aapa iru waya cheit'ee. Maapari jarateeda-e paji eperāarāpa oopatak'a, āchi k'īsiadeepa nepiridak'āri awaraarā k'ūradait'ee. Ma k'āyaara tachi taupa taipa iru k'īra wāree unujida. ¹⁷ Māga unujida Tachi Ak'ōrepa taimaa ak'ipik'āri irua Cristo pia ak'ipari. Māga ooji iru k'īra wāree eujādeepa pedee'āri:

'Nāgita mi Warra k'inia, mia jirit'erada. Irua mi t'āri o-īapipari.'

(Mt 17.5; Mr 9.7; Lc 9.35)

¹⁸ K'īriipa taipa māgí otau it'ariipa pedeeda ūrijida, māga nide tai p'anadap'edaa perā Tachi Waibia ome ee awara bidade Tachi Ak'ōre-it'ee.

¹⁹ Tachi Ak'õrepa mǎgí pedee jarai naaweda, chonaarǎweda ichi pedee jarapataarǎpa iru Warrade jarajida mǎik'aapa p'ǎjida. Mapa taipa mǎgí pedee ũri-dak'ári tachi k'ĩriipa, k'awaajida wǎara Tachi Ak'õre Ũraa p'ǎdade jara bik'a, mǎgá ichita p'asait'ee. Tachi Ak'õre Ũraa p'ǎda lámpara p'ǎriude bik'a bi, ǐdaaru misa; pia jarait'eera, Cristo waya cheru misa. Ma ewate irua na p'ek'au eujǎdepema p'ǎriu pik'a bi wēpapiit'ee mǎik'aapa Tachi Ak'õre wǎarata jǔmaweda k'awaapi-it'ee tachi t'ǎrimaa. ²⁰ Mamída Tachi Ak'õre Ũraa p'ǎda mǎgá ak'idai naaweda, parǎpa na pedee k'awaadaipia bi. Tachi Ak'õre pedee jarapataarǎpa jaradap'edaa leedap'eda Ak'õre Ũraa p'ǎdade, apidaapa jaradaik'araa bi ichi k'ĩsiadeepa ma pedee k'ǎata jara k'inia bi, jarateei awaraarǎmaa. ²¹ Tachi Ak'õre pedee jarapataarǎpa pedee apida áchi k'ĩradoopa jaradak'aa paji. Ma k'ǎyaara Tachi Ak'õre pedee jarapachida Tachi Ak'õre Jaurepa jarapidak'a.

Seewa jarateepataarǎ

2 Mamída maapai Israel pidaarǎ, tachi chonaarǎ t'ǎide ichiaba seewa jarateepataarǎ paraaji. "Tai ichiaba Tachi Ak'õre pedee jarapataarǎda" apachida mída, mǎga-e paji. Mǎirǎ jǎak'a parǎ t'ǎide ichiaba seewa jarateepataarǎ paraait'ee. Mǎirǎpa áchi k'ĩsiadeepa ijǎapataarǎmaa seewa imeraa jarateedait'ee. Meradait'ee Jesucristo tachi chipari, irua áchi neto pik'a ataji mída áchi pari piuk'ári, atuanaadamerǎ. Ma meraruta k'aurepata, atu p'anide Tachi Ak'õrepa áchi jǔpi-it'ee. ² Chok'araarǎpa ma seewa ijǎadait'ee mǎik'aapa pariatua p'ek'au oo p'anapataadait'ee mǎirǎ jǎak'a. Ma k'aurepa jǔmaarǎpa pedee k'achia jaradait'ee Tachi Ak'õre o wǎara bide. ³ Ma awara mǎirǎpa p'arat'a audú ata k'inia p'anadairǎ, parǎ k'ũradait'ee seewa jaratee p'anipa. Taarǎ weda Tachi Ak'õrepa k'ĩsia iru bi mǎgeerǎ atuapiit'ee. Tachia k'awa p'ani iru sǎk'aa mǎik'aapa k'ǎik'aa. Irua wǎara áchi jǔpiit'ee.

⁴ K'ĩsiadáma nǎgide. Tachi Ak'õrepa ichi angeleerǎpa k'achia oodap'edaa wēpapi-e paji. Áchi pēiji eperǎarǎ k'achia beerǎ piudap'edaarǎmǎiipa waawí mǎik'aapa jǎa paraa bijii uria audú nǎpia bide, mama iru ewari waibia ewate nidamerǎ. ⁵ Ichiaba chonaarǎweda Tachi Ak'õrepa wēpapi-e paji eperǎarǎpa p'ek'au k'achia oodap'edaa. Áchi jǔpiiji na p'ek'au eujǎ jǔma ũupirupa. Mǎga ooji ijǎadak'aa p'anapatap'edaa perǎ. Jǐp'a Noé awaraa eperǎarǎ siete ome chok'ai uchua ataji, Noépa jarateepachi perǎ eperǎarǎ Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a p'anapataadamerǎ. ⁶ Ichiaba Tachi Ak'õrepa wēpapi-e paji Sodoma p'uurudepemaarǎpa ne-inaa k'achia oodap'edaa mǎik'aapa Gomorra p'uurudepemaarǎpa ne-inaa k'achia oodap'edaa. Ma p'uuru omee weda k'achia ooji t'ipitaupa jǔpik'ári. Mǎga ooji mǎirǎ t'ēepai ijǎadaamaa p'anadait'eerǎpa k'awaadamerǎ irua k'achia beerǎ k'achia oopari. ⁷ Mǎga ooji mída ma p'uurudepemaarǎmaa, ma p'uuru jǔt'aa naaweda irude ijǎa bada, Lot chok'ai uchiapiji. Mǎgí eperǎ pia baji Ak'õre k'ĩrapite. Iru audupai k'ĩsia nǎbapachi, p'ek'au ooyaa p'anapatap'edaarǎ t'ǎide bapachi perǎ. ⁸ Ma

p'uuru pidaarǎpa oodak'aa paji Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a. Ma k'ǎyaara ne-inaa k'achia aupai oopachida. Mapa mǎgí eperǎ pia bita ichi t'ǎride miapachi, ewari chaa ma k'achia beerǎpa oopata unupachi perǎ mǎik'aapa ũripachi perǎ.

⁹ Mamída Tachi Ak'õrepa Lot uchiapiji ma k'achia beerǎ t'ǎideepa. Tachi Ak'õrepa k'awa bi sǎga k'ari-pait'ee ichide ijǎapataarǎ, ne-inaa k'achia oon-aadamerǎ mǎik'aapa irua k'inia bik'a oodamerǎ. Jǔdee ichia k'awa bi sǎga jǎa pik'a biit'ee k'achia oopataarǎ áchi miapirumaa mǎik'aapa atuapirumaa ichi ewari waibia ewate. ¹⁰ Audupiara miapiit'ee oo p'anapataarǎpa áchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a. Mǎirǎpa oodaamaa p'anapata Tachi Ak'õrepa oopi bik'a.

Mǎgí seewa jarateepataarǎpa áchia oo k'iniata oopata. K'ĩri k'isua p'anapata mǎik'aapa audua p'anapata. Waaweeda-ee pedee k'achia jaradait'ee angeleerǎ ápite. ¹¹ Jǔdee angeleerǎ, mǎirǎ k'ǎyaara waibiara p'ani mída, maarepida pedee k'achia jarada-e, k'achia beerǎ imiateenadak'ári Tachi Ak'õre k'ĩrapite. ¹² Ma seewa jarateepataarǎ ne-animalaarǎk'api p'ani. Ne-animalaarǎ k'ĩsiadak'aa eperǎarǎk'a. Oopata áchi k'ap'ia-pa oopi bik'a. T'opata eperǎarǎpa jita atadamerǎ mǎik'aapa peedamerǎ. Mǎga pik'a p'ani ma seewa jarateepataarǎ. Pedee k'achia jarapata ne-inaa jǔma áchia k'awada-e p'ani ápite. Ma k'aurepa Tachi Ak'õrepa áchi jǔpiit'ee, eperǎarǎpa ne-animalaarǎ jǔpipatak'a. ¹³ Áchi miadait'ee ne-inaa k'achia oopata perǎ. Ástaawa pida oo k'inia p'anapata áchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a. Parǎ ijǎapataarǎ t'ǎide paara mǎga oopata, t'ĩudak'ári nek'odait'ee parǎ ome. Mǎgá parǎ k'ũrapata auk'a oo k'inia p'anadamerǎ áchia oopatak'a. Áchi k'aurepata awaraarǎpa parǎ pia ak'ida-e p'ani.

¹⁴ Áchia wǎraarǎ unudak'ári, audú k'ǎi k'inia p'anapata mǎirǎ ome. Ichita k'ĩsia p'anapata ne-inaa k'achia oodait'ee. K'ũrapata pia ijǎada-e p'aniirǎ, auk'a k'ǎi k'inia p'anadamerǎ áchi ome. Jiripata waapiara ne-inaa k'achia oodait'ee mǎik'aapa k'ĩrapata ne-inaa jǔma áchia iru p'anadaik'araa bi. Maperǎpi Tachi Ak'õrepa áchi k'achia ooit'ee, ichia ooda mída. ¹⁵ Mǎgá p'ana k'iniapa áchia Tachi Ak'õre o atuajida. Oodai k'ǎyaara Tachi Ak'õrepa oopi bik'a, oopata chonaarǎwedapema Bosor warra Balaampa oodak'a. Mǎgípa ne-inaa k'achia ooit'ee paji, p'arat'a audú ata k'inia bada perǎ mǎga oorumaa. ¹⁶ Mamída Tachi Ak'õrepa iru burro-maa pedeeji itriat'aamerǎ. Ne-animal paji mída, mǎgí burropa pedeeji mǎik'aapa oopi-e paji chiparipa ma ne-inaa k'achia k'ĩra k'awa-ee, pariatua oomerǎ.

¹⁷ Ma seewa jarateepataarǎ pozo p'oo bík'api p'ani maa-e pirǎ jǎarara pania wēe bík'api p'ani, parǎ k'aripada-e p'anadairǎ. Mapa Tachi Ak'õrepa áchi pēiit'ee p'ǎriudee. ¹⁸ Ma seewa jarateepataarǎpa iwǎsaa, pedee audua, pariatua nǎga jarateepata: ijǎapataarǎpa oodai jǔma áchia p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a. Ma awara áchia ijǎapataarǎ jiripata k'achia oodait'ee ǎra ome. Mǎgá k'ũrapata ewaa uchiarutaarǎ

ijāadək'aa beerā p'anapatadeepa. ¹⁹Jarapata āchi eere t'ūrutaarā apida jua ek'ari p'anapataadait'ee. Mamīda āchita p'ek'au k'achia jua ek'ari p'anapata esclavoorāk'a, oopata perā āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a. Māgimaa p'oyaapijidapi. ²⁰Māirāpa Tachi Waibia, Tachi K'aripapari Jesucristo k'awadak'āri, oo amaajida na p'ek'au eujādepema ijāadək'aa beerāpa oopata māik'aapa uchiajida p'ek'au k'achia jua ek'ariipa. Mamīda māga oodap'eda, waya baaijida p'ek'au k'achiade, p'oyaapidap'edaa perā āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iamaa. Maperāpi ĩrā k'achiarā p'anī āchi ijāadai naaweda p'anadap'edaa k'āyaara. ²¹Piara bak'aji k'awada-e pada paara sāga p'anapataadait'ee Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a, māga k'awa p'anadap'eda, uchiadai k'āyaara iru jua ek'ariipa, ijāadaamaa p'anadairā irua ūraa pia jara pēida eperāarāmaa. ²²Mamīda māgīrā p'anapata nāgī wāra pedee eperāarāpa jarapatak'a:
'Usapa āp'op'eda, waya k'o chepari ichi āp'oda.'

(Pr 26.11)

māik'aapa 'Sina pania bēisāade k'ui'p'eda, waya yoorode t'ūpari.'

Tachi Waibia waya cheit'ee

3 ĩpemaarā k'iniarā, na k'art'ade māik'aapa apema k'art'a mia parāmaa p'ā pēidade, nāgī ne-inaa jōma k'irāpapiji. Ma awara ūraaji jīp'a k'īsiadamerā Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a. ²K'irāpāti chonaarāwedapema Ak'ōre pedee jarapataarāpa jaradap'edaa, jaradak'āri Tachi Ak'ōrepa ooit'ee bada āchi t'ēpai. Ichiaba k'irāpāti Tachi Waibia, Tachi K'aripapari jara tai k'ap'ia pari. Irua tai parāmaa pēiji jarateedamerā, māgā parāpa iru ūraa pia k'awaadamerā.

³Mamīda ma jōma jaradap'edaade k'īsiadap'eda, nāgī audupiarā k'irāpāti pia k'awaadamerā. Tachi Waibia waya chei naaweda, parā ijāapataarā t'āide Tachi Ak'ōre Ūraa oo iru p'anapataarā uchiadait'ee. Māgīrāpa oodait'ee āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a māik'aapa parā oo iru p'anadait'ee. ⁴"¿Sāgajima adait'ee, Tachi Ak'ōrepa Cristo waya pēit'eeda ada? Ma jarada ūridap'edaarā jai-idaadak'āri-ipa, na eujā aide nībi ome auk'a bi naawedapemak'a, Tachi Ak'ōrepa ewaa ook'āri. ¡Cristo waya che-e pait'eeda!" adait'ee. ⁵Māirāpa māga jarapata k'irāpa k'iniada-e p'anadairā Tachi Ak'ōrepa naaweda ooda. Ichi pedeeapai pajā beeji māik'aapa auk'a ichi pedeeapai pania ūk'uru āyaa pēiji eujā uchiamerā paniaadeepa. ⁶Ichiaba ichi pedeeapai ma p'ek'au eujā jōpi-ji paniapa ūupik'āri. ⁷Ma awara auk'a ichi pedeeapai pajā māik'aapa eujā jīra iru bi ichi ewari waibia ewate t'ipitaupa jōpirumaa. Ma ewate ijāadək'aa beerā jōmaweda atuapiit'ee.

⁸ĩpemaarā k'iniarā, ichiaba k'irāpāti nāgī pedee. Tachi-it'ee k'āima aba mak'iarā taarā-e; jōdee mil años taarāpari. Mamīda Tachi Ak'ōre-it'ee k'āima aba auk'a

bi mil años ome. Jōdee mil años auk'a bi k'āima abaa ome. ⁹Eperāarā ūk'uruurāpa k'īsia p'anī Cristo waide che-e bairā, Tachi Ak'ōrepa oo-e pait'ee ichia jaradak'a. Mamīda māga-e. Iru choo nībi māik'aapa parā chup'ia k'awaa nībi, k'inia-e bairā apida atuadamerā. Ma k'āyaara k'inia bi jōmaarāpa ne-inaa k'achia oo amaadamerā māik'aapa oodamerā irua oopi bik'a, iru ewari waibia ewate pai naaweda.

¹⁰Tachi Ak'ōre māgā choo nībi mīda, ichi ewari waibia ewate pait'ee. Ara nechiapari p'ārik'ua tachi atu p'anide paruk'a, māga pik'a eperāarā atu p'anide iru ewari waibia ewate pait'ee. Ma ewate golpe pururua nībide pajā wēpadariit'ee māik'aapa Tachi Ak'ōrepa jōmaweda aide nībi atane, ak'ōrejīru, māgee t'ipitaupa jōpiit'ee. Auk'a na p'ek'au eujā māik'aapa aide nībi jōmaweda jōpiit'ee.

¹¹Māgā Tachi Ak'ōrepa ne-inaa jōmaweda jōpiit'ee perā, ¿sāga parā p'anapataadaipia bīma? K'achia wēe p'anapataadaipia bi irua k'inia bik'a. ¹²Ni p'anadaipia bi iru ewari waibia ewate pamerā māik'aapa oodaipia bi irua oopi bik'a, ma ewate isapaira pamerā. Ma ewate pajā jōit'ee t'ipitaupa. Jōmaweda aide nībi māik'aapa na p'ek'au eujāde nībi auk'a jōit'ee. ¹³Mamīda irua jaraji ma t'ēpai pajā chiwidi māik'aapa eujā chiwidi ooit'ee. Māgī eujāde eperāarāpa irua oopi bik'a oodait'ee, aide ne-inaa k'achia wē-e perā. Māgī eujāta tachia nīmaa p'anī.

¹⁴Maperā ĩpemaarā k'iniarā, parā ni p'anī misa Ak'ōrepa oomerā ichia jaradak'a, jiripatāati k'achia wēe p'anapataadait'ee iru k'irapite. Māgā t'āri auk'a p'anapataadai iru ome. ¹⁵K'irāpāti Tachi Waibia choo nībi k'inia bairā jōmaarāpa ichide ijāadamerā māik'aapa t'ūdamerā Tachi Ak'ōre ode, ichi waya chei naaweda. Tachi ĩpema k'inia Pablopa ma ūraa ichiaba p'ā pēiji parāmaa, Tachi Ak'ōrepa iru k'īsia k'awaapida perā.

¹⁶Irua k'art'a jōma p'ādade ma ūraa jaradoo, madepe-ma pedee ūk'uru tachia pia p'oyaa k'awada-e p'anī mīda. K'īsia k'awa-ee p'anīrāpa māik'aapa waide pia ijāada-e p'anīrāpa oopata māgī pedee ome, awaraa Tachi Ak'ōrepa ūraa p'āpida ome oopatak'a. Āchi k'īsiadeepa ma ūraa seewa papipata māik'aapa awaraarāmaa ma seewa jarateepata. Maperāpi āchi atuadait'ee.

¹⁷Māpai ĩpemaarā k'iniarā, ĩrā parāpa k'awa p'anadairā māgee seewa jarateepataarā uchiadait'ee ijāapataarā t'āide, k'īrak'aupai ijāadai ārapa jarateepata. Ichiaba k'īrak'aupai oodai ārapa oopatak'a, oodak'aa perā Tachi Ak'ōre Ūraade jara bik'a. ĩrā parāpa pia ijāapata. Mamīda k'ūrapiruta pīrā āramaa, parā āyaa atadaridai Cristo ik'aawaapa. ¹⁸Ma k'āyaara pipiara k'awa wātī Tachi Waibia, Tachi O K'achiadeepa K'aripa Atapari Jesucristo māik'aapa irumaa iidīti parā k'aripamerā. Māgā p'anapataadait'ee irua k'inia bik'a. ¡Irua Tachi Ak'ōre k'īra wāree ichita unupiit'ee, na eujā jōru pijida! ¡Amén!

Māgapai paji.

1 San Juan

San Juan, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji. Pëiji jōmaweda Cristode ijāapataarāmaa. Ūraa k'inia bassi jīp'a ijāapataadamerā Ak'ōrepa jirit'eradaarāpa jarateedap'edaak'a, seewa jarateepataarāpa ijāapataarā k'ūra nipap-atap'edaa perā. Na k'art'ade Juanpa audú jara bi sāga Tachi Ak'ōrepa ijāapataarā k'inia iru bapari.

Naapiara jara bi ichia unuda Jesucristo, Tachi Ak'ōre pedee chok'ai pik'a bi (cap. 1.1-4). Jara bi Tachi Ak'ōre ĩdaa pik'a bi māik'aapa Cristode ijāapataarā iru ĩdaa pik'a bide p'anapataadaipia bi (caps. 1.5-2.6). Jara bi ūraa chiwi-di Cristopa jarateedak'a: chik'inia p'anapataadamerā. Ūraa bi warrarā chonaarā ome (cap. 2.7-17). Jara bi ijāapataarāpa k'irāpadamerā naaweda jarateeda ūridap'edaa māik'aapa k'ūrapinaadamerā seewa jarateepataarāmaa (caps. 2.18-3.10). Jara bi Cristode ijāapataarā Tachi Ak'ōre warrarā perā, p'ek'au k'achia jōmaweda oo amaadaipia bi māik'aapa chik'inia p'anapataadaipia bi, k'ĩsia p'ua-ee (cap. 3.11-24). Jara bi sāga k'awaadai Ak'ōre Jaurepa jarapi bi pedee māik'aapa seewa pedee (cap. 4.1-6). Jara bi chik'inia p'anapataadamerā, Tachi Ak'ōrepa ijāapataarā k'inia iru bapari perā (cap. 4.7-21). Jara bi jōmaweda Tachi Ak'ōre Warrade ijāapataarāpa p'oyaapata na p'ek'au eujādepemaarāpa ne-inaa k'achia oopata (cap. 5.1-5). Jara bi Tachi Ak'ōrepa ichita oopari ichia jara bik'a māik'aapa ichi Warrade ijāapataarā o k'achiadeepa k'aripa atapari atuanaadamerā (cap. 5.6-12). T'ēepai jara bi chik'aripa p'anapataadamerā, p'ek'au k'achia p'oyaa wāruta misa (cap. 5.13-21).

Jesucristopa ichi k'ap'ia eperā k'ap'iade unupida

1 Tai Jesucristo ome nipapatap'edaarāpa nepiripata k'aita iru. Mía na k'art'a p'ā pëiru parāpa pida māga k'awaadamerā. Na p'ek'au eujā bai naaweda, Tachi Ak'ōre Pedee bapachi. Māgí Jesucristo. Iru k'aurepata eperāarā ichita p'anapataadai Tachi Ak'ōre ome iru truade. Jesucristo na p'ek'au eujāde nipak'āri, taipa iru unujida eperā jīp'aak'a. Taipa iru t'ōbaijida tachi juapa. Ichiaba ūrijida irua ūraa jarada. ² Cristo Tachi Ak'ōre ome ichita bapachi mīda, tai ĩrapemaarāmaa eperā k'ap'iade unupiji. Irua Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepachi eperāarāmaa, ma ūraa ijāadap'eda ichita p'anapataadamerā iru ome Tachi Ak'ōre truade. Cheji na p'ek'au eujādee. Taipa unujida irua ooda māik'aapa jōmaarāmaa ma ooda nepiripata. ³ Parāmaa jarapata taipa unudap'edaa māik'aapa taipa ūridap'edaa, parāpa māga k'awaadap'eda, araa p'anapataadamerā tai ome, tai araa p'anapatak'a Tachi Ak'ōre ome māik'aapa iru Warra Jesucristo ome. ⁴ Tachi jōmaarāta māga p'anapataadak'āri, wāara o-īa p'anadait'ee. Ma-it'eeta mía parāmaa na k'art'a p'āmaa bi.

Tachi Ak'ōre ĩdaa pik'a bi

⁵ Jesucristo k'ap'ia pari Tachi Ak'ōrepa taimaa nāga jara pëiji. Tachi Ak'ōre ĩdaa pik'a bi. ĩdaade maarepida p'āriu unuda-e p'anik'a, māga pik'a Tachi Ak'ōrede maarepida k'achia unuda-e. ⁶ Tachidepemapara jarai ichi araa bapari Tachi Ak'ōre ome. Mamīda ma eperāpa at'āri ne-inaa k'achia oomaa bi pirā, seewamaa bi. Ichia oo-e bi Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pëidak'a. ⁷ Mamīda eperā wāara ĩdaa pik'a bide bapari pirā Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a, araa bapariit'ee Tachi Ak'ōre ome māik'aapa awaraa ijāapataarā ome. Ma awara Tachi

Ak'ōrepa ma eperā p'ek'au k'achia jōmaweda wēpapiit'ee, iru Warra Jesús waa bat'ada k'aurepa.

⁸ Tachidepemapara jararu pirā ichi t'āride k'ĩsia k'achia wēe bi, ichi itu k'ūramaa bi, seewamaa bairā. Māgipa k'awa-e bi Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pëida. ⁹ Mamīda māgipa ichia p'ek'au k'achia oopata jōmaweda jararu pirā Tachi Ak'ōrepa, tachi t'āride k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa chupiria k'awaait'ee. Ooit'ee ichia jara bik'a ichi ūraa jara pëidade. Ma eperā p'ek'au k'achia jōmaweda wēpapiit'ee. ¹⁰ Mamīda abaapa jararu pirā ichia ne-inaa k'achia ook'aa, jōmaarāmaa ak'ipi bi ichia Tachi Ak'ōre Ūraade ijāa-e. Māgí eperāpa k'ĩsia bi pirā ichia p'ek'au k'achia ook'aa, māgara ichiaba k'ĩsia bi Tachi Ak'ōrepa seewa jara bi ichi ūraade.

Cristo Tachi K'aripapari

2 Warrarā, mía na k'art'a p'āru parāmaa ne-inaa k'achia oonaadamerā. Mamīda tachia ne-inaa k'achia ooruta pirā, Tachi K'aripapari iru p'ani irua chupiria iidimerā Tachi Ak'ōrepa tachi pari. Māgí Jesucristo, chi p'ek'au k'achia ook'aa bi. ² Iru waa bat'ada k'aurepa Tachi Ak'ōrepa tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapii atuanaadamerā. Wāara tachia p'ek'au k'achia oopata wēpapii. Mamīda māgapai-e. Ichiaba wēpapii jōmaweda na p'ek'au eujādepemaarāpa p'ek'au k'achia oopata.

³ Tachia k'awadai Tachi Ak'ōre wāara k'awa p'ani, iru ūraade jara bik'a oodak'āri. ⁴ Awaraa eperāpa jarai ichia Tachi Ak'ōre wāara k'awa bi. Mamīda māgipa oo-e bi pirā Ak'ōrepa jara bik'a, seewamaa bi. K'awa-e bi Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pëida. ⁵ Mamīda eperāpa ook'āri Tachi Ak'ōre Ūraade jara bik'a, Tachi Ak'ōre wāara k'inia iru bi māik'aapa chik'inia bapari iru ome. Nāgā k'awa p'ani tachi, Tachi Ak'ōredeerā. ⁶ Eperāpa

jara bi pirã wãara Tachi Ak'õre k'awa bi, ma eperã baip-ia bi Jesucristo badak'a.

Juanpa jarada Cristode ijãapataarãpa oodamerã

⁷ Ìpemaarã k'iniarã Cristo k'aurepa, mia na jararu parãpa oodamerã ìrapema-e, parãpa ùridooda perã Cristode ijãadak'ãriipa. Chonaarãweda paara Tachi Ak'õrepa jara pèiji eperãarãpa awaraarã ichiaba k'inia iru p'anapataadamerã. ⁸ Mamída na k'art'ade mia ma jarada chiwidi pik'a jara bi. Chik'inia p'anapatáati. Cristo wãara mãga bapachi ichideerã ome. Parãpa pida k'awaa wãda mãga p'anapataadait'ee. Parã Cristode ijãadai naaweda, p'ãriu pik'a bide p'anapachida, awaraarã k'iniada-e p'anadap'edaa perã. Mamída ìrá ma p'ãriu pik'a bideepa uchiala wãda ìdaa pik'a bidee.

⁹ Ma jara aupada wãara mída, parãdepemapa jarai ichiala awaraarã k'inia iru bi Tachi Ak'õrepa jara bik'a. Mamída chi ìpema Cristo k'aurepa k'ira unuamaa iru bi pirã, wãara mãga oo-e bi. At'ãri ne-inaa k'achiala oomaa bi, p'ãriu pik'a bide ook'ajik'a. ¹⁰ Jõdee abaapa chi ìpema Cristo k'aurepa k'inia iru bak'ãri, mãgipa wãara oopari Tachi Ak'õrepa jara bik'a. Wãara mãgí eperã k'achiala baaipi-e. ¹¹ Mamída ma eperãpa chi ìpema Cristo k'aurepa unuamaa iru bi pirã, ichi k'iradoopa k'achiala bi, oo-e bairã Tachi Ak'õrepa jara bik'a. Wãara mãgí eperãpa k'awa-e Tachi Ak'õrepa jara bi. Ma awara mãgá ne-inaa k'achiala oomaa bairã, p'oyaa oo-e Tachi Ak'õrepa jara bik'a.

¹² Warrarã, mia parãmaa p'ãru, Jesucristo piuda k'aurepa Tachi Ak'õrepa parãpa p'ek'au k'achiala oopata wëpapida perã.

¹³ Chonaarã, mia parãmaa p'ãru, parãpa wãara Jesucristo k'awa p'anadairã. Iru bapachi na p'ek'au eujã bai naaweda.

K'ùtrãarã, mia parãmaa p'ãru, parãpa Netuara Poro Waibia p'oyaa wãda perã.

¹⁴ Warrarã, mia parãmaa p'ãmaa bi, parãpa Tachi Ak'õre wãara k'awapata perã.

Chonaarã, parãmaa p'ãmaa bi, parãpa wãara k'awapata perã chi na p'ek'au eujã ooi naaweda ichitala bapari.

K'ùtrãarã, ichiaba parãmaa p'ãmaa bi, parã Cristode wãara ijãapata perã mãik'aapa oopata perã Tachi Ak'õre Úraa p'ãdade jara bik'a. Ma awara parãmaa p'ãmaa bi Netuara Poro Waibia oopi bik'a oodak'aa perã.

¹⁵ P'ananaati na p'ek'au eujãdepema ijãadak'aa beerã p'anapatak'a. Jirinãati ne-inaa k'achiala k'ira t'ãdoo na p'ek'au eujãde paraa. Mãga jiriruta pirã, chik'inia p'anada-e pai Tachi Ak'õre ome. ¹⁶ Mia mãga jara bi na p'ek'au eujãde tuchia unupata perã nãgee ne-inaa k'achiala k'ira t'ãdoo: ne-inaa k'achiala oo k'inia p'ani tachi t'ãridepai; ne-inaa k'achiala unudak'ãri tachi taupa, auk'a oo k'inia p'ani; pedee audua p'anapata ne-inaa iru p'anadairã. Tachi Ak'õrepa mãgee ne-inaa k'achiala apida oopik'aa eperãarãmaa. ¹⁷ Mãgee ne-inaa mãik'aapa jõma ne-inaa k'achiala na p'ek'au eujãdepemaarãpa oo

k'inia p'ani jõdaridait'ee. Mamída chi Tachi Ak'õrepa oopi bik'a oopataarã ichitala p'anapataadait'ee iru ome.

Wãara Cristode ijãapataarãpa k'urapida-e seewa jarapataarãmaa

¹⁸ Warrarã, taarã-e na p'ek'au eujã jõdarit'ee. Parãpa ùrijida Anticristo cheit'ee. Wãara mãgí jãk'aaarã paraa tachi t'ãide. Mapa k'awa p'ani na p'ek'au eujã taarã-e jõdarit'ee. ¹⁹ Mãgíirã tachi t'ãideepa uchiala Cristode wãara ijãada-e pada perã tuchia ijãapatak'a. Wãara mãgá ijãadap'edaa paraa, wãda-e pak'aji. Mamída uchialak'ãri, unupijida ãchidepema apida Cristode wãara ijãada-e paji.

²⁰ Jõdee parã jõmaweda Cristode wãara ijãa p'ani. Parãpa k'awa p'ani Tachi Ak'õrepa wãarata jara pèida, Jesucristo, chi p'ek'au k'achiala wëe bipa mãga k'awapida perã ichi Jaure pèik'ãri parã ome bapariimerã.

²¹ Mia na k'art'a p'ãrupa jara k'inia-e bi parãpa k'awada-e Tachi Ak'õrepa wãarata jara pèida. Jíp'a mia p'ãmaa bi parãpa k'awa p'anadairã ma wãarata jara pèidade seewa apida unudak'aa, Tachi Ak'õrépata ma wãara jarada perã. ²² Maperã abaapa jara bi pirã Tachi Ak'õrepa Jesús pèi-e paji eperãarã rey pamerã, mãgí eperã seewamaa bi. Ma eperã Anticristo, jara bairã Jesús Tachi Ak'õre Warra-e mãik'aapa Tachi Ak'õre Jesús Ak'õre-e. ²³ Chi mãga jara bipa wãara Jesucristode ijãa-e bi mãik'aapa Tachi Ak'õre wãara k'awa-e bi. Jõdee chi jara bipa Jesucristo Tachi Ak'õre Warra, Tachi Ak'õre wãara k'awa bi.

²⁴ Maperã k'irãpãti parãpa naaweda ùridap'edaa, ewaa Cristode ijãadak'ãri. Maapai k'awaajida Tachi Ak'õrepa wãarata jara pèida eperãarãmaa mãik'aapa t'ãriipa oo k'inia p'aneejida irua oopi bik'a. Mãgá oo wãk'ãti wãti. Mãga ooruta pirã, t'ãri a-ba p'anapataadait'ee Tachi Ak'õre ome mãik'aapa ichi Warra Jesucristo ome. ²⁵ Cristopa mãga jara baji, jarak'ãri ichitala p'anapataadai Tachi Ak'õre ome.

²⁶ Mia naa jaradak'a mãgee Cristo k'ira unuamaa iru p'aniirã tachi t'ãide paraa. Mãgíirãpa parã k'ura k'inia p'ani. ²⁷ Mamída parãpa ùrida-e pait'ee mãgeerãpa jarateepata, Cristopa ichi Jaure pèida perã parã ome bapariimerã. Ma Jaurepa parãmaa ne-inaa wãara jõmaweda jarateepari. Seewa jarateek'aa. Mapa irua jaratee bik'a oo wãk'ãti wãti. Mãgá wãara t'ãri a-ba p'anapataadait'ee Cristo ome.

²⁸ Warrarã, mãgá t'ãri a-ba p'anaruta pirã Cristo ome, parãpa waaweeda-e pait'ee iru waya chek'ãri na p'ek'au eujãdee. Ma ewate iru k'irãpita k'ira nejasia-ee p'anadait'ee.

²⁹ Parãpa k'awa p'ani Jesucristo, Tachi Ak'õre Warrapa ichitala oopari ichi Ak'õrepa jara bik'a. Ichiaba k'awadaipia bi chi Tachi Ak'õrepa jara bik'a oopariipa auk'a Tachi Ak'õre warra.

Tachi Ak'õre warrarã

3 ¡K'ísíati! Tachi Ak'õrepa tachi audú k'inia iru bapari perã, jarapari tachi ichi warrarã. ¡Wãarapi!

Mamída na p'ek'au eujádepema ijáadak'aa beerápa māga p'oyaa k'awada-e, wāara Tachi Ak'ōre k'awadak'aa perā.

² Īpemaarā k'iniarā, ĩrá tachi wāara Tachi Ak'ōre war-rarā. Mamída waide k'awada-e sāga p'anadai Cristo cheda t'ēpai. Aba k'awa p'ani Cristo waya chek'āri, iruk'a p'anadait'ee, iru k'īra wāree k'awadait'ee perā.

³ Tachi jōmaweda māga k'awa p'anīrā nimaa p'ani iru cherumaa. Mapa māgá ni p'ani misa, ne-inaa k'achia jōmaweda oo amaadaipia bi, iruk'a p'anadait'ee, k'awa p'anadairā iru p'ek'au k'achia wēe bapari.

⁴ Tachia k'awa p'ani chi ne-inaa k'achia oo bīpa oo-e bi Tachi Ak'ōrepa jara bik'a. Māga oo-e bak'āri, k'achia-de bi. ⁵ Parāpa ichiaba k'awa p'ani Jesucristo na p'ek'au eujádee cheji eperāarāpa p'ek'au k'achia oopata jōmaweda wēpapiit'ee. Irua maarepida k'achia ook'aa paji. ⁶ Mapa wāara oo k'inia p'anīrāpa irua oopi bik'a t'āri a-ba p'anapata iru ome. Ne-inaa k'achia oo k'iniadak'aa, ichideerā perā. Mamída chi ne-inaa k'achia oopataarā t'āri a-ba p'anadak'aa iru ome, irude wāara ijáadak'aa perā māik'aapa wāara iru k'awadak'aa perā.

⁷ Warrarā, k'ūrapiináti apida seewapataarāmaa. Chi oopariapa Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a t'āri pia bapari Tachi Ak'ōrek'a. ⁸ Jōdee chi ne-inaa k'achia oopariapa oomaa bi Netuara Poro Waibiapa oopi bik'a. Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujā oodak'āriipa, Netuara Poro Waibiapa p'ek'au k'achia k'īra t'ādoo oopari. Ma-it'ee cheji Tachi Ak'ōre Warra na p'ek'au eujádee: jōpiit'ee Netuara Poro Waibiapa ne-inaa k'achia oopata.

⁹ Tachi Ak'ōre warrarāpa p'ek'au k'achia oo k'ini-adak'aa, Tachi Ak'ōre Jaure āchi ome bapari perā. Wāara k'achiade p'oyaa p'anadak'aa, Tachi Ak'ōre war-rarā perā. ¹⁰ Nāga k'awa p'ani chisāgí Tachi Ak'ōre war-rarā māik'aapa chisāgí Netuara Poro Waibia warrarā. Chi oo-e bīpa Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a Tachi Ak'ōre warra-e. Ma awara chi ĩpema Cristo k'aurepa k'īra unuamaa iru bīpa Tachi Ak'ōre warra-e.

Chik'inia p'anapataadaipia bi

¹¹ Cristode ijáadak'āriipa parāpa nāga ūridooda: chik'inia p'anapataadaipia bi. ¹² Tachia māga k'awa p'anadairā, oonaadāma Caīnpa oodak'a. Ichia ooji Netuara Poro Waibiapa oopidak'a. Chi ĩpema k'īra unuamaa iru bap'eda, peet'aaji. ¿Sāap'eda māga ooji? Ichi t'āri k'achia bapachi. Jōdee chi ĩpema t'āri pia bapachi.

¹³ Maperā ĩpemaarā, k'īrsianáati na p'ek'au eujádepema ijáadak'aa beerāpa parā k'īra unuamaa iru p'anadak'āri. ¹⁴ Naaweda tachi jida āchik'a atuadait'ee paji, Tachi Ak'ōrepa jara bik'a oodak'aa pada perā. Mamída Cristopa tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji, ichita p'anapataadamerā Tachi Ak'ōre ome māik'aapa oopataadamerā irua oopi bik'a. K'awa p'ani tachia wāara māga oomaa p'ani, tachi ĩpemaarā Cristo k'aurepa k'inia iru p'anapata perā. Chi ĩpemaarā k'īra unuamaa iru p'anapataarā atuadait'ee. ¹⁵ Tachi Ak'ōre-it'ee eperāpa ichi ĩpema k'īra unuamaa iru bi pirā, auk'a bi eperā chīara peepari ome. Parāpa k'awa p'ani

chīara peepataarā it'aa wādak'aa. ¹⁶ Nāgá k'awa p'ani Tachi Ak'ōrepa tachi k'inia iru bapari. Jesucristo piuji tachi pari. Māga ooji tachi audú k'aripa k'inia bada perā. Māgá tachia pida tachi ĩpemaarā Cristo k'aurepa k'aripa k'inia p'anadaipia bi, piuruta pijida ma k'aurepa. ¹⁷ Mapa chi net'aa iru bīpa ichi ĩpema Cristo k'aurepa chup'iria nībi unuru pirā, mamída chup'iria k'awa-e bi pirā, ma eperāpa ak'ipimaa bi ichia Tachi Ak'ōre k'inia-e bi. ¿Sāga ichia Tachi Ak'ōre k'inia iru bīda aima, chi ĩpema Cristo k'aurepa k'aripa-e bi pirā? ¹⁸ Warrarā, pedeeppai tachi ĩpemaarā k'inia iru p'anadaik'araa bi. Āra k'aripadaipia bi. Māgá ooruta pirā, ak'ipidai wāara āra māik'aapa Tachi Ak'ōre k'inia iru p'ani.

Inejasia-ee it'aa t'īpataadaipia bi Tachi Ak'ōremaa

¹⁹ Māgá tachi ĩpemaarā k'inia iru p'anadak'āri, tachia nāgí wāarata k'awaadait'ee. Tachi, Tachi Ak'ōredeerā. T'āride māga k'awadak'āri, inejasia-ee it'aa t'ī-pataadait'ee irumaa. ²⁰ Mamída inejasiadarii tachi t'āridepai k'īrsiaruta pirā: "Aai, mia wāara mi ĩpemaarā Cristo k'aurepa mak'āra k'aripa-e." Māga k'īrsiaruta pirā, k'īrāpadaipia bi Tachi Ak'ōrepa ne-inaa jōmaweda k'awa bi. Tachi k'āyaara k'awaara bi tachia wāara oo k'inia p'ani ichi-it'ee. ²¹ Jōdee, ĩpemaarā k'iniarā, tachia māgá k'īsiada-e p'ani pirā, wāara inejasia-ee it'aa t'ī-pataadait'ee Tachi Ak'ōremaa. ²² Ma awara it'aa iidi-dak'āri Tachi Ak'ōremaa, irua ooit'ee jōmaweda tachia iidi p'ani. Māga ooit'ee tachia oopata perā irua jara bik'a. ²³ Tachi Ak'ōrepa jara bi tachia nāga oodamerā: Ijāadaipia bi Jesucristo wāara Tachi Ak'ōre Warra māik'aapa chik'inia p'anapataadaipia bi irua jaradak'a. ²⁴ Chi oopariapa Tachi Ak'ōrepa jara bik'a t'āri a-ba bapari iru ome. Chik'inia p'anapata. Tachia māga k'awa p'ani Tachi Ak'ōre Jaurepa tachimaa māga k'awapipari perā. Ma-it'ee ichi Jaure pēiji tachi ome bapariimerā.

Sāga seewa jarapataarā k'awadai

4 ĩpemaarā k'iniarā, na p'ek'au eujáde seewa-idaa beerā chok'ara paraa. Māirāpa "Tai Tachi Ak'ōre Ūraa jarateepataarāda" apata mīda, ijāanāati āchia jara p'ani. Pia ūridaipia bi jōmaarāpa jaramaa p'ani, k'awaadait'ee wāara jara p'ani Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a wa māga-e. ² Parāpa k'awaadai chisāgí eperāpa wāara jara bi Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapi bik'a. Chi jara bīpa: "Jesucristo eperā ĩp'aak'a na p'ek'au eujáde ba cheji" jara bi Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapi bik'a, wāara Cristode ijāapari perā. ³ Mamída chi māga jara-e bīpa p'oyaa jara-e Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapi bik'a, māgí eperāpa ijāak'aa perā Jesús, Cristo paji. Anticristo na p'ek'au eujáde bada paara, māgí pedeeppari k'a pedeeppari. Parāpa k'awa p'ani iru cheit'ee t'ēpai. Mamída nāgaweda iru jīak'arā na p'ek'au eujáde paraa.

⁴ Warrarā, parā Tachi Ak'ōredeerā. Mapa parāpa oodak'aa māgí seewa-idaa beerāpa jara p'ani k'a. Parāpa āchi māgá p'oyaadai chi parā ome bapari, Tachi Ak'ōre waibiara bairā chi na eujádepema ijáadak'aa

beerã ome bapari, Netuara Poro Waibia k'ãyaara.
⁵ Ächi mäik'aapa jômaweda na p'ek'au eujãdepema ijãadak'aa beerã Netuara Poro Waibia jua ek'ari p'anapata. Maperã na p'ek'au eujãdepema k'isia k'ira t'ãdoo jara wãdak'ãri, awaraarãpa ma seewa ùripata mäik'aapa aide ijãapata. ⁶ Mamïda mãga-e tai ome, tai Tachi Ak'õredeerã perã. Taipa wãarata jarateepata Tachi Ak'õre Jaurepa jarapi bik'a. Mapa chi Tachi Ak'õre k'awa beerãpa ùri k'inia p'anapata taipa jarapata. Mamïda chi Tachi Ak'õre k'awa-e beerãpa ùri k'iniadak'aa taipa jarateepata. Ächia ùri k'inia p'ani seewa jarateepataarã, Netuara Poro Waibia jarapi bik'a. Nãga k'awaadai chisãgí wãarata jarateepataarã mäik'aapa chisãgí seewa jarateepataarã. Tachi Ak'õre k'awa beerãpa wãarata jarateepataarã ùri k'inia p'anapata. Jõdee Tachi Ak'õre k'awa-e beerãpa seewa jarateepataarã ùri k'inia p'anapata.

Tachi Ak'õrepa eperãarã jômaweda k'inia iru bapari

⁷ Ìpemaarã k'iniarã, chik'inia p'anapataadãma, Tachi Ak'õrepa mãga oopi bairã. Jõmaarãpa awaraarã k'inia iru p'anapata mãgã p'anapataadai, Tachi Ak'õre warrarã perã mäik'aapa Tachi Ak'õre k'awa p'anapata perã. ⁸ Chi awaraarã k'inia-e bïpa Tachi Ak'õre k'awa-e bï, Tachi Ak'õrepa jômaweda k'inia iru bapari perã. ⁹ Nãgã Tachi Ak'õrepa unupiji tachi audú k'inia iru bapari. Na p'ek'au eujãdee pëiji ichi Warra apai iru bada, mãgí k'aurepa tachi ichita p'anapataadamerã iru ome. ¹⁰ Tachi Ak'õrepa ichi Warra mãgã pëik'ãri, ak'ipiji tachi wãara k'inia iru bapari. Tachia iru mãgã k'iniada-e paji. Iruata tachi k'inia iru baji. Mapa ichi Warra pëiji pi-umerã tachia p'ek'au k'achia oopata wëpapiit'ee. ¹¹ Ìpemaarã k'iniarã, Tachi Ak'õrepa tachi mãgã audú k'inia iru bapari perã, tachi jida chik'inia p'anapataadai bï. ¹² Apidaapa Tachi Ak'õre k'ira unuda-e p'ani. Mamïda tachi chik'inia p'anaruta pirã, t'ãri a-ba p'anapataadait'ee Tachi Ak'õre ome. Mãgã tachi k'ap'ia pari irua jõmaarãmaa unupiit'ee wãara irua ãra jida k'inia iru bapari. ¹³ Nãga k'awa p'ani tachi t'ãri a-ba p'anapata Tachi Ak'õre ome. Irua ichi Jaure pëiji tachi ome bapariimerã. ¹⁴ Ma awara taipa Tachi Ak'õre Warra bapata unujida tachi taupa. Mapa jõmaarãmaa nãga nepiripata: Tachi Ak'õrepa ichi Warra pëiji na p'ek'au eujãdepemaarã o k'achiadeepa k'aripa atade. ¹⁵ Mapa chi jara bïpa Jesús Tachi Ak'õre Warra t'ãri a-ba bapari Tachi Ak'õre ome. ¹⁶ Mãgã tachia Tachi Ak'õre k'awa p'ani mäik'aapa ijãa p'ani irua tachi k'inia iru bapari. Tachi Ak'õrepa eperãarã jômaweda k'inia iru bapari perã, eperãpa auk'a Tachi Ak'õre k'inia iru bak'ãri, t'ãri a-ba bapari iru ome. ¹⁷ Tachia Tachi Ak'õre mãgã k'inia iru p'anadak'ãri, oomaa p'ani irua k'inia bik'a. Irua k'inia bï waawee-ee p'anadamerã ichi k'irapite, ichi ewari waibia ewate pak'ãri. Wãara ma ewate mãga p'anadait'ee, na p'ek'au eujãde p'ani misa iru ome t'ãri a-ba p'anapata perã, Jesucristo iru ome t'ãri a-ba bapari k'a. ¹⁸ Wãara Tachi Ak'õre k'inia iru bapari maarepida waawee-ee bapari, k'awa bairã Tachi

Ak'õrepa iru auk'a k'inia iru bapari mäik'aapa maarepida iru k'achia oo-e pait'ee. Mamïda chi waide mãga k'awa-e bïpa Tachi Ak'õre waawee bapari, k'isia bairã Tachi Ak'õrepa ichi k'achia ooi. Mapa tachia nãga k'awadai. Eperã abaapa waawee bï pirã Tachi Ak'õrepa iru k'achia ooi't'ee, ma eperãpa waide pia k'awa-e bï Tachi Ak'õrepa iru audú k'inia iru bapari.

¹⁹ Tachia Tachi Ak'õre k'inia iru p'ani, irua naapiara tachi k'inia iru bada perã. ²⁰ Tachidepema jarai ichia Tachi Ak'õre k'inia iru bapari. Mãga jara bï mïda, ichi t'ãride chi ìpema Cristo k'aurepa unuamaa iru bï pirã, mãgí eperã seewamaa bï. Ichi ìpema unu bita k'inia-e bï pirã, ¿sãga k'inia iru bai Tachi Ak'õre, unu-e bita? ²¹ Maperãpì Jesucristopa jaraji chi Tachi Ak'õre k'inia iru bïpa ichi ìpemaarã Cristo k'aurepa auk'a k'inia iru bapari bï.

Ne-inaa k'achia k'ira t'ãdoo oo amaa wãk'ãti wãpataarã

5 Jômaweda Tachi Ak'õre warrarãpa nãga ijãapata: Jesús, Cristo, ichi ai, Tachi Ak'õrepa pëida eperãarã rey pamerã. K'isiadãma nãgide. Tachia k'awa p'ani eperã abaapa awaraa eperã k'inia iru bak'ãri, ma eperã warrarã paara k'inia iru bapariit'ee. ² Mãga bï ichiaba Tachi Ak'õre ome. Tachia Tachi Ak'õre k'inia iru p'anadak'ãri mäik'aapa oodak'ãri irua jara bik'a, k'awa p'ani iru warrarã jida k'inia iru p'anadait'ee. ³ Oodak'ãri Tachi Ak'õrepa jara bik'a, ak'ipimaa p'ani wãara iru k'inia iru p'ani. Irua iidi-e bï oodamerã ne-inaa tachia p'oyaa oodak'aa. ⁴ Tachia oodai Tachi Ak'õrepa jara bik'a, iru warrarã perã. Jômaweda Tachi Ak'õre warrarãpa na p'ek'au eujãdepema k'achia k'ira t'ãdoo oo amaa wãk'ãti wãpata, oo k'inia p'anapata perã irua jara bik'a. Tachia ne-inaa k'achia mãgã oo amaadai Cristode ijãapata perã. ⁵ Mapa jaradai: "Tachia ijãadak'ãri Jesús Tachi Ak'õre Warra, irua k'aripapari tachia na p'ek'au eujãdepema ne-inaa k'achia jõma oo amaa wãk'ãti wãdamerã."

Tachi Ak'õrepa jarada Jesús ichi Warra

⁶ Jesucristo na p'ek'au eujãdee chek'ãri, ak'ipiji ichi Tachi Ak'õre Warra. Mãga ooji paniapa poro choopik'ãri mäik'aapa ichi waa bat'ak'ãri. Jesús, ichi ai, Cristo paji poro choopik'ãri paniapa mäik'aapa ichi waa bat'ak'ãri. Tachi Ak'õre Jaurepata ichiaba tachimaa k'awapipari Jesús Tachi Ak'õre Warra. Ma Jaurepa ichita wãarata k'awapipari. Maperã ijãa p'ani wãara Jesús Tachi Ak'õre Warra. ⁷ Mãpai jaradai nãgí ne-inaa õpepa auk'a tachimaa k'awapi p'ani Jesús wãara Tachi Ak'õre Warra: ⁸ Tachi Ak'õre Jaurepa ma wãarata k'awapipari perã tachimaa; Jesupa ooda perã Tachi Ak'õrepa oopidak'a poro choopik'ãri paniapa mäik'aapa Jesupa ooda perã Tachi Ak'õrepa oopidak'a iru waa bat'ak'ãri. ⁹ K'isiadãma nãgide. Eperãarãpa charraarã k'irapite ne-inaa jaradak'ãri, ijãapata mãirãpa jara p'ani. Maperã audupara ijãadaipia bï Tachi Ak'õrepa ne-inaa jarak'ãri, ichi jõmaarã k'ãyaara waibia bapari perã. Ichia jaramaa bï Jesucristo ichi Warra ma jarada

õpeepa. ¹⁰ Mapa chi Tachi Ak'õre Warrade ijãaparipa k'awa bi iru wãara Tachi Ak'õre Warra, Tachi Ak'õre Jau-repata ma eperã t'ãride mãga k'awapipari perã. Mamĩda chi mãga ijãa-e bĩpa jõmaarãmaa ak'ipimaa bi ichi k'ĩsiade Tachi Ak'õrepa seewa jara bi. ¹¹ Tachi Ak'õrepa jara bi tachia iru Warrade wãara ijãadak'ãri, ichita p'anapataadait'ee iru ome. ¹² Mapa jaradai: "Chi Tachi Ak'õre Warrade wãara ijãapari it'aa wãit'ee. Mamĩda chi Tachi Ak'õre Warrade ijãa-e bi it'aa wã-e pait'ee. Mãgĩ atuait'ee."

Juanpa awaraa ũraa jarada

¹³ Mĩa jõma jara aupada na k'art'ade p'ãji parã, Tachi Ak'õre Warrade ijãapataarã, k'awaadamerã wãara ichita p'anapataadait'ee Tachi Ak'õre ome.

¹⁴ Maperã tachi inejasia-ee it'aa iidipata Tachi Ak'õre-maa. T'ãride k'awa p'ani tachia iidiruta pirã Tachi Ak'õrepa ne-inaa oomerã ichia oo k'inia bik'a eperãarã k'aripait'ee, tachia iidiruta irua ũriit'ee. ¹⁵ Ma awara k'awa p'anadairã irua ũripari mãgã iididak'ãri, ichiaba k'awa p'ani irua ooit'ee tachia iidi p'anik'a.

¹⁶ Parãdepemapa unuru pirã pi ãpema Cristo k'au-repa ne-inaa k'achia oomaa bi, it'aa t'ãipia bi ma ãpema pari, Tachi Ak'õrepa iru chupiria k'awaamerã. Mãgã pia ma ãpema k'aripai, Tachi Ak'õrepa iru it'aa wãpimerã.

Mãga ooi ma ãpemapa oo bi pirã ne-inaa k'achia, ma k'aurepa tachi atuapi-e. Mamĩda ne-inaa k'achia paraa, ma k'aurepa tachi atuapipari. Irua mãgĩ oo bi pirã, mĩa parãmaa jara-e it'aa t'ãdamerã iru pari. ¹⁷ Wãara eperãarãpa ooda-e p'anadak'ãri Tachi Ak'õrepa jara bik'a, ne-inaa k'achia oomaa p'ani iru k'ãrapite. Mamĩda p'ek'au k'achia jõmaapa tachi atuapi-e.

¹⁸ K'awa p'ani Tachi Ak'õre warrarãpa p'ek'au k'achia oo amaa wãk'ãti wãpata, Tachi Ak'õre Warra, Jesu-cristopa ãra k'aripapari perã. Irua ãra ak'ipari Netuara Poro Waibiapa ãramaa ne-inaa k'achia oopinaamerã. ¹⁹ K'awa p'ani tachi Cristode ijãapataarã Tachi Ak'õre-deerã. Jõdee apemaarã na p'ek'au eujãdepemaarã Netuara Poro Waibia jua ek'ari p'anapata. ²⁰ Ichiaba k'awa p'ani Tachi Ak'õre Warra na p'ek'au eujãdee cheji Tachi Ak'õre k'awapiit'ee tachimaa, mãgã k'awaadamerã k'aita wãara Tachi Ak'õre. Tachi ijãapataarã chaa t'ãri a-ba bapari ma wãara Ak'õre ome, t'ãri a-ba bapari perã iru Warra Jesucristo ome. Mãgita wãara Tachi Ak'õre. Iru k'aurepata it'aa wãdait'ee. ²¹ Chi mãga ijãada-e p'anĩrã seewadeta ijãa p'ani. ãchia ijãapata chi ne-inaa juapa ooda k'ãrapite it'aa t'ãpataarãk'a. Mapa ijãanãati ãchik'a.

Mãgapai paji.

2 San Juan

San Juan, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'ãji. Ichia "mi Cristode ijãapataarã ak'ipari waibiada" apari, taarã ijãada perã, Cristo ome nipadak'ãriipa. Na k'art'a pëiji "Ak'õrepa jirit'eradaarãmaa"; pia jarait'eera, jirit'erada Cristode ijãapataadamerã.

Naapiara Juanpa jara bi ãra k'inia iru bi mãik'aapa o-ïa bi ùk'uru Ak'õre ode pia nipapata perã. Ûraa bi chik'inia p'anapataadamerã (vs. 1-6). K'irãpapi bi Cristo na p'ek'au eujãde nipada eperã jïp'aak'a; mapa ùrinaadamerã seewa jarateepataarãpa jara p'anã mãik'aapa ãchi t'ãide mãirã auteebainaadamerã (vs. 7-11). T'ëepai jara bi ichi wã k'inia bi ãchi ak'ide mãik'aapa salude pëiru (vs. 12-13).

Tachi Ak'õrepa wãarata jara pëidade jara bik'a p'anapataadaipia bi

¹ Mi, Juan, Cristode ijãapataarã ak'ipari waibia. Mia na k'art'a p'ãru parã ijãapataarãmaa, Tachi Ak'õrepa parã jirit'erada perã Cristode ijãapataadamerã. Wãara mia parã k'inia iru bi. Mia aupaita parã mägá k'inia iru bi-e. Jõma Tachi Ak'õrepa wãarata jara pëida k'awa p'anãrãpa parã auk'a k'inia iru p'anã. ² Mia parã mägá k'inia iru bi ma wãarata ñraweda tachi t'ãride bapari perã mãik'aapa ichita bait'ee perã tachi ome. ³ Wãara Tachi Ak'õre mãik'aapa iru Warra Jesucristo t'ãri pia p'anapata tachi ome. Mapa ãrapa tachi pia ak'i p'anadait'ee. Ma awara tachi chupiria k'awaadait'ee mãik'aapa k'ãiwee p'anapidait'ee. Mägá wãara p'anadai Tachi Ak'õrepa k'inia bik'a mãik'aapa chik'inia p'anapataadai iru ome.

⁴ Mi o-ïa beeji k'awaak'ãri parãdepemaarã ùk'uru p'anapata Tachi Ak'õrepa wãarata jara pëidade jara bik'a. ⁵ Ñrã, ñpemaarã Cristo k'aurepa, mia parãmaa enenee nãbi tachi chik'inia p'anapataadamerã. Mia mägá jarak'ãri, jara-e bi ne-inaa parãpa waide k'awada-e p'anã. Tachia naa Cristode ijãadak'ãriipa ma jarada ùridooda. ⁶ Nãgá tachia ak'ipidai Tachi Ak'õre mãik'aapa awaraarã k'inia iru p'anã: oodak'ãri Tachi Ak'õrepa jara bik'a. Iruata jara bi tachi chik'inia p'anapataadamerã. Parãpa mägá ùrijida naaweda Cristode ijãadak'ãri.

K'irak'aupai seewa jarateepataarã t'upidai parã t'ãide

⁷ Ma Tachi Ak'õrepa jarada mia parãmaa k'irãpapi k'inia bi, na p'ek'au eujãde seewa-idaa beerã chok'ara

paraa perã. Mägãrãpa ijãadak'aa Jesucristo na p'ek'au eujãde ba cheji eperã jïp'aak'a. Jaradak'aa Jesucristo Tachi Ak'õre Warra. Mägá tachia k'awa p'anã ãchia see-wa jaratee nipapata. ãchi Anticristo jãak'aarã.

⁸ K'irak'aupai ijãadai ãchia jara p'anã. Mägá ijãaruta pãrã, jõpidait'ee jõma parãpa oomaa p'anã Tachi Ak'õre-it'ee. Mia k'inia bi parãpa atadamerã jõma Tachi Ak'õrepa k'isia iru bi teit'ee ichideerãmaa it'ari, oopat-ap'edaa perã irua oopi bik'a.

⁹ Eperãpa jararu pãrã Cristopa jarateedak'a oo-e pait'ee, ichia ma jarateeda k'ãyaara Tachi Ak'õre net'aa waapiara k'awa bairã, mägã eperãpa wãara Tachi Ak'õre k'awa-e bi. Jõdee chi Cristopa jarateedak'a oo bi-pa wãara ijãapari Tachi Ak'õre Warrade mãik'aapa Tachi Ak'õre k'awa bapari. ¹⁰ Maperã mägãe Cristopa jarateedak'a ooda-e p'anãrãdepema aba parã t'ãide cheru pãrã, iru auteebaidaik'araa bi. Mägãe jarateepataarã parãmaa chepidaik'araa bi. ¹¹ Parãdepema abaapa mägãe eperã auteebairu pãrã, k'aripait'ee irua waapiara k'achia oomerã ijãapataarãmaa, irua seewa jaratee bi k'aurepa.

¹² Mia parãmaa waa jara k'inia bi, mamãda k'art'a p'ãdade mägá oo k'inia-e. Parã ak'ide wã k'inia bi, k'irapite pedeedait'ee. Mägá tachi o-ïa p'anadait'ee.

¹³ Parã ñpemaarã Cristo k'aurepa, chi nãpema Tachi Ak'õrepa jirit'eradaarã Cristode ijãadamerã, parãmaa ichiaba salude tee pëiruta.

Mãgapai paji.

3 San Juan

San Juan, Jesucristopa jirit'eradapa na k'art'a p'āji. Na k'art'a pēiji Cristode ijāapari Gayomaa. P'āji jarait'ee ichia jarateepataarā pēida auteebaidamerā ijāapataarā chip'epatamāi. Naapiara Juanpa pedee pia jara bi Gayomaa, Tachi Ak'ōrepa iru pia oomerā. Jara bi ichi o-īa beeda nepiri chedak'āri Gayo pia ijāapari Cristode. Gayomaa chupiria iidi bi ichia jarateepataarā pēida auteebaimerā māik'aapa āra k'aripamerā pia ijāapata perā Cristode (vs. 1-8). Jara bi jāpema Diotrefepa iru ūraa ūriamaa bi māik'aapa irua pēida eperāarā auteebai k'inia-e bi. Ūraa bi Gayopa māga oonaamerā; ma k'āyaara jāpema Cristode ijāapari pia Demetriok'a bamerā (vs. 9-12). T'ēepai jara bi ichi wā k'inia bi Gayo ak'ide māik'aapa salude pēiru jāpema k'ōp'āyoorāmaa (vs 13-15).

Juanpa Gayomaa jarada

1 K'ōp'āyo Gayo mia wāara k'inia iru bapari, Mi, Juan, Cristode ijāapataarā ak'ipari waibiapa na k'art'a pīmaa p'āru. Wāara mia pi k'inia iru bi. ² Īpema k'inia Cristo k'aurepa, mia it'aa t'ī bi ne-inaa jōmaade pi pia wāmerā māik'aapa k'ap'ia pia bamerā pi t'āride Tachi Ak'ōre k'īrapite pia baparik'a. ³ Ūk'uru tachi ĩpemaarā Cristo k'aurepa nama chedak'āri, nepirijida pia wāara oopari Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēidak'a, māgide ijāapari perā. Māga ūrik'āri, mi o-īa beejī. ⁴ Wāara mi ichita o-īa beepari k'awaak'āri ijāapataarā michi warrarāk'a p'anī p'anapata Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēidade jara bik'a. Mi-it'ee māga k'awaai k'āyaara, ne-inaa awaraa pipiara wē-e mi o-īapiit'ee. ⁵ Īpema k'inia, pia Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a pia oomaa bi k'aripak'āri tachi ĩpemaarā Cristo k'aurepa, chi awara āi jaratee nipapataarā. Wāara pia āra auteebaipari, āra k'awa-e bi mīda. ⁶ Mapa nama chedak'āri, jōmaarā ijāapataarā taide nepiripata pia āra k'aripada, āra k'inia iru bapari perā. Māgá k'aripaparfīji āchi ode pia wādamerā. Āra k'aripāji Tachi Ak'ōrepa k'inia bik'a, ārapa iru mimia oomaa p'anadairā. ⁷ Āra uchijida āchi t'āideepa jarateedait'ee Cristopa ooda māik'aapa irua jarada. Ma wādade ne-inaa maarepida iidi k'iniada-e paji ijāadadak'aa beerā juadepema. ⁸ Mapa tachia āra auteebaidaipia bi māik'aapa k'aripadaipia bi. Māga ooruta pirā, āra ome auk'a mimiadait'ee awaraarāpa Tachi Ak'ōre wāarata k'awaadamērā.

Diotrefepa k'achia ooda; jōdee Demetriopa pia ooda

⁹ Mia auk'a jaraji awaraa k'art'a pēidade pi t'āidepema ijāapataarāmaa. Mamīda Diotrefepa mi pedee ūri

k'inia-e, ichi audua bairā. Ichi ijāapataarā poro waibia pa k'inia bi. ¹⁰ Ichia mi pedee māgá ūri k'inia-e bairā, mi wāk'āri parā ak'ide, k'īrapite pedeeit'ee ichi ome. Mia k'irāpapiit'ee ichia pedee k'achia jaramaa bi tai Ak'ōrepa jirit'eradaarā āpīte. Māgapai oo-e ichia. Ichia-ba tachi ĩpemaarā Cristo k'aurepa jaratee nipadak'āri ijāapataarā t'āide ichi k'ait'a, ichia māgīrā auteebaik'aa. Ma awara, awaraa ijāapataarāpa āra auteebai k'inia p'anadak'āri, ichia māga oopik'aa māik'aapa jērepari ma auteebai k'inia p'anīrā awaraa ijāapataarā ik'aawaapa.

¹¹ Gayo, mi ĩpema k'inia, oonāaji ichia oo bik'a, ne-inaa k'achia oomaa bairā. Ma k'āyaara pia óoji. Nāgí k'irāpāji. Chi ne-inaa pia oo bīpa oopari Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a. Mamīda chi k'achia oo bīpa Tachi Ak'ōre k'awa-e bi.

¹² Wāara Diotrefepa māgá ne-inaa k'achia oomaa bi. Mamīda Demetriopa māga oo-e bi. Ijāapataarā jōmaarāpa nepiripata irua ne-inaa pia oopari. Iru bapari Tachi Ak'ōrepa wāarata jara pēidade jara bik'a. Tai nāpemaarāpa ichiaba jara p'anī iru t'āri pia bapari. Pia-ta k'awa bi taipa seewadak'aa.

¹³ Mia pīmaa waa jara k'inia bi, mamīda k'art'a p'ā bide māga jara k'inia-e. ¹⁴ Taarā-e nide mi wā k'inia bi pi ak'ide. Māgá k'īrapite pedeedai.

¹⁵ Gayo, mia it'aa iidi bi Tachi Ak'ōrepa pi k'āiwee bapimerā. Tachi k'ōp'āyoorā nāpemaarāpa ichiaba pīmaa salude tee pēiruta. Tai pari salude tēeji jāma p'anī k'ōp'āyo chaa.

Māgapai paji.

San Judas

San Judapa na k'art'a p'āji. K'īsia p'anī na Judas Jerusalendepema ijāapataarā poro waibia Santiago ĩpema paji. Na k'art'a Cristode ijāapataarāmaa pēiji.

Salude teep'eda māik'aapa pedee pia jarap'eda (vs. 1-2), Judapa naapiara ūraa bi ūrinaadamerā seewa jarateep-ataarāpa jaratee nipapata āchi t'āide. Jara bi Tachi Ak'ōrepa ooda chonaarāweda māgeerā ome (vs. 3-7). Ichiaba jara bi ma seewa jarateepataarāpa oodak'aa Cristopa oopi bik'a. Jīp'a oopata āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a (vs. 8-16). K'irāpapi bi māga pait'ee perā Cristo chei naaweda, k'īra jīp'a p'anapataadamerā irua k'inia bik'a (vs. 17-23). T'ēepai iidi bi Ak'ōrepa āra pia ak'i bapariimerā māik'aapa pedee pia jara bi Jesu-cristode (vs. 24-25).

Salude pēida

1 Mi, Judas, Santiago ĩpema, mimiapari Jesucristo-it'ee. Na k'art'a p'āru Tachi Ak'ōrepa jirit'eradaarā-maa. Irua parā k'inia iru bapari. Ma awara, Jesu-cristopa parā ak'i bapari atuanaadamerā ichi waya cheru misa.

² Mia it'aa iidi bi Tachi Ak'ōrepa parā audú chupiria k'awaamerā, k'āiwee p'anapimerā māik'aapa k'inia iru bamerā.

Sāap'eda na k'art'a p'āda

³ ĩpemaarā k'iniarā, mia t'āriipa p'āit'ee paji jarait'ee sāga Cristopa tachi ijāapataarā jōmaweda o k'achi-adeepa k'aripa ataji atuanaadamerā. Mamīda, ma k'āyaara, p'āru ūraait'ee parāpa ijāa amaadamerā awaraarāpa seewa jarateepata māik'aapa t'āriipa Cristopa k'inia bik'a ijāadamerā, tai naapema ijāap-ataarāpa naaweda jarateedap'edaak'a. ⁴ Māga jara bi ijāadak'aa beerā mera t'ūdap'edaa perā parā t'āide Tachi Ak'ōrede ijāapataarāk'a. Tachi Ak'ōrepa p'ek'au k'achia wēpapihari perā, pia bida a p'anī oodait'ee ne-inaa jōma tachi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a. ¡Mamīda māga-e! Ichiaba merapata Jesucristo Tachi Waibia, tachi ijāapataarā chipari. Tachi Ak'ōre Ūraa chonaarāweda p'ādada jara bi māgeerā jōdait'ee iru juapa.

Tachi Ak'ōrepa ooda naawedapema ijāadak'aa beerā ome

⁵ Parāpa nāgí k'awa p'anī mīda, mia k'irāpapiit'ee. Tachi Waibia pa Israel pidaarā jōmaweda Egipto eu-jādeepa uchiapiji. Mamīda t'ēepai ijāa amaa p'anadap'edaarā jōmaweda ichi juapa jōpiji. ⁶ Ma awara ai naaweda angeleerā ūk'uru uchiajida Ak'ōre jua ek'ariipa, āchi awaraa angeleerā poro waibiarā p'anajida mīda. Irua āchi p'anapatap'edaamāiipa pēik'ooji p'āriudee. Mama at'āri cadenapa jāa iru bi, ichi ewari waibia ewate nimaa. Māgí ewate irua jōmaarā k'īrapite āchia k'achia oodap'edaa jarait'ee. ⁷ Awaraarā

ichiaba ma angeleerā k'achia beerāk'a. Sodoma pidaarā māik'aapa Gomorra pidaarā awaraa p'uuru k'ait'a p'anadap'edaarā ome āchi k'ap'iaapa p'ek'au k'achia oopachida; ne-inaa eperāarā jīp'aarāpa yiaraa iru p'anapata. Maperāpi Tachi Ak'ōrepa ma p'uurudepemaarā jōpiji t'ipitaupa. Māgá apemaarāmaa ak'ipiji sāga t'āri k'achia-idaa beerā jōpit'aait'ee t'ipitau k'īik'aa bīpa.

Ne-inaa Tachi Ak'ōrepa ooit'ee ichi ewari waibia ewate

⁸ Māgí ijāadak'aa beerā parā t'āide p'anīrāpa auk'a oopata. Tachi Ak'ōrepa ma k'achia beerāmaa māga oo-ji mīda, ĩrapema seewa jarateepataarāpa māirā jīak'a āchia oo k'iniata oopata. K'āimok'araa pik'apata perā, āchia oopata āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'iaapa oopi bik'a. Ma awara merapata Tachi Waibia āchi chipari māik'aapa angeleerā āpīte pedee k'achia jarap-ata. ⁹ Jōdee Miguel, angeleerā poro waibia mīda, ak'ipiji ichi Tachi Ak'ōre jua ek'ari bapari. Ik'achia pedee-e paji Satanamaa aupedeedak'āri Moisés k'ap'ia piuda pari; k'aipa atait'ee. Māgaji:

'Tachi Ak'ōrépata pi itriait'ee.'

(Zac 3.2)

¹⁰ Mamīda māgí seewa jarateepataarāpa māga ooda-e. Ne-inaa Tachi Ak'ōrede pia k'awada-e pak'āri, oo iru p'anapata pedee k'achiapa. Ne-animalaarāk'a āchi k'ap'iaapa oopi bik'a oopata, k'īsiadak'aa perā Tachi Ak'ōrepa k'īsiapiparik'a. Mapa mia jōnīpa āchi itu jōk'oodait'ee p'ek'au k'achia ooyaa k'aurepa.

¹¹ ¡Aai, Tachi Ak'ōrepa āchi k'achiadee pēiit'ee! P'ek'au k'achiade nipapata Caínpa oodak'a. Ichiaba oopata Balaampa oodak'a. P'arat'a jita k'iniapa ichia Tachi Ak'ōre eere p'anadap'edaarā p'ek'au k'achiade baaipiji. Ma awara āchi poroorā ome chōo jiri p'anī, Corepa oodak'a ichi eere p'anadap'edaarā ome. Maperāpi Tachi Ak'ōrepa āchi ichiaba k'enak'ooit'ee iru k'īrapite panadak'āri.

¹² Parā chip'edaidak'āri ne-inaa jedek'odait'ee, k'īra nejasiaaipata māgí seewa jarateepataarā k'aurepa. Mamīda āchi k'īra nejasia wēe, waibia k'opata māik'aa-pa waibia topata, āchita poro waibiarāk'a Tachi Ak'ōre

k'irapite. Māgá oodak'āri, chupiria chitooñirā ak'idak'aa. Jōmaweda āchi-it'ee aupai oopata. J̄arara pania wēe b'ik'api p'ani, nāupa ateeperi eujā p'ūasaadee. Ichiaba nejō b'ir'ik'api p'ani chauk'aa bak'āri, chaujara bi mīda. Āchi piu pik'a p'ani ma pak'uru ēt'adak'a māik'aapa p'oodak'a. ¹³ P'usa t'ojara pak'āri, k'iraudaipari māik'aapa k'ōp'ep'ee nejarra k'achia ome ipu ide atabēipari. Māga pik'a māgeerā. Golpe pedeeepata eperāarā waibiarāk'a. Mamīda tachia unudai ne-inaa k'achia k'ira t'ādoo āchia oopata. Lucero Ak'ōrepa bidamāiipa uchiadák'api p'ani, awaraarāmaa Tachi Ak'ōre o atuapipata perā. Mapa irua āchi atuapiit'ee, ichita p'āriude j̄ā paraa p'anadamerā.

Enocpa seewa jarateepataarāde jarada

¹⁴ Enoc Adandeepepa uchiadap'edaarā sietede uchiaji. Tachi Ak'ōrepa Enocmaa pedeeipi māgeerāde: —Īrítī mia jararu! Tachi Waibia cheit'ee ichi angeleerā cho-k'ara ome. ¹⁵ Ak'ī cheit'ee jōmaweda eperāarāpa oopatap'edaa, jarait'ee pia wa k'achia. Tachi Ak'ōrede ijāadak'aa beerā k'achiadee pēiit'ee. Māga ooit'ee āchi irude ijāadak'aa p'anadairā; ne-inaa k'achia oopatap'edaa perā māik'aapa iru āpīte pedee k'achia jarapatap'edaa perā.

¹⁶ Māgñrā t'āri o-īa p'anadak'aa. Ik'ītati pedeeepata awaraarāmaa, ne-inaa oodak'āri. T'āride oodaamaa p'anadairā Tachi Ak'ōrepa k'inia b'ik'a, oopata āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'īapa oopi b'ik'a. Audua pedeeepata awaraarāpa pia ak'idamerā māik'aapa pedee pia jara p'anīpa k'ōp'āyo meraa pik'apata, jōmaweda pia uchiamerā āchi-it'ee aupai.

Jesucristo k'ōp'āyoorāpa naaweda jaradap'edaa

¹⁷ Mamīda ĩpemaarā k'iniarā, parā māga p'anadak'aa. Mapa k'irāpātī Tachi Waibia Jesucristopa jirit'eradaarāpa jaradap'edaa:

¹⁸ —Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate pai naaweda, ijāapataarā t'āide uchiadait'ee Tachi Ak'ōre Ūraa oo iru

p'anapataarā. Māgñrāpa oodait'ee āchi p'ek'au k'achia ooyaa bi k'ap'īapa oopi b'ik'a.

¹⁹ Parā t'āide māgá p'asa bi. Māgee seewa jarateepataarāpa parā k'iraupipata pāchi auk'arā ome. Mapa awara-awaraadaipata. Āchia oopata na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerāpa oopatak'a, Tachi Ak'ōre Jaure wēe p'anadairā.

Ūraada Cristode wāara ijāapataarā-it'ee

²⁰ Jōdee parā, ĩpemaarā k'iniarā, māga p'anadak'aa. Mapa chik'aripa p'anapatāatī waapiara Cristode ijādait'ee māik'aapa pipiara k'awaadait'ee Tachi Ak'ōrepa wāarata pedee jara pēida. Ma awara it'aa t'īpatāatī Tachi Ak'ōre Jaurepa oopi b'ik'a. ²¹ K'ira k'auapai k'ira atuadai Tachi Ak'ōrepa tachi k'inia iru bapari māik'aapa p'anapatāatī ichia k'inia b'ik'a. K'āiwee nīpatāatī Tachi Waibia Jesucristopa chupiria k'awaaru ewate, ichita p'anapataadait'ee perā iru ome.

²² Pia ijāa-e beerā chupiria k'awāatī waapiara Cristode ijāadamerā. ²³ Eperāarā netuara o k'achiade nipapataarā k'aripātī ijāadamerā māik'aapa uchiadamerā t'ipitau urua n'ibideepa uchiak'ajidak'a. Eperā p'ek'au k'achia ooyaa bak'āri, ichiaba chupiria k'awāatī. Mamīda ichia p'ek'au k'achia oopata unuamaa iru p'anadaipia bi, p'aru mik'ia jo b'ik'a. Mapa k'irak'auapai oodai āchia oopatak'a.

It'aa t'īda ijāapataarā pari

²⁴ Tachi Ak'ōrēpata parā k'aripai māirā k'achiade baainaadamerā. Ma awara ichia parā ateei ichimaa ichi k'ira wāree unudamerā māik'aapa t'āri o-īa, p'ek'au k'achia wēe bainī p'anadamerā ichi k'irapite. Mapa o-īa irumaa it'aa t'īdāma. ²⁵ Ichita Tachi Ak'ōre; awaraa Ak'ōre Waibia iru k'āyaara wē-e. Ichi Tachi O K'achiadeepa K'aripa Atapari. Maperā t'āriipa o-īa it'aa t'īpata: "Jesucristo, pi jōmaweda na p'ek'au eujāde n'ibi Rey Waibia K'ira Wāree. Ne-inaa jōmaweda pi jua ek'ari iru bi. Ewaa weda ne-inaa jōmaweda chok'aji; at'āri chok'apari māik'aapa ichita māga bapariit'ee. Amén."

Apocalipsis

San Juan, Jesucristopa jirit'eradapa na libro Apocalipsis apata p'áji. Apocalipsis jara k'inia bi Tachi Ak'õrepa k'awapida. Juanpa na pedee p'áji Cristode ijāapataarā ūraait'ee, Cesarpa āra miapi iru bada perā ichi jua ek'ari. Na p'ādade Juanpa jara bi Tachi Ak'õrepa unupida ichimaa k'āimok'araa pik'a bide, Patmos islade bak'āri. Made Ak'õrepa unupiji ichia ooit'ee bi netuara eere p'aniirā p'oyait'ee.

Naapiara Juanpa jara bi Jesucristopa na pedee k'awapida ichi ángel k'ap'ia pari (cap. 1.1-3). Ijāapataarāmaa saludaap'eda, jara bi ichia Jesucristo unuda māik'aapa ichia Cristopa jara pēida p'ā bi Ásia eujādepema Cristode ijāapataarā chip'epata siete p'aniirāmaa (caps. 1.4-3.22). Jara bi ichia Tachi Ak'õre rey su-ak'i beepari unuda (cap. 4); joip'aruk'a bi pirat'ida unuda māik'aapa Oveja Chak'e unuda (cap. 5). Jara bi ma joip'aruk'a bi k'arada si-ete unuda māik'aapa ichia unuda ma Oveja Chak'epa ma k'arada chaa ogat'aak'āri (caps. 6.1-8.1). Jara bi ichia unuda angeleerāpa trompeta seis chaadak'āri, Tachi Ak'õrepa ne-inaa k'achia oopii naaweda na p'ek'au eujādepemaarāmaa (caps. 8.2-9.21); ichia ángel unuda joip'aruk'a k'aipee bi ome (cap. 10) māik'aapa ichia unuda Ak'õre pedee jarapataarā omé it'ariipa chedak'āri na p'ek'au eujādee māik'aapa ma seis eerepema trompeta chaak'āri (cap. 11). Jara bi wēra je choma bi ome pajāde unuda (cap. 12); nemisia ne-animal k'achia ome unuda (cap. 13); Oveja Chak'e unuda ciento cuarenta y cuatro mil judiorā ome (cap. 14.1-5); angeleerā unuda ārapa na p'ek'au eujādepemaarā k'achia oodak'āri (cap. 14.6-20); k'ari ūrida māik'aapa angeleerā siete unuda (cap. 15). Unuji awaraa ne-inaa siete p'asadap'edaa na p'ek'au eujādepemaarāmaa, angeleerāpa p'arat'u weedak'āri māirā ūri (cap. 16). Jara bi Babilónia p'uuru unuda (cap. 17) māik'aapa Tachi Ak'õrepa ma p'uuru jōpida (caps. 18.1-19.5). Jara bi Oveja Chak'e miak'āida fiesta unuda māik'aapa sāga pait'ee Cristo waya chek'āri (cap. 19.6-21). Jara bi Tachi Ak'õrepa Netuara Poro Waibia p'oyaada (cap. 20.1-10) māik'aapa sāga jōmaweda eperāarā panadait'ee Tachi Ak'õre su-ak'i beepari t'oroo bi k'īrapite (cap. 20.11-15). Ichiaba jara bi sāga pait'ee Tachi Ak'õrepa ooit'ee bi eujā chiwidi māik'aapa Jerusalén p'uuru chiwidi (caps. 21.1-22.5). T'ēepai jara bi na p'āda leerutaarāpa oopataadamerā na ūraade jara bik'a māik'aapa ichita Cristode ijāapataadamerā (cap. 22.6-21).

Jesucristopa k'awapida

1 Na p'ādade mi, Juanpa jara bi Tachi Ak'õrepa ne-inaa k'awapida Jesucristomaa. K'awapiji ichia na ewari ooit'ee bi, Jesucristopa jōdee ichideerāmaa māga k'awapimerā. It'ariipa Cristopa pēiji ichi ángel mima, mi iru mimiapari perā. **2** Na p'ādade mia jara bi Tachi Ak'õrepa mimaa unupida, ichia mimaa jara pēida māik'aapa Jesucristopa mimaa jarada.

3 Tachi Ak'õrepa pia ak'iit'ee na p'āda leerupa awaraarā taide, ichia jara pēida perā. Ichiaba pia ak'iit'ee na p'ādade jara bi ūridap'eda, oo p'anipa aide ūraa bik'a, ma jōma ooit'ee taarā-e perā.

Juanpa Ásia eujādepema ijāapataarāmaa jarada

4 Mi, Juanpa nāga p'ā pēiru parā Ásia eujādepema ijāapataarāmaa, siete chip'epataarā chaachaa.

Mia it'aa iidi bi Tachi Ak'õrepa parā pia ak'i bapari-imerā. Māgá k'āiwee p'anapataadait'ee. Tachi Ak'õre ichita bapari; ichita bapachi māik'aapa ichita cheit'ee. Mia ichiaba iidi bi Tachi Ak'õre Jaurepa parā k'aripamerā. Iru jaure siete pik'a bi Tachi Ak'õre su-ak'i beepari k'īrapite.

5 Ichiaba mia iidi bi Jesucristopa parā k'aripamerā. Iruata wāra jarapari Tachi Ak'õrepa jara bi. Iruata pi-

up'eda, naapiara chok'ai p'irabajii ichita bapariit'ee. Na p'ek'au eujādepema reyrā jōmaweda p'anapata iru jua ek'ari. Iruata tachi k'inia iru bapari. Mapa tachi uchiapiji tachia p'ek'au k'achia oopata jua ek'ariipa. Māga ooji iru waa bat'ada k'aurepa kurasode piuk'āri tachi pari.

6 Iruata tachi ichideerā papiji ichi Ak'õremaa p'aareerāk'a it'aa t'īpataadamerā eperāarā pari. Mapa jaradāma: "Jesucristo ichita jōmaarā k'āyaara waibia bapariit'ee." ¡Amén!

7 ¡Ūriti! Iru cheit'ee jīrarade. Maapai jōmaarāpa iru unudait'ee; iru supidap'edaarā paara. Na p'ek'au eujādepema to bee chaa eperāarā jarajēdait'ee waaweepa, irua āchi miapiit'ee jīak'aapa āchia p'ek'au k'achia oopata k'aurepa. Māga pait'ee. Amén.'

(Dn 7.13)

8 Tachi Ak'õre Waibia jara bi:

—Mita Alfa; nejōmaata naa. Ichiaba mita Omega; nejōmaata t'ēe. Mita jōmaarā Waibia. Mi ichita bapari; ichita bapachi māik'aapa ichita cheit'ee.

Juanpa Jesucristo unuda k'āimok'araa pik'a bide

9 Mi, Juan, parā īpema Cristo k'aurepa, parāk'a mi t'āri a-ba bapari perā iru ome. Mi ichiaba parā k'ōp'āyo, tachi auk'a wādait'ee perā Ak'õre truadee māik'aapa īraweda tachi auk'a choopata perā Jesude ijāa p'anide, tachi jiri p'ani mīda miapidait'ee ma k'au-

repa. Mi Patmos islade pëijida Tachi Ak'õre Ûraa jarateepachi perã mãik'aapa Jesupa ooda jarateepachi perã. ¹⁰ Mama bide tomia ewate it'aa t'ĩmaa baji Tachi Ak'õre Jaurepa oopi bik'a. Mãga nide k'ãimok'araa pik'adachi. Mi ãpiteik'a eereepa ùriji eperã golpe pedeeru, trompeta golpe jĩwaaparik'a. ¹¹ Mãgaji:

—P'ãji pia unuru maap'eda pëiji ijãapataarã chip'epata bee chaa nãgĩ siete p'uurude: Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardes, Filadelfia, Laodicea p'uurudee auk'a.

¹² Mãga ùrik'ãri, p'ĩrrabaiji ak'it'ee k'aipata mimaa mãga jara bi. Unuji lámpara bipata siete, awara-awaraa bainĩ bi. Mãgĩ chaachaa nēedee ooda paji.

¹³ Mãgĩ esajĩak'a unuji eperãk'a. P'aru teesoo jĩ baji. K'ĩrĩde ne-inaa nēedee ooda jĩ baji. Nērabai baji ichi t'ũade. ¹⁴ Ichi puda t'o-t'oo baji, oveja k'arak'a maa-e pirã nievek'a. Chi tau urua nĩbaji t'ipitauk'a. ¹⁵ Chi biĩri jida urua baji, bronce irradak'ãri uruaparik'a. Chi otau ùriji to k'ida chaaree jĩwaaparik'a. ¹⁶ Ichi jua juaraare lucero siete iru baji. Chi it'aideepa uchiuji espada choma, k'ĩraichaa weda p'ewedee bi. Chi k'ĩra urua nĩbaji ak'õrejũru imat'ipa urua nĩbaparik'a.

¹⁷ Mia iru unuk'ãri, eujãde baainaji iru k'ĩrapite mãik'aapa piudak'a baibeeji. Mãpai irua mi t'õbaiji ichi juarapa mãik'aapa mimaa mãgaji:

—P'eranáaji. Mi nejõmaata naa mãik'aapa nejõmaata t'ēe. ¹⁸ Miata eperãarã chok'ai p'anapipari. Na p'ek'au eujãde bide mi jai-idaaji. Mamĩda chok'ai p'irabaiji, maadak'ãriipa ichita bapariit'ee. Mia llavek'a iru bi piudap'edaarãmãi ewait'ee. Madeepa eperãarã uchiapii mãik'aapa ãra k'aripai ichiaba chok'ai p'irabaidamerã ichita p'anapataadait'ee mi ome. Maa-e pirã, k'inia-e pirã, ãra mãgã uchiapi-e pait'ee. ¹⁹ Maperã p'ãji pia unuru, ãra ne-inaa wãyaa nĩbi mãik'aapa ne-inaa t'ēepai wãyaaitee bi. ²⁰ Pia unu bi ne-inaa Tachi Ak'õrepa waide unupi-e pada apidaamaa: na lucero siete mi jua juaraare mãik'aapa jã lámpara bipata siete nēedee ooda. Na lucero siete jara k'inia bi angeleerã siete bida ijãapataarã chip'epata siete aba-abaa ak'idamerã. Jõdee jã lámpara bipata siete jara k'inia bi ma ijãapataarã chip'epatamãi siete.

Cristopa jara pëida Éfeso p'uurudepema ijãapataarã-maa

2 Mãpai irua mimaa mãgaji:

—Nãgĩ pedee p'ã pëiji Tachi Ak'õrepa ichi ángel pëidamaa Éfeso p'uurudepema ijãapataarã ak'imerã:

Nãga jara bi ma lucero siete iru bipa ichi juaraare, bi misa ma lámpara bipata siete nēedee ooda ome. ² Mia k'awa bi parã Efesodepemaarã p'anapata. Pia mimiapata seewa-idaa beerã t'ũnaadamerã pãchi t'ãide mãik'aapa pia choopata mide ijãa p'anide. K'awa bi parãpa chooda-e, t'ãri k'achia-idaa beerã t'ũ k'inia p'anadak'ãri pãchi t'ãide. Mãirãpa seewata taita Cristopa pëidada adak'ãri, parãpa ak'ipachida ãchia jarateepata, k'awaa atarutamaa ãchi seewa-idaa bee. ³ Maapai parãpa choopachida, mãirãpa nepira jiripachida mĩda parã ome. Sē-ee mãgã

choopachida, nepirade baaijida mĩda mide ijãa p'ani k'aurepa.

⁴ Mãgã choopachida mĩda, mia pia ak'i-e nãgĩ ne-inaa parãpa oopata. Mi mãik'aapa pãchi k'õp'ãyoorã k'inia iru p'anada-e naawedapemak'a. ⁵ K'ĩrãpãti sãga p'anapachida ewaa mide ijãadak'ãri. Parãpa ne-inaa k'achia oopata oo amãati mãik'aapa t'ãriipa jõma oopataati naawedapemak'a, mi k'inia iru p'anadairã mãik'aapa pãchi k'õp'ãyoorã k'inia iru p'anadairã. Mãga ooda-e pirã, mia pãchi lámpara bipata ãyaa atait'ee. Mãgã mi waa parã ome ba-e pait'ee. ⁶ Mia mãga jara bi mĩda, parãpa nãgĩ ne-inaa pia oopata. Mik'a parãpa auk'a unuamaa iru p'anapata Nicolaĩta pidaarãpa k'achia oopata. ⁷ K'ĩri ãesaa p'anãti ùridamerã Tachi Ak'õre Jaurepa jara bi ijãapataarãmaa, ãchi chip'epata chaa. K'achia p'oy-aapataarãmaa mia k'opiit'ee eperãarã chok'ai p'anapipari pak'urudepema; mãgĩ pak'uru Tachi Ak'õre eujãde bi.

Cristopa jara pëida Esmirna p'uurudepema ijãapataarãmaa

⁸ Mãpai irua mãgaji:

—Ĩrã nãgĩ pedee p'ã pëiji Tachi Ak'õrepa ichi ángel pëidamaa Esmirna p'uurudepema ijãapataarã ak'imerã:

Nãga jara bi nejõmaata naa, nejõmaata t'ēe; chi jai-idaap'eda chok'ai p'irabaidapa. ⁹ Mia k'awa bi parã Esmirnadepemaarã nepirade p'anapata eperãarãpa parã jiripata perã miapidait'ee. Unu bi parã chupiria jõnapata, wãara chupiria-ee p'ani mĩda, it'ari iru p'anadairã jõmaweda Tachi Ak'õrepa k'ĩsia iru bi parã-it'ee. K'awa bi pedee k'achia judiorã apataarãpa jara jõni parã ãpite. Mãirã Tachi Ak'õre Ûraa jarateepata tede chip'epata mĩda, wãara Tachi Ak'õredeerã-e, michideerã jiripata perã. Tachi Ak'õredeerãk'a p'anapataadai k'ãyaara, Satanadeerãk'api p'anapata. ¹⁰ Waaweenãati mãgeerãpa parãmaa ooruta. ¡Ûriti! Mãgeerã k'ap'ia pari Satanapa parã ùk'uru t'ipiit'ee carcelde, mide ijãa amaada jĩak'aapa ma k'aurepa. Ewari diez mama p'anadait'ee. Mamĩda chóoti mide ijãa p'anide, mama parã peeruta pijida. Mãgã chooruta pirã, mia it'aripema poro jĩra teeit'ee parãmaa, ichita p'anapataadamerã mi ome michi truade.

¹¹ K'ĩri ãesaa p'anãti ùridamerã Tachi Ak'õre Jaurepa jara bi ijãapataarãmaa, ãchi chip'epata chaa. K'achia p'oyaaapataarã piuda aba piudait'ee. Atuada-e pait'ee Cristode ijãadak'aa beerãk'a.

Cristopa jara pëida Pérgamo p'uurudepema ijãapataarãmaa

¹² Mãpai irua mãgaji:

—Ĩrã nãgĩ pedee p'ã pëiji Tachi Ak'õrepa ichi ángel pëidamaa Pérgamo p'uurudepema ijãapataarã ak'imerã:

Nāga jara bi espada choma k'iraichaa weda p'ewedee iru bipa. ¹³ Mia k'awa bi parā Pergamodepemaarā p'anapatamāi. Satanás rey su-ak'i beeparík'api bi, jāpemaarā chok'ara ichi jua ek'ari p'anapata perā. Mamīda parāmaa ik'achia Cristodeerāda adak'āri, mi merada-e paji. Ma awara parā choopachida mide ijāa p'anide, parā k'ōp'āyo Antipas peejida mīda mia ooda jarateeda perā. Parā māgá choojida, iru peejida mīda pāchi t'āide, Satanás baparimāi.

¹⁴ Parā māgá choopachida mīda, mia pia ak'i-e nāgí ne-inaa parāpa oopata. Pāchi t'āide ūk'uruurāpa jarateepata Balaampa chonaarāweda jarateedak'a. Māgipa Balacmaa jaraji sāga k'ūrai Israel pidaarā, ārapa k'odamerā nechiarā ata bidap'edaa ne-inaa juapa ooda k'īrapite, ai k'īrapite eperāarāpa it'aa t'īpata. Ichiaba k'ūraji ārapa k'achia oodamerā awaraarā ome. Israel pidaarāpa ma ne-inaa omē oodak'āri, Tachi Ak'ōrepa āra pia ak'i-e paji. ¹⁵ Ma jīak'a pāchi t'āide ichiaba ūk'uruurāpa jarateepata Nicolaita pidaarāpa jarateepatak'a. ¹⁶ Ma k'achia choonāati pāchi t'āide! Māirāpa jarateepata choodai k'āyaara, ma jarateepata k'īra unuamaa iru p'anapatāati, mia k'īra unuamaa iru baparik'a. Maa-e pirā mia māirā miapiit'ee mi it'aideepa uchā bi espada choma bipa; māgí mi pedee.

¹⁷ K'īri ēesaa p'anāti ūridamerā Tachi Ak'ōre Jauropa jara bi ijāapataarāmaa, āchi chip'epata chaa. K'achia p'oyaapataarāmaa mia k'opiit'ee it'aripema chik'o mera iru bi *maná* apata. Ma awara parā chaachaa mia teeit'ee māu t'orroo; t'ī chiwidi aide p'āda ome. Ma māu jitarupapai parāpa k'awaait'ee ichi t'ī aide p'ā bi.

Cristopa jara pēida Tiatira p'uurudepema ijāapataarāmaa

¹⁸ Māpai irua māgaji:

—Īrá nāgí pedee p'ā péiji Tachi Ak'ōrepa ichi ángel pēidamaa Tiatira p'uurudepema ijāapataarā ak'imerā:

Nāga jara bi Tachi Ak'ōre Warrapa; chi tau urua nībi t'ipitauk'a māik'aapa bīri urua bi bronze irradak'āri uruaparik'a. ¹⁹ Mia k'awa bi parā Tiatiradepemaarāpa oopata mide ijāapata perā. Chik'inia p'anapata māik'aapa choopata mide ijāa p'anide. Mapa awaraarā k'aripapata māik'aapa choopata, nepirade baairuta pijida. Audupiara māga oomaa p'ani naawedapema k'āyaara, mide ewaa ijāa p'aneedak'āri.

²⁰ Īrá māga oomaa p'ani mīda, mia pia ak'i-e nāgí ne-inaa parāpa oopata. Ichiak'au bipata jā chonaarāwedapema wēra Jezabel jīak'aa, ichia ne-inaa k'achia jarateemerā pāchi t'āide. Ichi Tachi Ak'ōre pedee jaraparida apari. Mamīda māga-e. K'ūrayaa bapari. Ichia jarateepari pia bi michideerāpa p'ek'au oodamerā māik'aapa pia bi ārapa k'odamerā nechiarā ata bidap'edaa ne-inaa juapa ooda k'īrapite, ai k'īrapite eperāarāpa it'aa t'īpata.

²¹ Mia jaraji ma k'achia oopata oo amaamerā. Mamī-

da māga oo k'inia-e. ²² Mapa mia ichi k'ayaapiit'ee; ichi ome k'achia oo p'aniirā paara. Māirā auk'a miapiit'ee, oo amaada-e pirā ma k'achia ichia oopida. ²³ Ma awara mia peeit'ee ichia jaratee bide ijāapataarā, ichi warrarāk'a p'anadairā. Māgipi mide ijāapataarā jōmaarāpa k'awaadait'ee mia nejōmaata k'awa bi; eperāpa t'āridepai k'īsia bi māik'aapa t'āripa oo k'inia bi paara. Miata ak'it'ee pāchia oopata māik'aapa ne-inaa teeit'ee eperā chaachaa irua ne-inaa oopata pari na p'ek'au eujāde bi misa; ne-inaa pia irua pia oopata pari maa-e pirā ne-inaa k'achia irua k'achia oopata pari.

²⁴ Īrá mia nāga jara bi parā apemaarāmaa Tiatira p'uurude p'ani. Parāpa pia oo p'ani k'awa k'ini-adak'aa perā ma wērapa jaratee bi. Jiridak'aa Satanás net'aa k'awaadait'ee; jāgee net'aa eperāarāpa k'awadaik'araa bi. Parā ma k'achiade t'īu k'ini-adak'aa perā, mia ne-inaa awaraa iidi-e pait'ee parāpa oodamerā. ²⁵ Jīp'a k'inia bi parā choodamerā mide ijāa p'anide māik'aapa ne-inaa pia oo p'anide, mi waya cheru misa.

²⁶ Parādepema k'achia p'oyaapataarā pia ak'it'ee mia oopi bik'a oo p'anadak'āri parā jai-idaarutamaa. Parā biit'ee eperāarā p'uuru ak'ipataadamerā, reypa ooparik'a.

²⁷ Mi Ak'ōrepa eperāarā bidak'a mi jua ek'ari, māgá mia eperāarā biit'ee parā jua ek'ari. Parāpa ma p'uuru pidaarā pāchi jua ek'ari iru p'anadait'ee māik'aapa chupiria k'awaada-ee mi k'īra unuamaa iru p'anapataarā jōt'aadait'ee. Reypa tuma hierrodee juade iru bipa ooparik'a, māga pik'a parāpa oodait'ee. 'Māirā ome oodait'ee eperāpa chok'o pak'urupa wik'āri ooparik'a.'

(Sal 2.9)

²⁸ Ichiaba mia ĩdatipodopa lucero teeit'ee parāmaa, mi jīak'a ĩdaa pik'a p'anapataadamerā. ²⁹ K'īri ēesaa p'anāti ūridamerā ma pedee Tachi Ak'ōre Jauropa jara-da ijāapataarāmaa, āchi chip'epata chaa.

Cristopa jara pēida Sardes p'uurudepema ijāapataarāmaa

3 Māpai irua māgaji:

—Īrá nāgí pedee p'ā péiji Tachi Ak'ōrepa ichi ángel pēidamaa Sardes p'uurudepema ijāapataarā ak'imerā:

Nāga jara bi Tachi Ak'ōre Jauropa siete pik'a iru bipa; chi lucero siete iru bi ichi juade. Mia k'awa bi parā Sardedepemaarāpa ne-inaa oopata. Eperāarāpa jarapata: "Jā ijāapataarā chok'ai p'anida" apata, parāpa wāra mide ijāapata jīak'aapa. Mamīda māga-e. Piudap'edaarāk'api p'ani, wāra ijāada-e p'anadairā. ² Mapa ūriti! Parāpa mide ijāapata jōi naaweda, jiripataati oodait'ee mia oopi bik'a. Mia unu bi parāpa ne-inaa oopata pia-e bi Michi Waibia k'īrapite. ³ K'īsiati parāpa naaweda ūridap'edaade Tachi Ak'ōrepa jara pēida jaratee chedak'āri. Parāpa ma jarateedap'edaa ijāajida. Mapa ĩrá oopatāati ma jaradak'a. Parāpa ne-inaa k'achia oopata oo amāati.

Māga ooda-e pirā, atu bide nechiapari cheparik'a, māga pik'a mi cheit'ee. Parāpa k'awada-e ewari mi cheit'ee parā miapide.

⁴ Mamīda parā Sardedepema ijāapataarā jōmaweda nipadak'aa ijāadak'aa beerāk'a. Chok'ara-ee p'ani mīda, ūk'uru p'anadak'aa māirāk'a. Mapa parā it'ari mi ome nipapataadait'ee. P'aru t'o-t'oo jī p'anadait'ee, pia p'anapata perā Tachi Ak'ōre k'īrapite. ⁵ Wāara jōmaweda k'achia p'oyaapataarā p'aru t'o-t'oo jīpataadait'ee. Mia māirā t'ī wēpapak'aa pait'ee Tachi Ak'ōre ome ichita it'ari p'anapataadait'eerā t'ī p'ā jēra bi librodeepa. Ma k'āyaara michideerā ait'ee mi Ak'ōremaa māik'aapa ichi angeleerāmaa. ⁶ K'īri ēesaa p'anāti ūridamerā Tachi Ak'ōre Jaurepa jara bi ijāapataarāmaa, āchi chip'epata cha.

Cristopa jara pēida Filadelfia p'uurudepema ijāapataarāmaa

⁷ Māpai irua māgaji:
—Īrā nāgī pedee p'ā péiji Tachi Ak'ōrepa ichi ángel pēidamaa Filadelfia p'uurudepema ijāapataarā ak'imerā:

Nāga jara bi p'ek'au k'achia wēe bi, chi wāara aupaita jaraparipa. Chonaarāwedapema Rey David jōmaarā poro waibia badak'a, mi jōmaarā poro waibia. Mia aupaita llavek'a iru bi eperāarā wāpiit'ee Ak'ōre truadee. Mi awara apidaapa wāpida-e pai māik'aapa apidaapa jarada-e pai wānaadamerā. ⁸ Mia k'awa bi parā Filadelfiadepemaarāpa oopata. K'awa bi awaraarā k'īrapite parā mak'īara waibia-ee p'ani mīda, p'anapata mia jaratedak'a māik'aapa choopata mide ijāa p'anide, mi merada-ee. Māga p'anapata perā parā k'īrapite mia o ooji, aide wādamerā. Miata ma o ooda perā, apidaapa jarada-e pai parā aide wānaadamerā.

⁹ Ūriti mia ooit'ee Satanadeerāmaa! Māirāpa tai wāara judiorāda apata; Tachi Ak'ōredeerā. Mamīda seewamaa p'ani. Mia māirā bedabaipiit'ee parā k'īrapite. Māga ooit'ee āchia k'awaadamerā mia parā k'inia p'e iru bapari. ¹⁰ Parāpa oojida mia jaradak'a. Choopata mide ijāa p'anide, ma k'aurepa nepirade baajida mīda. Maperāpi mia parā k'ari-pait'ee Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujādepema ijāadak'aa beerā miapik'āri ichia ewari awara bidade ma-it'ee. Ma ewate ichia ak'īpiit'ee chisāgīrā wāara ichide ijāapata māik'aapa chisāgīrā ijāadak'aa.

¹¹ Taarā-e mi cheit'ee. Chóoti mide ijāa p'anide. K'īrak'aupai apidaapa atuapidai it'aripema poro jīra Tachi Ak'ōrepa parāmaa teeit'ee bi, ichita mi ome chok'ai p'anapataadamerā. Māgā atuapidai mide ijāa amaapiruta pirā parāmaa. ¹² K'achia p'oyaapataarā mia te bīri māudee oodak'a papiit'ee mi Ak'ōre tede. Ichita p'anapataadait'ee jāma mi Ak'ōre ome. Mia mi Ak'ōre t'ī p'āit'ee ma p'oyaapataarā ĩri, jōmaarāpa k'awaadamerā mi Ak'ōre āchi chipari. Ma awara mia p'āit'ee mi Ak'ōre p'uuru t'ī, Jerusalén chiwidi, āchi ĩri, jōmaarāpa k'awaadamerā āchi ma

p'uurudepemaarā. Māgī p'uuru Ak'ōrepa pēit'ee it'ariipa. Ma awara āchi ĩri mia p'āit'ee michi t'ī chiwidi, jōmaarāpa k'awaadamerā āchi michideerā.

¹³ K'īri ēesaa p'anāti ūridamerā Tachi Ak'ōre Jaurepa jara bi ijāapataarā jōmaarāmaa.

Cristopa jara pēida Laodicea p'uurudepema ijāapataarāmaa

¹⁴ Māpai irua māgaji:
—Īrā nāgī pedee p'ā péiji Tachi Ak'ōrepa ichi ángel pēidamaa Laodicea p'uurudepema ijāapataarā ak'imerā:

Chi nāga jara bi Amén apata. Irua ichita oopari ichia jara bik'a māik'aapa Tachi Ak'ōre wāarata jara pēida jarapari. Iru k'ap'ia pari Tachi Ak'ōrepa ne-inaa jōma ooji. ¹⁵ Mia k'awa bi parā Laodiceadepemaarāpa oopata. K'awa bi parā k'ūrasaa pik'a p'ani-e ijāada-e p'anīrāk'a. Mamīda ichiaba wāsia pik'a p'ani-e wāara ijāapataarāk'a. Taawa parā k'ūrasaa pik'a p'anapataadai maa-e pirā wāsia pik'a p'anapataadai. ¹⁶ Mamīda māga p'ani-e. Ma k'āyaara parā jīria pik'a p'ani; ijāa-ijāa pik'a p'ani. Mapa mi choo-e parā ome. Parā yiaara iru bait'ee. ¹⁷ Mia parā choo-e pāchia māgapata perā: “michi juadoopa nejōmaata iru bi. Mapa maarepida falta-eda” apata. Māga jaradak'āri, pariatua pedepata. P'arat'ara p'ani mīda, Tachi Ak'ōre-it'ee parā wāara chupiria chitooni; tau p'āriu pik'a p'ani, māik'aapa āk'adaa pik'a p'ani. ¹⁸ Māga p'anadairā mia ūraait'ee mīmaata neto atadamerā ne-inaa nēe ewaa atadak'a t'īpitaudeepa. Ichiaba mīmaa neto atāti p'aru t'oroo jīdait'ee mia jīparik'a. Māgā waa k'īra nejasia p'anada-e, parā āk'adaa pik'a p'anadairā. Ma awara mīmaa neto atāti neera pāchi tau-it'ee. Māgā Tachi Ak'ōre wāarata pia unudai.

¹⁹ Mia itriapari māik'aapa miapipari mia k'inia iru bīrā jōmaweda. Maperā k'īra jīp'a ijāapatāati. Pāchi audua pedee pedee amāati māik'aapa óoti mia oopi bik'a. ²⁰ Ūriti! Eperā puerta t'aide t'ījaramaa bainī beeparik'a, māga pik'a mia parā t'ījaramaa bi. Chi mi pedee ūrik'āri, ichi puerta ewaru pirā, mi t'ūt'ee iru tede māik'aapa t'āri a-ba p'anadait'ee.

²¹ K'achia p'oyaapataarā mia su-ak'ī beepit'ee mi ik'aawa, mi su-ak'ī beeparik'a mi Ak'ōre ik'aawa. Mi mama su-ak'ī beepari, k'achia p'oyaapari perā.

²² K'īri ēesaa p'anāti ūridamerā Tachi Ak'ōre Jaurepa jara bi ijāapataarāmaa, āchi chip'epata cha.

Tachi Ak'ōrepa it'aripema ne-inaa Juanmaa unupida

4 Ma t'ēepai awaraa k'āimok'araa pik'aji. Unuji puerta Tachi Ak'ōre eujāde t'īupata ewa nībi. Māpai ūriji ma otau naaweda ūrida golpe pedeeru trompeta jīwaaparik'a. Māgaji:

—Chéji it'aa. Mia ak'īpiit'ee ne-inaa Tachi Ak'ōrepa na ewari ooit'ee bi.

² Aramata Tachi Ak'ōre Jaurepa mi ateeji. Mama it'ari mia unuji rey su-ak'ī beepari bainī bi. Ai ĩri Tachi Ak'ōre su-ak'ī baji. ³ Iru k'īra wāree baji. Urua baji māu pi-ia

bëisãa jaspek'a mäik'aapa mãu pi-ia p'oree cornalinak'a. Chi su-ak'i beepari t'iak'au baji euma p'itria pik'a bipa; p'awaraa bi mãu pi-ia esmeraldak'a. ⁴ Ma su-ak'i beepari wap'ira baji awaraa su-ak'i beepari veinticuatro. Ai ñri su-ak'i p'anajida chonaarã poro waibiarã veinticuatro. P'aru t'o-t'oo jã p'anajida mäik'aapa poro jãra nêedee ooda jã p'anajida. ⁵ Tachi Ak'õre su-ak'i beeparideepa pa tau p'orep'orepari ñibaji mäik'aapa pa jãwaa ñibaji pedee ome. Ma su-ak'i beepari k'irapite lámpara siete urua p'anajida. Mägí lámpara Tachi Ak'õre Jaure siete pik'a bi. ⁶ Ichiaba ma su-ak'i beepari k'irapite mia unuji ne-inaa lago bëi-sãak'a vidriodee oodak'a.

Ma su-ak'i beepari k'ait'a; ai ik'aawa, ãpíte mäik'aapa k'irapite bainĩ p'anajida ne-inaa chok'ai bi k'ĩmari; aba ik'aawa chaa. Mägíirã k'irapite mäik'aapa ek'arra eere tau-idaa baji. ⁷ Aba león k'ĩrak'a baji; awaraa p'ak'a chak'e k'ĩrak'a; awaraa eperã k'ĩrak'a mäik'aapa chi apema nejĩpi wãabai wãk'a baji. ⁸ Ma chaachaa paraaji isiak'ara seis. Ma isiak'ara ichiaba tau-idaa baji taawaik'a eere, edaik'a eere paara. Mãirãpa ãstaawa, p'arik'ua pida Tachi Ak'õremaa ñida-ee nãga k'aripata:

—'P'ek'au wëe, p'ek'au wëe, p'ek'au wëe bapari Tachi Ak'õre Waibia. Ichita bapachi; ichita bapari; ichita cheit'ee.'

(Is 6.2-3)

⁹ Mãirãpa k'aridak'ãri, jarapata ma rey su-ak'i beeparide su-ak'i bi k'ĩra wãree. Ichiaba jarapata iru ichita bapari mäik'aapa jõmaarã k'ãyaara waibiara bi. Mägá k'ari p'anide ichiaba gracias jarapata irumaa. ¹⁰ Mãirãpa mãga k'ariruta chaa, ma chonaarã poro waibiarã veinticuatro bedabaipata ma rey su-ak'i beeparide su-ak'i bi k'irapite mäik'aapa it'aa t'ĩpata irumaa, iru ichita bapari perã. Mãga oo p'anide ãchi poro jãra ëradak'ãri, bĩpata iru k'irapite mäik'aapa jarapata:

¹¹ —Tachi Ak'õre Waibia, pĩmaa aupaita jaradaipia bi: Pi jõmaarã k'ãyaara k'ĩra wãreera bi mäik'aapa jõmaarã k'ãyaara waibiara bi. Nejõmaata pi jua ek'ari ñĩbi, pia nejõmaata ooda perã. Pia k'inia bada perã, nejõmaata mãga ooji.

Juanpa pedee p'ãda mäik'aapa Oveja Chak'e unuda

5 Ma rey su-ak'i beeparide su-ak'i bi jua juaraare mia unuji joip'aruk'a bi pirat'ida pedee p'ãda ome. P'ã baji taawaik'a eere, edajãde paara. Tauchaada siete tauchaa baji jĩrri torrabaidapa. ² Ichiaba unuji angeleerã poro waibia aba. Mägí golpe pedee baji. Iidiji:

—¿K'aipata nãga k'ĩsia bĩma? "Míchia jã tauchaada ogat'aai mäik'aapa ewai jãgí joip'aruk'a bi."

³ Mamĩda apidaapa ma joip'aruk'a bi ewada-e pai; it'aripemaarã apidaapa, na p'ek'au eujãdepemaarãpa pida mäik'aapa piudap'edaarã eujã ek'ari p'anĩrãpa pida. ⁴ Mãpai mi jëedachi apida wë-e pada perã ma joip'aruk'a bi ewadait'ee mäik'aapa ma pedee p'ãda leedait'ee. ⁵ Mamĩda ma chonaarã poro waibiarã veinticuatrodepemapa mĩmaa mãgaji:

—Jëenáaji. ¡Ak'íji! León apata Judá ëreerãdepema; chonaarãwedapema Rey Daviddeepa uchiadapa

k'achia p'oyaaaji. Iruata jã tauchaada siete ogat'aai mäik'aapa jã joip'aruk'a bi ewat'aai.

⁶ Ak'ik'ãri, mia unuji Oveja Chak'e apata eperãarãpa peedap'edaak'a. Ichi bainĩ baji ma rey su-ak'i beepari k'irapite mäik'aapa ma ne-inaa chok'ai bi k'ĩmari k'irapite, mãirã ma chonaarã poro waibiarã veinticuatro esajãk'a. Ichia cacho siete iru baji. Ichiaba tau siete iru baji. Ma tau siete jara k'inia bi Tachi Ak'õre Jaure, jaure siete pik'a pëida na p'ek'au eujã jõmaade. ⁷ Ma Oveja Chak'e wãji ma rey su-ak'i beeparide su-ak'i bi k'ait'a mäik'aapa mägí jua juaraareepa ataji ma joip'aruk'a bi pirat'ida. ⁸ Mãga ook'ãri, ma ne-inaa chok'ai bĩrã k'ĩmari weda mäik'aapa ma chonaarã poro waibiarã veinticuatro weda bedabaidachida iru k'irapite. Ma chonaa chaachaa iru baji arpa mäik'aapa p'arat'u nêedee ooda. Ma p'arat'u chaa ipuru baji ne-inaa bajũbak'a t'ũa bipa. Mägí jara k'inia bi Cristodeerãpa it'aa t'ĩpata. ⁹ Mãga nide ma bedabaidap'edaarã jõmaarãpa k'ari chiwidi k'arijida:

—'Piata ma joip'aruk'a bi atai mäik'aapa ma tauchaa da ogat'aai, eperãarãpa pi peet'aadap'edaa perã.

Pichi waa mägá bat'ada k'aurepa eperãarã uchiapiji p'ek'au k'achia jua ek'ariipa.

Mägá Tachi Ak'õre-it'ee neto pik'a ataji eperãarã k'ĩra t'ãdoo nãgee chaadepema: ëreerã, pedee, p'uuru, eujã, mãgee chaadepema.

¹⁰ Pia ãra Tachi Ak'õre jua ek'ari biji p'aareerãk'a irumaa it'aa t'ĩpataadamerã.

Ichiaba pia ãra reyrãk'a papiit'ee na p'ek'au eujãdepemaarã ak'ipataadamerã.'

(Ex 19.6)

¹¹ Mãpai mia unuji ma rey su-ak'i beepari, ma ne-inaa chok'ai bi k'ĩmari mäik'aapa ma chonaarã poro waibiarã angeleerãpa wap'ira ata p'ani. Audú cho-k'ara paraaji; tachia p'oyaa juasiada-e. ¹² Mãirãpa otau apai pik'a bide golpe pedeejida:

—Oveja Chak'e peedap'edaa; irumaapaita jaradaipia bi:

Jõmaweda pi jua ek'ari p'anapata, nejõmaata perã perã.

Pi k'ĩra wãreera bi; jõmaarã k'ãyaara k'ĩsia k'awaara bapari; jõmaarã k'ãyaara juataura bapari; jõmaarã k'ãyaara waibiara bi.

Mapa pĩmaa it'aa t'ĩpata, awaraarãmaa it'aa t'ĩdai k'ãyaara.

¹³ Mãpai mia ùriji jõma ne-inaa chok'ai p'anĩrã it'aripema, na p'ek'au eujãdepema, na p'ek'au eujã ek'aripema mäik'aapa p'usadepema; ne-inaa jõmaweda Tachi Ak'õrepa ooda. Mãirãpa mãgajida:

—Rey su-ak'i beeparide su-ak'i bĩmaa mäik'aapa Oveja Chak'ema jõmaarãpa ichita it'aa t'ĩdaipia bi mäik'aapa ichita jaradaipia bi parã jõmaarã k'ãyaara waibiara bi, ne-inaa jõmaweda parã jua ek'ari bapari perã.

¹⁴ Mãga jaradak'ãri, ma ne-inaa chok'ai bi k'ĩmariirãpa p'anaujida:

—¡Amén!

Ma awara ma chonaarā poro waibiarā veinticuatro waya bedabaidachida ma su-ak'i bi k'irapite māk'aapa Oveja Chak'e k'irapite.

K'āata jara k'inia bi ma tauchaada siete

6 T'ēpai mia unuji ma Oveja Chak'epa ogat'aaru chi naapiara tauchaada, ma tauchaada siete joip'aruk'a bide k'ara bada. Māga nide ma ne-inaa chok'ai bi k'īmariidepema abaapa pa jīwaaparik'a pedeeji:

—Chepáde aji.

² Mia ak'ik'āri, unuji caballo t'orreo. Ai ĩri su-ak'i badapa ichi juade ematrima ateeji. Angelpa teeji chōo p'oyaapataarā poro jīra irumaa, wāmerā na p'ek'au eujādee jura p'oyaade. Wāji.

³ Māpai ma Oveja Chak'epa araarepema tauchaada ogat'aaji. Māga ook'āri, mia ũriji awaraa ma ne-inaa chok'ai bi k'īmariidepemapa jararu:

—Chéji.

⁴ Ak'ik'āri, unuji caballo p'oree. Ai ĩri su-ak'i bimaa Tachi Ak'ōrepa espada choma teeji māk'aapa māgí juade biji na p'ek'au eujādepemaarā jōmaweda, māgí k'aurepa waa eperāarā k'āiwee p'ananaadamerā. Maperā eperāarāpa chīara pee para beejí.

⁵ Māpai ma Oveja Chak'epa omé eerepema tauchaa-oda ogat'aak'āri, mia ũriji awaraa ma ne-inaa chok'ai bi k'īmariidepemapa auk'a jararu:

—Chéji.

Ak'ik'āri, unuji caballo p'āimaa. Ai ĩri su-ak'i bipa net'aa chaapari iru baji ichi juade. ⁶ Māpai nāgí pedee uchijai ma ne-inaa chok'ai bi k'īmari t'āideepa:

—Jarra óoji trigo kilo apai t'erabaidamerā ewari aba mimiada pari; maa-e pirā cebada kilo õpeepai t'erabaidamerā ewari aba mimiada pari. Mamída olivo māk'aapa uva t'õbaináaji, aceite paraamerā māk'aapa vino paraamerā.

⁷ Māpai ma Oveja Chak'epa õpee eerepema tauchaa-oda ogat'aak'āri, mia ũriji awaraa ma ne-inaa chok'ai bi k'īmariidepemapa jararu:

—Chéji.

⁸ Ak'ik'āri, unuji caballo k'uarak'uarāa bi. Ai ĩri su-ak'i bada Piuda apachida. Māgí t'ēe cheda Piudaarā P'ana-patamāi apachida. Māgīrā juade Tachi Ak'ōrepa na p'ek'au eujādepemaarā k'īmariidepema chaa aba biji, ma eperāarā piudamerā jura chōo jōnīpa, jarra oo jōnīpa, k'ayaapa māk'aapa ne-animal k'achia beerāpa.

⁹ Māpai ma Oveja Chak'epa k'īmari eerepema tauchaada ogat'aak'āri, mia unuji altar bainī bi māk'aapa ai ek'ari unuji jai-idaadap'edaarā jaureerā. Ijāadak'aa beerāpa ma eperāarā peejida, Cristode ijāapata-p'edaa perā māk'aapa iru ũraa jarateedap'edaa perā. ¹⁰ Māirāpa otau apai pik'a bide golpe pedeejida:

—Tachi Waibia, pia nejōmaata k'awapari. Pi k'achia wēe bapari māk'aapa ichita oopari pia jara bik'a. ¿Sāpai ak'iit'eema eujādepemaarāpa oopata jarait'ee pia wa k'achia? ¿Sāpai tai pedap'edaarā miapiit'eema? ajida.

¹¹ Māgīrā chaachaa Tachi Ak'ōrepa p'aru teesoo t'or-roo bi teeji. Māpai jaraji āchimaa taarāpai ĩdamerā māk'aapa nidamerā āchi ĩpemaarā, chi Cristopa oopi bik'a oopataarā Tachi Ak'ōrepa awara bida ma-it'ee, auk'a piudamerā k'achia beerā juapa.

¹² Māpai ma Oveja Chak'epa joisomaa eerepema tauchaada ogat'aak'āri, unuji na p'ek'au eujā golpe wēre nībi awērachaipa. Ak'ōrejīru k'īi pik'adachi. P'āi-maa baji p'aru cabra k'aradee oodak'a; māgee p'aru jī-pata chi-īadak'āri. Ma awara atane p'oreedachi tachi waak'a. ¹³ Lucero pajādeepa jurruk'oodachida na eujāde, higojō chik'aa jurrupatak'a higuera biirideepa nāumia p'uak'āri. ¹⁴ Pajā pirat'īdaji joip'aru pirat'īpatak'a. Māpai wēpadachi. Ma awara eera, isla ome āyaa wājida ma badamāiipa. ¹⁵ Māga unudak'āri, na p'ek'au eujādepema reyrā, eperāarā poro waibiarā, soldaorā poro waibiarā, p'arat'ara beerā, juatura beerā, esclavoerā, esclavo-eerā; ma jōmaweda mirudachida māu te uriade māk'aapa eera jēra bi eujāde māu-idaa bimāi. ¹⁶ Mama p'anide biajida eemaa māk'aapa māu-idaa bimaa:

—iTai ĩri baai chéti, rey su-ak'i beeparide su-ak'i bipa māk'aapa Oveja Chak'epa tai ununaadamerā, tai jiri-pata perā miapidait'ee! ¹⁷ Tachi Ak'ōre ewari waibia ewate paji. Apidaapa iru k'īrau chooda-e payada ajida.

Ciento cuarenta y cuatro mil Israel pidaarā Tachi Ak'ōrepa jirit'erada

7 Ma t'ēpai mia unuji angeleerā k'īmari; aba bainī bi norte eere; aba sur eere; aba ak'ōrejīru uchiapari eere; chi apema chi baaipari eere. Māgīrāpa madepema nāu t'īdik'a p'anajida p'uanaamerā eujā ĩri, p'usa ĩri wa pak'uru ĩri. ² Ichiaba unuji ángel awaraa ak'ōrejīru uchiapari eereepa uchía cheru. Māgīpa ne-inaa tauchaa bipari iru baji ichi juade. Ma ne-inaapa tauchaa bidak'āri eperāarā ĩri, jara k'inia bi ma eperāarā Tachi Ak'ōre ichita chok'ai baparideerā. Māgí ángel golpe pedeeji apema k'īmariirāmaa; māgí jirit'eradaarāmaa eujā māk'aapa p'usa āripidamerā:

³ —Waide āripināati eujā, p'usa māk'aapa pak'uru, waide taipa tauchaa bida-e perā Tachi Ak'ōredeerā tau biiride.

⁴ Mia ũriji jaradak'āri jōmasaa eperāarā ĩri ma tauchaa bidap'edaa. Israel pidaarā ēreerādepemaarā ciento cuarenta y cuatro mil paji.

⁵ Judá ēreerādepema doce mil paji;

Rubén ēreerādepema doce mil paji;

Gad ēreerādepema doce mil paji;

⁶ Aser ēreerādepema doce mil paji;

Neftalí ēreerādepema doce mil paji;

Manasés ēreerādepema doce mil paji;

⁷ Simeón ēreerādepema doce mil paji;

Leví ēreerādepema doce mil paji;

Isacar ēreerādepema doce mil paji;

⁸ Zabulón ēreerādepema doce mil paji;

José ēreerādepema doce mil paji

māk'aapa Benjamín ēreerādepema doce mil paji.

Eperāarā chok'ara p'aru t'oroo jī p'anadap'edaa

⁹ Ma t'ēpai unuji eperāarā audú chok'ara nāgí chaadepema: eujā, èreerā, p'uuru, pedee; māgí chaadepema. Bainī p'anajida ma rey su-ak'í beepari k'īrapite māik'aapa ma Oveja Chak'e k'īrapite. Apidaapa āra p'oyaa juasiada-e, audú chok'ara p'anadap'edaa perā. P'aru t'oroo jī p'anapachida māik'aapa palma k'īru atepachida āchi juade ak'īpidait'ee o-īa p'ani.

¹⁰ Jōmaarāpa golpe pedeejida:

—Tachi Ak'ōre, ma rey su-ak'í beeparide su-ak'í bīpa māik'aapa Oveja Chak'epa eperāarā o k'achiadeepa k'aripa atajida atuanaadamerā.

¹¹ Angeleerā, chi wap'ira atadap'edaa ma rey su-ak'í beepari, ma chonaarā poro waibiarā māik'aapa ma ne-inaa chok'ai bī k'īmari; māgí angeleerā bedabaidachida tau bīri te jāde t'ōbairutamaa ma rey su-ak'í beepari k'īrapite māik'aapa it'aa t'īpachida Tachi Ak'ōremaa. ¹² Māgapachida:

—¡Amén! apachida. Jōmaarāpa it'aa t'īdaipia bī Tachi Ak'ōremaa māik'aapa jaradaipia bī: "Pī jōmaarā k'āyaara waibiarā bapari; jōmaarā k'āyaara k'īsia k'awaara bapari; jōmaarā k'āyaara t'āri piara; jōmaarā k'āyaara juataura; jōmaweda pī jua ek'ari p'anapata. Māga ichita jaradait'ee, jō-ee. ¡Amén!"

¹³ Māpai ma chonaarā poro waibiarādepema abaapa mīmaa iidiji:

—¿K'āirāma na p'aru t'oroo jī p'ani? ¿Sāmāik'aapa chejidama? aji.

¹⁴ Mīa p'anauji:

—Piata k'awa bida aji, mī k'āyaara.

Irua māgaji:

—Āchi jai-idaadak'āri, uchijida audú miapi iru p'anadap'edaarā juadeepa. P'aru t'oroo jī p'ani, āchi p'aru t'ōdap'edaa perā ma Oveja Chak'e waade. Māgapi āchia p'ek'au k'achia oopatap'edaa wēpajida.

¹⁵ 'Maperāpi Tachi Ak'ōre su-ak'í beepari k'īrapite bainī p'ani.

Āstaawa, p'ārik'ua pida āchia oopata Tachi Ak'ōrepa oopi bik'a ichi it'aripema te waibiade.

Ma rey su-ak'í beeparide su-ak'í bīpa āra ichita ak'í bapariit'ee, ichita āra ome bapariit'ee perā.

¹⁶ Waa jarra ooda-e pait'ee māik'aapa waa opisiada-e pait'ee.

Ichiaba ak'ōrejīrupa waa paada-e pait'ee māik'aapa waa wāsiapa jia cheda-e pait'ee.'

(Is 49.10)

¹⁷ Māga pait'ee ma Oveja Chak'e, rey su-ak'í beepari k'īrapite bainī bīpa, āra pia ak'í bapariit'ee perā.

Āramaa ak'īpiit'ee pania poatri uchua bimāi, māgí pania todak'āri, ichita p'anapataadamerā iru ome.

Ma awara Tachi Ak'ōre āra ome bapariit'ee perā, waa t'āri p'ua p'anadak'aa pait'ee.

Seis eerepema tauchaada ogat'aada

8 Oveja Chak'epa ma seis eerepema tauchaada ogat'aak'āri, it'aripemaarā jōmaweda k'īuu nībeejī. Māgá p'aneejida perā hora esa-auk'a. ² Ma t'ēpai

mīa unuji angeleerā siete, iru k'īrapite bainī p'anapataarā. Māgí chaa trompeta āchi chaachaa jitajida.

³ Māpai ángel awaraa cheji māik'aapa bainī beejī altar k'ait'a. Ichi juade k'uuruk'a bī nēedee ooda iru baji.

Aide ne-inaa t'ūa bapari paapachida Tachi Ak'ōre-it'ee. Awaraapa irumaa ne-inaa t'ūa bapari waibia teeji,

p'oiramērā Cristodeerā it'aa t'īpata ome māik'aapa bimerā ma altar īri Tachi Ak'ōre-it'ee. Māgí bijī altar

nēedee ooda īri; ma altar rey su-ak'í beepari k'īrapite bainī bī. ⁴ Ma ne-inaa t'ūa bapari paak'āri, chi nari

Cristodeerā it'aa t'īpata ome ma ángel juadeepa it'aa wāji Tachi Ak'ōre bapariimāi. ⁵ Māpai ma angelpa t'īp-

tau atap'eda altardeepa, ma k'uuruk'a bī ipurut'aaji. Māpai bat'at'aaji na p'ek'au eujādee. Māga oo bīde mīa

ūriji pa jīwaa nībī pedee ome. Ichiaba unuji pa tau p'orep'orepari māik'aapa na p'ek'au eujā wēre nībī awērachaipa.

Angeleerāpa trompeta chaadap'edaa

⁶ Māpai ma angeleerā sieteerāpa trompeta iru p'ani āchi juade ewaa jirajida chaadait'ee.

⁷ Chi naapiara angelpa ichi trompeta chaak'āri, angeleerāpa hielō k'oi tauk'a bat'ajida na p'ek'au eujādee. Ma hielō p'oira baji t'īpītau ome māik'aapa waa ome.

Perá eujā esajīak'a paadachi. Ichiaba pak'uru ōpeede-

pema chaa aba māik'aapa p'ūajara jōmaweda paadachi.

⁸ Araarepema angelpa ichi trompeta chaak'āri, māu choma t'īpītau ome urua nībī bat'ajida p'usa jādee.

Māpai perá p'usa jā esajīak'a waa padachi. ⁹ Ma awara p'usadepema ne-inaa chok'ai bī ōpeedepema chaa aba piudachida. Ichiaba barco p'usade wā nipadap'edaa,

māgí ōpeedepema chaa aba jōdachida.

¹⁰ Ma omé eerepema angelpa ichi trompeta chaak'āri, lucero choma t'īpītau ome urua nībī pa-

jādeepa baaidachi na eujādepema to māik'aapa pania poatri uchiapata īri; ma ōpeedepema chaa aba īri.

¹¹ Māgí t'ījarapata Lucero Asia. Māgí baaik'āri, to māik'aapa pania poatri uchiapata ōpeedepema chaa

aba īri, pania asia ūu beejī. Eperāarāpa ma pania todak'āri, chok'ara piujida.

¹² Ma ōpee eerepema angelpa ichi trompeta chaak'āri, ak'ōrejīru, atane, lucero āridachida. Perá ak'ōrejīru k'īra esajīak'a k'īidachi. Perá atane k'īra

esajīak'a auk'a k'īidachi. Ichiaba perá lucero esa-auk'a k'īidachida. Mapa āstaawa hora ōpeedepema chaa aba

ak'ōrejīru jēra-e paji. Ichiaba p'ārik'ua hora ōpeede-

pema chaa aba atane lucero ome īdaada-e paji.

¹³ Māpai mīa unuji neijīpi pajāde it'ī wāabai ni. Ūriji ma neijīpi pa golpe pedeeru:

—¡Aai, eperāarā at'āri eujāde p'ani audú chupīria jōnadait'eeda aji, apema angeleerā ōpeerāpa āchi trompeta chaadak'āri!

K'īmari eerepema trompeta chaada

9 Māpai ma k'īmari eerepema angelpa ichi trompeta chaak'āri, mīa unuji lucerok'a pajādeepa baai

cheda na eujāde. Māgipa llave jitaji ewait'ee arii uria bi, chi t'ai jīa nībada perā. Ma uria audú nāpia baji. ² Ma uria t'ai ewak'āri, narira uchua nībeeji, nari waibia uchiaparik'a t'ipitau waibiadeepa. Ma nari k'aurepa p'āriudachi. Ak'ōrejīru māik'aapa pajā perā unu-e paji nari jīrak'awaa nībipa. ³ Ma nari ome netuaraarā sisi k'ap'iak'a uchiadachida māik'aapa wāaichoo chejida na p'ek'au eujādee. Eujāde pa wādak'āri, mia unuji ne-inaa Tachi Ak'ōrepa māirāmaa bida; māgí ne-inaa tusōrepa iru bik'a eperāarā k'aait'ee. ⁴ Tachi Ak'ōrepa māirāmaa jaraji p'ūajara apida; pak'uru jida āri-naadamerā. Jīp'a p'ua oodaipia bida aji, chi Tachi Ak'ōrepa tauchaa wēe beerā āchi tau bīiride. ⁵ Mamīda jaraji eperāarā k'aa peenaadamerā. Jīp'a p'ua oodaipia bida aji, atane joisomaa wāyaaru misa. Māirāpa k'aada golpe p'ua nībaji tusōrepa k'aada p'ua nībaparik'a. ⁶ Māgá eperāarā k'aa jōnide, ma eperāarā audú piu k'inia p'anadait'ee. Mamīda piuda-e pait'ee.

⁷ Mia sisira unuji caballoorā uchiapatak'a jura chōode. Ne-inaa poro jīra nēedee oodak'a jī p'anajida āchi porode. Āchi k'īra eperā k'īrak'a beeji. ⁸ Āchi puda waree beeji; wēraarādek'a māik'aapa āchi k'ida león k'idak'a beeji. ⁹ Āchi t'ūade ne-inaa jī p'anajida armadura hierrodee oodak'a. Wāaichook'oodaidak'āri, āchi isia jīwaapachida carro caballo jidiupata jīwaapatak'a, chok'ara uchiadak'āri jura chōode. ¹⁰ Āchi trude ne-inaa awapari iru p'anajida, tusōreerāpa iru p'anapatak'a. Māgipa eperāarā k'aadait'ee atane joisomaa wāyaaru misa. ¹¹ Āchi rey Satanapa āra chok'apari. Ichi ma uria nāpia bi jīapari. Hebreo pedeede ichi t'ījarapata Abadón; griego pedeede Apolión; jara k'inia bi Eperāarā Peepari.

¹² Ma naapiara ne-inaa k'achiara wāyaaji. Ne-inaa k'achiara omé at'āri falta bi.

Joisomaa eerepema trompeta chaada

¹³ Māpai ma joisomaa eerepema angelpa ichi trompeta chaak'āri, mia pedee ūriji altar nēedee oodadeepa. Ma altar Tachi Ak'ōre k'īrapite bainī baji. Ma altar āuk'idāa k'īmariide cacho paraa. Madeepa ma pedee uchua baji. ¹⁴ Jaraji ma angelpa trompeta iru badamaa:

—K'ena péiji angeleerā k'īmari Éufrates to ide jīa paraa p'ani.

¹⁵ Māgí angeleerā k'ena péik'āri, uchijida peenadait'ee na p'ek'au eujādepemaarā ōpeedepema chaa aba. Aī naaweda jīa paraa p'anajida ni p'ani misa año, atane, ewari māik'aapa hora Tachi Ak'ōrepa awara bidamaa paru misa. ¹⁶ Mia ūriji jaradak'āri jōmasaa soldaorā p'e atadap'edaa caballok'a bi īri wādamerā āchi ome. Audú chok'ara; doscientos millones paji.

¹⁷ Ma caballok'a bi māik'aapa māgí īri wādap'edaarā mia unuji k'āimok'araa pik'a bide. Āchi t'ūade armadura jī p'anajida. Ma armadura p'oree baji, t'ipitauk'a. Ichiaba p'āp'āraa baji māu pi-ia jacintok'a. Ichiaba k'uarāa baji māu azufrek'a. Ma caballoorāk'a beeda poro león porok'a beeji. Māirā it'aideepa uchijaji t'ipitau, nari māik'aapa azufre p'ora. ¹⁸ Ma ne-inaa k'achia

ōpeepa; t'ipitau, naripa māik'aapa azufrepa na p'ek'au eujādepemaarā ōpeedepema chaa aba piuji. ¹⁹ Ma caballoorāk'a beerāpa eperāarā māgá p'oyaajida āchi it'aipa māik'aapa āchi trupa, āchi tru taama porok'a beeda perā. Māgipa auk'a eperāarā p'ua oopachida.

²⁰ Māgá eperāarā chok'ara piujida mīda ma k'achia-pa, chi waide peeda-e p'anadap'edaarāpa āchia ne-inaa k'achia oopata oo amaa k'iniada-e paji. It'aa t'ī amaa k'iniadak'aa paji netuaraarāmaa. Ichiaba it'aa t'ī amaa k'iniadak'aa paji āchia ne-inaa juapa ooda k'īrapite; ne-inaa nēedee ooda, p'arat'adee ooda, broncedee ooda, māudee ooda, pak'urudee ooda. Māgí k'īrapite it'aa t'ī k'inia p'anapachida māgeee ne-inaa p'oyaa ak'ik'aa mīda, p'oyaa ūrik'aa mīda māik'aapa p'oyaa t'īak'aa mīda. ²¹ Ichiaba awaraarā pee amaa k'iniadak'aa paji. Jaipanaarāpa oopatak'a oo amaa k'iniadak'aa paji. P'ek'au oo amaa k'iniadak'aa paji māik'aapa nechia amaa k'iniadak'aa paji.

Joip'aruk'a bi pirat'ida k'aippee

10 Māpai mia unuji angeleerā poro waibia awaraa. Māgí it'ariipa cheji jīarara pirat'ī nībide. Euma paraa baji ichi poro īri. Chi k'īra urua baji ak'ōrejīruk'a māik'aapa chi jīru t'ipitau urua nībik'a baji. ² Ichi juade iru baji joip'aruk'a pirat'ida k'aippee. Māgí ewat'ī baji. Ma angeleerā poro waibia na eujāde bainī ba chek'āri, chi jīru juaraarepema biji p'usa īri. Jōdee chi jīru juabi eerepema biji eujā īri. ³ Golpe biaji león biaparik'a. Māgá biak'āri, pa siete jīwaa nībeeji pedee ome. Māgá iru biak'āri, papa p'anauji. ⁴ Mia māga ūrik'āri, ma pedee p'ait'ee paji. Mamīda it'ariipa pedee ūriji: —Apidaamaa jaranāaji pia ūrida māik'aapa ma pedee apida p'ānāaji.

⁵ Māpai ma ángel bainī bada p'usa īri māik'aapa eujā īri ichi jua juaraarepema iaji pajāmaa. Ooji eperāarāpa oopatak'a ne-inaa juraadak'āri Tachi Ak'ōre k'īrapite, awaraarāpa ijāadamerā wāarata jara bi. ⁶ Māpai ma angelpa ne-inaa jaraji Tachi Ak'ōre ichita chok'ai bapari k'īrapite. Iruata ooji pajā māik'aapa ne-inaa jōma aide nībi; na eujā māik'aapa ne-inaa jōma aide nībi; p'usa māik'aapa ne-inaa jōma aide nībi. Iru k'īrapite ma angelpa māgaji:

—jTaarā-ee Tachi Waibiapa k'achia beerā jōpiit'eedal aji.

⁷ Angeleerā seis eerepema ichi trompeta chaak'āri, aupait'ee Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bada eperāarā-it'ee. Jōmaarāmaa māga k'awapi-e paji. Ichi mimiapataarāmaa; ichi pedee jarapataarāmaa aupaita k'awapiji ichia k'īsia iru bada.

⁸ Māpai ma naaweda it'ariipa pedee badapa waya mīmaa ne-inaa jaraji:

—Atanāji ma joip'aruk'a pirat'ida k'aippee ewat'ī bi, jāma bainī bi p'usa īri māik'aapa eujā īri iru bi ichi juade.

⁹ Aramāgá mi wāji ma angelmaa ma joip'aruk'a bi iidide. Ichia p'anauji:

—Jitāji māik'aapa k'ot'āaji. Pichi it'aide k'ū-ūa bait'ee mielek'a. Mamīda pichi bimaa pak'āri, asia bait'ee.

¹⁰ Irua jaradak'a mia ma joip'aruk'a bi atanaji maik'aapa k'o peiji. Wāara, michi it'aide k'ū-ūa baji. Mamīda mit'aap'eda, michi bide pak'āri, mi t'āri urati nībeeji. ¹¹ Māpai mīmaa māgaji:

'Pia waya jaraipia bi Tachi Ak'ōrepa jarapi bik'a. Jaraipia bida aji, irua ooit'ee bi p'uuru pidaarā chok'ara ome, eujādepemaarā chok'ara ome, pedee chok'ara awara-awaraa pedeepataarā ome maik'aapa reyrā chok'ara ome.

Tachi Ak'ōrepa eperāarā omé pēida ichi pedee jaranadamerā

11 Māpai pak'uru sīautaa mīmaa teeji, māgipa ne-inaa chaamerā. Māgaji:

—Wāji chaade Tachi Ak'ōre te waibia chi altar ome. Ma awara ai tede it'aa t'īpataarā juasīaji. ² Mamīda chaanāaji ma te ātaude t'īak'au bimāi, māgimāi Tachi Ak'ōrepa awara bida perā ijāadak'aa beerā-it'ee. Atane cuarenta y dos wāyaaru misa, māgīrāpa āchi jua ek'ari iru p'anadait'ee Tachi Ak'ōrepa p'uuru jirit'erada ichi-it'ee.

³ Māpai Tachi Ak'ōrepa māgaji:

—Mia omé peiit'eeda aji, chi-īapata p'aru jī p'anik'a p'ani. Māirāpa jaradait'ee mia jarapi bik'a, ma k'āima mil doscientos sesenta wāyaaru misa.

⁴ Māgīrā omé olivo bīrik'a p'ani maik'aapa lámpara bipatak'a p'ani; Tachi Waibia, chi na p'ek'au eujā ooda k'īrapite p'ani. ⁵ Apidaapa ma omé jiriruta pirā miapidait'ee, t'īpita uchia bi āchi it'aideepa paapeeit'ee āra k'īra unuamaa iru p'anapataarā. Māgā piudait'ee jōmaweda āra miapi k'inia p'anīrā. ⁶ Tachi Ak'ōrepa ne-inaa k'īra t'ādoō āramaa oopiji. Mapa ārapa pajā jīa pik'adai k'oi chenaamerā, Tachi Ak'ōrepa jarapidak'a jara p'ani misa. Ma awara ārapa k'iniadak'āri, pania tachi waa papidai maik'aapa eperāarā miapidai.

⁷ Mamīda jara aupadak'āri jōmaweda Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bada jarapiit'ee āramaa, nemīsia uchiat'ee ma uria nāpia bideepa maik'aapa āra ome chōo jirīit'ee. Māgipa āra p'oyait'ee maik'aapa peek'ooit'ee. ⁸ Āra k'ap'ia piuda calle jāde baip'aneedait'ee p'uuru waibia Jerusalende; āchi waibia kurasode peedap'edaa p'uurude. Māgī p'uuru ichiaba Sodoma maa-e pirā Egipto apata. ⁹ Mama p'aneedait'ee k'āima ōpee ap'eda esa-auk'a. Mama p'anide eperāarā eujā k'īra t'ādoodepema, p'uurudepema, pedee k'īra t'ādoo pedeepataarā maik'aapa ēreerā k'īra t'ādoorāpa āra k'ap'ia piuda ak'idait'ee maik'aapa jaradait'ee āra īanaadamerā. ¹⁰ Na p'ek'au eujādepemaarāpa āra piuda ūridak'āri, o-īa p'aneedait'ee maik'aapa regalo tee para bait'ee o-īapa, ma Tachi Ak'ōre pedee jarapataarā omeerāpa āra miapidap'edaa perā.

¹¹ Mamīda k'āima ōpee ap'eda esa-auk'a wāyaap'eda, Tachi Ak'ōrepa ma omé chok'ai p'anapiji. Māgā āra p'irabaidachida. Jōmaweda māga unudak'āri, p'eradachida. ¹² Māpai ma omé ūrijida it'ariipa golpe pedeeru:

—;īt'aa chéti!

Aramāgā it'aa wājida jīrarade, āra k'īra unuamaa iru p'anadap'edaarā taide. ¹³ Aramata awērachai golpe wēre nībeeji. Ma p'uuru pidaarā diezdepema chaa aba jōdachi; māgā eperāarā siete mil k'iniidachida. Chi p'aneedap'edaarā p'erarutapa āchia ne-inaa k'achia oopata oo amaa k'inia p'aneejida. Mapa jarajida Tachi Ak'ōre it'ari baparimaa, iruta wāara jōmaarā k'āyaara waibiara bi.

¹⁴ Ma ne-inaa k'achia aba eerepema aupaji. Mamīda omé eerepema taarā-e pait'ee.

Trompeta seis eerepema chaada

¹⁵ Māpai ángel seis eerepema ichi trompeta chaak'āri, it'ariipa mia golpe pedee ūriji. Chok'araarāpa jara p'anajida:

—Īrā wāara na p'ek'au eujādepemaarā Tachi Ak'ōre jua ek'ari p'ani maik'aapa Tachi Waibia Jesucristo jua ek'ari p'ani. Tachi Ak'ōre ichita jōmaarā rey bapariit'ee.'
(Ex 15.18; Dn 2.44)

¹⁶ Māpai ma chonaarā poro waibiarā veinticuatro su-ak'i p'ani āchi rey su-ak'i beeparide Tachi Ak'ōre k'īrapite bedabaidachida irumaa it'aa t'īdait'ee. ¹⁷ Māgapachida:

—Tachi Ak'ōre Waibia, pita ichita bapari maik'aapa ichita bapachi. Gracias jara p'ani pīmaa.

;Pita jōmaarā k'āyaara waibiara bairā, jōmaarā rey paru!

¹⁸ Na p'ek'au eujādepema p'uuru pidaarā t'āri k'achia p'anapachida pi ome.

Īrā jōdee, pi k'īrau bait'ee āra ome.

Īrapī pia ak'īit'ee piudap'edaarāpa oopatap'edaa maik'aapa jarait'ee pia wa k'achia pi k'īrapite.

Īrā teeit'ee ne-inaa pia jōmaweda pia k'īsia iru bidepema teeit'ee pi mimiapataarāmaa, chi pi pedee jarap-atap'edaarāmaa; pichideerā jōmaarāmaa maik'aapa pi waaweepataarā jōmaarāmaa, ek'ariara beerāmaa, waibiara beerāmaa paara.

Ichiaba ĩrapī eujāde ne-inaa k'achia oopatap'edaarāmaa pia k'achia ooit'ee.

Juanpa Tachi Ak'ōre it'aripema te waibiade unuda

¹⁹ Māpai Tachi Ak'ōre it'aripema te waibia ewadachi maik'aapa ma edajāde mia unuji baaltek'a bi Tachi Ak'ōrepa ūraa Moisemaa p'āpida ome. Māga nīde pa tau p'orep'orepari unuji maik'aapa pa jīwaa nībaji. Ichiaba paraaji awērachai maik'aapa hielō k'oi tauk'a baaji.

Juanpa wēra je ome unuda

12 Māpai mia ne-inaa awaraa waide unuk'aa pada unuji. Pajāde unuji wēra ak'ōrejīru urua nībik'a jī bi. Bainī baji atane ĩri. Poro jīra lucero docedee ooda jī baji. ² Māgī wēra biak'oo baji. Bi p'ira baji chi warra ewaa t'oit'ee bada perā. Mapa bia nībaji.

³ Māpai ne-inaa awaraa waide unuk'aa pada padachi pajāde. Unuji je choma. P'oree baji maik'aapa poro site iru baji. Ma chaachaa poro jīra jī baji. Ichiaba ca-

cho diez iru baji. ⁴ Māgí jepa ichi tru wirawiraarupa pajāde nībi lucero perā esa-auk'a baaipiji eujādee. Māgí bainī banaji ma wēra k'īrapite māik'aapa nīmaa beeji iru warra t'omerā, ma warra chai k'o atapēit'ee pada perā. ⁵ Māpai ma wērapa imik'īra warra t'oji. Ma warra-pa rey k'a na eujādepemaarā ichi jua ek'ari iru bapari-it'ee. Reypa tuma hierrodee juade iru bīpa ooparik'a, māga pik'a irua ooit'ee. Māgí je choma mama baji mīda, ma warra chai p'oyaa k'o-e paji, Tachi Ak'ōrepa āyaa ateepida perā ichi baparimaa ichi rey su-ak'ī beeparide. ⁶ Jōdee ma wēra mirudachi eperāarā mak'īara wēe jēra bīmaa; Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru badamaa. Mama angeleerāpa nek'opijida māik'aapa pia ak'ī p'anajida k'āima mil doscientos sesenta.

⁷ Māpai it'ari jura paraaji. Angeleerā poro waibia Miguel awaraa angeleerā ome chōo jirijida māgí je choma bi ome. Māpai jepa ichideerā p'e atap'eda, chōojida. ⁸ Mamīda ma je choma bi eerepemaarā chooda-e paji. Angeleerāpa āra it'ariipa jērek'oojida. ⁹ Māgá bat'at'aajida ma je choma bi na p'ek'au eujādee. Māgí je choma chonaarāwedapema taama; Netuara Poro Waibia maa-e pirā Satanás apata. Māgípata na p'ek'au eujādepemaarā k'ūrapari. Māgí bat'at'aajida na p'ek'au eujādee ichideerā ome.

¹⁰ Māpai mia ūriji Tachi Ak'ōredeerā it'ariipa golpe pedee p'anī:

—Īrapī Tachi Ak'ōrepa k'achia p'oyaaaji māik'aapa aupaji tachi o k'achiadeepa k'aripa atada atua-naadamerā.

Īrapī jōmaarā rey beeji māik'aapa ichia pēida, Cristo jua ek'ari jōmaweda p'aneejida.

Māga bi jeret'aadap'edaa perā ma imiateeparipa tachi ĩpemaarā Cristo k'aurepa.

Māgí ĩ-ee tachi imiateepachi Tachi Ak'ōre k'īrapite.

¹¹ Mamīda tachi ĩpemaarāpata iru p'oyaapachida Cristopa ichi waa bat'ada perā āra pari.

Ichiaba iru p'oyaapachida Cristopa ooda eperāarā k'aripait'ee awaraarāmaa jaradap'edaa perā.

Eperāarāpa āra peedait'ee pak'āri, waaweedak'aa paji piudait'ee ma jaradap'edaa k'aurepa.

¹² Ō-īa p'anadāma angeleerā, it'ari p'anapata perā!

Mamīda chupīria p'anī parā eujāde p'anapataarā māik'aapa p'usade p'anapataarā Netuara Poro Waibia parā t'āide bapari perā.

Ichi audú k'īrau bi k'awa bairā taarā-e Tachi Ak'ōrepa jōpiit'ee irua ne-inaa k'achia oopari.

¹³ Māgí je choma bīpa k'awaa atak'āri ichi na p'ek'au eujāde bi, ichi jēredap'edaamāi, ma wērapa warra t'oda jirīmaa beeji. ¹⁴ Mamīda Tachi Ak'ōrepa nejīpi tapia isiak'ara omé teeji ma wēramaa, māgá ma je choma badamāiipa t'imī wāabaimerā ichia k'īsia iru badamaa; eperāarā mak'īara wē-ema. Mama nek'opidai māik'aapa pia ak'ī p'anadai año ōpee ap'eda esa-auk'a wāyaaru misa. ¹⁵ Māga unuk'āri, ma je choma bi it'aideepa pania jīchooji to chomadaramaa, to chomaapa ma wēra to barree ateei jīak'aapa. ¹⁶ Mamīda eujāpa ma wēra k'aripaji. Ewadachi māik'aapa ma to choma je choma bīpa jīchooda weedachi ai uriade.

¹⁷ Māga unuk'āri, ma je choma bi audupīara k'īraudachi ma wēra ome. Mapa chōo jirīnaji ma wēradeepa uchiadap'edaarā ome; chi na eujāde at'āri nībīrā ome. Māirāpa oopata Tachi Ak'ōre Ūraade jara bik'a māik'aapa ijāapata Jesupa jarateeda ūraade. ¹⁸ Māpai māgí je choma bi bainī banaji p'usa ide.

Nemīsia p'usa jādeepa uchiada

13 Māpai mia unuji nemīsia uchiaru p'usa jādeepa. Māgipa poro siete iru baji māik'aapa cacho diez. Chi cacho chaa poro jīra jī baji. Jōdee chi poro chaa t'ī p'ā baji. Tachi Ak'ōre t'ī chok'ara made p'ā jēra baji, irua māga unuk'āri, k'īraudaimerā. Māgá ma nemīsiapa iru oo iru baji. ² Māgí nemīsia imamak'a baji. Mamīda chi bīri oso realdek'a baji. Chi it'ai león it'aik'a baji. Je choma bīpa ma nemīsia ichi jīak'a papiji, māgīpa auk'a oomerā ma jepa ooparik'a māik'aapa je choma bi jua ek'ari p'anīrā auk'a iru bamerā ichi jua ek'ari. ³ Māgí nemīsia poro aba supeet'aa baji espadapa, mamīda ichia jīpat'aaji. Mapa na p'ek'au eujādepemaarā jōmaarāpa iru pia unupachida māik'aapa irua oopi bik'a oo k'īnia p'anapachida. ⁴ Tachi Ak'ōremaa it'aa t'īdai k'āyaa, je choma bīmaa it'aa t'īpachida, iru juapa ma nemīsiapa ne-inaa k'īra t'ādoo oopachi perā. Ma awara ma nemīsiamaa paara it'aa t'īpachida. Māgapachida: —¿K'aita nāgí nemīsiak'a bīma? ¿K'aita chōoima iru ome?

⁵ Tachi Ak'ōrepa ma nemīsia ichiak'au biji ne-inaa k'achia k'īra t'ādoo oo wāmerā atane cuarenta y dos wāyaaru misa. Māgīpa pedee audua pedeeepachi māik'aapa ichi Tachi Ak'ōreda a nipapachi. ⁶ Māgá pedee k'achia jara wāpachi Tachi Ak'ōre āpīte māik'aapa ichideerā it'ari p'anī āpīte. ⁷ Ma awara Tachi Ak'ōrepa māgí ichiak'au bīda perā, jura chōo beeji Cristodeerā, chi at'āri na p'ek'au eujāde p'anadap'edaarā ome, āra p'oyaarumaa. Ichiaba māgá ichiak'au bīda perā, māgīpa ichi jua ek'ari p'e wāji eperāarā ēreerā chaadepema, p'uuru chaadepema, pedee chaadepema māik'aapa eujā chaadepema. ⁸ Jōmaweda t'ī p'ā-ee p'anīrā Oveja Chak'e peedap'edaapa Tachi Ak'ōre ome ichita p'anapataadait'eerā t'ī p'ā jēra bi librode it'ari, māirāpa ma nemīsiamaa it'aa t'īdait'ee, tachia Tachi Ak'ōremaa it'aa t'īpatak'a. Māga p'anadait'ee Tachi Ak'ōrepa na eujā ooi naaweda, ai p'ādade āchi t'ī p'ā-ee p'anadap'edaa perā.

⁹ K'īri ēesaa p'anātī ūridamerā mia jararu:

¹⁰ —Tachi Ak'ōrepa k'īsia iru bi pirā ma nemīsiapa parādepema aba āyaa ateemerā carcelde t'ī nībīit'ee, māga pait'ee.

Jōdee k'īsia iru bi pirā māgīpa parādepema aba peemerā espadapa, māga pait'ee.

Maperā Cristodeerā choodaipia bi āchi ijāa p'anide māik'aapa Cristode ijāapataadaipia bi, ma k'aurepa piuruta pijida.

Ne-animal k'achia eujādeepa uchiada

¹¹ Ma t'ēepai mia unuji awaraa ne-animal k'achia eujādeepa uchiaru. Cacho omé iru baji Oveja Chak'epa iru baparik'a. Mamīda pedeechachi je choma pedeechachik'a. ¹² Māgipa nemīsia k'īrapite ne-inaa k'īra t'ādoo oopachi irua oo badak'a. Jaraji na p'ek'au eujādepemaarā jōmaaraāmaa it'aa t'īpataadamerā ma nemīsiaamaa, chi poro aba supeedap'edaa jipada. ¹³ Ichiaba ne-inaa k'īra t'ādoo oopachi eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Eperāarā taide t'īpitaupaara baaijiji pajādeepa na eujāde. ¹⁴ Tachi Ak'ōrepa ichiak'au bida perā, māgee ne-inaa ooji. Māgā ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa oo bīpa nemīsia k'īrapite, māgīpa na p'ek'au eujāde p'anadap'edaarā jōmaweda k'ūrat'aaji. Ma awara jaraji āchia oodamerā māgī nemīsia espadapa supee p'anadap'edaa chok'ai padaida k'īrak'a. ¹⁵ Tachi Ak'ōrepa māgī ne-animal k'achia ichiak'au bida perā, ma nemīsia k'īrak'a chok'ai pik'a beejī māik'aapa pedeeji. Maap'eda ma k'īrak'a chok'ai pik'a padaidapa peepiji jōmaweda ichi waawee k'iniada-ee p'anadap'edaarā. ¹⁶ Ma awara māgī ne-animal k'achia t'ēe uchiadapa tauchaa bīpiji jōmaaraā eperāarā jua juaraarede māik'aapa tau bīiride. Ma tauchaa bījida ek'ariara beerāmaa, waibiara beerāmaa auk'a; p'arat'ara beerāmaa, chupīria beerāmaa auk'a; esclavo-eerāmaa, esclavoorāmaa auk'a. ¹⁷ Ma tauchaa wēe apidaapa ne-inaa neto atada-e pai māik'aapa apidaapa ne-inaa neto pēida-e pai. Ma tauchaa ma nemīsia t'ī maa-e pīrā ichi número paji. ¹⁸ K'īsīati mia jararude. Chi k'īsīa k'awaa beerāpa k'awaa atadai ma nemīsia t'ī, ichi número juasīadak'āri. Ma número eperā número: seiscientos sesenta y seis.

Ciento cuarenta y cuatro mil ijāapataarā Oveja Chak'ome

14 Māpai mia unuji ma Oveja Chak'e bainī bī Sión ee nok'ode. Ichi ome p'anajida ciento cuarenta y cuatro mil eperāarā. Ichi t'ī māik'aapa chi Ak'ōre t'ī p'ā baji āchi tau bīiride. ² Māpai it'ariipa ūriji ne-inaa to k'ida chaaree jīwaaparik'a maa-e pīrā pa golpe jīwaparik'a maa-e pīrā arpa chaapataarā chok'araarāpa āchi arpa chaa p'anik'a. ³ Ma eperāarā Oveja Chak'e ome p'anadap'edaarāpa k'ari chiwidi k'ari p'anajida Tachi Ak'ōre su-ak'i beepari k'īrapite, ma ne-inaa chok'ai bī k'īmari k'īrapite māik'aapa ma chonaarā poro waibiarā veinticuatro k'īrapite. Awaraarāpa māgī k'ari p'oyaa k'arida-e paji. Jīp'a ma ciento cuarenta y cuatro mil Cristopa na p'ek'au eujādepemaarā o k'achiadeepa k'aripa atada, māirāpapaita māgī k'ari k'awajida. ⁴ Māirā wēraarā ome k'āida-e paji, āchi p'anapata awara bidap'edaa perā Tachi Ak'ōre-it'ee. Mapa āchi wāpata ma Oveja Chak'e wārumaa māik'aapa oopata irua ooparik'a. Cristopa āra na eujādepemaarā o k'achiadeepa k'aripa ataji, awaraarā k'āyaara naapiara primisiak'a p'anadamerā Tachi Ak'ōre-it'ee māik'aapa

ichi-it'ee. ⁵ Āchia maarepida seewa jaradak'aa paji, p'ek'au k'achia jōmaweda oo amaadap'edaa perā.

Ángel ōpeerāpa jaradap'edaa

⁶ Māpai mia unuji awaraa ángel it'ari wābabi ni. Māgīpa Tachi Ak'ōrepa pedee pia jara pēida atee baji eperāarāpa irude ijāadamerā. Ma pedee ichita bapari, jō-ee. Ma pedee atee baji jarade na p'ek'au eujādepemaarā jōmaaraāmaa; ēreerā chaadepema, p'uuru chaadepema, pedee chaadepema māik'aapa eujā chaadepema. ⁷ Golpe pedeechachi:

—Tachi Ak'ōre waawee p'anapatāati māik'aapa iru-maa jarapatāati iru jōmaaraā k'āyaara waibiara bī. Ewari paji irua ak'imerā eperāarāpa oopata jarait'ee pia wa k'achia. It'aa t'īpatāati irumaa, iruata ooda perā pajā, na eujā p'usa ome māik'aapa jōmaweda pania poatri uchia bīmāi.

⁸ Māpai mia awaraa ángel unuji māgī uchiada t'ēe. Māgīpa jaramaa baji:

—jōdachi, jōdachipi p'uuru waibiara Babilónia! Ma p'uuru k'aurepa eperāarā jōmaaraā p'ek'au k'achia k'īra t'ādoo oopachida. Eperāpa vino topi bik'a awaraamaa piudaimerā, māga pik'a ma p'uuru pidaarāpa p'ek'au k'achia k'īra t'ādoo oopipachida awaraarāmaa.

⁹ Māpai mia awaraa ángel unuji ma omé uchiadap'edaa t'ēe. Māgīpata golpe pedeeji:

—Eperāarāpa ma nemīsiaama māik'aapa māgī k'īrak'a bīmaa it'aa t'īruta pīrā māik'aapa māgīrā tauchaa bīpīruta pīrā āchi tau bīiride wa juade, ¹⁰ Tachi Ak'ōrepa āchi k'achia ooit'ee. Māgī eperāarāpa Tachi Ak'ōre vinota todait'ee. Māgī vino jara k'inia bī iru jīp'a k'īrau bait'ee āchi ome; chupīria k'awa-ee. Audú k'īrau bait'ee perā, āchi miapiit'ee t'īpitaupaara azufre ome audú wāsia bīpa. Māga ooit'ee ichi angeleerā pia beerā k'īrapite māik'aapa ma Oveja Chak'e k'īrapite. ¹¹ Irua māgīrā māgā īi-ee miapi bīpa nari jīrak'awaa nībait'ee āstaawa, p'ārik'ua pida. Tachi Ak'ōrepa māgīrā māgā miapi iru bait'ee, āchia it'aa t'īpatap'edaa perā ma nemīsiaama ichi k'īrak'a bī ome māik'aapa ichi t'ī tauchaa bīpidap'edaa perā āchi k'ap'īade.

¹² Mapa Tachi Ak'ōredeerāpa choodaipia bī āchia oo p'anide iru ūraade jara bik'a māik'aapa āchi Cristode ijāa p'anide.

¹³ Māpai mia ūriji it'ariipa nāga pedeeru:

—P'āji nāgī pedee: "T'āri o-īa p'anī Tachi Waibiadeerā, chi namāik'aapa waa piudait'eerā k'achia beerā juapa."

Māpai Tachi Ak'ōre Jaurepa māgaji:

—Wāarapi. Māirā piudak'āri, waa mimiada-e pait'ee. Ma k'āyaara k'āiwee p'anadait'ee. Tachi Ak'ōre o-īa bait'ee āra ome, ārapa ne-inaa pia oopatap'edaa perā Cristo k'ap'īa pari.

Angeleerāpa na p'ek'au eujādepemaarā ewadap'edaa

¹⁴ Māpai mia ak'iji māik'aapa unuji jīarara t'oroo. Ai īri su-ak'i baji Eperā Ak'ōre Truadepema. Māgīpa poro jīra nēedee ooda jī baji. Ichi juade atee wāji nek'o esīri jōree p'ewedee bī. ¹⁵ Māpai unuji awaraa ángel uchia bī

Tachi Ak'õre baparimãiipa. Māgipa golpe pedeeji ma j̄jararade su-ak'i bimaa:

—Ara eperāarāpa net'atau waraa bi ewapatak'a nek'opa, māga pik'a jā p'ek'au eujādepema ijāapataarā p'e atāji. Ewari paji māga oomerā.

¹⁶ Aramāgá ma j̄jararade su-ak'i bipa ijāapataarā p'e ataji.

¹⁷ Maap'eda awaraa ángel uchijai Tachi Ak'õre it'aripema te waibiadeepa. Māgipa nek'o esiiri jōree p'ewedee bi ichiaba atee wāji ichi juade. ¹⁸ Māga nide awaraa ángel uchijai it'aripema altarmãiipa. Māgí ma altardepema t'ipitau j̄japari paji. Māgipa golpe pedeeji ma ángel nek'o esiiri jōree p'ewedee iru bimaa:

—Eperāarāpa uva waraa bi k'imí t'iap'epatak'a nek'opa, māga pik'a jā p'ek'au eujādepema ijāadadak'aa beerā p'e atāji, ma-it'ee ewari pada perā.

¹⁹ Aramāgá ma nek'o iru badapa na p'ek'au eujādepema ijāadadak'aa beerā p'e ataji uva p'e atapatak'a. Māpai mimiapataarāpa uva p'e bipatak'a bōgo tapiade pi-art'idait'ee māik'aapa chi ba atadait'ee, māga pik'a ma angelpa ma ijāadadak'aa beerā peek'ooji. ²⁰ P'uurude taawa māga ook'āri, ma piudap'edaarā waa wee n̄ibeeji trescientos kilometros parumaa; chi n̄pia calaballo t'ūa it'ia aba parumaa.

Ne-inaa k'achia siete p'asait'ee bada

15 Māpai mia ne-inaa awara waide unuk'aa pada it'ari unuji. P'era pik'a beejí māga unuk'āri. Unuji angeleerā siete. Ma chaachaa ne-inaa k'achia atee wāji p'asapiit'ee eperāarāmaa. Māgí ne-inaa k'achia siete aupadak'āri, Tachi Ak'õre k'irau bada na p'ek'au eujādepemaarā ome jōit'ee.

² Ichiaba unuji ne-inaa lago bēi-sāa pik'a, vidriodee oodak'a, t'ipitau ome p'oirada. Ai ik'aawa bainī p'anajida chi p'oyaadap'edaarāpa māgí nemisia, ichi k'irak'a māik'aapa ichi t'ī maa-e pirā número tauchaa bidaarā eperāarā k'ap'iade. Ma bainī p'anadap'edaarāpa arpa Tachi Ak'õrepa āramaa teeda iru p'anajida. ³ K'arimaa p'anajida Tachi Ak'õre mimiapari Moisepa k'aridak'a māik'aapa Oveja Chak'edeerāpa k'aripatak'a:

—Tachi Ak'õre Waibia, pia jōmaarā k'āyaara ne-inaa piara oopari.

Pita jōmaarā eujādepemaarā Rey.

Pia ne-inaa jōma pia k'isia iru bi māik'aapa ichita wāarata jarapari.

⁴ Tachi Waibia, ¿k'aipa pi waawee-e paima?

¿K'aipa pi t'ī t'o-e paima?

Pi aupai k'achia wēe bapari.

P'uuru pidaarā jōmaweda chedait'ee it'aa t'īde pi k'irapite, pia pia oopari perā k'achia beerā miapik'āri.

⁵ Ma t'ēepai unuji Tachi Ak'õre it'aripema te waibia ewa bi. Ma te edajāde unuji iru baparimāi. Māgimāi chonaarāwedapema Ak'õre te ne-ede ooda edupiara bi cuarto j̄jak'aa paji. ⁶ Māpai unuji ma te waibiadeepa angeleerā siete uchua p'ani. Māirā paji ne-inaa k'achia atepataarā p'asapidait'ee eperāarāmaa. P'aru linodee j̄j p'anajida. Ma p'aru maarepida t'āu-ee baji. Urua pik'a baji t'o-t'oo bada perā. Ne-inaa k'irride j̄jipatak'a

nēedee ooda nērabai j̄j p'anajida āchi t'ūade. ⁷ Māpai unuji ma Tachi Ak'õre ik'aawa p'ani ne-inaa chok'ai bi k'īmariidepema abaapa vaso nēedee ooda teeru ma angeleerā chaachaa. Ma vaso chaa ipuru baji Tachi Ak'õre k'irau bipa. ¡Iru ichita baparipi! ⁸ Tachi Ak'õre jōmaarā k'āyaara waibiara bairā, ichi k'ira wāree uchua baji ichi baparimāiipa ma te ipururumaa. Maapai apida ma tede t'ūdak'aa paji. Māga baji ma angeleerā sieteerāpa ne-inaa k'achia atee p'ani jōruta misa.

Tachi Ak'õrepa k'achia ooda eperāarāmaa vaso wet'aa-da k'aurepa

16 Māpai mia ūriji Tachi Ak'õre it'ari golpe pedeemaa bi. Ma pedee uchijai ichi it'aripema te waibiadeepa. Māgaji ma angeleerā sieteerāmaa:

—Wāti māik'aapa eujā j̄ri wet'āatī ma vaso siete ipuru p'ani mi k'irau bipa. Māgá mia eujādepemaarā miapiit'ee.

² Aramāgá ma naapiara ángel wāji māik'aapa ichi vase iru bada wet'aaji eujā j̄ri. Māpai eperāarā jōmaweda ma nemisia k'irak'a bimaa it'aa t'īpatap'edaarā māik'aapa ichi tauchaa iru p'anapatap'edaarā k'ayaadachida ne-inaa k'achiapa aida-idaa bik'a. Māgipa āchi audú mia p'aneepachida, p'ua n̄ibada perā.

³ Māpai araarepema angelpa ichi vaso wet'aaji p'usa jāde. Māpai pania aide n̄ibi eperā piuda waak'a padachi. Mapa ne-inaa chok'ai p'anadap'edaarā aide n̄ibi jōmaweda piudachida.

⁴ Māpai ma omé eerepema angelpa ichi vaso wet'aaji to bee j̄ri māik'aapa pania poatri uchiapata j̄ri. Ma pania jōmaweda tachi waa padachi. ⁵ Maap'eda ūriji ángel awara bida pania j̄jamerā pedeemaa bi. Māgipa māgaji:

—Tachi Ak'õre, jōmaarā k'āyaara pia ne-inaa piara oo bi.

Pi ichita bapari māik'aapa ichita bapachi.

⁶ Pia pia ooji māgá pania waa papik'āri, jāgí eperāarāpa pichideerā waa māik'aapa pi pedee jarapataarā waa bat'apidap'edaa perā, āra pee atapēidak'āri.

Maperāpi jāgīrāmaa waa topimaa bi.

Māgí todaipia bi jāgeerāpa.

⁷ Ichiaba mia ūriji ángel pedee uchua bi altardeepa:

—Wāarapi, Tachi Ak'õre Waibia.

Pia pia oo bi, māga ook'āri k'achia beerāmaa.

⁸ Māpai ma ōpee eerepema angelpa ichi vaso wet'aaji ak'õrejirumaa, ak'õrejirupa eperāarā paak'oomerā t'ipitau paaparik'a. ⁹ Māgá eperāarā jōmaweda mia p'aneepachida ma paada p'uapa. Mamīda āchia ne-inaa k'achia oopata oo amaa k'iniada-e paji māik'aapa Tachi Ak'õre waawee k'iniada-e paji. Ma k'āyaara ik'achia jarapachida Tachi Ak'õremaa, irua ma k'achia āchima peida perā.

¹⁰ Māpai ma k'īmari eerepema angelpa ichi vaso wet'aaji māgí nemisia su-ak'i beepari j̄ri. Māpai ma nemisia trua, na p'ek'au eujā jōmaweda p'āriude beejí. Eperāarā aide p'anadap'edaarāpa āchi k'irame

k'aak'oopachida, p'ua chooda-e p'anadap'edaa perã.

¹¹ Mägá mia p'anapachida mīda, oo amaa k'iniada-e paji áchia ne-inaa k'achia oopata. Ma k'áyaara ik'achia jarapachida Tachi Ak'õre it'aripemamaa, áchi p'ua jõna-da k'aurepa mäik'aapa áchi aida-idaa p'anadap'edaa k'aurepa.

¹² Māpai ma joisomaa eerepema angelpa ichi vaso wet'aaji Éufrates to waibia jãde p'oodaimerã. Mägá reyrã ak'õrejĩru uchiapari eereepa jĩp'a chedai.

¹³ Māpai mia unuji jaure k'achia beerã õpee, baso k'ĩrak'a bi. Mägĩrã uchijida je choma bi it'aideepa, nemĩsia it'aideepa mäik'aapa ma ne-animal k'achia; chi seewa jarapari it'aideepa. ¹⁴ Mägĩ jaure k'achia beerã netuaraarã. Mägĩrãpa oopachida ne-inaa eperãarãpa p'oyaa oodak'aa áchi juadoopa. Wãpachida na p'ek'au eujãdepema reyrãmaa mäik'aapa ũrapachida chip'edaidamerã jura chõode Tachi Ak'õre Waibia ome iru ewari waibia ewate.

¹⁵ Māpai Tachi Waibia pa mägaji:

—jŪrítĩ! Parã atu bide mi cheit'ee nechiapari cheparik'a. Tachi Ak'õrepa k'ĩra jĩp'a nipapataarã pia ak'it'ee. Mãirã k'ĩra nejasiada-e pait'ee atu bide mi chek'ãri.

¹⁶ Ma reyrã jaure k'achia beerãpa ũraadap'edaa chip'edachida abaamã, hebreo pedeede t'ĩjarapachida *Armagedón*.

¹⁷ Māpai ma seis eerepema angelpa ichi vaso wet'aaji. Mäga nide Tachi Ak'õre golpe pedee uchijai ichi it'aripema te waibiadeepa; ichi su-ak'ĩ beeparideepa. Mägaji:

—jõdachida aji, mia k'ĩsia iru bada k'achia beerã miapiit'ee!

¹⁸ Mäga jararude pa baaiji, pa jĩwaa nĩbaji mäik'aapa awërachaipa na p'ek'au eujã golpe wëret'aaji. Audú golpe wëreji. Eperãarã na eujãde p'aneedak'ãriipa awërachai apida ma k'áyaara golpeera wëre-e paji.

¹⁹ Mägá golpe wërek'ãri, chi p'uuru waibia t'oodachi t'ooma õpeede. Apema p'uuru na p'ek'au eujãde p'ani jõdachida. Tachi Ak'õrepa k'awaji ma p'uuru waibia Babilónia pidaarãpa oopatap'edaa. Audú k'ĩrau bada perã áchi ome, mägĩ p'uuru miapiji. ²⁰ Ma awara ma wëre nĩbide jõmaweda isla ee ome wëpadachida. ²¹ Mäga nide it'ariipa hielu k'oi tau tapia bik'a baai cheji eperãarã ĩri. Ma chaachaa cuarenta kilos waa paji. Mäga bak'ãri, eperãarãpa ik'achia jarajida Tachi Ak'õre-maa ma hielu tau tapia k'aurepa, audú golpe tee bada perã.

Tachi Ak'õrepa wëra t'ãri k'achia-idaa bi k'achia ooda

17 Ma angeleerã sieteerãpa vaso iru p'anadap'edaa, mäirãdepema aba mimaa cheji mäik'aapa mägaji:

—Chéji. Mia ak'ĩpiit'eeda aji, sãga Tachi Ak'õrepa k'achia ooit'ee wëra jõmaarãpa k'awa p'ani. Mägĩ prostitutak'a bi su-ak'ĩ baparík'api bi to k'ait'ak'ait'aa jëra bimã. ² Na p'ek'au eujãdepema reyrãpa p'ek'au oopachida, araa padak'ãri mägĩ wëra ome. Ma awara

na p'ek'au eujãdepemaarãpa ooi awaa p'anapachida ne-inaa k'achia k'ĩra t'ãdoo ichia oodak'a.

³ Maap'eda ma k'ãimok'araa pik'a bide Tachi Ak'õre Jaurepa unupida mimaa, ma angelpa mi ateeji eujã eperãarã mak'ãra wëe jëra bidee. Mama bide unuji ma prostitutak'a bi su-ak'ĩ bi nemĩsia p'oree bi ĩri. Mägĩ nemĩsia k'ap'ia jõma ĩri Tachi Ak'õre t'ĩ p'ã jëra baji, oo iru bait'ee. Mägĩ nemĩsiapa poro siete mäik'aapa cacho diez iru baji. ⁴ Mägĩ wërapa p'aru p'up'uchia p'oree ome jĩ baji. Ichiaba nëe, mãu pi-ia mäik'aapa perla jĩ baji. Ichi juade iru baji copa nëedee ooda. Mägĩ ipuru baji ne-inaa k'achia k'ĩra t'ãdoo; ne-inaa jõmaweda Tachi Ak'õrepa unuamaa iru bi. ⁵ Ichi tau biiride nãgĩ t'ĩ p'ã baji:

P'uuru Waibia Babilónia,

Prostitutaarã

Mäik'aapa Ne-inaa K'achia K'ĩra T'ãdoo

Oopataarã Nawe Apata.

Eperã apidaapa k'awada-e ma t'ĩ k'ãata jara k'inia bi. Tachi Ak'õrepapaita k'awa bi. ⁶ Mia unuji mägĩ wëra piu pik'a bi. Eperã it'uapa piudaik'ãri, o-ĩadaiparik'a, mäga pik'a mägĩ wëra o-ĩadachi Tachi Ak'õredeerã, Cristode ijãa p'anadap'edaarã peepida perã.

Mägá ak'ĩmaa bide mi p'era pik'a beeji. ⁷ Māpai ma angelpa mimaa mägaji:

—¿Sãap'eda pi p'era pik'a nĩbima? aji. Mia jarait'ee ne-inaa pia waide k'awa-e bi. Jarait'ee k'ãata jara k'inia bi mägĩ wëra mäik'aapa ichi su-ak'ĩ bi ĩri nemĩsia; mägĩ poro siete, cacho diez iru bi. ⁸ Ma nemĩsia pia unuda naaweda chok'ai bapachi mīda, ĩrá wë-e. Mamīda na ewari uchiat'ee ma uria nãpia bideepa, wã naaweda Tachi Ak'õrepa jõt'aait'eemaa. Na p'ek'au eujãdepemaarã, chi Tachi Ak'õrepa na eujã ooi naaweda t'ĩ p'ã-ee beerã Tachi Ak'õre ome ichita p'anapataadait'eerã t'ĩ p'ã jëra bi librode it'ari, mãirãpa ak'ĩtrua para bait'ee mägĩ nemĩsia unudak'ãri. Mägĩ bapachi mīda, ĩrá wë-e. Mamīda waya cheit'ee.

⁹ 'Mia nãgĩ pedee jararu k'ĩsia k'awaa beerã-it'ee, aide k'ĩsia p'anadamerã mäik'aapa k'awaadamerã wãara k'ãata jara k'inia bi. Ma nemĩsia poro siete jara k'inia bi ee siete. Mamãik'aapa ma wërapa eperãarã ak'ĩpari. Ichiaba ma poro chaachaa jara k'inia bi rey aba. ¹⁰ Ma reyrã sietedepema joisomaa piujida. ĩrá abaapa eperãarã iru bi ichi jua ek'ari. Chi apema waide uchiae. Mamīda mägĩ t'ëepema rey uchiak'ãri, taarã-epai eperãarã iru bapariit'ee ichi jua ek'ari. ¹¹ Mägĩ nemĩsia chok'ai bada mamīda ĩrá wë-e ma reyrã siete t'ëe uchiat'ee, ai eerepemak'a. Mamīda wãara mägĩ ma sietedepema uchiada pait'ee. Waya eperãarã iru bapariit'ee ichi jua ek'ari. Mägĩta wãit'ee Tachi Ak'õrepa jõt'aait'eemaa.

¹² 'Mägĩ cacho diez pia unuda jara k'inia bi reyrã diez waide uchiada-e p'ani. Mamīda ma nemĩsia uchiak'ãri, taarã-e ma reyrã ichi ome eperãarã iru p'anadait'ee áchi jua ek'ari. ¹³ Ma reyrã diez auk'a k'ĩsiadait'ee mäik'aapa ma nemĩsia eere t'ĩudait'ee. ¹⁴ Jura chõonadait'ee ma Oveja Chak'e ome. Mamīda irua áchi jõmaweda p'oyaaait'ee. Iru eere p'anadait'eeda aji,

eperāarā Tachi Ak'ōrepa jirida irude ijāapataadamerā, chi jirit'eradaarā choopatap'edaa perā Cristode ijāa p'anide. Iru Rey jōmaarā rey māik'aapa iru Poro Waibia jōmaarā poro waibia.

¹⁵ Ma angelpa ichiaba māgaji:

—Ma to chok'ara k'ait'ak'ait'aa bimāi, māgí prostitu-tak'a bi su-ak'i pik'a bimāi, jara k'inia bida aji, eujādepemaarā, p'uuru pidaarā, èreerā k'īra t'ādoo māik'aapa pedee k'īra t'ādoo pedeepataarā. ¹⁶ Ma reyrā diez pia unuda māgí nemīsia ome, māgí prostitutak'a bi k'īra unuamaa iru p'aneedit'ee. Mapa āchia jāri atadait'ee jōmaweda ma wērapa ne-inaa iru bi, āk'adaa pik'a beemerā. Maap'eda iru paa jōdait'ee. ¹⁷ Tachi Ak'ōrēpa-ta ma k'īsia biji āchi t'ārīde māga oodamerā, ichia naaweda k'īsia iru badak'a. Ichiaba ichiata k'īsiapiji māgí reyrāmaa ma nemīsia eere t'ūdamerā ichia jara-da jōru misa. ¹⁸ Māgí wēra pia unuda jara k'inia bida aji, p'uuru waibia, ai jua ek'ari na p'ek'au eujādepema reyrā p'anapata.

Babilónia p'uuru waibia jōda

18 Ma t'ēpai mia unuji awaraa ángel it'ariipa baai cheru. Māgí angeleerā poro waibia paji. Mapa ichi baai cherude eujā īdaadachi ichi k'īra wāreepa.

² Māgīpa golpe pedeeji:

—jōdachi; jōdachida aji, jā p'uuru waibia Babilónia! Īrā māgí p'uuru badamāi jaure k'achia beerā te padachi, netuaraarā aupai mama p'anapata perā.

Mama ichiaba p'anapata ipanaarā k'īra t'ādoo Tachi Ak'ōrepa k'iniak'aa eperāarāpa k'odamerā.

³ Na p'ek'au eujādepemaarā jōmaarāpa māgí wēra vino topachida piudarutamaa.

Pia jarait'eera, ne-inaa k'achia ooi awaa p'aneejida iru k'aurepa.

Ichiaba na p'ek'au eujādepema reyrāpa p'ek'au k'achia k'īra t'ādoo oopachida māgí wēra k'aurepa.

Ma awara na p'ek'au eujādepema net'aa netopataarāpa p'arat'a waibia atapachidada aji, māgí wērapa audú net'aa p'e wāda k'aurepa ichi-it'ee.

⁴ Māpai it'ariipa awaraa ūriji nāga pedeeru:

—Michideerā, uchiadapāde aji ma p'uuruudeepa, auk'a oonaadamerā māgí p'uuru pidaarāpa ne-inaa k'achia oopatak'a māik'aapa uchiadapāde aji, jōnaadamerā āchi ome.

⁵ Tachi Ak'ōrepa māgīrā miapiit'ee āchia ne-inaa k'achia oopata k'aurepa, audú ne-inaa k'achia chok'ara oopatap'edaa perā.

⁶ Michi angeleerā, ne-inaa k'achia óoti māgí wēra-maa, ichia awaraarāmaa ne-inaa k'achia ooda pari.

Ne-inaa k'achia audú óoti irumaa, ichia ne-inaa k'achia ooda chaa.

Māgá parāpa audupāra k'achia oodait'ee ichimaa, ichia ooda k'āyaara awaraarāmaa.

⁷ Ichi audú t'āri p'upitī māik'aapa miapitī audua pedeeda pari māik'aapa net'aara iru bi pari.

Ichi t'ārīdepai audua pedee jarapari:

“iMita nama su-ak'i bi reinak'a!

Eperāarā jōmaweda mi jua ek'ari p'ani.

Mi t'āri p'ua ba-e p'ētrāak'a.

Mi k'ima wē-e perā, mi chi-ia-eda” aji.

⁸ Ma audua pedee k'aurepa k'āima abaade ichi atu bide nāgee ne-inaa k'achia k'īra t'ādoo p'asait'ee:

Piut'ee, t'āri p'ua bait'ee māik'aapa jarra ooit'ee.

T'ipitaude paat'aadait'ee ichia k'achia oopata k'aurepa.

Tachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bipata māga oopiit'ee.

⁹ Na p'ek'au eujādepema reyrā, ma p'ek'au k'achia oopatap'edaarā ma wēra ome māik'aapa p'arat'ara atadap'edaarā ichi k'aurepa jarajēdait'ee unudak'āri nari jīrak'awaa nībi ichi paadadeepa. ¹⁰ Ichi māgá jōru misa, ma reyrā t'imí bainī p'anadait'ee, Tachi Ak'ōrepa āchi auk'a miapii jīak'aapa. Māpai jaradait'ee:

“iAai, p'uuru waibia Babilónia; p'uuru jōmaarā k'āyaara waibiara bi!

Hora abaade, taarā-ee jōpiji Tachi Ak'ōrepa.”

¹¹ Na p'ek'au eujādepema netopataarā ichiaba jarajēdait'ee ma p'uuru jōda k'aurepa. Māga oodait'ee waa wē-e pait'ee perā āchi net'aa netodamerā. ¹² Mama netopachida nēe; p'arat'a; māu pi-ia; perla; p'aru linodee māik'aapa sedadee, k'īra p'oree p'up'uchia ome; pak'uru t'ūa; ne-inaa ooda marfildee, pak'uru pi-ia-dee, broncedee, hierrodee, māu pia marmoldee.

¹³ Ichiaba mama netopachida canela awaraa ne-aliño t'ūa beepari ome; ne-inaa t'ūa beepari eperāarāpa paapata; mirra k'era awaraa k'era ome; vino; aceite; harina nāusaa; trigo tau māik'aapa nāgee ne-animalaarā: p'ak'a, oveja, caballo; carro caballopa jidiupata māik'aapa esclavoorā, eperāarā paara netopatap'edaa perā. ¹⁴ Ma ne-inaa netopataarāpa jaradait'ee ma p'uuru jōdamaa:

“iĪrā pia chik'o pi-ia net'aa pi-ia ome wēe bida adait'ee!

Pia net'aara māik'aapa p'arat'ara iru bada atuadachi. Waa unudak'aa pait'eeda” adait'ee.

¹⁵ Māgí netopataarā, chi p'arat'ara atadap'edaarā ma p'uuru k'aurepa, t'imí bainī p'anadait'ee ma p'uuru jōru misa, Tachi Ak'ōrepa āchi auk'a miapii jīak'aapa. Māpai jarajēdait'ee:

¹⁶ “iAai, p'uuru waibia!

Pi wēra jīak'a bapachida adait'ee, p'aru pi-ia linodee ooda jī bi; p'aru p'up'uchia p'oree ome.

iNēe jī bapachi māu pi-ia ome, perla ome!

¹⁷ iTaarā-e nīde jōmaweda pia ne-inaa pi-ia iru bada jōdachida adait'ee!”

“Ichiaba t'imí p'aneedit'ee barco p'erapataarā, chi barcode mimiapataarā māik'aapa māirā ome nipapataarā. Jōmaweda p'anapataarā ne-inaa p'usadeepa ata p'ani k'aurepa t'imīpa jāgí p'uuru jōru unudait'ee.

¹⁸ Nari jīrak'awaa nībi ak'i p'anide golpe pedeedit'ee: “iAwaraa p'uuru paraajik'ā nāgí p'uuru waibia k'a?”

¹⁹ Jarajēe bi misa, yooro p'ora it'aa bat'adait'ee baaimerā āchi poro ĩri. Māgá ak'ipipata āchi t'āri p'ua p'ani. Māpai golpe pedeedit'ee:

“iAai, p'uuru waibia!

Pichia net'aa p'e wāda k'aurepa p'usade nidá barco chipariirā jōmaweda p'arat'ara padachida.

Īrá, taarā-e weda, pichia iru bada jōmaweda jōdachi-da adait'ee.

²⁰ O-īa p'anéeti angeleerā, Tachi Ak'ōrepa ma p'uuru jōt'aada perā.

Ichiaba o-īa p'anéeti parā Tachi Ak'ōredeerā, Cristopa pēida māik'aapa Tachi Ak'ōre pedee jarap-ataarā.

Tachi Ak'ōrepa ma p'uuru jōt'aaji, aide p'anadap'edaarāpa parāmaa ne-inaa k'achia oodap'edaa perā."

²¹ Māpai ángel juataura bipa māu tapia k'ūrumak'a bi jira ataji māik'aapa bat'at'aaji p'usade. Maap'eda mā-gaji:

—Jāgá pi baaiit'ee, p'uuru waibia Babilónia.

Pi waa unudak'aa pait'ee.

²² Pichi calle jāde waa ūridak'aa pait'ee arpa chaapata, flauta chaapata wa trompeta chaapata.

Pichi jāde ne-inaa oo k'awaa bee apida unudak'aa pait'ee.

Ūridak'aa pait'ee eperāarāpa k'ūrumade ne-inaa bapata.

²³ Pichi jāde lámpara ĩdaadak'aa pait'ee.

Miak'āipata fiestade pedee o-īa ūridak'aa pait'ee.

Ma jōma wēpait'ee, pichi netopataarā waibiara p'anajida mīda awaraa netopataarā k'āyaara māik'aapa pia p'uuru pidaarā jōmaweda k'ūrapachi mīda, petau tau net'aa k'awaa bi oo bipa.

²⁴ Tachi Ak'ōrepa ma p'uuru jōt'aaji, aide eperāarāpa peedap'edaa perā iru pedee jarapataarā, ichideerā māik'aapa awaraarā.

Angeleerāpa pedee pia jaradap'edaa

19 Ma t'ēepai mia ūriji eperāarā chok'ara it'ari golpe pedeemaa p'anik'a:

—Īt'aa t'ĭdáma Tachi Ak'ōremaa!

Īru jōmaarā k'āyaara waibiara bi!

Iruata tachi o k'achiadeepa k'aripa ataji atua-naadamerā.

Mapa Tachi Ak'ōre aupaita waaweedaipia bi māik'aapa iru jua ek'ari aupaita p'anapataadaipia bi.

² Irua aupaita wāara jarapari. Irua ne-inaa pia ooji ma prostitutak'a bi jōt'aak'āri.

Māgipa eujādepemaarā k'achiade baaijiji, audú ne-inaa k'achia āchima oopida k'aurepa.

Ma awara Tachi Ak'ōredeerā peepachi.

Maperāpi Tachi Ak'ōrepa jōt'aajida ajida.

³ Māpai waya golpe pedeejida:

—ĪTachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bi!

Māgí wēra paa jōda nari ĩrak'awaa nībi ichita k'irā-padait'eeda ajida.

⁴ Ma chonaarā poro waibiarā veinticuatro ma ne-inaa chok'ai bi k'īmari ome bedabaidachida Tachi Ak'ōre, ma su-ak'i beeparide su-ak'i bi k'īrapite māik'aapa mā-gajida:

—ĪAmén! ĪTachi Ak'ōre jōmaarā k'āyaara waibiara bi!

⁵ Māpai mia ūriji ma su-ak'i beeparideepa pedeeru:

—Parā jōmaarāpa Tachi Ak'ōremaa jarapatáati iru jōmaarā k'āyaara waibiara bi.

Parā jōmaarāpa oopata irua oopi bik'a māik'aapa iru waawepata, ek'ariara beerā, waibiara beerāpa paara māga jaradaipia bi.

Oveja Chak'e miak'āiit'ee bi fiesta

⁶ Māpai waya ūriji ma eperāarā chok'ara pedeemaa p'anik'a; to k'ida chaaree ĩwaaparik'a maa-e pirā pa golpe ĩwaaparik'a:

—Īt'aa t'ĭdáma Tachi Ak'ōremaa!

Īru jōmaarā k'āyaara waibiara bi!

Tachi Ak'ōre Waibiapa ne-inaa jōmaweda biru ichi jua ek'ari.

⁷ O-īa p'anadáma māik'aapa iru waaweedáma, Oveja Chak'e miak'āiit'ee fiesta paru perā.

Wēra imik'īra ome miak'āiparik'a bapariit'ee chi k'ima ome, māga pik'a Cristode ĩjāapataarā ichita p'anapataadait'ee iru ome.

Āchia miak'āipata p'aru ĩĭ p'ani.

⁸ Tachi Ak'ōrepa ma p'aru pi-ia teeji āchima ĩĭ p'aneedamerā iru ome p'aneedak'āri.

Māgí p'aru lino nāusaadee k'ada.

T'o-t'oo bi maarepida t'āu-e bairā.

Māgí lino nāusaa jara k'inia bi Tachi Ak'ōredeerāpa ne-inaa pia oopatap'edaa irua oopidak'a.

⁹ Māpai ma angelpa mīmaa māgaji:

—P'āji nāgí pedee: "O-īa p'ani chi Tachi Ak'ōrepa t'ĭ pēida eperāarā wādamerā ma Oveja Chak'e miak'āi bi fiestadee."

Ichiaba māgaji:

—Tachi Ak'ōrēpata māgí pedee jara bi wāara.

¹⁰ Mia māga ūrik'āri, bedabaidachi ma ángel k'īrapite irumaa it'aa t'ĭit'ee. Mamīda ichia māgaji:

—ĪJāga oonāaji! Mī Tachi Ak'ōre-it'ee mimiapari pik'a māik'aapa pi ĩpemaarāk'a; chi awaraarāmaa jarapataarāpa Jesupa ooda eperāarā k'aripait'ee. Tachi Ak'ōremaa aupaita it'aa t'ĭpáde aji.

Tachi Ak'ōre Jaurepata Jesupa ooda jarapi bi iru pedee jarapataarāmaa.

Caballo t'orroo ĩri wāda

¹¹ Māpai mia unuji it'ari ewaraa k'obi. Aide caballo t'orroo unuji. Ma caballo ĩri wā nipada t'ĭjarapata Ichita Oopari Ichia Jara Bik'a māik'aapa Wāarata Jarapari.

Māgí t'ĭ jara p'anik'a ichia ak'ipari eperāarāpa oopata jarait'ee pia wa k'achia māik'aapa chōopari ichi k'īra unuamaa iru p'anapataarā ome.

¹² Chi tau urua nībaji t'ĭpitauk'a. Poro ĩra chok'ara ĩĭ baji ichi porode. T'ĭ p'ā baji ichi tau bīride. Mamīda apidaapa k'awada-e pai

ma t'ĭ k'āata jara k'inia bi. Ichia aupaita k'awa bi.

¹³ Ichi ĩripema p'aru ĩĭ bada bek'ee baji waapa. Ichi t'ĭjarapata Tachi Ak'ōre Pedee.

¹⁴ Angeleerā chok'ara nipajida iru ome soldaorāk'a. Māirā ichiaba wā nipajida caballo t'orroo ĩri. P'aru lino nāusaadee ĩĭ p'anajida. T'o-t'oo baji, maarepida t'āu-ee bada perā.

¹⁵ Ichi it'aideepa uchua baji espada choma k'īraichaa weda p'ewedee bi.

Māgipa ichia jōpiit'ee na eujādepemaarā chok'ara; iru k'ira unuamaa iru p'anīrā. Māirā jōpiit'ee eperāpa net'aa jōpik'ajik'a pak'uru hierrodee oodapa. Uva pi-art'ipatak'a chi ba bōgo tapiadee wāmerā, māga pik'a ichia ma k'achia beerā biit'ee Tachi Ak'ōre juade piuk'oodamerā, iru k'irau bairā āchi ome. ¹⁶ Ichi ĩripe-ma p'aru mak'ara ĩri jĩ badamāi nāgĩ t'ĩ p'ā baji:

Rey Jōmaarā Rey māik'aapa

Poro Waibia Jōmaarā Poro Waibia.

¹⁷ Māpai mia unuji ángel bainĩ bi ak'ōrejiru k'irapite. Māgipa golpe pedeeji ipanaarā it'ĩ wābapataarāmaa: —Chėti; cheepurúti k'odait'ee chik'o waibia Tachi Ak'ōrepa teeru. ¹⁸ Chėti piudap'edaarā chiara k'ode: reyrā chiara; soldaorā poro waibiarā chiara; eperāarā poro waibiarā chiara; ichiaba caballo chiara māik'aapa ai ĩri wāpataarā chiara; eperāarā jōmaarā chiara; esclavo-eerāde, esclavoorāde paara, ek'ariirāde, waibiarāde paara.

¹⁹ Māpai unuji māgĩ nemĩsia na p'ek'au eujādepema reyrā ome māik'aapa āchi soldaorā ome. Māgīrā chip'e p'anajida jura chōonadait'ee ma caballo t'orroo ĩri wā nipada ome māik'aapa iru eere p'anadap'edaarā ome. ²⁰ Mamīda ichia ma nemĩsia jita ataji ma ne-animal k'achia ome; chi māgĩ nemĩsia k'irapite oodapa ne-inaa eperāarāpa p'oyaa oodak'aa āchi juadoopa. Māga oo bīpa ma ne-animal k'achia, chi seewa jara-parīpa eperāarā k'uraji ma nemĩsia tauchaa bipidamerā āchi k'ap'ide māik'aapa ma nemĩsia k'irak'a bimaa it'aa t'ĩpataadamerā. Ma caballo t'orroo ĩri wā nipadapa ma nemĩsia ma seewa jarapari ome chok'ai bita bat'ak'ooji lagok'a t'ipitau azufre ome jērajēraa jira bidee. ²¹ Māgīrā ome nipadap'edaarā piuk'oojida māgĩ espada uchiadapa ma caballo ĩri wā nipada it'aideepa. Māpai ipanaarāpa māirā k'ap'ia piuda jōmaweda k'o chejida. K'ojida bi jāwaarutamaa.

Satanás mil años jĩa bada

20 Māpai mia unuji ángel it'ariipa baai cheru. Māgipa ma uria nāpia bidepema llave cadena choma bi ome iru baji ichi juade. ² Ichia jita ataji māgĩ je choma bi; māgĩ chonaarāwedapema taama; Netu-ara Poro Waibia maa-e pirā Satanás apata. Ma cadena-pa māgĩ jĩ nĩbiji mil años wāyaaru misa. ³ Māpai bat'at'aaji ma uria nāpia bidee. Jĩa nĩbiji ma llavepa māik'aapa ma uria pia jĩat'aaji apidaapa ewanaadamerā. Māga ooji ma je choma bīpa na eujādepemaarā waa k'ūranaamerā ma mil años wāyaaru misa. Ai t'ēepai k'ena pēiit'ee, mak'iaara taarā-eepei.

⁴ Māpai mia unuji rey su-ak'ĩ beepari chok'ara. Tachi Ak'ōrepa jaraji aide su-ak'ĩ p'anadap'edaarāmaa reyrāk'a eperāarā ak'ipataadamerā. Māirā ome unuji eperāarā jaureerā; chi otau t'iap'edap'edaa awaraarā-maa jaradap'edaa perā Tachi Ak'ōre Úraa māik'aapa Je-supā ooda eperāarā k'aripait'ee. Māgīrāpa it'aa t'ĩ-dak'aa paji ma nemĩsiamaa maa-e pirā ichi k'irak'a bimaa. Ichiaba māgĩ tauchaa bipidak'aa paji āchi tau biiride wa juade. Māgīrā chok'ai padaidap'eda, Cristo ome eperāarā ak'ipachida reyrāk'a, ma mil años

wāyaaru misa. ⁵ Ma chok'ai padaidaarā naapiara eperāarā p'irabaidap'edaa paji ichita chok'ai p'anap-ataadamerā. Apemaarā piudap'edaarā p'irabaidait'ee ma mil años jōrumaa. ⁶ O-īa p'anī Tachi Ak'ōrepa awara bīdaarā ichideerā p'anadamerā. Māirāta naapiara chok'ai p'irabaidait'ee ichita p'anapataadait'ee. Atuada-e pait'ee. Ma k'āyaara p'aareerā mimia oodait'ee Tachi Ak'ōre-it'ee māik'aapa Cristo-it'ee. Cristo ome ārapa eperāarā ak'ipataadait'ee reyrāk'a, ma mil años wāyaaru misa.

Satanás p'oyaada

⁷ Ma mil años wāyaap'eda, angelpa Satanás k'ena pēiit'ee ichi jĩa badamāiipa. ⁸ Māpai ichi uchiat'ee na p'ek'au eujā jōmaade, jōmaarā eujādepemaarā k'ūrade. K'ūrait'ee Gog māik'aapa Magog, āchi soldaorā chip'edaidamerā jura chōodait'ee Tachi Ak'ōre-deerā ome. Āchi soldaorā audú chok'ara p'anadait'ee, ipu tau nāusaa audú chok'ara paraaparik'a p'usa ide.

⁹ Māgīrā jĩchoojida na eujāde māik'aapa Tachi Ak'ōredeerā wap'irajida; ichia p'uuru k'inia iru bi t'iak'auda edajāde p'anadap'edaarā māik'aapa taawa p'anadap'edaarā paara. Mamīda māga bi misa, it'ariipa t'ipitau baai cheji āchi ĩri māik'aapa āchi k'iniidachida.

¹⁰ Māpai Tachi Ak'ōrepa Netuara Poro Waibia, chi eperāarā k'uradapa, bat'apit'aaji ma lagok'a t'ipitau azufre ome jērajēraa jira bidee. Mama ma nemĩsia, ma ne-animal k'achia, chi seewa jarapari ome ichita miapi bapariit'ee, jō-ee.

Rey su-ak'ĩ beepari waibia t'orroo bi

¹¹ Māpai mia unuji rey su-ak'ĩ beepari waibia, t'orroo bi. Aide Tachi Ak'ōre su-ak'ĩ baji. Ichi k'irapite na eujā māik'aapa pajā wēpadachida. Maarepida unu-e paji ma nĩbadamāi, wē-e pada perā. ¹² Māpai mia unuji piudap'edaarā; waibiara beerā, ek'ariara beerā paara. Māirā bainĩ p'anajida ma rey su-ak'ĩ beepari k'irapite. Māpai angeleerāpa librorā ewat'ijida. Ma librode ne-inaa jōma eperāarāpa oopatap'edaa p'ā baji. Awaraa libro ichiaba ewat'ijida. Māgīde Tachi Ak'ōre ome ichita p'anapataadait'eerā t'ĩ p'ā jēra baji. Tachi Ak'ōrepa ma piudap'edaarāpa oopatap'edaa p'āda māik'aapa chok'ai p'anīrā t'ĩ p'āda ak'iji jarait'ee chisāgīrā wāpii ichi truadee māik'aapa chisāgīrā atuapii. ¹³ Ma piudap'edaarā p'usadeepa p'irabai uchijida. Piudap'edaarāmāiipa ichiaba uchijida. Tachi Ak'ōrepa ma piudap'edaarā jōmaarāpa ne-inaa oopatap'edaa ak'iji jarait'ee pia wa k'achia. ¹⁴ Māpai angeleerāpa k'achia beerā jōmaweda māik'aapa piudap'edaarā p'anap-atamāi bat'at'aajida ma lagok'a t'ipitau jērajēraa jira bidee. Maadamāiipa apida piuda-e paji. Māgĩ lagok'a eperāarā piuda t'ēepema apata. ¹⁵ Mamaa ichiaba bat'at'aajida jōmaweda t'ĩ p'ā-ee beerā ma libro chok'ai p'anīrā t'ĩ p'ā jēra bidee.

Pajã chiwidi mäik'aapa eujã chiwidi

21 Mäpai mia unuji pajã chiwidi mäik'aapa eujã chiwidi, naapema pajã mäik'aapa eujã p'usa ome jödarida perã. ² Unuji p'uuru Tachi Ak'õrepa ichi it'ee jirit'erada. Mägí Jerusalén p'uuru chiwidi baai cheji it'ariipa, Tachi Ak'õre baparimãiipa. Pi-ia baji. Wëra chi-oo pi-ia jãparik'a miak'ãit'ee pak'ãri, mägã pik'a baji ma p'uuru. ³ Mägã ak'imaã bide üriji ángel Ak'õre su-ak'í beeparideepa golpe pedeeru:

—Írá Tachi Ak'õre bapari eperãarã t'ãide. Bapariit'ee eperãarã ome. Ichi p'uuru padait'ee. Tachi Ak'õre ichi k'ap'ia bapariit'ee ãra ome mäik'aapa ãra Ak'õre pait'ee. ⁴ Ichia eperãarã tauba jömweda wëpapiit'ee. Mãirã waa piuda-e pait'ee; waa jarajëeda-e pait'ee; waa p'ua sentida-e pait'ee, irua mägëe naawedapema ne-inaa jömweda wëpapiit'ee perã.

⁵ Mäpai chi su-ak'í bipa ma rey su-ak'í beeparide mä gaji:

—Írapí mia ne-inaa jöma chiwidi papiit'ee.

Ichiaba mimaa mägaji:

—P'áji nãgí pedee, mia wãarata jarapari perã.

Maap'eda mägaji:

⁶—Oojipi mia k'ísia iru bada. Mita Alfa; nejömaata naa. Ichiaba mita Omega; nejömaata t'ëe. Apida opisia nãbí pirã, mia pania pari teeit'ee eperãarã chok'ai p'anapipari, mägí pania poatri uchía bidepema. Mägí pania tok'ãri, ichita mi ome bapariit'ee. ⁷ K'achia p'oy-aaparipa mägí ne-inaa chiwidi jömweda iru bait'ee. Ma awara mita iru Ak'õre pait'ee; jödee iru mi warra pait'ee. ⁸ Mamída waawee-idaa beerã mide ijãadait'ee; ijãa amaarutaarã jömweda ijãadak'aa beerã ome; k'achia ooi awaa p'anirã; chãra peepataarã; p'ek'au oopataarã; jaipanaarã petau tau k'awaa beerã ome; ne-inaa juapa ooda k'írapite it'aa t'ípataarã mäik'aapa jömweda seewa jarapataarã; mägëerã p'ananadait'ee ma lagok'a t'ípíttau azufre ome jërajëraa jira bide mäik'aapa t'ëepema piuda apata mama piudait'eeda aji, ichita mägã mi ik'aawaapa t'imí p'anapataadait'ee perã.

Jerusalén p'uuru chiwidi

⁹ Mäpai ángel mimaa cheji. Mägí angeleerã sieteerã-pa vaso ne-inaa k'achiapa ipuru iru p'anadap'edaadepema paji. Mägípa mimaa mägaji:

—Chéji. Mia ma Oveja Chak'e wëra pimaa ak'ípiit'eeda aji.

¹⁰ Ma k'ãimok'araa pik'a bide Tachi Ak'õre Jaurepa unupida mimaa, mägí angelpa mi ateeji ee it'ia bí nok'odee. Mama p'anide ichia mimaa ak'ípiji Tachi Ak'õre p'uuru jirit'erada, Jerusalén, baai cheru it'ariipa, Tachi Ak'õre baparimãiipa. ¹¹ Ma p'uuru urua nãbaji Tachi Ak'õre k'íra wãreepa. Urua baji mãu pi-ia bëi-sãa jaspek'a. ¹² Ma p'uuru t'iak'au nãbaji muralla waibia it'ia bipa. Aide t'úpata doce paraaji. Ma t'úpata chaa ángel aba bainí baji. Ichiaba ma t'úpata chaa Israeldeepa uchiadap'edaa ëreerã docedepema t'í aba p'ã baji.

¹³ Ma muralla i chaa t'úpata õpe-õpee p'anajida. Ak'õrejiru uchiapari eere t'úpata õpee paraaji; norte eere ichiaba; sur eere ichiaba; ak'õrejiru baaipari eere ichiaba. ¹⁴ Ma p'uuru t'iak'au nãbada muralla edupema basa doce iru baji. Ma basa mãu pi-iadee ooda paji. Mägí basa chaa íri Oveja Chak'e ome nipapatap'edaarã doce t'ídepema t'í aba p'ã baji.

¹⁵ Ma ángel mimaa pedee badapa pak'uru nëedee ooda juade atee wãji. Mägípa ma p'uuru chaamaa beejí; chi muralla, chi t'úpatamã paara. ¹⁶ Ma p'uuru kuá-dria baji. Angelpa mägí pak'urupa chaak'ãri, dos mil doscientos kilometros baji. Chi teeso chi jobia, chi it'ia paara dos mil doscientos kilometros baji. ¹⁷ Ma muralla ichiaba chaaji. Sesenta y cinco metros baji, eperãarãpa chaapatak'a, mägã chaa bada perã ma angelpa.

¹⁸ Ma muralla mãu pi-ia jaspedee ooda paji. Chi p'uuru nëedee ooda paji; nëe pi-ia, maarepida nejarra wëe. Bëi-sãa baji vidriok'a. ¹⁹ Ma muralla basadepema mãu, mãu pi-ia ome p'oirã baji; nãgëe mãu pi-ia k'íra t'ãdoo, chi naapema basa mãu pi-ia jaspe ome; araarepema zafiro ome; omé eerepema ágata ome; õpee eerepema esmeralda ome; ²⁰ k'ímarí eerepema ónice ome; joisomaa eerepema cornalina ome; seis eerepema crisólito ome; siete eerepema berilo ome; ocho eerepema topacio ome; nueve eerepema crisoprasa ome; diez eerepema jacinto ome; once eerepema amatista ome. ²¹ Ma murallade t'úpata doce perla docedee ooda paji; t'úpata chaa perla abaadee. Calle já nëedee ooda paji; nëe pi-ia, maarepida nejarra wëe. Bëi-sãa baji vidriok'a.

²² Mia Tachi Ak'õre te waibia unu-e paji ma p'uurude, Tachi Ak'õre Waibia mama bapari perã ma Oveja Chak'e ome. Árata ma p'uurudepema Ak'õre te waibia k'a, áramaa it'ari p'anirãpa mama ichita it'aa t'í-pataadait'ee perã. ²³ Ma p'uurude p'anirãpa ak'õrejiru jëra wa atane ídaa faltada-e pait'ee, Tachi Ak'õre k'íra wãreepa jërait'ee perã ma p'uuru íri mäik'aapa ma Oveja Chak'e ídaait'ee perã lamparak'a. ²⁴ Ma p'uuru í-daade na eujãdepemaarã k'íra t'ãdoo nipapataadait'ee mäik'aapa na eujãdepema reyrãpa áchi net'aa pi-ia aneedait'ee ma p'uurudee, Tachi Ak'õremaa tee k'inia p'anadairã. ²⁵ Ma murallade t'úpata jömweda ichita ewa nãbait'ee. Jãadak'aa pait'ee; mama p'ãrik'ua wë-e pait'ee perã. ²⁶ Na p'ek'au eujãdepemaarãpa net'aa pi-ia iru p'aní aneedait'ee mäik'aapa Tachi Ak'õremaa teedait'ee. ²⁷ Mamída ma p'uurude ne-inaa k'achia apida unuda-e pait'ee. K'achia oopataarã apida mäik'aapa seewa jarapataarã apida mama unuda-e pait'ee. Aba unudait'ee Tachi Ak'õrepa t'í p'ãpidaarã Oveja Chak'e li-brode.

22 Mäpai ma angelpa mimaa ak'ípiji to uchía bí bapariideepa. Aidepema pania maarepida nejarra wëe baji. Bëi-sãa baji vidriok'a. Ma paniapa eperãarã ichita chok'ai p'anapata. ² Mägí to weepachi p'uuru calle já esajíak'a. To i chaa pak'urura paraaji. Mägípa eperãarã chok'ai p'anapipari. Mägí nejö chuda doce

chaupari año abaade. Chi k'irupa eperāarā k'ayaa k'īra t'ādoo jipapari. ³ Ma p'uurude wē-e pait'ee ne-inaa apida Tachi Ak'ōrepa k'achiade baaipida, naapema eperāarāpa p'ek'au k'achia oodap'edaa k'aurepa. Māga pait'ee Tachi Ak'ōre, Oveja Chak'e ome su-ak'i beepari ma p'uurude bapari perā. Mama ichideerāpa ichita it'aa t'īpataadait'ee irumaa. ⁴ Iru k'īra unudait'ee māik'aapa āchi tau biiride iru t'ī p'ā iru p'aneadait'ee. ⁵ Mama p'āriu-e pait'ee. Ichideerāpa lámpara īdaa wa ak'ōrejīru jēra faltada-e pait'ee, Tachi Ak'ōre Waibia jērapariit'ee perā āchi īri. Reyrāk'a ichita p'anapataadait'ee iru ome iru truade.

Taarā-ee Jesucristo waya cheit'ee na eujādee

⁶ Māpai ma angelpa mīmaa māgaji:

—Nāgí pedee ijāaipia bi wāara perā. Tachi Waibiapa ichi Jaure pēiji wāarata jarapimerā ichi pedee jarapataarāmaa. Ichia aupaita pēiji ichi ángel, māgipa ichideerāmaa k'awaapimerā ne-inaa taarā-ee p'asait'ee.

⁷ Jesupa māga bi:

—¡Ūrítí! ¡Taarā-e mi cheit'ee! O-īa p'aní jōmaweda oopataarā Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapi bik'a na p'ādade.

⁸ Mi, Juanpata unuji māgí ne-inaa jōmaweda angelpa mīmaa unupida. Ichiaba miata ūriji ma pedee jōmaweda irua mīmaa jarada. Maap'eda mi bedabaidachi ma ángel k'īrapite irumaa it'aa t'īit'ee. ⁹ Mamīda ichia māgaji:

—¡Jāga oonáaji! Pik'a māik'aapa pi īpemaarāk'a mi Tachi Ak'ōre-it'ee mimiapari. Parā mimiapata iru-it'ee, jaradak'āri Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapi bik'a māik'aapa jōmaweda ijāapataarā mimiapata iru-it'ee oodak'āri na pedee p'ādade jara bik'a. Tachi Ak'ōremaa aupaita it'aa t'īpáde aji.

¹⁰ Ichiaba māgaji:

—Ne-inaa maarepida oonáaji eperāarāpa k'awaanaadamerā Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapida na p'ādade, taarā-e aide jara bi p'asait'ee perā. ¹¹ Maperā awaraarāmaa ne-inaa k'achia oopataarāpa at'āri māga oopataadait'ee māik'aapa k'achia ooi awaa p'anapataarā at'āri māga p'anapataadait'ee. Jōdee ne-inaa pia oopataarāpa at'āri māga oopataadait'ee māik'aapa awara bidaarā Tachi Ak'ōre-it'ee at'āri oopataadait'ee irua oopi bik'a.

¹² Jesupa māga bi:

—¡Ūrítí! Taarā-e mi cheit'ee ne-inaa mīa k'īsia iru bi jōmaarāmaa teede. Ma ne-inaa teeit'ee eperā chaachaa, irua ne-inaa oopata pari na eujāde bak'āri;

ne-inaa pia irua oopata pari maa-e pirā ne-inaa k'achia irua oopata pari. ¹³ Mīta Alfa; nejōmaata naa. Ichiaba mīta Omega; nejōmaata t'ēe.

¹⁴ 'O-īa p'aní chi p'aru t'ōdap'edaarā Oveja Chak'e waade, āchia p'ek'au k'achia oopataap'edaa wēpamerā. Māirāta k'odait'ee ma pak'uru eperāarā chok'ai p'anapiparidepema māik'aapa t'īudait'ee ma p'uuru chiwidi t'īupatamāi. ¹⁵ Mamīda ma p'uurude unudak'aa pait'ee nāgee eperāarā: k'achia ooi awaa p'anapataarā; jaipanaarā; petau tau k'awaa beerā; p'ek'au oopataarā; chīara peepataarā; ne-inaa juapa ooda k'īrapite it'aa t'īpataarā māik'aapa jōmaweda seewa jarapataarā chīara k'ūrapataarā ome. Māgeerāta unuda-e pait'ee ma p'uurude.

¹⁶ Jesupa māga bi:

—Mi ángel pēiji irua na jōma k'awaapimerā pīmaa, pia jōdee k'awaapimerā mide ijāapataarāmaa, āchi chip'epata chaa. Mi Rey Daviddepa uchiada. Mi chi ī-datīpododepema lucerok'a bi.

¹⁷ Tachi Ak'ōre Jaure māik'aapa Oveja Chak'e wēra; Cristodeerāpa eperāarāmaa jarapata:

—¡Chétí!

Jōmaarāpa na pedee ūrirutaarā auk'a jaradaipia bi:

—¡Chétí!

Jōma opisia p'anīrā chedaipia bi eperāarā chok'ai p'anapipari pania tode, māgá ichita p'anapataadait'ee. Māgí pania Tachi Ak'ōrepa pari teepari chi to k'inia p'anīrāmaa.

Juanpa ūraada na libro p'ā auparude

¹⁸ Īrá mīa ūraait'ee chi ūrirutaarāpa Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapida na p'ādade. K'īrak'aupai Tachi Ak'ōre Jaurepa na p'ādade jarapida awara jarateedai. Apidaapa māga ooruta pirā, Tachi Ak'ōrepa ma ne-inaa k'achia jarada na p'ādade, māga p'asapīi āchīmaa. ¹⁹ Ma awara k'īrak'aupai wēpapīdai Tachi Ak'ōre Jaurepa jarapida pedee na p'ādade bi. Apidaapa māga ooruta pirā Tachi Ak'ōrepa iru bapī-e pait'ee ichi p'uuru chiwidide, na p'ādade jara bi. K'opī-e pait'ee ma eperāarā chok'ai p'anapipari pak'urudepema, ai p'uurude bi.

²⁰ Jesucristo, chi na p'ādade jara bi k'awapīdapa māgapari:

—Taarā-e mi cheit'eeda apari.

Mi, Juanpa jara bi:

—¡Amén! ¡Chéji, Tachi Waibia Jesús!

²¹ Mīa it'aa iidi bi Tachi Waibia Jesucristopa parā jōmaweda pia ak'ī bapariimerā. Amén.